

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ ΔΙΑΛΑΜΨΑΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ

(1453 - 1821)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΣΑΘΑ

ΕΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῷ ΤΟΥ 1867

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1868

πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην Γ', 1844-1844

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ ΔΙΑΔΑΜΨΑΝΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ,

ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΣΗΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ.

(1453—1821)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΣΑΘΑ,

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῶ ΤΟΥ 1867.

« Τιοῦτους δὴ τινες φιλοσοφίας καρπούς, ἀθλίως
» καίτοι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐκβαρβαρωθεῖσα, ἐκ δια-
» λειμμάτων ἢ Ἑλλάς ὠφθη φέρουσα· ἐφ' ὧν μηδεὶς
» ἡμῖν τῶν ἀλλογενῶν νεμεσήσειεν ἐπικαυχωμένοις.
» Οὐδὲ γὰρ ὡς τινες τῶν ἀρτιπλούτων ἀγροίκως τοῖς
» παρούσιν ἡμεῖς ἐπιδεικνύμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ πλου-
» τούντων ἤδη πενόμενοι, τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐπα-
» γαλλόμεθα, ἅμα μὲν τῆς πάλαι ἀφθονίας τὴν
» μνήμην φέροντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν πρώτην ἐπανε-
» λεύσεσθαι οὐκ ἀπελπίζοντες εὐετηρίαν, εἴποτε
» τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐμενῶς ἢ πρόνοια ἐπιβλέψειεν ».

(ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΓΑΡΙΑΣ).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

(Ὁδῷ Ἑρμοῦ, Ἄριθ. 294)

1868.

LOAN STACK

X 109

1011 A

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Z 2290
52
1960
ΜΑΤΙΝ

Ἡ μετὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς 29 Μαΐου 1453 πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν ἤξιώθη παρ' ἡμῖν τῆς προσηκούσης ἐρείνης.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος Γεώργιος Ζαβίρας ὁ Σιατιστιεὺς συνέγραψε βίους τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἀκμασάντων λογίων, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ ἀνδρὸς τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ πολλὰς ὑποστάν περιπετείας ἐλιμενίσθη ἐπὶ τέλους ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνέκδοτον κατὰκειται.

Ἐν ἔτει 1812 ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων τῆς μαθήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ἀνατολικῆς μοναρχίας ἄχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ πεπαιδευμένους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τότε σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους Γραικοὺς τὰ ἀκόλουθα ζητήματα.

Α'. Ποῖα καὶ πόσα σχολεῖα, βιβλιοθήκαι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς κοινὴν μάθησιν ἀποβλέποντα συνεστήθησαν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως, ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων;

Β'. Ποῖα σχολεῖα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέποντα πρὸς παιδείαν καὶ μάθησιν τῶν ὁμογενῶν συνέστησαν οἱ Γραικοὶ ἐξω τῆς Ἑλλάδος;

Γ'. Ἄρα γε αἱ μόναι τυπογραφίαι τῆς Μοσχολέως, τοῦ Ἰατρίου, καὶ Βουκουρεστίου εὐρίσκονται ἐν τῇ Ἑλλάδι; Ἀληθεύει ἄρα ὅτι ὑπῆρχε τυπογραφία εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Πόσον διήρκασεν ἐκείνη, ἥτις ὑπῆρχεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου μεταξὺ Γαλλίας καὶ Τουρκίας;

Δ'. Ζητεῖται ἡ Βιογραφικὴ εἰδησις τῆς ζωῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων ὄλων τῶν πεπαιδευμένων Γραικῶν, ὅσοι ἤμασαν ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων (1).

(1) Δόμος Ἐρμῆς 1812, σελ. 193—4.

Ἐπὶ τέλους δ' ἐν ἔτει 1865 τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον προτίειν ὡς θέμα τῆς Δ' περιόδου τοῦ ὑπὸ τοῦ φιλογονοῦς Κ. Θεοδ. Π. Ῥοδοκανάκη ἰδρυθέντος φιλολογικοῦ διαγωνισμοῦ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τῆς παρ' Ἑλλήσι παιδείας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821, ζητήσαν ἂν ἀνευρεθῶσι καὶ προσηκότως βεβαιωθῶσι διὰ τῶν δυνατῶν μαρτυριῶν

α) *Τίνα σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐσώζοντο μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίνα νέα καὶ ποῦ καταστάθησαν· τίνα τὰ ἐν αὐτοῖς διδασκόμενα, καὶ τίς ἡ τῆς διδασκαλίας μέθοδος.*

β) *Τίτες οἱ νέα σχολεῖα συστήσαντες, οἱ εἰς βιβλίων ἔκδοσιν γενναίως συνδραμόντες, ἢ καὶ ἄλλως τὰ γράμματα προστατεῖσαντες.*

γ) *Τίτες οἱ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἀναγανέντες ἐξωχώτεροι λόγοι ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ ποῦ ἐξεπαιδύθησαν καὶ τίνα τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκπορηθέντα συγγράμματα.*

δ) *Τίτες αἱ δόξαι τούτων περὶ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης. Ἐπὶ τούτοις ἐλητήθη ἔτι τὰ ἐξετασθῶσι.*

1) *Πότε καὶ ποῦ κατὰ πρῶτον εἰσήχθη ἡ τυπογραφία καὶ τίνα τὰ πρῶτα τυπωθέντα βιβλία.*

2) *Ποῦ καὶ παρὰ τίων ἐξεδόθησαν κατὰ πρῶτον ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, καὶ τελευταῖον*

3) *Πόσον ἐπενήργησαν πάντα ταῦτα εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.*

Ἵπὸ πολλῶν φίλων προτραπεῖς ἀπεδύθη καὶ ἐγὼ εἰς τὸν ἀγῶνα, καίτοι γνωρίζων πάσας τὰς δυσχερείας τοῦ θέματος, ὅπερ, ὡς ὕστερον ὠμολόγησαν οἱ ἀγωνοδίκαι, ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ ἐγκειμένης μεγάλης δυσκολίας, διότι περιέχει στοιχεῖα οὐκ ὀλίγα, ὧν ἡ ἔρευνα συντελεῖ εἰς ἀκριβῆ διαφώτισιν τοῦ ὅλου, καθίσταται δι' αὐτὸ τοῦτο ἔτι ἐπιπορώτερον. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι αἱ δυσχέειαι αὐτοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἦσαν πᾶσαι καταφανεῖς· διότι ἐκ τῶν προτέρων δὲν ἦτο δυνατὸν τὰ γνωσθῆ ἀκριβῶς ἢ γύσις καὶ ἔκτασις αὐτοῦ ὅπως γινώσκειται νῦν, ὅτε αἱ γερόμεναι λύσεις, ὅσον ἀτελεῖς καὶ ἀν ὑποτεθῶσι, δεικνύουσιν ὅμως τὸ τε μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ. Ἀληθῶς, ὅπως πρόκειται νῦν ἡ λύσις τοῦ θέματος τούτου, ἔπρεπε ἂν ἀναλυθῆ εἰς πλείω τοῦ ἐνδὸς θέματα.

Τῇ 7 Μαΐου 1867 ἐβραβεύθη τὸ ἡμέτερον ἔργον, ἐξ οὗ ἀφαιρέσας τὰ περὶ σχολείων, ὡς πραγματευθέντος τοῦ θέματος τούτου λίαν ἐπιτυχῶς

ὑπὸ τοῦ Κ. Μ. Παράνικα, καὶ τὰ περὶ ἑλληνικῶν τυπογραφικῶν, ὡς ἐξαντληθείσης σχεδὸν πάσης τῆς πρὸς τοῦτο ὕλης ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου, καὶ ἀναβάλλων ἐς ἄλλοτε τὴν δημοσίευσιν τῆς περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης προτεταγμένης πολυσελίδου πραγματείας, ἐκδίδωμι τὸ βιογραφικὸν μέρος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, διότι, ὡς ἀποφαίνεται ἀντὶ δυνάμενος ἀσφαλτέστατα νὰ κρίνῃ περὶ τῶν τοιούτων, οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀπὸ τῆς ἀπαισίας ἐκελεῖνης ἐποχῆς τῆς ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου γενομένης δορυκρησίας μέχρι τῆς αἰσιωτάτης τῆς ἐκαταστάσεως, δὲν δύνανται νὰ χορηγήσωσιν ὕλην εἰς γραμματολογικὴν ἱστορίαν, ἀλλ' εἰς βιογραφίας λογίων ἀνδρῶν. Αἱ βιογραφίαι αὗται πρέπει νὰ διαταχθῶσιν ἢ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος τῶν σπουδασμάτων ἑκάστου, τὰ ὅποια ἀνάγονται εἰς τὰς τρεῖς γενικὰς διαιρέσεις, τῆς γραμματικῆς, τοῦ λόγου, τῆς μνήμης (¹).

Μὲ ὄλην ὁμως τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ ἔργου μου δὲν δύναμαι νὰ καυχηθῶ ὅτι παρουσιάζω τέλειόν τι· τοῦναντίον μάλιστα θεωρῶ αὐτὸ ἀπλοῦν σχεδίασμα πολλὰς δυνάμενον νὰ ὑποστῇ προσθαφαιρέσεις ὑπὸ διαφόρων (²), καὶ μάλιστα ὅταν ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Μουστοξίδης, ἡ ἔθνικὴ κυβέρισις εὐδοκίη νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐνισχύσεως εἰς ἄνδρας ἔχοντας τὴν ἀπαιτουμένην ἰκανότητα, οὗτοις νὰ συνάξωσιν ὥσπερ ναυάγια ἀπὸ τρικυμίας ὅσα μνημεῖα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εὐρίσκονται ἀφθονώτερον εἰς βιβλιοθήκας ἢ χαρτοφυλάκια τῆς Εἰρώπης, ἢ κατὰ τύχην ἀγαθὴν περιεσώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μεταξὺ τῶν βαθυτάτων δυστυχιῶν αἱ ὅποιαι κατέβλησαν τὴν κοινὴν πατρίδα.

Ἐν Ἀθήναις, 10 Ἰουλίου 1867.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

(¹) Μουστοξίδου, βίος Θ. Διπλοστατάτη.

(²) Πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρου ὄγκου τοῦ βιβλίου ἠναγκάσθη νὰ παραλείψω τὴν τύπωσιν τοῦ ἐν τέλει παραρτήματος περιέχοντος ἀπαρίθμησιν συγχρόνων λογίων ὑπὸ Νεοφύτου Ῥοδινού, Δημητρίου Προκοπίου, Σεργίου Μακραιοῦ, καὶ Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναιου, ὡς καὶ ἀτελῶν τινῶν βιογραφικῶν ἐπιστήμων λογίων τοῦ 10' αἰῶνος, οἷον Γεθδελά, Ψαλίδα, Δούγκα, Φιλιππίδου κλπ. προτρέπων τοὺς δυναμένους ἵνα ἐργασθῶσι πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενῶ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμψάντων Ἑλλήνων,
ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτο-
κρατορίας μέχρι τῆς ἐθνεγερσίας.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ ΑΙΩΝ 1453—1500.

Γεώργιος Πλήθων.

Γεώργιος Γεμιστός, ὁ ἐπονομαζόμενος Πλήθων, ἐγεννήθη περὶ τὰ μέγα τοῦ ἸΔ'. αἰῶνος ἐν Σπάρτῃ ⁽¹⁾. Ἀγνοεῖται ὑπὸ τίνας διδασκάλους καὶ ποῦ ἐξεπαιδεύθη· ἐν δὲ πιστεύσωμεν τὸν Σχολάριον, ὁ Γεμιστός φυγὰς ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔδραν τότε τῶν Τούρκων, καὶ δεξιωθείς ὑπὸ τινος Ἰουδαίου Ἐλισσαίου, μέγα δυναμένου ἐν τῇ τῶν βαρβάρων αὐλῇ, ἐδιδάχθη παρὰ τούτου τὴν πολυθεΐαν, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ζωροάστρου ⁽²⁾.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλισσαίου, καέντος ζωντανοῦ, ὁ Γεμιστός ἐλθὼν εἰς Σπάρτην διέτριψε τὸ υπόλοιπον τοῦ μακροῦ βίου του, ἀσχολούμενος περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, τὰς ὁποίας καὶ ἐδίδασκε.

(1) Ὁ Βησσαρίων (De nat. et arte) Βυζάντιον λέγει αὐτὸν· « Plothon Constantinopolitanus ». — Ἐρμῶνμος δὲ ὁ Σπαρτιάτης ἐν τῇ εἰς Πλήθωνα ἐπιταφίῳ λέγει: « Οὐκέτι λοιπὸν περιώνυμος Σπάρτη, οὐκέτι Ἀσπερδαίμων εὐδαίμων, οὐκέτι Μελοπόννησος ζηλουμένη »· καὶ ἀλλοχού « ὧ πατρὶς ἰμὴ κακοδαίμων, ἢ τἄλλα μὲν θυστηγῆς, ὡς πάντων ἄμορος οὔσα τῶν χρηστῶν, ἐνὶ δὲ τούτῳ μόνῃ ζηλουμένη τε πασι καὶ ἀδομήνῃ ». Καὶ Δούκας (Ἱστορ. κερ. 31). « Ὁ Γεμιστός ὁ ἐκ Ἀσπερδαμονίος ». Περὶ ἀβληθήτω καὶ ἡ ἐν σελ. 2 σημ. 1.

(2) « Τοῦτον (τὸν Ζωροάστῃν) ἐγνώρισέ σοι πρὶσθεν ἠγνοημένον ὁ τῷ δοκεῖν μὲν Ἰουδαῖος, πολυθεὸς δὲ Ἐλισσαῖος· ᾧ μέγα δυναμὴν τότε παρὰ τῇ τῶν βαρβάρων αὐλῇ παρεῖτο τὴν πατριὰν φυγῶν, ἵνα τὰ κατὰ παρ' ἐκείνην μάθη ἀδάγματα. (Σχολάριος περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Γεμιστοῦ κλπ.).

Ἐν πρώτοις συνέγραψε φιλοσοφικά τινα πονημάτια, ἐν οἷς ἐμφαίνεται ὑγιὲς διδασκαλία ἀσχετος τῶν παραδοξολογιῶν τοῦ γήρατός του· πρὸς δὲ ἱστορικά, γεωγραφικά, καὶ ἀστρονομικά, καταδεικνύοντα εὐρεῖαν μάθησιν, καὶ κοπιώδη μελέτην. Ἀφιερωθείς δ' εἶτα εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξεπότησέ τινα ἀφορῶντα ἰδίως τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου, προβάλλων καὶ σχέδια τολμηρὰ ἀναμορφώσεως, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἐκνήρυσσετο ἐκτελεστής.

Ἐν τοῖς συγγράμμασι τούτοις ὁ Γεμιστὸς ἀναντιφρόντως καταδεικνύεται οὐ μόνον ὁ ἐξοχώτερος φιλόλογος καὶ φιλόσοφος τοῦ 11' αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ὁ μᾶλλον πεπειραμένος πολιτικός. Ἡ φήμη του ὀσημέραι αὐξανομένη περιήρχετο τὴν Αὐτοκρατορίαν, θριαμβευτικῶς εἰσελθούσα καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Οἱ δεσπότες τῆς Πελοποννήσου διαφοροτρόπως ἐξεδήλωσαν τὴν πρὸς τοῦτον ὑπόληψιν⁽¹⁾. Τῷ 1428 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος⁽²⁾, περιοδεύων τὴν Χερσονήσον, συνεβουλεύθη τὸν θρυλούμενον τῆς Σπάρτης σοφὸν ἐπὶ τοῦ σπουδαιότερου τῆς ἐποχῆς πολιτικῶν ζητήματος, τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν, καὶ ἐν ἔτει 1437 ὁ Γεμιστὸς ἀπετέλει, ὡς συγκλητικός, μέρος τῆς συνοδείας τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδον.

Ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ ὁ Γεμιστὸς διωρίσθη μέλος τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκλεχθείσης ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς κατάρτησιν τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν ἐκάστου τμήματος.

Ἐκτοτε ἀρχεταὶ τὸ φιλοσοφικὸν στάδιον τοῦ Γεμιστοῦ. Ὁ νεοπλατωνισμὸς ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεώς του κηρυχθεὶς τοῦ χριστιανισμοῦ πολέμιος, συνεμάχησε τῷ ἔθνισμῳ, καὶ ἐνισχύσας τοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμοὺς τῶν τελευταίων ἐθνικῶν αὐτοκρατόρων, ἐθριάμβευσε πρὸς στιγμὴν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ, εἶτα δ' ἐκπεσὼν ἐξηκολούθησε τὰς ὑποκεκρυμμένας προσβολὰς του μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτ' ἐφάνη σθεννύμενος ἐν τῇ ἐξορίᾳ καὶ τῇ σιγῇ. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα μόνος ὁ Ψελ-

(1) Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1427 Θεόδωρος ὁ δεσπότης δι' ἀργυροβούλλου ἔδωκε τιμῆριον τῷ Γεμιστῷ τὰ ἐν Λακεδαιμόνι. Κάστρον καὶ χώραν Φαναρίου καὶ Βρῦσεως· κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1428 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐπεκύρωσε τῷ Γεμιστῷ διὰ χρυσοβούλλου τ' ἕνω κτήματα· δι' ἀργυροβούλλου δὲ Δημήτριος ὁ Παλαιολόγος ἐπεκύρωσε κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1450 ταῦτα κτήματα τοῖς υἱοῖς τοῦ Γεμιστοῦ Δημητρίῳ καὶ Ἀνδρονίκῳ (Miklosich, Acta et Diplomata, σελ. 173, καὶ 223).—

(2) Ἐν κώδικι τῆς Μόσχας εὐρηται ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου—Πρὸς τὸν φιλόσοφον Γεμιστόν. (Matthaei, Catalogus, σελ. 168.)

λός θελήσας ν' ἀναζωοπυρήσῃ τὸν ἐν τῇ τέρρᾳ τοῦ φαινομένου ναυαγίου ἐγκυρπτόμενον σπινθῆρα, ὑπεχρεώθη ἕνα συνθέτη ποίημα πρὸς διάλυσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπονοιῶν. Ἡ Χριστιανικὴ ἰθρητικὴ ἀντιμέτωπος παραταχθεῖσα κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἐγθροῦ, ἐπάταξεν αὐτὸν μέχρις ἐξοντώσεως, καὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἐνσωματισθεῖσα ἐπίσημον μετ' αὐτοῦ ἐποίησε τὸ διαζύγιον. Ἡ Σχολαστικὴ φιλοσοφία εἶχεν ἤδη ἐκθρονίσει τὴν Ἀκαδημαϊκὴν, καὶ οὐδεὶς λόγος πλέον περὶ Πλάτωνος ἐγένετο.

Ὁ Γεμιστὸς δυσανασχετῶν ἐπὶ τῇ ἐγκαταλείψει τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει τὸ παράτολμον σχέδιον οὐ μόνον τῆς ἐμφανίσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς ἐφαρμογῆς, διεβρύθμισμένης κατὰ τοὺς νεοπλατωνικοὺς, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ δοξασίας. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἔπρεπε ν' ἀρθῶσιν αἱ κατὰ τῆς φιλοσοφίας ταύτης προλήψεις, ὑποστηριζόμεναι καὶ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀφοῦ γίγη ἐν θεωρίᾳ γνωστὸς ὁ τέως ἀπόβλητος Πλάτων, νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰ σύστημα, τοῦ ὁποίου αἱ βάσεις ἦσαν πάντῃ ἄγνωστοι.

Ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα ἀπεδύθη ὁ Γεμιστὸς.

Δεξιωθείς ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπὸ Κόσμου τοῦ ἐκ Μεδίκων, ἤρξατο ν' ἀναπτύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλους τὴν τέως ἄγνωστον Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Κόσμος ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐνθουσιασθῆ ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Γεμιστοῦ, ὥστε ὁ Πλατωνισμὸς ἠρίθμει ἤδη εἰς τὰς ἡραιωμένας τάξεις του ἕνα μέγαν καὶ ἐπίσημον πρόμαχον. Ἐκτοτε συνέλαβεν ὁ περιφανὴς ἐκεῖνος ἡγεμὼν τὸ ἀργότερον πραγματοποιηθὲν σχέδιον ἰδρύσεως Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, συστήσας καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ περιφημοῦ ἱατροῦ του Μαρσίλιον Φικίνου τὴν μελέτην καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν νεοπλατωνικῶν (1).

Κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονὴν του ὁ Γεμιστὸς, τῇ αἰτήσει πολλῶν, καὶ πιθανῶς τοῦ Μεδίκου, συνέγραψε τὸ ποιημάτιον « Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται », χρησιμεύσαν ὡς προανάκρουσμα τῆς ὕστερον μεταξὺ τῶν δύο φιλοσοφικῶν σχολῶν πάλης, καὶ τῆς παταγώδους ἐκείνης κινήσεως, ἣτις ἐν πρώτοις μὲν ἐσάλευσε ῥιζηδὸν, εἶτα δ' ἐν θριάμβῳ κατέβηκε τὸ οἰκοδόμημα τῆς Σχολαστικῆς φιλοσοφίας.

(1) «Magnus Cosmus, philosophum Graecum nomine Gemistum, de mysteriis Platonicis disputantem frequenter audivit. Et cujus ore fervente sic afflatus est protinus, ut inde academiam quamdam alta mente conceperit, haec oppurtuno primo tempore pariturus». (Ficinus, Praef. Plotini).

Τότε πιθανώς μετέτρεψε τὸ πρῶτον ὄνομά του ὁ Γεμιστὸς εἰς τὸ τοῦ Πλήθωνος, ὡς μᾶλλον ἠμοιάζον τῷ Πλάτωνι. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τοῦ ὀνόματος ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς πρῶτον βήμα πρὸς τὸν ἐθνισμὸν (¹). Ἰπὸνοιαι πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐγερθῆ κατὰ τῶν εἰδωλολατρικῶν φρονημάτων τοῦ Γεμιστοῦ, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ἦτο γνωστὸν, ὅτι συνέγραφε βιβλίον προτιθέμενον τὴν ἀνατροπὴν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰδωλολατρίας. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν παράφορον Τραπεζούντιον ἐν Φλωρεντία ἤδη ὁ Πλήθων διακτύριζε τὸ τολμηρὸν σχέδιόν του περὶ πολυνορθώσεως τῶν θεῶν τῆς ἀρχαιότητος (²).

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνόδου ὁ Πλήθων ἐπανίστασθαι εἰς Σπάρτην, ὅπου τὸν ἐπισκέφθη τῷ 1441 ὁ περιφανὴς Φραγκίσκος Φίλελος, γέροντα ἤδη καὶ περὶ τινα ἀρχὴν ἀπασχολημένον (³).

Ἐκεῖ ἐπεξεργάσθη τὸ περὶ Νόμων σύγγραμμά του, ἕπερ τοσαύτην ἐμελλε νὰ διεγείρῃ παραχρῆν, καὶ ἀνάξιον ὑποστῆ τύχην. Γεώργιος ὁ Σχολάριος προγνωρίζων τὴν συγγραφὴν, καὶ ὡσεὶ θέλων ν' ἀναγκάσῃ τὸν Πλήθωνα νὰ ἐκφράσῃ δημοσίᾳ τὰς μυστηριωδῶς θρυλουμένας ἰδέας του, ἔγραψε κατὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Πλήθων ἀπήντησε, καὶ σπουδαία συζήτησις ἠνοίχθη μεταξὺ τῶν προμάχων τῶν δύο διαμαχομένων φιλοσοφικῶν σχολῶν ἐπὶ τέλους ὁ Σχολάριος, ὡσεὶ θέλων νὰ προλάβῃ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐπιφθόρου ἐκείνου συγγράμματος, ἔγραψεν αὐτῷ ἀπειλητικῶς « Ἀλλ' εἴ τινας νῦν τὰ σπέρτ' Ἑλλήνων ἀνανεοῖεν ληρήματα, τούτοις φασὶν ἐν ἀσυγγνώστῳ καλινδεῖσθαι τῷ ψεύδει. Μετὰ γὰρ τὴν λαμπρὰν τῆς μοναρχίας ἀπόδειξιν, ἣν ἐκείνοι μὲν, ταῖς εἰσαγωγαῖς τῶν ψευδωνύμων ἀναίρουντες Θεῶν, τοῖς λόγοις μόνοις ἐτίμων, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ συμφυῆς καὶ οὐσιώ-

(¹) « Plethoneum quasi Platonem ». Ficinus, αὐτ.— Ὁ Καρμάρωτης λέγει, ὅτι ὑπὸ τῶν θαμινοῶν ἐξιδάχθη ὁ Γεμιστὸς νὰ προσλάβῃ τὸ ἰθνηκὸν ἐκείνο ὄνομα. « Ὑπὸ ὧν, ὡς εἰκός, καὶ Πλήθων ἑλλητικώτερον ἤθεν ἐκ Γεμιστοῦ τὴν ἀρχὴν ὀνομασθῆναι δεδιδάκται ». — Μανουὴλ δὲ ὁ βΐτωρ « ὡς τῆ τοῦ Πλάτωνος λογικαίης τῆς ψυχῆ, καὶ ἀπὸ Γεμιστοῦ Πλήθωνος ἐαυτὸν κεκληκώς ». Καὶ Γεώργιος Τραπεζούντιος. « Is vulgo Gemistus a se ipso Plethon est agnominatus. . . credo, ut se facile de coelo lapsum crederemus, et citius doctrinam et legem ejus susciperemus ». (Comparatio Plat. et Aristot.).

(²) « Audivi ego ipsum Florentiæ asserentem unam eandemque religionem uno animo, una mente, una prædicatione, universum orbem paucis post annis esse suscepturum; Cumque rogassem, Christiane an Machumeti? Neutram, inquit, sed non a gentilitate differentem ». (αὐτὸς).

(³) « Est enim admodum senex, quinque magistratum gerit ».

δης λόγος μετὰ τῶν ἀνθρώπων γεγεννημένος ἀναμφισβήτητος καὶ καθαρῶς πιστεῖν ἐδίδαξε, τοῦ νῦν ὄσιον αὐθις θεοποιεῖν, καὶ τὴν ἀλόγιστον ἐκείνην θεοποιῖαν ἀναζωπυρεῖν ἀπεσβεσμένην περᾶσθαι, καὶ θεῶν τινῶν ἀναγνωρισμοὺς ἐκ φιλοσοφίας ὑπὲρ τὴν ποιητῶν διάστροφον γνώμην, καὶ ἀγιστείας εὐσταλεῖς, ὡς αὐτοὶ φασι, καὶ νόμους ἠθῶν καὶ διαίτης ὑφ' ἡγεμόνι Ζωροάστρη καὶ Πλάτωνι καὶ τοῖς ἐκ στοᾶς, καὶ τοιαύτην τινα λόγων ὁμίχλην αὐθις συνάγειν; ἥς ταῖς τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας ἀκτίσι θεῖαις ἐκτετασμένης, πρὸς τὰς τῆς ὑπερφυῶς ἀληθείας αὐγὰς ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἀνέλαμψεν. Ἐκεῖνα μὲν οὖν εἰ συμβαλῆμαι ἐς χεῖρας πάντα ἐλθεῖν φλυαρίαν ὄντα δεῖξω μακρὰν, καὶ πολλοὶ δεῖξουσιν· ἀλλὰ γένοιτο κἄμοι τοῦτον ἐνοστήσασθαι τὸν ἀγῶνα, καὶ μὴ πῦρ, ἀλλὰ λόγους μᾶλλον ἀληθείας ἐπαφεῖναι τοῖς γράμμασιν, ὡς τοῖς γράψασι μᾶλλον πρέποντος τοῦ πυρὸς· (1).

Ὁ Πλήθων ἐν τῷ θρυλλουμένῳ συγγράμματι τοῦ συνέπτυξε τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος, μετὰ τῶν τοῦ Ζωροάστρου, τῶν Στωϊκῶν, τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ ἄλλων, προσθεῖς καὶ ἰδίας. Βάσις τούτου εἶναι ἡ ἑλληνικὴ πολυθεΐα ὀλίγον διεφθυρισμένη, καὶ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀναδιοργάνωσις. Συνέκειτο ἐκ τριῶν βιβλίων, ἀποτελουμένων ἐξ ἑκατὸν ἐνὸς κεφαλαίων. Προλογίζεται δ' ὡς ἐξῆς: «Τάδε συγγέγραπται περὶ νόμων καὶ πολιτείας τῆς ἀρίστης, ἣ ἂν διανοούμενοι ἄνθρωποι καὶ ἅτ' ἂν καὶ ἰδία καὶ κοινῇ μετιόντες τε καὶ ἐπιτηδεύοντες, ὡς δυνατόν, ἀνθρώπων κάλλιστα τε καὶ ἀριστα βιῶεν, καὶ εἰς ὄσον οἶόν τε εὐδαιμονέστατα». Ἐν ἀρχῇ δ' εὑρηται ἡ ἐξῆς συγκεφαλαίωσις: «Ἡ βίβλος ἦδε περιέχει, θεολογίαν μὲν τὴν κατὰ Ζωροάστρην τε καὶ Πλάτωνα, ὀνομαζομένων τῶν διὰ φιλοσοφίας ἀναγνωριζομένων θεῶν τοῖς πατρίοις τοῖς Ἑλλήσι θεῶν ὀνόμασιν, ἐλκομένοις ἑκάστοις ἐκ τοῦ οὐ πάνυ τει συμφυῶς φιλοσοφία, διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ποιητῶν διάστροφάς, ἐπὶ τὸ ὡς μάλιστα δὴ φιλοσοφία συμφυῶν. Ἠθικὰ κατὰ τε τοὺς αὐτοὺς σοφοὺς καὶ ἔτι μὴν τοὺς Στωϊκοὺς. Πολιτείαν δὲ Λακωνικὴν, ἀφηρημένου μὲν αὐτῆς τοῦ ἄγαν τῆς σκληραγίας καὶ τοῖς γε πολλοῖς οὐκ εὐπαραδέκτου, προστιθεμένης δὲ τῆς ἐν τοῖς ἀρχουσι μάλιστα φιλοσοφίας, τοῦ κρατίστου δὴ τούτου τῶν Πλατωνικῶν πολιτευμάτων. Ἀγιστείας εὐσταλεῖς, καὶ οὔτε περιέργους, οὐδ' αὖ τοῦ δέοντος ἐκλιπεῖς. Φυσικὰ δὲ δὴ κατὰ Ἀριστοτέλην

(1) Πρὸς Πλήθωνα, κατὰ Ἑλλήνων.

τὰ πολλά. Ἄπτεται δὲ πως ἡ βιβλος καὶ λογικῶν ἀρχῶν, ἀρχαιο-
λογίας τε Ἑλληνικῆς, καὶ πη καὶ ὑγιεινῆς διαίτης . . .

Τὸ αὐτόγραφον τοῦ Πλήθωνος ληφθὲν, μετὰ τὸν θάνατόν του,
ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου παρεδόθη εἰς τὸν Σχολάριον,
τότε πατριάρχην, ὅστις ἀναγνούς καὶ θεωρήσας κινδυνώδη τὴν διά-
δοσιν, δὲν ἀνεσκεύασεν, ὡς προέγραφεν, αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ παρέδωκεν
εἰς τὸ πῦρ δημοσίᾳ, ἐξορκίζων πάντας νὰ συντελέσωσι πρὸς κατα-
στροφὴν οἰουδήποτε ἀντιγράφου⁽¹⁾.

Ἐνεκα τῆς πράξεως ταύτης ὁ Σχολάριος ἐπέσυρε τὴν κατακραυγὴν
πολλῶν καὶ ἀνώνυμὸς τις μαθητῆς τοῦ Πλήθωνος προσφωνεῖ τῇ σκιᾷ
τοῦ διδασκάλου· « Εἰ δὲ φθονερός τις καὶ ἀπαίδευτος ἐφθείρε τὸ σὸν
ἔργον, ὃ κατέλιπες, πάτερ, πρὸς ἐνδειξιν σοφίας καὶ μνήμης τῆς σῆς,
ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν νῦν καὶ ὕστερον γενησομένων ἀνθρώπων,
τόγε μὴν σὸν κλέος, ὧ γενναῖε, ἔσται ἀτρεπτον, μὴ δειλιῶν βασκα-
νίαν . . . Καὶ γὰρ οἱ ἀριστοὶ τῶν νῦν Ἑλλήνων μισοῦσιν ἐκεῖνον ὡσπερ
ιερόσυλόν τινα, ἢ τυμβωρύχον, καὶ ἀλιτήριον ».

Δὲν ἀπώλεσθη ὅμως ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα τοῦ Πλήθωνος. Δημή-
τριος ὁ Ῥάλλης διέσωσεν ἀρκετὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν
ὁ Ἄρντιος, καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ἐξ ἄλλων μεταγενεστέρων ἀντιγράφων
συμπληρώσας, ὁ C. Alexandre· εἰσι δὲ ταῦτα, ἐκ μὲν τοῦ Α'. βιβλίου
τὰ κεφάλαια α', β', γ', δ', ε', καὶ ἐκ τοῦ Β', κβ', κς', κζ'· καὶ ἐκ
τοῦ Γ'. γ', ιδ', ιε', ια', ιβ', ιδ', ιε', ις', ιγ'.

Ὁ Πλήθων ἀπέβίωσεν ἑκατονταετῆς σχεδὸν ἐν Σπάρτῃ τὴν 26
Ἰουνίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, καὶ ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, ὡς σημειοῦται
εἰς τι χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου, παραλειπομένου ὁμοῦ
τοῦ ἔτους, ὅπερ ὁ Alexandre ὀρίζει μεταξύ τοῦ 1450, καὶ 1456.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐξύμνησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ
Πλήθωνος· πρὸ πάντων δὲ διὰ δύο μονωδιῶν ὁ προσφιλεὶς μαθητῆς
καὶ συμπολίτης αὐτοῦ Ἐρμώνυμος, δημοσιευθειῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου.

(1) « Ἐπεὶ δὲ καὶ λίαν εἰκὸς ἄλλοθι καὶ τὸ ἴσον ὑπάρχειν ὑπὸ τῶν ἐκείνου
φοιτησάντων ἢ ζῶντος ἢ τελευτήσαντος ἐκγραφέν, παρακαλυμμένα πᾶσιν ὡς ἀπὸ
θεοῦ, εἴποτε καὶ ὅπουδῆποτε εὐρίσκοιτο ἢ ὅλον τὸ βιβλίον ἢ μέρος ἐκγεγραμμένον
ἐν τινὶ τῶν Χριστιανῶν, πυρὶ μὲν φθεῖρειν αὐτὸν τὸν ἔχοντα, κρύπτοντες δὲ καὶ
ἐαλωκότα, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν πραινεσίαν, εἰ μὴ παρῆσις βούλοιτο καιεῖν,
εἴργειν τὸν τοιοῦτον ἀπέσης τῶν Χριστιανῶν κοινωνίας » (Γεννάδιος, πρὸς Ἰωσήφ τὸν
ἔπεσον).

Ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακράξει μεθ' ὑπερβάλλοντες στόμυρον· « Οἴχεται νῦν τὸ κοινὸν φιλοτιμία, τὸ πολυτιμητὸν καὶ πολυζήλον τῆς φύσεως ἄγαλμα, ἡ μεγίστη καὶ θαυμασιὰ τοῦ γένους φιλοτιμία· ὡ φρικτῆς ἐκείνης ἡμέρας, ἢ τοσοῦτον ἐπέιδε δεινόν! Ποῦ νῦν τὸ τῆς ὄντως σοφίας ἄπειρον πέλαγος; Ποῦ ἀλλος, καὶ μέγεθος, καὶ ἡ ὑπὲρ ἀνθρώπων τῶν λόγων ἰσχὺς καὶ λαμπρότης; Συσύληται νῦν ὁ κοινὸς θησαυρὸς. Ἔσθεται λόγων δύναμις. Οἴχεται, φεῦ, ἐξ ἡμῶν τὸ πάντων τῶν καλῶν κάλλιστον, ἡ λαμπρὰ τοῦ γένους εὐδαμονία, ὁ τῆς ὑψηλῆς σοφίας καθηγεμῶν, ὁ τῶν λόγων πατήρ, ἡ τῶν ἀρετῶν κωρωνίς, τὸ κοινὸν ἀπάντων ἐντρυφήμα τε καὶ καύχημα, ὁ τῶν ἀπορήτων καὶ θεῶν μυσταγωγός. Τῷ γὰρ ὄντι θείας οὗτος ἐπὶ γῆς ἔλαχε μοίρας τῶ πάντα εἶδέναι· κἄν τις καὶ τῆς προσηγορίας ἐκείνης αὐτὸν ἀξιώσειεν, οὐκ ἂν οἶμαι τοῦ προσήκοντος ἀποπέσειεν. Ὅσα τε γὰρ ἐκείθεν παρήχθη θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα, καὶ ὅσα εἰς βουλήν, καὶ ὅσα εἰς πράξιν ἤκειν, ὅσα τε ἐν στρατιωτικοῖς, καὶ ὅσα ἐν πολιτικοῖς, φυσικοῖς τε καὶ πρακτικοῖς οὐδὲν αὐτὸς ἠγνόει· πάντα δὲ ᾗδει, πάντα διηρηνήσατο, καὶ τοὺς ἀπάντων λόγους ἐπίστατο· καὶ οὐδὲν οὕτως ἀπόρητον, ὡς μὴ σαφὲς· παραχρῆμα τῷδε γενέσθαι, εἰς νοῦν τινος ὄλωσ' ἔλθόν. Τούτου τὴν σοφίαν Ἕλληνας ἡμοῦ τε καὶ βάρβαροι διὰ θαύματος ἤγον, οὐ καθένα τε καὶ δύο καὶ πλείους, ἀλλ' ἡλικία πᾶσα, καὶ πόλις, καὶ γένος, καὶ φύσις. Τούτων δὲ μάλιστα οἱ πρὸς ἐσπέραν οἰκοῦντες, καὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σοφίας ἰκανῶς παραθέντες. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνακράζει. « Ἐδὺ, φεῦ, ὁ διαφανώτατος καὶ λαμπρότατος τῆς οἰκουμένης ἀστήρ, ὁ πρότερον μὲν τῷ οἰκίῳ κάλλει κοσμῶν τὴν ὑφ' ἥλιον πᾶσαν, νῦν δ' ἀκοσμίαν πᾶσαν καὶ σκότος βαθύ τῇ δύσει καταχεάμενος. . . Νῦν, οἴμοι, σιγῶσα κεῖται ἡ σάλπιγξ ἡ ἔνθεος, ἡ καλλικέλαδος χελιδὼν, ἡ τῶν χαρίτων ἐστία, ἡ φιλοτιμία τῆς φύσεως, ἡ θεσπεσία φύσις καὶ λαμπροτάτη, ὁ τῶν δυστυχεστάτων Ἑλλήνων διαφανώτατος καὶ λαμπρότατος κόσμος, μᾶλλον δὲ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους κοινῆ, ἡ θαυμασιὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους εὐεργεσία, ὃ τῶν ἱερῶν ψυχῶν φωτισμὸς, ὁ πᾶσαν μὲν γνώσιν, πᾶσαν δὲ σοφίαν, πᾶσαν δὲ ἐπιστήμην ὑπερφῶς διελθὼν, καὶ διὰ τοῦτο κανῶν καὶ τύπος καὶ στάθμη πᾶσιν ἀναδειχθεὶς τῶν καλῶν καὶ τιμίων ἀπάντων, μᾶλλον δὲ ὄσην ὑπ' ἀγαθότητος ἢ τοῦ Θεοῦ σοφία πεποίηκεν ἢ παρήγαγε κτίσιν, νοητὴν τε καὶ αἰσθητὴν, ταύτην ὁ μέγας οὗτος ἐξητακῶς πᾶσαν μὲν μετὰ Θεοῦ καὶ ἀναλαβὼν, ἐπιστήμην θεῖαν καὶ

ἀνθρώπινην μόνος συνείληψε, και πάνθ' ὅσα πάντες ᾔδεσαν ἐν τῷ μέρει συνειλοχῶς ὑπὲρ πάντας, ἔργον τι θεῖον και τελεώτατον και τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ σοφίας ἄξιον ἑαυτὸν ἀποδέδειχεν».

Και οὕτω μὲν βαρυπενθῶν μαθητῆς ἔκλαυσε πολυθρύλλητον και ἀξιάγαστον διδάσκαλον. Βησσαρίων δὲ ὁ καρδιναλίος, ἀνὴρ μετριόφρων και ἐν ἐπαίνοις και ἐν ψόγοις, γράφει ταῦτα περὶ τοῦ πάλαι ποτὲ διδασκάλου του· « Ἐγὼ μὲν οἷν χαίρω τοιοῦτῳ ὀμιληκῶς ἀνδρὶ, οὐ μετὰ Πλάτωνα (ἐξηγήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης) σοφώτερον οὐκ ἔφυσεν ἡ Ἑλλάς. Ὡστ' εἴ τις τοὺς περὶ τῆς ἀπείρου τῶν γε ψυχῶν ἀνόδου τε και καθόδου Πυθαγορείων και Πλάτωνος ἀπεδέχετο λόγους, οὐκ ἂν ἀποκνήσω και τοῦτο προσθεῖναι, ὡς ἄρα Πλάτωνος τὴν ψυχὴν, τοῖς τῆς εἰμαρμένης ἀρήκτοις θεσμοῖς δεῖσαν δουλεῦσαι και τὴν ἀναγκαίαν ἀποδοῦναι περίοδον, ἐπὶ γῆς κατιοῦσαν τὸ Γεμιστοῦ σκῆνος και τὸν ἐκείνου βίον ἐλέσθαι . . . Μέγα κλέος Ἑλλάδι πάσῃ γέγονεν ἐκεῖνος ἀνὴρ, μέγας αὐτῇ κόσμος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐσεῖται. Τοῦτου κλέος οὐ ποτ' ὀλεῖται, ἀλλὰ οἱ τὸ δνομα και ἡ φήμη μετ' εὐκλείας αἰδίου εἰς τὸν ἔσασι παραπεμφθήσεται χρόνον » (¹).

Ὁ αὐτὸς δὲ πρὸς Νικόλαον τὸν Σεκουνδινὸν λέγει και ταῦτα περὶ τοῦ Πλήθωνος· « Ἀνὴρ ἐκεῖνος φιλοσοφίας τῶντι και παντοδαπῆς σοφίας εἰκὼν γέγονεν, οὐ τοῖς ἐν λόγοις μόνον, και ὅτη περὶ τὴν τῶν ἄστρον φορὰν, και περὶ ἁρμονικὸς λόγους τὰς τε γεωμετρικὰς ἀναλογίας και ἀριθμητικὰς μεσότητας καταγίνεται, οὐδ' ὅση μόνον Πλατωνική τε και τῶν τὰ θεῖα ἐρευνησαμένων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὅση τε περὶ τὴν τῶν φυσικῶν ἐρευναν και τὰς τούτων αἰτίας τε και ἀρχὰς τὴν πραγματείαν ποιεῖται, ἀ πάντα ὡς οὐδεὶς οὐδὲ ἐν, ἐξήσκησεν ἀκριεῖστατα· ἀλλὰ και ὅση περὶ πράξιν σχολάζουσα, τὰ ἦθη και τοὺς τρόπους ἐκάστου κοσμοῦ ἢ οὔτω τὸν ἴδιον ἐλάμπρυνε βίον, ὡς μηδὲ πρὸς αὐτὸν Διογένην και τοὺς ὁμοίους, μηδὲ τοὺς Στωϊκοὺς ἐκείνους εἶναι. Τὴν γὰρ σεμνότητα και τὸ κόσμιον, και τὸ αὐταρκὲς αὐτῶν ἀσπασάμενος, τὴν ἀλαζονείαν τε και οἴησιν, και ἐπίδειξιν αὐτῶν ἐπαύσατο. Δι' ἀ πάντα τοῦτον αὐτὸν τεθαύμακα ὄσον, εἰρήσθω γὰρ τὸ αἰληθές, οὐδέπω οὐδένα ὦν ἐς δεῦρο εἰδόν τε και ὀμιληκα. Οὔτε γὰρ ὅς περὶ ἐλάττονος ἐποιεῖτο τὰ παρόντα πάντα, οὔθ' ὅς μᾶλλον, τῆς σοριστικῆς ἀπεχόμενος ἀδολεσχίας και πάγης, τῆς περὶ τὰ ἐν φιλο-

(¹) Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς παῖδας Γεμιστοῦ Δημήτριον και Ἀνδρόνικον.

σοφία δόγματα ἀληθείας ἐρευνητικώτερός τε καὶ εὐρετικώτερος γέγονεν, οὐπω ἐνέτυχον οὐδενί, καίτοι πολλοῖς ἐντυχῶν ἀνδράσι σοφοῖς· ὡν ἕνεκα πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς βραχέσιν ἐκείνοις εἰρήκαμεν ῥήμασιν· οὐδέποτε δ' ἂν εἴποιμεν οὐδὲ μακροῖς λόγοις τὰ γε εἰκότα, ἀλλ' ἀρκεῖ, ὡς τινα τῶν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ ἡρωϊκῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, θαύματι καὶ σιγῇ μᾶλλον ἢ λόγῳ κοσμεῖν. »

Ὁ αὐτὸς Βησσαρίων ἐποίησε τῷ Πλήθωνι καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἐπιγράμματα·

Γαῖαν σώματι, ψυχὴ δ' ἄστρο Γεώργιος ἴσχει,
Παντοῦης σοφίης σεμνότετον τέμενος.

Πολλοὺς μὲν φῦσεν ἀνέρας θεοιδίας Ἑλλάς,
Προὔχοντας σοφίῃ, τῇ τε ἄλλῃ ἀρετῇ,
Ἄλλὰ Γεμιστὸς, ὅσον Φαίθων ἄστρων παραλλάσσει,
Τόσσον τῶν ἄλλων ἀμφότερον κρατεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, τοῦ Χαριάνδρου, Γυράλδου, Ἀλλατίου, καὶ ἄλλων, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμειλικτοὶ ἐχθροὶ του, Σχολάριος καὶ Τραπεζούντις⁽¹⁾, ὁμολογοῦσι διαφρήθην τὴν ἐξοχὸν τοῦ Πλήθωνος παιδείαν· ὥστε οὐδόλως ἐσμὲν ὑπερβολικοὶ παραδεχόμενοι, ὅτι ὁ Πλήθων ἐγένετο ὁ πολυμαθέστερος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀνὴρ, ἐπίσημον κατέχων θέσιν μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων Νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων· ἐὰν δὲ ἡ δούλη Ἑλλάς δύναται νὰ ἐγκαυχηθῇ ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ Γεμιστὸς εἶναι τὸ ἐπισημότερον τῆς τοιαύτης αἰγλης σημείον.

Σπουδαῖον τῶνόντι κίνδυνον διέτρεξεν ὁ χριστιανισμὸς ἐν τε Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ· καὶ εἰ μὴ ἐπήρχοντο οἱ Τούρκοι, ὁ θάνατος τοῦ Πλήθωνος, καὶ ἡ διασπορὰ τῶν ὀπαδῶν του ἀναγκασθέντων εἰς ξένας χώρας νὰ ζητήσωσι τὴν ἄρτον, τὸν ὅποιον ἡ κατάκτησις τοῖς ἀφήρσει, κύριος οἶδεν ὅποιαν φάσιν ἤθελε λάβει ἡ Πληθωνικὴ ἀναμόρφωσις· ἐπανελθῶν ἐξ

(1) «Gemistus vir in omni scientiarum genere eminentissimus». Charliandrus. — «Est Pletho stylo accurato, eleganti, presso, Attici succi pleno, sententiarum gravium, argumentis vehemento, eruditione vero etc.» Allatius — «Illem dico Gemistum, quem non solum Graecia, sed universus fere terrarum orbis ob variam atque multiplicem divinarum humanarumque rerum scientiam admiratus». Gyraldus — «Plethon habitus est in primis philosophus, et quidem excellentissimus» ὁ αὐτὸς — «Platonis aemulus et defensor». Βησσαρίων. — Σχολάριος «εἰφραδίας δ' ἐπεμελήθη μὲν καλῶς τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' ἐν ἀσχεστῶν καὶ ἀφρονεστάτῳ συγγραμμάτι.» — Καὶ Τραπεζούντιος «Non minor elegantia Platone, non inferior illi.» —

Ἰταλίας ὁ Γεμιστός συνέστησεν εἰς Σπάρτην, ἐν εἰδει Ἑλευσινίων μυστηρίων, σχολήν, ἐνθα προνομιούχοι μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ ἀναμορφωτοῦ τὴν νέαν θρησκείαν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον διαφθορῆν, ὥστε ἐλάτρευον ἀγάλματα ἑλληνικῶν θεῶν, παρῆρσις δικηκρύσσοντες τὰς ἐθνικὰς δοξασίας των· ἡ πίστις καὶ αὐτοῦ τοῦ Βησσαρίωνος ὑποπτος φαίνεται. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ ὀλιγοχρόνιος διαμονὴ του εἶχε ρίψει τὰ πρῶτα τοῦ πολυθεισμοῦ σπέρματα. Πέτρος ὁ Καλαυρός, εἷς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ 15 αἰῶνος, μαθητὴς δὲ τοῦ Πλήθωνος χρηματίσας, παρίσταται ὡς ἀληθὴς πλέον εἰδωλολάτρης, εἰς τοσοῦτον προβάς θράσους, ὥστε οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ ἰδρύσατο Νεοπλατωνικὴν ἀκαδημίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν παπῶν διεκήρυττεν ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸν χριστιανισμόν. Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φλωρεντίας μεταξὺ τοῦ ἐπὶ τῶν βωμῶν τοῦ Πλάτωνος καιομένου ἐθνικοῦ λιθάνου ὀλίγοι κόκκοι ὑπῆρχον καὶ διὰ τὸν ἀνακαιμιστὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου· διότι, ἂν ὁ Πλάττων ἦτον ὁ θεὸς τῆς νέας θρησκείας, ὁ Πλήθων ἀναντιρρήτως ἦτο ὁ προφήτης.

Ἀφοῦ ὅμως ἡ νέα θρησκεία δὲν κατώρθωτε ν' ἀναδείξῃ νέον θεὸν καὶ νέον προφήτην, ἀπέδωκεν ὅμως τιμὰς ἀγίου εἰς τὸν Γεμιστόν. Τῷ 1473 Σιγισμόνδος ὁ Μαλατέστας, ἄρχων τοῦ Ῥιμινίου, ἐξέθαψεν ἐκ Πελοποννήσου τὸ πτώμα τοῦ Πλήθωνος, καὶ ὡς ἄγια λείψανα παραλαβὼν μετήνεγκεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ ὀστά τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφου (1).

Συγγράμματα.

—Ἐκ τῶν Διοδώρου καὶ Πλουτάρχου περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχῃ ἐν κεφαλαίαις διάληψις. Venetiis 1503 (ὑπὸ Ἄλδου σὺν Ξενοφῶντι), καὶ Basilicæ 1540, Rostochii 1575, Sipsise 1770.

—Περὶ Πελοποννησιακῶν λόγος δύο· Antwerpiae 1575, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Καντέρου, καὶ μετὰ γερμανικῆς ὑπὸ Ellissen, Analecten IV.

—Διαγραφὴ ἀπάσης Πελοποννήσου παραλίου τε καὶ μεσογείου.

—Ἱστορία τῆς τῶν Περσῶν μοναρχίας (μεταφρασθεῖσα Ἰσπανιστὶ ἐτυπώθη ἐν Βαλλαδολίδῃ 1604).

(1) Hqyal. C. Alexandre Notice préliminaire—Gass, Gennadius und Pletho, Breslau 1844.—Allatii de Georgiis (Bibliotheca Greca, Tom. XII).—Ellissen, Analecten, IV.—Boivin (Mémoires de l'Académie Royale, 1736, Tom. II. σελ. 715)—Tiraboschi, Storia della letteratura italiana—Sieveking, Geschichte des Platonischen Academie in Floranz. Göttingen, 1812.

— Ἐπιτομὴ ἐξ Ἀκπιανοῦ, Στράβωνος, Ἀριστοτέλους, Ξενοφώντος, Διονυσίου Ἀλικαρνασσίως, Προδίκου κτλ.

— Περὶ τῶν οὐκ ὀρθῶς κατὰ τὴν γεωγραφίαν Στράβωνος διορισθέντων.

— Χωρογραφία Θεσσαλίας.

— Περὶ ἀρετῶν. Antwerpiae 1552 καὶ Basiliae 1586.

— Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται. Venetiis 1540. Basiliae 1574.

— Περὶ ἀρετῶν, προσιμίων βητορικῶν, Ἀριστοτελικῶν ζητημάτων.

— Ζωροαστρίων καὶ Πλατωνικῶν δογμάτων συγκριτικῶς (ἐξεδόθη ἐν Bibliotheca Graeca Fabricii).

— Νόμων συγγραφῆς τὰ σωζόμενα par C. Alexandre, Paris 1858.

— Κεφάλαια ἄτα λόγων μουσικῶν — (αὐτόθι).

— Περὶ σχήματος γῆς.

— Μέθοδος εὐρέσεως ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τῆς ἀστέρων ἐποχῆς ἀπὸ κανόνων οὗς αὐτὸς συνεστήσατο.

— Προθεωρία εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως Ἐμμανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐπιτάφιον εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν.

— Προσφωνημάτων εἰς τὸν δεσπότην Δημήτριον Παλαιολόγον.

— Πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ λατινοῦ δόγματος βιβλίον (*).

— Μονοδία ἐπὶ τῇ αὐδιδίμῳ δεσποίνῃ Ὑπομονῇ (ἐξεδόθη ἐν Ἀνεκδότοις Μουστοξίδου).

— Ἐπιτάφιον εἰς Κλεώπην σύζυγον Θεοδώρου τοῦ δεσπότου (ὕπὸ Füllborn 1795).

— Ἑρμηνεῖα εἰς τὰς φωνὰς Πορφυρίου, καὶ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ἀριστοτέλους.

— Πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις* (ἔδημ. ὑπὸ Gass καὶ Alexandre).

— Μηνῶν καὶ ἐτῶν τάξις καὶ ἡμερῶν ἀπαρίθμησις.

— Περὶ Θεοῦ φυσικαὶ ἀποδείξεις.

— Περὶ τοῦ ὄντος ἐκωνυμία.

— Φιλοσοφικαὶ ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα* ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Ὁρελίου ἐν Zurίχῃ 1824.

— Κατὰ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου περὶ τῶν λατινικῶν δογμάτων.

— Περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

— Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος (*).

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Ἀγάπης σελ. 316.

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ C. Alexandre. Εἰ καὶ κατὰ Λατίνων γραφῶν δὲν ἤρесе τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ διὸ Μανουὴλ ὁ Πελοποννήσιος γράφει· «Ὅρα γάρ μοι τὸν ἀθεώτατον Γεμιστὸν ἐν τῷ σφετέρῳ τῷδε συγγράμματι κριτὴν καθεστῶτα ἑαυτὸν κρέγμασιν, ὧν τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐπίσης φαινόμενον ἐπιτυγχάνοντα. Διληθῶς δὲ τὴν μὲν Χριστιανικὴν σοφίαν διαχλευάζειν, τὴν δὲ Ἑλλήνων μαζὰν δογματίζειν θεοπλαστίαν περῶμενον· ὧν γὰρ αἱ δυνάμεις, φησί, διάφοροι, καὶ αὐτὰ εἰν

— Διασόφησις τῶν ἐν τοῖς Ζωογράτου λογίοις ἀσαφέστερον εἰρημένιων. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ὁφοποιού).

— Εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα Θεόν. (ἐξεδόθη ὑπὸ Alexandre).

— Πρὸς τὰς παρὰ τοῦ Βησσαρίωνος ἀντιλήψεις (ὑπὸ Alexandre) (').

— Προλεγόμενα ῥητορικῆς τέχνης.

— Σχόλια εἰς τὰ ἀναλυτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ἐπικῆδεις εἰς Θεοδώραν σύζυγον Θεοδώρου τοῦ Δεσπότης.

— Ἐπιτάφιος εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ πετόντας (').

Γεώργιος Σχολάριος.

Γεώργιος Κουρτέσιος, ὁ ἐπιλεγόμενος Σχολάριος, ἐγεννήθη, ὡς πιθανολογεῖται, περὶ τὸ 1400 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ Χίον. Ἰεροδασατο τῶν μαθημάτων τῶν ἐν Βυζαντίῳ διδασκάλων, καὶ ἰδίως Ματθαίου Καμαριώτου Θεσσαλονικέως, καὶ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ (').

Μετ' ὀλίγον διωρίσθη διδάσκαλος τῆς ἐκεῖ Ἀκαδημίας, καὶ εἶτα γενικὸς βασιλικὸς κριτὴς, καὶ καθολικὸς σεκρετάριος τοῦ βασιλέως ('). Διάσημος νομολόγος, εὐγλωττος ῥήτωρ, ἔξοχος θεολόγος καὶ φιλόσοφος ὁ Γεώργιος ἀπελάμβανε μεγάλης φήμης καὶ ὑπολήψεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Ἦτο τὰ μάλα οἰκτιρῶν τῷ μεγάλῳ δουκί

εἷη διάφορα ... ὁ δὲ ματαιόφρων Πλήθων μόνον διασφραξίσει βουλόμενος τὰ ἡμέτερα, αὐτὴν τὴν τοῦ Εὐαγγελίου βῆσιν γυμνὴν λαμβάνων εἰς τὸνναντίον οἰεταὶ ἀπάγειν τὸν λόγον λυσσῶν ἀκρατῶς κατὰ τῆς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν θεοσοφίας· καὶ ἀπλῶς δὲ εἰπεῖν ὅλον τὸ τοιαῦτον σύγγραμμα καθ' ἡμῶν ὑπόκληρος συντεταγὸς φαίνεται, οὐπερ ἡ σαθρότης τε καὶ καχύτης δῆλη παντὶ τῷ λογικῆς εὐμοιροῦντι παιδείας ἀμηγέτη καθέστηκε, τοῖς δὲ κατ' ἐκεῖνον, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκείνου ἀλόγως τε καὶ κτηνωδῶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνδραποδῶς παρεπομένοις δόξειεν ἀναλγεῖν».

(') Ὁ Γυράλλος (de poetis sui temporis σελ. 349) λέγει, ὅτι ὁ Πλήθων ἔγραψε καὶ ποιήματα « Aliquando versibus lusit, dignis quidem tanto philosopho, sed paucis admodum ». Πιθανῶς δ' εἰς ταῦτα οἱ πρὸς τοὺς θεοὺς εἰκοσιν ἐκτὰ ἤμνοι ἀποτελοῦντες τὸ 38ον κεφάλαιον τοῦ Γ'. βιβλίου περὶ Νόμων, δημοσιευθέντες ὑπὸ Ἀλεξάνδρου (σελ. 202—28).

(') Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escorial. σελ. 359, 379, καὶ XIII.

(') Ἐν τινι σημειώσει παρὰ Κρουσιῶ (Turcograecia σελ. 187) ἀναφέρεται ἡ παρὰ Καμαριώτη μαθητευσίς του.—Γράφων ὁ Σχολάριος πρὸς Μάρκον τὸν Εὐγενικόν, διδάσκαλόν του προσαγορεῖαι τοῦτον· « ὡς γὰρ ἐκεῖνοι (οἱ γονεῖς) τῆς φύσεως, οὕτως αὐτὰ μοι λόγων τε καὶ ἡθῶν τὰ σπέρματα κατεβάλου. Ἐκκαίνοι μὲν ἄπαξ, σὺ δὲ πολλὴν ἡμᾶς ἐγεώργησι τὸν χρόνον ὥστ' ἐπιγινώσκεις ἂν τὰ σαυτοῦ, τὰς ἐν ἡμῖν εἰκόνας πύτων γινώσκων. »

(') Turcograecia, σελ. 107.— Δούκας κερ. 31.— Alexandre, Pléthon, σελ. XXIII—IV.

Νοταρῆ, Κωνσταντίνῳ Παλαιολόγῳ, τῷ ὑστερον αὐτοκράτορι, μεθ' ὧν διετῆρι φιλικὴν ἀλληλογραφίαν, καὶ Θεοδώρῳ τῷ δεσπότη, εἰς ὃν ἐξεφώνησεν ἐπικηδεῖον λόγον. Ὁ περιφανὴς Φιλελεος (1), γαμβρὸς τοῦ Χρυσολωρᾶ συνεδέθη αὐτῷ φιλικώτατα· οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Βυζαντίῳ καὶ Ἰταλίᾳ περιφανῶν σχετικοὶ ἦσαν αὐτῷ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος βλέπων ὁσημέραι κινδυνεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕνεκα τῆς προσεγγίσεως τῶν Τούρκων, ἠναγκάσθη ἵνα πραγματοποιήσῃ τὴν τοσοῦτον ποδομένην ὑπὸ τῶν Λατίνων ἔννοιαν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, εὐελπιζόμενος βοήθειαν ἀπὸ τῆς Δύσεως πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου. Ὅθεν ἀπερχόμενος εἰς Ἰταλίαν, ἐνθα ἐπρόκειτο νὰ συγκροτηθῇ ἡ πρὸς συζήτησιν τῶν ὄρων τῆς ἐνώσεως σύνοδος παρέλαβε τοὺς ἐπιστημοτέρους τῆς αὐτοκρατορίας ἀνδρας, Γεώργιον Σχολάριον, Γεμιστόν, Ἀργυρόπουλον καὶ ἄλλους. Γενομένης τῆς συνόδου ἐν Φεβρουάριῳ καὶ Φλωρεντίᾳ, μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὁ αὐτοκράτωρ συνήνεσεν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ περιδοθέντος ὄρου περὶ τῆς ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος. Μάρκος ὁμοῦς ὁ Εὐγενικός, ὁ Σχολάριος, καὶ ἄλλοι ἀρνηθέντες νὰ υπογράψωσιν ἀπῆλθον εἰς Βενετίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπαναστρέψας ἀπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέβαλλεν ἐς ἄλλοτε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ψευδοσυνόδου· καὶ ὡσεὶ τηρόμενος ὑπὸ ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου ἔζησεν ἐλευσινῶς, παρὰ πάντων ἀποστρεφόμενος. Τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1449 ἀπεβίωσε καὶ διάδοχος ἐξελέχθη ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος ὁ Δράγας, τῶς δεσπότης τῆς Πελοποννήσου. Μόλις ἐφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ, καὶ ὁ τότε πάπας Νικόλαος Β' ἔγραψεν αὐτῷ ἐξορκίζων τὴν ἐπίσκευσιν τῆς ἐνώσεως.

Ἡ θέσις τοῦ τελευταίου τῶν Ἑλλήνων αὐτοκράτορος οἰκτρὰ ἦτο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Οἱ Τούρκοι ἐπλησίαζον· οἱ Ἕνετοὶ τὸν ἠνόχλουν διὰ φορτικῶν ἀπαιτήσεων, ὑποσχόμενοι βοήθειαν ἐὰν ἐνυμφεῖτο τὴν θυγατέρα τοῦ δόγη Φόσκαρη· καὶ ὁ Πάπας μόνον μετὰ τὴν τέλει τῆς ἐνώσεως, τῷ ὑπέσχετο αὐτήν. Συναισθανόμενος, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ κολακεύσῃ τὴν Δύσιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀποστολῆς ἐπισκοπῶν, ἐφάνη ὁπωσοῦν ἐνδίδων εἰς τὰς περιστάσεις. Συνεκάλεσε σύνοδον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καθ' ἣν ὁ Σχολάριος καὶ ἄλλοι συνεζήτησαν μετὰ τῶν ἐλθόντων Λατίνων καὶ κατέδειξαν τὸ ἐσφαλμένον τοῦ περιδοθέντος

(1) Ἐν Κωνσταντινουπόλει νέον γνωρίσιον ἀπῆλθον ποίημα.

τῆς ἐνώσεως δρου (1). Ὁ Αὐτοκράτωρ βλέπων τὰ ἀδύνατα ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ εἰς τὸν πάπαν ἵνα στείλῃ ἀνθρώπους μᾶλλον πεφωτισμένους πρὸς συζήτησιν τῆς ἐνώσεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλως ἐφημίζετο ἐν τῇ Δύσει διὰ τὰς θεολογικὰς γνώσεις τοῦ Ἰσίδωρος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κιέβου, ὅστις ἔλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας πῖλον καρδιναλίου. Τοῦτον ὁ πάπας ἐπεμψεν ἐν 1452 εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἐνώσεως. Πάντες σχεδὸν καθορῶντες τὸν ἐπικριμᾶμενον κίνδυνον συνήνεσαν, πλὴν τοῦ Σχολαρίου, ὅστις τότε, φαίνεται, ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐκ Γεωργίου Γεννάδιος μετονομασθεὶς, ἐμόναζεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου. Πρὸ ὀλίγου γράψας ποίημα « Κατὰ τῆς Σιμωνιακῆς αἵρέσεως » ἔστειλεν αὐτὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἵνα τὸν ἀποτρέψῃ τῆς ἐνώσεως. Ἐρωτώμενος δὲ ἤδη περὶ τῆς ἐνώσεως, ἐκλείσθη εἰς τὸ κελλεῖόν του καὶ λαβὼν χάρτην ἔγραψε τὴν γνώμην του ὡς ἐξῆς: « Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι εἰς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμακρύνετε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλπίζετε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγκων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ἧ μέλλει φθαρῆναι, ἐσχάσατε καὶ τὴν εὐσέβειάν σας; Ἰλεός μοι κύριε μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. Γινώσκετε, ἄθλιοι πολῖται, τί ποιεῖτε; καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὅς μέλλει γενέσθαι εἰς ἡμᾶς, ἐσχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὠμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν; οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρῖνασθαι! » Ταῦτα γράψας καὶ προσηλώσας εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλείου του ἐκλείσθη ἔνδον.

Ἡ προκήρυξις αὕτη τοῦ Γενναδίου μεγίστην ἀλλοίωσιν ἐπήνεγκεν εἰς τὰ πνεύματα· αἱ μοναχαὶ ἀνεθεμάτισαν τὴν ἔνωσιν καὶ τοὺς αἰτίους· οἱ δὲ τοῦ ἀγοραίου λαοῦ διασπαρέντες εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ καπηλεῖα, ἐκράτουν φιάλας ἀκράτου, καὶ ἀναθεματίζοντες τοὺς ἐνωτικοὺς ἔπινον εἰς πρᾶσθειαν τῆς εἰκόνης τῆς θεομήτορος, παρακαλοῦντες ἵνα γίνῃ ἀβρωγός, καὶ ἀναβοῶντες, « Τὴν Λατίνων οὔτε βοήθειαν, οὔτε τὴν ἔνωσιν χρῆζομεν. Ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν ἀζυμιτῶν λατρεία! »

Ἐνῶ ταῦτα διεδραματίζοντο, ὁ ἀτυχῆς αὐτοκράτωρ προσεπάθει ἵνα τελέσῃ τὴν ἐνωτικὴν λειτουργίαν. Πολλοὶ τῶν ἱερομονάχων, ἱερέων, ἡγουμένων καὶ λοιπῶν οὐ μόνον δὲν παρεδέχοντο νὰ συλλειτουργήσωσι

(1) Τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης συνταχθέντα ὑπὸ Κωνσταντῖνου τοῦ Ασκάμεως ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Καταλλαγῆς, σελ. 457 κ' ἔπ.

μετά τῶν ἐλθόντων Λατίνων, ἀλλὰ καὶ ἀπεχωρίζοντο ὡς ἀσπεῶν ἄλλοι δὲ παρητήθησαν. Ἐν τέλει κατωρθώθη μετὰ μυρίας δυσχερείας ἵνα τελεσθῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἡ κοινὴ μυσταγωγία, καθ' ἣν ἐμνημονεύθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πάπα Νικολάου. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ χάριν ἀβροφροσύνης πρὸς τὸν βασιλεῖα παρενεθέτε· δὲν ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ.

Μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθε μέγα σχίσμα μεταξὺ τῶν κληρικῶν τῆς βασιλευσύνης, καὶ ἐγένετο ἡ ἐνωσις ἀληθῆς διαίρεσις. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρχεν ἡ κατὰ τῶν ἐνωτικῶν καταφορὰ, ὥστε οἱ ἱερεῖς ἤρνούντο νὰ λειτουργήσωσιν ἢ ἐκπληρώσωσι τ' ἄλλα τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ἐάν τις τῶν ἱερέων προσεκαλεῖτο εἰς κηδείαν νεκροῦ ἢ μνημόσυνον τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετο ἐκεῖ ποῦ τις ἱερεὺς ἐνωτικὸς παρευθὺς ὁ πρῶτος ἐκδυόμενος τὸ φελώνιον ἐφυγε σπεύδων, ὡς ἀπὸ πυρός. Ἡ Ἁγία Σοφία ἰθεωρεῖτο βέβηλος, καταρύγιον δαιμόνων καὶ βωμὸς ἑλληνηκός· τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν σκοτεινὰ· μήτε κηρίον, μήτε λυχνάψα· ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν, ἢ ὑποστῆναι μέλλει διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοίκων.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Γεννάδιος ἐγκλειστος ἐδίδασκε τὰ πλήθη, προλέγων τὴν ἄλωσιν, καὶ ἐκσφενδονίζων τοὺς κεραυνοὺς τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν ἐνωτικῶν. Ἡ πολιορκία ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ καὶ ὁ τρομερὸς οὗτος δημαγωγὸς δὲν ἔπαυε διεγείρων τὸν λαόν, γράφων κατὰ τῶν ἐνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις.

Ὁ Μισάμεθ γενόμενος κύριος τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἐν τῇ τῶς βυζαντινῇ πρωτεύουσῃ λειψανδρίαν. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ μὲν ἔπεσαν μαχόμενοι παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μάρτυρος βασιλέως, ἄλλοι ἔφυγον ἅμα ἰδόντες τὴν ἡμισέληνον κωματίζουσαν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας, οἱ δ' ἐπιμείναντες ἐκρύφθησαν. Κατανοῶν ὁ ὀξύνους πορθητῆς, ὅτι μόνον ἐλατῆριον συγκεντρώσεως τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐρημωθείσῃ Κωνσταντινουπόλει ἦτο τὸ Πατριαρχεῖον, ὡσεὶ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν κέντρον θεωρούμενον, εἰσηγήσει καὶ τῶν παρakoλουθούτων αὐτῷ χριστιανῶν γραμματέων, προσεκάλεσε τοὺς ἀπάτριδας Ἑλλήνας πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου τῆς ἀρεσκείας αὐτῶν, ὡς διαδόχου τοῦ κατὰ τὴν ἄλωσιν πεσόντος τελευταίου πατριάρχου τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας Ἀθανασίου τοῦ Β'. ὑποσχόμενος ἅμα

ἵνα καθιδρύσῃ τὸν νέον τῆς ὀρθοδοξίας ποιμενάρχην κατὰ τὰ βυζαντινὰ ἔθιμα.

Τὸ δέλεαρ ἐκεῖνο πλουσίαν παρήγαγεν ἄγρην κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἀθρόοι ἐπαρουσιάσθησαν, ὥσει λησμονήσαντες τὴν ἀλωθεῖσαν πατρίδα, ἐπέναντι τῆς πατρίου θρησκείας. Τὸ ὄνομα τοῦ Σχολαρίου δημοσίως ἐπροτάθη, καὶ ἄνευ ἀντιλογίας παρεδέχθη. Ὁ δὲ μοναχὸς Γεννάδιος, ὑπὸ τὸ ῥάσον ἀρετᾶς ἀναχωρητοῦ ἐξασκῶν, ἀπεποιήθη τὴν ἔξοχον ἐκείνην τιμὴν μετὰ πολλὰς ὁμως παρακλήσεις συνήνεσεν ἔν' ἀναδεχθῆ τὸν φέρτον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀξιώματος, θαρρῶν, ὅτι διὰ τῶν φώτων, τῆς εὐγλωττίας, καὶ τῆς ἀγωγῆς του μεσολαδῶν μεταξὺ τοῦ ξίφους τοῦ κατακτητοῦ καὶ τῆς δυστυχίας τῶν συμπατριωτῶν του ἐλαφρώτερα ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὰ δουρικὰ δεσμεῖα. Ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐτελέσθη ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἄλωσιν χριστιανικὴ λειτουργία ὁ μητροπολίτης Ἑρακλείας, μετ' ἄλλων ἀρχιερέων, καὶ ἐνώπιον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, ἐχειροτόνησε τὸν Γεννάδιον Σχολάριον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ῥώμης· αὐτὸς δὲ ὀλίγον ἀρεσκόμενος εἰς πομπώδεις τίτλους, κενούς σημασίας, ἠτοκλήθη *Πατριάρχης τῶν τοῦ Χριστοῦ Περγήτων* (').

Μετὰ τὴν χειροτονίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξοχωτέρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν μετέβη παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρὸς προσκύνησιν. Ὁ Μωάμεθ ὑπεδέχθη τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὀρθοδοξίας εὐμενέστατα· καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, τῷ ἐνεχείρισε, κατὰ τὸ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἔθος, δεκανίκιον χρυσοῦν μετὰ λίθων πολυτίμων καὶ μαργαριτῶν ἐγκειλοσμημένον, ἐπειπὼν, « Πατριάρχευε ἐπ' εὐτυχία καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν ἐν οἷς θέλεις, ἔχων πάντα τὰ σὰ πρόνιμα, ὡς καὶ οἱ πρό σοῦ πατριάρχαι εἶχον ». Μετὰ τοῦτο κατῆλθεν

(') Δωρόθεος ὁ Μονεμβασιᾶς ἐν τῷ Χρονογράφῳ (σελ. υς' ἐκδ. Βενετίας 1681) λέγει, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τοῦτο προέβη ὁ Πορθητῆς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1462 ἄλωσιν τῆς Μιτυλήνης· « Ἐπῆρε ὁ Μωάμεθ τὴν Μιτυλήνην, ταῖς δύο Φώκαις χωρὶς πομπῆς· ἔπειτα ἔπῆρε τὴν Καστάμονην, τὸ Σινὸπι· καὶ ἤφερε τὸν λαὸν ὅλον εἰς τὴν Πόλιν, καὶ ἐρώτησε περὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ εἶπὸν δὲν ἔχουν, καὶ ὤρισε νὰ κάμουν τεχνηέντως αἰὶ νὰ γεμίσῃ ἡ Πόλις ἀνθρώπους· καὶ ἐσυνάχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλος ὁ λαὸς, καὶ ἔκαμαν στατικῶς τὸν σοφώτατον καὶ λογιώτατον κύριον Γεννάδιον τὸν Σχολάριον, ἀνθρώπον ἄγιον καὶ φρόνιμον ». Τοῦτο ὁμως φαίνεται ἡμῖν ὄλος ἀνυπόστατον, διότι τῷ 1459 ὁ Γεννάδιος, μετὰ πενταετῆ πατριαρχίαν παραιτηθεὶς, διεδέχθη ὑπὸ Ἰσιδώρου.

εως κάτω τῆς αὐλῆς συνοδεύων τὸν πατριάρχην, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ ἠΰπρεπισμένου ἵππου, προστάξας ἵνα πάντες οἱ μεγίστανες τῆς αὐλῆς τοῦ ἐξέλθωσιν εἰς συνοδείαν τοῦ πατριάρχου. Ὁ Γεννάδιος παρακολουθούμενος ὑπὸ λαμπρᾶς συνοδίας περιῆλθε τὴν πόλιν εὐλογῶν.

Ὁ Σουλτάνος ἐξέδωκε καὶ διάταγμα ἵνα μηδεὶς ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ τῷ πατριάρχῃ, ὅστις ἀφίετο ἀκαταζήτητος καὶ ἀδιάσειστος, ἐλεύθερος παντὸς τέλους καὶ δόσεως αὐτὸς τε καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ διάδοχοι πατριάρχαι. Δι' ἑτέρου δὲ διατάγματος ἀπηγόρευσε τὸν εἰς τσαμῖα μετασχηματισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν, ὅρισας ἵνα οἱ γάμοι, ἐνταφιασμοὶ, καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐκπληρῶνται ἀκωλύτως, κατὰ τὰ προϋπάρχοντα ἔθιμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας· κατὰ δὲ τὴν πανηγύριν τοῦ Πάσχα αἱ θύραι τῶν ἐκκλησιῶν νὰ ὄσιν ἀνοικταὶ τριήμερον.

Ἐπειδὴ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶχε μεταβληθῆ εἰς τσαμίον, ὁ σουλτάνος ἐχορηγήσῃ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὡς πατριαρχεῖον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, διὰ τὸ ἔρημον τῆς συνοικίας, ὁ πατριάρχης ἐξήτησε τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου, κειμένην ἐν τῇ χριστιανικῇ συνοικίᾳ, ἣτις καὶ τῷ ἐχορηγήθη, μεταβληθέντος τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τσαμίον.

Ὁ Μωάμεθ, ὀξύνους καὶ περιέργος, περιήρχετο συνεχῶς τὴν πόλιν ἀναθεωρῶν πολλὰ, καὶ ἐρωτῶν καὶ μινθάνων. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν εἰσῆλθεν ἐνδον τῆς αὐλῆς τοῦ πατριαρχείου, καὶ ἀφιππεύσας εἰσέβη εἰς τὸν ναὸν, ἐνθα καταβάς ὁ πατριάρχης προσηγόρευσε καὶ προσεκύνησεν αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ ἐκάθησεν ἐπὶ θρόνου ἐντὸς τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας, ἀπήλυθε διὰ διερμηνέως, πολλὰς ἐρωτήσεις πρὸς τὸν Σχολάριον περὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. Ὁ Γεννάδιος, εἰ καὶ ἀπροετοίμαστος, ἐξέθηκε μετὰ παρρησίας καὶ σαφηνείας τὰ κυριώτερα τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ὁ σουλτάνος οὐ μόνον ἀπεδέχθη εὐλαβῶς, ἀλλὰ καὶ κατευχαριστήθεις ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀνδρός, τὰ μέγιστα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοδόξους ἐκτοτε ὑπερηγάπησεν. Ἀποχωρῶν δὲ παρήγγειλεν εἰς τὸν πατριάρχην ἵνα καὶ ἐγγράφως ἐκθέσῃ τὴν διάλεξιν, ἣτις μεταφρασθεῖσα ἀραβιστὶ ὑπὸ Ἀχμέτ κριτοῦ τῆς Βερροίας ἐνεχειρίσθη αὐτῷ ἀναγνώσαντι μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἔδειξεν ὁ Μωάμεθ ἀκατανόητον εὐνοίαν

πρὸς τὸν Γεννάδιον, κέμπων αὐτῷ συνεχῶς δῶρα, καὶ πᾶσαν παράκλησιν τοῦ προθύμως ἐκπληρῶν. « Καὶ ἐλέγετο περὶ τοῦ σουλτάνου, ὅτι ἐνωτισθεὶς καὶ πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῶν χριστιανῶν, ἐν ἀμφιβολίᾳ ἦν περὶ τῆς ἑαυτοῦ. »

Ὁ Σχολάριος εὐδοκίμως πατριαρχεύσας ἐπὶ πάντε ἐτη καὶ τινεὶς μῆνας, συνεκάλεσε σύνοδον ἵνα ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησίν του. Πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ ὁ λαὸς παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα διαμείνῃ. Ἄλλ' ὁ Γεννάδιος ἀπαυδῆσας πλέον ἐπεθύμει ἵν' ἀπομακρυνθῇ τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνατείνῃ τὸ πνεῦμά του· ἔγραψε τὴν παραίτησίν του εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐγγὺς τῶν Σέρβων μονὴν τοῦ Προδρόμου ἐν τῷ ὄρει Μενουκίως, ὅπου μελετῶν, γράφων, καὶ προσευχόμενος, παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα περὶ τὸ 1460 (').

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία εἰσέτι δὲν ἀντήμειψε τὴν μνήμην τοῦ Σχολαρίου, ὅστις πρὸς οὐδὲν λογισάμενος σωτηρίαν καὶ πατρίδα ἔσωσε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὕστερον δ' ἐνώπιον τοῦ τρομεροῦ ποροθητοῦ μετὰ καταπληκτικῆς παῖρησις τὰ δόγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως ἐκθέμενος, τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ εἰς ἀγάπην καὶ σέβας μετέτρεψε. Διὰ περιπαθοῦς μονωδίας ἐθρήνησεν, ὡς ἄλλος ἱερεμίας, τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀνακραζῶν « Ἦν σοφὸν τὸ γένος ἡμῶν, ἐνδοξον, γενναῖον, φρόνιμον, ἀνδρείον, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑποτάξαν εἰς μοναρχίαν· καὶ μὴν, καὶ τῇ κατ' ἀρετὴν σπουδῇ τε καὶ ἀγισωσῆ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀπομαξάμενον τὴν καθόλου ἀρετὴν, καθάπερ σπόγγος τὰ νάματα· ἀλλὰ νῦν, φεῦ τῶν κακῶν, ἀπώλετο πᾶν· ἐάλω γὰρ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἧς μόνον ἐν τῷ μνηστῆναί ἐστιν ἐκρῆξι φωνῆν μετὰ κραυγῆς καὶ ὀλολυγμοῦ, καὶ πνεῦσαι τὰ λοιθία· ἀλούσης γὰρ, ἐμιάνθη θυσιαστήρια, κατεπατήθη τὰ ἱερά, χύσις αἵματος πολλὴ γέγονεν· ἐμιάνθησαν μονάστρια, ἐφθάρησαν παρθέναι, ἀπεκεφαλίσθησαν βρέφη· ἀπέθανον μαχαίραις τῶν ἀσεβῶν ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἄνδρες, γυναῖκες, ἡλικία πᾶσα· οἴμοι τῷ ταλαιπώρῳ τε καὶ ἀθλίῳ· τίς ἱκανὸς ἐκτραγωδεῖσαι τὸ μέγα τοῦτο πάθος, καὶ τοῖς εἰς ἔπειτα ἀναγγεῖλαι

(') Κ. Σάβα, Βίος Γενναδίου (Χρυσ. αλ. φυλ. 67)—Παραβ.—Allatii, de Georgiis (Bibliotheca Fabricii, Tom. XII)—Renaudoti, Vita Gennadii—Gass, Gennadius und Pletho.—Μαλαξίου, Πατριαρχικὴ ἱστορία—Ματῆ, Κατάλογος Πατριαρχῶν—Δούκας—Lebeau—Hammer κλπ.

τὴν συμφορὰν; φεῦ! ποῦ ἡ βασιλικὴ παράστασις, καὶ παράταξις; ποῦ ἡ τῶν παλατιῶν σύνταξις; ποῦ ὁ τοσοῦτος ἐσμός τῶν ἀρχόντων; ποῦ τὰ πιδευτήρια τῆς σοφίας; οἴμοι τῶ τάλαν! ποῦ ἡ πατριαρχικὴ διοικήσις; ποῦ ἡ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καλλονή; ποῦ ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος; κατεπόθησαν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ! Καὶ οὐκ ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ μόνῃ τὰ κακά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μετ' αὐτὴν ἔτι πλείω καὶ χειρότερα. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. "Ὅταν δὲ πρὸς ταῦτα ἀποβλέψω ἢ ψυχῇ μου ταραττεται, καὶ ἰλιγγιᾶ μου τὸ πνεῦμα" (*).

Ὁ Σχολάριος ἀνεδείχθη εἰς τῶν σοφωτέρων καὶ πολυγραφοτέρων Ἑλλήνων τοῦ ἸΕ' αἰῶνος. Τὰ ὑπὸ τοῦ χαλκεντέρου ἐκείνου ἀνδρὸς συγγραζέμενα εἰσι τὰ ἑξῆς:

— Λόγοι — Εἰς τὴν Ἁγίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσιν — Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου — Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ — Ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου — Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως — Ἐπὶ τῇ παραβολῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου — Ἐπὶ τῇ παραβολῇ τοῦ Ἀσώτου καὶ περὶ μετανοίας — Ὁμιλία ῥηθείσα τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ ἐν τῷ Παλατίῳ — Θεωρία περὶ τῶν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ παραβολῇ τάλάντων — Ὁμιλία σχεδιασθεῖσαι ἵνα μετὰ τὰς ἀπὸ στόματος γενησομένας ὁμιλίας τῷ λαῷ ἀναγινώσκωνται αὐταὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθ' ἑκάστην κυριακὴν — Περὶ διαφορᾶς τῶν συγγνωστῶν καὶ θανασίμων ἀμαρτημάτων — Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι νῦν θαύματα ὡς πρότερον — Τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἐπὶ τῇ κοιμήσει τῆς ἀοιδίμου δεσποίνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς παραμυθητικὸς — Ἐπιτάφιος Θεοδώρου δεσπότη — Μονοῦδια ἐπικήδειος ἐπὶ τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ Κυρίῳ Μάρκῳ Ἐφῆσου, κατὰ κόσμον Εὐγενικοῦ — Ἐπιτάφιος τῷ μακαρίῳ Θεοδώρῳ τῷ Σοφιανῷ, ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπαιδίου ταφῆντι — "Ὅτε ἀνεχωρήθη τοῦ παλατίου καὶ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἐν ἣ πρώτον ἔκει κοσμικὸς, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Χαρδιανήτου κοινόδιον, καὶ ἠτοιμάζετο πρὸς τὸ μοναχικὸν σχῆμα — Ἐπὶ τὴν δι' ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ματαίαν καὶ ἄλογον καὶ ἀσύνοδιον καινοτομίαν τῆς πίστεως — Ὁρηνητικὸς — Συμβουλευτικὸς ὃν ἀνέγνω ἐν τῷ Παντοκράτορι ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅλης τῆς πόλεως, περὶ ἰλιώσεως τοῦ θεοῦ καὶ τῆς οἰκοθῆν παρασκευῆς — Λόγος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα — Λόγοι ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συνόδῳ — Μονοῦδια ἐπὶ τῇ ὑπὸ Τούρκων ἀλώσει — καὶ ἕτεροι τριῖς ἀνεπίγραφοι.

— Γενναδίου μοναχοῦ καὶ πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, περὶ τῆς μόνης ὁδοῦ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ἐξεδόθη δὲ τῷ Σουλτάνῳ αἰτί-

(*) Crusii, Turcograecia, 3. λ. 100.

σαντι μετὰ τὰς ἐνώπιον αὐτοῦ διαλέξεις ἐν τῷ πατριαρχείῳ τότε γενημέ-
νας. (ἐξεδόθη μετὰ τῆς ἀραβικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀχμίτ ἐν Turcograecia
lib. II. μεταφρασθὲν εἰς λατινιστὶ ὑπὸ Γρηγ. Σπαρτάνα, ἀνετυπώθη πολλάκις).

— Ἐλεγχος τῆς Ἰουδαϊκῆς πλάνης ἐκ τε τῆς γραφῆς καὶ τῶν πραγμάτων,
καὶ πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ἀλήθειαν παράθεσις ἐν σχήματι διαλόγου.

— Ἐκ τῶν περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητειῶν αἱ σαφέστεραι.

— Κατὰ αὐτοματιστῶν καὶ Ἑλληνιστῶν, ἦτοι καλυθῶν, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς
εἰς ἐστὶ καὶ δημιουργὸς τοῦ παντός ἐν τριάδι ὑποστάσεων* (ἐξεδόθη ὑπὸ Gass
ἐν Gennad. und Pletho).

— Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περὶ τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

— Περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ λατρείας, ἡ νόμος Εὐαγγελικὸς ἐν ἐπιτομῇ.
(ἐτυπώθη πολλάκις).

— Περὶ τῆς θείας προνοίας καὶ προορισμοῦ.

— Περὶ προορισμοῦ δεύτερον* (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἐσχελίου 1603* καὶ ἑλληνο-
γαλλιστὶ ὑπὸ Μορελλίου 1684).

— Περὶ τοῦ θείου προορισμοῦ τρίτον.

— Περὶ τοῦ θείου προορισμοῦ τέταρτον.

— Ὅπως ἡ θεία πρόνοια καὶ ὁ θείος προορισμὸς οὐκ ἀναιρεῖ τὸ χρεῖμον
τῶν εὐχῶν.

— Περὶ τῆς ἐν τῷ δεσποτῇ ἡμῶν Χριστῷ ἀνθρωπότητος.

— Περὶ ἀναστάσεως.

— Περὶ τοῦ δεσποτικῶ καὶ θείου αἵματος.

— Περὶ ἀγγέλων, πρὸς τὴν τοῦ Ἀργυροπούλου γνώμην ἀντιφερόμενον.

— Εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ῥητόν: Ἐκένωσεν ἐκ τῶν μορφῶν δούλου λαβῶν.

— Σύνταγμα ἐπιγραφόμενον ὀρθοδόξου καταφύγιον. (ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ).

— Λύσεις διαφόρων εὐαγγελικῶν ἀποριῶν.

— Περὶ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος.

— Ἐκφρασις τοῦ, Μάρτυρες στεφανίται.

— Ἐμμετροὶ εὐχαί.

— Περὶ τοῦ πῶς διακρίνονται αἱ θεαὶ ἐνέργειαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τὴν
θεῖαν οὐσίαν τῆς εἰσὶν ἐνέργειαι.

— Περὶ τῶν φαῦλα πρακτόντων, πότερον ἄκοντες πράττουσιν ἢ ἐκόντες.

— Ὑμνος μετὰ δεήσεως.

— Εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα καὶ τρισυπόστατον Θεόν.

— Περὶ τοῦ καιροῦ ἢ τρόπου τῆς υπάρξεως τῶν νοερῶν ἢ ἀθανάτων ψυχῶν.

— Περὶ τῆς τοῦ Γρηγοῦρα ψευδογραφίας.

— Περὶ τῶν ψυχῶν μετὰ τὴν τῶν σωμάτων ἀνάλυτον.

— Περὶ τῆς ῥήσεως Θεοδώρου τοῦ Γραπτοῦ, καὶ ὧν Ἀκινδυνισταὶ βοροβοῦσι
περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.— Ἐκθεσις τῆς ὀρθῆς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
ὑποστάσεως.— Κατὰ τῆς προσθήκης, ἣν ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως προσέ-
θησαν οἱ Λατῖνοι.— Περὶ τῆς σημωνιακῆς αἰρέσεως ἢ ἀπιστίας.— Κατὰ τῆς
Λατίνων ἐν σαββάτῳ νηστείας.— Περὶ τοῦ μὴ εἶναι ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ λει-

τουργεῖν καθ' ἡμέραν—Περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερῶν—Περὶ κουρᾶς γενεῶν.
(ἰδημοσιεύθησαν ταῦτα πάντα ὑπὸ Δουσίτου ἐν Τόμῳ Ἀγάτης σελ. 239—346).

—Πρὸς τὸν πανηγύρατον Μηδείας κύριον Θεοφάνην περὶ τῆς λογικῆς καὶ ἀνθρωπίνης φυγῆς δεύτερον. (ἔτυπώθη ὑπὸ Εὐγ. Βουλγέρας μετὰ Βρυαντίου).

—Περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Γεμιστοῦ, καὶ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς πολυθείας.
(ἔξεδόθη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου).

—Ἀπάντησις πρὸς Πλήθωνα περὶ Ἀριστοτέλους.

—Ἀπάντησις εἰς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

—Ἐπιστολὴ εἰς Ἰωσήφ Ἐξαρχον, περὶ τοῦ Πληθωνικοῦ συγγράμματος.

—Κατὰ τῶν Πλήθωνος ἀποριῶν ἐπ' Ἀριστοτέλει. (τὸ Α'. μέρος ἐξεδόθη
ὑπὸ Μηνᾶ Μηνεῖου ἐν Παρισίαις 1858).

—Περὶ τοῦ καθαρτηρίου κυρῶς λόγῳ δύο.

—Κεφαλαίωδης ἀπόκρισις πρὸς τοὺς παρὰ Λατίνων λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ
Πουργατορίου.

—Πρὸς Ἰωάννην Θεσσαλονικέα, περὶ τοῦ αὐτοῦ.

—Σύντομον κατὰ τῆς δόξης τῶν Λατίνων.

—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ Λατίνων, τόμοι δύο.

—Δεύτερος Τόμος κατὰ Λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

—Διάλογος κατὰ Λατίνων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως.

—Ἔτερος διάλογος περὶ τοῦ αὐτοῦ.

—Περὶ διαφόρων κεφαλαίων πρὸς Μιχαὴλ Σοφιανίν.

—Τὰ ἐν τῇ συνόδῳ πραχθέντα τῇ ὁγδόῃ ἱστορικῶς.

—Ἱστορία τῶν ἐν Φιέρρα καὶ Φλωρεντίαι.

—Περὶ φυγῆς.

—Ἐξήγησις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Πορφυρίου τὸ περὶ τῶν πάντε καθόλου.

—Εἰς τὸ περὶ αἱμαμένης ἐξήγησις.

—Περὶ ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, Ἀριστοτέλους καὶ Πλωτίνου συμβιβαστικῶν.

—Σύνοψις τῶν Ἀριστοτέλους Φυσικῶν μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Σιμπλικίου.

—Πολλὰ ἐπιστολάι πρὸς διαφόρους.

—Περὶ Τούρκων. (μεταφράσθη λατινικῶ ὑπὸ Ἑρμόλου Βαρβέρου: Gen-
nadii tractatus adversus Turcos).

—Ἐκ τῶν τοῦ Σιμπλικίου ἐξηγήσεων ἐπιτομὴ μετὰ σαφηνείας καὶ ἰδίως
ἐπιστάσεως Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου.

—Πρὸς τὸν βασιλεῖα Τραπεζούντος.

—Ἐπιχείρημα Γραικῶν.

—Εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

—Ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων.

—Διάλογος Νήφων ἢ ἀρομυθία.

—Ἀπόκρισις πρὸς τὸ ἐρώτημα κυροῦ Ἰωσήφ τοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ (').

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δύο συγγράμματα Θωμᾶ

(') Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escurial, σελ. 369.

τοῦ ἐξ Ἀκυτανίας, πλουτήσας μεθ' ὑπομνημάτων καὶ τιμημάτων, καὶ—Ἐκ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ μαγίστρου Πέτρου τοῦ Ἴσπανοῦ (!).

Ἐγράφη προστί: ὁ Σχολάριος καὶ τὰ ἐξῆς, ἐν οἷς σημειοῦται μὴ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα αὐτοῦ Γεώργιος Κορτίσης.

—Περὶ στοιχείων ἤτοι γραμμάτων, προσφθιῶν καὶ τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν, ἤτοι εἰς γραμματικὴν πρώτην εἰσαγωγή.

—Περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων.

—Περὶ στοιχείων.

—Ἐπιστολαὶ 18 (!).

Λουκάς Νοταράς.

Ὁ οἶκος τοῦ Νοταρᾶ ἦτο ἐκ τῶν περιφανεστέρων τοῦ Βυζαντίου. Νικόλαος ὁ Νοταράς, τιμημένος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τῷ ἀξιώματι τοῦ Μεγάλου Διερμηνευτοῦ, ἐγέννησε δύο υἱούς, ὧν νεώτερος ἦτο ὁ Λουκάς· ὁ πρεσβύτερος, ἀξιώματικὸς τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἰωάννου τοῦ ὕστερον βασιλεύσαντος, φιλοπόλεμος καὶ ριψακίνδυνος νέος, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν του ἀπέδωκαν ὕστερον ἀντὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τὸν δυστυχῆ πατέρα πρὸς ταφήν.

Ὁ ἐπιζήσας Λουκάς ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων, Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου, διὰ τῶν ἐξοχωτέρων ἀξιομάτων. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1424 ἐστάλη μετὰ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ καὶ Μανουὴλ Μελαχρηνοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον Ἀμουράτην εἰς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Τὴν 24 Ἰουλίου 1441 συνῴδυσεν, ὡς ναύαρχος, τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον εἰς Λέσβον, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς νήσου συνοικεσίου. Ὑστερον δὲ προήχθη εἰς τ' ἀξιώματα συμβούλου (μεσάζοντος), καὶ μεγάλου δουκὸς.

Ὅταν ὁ πάπας Νικόλαος ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν καρδινάλιον Ἰσιδώρον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συνόδῳ συνομολογηθείσης ἐνώσεως, ὁ Νοταράς, ἔχων συνεργὸν καὶ τὸν Σχολάριον, ἐξάνεστη κατὰ τῶν λατινοφρονούντων, διεγείρων κατ' αὐτῶν τὸν λαόν, καὶ πάντα λίθον κινῶν πρὸς ματαίωσιν τῆς ἐνώσεως· δεικνύων

(¹) Fabricii, Bibliotheca Graeca XI, σελ. 369—79.

(²) Matthæi, Codices Mss. bibliothecarum Mosquensium (σελ. 24, 253, 299). Ἡ εἰς τὰ συλλογιστικὰ κεφάλαια Μάρκου τοῦ Ἐρέσου ἀτελεῖς ἀπάντησις, ἡ δὴθεν αἰτήθει τοῦ πρωτοσυγγέλλου Γεωργίου Μάμα (τοῦ ὕστερον πατριαρχεύσαντος) ὑπὸ Σχολαρίου γραφεῖσα, ἢ ἵσπειτα ὑπὸ Βησσαρίωνος συντελεσθεῖσα, εἶνε πλάσμα λατινόφρονος τινος· ἢ ἄλλα δὲ τινα συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου κρημμάτια δὴθεν τῷ Γενναδίῳ, νόθε εἰσι, πλαστουργηθέντα ὑπὸ Ματθαίου Καρσοφύλλῃ καὶ ἄλλων.

τοὺς πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεστηνωμένους Τούρκους ἀνέκραξε μετὰ παραφορᾶς, « κρείττοτερον ἐστὶν εἶδέναι ἐν μέσῃ » τῆ Πόλει φακιόλιον βρασιλεῦον Τούρκου, ἢ καλύπτραν λατινικὴν! »

Κατὰ τὴν πολιορκίαν φρουρῶν πρὸς τὰ μέρη τοῦ Πετρίου μέχρι τῆς πύλης τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας ἠγωνίσθη γενναίως κατὰ τῶν Τούρκων· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν αἰχμαλωτισθεὶς ἤχθη ἐνώπιον τοῦ πορθητοῦ, ὅστις τὸν ὑπέδεχθη εὐμενῶς, ὑποσχόμενος ἵνα τὸν προᾶξῃ εἰς μεγαλείτερα ἀξιώματα. Ἐπισκεφθεὶς ὁμοῦς ὁ ἀκόλαστος σουλτάνος τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεγάλου δουκὸς, ἐτρώθη τὴν καρδίαν ἐκ τῆς καταπληκτικῆς καλλονῆς τοῦ νεκροῦ Ἰσαακίου Νοταρᾶ. Τὴν ἀκόλουθον τῆς ἀλώσεως ἡμέραν ὁ Μωάμεθ συμποσιάζων ἔστειλε τὸν ἀρχιευνοῦχον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λουκᾶ, ἵνα ζητήσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἀπεκρίθη, ὅτι ζῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συναινήσῃ εἰς τὸ ἀνοσοῦργημα, ὁ δὲ σουλτάνος, ὡς ἀπόλυτος κύριος, ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ παιδός. Ὁ ἀρχιευνοῦχος ματαίως προσπαθήσας νὰ καταπέσῃ αὐτὸν ἐπανῆλθε καὶ ἀνήγγειλε τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν Μωάμεθ, ὅστις ἐξαγριωθεὶς διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐπαναστρέψῃ καὶ λάβῃ τὸ παιδίον, παρακολουθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ δημίου, διαταχθέντος ἵνα συλλάβῃ τὸν Νοταρὰν μετὰ τῶν ἄλλων υἱῶν του. Ὁ Λουκᾶς ἀσπασθεὶς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του ἠκολούθησε τὸν δῆμιον μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Καντακουζηνοῦ. Ὁ ἀρχιευνοῦχος παρέδωκε τὸ παιδίον εἰς τὸν σουλτάνον, ὅστις διέταξε τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Νοταρᾶ καὶ τῶν δύο υἱῶν του. Ὁ δῆμιος παραλαβὼν τοὺς δυστυχεῖς ἱσταμένους πρὸ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων διεκοίνωσεν αὐτοῖς τὴν ἀπόφασιν καὶ ἠτοιμάσθη πρὸς ἐκτέλεσιν. Τὰ παιδιά ἀκούσαντα τὴν ἀπάνθρωπον προσταγὴν ἤρχισαν νὰ κλαίωσιν, ὁ δὲ δυστυχὴς πατὴρ, κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμὴν, ἀξιομνημόνευτον δείξας καρτεροψυχίαν, ἐξώρκισε τοὺς παῖδας ἵνα μετὰ χριστιανικῆς ὑπομονῆς ὑποστῶσι τὸ μαρτύριον. Ὁ δῆμιος κατὰ παράκλησίν του ἀπέσφαξε πρῶτους τοὺς υἱούς, καὶ ἀφοῦ ὁ πολύτλας εἶδε τὰς κεφαλὰς των πιπτούσας, ἐζήτησε τὴν ἀδελφὴν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν παρακειμένον ναὸν διὰ νὰ προσευχηθῇ. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χριστιανικοῦ τούτου καθήκοντος ὁ Νοταρᾶς παρεδόθη εἰς τὸν σφαγέα, καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐκυλίσθη ἐν μέσῳ τῶν ἐπι ἀσπαιρόντων πτωμάτων τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ὁ δῆμιος λαβὼν τὰς κεφαλὰς εἰσήλθεν εἰς τὸ συμπόσιον καὶ ἐπέδει·

ξεν αὐτὰς εἰς τὸν σουλτάνον, ὅστις διάταξεν ἵνα γυμνὰ καὶ ἀταφὰ μείνωσι τὰ πτώματα τῶν Νοταράδων (1).

Ἰωάννης ὁ Μόσχος, ἀνὴρ σύγχρονος, περιπαθέστατα περιγράφει τὴν τραγικὴν ἐκείνην σκηνήν. « Ὡς δὲ ὁ δῆμιος ἤδη παρῶν τὸ πρόσταγμα τοῦ βαρβάρου τυράννου ἐζήτει ποιεῖν, τό τε ξίφος ἔφερε τῇ χειρὶ, καὶ ἀνελεῖν ἔτοιμος ἦν αὐτὸν ἅμα καὶ τοὺς παῖδας, ἔχαιρέ τε καὶ ἠγαλλιάσατο (ὁ Νοταρὰς) ἀντὶ τούτου τοῦ ἐπικήρου βίου τὸν αἰδῖον ἐκείνον μέλλων βιοῦν. Ὡς δ' ἕνα τούτων ἑώρα πρὸς τὸν θάνατον ἀποδειλιῶντα καὶ δίδει, ὡσπερ εἰκὸς, κατεχόμενον, πρὸς μὲν τὸν δῆμιον — ὦ γενναιοτάτης ἐκείνης ψυχῆς! ὦ φρονήματος σταθερωτάτου καὶ μυρίων ἐπαιῶν καὶ θαυμάτων ἀξίου! — ἐπίσχεσ, ἔφη, μικρόν· πρὸς δὲ τὸν ὀκνοῦντα καὶ δεδιότα υἱόν, ποῦ σοι, ἔλεγε, ὦ φίλτατε, ἢ πρὸς τὸν πατέρα αἰδώς; ποῦ ἡ στοργὴ καὶ διάθεσις; ποῦ αἱ πολλαὶ ὑποσχέσεις, ἃς ὑπέσχεον πολλάκις, ὑπὲρ ἐμοῦ προθύμως ἀποθανεῖν; ποῦ τὸ φίλερον; ποῦ τίθησ τὸ μαρτύριον τῶν ἀκουσάντων σου ταῦτα; Ἡ τοὺς ἀνθρώπους μόρον ὑπολαμβάνεις ἐκείνα ἀκηκοέναι, Θεὸν δὲ μὴ εἰδέναι, μηδὲ παρὰ σοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν μοι πολλάκις ὑπέσχεον, ζητεῖς ἐν τῇ τῆς φρικτῆς αὐτοῦ παρουσίας ἡμέρᾳ; ποῦ πατὴρ, τέκνον; ποῦ περιφάνεια γένους; ποῦ βασιλεία Ῥωμαίων; ποῦ ἠθῶν εὐκοσμία; καὶ σεμνότης καὶ εὐταξία; οὐχ ὄρασ ὡς ἀπόλωλε πάντα; Φρόνημα τόλμην εὐσταθῆ καὶ γενναίον καὶ σοὶ προσήκον ἀγαλῶν, φάνηθι θαράτου καταφροῦν. Ἐγγύς ὁ κοινὸς δεσπότης ἀμείψεται σε δωρεαῖς ἀγαθαῖς, τὰς πρὸς ἐμέ σου τὸν πατέρα ὑποσχέσεις ἀποπληροῦντα. Τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ τὸ τοῦ νέου φρόνημα νεανικὸν καὶ ἀπτόητον καταστήσας, τούτους, φησὶ τῷ δημίῳ, πρότερον ἀγγελῶν, ὕστερον ἐμὲ δράσεις ταῦτά. Ὡ Θεὸς καὶ μεγαλοπρεπὺς ἐκείνης ψυχῆς! ὦ γενναιότητος! ὦ φιλοτεχνίας! ὦ πατρικῆς διαθέσεως. Συνεφείλετο καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν, ἢ ζῶντας καταλιπεῖν καὶ ἀντὶ τῆς εὐσεβείας ἄλλο τι βουλευσασθαι, δεδιώς, ὡς ἔοικε, μήπως φανῆ κἀν τῷ τέλει τοῦ βίου τῆς ἐκείνων κηδεμονίας ὀλιγωρεῖν. Ὡς οὖν ἐκείνους πρῶτους ἀνείλεν ὀρώντος ὁ δῆμιος, δόξα σοι, χαίρων εἶπε, Χριστὲ βασιλεῦ καὶ τὰς χεῖρας

(1) Δούκα, Ἱστορία, σελ. 93, 196, 264, 295, 303—6. Φραντζῆ Χρονικόν, σελ. 118, 193, 221—30, 254, 262—3, 291. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Φραντζῆς, ἐνεκα τῶν μετὰ τοῦ Νοταρᾶ διενέσεων, δὲν ἐκτίθησιν ἀμερολήπτως τὰ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

« ἀνατείνας μετὰ δακρύων, δέξαι μου, ἔλεγε, τὴν ψυχὴν καὶ δάρη-
 » σάι μοι τὸ μέγα σου ἔλιος, καὶ δεῖξόν με κληρονόμον τῶν σῶν
 » ἀγαθῶν, καὶ μέτοχον ἐκείνης τῆς μακαρίας ζωῆς. Εἶτα τῷ δε-
 » μῳ νεύσας τὸ μακάριον τέλος εἰδέξατο » (*).

Ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Λουκά Νοταρᾶ ἐπέζησεν ἡ Ἄννη, σταλίσια πρὸ τῆς ἀλώσεως μετὰ πολλοῦ πλούτου εἰς Ῥώμην (**), καὶ ὁ Ἰσαάκιος, ὅστις κατῴρωσε ν' ἀποδράσῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μωάμεθ καὶ μεταβῆ εἰς Ῥώμην παρὰ τῆ ἀδελφῆ του (**).

Ἡ ταλαίπωρος σύζυγος τοῦ μεγάλου δουκὸς παραληφθεῖσα μετ' ἄλλων εὐγενῶν εἰς ἐπικόσμησιν τῆς θριαμβευτικῆς περιόδου τοῦ πορθητοῦ, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν (18 Ἰουνίου 1453).

Ὁ Λουκάς Νοταρᾶς ἦτο οὐ μόνον ἔξοχος πολιτικῶς, ἀλλὰ καὶ τῶν μουσικῶν τρέφμιος οὐκ εὐκαταφρόνητος· μαρτύρια δὲ τῆς παιδείας τοῦ ἀνδρὸς περιετώθησαν ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς Θεόδωρον τὸν Καρυστηνὸν καὶ Γεώργιον τὸν Σχολάριον, δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Βουασσαδόου (**).

Βησσαρίων.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1389, κατὰ Νικιέρωνα 1393, κατὰ δὲ Βανδί-
 νην καὶ Βαίρνερον τῷ 1395, ἐν Τραπεζοῦντι. Νέος ἦλθεν εἰς Βυζάν-
 τιον καὶ ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα (30 Ἰανουαρίου 1425) ἐγένε-
 ντο ὑποτακτικὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δοσιθέου Δωριεύς, ἀνδρὸς ἐπι-
 σοφία καὶ ἀρετῇ θρυλλουμένου· αὐτὸς εἰδίδαξεν ἐνζήλωσ τὸν νεαρὸν
 Βησσαρίωνα, καὶ κατήρτισεν ἐπὶ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν. Ὁ ἐνάρε-
 τος ἐκεῖνος Δωριεὺς βλέπων ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ μαθητοῦ του κε-
 χαραγμένην τὴν σφραγίδα τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς μαθήσεως, ἔστειλεν
 αὐτὸν πρὸς τὸν μητροπολίτην Σηλυβρίας, ὅστις εἰδίδαξε τὸν Βησσα-
 ρίωνα τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν (**). Ὑστερον δὲ μεταβὰς

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἀλλατίου (De Perpetua Consensione lib. II), καὶ τοῦ Μουστοξίδου (Ἐλληνομνήμων σελ. 388)· ἰδιόκληρος δὲ ἡ μονοψία τοῦ Μόσχου ἀποτεθη-
 σάμεται· ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐσκουριάλε (Miller, Catalogue des Manuscrites
 Grecs de l'Escurial, σελ. 290).

(**) Πολιτικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως.

(*) Δούκα Ἱστορ. σελ. 314.

(*) Anecdota Graeca, Tom. V. σελ. 117—158.

Σημ. Οἱ ἐν Κορινθῷ Νοταρᾶδες ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν εἰς Λουκὰν τὸν Νοταρᾶν.

(*) Christianam militiam secutus, Dositheo Archiepiscopo Doriensi (**), unice

(*) Κατὰ λάθος ὁ Alexandre (Notice prélim. sur Plethon, XI, not. 1) καλεῖ
 τὸν Δοσίθεον ἐπίσκοπον Σκάρτης.

εἰς Πελοπόννησον διήκουσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τοῦ περιλαλήτου Πλήθωνος, ὑφ' οὗ τακτικῶς ἐπαιδεύθη πάσας τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἰδίως τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά (¹).

Ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Βησσαρίων ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων καὶ διὰ τὸ σεμνὸν τῶν ἡθῶν, τὸ ἀπείριστον τοῦ βίου, καὶ ἰδίως τὰς γνώσεις καὶ τὴν στωικίαν. Ἐκήρυττεν ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ πλήθη συνωθούμενα ἠκροῶντο τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ. Ἡ φήμη προτρέχουσα διεσάλπιζε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ μετ' οὐ πολὺ δύο αὐτοκράτορες, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ τῆς Τραπεζοῦντος, ἔστειλαν εἰς Πελοπόννησον πρεσβευτὰς ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῖς τὸν περιθρυσούμενον μοναχόν.

Ὁ Βησσαρίων μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· χειροτονηθεὶς δὲ τῷ 1437 ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας (²), συνώδευσε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φερρόραρας μεταβάντα πατριάρχην. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν συνόδου ἐκείνης διέπρεψαν ἰδίως Μάρκος ὁ Εὐγενικός, καὶ ὁ Βησσαρίων· ὁ μὲν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διαλεκτικῆς, ὁ δὲ διὰ τὰς χάριτας τῆς στωικίας. Ἀντίπαλοι ἐκείσε κατὰ τὰ προτερήματα ἀναδειχθέντες, ἐγένοντο ὕστερον πολέμιοι κατὰ τὰς ἀρχάς· καὶ ὁ μὲν Εὐγενικός ἀμείλικτος τῆς καινοτομίας ἐχθρὸς ἀπῆλθε καταψηφίζων καὶ ἀναθεματίζων τὴν ἔνωσιν· ὁ δὲ Βησσαρίων συνηγορῶν τῷ λατινισμῷ, διέψευσεν ἐκ προοιμίου τὴν περὶ αὐτοῦ ἀγαθὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἰδέαν. Κηρυχθείσης τυπικῶς τῆς ψευδοενώσεως ἐπανέστρεψε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Βησσαρίων εἰς Βυζάντιον (³), ἀλλὰ μὴ δυνάμενος παραμεῖναι διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ εὐλόγους ὑπονοίας

---

exempli moribus et sanctitate viro, in primo tyrocinio, tante expeditionis duce usus est; cujus virtutem, religionem, doctrinam adeo imbibit, ut idem brevi factus videretur. Bessarionis ingenium, et mentem prope divinam ad cognitionem rerum occultarum et admirabilium vir sanctissimus contemplatus, adolecentem ipsum ad Archiepiscopum, Sylembriensem, virum optimum atque doctissimum, misit, unde et oratoriam artem, et philosophiam disceret . . . (Platinæ, Panegyricus in laudem Bessarionis).

(¹) Ὁ Νικίρων, ἔδηλον κοῦ στηριζόμενος, ἀντιλέγει τῷ Πλατῖνῳ ἐπιλέγων ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Βησσαρίων διήκουσε τοῦ Πλήθωνος.

(²) Ἐν 1426 εἶχε χειροτονηθῆ δάκονος, καὶ τῷ 1431 πρεσβύτερος.

(³) Πολλοὶ παραδίδουσιν, ὅτι δὲν ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' εἰς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ταύτου πρὸς Δάσκαρον Φιλανθρωπικόν τούναντιον πληροφοροῦμεθα. « Μετὰ τὴν γενομένην ἄγίαν σύνοδον, ἢ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡμῶν ἐπάνοδον ».

της εκκλησίας, επανέστρεψε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἱταλίαν, ἔνθα ἐπιστήμας κερυχθεὶς ὑπὲρ τῆς Δυτικῆς εκκλησίας, ἔλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας πορφόραν καρδινάλιου (1439).

Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης, ἐπὶ τοσοῦτον πύδοξίμωσεν, ὥστε ὁ Πλατῖνας λέγει « *ita brevi homo ingeniosus et acutus Latinorum mores et litteraturam imbibit, ut ex partibus unus, et non alibi natus videretur.* »

Ἰπὸ πάπα Νικολάου Ε'. ἐπίσκοπος Σαβίνης καὶ εἶτα Τουσκούλων προχειρισθεὶς, ἐστάλη μετ' ἀπολύτου ἐξουσίας εἰς Βονωνίαν, σπαρτατομένην τότε ὑπὸ ἐμφυλίων ἐρίδων, καὶ ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιδρομῶν ἀπειλουμένην. Κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα τῆς διοικήσεώς του ὁ Βησσαρίων ἀνεδείχθη ἐμπειρος πολιτικός, ἀτρόμητος στρατιωτικός, καὶ ἐνθερμος τῆς παιδείας προστάτης· κατέπαυσε τὰς ἐμφυλίους ἐριδας, ὠχύρωσε καὶ ἐξησφάλισε τὴν πόλιν, ἀνήγειρε τὸ ἡμελημένον Γυμνάσιον, καὶ παρῴτρυνε τοὺς νέους εἰς παιδείαν, βραβεύων τοὺς ἐπιμελεστέρους, καὶ ἐξεγείρων φιλοτίμους τὴν ἀμιλλαν τῶν ὀκνηρῶν.

Οἱ Βονωνεῖς εὐγνωμονοῦντες ἐγράφαζαν ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἐπιγραφὴν: *Bessarioni episcopo Tusculano, cardinali Niceno, benefactori nostri*, ἀνακηρύσσοντες, ὡς λέγει ὁ Πλατῖνας, ὅτι δὲν ἐστάλη παρὰ τοῦ πάπα, παρ' ἀπὸ τοῦ Θεοῦ (1).

Ἀποθανόντος τοῦ Νικολάου Ε'. (1455) ὁ Βησσαρίων προσεκλήθη εἰς Ῥώμην ἵνα παρευρεθῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου· προταθεὶς ὡς ὑποψήφιος πάπας παρ' ὀλίγον ἐπετύγχανεν, εἰ μὴ ἐφρούατε κατ' αὐτοῦ ὁ καρδινάλιος Ἀλάνος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀδινιώνος, ὅστις ἐν τῷ ἀκαταλόγιστῳ φανατισμῷ του δὲν ἠνόει πῶς Ἑλληνα, πρῶτον σχισματικός, ἠδύνατο νὰ γίνῃ κεφαλὴ τοῦ καθολικοῦ κόσμου. Ὁ Βησσαρίων γενόμενος καρδινάλιος διετήρησε παρὰ τὰ κεκανονισμένα τὴν γενειάδα καὶ τὸν μύστακα, ὡς ἐθνικὴν ἰσως ἀνάμνησιν· ὁ δὲ Ἀλάνος ἔλαβεν ὡς ἐπιχείρημα τῶν κατ' αὐτοῦ Φιλιππικῶν τὴν τήρησιν τῶν σχισματικῶν ἐκείνων σημείων, ἀναβοῶν « *Ergo ecclesiae Latinae Graecum pontificem dabimus, et in capiti libri neophytum collocabimus? Nondum barbam rasit Bessarion, et nostrum caput*

(1) « *Quem enim videbant justissimum, quem modestissimum, hunc tanquam de coelo missum, ea praesertim tempestate, venerabantur, colebant, et observabant.* » (Platina). « Ἐν ταύτῃ τε τῆς πόλεως ἐν στάσει ὡς τὰ πολλὰ γενομένης, καὶ τῶν στασιαστῶν ἐπὶ διαφορὰν σφίσιν ἀρκενομένων, θαυμάσιόν τινα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαφανθῆναι ». Χαλκοπρόν, Ἱστορ. VI.

erit? En paupertas ecclesiae latinae, quae virum non reperit summo apostolatu dignum, nisi ad Graecos recurrat. Sed agite, patres, quod libet; ego, et qui mihi credent, in Graecum praesulem nunquam consentiemus » (').

Πρὸς ἀποτυχίαν τοῦ Βησσαρίωνος συνετέλεσε καὶ ἡ πρόσφατος ἀνάμνησις ἐτέρου Ἑλλήνος πάπα, ψεύσαντος τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν προσδοκίας τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτῆς. Φίλαργος ὁ Κρητὶς διαλθὼν τὴν νεότητά του ἐν ἄκρα πένια, ἐξελέχθη πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλεξάνδρου Β'. (26 Ἰουνίου 1409) ἐπ' ἐλπίδι ὑπαγωγῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Κόσσα, διαδεχθέντος τὸν Ἑλληνα Φίλαργον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ὁ ἐκλεχθεὶς πάπας Κάλλιστος Γ'. διετέλεσε τιμῶν καὶ ἀκριβῶς σεβόμενος τὸν Βησσαρίωνα, ὅστις καὶ τὸν κατέπεισε νὰ προκαλέσῃ σταυροφορίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀποτυχούσαν ὅμως ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων διενέξεων τῶν εἰς τοῦτο προσκληθέντων ἡγεμόνων. Ὁ Βησσαρίων σταλεὶς πρὸς Ἀλφόνσον βασιλέα τῆς Ἀρραγωνίας, ὑπεδέχθη ὑπὸ τούτου εὐμενέστατα· ὁ δὲ πάπας ἐτίμησεν αὐτὸν τῷ τίτλῳ προστάτου τοῦ τάγματος τῶν Ἐλασσόνων Ἀδελφῶν.

Ἀποθανόντος Καλλίστου (1458) ὁ Αἰνείας Σίλβιος ἐγένετο πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίου Β'. Καὶ πρότερον ἐργασθεὶς πρὸς συγκαρτίσιν σταυροφορίας κατὰ τῶν Τούρκων, ἅμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψίστην ἐκείνην τοῦ καθολικισμοῦ περιωπὴν, συνεκάλεσε σύνοδον τῶν ἡγεμόνων εἰς Μαντουήν, καθ' ἣν ὁ τε πάπας καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Βησσαρίων ἠγόρευσαν θαυμασιῶς, ἐξορκίζοντες τοὺς χριστιανικοὺς ἡγεμόνας διὰ τὴν σταυροφορίαν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτῶν ἐματαίωσαν οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ὁ Βησσαρίων ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ποντίφικος εἰς Γερμανίαν, ἵνα ἐξορκίσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους εἰς εἰρήνην, καὶ συνασπισμὸν διὰ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Ὁ πυρετώδης καρδινάλιος ἐν πρώτοις ἐπορεύθη εἰς Βενετίαν, καὶ συνηγόρησε παρὰ τῇ δημοκρατίᾳ ὑπὲρ τῆς σταυροφορίας· ἐκείθεν, κατὰ Φεβρουάριον, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος παγετοὺς, καὶ βροχὰς, πλημμύρας καὶ τόσους ἄλλους κινδύνους, ὁ ἀκάματος πατριώτης ἐβρίβθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐκ Νυρμπεύργης ἀπέστειλεν ἐγκυκλίους προσκαλῶν τοὺς ἡγεμόνας εἰς συνέλευσιν ἐν τῷ μεταξύ δι' ἐνθέρμων καὶ πολε-

(') Gobellini, Commentar. Pii papae II, lib. I, pag. 24.

μικῶν ἀγορεύσεων νὰ διεγείρῃ τὸν λαὸν ὑπὲρ τῆς σταυροφορίας. Συνελθόντων μετ' οὐ πολὺ διαφόρων ἡγεμόνων, ὁ Βησσαρίων ἠγόρευσε λαμπρότατα καὶ περιπαθέστατα συνιστῶν τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἐξορμῶν πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν ἀπίστων. Τὰ πάθη ὁμοῦ εἶχον φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα, καὶ αἱ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων διενέξε παρέλυον πᾶσαν ἐνέργειαν, σύμπνοιαν ἀπαιτοῦσαν, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς καρδίας πεπωρωμένas ὑπὸ τοῦ μίσους. Ὁ Ἕλλην καρδινάλιος Ιεαυῶν, δακρυρροῶν, μάτην ἀνέμνησε τοῦ κινδύνου ('). Ἀποτυχῶν, κλῆν μὴ ἀπελιζόμενος, ἦλθεν εἰς Βορματίαν, καὶ ἐξαπίστευτε πρεσβυτάς πρὸς τοὺς περίξ ἡγεμόνας διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν· οὐδὲν δὲ κερκεῖ κατορθώσας ἦλθεν εἰς Βιέννην, καὶ παρουσιασθεὶς τῷ αὐτοκράτορι ἐξήντηλεν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα πυρετώδους εὐγλωττίας, ἀναζωπυρουμένης ὑπὸ ἀκραίφουκ πατριωτισμοῦ, ἵνα πείσῃ τὸν Φριδερίκον Γ'. Εἰ καὶ ὅλα τὰ παρεμβληθέντα προσκόμματα ἀνυπόστατα κατέδειξε, δὲν ἠδυνήθη νὰ παρασύρῃ αὐτὸν ὑπὲρ ἀλλοτρίου πολέμου, ἀφοῦ τοσαῦτον ἦν ἀπησυχολιμένος περὶ τὰ ἐσωτερικά. Μετὰ διετῆ ἐν Γερμανίᾳ περιόδειαν ὁ Βησσαρίων σωματικῶς ἐξηντηλιμένος, καὶ ψυχικῶς τεταραγμένος ἐπανέτρεψεν εἰς Ῥώμην ἄπρακτος.

Ὁ καρτερόψυχος πάπας μὴ ἀποθαβρυνθεὶς ἐξώπλισε τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν, καὶ μετ' ὀλίγον ἠτομάσθη ν' ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Ὡσεὶ δὲ βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας ὠνόμασε τὸν Βησσαρίωνα ἀπὸ τοῦδε πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς Βενετίαν ἵνα διευκολύνῃ τὰ κατὰ τὸν στόλον. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ μὲν Πίος διὰ ζηρᾶς, ὁ δὲ Βησσαρίων ἐκ Βενετίας, ἐπιβαίνων τριήρεως ἰδία δαπάνῃ ναυπηγηθείσης καὶ ἐξοπλισθείσης, διπυθύνοντο πρὸς τὸν Ἀγκῶνα ἵν' ἀναλάβωσι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκεῖ συναθροισθέντος στόλου καὶ στρατοῦ, καὶ αὐτοπροσώπως ὀδηγήσωσι τὰς χριστιανικὰς σημαίας κατὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ κατ' ἐκείνην ὁμοῦ τὴν κρίσιμον ὥραν ἐπισυμβᾶς θάνατος τοῦ πυρετώδους Πίου ἐματαιώσε τόσα ὄνειρα, καὶ διέψευσε τόσας ἐλπίδας.

Μετὰ τὸν θάνατον Παύλου Β' (1471), ὁ Βησσαρίων καὶ αὐθὺς ἐπροτάθη ὑποψήφιος πάπας· περὶ τῆς ἐπιτυχίας του οὐδεμία πλέον

(') «Tum Bessarium, lacrymabundus, ac vicem christianæ reipublicæ gemens, breviter clades omnes, nostris illatas, commemorat, imminens periculum ostendit, pacem et concordiam proponit, quo liberius et tutius, conjunctis armis et cooptis ire in hostem ferocem, et recenti victoria exultantem, liceat, κλπ. (Platina).

ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤδη διεβουλευέτο ὡς πάπας· ἀλλ' ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκλογῆς ὁ καρδινάλιος Ὀρσίνης τῷ προέτεινεν, ὅτι ἂν τῷ ὑπέσχετο, γενόμενος πάπας, ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ οἰκογενειακά τινα προνόμια, τῷ ἔδιδον τὴν ψῆφον καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του· ἐπειδὴ δὲ ὁ Βησσαρίων δὲν κατεδέχθη νὰ ἐξευτελισθῇ ἀξαγοράζων ἀνοικειῶς ψήφους προπετῶν καρδινάλιων.⁽¹⁾ ὁ Ὀρσίνης ὀργισθεὶς ἐχορήγησεν αὐτὰς εἰς Φραγκίσκον τῆς Ῥοβέρας, ὅστις τῷ ἐνεχείρισεν ἐνυπόγραφον χάρτην, ὅτι ἐκτὸς τῆς ζητουμένης ἐπικυρώσεως τῶν προνομίων, ἤθελε πράξει καὶ πλείω ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ μολαταῦτα, ἡ ἀποτυχία τοῦ Βησσαρίωνος, κατὰ Ἰόβιον, ὀρεῖσται κυρῶς εἰς πλαστογραφίαν τοῦ συνέδρου Νικολάου Περότη, πρὸς ὃν, μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἀνέκραξεν, « Αὐτὴ ἡ ἀπάτη, Νικόλαε, ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἐμὲ τὴν τιᾶραν, ἀπὸ ἐσὲ δὲ τὰ κάτεργα » ⁽²⁾!

Οὕτω δὴ ὁ Φραγκίσκος τῆς Ῥοβέρας, πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν Ἐλαστώνων Φραγκισκανῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διορισθεὶς, ἐξελέχθη παρ' ἐλπίδα πᾶσαν πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Σίξτος Δ'.

Ἄλλὰ καὶ οὗτος διεγειρόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος πατριώτου, ἀνέλαβε, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ αὐτοῦ, τὴν κατὰ τῶν Τούρκων σαυροφορίαν· ὅθεν ἀπέστειλε τὸν Βησσαρίωνα εἰς Γαλίαν ἵνα συμβιβᾷσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους Λουδοβίκον ΙΑ' καὶ Κάρολον Δοῦκα τῆς Βουργωνίας. Ὁ Λουδοβίκος, καθαρὸς καθολικὸς, ἅμα εἶδε τὸν Ἑλληνα καρδινάλιον, φέροντα, παρὰ τὰ ἔθιμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, γενειάδα καὶ μύστακα, ὑπὸ τοσαύτης κατελήθη παραφορᾶ· ὥστε λαβῶν τὴν γενειάδα ἀνέκραξε· « Barbara Græca genus retinent, quod Barbara solebant » ⁽³⁾.

Ἀποτυχῶν ὁ Βησσαρίων ἀνεχώρησε περίλυπος ἐκ Γαλλίας, καὶ ἐν Ῥαβέννῃ φθάσας ἀπέβησε τὴν 19 Νοεμβρίου 1472.

Ὁ Βησσαρίων ἦν εἰς τὸ ἄκρον φιλελεθμων, καὶ μεγαλόδωρος· τὸ

⁽¹⁾ « Ille (Βησσαρίων) ut erat homo sanctissimus et intergerrimus severe admodum, et quasi jam pontificatum teneret, respondit, si ea ipsa privilegia majestatem pontificiam et honorem sanctæ sedis continerent, omnia facturum. Indignatus Orsinus etc. (Gyraldi, de poetis sui tempor. Tom. II).

⁽²⁾ Hæc tua, Nicolæ, intempestiva sedulitas et tiaram mihi, et tibi galeam eripuit!»

⁽³⁾ Κατὰ Παπαδόπουλον Κομνηνὸν (Histor. Gymn. Patav.) ὁ Λουδοβίκος εἶπε « Græca per Ausonios fines sine lego vagantur ».

ἐπὶ τοῦ Κυριναλίου λόφου μέγαρόν του ἦτο γενικὸν καταφύγιον τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, καθημερινῶς περὶ σπουδαίων συζητούντων ἐνώπιον τοῦ πολυθρῦλλήτου καρδιναλίου, πατριαρχικῶς ἐν μέσῳ καθημένου, προσεκτικῶς ἀκροωμένου, καὶ ἀνασχευάζοντος ἢ ἐπικυροῦντος τὰ λεγόμενα (¹). Ἦτο φιλαναγνώστης μέχρι θαύματος, καὶ συγγραφεὺς γαλκέντερος, ἔχων καὶ πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην, ἐκτιμωμένην περὶ τὰς 30,000 χρυσῶν νομισμάτων, ἦν ἐν ἔτει 1468 ἐδώρησατο τῇ Ἑνετικῇ Γερουσίᾳ (²).

Ἰδίως δὲ διετέλεσεν ἐνθερμος ὑπερασπιστὴς τῶν ἐκπατρισθέντων ὁμοειδῶν του, ἐξ ὧν οἱ πλείους ἰδίως αὐτοῦ ἀναλώμασιν ἐσπούδασαν εἰς διάφορα τῆς Ἰταλίας πανεπιστήμια. Ἴδου τι ἔγραφε πρὸς Φιλανθρωπινὸν ὁ φιλόπατρις οὗτος Ἕλληνας. « Εἰσὶ παρ' αὐτοῖς (τοῖς Ἰταλοῖς) Ἀκαδημαῖαι πολυτελεῖς, καὶ μαθημάτων παντοίων ἐξαισια φροντιστήρια, ἐν οἷς οἱ καθ' ἡμᾶς, εἴπερ ἂν βούλοιντο, τὰ τῶν Λατίνων μαθεῖν, καί γε τῆς αὐτῶν γλώσσης μετασχεῖν, οὐ μὴν αὐτοὶ πρὸς τὸ κορυφαῖον τῆς τε Φιλοσοφίας καὶ Φιλολογίας ἀνήξουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῖς Λατίνοις ἔσονται πρὸς τὰ τοιαῦτα ὁδηγοὶ πανυπέρτατοι. Καὶ δὴ ὁ τε Χρυσολωρᾶς καὶ Γαζής, καὶ ὁ δριμύς Τραπεζούντιος, ἐν

(¹) Bessarionis domus quasi nutrix quædam fuit omnium, magnorum artium. Disputabant eruditi homines toto die maximis de rebus. Ipse, grandis natu, in utramque partem, cum refellendo, tum probando, respondebat. Nec enim tanta mens, nec tanta vis ingenii quotidianis quæstionculis satiari poterat; legebat ipse multum, scribebat, meditabatur. (Coresii, Dialogus de hominibus doctis).

(²) Ἐπέγραψε δ' ἐπ' αὐτῆς. « Τῶν ἐνταῦθα ἐκκειμένων λόγων οἱ μὲν, ἔτι νέφθοντι, καὶ ἄρτι πρώτης ἡμένης τῆς περὶ τὸ συγγράφειν γυμνασίας, ἐκδίδονται, μήτε τινα πω βαθμὴν ἱερωσύνης ἔχοντι, κάλυτε τὴν ἡλικίαν ἀπαλῶ ἔτι μοι ὄντι, τῷ πρὶν μὲν τῆς Νικαίᾳ ἀρχιερεῖ γενομένῳ, νῦν δ' εἰς Καρδινάλιον τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τελοῦντι; τούνεμα Βησσαρίωνι, τὸ γένος ἐκ Τραπεζοῦντος, ἐν Κωνσταντινουπόλει τραφέντι καὶ παιδευθέντι· οἱ δὲ καὶ ἐφεξῆς, τοῦ χρόνου προβαίνοντας ἐν τῷ τῆς γρῆας ἐκαστοτε περιστάμενῳ, ὡς ὁ καιρὸς. ἔβδου, ὑπηρεοῦθησαν, οἱ μὲν ἐν ἱεραῖσι τελοῦντός μου, εἰ δ' ἦδη καὶ γενομένου ἀρχιερέως· ὁ δὲ τελευταῖος περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως, πρὸς τῇ μακρῇ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν δεσπότην ἐπιστολῇ, ἦδη δὲ εἰς τὸ τῶν Καρδιναλίων ἀνηγμένου ἀξίωμα· οὐς, εἰ καὶ μὴ πολλοῦ τιος ἀξία λόγου εἰσιν, ὡς οἰκεία ὅμως γεννήματα φιλοῦντες, ἐν τούτῳ αὐτοῖς τῷ βιβλίῳ πρὸς ὑπόμνησιν ἡμῶν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ἑτέρων ὠφελειαν ἐξαιμέθη ». (Villoison, Anecdota Græca, Tom. II. σελ. 246). Κατέλογον τῆς πολιτικῆς ταύτης βιβλιοθήκης ἐδημοσίωσαν ὁ Montfaucon (Bibliotheca Bibliothecarum). Ὁ Villemain ἐν βίῳ Ἀσκαρέως ἀναφέρει, ὅτι ὁ Βησσαρίων ἐδώρησατο τὴν βιβλιοθήκην ἐπὶ τῇ ὑποχρῆσῳσι ἀποδόσεως τῇ Ἑλλάδι ἐλευθερωμένην κατ' ἄλλα τούτου ὅτι οὐδένας πιστοῦμενον, καὶ ἐν τῇ δωρητηρίῳ ἐπιστολῇ μὴ ἀναφερόμενον, πλάσμα μᾶλλον ἔστι.

Παταβίη διατρίψαντες ἀρκετῶς, οἱ σοφοὶ ἀπ' ὧς ἐν Ἰταλίᾳ νομίζονται τε καὶ λέγονται. Πρὸς ὧν τὸ παράδειγμα ἡμεῖς παλινοστήσαντες ἐν Ἑνετίας, κατὰ τὸ δυνατόν ἐπεμελήθημεν τοὺς ἀνερχομένους εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀνδρας σοφοὺς τε καὶ ἐπιστήμονας εἰς Πατάβιον, διὰ τὸ πλησίον, μεταπέμψαι, ἵνα τοῖς ἡμῶν ἀναλώμασι τὰ τῶν Λατίνων μεμαθηκότες, οὐ μὴν τῶν ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν Λατίνων διδάσκαλοι γίνωνται τὸ καθ' ἑξῆς ὃ.

Τὸ σῶμά του μεταπερθεὶν ἐκ Ῥαβέννης εἰς Ῥώμην ἐτάφη πομπῶδως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων κατὰ τὴν κηδεῖαν παρευρέθη καὶ ὁ πάπας, παράδειγμα οὐ ὁμοιον οὐδέποτε ἔγενετο. Κατετέθη δ' ἐντὸς μνημείου, ὅπερ ζῶν (1166) εἶχε κατασκευάσει ἐπιγράψας

Τοῦτ' ἐπὶ Βησσαρίων ζῶν ἤνυσα σῶματι σῆμα,
Πνεῦμα δὲ φευξίεται πρὸς Θεὸν ἀθάνατον.

Τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Βησσαρίωνος διακήρυξαν δι' ἰδίων ἐγκωμίων ὁ Πλατῖνας, καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης· πολλοὶ δὲ ἄλλοι δὲν ἐλειψαν νὰ ἐκθειάσωσι τὴν σοφίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγαράχθη καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα

Græcia me genuit, fovit Italis ora; galero
Roma colit; vita sum Numa, et arte Plato.

Ὁ Βάλλας λέγει περὶ τῆς κατ' ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας δεινότητος τοῦ Βησσαρίωνος· «*Latinorum Graecissimus fuit, et Graecorum Latinissimus*» καὶ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, ἐν μετριοπαθείᾳ πάντοτε ἐπαινῶν καὶ ψέγων, λέγει «*Περὶ μὲν οὖν Βησσαρίωνος τοσόνδε ἐπιστάμενος μνεῖαν ποιήσομαι, ὡς ζυνέσει τε τῇ ἀπὸ φύσεως, πολλῶν δὲ ἐς τοῦτο εὐδοκιμούντων Ἑλλήνων, μακρῷ γενόμενος καὶ κρίνειν τε ἐρ' ὅτι ἂν γένοιτο κρᾶτιστος δοκῶν γενέσθαι, τὰ δὲ ἐς σοφίαν τὴν Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων οὐδενὸς δεύτερος*» (1).

Διετρεῖ ἀπειρον σέβας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του Γεμιστοῦ· ζῶντα τὸν ἐτίμησε διὰ τῶν σεβασμάτων του, ἀποθανόντα δὲ τὸν ὑπερησπίσθη κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ ἐνόσφ μὲν ἡ πάλη περιωρίζετο μεταξὺ Σχολαρίου καὶ Πλήθωνος, ὁ Βησσαρίων, εἰ καὶ ἐνθερμὸς τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας θιασώτης, ἀπείχε τοῦ ἀγῶνος, θεωρῶν ἴσως τὸν διδασκαλὸν του ἱκανὸν πρὸς ἀντιπαράταξιν. Μετὰ τὸν θάνατον ὁμοῦ τοῦ Γεμιστοῦ, Θεόδωρος ὁ Γαζῆς

(1) Χελκ. ἱστορ. κερ. VI.

ὑπερασπιζόμενος τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν ἔγραψεν ἐν μετριοπαθείᾳ κατὰ Πλάτωνα καὶ Πλήθωνα. Ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Βησσαρίωνος ἔγραψε κατὰ Γαζῆ καὶ Ἀριστοτέλους, ἐπισωρεύων ὄρμαθούς ὕβρεων κατὰ τοῦ πρώτου, καὶ τολμηρῶς ἀποφαινόμενος περὶ γεγονότων, ἄπερ σχεδὸν ἠγνόει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γαζῆς βλέπων τὴν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων ἀπεμακρύνθη τῆς πάλης, ὁ συμπολίτης τοῦ Ἀνδρόνικου Κάλλιστος, θεωρῶν μὲν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπερέραν, μὴ ἀπορρίπτων ὅμως καὶ τὴν τοῦ Πλάτωνος, ἀνεσεύασε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀποστόλη ἐντίμως, διὰ λογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ἴν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ προσβάλλῃ τὸν Βησσαρίωνα, κεκρυμμένον ὑπὲρ τοῦ πλατωνισμοῦ, ἔστειλε τὴν ἀπάντησιν τοῦ νεανίου μαθητοῦ του μετὰ τῆς ἀνασκευῆς, ὑποδαλλόμενος εἰς τὴν εὐθυκρίσιαν τοῦ σοφοῦ καρδιναλίου, ὅστις ἀφοῦ ἐπισταμένως ἀνέγνωσεν ἀμφοτέρα, κατέδικασε τὸν μαθητὴν του, καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀνδρόνικου.

Ἀφοῦ ὅμως ὁ παρῆγορος Γεώργιος Τραπεζούντιος ἀναδεχθεὶς τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτελισμοῦ πάλην, ἐδημοσίευσεν « Σύγκρισιν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους », καὶ θρασέως δι' αὐτῆς ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ἀνορθώσεως τῆς Σχολαστικῆς φιλοσοφίας, ἐπεσώρευεν ὕβρεις ἀμέτρους κατὰ τῶν πλατωνικῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Πλήθωνος, μετὰ τσαύτης χολῆς, ὥστε ἀδιστακτικῶς τοὺς διεκήρυττεν ἐνόχους παντὸς ἐγκλήματος, πᾶσαν δημοσίαν συμφορὰν ἀποδίδων εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πλατωνικοῦ συστήματος, ὁ Βησσαρίων ἀπεδύθη πλέον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ δημοσιεύσας τὴν πολυθρύλλητον « Πρὸς τὸν συκοφαντοῦντα τὸν Πλάτωνα » ἀπάντησιν, προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἀκαταμαχητῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος συνάδει πρὸς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας. Ἡ εὐγλωττία τοῦ Βησσαρίωνος ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τοὺς ἀντιπάλους, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ πλατωνισμὸς ἐκέρδησεν ἐντελῆ νίκην ⁽¹⁾.

Εἰ καὶ εἰς τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ὁ Βησσαρίων ἀπλῶς παυ μνημονοῦσι τοῦ Πλήθωνος, καταδεικνύεται ὅμως ἐκ τινος ἐπιστολῆς ⁽²⁾ ὅτι εἶχεν ἀρκούντως ποτισθῆ τὰς πολυθεϊστικὰς ἰδέας τοῦ διδασκάλου

(1) Ῥόσπου, Βίος Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων (μετάφρ. Χ. Παρμενίδου) σελ. 22—3. —Κ. Σάββα, οἱ Νεοπλατωνικοὶ τοῦ 16. αἰῶνος (Χρυσῆλ. σελ. 67).

(2) Γράφων πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Γερμανοῦ λέγει: « Πέπυσμαι τὸν κοινὸν πατέρα τε καὶ καθηγεμόνα, τὸ γινώδες πᾶν ἀποθέμενον, ἐς οὐρανὸν καὶ τὸν ἀπραιφνῆ μεταστῆναι γῆρον, τὸν μυρτικὸν τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς συγχορεύσοντα ἰακχονο».

του, καὶ ἐπόμενος ἀμφίβολος καθίσταται ἢ εἰς τὸν χριστιανισμόν πίστευς τοῦ περιδύξου καρδινάλου (1).

Συγγράμματα.

ἢ Ἑλληνιστί.

- Δόγος περὶ ἐνώσεως.
- Δογματικὸς λόγος περὶ ἐνώσεως.
- Δόγος περὶ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου.
- Δόγος εἰς τὴν ἀγίαν κέραν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρίου.
- Δόγος πρὸς Παῦλον Γ'.
- Πρακτικὰ τῆς ἐν Φεβρουαρίῳ συνόδου.
- Κατὰ συλλογιστικῶν κεφαλαίων Μάρκου Ἐπίσου.
- Ἀπολογία κατὰ Γρηγορίου Παλαμᾶ, καὶ ὑπὲρ Ἰωάννου Βέγκου.
- Πρὸς Ἀλέξιον Δάσκαρον Φιλανθρωπινόν, περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, καὶ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Ἑλληνας.
- Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ περὶ Ἀζύμων.
- Κατὰ Μαξιμου Πλανούδη περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Πρὸς Γεμιστόν περὶ τοῦ αὐθοποτάκτου, περὶ τοῦ μεθεκτοῦ καὶ ἀμεθί-
κτου, περὶ τῆς τῶν ὄντων συνωνυμίας ἢ ὁμωνυμίας, καὶ περὶ αἰμαρμένης.
- Φυσικαὶ ἀποδείξεις περὶ Θεοῦ.
- Ἐπιστολὴ πρὸς παιδαγωγὸν Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου.
- Δόγος εἰς τὸν κατὰ Τούρκων στόλον.
- Ἀπαντήσεις πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Γερμανῶν.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Παῦλον Γ' περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφράσεως τοῦ Ἀ.
Φιλίππου τοῦ Δημοσθένους.
- Ἐκθεσις Χριστιανικῆς πίστεως κατὰ πασῶν αἰρέσεων.
- Περὶ πρωτείου τοῦ πάπα.
- Μεταφράσις ἐπὶ τῇ θανῇ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου.
- Πρὸς τὸ Πλήθικον πρὸς Ἀριστοτέλη περὶ ὀσείας.
- Περὶ τοῦ τῆς ἱεράς εὐχριστίας μυστηρίου, καὶ ὡς τοῖς τοῦ Κυρίου βή-
μασι μάλιστα τελειοῦται.
- Ἐπιτομὴ ἱστοριῶν Ἀπκανοῦ, καὶ Διοδώρου.
- Παρασημαίσεις εἰς Θουκυδίδην, Ἡρόδοτον κλπ.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Βενετὸς περὶ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως.

(1) Πηγαί. Platinae Panegyricus in Bessarionem—Μιχαὴλ Ἀποστόλου Ἐγκύκλιος Βεσσαριωνος—Bandini, vita Bessarionis—Niceroni, commentaria, Tom. XXI—Niccol. Paradopoli. Historia Gymnasii Patavini—Iovii, Elogia—Volaterrani commentaria—Bovii, Annal. Eccles. Tom. XVII—Gyraldi, dialog. poster. de poetis—Ciaconii, histor. pontif et cardin. Tom. II—Hodii, de Græcis illustribus, lib. I, cap V.—Boernerii, de Doctis Græcis—Bayle Dictionnaire—Brau-tôme, Vie des hommes illustres—Mabillon, itiner. Italic.—Gobellinus, κλπ.

—Μονοβία ἐπὶ τῇ βασιλείῃ Κλεόπῃ. (Miller, Bibliothèque de l'Es-curial σελ. 372).

—'Εγκώμιον ὁσίου Βησσαρίωνος τοῦ ἐρημίτου.

—'Εγκώμιον Τραπεζοῦντος.

—'Εγκώμιον ἰσθμοῦ Πελοποννήσου.

—Παραμυθητικοὶ τρεῖς λόγοι πρὸς αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως.

—Πρὸς Θεόδωρον Γαζήν, περὶ τοῦ κατὰ Πλάτωνος συγγράμματος τοῦ Τραπεζουσίτου.

—Εἰ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη βουλεύονται ἢ οὐ.

—'Ιαμβικὸν ἐπίγραμμα εἰς Θεοδώραν πρώτην σύζυγον Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

—'Ομιλία ἐν τῇ κοιμῆσει τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Κορωνᾶ.

—Περὶ τῶν ἐμφορομένων τῇ θεῷ εὐχῇ ῥημάτων.

—'Επιτελεύτιοι ἑμβλήματα παρούσης τῆς τῶν ὀρθοδόξων συνάξεως καὶ πολ-
λῶν τῆς συγκλήτου καὶ πολιτείας.

—Διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς—Γεώργιον Γεμιστόν—Φιλανθρωπινόν—Γεννά-
διον Σχολάσιον—Θεόδωρον Γαζήν—Παλαιολόγους—Μηχαὴλ 'Αποστόλην—
'Ανθρόκιον Κάλιστον—Υἱὸς Γεμιστοῦ—'Αμμουτζήν—Θεόδωρον Πορφυρο-
γίννητον—Παῦλον Σοφιανόν—Δημήτριον Πεπαγωμένον—Νικόλαον Σιλου-
δίνον—Νικηφόρον Χιλάν—Διονύσιον ἱερομόναχον—'Ιωάννην Νομοφύλακα τῶν
Εὐγενικῶν—Ματθαῖον καὶ 'Ισίδωρον ἱερομονάχους—'Ιωάννην 'Αργυρέπουλον—
Γρηγόριον πρωτοσύγγελον κλπ.

6'. Λατινικά.

—Adversus Calumniatorem Platonis libri V, et liber de natura et arte adversus Georgium Trapezuntium. Romæ 1469.

—Correctio librorum Platonis de Legibus Georgio Trapezuntio in-
terprete. (ἐξεδόθησαν μετὰ τοῦ ἀνωτέρω κατ' 'Αλδφ 1502).

—Declaratio aliquorum, quæ in oratione dogmatica continentur.

—De processione spiritus S. et de errore paschalis.

—In illud Ioannis: Si eum volo manere. (ἐξεδόθη ὑπὸ Βρασιλιάνου 1332).

—Latina versio Basilii Magni in illud: Attende tibi ipsi.

—Libri quatuor Xenophontis de dictis et factis Socratis. 1516.

—Aristotelis Metaphysicorum libri XIV (Parisiis 1516).

—Theophrasti Metaphysica.

—Epistolæ et orationes de bello Turcis inferendo. Parisiis 1471.
(Μετάφρασις ἰταλικῆ ἐτυπώθη ταῦτ' ἔτος).

—Ad dicta Plethonis in Aristotelis de substantia scriptum.

'Επιστολαὶ πρὸς Χριστόφορον Μόρον, Φραγκίσκαν Βάρβαρον, Πάπαν Πίον,
Μαρολίον Φικίτιον, 'Αββάν Βησσαρίωνα (1), Γουλιέλμον Φιχίτιον κλπ.

(1) Πρόφραξ Κωνσταντινουπολίτης εἰς Νεάπολιν, προχειρισθεὶς ἀββᾶς τοῦ τάγματος
τοῦ τῶν Βενεδικτίνων.

Ἰσίδωρος.

Ἐγεννήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1Ε'. αἰῶνος ἐν Πελοποννήσῳ (1)· περὶ τὸ 1435 ἐλθὼν εἰς Ῥώμην ἐδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ', καὶ ὑπ' αὐτοῦ συστηθεὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Παλαιολόγον, καὶ Ἰωσήφ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, χειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Κιβίου, καὶ μητροπολίτης τῆς Ῥωσσικῆς ἐκκλησίας. Ὁ αὐτοκράτης διαθεθεμένος ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα προτεινομένην σύνοδον ἔστειλε τὸν Ἰσίδωρον εἰς Μόσχαν ὅπως συνοδεύσῃ τὸν μέγαν δούκα τῆς Ῥωσσίας, καὶ διαθέσῃ τὸν κλῆρον εἰς παραδοχὴν τῆς μελετωμένης ἐνώσεως. Δεχθεὶς εὐμενέστατα ὑπὸ Βασιλείου Δ' ἀνεχώρησε τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1437 μετὰ πολλῶν Ῥώσων δι' Ἰταλίαν, καὶ τὴν 18 Λύγουςτου 1438 ἔφθασεν εἰς Φερόβραν, ὅπου τόσον ἀνυπομένως περιεμένετο ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του γενομένας συνεδριάσεις εἶχεν ἀφεθῆ ἔδρα κενὴ δι' αὐτόν. Ὁ Ἰσίδωρος καὶ ὁ Βησσαρίων εἰργάσθησαν ἐνζήλωσιν πρὸς ἐνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ἅμα ὑπεγράφη τὸ τῆς ἐνώσεως ψήφισμα, ὃ Ἰσίδωρος ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν ἐκδουλεύσεών του πῖλον καρδιναλίου (6 Σεπτεμβρίου 1439). Μὲ τίτλον ἀποστολικῷ Λεγάτου ἀπῆλθεν ἐκ Φλωρεντίας ὁ Ἰσίδωρος, καὶ διελθὼν τὴν Δαλματίαν, Κροατίαν, ἔγραψεν ἐκ Βούδας πρὸς τοὺς ἐν Λιθουανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ὀρθοδόξους ἀγγέλλων τὴν ἐνωσιν· σπεύδων μετέβη εἰς Κίεβον, καὶ τῷ 1440 φθὰς εἰς Μόσχαν ἐνεργείρισε τῷ μεγάλῳ δουκὶ τῆς Ῥωσσίας τὴς ἐπιστολάς τοῦ πάπα· ἀλλ' ὁ Βασίλειος μετὰ τοῦ Ῥωσσικοῦ κλήρου κατεδίκασε τὸ νόθον ἐκεῖνο ψήφισμα, καὶ ὁ Ἰσίδωρος συλληφθεὶς ἐγκατείρχθη εἰς μοναστήριον, μέχρις οὗ μετανοήσας ἀποκηρύξῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν· δραπετεύσας δ' ἐκείθεν κατέφυγεν εἰς Ῥώμην, καὶ ὁ Βασίλειος μετὰ τῶν Ῥώσων ἐπισκόπων ὠνόμασε τὸν Ἰωάνν. μητροπολίτην τῆς Ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, πῆμψας καὶ πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα

(1) Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὁ Ἰσίδωρος ἦτο Θεσσαλονικεὺς, καὶ Ἕλλη Βυζάντιος. Ὁ Ὅσιος ὁμοίως, ἐπὶ τῇ βίᾳ συγχρόνων μερτυριῶν ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐμαθήτευσε μετὰ Βησσαρίωνος παρὰ τῷ κλεινῷ Πλήθωνι. « Fuisse » Græcum ex Peloponneso, fidem facit certissimam Io. Gobellinus, ejusdem » ἑνὶ scriptor, in Commentariis Pii II, nec dubium, quim, æque ac Bessarione » Plethonis schola Peloponnesia prodierit ». Modii, De Græcis illustribus. Londini 1742, σελ. 178.

παραπονεθῆ εἰς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ λατινόφρονος Ἰσιδώρου.

Ἐπειδὴ δὲ μεγάλαι δυσγέριαι ἀνεγέννησαν ἐν Βυζαντίῳ πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἐνώσεως, ὁ Ἰσιδωρος, ρημιζόμενος τότε διὰ τὴν μάθησιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν του, ἅμα φθὰς εἰς Ῥώμην ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν (1451), ἵνα παραπέισθ τὸν ἐξανασταντα κληρὸν πρὸς παραδοχὴν τῆς ψευδοσυνοδου. Ἐλθὼν ὑπεδέχθη καλῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου· οὐδὲν δὲ κατορθώσας διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀλώσεως, δεῖ ἐνδυθεὶς πενήγρὰ ἐνδύματα μετέβη εἰς Πέραν· ἀλλ' αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπωλήθη ὡς δούλος, ἀντὶ πεντήκοντα δουκάτων· ὕστερον μετέβη εἰς Ἀσίαν ἐπὶ τουρκικῆς γαλιέρας, προσποιούμενος ὅτι ἐξίτηι πρὸς ἐξαγορὰν τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν αἰχμαλωτισθέντα τέκνα του· ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν εἰς Χίον, Πελοπόννησον, καὶ Κρήτην, ὅθεν μετὰ πολλὰς κκουγίας ἐφθασεν αἰσίως εἰς Ῥώμην (1). Πρὸς ἀμοιβὴν τῶν βασιάνων, καὶ τῶν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλὴν ὑπηρεσιῶν του ἀνομάσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποδιώσας ἐξ ἀποπληξίας τῷ 1464 εἰς Ῥώμην, ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, « ἀφοῦ, ὡς λέγει ὁ Καραμζίνος, καθ' ὅλον τὸν βίον του ἐκλαυσε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς προσφιλοῦς πατρίδος του, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας ἐθυσίασε τὴν ἀγνότητα τῆς πίστεως τῶν πατέρων του » (2).

Ὁ Ἰσιδωρος ἔγραψε λατινιστὶ περιπαθεστάτην ἐγκύκλιον πρὸς ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως, ἐξορκίζων ἵνα ἐξοπλισθῶσι κατὰ τοῦ Μωάμεθ, προδρόμου τοῦ ἀντιχρίστου, καὶ νιοῦ τοῦ Σαταρά (3).

Θεόδωρος Γαζής.

Ἐγεννήθη εἰς Θεσσαλονίκην περὶ τὸ 1370· μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν

(1) Ὁ Αἰνεῖας Σίλλιος λέγει, ὅτι ὁ Ἰσιδωρος μετὰ τὴν ἄλωσιν, εὐρών μεταξὺ τῶν νεκρῶν ἐνθρονῶν τοῦ αὐτοῦ ἀναστήσασθαι ἐθέτησεν αὐτὸν τὴν στολὴν τοῦ καρδινάλιου· τοῦτου δὲ οἱ Τούρκοι ἀποκόψαντες τὴν κεφαλὴν ἔγχεον ἐν θιαμῶνι κεκαλυμμένῃ ἐκ τοῦ ἐρῆφου πλοῦ.

(2) Hœdii, De Græcis illustribus.—Gregory, Vie d'Isidore (Supplément de la Biographie Universelle, Tom. 67. σελ. 576).—Karamsin, Histoire de l'Empire de Russie, trad. par Thomas. Paris, 1820. Tom. V. σελ. 438, καὶ 502.

(3) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Rainald (Annales Eccles. Tom. XVIII N° 8)· ἀρχεται δ' ὡς ἐξῆς· « Audite omnes gentes; auribus percipite, qui habitatis orbem . . . universi quoque reges et principes christocolæ ac universus domini populus cum religionis cunctis, audite! »

Τούρκων ἄλωσιν τῆς πατρίδος του (1429) ἦλθεν εἰς Ἴταλιαν, καὶ διδάχθεις τὴν λατινικὴν ὑπὸ Βικτωρίνου τοῦ ἐκ Φέλτρης, ἐχρημάτισεν ὁ μᾶλλον συντελέσας πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, ὅπου ὀλίγα ἔτη πρὸ αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, εἶχε φυτεύσει τὰς πρώτας αὐτῶν ρίζας.

Ὁ Γαζῆς διδάξας τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Σιένη τῆς Τοσκάνης, προσεκλήθη εἰς Φερόρاران ὑπὸ τοῦ δευκοῦ Ἡρακλέους, ὡς καθηγητῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον Γυμνάσιον τῆς πόλεως ταύτης· μετὰ τοσούτου δὲ κρότου καὶ ἐπιτυχίας ἐδίδαξεν, ὥστα, ὅτε ὕστερον ἀπῆλθεν, εἶθιμον κατέστη, ἵνα πᾶς πεπαυδευμένος διερχόμενος τῆς οἰκίας, ἐν ἣ κατέκει ὁ Ἕλλην καθηγητῆς, ἀποκαλύπτῃ τὴν κεφαλὴν μετ' εὐλαθείας.

Ἐν ἔτει 1455 προσκληθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπὸ πάπα Νικολάου Ε', ἠσχολήθη εἰς μεταφράσεις διαφόρων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἰδίως τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ ἐκεῖσε διατρίβων Τραπεζούντιος εἶχε πρότερον μεταφράσει ἐπιπολαίως τὰ Προβλήματα τοῦ φιλοσόφου τῶν Σταγείρων· ἀλλ' ἡ μετάφρασις τοῦ Γαζῆ κατέδειξε τὰς ἀσχημίας αὐτῆς, καὶ διήγειρε τὸ μῖσος τοῦ ὀξύχολου Τραπεζούντιου, ὅστις ἀδυνατῶν νὰ παλαίσῃ πρὸς μαχητὴν, ἔχοντα ἐκτὸς τοῦ δώρου συστηματικώτερας παιδείας, καὶ τὸ προτέρημα μεγάλης εὐνοίας τοῦ πάπα καὶ τοῦ παντοδυνάμου Βησσαρίωνος, ἀνέβαλλεν εἰς ἄλλοτε τὸν κατὰ τοῦ Γαζῆ πόλεμον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Ε' ὁ Γαζῆς μετέβη μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος παρ' Ἀλφόνσω βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως. Θανόντος δὲ καὶ αὐτοῦ, μετὰ δύο ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην, ἐνῆα ὁ πάπας Σίξτος τῷ προσέφερεν ἐφημερίαν τινα εἰς Καλαυρίαν, ἀποστέρουσαν ἰκνὸν εἰσόδημα· ἀλλ' ὁ Γαζῆς προὔτιμησε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ μᾶλλον ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐφημερίαν του. Ἠναγκάσθη ὁμως μετ' οὐ πολὺ ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐκ Ῥώμης, διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· μεταφράσας λατινατὶ τὴν περὶ Ζῶων ἱστορίαν τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τοσαύτης γλαφυρότητας, ὅση ἐπεκράτει καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον, καὶ χρυσοδῶσας ἐν ἀντίγραφον αὐτῆς προσέφερε δῶρον μετ' ἀφιερωτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ῥηθέντα πάπαν, ἐλπίζων ὅτι καὶ ἐκεῖνος πλουσιῶς ἤθελε τὸν φιλοδωρήσει· ἀλλ' ὁ Σίξτος ἠρέκασθη νὰ ἐρωτήτῃ μόνον πόσον ἐδᾶπάνησεν ὅπως χρυσοδῶσῃ αὐτὴ, καὶ τοῦ Γαζῆ ἀποκριθέντος τετρακάσια χρυσᾶ, ὁ πάπας διέταξε παραχρῆμα νὰ τῷ πληρωθῶσι κατ' ἄλλους δ' ἔλαβε μόνον πεντήκοντα χρυσοῦς, οὓς ἐρόψεν εἰς τὸν Τίβεριν.

Ἦ ἀχάριστος αὐτῆ γλισχροῦτης ἐξηρέθιτε τὸν Γαζῆν, ὅστις εἶπε τότε, « Ἄς φύγωμεν ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀριστος σῖτος εἶναι ῥυπαρὸς εἰς τὰς ῥίνας τῶν παχείων ὄνων » (1).

Καὶ κατέλιπεν οὕτω τὴν Ῥώμην, εἰς τοσαύτην ὄμως ἔνδειαν, ὥστε ἤθελεν ἀποθάνει πραγματικῶς τῆς πείνης, εἰμὴ τὸν συνέτρεχεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Φεζζάρας· Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἔπτης, προσκαλὼν αὐτὸν ἐκεῖ.

Διατρίψας δ' αὐθις ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετέβη εἰς τὴν ἐρημερίαν αὐτοῦ ἐν Βρουτίοις, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσεν ὑπερεκατονταετῆς (1478, ἢ 1484) (2).

Τὸν Γαζῆν ἐπήνεσαν οἱ Φιλελφος, Κάρβων, Λαῖτος, Σκάλας, Βάρβαρος, Σαβέλλικος, Κρίντος, Παζζάσιος, Ἄλδος, Ἐρασμος, Βουδαῖος, καὶ ἄλλοι τότε σοφοὶ τῆς Εὐρώπης (3).

Ἄγγελος δ' ὁ Πολιτιανὸς ἐποίησεν αὐτῷ τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον

Κεῖτο μέγας ποτὶ ἀγῶν Γαζῆ Θεοδώρου ἀμφὶ
Μούσαις τ' Ἀύσοναίς, ἧδ' Ἑλικωνιάσι·
Ταῖς μὲν γὰρ γενεῆν, ταῖς δ' αὖ θρεπτήρι' ὤφειλεν,
Ἑλλὰς γὰρ τίκει τὸν γ', Ἀύσονίη δ' ἔτραφεν,
Ἴσον δ' ἀμφοτέρων σοφίη, γλώττη τ' ἐπέκαστο.
Τόν, οὐτ' αὐτὸς ζῶν, οὐτ' ἄρ' ἔκρινε θανών,
Ἄλλὰ καὶ Ἰταλῆς μεγάλη ἐπι Ἑλλάδι κείσθαι
Ἐβλετο, ὄφρα κλέος ζυγὸν ἦ ἀμφοτέραις (4).

Συγγράμματα.

—Γραμματικὴ Ἑλληνική. (ἐτυπώθη ἐν Παρισίοις 1546, Φλωρεντία 1520, Βενετία 1523, Βασιλεῖα 1522, 1529, 1554, κλειστάκις ἐκδοθεῖσα ἐν Βενετίᾳ. Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης ἔγραψε χιλιοσέλιδον ὑπόμνημα εἰς ταύτην).

—Περὶ μηνῶν. (συνεξεδόθη τῇ γραμματικῇ καὶ ὕστερον ὑπὸ Πεταβίου ἐν Οὐρανολογίᾳ, καὶ Γρονοβίου ἐν Θησαυρῷ Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων).

—Περὶ ἀρχαιογονίας Τούρκων. (συνεξεδόθη τῇ ἱστορίᾳ Χαλκοκονδύλου ἐν Βασιλεῖα 1556 μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως Καστελιόνου· καὶ τῷ 1653 ἐν Σαμμάρκτοις μετ' ἑτέρας Λατινικῆς μεταφράσεως Ἀλλαντίου).

—Παράφρασις Βατραχομουμαχίας Ὀμήρου. (ἐξεδόθη ὑπὸ Φοντάνη).

(1) « Effugere hinc lubet, postquam optima segetes in olfactu praeputin-guilbus asinis sordescunt ».

(2) Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, καὶ ἰδῆ τοῦ Πολιτιανοῦ, ὅτι ἐτάφη ἐν Καλαυρία.

(3) Iovii, *Elogia*—Hodius lib. I, cap. XI.—Gyraldi, *dialog. de praetis temp.*—Pier. Veleriani, *de infelicitate litteraratorum*, 70.—Boernerus—Boissonade (*Biogr. Univ.*)

(4) *Miscellanea* cap. XC.

—Παράφρασις Ἰλιάδος Ὀμήρου. (ἔκδοθ' ὑπὸ τοῦ Κυπρ. Νικολάου Θγ. εἰς, Φλωρεντία 1812, παρὰ Νικ. Κέρλη).

—Περὶ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος.

—Περὶ ἔκκουσις καὶ ἀκουσίου.

—Ἵπομνήματα εἰς Φιλόστρατον.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Δημήτριον Σγουρόπουλον—Ἀνδρόνικον τὸν Κάλλιτον—Βησσαρίωνα—Φίλαρον—Ἀνδρόνικον καὶ Δημήτριον τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ—Παῦλον Κορτίτην—Δημήτριον Χαλκοκονδύλιν κλπ. (').

—Habentur hoc volumine hæc, Theodoro Gaza interprete. Aristotelis de natura animalium lib. IX, fol. 4—56. Eiusdem de partibus animalium libri III, 56—79. Eiusdem de generatione animalium lib. V. 79—108. Theophrasti de historia plantarum lib. IX, 109—156. et decimi principium duntaxat. Eiusdem de causis plantarum lib. VI. 157—204. Aristotelis problemata in duas de quatragesima sectiones etc. 205—256. Alexandri Aphrodisiæsis problemata duobus libris nū unquā ἢτε ἱpressa eodē Theodoro Gazæ ἱterprete. 256—73). Ventiis, mense Martio MDIII· εἰς φύλλον. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ τῶν Λατινικῶν μεταφράσεων τοῦ Γαζῆ εὔρηται καὶ τέσσαρα γλωσσάρια τῶν εἰς Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον Ἀλληνικῶν λέξεων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συνταχθέντα. Αντιπώθη παρὰ τῷ αὐτῷ Ἄλδω τῷ 1513, προταχθείσης καὶ μακρᾶς ἐπιστολῆς Γαζῆ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε'. Πρότερον ἐκδόθη παρὰ τῷ Ἄλδω ἐν 1498 ἡ Λατινικὴ μετάφρασις ἐξ βιβλίων τῆς ἱστορίας τῶν Φυτῶν τοῦ Θεοφράστου, καὶ ἡ τῶν προβλημάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιᾶς 1499).

—Aeliani de instrumentis aciebus librum.

—Dionysii Halicarnassei, de oratione nuptiali, et natalitia præcepta.

—Chrysostomi de incomprehensibus dei natura homiliae V.

—Aphorismi Hippocratis.

Μετάφρασεν ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικόν—Κικέρωνος Κάτωνα Πρεσβύτερον ἢ περὶ Γῆρας, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντία 1507, Ἐνετίησιν 1549 καὶ 1523, ἐν Βασιλείᾳ 1520, 1524, καὶ 1525, ἐν Λουδοβίω 1536, 1540, 1549, ἐν Παρισίοις 1566, ἐν Ἰγγολστάδῃ 1596. Εἰς τὸν Γαζῆν δὲ κατὰ λάθος ἀπεδόθη ἡ ὑπὸ Μαξίμου Πλανούδη μετάφρασις τοῦ Ὀνήρου τοῦ Σκηπίωνος συνεκδοχθεῖσα τῷ ἀνωτέρω, ὡς μετάφρασις τοῦ Γαζῆ—Προσέτι μετάφρασις τῆν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Νικολάου Ε', καὶ τὰ περὶ λουτρῶν τῆς Ἰταλίας δύο βιβλία τοῦ Σεβαστάου (*).

(') Ἐκ τούτων ἐδημοσιεύσά τινας ὁ Βουκατονόδος, Anecdota Græca, Tom. V, σελ. 402—49.

(*) Ὁ Γαζῆς φαίνεται λατινοφρονῶν « Ἐγὼ, ἔγραφε πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοὺς τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ Δημήτριου, θαυμάζω τί δὴ παθόντες αἱ ἡμέτεροι σώζειν μὲν τὰς ἐπιστῶν πόλεις ἀπρονόητως ἔχουσι, θεολογούντες δὲ καὶ ἀναφερόμενοι Ἰταλίαι πάντα τὸν χρόνον διατελοῦσι, καὶ ταῦτα ὑπὲρ ὄγκου, οὐ χεῖρον ἔμφω συναλλόντα τὰ μέρη καὶ διαλεξάμενα ἰκανῶς ἀετέζαντο ἔτι, γρηὶ λέγειν καὶ ἐπιζῆσιν. »

Γεώργιος Τραπεζούντιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1396 εἰς Χάνδακκ τῆς Κρήτης ἐκ γονέων Τραπεζούντιων. Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν (1430), προσκλήσει τοῦ περιφανοῦς γερουσιαστοῦ Φραγκίσκου Βαρβάρου, ἐδιδάχθη τὴν Λατινικὴν ὑπὸ Βικτωρίνου τοῦ ἐκ Φέλτρης καὶ τοῦ Βερωναίου Γουαρίνη. Διδάξας ἐπ' ὀλίγον τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Βικεντία, μετέβη ὕστερον εἰς Βενετίαν, προσκληθεὶς ὡς καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς εἰς διαδοχὴν τοῦ Φιλέφρου. Ἐδίδαξε μετὰ μεγάλης φήμης, καὶ τὸ ὄνομά του ἐβρυλλήθη καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Ὁ πάπας Εὐγένιος προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ρώμην, καὶ τὸν διώρισε γραμματεῖα του. Ἐδίδαξε δὲ κακεὶ τὴν φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν⁽¹⁾. Ἰταλοὶ, Γάλλοι, Γερμανοὶ, Ἰσπανοὶ συνέβησαν πρὸς ἀκρόασιν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ φήμη τοῦ Τραπεζούντιου, ὡς καθηγητοῦ καὶ συγγραφέως, ὁσημέραι ἐμεγεθύνετο. Ἀποθανόντος τοῦ Εὐγενίου ἀπήλαυσεν ὁ Γεώργιος τῆς αὐτῆς εὐνοίας καὶ παρὰ τῷ διαδόχῳ πάπᾳ Νικολάφῳ Ε', ὅστις τῷ ἀνέθεσε τὴν εἰς τὸ Λατινικὸν μεταφράσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Περὶ τὸ 1450 ὁ Βάλλας ἀνέλαβε δημοσίᾳ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Κιντιλιανοῦ, τὸν ὅποιον ὁ Τραπεζούντιος ἀδίκως διέσυρεν ἢ φιλολογικῆ διένεξις ἐφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ Γεώργιος ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὰς δημοσίους παραδόσεις. Ἐκτοτε ἡ φήμη του ἤρξατο ἐκπίπτουσα, καὶ ἡ ἐπίθεσις τοῦ Γαζή συνετέλεσε πρὸς παντελεῖα καταστροφὴν αὐτῆς. Ταῦτοχρόνως δὲ παρετηρήθη, ὅτι ὁ Τραπεζούντιος, πρὸς θν, ὡς ἐβρέθη, ὁ πάπας εἶχεν ἀναθέσει τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ μεταφράζων ἐπιπολαίως παρέλειπεν ὀλοκλήρους σελίδας, καὶ πολλάκις βιβλία ἢ δὲ ἀμέλεια αὐτῆ ἀπεδίδοτο εἰς ὑπερβολικὴν βίαν, καὶ ἡ βία εἰς ζῆλον, ἡκιστα ἐντμιοι, ταχείας ἀποπερατώσεως τῆς μεταφράσεως πρὸς πληρωμὴν τῆς ταχθείσης ἀμοιβῆς. Οὕτως ἐπιπολαίως μετέφρασε τὴν Εὐαγγελικὴν Παρασκευὴν τοῦ Εὐσεβίου, ὥστε ὁ Βίγερὸς λέγει « ὅτι ὁ Τραπεζούντιος ἐκλεψε τὸν Εὐσεβίον ἀπὸ τοῦ Εὐσεβίου, καὶ ἐν τῇ μεταφράσει μᾶλλον ἔχομεν τὸν Τραπεζούντιον, ἢ τὸν Εὐσεβίον »⁽²⁾. Ἡ μετὰ

(1) « G. Trapezuntius, bonus sane rhetor, aliquot annos populo Romano utilissimam operam praebeuit, et docuit eum multos, tum etiam multa scripsit de artificio dicendi. » (Cortesius, Dialog. de doctis homin.).

(2) « Georgium suo ex sensu vultum Eusebio, speciemque simiisae, ut ab eo Trapezuntius verius, quam Eusebium haberemus. »

γρασις τοῦ θησαυροῦ τοῦ Κυρίλλου πληροῦται κενῶν, μεταθέσεων, καὶ παντοειδῶν σφαλμάτων, ὡς τὸ ἀπέδειξεν ὁ ὕστερον ἐργασθεὶς ἐπὶ τοῦ πατρὸς τούτου Βουλκάνιος· καὶ ὁ Βησσαρίων εἶπε περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος « Ἐάν τις εἶχε καιρὸν νὰ συγκρίνη τὴν μετάφρασιν τῷ πρωτοτύπῳ, θὰ εὑρίσκει τόσα λάθη, ὅσαι καὶ αἱ λέξεις ».

Ἡ δυσαρτέσεια τοῦ πάπα ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ὁ Γεώργιος ὑπεχρεώθη ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς Ῥώμης (1453). Κατέφυγεν εἰς Νεάπολιν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, ἐνθ' ἀθλίως καὶ ἐν καθημεριναῖς στερηθήσεσιν ἔζη, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ⁽¹⁾. Φραγκίσκος Φίλελφος, φίλος τοῦ Τραπεζουντίου ἰδὼν τὴν δυστυχίαν του, ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἐμσίτευσεν παρὰ τῷ πάπα ὑπὲρ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, ὅστις ἀνακληθεὶς ἀνέλαβε τὴν προτέραν θέσιν του⁽²⁾.

Ἐν ἔτει 1464 ὁ Τραπεζούντιος μετέβη εἰς Κρήτην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον· κατὰ τὸν πλοῦν δὲ παθῶν ὑπὸ κλήδωνος, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἔγραψε τὸ μαρτύριον Ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ Χίου, τῇ ἀντιλήψει τοῦ ὁποίου ἐσώθη.

Ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1486, ἢ τῷ 1485, κατὰ Πετράδιον, Λαμβέκιον, κλπ. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον

Hac urna Trapezuntii quiescunt
Georgii ossa, parum Diis amici,
Quod acri, et nimium procaci lingua
Platomem, superis parem, petivit.

Ἐγκατέλιπεν υἱόν, Ἀνδρέαν, γραψάντα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Βενετίᾳ τῷ 1528 ἐκδόσεως τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του γενομένης μεταφράσεως τοῦ Πτολεμαίου⁽³⁾.

(1) « Senex, aegrotus, magno laborum numero et paupertate oppressus. — Sed si auctoritate non persuasero, Graecus a Graecis, Cretensis a Thracibus aut a Scythis, voluptatis inimicus a voluptatis amicis, veritatis filius a falsitatis parentibus, tenuis a locupletibus amicis, privatus a summa dignitate, notatus, oppugnatus ». Compar. Plat. et Aristot. Lib. III, cap. 18, 19.

(2) Rosmini, Vita di Francesco Filelfo, Tom. III, σελ. 128.

(3) Εἶχε καὶ ἀδελφόν, ὅστις ἔλθων εἰς Ἰταλίαν ἵνα γίνῃ μοναχός, ἐν μεγάλῃ κενίᾳ ἐπελεύτησε· περὶ τούτου λέγει ὁ Γεώργιος ἀπαντῶν πρὸς Γουαρίνον. « Fratrem habuisse me multi sciunt; is clericorum spe illictus a Creta abiit invito patre, ut Romam iret; venit ad me priusquam Romam isset, hoc quoque multi. Discedendi pecunias tenuis ego conserre ad iter non potui; fraterna charitate motus nonnullos codices graecos dedi, quos ut venderet Ferrariam

Ὁ Τραπεζούντιος ἐπηνέβη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διὰ τὴν μεγάλην παιδείαν του· καὶ τῶντι ἐγένετο πολυμαθὴς καὶ ἀκάματος συγγραφεὺς, ἀναγκαζόμενος ὁμῶς ἔνεκα τῶν μεγάλων ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας του νὰ μὴ δίδῃ εἰς πάσας τὰς συγγραφάς του τὴν δέουσαν προσοχὴν. Κατηγορεῖται πρὸ πάντων διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἀντικαλούς του τρυχὸν καὶ λοιδοροῦν ὕφος· διὸ καὶ ἐπέσυρε τὴν κατάκρισιν τῶν συγχρόνων, καὶ ἐπὶ πολὺ διετέλεσεν ὑβρίζων καὶ ἀνθυβριζόμενος. Πικρῶς δ' ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ ἀνώνυμός τις (πιθανῶς ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλης) ἐπικρίνας ὀρμῆως τὰ εἰς Πτολεμαῖον ὑπομνήματα τοῦ Τραπεζούντιου· ἢ πρὸς τὴν ὑβριστικὴν ταύτην ἐπιστολὴν ἀπάντησις του φαίνεται ὁπωσοῦν μετριωτέρᾳ καὶ κατὰ τὰς λοιδορίας μὴ ἰσοσταθμίζουσα (*).

Ἐκτὸς τῶν Πλατωνικῶν, τοῦ Γαζῆ, καὶ Βάλλα, ὁ Τραπεζούντιος περιπλήχθη καὶ εἰς σπουδαίας ἐριδας πρὸς Γουαρίνον τὸν Βεραναιόν. Εἰς τὸ προοίμιον τῆς ῥητορικῆς του ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ, ὅστις μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὸ πλαστώνυμον τοῦ Ἀνδρέου Ἀγαζῶνη ἀπήντησεν· ὁ Τραπεζούντιος ἀναπήνησεν μετὰ τῆς συνήθους κυριότητος (**), καὶ ὁ δυστυχὴς Γουαρίνης ἀδυνατῶν ἵνα παλαίσῃ πρὸς τόντον ἀθυρόστομον ἀντίπαλον ἐζήτησε συνδιαλλαγὴν (**).

iter faciens venit ad Guarionum qui minimo pretio adolescenti libros eripuit, ad ideo mendicare per alienas urbes putae eum, qui eodem ipso anno diem suum obiit. (Rosmini, Vita di Guarino Veronese).

Ἡ θολότης τοῦ Ἀνδρέου ἔλαβε σέλιγον τὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Φαῦστον Μαγδαληνὴν, φρονεθένητα ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Καρόλου.

(*) Fabricii, Bibliotheca, XII, σελ. 177—8.

(**) Σάριν παρεργείας παρεθέμεθα τὴν ἐξῆς περιχοπὴν, ἐν ἧ μετὰ ἀκατανόμαστον στόμφου περιαιτολογίαὶ ὁ Τραπεζούντιος. « Si audisse me, Guarine, aut si saltem ab iis qui audierunt querere voluisses (dicum a parte non ut me laudem, sed ut injuria circumvectum defendum tam vocem, quam spiritum, quam latinitem laudares, nec me in Græcia ortum, sed Romæ, nec his temporibus, sed Ciceronis ætate prædicares. Nam suavitate compositionis permulsus, verborum gravitate contusus, sententiarum oppressus pondere, pronuntiatione attritus, vi denique argumentorum perterritus, etiam si tacere cuperes, tremore tamen genuum, trepidatione vocis et cultus confusione, quid sentires animo, spiritu, stentore conclamantium exclamare ».

(**) Πηγαί. Cortesii, de doctis hominibus σελ. 23.—Volaterrani, Commentar. lib. XXI, σελ. 773.—Reganati, vita Poggli, σελ. 23.—Iovii, Elogia, σελ. 46.—Allatii, de Georgiis—Hodius lib. 1, cap. 3.—Papadopoli, Histor. Gymnas. Patav. II, σελ. 180—Boissardi, Icones vir. illustr.—Lamberti, Comment. in Biblioth. Vindobonæ, lib. VI—Rosmini Vita di Vittorino da Felice—Biographie universelle, Tom. XVII.

Συγγράμματα.

δ. Λατινστί.

- Rhetorica, libr. V. Venetiis 1478: Lugdun. 1527.
- De octo partibus orationis ex Prisciano compendium. Mediol. 1470. August. 1537.
- Dialectica. (ἰδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1509, δεκάκις ἀνετυπωθήσα μέχρι τοῦ ἔτους 1536).
- Acta beati Andreæ Chii. (ἐτυπώθη ὑπὸ Σουρῶ ἐν De probatis Sanctorum vitis, 1648, καὶ ὑπὸ Βολλάνδου εἰς Acta Sanctorum Tom. VII).
- Comparatio Platonis et Aristotelis. Venetiis 1516.
- De antisciiis, in quorum rationem fata sua rejicit; cur astrologorum iudicia plerumque falluntur. Venetiis 1525.
- Expositio illius loci Evangelii Iohannis: si cum volo manere donec veniam. Basilie 1543. Ἀνετυπώθη ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1555 καὶ 1566 εἰς Orthodoxographa, καὶ ἐν Παρισίῳ τῷ 1576 εἰς Biblioth. Patrarum, Tom. VI.
- Quatenus credendum sit astrologis. ἐν Κολωνίᾳ 1544.
- In Claudii Ptolemæi centum sententias, seu centiloquium commentarius. (ἰξεδόθη ὑπὸ Ποντιάνου).
- Commentaria in plerasque Ciceronis orationis et præcipue Philippicas. Parisiis.
- De artificio Ciceroniane orationis pro Q. Ligario. Venetiis, 1477, καὶ 1522.
- Oratio in funeris Michaelis Veneti, ad Turcarum Imperatorem.
- Exhortatio de recuperanda terra sancta.
- Contra Theodorum Gazam.
- Ad Leonardum Estensem, et responsio in invectivam Guarini.
- Oratio pro Q. Ligario. Venetiis 1522.
- Dialogus de Fide.
- De divina substantia secundum Aristotelis.
- De veritate fidei christianæ
- Epistolæ in Psalms 44.
- Carmina—Orationes—Epistolæ.
- ε. Λατινκαὶ μεταφράσεις.
- Cyrilli commentaria in Evangelium Iohannis. Paris. 1520.
- Cyrilli Thesaurus Parisiis 1514.
- Homiliæ Chrysostomi super Matthæum (ἐν τῇ ἰκδ. τοῦ Χρυσοστόμου).
- Gregorii Nyssemi, vita Moysis. Viennæ 1527.
- Basili Magni contra Eunomium. Antwerpæ 1570.
- Chrysostomi, de laudibus et excellentia Sancti Pauli (Λαίψις 1520).
- Eusebii, de præparatione evangelica libros 14. Venetiis 1470, καὶ 1473.

- Rhetorica Aristotelis. Venetiis 1523. Parisiis 1530, & Basiliæ 1536.
- Historia Sanctorum Barlaam et Iosaphat. (ετυπώθη μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐν Βασιλείᾳ 1568).
- Almagesti Ptolemæi libros XIII. Venetiis 1515, καὶ 1517.
- Cyrilli in Evangelium Ioannis. Parisiis 1508.
- Aristotelis, de anima. Physica. De generatione et corruptione. De animalibus. Problemata.
- Basilii adversus apologiam Eunomii Antirrheticus. Basilicæ.
- Gregorii Nysseni, de perfecto homine.
- Basilii (sic) de laudibus Basilii magni.
- Platonis, de Legibus—Parmenides.
- Interpretatio librorum quorum Diodori Siculi.

γ. Ἑλληνιστί.

- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμυράν τὸν κατακτητὴν. (ἰδὲν. ἐν Συμμίκτοις Ἀλλατίου. bib. VI καὶ VIII).
- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην Παλαιολόγον. (ἑλληνο-λατινιστὶ τῷ 1640).
- Ἐισαγωγὴ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πτολεμαίου σύνταξιν.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Ἡσαίην μοναχὸν, εἰ φύσις βουλεύεται. (μεταφράσας λατινιστὶ ἐξέδωκεν ὁ Βησσαρίων).
- Ἀντιρρητικός.
- Πολεμικὴ καὶ παραινετικὴ θεολογία.
- Περὶ ἐλεημοσύνης.
- Πρὸς Ἰωάννην τὸν Κουβουκλίσιον, κατὰ Γραικῶν. (ἰξιδ. ὑπὸ Ἀλλατίου ἐν Orihodoxa Græca Tom. I. σελ. 469—536).
- Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ ἱερομονάχους καὶ ἱερέας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περὶ τῆς μιᾶς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας. (αὐτότῃ σελ. 537—82).
- Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς Ἰωάννην Παλαιολόγον, (ἰδὲν. μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Ποντάνου ἐν Ἰγγολογίᾳ 1606).
- Περὶ εἰρήνης Χριστιανῶν.
- Ἑλληνικὴ γραμματικὴ.
- Περὶ Μανουὴλ βασιλέως.
- Πρὸς Ἰάκωβον Ἀντώνιον Μαρκελλόν (').

Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξ εὐγενῶν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15^{ου} αἰῶνος· τῷ 1434 ἐβῶν εἰς Ἰταλίαν, ἐμαθήτευσε δαπάνῃ τοῦ Βησσαρίωνος εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου· ὀλίγα δ' ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως

(') Fabricii, Bibliotheca Græca XII σελ. 70—84. Κατὰ λάθος μετὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γεωργίου καταλείγεται καὶ τὸ ἐν Ἰασιῶν τυπωθὲν Ἐκπολιτικὸν Σίξαστοῦ τοῦ Τραπεζουντίου.—Biographie Universelle Tom II.

ἐπαναστρέφας εἰς Βαζάντιον ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀποφράδος ἐκεῖ-
νης ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ διασπαρμένα τέ-
κνα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος μετέβησαν εἰς Ἴταλίαν, καὶ λαμπρῶς
ἐν Φλωρεντία ἐδεξιώθησαν ὑπὸ τῶν Μεδίκων. Μεταξὺ τῶν προσφύγων
τούτων καὶ τῶν Ἰταλῶν καθηγητῶν ἀνεφύη πνεῦμα ἀμίλλης, πρό-
ξενον ἀγαθῶν προδόντων εἰς τὴν πολιτείαν τῶν γραμμάτων. Δημό-
σια σχολεῖα συνστάθησαν πρὸς σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης,
καὶ ἡ εὐκολία τῆς διαδόσεως τῶν φιλοκονημάτων δια τῆς νεωστὶ
ἐφευρημένης τυπογραφίας παρεκίνει τοὺς λογίους εἰς νέους πόνους,
καὶ εἰς ὀλίγους ἑναυτοὺς αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας ἠμίλλωντο εἰς τὴν
διὰ τῆς τυπογραφίας ἐκδοσιν συγγραμμάτων κατὰ τε τὸν ἀριθμὸν
καὶ τὴν κομψότητα τῆς ἐκδόσεως.

Ἐν Φλωρεντία ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐδιδάσκετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
ὑπὸ Ἑλλήνων προστατευομένων καὶ γενναίως ἀμειβομένων ὑπὸ τοῦ
μεγαλοπρεποῦς Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, ὅστις πρῶτος καθίδρυσε
τὴν ἐκεῖσε Ἀκαδημίαν, ἐξ ἧς, ὡς ἐκ τοῦ Δουρίου ἵππου, ἐξετινάχθη-
σαν τοσοῦτοι ἔνδοξοι ἀγωνισταί, καὶ ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ διεδόθη
οὐ μόνον κατὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ μετέβη καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν
καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.
Ἐξ ὧων δὲ τούτων τῶν χωρῶν πολυάριθμοι σπουδασταὶ συνέβησαν
εἰς Φλωρεντίαν, καὶ ἐντεῦθεν μετέδιδον τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς
τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου καθιδρύματος πρῶτος δημόσιος καθηγη-
τῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ὅστις διατελέτας ἐπὶ πολλὰ
ἔτη προστατευόμενος καὶ τιμώμενος παρὰ τῶ Κόσμῳ καὶ Πέτρῳ
τοῖς Μεδίκοις, καὶ συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ
Λαυρεντίου, ἐξελέχθη παρ' αὐτοῦ ὡς ὁ καταλληλότερος διδάσκαλος
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Μετὰ τοσοῦτου δὲ χρόνου καὶ τηλικαύτης ἐπιτυχίας ἐδίδαξεν
ὁ Ἀργυρόπουλος, ὥστε ἀνὴρ τῶν περὶφανῶν συγχρόνων, καὶ μαθη-
τεύσας παρ' αὐτῶ, ὁ Ἀμαζουόλης, λέγει, ὅτι « ὅπταν ἐδίδασκεν, οἱ
καιροὶ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἐφαίνοντο ἀναγεννώμενοι ».

Ἀφοῦ ἐνέσκηψεν ἡ πανώλης ἐν Φλωρεντία, ὁ Ἀργυρόπουλος κατέ-
φυγεν εἰς Ρώμην (1474), καὶ ἐδίδαξε τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσο-
φίαν ἀπεβίωσε δ' ἐνταῦθα περὶ τὸ 1486.

Ὁ Ἀργυρόπουλος κατὰ τὴν μακρὰν ἐν Ἰταλίᾳ διαμονὴν τοῦ προσεκτιήσατο ἐκτεταμένῃ γνῶσιν τῆς λατινικῆς γλώσσης. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἀριθμοῦνται ὁ Δονάτος Ἀκαζούλης, Πανόνιος, Ματθαῖος Παλμέριος, Κεστερβέργιος, ὁ Γερμανὸς ἐπίσκοπος Ῥευγλίνος (*), καὶ ὁ Ἄγγελος Πολιτιανός· ὁ τελευταῖος, εἰ οὐχὶ ὁ ἐπιμελέστερος, ὑπῆρξεν ὅμως ὁ εὐμαθέστερος τῶν ὁμιλητῶν του. Λουθεῖς τὰ νάματα τῆς παιδείας ἐκ τοιαύτης πηγῆς, ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν προτίμησιν εἰς αὐτήν, καὶ τὰ συγγράμματά του φέρουσι πολυάριθμα μαρτυρία σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις πρῶτος ἠνοίξεν αὐτῷ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Τοῦ ἀπεριορίστου ὅμως ἐπαίνου τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον μίᾳ ὑπάρχει ἐξαίρεσις· ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν δέκετο εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν φήμην τοῦ Κικέρωνος, διότι ἰθεωρεῖ αὐτὸν ἡμιμαθῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ μὴ κάτανουῶντα τὰ δόγματα τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν περὶ ὧν πολλὰ ἔγραψεν. Ἡ βαθύνοια τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ ἡ ἐπιφρόνη τοῦ σοφοῦ λόγου αὐτοῦ κατεβίβασεν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ὁμιλητῶν τὸν χαρακτήρα τοῦ Ῥωμαίου βήτορος, καὶ ὁ Πολιτιανὸς προβεβηκῶς ἤδη τὴν ἡλικίαν φρίσσει ἀναπολῶν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἀμάθεια τοῦ Κικέρωνος ἰθεωρεῖτο ὡς πρᾶγμα εὐπρόσδεκτον καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῶν συμμαθητῶν του.

Τὸν Ἀργυρόπουλον ἐπήνεσαν οἱ Φίλελφος, Κορτέσιος, Ἀλκυόνιος, Πολιτιανός κλπ.

Ἔιχε δύο υἱοὺς τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ Ἰωάννην, οὗ μὲνιηται Γίσ- νερος ἐν Βιβλιοθήκῃ, καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκπαιδευόμενον ἐν Ῥώμῃ, ὑπὸ Βησσαρίωνος, καὶ ἐκεῖ τελευτήσαντα.

Δημήτριος δὲ Ἀργυρόπουλος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀναφέρεται ἐν ἔτει 1451 εἰς ἐπιστολὴν Φιλέλφου πρὸς Ἀνδρέαν Ἀλεμάνον.

Συγγράμματα.

- Εἰσαγωγή καὶ σχόλια εἰς Πορφύριον καὶ Ἀριστοτέλους ὄργανον.
- Ἑκκλησιαστικὰ ποιήματα.
- Περὶ συλλογισμοῦ.
- Παραμυθητικὸς πρὸς τὸν βασιλεῖα Κωνσταντῖνον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἐαυτοῦ μητρὸς.

(*) Λέγεται, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τοῦ ἀσκήμου τοῦτου ἑλληνοιστοῦ συνεντεύξει· ὁ Ἀργυρόπουλος στενάξας ἀνέκραξε «Eheu, postigo exilio resoluisti Alpes».

—Περὶ Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας.

—Παραμυθητικὸς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ λαμπροτάτου υἱοῦ τοῦ μεσάζοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ. (Βιβλιοθήκη Ἑσκουριάε Μίλλερ σελ. 84).

—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν μέγαν δούκα Δουκᾶ Νοταράν. (Ἰξεδόθη ἑλληνολατινικῶς ὑπὸ Ἀλλετίου Orthodoxa Græca σελ. 400—48).

—Μονωδία εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην.

—Περὶ βασιλείας πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν αὐτοκράτορα.

—Δόγος περὶ Φλωρεντινῆς συνόδου.

—Μονωδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἰωάννου Παλαιολόγου, καὶ παραμυθητικὸς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον.

—Δύσεις φιλοσοφο-ιατρικαὶ πρὸς τοὺς ἐν Κύπρῳ προτεινάντας.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Νικόλαον Ε΄. Τραγχεδῖνον καὶ Βησσαρίωνα.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν: Aristotelis de moribus. De interpretatione. Acroases Physicæ. De Cælo. De Generatione. Meteorologia. De anima. De sensu et sensatu. De memoria et reminiscencia. De somno et vigilia. De longitudine et brevitate vitæ. ἔκδοθέντα ἐν Αὐγούστη (Aug. Vindellicorum 4518—20).

—Aristotelis predicamenta posteriorum analyticorum libros II. De naturali auscultatione lib. VIII. Ethicorum Nicomachorum lib. X. τυπωθέντα ἐν Βασιλείᾳ.

—Basillii Magnii in Hexæmeron homiliæ. Basiliæ 4563.

Συνέγραψε λατινικῶς ὁ Ἀργυρόπουλος — Commentaria in Ethica Nicomachea, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ Παρισίῳ 4544 καὶ τινὰς ἐπιστολάς, ὡς πρὸς τὸν καρδινάλιον Ῥοδόριον κλπ. (!).

Κωνσταντῖνος Λάσκαρις.

Καταγόμενος ἐκ περιφανοῦς οἴκου τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τὴν αἰωσιν ἐζήτησεν οἰκογενειακῶς ἄσυλον εἰς Ἰταλίαν, ὅπου εὐμενῶς ἐδεξιώθη ὑπὸ Φραγκίσκου Σφόρτζα, δούκῃ τοῦ Μιλάνου, ἀναθεμένου αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς θυγατρὸς του Ἰπολύτης, συζευχθείσης ὕστερον (1465) τῷ βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως. Μετὰ ἕξατῆ ἐν Μιλάνῳ γόνιμον διδασκαλίαν μετέβη εἰς Ῥώμην⁽¹⁾, καὶ διετέλεσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον οἰκείος τῷ καρδινάλιῳ Βησσαρίωνι. Ἐκεῖθεν ἦλθεν

(1) Hodii, de Græcis illustribus, lib. II, cap. 1.—Iovii, Elogia—Paradopolii Historia Gymnasii Patavini, σελ. 179—Fabricii, Bibliotheca Græca, ἔκδ. Harles, tom. XI, σελ. 60—61.—Boernerii, de Doctis Græcis, σελ. 137—151.—Biographie Universelle, ἔκδ. Michaud, tom. I.—Ῥόσκου βίος Αλαρεντίου τοῦ ἐκ Μεθίων (μετάφρ. Χ. Παρμενίδου, σελ. 26, 240—2).

(2) Ὁ Ῥέβνας λέγει, ὅτι προσκλήσει Αλαρεντίου τοῦ ἐκ Μεθίων μεταθὰς ἐξιδάξεν εἰς Φλωρεντίαν· ὁ δὲ Ῥαγούζης καὶ ἄλλοι, ὡς πιθανώτερον, εἰς Ῥώμην.

εἰς Νεάπολιν, προσκλήσει τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου Α', ἵνα διδάξῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν Ῥητορικὴν (1). Δυσχεραίνων δ' ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῇ μετὰ φανατικῶν ἑτεροδόξων ἐπικοινωνίᾳ, ἀπεφάσι-
σεν ἵνα μεταβῇ καὶ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας του εἰς τινα Ἑλληνικὴν νῆ-
σον· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλοῖον προσέπλευσεν εἰς Μεσσήνην, οἱ προὔχοντες
παρεκάλεσαν αὐτὸν θερμῶς ἵνα διδάξῃ ἐκεῖσε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-
σαν (1465). Ἡ φήμη τοῦ μεγάλου τούτου διδασκάλου προσεῖλκυσε
πανταχόθεν πολλοὺς μαθητάς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἠριθμοῦντο Πέτρος
Βέμβος ὁ ὕστερον καρδιάλιος, Μαυρόλυκος, Ἄγγελος Γαβριήλ, Βολ-
ζάνιος καὶ ἄλλοι τῶν ὕστερον ἐπιφανῶν. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπεβίωσε περὶ
τὸ 1493, δωρησάμενος διὰ διαθήκης εἰς τὴν κοινότητα τὴν βιβλιο-
θήκην αὐτοῦ συνησταμένην ἐκ πολυτίμων χειρογράφων, μετενεχθέντων
ὕστερον εἰς Ἰσπανίαν καὶ κατατεθέντων ἐν Ἐσκουριάῃ.

Μαρμάρινος τάφος ἀνηγέρθη αὐτῷ ὑπὸ τῆς πόλεως, ὅστις κατα-
στραφεῖς ὕστερον δὲν ἀνεκαινίσθη.

Ὁ Δάσκαρος ἀναντιρρήτως ὑπῆρξεν εἰς τῶν περιφανεστέρων γραμ-
ματικῶν, καὶ πολυμαθεστέρων Ἑλληνιστῶν τοῦ 15. αἰῶνος. Ἡ Μεσ-
σήνη ἐκλήθη, ὡς λέγει Ἄλδος, ἕνεκα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ Νέαι
Ἀθῆναι· ὑπῆρξε δὲ ἀντὶ ἀγῶν ἡρώων, λιτοῦ βίου, ὡς λέγει ὁ Βέμβος,
"omnino nihil illo sene humanius, nihil sanctius", ταῦτά καὶ
τοῦ Μαυρολύκου ἐπιλέγοντος (2).

Συγγράμματα.

—Erotemata cū interpretatione latina. De Iris græcis ac diphthogis
et quæ-admodū ad nos veniāt. Abreviationes quibus frequentissime græci
utiuntur. Oratio dominica et duplex salutatio Beatæ Virginis. Symbo-
lum Apostolorum. Evangelium Divi Joannis Evangelistæ. Carmina au-
rea Pythagoræ. Phocylidis viri sapientissimi moralia. Omnia suprascripta
habent e regione interpretationē latinā de verbe adverbū. Εἰς 4,
φύλ. 166. (Ἡ Γραμματικὴ αὕτη τοῦ Δασκάρους γραφεῖσα ὁρᾷ τὴν μαθή-
τριάν του Ἰππολύτην, προετυπώθη τῷ 1476 (3) ἐν Μεδιολάνοις, ἐπιστασία Δη-
μητρίου Δούκα τοῦ Κρητός· ἀλλ' ἐντελεστερα ἐστὶν ἡ ἀνωτέρω ἐκδόσις γενο-

(1) Τὰς ἐπιστολάς τοῦ Φερδινάνδου, δι' ὧν προσεκλήθη ὁ Δάσκαρος εἰς Νεάπολιν,
ἐδημοσίευσεν ὁ Ρεύνας.

(2) Πηγοί. Hieronymi Ragusæ, Lascaris—Placidi Reynæ, Urbis Messanæ
noticia historica—Hodii de Græcis illustribus—Bærnerus, σελ. 170—80—Fa-
bricii, Biblioth. græc. XI—Weiss (Biographie Universelle).

(3) Ἀνετυπώθη αὐτόθι τῷ 1480 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν—Compendium de octo par-
tium orationis, cum venionis Ioanni Crestoni· καὶ ἐν Βικεντία τῷ 1489.

μένη, κατά τὴν μαρτυρίαν Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου, ἰπιστῶσι καὶ διορθῶσι· αὐτοῦ τοῦ Λασκάρειος. Εἶναι δὲ τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ ἐκ τῶν πιστηρίων τοῦ περιφανοῦς Ἄλδου Μανουτίου ἐκδοθὲν, καὶ ἐτυπώθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1494, ὡς ἐν τέλει ἀναγινώσκειται: «*Impressum est Venetiis sūmo studio litteris ac impensis Aldi Manucii Romani anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi MCCCCLXXXIII, Vltimo Februarii*»· περιέχει δύο προλόγους λατινιστὶ τοῦ σοφοῦ τυπογράφου, καὶ περιγράφεται λεπτομερέστερα ὑπὸ Ῥενουέρδου (*Annales de l'Imprimerie des Alde* tom. 1). — Ἀνετυπώθη τῷ 1509 ἐν Ῥώμῃ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἄλδου 1515, ἐν Λιβανίᾳ 1516, Παρισίως 1535, Βενετίᾳ 1521, 1540, καὶ 1557· μετὰ νέας δὲ λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Τρικαιλλίου ἐν Φεβρῶρῳ 1510, καὶ πολλᾶκις μετέπειτα ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ).

— Περὶ τῶν ὀκτῶ τοῦ λόγου μερῶν. (συνεκδοθὲν τῇ γραμματικῇ ἐτυπώθη ἰδίᾳ παρ' Ἄλδου ἄνευ ἔτους, ἐν Βασιλείᾳ 1517, ἐν Βενετίᾳ 1539, 1566, καὶ ὑπὸ Ἰω. Πατούσα 1714).

— *Vitæ illustrium philosophorum Siculorum et Calabrorum. MCCCC XCIX.* (προσφωνοῦνται ὑπὸ Λασκάρειος τῷ δὸν Φερδινάνδῳ δὲ Κουνίῳ ἀνετυπώθησαν τῷ 1562 ὑπὸ Μαυροῦ ἴκου ὑπὸ τοῦ Ἄββᾶ Ζαχαρία (*Bibliotheca di storia litteraria*), καὶ Φαβρικίου (*Bibliotheca Græca*)· ἰδίᾳ δ' ἐξεδόθησαν οἱ βλοὶ τῶν Σικελῶν ὑπὸ Ῥαγούζα (*Elogia Siculorum. Avignon. 1690*), καὶ ὑπὸ Ἀμίκου (*Memor. Letter. di Sicilia, 1756*).

— Περικβολὴ περὶ Ὀρφείως. (ἐτυπώθη εἰς τὸν Α'. τόμον τῶν Ταυρικανῶν Μαρμάρων).

— Ἐπισημετώσεις εἰς τὴν γραμματικὴν.

— Περὶ προσωδίας ῥημάτων.

— Ἐπιτομὴ Ἡρωδιανοῦ μεγάλης προσωδίας.

— Σημειώματα ἐκ τοῦ πρώτου τοῦ Μοσχοπούλου.

— Περὶ βαρυτόνων καὶ περισπωμένων.

— Προλεγόμενα ῥητορικῆς.

— Ἐπιτομὴ ῥητορικῆς Ἑρμογένους.

— Περὶ τόνων τῶν ὀνομάτων.

— Μῆνες Ἀθηναίων, Βυθυνῶν, Κυπρίων, Καππαδόκων, μετὰ λεξικοῦ καὶ σημειώσεων.

— Τί ὀρθογραφία καὶ πόσα μέρη αὐτῆς.

— Ἐτυμολογία.

— Περὶ ὑπογραφομένων φωνηέντων, καὶ ἀντωνυμιῶν. (Συνεξεδόθησαν τῇ Γραμματικῇ ἐν Βενετίᾳ 1550).

— Ὀρθογραφικά.

— Προομιὸν εἰς Γραμματικὴν.

— Περὶ τόνων εἰδικῶς τῶν ὀκτῶ τοῦ λόγου μερῶν.

— Περὶ προσγεγραμμένων φωνηέντων.

— Περὶ σχηματισμοῦ ῥημάτων.

— Βίος Ἀγίου Δημητρίου.

—Προλεγόμενα εἰς Ὀρφικά καὶ περὶ ποιητοῦ.

—Σύνοψις ἐκ Πλουτάρχου, Σουΐδα, Ἀθηναίου, Διογένηος Λαερτίου, Ἀνθο-
λογίας, κλπ.

—Περὶ ὄρφικίου καὶ ὄρφικιαλίου.

—Περὶ εἰδῶν καὶ νονῶν καὶ καλενδῶν.

—Σύνοψις ἱστοριῶν.

—Ἐπίτομος ἐκθεσις αὐτοκρατόρων ἀπὸ Θεοδώρου τοῦ Λαοσκήριου μέχρι
Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

—Ἐπιγράμματα ἐπικείμενα εἰς Φινούριον Ἰέρακα Ῥόδιον, Γεώργιον Ῥά-
λην, Ἰωάννην Ἰνραντῆν Ἰσπανίας, Φερδινάνδου Κοῦνον, καὶ Θεόδωρον Γαζῆν.

—Ἐκθεσις Χωσρόη τοῦ Περσῶν βασιλέως περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.

—Τρία ἐπιγράμματα εἰς Καλλιμάχον.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα, Γαζῆν, Ἰόνον Λάσκαρην, Ἰωάννην Πέρ-
δον, Ἀδρίαν Κρημονέα, Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Λοκρῶν, Γεώργιον Βέλλαν,
Γάστον ἐπίσκοπον Κατάνης (*).

Μετέφρασε δ' ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν.—B. V. Mariæ ad Messi-
nenses epistola.

—Acta SS. Apostolorum Petri et Pauli. (ἰδημοσιεύθη ὑπὸ Φαβρικίου).'

—Vita S. Agathæ Virginis et martyris.

—Sergii Patriarchæ hymni in laudem B. V. Mariæ.

Σημ. Ἐγράφη δὲ πρὸ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐλευσεώς του—Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀγίᾳ Σο-
φίᾳ ἱεράτης συνέδου, μετὰ τὴν τελευταίαν Ἰωάννου Παλαιολόγου, δημοσιευθέντα ὑπὸ
Λοσθίου ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς.

Λαόνικος Χαλκοκονδύλης (*).

Νικόλαος τὸ πρῶν, μετωνομάσθη κατ' ἀναγραμματισμὸν Λαόνικος.
Ὁ πατὴρ του εὐπατριδῆς Ἀθηναῖος, συγγενεὺς τῆ χήρᾳ Ἀντωνίου
Ἀκαϊολῆ δευτῆς τῶν Ἀθηνῶν, ἐστάλη ὑπ' αὐτῆς πρὸς Ἀμουράτην Β'.
ἵνα μετεπέμψῃ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ οἱ λοιποὶ
προβυόντες τῶν Ἀθηνῶν καταλαβόντες δι' ἀπάτης τὴν ἀκρόπολιν
ἐξεδίωξαν τὴν τε χήραν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ
τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ κατέλαβον τὴν ἀρχήν. Ὁ Χαλκοκονδύλης
ἀγνοῶν τὰ διατρέχοντα ἦλθε παρὰ τῷ σουλτάνῳ καὶ συλληφθεὶς

(*) Iriarte, Codices Græci MS. Bibliothecæ Matritensis tom. I. Ἐν τῷ τόμῳ
τούτῳ ἀπαριθμοῦνται καὶ τὰ ἐν Μαδίτῃ περιωζόμενα χειρόγραφα τοῦ Λαοσκήριου.

(*) Περὶ τοῦ ὀνόματος ὑπάρχουσι πολλοὶ διαφωνίαι· διότι χειρόγραφα ἔλλα μὲν
Χαλκονδύλην, ἔλλα Χαλκοκονδύλαν, καὶ ἔλλα Χαλκοκονδύλην σημειοῦσι· τὸ βέλ-
βαιον, ὅτι Χαλκοκονδύλης ὀρθώτερον, ὡς ἐν τῇ σειρά τῆς ἱστορίας του ὁ αἰσὶς γρά-
φει τὸ εὐλογητικόν του ὄνομα· τὸ Χαλκονδύλης οὐδὲν ἕτερον ἴσθιν ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα,
σημαίνει τῶν δύο συλλαβῶν πο, παραλειφθέντος τοῦ σημείου τῆς συμπίπτουσος εἰς
χειρόγραφα τινε, δι' ἄγκυαν τοῦ δυσηγραφίου.

εἰρήθη εἰς τὰ δεσμὰ, κελυόμενος ἵνα παραδώσῃ τὰς Ἀθήνας. Ἀποδράς δὲ καὶ κερσεύμενος εἰς Πελοπόννησον συνελήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ δέσμιος ἐστάλη πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅστις τὸν συνεχώρησεν. Ὑστερον σταλεῖς ὑπὸ Κωνσταντίνου Δράγαση, δεσπότης τῆς Πελοποννήσου, τοῦ ὕστερον αὐτοκράτορος, ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτάνον, διαμένοντα εἰς Φεῤῥὰς, συνελήθη αὐθις καὶ ἐφυλακίσθη.

Ὁ ἐν λόγῳ υἱὸς του κατέφυγε μετὰ τὴν ἄλωσιν εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα ἤκμαζε περὶ τῷ 1470, κατὰ Φαβρίκιον, καὶ τῷ 1490 κατὰ Βόσσον. Ἐκεῖ δ' ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς εἰς Εὐρώπην εἰσβολῆς τῶν Τούρκων εἰς δέκα βιβλία ἐν ἐπιτετηθευμένη ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἀρχόμενος, κατὰ τὸ Θεοκυδίδειον « Λαονίκῳ Ἀθηναίῳ τῶν κατὰ τὸν βίον οἱ ἐς θέαν τε καὶ ἀκοὴν ἀφιγμένων ἐς ἱστορίαν ξεγγύγραπται τάδε, ὥστε δὴ τοῦτο χρεῶν ἐκπινύναι τῇ φύσει, ἅμα οἰόμενος καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀκλειῶς ἔχειν ἐς τοὺς ἐπιγυνομένους, ξηρνεχθέντων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδαμῶ ἐλασσόνων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ποτὲ γενομένων μνήμης ἀξίων τῆς τε Ἑλλήνων φημί τελευταῖας τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐπισεσημειωκότα, καὶ Τούρκων ἐπὶ μέγα δυνάμει καὶ ἐπὶ μέγιστον τῶν πάποτε ἤδη ἀφικομένων ἀφ' ὧν δὴ τὴν τοῦδε τοῦ βίου εὐδαμονίαν ἐπὶ τάναντία φερομένην ἐπιλεγόμενος ἴσχειν αὐτῇ καὶ ἄλλοτε ἄλλως, θέμις ἡγοῦμαι εἶναι περὶ ἀμφοῖν τούτοις μνήμην ποιῆσθαι οὐκ ἀεικὴ ».

Ἐν τῇ συγγραφῇ ταύτῃ ἀπεθησαύρισεν ὁ Χαλκοκονδύλης πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κυριεύσεως τῆς Στερεᾶς ἰδίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Μαρβίλιος (*Miscellanea historico-litteraria*, tom. III) ἐκφράζεται οὕτω περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Λαονίκου « *Comme on a joint Calcondyle, qui a traité l'histoire des Turcs, aux Auteurs de la Byzantine, on peut assurer qu'il ne les deshonore pas de se trouver à leur suite; il a le don de reveiller notre attention, en nous donnant de la curiosité, et de nous pas laisser dormir sur son livre* ».

Ἡ ἱστορία τοῦ Χαλκοκονδύλη μεταφραθεῖσα λατινιστὶ ὑπὸ Κονράδου Καστέρου ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ 1556 καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ Βλασίου Βιγενερίου, ἐν Παρισίοις 1577.

Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον μετὰ τῆς ἄνω λατινικῆς μεταφράσεως ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Γενεύῃ 1615, εἶτα δ' ἐν Παρισίοις 1650, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Βόννῃ 1843.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ ΑΙΩΝ.

Μανουήλ Μοσχόπουλος.

Ἄνευθός τοῦ ὁμωνύμου Κρητὸς (1), ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ὁποίας προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἔγραψε:

— Συλλογὴν Ἀττικῶν ὀνομάτων. (ἐξεδόθη μετ' ἄλλων ὑπὸ Φραγ. Ἀζουλάνου ἐν Βενετίᾳ 1524 παρ' Ἀλδῶ, καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ Βασκολάνου ἐν Παρισίαις 1532. Ὁ Δουκάγγιος ἀναφέρει τὸ ἐν λόγῳ πόνημα χειρόγραφον ἐν τῇ Παρισίᾳ βιβλιοθήκῃ, ἐπιγραφόμενον « Τοῦ σοφωτάτου Κυρίου Μανουὴλ τοῦ Μοσχόπουλου Βυζαντίου (τοῦ Κρητὸς ἀνεψοῦ) ἐκλογὴ κατὰ στοιχεῖον ὀνομάτων Ἀττικῆς, οἷς οἱ δοκιμώτατοι χρῶνται τῶν παλαιῶν »).

— Περὶ ἰδιωμάτων, ἢ ἀττικῆς διαλέκτου.

— Γραμματικῆν.

— Ἀττικὰς φωνάς.

— Ἀττικισμοὺς. (ἐκδοθέντας κατὰ λάθος ἐπ' ὀνόματι Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου).

— Γραμματικὴν ἐξέγγισιν εἰς τὰς δύο πρώτας βιβλίας τῆς Ἰλιάδος. Ἐν Οὐτρέχτῃ 1712 (2).

Νικόλαος Σεκουνδινός.

Ἐγεννήθη ἐν Εὐβοίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 13' αἰῶνος, καὶ ἐξεπαίδευσθαι πιθανῶς εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖα. Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς συγκρότησιν τῆς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν συνόδου παρέλαβεν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ καὶ τὸν Εὐβοεὺς Σεκουνδινόν, γινώσκοντα τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἀριστα. Ἐπίσημος διερμηνευτὴς τῆς συνόδου διορισθεὶς ὁ Νικόλαος ἐδικαίωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ πρὸς μετάρρασιν ἐκ τοῦ προχείρου καταπληκτικὴ εὐχέρεια τοῦ ἀνδρὸς ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν ἀλλοεθνῶν, καὶ ἄνδρες ἐπίσημοι ἐπλεξαν τὸν στέφανον τοῦ Εὐβοεῶς. Ὁ πάπας Πίος λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Σεκουνδινοῦ « *vir Graecae et latinae historiae peritissimus.* »

---

(1) Ὁ Κρῆς Μανουὴλ Μοσχόπουλος ἤμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ 13' αἰῶνος ἐπὶ Μανουὴλ Παλαιολόγου, καὶ ὄχι ἐπὶ Ἀνδρόνικῳ τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς Δουκάγγιος, καὶ Φαβρίκιος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀρλίσιος δὲν ἐώρθεσε (Weiss. Biographie Universelle).

(2) Ἐνεκα τῆς ταυτωνυμίας τοῦ τε θελοῦ καὶ ἀνεψιοῦ μεγάλης ἐπικρατεῖ σύγχυσις περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν συγγραμμάτων τὰ σχόλια εἰς Ἡσίοδου Ἔργα καὶ Ἠμέρας, ἅτινα ὁ Τριγαβέλλης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου Βυζαντινοῦ ἐδημοσίευσεν, κατὰ χειρόγραφον τῆς Μεδρείτης ἀποδίδονται εἰς τὸν Κρῆτα. Τὰ ἐξῆς ἀποδίδονται εἰς ἀφοιτέρουσιν—Σύνοψις βίου Εὐριπίδου—Περὶ εἰδώλου—Σχόλια εἰς Πινδάρου Ὀλύμπια—Περὶ Πνευμάτων—Περὶ σολοικισμοῦ, καὶ παροιμιῶν—Σχόλια εἰς τ' ἀρχαῖα ἐπιγράμματα—Δινύγματα—Ἀριθμητικὴ, κλπ. (Fabricii Bibliotheca Graeca VI, σελ. 324).

καὶ ἀλλοχού « *interpres Saguntinus utraque linguæ disertissimus
n̄ illustre nomen adeptus est* ». Καὶ ὁ Ματθαῖος Παλμῆριος « *Ni-
colaus Euboicus latinæ et græcæ linguæ atque elegantiā
n̄ princeps laudatissimus habetur* » (').

Ἐστέρον ἐλθὼν ὁ Νικόλαος εἰς Βενετίαν διωρίσθη δουκὶς γραμματέης. Ἀναχωρήσας δ' ἔπειτα διὰ τὴν πατρίδα του ἔλαβε τὸ δυστύχημα νὰ ἴδῃ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα κατακοντιζόμενα μεθ' ἀπάσης τῆς περιουσίας του. Ἀπαρηγόρητος ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ἐπανίστρεψεν εἰς Βενετίαν, καὶ ἡ Δημοκρατία ἐδώρησάτο αὐτῷ ἑξακόσια δουκάτα.

Τῷ 1453 διέτριβεν ἐν Νεαπόλει, ὅθεν χρονολογεῖται ἡ πρὸς Ματθαίου Ἀσάνην ἐπιστολή του. Τὴν 7 Μαΐου 1469 εὕρισκόμενος εἰς Παδούην μετέφρασε λατινιστὶ τὸν Ὀνήσανδρον, τὸν ὁποῖον προσεφώνησεν εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Νεαπόλεως, ὑφ' οὗ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶχεν εὐεργετηθῆ. Μεταβάς ἐπὶ τέλους εἰς Ῥώμην προσελήφθη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ πάπα Πίου Β'. καὶ ἐνταῦθα ἀπέβιώσε τὴν 26 Μαρτίου 1463.

Συνέγραψεν ὁ Σεκουνδὸς ἑλληνιστὶ μὲν—Γενεαλογίαν τῶν Τούρκων σουλτάνων, τυπωθεῖσαν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556—Περὶ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς διατρούπην τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου—Ἐπιστολάς πρὸς Ἀνδρόνικον Κάλλιστον, καὶ Ματθαίου Ἀσάνην λατινιστὶ δὲ—*Gubernaculum Consiliorum*—καὶ 44 ἐπιστολάς πρὸς διαφόρους.

Πρὸς τούτους δὲ μετέφρασεν ἀπὸ μὲν τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικόν—Ὀνήσανδρου Στρατηγικόν.—Ἀρριανῷ Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου—καὶ τὰ πολιτικά τοῦ Πλωτάρχου, τυπωθέντα ἐν Βριξία τῇ 1485' ἀπὸ δὲ τοῦ λατινικοῦ μετένεγκεν εἰς τὸ ἑλληνικόν—Ζητήματα Ἰουλιανοῦ καρδινάλιου, τυπωθέντα ἐν Φλωρεντία τῷ 1762 (').

Γεώργιος Φραντζῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 30 Αὐγούστου 1401 ἐξ ἐπιφανῶν γονέων, ἀναδεγθεὶς ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τῆς ὁσίας Θωμαΐδος. Νεὸς ἀπελάμβανε τῆς εὐνοίας τῶν αὐτοκρατόρων Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου τῶν Παλαιολόγων. Τῷ 1427 συνοδεύσας τὸν Ἰωάννην εἰς Πελοπόννησον παρέμεινε παρὰ Κωσταντίνῳ Δραγάσῃ, δεσπότη τῆς

(') *Hodii, de Græcis illustribus, lib I, cap. VI.*—Καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνόδου σημειῶνται ταῦτα περὶ τοῦ Σεκουνδοῦ, « ἀνὴρ ἄριστος, καὶ ἀβιολογώτατος, καὶ ἄριστος μὲν ἐν τῇ τῶν λατίνων γλώσσῃ ἐξηρακμημένος, καλῶς δὲ Μαν » καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιστάμενος. »

(') *Hodii—Feller, Biographie Universelle, tom. XI, col. 203—Fabricii, Bibliotheca Græca t. II, XI, col. 278. καὶ 703.*

Πελοποννήσου, ἐπ' ὄψικτι τοῦ ὁποίου κατέλαβε τὰ παραδουθέντα φρούρια τῆς Σπάρτης καὶ Κυλλήνης· εἶτα συστρατεύων τῷ Κωνσταντίνῳ κατὰ τῶν Πατρῶν ἐγένετο αἴτιος τῆς σωτηρίας αὐτοῦ· διότι πληγωθέντος τοῦ ἵππου του, καὶ πεσόντος χαμαί, ὁ Φρατζῆς προκινδυνεύσας ἐλύτρωσεν αὐτόν· πληγωθεὶς καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Πατρῶν καθείρχθη εἰς τινα πύργον, ἐνθ' ἀρχετὰς ὑπέστη κακουχίας καὶ στερήσεις⁽¹⁾. Διέμεινεν αἰχμάλωτος ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα· εἶτα δὲ λύτρωθεὶς ἀντεμειφθὴ ἐπαξίως ὑπὸ Κωνσταντίνου, ὅστις τὸν ἀπέστειλε πρὸς σουλτάνον Ἀμουράτην Β' πρὸς διεξαγωγὴν ἐκπερμένων τινων ζητημάτων. Τῷ 1430 ἐστάλη εἰς Ἀκαρνανίαν ἵνα συμφιλίωσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους υἱοὺς Καρόλου Τόκου τοῦ ἡγεμόνος· ἐπιστρέφων δὲ συνελήρθη περὶ τὰ νησίδρια τῆς Δευκῆδος ὑπὸ Καταλάνων πειρατῶν, καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Κυλλήνην ἐπωλήθη μετὰ τῶν συναιχμαλωτισθέντων ἀντὶ πέντε χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων.

Κατὰ Σεπτέμβριον 1431 διωρίσθη διοικητὴς Πατρῶν, καὶ κατὰ Ἰανουάριον 1432 ἐστάλη πρέσβυς πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην, περ' οὗ καὶ ἐτιμήθη τῷ ὄψικτι τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐπαναστρέψας εἰς Πελοπόννησον ἐστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου πρὸς Ἀντώνιον Ἀκαϊόλην, τὸν αὐθέντην τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὕστερον ἐπρέσβευσεν αὐτῆς παρὰ τῷ σουλτάνῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ αὐτοκράτορι. Ἀποθανόντος τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ χήρα του Μαρία Μελισσηνὴ ἐξητήσατο παρὰ Κωνσταντίνου ἵν' ἀνταλλάξῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν ἀντὶ ἄλλων. ἐν Πελοποννήσῳ χωρῶν· πρὸς συνομολόγησιν τοῦ ἀνταλλακτοῦ ἐστάλη ὁ Φρατζῆς τῷ 1435· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ὀθωμανὸς στρατάρχης Τουραχάνης προλαβὼν κατέλαβε τὰς Θήβας, διετάχθη ἵνα μεταβῇ παρὰ τούτῳ καὶ διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα. Εὐμενῶς δεξωθεὶς ὑπὸ Τουραχάνου, γνωρίμου ὄντος, ἐπανάστρεψεν ἀπρακτος, διότι ὑπὸ διαφορῶς προφάσεως ὁ Ὀθωμανὸς ἀπέφυγε πᾶσαν διαπραγματέυσιν. Ἐκ Θηβῶν ἀναχωρήσας ἐπορεύετο εἰς Εὐβοίαν, ἀλλ' ἀρθείσης τῆς γαστρίδος, διενυκτέρευσεν εἰς τὸ ἀντίπεραν, ἐκτεθειμένος εἰς ὑπερβολικὸν ψῆχος,

(1) = Καὶ ἀπαγωγόντες με ἐβλήσαν εἰς τὸν γουλάν, ἦτοι τὸν πύργον, ἐν οἴκῳ σωτηριῶν, ἵνα ἦσαν μύμηγες καὶ σιτόφθεις καὶ μῆες, διὰ τὸ εἶναι ποτε οἴτου ἐπιθήκη, καὶ χειροπέδες σιθρᾶς περιέθεσαν τοῖς ποσί μου καὶ σιρᾶν λίαν βαρύνειν καὶ στερεᾶν μετὰ σκόλοπος μεγάλου κατὰ γῆς πεπηγότες· ἵνα κακῶς ἐνοσημῆν παρῶς διαγαγῶν ἀπὸ τῶν πληγῶν καὶ τῶν θρασιῶν, καὶ τῶν ἄλλων.

καὶ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ληπτῶν, καὶ τῶν Τούρκων. Τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1436 ἀναχωρήσας ἐξ Εὐβοίας ἐβόασεν εἰς Βυζάντιον, ἐνθα τὴν 26 Ἰανουαρίου 1438 ἐνυμφεύθη τὴν Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανικλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος, στεφθεὶς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκ ταύτης ἐγέννησεν Ἰωάννην, Θάμαρ, ἀναδεχθέντας ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τοῦ ἰδίου Δραγάση, καὶ Ἀλέξιον, καὶ Ἀνδρόνικον.

Τὴν 6 Δεκεμβρίου 1441 σταλεῖς εἰς Λέσβον, διεπραγματεύθη τὸ συνοικέσιον Κωνσταντίνου μετὰ Αἰκατερίνης θυγατρὸς τοῦ κυρίου τῆς νήσου Κατελοζίου, τελέσας καὶ τὴν τοῦ γάμου μνηστείαν· τῷ 1442 ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ δεσπότη, καὶ τὴν 20 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστάλη πρέσβυς πρὸς σουλτάνον, καὶ Δημήτριον τὸν δεσπότην. Τὴν 1 Νοεμβρίου 1443 ἐπέμψθη διοικητὴς Σηλυβρίας, τὴν ὁποίαν κατὰ Μάρτιον 1444 παρέδωκεν εἰς Θεόδωρον, κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν συνομολογήσεις· ὕστερον ἀπεστάλη πρεσβευτὴς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην, καὶ τὸν σουλτάνον. Τῷ 1437 εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐξειδιασμένων ὑπηρεσιῶν του ὠνομάσθη ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης καὶ πάντων τῶν πέριξ ὑπὸ Κωνσταντίνου εἰπόντος « ἕνεκα τῆς σῆς χρηστῆς δουλοσύνης καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀνασχῆς καὶ ἀγάπης εὐαργετήσαμέν σοι τὴν τῆς Σπάρτης διοίκησιν, καὶ οὕτω θέλω εἶναι καὶ αὕτη ὡς τῆς Κορίνθου καὶ Πάτρας, ὧν τὴν μὲν ἔχει ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης, τὴν δὲ Ἀλέξιος ὁ Λάσκαρις ».

Κατ' Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστάλη πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ πολλῶν ὑποθέσεων, καὶ ἰδίως δευτέρου συνοικεσίου τοῦ Κωνσταντίνου, γηρεύσαντος ἤδη.

Ὁ Κωνσταντῖνος γενόμενος αὐτοκράτωρ ἐξηκολούθησε τιμῶν τὸν φραντζῆν διὰ σπουδαίων πρεσβειῶν. Ἀποσταλεῖς δ' εἰς Τραπεζοῦντα καὶ Ἀρμενίαν, μετὰ διετῆ ἀπουσίαν, ἐπανερχόμενος ἐναυαίγησε περὶ τὴν Ἀμισύν.

Ἀλούσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡρωικῶς πεσόντος τοῦ προστάτου του, ὁ φραντζῆς συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν ἐξηγοράσθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1454, καὶ κατέφυγεν εἰς Σπάρτην· τὰ τέκνα του κρατηθέντα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἐχρησίμευσαν εἰς ἐκπλήρωσιν σοδομίας.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλθων εἰς Λεοντάριον εἰσῆλθεν

εις τὴν ὑπηρεσίαν Θεωμᾶ τοῦ δεσπότη, δωρησαμένου αὐτῷ δι' ἀργυροβούλλου τὴν Κερτζήν. Εἶτα διορισθεὶς πρέσβυς εἰς Σερβίαν, ἐνεκα τῆς τότε συγχύσεως τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Σερβίᾳ, δὲν ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν του.

Κατὰ Σεπτέμβριον 1455 μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἵνα ἐξαγοράσῃ τὴν οἰκογένειάν του· ὁ υἱὸς του Ἰωάννης, λίαν εὐαεθὴς, εἶχε σφαγῆ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου μὴ ἐνδίδων εἰς τὰς ἀκολάστους αὐτοῦ ὀρέξεις· ἐξαγοράσας μόνον τὴν σύζυγόν του βαρβαλγῶν ἐπανάστρεφεν εἰς Πελοπόννησον. Τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1456 ἐστάλη πρέσβυς εἰς Βενετίαν, καὶ εὐμενῶς δεξιωθείς ἐπανῆλθε τὴν 6 Ἀπριλίου 1457.

Οἰκτρὰ ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ κατάστασις τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Τουρκικὸς χειμᾶρὸς ἀπροσκόπτως ἐπύρξατο παρασύρων αὐτοκρατορίας καὶ βασιλεία, οἱ δὲ μικρόψυχοι ἡγεμονίσκοι τῆς δυστυχῆς ἐκείνης τοῦ καταρρέοντος ἑλληνισμοῦ χώρας εἶρον πρόσφορον τὴν ὥραν νὰ διεκδικήσωσι παλαιὰ μίση, ἀντὶ συσσωματούμενοι περὶ μεγάλων νὰ βουλευθῶσιν. Ὁ προκατόγος των εἶχε τοῦλάχιστον τὸ θάρρος νὰ πέσῃ νεκρὸς ἐπὶ αὐτοκρατορικῆς πορφύρας. Ὁ Θεωμᾶς Παλαιολόγος, ἀδελφὸς τοῦ πεσόντος αὐτοκράτορος, καὶ τελευταῖος τῆς Πελοποννήσου δεσπότης αἰσχυρῶς ἐγκαταλιπὼν τὸ κράτος του ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, ἔχων μεθ' ἐζυτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (¹) μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὁ Φραντζῆς συνοδεύων τὴν οἰκογένειαν τοῦ δραπετοῦ ἡγεμονίδου, ἦλθεν εἰς Ῥώμην, ὅθεν ἀναχωρήσας κατέ-

(¹) Ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ 1466. Τῶν υἱῶν τούτου ὁ μὲν Ἀνδρέας συνοικήσας μετὰ χαμαιζήλου προστάδος κατέστρεψεν ἐν Ῥώμῃ τὸν ἔδοξον βίον (1502)· ὁ δὲ Μανουὴλ βαρέως φέρων τὴν ἐν Ῥώμῃ διατριβὴν κατέφυγε πρὸς αὐτὸν τὸν Μωάμεθ καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Βαγιαζίτου διετέλεσε πάντα τὸν χρόνον τιμωμένος, ἔν καὶ ἀπαρετρέπτως ἐφύλαξε τῶν πατέρων αὐτοῦ τὴν ἀμώμητον πίστιν. Ἐκεῖ ἐπέτιθετο τὸν ἔτι νήπιον ἀποδιώσαντα Ἰωάννην, καὶ τὸν Ἀνδρέαν, ὅστις ὑπὸ Σελίμ εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον μετακομισθεὶς, ἐμνήθη τῶν Ἀγαρηῶν τὴν πίστιν καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὸ Μωάμεθ μετέβαλεν. Εὐμενεστέρᾳ ὑπῆρξε τῶν θυγατέρων τοῦ Θεωμᾶ ἡ τύχη, ὅτι ἡ μὲν Ἑλένη συνεζεύχθη μετὰ Λαζάρου τοῦ δεσπότη τῆς Σερβίας (1460), ἡ δὲ Ζωὴ, εἶτε Σοφία κατ' ἄλλους, πανουργοτάτη γυνὴ, ἀρμοσθεῖσα τῷ τσαρῷ τῆς Μοσκοβίας Ἰωάννῃ τῷ Βασιλίδῃ, ἔφερεν αὐτῷ προίκα τὴν σημαίαν τοῦ κεφαλοῦ αὐτοῦ καὶ ἴσως τὰς περὶ ἀνακτήσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐλπίδας. Δημῆτριος δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεωμᾶ παρεχώρησεν ἐκουσίως τῷ Μωάμεθ καὶ τὸ κράτος καὶ τὴν μονογενὴ αὐτοῦ θυγατέρα (1460), καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει μακροδυσχεμενος τὸ μοναχικὸν σῆμα καὶ εἰς τὸ αὐτὸ μεταλλάξας τὸ ὄνομα μετέλλεξε καὶ τὸν βίον (1471). Μουσοφτείδου, Ἑλληνομνημῶν, σελ. 396.

πλευσεν εις Κέρκυραν (8 Σεπτεμβρίου 1457)· τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος, προσκλήσει τῆς βασιλείσης Ἑλένης πενθερᾶς τοῦ δεσπότη Λεονάρδου Τάκου, ἦλθεν εις Λευκάδα.

Πάσχων ἐκ δεινοῦ ρευματισμοῦ ὁ ἀτυχὴς πρωτοβεστιάριος, ἀνέτεινε πλεον πρὸς οὐρανὸν τὴν ψυχὴν, ἀφοῦ κακὴ μοῖρα εἶχεν ἐκκενώσει εἰς τὴν καρδίαν του μέχρις ὑποτάθης τὸ ποτήριον τῶν κοσμικῶν πικριῶν. Ὅθεν ὑπενδύθει· τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον μετωνομάσθη Γρηγόριος· τὸ δὲ παράδειγμά του ἀκολουθοῦσα καὶ ἡ συμμετοχὸς τῶν θλίψεων ἐνάρετος σύζυγός του Ἑλένη, μετωνομάσθη Εὐπραξία.

Τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1465 προσεβλήθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ ρευματισμοῦ εἰς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα· τὴν δὲ προσβολὴν ἐκείνην, καὶ τὴν πέναν, ἐν ἣ εὗρισκετο ὁ τέως εὐδαίμων Φραντζῆς, περιγράφει ὁ ἴδιος ὡς ἐξῆς: « Καὶ ἐξῆλθέ μου τοῦ στόματος καὶ ῥινοὶ καὶ ὠτίων τοσοῦτος χυμὸς, ὥστε ἀπελπίσθη παρὰ πάντων, καὶ τρεῖς τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετέλαβον· ὅπερ καὶ εἶθε μοι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ἡ θεραπεία πάντων τῶν ἐμοὶ δυσχερῶν, γήρους τε καὶ ἀσθενείας, καὶ τῆς ἐνδείας· οὐ μόνον γὰρ τῶν πολλῶν καλῶν καὶ συνήθων τῶν ἐκ νεότητος ὑστερημένος ἤμην, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀναγκαίων τῆς καθημερινῆς τροφῆς· ὅμως λυτρωθεὶς τοῦ θανάτου κωφὸς ἐναπέμεινα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσθενείας μέχρι πολλοῦ, ὡς οὐδὲ τὰ πλησίον μου σωματικὰ ἤκουον ».

Τὸ ἐπόμενον ἔτος διατρίβων ἐν Κερκύρα ἐγραψεν, αἰτήσει τινῶν εὐγενῶν τῆς νήσου, τὸ Χρονικὸν περαιωθὲν τὴν 29 Μαρτίου 1466· ἐκεῖ δὲ πιθανῶς μετ' οὐ πολὺ παρίδωκε τὸ πνεῦμα.

Τὸν Φραντζῆν ἐπέφηνεσεν ὁ Ποντάνος λέγων « Vir fuit agendarum scientissimus, de tribus autem imperatoribus ita meruit, ut nemo magis ».

Τὸ Χρονικὸν τοῦ Φραντζῆ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ποντάνου σὺν τῷ Σιμοκάττῃ ἐν Ἰγγολστάδῃ 1604, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βεκκέρου ἐν Βόννῃ 1838. Μόνον δὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐξέδοτο ὁ Κάρολος Ἄλτερ ἐν Βιέννῃ 1796.

Γρηγόριος Μάμας⁽¹⁾.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὸν

(1) Ἐπωνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς μητρὸς του, μαίας οὖσης, ἐν δὲ κτίριον αὐτοῦ ὄνομα ἦν Μελιστηνὸς καὶ Στρατηγόπουλος.

βοναχικὸν ἀσπασθεῖς βίον διωρίσθη πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ ἀπεστάλη ἐν ἔτει 1437 ὡς πρέσβυς πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήτῳ ἡγεμονεύοντας ἀδελφοὺς του (1). Τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ Γρηγόριος ἀνεδείχθη θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας ὑπερσπιστοῦς, εἴτ' ἐκ πεποιθήσεως ἢ καὶ ὑποκρινόμενος· παρευρεῖς ἡμῶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον ἐκηρύχθη φανατικὸς τοῦ παπισμοῦ θιασώτης, παραπειθεὶς μὲν τότε καὶ ἄλλους δολίως, ἀπροκαλύπτως δὲ καὶ ὕστερον ὑπηρετῶν τὰ συμφέροντα τῆς Ῥώμης. Ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον προεδιάσθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης (1445). Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τὴν στέφην τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου τοῦ Δράγαση συνεκροτήθη ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδος πρὸς συζήτησιν τῶν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Συνόδῳ ἀποφασισθέντων (1450). Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην παρῆσαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ, οἵτινες καὶ ἀποστειλαντες πρὸς τὸν Μάμμαν τὸν οἰκονόμον Μιχαὴλ καὶ τὸν μέγαν ῥήτορα Θεόδωρον Ἀγγαλιανὸν ἐζήτησαν ἐπιστήμης τὴν παρουσίαν του. Ἐλθόντες οἱ ἀπεσταλμένοι ἐξέθησαν αὐτῷ, ὅτι ἡ συγκροτηθεῖσα Σύνοδος ἀξιοὶ καὶ παρακαλεῖ ὕπως παρεσόμενος τῇ συνόδῳ γνωμοδοτήσῃ περὶ τῶν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συναγωγῇ δεδογμένων. Ὁ δὲ λατινῶφρων Γρηγόριος ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὡς ἐξῆς: Ἐγὼ συνεθέμην ταῖς ὑπογραφαῖς ἡγησάμενος μὴδὲν ἐκείνην τὴν σύνοδον τῶν προγεγενημένων οἰκουμενικῶν συνόδων διαφέρειν, μὴδὲ τοὺς Ἱταλοὺς τῶν Γραικῶν οὐσιωδῶς διαφέρειν κατὰ τὰ δόγματα· Χριστιανοὺς γὰρ ὀρθοδόξους εἶναι ἄμφω... φαίητε τὸν αὐτὸν ἐμὲ τῷ πάπῃ τῆς δόξης σκοπὸν δεικνύειν καὶ μὴδὲν ἀπωδᾶ τῇ συνόδῳ ἐννοεῖν.

Οὕτως ἀπαντήσας τοῖς ἀπεσταλμένοις ἐπεμψεν ἀνθ' αὐτοῦ τὸν δυτικὸν φρίτερ Λεονάρδον, λαθόντα μέρος εἰς τὰς ἐγερθεῖσας συζητήσεις.

Τότε οἱ ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνήθροισμένοι ἀπεκέρυζαν τὸν Μάμμαν, ὡς ἀόμητον τὸν Φλωρεντινὸν σύλλογον οἰκουμενικὸν εἶναι καὶ μὴδὲν τῶν προγεγενημένων οἰκουμεικῶν συνόδων διειρητοῦσαι, ἀνακράζοντες: Ἐμβαλλίσθω τοῦ θρόνου Γρηγόριος καὶ ἀρτακαχθήτω Ἀθανάσιος.

Τότε δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς συνόδου ταχθέντες εἰς ἐκλογὴν τοῦ νέου πα-

(1) Φραντζῆ Χρον. σελ. 162. ἔκδ. Βόννης.

τριάρχου, Μακάριος ὁ Νικομηδείας, Νεόφυτος ὁ Νικαίας, καὶ Παρθένιος ὁ Κυζίκου διεκήρυξαν, *Καθειλομεν ὀλιγωρητίον Γρηγόριον, τὸν ὀλιγωροῦντα τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος καὶ ἀντισιήξασμεν τὸν συνωδὸν τῆ εἰσεθεία κύριον Ἀθανάσιον, ὃς παρίσται ἤδη τῆ συνόδῳ* (1).

Ὁ Γρηγόριος μετὰ τὴν καθάρεισιν διατρίψας ἐπ' ὀλίγον ἐν Βυζαντίῳ, ἀνεχώρησε τῷ 1452 ὡς φυγὰς (2), καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην ὑπεδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ πάπα τοῦ ὁποῖου τὰ συμφέροντα φανατικῶς εἶχεν ὑποστηρίξει. Ἐνταῦθα δὲ ἀπεβίωσεν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπελθούσαν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου.

Συγγράμματα.

— Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραπεζοῦντος περὶ τῶν ἱερῶν δογμάτων. — Ἀντιβήτικὸς εἰς τὴν ἐπιστολὴν Μάρκου τοῦ Ἐπίσου. (ἔξεδόθη ὑπὸ Καρσοφύλλῃ).

— Ἀπολογία πρὸς τὴν Μάρκου Ἐπίσου ὁμολογίαν.

— Ἀντροπὴ τῶν συλλογιστικῶν κεφαλαίων Μάρκου Ἐπίσου κατὰ Λατίνων.

— Ἐκθεσις πίστεως.

— Ἀπολογία περὶ τῶν πέντε κεφαλαίων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου (3).

Ματθαῖος Καμαριώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὰ τέλη τῆς 14^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἐκ πατρὸς ἱερέως, πανοικί μεταναστεύσαντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῶν τελευταίων Παλαιολόγων. Ἐνταῦθα ἐδίδαξεν εὐδοκίμως τὴν φιλοσοφίαν εἰς πολλούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ὁ ὕστερον πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος (4). Αὐτόπτης τῆς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλωθείσης πρωτεύουσος τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐθρήνησε περιπαθέστατα τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ γένους, καὶ τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν συγγενῶν. Περὶ τοῦ πατρὸς του, σφραγέντος ἢ ἐξανδραποδισθέντος, λέγει ταῦτα ἐν τινι ὑπὸ Κρουσίου δημοσιευθείσῃ ἐπιστολῇ: « Οὐ θρήνησω μου τὸν πατέρα· τῆς γὰρ τελευτῆς ἠγοῦμαι τε καὶ ὀνομάζω μακάριον· ἐθρήνησα δ' ἂν αὐτὸν καὶ μάλα εὐλόγως, εἰ τοῖς βαρβάροις, τῆς πατρίδος ἐκπολιορκηθείσης, ζῆν τε περιελέλειπτο, καὶ γεγεννημένος αἰχμάλωτος, τοῖς λοιποῖς εἴλατο παραπλησίως τῶν πολιτῶν, ἐκεῖνα ὄραν τε καὶ ὑπομένειν ἀναγκαζόμενος, ἄτινα οὐκ ἂν, καὶ λιθίνην ἔχοντα ψυχὴν, ἀνέ-

(1) Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου, δημοσιευθέντα ὑπὸ Δοσθείου ἐν τέρμῳ Ἐκταλλαγῆς.

(2) Φραντζῆς, σελ. 217.

(3) Fabricii, Bibliotheca Græca, tom. XI. σελ. 393—4.

(4) Crusii, Turcò-Græcia, σελ. 177.

πειθεν ἥδιον μυρίους και χαλεπωτάτους αἰρεῖσθαι θανάτου ἢ ζῆν οὕτως ἀτίμως και δυστυχῶς· εἰ δὲ μαχαίρας ἔργον γεγνηται, και σφεγείς ἔχετο, και τοῖς πεσοῖσι συνηρημένη. οὕτω τοῦτο σφόδρα θεινόν, ἀλλ' ἐμείνο και πάνδεινον, τὸ ζῆν! .. Ἐμχυτόν δὲ ἀποδύραμαι μὴ κεικωλωνηκότα τῆς τελευτῆς τῷ πατρὶ, μηδὲ δέξιον κριθέντα παραπλησίως ἐκείνῳ τοῦ ζῆν ἔξω γενέσθαι . . »

Ἐκτὸς τοῦ πατρὸς ὁ Ματθαῖος ἀπώλεσε τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν και τρεῖς τῶν ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιῶν του· και ἄλλοι δὲ τῶν συγγενῶν του ἐφρονεῖσθαι ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν κατὰ τὴν ἄλωσιν· « Ἐπιτίθει δέ μοι τὸ πάθος και τὸ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις και συγγενεῖσι γεγενημένον· ἄλλος γὰρ ἄλλη οὐκ οἶδ' ὅπῃ γῆς διεσπάρησαν ἕκαστος ».

Συστηθεὶς ὑστερον ὑπὸ τοῦ Σχολαρίου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς σχολῆς πρῶτος αὐτῆς διδάσκαλος ἀνδεύθη ὁ Ματθαῖος, διδάξας τὴν φιλοσοφίαν και τὰ γραμματικά εἰς πολλοὺς και διαφόρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύεται ὁ ὑστερον διαδεχθεὶς αὐτὸν ἐν τῇ σχολαρχίᾳ Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος.

Ἐξέμετρησε τὸ ζῆν ὁ Καμαριώτης ὀλίγα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη^(*):

Συγγράμματα.

— Συνοπτικὴ παράδοσις τῆς ῥητορικῆς. (ἐξεδόθη τῷ 1597 ἐν Αὐγούστῃ ὑπὸ Δαβὶδ Ἐσχαλίου).

— Σύνοψις ἐκ τῆς ῥητορικῆς Ἑρμογέτους. (ἰδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως και σημειώσεων τοῦ Ἰωάννου Σχέφερ εἰς τὸ Liber Lectionum Academicarum ἐν Ἀμβούργῳ 1675).

— Λόγοι δύο πρὸς Πλήθωνα περὶ Εἰσαρμένης. (ἰδημοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Ρεϊμαρ ἐν Λεύδῃ 1721).

— Ἐξήγησις εἰς τὰς ἐπιστολάς Συνεσίου.

— Ῥητορικὰ Γυμνάσματα.

— Ἐγκώμιον εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας.

— Ἐξήγησις τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

— Στίχοι ἱαμβικοί.

— Ἐπιστολαί. (Μίαν τούτων περιγράφουσαν τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν ἐπισυμβάντα αὐτῷ δυστυχήματα ἔστειλεν ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλάς πρὸς Μαρτίνον τὸν Κρούσιον δημοσιεύσαντα ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ σελ. 76—83) ^(*).

(*) Μάξιμος ὁ Μαρζοῦνιος γράφων τῷ Ἐσχαλίῳ λέγει ταῦτα περὶ Καμαριώτου, ἀνὴρ δὲ τε ἄλλα εὐσεβοῦς και περὶ λόγους οὐκ ἀγενοῦς προσπιφοτηκέναι δὲ τούτῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις και Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ὁ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς αὐτῆς τοὺς οἶκας καταπιστευθεὶς, ἀμάσαντι μὲν πρὸ τῆς ἀλώσεως, ὀλίγον δὲ ὑστερον ἀπολειπόντι τὸν βίον».

(*) Ἐν τῷ Ῥεϊμαρῷ πρόλογος εἰς τοὺς κατὰ Πλήθωνος δύο λόγους τοῦ Καμαριώτου. Ἐὰν

Γεώργιος Ἀμιρούτζης.

Ἐγενήθη περί τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ Βυζαντίου κατέγινεν ἰδίως εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο καὶ φιλόσοφος. Παρέρυθη εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον ὡς καὶ εἰς τὴν ὕστερον ἐν Ἀγία Σοφίᾳ συγκροτηθεῖσαν, ἀναδειχθεὶς ἐν ἀμφοτέροις εἰς τῶν ἐπισημοτέρων προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔλθων εἰς τὴν πατρίδα του ἐδεξιώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Δαυὶδ τοῦ Κομνηνοῦ, ὑπ' οὗ καὶ ἐτιμήθη τῷ ἀξιώματι τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Κατὰ Δωρόθεον τὸν Μονεμβασίαν (1) ὁ Ἀμιρούτζης ἀγνωμονῶν τῷ εὐεργέτῃ ἐγένετο αἴτιος τῆς τε ὑποδουλείας, τῆς πατρίδος του καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν αὐτῇ βασιλευόντων Κομνηνῶν μετὰ τὴν ὑπὸ Μωάμεθ Β' κατάλυσιν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι αὐτοκρατορίας (1461) ὁ Γεώργιος αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τοῦ μεγάλου μεσάζοντος Ἀλταμουρίου καὶ ἄλλων ἤχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁμολογήσας μετὰ τῶν τέκνων τὸν μωαμεθανισμόν, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμοσίας, ἐτιμήθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ σουλτάνου. Ἀπεβίωσε τῷ 1475.

Κατὰ τὸν αὐτὸν Δωρόθεον ὁ Ἀμιρούτζης ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Ἰάγαρη ἐκ θυγατρὸς καὶ πρωτεξάδελφος τοῦ Μαχμούτ πασᾶ, πεπονηρενμέτης, εὐμορφος, ἐπιτηδέιος, ὑψηλός, καὶ εἰς τὸ δοξάμι θαναστικός (2).

Συγγράμματα.

—Περὶ τῶν ἐν Φλωρεντία συμβεβηκότων πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ναυπλίου Δημήτριον.

—Διάλογος περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Τούρκων.

—Περὶ πολιορκίας καὶ ἀλώσεως Τραπεζοῦντος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν καρδινάλιον Βησσαρίωνα. (ἐδημοσιεύθη εἰς Boissonade Anecdota Graeca tom. V. σελ. 389—401).

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμιρούτζη ἐξωμόσας ἐλήφθη ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ σουλτάνου, παρὰ τῷ ὅποιῳ μεγάλως ἔσχευεν. Ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία (3) λέγει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: « λογιώτατος καὶ σοφώτατος εἰς

Arctii, Bibliotheca Graeca tom. VI, σελ. 118—20. Sax, Onomasticon Litterarum—Miller Catalogue des Manuscrits Grecs de l'Escuriel, σελ. 342, 343, 145. Μ. Παρᾶνικα, Σχεδίασμα, σελ. 15.

(1) Χρονογράφος, σελ. 409—10, ἔκδ. Βενετίας 1681.

(2) Allatii de consensu, σ.λ. 379—Biographie Générale tom. 20, σελ. 125.

τὸ Ἑλληνικὸν μᾶθημα καὶ τῶ ἀραβικόν· τόνον γὰρ ἦτο σοφώτατος, ὅτι τὰ βιβλία τὰ ἰδικὰ μαὶ τῶν χριστιανῶν τὰ ἐμεταγλώττισεν εἰς τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν διὰ ὀρισμὸν τοῦ σουλτάνου· ὁ γὰρ σουλτάνος δὲν ἔπαυε ποτὲ νὰ μὴ δὲν ἐρωτᾷ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμιρούτζη ὡς σοφὸν ἄνθρωπον. . . (1). Ὁρμητικὸς καὶ βίαιος τὸν χαρακτῆρα ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμιρούτζη κατεπίκρανε τοὺς τότε πατριάρχας διὰ τῶν παραλόγων ἀπαιτησιῶν του, ἐπὶ τέλους δ' ἐξ ἀποπληξίας προσβλήθει ἐλευινῶς κατέστρεψε τὸν βίον (2).

Δημήτριος Χαλκοκονδύλης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1424 ἐν Ἀθήναις, καὶ οὐχὶ ἐν Βυζαντίῳ ὡς ἔγραψεν ὁ Βουασάρδος καὶ ἄλλοι, καὶ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀδελφὸς τοῦ Λαονίκου. Ἐγένετο μαθητὴς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, τῆ συστάσει τοῦ ὁποῦ Λαυρέντιος ὁ ἐκ Μεδίκων προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Φλωρεντίαν ὡς διάδοχον τοῦ Ἀργυροπούλου. Διδάσκων ὁ Δημήτριος ἐπίσχυε τὸν φθόνον τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ, παραδιδόντος ὁμοίως τὴν Ἑλληνικὴν (3)· ὁ Λαυρέντιος ἐπεμβὰς διέλυσε τὰ σκάνδαλα διαμοιράσας ἐξ ἴσου τοὺς ἀκροατάς. Προσκήσει τοῦ ἡγεμόνος Λουδοβίκου Σφοδρίου ὁ Χαλκοκονδύλης· ἦλθεν εἰς Μιλάνον, ἐνθα ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν μέχρι τέλους. Μετὰ τὴν ἐκ Τοσκάνης ἀπέλευσίν του προσεκλήθη ἐπανειλημμένως, καὶ ὁ Πολιτιανὸς ἵνα τὸν ἀνγκυλῆται πρὸς ἐπάνοδον, ἔγραψε τὸ ἐξῆς ὠραῖον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπίγραμμα·

ἐξ ᾧ δὴ Θεόδωρος οὐρανόνδε
βῆ, καὶ ὡς γε χειλιδόνος νεοσσός,
ματρὸς χειρὶ βρεφυλλίου θανούσας,
ἀπῆνας λίπεν ᾧδ' ὑπὲρ καλιᾶς
μᾶψ δὲν μᾶστακα τοῦδε προσδοκῶντας,
ὦ Δημήτριε, πάντες ἄθλιοί γε
νῦν γουνοῦμεθα· σὲ δὲ πρῶτος ἐλθὼν
πινῶσιν σοφίης ἐδητὸν ἡμῖν
ὥς· σὺ νῦν μόνος εἶ γλυκὺς τιθηνός (4).

(1) Ἐκδόσις Βόννης σελ. 379.

(2) Χρονογράφος σελ. 410.

(3) Sed mansit Demetrio honestus gratia locus Laurentium, vel infesto et oblique semper incessente Politiano, qui, cum neminem e Latinis sibi parem pateretur, Græcis ipsus eruditior existimari volebat. Dividit munera Laurentius et æmulationes lites derimaret, et filii, præceptorem contentione, ad discendum accederentur. (Iovii, Elogie, σελ. 56).

Hodii, de Græcis Justibus lib. 1.

Ὁ Καλκοκονδύλης ἀπεβίωσεν ἐν Μιλάνῳ τῷ 1511 ἄγων τὸ 87 ἔτος τῆς ἡλικίας.

Νυμφευθεὶς ἐν Φλωρεντία ἀπέκτησε θυγατέρα ἣν ἠρόσατο Ἰωάννη τῷ Παύρρασιῳ. Οἱ γεννηθέντες τρεῖς ἕγγονοὶ τοῦ Καλκοκονδύλου Θεόφιλος, Βασίλειος, καὶ Σέλευκος, προῶρος ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν' ὁ πρῶτος παῖς τέθνηκεν, ὁ τρίτος ἐπέγηγί εἰς τὸν Γίκκιον, καὶ ὁ δεύτερος Βασίλειος μαθητεύων εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Λέοντος Ι'. Ἰδρυθὲν Ἑλληνικὸν γυμνάσιον προῶρος; ἐτελεύτησε.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν μαθητῶν τοῦ Δημητρίου ἀναφέρονται οἱ ἐπιφανεῖς Λαόνικος Τομαῖος, Βενέδικτος Ἰόβιος, Στέφανος Νίγρος, Ἰωάννης ὁ Τρισσίσιος, καὶ οἱ Βρεττανοὶ Θωμᾶς Λίναγκερ καὶ Γουλιέλμος Γρόκκιος, πρῶτοι μετενεγκόντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς Ἀγγλίαν, ἐξ ὧν ὁ εἰς εὐδοκίμως τὴν ἐδίδαξεν ἐν τῇ Ὄξωνίῳ Ἀκαδημίᾳ.

Ὁ Τρισσίσιος σεβόμενος τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου του ἤγειρεν αὐτῷ μνημεῖον ἐν τῷ ναῷ τῶν Παθῶν ἐπιγράφας·

P. M.

Demetrio Chalcondylæ Atheniensi
in studiis litterarum Græcarum
cmiaentissimo,

qui vixit annos LXXVII Mens. V.

et obiit anno Christi MDXI,

Ioannes Trissinus Gasp. filius

præceptori optimo et sanctissimo

posuit.

Ὁ Ἄλδος προσφωνήσας τῷ Καλκοκονδύλῃ τὴν ἐν 1503 ἔκδοσιν τοῦ Εὐριπίδου λέγει περὶ αὐτοῦ, « Græcorum ætatis suæ facile principem, et doctrina sua Athenas veteres solum eum representasse ». Ὁ Γυράλδος; « vir profecto in interpretandis auctoribus celeberrimus », καὶ ὁ Ἀλκυόνιος « Atticæ eloquentiæ facile princeps ». Ὁ Ἰόβιος ἐπαινεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις τὸ σεμνὸν τῶν ἠθῶν του, καὶ ὁ Νίγρος τὴν λιτότητα, τὸ ἀπέριττον, καὶ τὴν ἀγνότητα τοῦ βίου τοῦ Καλκοκονδύλου ἐκθειάζει.

Ὁ Zeltnerus (Theat. correct. typogr. erudit. σελ. 155) λέγει, ὅτι ὁ Καλκοκονδύλης διαμείνας εἰς Βενετίαν ἐχρημάτισε διορθωτῆς τῶν ὑπὸ Ἄλδου ἐκδοσόμενων Ἑλλήνων συγγραφέων πλὴν τοῦτο μὴ εἰκότως ἀποδεικνύμενον ἀμφίβολον καθίσταται. Ὁ Montfaucon (Palæogr. Græc. σελ. 98) καταλέγει μεταξὺ τῶν καλλιγράφων

τῶν Χαλκοκονδύλων. Ἡ εἰκὼν τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Βαιρινέρου (1).

Συγγράμματα.

—Γραμματικὴ ἢ ἑρωτήματα συνοπτικὰ τῶν οὐκῶ τοῦ λόγου μερῶν μετὰ τινῶν χρησίμων κανόνων. ("Ανευ τόπου καὶ χρόνου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον κατὰ Μαιτταίρον," *Annales Typogr.* IV. σελ. 753, ἐν Μεσολάνοις τῷ 1493, ἀνατυπωθεῖσα ἐν Παρισίαις τῷ 1525, ἐν Βασιλείᾳ 1546.

—Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων. (συνεξεδόθη τοῖς ἑρωτήμασι Χρυσολωρᾷ περ' Ἀλδῶ 1512, καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1516.)

—Ἐπίγραμμα εἰς Θεόδωρον Γαζῆν.

Ὁ Χαλκοκονδύλης τιμᾶται ὡς πρῶτος κριτικὸς ἐκδότης τῶν ἐξῆς.

—Ὁμήρου Ἰλιάς, Ὀδύσσεια, Βατραχομομομαχίη, ὕμνοι. Ἐν Φλωρεντίᾳ 1488. (Εἰς τὴν πρώτην καὶ πωλυτελῆ ταύτην ἐκδοσὶν τοῦ Ὁμήρου ὁ Χαλκοκονδύλης παρέβαλλε τὰ κείμενα διαφόρων χειρογράφων, καὶ πρὸς τὰς Παραβολὰς Εὐσταθίου, προτάξας καὶ προλεγόμενα. Ἐγένετο δ' ἐπιστολῆς Δημητρίου τοῦ Κρητὸς ὡς ἐν τέλει ἀναγνώσκεται· « Ἡ τοῦ Ὁμήρου ποιήσις ἅπασα ἐντυπωθεῖσα πέρασ εἰληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀναλώμασι μὲν τῶν εὐγενῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ περὶ λόγους ἑλληνικοῦς σπουδαίων, Βερνάρδου καὶ Νηρίου Ταντίδος τοῦ Νεριλίου, Φλωρεντίνου· πένη δὲ καὶ δεξιότατι Δημητρίου Μεσολανέως Κρητὸς· τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων ἑλληνικῶν ἐπιμένειων· ἔτι τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιστῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδῶ, μηνί (sic) Δεκεμβρίου ἐνάτη· Τὴν ἐκδοσὶν ταύτην ἐπαινεῖ τὰ μέγα ὁ Μαιτταίρος διὰ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὴν κομψότητα. Ὁ Βερνάρδος Νέρλιος, εἰς τῶν καταβαλόντων τὸ ἀνάλωμα ἀδελφῶν ἐν τῇ πρὸς Πέτρον Μίδικον προσηφνητικῇ λέγει τάδε περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως. « Id in primis mihi oportuatum fuit, maximeque optatum, quod ad hanc rem Demetrium Chalkondylem Atheniensem, nactus eram, virum profecto tempestate nostra doctissimum, praeceptoremque in eum, a quo eiusmodi opus accurantissime regonosci posset. Itaque ex illius consilio, Homerum, ut vetustate primum, ita etiam divino quodam ingenio summum poetam, ac litterarum fontem elegi: qui quidem ob incuriam atque negligentiam librorum ita sui perveteri, integer agnosceretur. Quam ob rem eruditissimi sane viri opera qualem Demetrium nactus est, summo opere incigebat, qui, et amore, quo me non mediocri prosequitur, et communis utilitatis gratia maxime aductus, ipsa Homeri opera, singulari diligentia, summoque studio, cum Eustathii commentariis conferebat, examinavit atque ementavit: Cujus quidem viri diligentiam aut nihil arbitror praeteriisse, aut si qua praeteriisse videbuntur, ea certe vel

(1) Hodli, de Graecis illustribus—Boernerl, de doctis Graecis—Beissonade Biographie Universelle tom. VII—Fabricii, Bibliotheca Graecæ, XI, σελ. 407.

dupia quædam sunt, vel eiusmodi, ut ea in tali tantoque opere justas æquasque rerum æstimator non magni faciat ».

— Ἰσοκράτους λόγος, ἐπιμειλίῃ Δημητρίου Χαλκωνοδύλου. Mediolani, per Henricum Germanum. M. CCCC. L. XXXXIII (¹). Ἐν τίτῳ τῆς πρώτης ταύτης τοῦ Ἰσοκράτους ἐκδόσεως ἀναγινώσκεται· « Ἐτελειώθη σὺν Θεῷ τὸ παρὸν βιβλίον Ἰσοκράτους, ἐν Μεδιολάνοις, διορθῶσαι μὲν ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Χαλκωνοδύλου, τυπωθῆν δὲ καὶ συντεθῆν ὑπὸ Ἑβρίκου τοῦ Γερμανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ Ἐκποντρεμοῦλου (sic). Τὸ δ' ἐνάλωμα πεποιήκασι οἱ τοῦ λαμπροτάτου ἡγεμόνος Μεδιολάνου γραμματεῖς, Βαρθολομαῖος Σκύσας, Βικίντιος Ἀλιπραντος, Βαρθολομαῖος Ρόζωνος. Ἔστι ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῶ τετρακοσιοστῶ ἐννεηκοστῶ τρίτῳ, μηνὸς Ἰανουαρίου εικοστῆς ταύτης ».

— Σουίδα λεξικόν. Ἐπιμειλίῃ καὶ διορθῶσαι Δημητρίου Χαλκωνοδύλου. Τετύπωται ὑπὸ Βενεδίκτου Μάξου καὶ Ἰωάννου Βεῖλου (²). Ἐν τίτῳ σημειοῦται: Anno ab incarnationem M. CCCC. LXXXVIII die XV novembris. Impressum Mediolani, impensa et dexteritate D. Demetrii Chalcondyli, Ioannis Bissoli, Benedicti Mangii, Carpensium. Εὐρηγται δὲ στίχοι λατινικοὶ Ἰω. Σαλάνδου πρὸς Χαλκωνοδύλῃν καὶ ἀναγνώστην. Παρὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὁ Ἰωάννης Καταναὸς λέγει ἐν τῇ προσωποματικῇ ἐπιστολῇ. « Latet in tenebris paucorum factus tam pretiosus auctor, et ad omnibus in dies desiderabatur. Nullus opem ferebat, nec poterat. Tandem ad hanc provinciam reservatus vir Atticæ secundariæ princeps, non ut cæteri Græcorum studiosi tantam felicitatem invidit, sed dæcem se constituens, egregius hujus artis et industrius artifices, Ioannem Bissolum, et Benedictum Mangium, Carpenses, accersivit, et, præter conditionem et ætatem suam, pluribus multoties collatis, et renovandum Suidam aggreditur, tanto studio, et diligentia usus, ut obscura detexerit, inversa correxit, manca suppleverit, et, ut demum, quod sentio dicam, in illo explicando auctorem ipsum superavit ». Καὶ τῷ ὄντι ἡ ὑπὸ Χαλκωνοδύλου φιλοπονηθεῖσα πρώτη αὕτη ἐκδοσις τοῦ Σουίδα ἐστὶν ἡ ἀρίστη καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Δημήτριος σημειοῖ ἐν τίτῳ τὰς ἐπ' αὐτοῦ κοπιώδεις ἐργασίας του, λέγων· « ὁ δὲ τὴν διορθῶσιν τοῦ βιβλίου πεποιηκὼς Δημήτριος ἐστὶν ὁ Χαλκωνοδύλης, ὃς πλείοσιν ἀντιγράφους χρησάμενος καὶ τούτοις πᾶσιν οὐ σμικρ' ἄττα ἀμαρτήματα εὐρηκὼς, ὧν τὰ πλείω ἐν ἄπαισι ὡσαύτως ἐτύγγανεν ὄντα, πολλὰ μὲν φιλοπονήσας καὶ διασκεψάμενος, ἐπανώρθωσεν· ἔστι δ' ὧν οὐχ οἶός τ' ἐγένετο τῆς προσηκούσης διορθώσεως τετυχηκέναι· ἀλλὰ τὴν μὲν τῆς λέξεως ἐρμηνείαν διὰ σπουδῆς ἔσχε διαφυλάξαι· τὴν μὲντοι παρεισαγομένην ῥῆσιν πρὸς σαφήνειαν τῆς λέξεως ἡμαρτημένην οὖσαν, ὡς

(¹) Κατὰ λάθος σημειοῦται παρὰ Παπαδόπουλῳ (Νεοελλ. Φιλολογία Β'. ἀρ. 5) ἐν τίτλῳ καὶ τὸ ἔτος MCCCCLXXXIV.

(²) Ἄγνωστον πῶς ὁ Κ. Παπαδόπουλος (αὐτόθι ἀρ. 11) προσέθεκεν ἐν τίτλῳ ἐν φάσει σημειούμενον ἔτος, ὡς καὶ τῶρον τυκώσεως.

ἔχεν, ἀφῆκεν' οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λίξεις ἑνίας αἴτινας τὸ παράπαν οὐχ ἔσρ-
χον ἐν Σουίδα, ἄλλοθὲν ποθεν συλλέξας προσέθηκεν, ὡς ἐν εἰ ζητούντες τὸ
σημαίνόμενον αὐτῶν ἔχουσιν ἀπονώτερόν τε καὶ ἰταμότερον ἐντεῦθεν πορίζε-
σθαι' καὶ λίξεις δὲ τινας ἀνερμηνεύτους, ἔνθα ἐνεχώρει, ἐπιμαλὲς αὐτῷ γέ-
γνε σαφηνίσαι ».

Ὁ τὴν λατινικὴν διδάξας τὸν Χαλκοκονδύλην Ἀντώνιος Μόττας προσέθη-
κεν ἐπὶ κεφαλίδος τῆς ἐκδόσεως τοὺς ἐξῆς ἐπαινετικούς στίχους.

Demetri, aeternus debet tibi mundus honores,

Quod dignum, quod tam nobile tradis opus.

Debet Motta magis, cari cui tanta resultat

Gloria discipulo, te duce quanta datur.

Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Χαλκοκονδύλου ἐκ Μεδιολάβων χρονολογούμεναι 1491,
ἡ μὲν ἑλληνιστί, ἡ δὲ λατινιστί, πρὸς τὸν μαθητὴν του Ἰω. Ρευχλίνον, κατεχω-
ρήθησαν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πρὸς τοῦτον ἐπιστολῶν, τῇ τυπωθείσῃ τῷ 1519.

Ἐρμώνυμος ὁ Σπαρτιάτης.

Γεώργιος Ἐρμώνυμος, ἢ Χαριτώνυμος ⁽¹⁾, ἐγεννήθη ἐν Σπάρτῃ, καὶ
ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τὸν Πλήθωνα ⁽²⁾. Ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπ' ὀλί-
γον διδάξας μετέβη εἰς Γαλλίαν, βασιλεύοντος Λουδοβίκου ΙΑ', καὶ
πρῶτος ἐδίδασκεν ἐν Παρισίοις συστηματικῶς τὰ Ἑλληνικά, τὰ ὅποια
ἀκροθιγῶς ὀλίγον πρότερον εἶχε παραδώσει Γρηγόριος ὁ Τυφέρνης ⁽³⁾.

(1) Ἐνεκα τοῦ τότε ἱπποκρατοῦντος συρμού τῆς μετωνυμίας, ὁ Γεώργιος διαφανο-
τρόπως μετέτρεψε τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ αὐτοκαλούμενος Ἐρμώνυμος, Ἐρμώνυμος
Χαριτώνυμος, καὶ Χριστώνυμος.

(2) Ἐγραψε δύο μονήδας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ διδασκάλου του' ἐκ τῆς δευτέρας
ἀποσπῶμεν τὴν ἐξῆς περιγραφὴν: « Ἄλλ' ὦ τῆς κοινῆς δυστυχίας, μᾶλλον δὲ ἰθίας
» ἐμῆς, ὦ πατρῆς ὀφρανίας, ὦ βασκανοῦ τύχης καὶ πονηρᾶς! δὴ ἐτύγχανον ἔγων
» μόνην ψυχαγωγίαν, μόνην ἐν ἀλλοδαπῇ διατρίβων παρσημῶν, ἑρθαλμὸν νοσητῶν,
» φῶς τῆς ἐμῆς ἀθλίας ψυχῆς, καθηγεμένα θείωτατον, μᾶλλον δὲ προστάτην καὶ
» κηδεμόνα, ἐφ' ᾧ καὶ μόνῳ τὰς τῆς ἐμῆς ἐσάλειον ὠφελείας ἐλπίδας, οὐ ταῖς χρυ-
» σείας πέριφι τῆς σοφίας ὡς νεοττὸς ἐπιτάμην, καὶ τοῖς ἀδραμαντινοῖς λόγοις ἐκαί-
» πων, μᾶλλον δὲ οὐρανοῖς καθοπλιζόμενος, τοῖς τῶν ἄλλων σοφιστῶν λόγοις μηδέ-
» ποτε περιπραπίσσομαι πεποιθὸς, τοῦμὸν ἐγκαλλώπισμα, τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ κλέος,
» τοῦτον, φεῦ, ἀφῆρημαι παρ' ἐλπίδα . . . »

(3) Γρηγόριος Τυφέρνης ἐκ τῶν περιφανῶν ἑλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν τῆς ΙΕ'.
ἐκατονετηρίδος, ἐγεννήθη τῷ 1415 ἐν Τυφέρῳ τῆς Οὐμβρίας, καὶ ἀπέθανεν ἐν Γε-
νετίᾳ περὶ τὸ 1486· ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικά εἰς τὴν πατρίδα του, Νεάπολιν, Μιλάνον,
καὶ ἐπὶ τέλος εἰς Παρισίους. Ὁ Νωβαῖος Ἐλληνα τοῦτον θεωρῶν λέγει, « primus
» Graecorum ab exurgnata Constantinopoli Lutetiam venit, et sistens se coram
» rectore academiā dixit ». Ὁ Weiss ὁμοῦς (Biographie Universselle tom.
46) ὄν παραδέχεται, ὅτι εἰς τὸν Τυφέρνην ἐδόθη ἔδρα τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ Ἀκα-
δημίᾳ τῶν Παρισίων. Κατὰ λάθος ὁ Matthæus (Historia Ludovici XI, lib. XI) καὶ

Ἐν ἔτει 1472 ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἰόρκης ἐβρίθθη εἰς τὰ δεσμὰ, διαταγῇ Ἐδουάρδου Δ' ὁ πάπας Σίξτος Δ'. γιγνώσκων τὴν ἐξειδικασμένην ἱκανότητα, καὶ σταχυλίαν τοῦ Ἐρμωνύμου, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκείνου ('). Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1476 ὁ Σπαρτιάτης ἐπανελθὼν ἐξ Ἀγγλίας ἐπορεύθη εἰς Ῥώμην, καὶ ἔλαβεν οὐχὶ ἀνάλογον τῶν κόπων του ἀμοιβήν μετ' ὀλίγον δὲ διὰ χρέος ἐβρίθθη εἰς τὰς φυλακὰς. Ἀνδρόνικος ὁ Κάλλιστος γράφων πρὸς Γεώργιον Παλαιολόγον τὸν Δισύπατον ("), ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ἐκτίθησιν οὕτω τὰ κατὰ τὴν φυλάκισίν του· « Γεώργιος Ἐρμωνύμος, ἀνὴρ εὖ ἔχων καὶ παι-
 » δεῖας καὶ ἀρετῆς, καὶ φίλος ἐμὸς καὶ σαυτοῦ τὰ μάλιστα, ἀφίκετο
 » μὲν Ῥώμης πεμφθεὶς ὑπὸ μεγίστου ἀρχιερέως ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρ-
 » χιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης, σπουδάσας δὲ πολλὰ καὶ κινδυνεύσας οὐ
 » μικρὰ, καὶ κατωρθώκως πράξιν τοιαύτην, οἶαν οὐδεὶς ἄλλος ἤλ-
 » πισεν ἂν κατορθώσῃν, καὶ ἐλευθερώσας τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἔτυχε
 » μὲν θάρων ἱκανῶν παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, οὐ μὴν ἀξίων τε τοιαύ-
 » τῆς τε καὶ τοσαύτης πράξεως, καὶ τῶν κινδύνων οὓς ὑπέστη τέ-
 » λος δὲ καιροῦ προϊόντος κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα Ἰταλικῶν
 » ἐμπόρων διὰ τὸ πεπομφεῖναι γράμματα πρὸς σὲ τὸν Γεώργιον καὶ
 » ἐξαγγεῖλαι τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα κατὰ σοῦ, καὶ ἅμα οἰομέ-
 » νων τῶν ἐμπόρων καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πράξεις γράμμασι μὴνύειν
 » πρὸς σὲ τὸν Γεώργιον, ὥστε ῥαδίως ὑπὸ σοῦ κατ' αὐτῶν συμπλέ-
 » κεσθαι μηχανὰς καὶ ἐνέδρας, καὶ συλλαμβάνειν αὐτούς· ἐμβληθεὶς
 » οὖν διὰ ταῦτα εἰς δεσμωτήριον ἐπ' τιμήματι χιλίων λιτρῶν, καὶ
 » καταναλώσας πάντα ὅσα τε παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἔλαβε καὶ
 » ὅσα ἤνεγκεν ἐκ Ῥώμης, καὶ γενόμενος ὀφειλέτης χρυσοῦ πολλοῦ,
 » μόλις ἐλευθερωθεὶς τοῦ δεσμωτηρίου, μὴ δυνάμενος ἀποδοῦναι τὸ
 » χρέος, ἐμοῦ γενομένου ἐγγυητοῦ, ἔρχεται ἤδη πρὸς σὲ θαρρῶν εἰς

ἐξ αὐτοῦ ἄλλοι παραλαβόντες ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ Τιφέρνας ἐγρημάτησε μαθητὴς Μανουὴλ Χρυσολογῆ, ὅστις τὸ αὐτὸ τῆς γεννήσεως τούτου ἔτος εἶχεν ἀποθάνει.

(') Ἐν ἰδιογράφῳ κώδικι ἀναγιγνώσκεται ἡ σημείωσις· « Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον πόλῃσιν περιέχον Κοίντου Καλαβροῦ ἐπιστρέψαντός μοι ἐξ Ἀλβανίας τῆς Βρεττανικῆς νήσου ἐν πόλει τοῦ Παρισίου ἐν τῇ Γαλλίᾳ, χειρὶ Γεωργίου Ἐρμωνύμου τοῦ Σπαρτιάτου, πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως Σίξτου τετάρτου ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης, ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως φως'. τρίτη φθίνοντος ἡκατομβαιῶνος μηνὸς κατὰ Ἀθηναίους, ἡν Ἰούνιον βῶμαισι καλοῦσι ».

(") Στρατηγὸς Δουδοβίκου ΙΑ', Βλέπ. Ducange, Familiae Byzantiae, σελ. 286,

« εὐ μετὰ Θεόν, καὶ διὰ σοῦ εἰς τὸν γαληνότατον βασιλέα τῶν
 « Φράγκων (1). »

Ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Ἑρμώνυμος ἔγραψεν ἱκετευτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς
 Βησσαρίωνα, ἐξαιτούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου καρδινα-
 λίου, μεθ' οὗ ὡς φαίνεται δὲν δέχεται πρότερον εἰς φιλικὰς σχέ-
 σεις. Ἐπὶ τριμηνίαν δὲ σιδηροδέσμιος μέινας πολλὰς ὑπέστη τα-
 λαιπωρίας « ἐν τῇ φρικτῇ εἰρκτῇ ταύτῃ, καὶ τῷ φοβερῷ τῷδε
 « τάφῳ καὶ ἄδῃ, καὶ λιμῷ, καὶ δυσωδίᾳ καὶ πάσῃ ταλαιπωρίᾳ καὶ
 « κακοπαθείᾳ παλαιῶν, καὶ ὑπὸ ἀπίερων φθειρῶν καὶ κορέων τὰς
 « πλευρὰς ὀρυττόμενος, καὶ σπανιώτατα γενόμενος ὑπνου (2). » Εἰς
 ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, συνετέλεσε καὶ ὁ Βησσαρίων, πρὸς
 ὃν καὶ λόγον ἐγκωμιαστικὸν ἔγραψεν ὁ εὐγκωμονῶν Σπαρτιάτης.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἑρμώνυμος τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον μετωνο-
 μάσθη Γρηγόριος, τότε δὲ πρᾶγματι κατέστη πολυώνυμος.

Ἄδηλον πότε ἀπεβίωσεν· τῷ 1478 ὅμως ἔζη ἐν Παρισίοις, ὅθεν
 ἔγραψε δύο ἐπιστολάς, τὴν μὲν ἑλληνιστὶ, τὴν δὲ λατινιστὶ, πρὸς
 Ῥευχλίνον.

Μαθηταὶ τοῦ Ἑρμωνύμου ἐγένοντο πολλοὶ τῶν ὕστερον ἐπιφανῶν,
 ὡς Φίλιππος Μελάγχθων, Ῥευχλίνος, καὶ Γουλιέλμος Βουδαῖος.

Τὸν Σπαρτιάτην Γεώργιον πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐπήνεσαν καὶ διὰ
 τὴν ἔξοχον παιδείαν, καὶ τὴν ἐν Γαλλίᾳ γόνιμον διδασκαλίαν τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς γλώσσης. Ὁ Ῥέγιος λέγει ταῦτα « Hic quia solus in Gal-
 « lia ea tempestate græce scire videbatur, initio fuit nostris
 « hominibus summae admirationi ». Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει, ὅτι ὁ
 περίφημος Βουδαῖος ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἑρμωνύμου, ἐπιφέρει περὶ τοῦ
 αὐτοῦ καὶ τὰ ἑξῆς: « Neque enim praeceptor ille plura docere,
 « quam sciret, poterat, et graecas litteras catenus noverat, quod
 « convenit sermone litterato cum vulgari; et nisi quod legere
 « optime, et e more doctorum pronuntiare videbatur, experse-
 « rat omnis eruditionis; et qui pingendis litteris Græcis victum
 « quaerere tantummodo nosset » (3).

(1) Boissonade, Anecdota Græca, tom. V, σελ. 420—26.

(2) Ἰδ. σελ. 427—34. Ἐν ταύτῃ ἀναφέρει ὅτι καὶ πρότερον ἐφυλακίσθη ἐν
 Φλωρεντίᾳ, καὶ Μεθώνῃ.

(3) Hodii, de Græcis illustribus, lih. II cap. 3—Boernerii de doctis Græcis,
 σελ. 192—8.—Regii, Vita Gulielmi Budæi—Bulæi, Histor. Univers. Parisi-

Συγγράμματα.

— Ἱερωνύμου Χαριτωνίου, Ὑμνοδία τῶ σφωτάτῳ διδασκάλῳ κυρίου Γεωργίου τῶ Γεμιστῶ.

— Γρηγορίου μοναχοῦ, μονοδία τῶ σοφῷ διδασκάλῳ Γεωργίου τῶ Γεμιστῶ (*).

— Ἐπιστολὴ πρὸς Βησσαρίωνα.

— Λόγος ἐπικήδειος εἰς Παλαιολόγον.

— Λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς Βησσαρίωνα (**).

— Ὅκτὼ κεφάλαια σὺν ἄλλοις τισὶν ἀποδεικνύοντα, ὡς ὁ Χριστὸς ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ἀναντιρρήτως καὶ ἀναμφιβόλως καὶ ὧλα ἀδύνατον. (ἐξεδόθη μετ' ἄλλων ἐν Αὐγούστῃ 1608).

— Βίος Μωάμεθ. Basilicæ 1544.

— Ἐπιστολαὶ λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ.

Πρὸς τοῦτοις ὁ Ἑρμώνυμος μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν τὸ περὶ Σωτηρίας σύγγραμμα Γεναδίου τοῦ Σχολαρίου. Vita salutis hominum. Basilicæ 1656.

Μιχαῆλος Ἀποστόλης (*).

Ἐγεννήθη εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν ἄλωσιν μεταθὰς εἰς Ῥώμην ἐδεξιώθη ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος, νέος ἦδ' ἔτι, καὶ δαπάνη τούτου συμπλήρωσεν εἰς Ἱταλίαν τὰς σπουδὰς του, ἐκμαθὼν καὶ τὴν λατινικὴν. Ἐν Βυζαντίῳ διαμένων εἶχεν ἀρκούντως ποτισθῆ τὰ δόγματα τῆς Πληθωνικῆς φιλοσοφίας· ἐκεῖ δὲ κατορθώσας ὑπέξῆρσε δύο λόγους τοῦ Σχολαρίου κατὰ τοῦ Πλήθωνος, οὓς ἀπέστειλεν αὐτῷ προσεπιλέγων· « Ὅτι μὲν εἰμι σὸς, καὶ θανεῖν ἤδιστα ἂν αἰροίμην ὑπὲρ σου, εἴ τι ἂν οὐκ ἄξιόν σου ἀκούοιμι, ἔργοις μᾶλλον, οὐ λόγοις δίκαιον δὲ τὸ τοιοῦτο φαίνεσθαι ἐγκωμῶς, ἐατέον μοι φάναι ἐν τῷ παρόντι οἴομαι δὴ. Τὴν δ' αἰτίαν ἣ μὲ σοι γράψειν μάλιστα ἐπεπίκει, νῦν εἰπεῖν, ὡς οἶδ' ἔτι, ἐρχομαι. Ἐμοὶ τὴν καρδίαν εἰπέδου θεοῦ Πλάτωνος ἔρω, εἴτε τοῦτο παθόντι τῷ τιμᾶσθαι τοῖς ἀρίστοις τὸν ἄνδρα, εἴτε τῷ πάλαινον μετρίως διδάσκεισθαι· καὶ ἦν ἂν ἐκείνου δόξαν οὐκ ὀρθῶς τισι κρινομένην ἀκούοιμι, οὐχ ὅσον ἂν βουλοίμην ὑπεραπολογεῖσθαι δυνά-

ensis—Naudæi, add. Histor. Ludovici—Fabricii, Bibliotheca Græca tom XI, σελ. 593, 635. XII, σελ. 102—3.

(*) Ἀμφότεροι οἱ λόγοι οὗτοι ἐξεδόθησαν ὑπὸ Alexandre ἐν παραρτήματι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης τῇ 1838 συγγραφῆς τοῦ Πλήθωνος περὶ Νόμων σελ. 375—403.

(**) Ἡ πρὸς Βησσαρίωνα ἐπιστολὴ, ὡς καὶ ὁ ἐγκωμιστικὸς λόγος ἐξεδόθησαν ὑπὸ Βουασονάδου, Anecdota Græca V, σελ. 427—61.

(*) Ἐκ χειρογράφου τινος γράφεται Μιχαὴλ Ἀποστόλος· ἐπισημασάμεν ἑμῶς τὴν ἀνω γραφὴν, ἵνα ἐστὼ σημεῖόν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου εἰς τὰ ἐν τῇ Παρισίῳ βιβλιοθήκῃ αὐτογράφου.

μενος, ἐγκαλυψάμενος ἀπειμι. Σὺ δ' εἰ Πλάτωνος κήδη, καὶ οἷς ἂ ἐκείνω ὀρθὰ ἐράνη ἀρᾶσαι, τούτων ὄντα με καὶ αὐτὸν ταχέως μεταπέμψον, ὡς ἂν δυνηθῆιν τε ὑπεραπολογεῖσθαι τάνδρῳ, καὶ ἢ ἂν ἐγὼ κρίνω εὐδαιμονία. "Ἄλλοις μὲν οὖν ἄλλα νομιζέσθην εὐδαιμονία· ἐμοὶ δὲ, καὶ οἷς ἂ ἐμοὶ δοκεῖ, σέ τε ἰδεῖν καὶ ἐμφορηθῆναι τῶν σῶν".

"Ὅταν ὁ Γαζῆς ἔγραψε κατὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ Πλήθωνος, ὁ Ἄποστολῆς ἀπαντῶν ἐπετίθη βαναύσως κατ' αὐτοῦ· Ἄνδρόνικος ὁ Κάλλιστος ἀνέτρεψε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀποστόλου, καὶ στείλας ἀμφοτέρα εἰς Βησσαρίωνα ὑπεβάλλετο εἰς τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ σοφοῦ καρδιανάλιου, ὅστις ἔγραψεν ἐπιτιμητικὴν τῷ Μιχαήλῳ ἐκ Βιτέρβου (9 Μαΐου 1462). "Ἀφίκετο ὡς ἡμεῖς ἂ κατὰ Θεόδωρου τοῦ Γαζῆ Πλήθωνι συνιστάμενος συνέγραψας· τὴν μὲν οὖν ὁρμὴν σου, καὶ ὅτι Πλάτωνί τε καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον εὐνοϊκῶς ἔχεις, ἠγάσθημεν, τὸν δὲ τῆς συνηγορίας τρόπον οὐκ ἐπὶνέσαμεν· οὐ γὰρ λοιδορίαις τοῦ ἀντιδίκου, ἀλλ' ἀποδείξεις καὶ λογικαῖς ἀνάγκαις τῷ τε φίλῳ συνηγορητέον, τὸν τ' ἐχθρόν ἀμυντέον· ὥστε καὶ εἴ τι Πλήθων Ἀριστοτέλει προσεπηλάκισεν, εἴτε τι Θεόδωρος Πλήθωνα, εἴτε σὺ Θεόδωρον κακῶς εἰρηκας, πάντα ἡμῖν παρὰ τὸ δέον τε καὶ εἰκὸς εἰρημένα δοκεῖ· οὔτε γὰρ Ἀριστοτέλης οἷος λοιδορεῖσθαι, τοσοῦτων ἡμῖν ἀγαθῶν ὑπάρξας, οὔτε Πλήθων, σοφός τε καὶ μέγας· τῶντι εὐφύιας ἀνὴρ, εἴ μὴ πού τις εἴποι τὸ λοιδοριῶν ἀρᾶσαι, καὶ τοῖς ἀμυνομένοις συγγνώμην τινα παρασχεῖν· Θεόδωρός τε τῶν νῦν Ἑλλήνων ἐν τοῖς πρώτοις ὢν, ἥκιστα κακῶς ἀκούειν παρὰ σοῦ ἀξιος, καὶ ταῦτα νέου τε ἔτι ὄντος, ἤδη πρεσβύτης, καὶ μήπω λογικῶν ἀποδείξεων καὶ ἐπιστημῶν κατὰ τρόπον ἡμιμένου, διὰ πάσης ἡλικίας σοφίας τε καὶ ἐπιστήμης ἀνὴρ . . . Ἄνδρόνικω τε τὰς πρὸς τὰς σὰς ἀντιρήσεις σὺν νῶ τιθέμενος καὶ καθεστῆκότη φρονήματι ἐπιών, τὴν τε τῶν λόγων ἀλήθειαν αὐτοῦ αἰδέσθητι, καὶ κατ' ἐκεῖνον περὶ γραμματικὴν καὶ ὀρθογραφίαν καὶ κυριολογίαν τῶν λέξεων, περὶ τε ῥητορικὴν καὶ τὸ εἰδέναι ὀρθῶς τε καὶ μετὰ κάλλους συντιθέναι πρῶτα σχολάζας ἱκανῶς, εἶθ' οὕτω καὶ τῶν μειζόνων, ἐπίβαινε καὶ τῆς σοφίας αὐτῆς. Εὐ πράττοις καὶ φιλοῦντος παραίνεσιν τὰ εἰρημένα ἠγησάμενος ἐποιο τῆ συμβουλή".

Μετὰ ταῦτα ὁ Μιχαήλος, ἔνεκα τοῦ ἀνηράμου χαρακτήρος του ἐκπεσῶν τῆς εὐνοίας τοῦ Βησσαρίωνος, μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς Ἴταλίαν ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν μεταβὰς ἐγκατέστη εἰς Κρήτην, ἐνθὰ νύμφευθεῖς, συνεστήσατο σχολεῖον πρὸς πα-

ρισμόν τῶν βιωτικῶν, ἀντιγράφων καὶ χειρογράφα πρὸς πώλησιν. Τοσαύτη δὲ πενία συνέζη, ὥστε εἰς πολλὰ τῶν χειρογράφων ὑπεγράφετο « βασιλεὺς τῶν πενήτων » (¹). Εἰς τὴν ἐξῆς πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Ἰωάννην Ἀργυρόπουλον ἐπιστολὴν περιγράφει τὰ κατ' αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀναχώρησιν. « Ἐσπέρας, ὅτε δὴ συνεσκόταζεν, ἄραντες ἐκ Βυζαντίου, τὸ τῆς Προποντίδος διεπλόμενον πέλαγος, γαληνιακίον ἡμῖν ἀνεμὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἐμπνεύσαντος, ἅτε νέον αὐτὸν ἐγνωκόσι καὶ τὸν αὐτοῦ γε πατέρα, μηδὲν τι τοιοῦτον, νῆ Δία, πρῶτον ἰδοῦσιν, ὅτε τούτων ἦμεν ἐν ἀγνωσίᾳ. Καὶ πρὶν τέτταρας ἡμέρας ἐκτελεσθῆναι, μηδενός του τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ πειραθέντες δεινῶν, ἦν Μίνως Διὸς παῖς ἐκόσμηι τῇ εὐνομίᾳ, κατήραμεν, πάντ' ἄνω καὶ κάτω τὰ τῆς πόλεως εὐρηκότες, πόλεμόν τε κακόν, καὶ ἀφορίαν τῆς Διήμητρος, ταῦτα δὴ τὰ γινόμενα, οἷς δὴ, καὶ οὗ ἔνεκεν ἐγεγόνεμεν, ἀπωλέσαμεν. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰσὶν οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶντες τῶν τεττάρων ἐπέκεινα, τοῖς τε ἄλλοις ἂ ἡμῖν προκατείλεκται, καὶ μάλισθ' ὅτι τὰ Ῥωμαίων εἰώθασιν ἐκπαιδεύεσθαι· οἱ δὲ γε ἡμῖν ὄντες, μόλις ἂν ἀρκοῖεν, ἢ πίνομεν, ὕδατι. Κακὸν οὖν φυγόντες εὐρομεν ἄμεινον, τὸ τοῦ λόγου, εἰ δὴ κακὸν ἐκεῖνο κλητέον πρὸς τὸδε παρατιθέμενον. Καὶ εἰ μὲν παρόντες ἡμῖν ἐτύγχανον, Ἀπόλλωνος καὶ Διὸς μεγάλου τὸ δῶρον. Ἀλλὰ καὶ Πολυδεύκης σὺν Ἀλκινόῳ. Οὐδὲν ἂν τὸ κωλύον εἰς τὸ σύνομον ἄστρον ἡμᾶς ἀφικέσθαι, ἢ τάχα που καὶ εἰς γυναικὸς βίον ἐλεύσεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτ' ἐμὲ οὐκ ἄνευ Θεῶν ἡμῖν ὠμαρτήκει, μή τις, τῶν θυραίων ἀγαθῶν ἀπολελαυκότες, τάχιστα τε ἐντεύθεν ἀπίωμεν πρὶν τὸν ἱερὸν τοῦ Διὸς σηκὸν κατιδεῖν, καὶ τῶν ἄλλων Θεῶν ἀσπάζεσθαι τὰ ἀγάλματα. Πάντα μὲν οὖν ἡμῖν ὑποιστέα, τούτους ἔχουσι τε συμμάχους, καὶ ὅσπερ ἔφημεν γράφουσιν. Οὐδὲ γὰρ μεταβαλίμεν ἂν, ἔστ' ἂν διδοίη Θεὸς ἢ ἂν βουλώμεθα διανύσαι. Εἰτ' αὖθις δεισίθεος ἡμᾶς διαδέξεται Πλήθων, σοὶ καὶ τούτ' εἰ δοχαίη ».

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ ἄλλων καταδείκνυται, ὅτι ὁ Ἀποστόλης ἐπὶ τοσούτου εἶχεν ἐνστερνισθῆ τὰς πληθωνικὰς δοξασίας, ὥστε ἐγένετο ἀληθὴς Ἑλληγ, λατρεύων τ' ἀγάλματα, καὶ ἐπικαλούμενος τοὺς θεοὺς τοῦ Πλάτωνος εἰς ἀντίληψιν (²). Ἐπὶ τὸ θεα-

(¹) Ἐν ἄλλοις χειρογράφοις σημειοί, « Μηχαῆλος Ἀποστόλης Βυζάντιος, μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς πατρίδος πενία ζῶν, καὶ τὴν δε βίβλον μισθῶ ἐν Κρήτῃ ἐξέγραψε ».

(²) « Ζεὺς, ὃ πάντα δουλεύει, θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ψυχαί, καὶ ἃ θεῶν ἔργα, ἧ θεοὶς ἔ Πλάτων διακαλεῖται, Ἐρμῆς τε, ὃ λόγον ἐνέταξεν ὁ καὶ τῶν ἄλλων ἐνάστω ».

Ἰταλίᾳ προσηκουῖτο τὸν δυτικόν, ἐν δὲ Ἑλλάδι τὸν ὀρθόδοξον. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐφαίνετο ἐπαμφοτερίζων. Ὁ Σμῆθιος παραδίδει, ὅτι εἰς τὸν ἐν ἔτει 1440 προσφωνηματικὸν τοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερίκον ὁμολόγει ὁ Μηχαῖλος τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, κέμπων συγχρόνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον ἠερολογίαν πίστει, κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀναχώρησίν του ἄνω εἰς ἡμᾶς ἔγραψε δριμύτως κατὰ τῶν Λατίνων καὶ ὑπὲρ τῶν ὀρθόδοξων.

Ἄθλος ὁ χρόνος τοῦ βανάτου του. Ἐγκατέλιπε δὲ υἱόν, ἐπίσης λόγιον, Ἀριστόβουλον, τὸν καὶ ὕστερον Ἀρσένιον ψευδο-Μοναχίας (*).

Συγγράμματα.

- Μενέβιος, ἢ περὶ Ἁγίας Τριάδος, διάλογος.
- Πρὸς τὰς ὑπὲρ Ἀριστοτέλους περὶ οὐσίας κατὰ Πλήθωνος Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ ἀντιλήψεις.
- Προσφώνημα εἰς τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Ἀργυρόπουλον, ὅτι ἤρξετο διδάσκειν ἐν τῷ τοῦ ξενώου μουσείῳ.
- Λόγος συμβουλευτικὸς πρὸς τὸν αὐτοῦ κηδεστήν, μνησθέντα ὅτι εἰς δευτέρους ἀφίκετο γάμους.
- Λόγος συμβουλευτικὸς πρὸς Ἀμιρούτζην Φιλόσοφον.
- Λόγος παραινετικὸς πρὸς Ἰταλοῦς.
- Ἐπιδιόρθωσις τῶν κοινητικῶν τρόπων.
- Μονοδία τῷ σοφῷ Βησσαρίων. (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Fülleborn).
- Ἐπικήδειον Γαλατινοῦ.
- Ἐπιτέφριον Καλοταρῆ.
- Μονοδία ἐπικήδειος εἰς Ἀνδρέαν Καλέργην.
- Προσφώνημα εἰς Βησσαρίωνα. (μνημονεύεται ὑπὸ Ἀλλατίου ἐν Συμμίκτοις Lib. V, καὶ VII).
- Στίχοι ἱαμβικοί.
- Συλλογὴ Ἑλληνικῶν παροιμιῶν ἐν Βασιλείᾳ 1538. (ἡ πρώτη αὕτη

τέθειε τε αἰθίου καὶ ἐνεργείας διανεμημένος, καὶ οἱ τοῦ γένους ἡμῶν εὐλόγησιν κήδεσθαι, καὶ τῆς ἐμῆς, εἰ οἶόν τ' εἴποιν, σωτηρίας καὶ ἀφελείας ἀντιποιούμενοι, εἰς τὸ ἴσον τήματος τοῦ Αἰῶς, ὃ Μίνως ἀπέβαλε καὶ Ῥαδάμανθυς, κατηνέγκασαν ἀπειθεῖν. Δῆμος γὰρ παλαιῶν ἐντυτυχητῶν φιλοσόφων, Θεόν τε ἔγνω τὸν τοῦ παντὸς κοιητὴν καὶ, ὅτε δεῖ, προνοούμενον, οἷς τε λόγοις κυβερνᾶται τὸ πᾶν, καὶ ὅπως γένος ἀνθρώπων δικαιῶται τε καὶ δεδιόχεται ». (Ἐτέρα ἐπιστολὴ πρὸς Ἰω. Ἀργυρόπουλον).

(*) Boernerii, de Doctis Graecis, vol. 152—163.—Hodii de Graecis illustr.—Fabricii, Bibliotheca graeca, XI. vol. 199—21.—Fülleborn. κλπ.

ἐκδοσις ἐστὶν ἐπιτομὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, ὅπερ ἐξεδόθη τῷ 4649 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τὸν τίτλον. — *Apostolii paræmiæ nunc demum, post epitomen Basiliensem, integræ cum P. Pantini versione, ejusque et doctor. notis in lucem editæ. Lugd. Batavorum Elzevir. 4649. ἀνετυκώθησαν δ' ἐν 4653.*

- Περὶ ῥητορικῆς. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀλλατίου μετ' ἑλλων ἐν Ῥώμῃ 4649).
- Μονοβίβη ἐπὶ θανάτῳ Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ αὐτοκράτορος.
- Στίχοι ἠρωϊκοί, καὶ ἱαμβικοί, καὶ ἑλεγειακοί εἰς διαφόρους ἱορτάς.
- Πολιτικοὶ στίχοι ἐγκωμιστικοὶ Βατραχομουμαχίας.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ Λατίνων.
- Προσφώνημα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου.
- Ὁμολογία τῆς αὐτοῦ πίστεως ὑποκτενομένης.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Μανουὴλ Χρυσολωρὰν, Πλήθωνα, Βησσαρίωνα, Μανουῆλον, Ἰωάννην Ἀργυροπούλου, Μάρκον Μουσοῦρον, Ἄγγελον, Ἀμιρούτζην, Μεχαὴλ Μάρουλλον, Ἡσαίαν, Δαρσίον, Γαβριήλ, Πατρίκιον, Λαόνικον Χαλκοκονδύλην, Ἰωάννην Χρυσολωρὰν, Πέτρον Καλίεργην, Παχώμιον, Νικόλαον, Κυρίνον, Θωμάν, Ἀνδρόνικον, καὶ ἄλλους (1).

— *Disceptatio adversus eos qui occidentales orientalibus superiores esse, contendebant, quod philosophiam et in declarando modo generationis Christi.*

Πρὸς δ' ἔγραψε — Συλλογὴν ἀποφθεγμάτων, ὡς λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβουλοῦ « Ἐφ' ἦν (τὴν Ἰωνίαν) πολλὴν σπουδὴν ὁ ἐμὸς πατὴρ κατεβάλλετο τὰς γὰρ διατριβὰς ἐν Ῥώμῃ πάλαι ποιούμενος Γασπάρει τῷ αἰδισιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Ὄσμου συναγωγὴν παροιμιῶν συνθῆναι ὑπέσχετο. Ἀρξέμενος δὲ τῶν παροιμιῶν συνεπεμνήσθη καὶ γυμνῶν, ἀποφθεγμάτων τε καὶ ὑποθηκῶν ἀρχαιοτάτων καὶ σοφωτάτων ἀνδρῶν ἀδελφὰ γὰρ ἀλλήλοις εἰσι παροιμίαι, καὶ γυῖμαί, καὶ ἀποφθέγματα ».

Ἀνδρόνικος Κάλλιστος.

Γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀνετράφη ἐν Βυζαντίῳ (2) μετὰ τὴν ἄλωσιν προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐδίδαξε τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ πρῶτον ἐν Βολωνίᾳ (1464), ὕστερον ἐν Ῥώμῃ (1469) ἐντεῦθεν μεταβὰς εἰς Φλωρεντίαν (3) ἐδίδαξεν ἐπιτυχῶς ἐπὶ τινα ἔτη κατ' ἴδιαν εἰς πολυαριθ-

(1) Miller, Catalogue de l'Escurial, σελ. 71—2.

(2) Ὁ Βολατερίανος (Comment. Urban. XXI, σελ. 775) τὸν λέγει ῥητῶς Θεσσαλονικίαν· ὁ δὲ Φιλέφος Βυζάντιον· ἀλλ' ὁ αὐτὸς γράφων τῷ Γαζῆ λέγει ὁμοίως συγγενῆ (necessarium) τοῦτου τὸ πιθανώτερον, ὡς παραδέχεται ὁ Βαϊρνερος, εἶνε ὅτι γεννηθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνετράφη ἐν Βυζαντίῳ. Ὁ Κάλλιστος συγγράσει ὑπὸ Νωβαίου, Μορερίου, Βουλαιοῦ καὶ ἄλλων πρὸς Ἀνδρόνικον τὸν Δαλματίνον.

(3) Ὁ Φραγκίσκος Βαρκελώνιος καταλέγει τὸν Κάλλιστον μεταξὺ τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ δημοσίᾳ διδασκάντων.

αίους μαθητάς. Μετὰ τὸν θάνατον Ἐρμανόμου τοῦ Σπαρτιάτου προσεκλήθη ὁ Ἀνδρόνικος εἰς Παρίσιον, καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν μετὰ τσαύτης δ' ἐπιτυχίας ἐδίδαξεν ἐκείσε, ὥστε ὁ Κλαυδίου λέγει, ὅτι εἰς τοῦτον ὤφειλε τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γαλλικῆς μητροπόλεως τὴν ἀποκατάστασιν συστηματικῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐκεῖ δὲ ὑπέργηρος ἀπέβλεπε (1486)^(*).

Τοῦ Ἀνδρόνικου ἡ μάθησις ἐπαινεῖται ὑπὸ πολλῶν συγχρόνων ὁ Βολατεράνος λέγει « unus omnes graeci sermonis evolnerat auctores, ac scientiam, quam cyclicam vocant, collepat; praeter ea vero etiam Aristotelicam omnem disciplinam probe tenebat »· καὶ ὁ αὐτὸς ἀλαγχού « fuisse eum alioquim pronuntiatione ineptum, et qui, praeter studium litterarum, nihil omnino rerum gerebat ». Καὶ Φίλιππος γράφων ἐκ Μεδιολάνων (21 Ἰανουαρίου 1469) πρὸς Θεόδωρον Γαζῆν « Gaudeo equidem, plurimum, eruditissimum virum, mihi que amicissimum, Andronicum Kallistum, necessarium tuum, apud vos agere, id est, in musarum et sapientiae domicilio; quem ut meis verbis salvere jubeas, meque τοῖς περὶ Βησσαρίωνα τὸν δεσπότην, quem diligentissime commenda »· ὁ αὐτὸς ἀλλαχού « eloquentissimum » καλεῖ τὸν Κάλλιστον.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀνδρόνικου ἀριθμοῦνται καὶ οἱ ἐπιφανεῖς Πολιτιανός, Πανόνιος, Βάλλας, κλπ^(**).

Συγγράμματα.

- — Μονοψία ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
- — Ἀντιφρήτικὸς πρὸς Μιχαῆλον Ἀποστόλην.
- — Ἐπίγραμμα εἰς αἶνον Βησσαρίωνος.
- — Περὶ παθῶν. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δαυὶδ Ἑσχαίου ἐν Ἀθόουστῃ τῷ 1593, ἀνατυπωθῆν τῷ 1617 καὶ 1679 εἰς ἐπίμετρον τῶν Ἡθικῶν Νικομαχείων).
- — Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δαυὶδ Ἑσχαίου).
- — Περὶ ποιήσεως.
- — Σχόλια εἰς Ὅμηρον.
- — Ἐπιστολαὶ πρὸς Βησσαρίωνα, Σικουνδινὸν, Γρηγόριον Παλαιολόγον καὶ Θεόδωρον Δημητρίου.
- — Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Γρηγόριον Παλαιολόγον.

(*) Κατὰ τινας ὁ Κάλλιστος ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐκεῖ ἐξεμάρτησε τὸ ζῆν.

(**) Hordius, lib. II, cap. 3 — Boernerus, pag. 164—9. — Fabricius, XI, pag. 463, καὶ 561. — Biographie Universelle, tom. 2. — Biogr. Nouvelle, Vie de Callistos.

—Ἐπιστολὴ περὶ Ἑρμιωνόμου πρὸς Γεώργιον Παλαιολόγον τὸν Διοσκόπον.²
(ἰδημοθευθὴ ἐν τοῖς Ἑλλησκηκοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βυζαντινῶν, τομ. 5 σελ. 420—6).

—Περὶ ψυχῆς.

—Περὶ τύχης.

Μετίφρασε λατινιστὶ — Aristotelis de generatione et corruptione libri duo.

Ὁ Βερουίνιος ἐν προοίμιῳ τῆς ἐν ἔτει 1509 ἐκδόσεως τῶν Ἑρωτημάτων τοῦ Γουαρίνου καταλέγει μεταξὺ τῶν γραφέντων κανόνας περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὸν Κέλλιστον.

Ῥάλλης.

Δημήτριος Ῥάλλης, ὁ ἐπιλεγόμενος Καβάκης, ἐγεννήθη ἐν Σπάρτῃ καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ ὁμωνύμου περιφανοῦς οἴκου⁽¹⁾. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ὑπηρετήσας διαφόρους ἡγεμόνας ὡς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἱππέων. Ἐνενηκονταετῆς δ' ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανίλιος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ τάφου τὸ ἐξῆς λατινικὸν ἐπίγραμμα.

Demetrio Cabacio Rhallo
equiti Spartano

qui nullum corporis incommodum expertus
nonagesimum aetatis annum menses II diem
XXI superavit, Manilius ex Thomaide
Theodori Bochali filia suspectus parenti
sanctissimo ac B. M. sibi que posuit⁽²⁾.

Ὁ Δημήτριος, ἐκτὸς τῆς στρατιωτικῆς δεξιότητος, ἐκοσμεῖτο καὶ διὰ μαθητικῶς οὐκ εὐκαταφρονήτου. Εἰς τοῦτον ὀρεῖσεται ἡ διάσωσις τοῦ περὶ Νόμων περιλαλήτου συγγράμματος τοῦ Πλήθωνος. Τὸ δὲ ἀνήκον εἰς τοῦτον χειρόγραφον ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μοναχοῦ, κοσμεῖται καὶ δι' ἰδιογράφων σημειώσεων, καταδεικνυουσῶν τὴν πολυμάθειαν τοῦ ἀνδρός⁽³⁾. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανό-

(¹) Ὁ Φρατζῆς μνημονεῖαι Γεωργίου Ῥάλλη σταλάντος ἐν ἔτει 1461 ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἐν Βεβρόλφ τότε διατρίβοντα σουλτάνον, καὶ μετὰ τῆς ἀπολασίας του μισθέντος εἰς τὰ θεσμέ· καὶ Μιχαὴλ Ῥάλλη, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἰση, ὄντις μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, συμμαχῶν τοῖς Ἐνετοῖς ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Πατρῶν, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὁμάρ ὑπέστη τὸν α' ἀνασωλωτισμοῦ μαρτυρικὸν θάνατον. (Περὶ τοῦ τελευταίου βλέπε καὶ Spandugini Commentari).

(²) Hodli, de Graecis illustrigus, σελ. 292.

(³) Πλήθωνος Νόμοι, ἐκδ. Ἀλεξάνδρου, σελ. 2, σημ. 1. καὶ σελ. 136—7, σημ. 40

τητα ὁ ἐν λόγῳ Ῥάλλης ἐστὶν ὁ ποιήσας τέσσαρα ὠραία ἐπιγράμματα εἰς Ἀδελφίαν Λεονάρδου Β'. Τόκου τοῦ δουκὸς Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας, ἐξ ὧν ἐπισυνάπτομεν τὸ πρῶτον ἠρωλεγεῖον.

Τεῖρα καμφανῶν καὶ ἡλίου ἀνάμαντον
 φῶς, Ἐκάτας θ' ἱερὸν φέγγος ἀπ' οὐρανόθεν,
 ὦρα βουνοὶ τε σκιάεντες καὶ νέπει ἱρῶν,
 σμήνεα νυμφῶν ἠδέ τε Νηϊάδων,
 ἶθνα Μουσῶν Χαρίτων τε θεαίνων, κλύτε,
 ἔλθετε θρῆνόν τ' οἰμωγὴν τοῦ θανάτου
 σπησάμεν', Αἰθίρας ἔνεκεν παίδος βασιλῆος,
 ὅς ῥά ποτ' ἤρχεν Ἀκαρνανίων ὑπερφύων,
 Καὶ κασιγνήτης δεσπότης οὗτος τοῦ Λεονάρδου.
 Δεῦρ' ἴτ' ἀοιδῶν φύλ' ἱερὰ Καλλιόπης,
 ἀμύμονες μύσται πολυίστορες ἠρώων τε
 καὶ ἠρωίδων ὑμνηταὶ στήτ' ἄρ' ἄμα
 πάντες κύαλω, τὴν λόραν Ἐρμείου κλήττοντες,
 χρηστά τε πολλ' ἐκασίδοντες καὶ ἀρετὰς,
 ἔργα τε εὐσεβείης καὶ παρθενίης ἑρατεινῆς,
 σωφροσύνης τε κρήξιας καὶ εὐφροσύνης (*).

Νυμφευθεὶς ὁ Δημήτριος τὴν Θωμαΐδα, θυγατέρα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Θεοδώρου Ντόχαλη, ἐγέννησε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος Νικόλαος θεραπεύων τῷ Ἄρει ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐπισήμων στρατιωτικῶν ὁ δ' ἕτερος Μανίλιος, τρόφιμος τῶν Μουσῶν, κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Γυράλδου, Ἰοσίου, καὶ Πολιτιανοῦ μεταξύ τῶν τότε πρωτεύοντων λατινιστῶν⁽²⁾. Ἐπὶ Λέοντος Γ'. ἀρχιεπίσκοπος Μονεμβασίας προχειρισθεὶς ὁ Μανίλιος Ῥάλλης ἀπεβίωσε τῷ 1517, διαδεχθεὶς ἐν τῷ ἀξιώματι ὑπὸ Μάρκου τοῦ Μουσούρου⁽³⁾. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα υἱὸς τοῦ ἄνω Νικολάου ἦτο Κωνσταντῖνος ὁ Ῥάλλης, τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ γυμνασίου.

Μιχαὴλ Μάρουλος ὁ Ταρχανιώτης.

Ἐγεννήθη ἐκ Μανιλίου Μαρούλου καὶ Εὐφροσύνης Ταρχανιώτου, εὐγενῶν τοῦ Βυζαντιοῦ προσφυγόντων μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας εἰς Ἰταλίαν ὁ σταλεὶς εἰς Βενετίαν παρὰ τῷ συγγενεῖ του Ζα-

(*) Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escorial, σελ. 84—6.

(2) Mamilius Rallus Græcus homo, sed latinis litteris adprime excultus», λέγει ὁ Πολιτιανός. Κατὰ Ἰόδιον ὁ Μανίλιος ἐποίησε λατινιστὴ διάφορα κομψὰ ἐπιγράμματα.

(3) Hodius, lib. II, cap. 6.

χρῆς Σχορδύλη τῷ Κρητι, ἐδιδάχθη παρὰ μὲν τούτου τὴν Ἑλληνικὴν, παρὰ δὲ τῷ περιφανεῖ Σαβελλίκῳ τὴν λατινικὴν πεμφθεὶς ὕστερον εἰς Πατάβιον, ἀναλώμασι τοῦ Βησσαρίωνος, ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν. Ὁραῖος τὴν μορφήν, καὶ ἰπποτικὸς τὸν χαρακτήρα, ὁ Μιχαήλ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου τοῦ καρδινάλιου, διήγε πλάνητα βίον, καταγραφεὶς ἐπὶ τέλους μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην ὄπλαρχηγὸν Νικόλαον Ῥάλλην μισθοφόρων Ἑλλήνων· ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τῶν περιπετειῶν τοῦ στρατιωτικοῦ βίου ὁ Μάρουλος δὲν ἔπαυσε θεραπεύων ταῖς Μούσαις· τότε συνέγραψεν εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν θαυμασίως κατεῖχε, τὰ τέσσαρα βιβλία τῶν Ἐπιγραμμάτων, καὶ τὰ τρία τῶν ὕμνων του.

Παραιτηθεὶς μετ' οὐ πολὺ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἦλθεν εἰς Φλωρεντίαν καὶ ἐδεξιώθη εὐμενέστατα ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἰταλίᾳ ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶχε φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα· εἰς ταύτην δὲ, παρὰ τοὺς ἄνδρας, ἐπεδόθησαν καὶ γυναῖκες εὐγενεῖς καταγωγῆς καὶ ἐξόχων προσωπικῶν πλεονεκτημάτων· μεταξὺ τούτων διεκρίνετο ἡ Ἀλεξάνδρα, θυγάτηρ τοῦ Βαρθολομαίου Σκάλα γραμματέως τῆς Φλωρεντινῆς Δημοκρατίας, τὴν προσωπικὴν τῆς ὁποίας ὀραϊότητα ὑπερέβαινον τὰ δῶρα τοῦ πνεύματος· νέα ἔτι ἐγίνωσκεν οὐ μόνον τὴν λατινικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, σπουδάσασα ταύτην ὑπὸ τὸν Ἰάκων Δάσκαριν, καὶ Δημήτριον Χαλκοκονδύλην, καὶ γράψασα Ἑλληνικά τινα ποιήματα. Τοιαύτη ἔνωσις δῶρων εἶχεν ἐφελκύσει τὴν προσοχὴν διαφόρων, καὶ ἰδίως τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ γράψαντος πολλάκις ἐρωτικούς στίχους πρὸς τὴν ὥραιαν Ἀλεξάνδραν, ἧτις ἐπὶ τέλους ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὥρατον Ἑλληνα ἰππότην. Ἐντεῦθεν διηγήθησαν μεταξὺ Πολιτιανοῦ καὶ Μαρούλου διενέξεις καὶ ἀντεγκλήσεις, μνημονευόμεναι εἰς τὰ συγγράμματα τῶν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1499 ὁ Ταρχανιώτης ἐπανερχόμενος ἔφιππος ἐκ Βολτέρρας, ἐνθα εἶχε μεταβῆ εἰς ἐπίσκεψιν φίλου του, ἔπεσεν εἰς τὸν Κεκίαν ποταμὸν καὶ ἐπνίγη· μετὰ δ' ἐξ ἔτη ἀπέβίωσεν ἐν Φλωρεντίᾳ καὶ ἡ σύζυγός του Ἀλεξάνδρα.

Ὁ Μάρουλος ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ὡς εἷς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων Ἑλλήνων τοῦ 15. αἰῶνος, ἀμιλλώμενος διὰ τὸν γλαφυρὸν λατινισμόν του καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς τότε ἐξέχοντα Ἰταλοὺς. Ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ποντάνου καὶ

συνεδίετο σφικτῶς μετὰ τοῦ Σανναζάρου, ὅστις τὸν ὑπεργησίοθη κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Πολιτιανοῦ διαμάχην.

Ἔνεκα τῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς Θεοὺς Ὑμνων τοῦ ὁ Μάρουλος ἐθεωρήθη ὑπὸ τινων, καὶ ἰδίως τοῦ Ἐράσμου⁽¹⁾, πράγματι εἰδωλολάτρης ἢ πρὸς τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα λατρεία τοῦ Ἰωῦς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ γράψῃ, μιμούμενος ἀπλῶς ἐκείνους, τὰ τοιαῦτα ποιήματα ὁδοῦ δμως τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ διαφαίνεται ἀντιχριστιανικὴ τις ἰδέα δυναμένη ἐπ' ἐλάχιστον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν περὶ τῶν ἐθνικῶν φρονιμάτων τοῦ Ἑλλήνος ποιητοῦ γνώμην.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Μαρούλου ἀποτελοῦνται ἐκ μικρῶν ποιημάτων γεγραμμένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Μαρσιάλου· εἰς ἕν ἐκ τούτων, τὸ μεγαλειότερον πάντων, ἐπιγραφόμενον Ἐλεγεία εἰς Νάϊρα^α, ἐξιστορεῖ ὁ ποιητὴς τινὰς τῶν περιπετειῶν καὶ δυστυχημάτων τοῦ. Οἱ Ὑμνοι, ἐπονομάζονται Φυσικοὶ, διότι ἐν αὐτοῖς ἐξυμνεῖται ἡ φύσις καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ Θεοί· εἰς τὸν ἐπισημότερον τούτων ἀποτείνόμενον Πρὸς τὸν Ἥλιον, ὁ Μάρουλος ἀνεδείχθη ἐφάμιλλος τοῦ Λουκρετίου.

Συγγράμματα.

—Epigrammata, Roma 1493. (μνημονεύεται καὶ προγενεστέρα ἔκδοσις τοῦ 1490).

—Hymni Naturales. (ἰδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1497 μετὰ τῶν ἐπιγραμμάτων. Τῆς ἔκδόσεως ταύτης ἰδημοσιεύθη τῷ 1545 ἐν Φέτω παράρτημα—Maruli Nenise; ejusdem epigrammata nunquam alias impressa. Ἀνεδημοσιεύθησαν ἐν Βολωνίᾳ τῷ 1504, ἐν Στρασβούργῳ τῷ 1509, καὶ ἐν Παρισίῳ τῷ 1529).

Ἰληρεστέρα τῶν ἔκδόσεων τῶν ποιημάτων τοῦ Μαρούλου θεωρεῖται ἡ ἐν Βριξίᾳ γενομένη τῷ 1532, (Epigrammatum libri quatuor. Hymnorum libri quatuor, Nenise quinque et alia quaedam epigrammata), ἀνετυπωθεῖσα ἐν Παρισίῳ τῷ 1564.

Ἐκτὸς τῶν ἑνῶ ἔγραψεν ὁ Τραχανιώτης καὶ—De Principum Institutione⁽²⁾.

(1) Ὁ Ἐράσμος λέγει περὶ τῶν ποιήσεων τούτου « Marulli pauca legi tolerabilia, si minus haberent paganitatis ».

(2) Iovli, Elogia—Hodii, De Græcis illustribus lib. II, cap. 6.—Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini. σελ. 184.—Ρόσου, βίος Λουκρετίου ἐκ Μεδίω, μετέφρ. X. Παρμενίδου, σελ. 249—Michaud, Biographie Universelle, tom. 44.—Didot, Biographie Générale, tom. 34.

Μάρκος Μουσοῦρος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1470 εἰς Ῥέθυμον τῆς Κρήτης κομιδῆ νόος ἤχθη εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, πλουτοῦ ἐμπόρου, καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἰάνου τοῦ Λασκάρως, παρ' ᾧ ταχέως προώδου- σεν εἰς κατάληψιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων⁽¹⁾. Εἶτα σταλεῖς εἰς Πατάδιον πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν, ἐπανέστρεψεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα ἡ φήμη προδραμοῦσα εἶχε διασαλπίζει τὴν παιδείαν τοῦ νεαροῦ Ἕλληνοσ, ὅστις ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐγίνωσκε καὶ τὴν λατινικὴν μέχρι θαύματος⁽²⁾. Ὁ περιφανὴς Ἄλδος Μανούτιος ἐμισθώσατο αὐ- τὸν πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἐκ τῶν πιστηρίων του ἐξερχομένων Ἑλ- λήνων συγγραφέων ἀπετέλει δὲ καὶ μέλος τῶν ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ περιφήμου ἐκείνου τυπογράφου συνερχομένης ἀκαδημίας. Ἰνωμά- σθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν εἰς Πατάδιον, καὶ ἡ φήμη του εἴλκυσεν ἐκεῖ πλῆθος ἀκροατῶν πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τοσαύτης δ' εὐσυνειδησίας ἐξεπλήρου τὸ καθήκον τῆς διδασκαλίας, ὥστε μόλις τέσσαρας ἡμέρας καθ' ὅλον τὸν ἑναυτὸν δὲν παρέδιδε⁽³⁾. Ἡ ἐν Ἰταλίᾳ εἰσβολὴ τῶν Γάλλων ἠνάγκασε τὸν Μουσοῦρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ Πατάδιον, καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς Βενετίαν (1509), ἔνθα ἐδίδαξε μετὰ τοσοῦτου κρότου τὴν Ἑλληνικὴν, ὥστε παμπληθεῖς συνέβρον ἐκεῖσε ἀκροαταί, καὶ ἡ Βενετία, ἕνεκα τῆς γο- νίμου καὶ παταγώδους διδασκαλίας του, ἐπωνομάσθη Νέαι Ἀθήναι⁽⁴⁾.

(¹) Αὐτὸς δὲ Μουσοῦρος εἰς τὸ πρὸς Πλάτωνα κείμενόν του ἀναφέρει, ὅτι ἐιδόχθη ὑπὸ Λασκάρως:

Λασκαρίων γενεῆς ἐρικυδέως ἔκρον ἄσπον,
 Καὶ τριπροσωποφανοῦσ οὔνομ' ἔχοντοσ θεοῦ·
 Ὅσ μ' ἔτι τυτθὸν ἰόντα πατῆρ, ἄτε φίλτατον υἱὸν
 Στεργόμενοσ περὶ δὴ στέρξεν ἀπὸ καρδίης,
 Καὶ μοι στείνοσ ὁδοῦ πρὸσ Ἀχαιίδα μοῦσαν ἀγοῦσησ
 Δεῖξεν ἀριγνώτωσ μοῦνοσ ἐπιστάμενοσ.

Καὶ Ἄλδοσ Μανούτιοσ προσφωνῶν τῷ Ἰάνῳ Λασκάρει τὸν Σοφοκλεῖα « Marcus Musurus noster est tui studiosissimus et perquam gratus discipulus nam, quantum bonis litteris moribusque proferit autem plurimum, id omne tibi acceptum refert ».

(²) « Latine lingue usque ad miraculum doctum eum fuisse, quod vix illi Græco contigerit, præter Theod. Gazam, et Io. Lascarem (Erasmii epistolæ III).

(³) « Totio anno vix quatuor intermittebat dies, quin publice profiteretur » (Iovius).

(⁴) Ὁ Ἄλδοσ γράφει ἐν προλόγῳ τῆς ἐν 1513 ἐκδόσεωσ τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Σκυ-

Τῇ 1516 μετέβη εἰς Ῥώμην⁽¹⁾, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομιένου ἔτους προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποθανόντος Μανηλίου Ῥάλλη. Ἐξαισία δ' ἐπικρατεῖ σύγχυσις μεταξὺ τῶν περὶ αὐτοῦ γραφάντων, διότι οἱ μὲν Ἰόβιος, Ἐρασμος, καὶ Βαῦλος γράφουσιν, ὅτι Μονεμβασίας ἀρχιεπίσκοπος ἐξελέχθη ὁ Μουσοῦρος, οἱ δὲ Βαριλλάσιος, καὶ Νικόλαος Παπαδόπουλος ὁ Κομνηνός, ὅτι οὐχὶ Μονεμβασίας ἀλλ' Ἐπιδάμνου τῆς Δαλματίας. Πᾶσαι ὁμοῦ αἱ ἀντιρᾶσεις αὗται διαλύονται σήμερον. Ἐν τῇ Δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν εὕρηται δύο ἀνέκδοτοι περγαμνῆαι περὶ τοῦ Μουσούρου, ὡς ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἱεραπέτρας, δωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Δάμπρου, ἐξ ὧν ἀντιγράφαντες τὴν μίαν παρεντιθέμεθα.

In Nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis evidenter pateat et sit notum, quod anno Nativitate domini Millesimo Quingentesimo decimo septimo, indictione quinta, die vero secunda mensis Februarii, Pontificatus sanctissimi in Χριστῷ patris et domini nostri domini Leonis divina providentia Pape Decimi anno quarto; in meci Notarii publici testiumque infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum presentia, personaliter Constitutus Reverendissimus in Christo pater et dominus Marchus Musurus electus Monembasiensis et Episcopus Hierapetrensis principalis principaliter pro se ipso, extra tamen quorum cumque procuratorum suorum per eum hactenus quomodolibet constitutorum revocationem, omnibus melioribus modo via jure causa et forma, quibus melius et efficacius de jure potuit et debuit, fecit, constituit, creavit, nominavit, et solenniter deputavit suum verum certum legitimum et indubitatum procuratorem actorem, factorem, negotiorumque suorum infrascriptorum gestorem ac nuncium specialem et generalem, itaque specialitas generalitati non deroget, nec e contra videlicet, venerabilem et egregium virum dominum Manussum, sacchellarium Cretensem, ejusdem domini constitu-

σολωμῶ « Marcus Musurus, vir doctissimus nunc publice profiteretur Venetiis, frequentis semper ac gravi auditorio litteras Græcas ». Ὁ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν 1514 ἔκδοσιν τοῦ Πινάκρου « Venetias, alteras hoc tempore possumus dicere Athenas, cum propter alios plurimos singulari doctrina præditos viros, tum propter Musurum nostrum ». Καὶ Φραγκίσκος Φαζέλος γράφων τῷ 1513 « Venetiarum hoc tempore Athenarum alterarum vere dici possunt, propter litteras Græcas, quarum studiosi undique concurrunt, quemtu publico stipendio conducentum curasti, cuique faves plurimum ». Ταῦτα καὶ πρὸς Ἰωάννην Ευθεσίωνα ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἄλδος τῷ 1514, καὶ Ἄλιος Γυράλδος.

(1) Ὁ Βαῦλος λέγει, ὅτι εἶδαξεν ἐν Ῥώμῃ τὰ Ἑλληνικά· ὁ δ' Ἐρασμος « Musurum fortuna retraxit a Musis, Leonis favore Romam agrimum. (Ciceronianus).

entis ex sorore nepotem, absentem tanquam presentem, solum et insolidum specialiter et expresse ad ipsius domini constituentis nomine et pro eo, quandam gratium reserve in tota insula Cretensium et Cypro existen . . . sibi per sanctissimum dominum nostrum Leonem papam decimum concessisse, prout in eadem reserva in forma brevis expedita ac processus desuper fulminata omnibus et singulis personis, quibus opus fuerit presentandum intimandum et notificandum et quecumque beneficia ecclesiastica sub dicta gratia reserve vacantia acceptandum, nec non corporalem realem et actualem possessionem quorumcumque beneficiorum vacantium capiendum intrandum apprehendendum et manutenendum, ac possessionem sibi conferri petendum et obtinendum, necnon quoscunque fructus redditus et proventus quorumcumque beneficiorum petendum levandum exigendum et recuperandum ac de illis habitis et receptis quietandum et quietantiam seu quietantias faciendum cum solenni pacto de re habita ulterius non petendo, necnon attendandum locandumque seu ad firmam vel annuam pensionem dandum et concedandum, ac illis beneficiis laudabiliter in divinis deserviendum et deserviri faciendum. Et si necesse fuerit pro premissis omnibus et singulis in quocunque foro sive iudicio coram quibuscunque iudicibus et commissariis tam ordinariis quam extraordinariis comparandum et agendum ac ipsam dominum constituentem et ejus jura defendendum, libellum seu libellos et quascunque petitiones summarias dandum et recipiendum darique et recipi videndum; litem seu lites contestandum et contestari videndum; calumnie et quodcunque alterius generis licitum et honestum juramentum in animam ipsius domini constituentis ac ipsius nomine prestandum et ex adverso prestari videndum ponendum et articulandum ponique et articulari videndum, ac eos tenendum et observandum; sententiam seu sententias tam interlocutorias quam diffinitivas ferri petendum et audiendum, et ab ea vel eis et a quocunque alio gravamine ipsi domini constituendi illato vel inferendo provocandum et appellandum, appellatosque semel et pluries debita cum instantia petendum et obtinendum, appellationemque et appellationes hujusmodi intimandum et prosequendum, ipsasque ad Romanam curiam, si opus fuerit, deducendum et amoliri faciendum, expensas, damna et interesse, taxandum et taxari petendum et faciendum, ac super ipsis, si necesse fuerit, jurandum et unum quoque vel plures procuratorem seu procuratores loco ipsius cum simili aut limitata potestate substituendum, eumque vel eos revocandum et onus procuracionis hujusmodi in se reassumendum totiens quotiens opus fuerit et sibi videbitur expedire, presenti procuratorio nichilominus in suo robore duraturo; et generaliter omnia alia et singula faciendum dicendum gerendum exercendum et procurandum que in premissis et circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet oportuna et

quo ipse dominus constituens faceret et facere posset, si premissis omnibus praesens et personaliter interesset, etiam si talia forent quae mandatum exigere magis specialem quam presentibus est expressum, promittens insuper idem dominus Constituens sibi a me notario publico infrascripto tanquam publice et auctentive persone solemniter stipulans et recipiens vice ac nomine omnium et singulorum quorum interest intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum se ratum gratum atque firmum perpetuo habiturum totum id et quicquid per dictum procuratorem constitutum ac substituendum ab eo actum dictum gestum vel procuratum fuerit in premissis seu quomodolibet premissorum, relevans nichilominus ex nunc et relevare volens eundem procuratorem ab omni onere satis dandi ac iudicio sisti et iudicatum solvi eam omnibus et singulis ejus necessariis et opportunis, sub hypotheca et obligatione omnium bonorum suorum mobilium et immobilium presentium et futurorum et qualibet alia juris et facti renunciatione ad hoc necessaria pariter et cautela. Super quibus omnibus et singulis premissis idem dominus constituens sibi a me Notario publico infrascripti unum vel plura publicum seu publica fieri petiit atque confici instrumentum et instrumenta. Acta fuerunt haec Romae in demo habitationis ejusdem domini Constituendis sub anno indictione die mense et pontificatu quibus supra, presentibus ibidem domino Leonillo Leonus catholico Paduus et Aloysio Vallo catholico, Graeco natione, testibus ad premissa vocatis atque rogatis.

† Ιω̄ς Ego Ioannes Theobaldus Clericus Lingonensis publicus apostolica et imperiali auctoritatibus Notarius ac in officio Archivii Romane Curie descriptus et annotatus, quia premissis omnibus interfui eaque omnia sic fieri vidi, ideo hoc praesens instrumentum suscripsi signoque meo signavi in fidem omnium premissorum rogatus et requisitus.

Io. Theobaldus Notarius ⁽¹⁾.

Διὰ τῆς συμβολαιογραφικῆς ταύτης πράξεως ὁ Μουσοῦρος (electus Menembasiensis et episcopus Hierapetrensis) διορίζει γενικὸν καὶ εἰδικὸν ἐπίτροπον καὶ πληρεξούσιον ἐπὶ τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ δωρηθέντων αὐτῷ κτημάτων τὸν ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιὸν τοῦ Μανούσου τὸν Κρητα. Ἡ δ' ἑτέρα περγαμηνή ἐστὶν αὐτὸ τὸ δωρητήριον τῶν ἀνω κτημάτων, ἐκδοθὲν ὑπὸ πάπα Λέοντος Ι΄. τὴν 20 Ἰανουαρίου 1517, καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν « Dilecto filio Marcho Musuro electo Monembasiensis ⁽²⁾ ».

(1) Ἐτηρήθη ἡ ὀρθογραφία τοῦ ἀρχαιτύπου, ἀνεπληρωθειῶν μόνον τῶν συγκεκομμένων λέξεων.

(2) Δὲν καταχωροῦμεν καὶ ταῦτο, ὡς λίαν σχοινοτενές, καὶ αἰότι, ἐνεκα τῆς ἐσχισμένης διαφοράς, ἐλλείπουσαν ὀλόκληροι περίοδοι.

Ἐκ τούτων ἄρα πιθόμεθα, ὅτι ὁ Μουσοῦρος Μονεμβασίας καὶ οὐχὶ Ἐπιδάμνου ἀρχιεπίσκοπος προχειρίσθη.

Δὲν μετέβη ὁμοῦ εἰς τὴν θῆσιν του, διότι ὁ θάνατος προλαβῶν ἔκοψε τὸ νῆμα τοῦ βίου του. Ἀσθενήσας ἐξ ὑδρωπος (1), ἀπέθανε κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1517 ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Μαρίας De la Pace. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ὁ Ἀντώνιος Ἀμιτέρνος ἔγραψε·

Musure, o mansure parum, properata tulisti
Præmia; namque cito tradita, rapta cito.

Antonius Amiternus

Marcò Musuro Cretensi
exactæ diligentia grammatico
et raræ felicitatis poetæ
posuit.

Καὶ ὁ Ἀσφόρος·

Arma Pelasgiacas quaterent dum Turcica terras,
inveherent culto barbariemque solo.

Qui fecerunt Musæ? fugere Helicone relicto;
Phocim et Ascræum deserve nenus.

Regna latina petunt, et erat Musurus in illis.
Hospicio ictuntur hospitis ante sui.

Nunc etiam bustum, grata pietate sepulti,
Officii quamvis sedulitate colunt.

Thespiacas frontes circum et Parnassida laurum,
Ex sacro spargunt ex Helicone thymum:

Castalias nymphas aliæ, et cape munera dicunt,
Musure Aonii factus Apollo chori.

Ὁ Μουσοῦρος θαυμάζεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὡς ποιητῆς ὑψιπέτης, Ἑλληνιστῆς καὶ Λατινιστῆς ἄριστος, καὶ κριτικὸς διάστροφος. Ὁ Ἐρασμος λέγει περὶ αὐτοῦ « totiæ philosophiæ studiosissimum, virumque summis rebus natum . . . eruditione græcissimum . . . virum eruditum in omni disciplina-

(1) Παῦλος ὁ Ἰβίδιος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Μουσοῦρος δισανασχετῶν διότι δὲν συμπεριελήφθη τοῖς τότε ἐκλεχθεῖσι τριάκοντα Καρδινάλιοι ἀσθενήσας τέθνηκεν· ἀλλὰ ταῦτ' ἀνυπόστατα καταδείκνυνται ὑπὸ Βαιρνέρου ἐπικαλουμένου τὰς μαρτυρίας πολλῶν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐξειδικασμένης μετριοφροσύνης τοῦ διαστροφίου Ἑλληνοῦ, περὶ οὗ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁ Βαλεριανὸς λέγει· « Non dignitatem ullam aut beneficii commodum in eo vitæ colore duxerit, qui hominum opinione judicatur amplissimus, sed sibi, summa in libertate versari solito, summam deformitatem, et miseriam arbitratus sit ».

rum genere ". 'Αλλαχού δὲ ὁ αὐτὸς ἐξανίσταται ἀπορῶν πῶς Ἐλλην ἔγινωσκε τὴν λατινικὴν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν. (Ciceronianus tom. I. σελ. 1010). Καὶ ὁ Ῥενάνος, "nihil in græcis auctoribus erat tam reconditum, quod non aperiret, nec tam involutum, quod non expediret Musurus, vere Musarum custos et antistes. Omnia legerat, ritus veteres ad unguem callebat. Hanc tam consummatam eruditionem etiam insignis pietas commendabat".

Ὁ Μουσοῦρος ἦτο μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας μετὰ τινος συνωνύμου Ἰωάννου, πιθανῶς ἀδελφοῦ του.

Ὁ Ἄλδος προσεφώνησεν αὐτῷ τὸν Β'. τόμον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἔτει 1509 ἐκδοθέντων Ἑλλήνων ῥητόρων, ἐπιστasia τοῦ Κρητὸς Δημοτρίου Δούκα. Εἰς τὸν Α'. τόμον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως προσφωνούμενον εἰς Ἰάννον Λάσκαριν εὔρηται ἑλληνιστὶ πρόλογος τοῦ αὐτοῦ Δούκα πρὸς Μουσοῦρον.

Συγγράμματα δὲν ἔγραψεν ὁ περιφανὴς οὗτος Ἕλλην, ἐκτὸς ἐπιστολῶν τινων, ἐπιγραμμάτων καὶ ποιημάτων συνεκδοθέντων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κριτικῶς ἐπεξεργασθεῖσιν Ἑλλῆσι συγγραφεῦσιν. Ἐν τῶν ποιημάτων τούτων καὶ μόνον ἤρκει ν' ἀποθανατίσῃ τὸν Μουσοῦρον εἶνε δὲ τοῦτο τὸ εἰς ἔπαινον τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ φιλέλληνος πάπα Λέοντος Ι'. ποιηθέν. Ἡ ἐξαισία αὕτη φῶδῃ ἀποπνεύουσα τὸ μῦρον τοῦ πατριωτισμοῦ καταδείκνυσι τὴν περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον δεινότητα ὡς καὶ τὸ γόνιμον τῆς φαντασίας τοῦ Μουσοῦρου ἀποτελουμένη δ' ἐκ διακοσίων στίχων προετάχθη τῆς ὑπὸ Ἄλδου τῷ 1513 ἐκδόσεως τῶν ἀπάντων τοῦ Ἑλλήνος φιλοσόφου, καὶ μεταφραστῆσα εἰς ὁμοίους λατινικοὺς ὑπὸ Ζηνοβίου Ἀκαϊύλη μετετυπώθη ἰδίᾳ ὑπὸ Μουγκέρου τῷ 1676 ἐν Ἀμστελοδάμφ, καὶ μετὰ νέων σμειώσεων ὑπὸ Βουτλέρου ἐν Κανταβριγίᾳ τῷ 1797 ὕστερον δὲ μετὰ νέας Ἑλληνικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Φοστέρου.

Ἐπειδὴ δ' αἱ ἐκδόσεις αὗται εἰσι λίαν δυσεύρετοι ἐπισυνάπτομεν καὶ ἡμεῖς αὐτὴν ἐνταῦθα.

ᾠδὴ εἰς Πλάτωνα.

Ὅτι Πλάτων, ξυνοπαδὲ θεοῖς καὶ δαίμοσιν ἦρας,
Πασσούτῃ μεγάλῃ Ζητὶ παρεπομένοις,
Ἄρμα κατ' οὐρανὸν ἐέρῃν ἀλλοκόδων ὅτε πύλων
Κεῖνος ἔλαβ', πτηνῶν δίφρῳ ἐφεζόμενος,
Εἰ δ' ἄγε νῦν κατέβηθι, λιπῶν χορὸν οὐρανίωνων

Ἐξ γὰρ ψυχοφυῶν εἰρσεῖη περυγῶν,
 Καὶ λάξου τόδε τεύχος, δ Σωκρατικὴν δαριστὴν
 Ἄμφις ἔχει, καὶ σῆς κεδνὰ γένηθλα φρονός.
 Ὡ ἐνὶ κοσμοτέχνης, δικτῶ πτυχᾶς Οὐλύμποιο
 Ἐξ ἰδίων ἔλκων ἀρχέτυπον κραπίδων,
 Δείματο καρπαλίμως ὑπέτην σελέεσσιν ἀπειροσ
 Δαιδάλλων, τὴν περ κλείομεν ἀπλανία.
 Τὰς δ' ἄρ' ἐφεξείης μονοτεγγείας ἐξετόρευσεν,
 Λύτοθεν ἀκροτάτης ἀντία κινυμένας
 Ἦ σφέας ἀρπάζουσα παλιμπλάγκτοιο κελεόθου
 Σύρει ἀναγκαίη ται δὲ βιηζόμεναι
 Οὐκ ἀέκουσαι ἔπονται ὅμως ἐν οἶμον ἐκάστη
 Ἐμπαλιν ἐξανύει βάρδιον ἢ τάχιον.
 Ὡ ἐνὶ κυδρὸς Ἔρωσ ἀπὸ γαίης ὑψὸς ἀείριον
 Ἰμέρω ἄμμε φλέγει κάλλεος οὐρανόσιν
 Ὡ ἐνὶ σὺ ψυχᾶς φύσιν ἄφθορον, οὐδ' ἀμενηνοῦ
 Σκῆνευς ὀλλυμένου, δείξας ἀπαλλυμένην
 Ἄλλοτε διογενῶν πόλιν οὐρανογεῖτονα φωτῶν
 Κτιζεις, οἷσι μίλει πότνα Δικαιοσύνη,
 Ἡδὲ καὶ Εὐνομή κουροτρόφος· οὐδ' ἀπ' ἐκείνου
 Νύσφιν ἀπετραπέτην ἄστεος ὄσσε πάλιν,
 Αἰδῶς καὶ Νέμεσις· Τίς ἕκαστά κε μυθολογεῖται
 Ὅσσα θεσπνεύστοις ταις δ' ἐνέθου σελίσι
 Τὰς γε λαθῶν ἀφίκοιο πόλιν βασιληίδα πασέων,
 Ὅσας οὐρανόθεν δέρκεται ἡλίος,
 Ρώμην ἐπτάλοφον, γαίης κράτος αἰὲν ἔχουσαν
 Ἦς διὰ μεσσατίης Θύμβρις ἐλισσόμενος
 Κοίρανος Ἐσπερίων ποταμῶν κρατιφόρος εἷσιν,
 Οὐθαρ παιῶν βόλακος Ἀύρωνίης
 Ἐλθῶν δ' οὐ Σικελῶν ὀλοόφρονα κεῖθι τύραννον
 Ἄμοφάγον Σκύλλης λευγαλῆς τρόφιμον,
 Ἰθριστὴν Μουσείων Διονύσιον, ἀλλά γε δήεις,
 Ὡ τόθ' ὅμοιον ἰδεῖν φῶτα μάτῃν ἐπόθεις.
 (Ἄμφοτερον σοφίης τε πρόμιον καὶ ποιμένα λαῶν,
 Ὅπποσοι Εὐρώπην ναιετάουσιν ὄλην).
 Λαυριάδην ἐρατῆς Φλωρεντίδος ἀστέρα πάτρης
 Λαμπρόν· ἀτὰρ Μεδίκων τῶν ὀνομαστοτάτων
 Τηλοθόσε καλὸν ἔρνος, ἀειθαλῆς, ἀγλαόκαρπον
 Τὸ πρὶν Ἰωάννην, νῦν δ' ἄρ' ἀπειρεσίων
 Γαῖδων ἐσσηνα Λέοντα, κράπιστον Ὀλύμπου
 Κλειδοῦχον, τοῦ νεῦμ' ὡς Δίος ἀζόμεθα
 Πᾶς ὃν ἀναξ σέβεται γονούμενος, οὐδέ τις αὐτῶ
 Τολμῆ σκηπτούχων ἀντιφειρέζμεναι.

Εἰσὼς δ' ἄλλυδιόδαμον ἀνάκτορον, εἰδὼς ἐραστής
 Σείο, Πλάτων, πολλοὺς ὄψεται ἐν μεγάροις,
 Παντοίαις ἀρεταῖσι μεμηλότας, ἧδ' ὀφιστας
 Τερπνοῦς καὶ πινυτοῦς Ζητὸς ἐπιχθονίου.
 Πάντοθεν οὖν αὐτὸς μετεπέμψατο, καὶ σφίσι χαίρει,
 Τιμήντα διδοῦς καὶ πολλόλθα γέρα.
 "Ἐξοχα δ' αὖ περὶ κῆρι φιλεῖ δύο· τὸν μὲν ἐφ' ἱρή:
 Ἑλλάδος οὐχ ἓνα τῶν οἱ πελόμεσθα τανῦν,
 Ῥωμαῖοι Γραικοὶ τε καλούμενοι, ἀλλὰ παλαιῶς
 Ἀτθίδος ἢ Σπάρτης εἰκελον ἡμῶσις"
 Λασκαρίων γενεῆς ἱρικυδῖος ἄκρον ἔωτον,
 Καὶ τριπροσωπεφανοῦς οὐνομ' ἔχοντα Θεοῦ·
 "Ὅς μ' ἔτι τυτθὸν ἰόντα, πατὴρ ἄτε φίλατον υἱὸν
 Στεργόμενος, περὶ δὴ στέρξεν ἀπὸ καρδίης,
 Καὶ μοι στεῖνος ὁδοῦ πρὸς Ἀχαιίδα μῦσαν ἀγοίτης
 Δείξεν ἀριγνώτως, μόνος ἐπιστάμενος.
 Τὸν δ' ἕτερον τριπλασι κεκασμένον εὐεπίησι,
 Καὶ κλασθέντα τριῶν χερσὶ σοφοῖς χαρίτων,
 Βεμβιάδην ἦρωα· πατὴρ δὲ συνίστορα πάντων
 Θῆκεν ἀπορήτων οὐατα τοῦδε μέγας,
 Πάντα οἱ ἐξαυδῶν μελεδήματα πορφύροντο:
 Θυμοῦ, ἀναπτύσων τ' ἤτορ ἐνερθεν ὄλον.
 Κεῖνοι δὴ σ' εἰδόντες ἀγινήσουσιν ἐς ὤπα
 Πατρός· ὁ δ' ἀσπασίως δέξεται· ἀλλὰ σύ περ,
 Ἥ θέμις, ἀχράντου δράξαι ποδός· ἴλαθι, λίξας,
 Ὡ πάτερ, ὦ ποιμᾶν, ἴλαθι σαῖς ἀγέλαις"
 Δέχυστο δ' εὐμενείως δῶρον, τόπερ Ἄλδος ἀμύμων,
 Δεψήταις ἐρίφων γραπτὸν ἐν ἀρνακίσι,
 Πρόφρων σοι προίησι, διοτρεφίς· αὐτὰρ ἀμοιβὴν
 Τῆς δ' εὐεργεσίας ἦτε κείνος ἀνὴρ,
 Οὐχ ἓνα οἱ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, οὐδ' ἓνα πύμψη:
 Ἐμπλήσῃν βηγέων λάρνακα πορφυρέων,
 Ἄλλ' ἔν' ἀποσβέσσης μαλαρὸν πῦρ ἄλλοπροσέλλου
 Ἄρηος· τῶ νῦν πάντ' ἀμαθυνόμενα
 Ὀλλυται. Οὐκ αἰεὶς ὡς Εὐγανείας ἐν ἀρούραϊς,
 Πάντα πλέω λύθρου πάντα πλέω νεκυῶν;
 Παίδων δ' οἰμωγὴν καὶ θηλυτερῶν ὀλολυγὴν
 Ὄκησε μὲν Κύκλωψ, ὤκησε δ' Ἀντιφάτης.
 Φλόξ δ' ὀλοῆ· τεμένη τε Θεῶν, οἴκουσ τε πολιτῶν
 Δαρδάπτει, μογερῶν τε ἀγρονόμων καμάρτους,
 Ὅσων δ' αὐθ' ἤφακτος ἐφίστατο, ταῦτ' ἀλαπέζει
 Βάρβαρος, σὺ στοργῆν οὐδ' ἔλεητὸν ἔχων.
 Παῦσον, ἀναξ, χάριτον ἐμφύλιον· ἐνθίο σοῖσιν

Γίσειν εἰρήνην καὶ φιλότητα, πάτερ,
 Σχέλιος ἦν τεταγῶν Ἄρης πολυδενθὲς ἐς ἄντρον,
 Ὅσε, λίθοις φράξας κῆμα κατωρυχίσιν
 Ἄλλὰ σὺ μιν μοχλοῖσιν ἐνέλευσον, ἤδη Δόγιοι
 Δείξον ἰδεῖν Θεοῦ λάτριον, ἀρεταῖα
 Εἰρήνην, πολύκαρπον, εὐφρονα, βοτρυόδωρον,
 Εἰρήνην κόσμῳ παντὶ ποθεινοτάτην.
 Αὐτὰρ ἀρετμηθέντας ἐπιπροσάφον ἔπαντας,
 Τουρκογενῶν ἀνόμοις ἔθνεσι αἰνολόκων,
 Οἳ χθόνα δουλώσαντες Ἀχαιῶα νῦν μεμαῶσι
 Νεῶσι δικπεραὰ γῆν ἐς Ἴηκωγίην,
 Ζεῦγλαν ἀπειλοῦντες δοδλεῖον ἐπ' ἀχέην θήσειν
 Ἄμμιν, ἀπιστώσειν δ' οὐνομα θεοτόκου.
 Ἄλλὰ σὺ δὴ πρότερος τεῦξον σφίσι αἰπὴν ἄλεθρον,
 Πέμψας εἰς Ἀσίης μυρία φύλα κίδον
 Χαλκιοσθηρήκων Κελτάων θούριν ἐνωῖά
 Ἴσπουκ κεντώντων πρῶσιν εἰδομένους,
 Αἰθῶνων μετέπειτα σακίσπαλον ἔθνος Ἰθῆρων,
 Καὶ μέλαν Ἑλβετίας περὶσάχιο νέφος,
 Γερμανῶν τε φάλαγγας ἀπειρόνας ἀνδρογιγάντων,
 Τοῖς δ' ἐπὶ Βρεττανῶν λαῶν ἀρηϊφίλων,
 Πάσης τ' Ἰταλίας ὅσ' ἀλευσέτω λείψανα πότμου,
 Οὐδὲ διεβράσθη δούρεσιν ἄλλοθροῶν
 Ἄλλα μὲν τραφερῆς δολιχῆς ἀναμετρήσαντες
 Ἄτραπτοῦς, ἀν' ὄρη καὶ διὰ μεσογείων,
 Καὶ ποταμῶν διαδάντες ἀεικλάδοντα ρέεθρα,
 Δυσμενέσει γένους κῆρα φέροισιν ἐμοῦ
 Θωρηχθέντες ὁμοῦ σὺν Παίοισιν ἀγκυλοτόξοις,
 Τοῖς θαμὰ Τουρκάων αἵματι δευομένοισι.
 Αὐτὰρ χιλιόναυς Βενέτων ἀλὸς ἀρχιμεδόντων
 Οὐλαμὸς, ὠκυάλους ὀλκᾶσι μαρνάμενος,
 Καὶ νέες Ἰσπανῶν μεγακῆτιες οὐρεσὶ ἴσαι,
 Αἶ' κορυφᾶς ἰστών ἐντὸς ἔχουσι νεφῶν,
 Εὐθὺς ἐς Ἑλλήσποντον (ὕπερ καρχῆστα δὲ σφίω
 Αἰὲν ἀπειρόσω σταυρὸς ἀλεξίκακος)
 Ὀρμάσθων ἦν γὰρ τε πόλις Βυζαντίδι πρώτη
 Νόστιμον ἀστράψῃ φέγγας ἐλευθερίας,
 Αὐτὴν κεν θλάσσειας ἀμαιομακτέσιο δράκοντος
 Συντρίψας κεφαλὴν τέλλα δὲ τοῖο μέλι
 Ρεῖ' ἀλαπαδὰ γίνοντο· λέως ὅτι θάραος ἀείρας
 Γραικὸς, ὁ δουλεῖα νῦν κατατρυχόμενος,
 Ἀρχαίης ἀρετῆς, ἴν' ἐλεύθερον ἤμαρ ἴδηται,
 Μνήσεται, εὐτάξων δῆριον ἐνδομύχως·

Αὐτὲρ ἐπεὶ κτείνωσιν ἀλαστόρας, ἧ πέραν Ἰνδῶν
 Φυύγοντας κρατερῶ γ' ἐκείλωσι βίη,
 Αὐτῆμαρ σὺ θεοῖς ἐπινίκιον ὕμνον αἰδῶν,
 Καὶ μεγάλως χαίρειν εἵνεκα καμμονίης,
 Ἄνδράσι νικηταῖς στεφανηφόρα κραεῖτ' ἔχουσιν,
 Ἄσιδος ἀφνειῆς πλοῦτον ἀπειρέσιον,
 Τουρκάων ἀφενός τε, ρηηφινιάν τε καὶ ὄλθον,
 Ἐξηκονταετῆς ἐν συνέλειξε χρόνος,
 Χερσὶ τροπαίουχοις διαδάσσειαι ἀνδρακῆς· οἱ δ' αὖ,
 Σκυλοχαρεῖς, πάτρης μνησάμενοι σφετέρης
 Μίλφονται καθ' ὄδον Παιθόνα καὶ πρύλιν ὄπλοις
 Ὅρχήσονται, ὄλα φυγῇ ἀγαλλόμενοι·
 Καὶ τότε δὴ ποτὶ γαίαν, ἀπ' οὐρανοῦ εὐρυόδειαν,
 Πτήσεται Ἀστραίου πρέσβα δίκη θυγάτηρ,
 Μηκέτι μνηίουσα βροτοῖς· ἐπεὶ οὐκ ἔτι ἀλιτρὸν,
 Ἄλλ' ἔσται χρυσοῦν, πᾶν γένος ἡμερῶν,
 Σίτο θεμιστεύοντος ὄλη χθονί, καὶ μετ' ὄλεθρον
 Δυσσεβέων, οὔσης πανταχοῦ ἡμερίης.
 Καὶ τὰ μὲν εἶθε γένοιτο· μαθήμασι δὲ νῦν παλαιῶν
 Ἑλλήνων, ὧ ἴναξ, ἄρκεσον οἰχομένους.
 Θάρσυνον δ' Ἐκάτοιο φιλαγρούπνους ὑποφήτας,
 Δωροῖς μειλίσων καὶ γεράεσσι Θεῶν
 Παντοδαπούς τε, πάτερ, ξυνεγείρων ἡμῖν Ἀχαιῶν,
 Ἦδὲ πολυσπερέων υἱίας Ἐσπερίων,
 Πρωθίθας, καὶ μῆτε φρενῶν ἐπιθευίας ἐσθλῶν,
 Μῆτε φυτῆς, μῆτ' οὔν αἵματος εὐγενέος,
 Ἐν Ῥώμῃ κατάνασσον· ἐπιστήσας σφίσιον ἄνδρας
 Οἱ σώζουσι λόγων ζώπυρον ὠγυγίων·
 Ναιόεν δ' ἀπάνευθε καλυπκάρθμοιο κυδοιμοῦ,
 Νηϊδέων προχοαῖς γαιτονέοντα δόμον·
 Τῷ δ' Ἐκθημέλης ὄνομ' εἶη κυδιανείρης,
 Ζήλω τῷ προτέρῳ, ἦν ποτ' ἐγὼ νεμόμην
 Κούροις εὐφρέεσσι ἐπισταμένως ἄαρτζων,
 Τούς γ' ἀναμμνήσκων ὦν κάρος αὐτοὶ ἴσαν.
 Ἄλλ' ἡ μὲν δὴ ὄλωλε· σὺ δ' ἦν καινὴν ἀναζητήρης,
 Ἐνθεν ἄρ' εὐμαθίης πυρσὸς ἀναπτόμενος
 Βαιοῦ ἀπὸ σπινθῆρος, ἀναπλήσει μάλα πολλῶν
 Ψυχὰς ἠθέων φωτὸς ἀκηρασίου·
 Ἐν Ῥώμῃ δὲ κεν αὐθις ἀναθήσειαν Ἀθῆναι,
 Ἄντι τοι Ἰλισσοῦ Θύμβριν ἀμειψόμεναι.
 Ταῦτά τοι ἐκτελέσαινι κλίος, πάτερ, οὐρανόμηκες
 Ἐσχατιαὶς ἦξει μίσηρ' ἐς Ὑπερβορέων.
 Ποία γάρ ποτε γλώσσα τιτὴν ποῖον στόμα φήμη

μὲντ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου, ἐπιστάτης καὶ διορθώσε. αὐτοῦ τοῦ Λασκάρου. Εἶναι δὲ τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ περιφανοῦς Ἄλδου Μανουτίου ἐκδοθὲν, καὶ ἐτυπώθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1494, ὡς ἐν τέλει ἀναγινώσκειται: « Impressum est Venetiis summo studio litteris ac impensis Aldi Manucii Romani anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi MCCCCLXXXIII, Ultimo Februarii »· περιέχει δύο προλόγους λατινιστὶ τοῦ σοφοῦ τυπογράφου, καὶ περιγράφεται λεπτομερέστερα ὑπὸ Ῥενουάρδου (Annales de l'Imprimerie des Alde tom. 1). — Ἀνετυπώθη τῷ 1509 ἐν Ῥώμῃ, ὑπὸ αὐτοῦ Ἄλδου 1515, ἐν Δελφίνοις 1516, Παρισίους 1535, Βενετίαις 1521, 1540, καὶ 1557· μετὰ νέας δὲ λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Τρικαιλλίου ἐν Φεβρῶντι 1540, καὶ πολλὰκις μετέπειτα ἐν Βενετίαις καὶ ἄλλαχοῦ).

— Περὶ τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν. (συνεκδοχὴν τῆ γραμματικῆς ἐτυπώθη, ἰδίαι παρ' Ἄλδου ἄνευ ἔτους, ἐν Βασιλείᾳ 1517, ἐν Βενετίαις 1539, 1555, καὶ ὑπὸ Ἰω. Πατούσα 1714).

— Vitæ illustrium philosophorum Siculorum et Calabrorum. MCCCXCIX. (προσφωνοῦνται ὑπὸ Λασκάρου τῷ δὲν Φερδινάνδῳ δι Κουνίῳ ἀνετυπώθησαν τῷ 1562 ὑπὸ Μαυροῦ ἴκου ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ Ζαχαρία (Bibliotheca di storia litterariu), καὶ Φαβοικίου (Bibliotheca Græca) ἰδίαι δ' ἐξεδόθησαν οἱ βίοι τῶν Σικελῶν ὑπὸ Ῥαγούζα (Elogia Siculorum. Avigou. 1690), καὶ ὑπὸ Ἀμίκου (Memor. Letter. di Sicilia, 1756).

— Παραβολὴ περὶ Ὀρφείου. (ἐτυπώθη εἰς τὸν Α' τόμον τῶν Ταυρικανῶν Μαρμάρων).

— Ἐπισημειώσεις εἰς τὴν γραμματικὴν.

— Περὶ προσφῶδας ῥημάτων.

— Ἐπιτομὴ Ἡρωδιανοῦ μεγάλης προσφῶδας.

— Σημειώματα ἐκ τοῦ πρώτου τοῦ Μοσχοπούλου.

— Περὶ βραυτώνων καὶ περισπωμένων.

— Προλεγόμενα ῥητορικῆς.

— Ἐπιτομὴ ῥητορικῆς Ἑρμογένου.

— Περὶ τόνων τῶν ὀνομάτων.

— Μῆνες Ἀθηναίων, Βυθυνῶν, Κυπρίων, Καππαδόκων, μετὰ λεξικοῦ καὶ σημειώσεων.

— Τί ὀρθογραφία καὶ πόσα μέρη αὐτῆς.

— Ἑτυμολογία.

— Περὶ ὑπογραφομένων φωνηέντων, καὶ ἀντωνυμιῶν. (Συνεξεδόθησαν τῆ Γραμματικῆ ἐν Βενετίαις 1550).

— Ὀρθογραφικά.

— Προόμιον εἰς Γραμματικὴν.

— Περὶ τόνων εἰδικῶς τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν.

— Περὶ προσγεγραμμένων φωνηέντων.

— Περὶ σχηματισμοῦ ῥημάτων.

— Βίος Ἀγίου Δημητρίου.

ἐκδόσεώς του ταύτης λέγει ὁ Μουσοῦρος. « Εἰ δὲ τις τῶν ἀκριβῶς τοῖς πῶν πλάσι ἄλλαιμμοσιν ἐπεκρίντων, ἀηδῶς ἔχει πρὸς ἣν ἔκκεινται: τάβιν αἱ παρ' ἡμῶν ἐπιστολαί, ἐνθουμείσθω καὶ ἡμᾶς οὐκ ἂν οὕτως αὐτὰς ἀγνοήσαντας διαθήσθαι, ὡς ὁ χρόνος ἐπῆται καθ' ὃν τῶν ἐπιστελλέντων ἔκαστος ἦσθηκεν, εἶγε πασῶν ἠμποροῦμεν ἐπιχειρήσαντες ὀλίγαις οὔσαις, τὰς ἐκείστοις μνηστειομέναις ἡμῖν, ὅποιασοῦν ἀξιῶσαι προσιλόμεθα λήξεως, ἢ τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν ἀφελίσθαι τοῦ φιλολόγου. "Ἐτι κακεῖνο πάντας εἰδέναι βουλόμεθα, μέλιστα μὲν ἡμῖν τῆς ἄριστα διορθώσεως τὴν πραγματείαν ἔξιν μελήσαν, εἰ δὲ τι πῶ περιεδερόμαμεν, ἢ θεοτραμμένον εἶναι γράμμα, ἢ τι ταούτων, οἶον οὐδὲ τοῖς ἀκρῶ φασὶ δακτύλῳ τῆς ἑλληνικῆς γευσασμένους φωνῆς, ἐμποδῶν ἂν πρὸς τὴν ἔννοαν τοῦ καμμένου γενέσθαι. Ἐν μὲντοι ταῖς Ἀλλεξήρονος ἐστὶν οὐ τὰ τῆς οὔσεως διημπερτῆσθαι, μηδὲν ἡμῶν παρὰ τὰ ἐν ἀντιγράφῳ ἀνηκίστως, οὔσι διεφθαρμένοις, βίφοκινδύως καινοτομεῖν τολμησάντων. "Ὅθεν οὐδ' ἐκεῖνὸ γ' ἂν, εἰ καὶ μάλα φορτικὸν εἰπεῖν ὑποστειλαίμην, μηδένα τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα μεταχειριζομένων, ἐπι τοῖς αὐτοῖς οἷς ἡμεῖς ἐνετύχουμεν ἀντιγράφῳ, ὑγιέστερον ἂν ταύτην ἐπανορθῶσαι τὴν βίβλον' εἰ δ' ὁμοίως ἡμῖν οὐ φρονῶ' ὥστε τὸν ἐφ' ἅπασι σκωμμάτων εὐποροῦντα μῶμων, ἐνταῦθα μηδὲν ἔχαν μομησασθαι: τέλειον, δὲ δικαίως ἂν ἡμῖν προστριβείη, ἐκτὸς εἰμὴ τυχῶν, αὐτὰ γὰρ ταῦτα τὰ κατὰ τὴν κωρωνίδα δυσχεραίνου στωμίλα ».

— Ἀπάντα τὰ τοῦ Πλάτωνος. Venetiis, mense Septembri MDXIII. (εἰς φύλλον' διήρηται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν Α'. ἀπαρτίζεται ἐκ σελίδων 502, τὸ δὲ Β'. ἐκ 439 Ἡ πρώτη αὐτῆ τοῦ Πλάτωνος ἔκδοσις προσφωνεῖται εἰς Πάπαν Λιόντα Γ', ὑπὲρ οὗ συνέθετο ὁ Μουσοῦρος καὶ τὸ συνεκιδόμενον ποίημα εἰς Πλάτωνα'.

— Ἑσυχίου λεξικόν. Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ Soceri MDXIV. εἰς φύλλον. (Α'. ἔκδοσις).

— Gregorii Nazianzeni Theologi Orationes lectissimæ XVI. Venetiis, mense Aprili, MDXVI. 8ον. (εὔρηται καὶ ἐπιστολὴ Μουσοῦρου).

— Πausανίου, περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. Venetiis, mense Iulio, MDXVI. εἰς φύλλον (Α'. ἔκδοσις μετὰ προλεγομένων Μουσοῦρου).

— Oppiani de natura seu venatione piscium. Florentiæ, apud Iuntum, 1515. 8ον.

• Πρὸς δ' ἐπιμελήθη καὶ παρέβαλε τὰ κείμενα τῶν ὑπὸ Ἀλδοῦ ἐκδόσεων Ἀλεξάνδρου Ἀφροδισιέως (1) (1543), καὶ Ἀθηναίου (1544).

Ἀποθανόντος τὴν 8 Φεβρουαρίου 1515 Ἀλδοῦ τοῦ Μανουτίου ὁ Μουσοῦρος ἐξέδωκε τὴν ὀπ' ἐκείνου συνταχθεῖσαν ἑλληνικὴν γραμματικὴν, προτάξας πρόλογον λατινικῶς πρὸς Ἰωάννην Γρόλιον, ὃν ὀλόκληρον ὁ Renouard μετετύπωσε' (σελ. 473—5).

Ἐκτὸς τούτων ἐξέδωκεν ὁ Μουσοῦρος ἐν Ῥώμῃ τῷ 1547—Δημητρίου Παπαγαμμένου συνταγμάτιον περὶ ποδάγρας, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, ἧται ἀνετύπωσεν Ἐβρίκιος ὁ Στέφανος (Medicæ artis principes 4567).

(1) Ὁ Ἀλδος γράφει ἐν προλεγομένοις « Musurus noster eos cum antiquis conferens exemplaribus accuratissime recognovit ».

Τοῦ Μουσούρου εὑρηται ἐπιγράμματα εἰς τὸ ὑπὸ Ἄλδου *Dictionarium Graecum* 4497—εἰς τὸ ὑπὸ Καλλίεργη Μίγα ἐτυμολογικόν—δύο εἰς τιμὴν τῆς Ἡρώους καὶ Ασάνδρου, καὶ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μουσαίου (1547) (1). Ἐπιστολὴ δὲ ἰταλιστὶ ἰδημοσιεύθη ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Πίνου.

Ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἔγραψεν ἐπαινὸν τοῦ Μουσούρου δημοσιευθέντα σὺν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ (2).

Νικόλαος (3) Τομαῖος.

Ἐγεννήθη τῷ 1456 ἐν Βενετίᾳ ἐκ γονέων Ἠπειρωτῶν. Μετὰ τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐκπαίδευσίν του μετέβη εἰς Φλωρεντίαν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Γενόμενος μαθητὴς Δημητρίου Καλκοκονδύλου, κατέγινεν ἰδίως εἰς ἐμβριθεῖς μελέτας τῶν συγγραμμάτων τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, καὶ νέος ἤδη ἐξέδωκε τὴν πρώτην λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Πεπροικισμένος μὲ νοῦν γόνιμον καὶ εὐρείας γνώσεις, φιλοσοφικὰς τε καὶ φιλολογικὰς, προσεκληθὴ ὡς καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου. Ἐδίδαξεν ἐκεῖ πλέον τῶν τριάκοντα ἐτῶν, καὶ ἐμόρφωσε πλῆθος ἐπιφανῶν ὁμιλητῶν διαχύσας ἐφ' ὅλων διὰ τε τῶν παραδόσεων καὶ τῆς ἐφαρμογῆς ὅλους τοὺς θυσαυροὺς τῆς ἀρχαιότητος. Ἔσχεν ὁμοίως τὴν δόξαν πρῶτος νὰ καταδείξῃ τὸν Ἀριστοτέλην ἐν ὄλῳ τῷ παρθενικῷ αὐτοῦ μεγαλείῳ, ἀποβαλὼν πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ ὀθνεῖον τῶν Ἀράβων καὶ σχολαστικῶν ὑπομνηματιστῶν, χωρὶς ὅμως νὰ διασῶρῃ καὶ τὸν Πλάτωνα ἀντὶ νὰ δείξῃ ἀποκλειστικὴν συμπάθειαν, ὡς τότε ἦτο συρμός, πρὸς ἕνα τῶν δύο μεγάλων φιλοσόφων, ὁ Τομαῖος ἐκτιμῶν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρους, συνεκέρασε πᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς καλόν, καταδεικνύων καὶ διὰ κριτικῆς ὑψηλῆς τὰς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, τὰς ὁποίας οἱ προγενέστεροι σχολιασταὶ ἐκ πνεύματος μονομεροῦς συμπαθείας τερατωδῶς εἶχον παραμορφώσει.

Ἡ διαγωγή τοῦ σοφοῦ Ἠπειρώτου ὑπῆρξεν ἀπαρεγκλίτως ἐπαξία τῆς ἐπιστήμης του, τὰ δὲ ἤθη αὐτοῦ ἦθη ἀληθοῦς φιλοσόφου.

(1) Κατὰ Νικόλαον Παπαδόπουλον (*Histor. Gymnas. Patavini*, σελ. 230) Μιχαὴλ ὁ Μαρζουίνος ἐξέδωκε ἐν Συμμίκταις συλλογὴν τῶν ἐπιγραμμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Μουσούρου.

(2) Πηγαί. *Iovii Elogium Musuri—Papadopoli, Histor. Gym. Patav. lib. III—Hodius—Bærnerus—Zeltner, Theatr. vir. erudit.—Bzyle—Reusner—Weiss, Biogr. Univer. tom. XXX.—Phil. Munckerus, Vita Musuri—Gyraldi, de poetis sui temporis tom. II—Erasmi, Ciceronianus.*

(3) Κατ' ἀναρχομνηματιστὸν Δαόνικος.

Ἀγαπῶν τὴν φιλομαθῆ τοῦ σπουδαστηρίου ἡσυχίαν, οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς διαμάχας ἀρκούμενος δ' εἰς τὸν μέτριον καρπὸν τῆς φιλοπονίας του, διήγε λιτότατα, καὶ μείνας ἀγαμος, ἔζησε καὶ ἀπέθανε φιλοσοφῶν. Ἡ κηδεῖα του ἐγένετο ἐν Παταίῳ μετὰ πομπῆς πρωτοφανοῦς.

Ὁ διάστημα καρδινάλιος Πέτρος Βέμβος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐπίγραμμα λατινιστὶ, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου προσετίθη καὶ τὸ ἐξῆς δίστιχον ποιηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τομαίου, ζώντος ἤδη.

Nūn ὄντως ἀδεῆς καὶ αἰλπις ὑπὸ κλακί τῆδε
ὑπνον ἐκοιμήθην πᾶσιν ὀφειλόμενον.

Οἱ Ἐρασμος, Σαδολέτος, Ἰόβιος, Βέμβος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὠμίλῃσαν περὶ τοῦ Τομαίου ἐνθουσιωδῶς. Ὁ Ἰόβιος ἀναφέρει, ὅτι μία τῶν ἀθῶων διασκεδάσεων αὐτοῦ ἦτο καὶ ἡ διατροφή γεράνου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἰδίᾳ χειρὶ ἔτρεφεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πτηνὸν ὑπέικον εἰς τὴν ἡλικίαν ἐπλήρωσε τὸν εἰς τὴν φύσιν ὀφειλόμενον φόρον, ὁ γέρον φιλόσοφος ἐθεώρησε τὸν θάνατόν του, ὡς προάγγελμα τοῦ ἐδικοῦ του· εἰ καὶ καλῶς ἔχων προσίπεν, ὅτι δὲν ἤθελεν ἐπιζῆσει τοῦ προσφιλοῦς του πτηνοῦ· καὶ τρόντι μετ' ὀλίγον ἐν ἀίρα ψυχικῆ γαλήνῃ, καὶ μετὰ φιλοσοφικῆς καρτερίας παρέδωκε τὸ πνεῦμα, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1531, ζήσας ἔτη 75, 1 μῆνα, καὶ 27 ἡμέρας.

Ὁ Ἐρασμος λέγει περὶ Τομαίου « vir non minus integris moribus quam eruditione reconditā ». Ὁ Βέμβος « filosofo rarissimo et doctissimo nelle latine e nelle greche lettere. » Καὶ ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν συγχρόνων λέγει περὶ τούτου. « Primus ordinariam philosophiam, peripateticam apud nos, docuit, eandemque horis pomeridianis domi privatim explicavit, et uberius, et suavius, plerunque etiam non latine tantum, sed et græce; vir, ut a Iovio et aliis describitur, modestus, assabilis, comis, qui procula contentione et ambitu, in moderato cultu, mediocri censu, mole ac studiosum otium transegit ».

Κατὰ Γάδδιον ἐγράφη περὶ Τομαίου λατινιστὶ ποίημα ἐγκωμιαστικόν, οὔτινος ἡ ἀρχή.

Hic sophismata vana barbarorum
Chimæras Arabumque ineptientium
A veræ sophiæ scholis fugata
Abiecit ad otiores.

Συγγράμματα.

—Commentaria in Aristotelis Naturalia parva, et Quæstiones Naturales, et Amatoria Problemata.

—Aristotelis historia animalium et alia opuscula. Florent. 4° 27.

—De morbo Galico.

—De varia Historiis. Venetiis 1521, καὶ 1531. (opus, λέγει ὁ Ποπαδόπουλος erudissimum et eloquentissimum),

—De Alica farre noto, et inde alimento.

—De Astragalo, seu significationibus variis vocis hujus.

—Dialogi nunc primum lucem editi. Venetiis 1524, καὶ Λουγδούνη 1532. (Οἱ διάλογοι οὗτοι, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἐγράφησαν κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀκαδημαϊκῶν, περὶ σπουδαίων καὶ περιέργων θεαμάτων, ὡς de devinatione, de nominum inventione, de ludotalatio, de precibus, de animorum immortalitate etc. Σύγγραμμα ἕνωτος πολύτιμον καὶ περιζήτητον, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω).

—Opuscula. Parisiis 1530.

Ὁ Τομαῖος ἐν ὧραις σχολῆς ἔγραφε καὶ ποιήματα, ἐξ ὧν τινε κατεχωρήθησαν εἰς Rime di diversi poeti.

Ἄλλων συγγραμμάτων τοῦ Τομαῖου οἱ τίτλοι κατεγράφησαν ὑπὸ Γενέριου, καὶ Φαβρικίου. (Bibliotheca medice latinitalis)(¹).

Γεώργιος Ἀλεξάνδρου.

Ἐκ κόμης Κοριλιάνης τῆς Κρήτης χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἦδη ἔγγαμος ὢν καὶ χρεώσας μετὰ τινε χρόνον ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν (²). Περὶ τὸ 1490 μεταβὰς εἰς Ῥώμην διωρίσθη καθηγητῆς. Εἶτα ὁ πάπας ἀνέδειξεν αὐτὸν ἐπίσκοπον, εἴτε πρὸς μόνην τιμὴν, εἴτε καὶ ἐπίσκοπῳ νὰ τὸν συγκατατάξῃ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, διότι, κατὰ τινε ἐπισήμους ἰορτὰς, ὁ Γεώργιος συνετέλει τὰ τῆς ἀκολουθίας μετὰ τοῦ πάπα, ὡς ἐπίσκοπος τῆν Κρητικῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί.

Ἐγραψεν ὁ Γεώργιος—Περὶ Μετανοίας—Περὶ Φιλίας, ἃτινα ἐτυπώθησαν μετὰ τῆς ἐξῆς μεταφράσεως:— «Γεωργίου ἀπὸ κόμης Κοριλιάνης Ἑρμηνεία

(¹) Iovii Elogia—Tiraboschi Storia della Letter. Italian.—Bayle Dictionnaire—Papadopoli, Histor. Gymnas. Patav. σελ. 301—2. Fabricii bibliotheca medice latinitalis—Daru, Histoire de Venise—Blondeau, Biogr. Univers. Suppl. tom. LXXXIV.

(²) Ὁ Μουσεξίδης λέγει, ὅτι ἐξ Ἑλλάδος ἀφίχθη ὁ Γεώργιος τὸ πρῶτον εἰς Ῥώμην περὶ τὸ 1490· ἀλλὰ πολλὰ πειθουσιν, ὅτι πρότερον ἐν Ἰταλίᾳ εἶχε μεταβῆ. Ἐν τῇ Λαυρεντινῇ Βιβλιοθήκῃ εὕρηται χειρόγραφον ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «αυθ' Ἐτελειώθη ἡ Ἰδιὰς τοῦ Ὁμήρου παρ' ἐμοῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀλεξάνδρου»· πρὸς δὲ ὁ υἱὸς του τῷ 1496 ἦν ἀποκαταστημένος ἐν Βενετίᾳ.

ἐκ τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν τῶν Γραικῶν Γοήδονος (sic) δὲ Μόντε Ροκίν. Περὶ Φόβου, θείων κριμάτων ». (Τὴν τελευταίαν μετάφρασιν ὁ συμπολίτης καὶ σύνοικὸς τοῦ Φραγκίσκος Ὀλιβέριος Κοραεῖανός, medicus non incelebris, εἶχεν ἐπιδιορθώσει πρὸς τύπωσιν. Προσφωνεῖται δ' ὑπὸ Γεωργίου « Τῷ αἰδουσιμωτάτῳ ἱερῷ Ἀντωνίῳ ἀπὸ χώρας Μελεπιννάνης (1) »

— Χωρογραφίαν Κρήτης. (Volaterranus Commentaria lib. IX.—Corneii, Creta Sacra. I, 67, καὶ II, 134, 454).

Ἀλέξανδρος Γεωργίου.

Γιὸς τοῦ προρρηθέντος μετήρχετο ἐν Βενετίᾳ τὴν τέχνην τοῦ τυπογράφου, τυπώσας τὴν 15 Νοεμβρίου 1486 τὸ Ψαλτήριον⁽²⁾ φέρον ἐν τέλει τὴν σημείωσιν, « Σύνθεσις ἐμοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀπὸ Χάνδακος τῆς Κρήτης, υἱοῦ δὲ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Ἀλεξάνδρου ».

Ἰωάννης Μόσχος.

Ἐγεννήθη εἰς Λακεδαιμόνα, καὶ διδάξας ἐν Ἰταλίᾳ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πολλοὺς ἀνέδειξε τῶν ὁμιλητῶν αὐτοῦ ἐπιστήμους ἀνδρας, οἵτινες ἐκλείσαν ἔπειτα τὰς ἰδίας πατρίδας. Κατὰ τὸν Κράσσον ἔχων πολλὴν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τὴν εὐφράδειαν, καὶ πολλὴν ἐν τῇ ποιήσει τὴν γονιμότητα, ἐποικίλλεν ἀμφοτέρα ταῦτα, καὶ προσεκόσμηε ἀπὸ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐπιστημῶν τὰς ὁποίας κατεῖχεν. Ἄλλ' ἐνῷ ποθοῦμενος ὑπὸ τῶν περιφανεστάτων ἀκαδημιῶν, ἔσπευδε ν' ἀνταποδώσῃ πρὸς τὴν κοινὴν ἀγάπην ἴσην φιλοφροσύνην, ἀνηράσθη ὑπὸ τοῦ θανάτου, συντεμῶν, ὡς ἡ φήμη ἐκήρυττε, τὸν βίον αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπερμέτρου μελέτης.

Μάρκος ὁ Ἀντίμαχος, μαθητὴς τοῦ Μόσχου χρηματίσας λέγει παρὰ Γυρᾶλδῳ « ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Μόσχος, ἀνὴρ εἰς πᾶσαν καὶ ἀρετὴν καὶ ἐπιστήμην, ὄχι μόνον κατὰ τὴν γνώμην ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος, ἀληθῶς διαπρέψας, παρ' ἧ καὶ πενταετίαν διέτριψα μαθητεύων. Οὕτω δὲ περὶ ἐμὲ διαφερόντως ἐσπούδασεν, ὥστε πατὴρ μᾶλλον ἐφαίνετο ἢ διδάσκαλος. Ἄλλ' ὅτε διὰ τὸ ἐξοχὸν τῆς παιδείας καὶ τὸν ἐν πεζῷ καὶ ἐμμέτρῳ λόγῳ γλαφυρὸν αὐτοῦ

(1) Ἑλληνομανήμων, φυλλ. Ε'.—Fabricii, Bibl. Gr. XII. σελ. 114, 136.

(2) Μετὰ τὴν ἐρεῦρσιν τῆς τυπογραφίας πρῶτον Ἑλληνικὸν βιβλίον ἐτυπώθη ἡ Γραμματικὴ τοῦ Λασκάρεως (1476)· εἶτα οἱ Διόσκωπει Μῦθοι (1490)· τὸ Λεξικὸν Ἰωάννου Χρυσολωπᾶ καὶ τὸ Ψαλτήριον (1491)· τὰ ἐρωτήματα Ἐμμανουὴλ Χρυσολωπᾶ (1484)· καὶ κείμενον ἢ ἐν λόγῳ ἔκδοσις τοῦ Γεωργίου.

χαρακτήρα, προσκληθείς παρά τῶν Θεσσαλονικέων ἵνα τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην καὶ πλουσιωτάτην πόλιν ἐκπαιδεύσῃ ἐπὶ μισθῷ ἀπὸ τοῦ δημοσίου, παρεσκευάζετο πρὸς ὁδοιπορίαν, καὶ ἐγὼ ἐμελλον νὰ συναποδημήσω μετ' αὐτοῦ, ἵνα καὶ πλείονα ἔτι ἐμάθω καὶ ἐπισκεφθῶ τὰς ἐν τῷ Ἐθνεῖ περιβοήτους βιβλιοθήκας, καταληφθεὶς ὑπ' ἑξουσιότητος νόσου, ἐτελεύτησε πενθούμενος ὑπὸ πάντων, τῇ πέμπτῃ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ (*)».

Ἀπέθανε δὲ ὁ Μόσχος, ὡς εἰκάζεται, περὶ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκάδος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐγκαταλιπὼν δύο υἱούς, Γεώργιον καὶ Δημήτριον ὁμοίως ἐν τοῖς γράμματι διαπρέψαντας (**).

Συγγράμματα.

— Ἐπιτάφιος λόγος ἐπὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ ἐκλαμπροτάτῳ μακαρίτῳ μεγάλῳ δουκὶ Λουκᾷ τῷ Νοταρᾷ

— Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐκ πατρὸς (**).

Μάξιμος Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐκαλεῖτο Μανουὴλ ἐν τοῖς κοσμοκοῖσι. Ἐπὶ Ἰωάννα Α'. τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐτετίμητο τῷ ἀξιώματι τοῦ ἐκκλησιάρχου· ἀπαρεγκλίτως δ' ἐμμένων εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἐκινδύνευσε τὴν ζωὴν του· διότι μὴ θελήσας νὰ συναίνεσῃ εἰς παράλογον ἀπαίτησιν Τραπεζουντίου τινος ἄρχοντος, μέγα ἰσχύοντος παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἐπροτίμησε μᾶλλον νὰ ὑποστῇ καταδιωγμούς καὶ βασάνους· τότε, διαταγῇ τοῦ σουλτάνου, ἐσχίσθη ἡ ρίς τοῦ γενναίου ἐκκλησιάρχου εἰς τὰ δύο πλάγια

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, κοινῇ γνώμῃ τῆς συνόδου ἐψηφίσθη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μανουὴλ, καὶ τότε τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς Μάξιμος μετωνομάσθη· ὁ γράφας τὴν πατριαρχικὴν ἱστορίαν λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τούτου. « Πατριαρχεῶντος τοῦ κυροῦ Μαξίμου τοῦ λογιῶν ὅλα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπερουῶσαν εἰρηνικὰ καὶ ἀσκανδάλιστα· ἐποίμανε γὰρ τὸ πόμινιον αὐτοῦ ἐν παιδείᾳ καὶ νομοθεσίᾳ κυρίου, καὶ δὲν ἔπαυε καθ' ἐκάστην κυριακὴν νὰ διδάσκη ἐπὶ ἄμβωνος τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦτον λογιώτατος καὶ γλυκὺς εἰς τοὺς λόγους του, ὅπου ἐδίδασκε καὶ ὠμίλιε· εἶχε δὲ γλώτταν θαυμαστὴν, καὶ ἄπλωνε τοὺς λόγους του μὲ πολλὰ παρα-

(*) Gyraldi, de rebus sui tempor.

(**) Ἑλληνομνήμων, σελ. 365—7.

(***) Miller, Catalogue des Manuscrits Grecs del'Escorial, σελ. 290.

δείγματα τῆς θείας γραφῆς εὐμορφώτατα, ὅπου ἑκατανύγετο πάσα ψυχὴ ἀνθρώπου· ὅπου τινὰς ἄλλος σοφώτατος τοῦ καιροῦ ἐκείνου δὲν ἔσωσεν αὐτὸν εἰς τὰς χάριτας· τόσοι γὰρ μέγας ἦτον εἰς τὴν θεολογίαν, ὅτι τὸ ὄνομά του καὶ ἡ φήμη του ἠκούσθη εἰς τὸν σουλτάνου καὶ ἐν τῷ ἄμα ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ὅπως νὰ τοῦ γράψῃ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἁγίου συμβόλου τῆς πίστεως ἡμῶν· λειπὸν ὁ πατριάρχης ἔκαμε τὴν ἐξήγησιν, καὶ ἔγραψεν αὐτὴν θεολογικὰ καὶ τεχνικὰ ὡς σοφώτατος ὅπου ἦτον, καὶ τὴν ἀπέστειλε τοῦ σουλτάνου, καὶ ὡς τὴν ἔλαβεν, ἐχάρη πολλὰ (1)·.

Ὁ Μάξιμος πατριαρχεύσας ἐπὶ 23 ἔτη (1482—88) παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα, διαδεχθεὶς ὑπὸ Νήφωνος τοῦ Πελοποννησίου.

Συνέγραψεν ἐκτὸς τῆς Ἑρμηνείας τοῦ Συμβόλου, καὶ,

—Κατὰ τοῦ Πληθωνικοῦ συγγράμματος.

—Περὶ Μάρκου Ἐφέσου, Φλωρεντινῆς συνόδου, Γεμιστοῦ ἢ Βησσαρίωνος (2).

Νήφων ὁ Πελοποννήσιος.

Γεννηθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ ἐξ εὐγενῶν, καὶ τὴν μοναχικὴν ποθῆσας πολιτείαν μετέβη εἰς Ἀθῶνα καὶ ἐκουρεῖθῃ μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου· χειροτονθεὶς ἱερεὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἀπασύρθη ὕστερον εἰς Βατοπαίδιον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, οἱ κάτοικοι ἀποστειλαντες πρεσβείαν προσέφερον τὸ ἀξίωμα εἰς τὸν Νήφωνα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία περιλάλητος εἶχε καταστῆ. Ἐνδίδων εἰς τὰς θερμὰς τῶν Θεσσαλονικέων παρακλήσεις ἐχειροτονήθη μετροπολίτης· ἐν δ' ἔτει 1498 ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον Μαξίμου Β' συνοδικῶς ἐψηφίσθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Νήφων.

Εἰς τὴν ὑψίστην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν ἀνελθὼν ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων· κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας προσεκάλει τὸ χριστεπώνυμον ποιμνιον εἰς θεοσέβειαν, ἐλέγχων ἄμα καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν κληρικῶν. Διαβλήθη ἐπὶ τοῦ ἐξωμότου Ἀμφούτζη, διὰ θεσπίσματος τοῦ σουλτάνου Βαϊαζίτου Β'. ἐξώσθη τοῦ θρόνου καὶ ἐξωρίσθη εἰς τι νησιδριον τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀντι-

(1) Πατριαρχικὴ ἱστορία σελ. 116—7.

(2) Fabricii, Bibliotheca Graeca XI, 669. Ὁ Φεβρίκιος συγγίγων τὸν Μάξιμον Μανουὴλ Ὀλοβόλλω ἀμαρῶσαντι ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, καὶ Μανουὴλ Κορινθίῳ, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομῆνοις καταριθμεῖ ἐπ' ὀνόματι τοῦ δευτέρου τὰ πονήματα καὶ τῶν τριῶν.

κρὺ τῆς Σαζόπολεως· ἀναζητηθεὶς μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῆς Συνόδου ἀνεκλήθη καὶ ἀνέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὑποπεσὼν ὁμοῦ καὶ αὐτοῖς εἰς δυσμένειαν τοῦ σουλτάνου ἐξεβλήθη (1490) καὶ καταδικασθεὶς εἰς ισόβιον εἰρκτὴν ἐξωρίσθη εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς μελιόρτου διδασκαλίας τοῦ σοφοῦ Νήφωνος ἐθρυλλεῖτο καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν· ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ῥάδουλος Α', ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας, διερχόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ προσωπικῶς τὸν περιλάλητον ποιμενάρχη· ὄθεν φιλοδωρήσας τοὺς φύλακας καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν εἰρκτὴν προσεκύνησε τὸν δεσμώτην πατριάρχη.

Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Ῥάδουλος κατάρθρωσε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν ἵνα συμπαραλάβῃ τὸν Νήφωνα εἰς Βλαχίαν. Μεταβὰς ἐκεῖ καὶ ἰδὼν τὰ τῆς ἐκκλησίας κακῶς ἔχοντα συνεκρότησε συνέλευσιν ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος ἤρξατο νὰ διδάσκῃ τοὺς θεοὺς νόμους καὶ ἐντολάς, νοθετῶν πολυτρόπως καὶ προτρέπων τοὺς πάντας εἰς εὐσέβειαν· ἐκανόνισε πρῶτος τὰ τοῦ κλήρου, καὶ ἐχειροτόνησε τοὺς δύο ἐπισκόπους Ῥιμνίκου καὶ Μπουζαίου⁽¹⁾· ὠδήγησε τὸν ἡγεμόνα ἵνα διαθέσῃ τὰ ἡγεμονικὰ ἀξιώματα, κατὰ τὴν τάξιν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ὀνομάσας καὶ τοὺς μέχρι ἐσχάτων περισθεθέντας τίτλους τοῦ Σπαθάρη, Βεζιάρη, Λογοθέτου κλπ.

Μὴ θελήσας ν' ἀναγνωρίσῃ παράνομον συνοικέσιον τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἡγεμόνος ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ. Ἐπιπληχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥαδοῦλου καὶ ἀπειληθεὶς ἔδραμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συνάξας τὸν λαὸν ἐνεδύθη τὴν πατριαρχικὴν στολὴν, ἐδίδαξε καὶ ἐνουθέτησε πάντας, καὶ ἐν τέλει ἀφορίσας τὸν γαμβρὸν τοῦ ἡγεμόνος καὶ προλέγων δυστυχήματα, ἐξεδύθη τὴν στολὴν καὶ καταθέμενος αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐξῆλθε τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἡγεμὼν μαθὼν ταῦτα διέταξεν ἵνα μὴδεὶς τιμᾶ καὶ εὐλαβῆται αὐτὸν, νὰ τῷ κλεισθῶσιν αἱ οἰκίαι καὶ τῷ ἀρνηθῆ ὁ ἄρτος, ἀπειλήσας θάνατον εἰς τὸν παραβάτην.

Ὁ Νήφων ἀπομακρυνθεὶς εἰς ἔρημόν τινα καλύβην ἐν χριστιανικῇ καρτεροθυμίᾳ ὑπέμεινε τὴν ἀδίκον καταδικήν. Ὁ Ῥάδουλος φοβούμενος τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ προσεκάλεσε τὸν Νήφωνα, καὶ διὰ λόγων κολακευτικῶν, ὑποσχέσων, καὶ δῶρων προσεπάθησε νὰ καταπείσῃ τὸν

(1) Περὶ τῆς ὑπὸ Νήφωνος εἰσαγωγῆς ἐν Βλαχίᾳ κληρικῆς διατάξεως, βλ. π. ιστορίαν τῆς Βλαχίας Πολιτικὴν καὶ Γεωγραφικὴν ἐκδόθεισαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1806 διαπὴν τῶν ἀδελφῶν Τουνουσλῆ, Κεφάλ. Ζ'.

γέροντα ἵνα συγχωρήσῃ τὸν γαμβρὸν του, τοῦ ὁποίου τὸ συνοικέσιον ἄλλως τε καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εἶχεν ἀναγνωρίσει. Ὁ Νήφων εἰς ἀπάντησιν τῷ εἶπε τοὺς ἐξῆς ἀξιολογημένους λόγους.

« Ῥάδουλε! Ῥάδουλε! οὔτε ἀνάγκη καμμίαν ἔχω, οὔτε τῶν χρημάτων σου ἔχω χρεῖαν, οὔτε τὰ δῶρά σου μοὶ χρησιμεύουν, ἀλλ' οὔτε καμμίαν τμηὴν θέλω ἀπὸ σέ· μή μοι γένοιτο, Κύριε! ἐνθυμοῦ ὅμως ὁποιῶς τρόπους μετήλθης εἰς τὸ νὰ μὲ φέρῃς ἐδῶ διὰ τὰ διδάξω τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἂν ἐδίδαξα τὰ ἐναντία τῆς πίστεως καὶ τοῦ νόμου ἀπόδειξον· ἂν κακῶς ᾠδήγησα μαρτύρησον· ἐγὼ παρὰ Θεοῦ διαωρίσθην ν' ἀποφείγω τ' ἄνομα, καὶ ἤδη νὰ ὑποπέσω εἰς τὸ παράνομον; μὴ γένοιτο νὰ συμμεθέξω ἐγὼ τοῦ κακοῦ, καθότι οὐδεὶς νόμος μὲ ἐπιτρέπει. Σὺ μόνος μ' ἔφερες ἐνταῦθα, καὶ σὺ μὲ διώκεις ἐντεῦθεν· ἐγὼ λοιπὸν ἀπέρχομαι, ἀλλὰ καὶ σὺ ἤξευρες, ὅτι μὲ πολλὰς θλίψεις καὶ πόνους θέλεις ἀποθάνει ἐν ἀπιστίᾳ· ἀναρίθμητα κακὰ θέλουν ἐπιπέσει εἰς τὸ κράτος σου, καὶ τότε θέλεις μὲ ἀναζητήσει, χωρὶς νὰ μάθης ποσῶς ποῦ εὕρισκομαι. »

Ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ δύο τῶν μαθητῶν του ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν, ἀποστολικῶς διερχόμενος τὰς κόμας καὶ κρυπτόων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Φθάσας δ' ἐπὶ τέλους εἰς Ἀθήνα ἐπαρουσιάσθη ἀγνωρίστος εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, καὶ διαωρίσθη ἐπιστάτης τῶν ζώων τῆς μονῆς· γνωρισθεὶς ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἔτυχε τοῦ δικαίου σεβασμοῦ, καὶ τῆς προστακούσης περιποίησεως.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Νήφωνος, ξηρασία καὶ λιμοὶ ἐπάσχιζον τὴν Βλαχίαν· ὁ Ῥάδουλος προσβλήθεις ἐκ τρομερᾶς λέπρας, καὶ θεωρῶν ὡς μόνην αἰτίαν τῶν κακῶν τὴν πρὸς τὸν Νήφωνα κακώτροπον διαγωγὴν του ἔστειλε πανταχοῦ ἀνθρώπους πρὸς ἀναζήτησιν⁽¹⁾.

Ἡ μνήμη τοῦ σοφοῦ κληρικοῦ ἐπέζησεν ἐν Ἀθῶνι, καὶ τὰ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου φυλαττόμενα λείψανά του σέβονται ἔχρι τοῦδε ὡς λείψανα ἁγίου. Ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦσαν καὶ ὁ ὁσιομάρτυς Ἰάκωβος ὁ ἐκ Καστορίας μαρτυρήσας τῷ 1520, ὁ ὁσιος Μακάριος μαρτυρήσας τῷ 1527, καὶ ὁ Ἰωάσαφ μαρτυρήσας τῷ 1536.

(1) Κατὰ Φωτεινὸν (Ἱστορία τῆς πόλεως Ἀσκάας. Τόμ. Β'. 61—73) ὁ Νήφων ἐξέδημησεν εἰς Κύριον πρὸ τοῦ 1508, ὅτε ὁ εἰς ἀναζήτησίν του κέρψας Ῥάδουλος ἀπεθίκεν. Κατὰ τὸ Νέον Ἔμωσ Μαρτυρολόγιον (Βίαι Μακαρίου καὶ Ἰωάσαφ) φαίνεται, ὅτι οὗτος ἐτελεύτησεν ὀλίγον πρὸ τοῦ ἔτους 1526.

Ἄγνωστον δ' ἐν ὁ σοφὸς Νήφων ἐγκατέλιπεν ἐκτὸς τῆς φήμης καὶ ἄλλα μνημεῖα τῆς παιδείας αὐτοῦ.

Λεονάρδος Χῖος.

Ἀσπασθεὶς ἐν τῇ γεννηθλίῳ νήφῳ τὸν μοναστικὸν βίον, μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκπαίδευσιν, δαπάνῃ τῶν δεσποζόντων τῆς Χίου Ἰουστινιανῶν, τῶν ὁποίων προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα, εἴτε πρὸς εὐγνωμοσύνην, εἴτε διὰ νὰ θαυμαστώσῃ τὸ πενιχρὸν τῆς καταγωγῆς του. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, διδάξας ἐπ' ὀλίγον ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ τὴν Θεολογίαν, ἐπανέστρεψεν εἰς Χίον, προχειρισθεὶς τῷ 1144 ἀρχιεπίσκοπος Μιτυλήνης εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποθανόντος Δωροθέου. Τὴν 12 Δεκεμβρίου 1452 ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ καρδινάλιου Ἰσιδώρου πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ψηφισθείσης ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἥς μάρτυς αὐτόπτης ἐγένετο, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του περιέγραψε τὰ κατ' αὐτὴν. Ἀλωθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Λέσθου, ὁ Λεονάρδος αἰχμαλωτισθεὶς μετ' ἄλλων ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· λυτρωθεὶς δὲ τῷ 1463, ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1482 ἐν Χίῳ ἢ Ἰταλίᾳ.

Ὁ Λεονάρδος ἦν ἐκ τῶν φανατικῶν καθολικῶν, καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ λυσαῖ φραάττων κατὰ τῶν σχισματικῶν.

Συγγράμματα.

—Sermo dum esset lector Ianuensis conventus prædicatorum.

—Historia Cr. a Turco expugnata. Nyrenbergæ 1514 (').

—Tractatus Apologeticus de vera nobilitate adversus Carolum Poggium Eugenii IV secretarium. Avellino 1658.

—De Lesbo a Turcis capta epistola Pio papæ II missa. Reginonti 1866. (ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ διασήμου μεσαιωνοδίφου Καρόλου Χοπφίου, προτάξαντος καὶ βιογραφίαν τοῦ Λεονάρδου, ἐξ ἧς ἠρρανήθημεν τὰ ἐκτεθέντα).

Διονύσιος ὁ ἕξ Ἀγράφων.

Ἱερομόναχος καὶ ζωγράφος, τὰς διατριβὰς ἐν Ἐθῶνι ποιούμενος. Συνέγραψεν ἐκεῖ τῷ 1458 πραγματείαν περὶ Ἀγιογραφίας, μνημείων ὄντως πολύτιμον διὰ τε τὴν ἐν τῷ μεσαιῶνι Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς τότε λαλουμένης νεοελληνικῆς γλώσσης.

Πρῶτος ὁ Γάλλος Διδρὼν ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ μετάφρασιν τοῦ συγγράμματος τοῦ Διονυσίου (Manuel d'Iconographie Chretienne

(') Ἐδημοσιεύθη πολυτελῶς καὶ ἐν Παρίσι τοῦ 1823 εἰς 25 μόνον ἐντύπου ὑπὸ τοῦ λόγδου Stuard de Rothsay.

Grecque et Latine, Paris 1845), μετὰ δὲ ὀκτώ εἰτη ἐδημοσιεύθη αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν

— Ἐρμηνεία τῶν Ζωγράφων ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ζωγραφίαν, ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἱερομονάχου καὶ Ζωγράφου, τοῦ ἐκ Φουρνᾶς τῶν Ἀγράφων (συγγραφεῖσα ἐν Ἀθῶνι τῷ 1458)· νῦν τὸ πρῶτον τύπος ἐκδοθεῖσα δευτέρῃ τῆς ἡμετέρας τυπογραφίας καὶ Ἀθανασίου Γ. Ζωσιμᾶ. Ἀθήνῃσι τύπος Φ. Καραμπίνη, καὶ Κ. Βάφα. 1853. 8^{ον}, σελ. 4—266.

Ἰουστίνος Δεκαδύου.

Κερκυραῖος, ἐπίσημος μελωδός. Ἐλθὼν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἄλδου εἰς Βενετίαν ἵνα ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδομένων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐδημοσίευσεν περὶ τὸ 1495 τὸ Ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ μετὰ προοιμίου, ἐν ᾧ λέγει, ὅτι ὅσον οὐπω ἐδώσει καὶ τὸ Τριώδιον, τὸ Πεντηκοστάριον, καὶ τὴν Παρακλητικὴν. Ἐν τέλει τοῦ Ψαλτηρίου ὑπάρχει ἐπίγραμμα τοῦ Δεκαδύου εἰς Δαυὶδ. Ἦτο μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἀπέδωκε μετὰ τὸ ἔτος 1526.

Συνέγραψεν—Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νεομάρτυρος τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων μαρτυρήσαντος τῷ 1526, τυπωθεῖσα εἰς τὸ ἐν Βενετία ἐκδοθεὶς Ἀνθολόγιον τῷ 1792.

— Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μειζόβου.

— Κανονικὴν ἔκθεσιν.

— Ἐπιστολὰς πρὸς Δημήτριον Φωτεινὸν, Ἀμφιλόχιον, Τιμόθειον καὶ Ἐμμανουὴλ τὸν Ῥήτορα.

Πρὸς τὸν Δεκαδύον διευθύνεται ἐπιστολὴ Ἐρμολόου Βαρβάρου δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Πολιτιανοῦ (*).

Ἐμμανουὴλ Γεωργιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ῥόδῳ· νέος ἔγραψε διὰ στίχων Βίον τοῦ Βελισαρίου ὕστερον δ' ἐβρήκῃσεν τὴν ἐπισυμβάσαν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προτρέπων τοὺς Χριστιανοὺς ἡγεμόνας ἵνα ὁμονοήσαντες συγκροτήσωσι νέαν σταυροφορίαν πρὸς διωγμὸν τοῦ ἀσεβοῦς σκυλοτούρκου, ἐπιλέγων αὐτοῖς,

Τὸν Τοῦρκον ἂν ἀφήκετε τὴν Πόλιν νὰ κρατήσῃ,
 θέλει γὰρ πάλιν τὸ θεριὸν καὶ θέλει δυναμώσῃ,
 καὶ θέλει καταπιεῖ πολλοὺς ὃ σκύλος ὡσὰν δράκος.
 Λοκπὸν, πανυψηλότετοι αὐθέντες μου βηγάδες,
 ἀγάπην ὄλοι κάμετε νὰ πάτε στοὺς ἐχθροὺς σας·
 Καὶ τὸν σταυρὸν σηκώσατε σημάδι στ' ἄρματά σας,

(*) Ἑλληνισμ. φ.λ. Δ'.—Fabricii, Biblioth. Gr. XI, 661.

νάην εμπρός και πίσω σας σημάδι στα κορμιά σας
 Νά βγάλλετε τους άσβεστους από τα γονικά σας,
 μέσα από τα σπίκια σας, κ' από τα γονικά σας . . .

Μετά παρέλευσιν άρκετού χρόνου ό 'Ρόδιος στιχουργός έθρήνησε την έπισυμβάσιν έν έτει 1498 εις την πατρίδα του συμφοράν δια την ένοσκήφασαν πανάλη. Πολλοί τών οικείων του Γεωργιλά έγένοντο θύματα τής θεομηνίας εκείνης, και επί τή στερήσει ιδίως αυτών ό ποιητής άνακράζει βαρυπενθών,

Αϊ, πικραμένε, αΐ συμφορέ, πόσους τό κακό μου !
 άφηκέ με τον Γεωργιλάν, και Γεώργι τον υιόν μου.
 κ' έπικον, πίνω, και να πω όλωνών ταις πικράδαις
 και δύο και τρία όρφανά από κύρην και μανάδες.
 παιδιά από τα μέλη μου, και άπ' ταις άδελφάδες.
 Και κλαίω πώς εγδέχονται μήνες και έβδομάδες.
 Έτίταις ταις δέν θέλουν ναδιούν άλλ' ούδέ να γευθούσι,
 διότι ώστε να λυπηθούν, πολλά να πικραθούσι (1).

Συγγράμματα.

— Διήγησις εις τας πράξεις του περιβοήτου στρατηγού των 'Ρωμαίων μεγάλου Βελισαρίου (έξεδόθη έν Βενετία τῷ 1554 υπό Φραγγίσκου 'Ραμπαντούτου εις 4).

— Θρήνος τής Κωνσταντινουπόλεως. (έδημοσιεύθη υπό 'Ελλισεν Analekten vol. III).

— Το θανατικόν τής 'Ρόδου αυήτή (άνέκδοτον έν τή Παρισιανή βιβλιοθήκη).

Δούκας.

'Εγεννήθη, ως πιθανολογείται, εις Λέσβον ή Φώκαιαν (2) έξ έπιφανών γονέων, και διατέλεσεν, ως φαίνεται, γραμματεύς του διοικητού Φωκαίας 'Ιωάννου 'Αδούρνου του Γενουησιού (3).

Μετά την άλωσιν τής Κωνσταντινουπόλεως εισήλθεν εις ύπηρεσίαν του κυρίου τής Λέσβου Δορίνου Γατελουζίου, ύπ' ου έστάλη τῷ 1455 μετά δώρων εις ύποδοχήν του έν τή νήσω καταπλεύσαντος 'Οθωμανού ναυάρχου Χαμουζά (4).

'Αποθανόντος του Δορίνου (30 'Ιουνίου 1455) παρέμεινεν ό Δούκας και παρά τῷ διαδόχῳ Δομενίκῳ Γατελουζίῳ, ύπ' ου έστάλη κατ'

(1) Κοραή "Ατακτα Β", προλεγ. και σελ. 20.

(2) «'Εν ἡ και οικησιν κερτημαι». 'Ιστορ. κερ. 25.

(3) «Γραφές τας έγώ γέγραφα» αυτ.

(4) Κερ. 42, και 43.

Αύγουστον εἰς Ἀδριανούπολιν κομίζων τῷ σουλτάνῳ τὸν νενομισμένον τῆς νήσου φόρον (¹).

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα διαλύσῃ τὰς ἐπὶ τῆς Δέσβου αἰτιάσεις τῶν Τούρκων, καὶ κατ' Αὐγούστον τοῦ ἐπιόντος ἔτους (1456) ἐκόμισεν αὐθὶς εἰς Ἀδριανούπολιν τὸν ἐτήσιον φόρον.

Ἐγραψεν Ἱστορίαν, ἐν ἣ ἀπεθησαύρισε πλείστου λόγου γεγονότα, ὧν ἐγένετο ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον αὐτόπτης, συνεκδοθεῖσαν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντιδος.

Γεώργιος Κωδινός (²).

Πιθανῶς Βυζάντιος, ἐπιζήσας τῇ ἀλώσει. Ἐγράψε

— Περὶ πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν, καὶ θεαμάτων.

— Περὶ κτισμάτων.

— Περὶ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας.

— Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηῶν ταύτης ἀλώσεως.

— Περὶ τῆς τέξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατιοῦ, καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐκ τούτων τὸ μὲν 4, 5, 7, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τρίτου ποντήματος ἐξεδόθησαν ὑπὸ Γεωργίου Δούζα, Φραγγίσκου Ἰουνίου, καὶ Ἰακώβου Γρετζέρου· τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὑπὸ Λαμπεκίου· καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἅπαντα ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντιδος ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βεκκέρου.

Δανιὴλ Ἐφέσου.

Δανιὴλ μητροπολίτης Ἐφέσου, καὶ εἶτα Σμύρνης. Ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου (1482—88) εἰς τὰ τρία τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχεῖα, διήλθε διὰ τῆς Ἀσίας, καὶ Φρυγίας, καὶ ἀπέπλευσεν ἐκείθεν εἰς Πεντάπολιν τῆς Αἰγύπτου· ἀνελθὼν διὰ τοῦ Νεῖλου εἰς Κάϊρον, καὶ ἐντεῦθεν ὁδοιπορήσας ἐπὶ καμήλων δεκατέσσαρας ἡμέρας δι' ἐρήμου καὶ ἀνύδρου χώρας, ἀνέβη εἰς τὸ Σίναϊον ὄρος καὶ τὸ Χωρήθ· ἀπὸ τῶν ἄκρων δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπανέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον. Ἐξελθὼν αὐθὶς διὰ τῆς πόλεως Γάζης ἀνέβη μετὰ δεκαεξ ἡμερῶν ὁδοιπορίαν εἰς Ἱερουσαλήμ,

(¹) Κεφ. 44.

(²) Τὸ ἱκόνιμον Κουροπαλάτης σημειοῦται μόνον εἰς τὸ περὶ ὀφφικίων σύγγραμμά του· περὶ δὲ τούτου ὁ Λαμβέκιος λέγει «*facilius multo credam impositum ei fuisse curopalatm cognomen, quia de officiis palatii scripsit, quam quod ipse curopalatm dignitatem obtinuerit*».

καὶ ἐκείθεν εἰς Βηθλεὲμ, καὶ τὰ περίχωρα, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἰορδάνην, τὴν Ἱερικῶν, καὶ τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, κατέβη εἰς Καισάρειαν, καὶ Ἰόππην, ἕως οὗ ἐκείθεν ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἦλθε διὰ Κύπρου, Ἀμωρίου, Σίδης, καὶ τῶν τοιούτων εἰς Ἀττάλειαν, ὑπομείνας πολλοὺς κινδύνους, καὶ μυρίους φόβους ληστῶν, καὶ ζήλιας ἐν τῇ ἐδοικτορίᾳ ταύτῃ.

Περὶ τούτου λέγει ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία· « ἦτον δὲ τῶ καιρῶ ἐκείνῳ (1488) ἀρχιερεὺς χρησιμώτατος ὁ Ἐφέσου, κύριος Δανιὴλ, ὁ ὁποῖος ἦταν πολλὰ λογιώτατος ».

Συέγραψε—Διήγησιν καὶ περιήγησιν τῶν ἀγίων τόπων, ἐκδοθεῖσαν ἐπὶ Μηγαρίλῃ ἐν Καταλόγῳ τῶν Νανιανῶν Κωδίκων (σελ. 282—97) (1).

Ἀντώνιος Πυρόπουλος.

Ἐκ Κωρώνης· διατρίψας, ὡς φαίνεται, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ, εἶτα δὲ μοναχὸς γενόμενος παρέμεινεν εἰς Ἄθωνα (1494) ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ Βατοπαίδιου.

Συγγράμματα.

— Περὶ τοῦ βίβλου.

— Συναγωγὴ τῶν θεοφύγγων βημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν θεοφύρων πατέρων, ἀπὸ πάσης γραφῆς θεοπνεύστου συναθροισθεῖσα καὶ οἰκείως καὶ προσφύτως ἐκτεθεῖσα εἰς ὠφέλιαν τῶν ἐντυγχανόντων παρὰ Ἀντωνίου Πυροπούλου τοῦ δειωτάτου μοναχοῦ καὶ κτήτορος μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος (2) ».

Πρὸς τὸν Πυρόπουλον εὐρηται ἐπιστολὴ τοῦ περιφανοῦς Ἐρμολάου Βαρβάρου.

Ἰλαρίων Μοναχός.

Ἄγνωστος ποῦ ἐγεννήθη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὁ Ἕλλην οὗτος, ἀκμάων μέχρι τοῦ 1494. Παρευρεθεὶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, καὶ πρὸς τὸν λατινισμὸν κλίνας ἔγραψε κατὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του.

Συγγράμματα.

— Λόγος Διαλεκτικὸς περὶ Ἀζύμων. (ἔξεδόθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ἰωάννου Μεουρσιῶ ἐν Λουγδούνῃ 1619).

— Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἀγίου πνεύματος.

— Ἐπίμετρον εἰς τοὺς ἐν ἔτει 1494 ἐκδοθέντας βίους τῶν ἀγίων. (λατινικῶ).

(1) Ἑλληνομνήμων φυλ. Γ'.

(2) Matthæi, Codices MSS. bibliothecarum Mosquensium σελ. 24, 25, 27. Εὐρηται τούτου δύο ἀντίγραφα χειρογράφων ἐν Μόσχῃ· ἐπὶ ἐνὸς τούτων σημειοῦται « Τούτο τὸ βιβλίον ἡ Φυσικὴ Ἀκρόασις τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπάρχει ἐμοῦ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ οὐτελοῦς, καὶ ἀμαρτωλοῦ Ἀντωνίου τοῦ Πυροπούλου καὶ ἀπερόθη εἰς τὴν σεβασμιωτάτην, ἀγιωτάτην, καὶ βασιλικωτάτην μονὴν τοῦ Βατοπαίδιου· ἔτος 1494 ».

Πρὸς τούτους ὁ Ἰαρίων μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ—Dialecticam S. Io. Damasceni—Doctrinas XXIV Dorothei archimandritæ. (ἐτυπώθησαν ἀμφότερα ἐν Παρισίοις 1579 εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Πατέρων τομ. Α' καὶ Β').—Compendium Rhetoricæ Hermogenicæ.—Vitam S. Symeonis. Ὁ Ἀρμελίος (Bibliotheca Benedicto-Cassinensi I, σελ. 223) ἀποδίδωσιν εἰς τοῦτον καὶ τὰς ἐξῆς δύο μεταφράσεις—De translatione S. Georgii—De translatione brachii ejusdem Sancti· ὁ Μάρτιος ὁμοίως, ἄγνωστον ποῦ στηριζόμενος, ἀποδίδωσι ταῦτα εἰς τὸν ἐκ Μεδιολάνων Ἀββᾶν Ἰσίδωρον (*).

Θεοφάνης Μηδείας.

Μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ μητροπολίτης Μηδείας προχειρισθείς. Ἦτο σύγχρονος καὶ οἰκεῖος Γενναδίῳ τῷ Σχολαρίῳ, μεθ' οὗ διετᾶρει ἐπιστημονικὴν ἀλληλογραφίαν.

Συγγράμματα.

—Δόγος ἀποδεικνύων ὅτι τοῦ ἀνθρωπίου σπέρματος ἀψύχου καταβλήθέντος, τῇ δὲ πραγματικῇ αὐτοῦ δυνάμει συμπλέξαντος ἐν τῇ μήτρῃ τὸ ἔμβρυον ἐκίησιν αὐτῷ τὴν ψυχὴν. (Συνεξεδόθη τῇ λογικῇ τοῦ Βλαμμύδου ἐν Λειψίᾳ τῷ 1784 ὑπὸ Παναγιώτου Χατζῆ-Νίκου).

—Πρὸς τὸν πανευγενέστατον κύριον Γεώργιον Ῥαοῦλ ἀποβαλόντα τὸν ἀμφιβλάτον υἱὸν αὐτοῦ Μιχαήλ.

—Πρὸς τὸν αὐτὸν Ῥαοῦλ περὶ φιλοπρωχίας.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους (*).

Νικόλαος Ἀκτιακός.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς νήσου καὶ τὸν ὄλεθρον πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν· καὶ πρῶτον μὲν διέτριβεν ἐν Φλωρεντίᾳ, εἶτα δ' ἐν Φεβράρια, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐκτικὸς, ταρεῖς ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἁγίου Δομενίκου. Ποντικὸς ὁ Βερούσιος, ἐπίσημος πολλῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ποιημάτων συγγραφεὺς, μαθητὴς τοῦ Ἀκτιακοῦ διατελέσας, ἀποτείνεται πρὸς τὸν διδάσκαλόν του διὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς ἀποστροφῆς (*):

« Φεῦ, διδάσκαλε ποθεινότατε, σὲ μὲν αἰεὶ Μοῦσαι πενήθουσιν, ἐμὲ δὲ ἀπ' Ἠλυσίων, ἢ ἀπὸ κύκλου Σελήνης πρόσθελεψον, ἅς τὴν σαυτοῦ μνήμην οὐ παύσομαι περιάδων (*). »

(*) Fabricii, Bibliotheca Græca, XII, σελ. 222.

(*) Fabricii, XII, σελ. 222. Lambecii Commentaria Biblioth. Vindobonæ.

(*) Μουστοζόδου, Ἑλληνομνήμων. σελ. 380.

(*) « Heu præceptor clarissime, Musæ semper te lugebunt. Aspice me ex Elysiis vel orbe Lunæ, qui tuam memoriam non cesso prædicare. (Declarat. σελ. 167).

Ἄντωνιος Δαμιλάς.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου εἰς Ἴταλίαν προσφυγὼν, διέτριβεν ἰδίως ἐν Μεδιολάνοις, ὅθεν καὶ ἐπινομάσθη Μεδιολανεύς. Διέπρεψεν ὡς καλλιγράφος ἐξοχος, καὶ λόγιος οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων, συγγράψας Σχόλια εἰς Θουκυδίδην.

Ἀντέγραψε διάφορα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, οἷον τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, προσθεὶς ἐν τέλει, « Ἄντωνιος Δαμιλάς, Κρῆς τὸ ἔθνος, καὶ τοῦτο ἐξέγραφα, οὐκ ἄνευ μέντοιγε μισθοῦ, συνδρομῆ καὶ ἀναλώμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ μαγίστρου Λαυρεντίου τοῦ καὶ ἐκ Φλωρεντίας ». Εἰς ἕτερον κώδικα περιέχοντα τὸ Ἱεροκλέους ὑπόμνημα ἀναγινώσκονται: « Τέλος εἴληφε τὰ παρόντα γράμματα χειρὶ ἐμοῦ Ἄντωνίου Μεδιολανέως, ἔτι καὶ Κρητὸς τὸ ἔθνος δυναμένου λέγεσθαι διὰ τὸ τῶν γονέων πρότερον οἰκητόρων ἐν Κρήτῃ γενομένων, καὶ αὐτὸν ἐν ταύτῃ γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι καὶ ἀνδρωθῆναι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δωρεῶν οὐκ ἔλαττον ἢ τοὺς ἄλλους Κρητάς ἀπολαῦσαι, ἄνευ τοῦ ψεύστην εἶναι⁽¹⁾ ».

Τῷ 1489—95 διατρίβων ἐν Κρήτῃ ἀντέγραφε διάφορα χειρόγραφα ἀποτεθησαυρισμένα ἐν Ἑσκουριάλῃ⁽²⁾.

Λουκᾶς Σπαντιωνῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1481. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κεχάρακται τὸ ἐξῆς ὕμνου τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐπίγραμμα:

Ἀδχῆμα δαιχθεὶς τοῦ τῶν Ἑλλήνων γένους,
τῷ προΐοντι τοῦ τῶν ἀρετῶν κύκλου,
καὶ τὴν πατρίδα ἀποβεβληκῶς, ὁμοί,
τῆς βαρβαρικῆς οὐ μετέσχες κηλίδος.
Τῶν γὰρ πατρῶν ἀρετῶν ἐξημμένος,
χρυσοῦς ὡσπερ τις ἢ ἀστήρ ἐωσφόρος
ἔλαμψες λαμπρῶς τῷ τῶν ἀρετῶν κάλλει.
Σωφροσύνην γὰρ καὶ ἀνδρείαν ἀσκήσας,
τὴν τε φρόνησιν, καὶ τὴν ἰσονομίαν,
ἄβῆθρον ἔθου ἀρετῶν τῶν ἐνθέων,
ἄγαλμα θεῖον τοῖς πᾶσιν ἀνεδείχθης.
Θείλων δὴ πάντας τῇ τῶν λόγων σειρῇ,

(1) Σ. Οἰκονόμος. Πανδώρα φιλ. 298.

(2) Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escorial σελ. 93, 94, 157 κτλ.

καὶ τῇ γλαφυρῇ τοῦ κάλλους ἀγλαίᾳ,
καὶ τοῖς γενναίοις τῶν ἔργων καταπλουτῶν,
ἐν τῇ ἀκμῇ, φεῦ, τῶν μεγίστων ἐλπίδων
οἶχῃ μοι, τὸ φῶς καὶ κλέος τῆς ζωῆς μου,
τὸ κοινὸν κλέος, ἢ σειρά τοῦ χρόνου, ἐν οἷς
ἡ τῆς φύσεως λαμπρὰ φιλοτιμία.

Αἶ, αἶ, τῆς ἐμῆς καὶ κοινῆς δυστυχίας!
Ὅσα ὑπίστην (σοῦ πέρι)· φεῦ τοῦ πάθους,
Φῶλῃ κεφαλῇ, ἐλπίς, ζῶῃ, φῶς, τέρψις,
τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄρπουξ.

Ἐκοιμήθη ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Λουκάς ὁ Σπαντωνῆς ἐν ἔτει αὐτά, μηνὸς
Ἰανουαρίου (*)).

Μαρίνος Βαρλέτας.

Ἐγεννήθη ἐν Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας, μετὰ δὲ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς
Ἠπειροῦ προσέφυγεν εἰς Νεάπολιν καὶ Ῥώμην. Συνέγραψε τὰ ἑξῆς.

—De vita et laudibus Scanderbergii, sive Georgii Castriotæ Epiro-
tarum principis, libri XIII. Argentorati 1537. (Μεταφράσθη γερμανιστί,
ἰταλιστί, καὶ πορτογαλλιστί).

—De expugnatione Scodrensi a Turcis libri tres. Venetiis 1504.
Ἀνετυπώθη ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556, μεταφρασθὲν δὲ ἰταλιστί ἐξεδόθη ὑπὸ Σαν-
σοδίνου (Storia dell'origine et imperio de Turchi), καὶ γαλλιστί ἐν Φραγ-
κφόρτῃ 1575.

—Chronicum Turcicum. Francoforti 1578. 3 τόμοι.

Εἰς τὸν Βαρλέτιαν ἀποδίδοται καὶ ἱστορία τῶν παπῶν μέχρι Μαρκελλοῦ Β'
τυπωθεῖσα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1555 (*).

Θεόδωρος Ἀγαλλιανός.

Διάκονος καὶ ἱερομνήμων, εἶτα δὲ μέγας ῥήτωρ τῆς Μεγάλῃς Ἐκ-
κλησίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδον, καθ' ἣν κατε-
πολέμησε μετὰ Μάρκου Εὐγενικοῦ, Πλήθωνος, Σχολαρίου, Ἀμιροῦτζῆ
καὶ ἄλλων τὰς καινοτομίας τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς.

Ἐγένετο μάρτυς τῆς ἐπελθούσης ἀλώσεως, καὶ ἔγραψε *Χρονικὸν*
σημείωμα περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπεγεχθέντων κακῶν, καὶ
Κατὰ Λατίων. (Τὸ τελευταῖον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δοσιθίου ἐν Τόμῳ
Καταλλαγῆς). Πρὸς τούτοις διαφόρους ἐκκλησιαστικὸς ὕμνους, καὶ
περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (*).

(*) Paul Lucas Voyage en Grèce.—Φιλολογικὸς Συνέδικμος.

(*) Rodoth, Istoria del rito greco in Italia tom. III, σελ. 24.

(*) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 115.

Ἰωάννης Γρηγορόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἔγραψεν ἑλληνιστὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν ὑπὸ Ζαχαρίου Καλλιέργου τῷ 1499 γενομένην ἔκδοσιν τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ, καὶ ἕτερον σωζόμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας⁽¹⁾. Ἀπετέλει μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας, τῆς ὁποίας καὶ τὸν κανονισμόν συνέταξε μετὰ Σκηπίωνος τοῦ Καρτερομάχου. Εὐρήται ἐπιστολὴ Μουσούρου πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον συμπατριώτην του⁽²⁾.

Θεόδωρος Σπανδουγίνος.

Καταγόμενος ἐκ τοῦ περιφανοῦς οἴκου τῶν Καντακουζηνῶν, προσέφυγε καὶ οὗτος μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἔγραψεν ἀπομνημονεύματα περὶ τῶν Τούρκων, (*I Commentari di Theodoro Spandugino Cantacusino, gentiluomo Constantinopolitano, dell'origine de prencipi Turchi, et de costumi di quella natione. Firenze 1551*), καὶ *Χρονικὸν τῆς Ἠπείρου*, ἐκδιδόμενον ὅσον ὄπω ὑπὸ τοῦ φίλου Hopf.

Ἰωσήφ Θεσσαλονικεύς. Ἀκμάζων μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐτετίμητο τῷ ἀξιώματι πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐπὶ Γενναδίου Σχολαρίου, μεθ' οὗ διετήρει ἐπιστημονικὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐν τῇ περὶ πυρπολήσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Πλήθωνος πατριαρχικῆ ἐγκυκλίῳ ἀποτείνόμενος πρὸς τὸν Ἰωσήφ ὁ Σχολάριος προσεπiléγει « Σοὶ δὲ εὐσεβὴς καὶ λο-
» γία ψυχὴ, καὶ ἡμῖν πλείστου ἀξία εὐχόμεθα καὶ παρὰ Θεοῦ εὐ-
» ζωίαν μὲν ἐνταῦθα, εὐδαιμονίαν δὲ μετὰ ταῦτα, πρὸς ἣν τὸν βίον
» συντείνεις πάντα σοφῶς ».

Θεόδωρος ὁ Καρυστηνὸς παρευρέθη μετὰ Ἰωάννου Παλαιολόγου εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ἐπὶ δὲ τῆς πολιορκίας τοῦ Βυζαντίου ταχθεὶς ἵνα φρουρῇ εἰς τὰ Καλυγάρια ἐφρονεῖτο πιθανῶς κατὰ τὴν ἄλωσιν. Κατὰ τὸν Φραντζῆν ὁ Καρυστηνὸς ἦτο ἀνήρ πολεμιστής,

(1) Matthæi, Codices Biblioth. Mosqu.

(2) Cicogna, Insrizioni Veneziane tom III, σελ. 43. Ὁ Ἐβνούαρδ (Annales de l'imprimerie des Aldes tom I) ἀναφέρει Δημήτριον Γρηγορόπουλον, πιθανῶς ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου, διατελέσαντα διορθωτὴν τῶν ὑπὸ Ἄλδου ἐκδομένων Ἑλλήνων συγγραμμάτων. Γρηγόριος δὲ Γρηγορόπουλος καταγράφεται ὑπὸ Τορρίανου μεταξὺ τῶν καλλιγράφων τοῦ 1577 αἰῶνος. (Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escorial, XXIV).

καὶ δραστήριος, καὶ τοξότης ἡσκημένος ὑπὲρ ἀνθρώπων (*). Ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν περισωζομένων ἐπιστολῶν Λουκά τοῦ Νοταρᾶ φαίνεται, ὅτι οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων ἦτο ὁ Θεόδωρος.

Ἰωάννης Μουζᾶκης καταγόμενος ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀνω Ἀλβανίᾳ ὁμωνύμων ἡγεμόνων κατέφυγε, μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἡπείρου, εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἀποθανὼν ἐτάφη εἰς τὴν ἐν Νεαπόλει Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Ἐγραψε — Breve memoria della nostra casa Musachi, δημοσιευόμενον μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φίλου Κ. Χόπρ.

Γερμανὸς Αἰτωλὸς ἱερομόναχος συνέγραψεν ἐν ἔτει 1480 Ἰστορίαν τῆς τότε ἀνευρεθείσης εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοβίτζης, δημοσιευθεῖσαν μετὰ προσθηκῶν ἐν Βενετίᾳ 1794.

Ἀνώνυμος Κρής (Creticus), διδάξας εὐδοκίμως τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Παταβίᾳ. Ὁ Σαβέλλικος γράφει περὶ τούτου πρὸς τὸν Τριβιζάνον — Audio hic pro collegio sapientum de salario et mercede Cretico augenda agitaris philosophatur is Græce et Latini, multa celebritate nominis in isto clarissimo gymnasio. Πρὸς τὸν Κρήτα τούτον εὑρηται ἐλεγείον Σαβέλλικου καὶ ἐπιγράμματα Στρότζα καὶ Βίγου (**).

Ἀνδρόνικος Κορυθλάκας ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Βασιλείᾳ. Τοῦ λόγιου τούτου Ἕλληνας εὑρηται λατινιστὶ ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην Ρευχλῖνον (1478)(³).

Ἰωάννης Πόλος ἐξ Ἀλποκάστρου (Albo-Castro) ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Γερμανίᾳ, μεταξὺ δὲ τῶν μαθητῶν του καταλέγεται καὶ ὁ Ἰωάννης Δαρβούργιος ἐπίσκοπος Βορματίας. Τούτου εὑρηται ἐπιστολὴ καταχωρηθεῖσα εἰς τὴν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1556 ἐκδοθεῖσαν Αἰρεσιολογίαν(⁴).

Ἀγαπητὸς Κασσιαρὸς ἐγεννήθη ἐν Ῥόδῳ καὶ διετέλεσε διὰ βίου ἱερακοτρόφος τῶν μεγάλων μαγίστρων τοῦ ἐν τῇ πατρίδι του ἐγκαταστημένου τάγματος Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου. Ἐγραψεν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ Ἱερακοτροφίας (Ἱερακοσόφιον), ἐπὶ τῇ βίβῳ τῆς ὁποίας ὁ φίλος αὐτοῦ Jean de Francières (1469) συνέ-

(*) Χρονικὸν σελ. 254.

(²) Hodii de Græcis illustribus, lib. II, cap. 8.

(³) Δύτθ, σελ. 232.

(⁴) Ὁμοίως.

τάζε τὸ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἀνέκδοτον πόνημά του (*Traité de fauconnerie*⁽¹⁾).

Ἰωάννης Καραβούτζης ὁ Μάγιστρος τοῦ Αἰγαίουπελαγίτου τούτου λογιῶν εὑρηται ἀνέκδοτος πραγματεία *Περὶ Αἵνου καὶ Σαμοθράκης καὶ τῶν Τρωϊκῶν θεῶν*. Ἀνάλυσιν τοῦ τελευταίου χειρογράφου ἐδημοσίευσεν ὁ βαρόνος Σαίν-Κρουά⁽²⁾.

Ἐρμανουὴλ Ἀδραμυττηνὸς Κρής ἐγένετο διδάσκαλος *Ἰωάννου Πίκου* ἡγεμόνος τῆς Μιχανδόλης, καὶ οἰκείος τοῦ Ἄλδου⁽³⁾.

Γρηγόριος Χίος διάκονος καὶ εἶτα ἱερεὺς ἔγραψεν—*Ἱστορικὸν ἐπομνημάτιον τοῦ ἔτους 1456*, δημοσιευθὲν ὑπὸ Λουδοβίκου Ῥοσσίου, καὶ ἐπ' ἐσχάτων μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐν Πανδώρα ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φίλου *Ἰω. Σακελλίανος*. Τινὰ τῶν εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἀνηκόντων χειρογράφων ἀποτεθησαύρηται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Πάμφω μονῆς *Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου*.

Δημήτριος Φράγγος ὀρμώμενος ἐξ Ἠπείρου προσέφυγε μετὰ τὴν Τουρκικὴν εἰσβολὴν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἔγραψε λατινιστὶ *Πολέμου* *Γεωργίου τοῦ Καστριώτου*. Τὸ σύγγραμμά του τυπωθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1541 ἀνεδημοσιεύθη πολλάκις⁽⁴⁾.

*Στέφανος Σαχλίκη*ς Κρής φυλακισθεὶς ἔγραψεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ δύο στιχορρήματα ὑπὸ τῆν ἐπιγραφῆν—*Γραγαί, καὶ στίχοι, καὶ Ἑρμηνεῖαι, ἔτι καὶ ἀφηγήσεις* καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θρηναῖ ὄσα κακὰ ἐπαθεν εἰς τὴν φυλακὴν, παραπονεῖται διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν φίλων του, καὶ στηλιτεύει τὰς ἐταίρας τῆς Κρητικῆς Κυδωνίας διὰ δὲ τοῦ δευτέρου νευθετεῖ τὸν υἱὸν φίλου του, ὀνομαζόμενον *Φραντζεσκὴν*⁽⁵⁾.

Μιχαὴλ Χρυσολωρᾶς ὁ ἐπιλεγόμενος *Δρομοκάτης*, συγγενὴς τοῦ ὀμωνύμου *Μανουήλ* μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐδεξιώθη ὑπὸ Φιλέλφου, καὶ συνεστήθη ὑπὸ τούτου μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν, ὡς *Δημητρίου καὶ Μιχαὴλ Ἀσάνη, Ἀνδρόνικου Τριχᾶ*

(1) Mas Latrie, Histoire de Chypre, tom. III, σελ. 93.

(2) Notices et Extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi, tom I, σελ. 538—41.

(3) Hodius σελ. 315—6.

(4) Rodotà, Storia del rito Greco, tom. III, σελ. 24. Ἄτερος ἀνώνυμος Ἄλδανος ἔγραψε ὁμοίως λατινιστὶ τὰ κατὰ τὸν Καστριώτην, τυπωθέντα Ἐνεπίστῳ 1480. αὐτ. σελ. 26.

(5) Κοραῆ Ἄτεκτα Β' κρολεγ.

Σπανδωνή, και Γεωργίου Δούκα εις Δουδοβίκον μαρκήσιον τῆς Μαν-
τουύης (*).

Ἰωάννης Κουβουκλίσιος σύγχρονος Γεωργίῳ τῷ Τραπέζοντιῳ,
ἔγραψε κατὰ Παπαδόπουλον (Papađopoulos) λόγον περὶ ἐκ-
πορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Δαμιῆλ Κουβουκλίσιος ἔγραψε κατὰ τὸν αὐτὸν Παπαδόπουλον
λόγον εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους.

Βαρθολομαῖος Ἀβράμιος Κρής μετέφρασε Ἀκτινιστὶ τὰ ὑπὸ Βησι-
σαρίωνος συνταχθέντα πρακτικὰ τῆς ἐν Φεβρουάρῳ συνόδου (**).

Ἡλίας μοναχὸς ἐκ Χάνδακος τῆς Κρήτης ἔγραψε περὶ τῶν ἐν
τοῖς στίχοις παθῶν, Περὶ διαφορῶν μέτρων, και Ἀνθολόγιον (**).

Ἰωάσαφ Χιλιάς, πιθανῶς Πελοποννήσιος συνέθετο—Μουσῆδιαν ἐπὶ
τῇ βασιλίσει Κλεώπῃ (**).

Ἰωάννης Ῥώσος, πρεσβύτερος, ὁ Κρής ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη
τὸν καλλιγράφον ἐπαγγελλόμενος (1453—99) διέτριψεν ἐν Ῥώμῃ,
Βενετίᾳ, Φλωρεντίᾳ, Βονωνίᾳ, και ἀλλαχοῦ τῆς Ἰταλίας οἱ δὲ ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀντιγραφέντες ἀπειροπληθεῖς συγγραφεῖς κατακοσμοῦσι τὰς Εὐ-
ρωπαικὰς βιβλιοθήκας (*). Τῷ 1501 ἐν Βενετίᾳ διαμένων ὁ Ῥώσος
συμπεριλήφθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἄλδου, ἧς και διωρίσθη ὁ
καλλιγράφος.

Παῦλος Σχορδύλιος Κρής ἐδίδαξεν ἐν Φεβρουάρῳ τὴν ἑλληνικὴν,
και συνέγραψε συνέχειαν τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥαβέννης.

Κωνσταντῖνος Ῥεσινὸς Κορίνθιος, ἔγραψε—Διδασκαλίαν και ἐξή-
γησιν εἰς τὴν ἐξαήμερον κτίσιν τοῦ Θεοῦ, και εἰς βίβλον καλουμέ-
νην Ὀδηγόν, και ἐτέρους λόγους, σώζομένους ἀνεκδότους ἐν τῇ Δημο-
σίᾳ βιβλιοθήκῃ Ἀθηνῶν.

Μεγαλὴλ Κριτόπουλος Ἰμβριος γραμματεὺς τοῦ Σουλτάνου Μωά-
μεθ Β' (1453—68), γράψας Χρονογραφίαν περὶ τῶν πράξεων τοῦ
Πορθητοῦ (*).

Κύμλλος Χίος ἱερομόναχος και ζωγράφος, μαθητῆς τοῦ ἐξ Ἀγιά-

(*) Philclphi, Epistol. lib. XII.—Boernerus, σελ. 20.

(**) Fabricius VI, σελ. 338.

(*) Λύσιθ, XI, σελ. 425.

(*) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 372.

(*) Πανώρα, φυλ. 298.

(*) Πορταλίτζ Σχεδιάσμο, σελ. 12, σημ. 1.

φων Διονυσίου, μεθ' οὗ συνεργάσθη εἰς συγγραφὴν τοῦ περὶ Ζωγραφικῆς συγγράμματος.

Ἀλέξανδρος Ζήνος πρεσβύτερος· ἐδίδαξεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὰ ἑλληνικὰ ἐν Φεβρουάρῳ μετὰ Δημήτριον τὸν Καλλοκονδύλην.

Ἰωάννης Μουσουῆρος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου· περὶ τὰ τέλη τοῦ 15 αἰῶνος διατριβῶν ἐν Βενετία ἀπετέλει μέλος τῆς Ἀλδιανῆς Ἀκαδημίας.

Ἰωάννης Σοφιανός· μετὰ τὴν ἄλωσιν προσφυγὼν εἰς Ἰταλίαν ἐξεπαίδεύθη ἐν Ρώμῃ, καὶ ἔγραψε De machinis bellicis.

Δημήτριος Καντακουζηνός Βυζάντιος· ἔγραψεν Excerpta ex Herodoti. Τῇ χειρὶ τούτου εὕρηνται ἀντιγεγραμμένα διάφορα χειρόγραφα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης (1).

Λαόνικος Ἑρῆς· τὰς διατριβὰς ἐν Βενετία ποιοῦμενος ἐξέδοτο τῇ 22 Ἀπριλίου 1486 τὴν Βατραχομουμαχίαν τοῦ Ὀμήρου μετὰ γλωτσημάτων ἐν τοῖς μεσοστιχοῖς.

Νικηφόρος Ἱερομόναχος, γεννηθεὶς ἐν Εὐβοίᾳ ἐκ πατρὸς Ἀθηναίου· μνημονεύεται μετὰ τῶν καλλιγράφων τοῦ 15 αἰῶνος (1486) (2).

Ἰωάννης Χίος· ἐδίδαξεν ἐν Μεσσηνίᾳ τὰ ἑλληνικὰ (3).

Ἀεπάκολος Κύπριος· rector scholarum τοῦ ἐν Φλωρεντία Πανεπιστημίου (1480) (4).

Κυπριανός Κύπριος (1493)· juristarum rector τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου.

Μάρκος Κρήτης· καθηγητὴς τοῦ ἐν Φεβρουάρῳ Πανεπιστημίου.

Γεώργιος Καρρέριος Κύπριος· promotor ad medica examina τοῦ ἐν Παταβίῳ Πανεπιστημίου.

Ἐμμανουὴλ Κύπριος (1489), rector τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου (5).

Νικόλαος Βλαστός Κρήτης· λόγιος καὶ καλλιγράφος (1484). Πιθανῶς ὁ αὐτός ἐστιν ὁ εἰς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραφῶν γενναίως καταβαλὼν.

Δημήτριος Λεντάρης (1475).

Δημήτριος Σέρβος (1475) (6).

(1) Fabricii XI, σελ. 407.

(2) Miller, Catalogue de l'Escorial, σελ. 215.

(3) Βλαστοῦ Χιακὰ Β'.

(4) Ἑλληνομνήμων σελ. 384, σημ. 5.

(5) Faccolati, Fasti Gymnasii Patavini.

(6) Fabricii, Bibliotheca graeca.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ ΔΙΩΝ.

1500—1600.

Ίάνος Λάσκαρις

Ἐπονομαζόμενος ἀπὸ τῆς πατρίδος καὶ Ῥυνδακηγός⁽¹⁾, ἦν ἀδελφὸς τοῦ γραμματικοῦ Κωνσταντίνου, καταγόμενος ὡσαύτως ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Λασκάρων⁽²⁾. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου Θεόδωρος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἰάνου, κατέφυγε μετὰ τοῦ νεαροῦ υἱοῦ του εἰς Πελοπόννησον· ἐκεῖθεν δὲ Θωμᾶς Κέλσος, ὁ τῶν Ἐνετῶν ναύαρχος, μετήγαγεν αὐτοὺς εἰς Κρήτην, ὅθεν, προσκλήσει τοῦ Βησσαρίωνος, μετέβησαν εἰς Βενετίαν.

Ὁ Ἰάνος, ἀναλώμασι τοῦ φιλογενοῦς καρδινάλιου, εἰς Πατάβιον σταλεῖς, ἐξεπαιδεύθη τὴν λατινικὴν, διδάξας ἅμα καὶ τὴν ἑλληνικὴν. Μετὰ τὴν τελευταίην τοῦ προστάτου του, ἦλθεν εἰς Φλωρεντίαν, καὶ εὐμενῶς ἐδεξιώθη ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ πᾶνου, ὅστις φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ πλουτήσῃ ἐξ ἑλληνικῶν χειρογράφων τὴν βιβλιοθήκην, ἔπεμψε τὸν Λάσκαριν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετὰ συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς τὸν σουλτάνον Βαϊαζίτην· λαβὼν ὁ Ἰάνος τὴν ἀδειαν παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως περιῆλθε τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη συλλέγων πολύτιμα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστα χειρόγραφα, ἅτινα ἐπιστρέψας παρέδωκεν εἰς τὸν Λαυρέντιον⁽³⁾.

Δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀποσταλεῖς, ἔφερον ἐπιστρέψας περὶ τὰ διακόσια χειρόγραφα, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα παρέλαβεν ἐκ τῶν βιβλιοθη-

(1) Ἐκ Ῥύνδακος, πόλεως μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Φρυγίας.

(2) Ὁ Ἄλδος εἰς τὴν πρὸς Λάσκαριν προσφωνητικὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων ῥητόρων, λέγει. «Es enim tu, non solum ex antiqua illa Græcia, ingeniorum, doctrinarumque omnium parente, oriundus, sed etiam ex stirpe nobilissima et imperatoria Lascarorum».

(3) «Miserat enim ipsum (Λάσκαριν) Laurentius ille Medices in Græciam, adim quirendus simul, et quantovis emendos pretio, honos libros: unde Florentiam et cum iis ipsis orationibus, et cum alijs, tum raris, tum pretiosis voluminibus rediit». (Aldus).

κῶν τοῦ Ἄθωνος· ἀλλ' ὁμως οἱ θηταυροὶ οὗτοι ἐφθασαν μετὰ θάνατον τοῦ Λαυρεντίου, ὅστις ἐν ταῖς τελευταίαις στιγμαῖς ἐξέφρασεν εἰς τὸν Πολιτιανὸν καὶ τὸν Πίκον τὴν λύπην του ὅτι ἀπέθνησκε χωρὶς τὴν συμπληρῶση συλλογῆν, τὴν ὅποίαν ἐγκαρδίως ἐπεθύμει⁽¹⁾.

Ὁ θάνατος τοῦ Λαυρεντίου καὶ αἱ ἐν Φλωρεντίᾳ διεγερθεῖσαι ταραχαὶ ἠνάγκασαν τὸν Λάσκαριν ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν δεχόμενος τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρλόου Η'. Τῷ 1495 ἦτο εἰς Παρισίους, καὶ αὐτὸς ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τὸν Βουδαῖον καὶ ἄλλους περιφανεῖς. Δουδοβίκος ὁ IB'. ἔστειλε τὸν Λάσκαριν τῷ 1503 πρεσβευτὴν εἰς Βενετιαν, καὶ ὁ σοφὸς Ἕλλην ἐξέπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος πεπειραμένου πολιτικοῦ⁽²⁾. Ἐνεκα τῆς ἐπελθούσης ρήξεως μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, ὁ Ἴανος ἐπα- ναστρέψας εἰς Παρισίους, ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἄμα ὁ υἱὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων ἀνέλαβε τὴν παπακὴν ἐξουσίαν, μετονομασθεὶς Λέων Γ'. διασώζων ἐτι τὴν ἀρχαίαν φιλίαν ἐκάλεσε τὸν Λάσκαριν εἰς Ῥώμην, ὅστις ἔλθων ἐπροσέβαθσε νὰ συστηθῇ γυμνάσιον πρὸς διατροφήν καὶ ἐκπαίδευσιν γενναίων καὶ εὐφυῶν νεανίσκων ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν ἀνδρῶν εἰδημόνων τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων. Τὸ εὐγενὲς τοῦτο σχέδιον ἔλαβε καὶ εὐτυχῆ τὴν ἐκβα- σιν, διότι ὁ Λέων, ὡς εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ἐκληρονόμησεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων πατρικῶν ἀρετῶν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀγάπην. Οὕτω δὲ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κυρίου λόφου. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ πάπας καὶ ὁ Λάσκαρις ἠξιώθησαν τῶν ἐπαίνων τῶν συγχρόνων, καὶ μάλιστα Ἱερωνύμου τοῦ Βίδα, καὶ τοῦ Κρητὸς Μάρκου Μουσούρου⁽³⁾.

(1) Ῥόσκου, Βίος Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, σελ. 232, καὶ 438.

(2) Ὁ Wicquefort ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Λάσκαρις δὲν ἤρμοζεν εἰς ἀποστολὴν ἀπει- τοῦσαν πρὸ πάντων βαθεῖαν γνῶσιν τῶν ἡγεμονικῶν συμφερόντων, καὶ πλήθος ἄλ- λων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν διατυπώσεων, βεβαιῶν, ὅτι καὶ οἱ Βενετοὶ ὕσανα- σχετοῦντες ἐπὶ ταιαύτῃ ἀποστολῇ παρεκονήθησαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἀποστείλαντος ἀντὶ πρίσβεως, ἕνα διδάσκαλον· πλὴν ταῦτα πάντα ἀναιροῦνται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν περὶ τοῦτου πραγματευθέντων Γάλλων ἱστορικῶν καὶ βιογράφων.

(3) Προσφωνῶν εἰς τὸν Λάσκαριν ὁ Μουσούρος τὴν ἐν ἔτει 1516 ἔκδοσιν τοῦ Παισα- νίου ἀποτείνει πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐπομένους λόγους· « Καὶ νῦν ἐν Ῥώμῃ διατρίβων, τιμωμένός τε καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ, πρόξενος ὡς ἀληθῶς γέγονας τῶν Ἑλ- λήνων, τοῖς μὲν ἀφικνουμένοις, πολλὰκις ὑπὲρ δυνάμιν δωρούμενος, τῶν δ' ἀπόντων ἐπιμελούμενος, τοῖς δὲ φιλετάτους τοῖς περὶ τὸν κρατοῦντα συγκιστάς. Θαυμαστέ μὲν

Ἐκ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τὴν ἐπίστασιν τοῦ Δασκάρως Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, εἰς ὃ καὶ ἄλλοθενεῖς ἐφοίτων χάριν μαθήσεως, ἐξῆλθον ἐπίσημοι ἄνδρες, οἵτινες οὐκ περὶ θεολογικὰς ἀμφισβητήσεις, ἀλλὰ περὶ τὴν μελέτην διέτριβον τῶν δοκίμων συγγραφέων. Διὸ καὶ τὸ Γυμνάσιον, ὡσπερ ἀπαρχὴν τῶν παιδευμάτων τούτων ἐξέδωκε « Σχόλια παλαιὰ τῶν πάντων δοκίμων εἰς τὴν Ὀμήρου Ἰλιάδα (1517)—Σχόλια παλαιὰ τῶν πάντων δοκίμων εἰς τὰς σωζομένας τῶν Σοφοκλέους Τραγωδιῶν (1518)—Πορφυρίου φιλοσόφου Ὀμηρικὰ ζητήματα, καὶ περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσεΐ τῶν νυμφῶν ἄντρον (1518) ». Φέρουσι δὲ ταῦτα ὡς τόπον ἐκδόσεως τὸ Γυμνάσιον, καὶ εἰς τὸ τεῦχος τὸ περιέχον τὰ Σχόλια εἰς τὴν Ἰλιάδα προσετέθη καὶ τὸ προνόμιον τοῦ Λέοντος (7 Σεπτεμβρίου 1517), ὁ ὁποῖος « πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ τέκνων τῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ παιδευομένων » τάσσει ἀφοριστικὰς καὶ χρηματικὰς ποινὰς εἰς τὸν ὅστις ἤθελε μετατυπῶσαι καὶ πωλῆσαι, πρὶν ἢ παρέλθωσι δέκα ἔτη, τὰς εἰρημέναις ἐκδόσεσι, ἄνευ ἀδείας τοῦ γυμνασίου ἢ τῶν κηδεμόνων αὐτοῦ⁽¹⁾.

Ὁ Λέων Γ' ἐπεφόρτισε τὸν Λάτκαριν τῷ 1517 ἀποστολὴν παρὰ Φραγκίσκου Α' βασιλεῖ τῶν Γάλλων· καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἡγεμὼν θελχθεὶς ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν γνώσεών του παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ τὸν κρατήσῃ παρ' αὐτῷ. Ὁ Λάτκαρις ἐν τούτοις ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀλλ' ἐπανέστρεψε κατὰ

οὐκ καὶ ταῦτα σημεῖα δόξειεν ἂν τῆς σῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐνοίας, ὃ δ' ἐρεῖν μέλλω πᾶσαν ὑπερέβληκε καλοκάγαθας εὐφημίαν. Ὅρων γὰρ ἐνίοις τῶν ἡμεδαπῶν διὰ τὴν πολυετῆ δουλείαν οὕτω μὲν ἐπιλαθομένους ἑαυτῶν, ὡς μηδέποτε ἀνανήφειν καὶ μηδεμίαν ὄλως τῶν προγόνων ἔχειν ἔννοιαν, ἀλλ' ἐθελοκακοῦντας πολιτικοῦ βίου, παιδείσεώς τε καὶ ἀγωγῆς ὀλιγώρως ἔχειν· οὕτω δὲ κακοδοξαμένῳ, ὡς αὐτοὺς μὲν ἀπαιδεύσει συζῆν καὶ τετυπῶσθαι... τοῖς δὲ παιδείας ἐρασταῖς φθονεῖν, ἐκ τῶν προφανοῦς τῶν ποιηταῖς ἢ φιλοσόφοις ἐνασχολουμένων εὐθὺς καταγινώσκοντάς πολυθεῖαν, ταυτοῦ τὶ πρὸς τὴν θεήλατον ταύτην ἡμῶν μεμηχανῆσαι συμφορᾶν. Ὡς γὰρ μὴ παντάπασιν ἀποσεσθῆ τὸ σωζόμενον ἐστὶ τῶν Ἑλληνικῶν λόγων, οὐκ ὀλίγος ἔκ τε Κρήτης ἔκ τε Κερκύρας καὶ τῶν παραθαλασσίων τῆς Πελοποννήσου μετεπέμψω νεανίσκου τῶν μῆτε φύσιν ἀγεννῶν, μὴθ' ὑπὸ χάσματος καὶ νωθρότητας ἐκνεναρκαμένον, ἀλλ' ἀγχινίᾳ τε περιστήμων καὶ τὸ ταλαίπωρον ἔχοντων ἐν τῇ ψυχῇ· οἱ νῦν ἐν Ῥώμῃ μῆτε στέγης, μὴθ' ἱματισμοῦ, μῆτε τροφῆς ἀπορροῦντες, μῆτε σοφιστῶν ἐσπρημένοι τῶν διδάσκειν καὶ βουλομένων, καὶ εἰδῶτων, θαυμαστὸν ὅσον περὶ ἄμφοσ προκόπτουσι τῷ λόγῳ, τοῦ πάντ' ἀρίστου καὶ μεγίστου Ῥώμης ἀρχιερέως Λέοντος ἡεκάτου χορηγοῦντος. Ἄλλ' ἐκαίνοι μὲν αὐξηθέντες καὶ παιδευθέντες, εἰ μὴ μέλλοιεν δίκην ἀγνωμοσύνης ἀφλήσειν, τὴν ἐπίδειξιν ὧν ἐμμεταλετηκότας ἔσονται λόγων ἐκ τῶν ἐγκωμίων ἐνστήσονται τῶν κατὰ σοῦ».

(1) Ἑλληνομνήμονος, σελ. 231—35.

τὸ ἐπόμενον (1518), καὶ ἐπεφορτίσθη μετὰ τοῦ φίλου καὶ μαθητοῦ τοῦ Βουδαίου τὸν καταρτισμὸν τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φουνταϊνέβλῳ.

Μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἀποχώρησιν τοῦ Λάσκαριου, καὶ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Λέοντος (1521) φαίνεται, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πλέον⁽¹⁾.

Λουδοβίκος ὁ ΙΓ' ὠνόμασε τὸν Λάσκαριν πρέσβυν τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ ἔμεινε δ' ἐν Βενετίᾳ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ πενταετίαν, ὅτε ὁ πάπας Παῦλος ἐξέφρασεν αὐτῷ ἐπαναλημμένως ἄκραν ἐπιθυμίαν ἵνα τὸν ἴδῃ ἐν Ῥώμῃ. Εἰ καὶ πάσχων ἐκ ποδάγρας ὁ Λάσκαρις, ὑπακούσας εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ποντίφηκος, ἀπεφάσισεν ἵνα μεταβῇ· ἀλλ' οἱ κόποι τῆς ὁδοπορίας ἐπνήξησαν τοὺς πόνους του, καὶ ἀπέθανε ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν εἰς Ῥώμην ἀφίξιν του ἐν ἡλικίᾳ ἐνενηήκοντα ἐτῶν (1535).

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγερόθεντος ἐν τῷ γοθικῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐν τῇ ζωῇ ἤδη ὄντος, καὶ ἀποπνέον τὸ ἱερὸν μῦρον ἀκραιφνοῦς πατριωτισμοῦ·

Λάσκαρις ἀλλοδαπῇ γαίῃ ἐπικάθητο, γαίην

οὔτε λίην ξείνην, ὧ ξένε μεμφόμενος.

Εὐρέτο μειλιχίην· ἀλλ' ἄχθεται, εἴπερ Ἀχαιοῖς

οὐδ' ἐτι χοῦν χεῖρι πατρίς ἐλευθέριον.

Ὁ Λάσκαρις διέπρεψε καὶ ὡς φιλόλογος ἀριστος, καὶ ὡς πολιτικὸς ἔξοχος, καὶ ὡς ποιητὴς ὑψιπέτης, θαυμαζόμενος ὡς τοιοῦτος ὑπὸ Ἑράσμου, Βουδαίου, Μουσούρου, Τουζάνου, Ἰοβίου, Παύρασιου, καὶ λοιπῶν ἦν δὲ ἄγαν φιλόπατρις, οὐ μόνον δαψιλῶς χορηγῶν τοῖς δεομένοις τῶν συμπατριωτῶν του, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος πολλὰ ἐνεργήσας, καὶ ἐνώπιον τῶν ἡγεμόνων διακαῶς συνηγορήσας. Κατὰ τὰς

(1) Ἀρσένιος ὁ Μονεμβασίας γράφων τῷ 1531 πρὸς Λάσκαριν λέγει οὖν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς. «Ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως αἴτιος ἐγένονο τοῖς τῶν Ἑλλήνων βουλομένοις, μὴ δυναμένοι δὲ τῇ κενίᾳ τῆς περὶ τοὺς ἑλλημικούς λόγους σπουδῆς, κείσας τὸν ἀρχιποιήματα Γυμνάσιον ἐν Ῥώμῃ ἀναθεῖξαι δύο καὶ ὄκτα μειρακιῶν ἑλληνικῶν, ὃ δὴ καὶ ἀνέδειξε σοῦ καταβαλόντος τὰ σπέρματα· ὃ δὲ τὰ σπέρματα καταβαλῶν, ὡς ὁ καλὸς φησὶ βήτωρ, οὗτος τῶν φόντων αἴτιος. Μέχρι μὲν οὖν ἐκείνου διετίλει τοῖς ζωῖσι συναριθμούμενος, καὶ αὐτὸς παρῶν ἐτύγχανεν ὃ τὰ καλὰ σπέρματα τοῖς ἐκείνου ὑποσπίρων ὄσιν, ἐπίδοσις οὐ μετρία τῷ γυμνασίῳ ἐγένετο· ἀποχομῆνου δ' ἐκείνου, κακοδμημονίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ συναπέσθη καὶ τὸ Γυμνάσιον. Ἄλλ' ὃ θεϊστάτε ὑπερίστατο καὶ αὐτὸς τοῦ γένους, ἐν σοὶ γὰρ μένη τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος ἐξήρ-
τται.»

εἰς Ἀνατολὴν ὑπὸ Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων φιλολογικᾶς ἀποστολάς του, ὁ Λάσκαρις ἐμβριθῶς ἐξήτασε καὶ διηρῆνυσε τὴν κατάστασιν τῶν τε Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, συνεννοηθεὶς μετὰ πολλῶν πατριωτῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1489, παραδοθέντος ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῆς Ῥόδου τοῦ Ζιζίμ, ἀποβλήτου ἀδελφοῦ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Η΄, ὁ Λάσκαρις μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἐξώρκισε τὸν πάπαν ἵνα κινήτῃ τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον. Ὄταν ὁ Κάρολος Η΄. εἰσέβαλλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ Λάσκαρις λαβῶν συνέντευξιν ὠμίλησεν αὐτῷ διὰ μακρῶν περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, δὲν ἔπαυσε νὰ συνηγορῇ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΒ΄. ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος του. Διερχομένου ἐκ Παρισίων τοῦ Ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας, Φιλίππου τοῦ Ἰβραίου, ὁ Ἕλλην παρουσιασθεὶς ὠμίλησε θερμῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Τῷ 1508 πυρετωδῶς ἐλάλησε Φερδινάνδῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀρραγῶνος· ἐπὶ τέλος ἐξώρκισε τοὺς πάπας Ἰούλιον Β΄. καὶ Λέοντα Ι΄. ἵν' ἀναλάβωσι τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Ὁ τελευταῖος τὸν ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα σπουδάσῃ ἐκ νέου τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου.

Ἄμα ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε΄. κερδήσας τὴν ἐν Παταβίῳ μάχην (1525) καθ' ἣν ἡγματούτισθη ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φραγκίσκος Α΄, ὁ Λάσκαρις, τετιμημένος ἐπισήμῳ ἀποστολῇ τοῦ πάπα Κλήμεντος Ζ΄, μετέβη παρὰ τῷ νικητῇ, καὶ ἐξεφώνησε λατινιστὶ λαμπρότατον πανηγυρικὸν ὑπὲρ τοῦ χυροῦ ὄνειρου τοῦ βίου του. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀποσπῶντες παρεντιθέμεθα τὸ ἐξῆς τεμάχιον ἐξεικονίζον τὰ αἰσθήματα ὑφ' ὧν ἐκαίετο ἡ ἱερὰ τοῦ Λασκάρως ψυχή.

« Ὅχι μόνον ὁ Πάπας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, Μεγαλειότατέ, μὲ στέλλει ἐνταῦθα, διὰ νὰ σᾶς καθικετεύσω καὶ λάβῃτε ἔλεος ὑπὲρ αὐτῆς. Λέγων ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐνοῶ τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ἡ γῆ αὐτὴ παρήγαγε, καὶ οἵτινες καθωρᾶϊταν καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὸν κόσμον πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ πολιτισμόν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἥρωες· Ἡρακλῆς, Θησεύς, Ἰάσων, καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις· οἱ νομοθῆται Μίνως, Λυκοῦργος καὶ Σόλων· οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ καὶ πολῖται Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης, Ἐπαμινώνδας· οἱ βασιλεῖς Ἀγησίλαος, Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος· οἱ πρῶτοι δημιουργοὶ τῆς ἀνθρωπίνου ἐπιστήμης, ποιηταί, καὶ ἱστορικοὶ, Ὅμηρος, Πίνδαρος, Ἡσίοδος, Ξενοφῶν, Θουκυδίδης, Πλούταρχος· εἰ ἐρευνῆται τῆς φύσεως καὶ πα-

ραγωγοὶ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων γνώσεων, Πυθαγόρας, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, καὶ ἕτεροι οἱ μαθηματικοὶ καὶ γεωγράφοι Στράβων, Πτολεμαῖος· οἱ κληροδοτήσαντες εἰς τὸν κόσμον τὴν υγιάν Ἱπποκράτης καὶ Γαληνός· ὁ χορὸς τῶν Θεολόγων, καὶ πλῆθος ἄλλων περιφανῶν εἰς πάντα κλάδον τῶν ἐπιστημῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐφεύρον καὶ ἐδίδαξαν τὰς ἐπιστάμας εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ ἰδίως τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρώπης, ὡς τοὺς Ἱταλοὺς, Γερμανοὺς, Ἰσπανοὺς, Γάλλους, καὶ ἄλλους. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐδωρήσαντο τῷ κόσμῳ τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν, καὶ τὰ τελειοποιούντα τοὺς ἀνθρώπους ἦθη.

» Ὅθεν δύνασθε, Μεγαλειότατε, νὰ λάβητε ὑπ' ἑσῶν πόσας ὑποχρεώσεις ἔχουσιν ὅλοι οἱ λαοὶ αὐτοὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οἵτινες ὤφειλον ν' ἀναγνωρίζωσι τὴν Ἑλλάδα ὡς μητέρα των, καὶ τοὺς Ἕλληνας ὡς κυρίους καὶ πρῶτους αὐτῶν.

» Πάντες οὗτοι μὲ στέλλουσιν εἰς τὴν Καισαρικὴν σας Μεγαλειότητα. Μὴ νομίσατε, Μεγαλειότατε, ὅτι εἶναι ὄνειρον.

» Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, περιιπτάμενοι ἐδῶ εἰς τὸν αἶρα, δηλαδὴ τὰ πνεύματά των, σᾶς παρακαλοῦσι καὶ σᾶς καθικετεύουσι, Μεγαλειότατε, νὰ ἐλευθερώσητε τὴν Ἑλλάδα! . . . »

Ἄλλὰ τόσαι προσπάθειαι εἰς αὐδὲν κατέληξαν· καὶ ὁ Λάσκαρις κατερχόμενος εἰς τὸν τάφον ἔγραψε τὸ ἄνω ἐπίγραμμα ἐξεικονίζον τὴν πικρὰν ἀπελπισίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς δυσφορούσης ἐπὶ τῇ μετ' ἀναλήπτων Χριστιανῶν συμβιώσει.

Συγγράμματα.

—De veris Græcarum litterarum formis et causis apud antiquos. Parisiis 1536.

—Epistola critica de Moria Erasmi.

—Orationes. Francoforti, 1537.

—Epigrammata Græce-Latina, edente Jac. Tusano. In Calcographieo fod. Badii Ascensii, in Parisiorum academia, ad cal. Jul. 1537. (Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα τοῦ Λασκάριως ἀνετυπώθησαν αὐτόθι 1544. Τινὰ τούτων ἐ Ἄντιος θεωρεῖ duriuscula et obscura) ».

Ὁ Λάσκαρις ἦτο καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐγκρατέστατος, (vir jure Græco consultissimus, ὡς λέγει Φαβρίκιος), καὶ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν ἐπαρεγκλιτῶς ἐμμένινας ἔγραψε πολλὰ περὶ τούτου, ἐξ ὧν ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς·

—Defensio rituum Græcorum.

—De dignitate sacerdotum.

—De ordinatione Græcorum.

—De sacramento Græcorum.

- De jure Græco et Latino.
- Collectanea juris Græcii.
- In Nili synopsis canonum commentaria.
- Explanatio canonum Apostolicorum.
- Notæ ad synodales sententias.
- Explanatio regularum Nicephori Cpolitani.
- Expositio Liturgiæ.
- Notæ ad procliron Harmenopuli.
- De LXX interpretibus.

Ὁ Λάσκαρις ἔγραφε τὴν λατινικὴν μετὰ τοσαύτης εὐκολίας ὄσης καὶ κομψότητος. Μετέφρασε δὲ τὸ ἐξῆς—Polybii de castramentione, Basilicæ 1537.

Ἐξέδοτο δ' ἐκτὸς τῶν ἐκ τῶν πιστηρίων τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἐπιστολαί αὐτοῦ ἀπολυθέντων, ἃ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, καὶ τὰ ἐξῆς

—Ὀκτώηχον, ἐν Ῥώμῃ 1520.

—Anthologia Epigrammatum Græcorum, cura Io. Lascaris. Impresum Florentiæ in ædibus Francisci de Alopa III idibus augusti MCCCCLXXXVIII. —(Ἡ πρώτη αὕτη καὶ σπανιωδέτερη ἔκδοσις τῆς ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας ἐγένετο διὰ κεφαλαιωδῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων πρῶτον τότε ὑπὸ Λασκάρειος ἐφευρεθέντων. Ἐν τῇ πρὸς Πέτρον τὸν ἐκ Μεδίκων προσφωνητικῇ ὁ Ἰάνος ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν ἐπιπόνησιν ταύτην, γινομένην κατὰ μίμησιν τῶν ἐπὶ ἀρχαίων νομισμάτων ἐπιγραφῶν).

—Callimachi hymni cum scholiis Græcis. Florentiæ 1492. (Καὶ ἡ πρώτη αὕτη ἔκδοσις τοῦ Καλλιμάχου ἐτυπώθη διὰ τῶν αὐτῶν κεφαλαιωδῶν γραμμάτων).

Ἐκτὸς τούτων ὁ Λάσκαρις ἐξέδωκε—Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου, ἐν Φλωρεντίᾳ παρ' Ἀλόπα 1496.—Ἀδικένναν ἐν Λουγδούνῳ 1498, εἰς τόμους 3.—Ἐδρικίδην, Φλωρεντία 1496.

Ἐῤῥηνται διάφορα ἐπιγράμματα τούτου εἰς Σοφοκλέα, εἰς Πορφυρίου ζητήματα, εἰς τὸν Ὅμηρον, καὶ τοὺς Σχολιαστὰς αὐτοῦ, εἰς Καλλιμάχον, εἰς τὸ ὑπὸ Φαβωρίνου ἐκδοθὲν Μίγα Ἑτυμολογικὸν κλπ. Πρὸς δ' ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους ἑλλησιστὰς καὶ λατινιστὰς.

Ὁ Ἄλδος προσεφώνησεν αὐτῷ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντας Ἕλληνας Ῥήτορας (1508—9), καὶ τὰς Τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους (1502).

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐνεκωμίασαν τὴν εὐρυμάθειαν, τὴν πολιτικὴν περὶνοιαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Λασκάρειος. Ὁ περιφανὴς Βουδαῖος γράφων πρὸς τὸν Φορεστάνον λέγει « λασκαρίζειν τοίνυν ἐστὶν ἐν λόγοις μὲν καὶ φράσει τὸ δεινῶς λέγειν καὶ κομψῶς τὸ δὲ ἦθος λασκαρίζειν ἐστὶ τὸ ἐπιεικῆ καὶ χρηστὰ καὶ εὐαρεστούμενα φρονεῖν ⁽¹⁾ ».

(1) Hudius de Græcis illu-tribus — Bœrnerus — Fabricius, Bibl. Gr. XI, 646—8.—Weiss, Biographie Universelle, tom. XXIII.

Ἄγγελος Δάσκαρις, υἱὸς τοῦ Ἰάνου ἐλευθερίως ζήσας, καὶ κατὰ Παπαδόπουλον ἐπιβαρύνας τὴν οἰκογένειαν δι' ἀσκόπων καὶ νεανικῶν παρεκτροπῶν, ἐγένετο οὐχ ἤττον λόγιος καὶ ἐξέδοτο ἐν Παρισίοις παρ' Ἰακώβῳ Ὀπωρινῷ Συλλογὴν τῶν ἐλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ πατρὸς του (1537) καὶ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν κεφαλαίων τινῶν τοῦ Πολυβίου (Περὶ τῆς τῶν ὀπλιτῶν καταστάσεως). Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιγραμμάτων εὑρηται ἐπιστολὴ Ἰακώβου Τουζίνου μαθητοῦ τοῦ Ἰάνου πρὸς τὸν ἐν λόγῳ Ἄγγελον.

Ἰωάννης Δάσκαρις, ἀνεψιὸς τοῦ Ἰάνου, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τρῶφιμος. Κατὰ Παπαδόπουλον ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καρδιναλίον Ἀρράγώνιον περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ πατρὸς του.

Φραγκίσκος Δάσκαρις, υἱὸς ἢ ἐγγονὸς τοῦ Ἰάνου, ἐπίσης λόγιος ἔγραψε σημειώσεις εἰς Ἡλιόδωρον, ἐκδοθείσας ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1534⁽¹⁾.

Ζαχαρίας Καλλιέργης.

Κρῆς τὴν πατρίδα διατρέθων ποτὲ μὲν ἐν Βενετίᾳ, ποτὲ δ' ἐν Ῥώμῃ, καὶ τιμηθεὶς μεγάλως ὄχι μόνον διὰ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ γένους του.

Ἐν ἔτει 1499 ἐξέδωκεν εἰς μέγα φύλλον ἐκ σελίδων 233, τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, φέρον ἐν τέλει τὴν ἐξῆς σημείωσιν. « Τὸ Μέγα Ἑτυμολογικὸν ἐντυπωθὲν πέρας εἴληγεν ἤδη σὺν Θεῷ ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς κυρίου Νικολάου τοῦ Κρητῆς, παραινέσει δὲ τῆς λαμπροτάτης καὶ σωφρονεστάτης κυρίας Ἄννης θυγατρὸς τοῦ πανσεβάστου καὶ ἐνδοξοτάτου κυρίου Λουκᾶ Νοταρᾶ ποτὲ μεγάλου δουκὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητῆς ». Προλεγόμενα τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεως ταύτης εὑρηται Μάρκου τοῦ Μουσούρου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Τοῖς ἐν Παταβίῳ σχολαστικαῖς », ὡσαύτως καὶ δύο ἐπιγράμματα τὸ μὲν τοῦ αὐτοῦ Μουσούρου, τὸ δ' ἑτέρου Κρητῆς, Ἰωάννου Γρηγοροπούλου.

Ἐν τοῖς προλεγομένοις ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς περὶ Καλλιέργου « Φιλοπόνως τὰ περὶ τὴν τέχνην, εἶπερ τις ἄλλα ἐκμελετήσας, οὕτω τραχειὰν τινα καὶ μεστήν ἰδρωτὸς ὠδοιπόρησεν, ὡς πολλοὺς ὑπάρξει ποτε τοὺς ἐλπίσαντας ἐκ μέσης αὐτὸν ἀναστρέψεν καμόντα, ἀλλ' ἕμῳς ἦνυσε καὶ πρὸς τὸ τέρμα χαίρων ἀφίκται, καὶ μονοῦ παρὰ τοῖς πλείοσι ημῶν ἀνηγόρευται στεφανίτης· λέγω δὲ δι' οὗς ἐξεπέ- »

(¹) Hodius, lib II. cap. 8.

νισε τύπους, μηδενῶς κατ' ἴχνη χωρήσαι τολμήσας, δέει τῆς παρανόμων γραφῆς ἐπὶ δὴ τούτοις οὐ κατεβράθυμηνεν, ἀλλὰ χρυσίας ὑποστήσας κατὰ Πίνδαρον, εὐτυχεὶ θαλάμῳ κίονας τοὺς χαρακτῆρας ὑπήχθη καὶ θεητὸν πῆξ· τάχιστα μείγαρον' ἀρχὴν δὲ πασῶν ἐπικαιροτάτην ἐποίησε, καὶ πρὸς ἣν τὰ ἐκάστοτε τυπωθησόμενα καθιστάμενος ἤκιστα ἂν ἀμάρτοι' ἐκείνης γὰρ τῆς βίβλου κατήρξατο, ἥτις παρὰ τὰ προπύλαια τῆς ἀληθινῆς ἐστῶσα παιδείας, ἵνα τι καὶ κερητίσω, τοῖς μαθητιῶσι τῷ χεῖρε φιλοφρόνως προτείνει εἰς ὑποδοχὴν ».

Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖται τοῦ Ζαχαρίου ἡ ἐπιστασία ἐν τοῖς ἐπομένοις· « Ἡ διόρθωσις περὶ τῆς οὐ χεῖρον οὐδὲ τοῦ λόγου πάρεργον εἰπεῖν, ἐργώδης ὑπῆρξε καὶ χαλεπὴ διενεγκεῖν, κατ' ἔνδειαν ὑγιῶς ἐφ' ἅπασιν ἔχοντος ἀντιγράφου' ὧν γὰρ ἦν εὐπορία, ταῦτ' εἰ καὶ ἄλλως παλαιὰ καὶ ἀξιοπίστα, ἀλλ' οὖν σαφῆ καὶ γρίφων ἀνάμεστα, καὶ διὰ τοῦτό τις εἰκαστοῦ, Οἰδίποδι παρακλήσιου δεόμενα ».

Τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα παραθέτομεν ἐνταῦθα ὄχι μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ εὐφυῆ νοήματα, καὶ δι' ὃν ἀποπνεῖ πάτριον ἔρωτα, ἀλλὰ καὶ ὡς συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τυπογραφίας, καὶ τῶν καθ' ἃ οἱ Κρητες καὶ ὕλικῶς συνήργησαν ἀσκοῦντες τὴν τέχνην, δι' ἧς ἡ παιδεία ἡ Ἑλληνικὴ ἐπλατύνθη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ.

Ἐκ ποθεν ἀπράστοιο φανείς, φυγάδ' ἔτραπεν ἄφνω
αἰετὸς οἰωνῶν ὑφιπέτης ἀγέλην.

Τεθρίππων ἐπιβάς, σέλας ἡμάλδουνεν ὀμαίμου
ἥλιος, ἡ δ' ἄστρων φρουδὸν ἔθηκε φῶς·

Τῶς δὲ χαρακτῆρων ἀπεχάσσατο τῶνδε τὰ πρόσθεν
γράμματα, καὶ βίνης ἔκγονα καὶ δονάκων

Θηεῦμαι γλυφανῆς πῶς τις σμίλης κοπίδισσι

ξίσσε περιπλέκτων ὄρχατον ὦδε τύπων,

Πῶς δὲ μεταξὺ τόνου· γραμμῶν στή:ξεν ἀάπτους

ἰδυτάτων, φθόγγους πάντα ἐπικρεμάσας·

Ἄλλὰ τί θαυμάϊω Κρητῶν φρένας, οὐς ποτ' ἐφετμαῖς
πατρὸς Ἀθηναίῃ δαίδαλα πολλὰ δάεν.

Κρῆς γὰρ ὁ τορευέσας, τὰ δὲ χαλκία Κρῆς ὁ συνείρας,

Κρῆς ὁ καθ' ἐν στίξας, Κρῆς ὁ μολυβδοχύτης,

Κρῆς δαπανᾷ νίκης ὁ φερώνυμος· αὐτὸς ὁ κλείων

Κρῆς τᾶδε, Κρησὶν ὁ Κρῆς ἦπιος αἰγίλογος·

Τοὶ γὰρ ἄμ' εὐχόμεθα, πέλοι γενετῆρα χορηγοῦ

μὴ δίχα μαντοσύνη: ὄνομα παιδὶ θέμεν.

Νικᾷ δ' ἀντιπάλους· νεῦσε Ζεὺς· οἱ γὰρ ἀφ' ἰσῆς

Ἑλλάδος Ἑλλάνων· παῖσι πρέπονσι τύποι.

Δαπάνη τοῦ ἐπαινουμένου τούτου Νικολάου (Βλαστοῦ) ἐδημοσίευσεν ὁ Καλλιέργης ἐν Βενετία δύο ἄλλας ἐκδόσεις, τὴν μὲν τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1499 εἰς φύλλον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ὑπόμνημα εἰς τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους, » τὴν δὲ τῷ ἐγχομένῳ ἔτει 1500 εἰς φύλλον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ὑπομνήματα εἰς τὰς πέντε φωνὰς ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου μικροῦ τοῦ Ἑρμείου, » μετὰ ἐρυθρῶν, καὶ ἐν τινι τῶν ἀντιτύπων, μετὰ χρυσῶν ἀνθεμίων. Εἶναι δὲ ἀμφότεραι αἱ ἐκδόσεις πρωτότυποι, καὶ συνίστανται ἡ μὲν ἐξ 170, ἡ δὲ ἐκ 36 φύλων.

Ἡ ἀρχιερωσύνη τοῦ δεκάτου Λέοντος, ἥτις τόσον ἐχαρίζετο πρὸς τὰς Ἑλληνίδας μούσας, ἴσως δὲ καὶ ἡ ἐν ἐκείνῃ τῇ πρωτεύουσῃ παροικία τοῦ Λασκάρεως καὶ ἡ καθίδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ γυμνασίου, παρεκίνησαν τὸν Καλλιέργην νὰ μεταβῇ εἰς Ῥώμην. Ἐκεῖ δ' ἐδημοσίευσεν τὰ ἐξῆς, ὧν ἕνα φέρουσι ὡς σύμβολα τὸ κρύκιον μετὰ ἀστέρου ἀνωθεν, καὶ τὸν δικέφαλον αἰτὸν ἐστεμμένον καὶ φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους τ' ἀρκτικά τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ γράμματα Z K.

— Ἀγαπητοῦ διακόνου παραινετικὰ κεφάλαια πρὸς Ἰουστινιανόν. 1509 (*).

— Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου, κατ' ἀλφάβητον Ἀττίδος (sic) διαλέκτου ἐκλογαί, αἷς οἱ δοκιμώτατοι χρῶνται τῶν παλαιῶν, καὶ τινες αὐτῆς παρασημειώσεις καὶ διαφοραί. 1515 (**).

— Πινδάρου Ὀλύμπια, Νέμεα, Πύθια, Ἴσθμια, μετὰ ἐξηγήσεως παλαιᾶς πᾶν ὠφελίμου καὶ σχολίων ὁμοίων. 1515. Αὐγούστου 13 (**).

— Θεοκρίτον, 1516, Ἰανουαρίου 15. (Ἡ ἐν Μεδιολάνοις πρώτη ἔκδοσις (1484) τοῦ Θεοκρίτου, δὲν περιεῖχεν εἰμὴ δεκαοκτὼ εἰδύλλια, καὶ ἡ τοῦ Ἄλδου (1495) τριάκοντα· ὁ δὲ Καλλιέργης προσέθηκεν ἕτερα ἐξ τὰ ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἐνάτου ἐμπερικεικτικῶς, καὶ τὰς ὑποθέσεις, καὶ προσέτι δεκαεννέα ἐπιγράμματα, καὶ τὴν σύριγγα, τὸν πέλεκυν, τὰ περὺγα καὶ τὸν βωμὸν, ἂν καὶ εἰς τὸν Σιμμίαν ἀνήκωσι ταῦτα, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Συρακοῦσιον).

— Ἀποφθέγματα φιλοσόφων, συλλεχθέντα ὑπὸ Ἀρσενίου Μονεμβασίας. (1515).

— Μέγα καὶ πᾶν ὠφελίμον λεξικόν, ὅπερ Γαρίνος ὁ Φαῶρινος Κάμης δὲ Νικαυρίας ἐπίσκοπος ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων βιβλίων κατὰ στοιχείον συνέλεξετο (1523).

Ὀκτώηχον, διορθώσει Ἰάνου τοῦ Λασκάρεως. 1520.

Ὁ Καλλιέργης ἐπαινεῖται ὑπὸ Ἐράσμου ὡς λίαν πεπαιδευμένος,

(*) Clavier, Biographie Universelle, tom. 1er. Agapetus.

(**) Meilltaire, Annal. Tyroge II, esl. 308.

(*) Ἀπτομπερίστερον περιγράφεται ἡ ἔκδοσις αὕτη ὑπὸ ἱ. Σακελῆνος Πανδύρ φ.λ. 354.

ποιήσας, κατὰ Κράσσον, ὠδὰς, ἐπιγράμματα, καὶ ἄλλα τῆς φαντασίας συνθέματα. Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν λόγῳ Ζαχαρίου ἐπιτομή τις γραμματικῆς, ἄγνωστον ἢ ἐκδοθεῖσα, ἢ συγγραφείσα ὑπ' αὐτοῦ.

Τὰ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοκρίτου σχόλια δὲν ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ συνελήχθησαν, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς προλεγόμενοις λέγει « ἐν πολλοῖς διεσπαρμένα εἰρῶν ἀντιγράφοις πόνῳ πολλῷ εἰς ἐν συνήγαγον ». Κατὰ λάθος δ' ἐπ' ὀνόματι τοῦ Καλλιέργου ἐτυπώθησαν πολυλάκις, ὡς ὠφελιμώτατα· ἐκ τούτου δὲ λαβῶν ἀφορμὴν ὁ Κράσσος διεκήρυξεν ὅτι ὁ Ζαχαρίας, « ἦτο καλὸς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν ἐρημνυτῆς, καὶ ὅτι ὁσμημέραι ἀναγινώσκονται ὑπὸ τῶν φιλολόγων τὰ πλήρη πολυμαθείας σχόλια αὐτοῦ εἰς τε τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Θεόκριτον, καὶ ὅτι ἄλλα εἰς ἄλλους ποιητὰς ἀπωλείσθησαν ».

Ὡς ποιητὴν δὲ τὸν Καλλιέργην, ἢ ἐκδότῃν τῶν ποιητῶν, ἀνώνυμός τις ἐπήνεσε διὰ τῶν ἐξῆς στίχων·

Hic ita Parnassi pertingit labra bicornis
 Fonte, et sic sumptas inde ministrat aquas
 Gloria; quod cantus non soluni fertur ad ipsum,
 Illa sed Vatum caetera turba nitet (*).

Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος.

Ἐγένετο μαθητὴς Ματθαίου τοῦ Καμαριώτου, διδάξας μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ· ἐχρημάτισε μέγας ῥήτωρ καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν Παχωμίου Α', Θεολήπτου, καὶ Ἱερεμίου Α'. (1505—21) (*). Τοῦτον ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία καλεῖ σοφώτατον καὶ θεολογικώτατον.

(*) Ἑλληνομν. σελ. 328. Αἱ ὑπὸ Καλλιέργου ἐκδόσεις τοῦ Ἀγαπητοῦ καὶ Θεωμῆ Μαγίστου εἶχον διαφύγει τὰς ἐρεῖνας τοῦ πολυμαθοῦς συντάκτου τοῦ Ἑλληνομνήμονος. Καὶ ὁ Μορίλλιος ἀποδίδει εἰς τὸν Ζαχαρίαν Καλλιέργην τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐν Βενετίᾳ ἢ Ῥώμῃ γενομένην ἔκδοσιν τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Χρυσολωρᾶ (Fabr. Bibl. Gr. VI, σελ. 227).

(*) « Ματθαῖος Καμαριώτης ἔζη ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς ἀλώσεως καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος Μανουὴλ Κορίνθιος, τοῦ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ πάλαι πατριάρχου Θεολήπτου, καὶ Ἱερεμίου τοῦ μετὰ ταῦτον, ἔχοντος τὸ ὄφριμον τοῦ μεγάλου ῥήτορος· οὗτος δὲ ἐδίδασκεν Ἀντωνίων Καρμαλικὴν ἐπιλεγόμενον, καὶ Ἀρσένιον οὗτος τὸν Μανιμβασίας· οὗτος δὲ τὸν ἐμὸν πατέρα Ἰωάννην ». (Θεοδόσιος Ζυγομαλάς ἐν Τυρκογεναικῇ σελ. 90)

Ὁ Φαβρίκιος⁽¹⁾ συγγέων τοῦτον πρὸς Μανουὴλ τὸν Ὀλόβολον, καὶ Μάξιμον τὸν πατριάρχην, καταριθμῆι ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρώτου καὶ τῶν τριῶν τὰ συγγράμματα. Ἀπεβίωσε τῷ 1551, καὶ ἔγραψε

— Ἀπολογία πρὸς τὰ ἐρωτήματα Φραγκίσκου τινος ἐκ τοῦ τέρματος τῶν Κηρύκων, (ἐδημοσιεύθη ἑλληνολατινιστὶ μετὰ τῶν δέκα ἐρωτημάτων τοῦ Φραγκίσκου, ὑπὸ Le Moynes, *Varia Sacra*, tom. I).

— Ἀκολουθίας στιχηρῶν καὶ κανόνων.

— Ἀκολουθίαν Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ.

— Κατὰ δύο συλλογισμῶν τῶν λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

— Πρὸς τὸν φράττε Φραγκίσκον ἐπιστολὴ, ἐν ἣ περὶ τῶν τριῶν καινοτομιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς εὐλῆς.

— Περὶ μεταϊότητος κόσμου, ἢ πρὸς Γεράσιμον ἱερομόναχον κατὰ Λατίνων.

— Περὶ τοῦ ἱεραρχικοῦ πνεύματος, καὶ πότε τεθῆεται ἡ τοῦ Κυρίου σάραξ.

— Περὶ τοῦ θεαρχικοῦ πνεύματος⁽²⁾.

— Μανουήλου ἱεροδιακόνου καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἔκθεσις ἀπλουτέρα τε καὶ συντομωτέρα, συντεθείσα παρ' ἡμῶν ἀρτίως καὶ ἐκδοθεῖσα ὀριμῶ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότη καὶ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰερεμίου. (συνεξεδόθη τῇ ὑπὸ Ζαχαρίου Σκορδουλίου τῷ 1563 ἐκδόσει τοῦ Ὁρολογίου)⁽³⁾.

— Ὡδὴ πρὸς Θεοτόκον.

Πρὸς τὸν Μανουὴλ τοῦτον φέρεται ἐπιστολὴ Ἰουστίνου Δεκαδύου ἀνέκδοτος ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ.

Μάξιμος ὁ Ἀγιορίτης.

Ἐγενήθη ἐν Ἄρτῃ καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Παρισίοις, Φλωρεντία, καὶ Βενετία ἐπεσκέφθη πολλὰς τῆς Εὐρώπης πόλεις πρὸς ἐντελεστέραν κατάρτισιν. Εἰδήμων ἤδη πολλῶν γλωσσῶν, καὶ τῆς κοσμικῆς τύρβης τὸν μονῆρ βίον προελόμενος, ἐλθὼν ἐμόναξεν ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἄθωνα μονῇ τοῦ Βατοπαίδιου. Βασίλειος Ἰβάνοβιτς, ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας, ἄμ' ἀναγορευθεὶς ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας (1505), ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαιτούμενος τὴν ἀποστολὴν ἀνδρὸς γινώσκοντος ἐκτός τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν. Μετὰ πολλὰς ἐρεύνας εὐρέθησαν ἐν τῷ Ἄθωνι δύο ἱερομόναχοι, Σάββας, καὶ ὁ ἐν λόγῳ Μάξιμος, γινώσκοντες καλῶς τὴν ἐτ' ἀμόρφωτον ἐκείνην διάλεκτον· καὶ ὁ μὲν πρῶτος, ὑπέργηρος ἤδη ὢν,

(1) *Bibliotheca Graeca*, XI, σελ. 269.

(2) Παρακίνα σχεκίασμα σελ. 17. σημ.

(3) Ἑλληνομονιμῶν σελ. 311—Κατὰ λάθος ὁ Μουστοξίδης δίδεται τὸν Ἰερεμίου τοῦτον ὡς Β'. ἀντὶ Α'. ἐκτός ἐι ἑτέρος τις ἐστὶν ὁ ἐν λόγῳ Μανουήλ.

δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ τόσον μακρὰν καὶ ἐπίκονον ὀδοποιρίαν· ὁ δὲ Μάξιμος ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐλθὼν εἰς Μόσχαν (1518) ὑπεδέχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου εὐμενέστατα. Ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ τῆς ἐκεῖ σωζομένης πολυτίμου καὶ πολυτόμου βιβλιοθήκης, ἤρξατο τὴν τακτικὴν καταγραφὴν τῶν χειρογράφων. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Ῥωσικὸν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Φαλτιρίου, καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βαρλαάμ, διεδόθη καθ' ὅλον τὸ κράτος, καὶ ἐφήμισε τὸ ὄνομα τοῦ Μαξίμου. Τόσον δὲ ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὥστε οὐδέποτε οὗτος συνήνεσε νὰ τὸν ἀφήσῃ καὶ ἀπέβη εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ σοφὸς Ἕλληνας δὲν ἔπαυσε καθικετεύων ἕνα τῶ συγχωρήσασθαι τὴν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του ἐπάνοδον, λέγων πρὸς τὸν Βασίλειον. « Ἐκεῖ θὰ δοξολογῶ τὸ ὄνομά σου· καὶ θὰ διακυρῶμαι εἰς τοὺς συμπατριώτας μου, ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς χριστιανὸς μονάρχης τόσον μεγαλοπρεπὴς καὶ ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ, Θεοῦ ἐκδοκοῦντος, ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν ἀπίστων ». Ἄλλ' ὁ ἡγεμὼν τῷ ἀπεκρίνετο διὰ νέων ἐνδείξεων εὐνοίας, καὶ ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς Μόσχαν.

Ἐἵτα ζθονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥώσων διεβλήθη παρὰ τῷ Βασιλείῳ, ὡς αἰρετικὸς, καὶ ἐχθρὸς τῆς δυναστείας του· ἐκπεσὼν δὲ τῆς εὐνοίας ἐφυλακίσθη εἰς τι μοναστήριον.

Ὁ Μάξιμος μετέφρασεν εἰς τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν πολλὰ βιβλία, διώρθωσε τὰ εἰς χειρογράφα τινὰ λάθη, καὶ συνέγραψε πάμπόλλα, θεολογικῆς πρὸ πάντων ὕλης, ἐξ ὧν ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐν Ῥωσίᾳ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος (1).

Διάσημος Ῥώσος λέγει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Μαξίμου. « Ἡ ὀρθόδοξος Ἑλλάς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ παρέσχε τῇ

(1) Karamsin, Histoire de l'Empire de Russie, trad. par Thomas et Jauffret. Paris 1820. tom. VII, σελ. 221—26, καὶ 384.

Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου εὐρίσκατο ἐν Μόσχᾳ καὶ ἕτερος Ἕλληνας, ὁ ἱατρὸς Μάρκος, ἀπολαμβάνων μεγάλης φήμης. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του ἔμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὁ Σουλτάνος τιμῶν ἐξ ἴσου τὴν περὶ τὸ θεράπεισθαι ἱκανότηα τοῦ Μάρκου ἔγραψεν ἀπαιτῶν αὐτὸν παρὰ τοῦ Βασιλείου, ὅστις ἀπαντῶν ἔλεγε « Πρὸ πολλοῦ ὁ Μάρκος μὲ ὑπηρετεῖ εὐχαριστημένος· ἐπὶ τοῦ παρόντος θεράπειε τὸν ἐν Νοβογρόδη τοκυτηρητὴν μου. Στείλατε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του ». Μεγάλῃ βεβαίως θὰ ἦτο ἡ ἐπιστημονικὴ ἱκανότης τοῦ Ἕλληνος, ἀφοῦ προετιμᾶτο τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Βασιλείου κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὐρωπωμένων δύο βιασῶν Γερμανῶν ἱατρῶν, τοῦ Δούερ, καὶ τοῦ ἐκ Αὐθίκης Θεοφίλου. (Ἀντὸθ. σελ. 232—3)

ἡμετέρα ἐκκλησία τὴν κυριωτέραν σύμπραξιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως, ἦν παρέδωκε μὲν ἡμῖν, ἀλλ' ἤτις ἐν τοῖς χαλεποῖς τούτοις καιροῖς ἤρξατο καθυποβαλλομένη ὑπὸ τοιούτους κινδύνους· ὁ Ἕλληνας Μάξιμος ἦν ὁ σταθερώτατος καὶ θερμότατος ζηλωτὴς τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνοκατολικῆς πίστεως. Ὑπερασπίζετο τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς Γεωμαϊκῆς... Ἐγραψε κατὰ τῶν ὀρθολογιστικῶν διδασκαλιῶν τῆς δυτικῆς Μεταρρυθμίσεως, κατὰ τῶν Ἰουδαίων, τῶν Ἑθνικῶν, καὶ Μωχμεθανῶν· διώρθου τὰ ἱερωργικὰ βιβλία, διεσάφη τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐθιμοταξίας, ἀνεσκέιαζε διαφόρους ψευδεῖς καὶ δεισιδαίμονας ἐρμηνείας περιφερομένας ἐν τῷ λαῷ, ἐνουθέτει τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς... οὕτω δὲ ἐνεργῶν ἐμόρφωσε πολλοὺς ἀνδρας, οἵτινες τὸ παρ' αὐτοῦ ἀρξάμενον μέγα ἔργον τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ τῆς Ῥωσσίας ἠδύνατο μετὰ θάνατον αὐτοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι » (1).

Ἄρσένιος (2) Ἀποστόλης.

Γίδς τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀκμάσαντος Μιχαὴλ Ἀποστόλη ἐγένετο μαθητὴς, κατὰ Θεοδόσιον Ζυγομαλάν, Ἀντωνίου Καρμαλικῆ ἐκ τῆς γενεθλίου νήσου (Κρήτης) μεταβάς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος εἰς Ῥώμην καὶ τὸν καθολικισμὸν ὁμολογήσας, ἐξῆ ἀπὸ τὰ ἐλέη, ἃ ὁ φιλέλληνας πάπας Λέων Ι'. ἐχορήγηε τῷ ὀχληρῷ τούτῳ, ὅστις αἰείποτε τὴν πενίαν ἐν στόματι ἔχων οὐδένα ἀφινεν ἀφορολόγητον, ἐπάξιος ὄντως υἱὸς ἀναδεχθεὶς τοῦ « βασιλέως τῶν τῆδε πενήτων » αὐτοκληθέντος (3). Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Παχωμίου Α', ὁ δραπετίδης οὗτος τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐλθὼν εἰς τὴν ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς τελοῦσαν Μονεμβασίαν ἐξωθεῖ βιαίως τὸν ἀπ' ἀρχῆς νόμιμον καὶ ὀρθόδοξον αὐτῆς ποιμένα, καὶ αὐτοχειροτονεῖται Μητροπολίτης Μονεμβασίας. Ἡ Πατριαρχικὴ ἱστορία διηγεῖται ὡς ἐξῆς τὴν παράμμονον τοῦ Ἄρσενίου ἐπίβασιν.

« Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τούτου (1506—11) ἦτον καὶ ὁ παρὰ:

(1) Παρανίκια Σχεδιάσμα, σελ. 178, σημ.

(2) Ἐκαλεῖτο τὸ κατ' ἀρχὰς Ἄριστόβουλος· ἔβηλεν δὲ τότε ὀριστικῶς μετωνομάσθη Ἄρσένιος.

(3) Κατ' Ἀντώνιον Φρακίνον ἐδίδαξεν ὁ Ἄρσένιος τὰ ἑλληνικὰ εἰς τοὺς ὑποτρόφους « Ἕλληνας Λέοντος Ι'. » *Is Florentis adoloscetulos illos, quos Leo Pont. Max. ad reparandam Græce linguæ jacturam, ex media Græcia accorsiverat, instituit ».*

νομῶς Ἀρσένιος, τὸ γένος Ἀποστόλης, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μονεμβασίας παρανόμως καὶ ἔξω κανόνων... τοῦτος λέγω ὁ Ἀρσένιος, ἦτον διάκονος, καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὴν Βενετῖαν εἰς τὴν Μονεμβασίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως, τῶν Βενετῖκων δηλονότι τῆς αὐθεντίας, ἔσοντας ὅπου ὤριζαν αὐτὴν τότε· καὶ εἶχε θέλημα παρ' αὐτῶν, καὶ παρὰ τοῦ λεγάτου τοῦ πάπα, ὅτι, ἀφοῦ γένη ἀρχιερεῖς, νὰ ἔχη τὸν θρόνον τῆς Μονεμβασίας ἀνεμποδίστως, καὶ ὁποῖος τῶν ἱερωμένων ἢ τῶν κοσμικῶν φανῆ αὐτοῦ ἐναντίος καὶ ἀπειθῆς, νὰ παιδεύεται μεγάλως καὶ νὰ ἐξορίζεται ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἕως ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ὅμως ἦλθεν εἰς Μονεμβασίαν, ἔδειξε τοὺς ὀρισμούς τῆς αὐθεντίας τῶν Βενετῖκων πρὸς τὸν αὐθέντην τοῦ τόπου καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τὸν λαόν· ὡς δὲ εἶδαν οἱ Μονεμβασιῶται τοὺς ὀρισμούς, ἐπροσκύνησαν αὐτὸν καὶ ἐτίμων μεγάλως καὶ εὐλαβοῦντο, ὅτι ἦτον καὶ σοφώτατος μέγας· λοιπὸν τοῦτος ὁ Ἀρσένιος, ὡς ὑπῆγεν ἐκεῖ διάκων, ἔστειλε καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ἐλους· καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν πρεσβύτερον· τότε συμβούλιον ἔκαμαν, ὅπως νὰ χειροτονηθῆ ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος μητροπολίτης Μονεμβασίας· καὶ οὕτως ἔκαμαν τὸν Ἐλους τὸν ἐπίσκοπον εἰς τόπον τοῦ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου, καὶ δύο ἱερεῖς ἔβαλαν εἰς δύο μητροπολιτῶν, τοῦ Λακεδαιμονίας καὶ τοῦ Χριστιανουπόλεως· καὶ οὕτως ἔκαμαν αὐτοὶ τοὺς ψήφους, καὶ ἔδωκαν αὐτοῦ τὸ μικρὸν μήνυμα, καὶ τὸ μέγα μετὰ τὸ ἑσπερινόν· καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον λειτουργίας γενομένης ἐχειροτόνησαν αὐτὸν μητροπολίτην Μονεμβασίας, καὶ ἐνδυσαν αὐτὸν μετὰ τῶν ἱερῶν ἐνδυμάτων τῶν ἀρχιερατικῶν, τοῦ τε πολυτίμου σάκκου, καὶ ὠμοφορίου, καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν ὡς τῆς παρανομίας, ὡς τῆς κολακίας τῶν ἑλεεινῶν· ὁ γνήσιος μητροπολίτης Μονεμβασίας, ὁ νομίμως χειροτονηθεὶς παρὰ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, εὐρίσκετον ὑγιῆς· καὶ διὰ νὰ ἀφενδύουν οἱ Βενετῖκοι τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἀπεδίωξαν αὐτὸν καὶ τοὺς προηγήτους ἀπ' αὐτόν· καὶ αὐτὸς μὴ ἔχων ποῦ νὰ καθίσῃ, νὰ κάμῃ θρόνον, ὑπῆγεν εἰς μίαν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἦτον ἡ Κορώνης, καὶ ἐκεῖ ἔκαμε θρόνον, ὅτι τότε ἡ αὐτὴ Κορώνη εἶχε πλῆθος λαοῦ, ἄρχοντας μεγάλους καὶ ἄλλους χρησίμους ἄνδρας καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ· καὶ αὐτὸς ὁ παρανομώτατος· Ἀρσένιος, ζῶντος αὐτοῦ τοῦ γνησίου ἀρχιερέως, ἔλαβε τὸν θρόνον αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως τῶν Λατίνων, καὶ ἐμοίχευσε τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

« Ὅμως καθὼς ἔλαβεν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος τὸν θρόνον τῆς Μονεμβασίας ἕξω κανόνων, ὡς εἶπομεν, ἐλειτούργει μετὰ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ὡς μητροπολίτης, καὶ χειροτονίας ἔκρινε, ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους διακόνους καὶ ἱερεῖς, καὶ πάντα ὅλα τὰ ἀρχιερατικά· καὶ μαθὼν τοῦτο ἡ μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν ἡ καθολικὴ καὶ μεγάλη, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τίμιον πατριαρχικὸν γράμμα ἵνα παύσῃ τῆς ἀρχιερατικῆς ὑπηρεσίας ὡς παρανόμως ὅπου ἐχειροτονήθη, καὶ μοιχεύει πνευματικῶς, καὶ αὐτὸς χειροτονία δὲν ἔλαβεν οὐδὲ χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος...

« Λοιπὸν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος, ὡς εἰδέξατο τὸ τίμιον καὶ προσκυνητὸν γράμμα τὸ πατριαρχικόν, ἀντὶ οὐδενὸς ἐλογίσατο αὐτό· ἀμὴ ἐντέγραφε πρὸς τὴν καθολικὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εἰς πλάτος ὑβρίζοντα τὸν πατριάρχη καὶ τοὺς τιμιωτάτους κληρικούς, καὶ ἀτιμίας πολλὰς ἐφλυάει ὁ τετυρωμένος, καὶ δὲν ἐπρόσθραμεν εἰς τὸν ἱατρὸν, νὰ λάβῃ θεραπείαν καὶ ἰατρειάν, εἰς τὸν κοινὸν αὐθέντην καὶ δεσπότην, τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχη, τὴν ἐμψυγον εἰκόνα Χριστοῦ, τοῦ ἱατροῦ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων· ἀμὴ ἔσσοντας νὰ ἐπαρθῇ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτοῦ καὶ νὰ τόνε κυριεύσῃ ὁ διάβολος, ἔπεσεν εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἐδιαφεύδουσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅτι καλῶς ἔκαμε.

« Ὡς δὲ εἶδεν ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς ἱεράς αὐτοῦ συνόδου τὴν ἀναισχυντίαν αὐτοῦ καὶ τὴν παρακοήν καὶ τὸ ἀπειθεῖς, ἐπεμψάν γράμμα τίμιον πατριαρχικὸν εἰς τὴν Μονεμβασίαν, καὶ ἐκάθηραν αὐτόν.

« Ὅμως ὁ πατριάρχης δὲν ἔγραψε μόνον ταύτην τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀρσενίου· ἀμὴ καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὴν Κυθηρία καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῶν Βενετικῶν, ὅπου ἦσαν ὀρθόδοξοι, ἔγραφε καθαίρεσιν εἰς τοὺς ἱερεῖς ὅπου ἐχειροτόνησε, καὶ ὅσοι ἔχουν αὐτὸν διὰ ἀρχιερέαν, νὰ ἦναι ἀφορισμένοι· εἶδιδε γὰρ ἄδειαν τῶν χειροτονηθέντων ἱερέων καὶ διακόνων νὰ ὑπάγουν εἰς ἄλλους ἀρχιερεῖς νομίμους νὰ χειροτονήσουσιν αὐτούς δευτέραν φορὰν κατὰ νόμους, ἐπειδὴ καὶ ἡ πρώτη δὲν ἦτον χειροτονία διὰ τὸ εἶναι ἕξω κανόνων.

« Λοιπὸν ὡς ἔμαθε τοῦτος ὁ παραβάτης ὅτι τοιοῦτα γράμματα ἀπέστειλεν ὁ πατριάρχης κατ' αὐτοῦ, δὲν ἐδυνήθη ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του νὰ σταματήσῃ πλέον εἰς τὴν Μονεμβασίαν· ἀμὴ ἐμίσεισεν ἀπ' ἐκεῖ ἐν τῷ ἅμα καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν πάπαν, καὶ ἀνέφερεν εἰς αὐτὸν λόγους σκληροῦς καὶ φοβεροῦς, καὶ εἰς τοὺς καρδιναλίους, καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τὸν πάπαν τὸν ἔχουν διὰ αἰρετικόν, καὶ τοὺς καρδιναλίους· αἰλούσας δὲ τοῦτο ὁ πάπας, ἤξεύροντα ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀρσένιος εἶναι

πολλά σοφώτατος και μέλος τῆς ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἔγραψε πολλά πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῆς Βενετίας κατὰ τῶν Ῥωμαίων τῶν Χριστιανῶν· και ἔλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος και τὴν ἔφερεν εἰς τὴν αὐθεντίαν· και ἐγένετο πολλὴ σύγχυσις και ταραχὴ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸν μέγαν Γεώργιον, και ἐκινδύνευσαν πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων νὰ θανατωθοῦν ἀπὸ ἀναγκασίας τοῦ αὐτοῦ Ἀρσενίου· ἀμὴ, ὡς ἐλόγιαζε, δὲν ἐπέτυχε· και ἀπὸ τὸ πικρὸν του ἀπέθανεν ἀμετανόητος εἰς τὸν ἀφορισμὸν· και ὑπῆγεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὅπου τοῦ Νεστορίου τοῦ αἰρετικοῦ και τῶν ἐπιλοίπων· και εὐρήθη μετὰ καιρὸν τὸ ἐλεεινὸν αὐτοῦ κορμὶ μαῦρον, τυμπαναῖον· και ἦτον φόβος και τρόμος νὰ τὸ ἰδῆ ἄνθρωπος = (1).

Ἀπέθανεν ἐν Βενετία τῷ 1535.

Ὁ Ἀρσένιος ἦν ἐκ τῶν διασημοτέρων ἑλληνοστῶν τοῦ 15Τ. αἰῶνος. Ὁ Ἀντώνιος Φραγκίνος εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία ἐκδοσιν τῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνου· λέγει περὶ αὐτοῦ « *Recognovimus Aristophanis Comedias ad hoc Arsenii Cretensis, archiepiscopi Monembasiae, magna eruditione viri, acerrimo iudicio usi . . .* »

Συνέγραψε δὲ, ἢ μᾶλλον συνέβραψε:

— Ἀποφθέγματα φιλοσόφων και στρατηγῶν, βητόρων τε και ποιητῶν, συλλεγμένα παρὰ Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας, και ἀφιερωθέντα τῷ Παναγιωτάτῳ και Μακαριωτάτῳ Πατρὶ και Κυρίῳ ἡμετέρῳ Κυρίῳ Λίοντι τῷ δεκάτῳ, τῆς τοῦ Θεοῦ Ῥωμαϊκῆς και Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἄκρῳ Ἀρχιεπί. Ἐν Ῥώμῃ, παρὰ Ζαχαρίᾳ Καλλιέργῃ τῷ Κρητί (1545).

— Σχόλια εἰς Ἀριστοφάνην. Ἐν Φλωρεντία 1525.

— Σχόλια τῶν πᾶν εὐδοκίμων εἰς ἑπτὰ τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου συλλεγμένα ἐκ διαφόρων παλαιῶν βιβλίων και συναρμολογηθέντα παρὰ Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας. Basiliae, 1544· εἰς 8ον. σελ. 580. Προετυπώθησαν τὰ σχόλια ταῦτα συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων παλαιῶν σχολιαστῶν εὐρισκομένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις Κρήτης, Ἐνετίας και Φλωρεντίας ἐν ἔτει 1534. Προσφωνοῦνται δ' εἰς πάπαν Παῦλον Γ'.

— Ἀλκινίου λόγος διδασκαλικὸς τῶν τοῦ Πλάτωνος δογμάτων. Ἐνετίησιν, παρὰ Στεφάνῳ τῷ Σαβίῳ, φ φ λ ε. εἰς 8ον. (ὁ Ἀρσένιος προσφωνεῖ τὴν ἐκδοσιν ταύτην εἰς Παῦλον Ῥινάλδον).

— Σύνταγμα Λογικὸν, ἐκ Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Νικηφόρου Βλεμμύδου, και Γεωργίου Παχυμέρη. Ἐν Παρίσιος 1510.

— Συλλογὴ ἐκ τῶν τοῦ Ψελλοῦ. (Προσφωνῶν τῷ καρδινάλῃ Ῥεδούλῳ λέγει οὖν τοῖς ἄλλοις και τὰ ἐξῆς· « Πλὴν ἐν τοσοῦτ' ἄπειρον ἔχω τοῦ ὄθεν βίω-

(1) Crusii, Turcogræcia, σελ. 146—151.

σαιμι' ἐπεὶ μοι· καὶ τὰ ἐφόδια, ἃ ἔτυχον κομισάμενος, ἐφ' ᾧ τρέφην λιτώσ τοῦτι τὸ σωματίον, δύο μισρωτάτω γυναίω, ποδάγρα λέγω καὶ πένια κατεδηδόκασι· ἀλλ' οὐν αἱ τρώσασαι δήπου με, καὶ παρεμυθήσαντο, διδασκάλω καὶ γὰρ ἴσθη, ἣ μὲν κατατολμῶν τῶν πόνων, ἣ δὲ καρτερεῖν αὐτούς ἐπιδιδάσκουσα· συμμιγεῖσαι γάρ μοι ἐν φιλότητι, ἀηδεστάτω περ οὔσαι, οὐχ ὑπηνέμια καὶ οὔρια, καθάπερ τὸν τοῦ μύθου πᾶνα ἡ Πηνελόπη, μιγεῖσα ἀπαξάπει τοῖς ἑαυτῆς μνηστῆρσιν, ἀλλ' ἐς ἄκρον ὠραία δύο θυγάτριά μοι ἀπέτεκον, γάμου ὦραν ἤδη ἐπικάειρον ἔχοντα· ταῦτι σέ μοι λέγουσαι τὰ θυγάτρια ἐν γήρᾳ γηροσοκήσουσιν, εἴ γε περ περιφανεστάτοις ἀνδράσι ἐς γάμον ἐκδώσειας· ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι σὺν μυρίοις τάγαθὰ γίγνεται πόνοις, τὰ καλὰ δὲ τοῖς σοφοῖς εὐπρόσιτα. Ἐθέμην δ' οὐνομα τῇ μὲν Ἴωνιάν, τῇ δ' ἑτέρᾳ Ἀσκητικὸν Λειμωνάριον· γνώμαις γὰρ καὶ ὑποθήκαις καὶ παραγγέλμασιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεισι, ἣ μὲν τῶν ἔξω, ἣ δὲ τῶν σῶν κωμῶσι σοφῶν. Ἄλλ' ἐπαθῆ καὶ ἄλλην παιδα εἶχον ἐπικητον, κτήμα τοῦτο καὶ μόνον ὑπόλοιπον παρικόν, ὠραίαν μὲν, ἔξωρον δὲ, προειλόμην εἰκότως προεκθέσθαι ταύτην ἐκαίων· καὶ ταῦτα τῷ ταύτης πατρὶ, εἴτε Ψελλὸς ἦν, ὡς τοῖς πλείοσι δοκεῖ, εἴτε Εὐθύμιος, χαριζόμενος·.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἄνω ἐπιστολῇ μνημονευομένων Συλλογῶν τοῦ Ἀρσενίου (Ἴωνιας, Ἀσκητικοῦ Λειμωναρίου), ἣ Ἴωνιά ἐξεδόθη τῷ 1832, ὑπὸ Walz ἐν Στουτγάρδῃ.

Ἐγραψε πρὸς τοῦτοις διαφόρους ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν Πανδώρα (τόμ. ΣΤ'. σελ. 493), καὶ

—Σχόλια εἰς Πίνδαρον.

Ὁ αὐτὸς Ἀρσένιος, ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ Ἀριστοβούλου, ἔγραψε καὶ τὰ ἐξῆς.

—Ἐπίγραμμα εἰς Κῆπον Ἀδώνιδος, ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1496.

—Προλεγόμενα εἰς Γαλεομουμαχίαν.

Πολλοὶ κώδικες τῇ χειρὶ τοῦ Ἀριστοβούλου τούτου γεγραμμένοι εὑρηναὶ ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων, Ἐσκουριάλης, Βυρταμδέργης κλπ. (βλ. Boerner, σελ. 155. Mousaoucon, Palaeographia Graeca. Miller).

Ὁ Φαβρίκιος ἀναφέρει καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Ἀρσενίου κινήματα·

—Ἐπίγραμμα εἰς Ἰερώσιμον Δονάτον, διοικητὴν Κρήτης.

—Περὶ ποιητικῆς.

—Προλεγόμενα εἰς τὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Συλλογὴν Παροιμιῶν.

—Ἐπίγραμμα ἑλληνολατινιστὶ εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

—Δεξιὸν φιλολογικόν. (Bibliotheca Graeca. XI, σελ. 489, 580, κλπ.).

Εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκῃ εὑρηται ἀνωτάτου—Βίος καὶ θάνατος Ἀρσενίου Μονεμβασίας.

Δημήτριος Μόσχος,

Γιὸς Ἰωάννου, περὶ οὗ προλαβόντως ἐλαλήσαμεν. Ἐλθὼν εἰς Ἐνετίαν, ἤδη ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεπαιδευμένος, ἐδίδαξε καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν φερ-

βάρβα, καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ προσαριθμητέοι εἶναι ἴσως καὶ οἱ Ῥαγγῶνοι, ἐξ ἐπιφανοῦς τῆς Μοδένης οἴκου, οἵτινες τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπαγγελλόμενοι ἠξιώθησαν μεγίστων ἐπαίνων, καὶ ταῦτα πάλιν προάγοντες καὶ περιθάλλοντες φιλοτιμῶς, ἀπέδειξαν ἐλευθεριότητα πρὸς ἡγεμονικὴν ἀντερίζουσαν μεγαλοδωρίαν. Εἰς δὲ τὴν Μάντουκν μετέβη ὁ Δημήτριος πρὸ τοῦ 1478, ὅποτε καὶ ἐτελεύτησεν ὁ ἀπὸ τοῦ 1444 ἡγεμονεύσας αὐτῆς Λουδοβίκος Γουζάγας, διότι εἰς τούτον προσεφώνησεν ἐν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ποιημάτων. Εἶναι δὲ πιθανόν ὅτι ἐν Φεῤῥάρα ἐγένετο γάμος εἰς Ἰωάννην τὸν Πίκου, ἡγεμόνα τῆς Μιρανδύλης, εἰμὴ καὶ οὗτος προσλογιστὸς εἰς τοὺς ἄλλους αὐτοῦ μαθητὰς. Ὅπως δὴποτε ἐκ Φεῤῥάρας μετέβη ἔπειτα εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Πίκου, ἐνθα ὁμως ἐπὶ βραχὺν χρόνον διέμενον ἀναμφιβόλως, διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος γονιμώτατος εἰς παντοίαν ὕλην ἀγροφύων, καὶ ἀρχῶν ἄμα, συνάπτων τὴν μὲν δύναμιν μετὰ τοῦ λόγου, τὴν δὲ θρησκείαν μετὰ τῶν ὄπλων, εὐρυμάθειαν δὲ μετὰ τῆς ἀόκνου περὶ τὰ κοινὰ ἐπιμελείας, διετέλεσε πάντα τὸν βίον, ὡς ἂν ὑπὸ μοίρας τινος, ἐν μέσῳ ἀστασιῶν καὶ θορύβων, ἀπελευνόμενος πολλάκις καὶ τοῦ ἰδίου κράτους ὑπὸ τῶν ἐξ αἵματος αὐτοῦ συγγενῶν, ὑφ' ὧν καὶ ἐσφάγη τελευταίον, ἐνῶ ἔκλινε γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἐσταυρωμένου.

Ὁ Δημήτριος Μόσχος ἔγραψεν*

— Ὑπομνημάτων εἰς τὸ περὶ λίθων ποίημα τοῦ Ὀρφείου.

— Δημητρίου Μόσχου τοῦ Δάκωνος τὰ καθ' Ἑλένην καὶ Ἀλέξανδρον. (ἔξεδόθη τὸ πρῶτον μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ποντικοῦ Βιρουλίου περὶ τὸ 1508 (*), μετατυπωθὲν τῷ 1823 ὑπὸ Βεκκίρου (Miscellanea in maximam partem critica), καὶ τῷ 1833 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ Ἀναστασίου Λευκίου).

Πρὸς τοὺτους ἐποίησεν ὁ Δημήτριος, κατὰ Γουάλδον, ἐλεγείας, ἐπιγράμματα, καὶ κωμωδίας. Καὶ τῶν μὲν ἐλεγείων οὐδεμία διασώθη, τῶν δ' ἐπιγραμμάτων εἴκοσι κείνται ἀνέκδοτα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Περούσιαι, ἐνδὸς ἐξ αὐτῶν (εἰς γαληνῶσαν θάλασσαν) δημοσιευθέντος ὑπὸ Βεκκίρου. Ἐκ τῶν κωμωδιῶν δὲ μία μόνη (ἡ Νέαιρα) ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μουστοξίδου, μετατυπωθεῖσα ὑπὸ Ellissen ἐν Ἀνωδέρῳ 1859.

Ἐπαινεῖται τοῦ Μόσχου ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν δανότης καὶ ἡ τέχνη ἁμὰ, ἐ' ἧς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τὰς φράσεις καὶ τοὺς τρόπους, ὡσπερ ἰδίους μίτους ἐπιτηδεῶς συγκρίμων ἐξυφαίνει τὸν ἑαυτοῦ ἴστον (*). Ἀλλὰ καὶ ὡς γραμματικὸς καὶ ῥήτωρ ἐπαινεῖται ὑπὸ Φαβρίκιου (*).

(*) Διὰ μακρῶν ἐκτίθησι τὰ περὶ τῆς σπανίως ταύτης ἐκδόσεως ὁ κλεινὸς Μουστοξίδης Ἑλληνομν. σελ. 392—400.

(*) Ἑλληνομν. αὐτόθ.

(*) «Grammaticus, orator et poeta non contemnendus». Νῆ ὁ Μόσχος ἐστίν

Ὁ Βιρώνιος λέγει, ὅτι ἔγραφε—Κανόνας περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἐίχε δὲ ὁ Δημήτριος καὶ ἀδελφόν, Γεώργιον ὀνομαζόμενον, ὅστις κατὰ Γυράλδον, ἐχρημάτισεν ἐν Κερκύρα καθηγητῆς τῆς ἰατρικῆς καὶ ῥητορικῆς.

Θωμᾶς Διπλοβατάτζης.

Υἱὸς Γεωργίου καὶ Μαρίας, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν προσφύγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τῇ 25 Μαΐου 1488. Ὁ πατὴρ τοῦ ἀπελθὼν εἰς Νεάπολιν ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκεῖθεν ἔπειτα εἰς Ῥώμην ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πάπα, τυχὼν ἐπικουρίας μὴ ἀναλόγου πρὸς τὴν χρεῖαν, κατέλιπε τὴν Ἰταλικὴν χώραν καὶ μετέβη εἰς Ἰσπανίαν εἰσαχθεὶς ἐνταῦθα δ' εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μονάρχου, ἔπεσεν ὕστερον κατὰ τὸν ἐν Γρενάδα πρὸς τοὺς Μαυρητανοὺς πόλεμον.

Ἄμα ἤκουσε τὴν λυπηρὰν ἀγγελίαν Κωνσταντίνος ὁ Δάσκαρις, ἐξ ἀδελφός τῆς συζύγου τοῦ φονευθέντος, μετέβη εἰς Νεάπολιν, καὶ ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Θωμᾶν' ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκατανεύσῃ, καὶ τὸ παιδίον παρέμεινε μαθητεύον ἐν Νεαπόλει. Κατὰ μὲν τὴν γραμματικὴν λοιπὸν διήκουσεν ὁ Θωμᾶς Καρόλου τοῦ Συρρέντιου, περὶ δὲ τὴν λογικὴν ἐσπούδασεν ἐν Σαλέρνῳ, καὶ δωδεκαετῆς ἤδη ὑπεδύσατο δημοσίᾳ φιλοσοφικοὺς ἀγῶνας.

Διὰ τε τὴν δυστυχίαν τῆς ἰδίας οἰκογενείας, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μεγαλοφυΐαν, εὐνοούμενος ἤδη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σαλέρνου, παρεκινήθη ὑπ' αὐτοῦ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὰς νομικὰς μελέτας. Ἐπιδοθεὶς δ' ἐν Νεαπόλει εἰς τὴν σπουδὴν ταύτην μετέβη τῷ 1486 εἰς Πατάβιον, ἐνθα ἐπὶ τριετίαν ἠκροάσθη τοὺς ἐπισημοτέρους νομοδιδασκάλους. Ἡ δούκισσα Καμίλλη Σφορτίου, ἡγεμονεύουσα τότε ἐν Πισαύρῳ, ἐκάλεσε τὸν Θωμᾶν ἐκεῖ, καὶ ἀνέδειξε τοποτηρητὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν (appellazioni) καὶ τῶν τελωνείων. Μόλις δ' ἐπιβὰς τοῦ εἰκοσθεῦ τῆς ἡλικίας ἔτους ἐστάλη ὑπὸ τῆς αὐτῆς δουκίσεως εἰς Περουσίαν (1489) ἵν' ἀκροασθῇ καὶ τοὺς ἐκεῖ φημιζόμενους καθηγητάς ὕστερον, παραιτηθείσης τῆς Καμίλλης ὑπὲρ τοῦ προγόνου αὐτῆς Ἰωάννου, ὁ νεανίας Θωμᾶς ἀνεδείχθη αὐλικὸς αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ἐν Φεράρα (1490) τὸ δίπλωμα διαρίσθη τῷ 1492, ἀντὶ τοῦ θανάτου περφημίμου νομοδι-

ὁ αὐτὸς Δημήτριος Σπαρτιάτης, ὅστις κατὰ Maittaire (Annal. Typog. II, part. I) ἐχρημάτισε διδάσκαλος Φραγκίσκου τοῦ Τισσέρδου;

δασκάλου Ἀλμερίκου, αὐλικὸς συνήγορος τοῦ ταμείου, νυμφευθεὶς τότε τὴν Αἰκατερίνην Δελλακόρτε, θετὴν θυγατέρα Φραγκίσκου Βακκίου, αὐλάρχου τοῦ ἡγεμόνος, καὶ προβιβάσθεις εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα.

Καίσαρ ὁ Βόργιας κυριεύσας τῷ 1500 τὸ Πίσαυρον κατέστησε τὸν Διπλοδατάτην δημόσιον συνήγορον πάσης τῆς Ῥωμανίας· πεσὼν δ' εἶτα εἰς δυσμένειαν τοῦ θηρώδους ἐκείνου τυράννου παρητήθη τῆς δικηγορίας (1505).

Πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Πισαύρῳ πρεσβευτῆς πρὸς τὸν πάπαν Ἰούλιον Β', καὶ εὐνοηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀνεδείχθη τοποτηρατὴς ἐν Γουβίῳ, ἀποσταλεὶς τῷ 1511 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάπα εἰς τὴν ἐν Πίζῃ τότε συγκροτούμενην σύνοδον περὶ ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως.

Τῷ 1515 ὁ Θωμᾶς διωρίσθη ὑπὸ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ Πισαύρου, δουκὸς Οὐρβίνου, εἰς τῶν ἀναμορφωτῶν τῆς νομοθεσίας, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τῶν τριῶν τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκειτο πᾶσα ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας ἐκείνης. Ἔνεκα τῶν ὕστερον ἀναφαισεῶν κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας ταραχῶν ὁ Διπλοδατάτης ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἐνθα μετήρχειτο τὸν δικηγόρον παρ' ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίῳ, ἀποποιηθεὶς τὴν ὑπὸ τῆς Δημοκρατείας προσφερθεῖσαν ἔδραν καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου.

Μετὰ τὴν εἰρήνευσιν ὁ Θωμᾶς ἐπανῆλθεν εἰς Πίσαυρον (1532), ἀναλαβὼν ἐν ἔτει 1538 τὸ ἀξίωμα τοῦ πολιτάρχου, ἀνατεθείσης αὐτῷ καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς νομοθεσίας.

Ἐν Πισαύρῳ δὲ ἀπέβιωσεν ἑβδομήκοντα τριῶν ἐτῶν τὴν ἡλικίαν (1541).

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη ὑπὸ τῆς πόλεως τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

D. O. M. Thomae Diplovatatio philosopho, theologo, J. U. doctori, magistratib. legationib. claro Reipubl. Venetae, Pisauren. ducis Sfortiae ac Rovereis dilecto P. P. P. P.

Ἀναντιρρήτως ὁ Θωμᾶς Διπλοδατάτης ἐγένετο εἰς τῶν ἐπιστημοτέρων νομοδιδασκάλων τοῦ 15' αἰῶνος, δικαίως ὑπὸ ὁμοθετῶν καὶ ἀλλογενῶν ἐγκωμισθεὶς. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὸ ἐπισημότερον ἦτο ὁ Περὶ νομοδιδασκάλων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων (De praestantia doctorum), ὃ ἔπερ τῷ 1508 ἦτο σχεδὸν συντετελεσμένον, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς Γαθαάρδου πρὸς Διπλοδατάτην ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τῆς Ἀρβ' ἀνοῦ Ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου, ἐκδοθείσης ἐν Πισαύρῳ τῷ 1508. Συνέκειτο δὲ, κατὰ Μιχαὴλ Νιάνδρον, ἐκ δώτ

δεκα μεγάλων βιβλίων, ἐξ ὧν μόνον τὸ Θ' περισωθὲν ἀνέκδοτον τηρεῖται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας, περιέχον πεντακοσίους βίους νομοθετῶν καὶ Ἑρμηνέων νόμων ἀπὸ Μωϋσείως, Φορωνέως, Μίνως, μέχρις Ἰωάννου Βαπτιστοῦ τοῦ Νοβαμάλλου ἀκμάσαντος τῷ 1453. Εὐχῆς δ' ἔργον ἤθελεν εἶσθαι εἰ τις τῶν ἡμετέρων ἀναδιφῶν ἐξήρισκεν ὀλόκληρον καὶ ἐδημοσίευσεν τὸ περισπούδαστον τοῦτο σύγγραμμα τοῦ Ἑλληνοῦ νομοδιδασκάλου, ἢ τουλάχιστον τὸ περισωθὲν ἑννατον βιβλίον, καθότι καὶ διὰ τούτου κτησόμεθα συνεχῆ βιογραφίαν πάντων τῶν Βυζαντινῶν νομοδιδασκάλων ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου.

Συγγράμματα.

Ἀνέκδοτα.

—De Jure Græcorum.

—In controversiam Græcorum.

—Notæ ad sententias synodales.

—Ectesis canonum Apostolorum.

—Explicatio regularum Nicephori Cpol. et notæ ad epistolam orthodoxam Bessarionis.

—Ἀνάλεκτα μετὰ σχολίων εἰς τὸν Τυπόκιτον καὶ Γρηγόριον Πατσὸν νομοδιδασκάλους Ἑλλήνας.

—Ἀποσπάσματα καὶ σημειώσεις εἰς Πολύβιον.

—Ἐπιτομὴ τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου (ἑλληνολατινιστῆ).

—Σχόλια εἰς τὴν ὑπὸ Πλήθωνος περιγραφὴν τῆς Πελοποννήσου.

—Ἑλληνικαὶ διατριβαὶ δύο (περὶ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους).

—Σημειώσεις εἰς πάσας τὰς ἐπιγραφὰς τῶν διαταγμάτων Ἰννοκεντίου.

—De præstantia doctorum, seu de claris jurisconsultis.

—Περὶ τῶν κοσμικῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος.

—Περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν προνομίων τῶν Ἑνετῶν. (!).

—Χρονικὰ Πισαύρου (*).

Ζῶν ὁ Δικλοβατάτζης ἐξέδωκε τὰ συγγράμματα τοῦ ἐξόχου νομοδιδασκάλου Βαρτόλου, κοσμήσας ταῦτα διὰ σχολίων καὶ διορθώσεων* προέταξε δὲ

(*) Ὁ ἀναφέρων τοῦτο Πίνιας λέγει, ὅτι ἀφοῦ ὁ Δικλοβατάτζης τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν Ἑνετικὴν σύγκλητον, ἡ μεγαλοδωρία αὐτῆς, διὰ ψηφίσματος τῆς 2 Δεκεμβρίου 1324, ἀπένιμεν εἰς τὸν δευτερότοκον αὐτοῦ υἱὸν τὴν προσδοκίαν ἐπιταίου εἰσοδήματος 150 δουκάτων* ἀλλ' ἐπειδὴ ἄωρος θάνατος ἀφῆρκε τὸν προσδοκῶντα, ἡ χάρις ἐτελειώθη τῷ 1381 ὑπὲρ τοῦ Βαλερίου ἐγγονοῦ τοῦ Θωμᾶ.

(*) Τὸ πόνημα τοῦτο ἐστὶν ἀναργέστατον τεκμήριον τῆς ἀπεράντου μαλότητος καὶ τῆς ἀκαμάτου αὐτοῦ ὑπομονῆς περὶ τὴν ἔρευναν συγγραφέων, χρονικῶν, καὶ ἰδιωτικῶν χειρογράφων. Ἀνιχνεύων ὁ Δικλοβατάτζης τὴν ἀρχεγονίαν τῶν ἐν Πισαύρῳ φθάνει αὐτὴν εἰς τοὺς ἐκ Πελοποννήσου Σικελιώτας.

και λαμπρὰν βιογραφίαν τοῦ συγγραφέως, μετατυπωθεῖσαν εἰς τὴν ἐν Βενε-
τία τῷ 1572 δευτέραν, καὶ τὴν ἐν Κολωνίᾳ τῷ 1596 τρίτην ἔκδοσιν τοῦ
Βαρτόλου· ἰδίᾳ δ' ἐτυπώθη ὁ ὑπὸ Διπλοβατάτζη συγγραφείς βίος τοῦ Βαρτό-
λου ὑπὸ Φαβρικίου ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1724, καταχωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ του βιβλιοθήκῃ.

Μετὰ θάνατον δ' ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς πονήματά του.

—Βίος Ἀγγέλου τοῦ Ἀρρέτινου (ἐπισυναφθεὶς τῇ πραγματείᾳ τούτου de
maleficiis) Βενετία 1554.

—Βίος Ἰννοκετίου Δ'. Βενετία 1552.

—Βίος Παύλου Δακαστροῦ. Κολωνία 1596.

—Commentaria in lecturam Alexandri Tartagni, super Cod. et Dig.
Lugd. 1553.

—Tractatus de tertibus. Coloniae 1556.

—Sulle raggioni (').

Νικόλαος Λουκάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15^{ου} αἰώ-
νος, μετέφρασεν, ἢ μάλλον συνοπτικῶς μετέβαλε, τὴν Ἰλιάδα τοῦ
Ὁμήρου εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν διὰ στίχων ὀκτωσυλλάβων ἀνομοιο-
καταλήκτων. Πότε δὲ ἀπεβίωσεν ὁ Λουκάνης, μὲ τίνας τῶν λογίων
συνεσχετίζετο ἢ ἐὰν συνέγραφεν ἕτερόν τι, ἀγνοοῦμεν.

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἢ ἐν λόφῳ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον·

—ε Ὁμήρου Ἰλιάς μεταβληθεῖσα πάλαι εἰς κοινὴν γλῶσσαν, νῦν δι' διορ-
θωθεῖσα καὶ διατυπωθεῖσα συντόμως καὶ κατὰ βίβλια, καθὼς ἔχει ἢ τοῦ
Ὁμήρου Βίβλος κατὰ Νικολάου τοῦ Λουκάνου. Ἔστι μὲν ἢ βίβλος πᾶν
ὠφέλιμος καὶ ὠραία τοῖς ἀναγνοστέμοις. Καὶ ἐπειδὴ εἰσιν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ
πολλαὶ λέξεις δειναί, ἤγουν ὁμηρικαί, ἐγένετο καὶ πῖναξ; ἐν ᾧ πῖνακι εὐρή-
σεις ταύτας τὰς ὁμηρικὰς λέξεις ἀπλῶς ἐξηγημένας· λάβετε τοιγαροῦν πάν-
τες τὴν βίβλον ἵνα εἰδῆτε τὰ ποικίλα κατορθώματα τοῦ Ὁμήρου. Stampata
in Venetia per Maestro Stefano da Sabbio ad instantia di Misser Da-
mian di Santa Maria da Spici MDXXVI. (μετετυπώθη ἐν Βενετία 1640).

Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὕρηται καὶ ξυλογραφαί, παριστώσαι ἄγχιόλους
ἀναχρονισμοὺς· δηλ. τὸν ἱερέα Χρῦσσην ἐνδεδυμένον, ὡς δοτικὸν ἱερέα κλπ.
Ἐν τέλει προσήρηται ε Ἐπαρσις τῆς Τροίας» σιχούργημα τοῦ αὐτοῦ
Λουκάνου.

Τῷ 1836 ὁ Κύριος Κ. Ἀσώπιος προεκήρυξε τὴν μετατύπωσιν τῆς σι-
χουργίας ταύτης τοῦ Λουκάνου μετὰ σχολίων καὶ προλεγομένων (').

(') Ἑλληνομνήμωνος, σελ. 96 — 114 — Tiraboschi, Storia della letteratura
Italiana, tom. VII, lib. II.

(') Π. Χιώτου, Ἱστορικὰ Ἀπόμνημονεῦμα Ζακύνθου, Β. σελ. 850—4.

Φραγκίσκος Μαυρόλυκος.

Ὁ περιφημότερος μαθηματικὸς τοῦ 15^{ου} αἰώνου, ἐγεννήθη ἐν Μεσσηνίᾳ τὴν 16 Σεπτεμβρίου 1494 ἐκ γονέων Ἑλλήνων προσφυγόντων ἐκεῖσε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς πρώτας σπουδὰς του ἐνηγαλίσθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, καὶ ἀποβαλὼν τὴν φιλολογίαν, ἣτις τότες ὑπῆρχεν ἡ μόνη τέρψις του, ἐπεδόθη ὅλως εἰς τὰ μαθηματικά, μόνον διδάσκαλον ἔχων τὸν πατέρα του· ἡ νυχθημερὸν μελέτη ἐπήνεγκεν ἀσθένειαν κλονήσασαν τὴν ὑγίαν του· ἀλλὰ μόλις ἀναρρώσας ἐπανέλαβε τὰς σπουδὰς του, μετὰ πλείονος ζήλου ἐξακολουθήσας αὐτάς· ἡ καρτερικὴ ἐκείνη ὑπομονὴ ἐστέρθη μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς λαμπροτάτης ἐπιτυχίας. Ἡ φήμη διακωδίωνισε τὸ ὄνομά του καθ' ὅλην τὴν Σικελίαν, καὶ ὁ Μαυρόλυκος, εἰ καὶ προτιμῶν τὸν ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του βίον, ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους παρακλήσεις τοῦ ἀντιβασιλέως Ἰωάννου Βέργα καλοῦντος αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ του. Ἐλθὼν ὁ Φραγκίσκος ἐπεφορτίσθη νὰ διδάξῃ τὸν γεωμετρίαν εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ ἀντιβασιλέως, συντρέγων καὶ συγκαταεικῶν, ἐνόσφ διέμενεν εἰς Παλέρμον. Μεταξὺ τῶν ἐν αὐλῇ τοῦ ἀντιβασιλέως μεγιστάνων διέπρεπεν ὁ μαρκήσιος Γεράκης καὶ διὰ τοὺς εὐμενεῖς τρόπους, καὶ τὴν πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἀγάπην. Οὗτος συνέλαβε πρὸς τὸν Μαυρόλυκον τοιαύτην κλίσιν, ὥστε ἀδύνατον μετ' ὀλίγον κατέστη ὁ διαχωρισμός· καὶ ἐπειδὴ τὸ αἶσθημα τῆς-φιλίας ἦτον ἀμοιβαῖον, ὁ Μαυρόλυκος συνώδευσε τὸν μαρκήσιον εἰς τὰς ἐν Νεαπόλει καὶ Ῥώμῃ περιουσίας, ἐνθα ὁ περιφανὴς γεωμέτρης ἐδεξιόθη εὐμενεστάτα παρὰ τοῦ καρδινάλιου Ἀλεξάνδρου Φαρνεσίου. Ὁ Γεράκης φοβούμενος μὴ ὁ Μαυρόλυκος δελεαζόμενος ἐκ τῶν ἐν Ῥώμῃ προτάσεων ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς Σικελίαν· καὶ ἵνα τὸν ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν θυσίαν, τῷ ἔδωράσατο τὸ πλούσιον μοναστήριον τῆς Ἁγίας Μαρίας τοῦ Πάρτου, καὶ σύνταξιν ἰσθίον διακοσίων χρυσῶν σκουδῶν, μετὰ τὴν ὑποχρέωσιν ἵνα παραδίδῃ τὰ μαθηματικά εἰς τὸ Λύκειον τῆς Μεσσηνίας. Πάντες οἱ ἐκεῖ ἐρχόμενοι ξένοι ἐσπευδον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν· οἱ πλείονες δ' ἤρχοντο ἐπίτηδες ἵνα ἴδωσιν ἢ συμβουλευθῶσι τὸν θρυλλούμενον μαθηματικόν. Οἱ μεγαλειότεροι τῆς Ἰταλίας ἐπιστήμονες προσέτρεχον εἰς τὰ φῶτά του, καὶ οὐδέποτε μάτην συμβουλευθήσαν αὐτόν. Ὁ Μαυρόλυκος, ὥστε πλέων ἐντὺς τῶν τιμῶν, καὶ τοῦ δημοῦ,

σίου θαυμασμοῦ, ἔφθασεν εἰς ἄκρον γῆρας. Ὁ θάνατος τοῦ μαρκεσίου Γεράκη ἦν ἡ πρώτη λύπη, τὴν ὁποίαν ζωηρῶς ἠσθάνθη ἀπεμακρύνθη εἰς τινα ἔκπαυλιν ἵνα παρασκευασθῆ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς προσευχῆς εἰς τὸ ἐγγίζον τέλος του. Διεπέρανε δὲ τὸ μακρὸν καὶ ἐντιμον στάδιον τοῦ βίου του τὴν 21 Ἰουλίου 1575. Τὸ λείψανόν του μετακομισθὲν εἰς τὴν ἐν Μεσσήνῃ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου κατετίθη ἐντὸς μνημείου, ἐφ' οὗ λαμπρὰ ἐπιγραφή ἐξίμνει τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀρετάς του.

Ὁ Μαυρόλυκος ἐρεῦρε νέαν θεωρίαν τῶν κωνικῶν τομῶν, ἐτελειοποίησε τοὺς γνώμονας, καὶ ἐπλούτισε τὰς μαθηματικὰς θεωρίας. Ἐγραψε περὶ ἀστρονομίας, περὶ φύσεως στοιχείων, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων φυσικομαθηματικῶν ἀντικειμένων. Προσεπάθησε ἠ ἀναπληρῶσαι τὸ πέμπτον βιβλίον τοῦ μαθηματικοῦ Ἀπολλωνίου, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τοῦ Πάππου· εἰ καὶ ἡ τολμηρὰ αὕτη ἐπιχείρησις δὲν ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, πᾶς τις ὁμῶς ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο μόνον ὑπὸ μεγάλου γεωμέτρου ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ.

Μετέφρασε λατινιστὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδοσίου, Μενελάου, Αὐτολύκου, Εὐκλείδου, Ἀπολλωνίου καὶ ἄλλων, συνοδεύσας μετὰ σοφῶν παρεμβολῶν, αἵτινες πολὺ ὠφέλησαν τοὺς μεταγενεστέρους ἐκδότας.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Μαυρόλυκος ἔγραψε περὶ Ἱστορίας, καὶ διάφορα ποιήματα.

Συγγράμματα.

—Cosmographia de formá, situ, numeroque caelorum et elementorum. Venetiis 1543.

—Rime. 1552.

—Theoremata de Lumine et umbrá ad perspectivam radiorum incidentium. Venetiis 1573.

—Admirandi Archimedis monumenta omnia mathematica quae extant, ex traditione D. Francisci Maurolyci, opus præclarissimum, non prius typis commissum. Panormi 1685 (*).

Ἐκτὸς τούτων συνέγραψεν ὁ Μαυρόλυκος καὶ ἄλλα πολλὰ καταγραφόμενα ὑπὸ Νικιέρωνος (Memoires tom. XXXVII). Κατάλογον δὲ τῶν χειρογράφων διατριβῶν του ἐδημοσίευσεν ὁ Μογγιτόρης (Bibliotheca Sicula), καὶ ὁ Κράσσος (Elogi d'uomini illustri (*)).

(*) Κατὰ λάθος ὁ Schoell (Histoire de la Litterature Grecque, tom. III, σελ. 362) ὡς ἑλληνικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχιμήδους ἀναφέρει τὴν λατινικὴν ταύτην μετάφρασιν τοῦ Μαυρόλυκου.

(*) Vita di Francesco Maurolyco. Messina 1613—Teissier, Eloges des hom-

Ἰάκωβος Τριβώλης.

Κερκυραῖος τοῦτον ὁ Σοφριανὸς λέγει « ἰλαρώτατον καὶ χαριέστατον ποιητὴν. » Πονήματα αὐτοῦ εἶνε δύο χυδαιόφραστα συνθέματα εἰς στίχους ὁμοιοκαταλήκτους, τὰ ὅποια πρὸς μεγαλειτέραν αὐτοῦ δόξαν κάλλιον ἦτο ἂν εἶχον ἀπολεσθῆ καὶ μόνα περιεσώζοντο τὰ ἐπίθετα δι' ὧν τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τοῦ συμπολίτου του Σοφριανοῦ ὑπὲρ ἀξίαν κατηγλαίσθη. Τὸ πρῶτον τῶν συνθεμάτων τούτων εἶνε « ἡ ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα, » καὶ τὸ δεύτερον « Ἡ ἱστορία τοῦ ῥέ τῆς Σκοτζίας μὲ τὴν Ῥήγισσα τῆς Ἑγγλιτέρας. » Ἐτυκώθησαν δὲ ἀμφοτέρα τῷ 1528 τὸ μὲν ὑπὸ Στεφάνου Σαβίου, τὸ δὲ ὑπὸ Ἀντωνίου Πινέλλου, ἐκδοθέντα αὐθις τῷ 1577, 1779, 1782, 1795, καὶ 1813.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα ἐξυμνεῖ τ' ἀνδραγαθήματα Ἐνετοῦ τινος τριπράρχου ἀριστεύσαντος ἀπέναντι τοῦ Δυρράχλου, ὅστις

Δὲν ψηφαίει ταῖς σαῖταις,
Σὰν ὁ φούρναρης ταῖς πῆτταις,
Ἄλλὰ οὐδὲ τὰ σκουτέρια,
Μουσουλμάνων τὰ κοντάρια.

Ἡ δ' ἑτέρα λαμβάνει τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τινος μυθικοῦ διηγήματος ἀναγνωσκόμενου ἐν τῷ Δεκαημέρῳ τοῦ Βοκκακίου, ἐν ᾧ ὁ Λουδοβίκος ἀποκαλύπτει εἰς τὴν Βεατρίκην τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά του. Τὴν ἱστορίαν ταύτην φαίνεται ὅτι συνέταξεν ἐκ νέου ἐν Βενετίᾳ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ τέλους.

Καὶ ὅπου θελήσῃ νὰ ἰδῆ ποῖος εἶναι ὁ γραφίας,
Τριβώλης ὁ Ἰάκωβος υἱὸς τῆς Καλογραφίας.
Εἰς χιλίους πεντακόσιους καὶ ἀρχὴ μὲ τοὺς σαράντα,
Ἐπὶ τὴν Βενετιὰν τὴν φουμιστήν, ὅπου νὰ στέκῃ πάντα.

---

mes illustres.—Weise, Biographie Universelle, tom. XXVII—Biographie Générale, tom. 34.

Σίλωστρος Μαυρόλυκος, ἀνεψιὸς τοῦ Φραγγίσκου, κομδὴν νέος μεταβὰς εἰς Ἰσπανίαν ἀπερσῆ τῷ 1583 ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑσκουριάλης ἐστάλη ὑπὸ Φιλίππου Β' πρὸς συλλογὴν χειρογράφων, καὶ ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐν μοναστηρίῳ τῷ 1588 ὀνομάσθη ἐλεοδότης τοῦ βασιλέως. Ἐπανιθὼν μετ' ὄλιγον εἰς Σικελίαν ἔλαβεν ἐν ἔτει 1592 τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Μαρίας (de Roccamatore), ὅπου ἀνετίθεσε καὶ καθωρράισεν. Ἀγνωεῖται τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του. Ἐγραφε πολλὰ ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθη,

Istoria sagra intitolata Mare Oceano di tutte le religioni del Mondo. Messina 1613.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου Καντίνος κοσμεῖται ὑπὸ τοῦ Σοριανοῦ διὰ τῶν ἐπιπέτων τοῦ *σώφρονος καὶ σπουδαιοτάτου* * (*).

Γεώργιος Κορίνθιος.

Ἐγεννήθη ἐν Μονεμβασίᾳ καὶ ἦν ἀνεψιὸς Ἀρσενίου Ἀποστόλη, ὑφ' οὗ καὶ ἐπροκαίδεῖσθαι, διατελέσας ὕστερον μαθητὴς Ἰωάννου Δασκάρως. Ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος, καὶ ἦν ἀνὴρ λίαν φιλόπατρις, καὶ ὄντως πεπαιδευμένος, τηρῶν ἐπιστολικὴν κοινολογίαν μετὰ τῶν τότε σοφῶν. Μαρτύριον δὲ τῆς ἀληθινῆς αὐτοῦ σοφίας εἶνε ἡ οὐδεμία σπουδῆ περὶ τὴν κτῆσιν τῆς ἐπὶ πολυμαθείᾳ φήμης, εἴτε διὰ συνθέσεως εἴτε δι' ἐκδόσεως βιβλίων· καὶ εἰκότως ἐκάλεσεν ὁ Σοριανὸς αὐτὸν *σεμνὸν καὶ μέγαν*, ὡς τὸν ἀνακρηύττει ἡ σύμφωνος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἄλλοεθνῶν μαρτυρία.

Πρὸς τοῦτον διευθυνόμεναι σῶζονται τέσσαρες ἐπιστολαί, δύο Μιχαήλ Παραστάτου, καὶ ἀνὰ μία Γεωργίου Βαλσαμῶνος καὶ Παύλου Μανουτίου, δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Λαμίου, καὶ Μουστοζίδου.

Ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν Μιχαήλ Παραστάτου καὶ Παύλου Μανουτίου ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς μαρτυροῦντα τὴν σοφίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀνδρός.

« Οὕτω τοίνυν ἐγώ γε, φίλτατε, γνώμης ἔχων διατελῶ, ἐπαινεῖν αἶε καὶ ἐγνωμιάζειν τὰς περὶ ἀρετὴν μελίτας σου καὶ ἰδρῶτας πολλούς, μηδέποτε ὀλιγορήσειν, εἰ καὶ ἐνδεῶς ἑμαυτὸν ἔχοντα πρὸς τοῦτο αἰσθάνομαι, δεῖν καὶ ἄλλως οἰόμενος ἐπαινεῖν μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ σκολιοὺς ψέγειν, ὡπερ διηνεκῶς ἀρδεύων τὴν ἀρουραν, ἀποδείξειν οἶμαι σ' οὐκ εἰς μακρὰν παντοδαπῶν λειμῶνα καρπῶν καὶ κῆπον Ἀδωνίδος ταῖς τῶν λόγων σου ζωνραῖς καὶ φωτιστικαῖς ἀκτίσιν· ὅθεν ἐμοιγε πρῶτον, ὡς τῆς καλῆς ταύτης ἐργασίας προκατάρξοντι, μεταλαβεῖν ἐξέσται καὶ τοῖς περὶ τοὺς λόγους τῶν ἡμετέρων σπουδάζουσι μεταδοῦναι οὐκ ἔλαττον. Ἔσται δὲ τοῦτο πῶς, εἴγε τῶν ἀμοιβαίων μὴ ἀξιώσης ἡμᾶς γραμμάτων καθωραϊσμένων τῇ πολυτρόπῃ ποικιλίᾳ τοῦ ὑγιεῦς σου ἑλληνισμοῦ, ἐφημέρους τὰ μέγιστα καὶ ἰδεῖν ἐπιμελῶς καὶ προσπτύξασθαι εὐλαδῶς, ὡς ἱερὸν ἀποκύημα ἀνδρός ἱεροῦ καὶ πάντ' ἀρίστου καὶ τῶν ἱερῶν Πιερίδων τροφίμου; Τότε γάρ τότε ἔσται ἡμῖν τὴν περὶ τοὺς λόγους σπουδὴν σου ἀνακρηύττειν λαμπρότερον, οἱ σε κλεικὸν καὶ ἀρίδηλον τοῖς πᾶσι δεικνύσασα

(*) Ἑλληνομνημόνος, σελ. 321—2.

νάει γὰρ μέριμναι σὺν πόνοις ἐλισσόμεναι κλέος, κατὰ τὸν εἰπόντα εὐρίσκουσι· λάμπει δὲ χρόνῳ ἔργον μετ' αἰθέρα λαμπετόντα. Ἄλλ', ὦ βέλτιστε, ἐν εὐμενείᾳ ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις τὴν εὐκταίαν ἡμῖν ἀντηγῶν ὠδὴν τῇ παναρμονίῳ λύρα τῶν λόγων σου, εἰ σοὶ τὰ ἡμέτερα ἐν ἀριθμῷ καὶ οὐχ ὡς τὰ τῶν μεγάλων καθίστηκεν, εὐτυχοῖς . . . ».

Καὶ ὁ Μανούτιος ὡσεὶ ἐλέγχων τὴν ἀδράνειαν τοῦ κόμητος ἀναφωνεῖ : Τί γὰρ βουλόμενος ὁ πάντ' ἄριστος ἐκείνος σὸς θεῖος, ὁ Μονεμβασίας ἐπίσκοπος, φύσιν οὕτω δεξιὰν καὶ εὐγενῆ παραλαβὼν ἐπαίδευσεν καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν μαθημάτων ἐπήσκησεν· ἄρα ποθ' ἵνα ἐν σχολῇ ἀφανεῖ βίον ἀνώνυμον διάγων καταγρησάσκης, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὃ καὶ πιθανώτερόν ἐστιν, ἵνα ἐς ἄκρον παιδοτριβηθεῖς, τὴν αὐτὴν ἐκείνων τοῖς θεοῖς ἀνδράσι, τῷ Βησσαρίωνι, καὶ Θεοδώρῳ, καὶ Γεμιστῷ, δόξαν διὰ καλῶν ἀγῶνων σαυτῷ περιάπτῃς; Ὁ δύνασαι μὲν, εἰ βούλει, ῥαδίως . . . Τόλμα, Κορίνθιε, τόλμα, θαυμάσιε· ἅπαντα προχωροῦσι· τὰς ἐπιστῆμας ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν σεμνολογίαν ἐν τῷ στόματι, τὴν ἀξίαν ἐν τῷ εἶδει ».

Καὶ μ' ὅλας ὁμοῦ τὰς ἐνθέρμους προτροπὰς τούτων ὁ Κορίνθιος οὐδόλως ἐζῆλθε τοῦ ἐν μελέτῃ ἀπλῶς περιστρεφομένου κύκλου τοῦ ἢ εὐρυμάθειά του ἐτάφη σὺν αὐτῷ, καὶ εἰμὴ ἐσώζοντο αἱ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαὶ ἤθελε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπολέσει καὶ αὐτὴν τὴν μνηεῖαν ἐνὸς ὄντως πεπαιδευμένου.

Τοῦ Κορινθίου οὐδὲν ἕτερον σώζεται, ἐκτὸς μιᾶς ἐπιστολῆς πρὸς Ἑρμόδωρον χρονολογουμένης ἐκ Γορτύνης τῷ 1539, καὶ δημοσιευθείσης ὑπὸ Μουστοξύδου⁽¹⁾.

Φόρτιοι.

Α'. Ἄγγελος Φόρτιος· διατρίβων ἐν Ἰταλίᾳ ἀνεδείχθη, ὡς λέγει ὁ Σοφριανὸς « ἄριστος καὶ διασημώτατος ἰατρός, καὶ ὄντως ἄλλος Ἰπποκράτης ».

Β'. Λεονάρδος· σύγχρονος καὶ πιθανῶς συγγενὴς τοῦ Ἄγγελου· ἔγραψεν εἰς στίχους τῆς καθομιλουμένης περὶ στρατιωτικῆς, ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον—Ποίημα νέον, πάνυ ὠραῖον καὶ ὠφέλιμον τοῖς ἀναγινωσκομένοις περὶ στρατιωτικῆς πραγματείας, συνθεμένον παρὰ Λεονάρδου Φορτίου, Ῥωμαίου, Κόμητος Παλατίνου. Venetia 1531.

Γ'. Ἀλέξανδρος Φόρτιος, Κερκυραῖος. Τούτου ἔχομεν πέντε ἑλλη-

(1) Ἑλληνομνήμων σελ. 336—46.

νὰ ἐπιγράμματα, καὶ δύο δεκατετράστιχα ἰταλικά μελόδρια δημοσιευθέντα ἐν τῷ συγγράμματι *Tempio della Divina Signora Giovanna d' Aragona fabricato da tutti i più gentili spiriti. Venezia, 1555.*

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψεν ὁ Ἀλέξανδρος — Σχόλια εἰς Πίνδαρον, δημοσιευθέντα ὑπὸ Σακκαλιῶνος⁽¹⁾.

Φαίνεται ὅτι ὁ Φόρτιος διέτριψε καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ἦλθεν εἰς διενεξίαι μετὰ τῶν ἐν τῷ Πατριαρχίῳ, καθ' ὧν ἔγραψε πικρὰν σάτυραν, ἧς ὁ πρόλογος εὐρηται ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ σοφῷ φίλῳ Σοφοκλεῖ Οἰκονόμῳ· ἐπιγράφεται δὲ οὕτω·

—Κωμωδοδιάλογος ὁ ἐπικληθεὶς φιλαλήθης, ὃν ξυνέγραψε κατὰ τοῖν δυοῖν ἀθίοιν καὶ μιαιωτάτοιον ἀνδρῶν, εἰ θέμις τοιούτοιον ἀνδρῶν καλεῖν, μηδεμίαν ἀνδρὸς ἐμφέρειαν ἔχόντων, τοῦ τε πατραλοῦ καὶ μητραλοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά τοῦ παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν τοῦ πρωτονοταρίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κλησιν λαχόντος, οἱμοι, καὶ Μανουήλου τοῦ Τζετζεπᾶ τοῦ ἐξ Ἀλβανῶν Ἐλκοντος τὸ γένος, τοῦ παιδείας καὶ ἐπιστήμης γραμμάτων τὸ παράπαν ἀμετόχου, ὃ ποτε φθῶν βληθέντες καὶ τὸν ἐξ Αἰτωλίας γραφάμενοι Γεώργιον, κατεφείσαντο ἐκείνου ἀτεχνῶς, ὅς δαίκνυσι καὶ τίνες μὲν τῶν μητροπολιτῶν βίον βιώσι σεμνόν, καὶ τοὺς ξένους ξενίζουσι γνώμη φιλοδικαίῳ, τίνες δ' αὐ τούτους τῇ φειδωλίᾳ προσηγήχοντες ὑπὸ πάντων μισοῦνται. Ὁ ἐκ Κερκύρας Ἀλέξανδρος Φόρτιος·.

Νικόλαος Σοφιανός.

Γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, ἔνθα εὐδοκίμησας προσέβλεψε τὴν εὐνοίαν τοῦ καρδινάλιου Νικολάου τοῦ Ῥοδολφίου, οὗτινος ὁ οἶκος ἠδύνατο δικαίως νὰ ὀνομασθῇ ἐνδιαίτημα σοφίας· διότι ποικίλης μαθήσεως ἄνδρες εἶχον ἐκεῖ τὴν διατριβὴν των, ἐν οἷς μετὰ τοῦ Σοφιανοῦ καὶ ἕτεροι Ἕλληνες συνετέλουον αὐτόθι, ὡς Κωνσταντῖνος ὁ Ῥάλλης, Χριστόφορος ὁ Κοντολέος, καὶ Ματθαῖος ὁ Δεβάρης.

Ὁ Σοφιανὸς διατρίβων ἔτι ἐν Ῥώμῃ παρίσταται κατὰ πρῶτον, ὡς ἀντιγραφεὺς Ἑλληνικῶν χειρογράφων· καὶ ὄχι ὀλίγα ἰδιόχειρα αὐτοῦ ἀντίγραφα σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων φέροντα περίπου τὸ ἔτος 1534.

Τότε δὲ συνέγραψε—Περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου, τυπωθὲν ἀγνωστον κατὰ ποῖον ἔτος (ὀλίγον ἴσως μετὰ τὸ 1539), καὶ προσφωνηθὲν τῷ πάπῳ Παύλῳ Γ'. φιλοπονήσας καὶ τοὺς

(1) Πανδώρα, φλλ. 354.

ἐν ἔτει 1540 τυπωθέντας πίνακας τῆς Ἑλλάδος, προσθεῖς παρὰ τ' ἀρχαῖα καὶ τὰ σύστοιχα τῆς νέας Ἑλλάδος (*).

Καὶ τῶντι πολὺ ἀξίεπαινος εἶνε ὁ Σοφιανός, διότι πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδίαν νὰ συνάψῃ, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῶν νέων, διὰ τῆς ἀναπολητικῆς τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων δυνάμειος, τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς δόξης.

Ἐκ Ῥώμης ὁ Σοφιανός μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου τῷ 1543 γνωρίσας αὐτὸν ὁ Ἰσπανός Ἰάκωβος Μενδόζας ἀπέστειλεν εἰς Ἄθωνα πρὸς συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων. Ἐν τῇ περιουσίᾳ ἐκείνῃ ὁ Νικόλαος κτύπησε ν' ἀνεύρη σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ χειρόγραφον τοῦ Ἰσοκράτους πληρέστερον τοῦ τετυπωμένου.

Βλέπων τὴν Ἑλλάδα βεβυθισμένην εἰς παχυλὴν ἀμάθειαν, ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως καταλλήλων πρὸς διδασχὴν τοῦ λαοῦ βιβλίων, ὁ Σοφιανός συνέλαβε τὴν ἀξίεπαινον ἰδέαν ἵνα περιγράψῃ καὶ τυπώσῃ σειράν βιβλίων εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν. Συνέταξεν ὅθεν Εἰσαγωγὴν Γραμματικῆς, ἐπαγγελλόμενος νὰ συγγράψῃ ῥητορικὴν, λογικὴν, γεωμετρίας, ἀστρονομίαν, καὶ τ' ἄλλα τῆς φιλοσοφίας μέρη, ὡς καὶ ἀπλοελληνικὸν λεξικόν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην τὸ—Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἐτύπωσεν αὐτὸ « ἐν οἰκίᾳ Βαρθολομαίου τοῦ Καλλιγράφου φημδ', μηνὶ Ἰανουαρίου β' ». Προσφωνεῖ δὲ τὴν μετάφρασίν του ταύτην ὁ Σοφιανός εἰς Διονύσιον ἐπίσκοπον Χαλκοννήσου καὶ Μυλοποτάμου, λέγων ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ ἐπιστολῇ, ὅτι ἂν ὑπεδέχτο εὐμενῶς τὸ ἐν λόγῳ, ἤθελεν ἐκδώσει καὶ τὰ ἐπιλοιπα βιβλία τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ ἄλλα τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, πάντα εἰς τὴν καθομιλουμένην.

Ὁ Σοφιανός ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαδώσῃ εὐχερέστερον ὅσα ὑπὲρ τῆς στοιχειώδους παιδείσεως προϋτίθετο νὰ δημοσιεύσῃ, συνέστησεν ἐν Βενετίᾳ τυπογραφεῖον, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐν μόνον γνωρίζεται τυπωθῆναι τὸ Ἐρολόγιον (1545 μηνὶ Μαΐου 6) (**).

*Ἐγραψεν ὁ Σοφιανός καὶ—σημειώσεις εἰς Πτολεμαίου Γεωγραφίαν, ἀνεκ-

(*) Ὁ Γερβέλιος γράψας εἰσαγωγὴν καὶ λατινικὴν ἐξήγησιν τῶν πινάκων τοῦ Σοφιανοῦ εἰς τὴν ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1545 γενομένην ἀνετύπωσιν, ἐγκωμιάζει τὸν Σοφιανὸν διὰ τὸ φιλοπρόνμημά του. Οἱ Πίνακες οὗτοι πολλὰκις ὕστερον ἐπὶ τὸ κομψότερον ἀνετυπώθησαν.

(**) Τὸ Ἐρολόγιον ἐξεδόθη πρότερον μὲν τῷ 1535, εἶτα δ' ἐν 1563, καὶ 1568.

δέτους (*). Ἐπεμελήθη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων τροφίμων τὰς ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου γενομένας ἐκδόσεις.

Λήσταρχος.

Μιχαὴλ τὸ πρότερον ὀνομαζόμενος, μετεκλήθη εἴτα Ἐρμόδωρος νέος δὲ μεταβάς ἐκ τῆς γενεθλίου νήσου (Ζακύνθου) εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο ὑπότροφος τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Φεβέρρας, καὶ διήκουσε Μάρκου τοῦ Ἀντιμάχου. Ἐκπαιδευθεὶς ἐκεῖ τὴν ἰατρικὴν ὁ Λήσταρχος μετέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐν Χίῳ μετήρχετο τὸν ἰατρὸν. Ἐνταῦθα διατρίβων συνέγραψεν ἐπιστολάς πρὸς Βουδαῖον, Ματθαῖον Δεδάρην, Λάζαρον Βοναμίον, Γεώργιον Κορίνθιον, Ἰωάννην Ζυγομαλάν, καὶ Θεοφάνη Ἐλεαβούλκον, δημοσιευθείσας ὑπὸ Κρουσίου, Λαμίου, καὶ Μουστοξύδου.

Ἐν Χίῳ διατρίβων ὁ Λήσταρχος ἐπαίδευε νεανίσκους. Μεταβάς δὲ πάλιν εἰς Ἰταλίαν διωρίσθη καθηγητὴς ἐν Φεβέρρα (1546—7), ὅθεν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ἐπαναστρέψας ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδρυθὲν Ἑλληνικὸν σχολεῖον, γράψας ἐκεῖ κατὰ Θεοδοσίον Ζυγομαλάν, Προτρεπτικὸν τοῖς σπουδάζουσι νέοις.

Ἐπανακάμψας εἰς Χίον ἐνυμφεύθη ἐκεῖ, μετερχόμενος τὸν ἰατρὸν, καὶ διδάσκων τοὺς παῖδας μέχρι τοῦ 1560. Ἐν τῇ νήσῳ δὲ ταύτῃ πιθανῶς καὶ ἀπέβίωσε.

Συνέγραψεν ὁ Ἐρμόδωρος, κατὰ Κράσσον, καὶ ποιήματα ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις, καὶ κατὰ τινὰς, παρατηρήσεις εἰς τὰ τοῦ Δημοσθένους (**).

Ὁ Λήσταρχος ἦν εἰς τῶν ἐπιφανῶν λογίων τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Παχώμιος ὁ Ῥουάνος λέγει « Καὶ οὐκ ἔστι χώρα εἰς ἣν τις ἀφικόμενος οὐκ ἀκούει Ἐρμόδωρον ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ ἐπεικειᾷ θρυλλούμενόν τε καὶ ὑπερθιαζόμενον ».

Τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευσάντων τέσσαρες μὲν ἠριθμοῦντο ἐν Χίῳ περὶ τῷ 1580· δέκα δὲ ἀλλαχῶ (***)· μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ τις Δημήτριος χρηματίας νοτάριος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας, « συμφοιτήσαντος τῷ Ἐρμόδωρῳ παρὰ Ἰωάννῃ τῷ Λασκάρει ».

Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνονται διάφοροι ἐπιστολαὶ Ἐλεαβούλκου, Ῥου-

(*) Ἑλληνισμ. φιλ. 4, καὶ 8.

(**) Ἑλληνισμ. φιλ. 10.—Π. Χιώτη, Ἱστορ. Ζακύνθου τμή. Β'.

(***) Θεολ. Ζηγρομαλάς ἐν Συνογραφέα.

σάνου, Διονυσίου πατριάρχου, Ματθαίου Δεδάρη, Γεωργίου Κορινθίου, Λασκάρεως κλπ.

Ὁ Δῆσταρχος διετύρθη πικρῶς, δι' ἄγνωστον ἡμῖν αἴτιον, παρὰ Θωμᾶ Ἐλεαβοῦλου.

Ἐλεαβοῦλος.

Θωμᾶς Ἐλεαβοῦλος, ὁ Νοταρᾶς, ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἐν Κορώνῃ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικόλαος τὸ πρὶν καλούμενος, μετὰ τὴν ἐν 1500 ἄλωσιν τῆς πατρίδος του αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπήχθη μετ' ἄλλων εἰς Βέρροϊαν τῆς Μακεδονίας, καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς μετονομάσθη Νεῖλος. Ὁ υἱὸς του Θωμᾶς ὁμοίως τὸ μοναχικὸν ὑπενδύθεισ τριβῶνιον μετεκλήθη Θεοφάνης. Ἐχηρμάτισεν ἱεροκήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ περιφημὸς διδάσκαλος. Περὶ αὐτοῦ Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας διεσώσατο ἡμῖν τὰ ἐξῆς. « Τότε (ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου 1543-51) ἦτον καὶ ὁ πολὺς καὶ μέγας ἄνθρωπος ὁ κύρ Θεοφάνης, . . μέγας ῥήτωρ, καὶ ἐκαθίζετο εἰς τὴν Χρυσοπηγὴν, καὶ ἐδίδασκε καθ' ἐκάστην κυριακὴν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔβγαλε μαθητὰς πολλοὺς καὶ θαυμαστοὺς, Θεωνὰν τὸν Θεσσαλονίκης, Ἀρσένιον Τορνόβου, Δαμασκηνὸν τὸν Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, Μεθόδιον τὸν Μελενίκου, Ἰερόθεον τὸν Μονεμβασίας ἦτον καὶ ὁ Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ Κυζίκου Ἰωάσαφ, καὶ Λακεδαμονίας Δωρόθεος, καὶ ἄλλοι πολλοί⁽¹⁾. Ὁ Θεωνάς, ὁ Ἀρσένιος, ὁ Δαμασκηνός, ὁ Μεθόδιος, ὁ Ἰερόθεος ἦσαν πολλὰ καλοὶ, λόγιοι, καὶ προκομμένοι· οἱ δὲ ἄλλοι, καὶ μάλιστα ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐνάρετοι καὶ νηστευταί, καὶ πολλὰ καλογερικοί· τότε γοῦν ἔπεσαν οἱ ἄρχοντες μετὰ τὸν κύρ Θεοφάνην καὶ ἔγινε πάλιν Σύνοδος . . . τότε γοῦν ἡ Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων εἶπαν, ὅτι ἄς εἶναι συγχωρημένος ὁ κύρ Διονύσιος διὰ τὸ γράμμα ὅπου ἔκαμε, καὶ τοῦ κύρ Θεοφάνη εἶπαν πλέον νὰ μὴ λαλῇ καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸ Ἅγιον ὄρος, εἰς τῶν Ἰσθίων τὴν Μοῆν, ὅτι ἐκεῖ ἦτον κουρεμένος, καὶ ἐκεῖ ἄφηκε καὶ τὰ βιβλία του· καὶ μετὰ ταῦτα ὑπῆγεν εἰς τὴν Βέρροϊαν, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη, καὶ ἔθαψάν τον οἱ Βέρροϊῶται ἐντίμως, διότι καὶ ὁ κύρ Θεοφάνης Βέρροϊώτης ἦτον ἐκ μητρός⁽²⁾ ».

Ἐγραψεν ὁ Θεοφάνης—Διαίρεισιν μετὰ συλλογισμῶν κατὰ τὴν θεοπαράδο-

(1) Θεοδόσιος Ζυγομαλάς γράφων πρὸς Κρούσιον λέγει « εἰς Θεοφάνους μαθητὰ ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ 30 ».

(2) Δωρόθεου Χρονογράφου τ.λ. 411—2 (ἐκδ. 1681).

τον ἡμῶν θεοσοφίαν τῆς πίστεως, καθῶσπερ οἱ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας πνευματοφόροι διδάσκαλοι παρέδωκαν, συντεθίττα παρὰ Θωμᾶ Ἐλεαδούρκου (*).

Πρὸς δὲ καὶ πέντε ἐπιστολὰς πρὸς Ἐρμόδωρον Λήσταρχον, Ἰγνάτιον, καὶ Μητροφάνην τὸν μητροπολίτην (**).

Ἰωάννης Ταρχανιώτης.

Ἐγενήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} αἰῶνος εἰς Γαέταν ἐξ ἐπισήμων γονέων, συγγενεούτων τοῖς Παλαιολόγοις, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βυζαντίου εἰς Νεάπολιν προσφυγόντων. Πενόμενος καὶ δυστυχῶν ὁ Ἰωάννης ἀναγκάσθη ἀπὸ μόνων τῶν πνευματικῶν του κεφαλαίων νὰ προσπορισθῇ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Ἐπεχειρίσθη πολλὰς περιηγήσεις πρὸς ἀπόκτησιν νέων γνώσεων· διέτρεξε τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, τὴν Σικελίαν, μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, διατρίψας ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Βενετίᾳ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου τὸ ἑνομά του δὲν ἦτο ἀγνωστον, κλεισθὲν ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του Μαρούλου τοῦ Ταρχανιώτου. Εὐμενῶς δὲ δεξιωθεὶς ὑπ' ἐνὸς τῶν γραμματέων Κόσμου τοῦ ἐκ Μεδίκων ἠξιώθη μετ' οὐ πολὺ τῆς ἡγεμονικῆς μεγαλοδοξίας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐρευνῶν του· διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει σχέδιον, ὄντως τολμηρὸν διὰ τὰς ἀτελείας τῆς ἐποχῆς, νὰ συναθροίσῃ δηλονότι καὶ ἐκδώσῃ πάντα τὰ δισπαρμένα μνημεῖα τῆς ἱστορίας ὄλων τῶν λαῶν. Μεγάλῃ βεβαίως ἦτο ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις, καὶ τῆς ὀποίας τὸ τεράστιον ἠδύνατο νὰ δειλιάσῃ πάντα ἄλλον, ἐκτὸς τοῦ ἐπιχειρηματικῆς "Ἑλληνοσ" κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 11^{ου} αἰῶνος αἱ ἱστορικαὶ ἐρευναὶ ἦσαν τόσον ἀτελεῖς, καὶ τὰ μέσα τόσον ὀλίγα, ὥστε νοῦς ἐκτακτοῦ ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν συγγραφῆς τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας· ὅθεν ἀξιώται θεωρηθῆ ὁ Ταρχανιώτης διὰ τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην, εἰ καὶ τὸ σύγγραμμά του περιέχει ὄλα τὰ κενὰ τῆς πρωτοτυπίαις.

Ὁ Ταρχανιώτης ἀπέβιωσεν ἐν Ἀγκῶνι τῷ 1566· ἐθαυμάσθη ζῶν καὶ ἐγκωμιάσθη μετὰ θάνατον διὰ τὴν εὐρυστήθειάν του.

Συγγράμματα.

—L'Adonc. Venezia 1550. (συλλογὴ ποιήσεων).

—Del sito e lodi della città di Napoli, con una breve istoria de' re suoi, e delle cose più degne altrone ne' medesimi tempi avvenute. Napoli 1566.

(*) Fabricii Bibliotheca Graeca XI, σελ. 710.

(**) Ἑλληνομνήμων, φιλ. 10.

—Dell' Istorie del mondo, le quali con tutte quelle particolarità che bisognano, contengono quanto dal principio del mondo fin a tempi nostri e successo. Venetia 1562. 4 vol. (Ἀνετυπόθη τῶ 1573, 1583, 1592, 1598, 1606.

Μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ.

Alcuni opuscoletti delle cose morali di Plutarco. Vinetia 1543, 2 vol. (Πολλάκις ἀνετυπόθη).

—A che guisa si possano e conoscere e curare la infermità dell' animo. Vinetia 1549.

—De mezzi che si possono tenere per conservare la sanità. Vinetia 1549. (Ἀμφότερά εἰσι μεταφράσεις ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ).

Μετέφρασε καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Βιόνδου.

—Roma ristaurata, ed Italia illustrata. Venetia 1542.

—Roma trionfante. Ven. 1548 (').

Ἰωάννης Μαυρομμάτης.

Κερκυραῖος, ἐν Βενετία καὶ Νεαπόλει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ζήσας. Διέτελε βιβλιοθηκᾶριος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως, γράψας καὶ κατάλογον τῶν ἐν αὐτῇ ἐντύπων καὶ χειρογράφων. Ἐπὶ κώδικος περιέχοντος διάφορα τοῦ Μαυρομμάτου ἀνέκδοτα πονημάτια ἀναγινώσκεται· « Τέλος εἴληψε τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου Μαυρομμάτου τοῦ ἐκ Κερκύρας, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἀφνε', ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ». Προλογίζεται δὲ οὕτω. « Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες φιλομαθεῖς καὶ φιλέλληνες, πρὸ πολλοῦ τὴν τῶν ἐνταῦθα Ἑλληνικῶν βιβλίων τάξιν ὑμᾶς ζητῆσαι, τοῦτο ὁσημέραι δηλαδὴ χηρῶντας ἵνα ῥαδίως ὡν ἂν ἀείποτε δεόμενοι τυγχάνοιτε εἰρόντες, πλείστην ὅσιν ἀρυσάμενοι τὴν ὠφέλειαν, ὡς ἂν ἀπὸ ἀειθαλοῦς λευμῶνος τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθῶν δρεψάμενοι ἀπέλθοιτε. Ἄλλ' ἐπεὶ οὐδεὶς τῶν πάλαι οὐδέπω καὶ νῦν τῆς οὕτως ἄγαν κοινῆς ὠφελείας τοῖς σπουδαίοις ἐφρόντισε, Παῦλος ὁ τρίτος ἀρχιερεὺς, θεῖος τὴν φύσιν καὶ τῶν ὄντι φιλόθρωπος, καὶ πάσης ἀρετῆς πατήρ, διὰ Μιχαὴλ τοῦ Ῥωσαίτου (*), Ἕλληνας ἀνδρὸς καὶ αὐτῶ οἰκείου, τὰ συγκεχυμένα ταῦτα

(') Tafuri, Scrittori Napoletani, tom. III — Angelis, Biographie Universelle, tom. XLIV.

(*) Τὸν Ῥωσαῖτον τοῦτον « γλυκὺν καὶ σπουδαῖον » κηρύττει Νικόλαος ὁ Σοφιστῆς. Πιθανῶς δ' ἦν Κορωναῖος τὴν πατρίδα, υἱὸς Ἰωάννου Ῥωσαίτου, μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς πατρίδος εἰς Νεάπολιν καταφυγόντος κακῶς θανάτοντος· ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ ἐχαραχθῆ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή. « Ἰωάννη Ῥωσαίτῳ εὐπατρίδῃ Κορωναίῳ ἀνερί

καὶ ἄτακτα βιβλία εἰς τάξιν μετήνεγκε, δεῖγμα μὲν τῆς ἐκτου κα-
λοκάγαθίας, τοῖς δ' ἐντευζομένοις τὴν εἰς αἰὲ χρόνον ὠφέλειαν ἔρ-
ρωσθε. » ἀμέσως δ' ἐπεται, « Πίναξ σὺν Θεῷ πάντων τῶν Ἑλληνι-
κῶν βιβλίων τοῦ παλατιοῦ κατὰ Ἀλφάβητον » (1).

Ἰωαννίκιος Καρτάνος.

Κερκυραῖος, ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελος, ὡς αὐτοφη-
μιζεται. Ἐν Βενετία διατρίβων ἐφυλακίσθη, τῇ ἐνεργείᾳ Ἀρσενίου
Ἀποστόλη(2) ἐν δὲ τῇ φυλακῇ, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, « διὰ ν' ἀπερνήγη ὁ
λογισμὸς του, εὐγαλεν ἀπὸ τὴν Παλαιὰν διαθήκην τὸ ἀναγκαῖον αὐ-
τῆς » καὶ συνέγραψεν ἐν τῇ καθομιλουμένη διαλέκτῳ « Τὸ ἄνθος »
βιβλίον, πλήρες βλασφημιῶν, καὶ ὅπερ, κατὰ Ῥουσόνον « κατεῖχον
πολλοὶ ὡς Εὐαγγέλιον εἰ καὶ τι περισσότερον, οὐ μόνον τοῦ λαοῦ,
ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ δήπου τοῦ βήματος, καὶ οὐ μόνον τῶν κοσμικῶν,
ἀλλὰ καὶ τῶν μοναχῶν ».

Ὁ Καρτάνος ἀπολυθεὶς τῆς φυλακῆς δὲν ἠχαριστήθη νὰ ἡσυχάσῃ,
ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐζήτηε ν' ἀνταμφεθῆ διὰ τὸ
πόνημά του, μὲ προβιδασμὸν εἰς ἀρχιερατικὸν θρόνον, ὅμως ἀπεκρούσθη
ἀπὸ τὸν Πατριάρχην, ἐτερόδοξος κριθεὶς καὶ ἀνάξιος τοῦ προϊστασθαι
χριστιανικοῦ ποιμνίου καὶ ἐντεύθεν « ἐντραπεὶς πρὸς τοὺς ὁμόφρονας
αὐτοῦ ἔδραμε, καὶ τὴν ἀπευκταίαν οὕτω καὶ οὐλομένην ἐκράτυνε
μῆνιν κατὰ τὸ ἐγγυροῦν αὐτῷ » καὶ ὅθεν πλείστοι τῶν χριστιανῶν
διεφθάρσαν καὶ ἔτι ἐν διαφθορᾷ τὰ τούτων κεῖται ». Ταῦτα ὁ
Ῥουσόνος, ὅστις καὶ συμβουλεύει τὸν Ναυπάκτου μητροπολίτην Ἀθα-
νάσιον, ἐπειδὴ τότε ὁ Καρτάνος διέτριβεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκεῖνου,

τὰ μέγιστα περὶ τὴν πατρίδα ἰσπουδακοί, οἱ παῖδες αὐτοῦ θαυμάροισιν τὸνδε
τὸν τάρον εὐσεβείας ἐνεκεν κατεσκευάσαν. φροδ' ». (Ἑλληνομν. σελ. 157, ζ 295).

(1) Catalogus MSS. Græc. Biblioth. Bourboniana.

Πολλοὶ κώδικες ἀντιγραφέντες ὑπὸ Μαυρομάτου (1542—48) σώζονται ἐν τῇ βι-
βλιοθήκῃ τῆς Ἐσκουμάλης. (Miller Catalogue des MSS. σελ. XX).

(2) Ὁ Κρούσιος λέγει τὰ ἐξῆς μεταφράζων ἐκ προλόγου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ
Ἄνθους » Ab hoc Arsenio in Venetorum carcerem conjectum se fuisse, non
propter aliquot peccatum, sed ob studium pietatis et veritatis ». (Turcograc.
σελ 199). Ἄλλ' ὁ Ῥουσόνος ἀναίρων τὰ ὑπὸ Καρτάνου γραφόμενα τῆς φυλακίσσεως
του τὰ εἴη λέγει « Καρτάνος δι' ἐμπορίαν εἰς Ἀκυλησίαν στελλόμενος, κἀνιαυτὸν εἰς
αἰσχουργίας ἐμπεισῶν ἐνεβλήθη εἰς φυλακὴν, ὅπου συνέταξε βιβλίον πνε κακῆν,
καὶ τὴν φράσιν βέρβαρον, καὶ τὰ πολλὰ ἄσαφῆ, εἰ καὶ αὐτὸς διὰ σαφῆναιεν φρ. ἀτ-
τεται οὕτως ἐπιτηδεύσε ».

νά δηλώσῃ καὶ διαμαρτυρηθῇ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς, καὶ " τρῆ καλῶς ὅπως μή τις ἀλώσιμος τοῖς τούτου παγίσι γένοιτο "

Αἱ αἰρέσεις τοῦ Καρτάνου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντων ὀπαδῶν, καταριθμοῦνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ῥουσάνου ὡς ἐξῆς :

" Καρτανῖται, οἱ καὶ Ἰωαννικιανοὶ οὗτοι, τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δοκοῦσιν ὑποκείσθαι, δέχονται δὲ οἱ μὲν λαθραίως, οἱ δὲ καὶ φανερώς τὰ τοῦ Ἰωαννικίου τοῦ Καρτάνου συγγράμματα, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχον" ὅς ἐκ Κερκύρας μὲν ὤρμητο, ἐδογματίσθη δὲ πλεῖστα τῶν τε προδιεφθαρημένων αἰρέσεων καὶ τῶν μηδέπω ἐξευρημένων. Καὶ γὰρ τὸν Θεὸν χάριν ὀνομάζει" φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καταρχὰς πεποιηκέναι ὕλην τινὰ παχείαν μὲν, ἀτύπωτον δὲ καὶ ἄστατον, ἐξ ἧς ἄνθρωπον καὶ τὰ λοιπὰ ἐδημιούργησεν ἐν τύπῳ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις κρατούμενα, κατὰ δὲ τὴν πλείω ἐπικράτειαν ἐκάστου στοιχείου, τὸ μὲν τῶν ζῶων εἶναι μέλαν, τὸ δὲ λευκόν, καὶ τὸ μὲν μείζον, τὸ δὲ ἔλαττον, καὶ τὸ μὲν θυμῶδες, τὸ δὲ πρᾶον. Πανταχοῦ δὲ ἀντὶ δημιουργίας τὴν προσηγορίαν γεννήσεως λαμβάνει, κἀντεῦθεν ὅμοια τῷ ποιήσαντι εἶναι τὰ ποιήματα ἀποφαίνεται. "Ἀνθρωπὸν τε καὶ ψυχὴν ἐξ οὐδενὸς ἐν ἐτέρῳ κεφαλαίῳ φησὶ τὸν Θεὸν πεποιηκέναι" πῶς δὲ τοῦτο διασαφηνίζων, φησὶν" ὅτι διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ λόγου συνέλαβε τὸν Θεὸν ἡ Παρθένος, καὶ ἐποίησε τοῦτον Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ἔργου φύσεως ἄνευ, καὶ τοῦτο εἶναι ἐκείνον τὸν αἰώνιον καὶ ἀναρχόν καὶ ἀτελεύτητον ἄνθρωπον. "Ἐτι φησὶν, ὅτι διωχθέντες ὑπὸ Θεοῦ οἱ ἀμαρτήσαντες ἄγγελοι, ἤλθον εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐφ' οἷς καὶ ἔβρεχε διὰ τὴν αὐτῶν αὐθάδειαν ἡμερόνυχτα ἑνέα', καὶ τοῦτο, φησὶν, ἐστὶν ὃ λέγει ἡ γραφὴ καὶ διεχώρησεν ὁ Θεὸς ἀνάμεσα τοῦ φωτός καὶ ἀνάμεσα τοῦ σκοτός" ἤτοι τοὺς καλοὺς ἀγγέλους ἀπὸ τῶν κακῶν. "Ἐτι φησὶν ὅτι ζῶον ἅπαν συλλογίζεται, καὶ τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ μύμηκος" πᾶν δὲ πρᾶγμα, ἤτοι δένδρον, πέτραι, λάχανα, ὕδωρ, πῦρ, γῆ, μμούμενα καὶ μεταφυτευόμενα αὖξει, ἐπεὶ καὶ ἐμψυχα. "Ἐτι φησὶ κατὰ τινὰς ἐν τῷ οὐρανῷ πλασθῆναι τὸν Ἀδάμ, καθ' ἑτέρους δὲ φησὶν, εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Δαμασκοῦ, κακείθεν μετατεθεῖναι εἰς τὴν Ἰνδίαν, ὅπου καὶ ὁ παράδεισος. "Ἐτι φησὶν, ὅτι ὁ διάβολος γέγονεν ὄφις ἔχων ἀνθρώπου πρόσωπον, καὶ οὕτως ἠπάτησε τοὺς προπάτορας" καὶ ὅτι, ὥσπερ ὁ διάβολος γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἠπάτησε τὴν Εὐάν, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικείας μητρός

καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς ἅπαντας· ἔτι φησὶν ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξορίαν, βουληθέντες οἱ πρωτόπλαστοι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀμαρτίας νηστεῦσαι, ἐπειράθησαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἐρωτήεις δὲ ὁ διάβολος ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ τίνος χάριν πειράζει αὐτούς, ἀπελογήσατο, ὅτι σοῦ κλασθέντος ὑπὸ Θεοῦ, προστάχθησαν παρ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἄγγελοι μετὰ τοῦ Μιχαήλ, ἔμπροσθέν σου στήναι εἰς προσευχὴν καὶ προσκυνῆσαι σε ὡς εἰκόνα αὐτοῦ, ὃ καὶ ἐποίησαν. Προσταχθέντος δὲ καμῶν τοῦτο ποιῆσαι μετὰ τῶν σὺν ἐμοὶ καὶ μὴ ποιήσαντος, ἀλλὰ τοῖναντίον ζητήσαντος τὴν παρὰ σοῦ προσκύνησιν, ἐπεὶ καὶ πρότερός σου ἐγεννήτην, καὶ ὁμοιος γενέσθαι Θεῷ καυχησάμενος, ἐδιώχθην παρὰ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐκ προσώπου τῆς γῆς εἰς τὸν αἴθρη. Ἔτι φησὶν ὅτι ἀποσταλεὶς ὁ Μιχαήλ μετὰ ἄρματος ἐξ ἀνέμου, οὗ οἱ τροχοὶ πύρινοι, ἔλαβεν τὸν Ἀδάμ ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, οὗ τὸ πρόσωπον λίαν ἀνήπτετο. Ἔτι φησὶν ὅτι τῷ Χριστῷ γεννηθέντι κατήλθεν οὐρανόθεν ἱμάτιον, καὶ τοῦτο, φησὶν ἐστὶν ὃ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς *μιτῶρα ἄρραρον*, ἐφ' οὗ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἔπετεν· ἔτι φησὶν ὅτι ἔσω τοῦ φαινομένου οὐρανοῦ εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων· εἰς τὸν ἀφανῆ δὲ μόνον εἰσελθεῖν τὸν Χριστόν. Ἔτι φησὶν ὅτι ἐκ τινων βιβλίων τῶν ἐν τῷ δεσποτάτῳ τῆς Ῥωμανίας παρὰ τινων περὺλαγμένων, ἐχόντων τὰς γενεαλογίας ἀπάντων, ἔλαβον οἱ εὐαγγελισταὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ἔτι φησὶν ὅτι ὁ ἄγγελος εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον, γίνωσκε ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶε μετὰ σοῦ, καὶ αὐτὸ σαρκωθήσεται ἐν σοὶ, καὶ γεννηθήσεται ἄνθρωπος, καὶ καλέσεις αὐτὸν Ἐμμανουήλ, καὶ σώσει τὸ γένος τῶν χριστιανῶν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διαβόλου· καὶ ὅτι ὅλη ἡ ἁγία Τριάς ἐσαρκώθη διὰ τὸ ὅμοιον τῶν τριῶν καὶ ἀχώριστον. Ἔτι φησὶν ὅτι οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἐλθόντες μάγοι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁ μὲν ἐθέασατο αὐτὸν ὡς νήπιον ἐνιαυτοῦ, ὁ δὲ ὡς ἄνδρα τριακονταετῆ, ὁ δὲ ὡς γέροντα πεπαλαιωμένον· καὶ ὅτι, ἔτι παιδίον ὢν ὁ Κύριος, σημεῖα ἐποίησε, νεκρὸν γὰρ ἀνέστησε, καὶ ἐπάνω τῶν ἀκτίνων ἐπαχεῖτο τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱματίου ὕδωρ προσέφερε τῇ μητρὶ, καὶ ξύλον τανύσας, μείζον ἐποίησε, χρείας οὔσης, καὶ στρουθία ἐμφυγα ἐκ πηλοῦ κατεσκεύασεν. Ἀλλὰ τίς ἂν ἕκαστα τὰ τοῦ Καρτάνου καταλέγοι βλάσφημα; σχεδὸν γὰρ οὐδὲν ὀρθὸν ἐν τῇ λαοπλανεῖ αὐτοῦ βίβλῳ φέρεται. »

Ἐξιδύθη κατὰ πρῶτον τὸ ὑπὸ Καρτάνου συνοψισθὲν Ἄνθος καὶ ἀπαγ-

καίον τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας διαθήκης Ἐνετίησι 4536 παρὰ Ζαντιῶ μετατυπωθὲν αὐτόθι ἐπιδιωρθωμένον τῷ 1567.

Ἐκτὸς τούτου ἔγραψεν ὁ Καρτάνος—Δόλους συνεκδοθέντας τῷ Ἄνθι καὶ μετατυπωθέντας μετὰ τοῦ Θησαυροῦ Δεμασκηνοῦ (Ἐνετίησι 1628).

—Ἐκθεσιν τοῦ θείου καθήκοντος.

—Ἰατροσόφιον συνταχθὲν καὶ ἐκλεχθὲν ἀπὸ τῶν τριῶν ἰατρῶν Ἰπποκράτους, Γεληνοῦ, καὶ Μελετίου (!).

Παχώμιος Ῥουσάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ (*), καὶ ἐκουρεύθη μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν. Ἐξελθὼν τῆς πατρίδος του, περιηγήθη πολλὰς τῆς Ἑλλάδος χώρας, μετέβη εἰς τὸν Ἄθωνα, καὶ ἐπροσκίνησε τοὺς Ἁγίους τόπους. Εἶτα δ' ἐπεσεκίβη τὴν Βενετίαν καὶ συνεσετίσθη μετὰ πολλῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, ἱερέων, μοναχῶν, καὶ προύχόντων.

Αὐτῶς ἀποζῶν ὁ Παχώμιος, ὁ καὶ *ῤακενδύτης* ἐπονομαζόμενος ἐγένετο οὐ μόνον ἐνθερμος τῶν πατρῶων δογμάτων ζηλωτῆς, ἀλλὰ καὶ γόνιμος καὶ φιλόπονος συγγραφεὺς, θεράπων ὄχι εὐκαταφρόνητος τῆς ἰδίας γλώσσης, ἐπαγγελλόμενος γραμματικὴν καὶ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον μετερχόμενος· καὶ δὲν εἶναι ἀμφισβόλια, ὡς λέγει ὁ Φιλιππῆς, ὅτι κατὰ σύγκρισιν ἔχει τὸν πρῶτον τόπον μεταξὺ τῶν λογίων Ἑλλήνων, ὅσοι κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ τῆς 121' ἑκατονταετηρίδος ἐπαιδεύθησαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔζων ἐντὸς αὐτῆς.

Ἰδίᾳ ὁ Ῥουσάνος ἠγέρθη δριμύς ἐπιτιμητῆς τοῦ Καρτάνου, πολλὰ γράψας καὶ ἐνεργήσας πρὸς καταστροφὴν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀθλίου ἐκαίνοῦ αἰρεσιάρχου ἐνσπειρομένων ζιζανίων.

Πρὸς τούτοις δὲ εἰς τὸν Ῥουσάνον ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκριτικῆς διερευνήσεως τῶν κατὰ τόπους ἰδιωμάτων τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐπ' ἐσχάτων διὰ μακρῶν ἀναπτυχθείσης.

Ὁ Παχώμιος ἀπεβίωσεν, ἀγνοουμένου τοῦ ἔτους, ἐν Ζακύνθῳ ἐν τῇ μονῇ τῶν Κρημνῶν, ἐνθα κατετέθησαν καὶ τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα, ὕστερον μεταχθέντα εἰς Βενετίαν.

(!) Φιλητᾶ, Παζέργων φυλ. Α'.—Ἑλληνομν, σελ. 442, καὶ 449.

(*) Ἡ οἰογένη: α τοῦ Ῥουσάνου περιωθεισα μέχρι τοῦ 1688 παντελῶς ἐξέλιπε κατὰ τὸν ἐν Ζακύνθῳ ἐνοικήσαντα τρομερὸν λοιμὸν τῆς 24 Νοεμβρίου, ὡς λέγει ὁ Μάτεσης ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του: «Ἐγροικήθη ἡ πανοῦκλα στῆ Ζάκυνθο, καὶ ἐξεκλήρισε ὁ Θεοσάνος καὶ ὁ Κουρουμάλης». Βλ. Κ. Σάββα Ἑλληνικὰ Ἀνέκδοτα, τόμ. Α. σελ. 227.

Συγγράμματα.

- Πρὸς τοὺς ἀρροίκους τὴν θείαν γραφὴν διασφύροντας.
- Πρὸς τοὺς ἑλληνίζοντες καὶ τοὺς τὰ θεία μυστήρια βεβηλοῦντας, καὶ ὅτι οὐδεὶς προσέχειν τοῖς πολλοῖς ἀσεβείαις, ἀλλὰ τοῖς εὐσεβέσι κεν ἔλιγοι ὦσι.
- Περὶ τῆς ἐκ τῶν γραφῶν ὠφελείας, καὶ ὅτι οὐκ αἴτιοι οἱ ταύτας συγγραφάμενοι τῆς ἀσφαλείας, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα ἀμάθεια καὶ ἀμέλεια, καὶ περὶ διδασκάλων.

Λόγοι δογματικοί.

- Ὅτι ἐστὶ Θεός.
- Περὶ τῆς θείας δημιουργίας.
- Περὶ τῶν μετὰ τὴν παράβασιν.
- Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου ἐνσάρκου οἰκονομίας.
- Ἐτι περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας.
- Παραλειπόμενον τῷ αὐτῷ λόγῳ.
- Πρὸς Διονύσιον ἱερομόναχον τὸν ἀναχωρητὴν.
- Περὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν Σαβρακηνῶν πίστεως πρὸς τὸν Λέσθιν.
- Κατὰ μονοφυσιτῶν.
- Περὶ Καρτανιῶν αἰρετικῶν.
- Περὶ τῆς τῶν Καρτανιῶν αἰρέσεως.
- Πρὸς Λατίνους, ἀρμύσειε δ' ἂν καὶ κατὰ Ἀριανῶν καὶ Σαβρακηνῶν βλασφημούντων περὶ τὴν υἰότητα.
- Ἀπολογία διαλεκτικὴ πρὸς τοὺς Λατίνους.
- Κατὰ ἀγιοκατηγόρων ἦτοι τῶν κωλυόντων τοὺς ἀπερχομένους εἰς προσκύνησιν τῶν σεβασμιῶν καὶ ἱερῶν τόπων, καὶ κατὰ τοῦ Φρὰ Μαρτί Λούτερη.
- Περὶ εἰκόνων καὶ τοῦ κατ' εἰκόνα· ἔτι κατὰ Ἀριανῶν καὶ Νεστοριανῶν.
- Λόγος ὑπεραπολογητικὸς τε καὶ ἠθικὸς πρὸς τοὺς δυσανασχετοῦντας πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἔθνῶν ἐπαγομένας ἡμῖν θλίψεις, καὶ τὴν θείαν πρόνοιαν λοιδороῦντας.
- Ἐπιστολὴ πρὸς Διονύσιον ἱερομόναχον τὸν ἀναχωρητὴν.
- Ὀμιλία λεχθεῖσα εἰς τινας τῶν ἀδελφῶν κηδεῖαν, προτροπῇ τοῦ ἀββῆ.
- Ὑπόμνημα εἰς τὸ γενόμενον θαῦμα παρὰ τῆς σεβασμίας καὶ προσκυνητῆς εἰκόνης τῆς ὑπεραγίας διασποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κασσιοπαίας.
- Ὀμιλία εἰς τινα τῶν ρητῶν τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.
- Περὶ τῶν ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι τιθεμένων ὀνομάτων, καὶ τῶν μὴ τοιοῦτων.
- Λύσεις.
- Κεφάλαιά τινα περὶ ἱεροσύνης.
- Ἐρωτήματα μερικὰ μετὰ τινῶν σχολίων.
- Κανόνες κατ' ἤχον.
- Ἐγώμιον εἰς τὸν ἐν ἀγίοις Βησσαρίωνα Λαρίστης.
- Ἐρμηνεία σύντομος εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἀθανάσιον Ναυπιάκου, Πατριῶν Δομάδας, τοὺς ἐν Ἐνετ

τίς χαλκογραφίς, Μακάριον τὸν ποτὶ Θεσσαλονίκης, Ἰγνάτιον Ἀντίσσης, Μιχαὴλ τὸν καὶ Ἐρμῶδωρον τὸν φιλόσοφον, Μανουὴλ ἄρχοντα, Δασίθεον Ξανθίας καὶ Περιθεωρίου, Κυριακὸν πρεσβύτερον, Φίλιππον καλλιγράφον, Δαυρέντιον Ἀθηνῶν, Κάλλιστον νεωστὶ χειροτονηθέντα Ἀθηνῶν, τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μελετίου, τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σταυρονικήτα.

— Ἀκολουθία εἰς Βησσαρίωνα Λαρίσσης.

— Κανὼν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον Ἀλεξανδρείας.

— Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Παχώμιον, καὶ ἕτεροι πέντε εἰς ἑτέρους ἁγίους.

— Ἐκ τῶν Πτολεμαϊκῶν Ἀχαΐας θείας.

— Εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ θάνατος, καὶ πῶς εἰσῆλθε.

— Συναγωγὴ διαφόρων κεφαλαίων, οὗτοι δεῖ τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ μοναχοὺς βιοῦν κατὰ πάντα καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἀναγκαίοις.

— Προθεωρία εἰς τὴν Γραμματικὴν.

— Σχόλια Γραμματικῆς.

— Γραμματικὰ ἱρηνίσματα.

— Μαρτύριον καὶ ἀκολουθία τῶν ἐν Στροφαίῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων φονευθέντων μοναχῶν.

— Σχόλια εἰς Ὅμηρον, Πίνδαρον κλπ. (1).

Δαμασκηνὸς Στουδίτης.

Θεσσαλονικεὺς τὴν πατρίδα καταλέγεται ὑπὸ Δωροθέου μεταξὺ τῶν *θαυμαστῶν μαθητῶν* τοῦ Ἐλεαβούλκου χειροτονηθεὶς ὑποδιάκονος (2), προχειρίσθη εἶτα ἐπίσκοπος Λιτῆς καὶ Ρενθίνης (3), καὶ βραχύτερον μητροπολίτης Νκυπάρχτου καὶ Ἄρτης. Ἐνταῦθα δ' ἐτελεύτησε ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος Συμεῶν τοῦ Καβάσιλα.

Τὸν πάρος εἶκελον Ἀθανάτοις γράψαντα τὰδ ἄνδρα,
Φεῦ κόνις Αἰτωλῶν κρῦψεν ἄδῃλον ἄλις.

(1) Ἑλλημνήμων, φυλ. 10—11.—Φιλητζῆ, Φιλολ. Πάρεργα Α'.—Π. Χιώτσιᾶ ἱστορία Ζακύνθου, Β'.—Κ. Οἰκονόμου, περὶ τῶν Ὁ' Ἑρμηνευτῶν, Δ' σελ. 797.

Τῶν ἀπαριθμηθέντων τοῦ Ῥουσάνου συγγραμμάτων, ἐδημοσιεύθησαν: τὸ ὑπόμνημα εἰς τὸ θαῦμα τῆς Θεοτόκου Κασσιοπαίας, ἐν Βενετίᾳ 1670 μετ' ἄλλων ἀκολουθιῶν τῶν πολυούχων τῆς Κερκύρας ἁγίων, καὶ ἐν 1717 μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος· τὰ δὲ—Περὶ τῆς ἐκ τῶν γραφῶν ὠφελείας—Περὶ Καρτανιῶν αἰρετικῶν καὶ περὶ τῆς τῶν Καρτανιῶν αἵρέσεων, καὶ προθεωρία εἰς τὴν γραμματικὴν, ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Μιγγαρέλη (Codices Naniani), ἀνατυπωθέντα ὑπὸ Μουσταφίδου, δημοσιεύσαντος καὶ πάσας τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ῥουσάνου. (Ἑλληνομν. σελ. 631—712).

Εἰς τὸν Παχώμιον ἀποδίδεται ἡ παράφρασις εἰρηρὰ τῶν χρησμῶν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

(2) Ὑποδιάκονος ὁ Δαμασκηνὸς συνέγραψε τὸν Θησαυρὸν, ἐκδοθέντα τῷ 1527.

(3) Ὡς Λιτῆς καὶ Ρενθίνης ἐπίσκοπος γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καταχωρηθεῖσαν ἐν Τουρκογραικίᾳ, ὑπογράφόμενος ὡς τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ ἐν 1564 καθαιρέσει τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ' πρὸς δ' εἰς τὸ ἐν 1567 σιγγίλιον περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Συμοκετριῶν, καὶ ἐν ἔτει 1575, εἰς τὸ σημειωτάριον Στεφάνου Γεωργίου. (Τυροεργε. σελ. 174).

Ἑλλήνων μὲν τὴν σφίαν βαρὺ ὤλεσεν αἰών.

Ὅς δὲ φιλέλληνας πάντα ἀπωρράνησεν.

Ὁ Στουδίτης ἐγένετο εἰς τῶν λογιωτέρων καὶ ἐναρετωτέρων κληρικῶν τοῦ καιροῦ τούτου, πολὺ ὠρελήσας τὴν πατριδὰ διὰ τῶν συγγραμῶν του, καὶ τὰς κατασχρήσεις τοῦ κλήρου ἐξελέγξας.

Ὁ Lequien (Oriens Christianus II, σελ 97—98) διχοτάμνει τὸν Στουδίτην τούτου δὲ ποιεῖ καὶ Φαβρίκιος· καὶ ἐκ τούτων παραλαβὼν ὁ Μισαήλ Ἀποστολίδης (Εὐαγγελ. Κήρυξ).

Συγγράμματα.

—Βιβλίον ὀνομαζόμενον Ἐθσαυρὸς, ὅπερ συνεγράφητο ὁ ἐν Μοναχοῖς Δαμασκηνὸς ὁ ὑποδιάκονος καὶ Στουδίτης ὁ Θεσσαλονικεύς. (ἐτυκώθη ἐν Βενετίᾳ 1528, 1603, 1648, 1628, καὶ πολλάκις μέχρι τοῦ 1844).

—Ἐξήγησις τοῦ Πάτερ ἡμῶν. (συνεδεδόθη τῷ Ἐθσαυρῷ).

—Παραίνεσις πρὸς τοὺς θίλοντας σωθῆναι μοναχοὺς ὡς ἐν συνόπτῳ τοῦ ἐπισκόπου λογιωτάτου κυρίου Δαμασκηνοῦ Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης καὶ κροῖδρου Πολυανῆς.

—Δαμασκηνοῦ Ἀρχιερέως Στουδίτου συνάθροισις ἀπὸ τῶν βιβλίων τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπον περὶ τῶν πετεινῶν, ὄρνειων καὶ τῶν χερσαίων ζώων, καὶ περὶ τῶν θαλασσίων, καὶ μετάφρασις ἐπὶ τὸ κοινώτερον. (Κατ' Ἀλλότιον τὴν συλλογὴν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Δαμασκηνὸς δῶρον πρὸς Μιχαὴλ Καντακουζηνὸν μέγαν δομείστικον, ἀπαγχονισθέντα τῷ 1574 διὰ προσαγωγῆς Σουλτάνου Ἀμουράτου. (συνεδεδόθη τῷ Εἰρημολογίῳ).

—Λόγος περὶ τῆς φράσει εἰς τὸν δεκάλογον τοῦ Μωϋσείως. (συνεδεδόθη τοῖς Μαργαρίταις ἐν Βενετίᾳ 1630).

—Προγνωστικὰ σημεῖα περὶ βροχῆς, ἀνέμου, ἐκ τῶν ἀστέρων, καὶ ἐκ τῆς σελήνης ἐκ διαφόρων ποιητῶν καὶ διδασκάλων, ποίημα κυροῦ Δαμασκηνοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, περιέχον καὶ ἄλλα τινά.

—Στίχοι Ἑρωλεγειοὶ εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ὑπερευλογημένης Θεοτόκου Μαρίας ἐν εἰδει ἀπηγήσεως. (συνεδεδόθησαν τῷ Ἐθσαυρῷ).

—Κωμωδοδιάλογος Δαμασκηνοῦ Ῥενδίνης κατὰ Ἀρχιερίων. (ἔχει πρόσωπα δύο Δαμασκηνὸν καὶ Γαβριὴλ τὸν τῆς ἀρίας Ἀναστασίας ἱγούμενον· προλογίζει δὲ ὁ Γαβριὴλ).

—Κατάλογος χρονολογικὸς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως μέχρις Ἰεραμίου. (1573).

* Ἄγγελος Βεργίκιος (*).

Κρής ἐπὶ τῆς βασιλείας Φραγκίσκου Α' ἐλθὼν ἀποκατέστη εἰς Γαλλίαν, καὶ ἐπορίζετο τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἀντιγράφων κώδικας· ἦν

(*) Τὸ ὄνομα τοῦ Βεργίκιου διαφοροτρόπως παραλλαγὴν φέρεται. Ὁ ἄλλανδὸς Βουτιτζίος, Βεργέριον, ὁ Βαύλος Βεργέκιον, ἡ Γραφικὴ Ἀποθήκη καὶ ὁ Νούκιος Βεργίκαν, καὶ ἄλλοι Βεργίκιον ὀνομάζουσι τὸν Βεργίκιον.

δὲ θαυμάσιος καλλιγράφος, καὶ ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἐθαυμάσθη ὑφ' ὧν τῶν τότε λογίων· ἡ φήμη του κατέστη Εὐρωπαϊκὴ, καὶ ἐθωρεῖτο εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ὁ ἀριστος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του· ὁ περίφημος Ἄγγλος καλλιγράφος Ἑρρίκος Στέφενς συγκατηριθμεῖτο μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Βεργικίου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατήντησε μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐκφράζῃ τὴν ἰδέαν τῆς καλλιγραφικῆς τελειότητος, ἐντεῦθεν προκυψάσης τῆς παρὰ Γάλλοις συνήθους φράσεως « *Être comme un Ange* » (1). Ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος διώρισεν αὐτὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν ἀποτεθησαυρισμένων Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐπὶ ἀδρῶ μισθῷ. Ὁ Βεργίκιος ἦτο οὐ μόνον καλλιγράφος ἀριστος, ἀλλὰ καὶ φιλόλογος δόκιμος. Ἀντέγραψέ τινα τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἢ τῆς κακῆς χρήσεως βλαβέντων χειρογράφων, προσαπέκτησε νέα, καὶ ἐνέπνευσε εἰς τὸν Φραγκίσκον τὸν εὐγενῆ ζῆλον τῆς διὰ τύπου ἐκδόσεως πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἄγγελον ὀφείλεται ἡ πρώτη διὰ τοῦ τύπου διάδοσις τῶν Ἑλληνικῶν, Λατινικῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν Γαλλίᾳ, αὐτοῦ ἐπιτυχέστατα χαράξαντος τὰ πρῶτα τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Ἀξιόλογα τοῦ Βεργικίου καλλιγραφήματα γραφέντα ἀπὸ τοῦ 1535 — 1566 κοσμοῦσι τὰς βιβλιοθήκας τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, καὶ ἄλλων μερῶν.

Μετέφρασεν ὁ Ἄγγελος Λατινιστὶ τὸ « *Περὶ ποταμῶν καὶ ὀρῶν ἐπωνυμίας* » τοῦ Πλουτάρχου (2).

Νικάνδρος ὁ Νούκιος γνωρῖσας αὐτοπροσώπως τὸν Βεργίκιον λέγει περὶ αὐτοῦ ταῦτα· « Ἀλλὰ δὴ καὶ Ἄγγελον ἐκεῖνον τὸν Βεργίκιον (sic) καλούμενον, Κρήτηθεν ἀφικόμενον, ἐπιμελητὴν τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐφέστηκε, σιτηρέσιόν τε δοῦς αὐτῷ ἐνιαύσιον, ἐπάξιον τῆς αὐτοῦ ἐπιμελείας καὶ ἐπιστήμης· καὶ γὰρ οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἀμελείας τῶν πρώην κατεχόντων διεφθαρότα τῶν βιβλίων ἀνακατασκευάζει καὶ ἀντιγράφει, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν βασιλέα πρὸς ζῆλον οὐ τὸν τυγχόντα ἠρέθισεν, ὡς καὶ πάμπολλα ἐκ τούτων ἐκτυπῶσαι καὶ χαρογραφεῖν κατασκευάσαι. Καὶ τὰ δυσπόριστα καὶ σπάνια τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν, ἀλλὰ καὶ Ἑβραϊκῶν, εὐπόριστα καὶ εὐωνα τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην καταστήσαι· ἐνθὲν τοι καὶ χαρακτῆρα γραμμάτων Ἑλληνικῶν αὐτὸς συνεγράψατο, ἀριστα συνδεδεμένον καὶ κάλλιστα

(1) *Magasin Pittoresque*, 1840, σελ. 104.

(2) Σ. Οἰκονόμου, Πανθῶρα, φ. 398.

σημιωσμένον, ὡς ὄρα ἔστιν, εἰς κάλλος δὲ γράφειν μελετήσας, ἄριστος τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς ἡμεῖς ἴσμεν, ἐν Δευτεκία (sic) τῶν Παρισίων ἄριστος ἐντάττεται. »

Καὶ ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἀγγέλου Νικόλαος, τῷ 1540 ἐκ Κρήτης εἰς Γαλλίαν ἀποδημήσας, ἦν τῶν γραμμάτων θεράπων, γράψας στίχους εἰς Ἀνδριανὸν τὸν Τούρνεον.

Συγγενὴς δὲ αὐτοῦ φαίνεται ὢν καὶ Ἰωάννης Βεργίκιος ὁ Κρῆς, γράψας Ἰταλιστὶ ἱστορίαν τῆς νήσου ἐν βιβλίοις δέκα ἐπτὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1597 (*).

Ἄλλὰ καὶ Γεώργιος Βεργίκιος συγγενὴς πιθανῶς ἦν τῶν ἄνω τούτου δ' εὑρηται τὸ ἐξῆς χειρόγραφον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Δουβλίνοῦ « Μιχαὴλ τοῦ Λυγίζου ἐξήγησις κατὰ πλάτος εἰς τὸν Θουκυδίδην κατὰ λέξιν καὶ κατὰ νοῦν, παρὰ τοῦ ἐντίμου Γεωργίου τοῦ Βεργικίου (sic) (†) ».

Νίκανδρος Νούκιος (‡).

Κερκυραῖος. Καταλιπὼν τὴν πατρίδα ἕνεκα πλείστων δυστυχημάτων, διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐξέδωκε τῷ 1545 τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, δι' ἐξόδων Δαμιανοῦ φιλοχρίστου τινος ἀνδρός. Ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῆς ἐκδόσεως ταύτης, πρώτης θεωρουμένης, ὁ Νούκιος ὑπογράφεται μὲ τὸ πρωτόθετον ὄνομά του Ἀνδρόνικος, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ κατ' ἀναγκασμῶν εἰς Νίκανδρος ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν λαγίων, μετέτρεψε.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀφίχθη ἐν Βενετίᾳ ὁ Γεράρδος Βελτουρῦκος, ἀνὴρ εἰδήμων τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, πεμπόμενος ὑπὸ Πέδρνοντου τοῦ ἐκ Γραμβίλλης, πρωθυπουργοῦ Καρόλου Ε' ὡς πρέσβως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα συνομολογήσῃ ἀνγκωλῆν μετὰ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνου.

Γνωστὸς γενόμενος ὁ Νούκιος εἰς τὸν Γεράρδον ἐξενάγησεν αὐτὸν

(*) Διότι.

(†) Fabricii Bibliotheca Graeca.

(‡) Τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα ἦν Νούντζιος, ὅπερ ἐν ἔτει 1542 ἐξελλήτισεν εἰς Νούκιος. Τῷ 1541—43 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἀντίγραψε, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Πενθέξω διαφόρους κώδικας χειρογράφων σωζομένων ἐν Ἐσκουριᾷ. Ἐπ' ἐνὸς τούτων ἀναγιγνώσκειται « Ἀνδρόνικος Νούντζιος Κερκυραῖος μετὰ τὴν περὶ πόλιν καὶ λαφυραγωγίαν τῆς ἐαυτοῦ πατρίδος ὑπὸ τῶν αἰσίων Ἐνετίῃσι διατρίβων καὶ πέντε σελῶν μεθ' αὐτῆν τὴν βίβλον ἐξέγραψε ». Miller, Catalogue des Manuscrits de l'Escorial, σελ. 110, 111, 116, 130.

ἐνόσω διέμεινεν ἐν Βενετία, καὶ ἐπρότεινε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Δεχθέντος τοῦ πρέσβευς τὴν πρότασιν, ἐπορεύθη ὁ Ἕλλην ἐν τῇ συνοδίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Θράκης.

Ὁ Νίκανδρος ὠρελούμενος τῆς εὐκαιρίας ἀνέλαβε τὸ ἀξιόπαινον σχέδιον τῆς συγγραφῆς τοῦ Ὀδοιπορικοῦ του, ὅπερ Ἀποδημίας ἐπιγράφει. Προτιθέμενος νὰ γράψῃ διὰ μόνους τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς, ἀρκούντως γινώσκοντας τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τοὺς Τούρκους, ἐπιτροχάδην περιγράφει τὴν πρὸς τὸν Βόσπορον ὀδοιπορίαν του καὶ τὴν εἰς Βενετίαν ἐπάνοδον. Διὰ τούτους ὁμοῦς τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ, ἀγνοῦντας τὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως, ἀρχεται ἀπὸ Ἐνετίας τὸ περιγραφικὸν μέρος τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ, καὶ διερχόμενος διὰ Παταβίου, Φεβέρρας, Μαντοῖης, καὶ Βερόνας, καὶ σημειώσας ὀλίγα τινα περὶ τῶν πόλεων τούτων, περὶ τοῦ Πάδου, καὶ τοῦ βέυματος αὐτοῦ, παραγίνεται ἐν Τριδέντῳ, ἔνθα εὕρισκει συγκεκροτημένην τὴν περιφημον σύνοδον. Διαβάς δ' ἐπειτα τὰς Ἄλπεις διὰ τῆς Βρεννερίου διόδου κατέρχεται εἰς τὴν Γερμανίαν ἀρχθέντος δὲ αὐτοῦ εἰς Αὐγούσταν ἐφελκύει τὴν προσοχὴν του ἢ νέξ θρησκεία, ἡ διαδιδομένη ὑπὸ Μαρτίνου τοῦ Λουθήρου καὶ Φιλίππου τοῦ Μελάγχθωνος. Ἐκθέτει μετὰ ταῦτα συντόμως, τὴν λατρείαν, τὰ ἔθιμα τῶν Εὐαγγελικῶν, προχωρῶν δὲ διὰ τῆς Οὐλμης λαμβάνει ἀρορμὴν ὅπως περιγράψῃ τὸν βῶν τοῦ Δουναβέως. Ἐκεῖθεν περάσας τὰς πεδιάδας τῆς Σουβίας, διέρχεται ἀλληλοδιαδόχως τὰς πόλεις Σπίρας, Βρυματίας, Μάγουντίας, Κοβλεντίας καὶ Κολωνίας, ἃν ἐκάστην ἰδίως περιγράφει, μάλιστα δὲ τὴν τελευταίαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολυάριθμα λείψανα. Εἰς τινα τῶν παρεκβάσεων αὐτοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ἀναβαπτιστῶν, καὶ περὶ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Μύνστερ, ἀρχηγοῦ αὐτῶν, περὶ τῶν δοξασίων καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ, περὶ τοῦ θαυμασμοῦ ὃν διήγειρε καὶ τοῦ θανάτου ὃν ὑπέστη. Ἐκ Κολωνίας μεταβαίνει ὁ Νίκανδρος εἰς Ἀκουίταγον, καὶ τοῦτο καὶ τὴν ἐν αὐτῷ γενομένην στέψιν τῶν Αὐτοκρατόρων περιγράφει κατ' ἑκτασιν· ἐντεῦθεν δὲ ἀπελθὼν εἰς Λουάνιον, περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ περιφήμου καὶ ἀκμάζοντος Πανεπιστημίου ἀναφέρει, περαιοῦται δὲ τέλος εἰς Βρυξέλλας, ἔνθα Κάρολος ὁ Ε' διέτριβε μετὰ τῆς ἰδίας Αὐλῆς. Ἐνταῦθα ὁ Γεράρδος τὴν ἑκτασιν τῆς ἰδίας ἀποστολῆς ἐκτίθησι τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὁ Νίκανδρος συνοδεύει αὐτὸν εἰς τὰς πρὸς ὕψηλῆς περσιωπῆς ἀτομα ἐπισκέψεις, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς Μικρίαν ἀδελφὴν Καρόλου τοῦ Ε', καὶ χηρεύουσιν ἀνασπῶν τῆς Οὐγγρίας. Ὁ Αὐτοκρά-

τωρ ἀπέρχεται· καὶ περιοδεύει τὴν Βραβαντίαν καὶ τὴν Φλάνδραν, καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ Μεκλίνου καὶ Ἀντβερπίας. Καὶ ὁ Γεράρδος συνοδεύει τὸν αὐτοκράτορα, ὁ δὲ Νούκιος τὸν Γεράρδον. Ἦνεν δὲ σπουδαία ἡ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου περιηγητοῦ γινομένη περιγραφή τῆς Ἀντβερπίας, τὴν ἐμπορίαν τῆς ὁποίας δὲν διατάζει νὰ ἐκτιμηθῇ ὡς ἀνωτέραν τῆς ἐμπορίας πάσης ἄλλης πόλεως. Ἐκείθεν μεταβαίνει μετὰ τῆς αὐτῆς εἰς Γάνδανον, ἐπαναστὰν ἤδη κατὰ Καρόλου, δαμασθὲν δὲ ὑπὸ τούτου, ἐναλλάξ τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν ἠπιότητα μεταχειρισθέντος. Ἀπολείπων δὲ τὴν Φλάνδραν καὶ τὴν Βραβαντίαν, εἰσέρχεται εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, καὶ ἐπιτακτούμενος τὸ Ῥοτερδάμον δὲν παραλείπει νὰ ἀναμνήσῃ, ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἔγινε περιφανὴς ὡς πατρὶς τοῦ Ἐράσμου, καὶ τούτου ὑπερυψοῖ τὴν σοφίαν, καὶ δίδει βιογραφικὰς τινὰς εἰδήσεις. Διατρέξας τὴν Ὀλλανδίαν ἐπιστρέφει εἰς Βρυξέλλας, πεμφθέντος δ' ἐντεύθεν τοῦ Γεράρδου εἰς Λεόδιον, ἕνεκα ὑποθέσεων τοῦ κράτους, ὁ συνοδοιπόρος αὐτοῦ ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς θέας τῶν γαιανθρακωρυχείων, περιγράφει ἡμῖν ταῦτα περιέργως. Ἐντεύθεν βλέπει αὖθις τὴν Ἀμβέργην διαταγέντος δὲ τοῦ προστάτου αὐτοῦ ν' ἀπέλθῃ πρεσβευτὴς ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Νούκιος διὰ Βρουγῶν, Δουγκέρκης καὶ Καλαὶ ἔπεται αὐτῷ.

Καὶ ἐνταῦθα λήγει τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν.

Τὸ δεύτερον βιβλίον περιέχει τὰ ἐξῆς κεφάλαια—Ἔσα οἱ μοναχοὶ δι' ἰδίαν εἰσροκέρδειαν εἰργάζοντο—Περὶ τῆς θαυματοποιουῦ γραβῆς—Δημηγορία Ἐνρίκου βασιλέως κατὰ τῶν μοναχῶν—Περὶ τῆς τῶν Ἀγγλων ἀποστασίας ἐκ τοῦ τῆς Ῥώμης ἀρχιερέως—Περὶ τῆς Ἐνρίκου, πρὸς τὸν βασιλέα Γαλλίας Φραγκίσκου μάχης—Περὶ τῆς ἐν Πικαρδίᾳ πόλεως Βολωνίας—Περὶ τοῦ πρεσβευτοῦ Γεράρδου—Περὶ τῆς μεγίστης νηδῆς—Περὶ τοῦ στρατηγοῦ Θωμᾶ.—Δημηγορία Θωμᾶ πρὸς τοὺς στρατιώτας—Καμέρακον πόλις ἐπίσημος.

Καὶ τὸ τρίτον βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν τοῦ Νουκίου περιέχον τὴν ἐν Γαλιᾳ καὶ Ἰταλίᾳ περιήγησίν του, καὶ τινὰ ἱστορικὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ συμβεβηκότα περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κεφάλαια—Περὶ τῆς βασιλίδος Πανονίας Μαρίας—Περὶ Λευτεκίας τῶν Παρισίων—Περὶ τῆς Γαλλίας κατὰ μέρος—Περὶ τῶν ποταμῶν Γαλλίας—Περὶ τῶν καλουμένων βαρόνων—Περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Φραγκίσκου—Φραγκίσκου πρὸς Μεδιολάνων ἐκστρατεία—Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου ἀλώσεως—Περὶ τῆς ἐπανόδου Φραγκίσκου καὶ τοῦ γάμου—Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ῥωμαίας πόλεως ὑπὸ Βορβώτου—Ἔσα οἱ στρατιῶται τοῖς Ῥωμαίοις κακὰ ἐνεδειξάντο—Πολιορκία Νεαπόλεως—Περὶ Χαϊρατίνου τοῦ καὶ Βαρβαρώσσα—Περὶ Τύνητος πόλεως ἐν Διδύῃ—Περὶ τοῦ Ἀνδρέου δ' Ἀπούρια—Περὶ τῆς λυτρώσεως τῶν αἰχμαλώτων εἰς Τύνητα—Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεως Κορώνης—Περὶ τῆς Πέτρας πόλεως

ληλασίας—Περὶ τῆς Φραγκίσκου καὶ Σουλεϊμάνου φιλικῆς—Περὶ τῆς ἀλώσεως Ἰανούζη ἐκ τῶν Χυμάρης—Περὶ τῆς μάχης Σουλεϊμάνου κατὰ τῶν Οὐνετιῶν—Περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ πολιορκίας Τούρκων—Ὅσα ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει μισοφρόνων ἐπράχθη κακὰ—Ληλασία τῆς Κερκυραίων νήσου—Περὶ τοῦ ὀφθέντος ἐν Κερκύρᾳ τέρατος—Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ναυκλίας πολιορκίας—Περὶ τῆς Οὐνετιῶν καὶ Σουλεϊμάνου συμβάσεως—Περὶ τῆς πρὸς Ἀργίρην αὐτοκρατορίου ἀφίξεως—Περὶ τοῦ συμβάντος ναυαγίου ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ στόλῳ—Περὶ τῶν καλουμένων Γουίλφων καὶ Γιβέλλινων—Περὶ τῆς Λιπαρίων νήσου ληλασίας—Ἐκφρασις τῆς ἐν Γαλλίᾳ καλιβρόου πηγῆς—Περὶ Ἀγγέλου Βεργηνίου ἐκ Κρήτης—Περὶ τοῦ εἶδος ἡλικίας Φραγκίσκου βασιλέως—Λούγδουον πόλις ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσημος—Περὶ τῆς Ταυρίνης πόλεως διαστήμου—Περὶ τῆς μεγίστης πόλεως Μεδιολάνων—Περὶ Βουωνίας πόλεως ἐπιστήμου—Περὶ τῆς Φλωρεντίας πόλεως περιφανοῦς—Περὶ Σιένης πόλεως ἐπιστήμου—Περὶ Οὐτιέρβου πόλεως.

Περὶ τῆς συγγραφῆς ταύτης τοῦ Νουκίου, ὁ κ. Μουστοξόδης: ἐξ οὗ μεταγράφωμεν τὰ περὶ τοῦ συμπολίτου του λεχθέντα, λέγει οὕτω· «Ῥίον καὶ σαφῆς κρίνει δικαίως ὁ Κράμερ τὸ ὕψος τοῦ Νικάνδρου. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἀποδημιῶν αὐτοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι τὴν ἐν τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ παῖραν ἀπέκτησε κυρίως οὐχὶ ὡς συνιθίζον οἱ κλειστοὶ ἐκ τῆς μιλῆτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης, ἀλλὰ ποτισθεὶς τοῦς κομποτέρους τρόπους τῶν δοκίμων τῆς Ἑλλάδος συγγραφίων» (*).

Τὸ Α' καὶ Β' βιβλίον τῶν Ἀποδημιῶν τοῦ Νουκίου ἀποτεθῆσάρισται ἐν τῇ Βοδλεϊῇ Βιβλιοθήκῃ, τὸ δὲ τρίτον μετὰ μέρος τοῦ Β' ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ.

Τούτων τὸ μὲν Β' ἔδημοσιεύθη μετ' Ἀγγλικῆς μεταφράσεως καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων ὑπὸ Ἰ. Κράμερ (The second Book of the travels of Nicander Nucus of Corcyra, London 1841)· παραλειφθέντων τῶν τριῶν τελευταίων κεφαλαίων, ἐν οἷς λόγος γίεται περὶ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ στρατηγοῦ Θωμᾶ μετὰ τάγματος ἀνδρείων Ἑλλήνων μισθοφοροῦντος τότε τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀγγλων, καὶ περὶ Καμεράκου, ἅτινα ὁ Μουστοξόδης συμπληρωτικῶς ἔδημοσίευσε (**).

Ἐκ δὲ τοῦ Γ' βιβλίου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μουστοξόδου τὸ πρῶτον καὶ τριακοστὸν τρίτον κεφάλαιον (***) ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐξ ἀντιγράφου τοῦ πατρὸς· τοῦ ὁ Μιχαὴλ Α. Μουστοξόδης ἐξίδωκε τὰ κεφάλαια ΟΗ—ΠΓ· τοῦ Γ' λόγου, ἐν Κερκύρᾳ 1865.

Ματθαῖος Δεσάρης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ὀκταετής κατετάχθη ὑπότροπος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Λέοντος Ι' ἰδρυθέντος Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου. Ἐκεῖ δ' ἐδί-

(*) Πανόραμα, τόμ. Ζ', φυλ. 184.

(**) Δύτοθ, σελ. 221—24.

(***) Δύτ. σελ. 224.

δάχθη ὑπὸ Ἰάνου Λασκάρεως (¹), καὶ ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐπιμελεστέρων τροφίμων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ διδασκτηρίου. Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Γυμνασίου προσελήφθη μετ' ἄλλων Ἑλληνοπαίδων ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος καρδινάλιου Νικολάου Ῥουδολφίου, ὁ οἶκος τοῦ ὁποίου ἦτο γενικὸν ἐντευκτῆριον τῶν τότε λογίων. Ὁ πάπας Παῦλος Γ' διώρισε τὸν Δεσάρην διορθωτὴν τῶν κωθίκων τῆς Βατικανῆς χορηγῆσας καὶ ἰσόδιον σύνταξιν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου τοῦ Ῥουδολφίου, ὁ Κάμιλλος Κολομνας παρέδωκε τῷ Ματθαίῳ τὸν υἱὸν του Ἀντώνιον, ὕστερον καρδινάλιον, πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν, οὗτος δὲ συνώδευσε αὐτὸν εἰς τὰ ἐν Πίζῃ καὶ Παταβίῳ πανεπιστήμια. Ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐδεξώθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ φιλομούσου καρδινάλιου Ἀλεξάνδρου Φαρνεζίου.

Ἀπίθανεν ὁ Δεσάρης ἐν Ῥώμῃ ἑβδομηκονταέτης ὀλίγον πρὸ τοῦ 1588.

Μαθητεύων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Γυμνασίῳ ὁ Ματθαῖος ἐπιμελήθη μετὰ τῶν ἄλλων συμφοιτητῶν τὰ ἐπὶ τοῦ Γυμνασίου ἐκδοθέντα σχόλια τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Σοφοκλέους (1517—8).

Συνέγραψε διεξοδικὸν καὶ πολυμαθὴ πῖνακα τῶν εἰς Ὅμηρον παρεκβολῶν τοῦ Εὐσταθίου τυπωθέντα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1550 σὺν τῇ ὑπὸ τοῦ Μαγιοράνου ἐκδόσει τοῦ σοφοῦ σχολιαστοῦ, καὶ ἀνατυπωθέντα ἐν Βερολίῳ τῷ 1765, καὶ μετὰ τῆς ὑπὸ Σταλδούμ ἐκδόσεως τοῦ Εὐσταθίου ἐν Λειψίᾳ 1830. Τὸν πῖνακα αὐτοῦ τοῦ Δεσέρη λέγει πληρέστατον ὁ Φαβρίκιος (« Index completissimus » Biblioth. Gr. VI, σελ. 673).

Ἐποίησε πολλὰ κομψὰ ἐπιγράμματα (epigrammata Græca quam multa, quam eleganter ornateque conscripsit) ».

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν ἔργων τοῦ λογίου Κερκυραίου εἶνε τὸ περὶ μορίων τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης (Liber de Græcæ linguæ particulis), ὅπερ μετὰ θάνατον τοῦ συγγραφέως ἐξέδωκεν ὁ ἀνεψιὸς του Πέτρος Δεσέρης ἐν Ῥώμῃ 1588 προτάξας λατινιστὴν προσφωνηματικὴν εἰς τὸν καρδινάλιον Φαρνίσσον, ἐν ἧ δίδωσεν ἡμῖν τὰς ἄνω βιογραφικὰς περὶ τοῦ θείου του εἰδήσεις. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἔκδοσις ἀνετυπώθη ἐν Νυρεμβέργῃ, Ἀμστελοδάμῳ, Λονδίῳ 1657, καὶ τελευταίον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1775 μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Ῥεουσμάνου.

Κατὰ τὸν ἀνεψιὸν του συνέγραψεν ὁ Ματθαῖος καὶ πολλὰ ἕτερα (multos quidem libros reliquit, octo ac viginti annis a se conscriptos).

(¹) « Ibi igitur Devarius a tanto Doctore, summa docentis atque discantis cura litteris Græcis eruditus, obscura quæque ac recondita ejus linguæ mysteria ita celeriter arripuit, ut ipse deinde per se ex veteribus Græcis autoribus, historicis, poetis, philosophis, tanquam ex fontibus, omnem haberet non modo linguæ cognitionem atque verborum, verum etiam rerum scientiam pulcherrimarum », Præfatio in tractatum de particulis.

Ἐπιταγῇ Πίου Ε' καὶ τῷ διαδεξαμένου Γρηγορίου ΙΓ' ὁ Δεσφάρης μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ λατινοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου, καὶ ἐτύπωσε τὴν μετάφρασιν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ σκοπῇ προσηλυτισμοῦ, ὡς λέγει ἐν προλόγῳ καὶ ἐπιλόγῳ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς συμπατριώτας τοῦ « Ἐκείνοι τοίνυν ἐνθυμηθέντες, ὡς ἀφ' οὗ τῆς Ῥωμαιοῦ ἐκκλησίας ἀπιστοσθέντες, παντοίας κακοῖς, ὡς μήποτ' ὄφιλε, περιπέσετε ὡς καὶ νῦν ἐστὶ » ἐφρονήσατε ποτὲ, καὶ τὴν σκληροκαρδίαν ἀποθίμειοι ἐπάνεισι ὅθεν ἀποκαχωρήκατε, καὶ μὴ περαιτέρω τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ τοῦ τὴν ὑμετέραν ἐπιστροφὴν μακροθύμως περιμένοντος παραπικραίνετε ».

—Κανόνες καὶ δόγματα τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας οἰκουμενικῆς ἐν Τριδέντῳ γενόμενης συνόδου ἐπὶ Παύλου τρίτου, Ἰουλοῦ τρίτου, καὶ Πέτρου τετάρτου, ἄκρων ἀρχιερέων, ἐκ τῆς Λατίνων φωνῆς εἰς τὴν τῶν Γραικῶν μεταφρασθέντα ἐκδοθέντα τε, προστάξαντος τοῦ σοφωτάτου κυρίου ἡμῶν Γρηγορίου ΙΓ' ἄκρου ἀρχιερέως. Ἐν Ῥώμῃ διὰ Φραγκίσκου τοῦ Ζανέτου ἀφῆγ' (εἰς 4, σελ. 143, μετὰ προλεγομένων, ἐκ σελίδων 4, ἀνευ ἀριθμησεως (1).

Κατὰ τὴν ἀνεκδοκὴν τοῦ, ὁ Ματθαῖος ἐπιταγῇ τοῦ αὐτοῦ πάπα Πίου Ε' μετέφρασεν ὁμοίως εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τὴν Κατήχησιν (Catechismum), μὴ ἐκδοθῆσαν, καὶ ἐπεμελήθη τὴν ἐν Ῥώμῃ πρώτην ἐκδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου.

Ὁ Δεσφάρης διετίθει ἀλληλογραφίαν μετὰ πολλῶν σοφῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ εὑρηναίου ἐκδοδομένηαι ἢ μὴ.

Ἀντώνιος Ἐπαρχος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1491 ἐν Κερκύρᾳ ἐκ Γεωργίου Ἐπαρχοῦ, ἀνδρὸς ἑλλογιμοῦ καὶ ἐπισήμου, καὶ τῆς θυγατρὸς Ἰωάννου Μόσχου τοῦ Δάκωνος.

Ἐν ἔτι 1536 ὁ Ἀντώνιος ἐπέμφθη μετὰ Ἰωάννου Καρτάνου παρὰ τῶν Κερκυραίων πρεσβευτῆς εἰς Ἐνετίαν, ἔνθα ἔτυχε πλείστων ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ συμπολιτῶν προνομίων. Ἐπανακάμψας δ' ἠναγκάσθη, ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκστρατείας τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάνου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Δημοκρατίας, ὡς φυγὰς καὶ πλάνος. Ἐκεῖ συνίστησε διδασκῆριον ἑλληνικῶν γραμμάτων ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τὸ Συμβούλιον τῶν δέκα ἐκτιμῶν τὰς γνώσεις καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ διακεκριμένου Κερκυραίου ἐξέδδοτο ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ψήρισμα. « Ἐνεκα τῆς πίστεως, τῆς ἐξαιρέτου παιδείας, καὶ τῶν πρὸς τὸ ἡμέτερον κράτος εὐργετημάτων τοῦ ἐξόχου

(1) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Α', ἀριθ. 19) λέγει μεταφραστὴν τῶν κανόνων τούτων τὸν κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα ἀπιάσαντα Ματθαῖον Κερυοφύλλον, ἀφοῦ καὶ ἐν προλεγομέναις προτάσσεται τὸ ὄνομα τοῦ Δεσφάρη.

ὁ Ἄντωνιου Ἐπαρχοῦ πιστοῦ πολίτου τῆς ἡμετέρας πόλεως Κερκύρας, τῆ ἐξουσίᾳ τοῦ Συμβουλίου τούτου χορηγοῦνται ἐκ τοῦ ἰδιοῦ τέρου τοῦ Συμβουλίου ταμείου δουκᾶτα ὅκτω κατὰ μῆνα, μέχρις οὗ λαβάν ἀνακούφισίν τινα ἐκ τῆς ζημίας καὶ βλάβης, ἣν ὑπέστασαν τὰ ἑαυτοῦ κτήματα, φθαρόντα παντάπασιν καὶ ἀφανισθέντα κατὰ τὴν οἰκτρὰν λεηλασίαν τῆς νήσου, ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ὄν ἔσται ἕως νὰ διδάσκη ἐν τοσοῦτῳ κατὰ τὴν ἐνταῦθα αὐτοῦ διατριβὴν δημοσίᾳ καθ' ἑκάστην τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἐν τόπῳ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὀρισθησομένῳ ».

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1537 ἐν Βενετίᾳ διαμείνων ὁ Ἐπαρχος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν διάστημα καρδινάλιον Βέμβον ἐν ᾧ λίαν ζωντῶς περιγράφων τὴν πενίαν αὐτοῦ καὶ λέγων ὅτι « οὐκ ἔχει ὀπόθεν διατρέφει τὰ παιδάκια » καταφεύγει εἰς τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ λογίου καὶ ἐλεήμονος καρδινάλιου, ὅστις θαυμαστῆς ὦν καὶ φίλος τοῦ Ἐπαρχοῦ ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὑπὲρ αὐτοῦ Ἰταλιστὶ πρὸς τὸν καρδινάλιον Φαρνέσιον τῆ 7 Ὀκτωβρίου τοῦ 1540 συνηστῶν αὐτὸν θερμώτατα.

Ἐνετίηθεν ἔγραψε, πιθανῶς κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1538), καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς Ἀρσένιον τὸν ψευδο-Μονεμβασίας.

Τελαικωρηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης ὁ Ἐπαρχος ἐβιάσθη νὰ πωλήσῃ ἑκατὸν κώδικας χειρογράφων, οὓς εἶχε, καὶ ὦν τὸν κατάλογον μετέδωκαν ἡμῖν οἱ Λεμόνος, Βανδούρης, καὶ Φαβρίκιος. Πιθανῶς δ' ἕνεκα πενίας ἀντίγραψε καὶ διάφορα πονήματα, διότι συγκαταριθμεῖται ὑπὸ Μονφωκῶν μεταξὺ τῶν ταχυγράφων. Τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχοῦ πωλομένους κώδικας ἐπεθύμησε ν' ἀγοράσῃ Κάρολος ὁ Β', ἵνα δι' αὐτὸν πλουτήσῃ τὴν Καισαρικὴν βιβλιοθήκην, ἀλλ' ὕστερον, εἴτε διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ ταμείου, εἴτε δι' ἄλλους λόγους μετέβαλε γνώμην, καὶ ἀγορεύσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Ἀντίγραφα τινὰ ἠγόρασε παρὰ τοῦ Ἄντωνιου καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Αὐγούστου ἀντὶ ὀκτακοσίων δουκᾶτων, καὶ Μάρκελος ὁ Β' καὶ Πίος ὁ Δ' οἱ ποντίφηκες, ἐπεφόρτισαν αὐτὸν ἵνα συλλέξῃ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ Ἑλληνικὰ ἀντίγραφα, κοσμήσαντα οὐχὶ τὴν Βατικανὴν βιβλιοθήκην, ἀλλὰ τὴν τῆς Φλωρεντίας, ἕνεκα τῶν πρὸς τοῦτο γενομένων παρὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς Κόσμου παρακλήσεων πρὸς τὸν καρδινάλιον Σιρλέτον.

Ἡ χρηματικὴ βοήθεια ἐχορηγεῖτο τῷ Ἐπαρχῳ μέχρι τοῦ 1541, ὅτε παρὰ τῆς Ἑντικῆς Δημοκρατίας ἔλαβε καὶ ἄλλην ἀπόδοσιν

τιμῆς και μεγαλοδωρίας. Μεταξὺ τῶν τιμαρίων, εἰς ἃ οἱ δορυκτῆτορες Ἀνθηγαυοὶ διήρεσαν τὴν νῆσον Κέρκυραν, ὑπῆρχε και τὸ λεγόμενον τῶν Ἀθηγγάνων, διότι πάντες οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνην και ἐν Κερκύρα, Πάργη, Βραστία, Βουθρωτῶ, Συβότοις, και Χιμάρρα κατοικοῦντες ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βαρόνου τοῦ τιμαρίου ἐκείνου. Τελευτήσαντος τοῦ τελευταίου τιμαριούχου, ὁ Ἐπαρχος ἐζήτησε τὸ τιμᾶριον τοῦτο. Ὅθεν τῇ 15 Ἰανουαρίου 1541 διὰ δόγματος τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἐχορηγήθη αὐτὸ εἰς τὸν διάσημον Κερκυραῖον *Ἐρεκα τῆς ἐξαιρέτου πίστεως, παιδείας, και τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ.*

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καρδινάλιον Γάσπαριν Κονταρηνόν, και τῷ 1543 πρὸς Φίλιππον τὸν Μεγάλλου. Κατὰ δὲ τὸ ἐπιόν (1544) ἐδημοσίευσεν τὸν θρήνον εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν μετὰ τῶν ἄνω δύο ἐπιστολῶν και τρίτης πρὸς Ἀντώνιον τὸν Ἀντίμαχον.

Τὸν Ἐπαρχον διατρέβοντα ἐν Ἐνετίᾳ εἶδεν ἐν ἔτει 1545 ὁ Γενέρος, ὅστις συγκατατάσσει τὸν λόγιον ἄνδρα μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐχορηγήσαν αὐτῷ εἰδήσεις. Ἀλλὰ και ἐν ἔτει 1548 διέτριβεν εἰσέτι ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Δημοκρατίας, γράψας και ἐπιστολὴν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἣτις προετάχθη ὡς πρόλογος τῆς τότε ὑπὸ Σπινέλλου γενομένης ἐκδόσεως τῶν Μηναιῶν.

Τῷ 1550, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐκδώσῃ εἰς γάμον θυγάτριον ὠραῖον ἀπεράσισε νὰ πωλήσῃ πεντήκοντα ἀρχαιότατα χειρόγραφα, και γράφει ἐπὶ τούτῳ ἐξ Ἐνετίας ἐπιστολὴν πρὸς Ἀντώνιον Πινερότον, σύμβουλον τοῦ Αυτοκράτορος, ἐν ἣ ἠρηγῶν τὴν δουλείαν τῆς Ἑλλάδος, παρακινεῖ τὸν ἄνδρα ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν, ὡς φαίνεται, ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν πατρίδα του, διότι ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1551 ἐπέμθη ἐκ νέου εἰς τὴν πρωτεύουσιν ὡς πρέσβυς τῶν Κερκυραίων ἵνα τύχῃ προνομίων τινῶν. Ἐν ἔτει 1564 ὁ Ἐπαρχος ἦτο ἐν Κερκύρα· ἀλλὰ κηδόμενος τὰ μέγιστα περὶ τῆς ἐντελοῦς ἐκπαιδεύσεως τῶν δύο αὐτοῦ ἀρρένων τέκνων, και μὴ θυνάμενος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀξιόπαινον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ἀπεράσισε και πάλιν νὰ μεταναστεύσῃ. Ὅθεν ἐν ἔτει 1565 ἰκέτευσεν τὸν πᾶπαν Πίον Δ' ἵνα πρὸς τοῦτο βοηθήσῃ αὐτὸν χρηματικῶς. Οὗτος δὲ οὐ μόνον ἐπέμψεν αὐτῷ ἱκανὰ ἀργύρια, ἀλλὰ και μηνιαίαν σύνταξιν ὤρισεν ἐκ δέκα χρυσίων. Ἐπὶ τούτοις πεποθῶς ὁ Ἐπαρχος ἀνεχώ-

ρσεν ἐκ τῆς πατρίδος τῷ 1566, ἀγαγὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς δύο υἱούς ἵνα παιδευθῶσιν ἐν Παταβίᾳ, καὶ πλείστα κομισάμενος ἑλληνικὰ ἀντίγραφα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν εὔρε τὸν πάπαν ἀποθανόντα, ἐδήλωσε τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Πίον τὸν Ε'. Οὐδεμίαν ὁμω λαβῶν ἀπάντησιν καὶ καταπονούμενος ὑπὸ τῶν χρεῶν, καὶ τόκων καὶ τῆς δαπάνης, ἠναγκάσθη νὰ καθικετεύσῃ δι' ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν τοὺς καρδινάλιους Φαρνέσιον, Σιρλέτον, καὶ Τράνης, ἵνα μεσιτεύσωσι παρὰ τῷ ποντίφικι, ὅπως τύχῃ τῆς πρώην ὑπὸ Πίου Δ' ὀρθοθεΐσης αὐτῷ τοσοῦτον ἀναγκαίαις συντάξως.

Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπάρχου, γραφείσης ἐν ἔτει 1568, ἐξάγεται, ὅτι ἦγε τότε τὸ ἑβδομηκοστὸν ἑβδομον ἔτος, πιεζόμενος ὑπὸ ποδάγρας. Ἐπιτα οὐδεμίαν ἔχομεν περὶ αὐτοῦ εἰδήσιν. Κατέλιπε μίαν θυγατέρα καὶ δύο υἱούς, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐκαλεῖτο Νικηφόρος.

Ὁ Ἐπαρχος ἦν ἐκ τῶν διασημοτέρων Ἑλληνιστῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, γράψας διαφόρους ἐπιστολάς δημοσιευθείσας ὑπὸ Κρουσίου, Λαμίου, Μαυροφρεΐδου, Μουστοξύδου.

Ὁ Γυράλδος συναριθμῆι αὐτὸν μεταξὺ τῶν περιφανῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Περὶ τούτου δὲ καὶ περὶ τῆς πατρίου αὐτοῦ ἀγάπης τεκμηρίον ἔχομεν τὸν θρῆνον εἰς τὴν τῆς Ἑλλάδος καταστροφὴν, ὃν ἀσμένως ἐπισυναπτομεν (').

*Θρῆνος εἰς τὴν Ἑλλάδος καταστροφὴν
'Αρτωρίου τοῦ Ἐπάρχου.*

Νῦν ὀλοφυδῆς, Πιερίδες, νῦν ἄρχετ' αἰοιδῆς,
 Δάκρυα νῦν Ἑλικῶν λαιβ' ἄμωτον γούων.
 Νῦν χέριτες τρισσαὶ Ζηνὸς περικαλλία τέκνα,
 Ἑλλάδος οὐλομένην συντυχίην κλάετε.
 Ἄγχει θῆρ ὀλοὸς γναμπτοῖς ἐνύχουσι κιχῆσας
 Πρόβριζον Δαναῶν ἱμερόντα δόμιον.
 Δαιὸν ἐπιβρωμάται δ' ἄλλοις αἰὲν ὀρούων,
 Οὐδέποτε ἀφρικτὶ δέρεται ὃν κεν ἴδοι.
 Ἄθραι, Ζεῦ, περίσημον, ἔθραι, γένος οἶον ὀλείται.
 Μύριο σὴν, Ἑλλὰς, μύριο δυσμορῆην.
 Ἄλκιδὴν κικλήσκω, ποῦ νῦν καὶς ἀγέρωχος
 Ἄλκμηνης· ἧ γὰρ τοῦδ' ἔποθεν προσιδῶν

(') Μιχαὴλ Μουστοξύδου, Ἀντώνιος Ἐπαρχος ἐν Πανδώρα φολ. 407, 409, 410, 411·
 εἰς τὸν Ἐπαρχον ἀποδίδεται λατινικὴ μετάφρασις βιβλίων τινῶν τοῦ Πολυβίου
 (Weiss, Biographie Universelle, tom. 63.—Fabricius XI, 566).

Οὐα ἐν μείνιν, ἐπισκύνον καὶ χεῖρα βαρβαίν,
 Θῆρ δ' αὖτ' ὄβριζων ἔθνος ὑπερφιάλως.
 Ἄλλ' ἀποροῖσιν φάνηθ' ἀνήμερα φύλ' ἀπελαύνων
 Ἄμφιτροωνιάθ' σοῖσιν ἀπ' οὐρανόνθιν.
 Καδμητῆς γὰρ Θύβη κεδνή σοῖο τῆθην,
 Ἴριγον ἔνδον ἔχει γηρομένοο κόνα.
 Τίρωδος παρθάου δάδμηται μέγα δ' ἔστυ,
 Δούλειον τ' ἦμαρ δέψων Ἄργος ἴδον.
 Οἱ δὲ Μυκήνας καὶ Πίλεπος χθόνα πάσαν ἐπιέχον,
 Αἶ, αἶ βαρβαρικά νῦν ζυγόμεσ' Ἰαβον.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' ἀοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἐλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Ἔγρει καρταρίων ποτὲ κευθμάνων ἀπο Θηροῦ,
 Ὅμμασι μυδαλέας Κακροπίην δ' ἴαθε
 Μυρίον αἴθις πέμπουσαν κρατερᾶς ὑπ' ἀνάγκης
 Οὐχ ἔνεκ' Ἀνδρόγωο δασμὸν ἀπ' ἠθίων.
 Δέρκεο δ' ἐξ Οὐλύμπου σὺν Παλυδαΐκει Κέστορ
 Ἄλγεα δουλοσύνης, οἷα Δάκωνας ἔλον.
 Ἄλκαθόιο βίη νῦν ἔλλον βάλλε λίοντα,
 Ὅς λόφον ἀστερίου Μεσσαπίοιο ἔχει.
 Οὐ ταύροισιν ἀναΐδια θυμὸν λίντα μόνισιν,
 Ἄλλὰ βροτῶν σαρκὶν φαῦ! ἐπιμαίνόμενον.
 Ὅραί, Ἀχιλλεῦ, δεῦρ' ἐπάμμων σοῖσι Πιλαγοῖς
 Τειρομένους ὄλοῦν ἔχει δισημαίνων.
 Δαρδανε δ' ὤμοις τὰ κλυτοσόχνης κυλλοποδίων
 Εἶνεκα Πατρόκλου ἔνταα τεύξατό σοι.
 Ἦρπε νῦν προδύλιμον Φθίης, ἦριπεν ἔστυ
 Αἶ, αἶ, Θετταλίη δ' ἄλγεα πολλὰ φέρει.
 Ἄρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' ἀοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἐλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Ἦθῃ κλεινὸν ἀπάσας ὄβρισθ' Ἑλλάδος οὐδας,
 Ἐκποδεν ἄλλ' οὐ τις φαίνεται ἀμυνόμενος.
 Οὕτως ἀπὸ χθονός, οὕτως Ὀλόμπου ἀπ' ἀστερόεντος,
 Δύσμορ νῦν Ἑλλὰς, σοῖο δίδορνα τύχας.
 Φύτλην εὐόρκων γὰρ θυρῆς ἰβρόχθισιν Ἄρης,
 Λοικὰ δὲ μοῦν' ἐν γῆ πῆματα εὐίγχαά τε.
 Τῶν αἰδέας εἰν ὀφθαλμοῖς, οὐτ' ἄλλο τίθηλε
 Σύμβολον ἐσοσέων, Ζεὺς γὰρ ἀφείλε πρόφρων.
 Οὐ γὰρ τοι Ζηνὸς μέλλει ἀέκητ' εἶναι,
 Φῦλον ὄφρ' ἐσθλῶν μὴ κύρμα γένοιτο καποτ.
 Τίς νεμέσητε βροτῆς, τίς τοσοῦτ' ἐχώσατο δαίμων,
 Πισσὶν δεξ ἡμῶθων τοῖον ἔργε κακόν.
 Βάσκανος ἦν δῆπου δεξ τίς ποτ' ἀρ' ἔπλεθ' ὁ βλάπτων

Νόχθ' ἐς ἀπορθείην Ἄοιόν ὄ' ἔργατο.
 Πλαθ' ἔμμοισι, Ζεῦ, Πλαθ' ἀποφεινίδουσι,
 Πολλὰς ἐπάρου νῦν ὄσον ὀπίσχεό σου.
 Ἀρραδίην ἐπὶ κίμας μελέθρων, ὃ πολιοῦχε
 Μητέρα δυσπραγίης αἰὲν ἰαπειμένην.
 Ἄρχετι, Πιερίδες, γοεῆς νῦν ἔρχετ' αἰδέης,
 Δακρυχίων ὄ' Ἐλικῶν αἶλινα νῦν σπονάχει.
 Τίς περὶ πλοῖοι καυκὸς Δαναῶν ἐπὶ κήρας ἀλλήλων,
 Οἷα Δαιονίδω δεξιτερῆν ὄπλοισι.
 Μολίχια φρονίων δέ τις ἀγρομήναις ἀγορεύσει,
 Οἷα Θεμιστουλίης εὐ καπῶνων ἀλίγων.
 Τίς ὄ' οἴοι ψῆφρον σποσιμβροτων οἷα Περιυλῆς
 Ἐξ ἀπείρου πόνρον κλήθεσιν εὐράμενος.
 Πηγαὶ μὲν παύσαντο φρονῶν, φεῦ! καὶ βροθίμυγες
 Ἐλλάδος ἐν δεξιτέρῳ δαίμονος ἔβλιπον.
 Πάντα ὄ' ἔρημ' ἠῆφρονος ἀνδρὸς ἔγαρονέσται,
 Ἄγλατης κροτίρης ἔρχετο πῶσα χείρις.
 Δευκαλίων, λάας νῦν ἤδη βάλλου ἔλλου,
 Ἀθήη γὰρ κωφῆ Ἐλλάδα πῶσαν ἔχει.
 Ἄρχετι, Πιερίδες, γοεῆς νῦν ἔρχετ' αἰδέης,
 Δακρυχίων ὄ' Ἐλικῶν αἶλινα νῦν σπονάχει.
 Θρέπεταιρι ψυχῶν νοδὸς ἠγεμονίης ἀπρεσται
 Μοῦσαι Μνημοσύνης ἔκγονα καλλιπέμου,
 Ἔπειτα λυσομένη μοι ποῦ αὔλι' ἔθειθε,
 Κασταλῆς γάρ τει γνώριμον εὐδ' ὄνομα.
 Μῶν ἔχεθ' Ἐσπερίην; ἢ καὶ κρυμῶδειας Ἄλπεις
 Πέμπων ὑπερδάμεναι χαίρετε Δευκεσίη;
 Φεῦ! ὡς ἠλλάχθη πάντ', ἢ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
 Κεχροπιδῶν ἔστυ προῦλιπ' ἀποιχαμένη.
 Καὶ μάκαρες τῶ ὄφῶν ἀίοντες προῦλιπον ἔλλου,
 Ἄχθος ἀναινόμενοι βαρβαρικῶν βορέθων.
 Μῶθος ἐν' Ἐλλάδα λυσιμίμυνοι νῦν ὄπαλοπος,
 Καὶ Μῶμος τρεῖσι σὺν ταρταρίαισι Κήραις.
 Ἄρχετι, Πιερίδες, γοεῆς νῦν ἔρχετ' αἰδέης,
 Δακρυχίων ὄ' Ἐλικῶν αἶλινα νῦν σπονάχει.
 Διοσὲ φάει κέσμου τρίτατον φέος ἔλλου βροταίσι·
 Δοῖτ' ἀποκαυόμενον λείσθιον αἰδέεται.
 Αἶγλην ὄ' ἔμετίρην σκιερὸς κρέφαντα νίφουσι
 Πέθμα δυσμερίην οὐρανίδειν στίναται.
 Ἔπειτα ὄ' ἠλιδέσταιν ὄδυρομέναις Φαέθοντα,
 Ἐλέντροισι πάλιν δέκρου βαλλέμενα.
 Ἢ γὰρ ἀπαίρεισιν φέγγος ψυχαίσι ἔλλων,
 Ἄλλος νῦν ἔστυ ὄλιτο πεμφανῶν.

"Ππειροι τόδ' ἰδύραντο, ξὺν δ' ἄμα τῆσιν,
 Εἰνάλιαι νῆσοι νολεμείως ἴαχον.
 Τέμπεα δ' ἤσθοντ' ἄλγεος, οὐδέ τ' ἠνεμίδεντα,
 Καὶ λειμῶνας ὁμοῦ πίνθος ἐπισκέπασε.
 Κρυψίδρομοί τε κρῆναι καὶ ποταμοὶ γούονται·
 "Ὁμοὶ! τοῖον Ζεῦ, κάλλος ἀπολλύμενον!
 "Ἀρχετε, Πιερίδες, γοερῆς ἄρχετ' ἀοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 "Ἄστεα πάνθ' ὀπόσα πρὸς ἔω καὶ δσ' ἔσπερον ἀγνόν,
 "Ὅσα τε πρὸς Βορέην καὶ Νότον οἰκί' ἔχει,
 Ὑμετέρης μύροσε τιθήνης αἰπὺν ὄλεθρον,
 Κειράμενα πλοκάμους, ὡς ἐπίοικε, κάρης.
 Οἴσατε δὲ στεφάνους στυγνῶ, πλεκτοὺς ὑακίνθου·
 Οἴσατε μητέρι νῦν δῶρον ὀφειλόμενον.
 Μειλιχίη γὰρ ἀπάντων χεῖλαι· ἐρευγόμενον,
 Ἐδύπνοα ψυχῆς σπέρματ' ἐρευγόμενον.
 Πρώτῃ δ' ἀμφίκει σοφίης Ζητὸς παρέδροιο
 "Ἐγχεῖ, ἀμαθίης· αἴσχος ἀπεσκέδασε.
 Διλοῖσι θνητοῖσι δ' ἀλωομένοις κατὰ βένθος
 Νυκτὸς ἀπειροσίης λαμπρὸν ἔδειξε φῶς.
 Ὑψιφύρτητον ἀταρπὸν δ' ἀθανάτων ἐπίδωκε,
 Στάλλεσθ' ἀστροθέτοις βῆμασιν εὐνομίης.
 Φαύλων τ' ἀνδρῶν πρῶτον ἐπαυνάζειν μέγα κῆμα
 Κᾶτα δὲ μάρνασθαι μήσατ' ἐπισταμένως
 Τίς κεν μυθήσαιο εὐφρονέους ὅσα μήτηρ
 Πασι φίλοισι διδοὶ εὐμενίη φύσεως;
 "Ἀρχετε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν ἄρχετ' ἀοιδῆς,
 Δακρυχέων δ' Ἑλικῶν αἴλινα νῦν στονάχει.
 Κεῖται δὲθ' Ἑλλάς μὴ θαύμαιν' οἷον ἐτύχθη·
 Πάντα κάτω βάλλει αἴψα διχαστασίη.
 Τὴν δὲ Ζεὺς ἐφίησι μακρὸν τοῖς ἄν κοτέσοιτο,
 Τεύξουσαν θνητοῖς πῆματ' ὄλεθρογόνα.
 Ἄλλ' ἤπειρων ὦ βασιλῆες ὑπέρτατοι ἄλλων,
 Ἦδη κλύεθ' ἄπερ θυμὸς ἄνωγε λέγειν.
 Μοῦσαι γὰρ μ' ἐδίδαξαν ἀληθέα πάντ' ἀγορεύειν
 Αἰγιόχοιο Κόραι Ζητὸς ἐριδρεμῖτα.
 Θῆρ ὀλοφώϊος αὐθις ἐπασσύτερον ποσὶν ἔρπων,
 Αἰεὶ τοῦ πρόσθεν μείζον' ὄλεθρον ἄγει.
 Φράζεο Ἰταλίη, καὶ Γερμανῶν ἀγέρωχον
 Φῦλον, φράζεο μοι Παννονίων δάπεδον.
 Φραζέσθω Κέλτης μεγαθύμων τ' ἔθνος Ἰσθῆρων,
 "Ὅτι μεταστρέφεται πάντα διχαστασίη.
 Οὔτε πόλις, ναὶ μὰ Ζῆν', οὔτ' ἔθνος, οὔτ' ἐμὲν οἶκος,

Ἄρδην ἐκ θεμέθλων ἤριπε τῆςδε δίχτυ.
 Λίγητε, Πιερίδες, γοερῆς νῦν λήγεται ἀοιδῆς·
 Κέκλαυται γὰρ ἄδην πῆματα Κεκροπίης·
 Ὅσα μὲν Αὔσονίων ἀρειμανίων ἔθνεα ἀνδρῶν,
 Ὅσα δὲ Γερμανῶν, ὅσα τε Παννονίων,
 Φυλά τε Κελτῶν, ἧδ' ἐτ' Ἰθέρων βόσκειτ' ἐπ' αἶαν,
 Οἶκον ἓνα φράζει πᾶς θεράπων σοφίης.
 Παῦλον δ' οἴκου τοῦδ' αὔθις πατέρ' εὐμανιόντα,
 Χαῖρα Φράγκισκόν τ', ἧδὲ κάρην Κάρολον.
 Οὔνετῶν βαθύθλων δῆμον ἐμῶν δ' αὖ ἀνάκτων,
 Πᾶς ἰθὺ φρονέων οἶδ' ἔμειναι ταρτῆν.
 Ἰλαος αὐγάζου, Ζεῦ, οἶκον τηλεθόοντα,
 Ξύμφωνα δ' ἐναέταις πάντεσι νοῦν παρέχου.
 Παῦε δ' ἐπισταμένως ἀμφοῖν μέγα νεῖκος ἀνάκτου,
 Ἄχλυν ἐκὰς θυμοῦ μήνιδος ἐσκοεδάσας.
 Σαῖς δ' ὑποθυμοσύναις ὄδῃ βουλήν ἦτις ἐρύκοι,
 Ριγεθανοῦ Δακτέου ἐξ ὀνύχων μελαθρον.
 Παννονίην δὲ γὰρ αὔθις ὀρούων θῆρ' ὄδ' ἀπηνῆς,
 Οἶκῳ παντὶ φέρει κῆρα ταηλεγία.
 Νῦν θηρὸς, Κάρολ', ἔντα πελώριον ἔγχος ἄειρε,
 Βάλλε δράκοντ' ὀλοὸν πνεύμωνα βάλλε μέσον.
 Μῆδ' ἐντόστιον ἔχθος ἔχων, δὴ ἔλικε σαώζειν,
 Οἶκον ἀπ' ἐκ βάρων σκάπτειο λαθόμενος.
 Λάξω καὶ σὺ, Φραγκίσκ' ἀσπίδος ὀμφαλοείσεως
 Ἐδρανα ρυόμενος, θῆρα βάλ' αἰμοχαρῆ.
 Μὴ παίδων κἀτα χεῖρὶ τινάξαις ὀμβριμον ἔγχος,
 Καίνων οὐδ' εἰκὸς ρυέμεναι θανάτου.
 Ἄμφοτέροισι, λέγω, μὴ μέσεως ὤσπερ ἀήτης,
 Πνεῖτε νέφος κεφαλῇ σπώμενοι ὑμετέρη.
 Μὴ Κάρμοιο ἕκαστος νίκης κάρτ' ἐφείσθω,
 Ἄλλὰ μάλ' ἀμφὶς ὀρῶν, τόξον ἐπαντινέτω.
 Μουσάων ἱεραῖς νῦν εἰκετε ἐνεσιήσιν,
 Ὀφιγόνων ἀνδρῶν μῶμον ἀλευρόμενοι.
 Ἰστρος ὀδὸν δαικνύει, καὶ πλοῦς πόντον ἐφ' Ἑλλης,
 Νίκης αὐτοκράτορ σφῶν μάλ' ἐριπρεπείος.
 Οὔτις μνήσεθ' ὑμῶν, οὐδὲ λόγῳ βασιλῆας
 Οὔτ' ἐργασιν ἐρεῖ, ἄλλον ἰδὼν πόλεμον.
 Οὔτις ἀοιδῶν εὐκλείσει γένος, οὔτε τοι ἔργα,
 Φόρμιγγ' ἀμφὶ χέραις μελιχόγηγυν ἔχων.
 Τύμβος δ' ἀράσιμος μερόπεσαι μετεσσομένοισι,
 Ζεὺς δ' ἄρ' ἀνάσσιος αὐ κἄν φθιμένοις ἔσταιαι.
 Οὔνεχ' ἐπὶ ἐφειτῶν οὐκ' ἀλέγοντες ἔθεσθε
 Ἐγχος ἐπ' ἀλλήλους λυγρὸν ἐπιγάλου.

Ἄμφωδῶν τεύχοντες νίκην ἄλλοφύλω,
 Αἴμασιν ὑμετέροις, αἰδέομαι δι' ἴγαν.
 Ἄλλ' ἔρω μοῦλαισι κήσας ἄρτιπεισίαις,
 Οὐδέτερος νίκην ἡμερόισσιν ἀρεῖ.
 Τρίτατος ἀμροτίρην γὰρ καίπερ ἀγῶνα δ' ἴονταιν
 Νίκης λαμπρὰ γέρα ληφόμενος τροχάει.
 Κλυτέ μιν, ὦ βασιλῆες' ἐμὸς λόγος ἐν φρεσὶ δ' ἔστω,
 Μηδ' ἄνεμος φορέει πᾶν ὅ,τι περ λελάω.
 Μάντις ἐτώσια βάζων ὑμῖν εἴθε γενόμεν,
 Πνεύμασιν ἀρπαχθεῖς, ἢ κορυβαντιῶν!
 Ἄλλὰ εἰδορῶ' ἔποθεν, φαῦ! Δυγαεὺς, οἶα περ ἄλλος,
 Ἴχνησι λαιψηροῖς πῦρ ἐπινυσσόμενον.
 Λίγεται Περίδες γοερῆς νῦν λίγεται' αἰωῶδης,
 Κέκλαυται γὰρ ἄδῶν πῆματα Κεκροπίης.
 Ζεῦ πάλιν ἴλαθι δὴ σοῖσσι προτέροισιν ἐδέθλοισι,
 Οὐχ ἕτερον γὰρ ἔγνω κτῶμενον χρονίων.
 Νῦν ἱερῆς ποτὲ χώρας μνίσασθ' οὐρανόωνες,
 Καὶ λύσατε κακῶν ἄστε' ἀπειροσίων.
 Σίφφρονα νεῦν τε δότ' ἀστοῖς, χρῆμα βροτοῖσιν ἄριστον,
 Νύκτα δ' ἀπὸ δυοφερῆν Ἑλλάδος ἐξέλετε.
 Ἴσχεο μηνυμοῖο δίκη παλιδερκέα γλῆνν,
 Ἰμερόεν δὲ δίδου τέρμα κακοπραγίης (').

Στυλιανὸς Ῥίκης.

Κερκυραῖος. Σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ διέτριψεν ἐκεῖσε, ἐξ ἀντιγραφῆς Ἑλληνικῶν κωδίκων ἀποζῶν. Συνέγραψεν

Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ἐκδοθεῖσαν τῷ π. ᾧτων ὑπὸ Θεοδώρου Προσαλέντου, τῷ δὲ 1690 ἀνατυπωθεῖσαν δι' ἐπιμελείας καὶ δαπάνης Θ. Προσαλέντου, ὁμωνύμου καὶ δισεγγόνου τοῦ πρώτου, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν,

—Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος ψαλλομένη τῇ κς' τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἐν ἣ τελεῖται ἡ αὐτοῦ μνήμη, πρὶν μὲν συνταθεῖσα παρὰ τοῦ ποτι ἄλλογμωτάτου κυρίου Στυλιανοῦ Ῥίκῆ, καὶ ἐκδοθεῖσα σπουδῆ καὶ δαπάνῃ τοῦ ποτι εὐγενεστάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη νεοῦσι δὲ δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων τοῦ νῦν ἐκλαμπροτάτου κυρίου Θεοδώρου Προσαλέντη, τοῦ αὐτοῦ δισεγγόνου, χάριν εὐλαβεῖς μετατυπώσασ. Ἐνετίσιν, ἀχλ'. Παρὰ Μιχαὴλ Ἀγγέλω τῷ Βαρβωνίω. θον. σελ. 23.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Τουρίνῳ βασιλικῷ Ἀθηναίου σώζεται χειρόγραφον ἀνήκον πάλαι εἰς Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, καὶ περιέχον μετ' ἄλλων τῆς

(') Ἐδῆμοσειῶδῃ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἀντωνίου Ἐπαρχοῦ τοῦ Κερκυραίου, ἐκ ἐστῆν Ἑλλάδος καταστροφῆν ἠρῆνος. Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ πινες πρὸς θρόνον αὐτοκράτορος τῆς χριστιανῶν πολιτείας. Venetiis 1844».

ἐκκλησίας ἡμῶν κατόνων, καὶ τὴν περὶ συγγενείας βαθμῶν συνοπτικὴν σολογὴν Ζαχαρίου τοῦ Σχορδουλίου φέροι ὃ ἐν τίτλῳ « Συνογραφὴ (ἴσως ἀνευγράφη) παρ' ἐμοῦ Στυλιανοῦ Ῥίχη τοῦ Κερκυραίου ἐν ἔτει φηλῆ ὁκτωβρίου ιγ' ». Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὑπάρχουσι ἐπιτὰ ζεύγη ἐπιτηρίων πρὸς τὸν Ἰησοῦν στήλων, πιθανῶς ποιηθέντων ὑπὸ τοῦ Ῥίχη.

Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος οἱ Ἀφαράδες.

Οἱ αὐτάδελφοι οὔτοι ἱερομόναχοι, ἐξ Ἰωαννίνων καταγόμενοι, ἤμασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17' αἰῶνος τὸν ἀσκητικὸν ποδῶντες βίον, ἀπληλαγμένοι τῆς τύφης καὶ ματαιότητος τῶν κοσμικῶν, κατέφυγον εἰς τοὺς ἀποκρήμους βράχους τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Μετεώρων, καὶ ἔκτισαν τὴν ἀπόρσιτον μονὴν τοῦ Βαρλαάμ, ἐν ἣ σχεδὸν ὑπερβόραιοι τὸν βίον κατέλυσαν. Καὶ ὁ μὲν Θεοφάνης ἀπεβίωσε τὴν 17 Μαΐου 1544, ὁ δὲ Νεκτάριος τὴν 7 Ἀπριλίου 1550. Ἡ μνήμη αὐτῶν πανηγυρίζεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐγραψαν αὐτοβιογραφίαν συμπεριληφθεῖσαν εἰς τὴν ὑπὸ Ματθαίου μητροπολίτου Μύρων ποιηθεῖσαν ἀκολουθίαν αὐτῶν.

— Ἀκολουθία τῶν ἀγίων καὶ θεοφύρων πατέρων ἡμῶν καὶ αὐταδίδων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν κητόρων τῆς Σιθασμίας καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ τῆς ἐν τῷ Μετεώρῳ, τῶν ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ γένος Ἀφαράδες. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθείσα, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ θεοφιλοτάτου Ἐπισκόπου Ἁγίου Σταγῶν Κυρίου Γαβριὴλ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκ χωρίου Μοζέτι, εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ ἵνα δωρεὰν τοῖς εὐσεβεῖσι διανεμηται. Ἐν Βενετίᾳ, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων 1815 (ἄν. σελ. 39).

Φραγκίσκος Πόρτος.

Εἰς τῶν ἐπιφανιστέρων κριτικῶν τοῦ 17' αἰῶνος ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ τῆς Κρήτης, καὶ ἐσπούδασε τὰ πρῶτα τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ. Ὀργανισθέντα τῶν γονέων συνήγαγον αὐτὸν εἰς προσήκοντες τῷ γένει, καὶ ὕστερον ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Γεώργιος Καλλιέργης ἀπελθὼν εἰς Βενετίαν συμπαρέλαβε χάριν ἐλέους τὸν Φραγκίσκον, ὅνα ἦδη περὶ τὸ δέκατον ἔκτον τῆς ἡλικίας του ἔτος, καὶ ἐπιμὲν ὕστερον εἰς Πατάδιον, ἐνθα ἐφ' ὄλην σχεδὸν πενταετίαν ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, καὶ ἐδιδάχθη προσέτι καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Ἐπανακαμψάντες ὃ εἰς Κρήτην τοῦ προιτάτου του, ὁ Πόρτος γονόμενος ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαιῶν ἐπέστρεψεν εἰς Βενετίαν, ἐνθα ζῶν ἀπὸ τῆς ἐλευθεριότητος τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰ γράμματα, ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν τόσῃν ἔδειξε προ-

κοπήν, ὥστε και διωρίσθη και ἀρχιδιδάσκαλος και πρωτοκαθηγητῆς τῶν Ἑλλήνων ἐκλεχθεὶς δὲ και τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου διευθυντῆς, ἅμα διεληθόντος τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ, ἀπέψηφίσθη παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ προσπάθειαν και καθηρέθη· διότι λάλος ὦν και φιλοσκώμμων ἐνέβαλλεν εἰς γέλωτα, και δεισιδαίμονας ἀπεκάλει τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ, διὰ τὰς νηστείας και τὰς ἐνώπιον τῶν ἀγίων εἰκόνων μετανοίας, και οὐδὲ τᾶλλα διῆγε σεμνὸν και πρὸς τὴν δικαίαν τοῦ κοινοῦ ἐπιθυμίαν ρυθμιζόμενον βίον.

Ἐκλιπὼν δὲ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἑνετῶν, ἐπὶ σκοπῶν νὰ μεταβῆ εἰς Γαλλίαν, πενόμενος και θυροκοπῶν, ἀνεγνωρίσθη ἐν ᾧ διήρχετο τὴν Φεβρουάριον ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν του, ὅστις δεξιωθείς και ξενίσας τὸν Πόρτον, εἰσήγαγεν ἔπειτα αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς συζύγου τοῦ δουκός. Ἐξῆ δὲ τότε κατ' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐνάρτεός τις πολιτῆς, ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὀνόματι Γριλενζόνιος, ὅστις διὰ τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν πατρίδα του ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις προτοῦ ὄχι μόνον δὲν ἐνοεῖτο ἢ ἐμελεῖσθαι, ἀλλ' οὐδὲ ὠνομάζετο. Και ἐπειδὴ ἡ τύχη ὠδήγησεν ἐκεῖ Κροτωνιάτην τινα, Μάρκον Ἀντώνιον, ἔχοντα ὅπως οὖν βαφὴν Ἑλληνικῆς παιδείας, συνέταξεν αὐτῷ μισθὸν μέρος μὲν ἐξ ἰδίων, μέρος δὲ και ἐξ ἀλλοτρίων κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ. Ἐδίδαξεν ὁ Κροτωνιάτης ὀλίγους μῆνας τὰ στοιχειώδη μαθήματα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ θεραπεύσῃ ἀνέφλεξεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γλώσσης ἐκείνης, ὥστε ὁ Γριλενζόνιος, συνεργῶντος και Λουδοβίκου τοῦ Καστελβέτρου, ἀγγιχουστάτου και πολυμαθοῦς γραμματολόγου και συμπολίτου αὐτοῦ, κατώρθωσε περὶ τὸ 1537 νὰ δοθῆ ἀπὸ τοῦ δημοσίου μισθὸς εἰς τὸν Πόρτον, ὡς ἀνδρα και τῆς ἰδίας και τῆς λατινικῆς γλώσσης ἐγκρατέστατον.

Και ἰδίᾳ λοιπὸν και δημοσίᾳ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς κοινότητος ἐδίδασκεν ὁ Φραγκίσκος, και τοσοῦτον εὐδοκίμει, ὥστε ὄχι μόνον παμπληθεῖς συνέρρεον περὶ αὐτὸν οἱ νέοι τῆς πόλεως, ἀλλὰ και ξένοι ὄχι εὐάριθμοι προσήρχοντο πολλαχόθεν.

Συνέστη κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐν Μοδένῃ σύλλογος ἐκ τριάκοντα ἀνδρῶν και φιλομαθῶν νέων, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἀκαδημία. Μέλος δὲ ταύτης ἐγένετο και ὁ Πόρτος. Διέτριβον ὃ ἐκεῖ περὶ τὴν ἐρευναν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν και λατινικῶν συγγραμμάτων, και συνεζήτουν ἐπιστημονικὰς ἀληθείας ἐξασκούμενοι πρὸ πάντων και κατὰ παντοίας τρόπους περὶ τὴν κριτικὴν τῆς γραμματολογίας.

Κατὰ τὴν ἐν Μοδένῃ διαμονὴν αὐτοῦ ἐπολιτογραφίθη ὁ Πόρτος καὶ ἐνυμφεύθη.

Ὁ τότε δούξ Ἰρακλῆς Β'. θέλων ν' ἀναστήσῃ τὴν πεσοῦσαν δόξαν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φεῤῥάρας, πρωτευσίης τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἐπλούτισε τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐπισήμων ἀνδρῶν, καὶ εἰς τὸν χρόνον τούτων συγκατέλεξε καὶ τὸν Πόρτον, τὸν ὁποῖον ἐμάλεσε ἐπὶ μισθῷ ἀδροτάτῳ εἰς τὴν καθηγεσίαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἐγκαταλιπὼν ὁ Φραγκίσκος τὴν ἐν Μοδένῃ ἔδραν, ἀφ' ἧς πολλοὺς ἐμύσησε τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, ἦλθεν εἰς Φεῤῥάραν, καὶ ἔτυχεν εὐμενεστάτης δεξιότητος παρὰ τῆ δουκῆσσι Εἰρηναίᾳ, θυγατρὶ Λουδοβίκου ΙΔ' βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ γυναικὶ ἀκμαίου νοδῆ, πολλῆς παιδείας, καὶ ἐπαινουμένη μάλιστα ὡς ἐμπειροτάτῃ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, τὰς ὁποίας θέλουσα νὰ παιδεύθωσιν αἱ δύο αὐτῆς θυγατέρες ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Πόρτον τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνίδος. Ὅθεν ταχέως εἰς μεγίστην ὑπόληψιν ἔλθων, προσεγράφη καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Φιλαρῆτων, συγκροτουμένην ἐκ τῶν μάλιστα εὐδοκίμων.

Ἰσπερον ἀποδημήσας ἐκ Φεῤῥαρίας μετέβη εἰς Βενετίαν, Ῥώμην, καὶ Φριούλιον, καὶ ἐκείθεν σκοπεύων νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ἕνεκεν ἰδίων ὑποθέσεων, διευθύνετο εἰς Λούγδουον· ἀλλ' ὅτ' ἔφθασεν εἰς Γενεύην παρακληθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἵνα καταμείνῃ ὡς δημόσιος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καθηγητῆς, ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν, καὶ κατώκησεν ἐνταῦθα μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς οἰκογενείας (1562).

Ἐνταῦθα καὶ ἀπέθανεν ὁ Πόρτος ὑπὸ τετραμῆρου πλευρίτιδος τῇ 7 Ἰουνίου 1581, σχεδὸν ἐβδομηκοντούτης.

Ὁ περικλητῆς Θεόδωρος Βέζας, ἐξῆμνησε τὸν Πόρτον ἀποθανόντα διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιταφίων ἐπῶν.

Cretensem patria Portum, non moribus oras
Traxerat in Venetas quem pietatis amor :
Nec satis in Venetis nactum feliciter oris,
Quærere suadebat quod pietatis amor ;
Hospitio profugum excepit fovitque Genæba.
Exulibus portus tutus, et ora piis
Nec solum excepit, sed et illum hinc inde secutas
Et porti assiduas Pieridas comites.
Exuvias cujus matura ætate sepulti
Hoc portu manibus composuerè suis
Pars autem melior portu meliore potita
Quæ pietas illum quærere jussit, abet.

Μαθηταὶ τοῦ Πέρτου ὑπῆρξαν διδασκαίαι, ὡς ὁ Σιγόνος διαδεχθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Μοδένῃ διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν, ὁ Πίργος ποιήσας λατινικὴν ὠδὴν εἰς τιμὴν τοῦ διδασκάλου τούτου, καὶ ἄλλοι πάντων ὅμως προεξάρχει ὁ υἱὸς τοῦ Αἰμίλιος, περὶ οὗ κατατάρω.

Συγγράμματα.

—Responsio ad P. Carpentarii epistolam plenam calumniis in viros honos (!).

—Commentarii in Pindari Olympia, Pythia, Nemes, Isthmia. Geneva, 1583.

—Commentarius in varia Xenophontis opuscula, et in Thucydidem. Morgii 1586. (Ἀνετυπώθη ἐν Γενεύῃ τῷ 1596 εἰς φύλλον).

—In omnis Sophoclis Tragedias prolegomena. Vita Sophoclis. De Tragedia. ejusque origine. Sophoclis et Euripidis collatio. Morgii 1598.

—Apollonii Dyscoli de constructione libri IV, a F. Porto correcti et suppleti. Lat. redd. et illustr. Francofurti 1598 (εἰς μέγα ὄνο).

—Λεξικὸν Ἑλληνικόν, τυπωθὲν ἐν Γενεύῃ τῷ 1562 εἰς τόμους δύο, καὶ ἀνετυπώθην τῷ 1592.

—Σημειώσεις εἰς Ἐπιστολάς Συνεσίου, τυπωθεῖσαι τῷ 1605 ἐν Παρίσιαις ὑπὸ Φριδ. Μοραλλίου.

—Λατινικὴ μεταφράσις τῶν δέκα τοῦ Συνεσίου ὕμνων, καὶ τινῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὠδῶν, δημοσιευθεῖσα ἐν Παρίσιαις τῷ 1568 ὑπὸ Ἐφίκου Στεφάνου.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Παῦλον Μανούτιον, καὶ Μαρτίνον Κρούσιον.

—Ἐπιγράμματα εἰς διάφορα τότε ἐκδοθέντα συγγράμματα.

—Ἐξέταξε τὸν Ἑρμογέντη, Ἀφθόνιον καὶ Λογγίνον, μετὰ σημειώσεων, ἐν Γενεύῃ 1569.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψεν ὁ Πέρτος καὶ τὰ ἐξῆς μὴ ἐκδοθέντα.

—Λόγον ἐπαινετικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

—Ἐποινήματα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ ἄλλους τοῦ Δημοσθένους λόγους, καὶ εἰς δύο τῶν Σοφοκλείους τραγυδιῶν.

—Σχόλια εἰς Ὅμηρον, Εὐριπίδην, Ἀριστοτέλους Ῥητορικὴν καὶ Ποιητικὴν, Ἑρμογέντην καὶ εἰς τὰ τρία τῆς Ἀνατολίας βιβλία (!).

Ἰωάννης Ἀλβάνης.

Ἰωάννης Ἰερώνυμος, ἐκ τοῦ παραφαντοῦς οἴκου τῶν Ἀλβανῶν, μετα-

(!) Ὁ Πέρτος Ἐκκενέριος, ἕλλητις συγκαθηγητὴς τοῦ Πέρτου ἐν Γενεύῃ, καὶ παραθῶν τὰ νομικά, ἀπεθῆν ἐπιθῶν ἔγραψε μετὰ αἰνῶ χρόνον ἐπιστολὴν πρὸς τούτον, ἐ' ἧς ἐξίβριζε τοὺς Καθολικούς. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Καρπουάριου ἢ ἡ ἄνω ἀπάντησις τοῦ Πέρτου γαλλικῶς μεταφρασεύσασιν ἐκδόθησαν ἐν Βιέννῃ ὡς l'Etat de France sous Charles IX, tom. I. fol. 609.

(*) Ἑλληνομνήμων, σελ. 264—26.

ναυαυαάντων ἐξ Ἡσπεύου κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰς Ἰταλίαν, ἔνεκα τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίαι, ἐγεννήθη τῷ 1504 ἀπὸ τὸν κόμητα Φραγκίσκον Ἀλβάνην. Προωρίσθη ἔμα γεννηθεὶς διὰ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον ἀλλ' ὁ πατὴρ του, ἀνὴρ φιλομαθῆς, ἐπεμελήθη νὰ διδαχθῇ ὁ Ἰωάννης σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰς ἀραιὰς τέχνας, ὡς καὶ τὸ ἀστυκὸν καὶ κανονικὸν δίκαιον. Διακρίσκειν ἦδη κατ' ἀμφότερα τὰ δίκαια, κατετέχθη εἰς τὸ στρατιωτικὸν, εἰ καὶ ἀρασκόμενος εἰς μόνον τὰ γράμματα. Ὑπηρετήσεν ὡς τοσούτος ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἁγίου Μιχαίου, καὶ εἰς τὴν Βενετικὴν δημοκρατείαν προσήνεγκεν ἐξειδικασμένας ὑπηρεσίας, ἀνταμειβθεὶς διὰ τοῦ διορισμοῦ του ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ τῆς Βεργᾶμου ἀρχῇ, ἣν ἐντίμως διαχειρίσθη. Νυμφευθεὶς ἐκεῖ ἀπέλασεν ὑστερον τὴν συζυγὴν του, ἀφῆκεσαν αὐτῷ πολλὰ τέκνα. Ὁ καρδινάλιος Ἀλεξάνδρινος, ἱεραξτατικῶς τέτ' ἐν Βενετίαι, φημισθῆ μετὰ τοῦ Ἀλβάνη, καὶ ἐξετίμησε δούτως τὰς περὶ τὸ δίκαιον βαθεῖαι γνώσεις του, καὶ τὸν πρὸς τὴν θρησκείαν ζῆλον, ἀνεδειχθέντα τραντάτα εἰς περίστασιν δύσκολον, καθ' ἣν ὁ ἀμερόληπτος Ἰωάννης καταπνίξας τὴν φωνὴν τοῦ ἰδίου αἵματος ἤκουσε μόνον τὴν τοῦ καθήκοντος· διότι εἰς τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν του κατηγορήθη ὡς αἰρετικὸς, καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν ἐδίστασε νὰ ἐραρμόσῃ κατ' αὐτοῦ ὄλην τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου.

Ὅταν ὁ Ἀλεξάνδρινος ἐξελέχθη πάπας (1566) ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίου Ε' προσεκάλεσεν εἰς Ῥώμην τὸν Ἀλβάνην, καὶ ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ, τρανὰ καὶ διαρκῆ δείγματα ἐξειδικασμένης φιλίας καὶ ὑπολήψεως. Τῷ 1568, μετὰ τὸν θάνατον Γρηγορίου ΙΓ' ὁμόθυμος εὐχῇ ἐκάλει τὸν Ἀλβάνην ὡς διάδοχόν του· ἀλλὰ τὰ περικυκλῶντα τὸν ὑποψήφιον πάπαν τέκνα ἐναυάγησαν τὴν κελὴν τῶν ἐκλογέων προαίρεσιν.

Ἀπεβίωσε τὴν 28 Ἀπριλίου 1591.

Ὁ Ἀλβάνης ἔγραφε πολλὰ, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα περὶ κανονικοῦ δικαίου πραγματευόμενα, εἰσὶ τὰ ἐξῆς.

—De immunitate ecclesiarum. 1553.

—De potestate Papæ et consilii. Lugduni, 1558. Venetiis 1561.

—De cardinalibus. De donatione Constantini, 1581 (*).

Διονύσιος Ζαννετῖνος.

Ἐρῆς τὴν πατρίδα, λατινόφωνον τὸ ὀρθόσκευμα. Ἀναφέρεται κατ' ἄρθετον ὡς δυτικὸς ἐπίσκοπος τῶν ἡνωμένων ἐκκλησιῶν Κίεω καὶ Κόν-

(*') Monteloux—La-Villeseuve, Biographie Universelle, tom. I, σελ. 366.

θου (*Zianensis Firmensi unitis ecclesiis episcopus*). Παραιτησάμενος δὲ τὰς δύο ταύτας ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις ἀνέλαβεν ἄλλας δύο ἐν Κρήτῃ (1538), καὶ τὰς τῆν ἡνωμένας ἐπισκοπὰς, τὴν Χερρόνησου καὶ τὴν Μυλοποτάμου.

Διέπρεπεν ὁ Διονύσιος διὰ τὴν ἔξοχον αὐτοῦ περὶ τοὺς ἱεροὺς λόγους πολυμάθειαν. Παρευρέθη ἐν τῇ Τριδεντινῇ συνόδῳ, εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἧποίας ὑποστημιούμενος δὲν ἐλησμόνει νὰ προσυπογράψῃ μετὰ τοῦ κυρίου καὶ τὸ ἔθνικόν αὐτοῦ ὄνομα *Græcus* (Ἑλλην). Ὁ ἱστορῆσας τὰ κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην Παλλαβιτζίνος σημειώνει πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὸ παράστημα. Τὴν δὲ περὶ τὰ Θεολογικὰ αὐτοῦ ἰκανότητα ἐπέδειξεν ὁ Διονύσιος τότε ἀγωνιζόμενος ν' ἀνασκευάσῃ δόξας τινὰς περὶ τῆς ἀσεβῶν δικαιοσύνης, καὶ ἐξ ἐπιστήμης διαλεγόμενος περὶ τῶν ἐκτάκτων τῶν ἐπισκοπῶν εἰσοδημάτων. Πολὺς δὲ καὶ μέγας ἐγένετο κατ' ἐκείνην τὴν συνέλευσιν τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ μαθήσεως ὁ ἔπαινος· διότι ὁ Καθήμενος ἐπίσκοπος, ἀντιδοξῶν τῷ Διονυσίῳ, καὶ εὐρῶν αὐτὸν μετ' ἄλλων ἐπισκόπων περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων διαλεγόμενον, ἀναφλεχθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς καὶ αἰφνιδίου ὀργῆς, ἐπέβαλε χεῖρας εἰς τὸν πώγωνα τοῦ Κρητῆ, καὶ κατασπᾶσας παρέτιλε πολλὰς τρίχας. Οἱ πρεσβυτεὶ καὶ πατέρες ἐταράχθησαν πρὸς τὸ ἀσεβὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπροσδόκητον ἔργον· καὶ ὁ ὕβριστὴς μὲν ἐτιμωρήθη κατ' ἀξίαν, ὁ δὲ Διονύσιος γονυπετῆς ἐμεσσεύσεν ὑπὲρ ἐκείνου, πληθούσης ἤδη καὶ συγκαλημῆνης τῆς συνόδου.

Ἀποθήμενος δὲ τὴν μὲν Χερρόνησου ἐπισκοπὴν τῷ 1549, τὴν δὲ Μυλοποτάμου τῷ 1555, ἀνεχώρησεν εἰς Βενετίαν, ὅπου καὶ ἐτελεύσεν τῷ 1566.

Ὁ Νικόλαος Σοριανὸς προσφωνῶν τῷ Διονυσίῳ τὴν μετάρρασιν τοῦ περὶ Παίδων Ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, πλέκει ὡς ἐξῆς δίκαιον ἔπαινον τοῦ ἐναρέτου καὶ πεπαιδευμένου ἐκείνου ἀνδρός. « Εἶχα πῆσαι εἰς μεγάλην ἀπορίαν πῶς ἔναι δυνατόν νὰ πιστεύσουν οἱ πολλοὶ τὰ λόγια τοῦ Παιδαγωγοῦ, ἂν καὶ δὲν ἔχουσι καὶ παράδειγμα τὸ ποίας λογῆς πρέπει νὰ ἔναι ὁ πεπαιδευμένος ἄνθρωπος, ἂν οὐδὲν τοὺς παραστήσωμεν τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν τῆς ἀρχιερωσύνης σου, καὶ ὅλοι ὁμοῦ νὰ σπουδάζουσι νὰ μιμῶνται τὴν μεγαλοφυχίαν, τὴν ἐλευθεριότητα ὅπου δείχνεις καθ' ἑκάστην εἰς ὅλους, κοντολογία τὰς ἄλλας ἀρετὰς, ὅπου στολιζουσι τὴν ἱεράν σου καὶ γενναίαν ψυχὴν, ὅπου οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πλουτάρχος μετὰ εὐκολίας τὰς ἤθελεν ἀφηγηθῆ· ἂν

γῆν τοῦτο καὶ ὄλοι, ἢ οἱ περισσότεροι πιάσουσι τοῦτον τὸν δρόμον, εὐκολα καὶ ἀπὸ τὴν δουλοσύνην καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλὰ πάθη, ὅπου ἕνα: χειρότερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δουλοσύνην, ἤθελαν λυτρωθῆ. . »

Τοῦ Διονυσίου ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς Πρακτικῆς τῆς Τριδεντινῆς συνόδου μνημονευομένων λόγων, οὐδὲν ἄλλο πόνημα γνωρίζομεν (¹).

Γεώργιος Καλύβας.

Ῥόδιος τὴν πατρίδα, παρευρεθείς κατὰ τὴν ὑπὸ Σουλεϊμάνου ἄλωσιν τῆς νήσου (1522), τὴν ὅποιαν καὶ περιέγραψε.

Ἐκτὸς τῆς πολιορκίας καὶ ἀλώσεως τοῦ Ῥόδου, ἔγραψεν ὁ Καλύβας—Ἀδύον εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ.—Ἐρωταποκρίσεις πενήκοντα περὶ διαφόρων θεολογικῶν ζητημάτων.—Σύμμικτα—Ἐπιστολάς δέκα ἐπτὰ πρὸς διαφόρους. (Ἄπαντα περιεσώθησαν ἀνεκδοτα μέχρι τοῦδε ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης (²).

Πρὸς τοῦτον δ' εὐρηνται ἕξ ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς αὐτὸν ὑπὸ Ἰωάννου Ἀβραμίου, Ἀντωνίου, Ἐξάρχου, Ἰωάννου Ναθαναὴλ, Νικολάου, καὶ Μαθουσάλα τοῦ μοναχοῦ (³).

Ἀντώνιος Καλλιέργης.

Ἐπαιεῖ τὸν Κρήτα τοῦτον ὁ Σοφιανὸς εἰς τὴν πρὸς Διονύσιον προσφωνητικὴν τοῦ περὶ Παιδῶν ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, ὀνομάζων *ἐνδοξότατον καὶ δοχιῶν τῶν ἀρετῶν*. Καὶ ὁ Γυράλδος, ὡς ἐκ στόματος Φραγκίσκου Πόρτου, ἐπιφέρει « ὑπάρχει ἐν τοῖς ἡμετέροις Κρησὶν ὁ εὐγενέστατος τῶν Καλλιερῶν οἶκος, ὧν καὶ ἄλλοι ἤμασαν κράτιστοι ἄνδρες καὶ νῦν ὁ περιφανὴς Ἀντώνιος πᾶσαν ἀρετὴν τῇ εὐγενείᾳ συνάπτων καὶ ὑπὸ τῆς γαληνοτάτης τῶν Ἐνετῶν πολιτείας τὰ μάλιστα εὐνοούμενος ».

Τὸ χωρίον τοῦ Γυράλδου παραθέτων καὶ Λαυρέντιος ὁ Κράσσος ἐπαιεῖ πρῶτον τὸν Ἀντώνιον, ὡς ἄνδρα ποικίλης μαθήσεως, ποιητὴν ἀνθρώπῳ τὴν λέξιν, εὖστοχον τῶν ἀρχαίων λυρικῶν μμητῆν, καὶ θαυμασιῶς σκεῦξαντα μετὰ μὲν τῆς γλυκύτητος τῆς ποιήσεως τὴν γλυκύτητα τοῦ ἤθους, μετὰ δὲ τῆς παιδείας τὴν φρόνησιν.

Ἐγραψεν ὁ Ἀντώνιος ἱστορίαν τῆς Κρήτης μέχρι τοῦ 1303, τὴν ὅποιαν ὡς

(¹) Ἑλληνομν. σελ. 225—6.—Cornellii, Creta Sacra, tom. II.

(²) Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 627 καὶ XII, σελ. 134.

(³) Τοῦ Μαθουσάλα τοῦτου φέρονται, ἐκτὸς τῆς πρὸς Καλύβαν ἐπιστολῆς, καὶ ταῦτα—Ἐπίγραμμα εἰς Ἰωάννου Γεωμετρίαν.—Ἐπικήδειον εἰς Γεώργιον Κρητὸν κωλον. (αὐτὸς XI, σελ. 679).

περιέχουσαν εἰδήσεις καὶ ὑπομνήματα πολλοῦ λόγου, ἀναφέρουσιν οἱ ἔνδοξοι ἱστοριογράφοι, καὶ μάλιστα Βίκτωρ ὁ Σένδοξ ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (*).

Ἰωάννης Ζυγομαλάς.

Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας μεταναστευσάσης ἐξ Ἄργους εἰς Ναύπλιον, κηδεύων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὰ περὶ τούτου ἐκτίθησιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος, γράφων τῷ 1581 πρὸς Κρούσιον

« Ὡς ἐν τοῖς εὐεργετικοῖς ἀρχοντικοῖς γράμμασι τὸ γένος ἡμῶν
 • ὄρω, πρὸ τριακοσίων ἤδη ἐνιαυτῶν ὅτε Γουϊδέων τις Ντεβὶν λεγόμενος
 • Γάλλος, καὶ ὁ μετὰ τούτου Ἰάκωβος Ντε λὰ Ρόκαε, ἦσαν
 • ποτε κύριοι Ἀθηνῶν, καὶ ἐνωτίζοντο, ὅτι ἡ νέων Ῥωμαίων, εἴτε
 • Γραικῶν βασιλεία, ἀσθενεῖν ἀρχεται, καὶ εἰς Ἄργος μετόπισσον τὸ
 • τε Μιχαὴλ Καγομαλᾶν θυσαυροφύλακα εἶχον· καὶ πᾶν ὅ,τι ζυγῶ
 • διεδίδετο ἦν ἐπ' ἀδείας αὐτῶ· ὄθεν, ὡς οἶμαι, καὶ τὸ Ζυγομαλάς
 • ὠνομάσθη, ζυγοστατεῖν ὠρισμένος, καὶ τὰ μέτρα τῆς ἀρχῆς διευθε-
 • τεῖν· καὶ μετὰ Μιχαῆλον Ἰωάννης Ζυγομαλάς, ὃς καὶ μετόπισσον
 • εἰς Ναύπλιον Ἄργεῖοι γὰρ τὸ ἀνέκαθεν ἡμεῖς· καὶ μετὰ Ἰωάννην
 • Εὐστάθιοις ὁ ἐμὸς πάππος· εἴτα πατὴρ Ἰωάννης ὁ ἐμὸς, καὶ ἐγὼ
 • σὺν Θεῶ, ἔχων ἀδελφὸν ἓνα καὶ ἀδελφὰς δύο, μετοικήσαντες αὐθις
 • ἀπὸ Ναυπλίου πρὸ κς' ἐτῶν ἐνταῦθα, αἰτίου ὄντος καὶ ἀξιώσαν-
 • τος τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωάσαφ, τῶν μαθημάτων
 • ἕνεκα, ἵνα μεταδῶ ταῦτα· οὐδεὶς γὰρ ἦν τότε ὁ διδάσκων γράμ-
 • ματα· καὶ ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνῶν φωνὴν καὶ τέχνην εἰς μαθητάς
 • μέ ἐξ ὧν εἰσιν οἱ πλείους. . . Εὐχὴν Σολομώντιον εἶχε καὶ ἔχει τὸ
 • γένος ἡμῶν οὔτε πλοῦτον, οὔτε πένιαν, ἀλλὰ τὰ δέοντα, καὶ οὔτε
 • τῶν περιδλέπτων οὔτε τῶν ἀφανῶν, μούσαις συνόντων καὶ ὑπηρε-
 • τούντων αὐταῖς καὶ τῇ μεταδόσει τούτων, καὶ ταῖς ἐπιστήμαις
 • βοηθούμενοι καὶ τρεφόμενοι (**).

Ὁ Ἰωάννης παιδευθεὶς ὑπὸ Ἀρσενίου Ἀποστόλη (**), μετέβη ὡς διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσκλήσει, τοῦ μαθητοῦ του (*) πατριάρχου Ἰωάσαφ Β', κατὰ τὸν τέταρτον χρόνον τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ (1555). Τιμηθεὶς τῷ ὀρφικῷ τοῦ ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐδίδαξε τὴν τε Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν εἰς πολλοὺς μαθητάς,

(*) Ἑλληνομν. σελ. 327.

(**) Turcogrovia, σελ. 92.

(*) Ἐπιθ. Βίον Μανουὴλ Κορινθίου, σελ. 128. σμ. 1.

(**) Διοφάντου Χρονογράφος.

ἐξ ὧν δεκαπέντε ἔζων τῷ 1581, καὶ δέκα ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει (*).

Τοῦ λογίου τούτου μνημονεύονται περιωθέντα τὰ ἐξῆς συνταγμάτια.

— Ἐγχειρίδιον Γραμματικῆς γραφῆν τῷ 1544. (ἐν τέλει ὑπάρχει τοῦ αὐτοῦ Συνομαλῆ λατινιστὶ ἐπιστολὴ πρὸς Ἰω. Φορίστην, καὶ Φρ. Βαθόριον. Ἀνέκδοτον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Τουρίνου) (**).

— Σημειώσεις εἰς Δημοσθένην.

— Λόγος εἰς ἑκατον Λουκά Μιχαῆλ διοικητοῦ Κύδωνος (**).

— Ἐπίγραμμα εἰς αἶνον τῆς λαμπροτάτης ἢ ὑψηλοτάτης Βουλῆς τῶν Δέκα.

— Ἐπιστολαὶ διάφοροι, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Κρουσίου ἐν Τουρκογραφίᾳ.

Μιχαῆλ Σοφριανός.

Χίος, σπουδάζας καὶ διδάξας ἐν Παταβίῳ. Ἐπαναστρέψας δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπανῆλθεν εἶτα περὶ τὰ μέτα τῆς ἑκτῆς δεκάδος τοῦ 17^{ου} αἰῶνος εἰς Ἰταλίαν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Τῷ 1563 ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάνης Β' ἀποφασίσας ν' ἀφαιρέσῃ τὴν νῆσον Κύπρον ἀπὸ τῶν Ἑνετῶν, μεθ' ὧν συνθήκαι εἰρήνης τὸν συνέδεον, ὑπέβαλε τὸ βούλευμα εἰς τὸ συμβούλιον, πρὸς εὔρεσιν ἀποχρώσεως προφάσεως· οἱ σύμβουλοι τῷ προέτειναν ἵνα ὀπωσδήποτε λάβῃ τὰ ἐπὶ τῆς νήσου δικαιώματα τοῦ Σαβοῦκου οἴκου· ὅθεν ἐπεφορτίσθη ὁ μέγας βεζίρης Σουλεϊμάν-πασὰς ἵνα προσκαλέσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὸν Νικόλαον Πετροκόκκινον, εὐπατρίδην Χίον, καὶ ἀντιπρόσωπον τότε τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας· παρὰ τοῦ Χίου τούτου ἔμαθεν ὁ μέγας βεζίρης λεπτομερῶς τὰς ἐπὶ τῆς Κύπρου ἀξιώσεις τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Ὁ Πετροκόκκινος ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς Πύλης τὴν διαπραγματεύσειν τῆς μεταβιβάσεως τῶν δικαιωμάτων, ἦλθε τὴν 20 Φεβρουαρίου 1564 εἰς Νίκαιαν, ὅθεν μεταβάς εἰς Πεδεμόντιον διεκοίνωσεν εἰς τὸν δούκα τῆς Σαβοΐας τὸ αἴτιον τῆς ἀποστολῆς του· μετὰ πολλὰς ὁμως συζητήσεις ἀπεφασίσθη ν' ἀναβληθῇ ἡ διαπραγματεύσεις.

Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ δούξ, ἵνα μᾶλλον φωτισθῇ περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ πραγμάτων, προσέλαβε, συστάσει πιθανῶς τοῦ Πετροκόκκινου, τὸν Μιχαῆλ Σοφριανόν, ἐξάδελφον τούτου, ἀναθέμενος αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του. Ἐνεργητικῆ ἕκτοτε ἀλληλογραφία ἐτηρήθη μεταξύ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Πύλης, διὰ μέσου τοῦ Σοφρι-

(*) Ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος ἀλλαγῶ τοῦ Τουρκογραφίας.

(**) Fabricii Bibliotheca Graeca XI, σελ. 655.

(*) Αὐτόθι· σελ. 274.

νοῦ καὶ τοῦ τότε πανισχύρου Ἑβραίου Ἰωσήφ Νάζη, εὐνοουμένου τοῦ σουλτάνου Σελίμη. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐνεργὸν μέρος ἔλαβε καὶ ὁ Χίος Νικόλαος Ἰουστινιάνης, ἀντὶ τοῦ Πετροκοκκίνου, σταλέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας ὡς διοικητοῦ τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ κτήσεων· οὐδὲν ὅμως τέλος παρήχθη, διότι μετ' οὐ πολὺ ἡ Κύπρος ἐγένετο Ὀθωμανικὴ ἐπαρχία, ὁ δὲ δούξ τῆς Σαβοΐας, ὡσεὶ ἀντεκδικούμενος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων φοβερὰν ἐκείνην συμμαχίαν, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν ἐν Ναυπάκτῳ καταστροφὴν τῶν Μουσουλμάνων (1).

Ὁ Σοφριανὸς ἀπέβιωσεν ἐν ἀνθρᾷ ἡλικίᾳ, ὡς δαίκνυται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος, ὅπερ ὁ Οὐόλριος ἐξυμνῶν τὴν παιδείαν του ἐποίησε.

Τὸν σοφὸν αἶσα βареia ὑπέλιζετο, αἴ! Σοφριανόν,
 Ἄνθουθ' ἡλικίῃ, σώματι, φρεσσι, τύχῃ.
 Πενθείτω δὲ τὸν ἄνδρα Χίος, σύμπασά θ' Ἑλλάς,
 Ἦν πάλιν ἐξ Αἴδου φῶς προσέηκεν ἰδεῖν.
 Πενθούτων χάριτες, Μοῦσαι, Κυθέρια, Ἀπόλλων.
 Πενθούτων ἀρετῆς οἷς σοφίης τε μέλει,
 Καὶ οὐ μάλιστα φίλην Σειρὴν, μίγ' ὀδύρει τ' ἀνδρὶ,
 Θ' ἤμισυ τῆς βιοτῆς συγκαταθαπτομένη.

Ὁ Σοφριανὸς ἐξέδωκε, τῷ 1570, Σχόλια εἰς τὸν Αἰσχύλου, καὶ μετέφρασε λατινιστὶ τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, τυπωθὲν ἐν Λειψίᾳ 1569 (2).

Πρὸς τούτοις ἔγραψε καὶ τὰδε.

- Ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλη.
- Ἐπιστολαὶ περὶ Ἀριστοτέλους.
- Διάφορα ἐπιγράμματα (3).
- Ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἐν Βενετίᾳ ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου (4).

Τινὰ τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μιχαὴλ μετεκομισθησαν τῷ 1606 εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Σοφριανοῦ, πιθανῶς ἀπογόνου αὐτοῦ (5).

Ἐλευθέριος Ῥόδιος.

Μοναχὸς ἀκμάζων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πατρίδος του (1522), καὶ ἀποθανὼν τῷ 1545. Ἐγράψεν ἱστορίαν τῆς Ῥόδου κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἀγνωστον δ' εἰ περισεζομένην τανῦν. Τῷ 1825

(1) Mas-Latrie, Histoire de l'île de Chypre, tom. III, σελ. 557—8.

(2) Βλαστοῦ Χακὰ Β'.

(3) Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 714.

(4) Κατεχωρήθη εἰς τὸ περὶ Συνακτικῶν σύγγραμμα Ζαχαρίου Σκορδουλίου.

(5) Ἑλληνομν. σελ. 263. Τοῦ Μανουὴλ τούτου ὠρίζεται ἐν τοῖς χαρτοφυλακείαις Μεσιολάνων ἐπιστολὴ ἑλληγιστὶ πρὸς τὸν δούκα τῆς αὐτῆς πόλεως.

ὁ συνταγματάρχης Ῥοττιέρος ἰδὼν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐλευθερίου ἐν Ῥόδῳ εἰς χεῖρας Παπαευθυμίου τινος, περιγράφει ὡς ἐξῆς τὸ χειρόγραφον.

« Ἦτο χειρόγραφον μικροῦ τετάρτου σχήματος ἐκ σελίδων 80, εὐαναγκώστου γραφῆς, περιέχον τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥόδου εἰς τὴν καθολομένην τῶν Ἑλλήνων γλώσσαν. Τὸ χειρόγραφον ὅπερ εἶδον εἶνε μεταγενέστερον ἀντίγραφον ἐκ παλαιότερου χειρογράφου, ἀντιγραφὲν τῷ 1676 ὑπὸ ἐτέρου Ῥοδίου, Δαζάρου Χρυσοπούλου ὀνομαζομένου. Ὁ κάτοχος μοι εἶπεν ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν νῆσον δύο ἕτερα ἀντίγραφα, ἐξ ὧν τὸ ἐν πιθανῶς ἦτο τὸ πρωτότυπον » (1).

Ὁ Lacroix πολὺ ἐρευνήσας πρὸς εὑρεσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἐλευθερίου, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ (2).

Ἰακώβος Βασιλικός.

Ἐγεννήθη κατὰ τινὰς εἰς Κρήτην, κατ' ἄλλους εἰς Σάμον, καὶ κατ' ἄλλους εἰς Κερασσοῦντα. Γραμματεὺς χρηματίσας Ἰακώβου τινος Ἡρακλείδου, τιτλοφορομένου δεσπότης Σάμου, Πάρου, καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὑπεξήρσεν, ἐκείνου θανόντος, διάφορα χρυσόβουλλα, πλείστην ὅσῃν τὴν ὑπόνοιαν δολιότητος παρέχοντα, καὶ προσελθὼν εἰς Κάρολον Β' τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, παρέστη ὡς ἐξ οἴκου αὐτοκρατορικοῦ καταγόμενος· ὁ δὲ μονάρχης ἀπατηθεὶς ἐπεκύρωσεν εἰς τὸν Βασιλικὸν τὸν τίτλον δεσπότης τῆς Σάμου καὶ Πάρου, ἐν ᾧ πρὸς τοῦτο οὐδεμίαν ἐκέκτητο ἀρμοδιότητα, τῷ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ ὀνομάζῃ δόκτορας, πρωτονοταρίους, καὶ ἐστεμμένους ποιητὰς, καὶ τῷ ἀπένευμε πολλοὺς τίτλους δι' ὧν ἐκεῖνος πομπωδῶς ἐκοσμεῖτο γραφόμενος « Μαρκέτιος, Δεσπότης Σάμου καὶ Πάρου, ἱππεὺς τοῦ ἀνωτάτου Καίσαρος καὶ κόμης Παλατίνος. » Διὰ τῆς Πολωνίας εἰσῆλθεν ὁ Ἰακώβος εἰς Μολδαβίαν, ἐνθα κατὰ πρῶτον μὲν παρέστη ὡς συγγενῆς Ῥοξάνδρας συζύγου τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Λεπουσιάνου, βραδύτερον δὲ δι' ὑποθετικῆς γενεαλογίας παρέστη ὡς ἀπόγονος τῆς ἀρχαίας Μολδαβικῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ εἰς Τρανσυλβανίαν, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Πολωνίαν καὶ ἐζήτησεν ἄσυλον παρ' Ἀλβέρτῳ, παλατίνῳ τῆς Σιραδίας, ὅστις τῷ ἐδάνεισε καὶ δεκακισχίλια δουκάτα ὁπωσ

(1) Rottiers, Monuments de Rhodes, σελ. 389.

(2) Iles de la Grèce, σελ. 158.

στρατελογίῃ· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις ὁ Βασιλικὸς ὑπῆρξεν ἀτυχὴς, ἀλλὰ τῇ συνδρομῇ Φερδινάνδου τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγρικῆς Βασιλείας, συναγαγῶν χιλίους ἰππεῖς, κατεπολέμησεν ἐπιτυχῶς τὴν 10 Νοεμβρίου 1562 τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· ὁ τότε μέγας βεζὴρς σφοδρῶς ἐπέπληξε τὸν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρέσβυν τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου, διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλικὸν χορηγηθεῖσαν συνδρομὴν, καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος παρεπονήθη εἰς τὸν ἀρχιδούκα δι' ἐπιστολῆς· ἀλλ' ὁ Βασιλικὸς πῆψας πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπαυξήσας κατὰ δεκαμισχίλια δουκάτα τὸν ἐτήσιον τῆς Μολδαβίας φόρον, ἐπέτυχε νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὀργὴν τῆς Πύλης, καὶ ἀποσταλμένος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἐκόμησε τὴν κούραν, καὶ τ' ἄλλα τῆς ἡγεμονικῆς ἀξίας ἐν Μολδαβίᾳ σύμβολα.

Ἄλλ' ὅμως ἡ διοίκησις τοῦ ἐπιδάτου, τυραννικοῦ καὶ λίαν φιλαργύρου ἀναδειχθέντος, δὲν ἔλειψεν ἐντὸς μικροῦ νὰ τῷ παρασκευάσῃ πολυαριθμούς ἐχθρούς. Ἦρπασε τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευὴ τῶν ναῶν, καὶ ἐκοψεν ἴδια νομίσματα, ἐπέβαλε φόρον ἐνὸς δουκάτου εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, ἐψήφισε ποινὴν θανάτου εἰς τὴν διγαμίαν, προσεκάλεσεν ὡς διδασκάλους τοὺς Γερμανοὺς Σόμερον καὶ Πευκῆρον, καὶ δι' ὅπαδῶν του ἐκήρυξεν ὅτι τὴν πρωίαν τῶν Χριστουγέννων τῷ ἐράνησαν τρεῖς ἄγγελοι κρατοῦντες τρεῖς χρυσᾶ στέμματα, ὡς σύμβολα τῆς μελλούσης κυριαρχίας του ἐπὶ τῶν τριῶν κρατῶν, Μολδαβίας, Βλαχίας, καὶ Τρανσυλβανίας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἐράνη φορῶν χρυσοῦν στέμμα, μεταλλάξας συνάμα τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰάκωβος εἰς τὸ προσφιλὲς τοῖς Μολδαβοῖς Ἰβάν. Ἐν τούτοις οἱ εὐγενεῖς τῆς Μολδαβίας συνομόσαντες κατ' αὐτοῦ, προσεκάλεσαν εἰς βοήθειαν ἀξωματικόν τινα, καλούμενον Τόμσαν, πρὸς ὃν προσέφερον καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἡγεμόνος. Κλεισθεῖς λοιπὸν ὁ Βασιλικὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Σουτζάδας, ὑπέστη τρίμηνον πολιορκίαν· ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τέλους νὰ ἐξέλθῃ κατέφυγε πρὸς τὸν Τόμσαν, ὅστις τὸν ἐφόνευσε πατάξας διὰ σιδηρᾶς βέβδου. Καὶ ἡ μὲν σύζυγος αὐτοῦ κατεκλείσθη εἰς ἓν μοναστήριον, τοῦ δὲ υἱοῦ του Δημητρίου ἐφείσαντο μὲν τῆς ζωῆς, ἀπέταμον δὲ, κατὰ τὸ τότε παρὰ τοῖς Μολδαβοῖς ἔθος, τὸν δεξιὸν βῶθωνα, ὡς σημεῖον τοῦ ὅτι πᾶσα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μολδαβίας ἀξίωσις ἐναυγάησε πλέον.

Ὁ Βασιλικὸς εὐπαίδευτος ὢν, ἰδρύσατο τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὴν

βιβλιοθήκην τοῦ Κοτνάρ, συνέδρασαν ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν περι-
κλετῆ Φίλιππον Μελάγχθωνα, καὶ δυνάμει τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος
Καρόλου ἀπονεμηθείσης· αὐτῷ ἐξουσίας ἔσπεψε καὶ δύο ποιητάς.

— Ἐγραψε λατινιστὶ καὶ ἐξέδοτο ἐν Βυρτεμβέργῃ σύγγραμμά τι περὶ
ἱστορίας (*).

Ζαχαρίας Σκορδύλιος.

Ὁ ἐπιλεγόμενος Μαραφάρᾶς, ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης· σπουδάσας
ἐν Παταβίῳ διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ (**). Εἰς κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις
Βιβλιοθήκης, περιέχοντα ἐξηγήσεις τοῦ Ζωναρᾶ εἰς τοὺς κανόνας, ἀνα-
γινώσκεται·

« Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ Ζαχαρίου ἱερέως πόνος τοῦ Κρητὸς τοῦ κατὰ
κόσμον Σκορδυλίου, τὸ δὲ παρπέκλῃν Μαραφάρᾶ.

- « Ρίζα φῶ τοῦ φθόου φθόνος,
- » Καὶ καρπὸς τοῦ φθόου πόνος.
- » ἀφξβ', Ἐνετίησιν ».

Ἐπιμελήθη καὶ διώρθωσεν ἐν ἔτει 1563 τὸ ἐκδοθὲν Ὁρολόγιον, ἐφ' οὗ ἀνα-
γινώσκονται. « Τὸ παρὸν Ὁρολόγιον ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις ἐν οἰκίᾳ Ἀνδρέου
» τοῦ Σπινέλου, Μονεταρίου τῆς ἐκλαμπροτάτης τῶν Ἐνετῶν, ἐπιμελεῖα τε
» καὶ διορθώσει Ζαχαρίου ἱερέως Σκορδυλίου Κρητὸς τοῦ ἐπιλεγομένου Μαρα-
» φάρᾶ, καὶ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
» κυρίου Ἰωάσαφ. Ἔτει τῇ ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν
» Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφξγ' ». Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ πρόκειται ἐκάστου μηνὸς ἡμε-
» ρογραφία παριστάσα τὰ προσπίπτοντα κατ' αὐτὸν ἀγροτικὰ καὶ οἰκονομικὰ
» ἔργα, καὶ διστιχῶν ἐπίγραμμα αἰνεττόμενον αὐτά.

Ἐν τίτῳ προστίθεται τοῦ αὐτοῦ Ζαχαρίου, Σύνταγμα ἐκ τῶν θεῶν καὶ
ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων τῶν ἀγίων πατέρων· καὶ
περὶ τῶν Τεσσαρακοσῶν καὶ Νηστειῶν τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ τίνα ἔνοιαν ἐκ-
στη ἔχει.

Τῷ 1588 ἐξίδωκεν ἐν Βενετίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Πέτρου Τζανέτου καὶ ἐπιμελεῖε
Γεωργίου ἱερέως Βλαστοῦ Κρητὸς, τοῦ ἐπονομαζομένου Πουσιαλέτου—Περὶ
συγγενείας βαθμῶν ἢ συνοικεσιῶν. Εἰς τὸ προμετώπιον τῆς ἐκδόσεως, κάτω τοῦ
ὀνόματος τοῦ Ζαχαρίου, εὐρηται τὸ ἐξῆς διστιχόν·

Χαρτοφύλαξ πάρος ἀγχιστεῶν πείσματα λύσειν

Ἐρμείη τέχνη, νῦν δ' ἱερέος ἀλιτρός.

Εἰς δὲ τὴν ἀκόλουθον σελίδα ὁ ἐξῆς τίτλος. « Περὶ τῶν τῆς συγγενείας
» βαθμῶν συνοπτικὴ συλλογὴ ἐκ διαφορῶν συνθεθεῖσα παρὰ Ζαχαρίου ἱερέως

(*) Antonii Mariz Gratiani, de Ioanne Heraclide Despote Valacorum—
Köhne, Revue d'Archeologie—Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman—Engel,
Histoire de Moldavie—Σταματιάδου, Σαμιακά τόμ. β'.—Crusii, Turcogræcia.

(**) Inscrizioni della Università di Padova.

» Σκορδύλιου Κρητός, τοῦ ἐπονμαζομένου Μαραφαῖ, καὶ ἱπτροῦ τοῦ
 » τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου, σὺν τοῖς
 » ἄλλοις κατεστρώθη Μανουῆλου ἱεροδιακόνου καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς
 » μεγάλης ἐκκλησίας ἔκδοσις ἀπλουστερά τε καὶ συντομωτέρα, συνθεθεῖσα
 » παρ' ἡμῶν ἀρίως καὶ ἐκδοθεῖσα ὀρισμῶ τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη τοῦ
 » οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰερεμίου ».

Ἐν τέλει καταχωροῦνται — Σχόλιον διασαφητικὸν « περὶ τῶν τοῦ θεοῦ
 » βαπτίσματος Βαλαμῶν (γρ. βαθμῶν) τοῦ αὐτοῦ Ζαχαρίου ἱερέως — Στίχοι
 » ἱαμβικοὶ εἰς τὴν ὑπερῶριαν Θεοτόκον, καὶ ἕτεροι εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ Ἐνι-
 » τήσι ναοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Γραικῶν ».

Εἰς τὸν Σκορδύλιον ἀποδίδονται — « Ἀνταποκρίσεις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰς
 » ἐρωτήσεις ἰδ' τοῦ Κλαυδίου (γρ. Καρίλου) τῆς Γούιτης, καρδινάλειος
 » Λουθηραγγίας », δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Δαμίου ἐν Φλωρεντίᾳ 1738 (Deliciae
 Eriuditorum).

Μετ' ἐπαίνου ἀναφέρει τὸν Ζαχαρίαν ὁ Φραγκίσκος πρεσβύτερος ὁ Τουρ-
 βρινός εἰς τὰ ἑλληνικὰ προλεγόμενα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐν Βενετίᾳ τῷ
 1763 διαταγῶν τῶν Ἀποστόλων λέγων, « Ζαχαρίας ἱερεὺς Κρής ὁ Σκορδύλιος,
 » ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ λόγου ἔμπειρος ».

Εἰς τὴν ἐκδοσιν ταύτην τοῦ Τουρβριανοῦ εὐρηται ἡρωελεγείον ἐπάγγελμα τοῦ
 Ζαχαρίου δωδεκάστιχον (*).

Λεόντιος Εὐστράτιος.

Ἐγεννήθη εἰς Κοιλάνον τῆς Κύπρου, καὶ ἐχηρμάτισεν ἄξιος μαθη-
 τῆς Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου. Διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν, προσκολληθεὶς εἰς τὴν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Ματ-
 θαίω. Ἐπεσεκέσθη, χάριν ἰσως διδασκαλίας τὴν Κέρκυραν καὶ Ζάκυν-
 θον, ὅθεν ἐγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς Μαργούνιον. Ἱεροδιάκονος ἦδη ἐπα-
 νίστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐδίδαξεν ἐπ' ὀλίγον τὰ ἑλληνικὰ
 ἀπεβίωσεν ἡγούμενος τῆς ἐν Λευκασίᾳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου
 τοῦ Πίπῃ ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ μαθητῆς καὶ συμπο-
 λίτης αὐτοῦ Νεόφυτος Ῥοδινός λέγει περὶ τούτου « σοφὸς ἄνθρωπος,
 διδασκτὴς καλοπίχρος, διδάσκαλός μου· εὐρίσκονται κάποιαι ἐπιστα-
 λαί του τυπωμένας ».

Ἀλέξανδρος Νερούλης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸ 1520· ἐσπούδασεν ἐν Πατασίῳ, καὶ
 εἰτα μεταβὰς εἰς Ῥώμην ἀνηγαρεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ
 τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πα-
 τρίδα του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ ἐξεπαιδεύσε τοὺς νέους, πρὸς χρῆ-

(*) Ἑλληνισμ. σελ. 306—29.

σιν τῶν ὁποίων καὶ συνέγραψε Λεξικὸν Ἑλληνογραικικόν, Γυμνασίας Τραμματικῆς, καὶ Ἐπιστολᾶριον.

Προσκληθεὶς εἰς Πατάβιον ὡς καθηγητῆς, ἐδίδαξεν ἐκεῖ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ συνέγραψε·

- Χρονογραφίαν μερικὴν.
- Μῦθον τοῦ εὐρίσκειν τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνός.
- Εἰδήσεις πῶς εὐρίσκεται τὸ νομικὸν Φάσκα τῶν Ἑβραίων.
- Πασχάλιον.
- Συλλογὴν τῶν ἀπαστολικῶν κανόνων.
- Κεφάλαια διάφορα περὶ ἱερωνύμης.
- Πραγματεῖαν περὶ μοιχείας.
- Σκέψεις περὶ θεολογίας καὶ περὶ τῶν παλαιᾶ ἱστορικᾶ.
- Πόσα ἀριθμοῦνται τὰ πταίσματα τοῦ Κέν.
- Ἐκθεσὶν τῆς ἐν 1534 ἀλώσεως τῆς Κορώνης.
- Μικρὸν χρονικὸν περὶ Ἀλιτζέρης.
- Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πῶς ἔκτισε ναοὺς ἕξ.
- Κανόνας περὶ παρθενίας.
- Περὶ δισυλλάβων, τρισυλλάβων, τετρασυλλάβων, πεντασυλλάβων καὶ ἑξασυλλάβων ποτῶν μετρικῆ.
- Προομιον εἰς Ῥητορικὰ γυμνάσματα.
- Ἐξήγησιν Σικελικῆς σημαίας.
- Ἀποφθίγματα καὶ νοθεσίας.
- Σημειώσεις ἐξ Ἀλεξάνδρου Τραλλιανοῦ, καὶ Γαληνοῦ.

Ὁ Νερούλης διέτρεξε ἀλληλογραφίαν μετὰ Ἀητοῦρχου, Δεκαδίου, Δεδέρη, καὶ Ἰωάννου Ζυγομαλά.

Κατάκεινται δὲ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀνέκδοτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ταυρίνου (*).

Θεοδόσιος Ζυγομαλάς.

Ἐγεννήθη τῷ 1544 ἐν Ναυπλίῳ ἀπὸ Ἰωάννου, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐγένετο. Ἀριχθεὶς μετὰ τοῦ πατρὸς του εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1555, διωρίσθη μετ' οὐ πολὺ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα Ὀκτωβρίου τοῦ 1576 ἐστάλη ὑπὸ Ἱερεμίου Β', ὡς πατριαρχικὸς ἑξαρχος, εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς εἰσπραξίν τῆς ζήτησις μισθίας ταλαιπωρίας ὑποστάς ἐν τῷ ταξιδίῳ προσωμίσθη, ἕνεκα τρικυμιῶν εἰς Τήνον, ὑποκειμένην τότε τοῖς Ἐνετοῖς, καὶ ῥαδιουργία τοῦ ἐκεῖ λατίνου ἐπισκόπου συνελήφθη. Μετὰ εἴκοσι μηνῶν ἀπουσίαν ἐπανήλθεν εἰς Βυζάντιον, ὅπου καὶ ἐνυμφεῖσθαι τὴν Εἰρήνην Μοσχίνην (1578).

(*) Π. Χιώτου, Πανδώρα ΙΑ', σελ. 407.

Ἦν δι' ἐπιστολογραφίας συνήθης Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ, πρὸς ὃν ἐπέμφε διαφόρους ἐπιστολάς, σπουδαίας διὰ τὴν τότε κατάστασιν τῆς γλώσσης, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ζήτην.

Συγγράμματα.

- Περὶ ἐπιστῶν πόλεων καὶ μητροπόλεων ἐκθεσις.
- Περιοδεία εἰς τὸ Αἰγαίον.
- Θέματα.
- Ἱστορικὸν νέον.
- Παραινετικὸν πρὸς τοὺς νέους.
- Περὶ τοῦ ὄρου Σινᾶ, καὶ τοῦ Ἄθωνος, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν.
- Ἐπιτάφιον εἰς τὴν μητέρα του Γρατζιόλαν.
- Περὶ τῶν πολιορκιῶν καὶ τῆς παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς τωρεσινῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.
- Βίος Διονυσίου Ἀρειοπαγίτου.
- Ἀπόκρισις εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ἐν Τυβίγγῃ Θεολόγων, γραφεῖσα κελεύσει τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου.
- Ἐπιστολαί.

Ἐκ τῶν πονημάτων τοῦ Ζυγομαλά τὰ μὲν πλείω ἐξεδόθησαν ὑπὸ Κρουσίου, καὶ Δαβίδ Χυτραίου, τὰ δ' ἀνέκδοτα περισώζονται ἐν Τυβίγγῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γερμανίας. Τὸ δὲ κατ' Αἰγαίον ὀδοιπορικὸν τοῦ ὁ Δουκάγγιος παραλαβὼν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης Οὐλρίκου Ὁβρέχτ, μνημονεῖ ἐν τῷ Γλωσσάρῳ.

Μαλαξοί.

Νικόλαος Μαλαξός. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐξέπαιδεύθη, πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὸν σοφὸν Ἀντώνιον τὸν Μέγαν Ῥήτορα. Νυμφευθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς ἱερέως τινος καὶ σακελίωτος τοῦ κλήρου Ναυπλίου ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ ἐτιμήθη ὕστερον τῷ ἀξιώματι τοῦ πρωτοπαπᾶ Ναυπλίου.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1533 ἐνσκήψασαν εἰς Ναύπλιον πανώλη ὁ Μαλαξὸς ἀπώλεσε δύο υἱούς, καὶ προσβληθεὶς ἐκ τοῦ μολύσματος διὰ θαύματος διέφυγε τὸν θάνατον.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς πατρίδος του ὁ Νικόλαος μετόπισσε πανοικεῖ εἰς Βενετίαν κινδυνεύσας κατὰ τὸν πλοῦν ἐκ λαίλαπος.

Ὑστερον ἦλθεν εἰς Κρήτην, καὶ ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐξέμετρησε τὸ ζῆν.

Συγγράφειν ὁ Νικόλαος κατὰ πλάτος τὸ μαρτύριον τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ

ἔξ Ἰωαννίνων, μαρτυρήσαντος τὴν 18 Ἀπριλίου 1526 (*), διὰ τῶν λειψάνων τοῦ ὁποίου ὁ εὐσεβὴς πρωτοπαπᾶς ἑθεράπευσε πολλὰς νόσους. (**).

Ἐκτὸς τούτου μνημονεύονται ἔτι τὰ ἐξῆς συγγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ Μαλαξοῦ.

— Ἀκολουθεῖν εἰς διαφόρους ἀγίους, ὅταν οὐκ ἔστι μνηαῖον ψαλλόμενον εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ εἰς ἕνα ἢ εἰς πολλούς. Εἰς τὸ ὑποσελίδον τοῦ χειρογράφου κείνται δύο αὐτοῦ Ἰαμβικὰ ζυθμικὰ ἐπιγράμματα, τὰ ἐξῆς.

Ἀποστόλοισιν ὑποφήταις τ' ἐνθίοις
καὶ ἱερομάρτυσι καὶ ἀσκουμένοις
δοσιάθλοισι γυναιξὶ καὶ ἀσκητριαῖς
ὁ Πρωτοπαπᾶς τόδ' ἀκωνύμως φέει.

Μάρτυσι θείοις σὺν σοφοῖς ἀρχιθύταις
σὺν δοσιμάρτυσι τοῖς ἀθληφόροις
θύτης Μαλαξῶς Νικόλαος νῦν μέλπει.

Καὶ τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην μετρικὴν εὐφυῖαν εἰς λείπει νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἀκολουθιῶν του, διεξάγων πάντοτε αὐτοὺς μὲ ἔμμετρόν τινα ἀκροστιχίδα τελευτῶσαν εἰς τὸ ὄνομά του.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀκολουθιῶν τούτων, εἰς εἴκοσιν ἀριθμουμένων, ἐφιλοπόνησεν ὁ Νικόλαος— Ἀκολουθεῖν Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καθὼς καὶ τροπάρια ἰδιόμελα, εἰρμῶδες κτλ. συχνάκις παρίνειρεν εἰς τὰ Μηναῖα καὶ τὸ Πεντηκοστήριον.

Πρὸς δὲ— Περὶ σημασίας τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐν τῷ εὐλογεῖν τὸν χριστιανώτατον λαόν. (συνεξεδῆθη τῷ Ἐιρηολογίῳ).— Κανόνα ἱκετήριον, μνημονευόμενον ὑπὸ Φαβριλίου (in lactuosissimum ab urbe Nauplio discessum), καὶ— Διήγησιν περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ ὑπὸ τῶν ἀγίων καὶ ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ Μαρτύρων Εὐστρατίου, Αὔξεντιου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου, καὶ Ὁρέστου, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Χίου ἐν τῷ Κειτορικῷ τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς (σελ. 443—47).

Μαρουλὶ Μαλαξῶς. Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Ναυπλίῳ ἐκ Δημητρίου Μαλαξοῦ, ἱερέως καὶ οἰκονόμου τῆς μητροπόλεως Ναυπλίου καὶ Ἄργους, καὶ ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Νικολάου.

Ἐν ἔτει 1563 ὡν νοτάριος τῆς μητροπόλεως Θηβῶν τῆς Βοιωτίας, συνέλεξεν ἐκ διαφόρων καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν καθ' ἑαυτὸν γλῶσσαν τὸν Νομοκάνονα, τῷ δὲ 1577 εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔγραψεν, ἢ μᾶλλον μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν.

(*) Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου συνωψίσθη ὁ ἐν τῷ Νέῳ Μαρτυρολογίῳ βίος τοῦ αὐτοῦ ἀγίου, τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖται, ὡς προεῤῥέθη, ἔγραψεν Ἰουστίνος ὁ Δεκάδικος, καὶ Ἀντώνιος ὁ μέγας Ῥήτωρ διδάσκαλος τοῦ Μαλαξοῦ.

(**) Μαρτύριον ἀγίου Ἰωάννου ἐν Νέῳ Μαρτυρολογίῳ— Φιλητᾶς ἐν Πανδώρα φυλ. 162.

Συγγράμματα.

— Νόμιμον συλλεχθὲν ἐκ διαφόρων ἀναγκαίων κανόνων τῶν θείων καὶ ἱερῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ ἑτέρων ἀγιωτάτων ἀρχιερίων, καὶ τικῶν Νεαρῶν βασιλικῶν Νόμων καὶ ἄλλων τικῶν μεταφρασθὲν εἰς κοινὴν φράσιν παρὰ Μανουὴλ Μαλαζοῦ τοῦ Ναυπλίου ἐκ τῆς Πελοποννήσου. (Ἐν τοῖς προλεγομένοις γράφει τὰ ἐξῆς « Ἦνυσται αὕτη ἡ βίβλος ἐν τῇ περιφήμῳ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Θηβῶν τῆς Ἑπταπόλου, ἣτις ἐστὶν ὁ ναὸς τοῦ αὐτοῦ ἐνδόξου Ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐπὶ τοῦ καλῶς καὶ θαυμάσιως ταύτην ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοκοσμήτου Μητροπολίτου ὑπερίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Βοιωτίας, καὶ τὸν τόπον ἀπέχοντος τοῦ Σίδης, κυρίου Ἰωάσαφ, ὃ οἱ γεννήτορες, θεοφιλεῖς, ἐλεήμονες, καὶ ἱερεῖς τίμιοι καὶ θεοσεβεῖς Μακρεῖς αὐτῶ τὸ ἐπίκλην, καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἡ θεοφύλακτος νῆσος Ζακύνθου, παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐταλοῦς καὶ ἐλαχίστου δούλου αὐτοῦ Μανουὴλ νοταρίου τοῦ Μαλαζοῦ τοῦ ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου, ἐν ἔτει Ἰωθ' Ἰνδ. ς' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀπὸ δὲ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς κατὰ σάρκα γενήσεως αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν Ἰνδ. 42 ». Μετὰ τοῦ Νομοκάνονος συνέχεται καὶ Κοσμικὴ χρονογραφία συνεχιζομένη μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ῥόδου (1522) καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν παραχωρήσεως εἰς Σουλεϊμάνην Β' τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας (1529), γραφεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μαλαζοῦ).

— Πατριαρχικὴ Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1454 μέχρι τοῦ 1578. (ἰδμοσιεύθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ (σελ. 407—484), καὶ ἐπ' ἰσχύτων (1849) μετετυπώθη ὑπὸ Ἑμμανουὴλ Βεκκίρου ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Βυζαντινῶν τῆς Βόννης.

- Βιβλίον γνωμικόν.
- Στιχηρὰ ἰδιώματα.
- Πελοποννησιακά (!).

Γρηγόριος Μαλαζὸς, Ναυπλιεὺς καὶ οὗτος συγγενεῶν τοῖς ἄνω, ἔγραψε — Κανόνα εἰς τὴν ἁγίαν δημοσίον, ἀδιαίρετον, καὶ ζωοποιὸν Τριάδα, οὗ ἡ ἀκροστοχίς,

Τὸ τρισήλιον τῆς θεότητος φῶς
 οὖν ἀρχαγγέλας ἀσιγήτως δοξάζω
 Γρηγόριος ὁ Μαλαζὸς κατὰ πόθον.

Ἱερεμίας Β'.

Ἐξ Ἀγχιάλου, ὁ ἐπονομαζόμενος Τρανός. Ἐξεπαιδεύθη πρῶτον παρ' Ἱεροθέῳ Μονεμβασίας, Ἀρσενίῳ Τορνόβου, καὶ Δαμασκηνῶ Ναυπάκτου, εἶτα δὲ καὶ παρὰ Ματθαίῳ Κρητικῶ, μαθητῇ τοῦ Ἀρσενίου (*).

(*) Fabricii Biblioth. Græca, XI, σελ. 668—Φιλητᾶς ἐν Πανδώρα π. 162 ἔ 193.

(*) Δωροθέου, Σύνοψις ἱστοριῶν.

Προχειρισθείς Μητροπολίτης Λαρίσσης, προσεκλήθη εἶτα εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ὡς διάδοχος τοῦ Μητροφάνου Γ' (1572). Μεγαλοπρεπῆς φύσει, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος, ἄμ' ἀνεληθὲν εἰς τὴν ἰψίστην ταύτην τῆς ὀρθοδοξίας περὶωπὴν, συνεκάλεσε σύνοδον, « καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου καθίσας ὡς κοινὸς δεσπότης ὅλης τῆς οἰκουμένης, φορῶν τὸ ἱερόν μανδύον μετὰ τῶν ποταμῶν, καὶ τὸ πατριαρχικὸν δεκανίκιον ἐπὶ χεῖρας ἔχων », ἀπεράσισε μετ' αὐτῆς τὴν ἀπαρεγκλίτως τήρησιν τῶν κανόνων, οἵτινες πρότερον δὲν ἐφηρόζοντο δεόντως· ὅθεν ἀπηγορεύθη, ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως, ἡ διὰ χρημάτων χειροτονία, καὶ τὰ διδόμενα ἐμβατικά. Ἡύκρπισε δὲ καὶ καθωραΐσε τὸ πατριαρχεῖον δι' οἰκοδομῶν μεγαλοπρεπῶν, καὶ πολυτελῶν ἀνακαινισμῶν, ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου οἱ ἐν Τυβίγγῃ θεολόγοι ἐπεμψαν τρεῖς ἐπιστολάς μετὰ τῶν λουθηρανικῶν δογμάτων ἐξαιτούμενοι ἀποκρίσεις παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· ἀπαντῶν ὁ πατριάρχης ἐξήλεγξε τὰς περὶ τὴν εὐσέβειαν καινοτομίας τῶν Ἀναμορφωτῶν, νοθετῶν ἅμα καὶ εὐαγγελικώτατα.

Μετὰ ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἕξ μηνῶν πατριαρχείαν, ραδιουργία τῶν ὀπαδῶν τοῦ προκατόχου, ἐκβάλλεται, καὶ ἐπανέρχεται ὁ Μητροφάνης, ὅστις μόλις ἑννέα μῆνας προστὰς ἀποθνήσκει.

Εἰς διχδοχὴν αὐτοῦ προσεκλήθη τὸ δεύτερον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Ἱερεμίας (1580).

Ἄλλ' ὁ ἐπ' ἀδελφῶ ἀνεψιὸς τοῦ Μητροφάνου, Θεόκλητος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ἐπορθαλμῶν εἰς τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ δις εἶχε καθῆσει ὁ θεὸς του, μετὰ φατρίας δυσπρεστυμένων κληρικῶν δὲν ἔπαυσε πάντα κινῶν λίθον, καὶ διαβάλλον καὶ συκοφαντῶν τὸν Ἱερεμίαν « πῶς ἔκαμε Γενιτζάρους καλοῦρους, καὶ Τούρκισσαις Χριστιαναῖς, καὶ πῶς στέλνει γραφαὶς εἰς τὸν πάπαν κατὰ τῶν Τούρκων ». Καθ' ἑκάστην ὁ αἰόδιμος ἐκεῖνος ἱεράρχης προσκαλούμενος ὑπὸ τῶν κρατούντων εἰς ἀπολογία, διέλυε τὰς κατ' αὐτοῦ μυσαρὰς συκοφαντίας τῶν περὶ τὸν Θεόκλητον, οἵτινες ἐν τέλει δωροδοκήσαντες ἀρνησάμενοι τινὰ Λέσβιον, ἰσχύοντα παρὰ τῇ Πύλῃ, κατώρυσαν ἵνα συλληφθῆις ὁ Ἱερεμίας ῥιπθῆ εἰς τὰ δεσμά. Πανταχοῦ διεδίδετο ἡ ἀπαισία φήμη, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῇ ζωῇ, πνιγὴς εἰς τὴν εἰρκτῆν, καὶ ὁ Θεόκλητος ἔσπευδεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ἐνεργήσῃ διὰ δωροδοκιῶν τὴν ἐπίβασιν. Οἱ ἀρχιερεῖς διετέλουν ἐν ἀδημονίᾳ, καὶ ἐπὶ

κεφαλῆς ἔχοντες Ἱερόθεον τὸν Μονεμβασίας, ἐκίονον πάντα λίθον καὶ ἔκρουον πᾶσαν θύραν ὀρθοδόξων καὶ δυτικῶν, ἐξαιτούμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ποιμενάρχου· μετ' οὐ πολὺ δὲ κατώρθωσαν, τῇ βοήθειᾳ καὶ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἐν' ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν.

Ἄλλὰ μόλις ἠλευθερώθη, καὶ ἕτερος θρασύτερος ἐπαρουσιάσθη ὑποψήφιος τοῦ θρόνου. Παχώμιός τις ἱερομόναχος, Πατέστας τὸ ἐπίκλην, Λέσβιος τὴν πατρίδα, ταμεῖον πάσης κακοηθείας καὶ φαυλότητος, πρὸ πολλοῦ ἐζήτηε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τορνέβου· ὁ ἐξωμότης συμπατριώτης αὐτοῦ, μάτην ἐκοπίασεν ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου ὁ Παχώμιος· διότι ὁ Ἱερεμίας οὐ μόνον ἐκώφευσε ἐἰς τοὺς κρωγμοὺς τῶν φαυλοειῶν τούτων διορίσας Τορνέβου ἀρχιεπίσκοπον τὸν Διονύσιον Ῥάλλην, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσεν ἵνα ἐκδοθῇ διάταγμα ἐξορίας τοῦ Πατέστου. Μετ' οὐ πολὺ ὁμοῦς ὁ Παχώμιος μετημερισμένος ἐἰς κοσμικὸν ἐρχεται ἐἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς μεριδος τοῦ Θεολήπτου, καὶ τῶν ἐν Πύλῃ, πρὸς οὓς ἀπειδῶς διενεμήθησαν ὑποσχέσεις λαφύρων, κατώρθωσεν ἵνα ὀνομασθῇ διάδοχος τοῦ Ἱερεμίου· « καὶ » φέρουν τον μετὸ θέλημα τοῦ Βασιλέως ἐἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ » τζακίζουν τὰ κελλία, καὶ βαίνουν τον μέσα, καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ » ὑπάρχοντα τοῦ κὴρ Ἱερεμίου, καὶ τῶν ἄλλων. καὶ ὁ Παχώμιος » ἐκάθισε χωρὶς θέλημά τινος καὶ Πατριάρχης καὶ ἐξουσιαστής, καὶ » συναθροίζει τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν χειροτονήσουν· καὶ οἱ Κληρικοί, » ἄλλοι ἦσαν βοηθοί, καὶ ἄλλοι ἐναντίοι ἐἰς τὸ φαινόμενον· τότε » γοῦν ὁ Μονεμβατίας Ἱερόθεος ἐλάλησε θαυμαστά καὶ ἐναντιώθη, » καὶ ὕβρισέ τον, καὶ εἶπέ τον παράνομον καὶ κατεγνωσμένον, καὶ » πῶς χωρὶς θέλημα Θεοῦ κάθεται. » Ὁ Ἱερόθεος μετ' ἄλλων ἀρχιερέων καὶ προύχόντων ἐκόπτοντο βοῶντες κατὰ τοῦ ἀχρείου Παχωμίου, καθ' οὗ καὶ ἐξεδόθη πράξις καθαιρέσεως, ἐν ἧ ἀπηρημῶντο τ' ἀνομήματά του⁽¹⁾. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφθασεν ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁ Θεόληπτος, ὅστις διὰ τῶν ἰσχυρῶν φίλων του κατώρθωσεν ἵνα ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐξορισθῇ ἐἰς Ῥόδον, αὐτὸς δὲ διορισθῇ πατριάρχης ἀντὶ τοῦ Παχωμίου, πατριαρχεύσαντος ἐπὶ ἐν ἔτος (1584), καὶ θίαμα οἰκτρὸν εἶτα γενομένου, διότι « τὸν ἐδέσμευσαν μετὰ δύο ἀλυσίδας, καὶ ἐμαζώχθη » ὁ κόσμος, καὶ τὸν εἶχαν παίγνιον καὶ γέλοιον. »

Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεόληπτος ἐπὶ πολὺ δὲν ἔμεινεν ἐν τῇ ἀξίᾳ· διότι

(1) Ἡ καθαιρέσις τοῦ Πατέστου, μετ' ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἐφορώντων τῶν Ἱερεμίου ἐδημοσιεύθη ὑφ' ἡμῶν ἐν Χρυσῶν φυλ. 83—4.

οι ὀπαδοὶ τοῦ Ἱερεμίου, ὠφεληθέντες τῆς εἰς Βλαχίαν περιοδείας ἐκείνου, κατῴρθησαν ἕνα ἐκδοθῆ βασιλικὸν διάταγμα ἀπολύον αὐτόν (1585). Ὅθεν παρεκλήθη ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Ἱερεμίας, καὶ τρίτον ἤδη ἐκόσμησε τὸν τότε καταφρονηθέντα καὶ πολλοὺς κλονισμοὺς ὑποστάντα οἰκουμενικὸν θρόνον.

Ἐλευσινὴν εὗρε τότε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ «ἐκαταφρονήθη, λέγει ὁ Χρυσόστομος, τὸ γένος τῶν χριστιανῶν πολλὰ καὶ ἀτιμάσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, πλὴν δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε· διότι καμμία δικαιοσύνη ἐκεῖ μέσα δὲν ἦτον, μόνον σιμωνιακὰ, θεοκάπηλοι, ἀδικίαι, πλεονεξίαι, καὶ ἄλλα μυρία ἀτοπήματα... καὶ ἦν ὁ κύριος Ἱερεμίας τὴν ἐκκλησίαν σμαγίδι, καὶ ἔκλαυσε πολλὰ, καὶ ἐν τῷ ἤξειρε δὲν ἤρχετο».

Τὸν θρόνον εὐρὸν βεβαρυμένον μὲ χρεῖα τῶν προκατόχων του ἀφῆρητα, ἀνέπτυξεν ἀπερίγραπτον δραστηριότητα, ἐξοικονομῶν, καὶ ἐπαίτων τὰ ἐλλείψαντα τῶν χριστιανῶν.

Τῷ 1588 ὁ Ἱερεμίας συνοδευόμενος ὑπὸ Ἱεροθέου Μονεμβασίας καὶ Ἀρσενίου Ἐλασσάνως ἦλθεν εἰς Μόσχαν καὶ ἐχειροτόνησε πρῶτον πατριάρχην τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὸν Ἰωάννην (1). Ἐπιστρέψας δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη ποιμένας θεοκρίτως, ἐξεδήμεσεν εἰς Κύριον (1594).

Ὁ Ἱερεμίας ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐγκωμιάζεται ὑπὸ Μελετίου, Προκοπίου, καὶ ἄλλων. Ὁ Μαλαξὸς λέγει ταῦτα «νύκτα καὶ ἡμέραν ἐτπούδαζε καὶ σπουδάζει θεολογικὰ, φιλοσοφικὰ, καὶ ἄλλα πολλὰ μαθήματα, καὶ ἐκκλησιαστικὰ· καὶ ὡς οἰκουμενικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ παύσει νὰ διδάσκη καὶ νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καθὼς ἔκμαναν οἱ σοφώτατοι πατριάρχαι» (2).

Διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε περιφανῶν τοῦ ἔθνους λογίων, Μαργουίνου, Σεβήρου. κλπ.

Ὁ Μαργουίνος προσφώνων τῷ Ἱερεμίᾳ τὴν μετάφρασιν Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα:

(1) Βλέπε τὰ περὶ τοῦτου εἰς Ζαμπελίου Καθίστησιν Πατριαχείου ἐν Ῥωσσίᾳ.

(2) Ἀεροθέου, Σύνοψις Ἱστοριῶν—Πατριαρχικὴ Ἱστορία—Μελετίου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία—Κατάλογος τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως.

Νεκταρῆς πίδακος προχρᾶς μάκαρ οὐρανολαμπεῖς
 Δίχουσο, θεσκεσιῶν δράγματα μυστοπόλων
 Δαιτυμόνες τὰ κράτιστοι ἀπίτμυγον ἐκ παραδείσου
 Τερπνῆς φυταλικῆς, δῶρον εὐφρόδουρον.
 Τοῖς δ' ἄρα γηπονίης μεληδήματα ἔνθεο σεῖο,
 Καρπὸν ὅπως προφέρῃ ἐργατίνας τρόφιμον.
 Ναι πάτερ, ἧδ' ἀρότροιο τεχνήμονος ἀμιτέρας γὰς
 Αὐλακα ἐκτίμονος νεύσειν ἕξυδρόμοιοι.
 Ἐνοσφαίροις διέ σίτοιιο καλὸν σπόρον, ὄφρ' ἀπὸθήμικ
 Εὐσταχυν οὐρανίαις σὸν κάματον τορῖσης.

Ἐγραψεν ὁ Ἱερμίας—Ἐκθεσιν περὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων, ἣν ἐπαινεῖ ὁ Ν. Παπαδόπουλος (Pneuf. Mystag.) ὡς πολυμαθῆ—Ἐκθεσιν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας—Παραίνεσιν πρὸς Γερμανοὺς περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας.—Κρίσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου—Διαφόρους ἐπιστολάς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς θεολόγους, καὶ ἄλλους (!).

Δανιὴλ Φουρλάνος.

Ἐγεννήθη εἰς Ῥέθυμνον τῆς Κρήτης ἐπὶ ὀκτατεταεῖαν σπουδάζας τὴν φιλοσοφίαν, νομικὴν, καὶ ἰατρικὴν εἰς Πατάβιον, ἔλαβε καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν σχολῶν τὴν δάφνην τοῦ διδάκτορος. Ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπανῆλθεν ἕνεκα λόγων πολιτικῶν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν εἰς διαφόρους εὐγενεῖς· εἶτα διορισθεὶς καθηγητῆς εἰς Πατάβιον, ἀπέθανε τῷ 1596.

Ὁ Φουρλάνος ἦν ἐκ τῶν τότε ἐν τοῖς γράμμασι διακρεπόντων ὁ Μαργούνος γράφων περὶ τὸ 1598 πρὸς Δαβὶδ Ἐσχέλιον λέγει· « Δανιὴλ ὁ Φουρλάνος Κρήτης ἦν ἀνὴρ, εἰς ἄκρον παιδείας ἐλλητικῶς, ἀλλὰ φεῦ κακῆ τύχῃ μετήλλαξε τὸν βίον ἀπαραμύθητον θρήνον τοῖς ξυνήθεσι καταλιπών ». Ὁ αὐτὸς ἐποίησεν εἰς τὰ ὑπὸ Φουρλάνου ὑπομνήματα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα.

Ἢ πάρος ἐγλατήσῃ κεκαδμένη Ἑλλάς,
 ἐξ ἧς παντοδαπῆς βλάστη γένος σοφίης,
 ἠπερ ἀπειρεσίησιν αἰεὶ θαλέθους ἀρεταῖσι
 μουσῶν τροφίμους ἦεν αἰδομένη,
 φεῦ ὑπὸ μυχανίησι φθόνου ἀμειψαμένη,
 καὶ νῦν ἀργαλέης ὑπὸ μοίρης σφόδρα δαμείσα
 βαρβαρικῆς μεθέπει ὄργι' αἰδμοσύνης (!).

Ἐγραψεν ὁ Φουρλάνος ἑλληνολατινιστὶ, ὑπομνήματα εἰς Ἀριστοτέλου,

(¹) Fabricii, Biblioth. Gr. XI, σελ. 630—1.

(²) Turcogracis, σελ. 538.

περὶ ζώων μορίων, τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἰπποκράτους, — De judiciis, καὶ ἄλλα, ἐξ ὧν τινα ἐξεδόθησαν ἐν Παταβίῳ (*).

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐσχέλιον ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Μαργουνίου μαθάνομεν, ὅτι καὶ ὑπόμνημα εἰς τὰ τοῦ Θεοφράστου ἔγραψεν ὁ Δανιήλ.

Σωζόμενοι.

Α'. Ἰωάννης Σωζόμενος Κύπριος. Ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων χιλιάδων ὑπερασπίσθη τὴν Λευκοσίαν κατὰ τῶν Τούρκων ἱστορεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι ἄγων ἰππικὰ τινα, καὶ περὶ τὰ τάγματα καὶ βλέπων τὴν πόλιν πανταχόθεν στενοχωρουμένην, ἐπενόησεν ἀνθρωποκτόνον μηχανήμα, ὑπολαβὼν τοῦτο θεμιτὸν ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος γενόμενον ἔρριψε λοιπὸν εἰς τὰ φρέατα, ἐξ ὧν οἱ Τούρκοι ὑδρεύοντο σάκκους τινὰς φαρμακώδους μίγματος ἄλλὰ τὸ σόφισμα ἐματαιώθη, διότι οἱ ἐχθροὶ ἐγκαίρως εἰδοποιηθέντες ὤρξατο νέα φρέατα. Κυριευθεῖσης δὲ καὶ λεηλατηθείσης τῆς Λευκοσίας, τῶν σωθέντων ἀπὸ τῆς ἀπανθρώπου σφαγῆς ἦτο καὶ ὁ Ἰωάννης. Ὁ Μουσταφᾶς Πασᾶς, ὅστις εἶχε τὸ πᾶν κράτος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης, συλλαβὼν ἀπήγαγεν αὐτὸν αἰχμάλωτον εἰς Ἀμμόχωστον καὶ ἐπειδὴ ὁ σατράπης οὗτος δὲν ἤθελε νὰ περιπλεχθῆ εἰς νέους κινδύνους δυναμένους ἴσως ν' ἀμαυρώσωσι τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει πορθήσας τὴν Λευκοσίαν, καὶ προτιμῶν τὴν διὰ συνθηκῶν μάλλον ἢ τὴν διὰ πολέμου κυρίευσιν τῆς πόλεως, ἐπεμφεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἰωάννην, ὡς ἄνδρα ἔχοντα ἰκανὴν ἐπίρροην ἐπὶ τοὺς πολιορκουμένους, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐζήτει δῆθεν χρήματα πρὸς ἰδίαν ἐαυτοῦ ἀπολύτρωσιν.

Τουτουτρόπως ἀναλαβὼν τότε ἡ ἔπειτα τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ Κύπρος ἦτο ἤδη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σελίμ, εὔρε καὶ περίθαψιν εἰς τὴν τῶν Ἐνετῶν πολιτείαν. Ἐκεῖ δὲ τὰ πράγματα ὅσων ἐγένετο αὐτόπτης ἢ αὐτήκοος καὶ ὅσα προσέτι ἔπαθεν ἰδίως συνέγραψεν, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, εἰς γλῶσσαν ὄλω ἀνεξέργαστον, καὶ τὸ βιβλίον αὐτοῦ μεταποιηθὲν ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑπὸ Φραγκίσκου τοῦ Ἀλταμίρου, ἐτυπώθη ἐν Βονωνίᾳ τῷ 1576 εἰς 4^{ον} μετ' ἐπιγραφῆς—*Narratione della guerra di Nicosia fatta nel regno di Cipro da' Turci il l'anno 1570.*

Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ θρηνεῖ ὁ Ἰωάννης τὸν θάνατον ἀηλίικου αὐτοῦ θηγατρὸς γενομένης ὑποχειρίου τῶν πολεμίων, καὶ ἄλλης πρε-

(*) Papadopoli, *Histor. Gymnasii Patavini*, σελ. 324—5.

στυτέρας καίσης ἐν τινι κατέργω. Παρέχει δὲ καὶ εἰδήσεις περὶ ἄλλων τινῶν Σωζόμενων κατ' ἐκείνον τὸν πόλεμον ἀπολεσθέντων.

Β'. *Ίάσων Σωζόμενος*, πιθανῶς ἐγγονὸς τοῦ προῤῥηθέντος, περὶ οὗ λέγει ὁ συμπολίτης καὶ μαθητὴς τοῦ Νεόφυτος 'Ροδινός· « φιλόσοφος » καὶ διδάσκαλος εἰς τὴν θεολογίαν· ῥήτορας ἀριστος· ἐδίδαξε ῥητορικὴν εἰς τὸ ἐν 'Ρώμῃ 'Ελληνικὸν φροντιστήριον, καὶ ἄλλα μαθήματα· ἔγραψεν ἐξήγησιν εἰς τὴν ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, λόγους ἐγκωμιαστικούς καὶ ἄλλα· ἔγινεν ὕστερα θησαυροφύλαξ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κερκύρας » (1).

Γ'. *Ἰωάννης Σωζόμενος*, ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας· παιδίον ἔτι προσέφυγεν ἐκ Κύπρου εἰς 'Ενετίαν, ὅπουθεν μεταβάς εἰς 'Ρώμην εἰσῆχθη τρόφιμος εἰς τὸ ἐκεῖ 'Ελληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ τόσον ἐπιμελῶς καὶ φιλοπόνως ἐσπούδασε περὶ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, ὥστε οὐδεὶς ἄλλος τότε, κατ' ἐκείνην τὴν πόλιν, οὔτε προχειρότερον, οὔτε μετὰ πλείονος ἐπιτυχίας ἠμύνηε καὶ ἐμιμείτο τοὺς 'Ελληνας συγγραφεῖς· οὗτος λοιπὸν καὶ ἐπετρέπη τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς 'Ελληνίδος διδασκαλίαν, καὶ συνέταξε γραμματικὴν, ἐξ ἧς λέγεται, πολλὰ ἑρμηνεύσει μετήνεγκεν ὁ Γρέτζερος εἰς τὰ τέσσαρα αὐτοῦ βιβλία τῶν *institutionum Græcæ linguæ*.

Διατρίψας ἔτη τινα εἰς 'Ρώμην ἐπανῆλθεν εἰς 'Ενετίαν διδάκτωρ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος, καὶ πέντε περίπου ἔτη ἐσχόλασεν εἰς τὰ νομικὰ ἐν τῷ Παταβινῷ πανεπιστημίῳ, καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τῷ 1596. Κατόκησεν ἔπειτα ἐν 'Ενετίᾳ καὶ ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διδάσκων τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν, καὶ δικηγορῶν ἐπὶ Συγκλήτου (2).

Ὁ Ἰωάννης ἔλαβε γυναῖκα κόρην τινὰ Τρεβιζιανὴν τῆς ὁποίας τὴν προῖκα σοφὸς ὢν καὶ ἐραστὴς τῶν περὶ τοὺς λόγους διατριβῶν, παρῆιδε πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δικομαχῶν, καὶ διετέλει διδάσκων τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν. Ὄθεν εὐδοξῶν ἤδη καὶ εὐνοούμενος ἅμα ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν τῆς πολιτείας, μάλιστα δὲ Ἀνδρέα τοῦ Μοροζίνου, ἱστοριογράφου καὶ τῆς παιδειονόμου τριανδρίας ἐνός, καὶ ὑπὸ Ἀλοῦσίου τοῦ 'Ενετοκρήτος, ἀνεδείχθη ἐπιστάτης τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης.

(1) Περὶ Ἑρῶν, στρατηγῶν, φιλοσόφων κλπ. σελ. 150.

(2) Ὁ 'Ροδινός γράφει, ὅτι ὁ Ἰωάννης Σωζόμενος, ἴσως ἕτερος ὁμώνυμος, « ἐπέτα » θηκεν ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀνομαστοὺς ἰατροὺς τῆς θεοσώστου πόλεως Βενετίας, καὶ ὁ Παπαδόπουλος συγγίει τὸν υἱὸν καὶ ἰατρὸν μετὰ τοῦ πατρὸς, πιθανῶς Μαυλίου, τοῦ ἐκ' ἀμφοτέρους τοῖς δικαίαις διδάκτορος.

Συντάξε καθ' ὕλην τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων, ἀρχάμενος ἀπὸ τῶν δωρηθέντων ὑπὸ Βησσαρίωνος χειρογράφων, καὶ συμπεριλαβὼν τελευταῖον καὶ τὰ διὰ τύπου ἐκδοθέντα. Ὁ κατάλογος οὗτος εἶνε, κατὰ πιθανὸν λόγον, ὁ ἐν Ἑνετίᾳ ἄνευ τόπου καὶ χρόνου δημοσιευθείς. Διωρίσθη προσέτι λογοκριτῆς τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκδοθέντων βιβλίων, καὶ καθηγητῆς τῶν Ἠθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ Ἰωάννης ἀφαιρέσας τὸ σχοινοτενές καὶ δυσπερὶληπτον τοῦ διαλόγου μετέβαλεν εἰς συνεχῆ καὶ εὐσύνοπτον λατινικὸν λόγον, καὶ διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων διεφώτισε τὰ δέκα τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος βιβλία, καὶ προσεφώνησε τὸ σύνταγμα, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1626, πρὸς τὸν δούκα Κορνήλιον καὶ τὴν Σύγκλητον, εἰς τεκμήριον εὐγνωμοσύνης, διότι οἱ πατέρας αὐτοῦ εὔρον ἐν Ἑνετίᾳ καταφυγῆ καὶ προστασίαν. Μετέφρασε λατινιστὶ τὰ δύο τοῦ Γαληνοῦ ὑπομνήματα εἰς τὸ περὶ Ἐπιδημιῶν τοῦ Ἰποκράτους, ἐκδοθέντα τῷ 1617, Ἑνετίῃσι, καὶ ἔγραψεν ὑπομνήματα εἰς τὸ περὶ ὕψους τοῦ Λογγίνου, ἐν οἷς καὶ πολυμάθεια ἰκανὴ καὶ ὠφέλεια ἴση.

Ἀπεβίωσε δὲ περὶ τὸ 1626 (*).

Δ'. Κλαύδιος Σωζόμενος, υἱὸς τοῦ πρώτου Ἰωάννου* προχειρισθείς τῷ 1583 ἐπίσκοπος Πώλης, παρητήθη τῷ 1605, καὶ ἕτερος Σωζόμενος, ὀνόματι Κλαύδιος, ἐκάθησε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἑδρας. Τοῦ πρώτου Κλαυδίου φέρεται ἡ ἐξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή εἰς τὸν πρῶτον Ἰωάννην, καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ὧν εἰς ἦτο καὶ ὁ Κλαύδιος.

D. O. M. Ioanni Sozomeno Equiti Feudatio Regni Cypri, in expugnatione Nicosiae capto et redempto bene de Republica merito, et Iulio filio I. U. D. et Equiti, cum tribus filioliis, Claudius Sozomenus Polae episcopus parenti optimo, fratri dilectissimo, nepotibus ac posteris hoc Monumentum posuit, Altare crexit atque dotavit, anno jubilei MDC (*).

Φιλοθέη Βενιζέλου.

Φιλοθέη θυγάτηρ Ἀγγελίου Βενιζέλου, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὅσον ἐλεήμων, τόσον καὶ πεπαιδευμένη, θεαρίστως βιώσασα ἐτελεύτησεν ἐν κακουχίαις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1589· αἱ μὲν ἀρεταὶ αὐτῆς ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας;

(*) Ἑλληνομν. σελ. 439—41. Παραδλ. Papadopoli, Histor. Gymn. Patav. σελ. 121—2.

(*) Δὲτέθθ.

συγκαταριθμησάσης ἐν χορῶ τῶν ὁσίων τὴν Φιλοθέην, τῆς δὲ μαθη-
σεως αὐτῆς ἀρχοῦν μνημεῖον ἔστω ἡ ἐξῆς γλαφυρὰ ἐπιστολὴ, κατοπ-
τηρίζουσα καὶ τὴν τότε κατάστασιν τῶν κατοικῶν τῆς νῦν πρωτεύου-
σης τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, καὶ ἦν ὡς ἀνέκδοτον παρεντιθέμεθα.

Ἐπιστολὴ Φιλοθέης Μοναχῆς πρὸς Ἰέρακα τὸν μέγαν λογοθέτην.

Σωρὸς ἀγαθῶν ὤφθης ἡμῖν, καθά που παροιμία φησὶν ἦδη γὰρ ἑναυτὸ:
ἦν, ὅτ' ἤλυθε εἰς πόλιν τοῦ Κίεροπος ἐκ τῆς βασιλευούσης· τότε δὴ κατ' ἐμοῦ
σφόδρα ἐλύττησαν Ἀττικοί, μάτην σπουδάσαντες· εὖς ἐξουδένωσας ὡς εὐθεις,
καὶ ὀνηλάτας καὶ πρὸς κέντρα λακτίζοντας· τό τε φρύαγμα αὐτῶν ἀνδραίως κα-
τίθαλες, ὡς ὁ Δαβὶδ τὸν ἀλλόφυλον, ὡς δὲ κωνάρου ἐβρέπιας τῇ πτέρυγι τοῦ
λόγου, καὶ φυγάδες ὤχοντο ἐκ τῆς θείας σου, λογιώτατε· εἶπας γὰρ, εἶπας δίκην
ἐμὴν· ἐβούλοντο γὰρ οἱ μάταιοι τὸν ἀριστον κηῆσαι, μὴ εἰδότες ἐκεῖνο τὸ
παροιμιώδες ῥητὸν, ἄετ' ὃς ἐν νεφέλαις ἰπτάμενος· εἶπῃ σοι παροιμίαν,
θεσπίειε· δικάζεσθαι Βάντος κρίσεσων, καὶ δικαιοτέρως τρυτάνης· πρὸς δὲ
τοσοῦτοις καλοῖς, ποία σοι ἀμοιβὴ πρὸς ἐμοῦ ἀξία γενήσεται; εὐχὴ μοι ἐστὶν
ἔκτενης πρὸς Θεὸν ὑπὲρ σοῦ, καίπερ ἀναξίᾳ οὔτη, ἦν ὑγαίνης τῷ ἔσω ἀν-
θρώπῳ σὺν τῷ ἔξω, τῆς θείας του χάριτος ἀεὶ ἐνεργούσης, καὶ ἅπαν ἀβούλη-
τον τιθεμένης ἀτίλεστον· χαίρω μὲν ἐπὶ τῇ σῇ ἀγάπῃ, ἧς οὐδὲν ἔν ἐν ἐμοί
γίνοιτο ἱερώτερον· λυποῦμαι δὲ λίαν, ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἦδη καιρὸν στεροῦμαι
τῆς χρυσῆς σου ψυχῆς, καὶ τῶν ἀδδῶν ἡθῶν· ἀλλ' εὐχομαι τυχεῖν τοῦ πο-
θουμένου, ὃ δοίη ποτὲ Χριστὸς, καὶ ἴδοιμί σε, καὶ καταπολαύσασαι τῆς ἡθί-
σης σου ὀμιλίας καὶ τερψιθύμου, καὶ ἐμοὶ δηλώσας τινὰ κρύφια καὶ μυστη-
ριώδη ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, ἃ ποθῶ ἐρωτῆσαι τὴν σὴν ἀγγίχουσαν.

Ἄβουλιᾳ φερόμενοι Ἀττικοὶ οὐκ οἶδασι διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· διδ-
τὰς μὲν ἀρετὰς μισοῦσι, τὰς δὲ κακίας φιλοῦσι· τοῖς γὰρ βνοήτοις ἐπι-
μεμπτα καλὰ, φησὶ ποσὶ τις τῶν σοφῶν· διὰ τοῦτο οὖν καὶ αὐτῇ σιωπῶ
πολλὰς ὕβρεις ἀκούουσα, ὡς ἤχους θαλάττης κλύδωνι μαινομένης· ἀλλ' ἔγωγε
τὸν ἄνω δέχομαι Κριτὴν, ὅστις οἶδε τὰ φαῦλα ἐντελῆ ἀποδώσει· οὐχ' ὡς
νομίζουσιν οὗτοι, αὐτοὶ ἐσμέν, ἀλλ' ὡς οἶδεν ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης Κύριος,
καὶ ὁ ἀλάθητος αὐτοῦ καὶ παντέφορος ὀφθαλμοῦ· ναὶ μὰ τὸν ἀμετερέφ
ψυχᾶ παρὰ θόντα τετρακτῶν παγᾶν ἀενάου φωτό· εἰ δὲ καὶ
μαρτύρων χρεία, οὐκ Ἀθηναῖοι στήσονται, ἀγοραῖον γένος, ἀχρεῖον, καὶ ἔπι-
μον· τοῦτο δὴ τὸ γένος ἀβούλευτον, ἀνόσιον, ἀναίσχυντον, βδελυρὸν, ἀπουνοη-
μένον, τὸ στόμα εὐλυτον ἔχον πρὸς λοιδορίαν, μεμψήμιρον, καὶ καρδαμογλύ-
φον, βαρβαρόφωνον, φιλαίτιον, φιλοστράχον, μικρολόγον, μικροψυχον, στωμίλον,
ὑπερφίαλον, ἀθέμιστον, ὀλοερὸν, περιέργον, ἄγρυπνον ἐπὶ συμφοραῖς ἑτέρων·
καὶ γὰρ τί ἄλλο εἰπεῖν, ἐξ αὐτῆς τῆς νεότητος διώκον ἡμῶν, καὶ αὐτῶν
ἐπιμελούμενον, κατὰ τὸν Ἰουμαῖον Δωῆκ, ὃν ἀρᾶται Δαβὶδ ἐν κα' ψαλμῷ·
Πῶς δὲ οὗτοι ὀρθὰ νοήσουσιν; ὧν γὰρ τὸ ἔργον βάρβαρον τούτων καὶ ἡ γνώμη
βάρβαρος· οὐδαμῶς οὗται τῆς δίκης μάρτυρες στήσονται, ἀλλ' ἐντιμοὶ ἄνδρες,
ἡ ἐλλόγημοι, συνέντες ἀλήθειαν. Νηλίες ἄνωθεν Ἀττικοί, οἱ τοὺς ἀρίστους
ἀπώλεσαν. Σωκράτης ἀδίκως ἀπίθανε συκοφαντηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ Θάμι;

σταυρῆς ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη, καὶ Μιλτιάδης γέρον ὢν ἐν δεμωτηρίῳ ἀπέθανε. Τοιοῦτοι πολλάκις Ἄττικοί.

Τὴν πρὸς ἐμὲ σου εὐσπλαγχνίαν τεθεαμένη, θαρρήσασα ἔγραψα ὡς φιλιότατῳ μοι κατρί κατὰ τῶν ἀλαζόνων.

Βοήθει τοῖς ἐξ ἡμῶν αὐτόθι παραγενομένοις κοινοῖς φίλοις σοί τε κάμοι.

Μαίτου Ἰσταμίνου.

Φιλῶθεος μοναχῆ⁽¹⁾.

Ἰάκωβος Παλαιολόγος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1520 εἰς Χίον, ἐκ γονῶν σεμνονομένων ἐπὶ τῇ ἐκ τῶν ὁμωνύμων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου καταγωγῆ. Ἐλθὼν εἰς Ἱταλίαν πρὸς τελειότεραν παιδείαν, ἐνηγκαλισθὴ τὰς τότε ἐπικρατούσας νέας θρησκευτικὰς ἰδέας, καὶ θεωρῶν ἐπικίνδυνον τὴν ἐκεῖ διαμονήν, κατέφυγεν εἰς Γερμανίαν, εὐελπιζόμενος ὅτι ἐνταῦθα ἤθελεν εὑρεῖ ἐλευθερίαν συνειδήσεως. Ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον διήγαγε κλάνητα βίον, ἀπεκατέστη εἰς Τρανσυλθανίαν, διαδεχθεὶς τῷ 1569 τὸν Ἰωάννην Σόμμερ εἰς τὴν θέσιν ἐφόρου τοῦ γυμνασίου τοῦ Κλαουζεμβούργου.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤμαζεν ὁ Σίμων Βουδναῖος, περίφημος αἰρεσιάρχης, ὅστις ἀναπτύξας τὰς ἀρχὰς τοῦ Δαιλίου Σοκίνου μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν, ἐθεωρεῖτο ἀρχηγὸς τῶν ἡμιεβραϊζόντων τῆς Λιθουανίας· ὁ Βουδναῖος μετέβαλλε τὴν τάξιν τῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἰστορουμένων, ἠλλοίωσε, διέτθειρε, καὶ ἐξήλειψε διάφορα τῆς Νέας Διαθήκης μέρη, πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα τὰ πάντα συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τοῦ συστήματός του. Μὴ περιορισθεὶς, ὡς οἱ Σοκίανοί, εἰς τὴν ἀρνησίν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔπρεπε νὰ λατρεύηται, μῆτε νὰ ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομά του εἰς τὰς προσευχάς. Εὐρῆοια λόγου θαυμάσιος συνετέλεσεν ἵνα ὁ Βουδναῖος προσηλυτίσῃ πολλοὺς ἐν Λιθουανίᾳ, Πολωνίᾳ, Πρωσσίᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ.

Μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Βουδναίου ἐνθερμότερος καὶ ἐπικινδυνώδεστος ἐγένετο ὁ Παλαιολόγος, ὅστις ἐφάμιλλος τῷ αἰρεσιάρχη καὶ τὴν παιδείαν καὶ τὴν εὐγλωττίαν κατετάραξε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Τόσον δὲ αἱ συνέπειαι τῆς πυρετώδους διδασκαλίας τοῦ Ἑλληνοῦ ἐκλόνησαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, ὥστε ὁ Σοκίνος, ὃν ἡ νέα αἵρεσις ἐθεώρει ἀρχηγόν, ἠναγκάσθη ν' ἀποκηρύξῃ τὰ διδασκόμενα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξουσία δὲν ἐβράδυνε ν' ἄρῃ ἐκ μέσου τὸν Παλαιολόγον, ὅστις

(1) Ἐγορηγήθη φιλοκάλως ὑπὸ τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου. Ἡ ἀκολουθία τῆς ἀγίας φιλοθέης ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775 ἐκδόθεισθαι, ἀνετυπώθη Ἀθήνησι.

κρατηθείς ὠδηγήθη εἰς Πάπαν Γρηγόριον ΙΓ', πρὸ πολλοῦ αἰτήσαντά τὴν σύλληψίν του. Ἀχθεῖς εἰς Ῥώμην παρεδόθη εἰς τὸ ἱεροδικεῖον, ὅπερ κατεδίκασεν αὐτὸν ἵνα καθ' ἑαυτὸν ζῶν. Ὁ Παλαιολόγος ὠδηγήθη εἰς τον τόπον τῆς καταδίκης τὴν 22 Μαρτίου 1585. Ὁ δὲ Κιάππης⁽¹⁾ ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν θείαν τῆς παρεσκευασμένης πυρᾶς ὁ Ἰάκωβος ἐκήρυξεν μετάνοιαν διὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας του προξενηθέντα κακά, ζητήσας καὶ προθεσμίαν εἰς σκέψιν⁽²⁾ καὶ ὅτι οἱ ἱεροδικασταὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς εὐλικρινείας τὸν ἐπανέφερον εἰς τὴν φυλακὴν, ἔνθα συνέγραψεν ἔργα τινὰ ἀποκρίνοντα εὐλόγησιαν ἰκανὴν καὶ σεφίαν ἰσπν. Ἀλλ' οἱ λόγοι τοῦ Κιάππης μὴ ὑποστραζόμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων θεωροῦνται αὐτόχρημα μύθος⁽³⁾.

Τὸ σπουδαιότερον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Παλαιολόγου εἶναι—De magistratu politico, τυπωθὲν ἐπιμελείᾳ τοῦ Σίμωνος Βουδαίου ἐν Λόδη τῆς Δουβουαίας 1573. Εἰς τὸ σῆγμα τοῦτο ὁ Ἰάκωβος ἐνχυρίζεται, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν κατήργησε τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, καὶ ἐπομένως ἐπιτρέπεται εἰς πάντα χριστιανὸν ἡ ἐκπλήρωσις πολιτικοῦ ἀποργήματος. Ὁ Γρηγόριος Παύλης ἀπήνησεν ἐν ὀνόματι τῆς συνόδου τῆς Ῥακοβίας, καὶ ὁ Παλαιολόγος ἀνταπήνησεν ἐμμένων εἰς τὰς ἰδέας του. Τὴν ἀνταπάντησιν ταύτην ἀνέτρεψεν ὁ Σοκίνος ἐν ὀνόματι τῆς συνόδου, γράψας—Responsionem ad Jacobi Rakologi librum. Ὁ Παλαιολόγος ἔγραψεν ἀναρρητικὴν τῆς ἀναρρητικῆς τοῦ Σοκίνου—Defensionem veræ sententiae de magistratu politico. Λοσι, 1580⁽⁴⁾.

Στέφανος Λουζινάνας.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκασίᾳ Κύπρου τῷ 1537. Νεὸς εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἁγίου Δομινίκου μετήλλαξε τὸ βαπτιστικὸν του ὄνομα Ἰάκωβος εἰς Στέφανος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατρίδι του ὑπὸ Ἰουλιανῶν τινῶν Ἀρμένιων ἐπίσκοπων, καὶ μέλις τριακονταετίας ἐξελέχθη βικάριος τῆς ἐν Κύπρῳ Δυτικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Μετὰ τὴν ἄλιψιν τῆς νήσου μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ διέτρεξε πολλοὺς τόπους ἐξαιτούμενος λύτρα εἰς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλωτισθέντων συγγενῶν του. Εἰς Ῥώμην οἰκωθεὶς τῷ πρεσβυτῇ τῆς Γαλλίας ἐστάλη εἰς Παρισίους (1577) ἔνθα ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς διδασκαλίας. Ἐπενηλθὼν εἰς Ῥώμην, ἀπεβίωσε τῷ 1590⁽⁵⁾.

(1) Compendio della vita di papa Gregorio.

(2) Ἐπίσης ἀπορήκτοι καθίστανται καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ῥιχάρδου, ἢ Ῥαϊνέδου, ὅτι βῆθεν ὁ Παλαιολόγος νέος εἶχεν ἐνδύσῃ τὸ μοναχικὸν ὄφρανον τῶν Δερμινιανῶν.

(3) Weiss, Blog. Univ. tom. XXII—Βλαστοῦ, Χρονὸς Β. 73.—Biogr. Nouv. 30.

(4) Ὁ Φοντάνος (Theatr. Dominic), λέγει, ὅτι ἐπὶ Σίχου Ε' (1585—90) ἐπιλοφορήθη ἐπίσκοπος Λευκασσοῦ.

Συγγράμματα.

—*Corografia e breve istoria Universalle dell'isola di Cipro principiando al tempo di Noe per irsino al 1572.* (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐκδοθὲν ἐν Βοσκνίᾳ μεταφράσθη καὶ ἐξεδόθη γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον, Description abrégée de l'île de Chypre, depuis le temps de Noé, jusqu'en 1572. Paris 1580. Εἰ καὶ περιέχον πολλὰ ἀπίθανα καὶ ἀνόπαρακτα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, ὡς τὸτ' ἐγράφοντο πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι ἱστορίαι, περιλαμβάνει δμως λίαν ἐνδιαφέροντα γεγονότα περὶ τῶν τελευταίων ἐν Κύπρῳ πολέμων).

—*Corone. Padova. 1577.* (Περιέχονται πέντε λόγοι ἰταλιστὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἡγεμόνων, προσφωνούμενοι πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Γαλλίας *Ἐβρίκων Γ'*).

—*Histoire générale des royaumes de Hierusalem, Cypre, Arménie, et lieux convoisins etc. depuis le déluge universel, jusqu'en l'an 1572. Paris 1579.*

—*Genealogie de la Roysie maison des Bourbons. Paris 1580.* (Ἐν πέντε βιβλίοις εἰς φύλλον).

—*Genealogie de soixante-sept maisons très-nobles partie de France, partie étrangères, issus de Mérovée fils de Theodoric II, roi d'Austrasie, avec armoiries. Paris 1586.*

—*Βασιλικὸν Φυλακτήριον.* (Τὸ ἑλληνιστὶ γραφὴν τοῦτο πόνημα περιέχει μακρὰν ἀπαριθμῆσιν ἐπιστήμων προσώπων ἐμποτέρων τῶν φύλων, ἀσπασθέντων τὸν μοναχικὸν βίον. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ δεύτερον μέρος τριμεροῦς συγγράμματος τοῦ Δουζιναίου γραφέντος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ ἔξωθεν τοῦ μοναχικοῦ βίου· τὸ τρίτον μέρος περιέχει ἀπαριθμῆσιν μονασάντων ἡγεμόνων. (De Imperatoribus, Regibusque, qui in familias religiosorum adsciti sunt).

Ὁ Περκαλόπουλος ἀναφέρει καὶ τὰ ἐραξῆς φιλοπονήματα τοῦ Στεφάνου.

—*Catalogus virorum illustrium veteris et novi Testamenti.*

—*Arbor Lusignansæ familie.*

—*Genealogia Valesiorum, et Lusignanorum.*

—*Arbor machiæ mundi.*

—*Affinitates fere omnium principum Christianorum* (¹).

Ἰάσων Δσνόρες.

Ἐγεννήθη ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, καὶ σπουδάζας τὴν φιλοσοφίαν εἰς Πατάβιον, μετὰ τὴν διδακτορικὴν ἀναγόρευσιν ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του· μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου ἔλθων εἰς Βενετίαν, ἐχηρμάτισε διδάσκαλος, καὶ τῷ 1577 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς Πατάβιον. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του συμβάντος τῷ 1590 ἐξ ὑπερβολικῆς λύπης· διότι ὁ μονογενὴς

(¹) Adolphe Duplessis, Biographie Universelle. tom. XXV.

(²) Papadopoli, Histor. Gymn. Pat. 4.

υιός του φονεύσας ἐν μονομαχίᾳ εὐγενῆ Ἐνετὸν ἐξωρίσθη. Κατέστησε κληρονόμον τὸν ἀδελφὸν του Λίβιον ἐπίσης ἐν Παταβίᾳ παιδευθέντα, καὶ ἐν τοῖς γράμμασι διαπρέποντα (').

Συγγράμματα.

- Institutio in Philosophiam Ciceronis.
- Epitome præceptorum de arte dicendi ex Ciceronis.
- Librum de constitutione partium humane, et civilis philosophiæ.
- Institutio Reipublice optimaæ.
- Oratio ad duces Venetiarum.
- De principiis causis et incrementis quæ comœdia, tragœdia, et carmen heroicum sibi conciliant, ex morali philosophiæ et civili.
- De sphaera, cum dissertatione de Geographia.
- De mundo, ejusque partibus, tum simplicibus, tum mistis.
- Isagoge in III libros Aristotelis Rhetoricorum.
- Poetica.

Ἐν τῷ τελευταίῳ περὶ Ποιητικῆς συντάγματι ὁ Δονόρος ἐπέτιθη δριμύως κατὰ τῶν ποιμενικῶν τραγικοκωμωδιῶν, ἃς καλεῖ τερατώδη ἐκμυδιώματα ἀνθρώπων μηδεμίαν τῆς ἀρχαιότητος γνῶσιν ἐχόντων. Ὁ Γουαρίνης πεπαισμένος, ὅτι ταῦτα γράφας ὁ Ἰάσων προσέβαλε τὸν πιστὸν ποιμένα (pastor fido), ἐδημοσίευσεν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ποιήματος του, Il Verato. Ὁ Δονόρος ἀπαντῶν ἔγραψε Apologia contra l'autore del Verato τυπωθεῖσαν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπιελθόντος καθ' ἣν στιγμήν ὁ Γουαρίνης συνέγραψε il Verato secondo, τόσον δηκτικὴν σάτυραν, λέγει ὁ Βέβιλος, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς καὶ μόνῃς ἤθελε θανατώσει τὸν ἐπικριτὴν τῶν ποιμενικῶν.

Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰάσωνος, Πέτρος Δονόρος, ἦν ὁμοίως ἀνὴρ γραμματέων· διέτελεσε γραμματεὺς διαφόρων καρδινάλιων, καὶ ἀποθανὼν ἐγκατέλιπε πολλὰ ποιήματα χειρόγραφα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαμνημονεύεται ὁ βίος Παύλου Δ'.

Ἰωάννης Μορζήνος (²).

Κρῆς τὴν πατρίδα· πρῶτος αὐτὸς διετέλεσε διδάσκαλος τῆς ἐν Χάνδακι Συναϊτικῆς σχολῆς (³). Πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον γράφων τῷ 1582 Μαρτίνος ὁ Κρούσιος λέγει. « Συχνά μοι καλὰ περὶ σοῦ διηγήσαστα γλυκέως κύριος Σαλομίων ὁ Σκυπικός, ἐπανελθὼν δεῦρα τῆς τοῦ Ἐναγχοῦ νοεμβρίου εὐτυχῶς. Διὰ τοῦτο νῦν ἀνεκτιρώσθαι

(¹) Papadopoli, *Histor. Gymn. Patavin.* σελ. 332—3.—Beuchot, *Biographie Universelle*, tom. XXXI.

(²) Πιθανῶς συγγενὴς τούτου ἦν ὁ Μάρκος Μορζίνος, ὅστις ἐστὶ ἐπιστολὰς πρὸς Κἀτηλιανὸν ἐδημοσίευσεν ὁ Δάμιος (*Delphis Eruditiorum*).

(³) Κωνσταντίνου, περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

- προσφωνεῖν σε, τίμω Μορζῆνε, καὶ ποιεῖν σε φίλον μοι, εἰ καὶ ἀνά-
- ξιος ἔγωγε· ὁμως γε μὴν φιλῶ τὸ Ἑλληνικὸν παιδεύθην, τὴν φω-
- νην ταύτην καὶ παιδεύειν ἐν τῇ ὑψηλῇ Τυβίγγης Ἀκαδημίᾳ, κατὰ
- τὸ ὀλιγοδύναμόν μου, διδάσκων Γερμανὸς τοὺς Γερμανούς. Δέομαι
- τοίνυν σου εὐνοϊκῶς τὸ παρὸν ἐμοῦ νῦν πραττόμενον δέχεσθαι, κάμο!
- τὰ φιλικὰ ἀντεπιστέλλειν. Καταγράφοις δὲ τὴν λαμπρὰν σου πα-
- τριδα, καὶ ὄλην τὴν Κρήτην, καὶ τὰς αὐτόθι νήσους, κάμοι τὴν
- περιήγησιν πέμποις, ὅτι αὐτὴν ἐνθίζομαι τῇ σήμερον Ἑλλάδος, ἦν
- ξυγγράφω ἱστορίᾳ, μετὰ τιμῆς τοῦ ὀνοματός σου, ὥσπερ καὶ παρ'
- ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τοῦτο βοηθοῦμαι . . . » (').

Ἄγνωστον εἰ ὁ Μορζῆνος ἐπέμψε τῷ Κρουσίῳ τὴν ζητούμενην περιήγησιν.

Ἀνδρέας Εὐδαιμονογιάννης.

Ἐγεννήθη εἰς Κύδωνα τῆς Κρήτης ἐκ γονέων σεμνομένων ἐπὶ τῇ ἐκ Παλαιολόγων καταγωγῇ, καὶ μετὰ τὴν ἀλωσιν τοῦ Βυζαντίου ἐκεῖ προσφυγόντων. Περαιώσας ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἦλθεν εἰς Πατάβιον, μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Κωνσταντίνου Παλαιολόκα, καὶ ἠκροάσθη τὴν ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου (1574) ἦλθεν εἰς Ῥώμην μετὰ τοῦ ἐπιζήσαντος ἀδελφοῦ τοῦ Παλαιολόκα, καὶ τὸν καθολικισμὸν ὁμολόγησας, κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀπεβίωσε ἐν Ῥώμῃ ἐβδομηκοντούτης, μὴ προφθάσας νὰ φέρῃ τὴν δ' αὐτὸν προορισθεῖσαν πορφύραν καρδινάλιου.

Συγγράμματα.

—Castigatio Lamberti Danecci Calviniani ministri pro Card. Bellarmini controversis.

—De antichristo libri III.

—Epistola monitoria ad Ioannem Balchajum.

—Apologia pro R. P. Henrico Garneto.

—Confutatio Anticotoni

—Castigatio Apocalypsis.

—Parallelum torti et tortoris.

—Responsio ad epistolam Isaaci Casauboni.

—Responsio ad caput IV primæ exercitationis Casauboni, et ad Antilogiam Roberti abbati adversus apologiam P. Garneti.

—Refutatio exercitationum Casauboni.

(') *Tucogracia*, πρλ. 532.

—*Epistola ad amicum Gallum super dissertatione politica Leid-gresseri.*

—Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους ἑλληνιστὰς καὶ λατινιστὰς.

Ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος (1), ἐξ οὗ ἐρανιζόμενα τὰ περὶ Εὐδαιμονογιάννη, λέγει, ὅτι κατεγίνετο οὗτος εἰς συγγραφὴν διεξοδικοῦ πονήματος ἑλληνιστὶ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐξ οὗ εἶδεν αὐτὸς εἰς Ῥώμην τρεῖς τόμους.

Συμεὼν Καβάσιλας.

Ἐξ Ἀκαρνανίας σπουδάσας εἰς Πατάβιον, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἱεροδιάκονος χειροτονηθεὶς διέμενεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, διδάσκων καὶ τοῖς βουλομένοις. Ἐπιχολοίτο ἰδίως εἰς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας. «Τοιοῦτος γὰρ ἔρωσ ταύτης (τῆς ἀστρολογίας) μὲ κατεπέιγχι ὥστε τὴν ἐμὴν ψυχὴν, τὸν Ἀριστοτέλην φημι, πολλάκις καταλιμπάνειν, κἀν τοῖς ἐκείνοις ἀσχολούμενον ἐφευρήματιν, ἐρ' οἷς οὐδέτερον τῶν τοῦ Πτολεμαίου κανονίων ἀσχάλλαι». Πρὸς Κρούσιον δὲ συχνῶς ἐπέστελλε τὴν λύσιν διαφρίων τοιαύτης φύσεως ζητημάτων.

Περὶ Καβάσιλα γράφει πρὸς Κρούσιον ὁ Γερλάχιος «*Antea Patavii D. » Suartzii contubernalis, nunc Constantinopolim pueros rudimenta » Graecae linguae docet. Bonus et modestus est, nec eruditione Graecorum prostremus*».

Τούτου φέρονται ἐπιστολαὶ δύο ἐκ Παταβίου (1582) πρὸς Γεβριὴλ Σεβτήρον, ἐκδουθεῖται ὑπὸ Λαμίου καὶ ἕτεραι τέσσαρες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Κρούσιον καὶ Γερλάχιον, δημοσιευθεῖσαι ἐν τῇ Τουρκογραικῇ. Ἐν μᾶ τούτων περιγράφει τὴν τότε κατάστασιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τῶν κατοίκων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν.

Μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὸ εἰς Ἰωάννην Νίγρον ἐπιθαλάμιον τοῦ Κρούσιου δημοσιευθεὶς ἐν Τουρκογραικῇ (lib. VI).

Κατεγίνετο, ὡς γράφει πρὸς Κρούσιον, εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Αἰσωπείων μύθων, καὶ τινων λόγων τοῦ Ἰσοκράτους, εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ ἐν Βενετίᾳ πολλάκις δημοσιευθεῖσα ἀπλοελληνικὴ μετάφρασις τῶν Αἰσωπείων Μύθων, ἐστὶν ἡ τοῦ Καβάσιλα.

Πρὸς τούτους ἔγραψε δύο ἐπιγράμματα εἰς Δαμασκηνὸν Ναυπάκτου, Γεώργιον Πηγάν, καὶ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Μάξιμον Μαργούκον, χρηματίζαντα διδάσκαλόν του.

Πρὸς τὸν Καβάσιλαν ἀπευθύνεται ἐπιστολὴ Φραγκίσκου Κόκκου, περιλαμβανομένη εἰς τὸ ἐπιστολάριον τοῦ Κορυδαλλεύως.

(1) Patav. Gymnas. 281—2. Παράβαλλε καὶ Cornelli, Creta Sacra, I, σελ. 262—4, II, σελ. 159. Ὁ Κορνήλιος μνημονεύει ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ Εὐδαιμονογιάννη πρὸς τοὺς Κρητας.

Κορέσιοι.

Α'. *Ἰωάννης Κορέσης* Χίος ἰατρός, περὶ οὗ λέγει ὁ Κρούσιος ⁽¹⁾, « doctissimus Chii medicus erudite scribit, et litteras bene pingit ». Ἀναφέρεται ὡς μάρτυς εἰς διαθήκην συνταχθεῖσαν ἐν Χίῳ τῇ 10 Νομβρίου 1550.

Τούτου φέρονται δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Χίου πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλάν, δημοσιευθεῖσαι ἐν Τουρκογραφίᾳ ⁽²⁾. Ἐπιστολὴ δὲ τοῦ Μαργουνίου ἀπευθύνεται πρὸς τούτον.

Β'. *Μιχαὴλ Κορέσης* Χίος ἰατρός καὶ οὗτος, καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προφθιέντος· εὑρηται καὶ τούτου δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Χίου πρὸς τὸν αὐτὸν Ζυγομαλάν, καὶ τὸν οἰκουμηνικὸν πατριάρχην Μητροφάνην, δημοσιευθεῖσαι ὁμοίως ὑπὸ Κρούσιου ⁽³⁾.

Γ'. *Νικόλαος* δὲ, *Ἀρτάνιος*, καὶ *Λουκάς Κορέσης*, καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ὑπογράφονται εἰς ἀναφορὰν ἐκ Χίου πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην 15 Αὐγούστου 1590.

Μινδόνιοι.

Α'. *Λεονάρδος Μινδόνιος*, ἢ Μεντόνιος, ἢ Μεντώνης, Χίος καὶ οὗτος ἰατρός. Τῷ 1576 διέτριβεν ἐν Ἀγγιᾷλω, ὅθεν ἐπιστέλλει πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλάν· τῷ δὲ 1580 εὐρίσκειτο εἰς τὴν πατρίδα του, διότι εἰς διαθήκην γενομένην ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὴν 10 Νομβρίου 1580, ὑπογράφεται καὶ « Λεονάρδος Μεντώνης ».

Πρὸς τὸν λόγιον τούτον φέρεται ἐπιστολὴ Κρούσιου τῷ 1578 καὶ ἑτέρα Μαξίμου Μαργουνίου.

Κατὰ Κρούσιον ὁ Λεονάρδος εἰρμήνευσε commentaria Ammonia in organon Aristotelis, Rhetoricam Hermogenis ⁽⁴⁾.

Β'. *Ἰωάννης Μινδόνιος*, ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς τοῦ Λεονάρδου· τοῦ λογιῦ τοῦτου εὑρηται ὠραῖον ἠρωλεγεῖον ἐπίγραμμα τῷ πατριάρχῃ Διονυσίῳ, εἰς τὴν ὑπὸ Γλυζωνίου γενομένην τῷ 1595 ἐκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ Αὐγούστου.

Σολομίων Ῥοδινός.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1516 εἰς Πλαταμῶνα τῆς Κύπρου, καὶ ἐπορεύσασεν εἰς Ἀμμόχωστον αὐτόπτης τῆς ἀλώσεως τῆς πατρίδος του

(1) Τουρκογραφία σελ. 308.

(2) Ἀντίκ σελ. 307, 314.

(3) Ὅμ. 238.

(4) Τουρκογραφία σελ. 203, 309, 313, 479.

ἔγραψεν ἡμερολόγιον ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Τουρκικοῦ στόλου μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς νήσου, προσθεὶς καὶ περιγραφὴν τῶν γενομένων τεισμῶν, βροχῶν, ἐκρίδων, λοιμοῦ, καὶ ἄλλων θανατικῶν. Ἐν τῷ ἡμερολόγιῳ του ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος του διὰ στίχων καὶ εἰς πεζὸν λόγον. Ἀπέθανε τῷ 1586, ἑβδομηκονταετῆς τὴν ἡλικίαν (4).

Ἦτο πατὴρ Νεοφύτου τοῦ Ῥοδινοῦ, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ἰεραξ.

Ἐγενήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Θεόδωρον, χρηματίσαστα μέγαν οἰκονόμῳ τοῦ πατριαρχείου. Πειραμαμένος τὸ κανονικὸν θῆκαιον, ἐχρημάτισε ὁ Ἰεραξ πρωτοκαλονόρχος ἐπὶ Διονυσίου, καὶ μέγας λογοθέτας ἐπὶ Μητροφάνους καὶ Ἱερεμίου. Ἐνομοθετήθη εὐγενῆ νόμα Καντακουζηνῆν, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱόν, Ἀλέξανδρον ἐράμιλλον αὐτοῦ κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς θεολογικὰς γνώσεις.

Ἐγραψε χρονικὸν Βυζαντινὸς περὶ τῆ φράσει, ἀναμῆξας καὶ ἑμμετρά τινα πολιτικῶν τῷ στίχῳ. Κατὰ τὸν Κ. Παρηνίκαν εὐρηται τοῦτου—Συλλογὴ ἐκ διαφόρων πατέρων ἑσφῶν ἀφορώντων ζητήματα Θεολογικὰ καὶ ἄλλων 282 τὸν ἀριθμὸν καὶ—Ἐξακολουθήσις τῶν Συλλογῶν. (Σχεδιάσμα σελ. 48 σημ.).

Τὰ δε' αὐτοῦ συντεθέντα πατριαρχικὰ σιγίλλια ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος συνήψεν ἐπιγράψας—Σημειώματα πατριαρχικῶν γραμμάτων συντεθέντων ὑπὸ τοῦ ποτὲ μετὰ τοῦ Λογοθέτου Ἰερακος, καὶ καταστρωθέντα εἰς χεῖρι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Λογοθέτου, καὶ ἕτερα παλαιγενῆ ὑπομνήματα. (χειρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

Ὁ Ἰεραξ μνημονύεται ὑπὸ Νεκταρίου (5), Δοσθίου (6), καὶ ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ (7). Ἦν φίλος Στεφάνου Γεραχίου, χάριν τοῦ ὁποῦ ὑπογράφεται εἰς τὸν ἐν Τουρκογραφικῇ θημοσιευθέντα κατάλογον « Ἰεραξ ὁ μέγας Λογοθέτης τῆς τῆς μεγάλῃς ἐκκλησίας, ἀβῶθεις παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Στεφάνου, φιλίας ἕνεκα σημειώσασθαι ἐνταῦθα τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐκολουθῶς τοῖς προγεγραφοῦσιν, ἔτι ζῆν, μὴνὶ σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος ε' ».

Πρὸς τοῦτον ἀπευθύνονται τίσσασες ἐπιστολαὶ Κρουσίου, Φιλοθέης Ἀθηναίας, Ἀσωνίας μοναχῆς, καὶ Κυριλλίου Δουκέρειως.

Ἀλούσιος Λολλίνος.

Ἐγενήθη εἰς Γόρτυνα τῆς Κρήτης τῷ 1557. Μεταναστευσάσης τῆς οἰκογενείας του εἰς Βενετίαν, ὁ Ἀλούσιος, νέος ἦδη, ἦτο ἐγκρατὴς

(4) Ν. Ῥοδινοῦ, περὶ ἠρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων Κύπρου. σελ. 154.

(5) Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία Γ' σελ. 216.

(6) Δωδεκάθελος, σελ. 1153.

(7) Σελ. 332. Εἰς σιγίλλιον περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀνδρούσης, κατὰ Μάϊον 1570, ὑπογράφεται « Ἰεραξ ὁ μέγας λογοθέτης, καὶ ἐπίτροπος τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ».

τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης· φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος, ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς Κρήτην, ἀλλ' ἰδὼν οἰκτρὰν τότε τῆς νήσου τὴν κατάστασιν ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Βενετιαν, ἐνθ' ἅλιον ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα· μεταβάς εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου πρὸς ἐντελεστέραν ἐκπαίδευσιν, διήκουσε τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἐκμαθὼν καὶ τὴν Καλδαϊκὴν καὶ Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. Ἔπειτα κατέγινεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νόμων καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Ἀπολαμβάνων τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῶν συγχρόνων, καὶ τῆς φήμης ἀνδρὸς σοφοῦ, ἀπέβιωσεν ἐβδομηκονταέτης τῷ 1626.

Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ τοῦ Δαλλίνου ἔχει τι ἐξαιρετικόν· καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς πολλὰκις διασυσφέν, ὁ Ἄλοῦσιος ἐνθέρμως ὑπερασπίσθη. «*Inter egregia, λέγει ὁ Κορηλιος, ingenii sui monumenta, enumerantur plurima, quae in Cretensium laudem cadunt, satisque indicant, in pio humanissimi viri animo delectionem patriae insulae ex diuturna absentia nullo modo imminutam fuisse.*»

Ἐγράψεν ὁ Δαλλίνος—*Vitam Andreae Mauroceni, τυπωθεῖσαν εἰς τὴν ἱ. Βενετία (1623) ἔκδοσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Μαυροκηνῶ.*

—Ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους (*).

—*Vario Musorum numero apud antiquos etc. Bononiae, 1640* (*).

Ἐκ τῶν ὑπὲρ Κρήτης γραφέντων ὁ Κορηλιος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς—*Apologeticus, seu adversus coloniae Cretensis calumniatores — Epimenides redivivus—Elucubratio de Creta* (*).

Γεώργιος κόμης Παλαιόκαπας.

Κρῆς· σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ, διορίσθη ἑφορος τοῦ Παταβικοῦ Γυμνασίου (1544)· ἐπιστρέψας εἶτα εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσκήσει βίον, μετωνομάσθη Γεράσιμος, καὶ ἐχρημάτισεν ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγγαράθου· χειροτονηθεὶς ὕστερον ἐπίσκοπος Κισσάμου διέθετο τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς ἐπισκοπῆς μὲ τὴν ὑποχρέωσιν ἵνα πέμπῃ κατ' ἔτος εἴκοσι τέσσαρας Ἑλληνας, ἐξ ὧν τοὺς δεκαεὶ Κρήτας, εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἀπίθανε τῷ 1590.

«*Vir, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, sanctimonia vitae, prudentia, doctrina, et in rebus agendis dexteritate apud indigenes maximi habitus, et ex eadem carus Reipublicae Venetae.*»

(*) Papadopol, *Histor. Gymn. Pat.* σελ. 123—3.

(*) Saxii, *Onomasticon litterarium IV*, σελ. 111.

(*) Cornelli, *Creta Siera II*, σελ. 441—2.

Μετὰ τὸν θάνατόν του, ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατεία παρεμβάσα διέταξεν, ἵνα δαπάνη τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς Κισσάμου στέλλωνται δώδεκα μόνον νέοι, πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην, εἶτα δὲ εἰς Πατάβιον, πρὸ ἐκπαίδευσιν (*).

Ἐμμανουὴλ Γλυζώνιος.

Χίος διατρίψας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βενετία, ἐνθα καὶ ἐν βαθυτάτῳ γῆρα ἀπεβίωσε (1596). Ἐπεφορτίσθη ὑπὸ Καρόλου τῆς Ἰσπανίας τὴν συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια ἐγκατέλιπεν ἀποθηνήσκων διὰ διαθήκης, μετὰ τῆς ἄλλης βιβλιοθήκης του συνισταμένης ἐξ ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐκδόσεων καὶ χειρογράφων εἰς τὴν ἐν Βενετία, ἑλληνικὴν κοινότητα, μετὰ τὴν παραγγελίαν ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον, διάδοχον τοῦ Καρόλου. Ἐχρημάτισε φίλος Μαργουνίου, Σεβήρου, καὶ ἄλλων τότε διαπρεπόντων ἐπὶ παιδείᾳ Ἑλλήνων.

Συνέγραφε καὶ ἐξέδωκε τῷ 1568 « Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσι περιέχον » τὴν τε πρακτικὴν ἀριθμητικὴν, καὶ περὶ τοῦ πῶς εὐρίσκειν ἕκαστος τὸ ἔργον » πᾶσχα, καὶ τέλειον πασχάλιον ἀεὶ καὶ πάντοτε, καὶ περὶ εὐρέσεως σελήνης » ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται ἡ γέννα αὐτῆς ».

Τὸ συνταγμάτιον τοῦτο ἐπὶ πλέον τῶν δύο ἑκατομιατηρίδων συνεχῶς ἀνατυπούμενον ὑπῆρχε τὸ μόνον βοήθημα διὰ τοὺς θέλοντας λαβεῖν ἰδέαν ἀριθμητικῆς (*). Ἐν τοῖς προλιγομένοις ὁ Γλυζώνιος ἀναφέρει καὶ ταῦτα. « Νῦν » δὲ ἐπειδὴ τὸ πᾶν τῆς σοφίας ζημωθέντες, εἰς τοσοῦτον ἀπαιδεύσεως προσήχθημεν, ἅμα μὲν τῆς βασιλείας στερηθέντες, ἅμα δὲ πάσης σοφίας τε καὶ ἐπιστήμης γυμνωθέντες (οἱς κρίμασι Κύριος ἴδω), δεῖν ἔγνω μὴ παρθεῖν, ἀλλὰ κἄν ἐκείνων, ἕπερ τῶν ἀναγκαίων ἐστί, καὶ ἐπὶ ταῖς ἡμῶν ἐμπορίαις » χρώμενα, πᾶσι δωρόν τι κοινὸν καὶ ἐπιωφελὲς ἐκτυπώσας χρῆσασθαι ».

Τῷ 1588 ἐξέδοτο τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ προσήρτηται,

« Εὐαγγελιστέριον περιέχον τὴν τῶν Εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν ἄρχονται καὶ ποῦ καταλήγουσιν, ἔτι δὲ καὶ κανόνας λέ, οἱς εὐρίσκεται ἀείποτε » τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους ἐκαστοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ ἑσθινόν, » καὶ ποῖος ἤχος ψάλλεται ἐν ἐκάστη Κυριακῇ, καὶ ἕτερα ἀναγκαῖα περὶ τοῦ » εὐρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πάσχα, καὶ Πασχάλιον διηγετικόν, συνταθέν καὶ » ἐκδοθὲν παρ' ἑμοῦ Ἐμμανουὴλ τοῦ Γλυζωνίου, ἔτι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς οικονομίας καὶ σωτήρας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. In Venezia, apresso di Missier » Manoli Glinzoni, MDLXXXVIII (*) ».

(*) *Histor. Gymn. Patav. I, σελ. 89.*

(*) Ὁ Θεσσαλὸς Ἑλλάδος λέγει περὶ τοῦ εὐμεθέδου τῆς ἀριθμητικῆς ταύτης « *Simplici quadam arti absque ulla difficultate realis, a statibus praesens Ecclesia Graecae.* »

(*) Ἀνετυπώθη τὸ Εὐαγγελιστέριον τοῦ Γλυζωνίου ἐν 1614 παρὰ Ν. Γλυκεῖ,

Ἄφιερόν τὸ εὐαγγελιστάριον ὁ Γλυζώνιος Γαβριὴλ Σεβήρην λέγων « ἐπειδὴ
 » τοίνυν οὐκ οἶδ' ὅπως ξυμβάν τοῖς πρὸ ἡμῶν οὐκ εἰς τὸ ἀκριβέστατον ἐξείρ-
 » γαστο, τῶν προὔργου εἶναι φήθην τὸ μετὰ χεῖρας εὐαγγελιστάριον εἰς κοι-
 » νὴν ἐκδοῦναι ὠφέλιαν, ὃ δὴ καὶ πεποίηκα, πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις τοῦτο
 » συγκρούσας, ὧν παρὰ τῆς σῆς κενιρότητος καὶ παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου
 » ἐπισκόπου Κυθήρων κυρίου Μαξίμου, καὶ ἄλλων ὑπόβριτα, ἀνασυκοπήσας τε
 » εἰς τὸ ἐπιμελέτερον, ὡς οἶόν τ' ἦν καὶ ταπεινότερον, τὰς κατ' αὐτὸ ἀρμηγίας
 » αὐτὸς τε εὐσεβῶς συνηρμοσάμην, καὶ τὴν κυκλικὴν τῶν κανόνων περιόδον
 » προστέθεικα πρὸς τούτους καὶ τὴν τῶν κυριακῶν συναρμογὴν ἀπὸ τῆς τῶν
 » Φώτων κυριακῆς ἕως τῆς ἀποκριῶς, ἥτις ἐν ἐπειροῖς οὐχ ἄλλις τεθεώρηται,
 » ἀνεπλήρωσα διὰ γε τὸ ἀρχὴν λαμβάνειν ἐκεῖνα ἀπὸ τῆς τοῦ πάσχα κυριακῆς.

Ἰπὸ τὴν προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν φέρεται τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα Μαργου-
 νίου εἰς Γλυζώνιον.

Υψιθρόνου σοφίης πολύκρατα δόγματα τεύχει
 τῇ δ' ἐνὶ μυστοπόλοις κέττατο οὐρανίαις
 Γλυζώνιος καμέτοις περικυδίσι λάτρισι Χριστοῦ,
 ἔξοχ' εὐφρονίων, πᾶσιν ἰδ' εὐσεβίαι,
 Ἀμβροσίης τροφίμος κομίσασθ' αὐ, ἀντι δὲ τούτων
 Εὐχεσθαί οἱ ζωῆς ἡδ' ἐν ἀποχομέναις.

Ὁ Γλυζώνιος ἐπιμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1590 ἐκδοσιν τῶν ὑπὸ Μαργουνίου
 μεταφρασθέντων εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν λόγων Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, ὡς ἐν
 τῷ τίτλῳ σημαιοῦται, καὶ ὡς αὐτὸς ὁ Μαργούνιος γράφει εἰς τὴν πρὸς Ἱερε-
 μίαν τὸν κατ' ἀρχὴν προσφωνητήριον ἐπιστολῆν. « Εἰς φῶς ἐκδοῦναι προει-
 » μῆθητον συνεργῶ χρησάμενοι τῇ Μανουήλου τοῦ Γλυζωνίου ἐπιμελείᾳ, ἐν-
 » ὄρθς τὰ τε ἄλλα καλοῦ κάγαθού, καὶ οὐδενὸς δευτέρου τῶν τῆν τοῦ ἡμε-
 » τέρου γένους ἐπὶ τοῖς καλοῖς ποιοῦντων βελτίωσις ».

Τῷ 1593 ἐξέδωκε παρὰ Φραγκίσκῳ Ἰουλιανῷ δύο ἐκ τῶν Μηναιῶν, τὸν
 Σεπτέμβριον, καὶ Ὀκτώβριον, καὶ τὸ ἐγχειρητάριον ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον—
 « Σύσταγμα τῶν ἀναγκαίων ἀκολουθιῶν καθ' ἐκαστὴν ἀνηκουσῶν τῷ ἱερεῖ,
 » ἐπιμελείᾳ Ἐμμανουὴλ Γλυζωνίου. Venetiis apud Franciscum Iulia-
 » num, 1593 (*) ».

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ Φιλητᾶ ἀναφερομένων ταύτων, ὁ Γλυζώνιος ἐξέδωκε τὸ
 Ψαλτήριον (1586), καὶ τὸ Ἀνθολόγιον (1587) προσφωνήσας ἀμφοτέρω εἰς
 Γαβριὴλ Σεβήρην.

Τοῦ Γλυζωνίου φέρονται καὶ δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Σεβήρην (Ἐνετίηθεν, ἀλα-
 φοβολώνιος ε' ἀφκς', καὶ ἀνεστηριώνιος ς' ἀφκς'). Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐξῆς χά-
 ριαν ἐπίγραμμα πρὸς τινα κακῶς λέγοντα τοὺς Ἕλληνας, ὅπερ, ὡς ἀνεκδοτον,
 προστίθεμεν.

προσταθέντος προλόγου τοῦ λογίου Μιχαὴλ Γλυκίως προσφωνεῖται ὁ εἰς Μολδίτσιον
 Χερσέσκην μητροπολίτην Φιλαδέλφειας· ἀπαρλλάκτως δ' ἐθεώθη αὐτῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
 τυπογράφου τῷ 1680.

(*) Σ. Φιλητᾶς, Πανδώρα τομ. Θ'.

Τίποτε ἀτασθαλίῃσι μεμιγμένα ῥήματα βάζεις ;
 Τίποτε τε τωσαυτῇ εὐχῇ ἐπ' ἀφροσύνη ;
 Ἐσθλὰ λέγειν ἐπίκειν οἴσιμα τοῖς ἀγαθοῖσιν,
 Αὐτοὺς δ' οὐδ' ἢ χρὴ φαῦλα λαλεῖν ἰδάς.
 Ἦρίμα γραμματικοὶ διδάσκου κέμμορε μίμναι
 σοῖσιν, καὶ κενεοὺς τέρκεο δοξαρίους,
 Μὴ τις σῆ θρασυότητι κινούμενος ἄγχι παραστάς
 δείξῃ σ' ἀμφαδὸν μὴδὲν ἐπιστάμενος.
 Εἰ δὴ τόδ' οὐκ ἐβέλθηθα, ἐτάσια μίτ' ἀγόρευε
 ῥήματα, ἰὸ' Ἑλλήνων φείσοο εὐγενίης.
 Φράζου μὴ σ' ἀλλόθῃτος ἐπι φόγος ὦκα κιχείη,
 αὐ τε ψευδοσύνης μέμψε' ἐμὴν γενετήν.
 Ταῦτά γε παιδαρίων ἐν παίγνια, εἰ δὴ οὐ βούλει.
 ἀτρεκέϊν μαθίειν, ἡμέτεροις μέτιθι.
 Τόγρη γὰρ εἰ νοεῖς λέγουσιν, ἃ τοῦμπάλιν εἶση
 μᾶλλον ψευδοσύνη τῆδέ σ' ἐπισχόμενον.
 Ἡρόδοτος μοῦσησιν ἐν ἐννία ἢ ῥα τωσαῦτα
 Ψεύδε' ἐνιστορεῖ ; Ἡρόδοτον νοεῖς ;
 Οὐ μὰ τὸν ἀτρεκέϊσιν ἐφήμενον, οὔτε γ' ἐκεῖνος
 Ψεύδεται, οὔτε τὰς τοῦς ὕγιης τελέθει.
 Κρήτες ἐφημερίους μετὰ πᾶσαν ψεύδεα τείχων
 οἶδασι ; τεθναίην εἰ νοεῖς ἢ λέγεις.
 Εἰ δὴ τὰδ' οὐ νοεῖν μεμᾶθηκας, δεῦρο διδάσκου
 Πῶς νοεῖν σε, εἰ γ' ἐθέλεις τι λέγειν.

Ἄρσένιος Ἐλασσῶνος.

Ὁ λόγιος οὗτος ἀρχιεπίσκοπος συνοδεύσας τῷ πατριάρχῃ Ἱερε-
 μίῃ τῷ 1580 εἰς Ῥωσσίαν διὰ τὴν ἐνεῖσε καθίδρυσιν πατριαρχείου,
 συνέταξεν ἐκτεταμένην εἰς δεκαπεντασύλλαβον στίχων περιγραφὴν τῆς
 ὀδοιπορίας καὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ διατριβῆς, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν— « Κό-
 ποι καὶ διατριβὴ τοῦ ταπεινοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄρσενίου, γράφει καὶ
 τὴν προβίβασιν τοῦ πατριάρχου Μοσκόβιας » .

Τὸ τόσον πολύτιμον διὰ τὴν Ῥωσικὴν Ἱστορίαν ποιημάτων τοῦτο, ἰδημο-
 σιεύθη τὸ πρῶτον (1749) μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τῶν συνταξάντων
 τὸν καταλογὸν τῆς ββλιοθήκης τοῦ Ταυρίνου, Παζίνη, Ριβοτέλλα, ἢ Βίρια (1).

Ἡ λατινικὴ μετάφρασις ἐξεδόθη κατὰ μέρος τῷ 1809 ὑπὸ τοῦ Βέικμαν,
 καθ' ὅλοκληρίαν δὲ μετέπειτα ὑπὸ τοῦ Βέικμαν, καὶ τοῦ Σταρκζέβσκη. Ὁ
 παπολάτρης Ῥώσσοσ πρίγκηψ Αὐγουστίνος Γαλιτσίνοσ ἐδημοσίευσε τῷ 1857
 καὶ μετάφρασιν γαλλικὴν.

Τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ἡ ἔκδοσις ἐγένετο ἀθλίᾳ, καὶ πλήρησ πλείστων

(1) Codices manuscripti Bibliothecae Tauzinensis Athenaei I, σελ. 433.

των ελαττωμάτων' οί ἐκδοταί τοῦ καταλόγου τῆς Ταυριανῆς βιβλιοθήκης ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς σύγγραμμα πεζόν, καὶ εἰς σχῆμα πεζοῦ συγγράμματος ἐπεσύνεψαν αὐτὸ εἰς τὸν κατάλογον, ἀντὶ νὰ διαιρέσωσι τὴν διήγησιν κατὰ τοὺς δεκαπεντασυλλάβους στίχους, ἐν οἷς ὁ λόγος σ. νετὶθη. Τῷ 1839 ὁ Κ. Σπυρίδων Ζαμπέλιος, διορθώσας καὶ σιχηθὸν διατάξας ἐδημοσίευσεν τὸ ποίημα τοῦ Ἀρσένιου, ὑπερθεωρητίον «οὐχὶ βέβαια ὡς δείγμα ποιητικῆς εὐφροίας, » ἢ τεκμήριον τέχνης διηγηματικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς μνημεῖον σπουδαῖον ἅμα » δὲ καὶ δυσεύρετον, διαφέρον τὰ τε χρονικὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ » τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας γραμματολογίας μας » (1).

Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ῥώσου ἐπισκόπου Γεδιών καὶ προτροπὴν τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἐπανελθὼν ὁ Ἀρσένιος ἐπέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ νέα σχολῇ τῆς Ἀδόβης, καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ δύο ἔτη (2). Ἰστέρον διωρίσθη ἐπίσκοπος Σουδοβλίας (3). Ἄγνωστον ἂν μέχρι τέλους τοῦ βίου παρῆμινεν ἐν Ῥωσίᾳ ὁ λόγιος Ἕλλην.

Ἱερόθεος Μονεμβασίας.

Ἐχρημάτισε μαθητὴς Θεοφάνους Ἐλεαβούλιου, καὶ διδάσκαλος τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β'. ὑπὲρ οὗ θαυμασιῶς εἰργάσθη καὶ συνηγόρησεν ἐν τοῖς δεινοῖς τοῦ διωγμοῦ χρόνοις· ὅταν ὁ Θεόκληπτος, ἐξορίσας τὸν Ἱερεμίαν, ἐπέβη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὁ Ἱερόθεος ἐξάνεστη κατὰ τῆς ἀνομίας, καὶ διήγειρε τὰ πλήθη ὁ ἐπίδατης, φοβηθεὶς τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς του προτορμαζομένην θύελλαν ἐνήργησεν ἵνα ἐξορισθῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μονεμβασίας, ὅστις διὰ συνδρομῆς τῶν φίλων τοῦ Ἱερεμίου ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ.

Ὁ Χρονογράφος γράφει οὕτως περὶ Ἱεροθέου· «αὐτὸς ἦτον πνευματικὸς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς πόλεως, καὶ ἐλάλει καθ' ἐκαστὴν Κυριακὴν ἐπὶ ἁμβώνα, καὶ ἐκ βάθρων ἀνέκτισεν τὴν ἐκκλησίαν του » τὴν Καστελιότισσαν, καὶ ἦτον λόγιος καὶ προκομμένος πᾶρὰ ὅλους » τοὺς τότε Ἀρχιερεῖς, καὶ ἤκουσέ του ὁ λαὸς πολλὰ, καὶ διὰ νὰ » μὴν κάμῃ σύγχυσιν τὸν ἐδίωξαν, καὶ εἶπᾶν του πολλὰκις νὰ τὸν » κάμουν Πατριάρχην καὶ αὐτὸς εἶπε, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐάν γένη, » παράνομος εἶναι, ἐάν δὲν κάμῃ παραίτησιν ὁ Ἱερεμίας ».

Ὁ Ἱερόθεος συνᾶδευσεν τῷ Ἱερεμίᾳ ἀπελθόντι εἰς Ῥωσίαν πρὸς καθίδρυσιν πέμπτου ἐκεῖ πατριαρχεῖου· ὁ δὲ Ἀρσένιος ἐνομᾶζει πολυλαχοῦ τῆς διηγήσεώς του αὐτὸν «σοφὸν, θεῖον, ἐμπειρον σοφίας, ἀρχιθύτην μέγιστον τῆς Πελοποννήσου ».

(1) Ζαμπέλιου, Καθάρσεις Πατριαρχεῖου ἐν Ῥωσίᾳ.

(2) Παρᾶνικα, σελ. 181.

(3) Καρμζίνου Ἱστορία Ῥωσίας, τόμ. 10, βιβ. Γ'.

Συγγράμματα τοῦ Ἱεροδίου, συγκεχυμέναις ὀνόμασιν, ἀναφέρει ὁ Χρονογράφος, θαυμασθέντα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Τούρκων.

Μελέτιος Πηγάς.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ μεταξὺ τοῦ 1535 καὶ 1540 ἐξ ἐπισήμων γονέων καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τὰ τε ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ παρὰ τῆ ἱερομονάχῳ Βλαστῷ μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς ἐντελεστέραν ἐκπαίδευσιν. Περαιώσας δὲ καὶ ἐνταῦθα τὰς σπουδὰς ἐπανάκαμψεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, καὶ τὸ μοναχικὸν ὑποδυθεὶς σχῆμα κατετάχθη εἰς τὴν ἐπίσημον καὶ ἀρχαίαν μονὴν τοῦ Ἀγγαράθου, ἡγουμενεῖοντος τότε Σιλδέστρου τοῦ μετέπειτα πατριάρχου Ἀλεξανδρείας· ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ ἐξελθὼν ἐκήρυττεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ Κρήτις ἐκτιμῶντες τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν εὐρείαν μάθησιν τοῦ συμπατριώτου των παρεκάλεσαν τὸν Μελέτιον νὰ διδάξῃ εἰς τὸ σχολεῖον· ἀπολοῦθως μεταβὰς παρὰ τῆ πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Σαφρονίῳ προήχθη εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγγέλου ἀξίωμα.

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνεφάνη ἡ περὶ τὸ καθιερωμένον Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον καινοτομία τοῦ πάπα Γρηγορίου, ὁ Μελέτιος, κατὰ προτροπὴν τοῦ Σιλδέστρου, συνέγραψε περὶ τοῦ πάσχα, καὶ ἕτερον Ἀλεξανδρετὸν τόμον ἐπονομάσας πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκδοθέντος, ἀπέστειλεν ἀμφοτέρω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Θεόδωρον μετὰ προτεταγμένης λατινιστὶ ἐπιστολῆς.

Ἐν ἔτει 1585—6, ἐπειδὴ ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἐπάσχε τὰ πένυθαινα, ὁ Μελέτιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἐπιβάτου πατριάρχου Θεολήπτου, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα διέμεινε τρία ἔτη διδάσκων κατ' οἶκον μὲν τινὰς τῶν φίλων τὴν ἕξαι σοφίαν, ἐπ' ἐκκλησίας δὲ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ πατριάρχης Σιλδέστρος εἰς βαθύ φθὰς γῆρας προσεκάλεσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Μελέτιον ἵνα τὸν ὀρίσῃ διάδοχον ἐν τῇ πατριαρχίᾳ. Ὁ Πηγάς ἠρνήθη, πλὴν ἀλλ' ὅμως αἰ μέχρι θανάτου παρακλήσεις τοῦ ἐναρέτου γέροντος ἐπείσαν αὐτὸν ἵ' ἀναδεχθῆ τὸ βαρὺ φορτίον, καὶ τὴν 5 Ἰουλίου 1590, ἀποθανόντος τοῦ Σιλδέστρου, ἐχειροτονήθη ὁ Μελέτιος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

Τῷ 1597, ἐποθανόντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Θεοφάνους τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς προσεκάλεσαν

τὸν Μελέτιον ἵνα δεχθῆ τὸν θρόνον· ὁ Πηγᾶς ἔγραψεν εἰς Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς ἐν Ἑνετία Γαβριὴλ Σεβῆρον, καὶ Μάξιμον Μαργουνίον ἵνα δεχθῶσιν ἀντ' αὐτοῦ τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν, μὴ λαβῶν δ' ἀπάντησιν ἐφαίνετο μὴ στέργων νὰ δεχθῆ τὴν πατριαρχεῖαν· τῆς δὲ ἀμφιβολίας ταύτης ὠφελούμενος Καρύκης τις παρανόμως ἐπέβη τὸν θρόνον γράφων τῷ Μελετίῳ. « Σοὶ μὲν, μακαριώτατε πάτερ, ἰδέω·
 « ὑπαναχωρῶ καὶ παρακαλῶ δέξασθαι σε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον,
 « ἑτέρου γὰρ ὄλως τῶν ἀπάντων οὐκ' εἰμι ἀναξιώτερος ».

Ὁ Πηγᾶς καθορῶν τὴν ἔλευσιν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν, ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα, ἐπιτηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου σημινοπρεπῶς ἐπιγραφόμενος.

Τῷ 1599 παραιτηθεὶς ἀντικατέστη ὑπὸ Ματθαίου Β', καὶ ἐπανελθὼν εἰς Αἴγυπτον παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ ἐν 1602, ἔγκαταλιπὼν παρά πᾶσι μνήμην ἀγίου (1).

Ὁ Μελέτιος Πηγᾶς ὑπῆρξεν ἐνάρετος, ζηλωτὴς τῶν πατρῶν παραπαρόδωτων, καὶ ἐνθερμὸς πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπὲρ ἧς εὐθαρσῶς ἠγωνίσθη. « Ἐγὼ μὲν, ἔγραφε πρὸς τὸν διαδεχθέντα Λούκαριν, ἐγὼ
 « μὲν καὶ καμάτοις καὶ πόνοις, καὶ κινδύνοις καὶ φροντίσι καὶ τη
 « κεδόσιν ἀντλούμενος, καὶ νόσων ἤδη νόσον ἀπαυστον, θνήσκω πάνυ
 « ἡδέως, τέλος ταῖς ἐμαῖς θήμενος ἀμαρτίαις καὶ τῇ καματώδει βιο
 « τῇ· ἐν δὲ συνεισφέρω, τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῆς ὀρθοδόξου πί
 « στως, μεθ' ἧς ἐλπίζω παριστάμενος τῷ Χριστοῦ βήματι μετὰ
 « τῶν Πατέρων ἔλεος εὐρεῖν καὶ βοήθειαν. Τοῦτό σοι παραινῶ, ἀγα
 « νίξου τὴν πίστιν τηρῆσαι. Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία πρώτη μετέσχε,
 « πρῶτη μετέδωκε τοῦ θεοῦ φωτὸς· ταύτης ἡμᾶς παιδὰς εἶναι ἡθέ
 « λησεν ὁ Θεός· ταύτης οἱ πατέρες τὰ δόγματα κυρώσαντες παρα
 « δεδώκασι· μὴ ἀποστατήσωμεν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ ».

(1) Γερμανοῦ Γρηγορά, Βίος Μελετίου Πηγᾶ, ἐν Πανδώρα, Θ' σελ. 255.—Νεοφίτου Κουσουλίου, Βίος τοῦ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς ὀρθοδόξου ἱερολογίας—Paradopolii, Histor. Gymn. Patav. I, σελ. 279—80.—Fabricii, Biblioth. Græca, XI, σελ. 475—78.—Κ. Οικονόμου, περὶ τῶν Ὁ' Ἐρημητευτῶν, Δ' σελ. 803.

Πθανῶς ἀδελφός τοῦ Μελετίου ἦν ὁ Γεώργιος Πηγᾶς, ἀποδώσας ἐν Βενετία (2). Συμεὼν ὁ Καθόσιλος ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα ὅπερ ἐπέστειλε Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ, λέγων «φροντίσαις εἶν ἐπιγραφῆσαι τῷ τάφῳ, φιλίας τῆς πρὸς ἡμᾶς».

Θεσμὸν ἀριπρεπέος φιλίης Πηγᾶ συνόλεσσας,
 Τοῖος γὰρ Πηγᾶς ἔην φιλίης ἀπρέμων,
 ὥστε μιν ἀθανάτους μετ' ἀμύμονας ἔγαγεν Οὔτη·
 φαῦ, τοῖον φιλίης ἔρνος ἀπαιχόμενον.

πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ζῆλον καὶ αὐτὸς ὁ φανατικῶς λατινοφρονῶν Ἀλ-
λάτιος ἐπαινεῖ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ προτερημάτων ὁ Πη-
γὰς εἶχε καὶ τὸ πλεονέκτημα εὐριμαθείας, καὶ γνώσεως τῆς τε ἑλ-
ληνικῆς καὶ λατινικῆς ἀξιωματικότητος. Ὁ Εὐγένιος ἐν τῇ Δογματικῇ
λέγει « οὐ τὸ περὶ τὴν ἔσω καὶ ἔξω μάθησιν κλέος οὐχ ὅπως τὸ
καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ τῶν ἀν' Εὐρώπην ἐθνῶν καὶ τὰ πρῶταί τε διεπλήθην
διαπεφοιτηγῶς ».

Συγγράμματα.

— Ἐδαγγελικῆς διδασκαλίας περίοδος. (Συλλογὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει
ἐκφωνηθέντων λόγων).

— Περὶ τῶν ἐχράντων μυστηρίων. (Ἐπιστολαὶ πρὸς Κυριακὸν Φωτεινὸν
ἱατρὸν καὶ Γαβριὴλ Σειθῆρον, ἐκδοθεῖσαι ἐν Παρισίαις τῷ 1709 ὑπὸ Ῥενα-
ουδότου μετ' ἄλλων).

— Περὶ Πάπα. (Πρὸς Σιγισμόνδον βασιλέα τῆς Πολωνίας).

— Κατὰ Ἰουδαίων. (ἐξεδόθη ἑλληνορωσιστὶ ἐν Λεοπόλει 1739).

— Κατήχησις ἐν εἰδὴ διαλόγου, Πανδοχεὺς ἐπιλεγομένου.

— Ὁρθόδοξος χριστιανός· ἐν Βίλνῳ 1596· ἀνετυκώθη, δαπάνη Ἑρραϊμ
Ἱεροσολύμων, ὑπὸ Νεοφύτου Κουσακαλυβίτου τῷ 1769 ἐν Ἰασίφ.

— Ἐγχειρίδιον.

— Στρωματεῖς.

— Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους πλείον τῶν τριακοσίων, ἐξ ὧν τινες ἐξεδόθησαν.

Πρὸς Μελέτιον Πηγῆν ἤδη πρῶτοςύγγελον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διευθύνεται τῷ
1582 ἐπιστολὴ δημοσιευθεῖσα ἐν Τουρκογραφίᾳ.

Ἰακώβος Διασωρῖνος.

Ἀθῆλον ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγεννήθη, καθὼς καὶ διὰ τίνα λόγον
ἐπιτιλοφορεῖτο κύριος τῆς Δωρίδος. Ἐν ἔτει 1555 διατρίβων μετὰ
Ἰακώβου τοῦ Βασιλικοῦ ἐν Βρυξέλλαις ἔγραφεν ἐπιστολὴν πρὸς Φί-
λιππον τὸν Μελάχθωνα, ἐν ἣ προσεπιλέγει,

« Ἐκ τῆς πάλαι εὐτυχοῦς καὶ μακαρίας Ἑλλάδος, νῦν δὲ ἀθλίας,
» βιβλίων τῶν δυσσευρέτων πέμψαι σοι βούλομαι, ἵν' αὐτὰ ποτε διερ-
» χόμενος τοῦ τῆς Δωρίδος κυρίου μνησθείης, Ἕλληνας ἀνδρὸς καὶ
» φίλου εὐσεβῆσιν ». Ἐξ ὀνόματος τοῦ Μελάχθωνος ἀπαντήσας Ἰω-
σὴφ ὁ Καμεράριος λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις περὶ τοῦ Διασωρῖνου καὶ
ταῦτα « τὰς ἐπιστολάς ἀναγνοὺς τό τε τῆς λέξεως καθαρὸν ἐθαύμασα,
» καὶ ἠγάπησα τὸ φιλοφρονητικὸν τῆς διανοίας (1) ».

Ὁ Διασωρῖνος ἦν οὐχὶ ἐκ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων τοῦ Ἑλλη-

(1) Crusii, Turcogracia, σ.λ. 36.

νικοῦ ἔθνους, πρὸς τούτοις ποιητῆς εὐράνταστος, καὶ πατριώτης ἐν-
θερμος· ἀντιγράφας διαφόρους κώδικας ἑλληνικῶν χειρογράφων προσ-
ήνεγκεν εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον Β΄, προτάξας καὶ
ῥαῖα τινα ἐπιγραμματικὰ ποιημάτων, δι' ὧν προσεκάλει τὸν Ἰσπα-
νὸν μονάρχην πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ κώδικος περιέ-
χοντος τὰ τοῦ Αἰλιανοῦ ἀναγινώσκονται οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ Ἰακώβου.

Αἰλιανοῦ βίβλος εἰμι πολύστονα ἔργματ' Ἀρῆος
καύθους· Ἑλλήνων πρόχην ἀπολλυμένων.

Ἦδη Ἐσπερίηνδε λιπούσ' ἐναγῆ βασιλεῖα
ἤλυθον ἐς πιστοῦ δώματα ἡγεμόνος.

Οὔτε διδαζομένη στίχας ἔρχομαι· ἡγεμονῆτι,
πολυπλόκουσ τε τρόπου· Ἄρειος αἰμοβόρου,
Οὔτε φιλάγγων δῆνεα, πολλὰ γὰρ ἤρανος οἶδεν

εἶδη τῶν πατρικῶν δαιμαλίων πολέμων,
Ἄλλὰ μιν ἐξέρουσα πολύστονα πῆματα θυμοῦ,

Τούρκου· ἄπερ θραίνει υἱοῖσιν εὐσεβίων.

Ἄνδρας μὲν καίνουσι βαθυζώνους δὲ γυναῖκας,

τίκνα δὲ τουρκίζει, τοῖμνια πάντα δ' ἄγει.

Τῶνδε μνήσθητ' ὄναξ, καὶ τάσδε στίχας ἀνδρῶν

ὤγυιαν ἀθρῶν, μνώεο Κεκρωπίης.

Καὶ γὰρ ἔπασα Φιλίππει, Μακεδονική σε Φιλίππου

γῆ καλεῖε θαμινῶ· Φίλιππον εὐσεβέα.

Ἦκω γὰρ τούτων, μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον·

καὶ σύ με τὴν ξείνην δέχουσο εὐμενέως.

Καὶ εἰς κώδικα περιέχοντα τὰ Πολυκαίου Στρατηγύματα·

Ἑλλαδικῶν χαρίτων τὸ κλέος ὤλεσεν αἰὼν,

βαρβαρικῆς ἐφόδου συχνὰ ἐπερχομένης.

Ἐμπης ἐν βιβλίοις κεῖται· πάνθ' ὅσα ἔρεξαν

Ῥωμαίων υἱεῖς καὶ Δαναοὶ μάκαρες·

Πάντα δὲ ἐν ταύτῃ τῇ δέλτῳ ὀλβιε δῆεις

Ἔργματα Ῥωμαίων καὶ Δαναῶν καμάτων (!).

Θεωνός.

Ἄδελον τοῦ γεννηθεῖς, ἐγένετο μαθητῆς τοῦ ὁσιομάρτυρος Ἰακώβου,
κατὰ σύστασιν τοῦ ὁποίου διαώρισθη ἐν ἔτει 1520 ἡγούμενος τῆς ἐν
Τρεκεβίστη τῆς Μακεδονίας μονῆς. Μετὰ τὸ μαρτυρικὸν τέλος τοῦ
ὁσιομάρτυρος ὁ Θεωνός μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων συμμαθητῶν ἀνε-
χώρησεν ἐκ τῆς ἐν Τρεκεβίστη μονῆς καὶ ἐλθὼν εἰς Ἄθυνα κατώκησε
πλησίον ἐνὸς μετοχίου τῆς μονῆς Σιμοπέτρας. Ἐκείθεν μετέβη εἰς

(!) Miller Catalogue de l'Escorial, σελ. 96, 132, 133, 467, 491, 493.

τὸ πλεῖστον τῆς Θεσσαλονίκης χωρίον Γαλατίστην καὶ εὐρὴν ἐκεῖ μονήριόν τι πεπαλαιωμένον, ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ἀνεκαίνισε καὶ κατέκησεν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν συμμαθητῶν του. Μετ' ὀλίγον συνήχθησαν ἐκεῖ μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα μοναχοί, οἵτινες ἐξέλεξαν τούτον ἡγούμενον⁽¹⁾.

Ἵστερον μαθητῆς καὶ Θεοφάνους τοῦ Ἐλεαβούλου ὁ Θεωνὸς γινόμενος προχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Κρουσίου ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ. Τῷ 1560 ὠνομάσθη πατριαρχικὸς ἔξαρχος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψε τὸ εἰς τὰς διδασχάς τοῦ Ἐαρτούρου προόμιον. Ἵστερον προσβιάσθη μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται εἰς τὴν ἐν ἔτει 1565 καθαίρεσιν τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ.

Κατὰ τὸ Νέον μαρτυρολόγιον μετὰ θάνατον ὁ Θεωνὸς κατελέχθη ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων

Ἐγράψε προόμιον εἰς τὰς ἐν ἔτει 1560 τυπωθείσας ἐν Βενετίᾳ διδασχάς τοῦ Ἐαρτούρου, κλπ.

Ὁ Δωρόθεος ἐν τῷ Χρονογράφῳ καταλέγει τὸν Θεωνὸν μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν μαθητῶν τοῦ Θεοφάνους· Δημήτριος δὲ ὁ Θεσσαλονικεὺς γράφων ἐν ἔτει 1560 πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καλεῖ αὐτὸν ἄνδρα σοφόν, καὶ τέλειθεὸς κρῖναι δυνάμενον⁽²⁾.

Μάξιμος Μαργούνιος.

Ἐμμανουὴλ⁽³⁾ πρὸ τῆς μοναχικῆς μετωνημίας καλούμενος, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ⁽⁴⁾ τῷ 1530, ἐκ πατρὸς ἐμπόρου, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Βενετίαν πρὸς ἐξάσκασιν τοῦ ἐπαγγέλματος παρέλαβε καὶ τὸν υἱὸν του, κομιδῇ νέον, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐπὶ τετραετείᾳ διακούσας φιλολογίαν καὶ νομικά, ἔλαβε τὸν στέ-

(1) Νέον Μαρτυρολόγιον, Ἐθελθισ ἰσομάρτυρος Ἰακώδου.

(2) Turcografia.

(3) Κατὰ λάθος ὁ συμπολίτης του Παπαδόπουλος (Histor Gymn. Patav. I, σελ. 264) λέγει αὐτὸν Μιχαὴλ ἐν τοῖς κοσμοποιῖς· αὐτὸς ὁ Μαργούνιος, πρὸ τῆς μετωνημίας, εἰς τὰς ἐκ Παταβίου ἐπιστολάς του πρὸς Ἐνάλδον Μονέλιτον (1569) καὶ Ἱερεμίαν τὸν πατριάρχην (1574), ὡς καὶ ἐν τῷ εἰς Φουρλάνον ἐπιγράμματι Ἐμμανουὴλ ὀνομάζεται. Καὶ Κρουσίος δὲ γράφων τῷ 1562 πρὸς τὸν ἐν Κρήτῃ Μορζήνον «ἀσπάζου ὃ ἔτι, λέγει, τὸν κῆριον Ἐμμανουὴλ Μαργούνιον». Ἐμμανουὴλ δὲ καὶ ἐν σελ. 827 τῆς Τουρκογραφίης ὁμοίως οὕτως καλεῖται.

(4) Ὁ Φαθρίκος (Biblioth. Gr. X, σελ. 538) συγγέειν τὴν πατρίδα μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς, Κισθῆριον καλεῖ τὸν Μαργούνιον, ὅστις εἰς τὴν πρὸς Δαβὶδ Ἐσχέλιον ἐπιστολὴν ὑπογράφεται· «Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κισθῆρων ὁ Κρής».

φανον τοῦ νομοδιδασκάλου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Βενετίαν (1551). Ἀποθανόντος τοῦ πατρός του, ἔμεινεν ἐνταῦθα καὶ συνεστήσατο Ἑλληνικὴν τυπογραφίαν ἐγγὺς τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἐξ ἧς ἀπελύθησαν πολλὰ βιβλία κυρποληθέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ τυπογραφείου, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελε τύχει βοηθημάτων πρὸς ἀνανέωσιν αὐτοῦ. Χειροτονηθεὶς δ' ἐνταῦθα μοναχὸς μετενομάσθη Μάξιμος. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετίαν κατεγγίνετο περὶ τὴν ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων, καὶ τῷ 1588 προσχειρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἐπίσκοπος Κυθέρων⁽¹⁾. Ῥαδιοουργία τῶν Λατίνων ἐπῆλθε ψυχρότης μεταξὺ Μαξίμου καὶ Γαβριὴλ Σεβήρου, τῆς φίλων, καὶ ἀμφοτέρων ἐξ ἴσου προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀμειλίκτων ἐπικριτῶν τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν. Ὁ Μαργούνιος προτραπέσθαι ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου πατριάρχου Ἱερεμίου ἐζήτησε τὴν μετὰ τοῦ Σεβήρου συμφιλίωσιν, καὶ δι' ἐπιστολῶν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Γαβριὴλ αὐτοπροσώπως μεταβάς, καὶ ἐν τέλει ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ θυσιαστηρίου. Οἱ περὶ τὸν Σεβῆρον εἶχον διαβάλλει τὸν Μαργούνιον ἐπὶ ἑτεροδοξίᾳ· οὗτος δὲ συνειδῶς τὴν ἀθωότητά του προσεκάλεσε τὴν ἔκδοσιν πατριαρχικοῦ ἀφορισμοῦ κατὰ τῶν κρυφίως συκοφαντούντων αὐτὸν, καὶ πρὸς Διονύσιον πρωτοσύγγελον τοῦ πατριαρχείου γράφων τῷ 1591, ἐπιφωνεῖ « Ἀπαιτεῖσθω μοι ὁ τῆς πίστεως λίβελλος, συγχροῦ τῆθίτω σύνοδος, πᾶν ὀτιοῦν διαπραττέσθω, καὶ εἰ μὲν ὑπεύθυνος » ἀποφανθεῖται ἐγὼ, εἰσπραττέσθωσαν παρ' ἐμοῦ αἱ δίκαιαι, γενέσθω τις » ἐμοῦ καὶ ἀποκέρυξις, καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ σύνοδος ἐπικυρῶσει ».

Ὅθεν συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ προκληθεῖσα σύνοδος (1592), πρὸς ἣν ὁ Μαργούνιος ἀπολογούμενος, καὶ διὰ μακρῶν ἀναιρῶν τὴν

(1) Ὁ Παπαδόπουλος Κομνηνός, ἀμειλίκτος τοῦ Μαργουνίου ἐχθρὸς, γράφει, ὅτι οὗτος ἀσχεραίων ἐπὶ τῇ μονοτονίᾳ τοῦ μοναστικοῦ βίου, μετέβη εἰς Ῥώμην φέρων διάφορα πονήματά του περὶ τῶν διαχωρίζοντων τὰς δύο ἐκκλησίας ὅρων, ὑποσχόμενος καὶ σύμπραξιν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ἐνώσεως. Τὰ συγγράμματά του ὑπέβληθησαν εἰς τὸν Ἰνδῆκα, καὶ τῶν κριτῶν εὐνοϊκῶς ἐκφρασεθέντων, ὠνομάσθη ὁ Μαργούνιος ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Κυθέρων, λαθῶν καὶ παρὰ Γρηγορίου ΙΓ' σιμμαντικὴν σύνταξιν. Σίξτος ὁ Ε', συλλαθῶν ὑπονοίας περὶ τῆς εὐκρινείας τοῦ Κρητός, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα προσαγάγῃ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως· ὁ δὲ Μαργούνιος κρυφὰ φυγὼν ἦλθεν εἰς Βενετίαν καὶ ἐπιβάς τοῦ πρώτου διὰ τὴν Ἀνατολὴν πλοίου μετεκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα διαμείνας ἐπὶ τινα χρόνον ἡσχολήθη εἰς ἀναζήτησιν ἀρχαίων χειρογράφων, ἅπαντα ἔπεμπε πρὸς τὸν φίλον του Ἐσχίλιον. Καὶ τῦτα ὁ φανατικὸς δραπέτιδης κλέπτων ἐξιστορεῖ, οὐδεμίαν φέρων ἀπόδειξιν εἰς β' βιβλίον.

συκοφαντίαν, ἐπιλέγει, « Μάρτυς δέ μοι τούτων τὸ παντέφορον ὄμμα.
 » τὸ καρδίας ἐτάζον καὶ νεφροῦς » καὶ συμμαρτυρεῖ μοι τὸ συνείδος,
 » καὶ αὐτὰ σχεδὸν φωνῆν ἀφιέντα τὰ πράγματα, τὰ περὶ ταύτης
 » μοι τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ προεβραϊώσει τοῦ καθ' ἡμᾶς ὀγγματος πονη-
 » θέντα συγγράμματα, ὁ πρὸς πολλοὺς καὶ κατὰ στόμα, καὶ διὰ
 » γραμμάτων ἀγών, καὶ σκοπὸν ἔχων πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἧς οὐ-
 » δὲν τοῖς γε κατὰ Χριστὸν βιοῦσι γένοιτ' ἂν προτιμώτερον, ἢ πρὸς
 » Νικόλαον τὸν τῆς τάξεως τῶν Σταυροφόρων, μετὰ δὲ ταῦτα Μηλο-
 » ποτάμου ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς Πέτρον τὸν Ντάβιλιαν τὸν τῆς τάξεως
 » τῶν Φραγκισκάνων, νῦν δὲ ἐπίσκοπον Μηθύμνης ἀπολογία, καὶ ἡ
 » ἐκ Ῥώμης μοι παρὰ Σπυρίδωνος τοῦ Βρούδου πεμφθεῖσα ἐπιστολὴ,
 » ἢ πρὸς Ἀντώνιον τὸν Τιμώνιον ἱατρὸν Χίον, τινῶν ἐξ ἡμῶν πα-
 » ρασχόντων τὰς ἀφορμὰς, μετὰ ταῦτα ἀπόκρισις ».

Ἢ σύνοδος τῶντι ἀνεκέρυξε τὴν ἀθωότητα τοῦ διαβληθέντος
 Μαργουνίου, καὶ ὁ Ἱερεμίας γράφων κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1594
 πρὸς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατείαν, διεκήρυττε τὴν πρὸς τὴν ὀρθοδο-
 ξίαν ἀκράδαντον πίστιν αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον δ' ἐπῆλθε, προτροπῇ ἐπανειλημμένη τοῦ πατριαρχείου,
 ἢ μεταξὺ Σεβήρου καὶ Μαργουνίου συμπιλιώσις· ὁ δὲ τελευταῖος
 ἐποίησεν ἐπὶ τῇ ἐνώσει καὶ ὀμιλίαν ἐπ' ἄμβωνος, ἀρχομένην « Εὐ-
 » ραχνέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ· σκιρτησάσθωσαν
 » τὰ ὄρη, ὅσοι τε θεοειδεῖς νῆες, καὶ οὐράνιοι, καὶ ὅσοι ἐπίγειοι, καὶ
 » τούτων ὅσοι αἰθέριον καὶ μακάριον τὸ ἐνδιαίτημα ἔχουσι, καὶ τῶν
 » χαμερπῶν τούτων τῶ προσεγγισμῶ τῶ πρὸς τὸ θεῖον ἀνώτεροί τε
 » καὶ ὑψηλότεροι καθεστῆμασιν »· καὶ τελευτῶσαν « Τί γὰρ τοῦ πει-
 » ρασμοῦ τηλικούτου καθ' ἡμῶν ἀνήψας τὸ πῦρ, ὧ πολέμιοι; τί δε-
 » σμούς ἱερᾶς ἀγάπης διασπάσας ἀποτετόλμηκας; τί πατέρα φιλό-
 » στοργον, καὶ τέκνον οὐκ ἄνισον ἀποδιδόν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον
 » ἀλλήλους ἐκπολεμῶσαι ἀπληθυνάσας; διατί γὰρ ἄλλο; ἢ τοῦθ' ὅτι
 » ἡμῶν περθόνηκας τῶ ἡμετέρῳ τῆς καταστάσεως; ἔνθεν τοι τὸ τῆς
 » εἰρήνης καλὸν μουσαττόμενος, τοὺς τῆς ἔχθρας ὑπανακαίειν σπινθῆρας
 » ἀναιδῶς παρεσκεύασας· ἀλλὰ γὰρ ἀπέσβεσται σου τὸ πῦρ, καὶ οἱ
 » σπινθῆρες ἀπεμαράνθησαν, καὶ ὁ τῆς ἀγάπης πυρὸς λαμπρότερος
 » ἦδη διέλαμψε τε καὶ ἀναπέφηνε, καὶ διελύθη ἡ ἔχθρα, καὶ ἀσθε-
 » νῆ; σου, τοῦθ' ὅπερ ἔστι, πεφώραται ἡ ἐπήρεια, καὶ ἠνώμεθα μὲν
 » ἡμεῖς; ἀλλήλοις σφοδρότερον; συνήνωνται δὲ δι' ἡμᾶς καὶ ἄλλοι τῇ

» δημοσία και δημοφροσύνη, και τῇ συμπνοίᾳ τοῦ θεαρέστου θελή-
» ματος ».

Μετὰ τὸ 1600, ἔλθων εἰς Κρήτην, ἐμόνασεν εἰς τὸ ἐκεῖσε Σιναϊ-
τικὸν μετόχιον, διδάσκων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν τῇ σχολῇ
αὐτοῦ. Ἐκεῖ δὲ και ἀπέθανε τῷ 1602 ὀγδοηκοντούτης σχεδόν.

Ἐθανάσιος Σκληρὸς ὁ ἐκ Πικριδῶν ἐποίησεν αὐτῷ τὸ ἐξῆς τετρα-
στιχον ἐπιτύμβιον

Οὐ μαργὸς ἐνθάδ' ὕστατον δρέπει,
Ἄνῆρ δι' θεῖος, σωφροσύνης ἔμπειρος,
Καὶ προστάτης ἀριστος τῆς πρὸς Μαλίαν
Νήσου Κυθήρων, Μάξιμος Μαργούνιος,
Ἐὼν θεοκνεύτων μέγα Μουσάων κλέος,
Γόνος δι' Κρητῶν, ἡδ' αἴλαρ τῆς πίστεως (!).

Ὁ Μαργούνιος ἐγένετο εἰς τῶν εὐρυμαθεστέρων και πολυγραφικω-
τέρων τοῦ αἵωνος τούτου Ἑλλήνων ἡ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-
σαν δεινότης αὐτοῦ ἐθαυμάσθη, και Εὐγένιος ἐν Λογικῇ λέγει, « Μαρ-
» γούνιος ὁ τὸν Ἑλληνα λόγον ἐπιτηδεύσας τῶν παλαιῶν οὐ πᾶν
» τι ἀποδόντα ». Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ θεωροῦνται πρότυπα καλλι-
πείας και ἕνα τῶν ποιημάτων ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ τῆς ἀρχαιότητος.
Ἡ περὶ τὸ κηρύττειν εὐγλωττία αὐτοῦ τὸν ἀνέδειξεν ἐφάμιλλον τῶν
περιφανεστέρων ἱεροκηρύκων, και τις τῶν Γάλλων παραβάλλει τοῦτον
πρὸς τὸν Massillon ἡ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀφοσίωσις, ἡρέθισε τὸν λα-
τινόφρονα συμπατριώτην του Παπαδόπουλον, ὅστις ἔγραψεν ὀγκῶδες
σύγγραμμα (Praenotiones Mystagogicae) πρὸς ἀναίρεσιν ἰδίως τῶν
ὑπὸ Μαργουνίου γραφέντων κατὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὕστερον δ' ἐν
ἑτέρῳ συγγράμματι του (Histor. Gymnas, Patavin) ἐπένοήσε παχυλὰ
ψεύδη πρὸς κλονισμόν τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Μαξίμου. Ὁ Κορνήλιος
δμως, εἰ και ἐκ συστήματος ἐχθρὸς τῆς ὀρθοδοξίας, δὲν λείπει νὰ
ὁμολογήσῃ τὴν ἔξοχον τοῦ Μαργουνίου πολυμαθεῖαν, και τὴν περὶ τὰ

(!) Papadopoli, Histor Gymn. Patavini.

Και Κωνσταντῖνος Λούκαρις, ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα εἰς Μαργούνιον, και τὴν
ἰσ' αὐτοῦ μετάφρασιν Ἰωάννου τῆς Κλίμακος

Ὁρθοτάτην κορίνην κλίμακος νοεῖς ἀναβαίνειν
Μάξιμος ὀρθοτάτης προὔθετο εὐθεστάταις

Ἄλλους θ' εὐσεβίας τὴν βήματα ἡδέ γ' ὀδεῦσαι

Ὅτρυνεται, βίβλον τὴν δε χαρίζομενος.

Ἦς πρόγραμμα Κλίμαξ, προσθήσω δ' ὅτι και Ἰσρά,

Ἠμελίωσαν γὰρ Μάξιμος ἱεστάτος.

Θεολογικά σπουδαιότητα λέγων « Vir fuit graece et latino doctus, »
 « prosa et versu valens, scripturae sacrae, et historiae ecclesia-
 » sticae peritus » (1).

Συγγράμματα.

—Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου καθηγουμένου τῶν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει Μοναχῶν, Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου, ἢ λόγοι ἀσκητικοὶ μὲ τοῦς ὁποίους διδάσκειται κάθε εἰς χριστιανὸς πῶς χρωματῆ νὰ πολιτεύεται διὰ νὰ ἀνέβῃ εἰς τὴν τελειότητα τῆς μοναχικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς, νῦν πρῶτον εἰς ὠφέλειαν τοῦ χριστιανώμου λαοῦ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς κοινὴν φράσιν μεταγλωττισθέντες παρὰ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου. In Venezia apresso Francesco de Giuliani ad instantia del Reverendissimo vescovo di Cerigo, e di Misier Glinzoni, 1590. εἰς 8ον. (Προτίταται ἐπιστολὴ Μαργουνίου πρὸς Ἰερμίαν τὸν πατριάρχην ἐξ Ἐνετίας ἐδ' πνευματικῶν· ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν· ὅμοιον Κωνσταντίνου Δουκέρως εἰς Μαργούνιον· προλεγόμενα τοῖς κατὰ Θεὸν πολιτευομένοις καὶ εὐσεβεῖσι χριστιανοῖς. Βίος ἐν ἐπιτομῇ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ καθηγουμένου τοῦ ἁγίου ὄρους Σινᾶ, τοῦ λεγομένου σχολαστικοῦ, τοῦ καὶ συγγραφεμένου τὰς πνευματικὰς ταύτας πλάκας ἔχον τὴν ἁγίαν Κλίμακα, συγγραφεῖς παρὰ Δανιὴλ Ταπεινοῦ μοναχοῦ Ραῖθου (σελ. 4—16 ἔνευ ἀριθμήσεως). Εἶτα τὸ κείμενον σελ. τριῖ. ἐν τέλει πίναξ τῶν περιχομένων, μαρτυριῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς, καὶ διορθώσεως παροραμάτων ἔνευ σελιδαριθμήσεως).

—Panegyricus in Ioannis Cantacuzeni.

—Κανόνες Ἀποστόλων, συνόδων, καὶ πατέρων, μετὰ σχολίων.

—Ἀντιβήρητικὸς ὑπὲρ Μάρκου Ἐφέσου.

—Ἑλληνικαὶ παροιμίαι.

—Μητολόγιον. Ἐνετίησι 1529.

—Συνοδικὴ ἱστορία.

—Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθέρων, ὕμνοι Ἀνακρεόντιοι· cum interpretatione latina Conradi Ritterhusii, Augustæ 1601. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ περιέχονται δύο ἐπιστολαὶ Μαργουνίου εἰς Ῥιττερχούσιον ἐξ Ἐνετίας 1599, καὶ 1600· καὶ ἑννέα ὕμνοι, ἐξ ὧν δύο πρὸς Θεὸν, εἰς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, τρεῖς πρὸς ἑαυτόν, εἰς πρὸς Ναθαναῆλον ἱεροδιάκονον, καὶ εἰς εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα· ἀνετυπώθησαν ἐν Corpus veterum poetarum Graec. II. ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον 1592 ἐν Λουγζούμφ ὑπὸ Ἐσχαίου).

—Πεντηχοστᾶριον.

—Ὁμιλία σύντομος γενομένη ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ Γαβριὴλ τοῦ πανερωτάτου Φιλαδέλφειας ἀρχιεπισκόπου καὶ Μαξίμου ἐπισκόπου Κυθέρων.

—Δόγος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

—Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἐπιφανίων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ λόγοι ἐγκωμιστικοί.

—Βίοι ἁγίων, μεταφρασθέντες εἰς τὴν καθομιλουμένην. Ἐνετίησιν 1620.

—Κατὰ τῶν εἰομένων μὴ ἂν σωθήσεσθαι τοὺς μὴ τῇ τῶν εὐαγγελικῶν

(1) Cornelii, Creta Sacra, I, σελ. 233.

πρωταγμάτων εκπληρώσει, καὶ τὰς εὐαγγελικὰς συνεκπληροῦντας βουλὰς καὶ εὐαγγελικὰ προστάγματα συγχύοντας καὶ ταυτίζοντας.

— Δύο λόγοι ἐπιτάφιοι εἰς Μελίτιον Πηγάν, ὀλίγον προτελευτήσαντα.

— Ἐπιγράμματα.

— Ἐπιστολαὶ διάφοροι. Χειρόγραφοι περιέχον τὰς ἐπιστολάς Μαργουνίου εὐρηταὶ παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ* ἀπευθύνονται δ' ἐκ τούτων, εἴκοσι μία πρὸς Ἱερεμίαν Κωνσταντινουπόλεως (4584—91)* ἔξ Μελιτίῳ Ἀλεξανδρείας (4590—7)* Τῷ σοφωτάτῳ ἐν ἱατροῖς κυρίῳ Διονάρδῳ τῷ Μεντονίῳ* Ρινάλδῳ τῷ Μολινέτῳ* ἔξ Θεοφάνει Φιλιππουπόλεως τῷ Καρύκῃ (4590)* Τῷ Φλαδελφείας Γαβριὴλ τῷ Σιθέρῳ (6)* Τῷ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν κυρίῳ Νεοφύτῳ* Μονεμβασίᾳ* Ἱεροδίῳ* Χίου Ἰππολύτῳ* Ἡρακλείας Διουσιῳ* (2). Δουσιῳ μεγάλῳ πρωτοσυγγίλῳ πατριαρχεῖου (12)* Θεωνᾷ καθηγουμένῳ* — Ἀρσένῳ καθηγουμένῳ* Μητροφάνει Γρηγοροπούλῳ καθηγουμένῳ Βαλαμονιέρου* Πνευματικῷ Ἰωάσαφ Δοριανῷ (3)* Γερασίμῳ τῷ οἰκονόμῳ, ἢ Ἰωάσαφ τῷ Δοριανῷ* Νικολάῳ Ροδίῳ, Δοριανῷ, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Μουρζίνῳ* Λαυρεντίῳ (4)* Μελιτίῳ τῷ Βλαστῷ (4)* Τοῖς ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν (Κυθήρων) διάγουσιν ὁσιωτάτοις πνευματικοῖς, καὶ ἐλαδιστάτοις ἱεραῖσι* Σαμουήλῳ τῷ Πριμπέτῳ ἱερομονάχῳ (3)* Ἀρσένῳ τῷ Μαρτίτζῃ* Ματθαίῳ Χαλικοπούλῳ (6)* Ναθαναήλῳ ἱερομονάχῳ* Νικηφόρῳ Ροδίῳ (2)* ἱερεὶ Ἰωάννῃ Μουρζίκῳ (3)* ἱερεὶ Ἰωάννῃ Ἀρμάκῃ (2)* Νικολάῳ Ροδίῳ (6)* Νικολάῳ τῷ Κοσμᾷ* ἀρχidiaκόνῳ Νικηφόρῳ* Ναθαναήλῳ Ἐμπόρῳ ἱεροδιακόνῳ (2)* Προχώρῳ ἱεροδιακόνῳ* Σωφρονίῳ Παπαδοπούλῳ τῷ μοναχῷ* Δαβίδῃ Ἐσχειλίῳ (29)* Ἀνδρέᾳ τῷ Σχότῳ* Φιλίππῳ τῷ Σιμινέλλῳ (3)* Γεωργίῳ Μαξίμῳ (4)* Ἀκακίῳ Περισίῳ (3)* Μητροφάνει τῷ ἀδελφῷ* Λεοντίῳ Εὐστρατίῳ* Φριδερίκῳ Σιλπουργίῳ (3)* Ἰωάννῃ Κορίσῃ (3)* Κωνσταντίνῳ Λουκάρῃ (2)* Πέτρῳ τῷ Πιγγρῇ (2)* Γεωργίῳ Ξίνῳ λογοθέτῃ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας* Ἀλουζίῳ Λολίνῳ* Μανουήλῳ Μοσχέτῃ* Κωνσταντίνῳ Σέρβῳ ἱατρῷ* Σωφρονίῳ ἱεροσολύμων* Θεολήπῳ Κωνσταντινουπόλεως (4591) (*).

— Ἐπιστολὴ τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐν Χριστῷ συναθροισθείσῃ ἱερᾷ συνόδῳ, πατρᾷσι πανκαιοσημιωτάτοις, καὶ κυρίοις ἐντιμητάτοις.

Ὁ Μαργούνιος μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὸ πόνημα Λαυρεντίου Καπουκίνου περὶ τῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ γραφῇ ἀριθμῶν (*).

Ἐν τινι τῶν πρὸς Ἑσχιλίον (Häschel) ἐπιστολῶν, λέγει, ὅτι προτίθεται τὴν ἔκδοσιν Συναγωγῆς ὑπὲρ τῶν διακοσίων θεολογικῶν διαφορῶν παλαιῶν ἢ νεωτέρων διδασκάλων εἰς τὰς κατ' ἐναυτὸν ἀγομένας δεισοποτικὰς τε καὶ θεομητορικὰς ἐφορτάς.

Πρὸς τούτοις ἔγραψεν ἐπίγραμμα καὶ προλεγόμενα εἰς τὴν ὑπὸ Ἑσχιλίου ἔκδοσιν τοῦ Φωτίου.

(*) Τὰς ἐπιστολάς ταύτας κατέλεξα πάσας, ὡς μνημονεύσας ὀνομάτων λογίων, περὶ ὧν μνήμην ἴδῃ δὲν ποιῶμεν, ὡς οὐδὲν περὶ τούτων γινώσκοντες· αἱ πλείους αὐτῶν εἰσὶν ἀνέκδοτοι, τινὲς δ' ἔδημοσιώθησαν ὑπὸ Λαμίου (Deliciae Eruditorum, V. καὶ VI).

(*) Fab. Bibl. G. XI, 693—7.

Ὁ ὑπὸ Πετριτζοπούλου (¹) ἀναφερόμενος τίτλος ἀγνώστου τινος συγγράμματος τοῦ Μαργουνίου (Εἰδήσεων Ἑνωσις), εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τοῦ τερατολόγου Λευκαδίου.

Γαβριήλ Σεβήρος.

Ἐγεννήθη εἰς Μονεμβασίαν, ἐν Βενετίᾳ δὲ διατρίβων ἐψηφίσθη τῷ 1573 ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπελθὼν δ' εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη τὴν 18 Ἰουλίου 1577 ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Λυδία Φιλαδελφείας. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετίαν διέμεινεν ἐκεῖ, μάτην ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του ζητούμενος, καὶ προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν ἑδραν του. Μετὰ πολλὰς διενέξεις, ἀπεφασίσθη ἵνα ἡ ἑδρα τοῦ Φιλαδελφείας μετατεθῇ εἰς Βενετίαν, καὶ χάριν τῶν ἐκεῖσε διαμενοντων πολυαριθμῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀπόκρουσιν τῶν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας συνεχῶν προσβολῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβήρος ἀνεδείχθη εἰς τῶν λογιωτέρων Ἑλλήνων τοῦ αἰῶνός του, καὶ τετριμμένος περὶ τὰς γραφὰς καὶ τὴν ἔξω σοφίαν ὡς μητροπολίτης διώκησε θεαρέστως, καὶ διὰ τῶν συγγραφῶν του ἐτίμησε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Τῷ 1616 μεταβὰς εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Δαλματία ὀρθοδόξων, ἀπεβίωσεν ἐν Λεζίνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐβδομήκοντα πέντε ἤδη ἐτῶν γεγονώς. Οἱ ἐν Βενετίᾳ Ἕλληνες ἐξύμνησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ποιμενάρχου των διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιτυμβίου ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Κυπρίου Ἀλεξάνδρου Συγκλητικῷ.

Τῷ ἐν ἀρεταῖς ἀπάσαις εὐδοκίμησαντι
διὰ βίου παντός, περὶ μέντοι τὰ θεῖα εὐσεβεία,
πρὸς δὴ τὴν γαληνοστάτην τῶν Ἑνετῶν ἀρχὴν πιστοσύνην.
Εὐσπλαγγνίαν δὲ τοῖς πένησιν ὑπερφωῶς ὑποδείξαντι,
Γαβριήλῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας τῷ Σεβήρῳ
Οἱ τῶν Ἑλλήνων ἔνοικοί τε καὶ ἔποικοι.

Συγγράμματα.

- Κατὰ τῶν Ε' κεφαλαίων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου.
- Διαφοραὶ τῶν δύο ἐκκλησιῶν (²).
- Περὶ πρωτείου τοῦ πάπα.
- Περὶ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

(¹) Saggio Storico sull' età di Leucadia, σελ. 24, not. 29.

(²) Τὸ περὶ διαφορῶν, ἐπέκρινεν ὁ Κορέσιος λέγων « ἀνέγνων Σεβήρου τὰς διαφορὰς, καλλὰ λέγει, τὰ πλεῖω πρόβει, οὐδὲν δ' ἀποδείκνυσιν ».

— Περὶ Μυστηρίων. Ἐνετίησι 4600. (προσφωνεῖ τοῦτο διὰ πατριωτικοῦ κρολῆγου τῆ πατρίδος του Μονεμβασίου).

— Κατὰ τῶν λεγόντων τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας υἱοὺς Χρ.

— Περὶ κολύβων.

— Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θαλας λατουργίας. (ἔβδθη μετὰ τινων ἐκ τῶν βιβλ. ὑπὸ Ριχάρδου Σίμωνος 4674) (').

Ὁ Σεβήρος διετέλεσεν εἰς συνεχῆ ἐπιστολῶν κοινολογίαν Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ, κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁποίου καὶ συνέγραψε Γλωσσάριον τῆς καθομιλουμένης ἑλληνικῆς κατ' ἀντιπαροβολὴν πρὸς τὰς ἀρχαίας λέξεις (").

Διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ Σεβήρου ἐδημοσιώθησαν ὑπὸ Δαμίῳ, καὶ Κρουσίῳ.

Ἰωάννης Φωκάς.

Περὶφημος θαλασσοπόρος, γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ 15' αἰῶνος ἐν Κεφαλληνίᾳ· κατὰ πρῶτον ὑπῆρέτησεν εἰς τὸν στόλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας διορισθεὶς μετ' οὐ πολὺ, καὶ ναυπηγὸς (piloto) τῆς ναυτικῆς δυνάμειος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν· εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο διετέλεσεν ὑπὲρ τὰ 40 ἔτη, ἀποκτῆσας καὶ μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὅποιαν ἀπέλασε ληστευθεὶς περὶ τὰς Φιλιππίνιας νῆσους ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου.

Κατὰ τὸ 1500 ὁ διάσημος θαλασσοπόρος Κορτερεάλ πρῶτος ἐπροχώρησεν εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Ἀμερικῆς, καὶ φθάς μέχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου περιέπλευσε τὴν παρακειμένην ἡπειρον, ἐπονομάσας αὐτὴν γῆν τῶν Γεωργῶν (terra de Labrador)· προσεγγίσας δὲ καὶ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Οὐδσωνος, καὶ ὑποθέσας, ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ ζητούμενη διάβασις ἢ ἐνοῦσα τὸν Εἰρηνικὸν καὶ Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν, ὠνόμασε στενὸν τοῦ Ἀνιάν. Ἐπιστρέφων δὲ εἰς Πορτογαλίαν διὰ τὰ φέρη τὴν χαροποιὸν εἶδησιν τῆς ἀνακαλύψεως ἐπὶ τῆ γῆ καθ' ὁδόν.

Ἡ διαδοθεῖσα φήμη, ὅτι τὸ στενὸν ἐκεῖνο ἦτο ἡ θρυλλομένη ἐπιθυμητὴ διάβασις, ἡ ἀνοίγουσα εἰς τοὺς κερδοσκοποὺς τοὺς τῶος ἀγνώστους θησαυροὺς τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς, ἤναψεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐρεύνης. Ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Μεξικῶ γινωρίζων τὸ ῥιψοκίνδυνον τοῦ Ἑλλήνος θαλασσοπόρου, ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ταξιδίου ἐκεῖνου. Ὁ Φωκάς εὐτόλμως ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν ἔλαβε τρία πλοῖα καὶ ἀνεχώρησεν· ἡ ἀναξίότης δὲ εἰς τὸν πλοῖα.

(') Fabricii, Biblioth. Græc. XI, 525—6.

(") Turcogracia σελ. 684.

ἀρχων, καὶ ὁ πανικὸς φόβος τῶν ναυτῶν ἠνάγκασαν τοῦτον ἄκοντα νὰ ἐπαναστρέψῃ λαβῶν δὲ καὶ πάλιν, διαταγῇ τοῦ ἀντιβασιλέως, δύο πλοῖα μὲ ἐπιτηδειοτέρους καὶ εὐπειθεστέρους ναύτας, ἀνεχώρησε κατὰ τὸ 1592 ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀκαλοπούκου, καὶ ποντοπορῶν ἀρβύως ἐπροχώρησε μέχρι τῆς 47 καὶ 48 μοίρας βορείου πλάτους· θαρράλεις δ' εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀγνωστον στενὸν ἐταξείδευσε ἐντὸς ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἡμέρας, περιεργασθεὶς λεπτομερέστατα τοῦτο· ἐξακολουθῶν τὸ ταξίδιον ἔφθασεν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ ἀνετώτερον τότε ἐξηρένησε τὸν πολυθρύλλητον πορθμῖον.

Ὅθεν ἐκπληρώσας τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπέστρεψεν αἰσίως εἰς Ἀκαλοπούκον. Παρ' ἐλπίδα ὁμως μηδεμιᾶς τυχῶν παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως ἀμοιβῆς ἦλθεν εἰς Ἰσπανίαν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐψέσθησαν αἱ ἐλπίδες του.

Προβεδηκῶς ἤδη τὴν ἡλικίαν ὁ Φωκάς, καὶ δυσαναγχετῶν ἐπὶ τῇ ἀχαριστίᾳ, ἀπεφάσισε ἵνα ἐπανακάμψῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς πεφιλημένης πατρίδος του, καὶ πρὸς τοῦτο διηυθύνθη εἰς Φλωρεντίαν· ἐνταῦθα ἐγνωρίσθη μετὰ τινος Ἀγγλου, Δούγλα ὀνομαζομένου, καὶ κατέβη μετ' αὐτοῦ εἰς Βενετίαν, ἐνθα φιειώθη, διὰ τούτου, τῷ Μιχαῆλ Λοκκίῳ, προξένῳ τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀλεπίῳ χρηματίσαντι, καὶ τότε ἐκεῖ διατρίβοντι.

Εἰς τὸν Λόκκιον ὁ Φωκάς ἐξέθηκε τὰ τοῦ ταξιδίου του, καὶ δεῖξας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντας χάρτας τῶν μερῶν ἐκείνων, προσεφέρθη ἵνα ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐξακολουθήσῃ τὰς θαλασσίους ἐκδρομὰς του· ὑπέσχετο δὲ, ὅτι ἐὰν τῷ ἐχορηγεῖτο ἓν μόνον πλοῖον τεσσαράκοντα τόνων, καὶ ἕτερον μικροτέρας χωρητικότητος, ἡδύνατο νὰ διηυθύνῃ ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ στενοῦ.

Μετὰ χαρᾶς ἀνεκφράστου ἀκούσας ὁ Λόκκιος τὰς προτάσεις τοῦ Ἑλληνοῦ ποντοπόρου, ἔγραψεν ἄνευ ἀναβολῆς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης πρὸς τὸν μέγαν θησαυροφύλακα Βουρλείγγ, καὶ τὸν κοσμογράφον Χάκλουτ, παριστάμενος πόσον ἐπωφελὲς εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἦτο νὰ ἐγκολπωθῇ τὸν Φωκᾶν, ὑπὲρ οὗ ἐζήτει ἑκατὸν λίρας στερλίνης πρὸς πληρωμὴν τῶν μέχρις Ἀγγλίας ὁδοιπορικῶν ἐξόδων.

Ἡ ὑπόθεσις εὐμενῶς προσεδέχθη· ἀλλ' ἕνεκα τῶν τότε ἀπασχολουσῶν τὴν Ἀγγλικὴν κυβερνήσιν θρησκευτικῶν ἐρίδων ἐβράδυνεν ἡ ἀπάντησις, καὶ ὁ Φωκάς μὴ δυνάμενος ἐπὶ πολὺ νὰ περιμένῃ ἀνε-

χώρησε διὰ Κεφαλληνίαν, ὅθεν διετήρει συνεχῆ πρὸς τὸν Λόκκιον ἀλληλογραφίαν, ἐκφράζων τὴν προθυμίαν του εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν μεθ' ἧς ἀνέμενε τὴν ἐξ Ἀγγλίας πρόσκλησιν.

Τῷ 1602 ὁ Λόκκιος λαβὼν τὴν ἀπάντησιν τῆς κυβερνήσεώς του ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἐπτάνησον πρὸς παραλαβὴν τοῦ Φωκᾶ· φθάς ὁμως εἰς Ζάκυνθον ἔμαθε τὸ ἔτοιμοθάνατον αὐτοῦ, καὶ δυσφορῶν ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ τῆς τύχης, περίλυπος ἀνεχώρησε καὶ μεταβάς εἰς Ἀγγλίαν ἐξέδωκεν ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου τὴν ἐκθεσιν τοῦ περιωνύμου ταξειδίου, καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ διαστήμου Ἑλλήνος.

Ἡ διήγησις τοῦ Φωκᾶ, εἰ καὶ ἔχουσα ἐνιαχοῦ τὸ τερατώδες, ἀνεδημοσιεύθη ὕστερον ὑπὸ Πούρχα· πολλοὶ δὲ διάστημα γεωγράφοι, ὡς ὁ Delisle, Buache, Darymple, καὶ ἄλλοι, ἐσημείωσαν διὰ σχημάτων εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς τῶν πίνακας τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Κεφαλλήνου θαλασσοπόρου, ἐπιγράψαντες τὸ παρ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν στενὸν Θάλασσαν τοῦ Φωκᾶ, καὶ Στενὸν τοῦ Φωκᾶ⁽¹⁾.

Ἐκτός τῆς ὑπὸ Λοκκίου δημοσιευθείσης περιηγήσεώς του οὐδὲν ἕτερον ἔγραψεν ὁ Φωκάς.

Κατὰ λάθος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Βρετοῦ συνταχθέντα κατάλογον τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας (Μέρ. Β', ἀρ. 65) σημειοῦται ὡς συγγραφεὺς τῆς περιληπτικῆς περιγραφῆς τῶν ἀστέρων καὶ πόλεων ἀπ' Ἀνατολίας μέχρι τῶν Ἱεροσολύμων κλπ. ὁ ἐν λόγῳ Κεφαλλῆν Ἰωάννης Φωκάς, ἐνῷ πραγματικῶς τοιοῦτος εἶνε ἕτερος ὁμώνυμος, Κρής τὴν πατρίδα, ἐκμάσας κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, τοῦ ὁποῦ τοῦ σύγγραμμα ἐκδοθὲν κατὰ πρῶτον ὑπὸ Ἀλλατίου (Orusculi) ἀνετυπώθη τῷ 1680 ἐν Ἀντιεργίᾳ.

Αἰμίλιος Πόρτος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1550 ἐν Φεράρα ὑπὸ Φραγκίσκου Πόρτου τοῦ Κρητός, περὶ οὗ ἀνωτέρω λόγος ἐγένετο. Παιδευθεὶς ὑπὸ μόνου τοῦ πατρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἠκολούθησεν εἰς τὰ Ἰχνη ἐκείνου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγκαταλιπὼν τὴν Γενεύην, διωρίσθη καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Λαυσάνῃ (1581)· ἐνταῦθα ἔμεινε διδάσκων ἐπὶ δέκα ἔτη, ἀφιερῶν τὰς ὥρας σχολῆς πρὸς παρασκευὴν νέων ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων, ἃς ἐπλούτησε μὲ σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα. Ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του ἐκλείσει τὸν περιφανῆ Ἑλληνα, προσκληθέντα τῷ 1592 εἰς Ἐϊ-

(1) Ἄνθιμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐπιστῶν Κεφαλλήνων.

δελβέργην ὡς καθηγητὴν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ· τὴν δ' ἔδραν ταύτην διετήρησε μέχρι θανάτου συμβάντος τῷ 1610.

Ὁ Κρούσιος νέον ἤδη τὸν Αἰμίλιον ἐκάλεσε « καλλίστου δένδρου » καλλίστον κλάδον ». Καὶ ζῶν δὲ καὶ ἀποθανὼν ὁ Πόρτος ἐκλείσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων ὡς κριτικὸς ἀριστος, καὶ ἑλληνοστῆς οὐθενὸς τῶν τότε δεύτερος.

Ὁ Αἰμίλιος ἐέδωκε μετὰ κριτικῶν σημειώσεων καὶ διαφανίσεων τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου (Lugdani 1595)· τὸν Θεουκιδίην (1597)· τὸν Εἰρηκίδην (Heidelbergæ)· Πίνδαρον· Ἀριστοφάνην· Ξενοφῶντα· Ἀριστοτέλους Ῥητορικὴν· Ὀνήσανδρον.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν λατινικὴν, Πρόκλου περὶ Πλάτωνος Θεολογίας, Σουίδα λεξικόν, Θεουκιδίην, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν Διονυσίου Ἀλικαρνασέως.

Ἐγράφη δι—Orationem de variarum linguarum usu, necessitate, præstantiaque etc. Cassel, 1611.

—Dictionarium Ionicum Græco-latinum, quod indicem in omnes Herodoti libros continet. Francofurti 1603. (ἀνετυπώθη ἐν Ὁξφόρῃ 1815, ἐν Λονδίῳ 1823, καὶ ἐν Λειψίᾳ 1825).

—Dictionarium doricum Græco-latinum quod Theocriti, Moschi, Bionis, et Simmiae Rhodii variorum opusculorum interpretationem continet. Francofurti 1603, (ἀνετυπώθη Hanoñiæ 1606).

—Pindaricum Lexicon, in quo non solum dorismi Pindaro peculiare sed etiam verba, phrasesque non vulgares, et in aliis Lexicis omissæ declarentur. (Hanoñiæ 1604, καὶ 1606).

—De prisca Græcorum computatione. Heidelbergi, 1604.

—De nihil antiquitate et multiplici potestate. Cassel 1609.

Διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ Πόρτου πρὸς Κρούσιον (1580) κατεχωρήθησαν ἐν Τουρκογραφίᾳ (*).

Δωρόθεος Μονεμβασιάς.

Μαθητὴς Θεοφάνους Ἐλεαβούλλου, προχειρισθείς τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίας, εἶτα δὲ Μονεμβασιάς μητροπολίτης· ἐλθὼν εἰς Μολδαβίαν, ἐδεξιάθη εὐμενῶς ὑπὸ Πέτρου Πέρκλου τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Ζώτου, τὸ ἐπίκλην Τζιγαρά, νέου χρηστοῦ καὶ φιλογενούς, ἐξ Ἰωαννίνων ἔλκοντας τὸ γένος, καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ εὐφροίαν ἀξιοθέντος τῆς χειρὸς τῆς περιζητήτου ἡγεμονίδος (1589). Κελεύσει τοῦ ἡγεμόνος Πέτρου συνέγραψεν ὁ Δωρόθεος τὸν πασίγνω-

(*) Weiss, Biographie Universelle, tom. XXXV—Fabricii, Bibliotheca Græca, VI, σελ. 193, 674, καὶ VII σελ. 553—Turcogræcia, σελ. 516—21.—Ἐλληνομνήμων σελ. 380.

στον Χρονογράφον, ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ τελευτῶντα τῷ 1629, μέχρι τῆς θανάτῃς Ἰωάννου Κορνάρου δουκὸς τῶν Ἑνετῶν.

Ἡ συγγραφή τοῦ Δωροθέου εἰς ἀπλοῦν ἐκτεθειμένη ὕφος ἐχρησίμωσεν ἐπὶ διακόσια ἔτη ὡς τὸ μόνον ἱστορικὸν βιβλίον εἰς χεῖρας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· διὸ καὶ πολλάκις ἀνετυπώθη μετὰ μεταγενεστέρων προσθηκῶν· ἐκ δὲ τῆς ἀπροσεξίας τῶν κατὰ καιρὸς ἐκδοτῶν ἐπῆλθεν ἐξαισία τῶνδ' αὐτῶν σύγγραμματα.

Τὸ βιβλίον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον περὶ τὰ 1630· ὁ τίτλος τῆς πρώτης ἐκδόσεως διαφεύγει ἡμᾶς· ἐκ τῶν πολλῶν δ' αὐτοῦ ἀνατυπώσεων ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐξῆς·

—Βιβλίον ἱστορικὸν, περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξέχους ἱστορίας, ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέκεινα· συλλεχθὲν μὲν ἐκ διαφόρων ἀκριβῶν ἱστοριῶν, καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταγλωττισθὲν παρὰ τοῦ ἱεροτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας κυρίου Δωροθέου· ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν νῦν γεγονότων πολέμων, καὶ βασιλείων καὶ περιγίγων τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις μὴ ὄντων, σύντομος διήγησις αὐτῶν προστεθειῶσα· περιέχον καὶ πίνακα πλουσιώτατον πάντων τῶν ἀξιωμαθηνούτων πραγμάτων· νεωστὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν, καὶ μετατυπωθὲν καὶ ἀφιερωθὲν. Ἐνετίησιν, 1681. Παρὰ Νικολάφ τῷ Σάρφ φηπά.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη γενομένη οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστασίας γίμει παροραμάτων ἀλλοιούτων τὴν ἔνοιαν, καὶ ἔστιν ὅτι ἀκατάληπτον καθιστῶντα τὴν σειρὰν τοῦ λόγου· περιέχει δὲ σελίδας φμζ', σχήματος ὀγδόου, καὶ ἑτέρας 42 περιλαμβανούσας βραχεῖαν τινα εἰδησιῶν τοῦ ἐκδότου, τὴν εἰκόνα τοῦ Ζώτου, καὶ ἀλφαριθμητικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων.

Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἡ διήγησις τοῦ Δωροθέου τελευτᾷ ἐν σελίδι φλδ'· εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἐννενηκостоῦ ἐνάτου ὀγῆ Ἰωάννου Κορνάρου· ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος ταύτης μέχρι τῆς φλθ' ἐπισυνάπτεται συνέχεια τῶν δουκῶν τῆς Βενετίας, μέχρι Μάρκου Ἀντωνίου Ἰουστινιάνου, γραφεῖσα ὑπὸ συγχρόνου, μνημομένου τὸ ἀπλοϊκὸν τῆς διηγήσεως ὕφος τοῦ Δωροθέου. Ἄλλ' ἐνῶς ἡ ἔκδοσις φέρει ἐν τῷ προμετωπίῳ ὡς χρόνον τυπώσεως τὸ ἔτος 1681, περιέχονται παραδόξως ἐν ταύτῃ μεταγενέστερα ἱστορικὰ γεγονότα, ὡς ἡ ἐν ἔτει 1685 ἄλωσις τῆς Λευκάδος καὶ Πρεβέζης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν κλπ. τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι ὅτι ἐν σελ. φμζ' σημειοῦται «κατὰ τὸν παρόντα χρόνον αχλζ'» καὶ ἐν σελ. φμζ' «εἰς τὸν ἐρχόμενον χρόνον ὁποῦ εἶναι αχλῆ».

Ἐκ τούτων δ' ἐξάγεται ὅτι ὁ χρονογράφος τοῦ Δωροθέου ἐκδοθεὶς τὸ πρῶτον, δαπάνῃ Ζώτου Τσίγαρᾶ, τῷ 1629—30, ἀνετυπώθη μετὰ τινων προσθηκῶν τῷ 1637· καὶ τῷ 1681 μετὰ νέων προσθηκῶν ὑπὸ Σάρου ἐκδόθεις, ἀνετυπώθη τῷ 1685 παρὰ τῷ αὐτῷ· ἡ δὲ ἔκδοσις, ἧς ἄνω ὁ τίτλος, δὲν εἶναι τοῦ 1684, ὡς σημειοῦται, ἀλλὰ τοῦ 1685, κατὰ λάθος ἢ ἐπίτηδες, μὴ διορθωθέντος τοῦ ἔτους τῆς προγενεστεράς παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ ἐκδόσεως (*).

(*) Φίλιος τις μολ ἐχορήγησε καὶ τὸν ἐξῆς τίτλον ἄλλης τινας ἐκδόσεως τοῦ Δωροθέου, ἐξ οὗ λείπει τὸ ἔτος, ὅπερ εἰκάζομεν 1670—80. «Ὁ Χρονογράφος ταύτης βιβλίον ἱστορικὸν συνοπτικόν, ὅπερ συλλεχθὲν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Δωροθέου, πολῦτιμον ὑπὸ τε ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ἔκφωσιν θεωρούμενον διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων ἡμετέρων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ξένων, οἵτινες δεόντως ἐξετίμησαν αὐτὸ, καὶ ἄλοκλητρα κειφάλαια ἀνεδημοσίευσαν, ὡς ὁ Buchon μεταγράφας ἐξ αὐτοῦ τ' ἀφορῶντα τὴν ἐν Πελοποννήσῳ φραγγοκρατείαν.

Μανουὴλ Πελοποννήσιος.

Μαθητὴς Μελετίου Πηγᾶ εἰς ἀναφορὰν ἐκ Χίου τῆς 5 Αὐγούστου 1590 ὑπογράφεται καὶ οὗτος, πρωτοσύγγελος τῆς μητροπόλεως Χίου ἡδὴ ὢν. Ἦν περὶ τὰς γραφὰς τετριμμένος, καὶ ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν ἀρετὰ εἰδήμων.

Ἐγραψεν ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν καπιστῶν, τυπωθὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1690 ἐπὶ τὸ διαδίδεσθαι δωρεὰν τοῖς ἐσθεσίαι. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο μετὰ πολλῆς γεγραμμένον πολυμαθείας καὶ ὀρθότητος ἐγράφη εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν πρὸς εὐχεραστέρων τῶν πολλῶν κατάληψαν.

Μετέφρασε τοὺς ἀσκητικὰς λόγους τοῦ Μεγάλου Βασιλείου συνεχοδοίντας τῷ Κατηχητικῷ τοῦ Στουδίτου.

Ἀνέκδοτα δὲ τοῦ Μανουὴλ ὑπέρχουσιν—Ὅμιλαι εἰς πάσας τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ — Συλλογὴ χρήσεων πολλῶν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς μαρτυρουσῶν τὴν ἐνσπικρον τοῦ Σωτήρος οἰκονομίαν (*).

Θεοσκόπολις.

Κυριακὸς (Domenicus), διάσημος ζωγράφος, γλύπτης, καὶ ἀρχιτέκτων, ἐγεννήθη ἐν Ἑλλάδι τῷ 1548. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν εἰσῆχθη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Τιτιανοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀριστοτέχνου τούτου διδασκόμενος προώδευσε θαυμασίως εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἄλλὰ καταγινόμενος ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὴν ξυλογραφίαν, ἀκμάζουσας τότε καὶ εὐδοχιμοῦσας τὰ μέγιστα, τοσοῦτον ἐπέδωκεν, ὥστε ὁ Τιτιανὸς ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν χάραξιν πολλῶν τῆς γραφικῆς ἰδιοχείρων του ἔργων

Μονεμβασίας κυρίου Δωροθέου ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐλληνικῶν ἱστοριῶν, εἰς κοινὴν ἐπιτεύθη γλώσσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ πανιερωτάτου. Καλεῖται Χρονογράφος, διότι γράφει τοὺς χρόνους καταλεκτῶς καὶ καιροὺς πασῶν τῶν παρελθουσῶν ἱστοριῶν ἀπὸ δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς αἰγματοσίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ πλὴν ἐπέκεινα ἔτυπώθη μὲν ἦδη ἐκ πολλῶν ἀλλὰ χωρὶς τινος ἐπανορθώσεως καὶ ἐπιμελείας ὡς ἔθος νῦν δ' ἀκριβῶς διορθωθὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Ἀμβροσίου τοῦ Γραδενίγου Ἀδδᾶ καὶ βιβλιοφύλακος τῆς τῶν Ἑνετῶν Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας, ἐκδίδονται ἐξ ὑπαρχῆς παρ' ἐμοῦ Ἀνδρέου Ίουλιανοῦ φιλέλληνος τοῦ τυπογράφου ἰδίου τῷ μόγιθρ καὶ θαπάνη καὶ εὐλαβῶς ἀφιερῶται. Ἐνετίησιν, ἔτει χριστογονίας. . . Παρὰ Ἀνδρέῳ τῷ Ίουλιανῷ ».

(*) Προκόπος Μεσοπολιτῆς—Δοσιθεὸς—Οἰκονόμος περὶ τῶν Ὁ' Ἐρμηνευτῶν, Δ',

ἑτέρα δὲ ἀπόδειξις τῆς μεγάλης τοῦ Θεοσκοπιδίου ικανότητος περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἔργασίας, εἶνε ἡ ξυλογραφία ἢ ἐπὶ δώδεκα μεγάλων φύλλων παριστώσα τὸν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ κατακτοντισμὸν τοῦ Φαραώ.

Ὁ Κυριακὸς κατὰ τὸ τριακοστὸν πέμπτον περίπου τῆς ἡλικίας του ἔτος ἐξ Ἰταλίας μεταβὰς εἰς Ἰσπανίαν παρέμεινεν ἐκεῖ μέγρη τέλους, ἐργασθεὶς πολλοὺς πίνακαζ ἑξ ὧν ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς:

1. Ἐν Ἐσκουριάλῃ. Ἐν τῷ τεμένει τῆς Παρθένου, κιναικίτικος παριστῶν τῆν Δευτέραν Περουσίαν.

2. Ἐν Μαδρίτῃ. Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Δεσποίνης, διάφοροι ζωγραφίαι.

3. Ἐν Τολέδῳ. Ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μητροπόλεως, ὁ περιβόητος πίναξ τῆς Στουρώσεως, καὶ τῶν Ἀποστόλων.

4. Ἐν τῷ ναῦ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἢ κιθεία τοῦ ἐκ Τολέδου Orgaz Don Gonzalo Ruiz.

5. Ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἐπαγγελίας τῶν Ἰησουϊτῶν, διάφοροι πίνακες.

6. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἱεροσελυμιτῶν, ὁ Χριστὸς καὶ δύο ἀπακρίματα, τὸ μὲν κληρικῶν, τὸ δὲ λαϊκῶν πινος.

7. Ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀλόχας, ἢ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν φυσικῇ μεγέθει.

8. Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Σιόλης καὶ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Ἀτδύρας, πολλαὶ ζωγραφίαι.

9. Παρὰ τῇ μεγάλῃ κλίμακί τοῦ ἀρχιεῖου τῆς κοινότητος, μέγας πίναξ παριστῶν τὸ Τολέδον καὶ τὰ περίχωρα αὐτοῦ.

10. Ἐν Ἰλλίσκῃ. Ἡ κορωνὶς τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Ἐλεήμονος, πινὲς ἑλληγορικαὶ ζωγραφίαι τῆς Παρθένου, καὶ ἀξιοθαύμαστος πίναξ τοῦ ἀγίου Ἰλαρόντιου.

11. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Φραγκισκανῶν ὄρατα εἰκὼν τῆς Θεομήτορος.

12. Ἐν Βατόνῃ. Ἐν τῇ μητροπόλει, ἡ Μαγδαληνὴ ἐπὶ τοῦ θουαστηρίου (*).

13. Ὁ ἅγιος Φραγκίσκος d'Assisi, ἐν Ρώμῃ.

Ὁ Θεοσκοπιδίος ἦτο καὶ ἔξοχος ἀρχιτέκτων, καὶ φιλοδόμησεν ἐν Μαδρίτῃ τὸ φροντιστήριον τῆς Δεσποίνης, σύμμετρον κτίριον ἀνευ ἐπικοσμημάτων. Ἐν Τολέδῳ κατεσκεύασε τὸν ναὸν καὶ τὸ μοναστήριον τῶν Δομηνικανῶν καλογραιῶν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου. Ὁ ναὸς προσέτι καὶ τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Ἐλέους ἐν Ἰλλίσκῃ εἶνε ἔργασις τοῦ Θεοσκοπιδίου, ἐνθα βλέπει τις ὄραται καὶ

(*) Ἐν καὶ ἐν γένει τοῦ Θεοσκοπιδίου αἱ ζωγραφίαι ἐζητήσαντο πολλαχῶθεν καὶ ἐπορεύοντες ἐπελοῦντο βαρυτίμως, τοσοῦτον ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας ἐρημισθῆ ἡ Μαγδαληνὴ, ὥστε ὁ περιβόητος Πορτοκαῖρέρος ἵνα λάβῃ αὐτὴν ἐπέσπερεν ἀντάλλαγμα μίαν εἰκόνα Δουκᾶ τοῦ Ἰορδάνου, ὅχι ὑποδεστέρου ζωγράφου, καὶ πέντε χιλιάδας σκεύων.

μεγαλοκρηπῆ σειράν. Ἐγλυψε προσέτι ὁ Θεοσκοπόλις καὶ ἴδρυσεν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ δύο προφητῶν ἀγάλματα. Ἐν τῇ τῶν Φραγκισκανῶν ἐκκλησίᾳ φαίνονται δύο μνημεῖα, ἔργα καὶ ταῦτα τοῦ Θεοσκοπόλιδος, ἐγεργθέντα εἰς τιμὴν Γεδεῶν τοῦ Κινοζόζα καὶ Λίκατερίνης Βαλάσκου, συζύγων καὶ κτιτόρων τοῦ μοναστηρίου. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἶνε συνήθη πάρεργα μετωπίων καὶ ὀρθοστατῶν, οἱ δὲ ἀδριάντες τῶν κτιτόρων, οἵτινες παρίστανται ἐν φυσικῷ μεγέθει καὶ γονυπετεῖς, εἶνε μαρμάρινοι καὶ θαυμασιῶς ἐξειργασμένοι.

Ἄλλὰ τῶν φιλοπνημάτων αὐτοῦ τὸ μέγιστον εἶνε ἡ ἐκκλησίαι καὶ τὸ μοναστήριον τῶν καλογραιῶν τοῦ Ἁγίου Δομηνίου τοῦ Σίλου. Πάντα ἐκεῖ εἶνε ἔργα τοῦ Θεοσκοπόλιδος, καὶ ἀρχιτεκτονικῆ, καὶ γλυπτικῆ, καὶ ζωγραφία.

Ἐτελεύτησεν ὁ Κυριακὸς Θεοσκοπόλις τῷ 1625, διαβιώσας τὰ πάντα ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη. Εἰς τοῦτον ὀφείλει ἡ Ἰσπανία πέντε ἐπισήμους τεχνίτας μαθητὰς αὐτοῦ, τὸν Μάυνον, τὸν Τριστάνον, τὸν Πιζάρρον, τὸν Λοάρτην, καὶ τὸν Κιρίνον. Οἱ δὲ ζωγράφοι τῆς Ἰσπανίας ὁμολογοῦσιν ἀπείρους πρὸς τὸν Ἑλληνα καλλιτέχνην τὰς χάριτας· διότι, ἐν ᾧ πρότερον ὑπέκειντο, ὡς οἱ ἀσκοῦντες βάνουσον τέχνην, εἰς ἀπαγωγὴν φόρου τινος ἀπὸ τῆς τιμῆς τῶν πωλουμένων ἔργων, ὁ Θεοσκοπόλις ἠρνήθη τὴν ἀπότισιν τῆς ἐπιβολῆς ταύτης, καὶ ἵνα μὴ βιασθῆ, ἀφῆκεν ἀπώλητα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἅτινα καὶ ἐνστησάμενος δίκην πρὸς τὸν ἐν Ἰλλέσκη ἀποδέκτην, ἐνεχύρασε θαρρόντως πρὸς ἀπαίτησιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, ἕως οὔ κρατήσας καὶ νικητῆς ἐξελθὼν τοῦ ἀγῶνος, ἐτίμησεν ἑαυτὸν καὶ τὴν τέχνην, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς ἐλευθέριον, ἀπέδωκεν οὕτω διηνεκῆ τὴν ἀτέλειαν.

Συνέγραψεν ὁ Θεοσκοπόλις πόνημα περὶ ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς καὶ ζωγραφίας, ἐν ᾧ μετὰ πολλῆς καὶ ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας φιλοσοφῶν καταδεικνύει τὰ καλὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν τεχνῶν (1).

Τζάνες Κορωνάιος, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ. Τῷ 1519 διατριβὼν ἐν Βενετίᾳ ἔγραψεν ἐποποιίαν εἰς τὸ νεοελληνικὸν ὁμοιοκατάληκτον ἰδίωμα, ἐν ἧ ἐξυμνεῖ τὰ στρατιωτικὰ κατορθώματα τοῦ Ἰππειώτου ἡγεμονίδου Μπούα Γρίβα, διαπρέψαντος ὡς ἀρχηγῷ μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διαφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Τὸ αὐτόγραφον τοῦ Ζακυνθίου στιχοῦργου ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῇ βιβλιο-

(1) Ἑλληνομήμον. φλλ. Ε'.

ἤκη τοῦ βασιλείως τῆς Ἰταλίας διεκονώθη ἡμιν καὶ ἀντιγραφὴν ἐδημοσιεύθη μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ δύο χρωματογραφιῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων.

Λουδοβίκος Ποδοκάταρος, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1430 ἐν Κύπρῳ ἐξ εὐγενῶν, καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, τοῦ ὁποίου ὕστερον ἐχρημάτισε καὶ πρύτανις (rector). Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην καὶ ὁμολογήσας τὸν καθολικισμὸν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Καπύης, εἶτα δὲ προήχθη καρδινάλιος. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1505 (*).

Δημήτριος Δούκας, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 15^{οῦ} αἰῶνος μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, προσεκλήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ὑπὸ Ἄλδου εἰς Βενετίαν, ἐνθα ἐξέδωκε τὰ Ἠθικά τοῦ Πλουτάρχου (1509), καὶ τοὺς Δέκα Ῥήτορας. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ καρδινάλιου Σιμένους ἐλθὼν μετὰ τοῦ φίλου του Νικήτα Φαύστου (**), καὶ ἄλλων λογίων εἰς Ἰσπανίαν ἐπεστάτησεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς πολυγλώττου Διαθήκης (Biblia Comptutensis). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπεβίωσεν ἐν Μαδρίτῃ

Γεώργιος Βάλσαμος, Ζακύνθιος τὴν πατρίδα, καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ δοκιμώτατος ἐγένετο ἑλληνιστῆς καὶ λατινιστῆς. Ἠριθμεῖτο μεταξὺ τῶν οἰκείων τοῦ καρδινάλιου Σαλδιάτη μέχρις ἀποβιώσεως, καὶ ἐγραψεν, κατὰ Γυράλδον, διάφορα εἰς ἔμμετρον καὶ πεζὸν λόγον, ἐξ ὧν, ὡς λέγει ὁ Κράσσος, δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ὅσῃν εἶχεν ὁ ἀνὴρ ἰκανότητα εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν ποίησιν. Σώζεται μόνον ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς Γεώργιον Κορίνθιον δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Λαμίου καὶ Μουστοξύδου (**).

Δημήτριος Θεσσαλονικεὺς, διέτριβεν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ Β' εἰς Μέμφιν τῆς Αἰγύπτου· περιηγηθεὶς ὕστερον τὴν Γερμανίαν συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ περιφανοῦς Μελάγχθωνος, ὅστις γράφων πρὸς Κρακόβιον λέγει περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Δημητρίου, « οὐ κρίνομεν τὸν ἀνδρα ἀνεμῶλιον· ἔστι γὰρ χρηστοθήης καὶ περὶ τὰς διδασκαλίας τῆς ἐκκλησίας εὐσεβῶς λαλεῖ ». Τοῦτου εὐρηται ἐπιστολὴ πρὸς Μελάγχθωνα (**).

(*) Papadopoli, *Histor. Gymnas. Patavini*, σελ. 323.

(**) Κατὰ λάθος ὁ Ὅσιος καταγράφει μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τὸν Ἐνετὸν τοῦτον ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐξελληνίσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (Vettore-Fausto). Οὗτος ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1522, βαβάνη Ἀνδρέου Κουνάδου, τὴν Παρακλητικὴν.

(*) Ἑλληνισμ. σελ. 341. Tiraboschi, *Storia della letteratura Italiana libro 3.*

(*) *Crusii Turcograecia.*

Ἡσαίας καὶ *Σωφρόνιος οἱ Μεγαλοσπηλαιῶται*, συμμαχῶντες ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἔγραφον ἐν ἔτει 1510 κπιτορικῶν τῆς Πελοποννησιακῆς ταύτης μονῆς, ὅπερ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μετέφερον ὁ Λακεδαιμονίας Θεοδώρητος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἀθηναῖος Ἀργυρὸς Βαρναρδῆς, κόμης καὶ ἱππεὺς τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, ὅστις καὶ ἐτύπωσεν αὐτὸ Ἐνετίῃσι τῷ 1705 (*).

Ἄγγελος Καλεισιανός, Κύπριος μοναχός· σύγχρονος τῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσει τῆς πατρίδος του ἔγραφεν ἑλληνιστὶ τὰ κατ' αὐτὴν εἰς δύο ἐκδόσεις, τὰς ὁποίας μεταφράσας ἰταλιστὶ ὁ συμπατριώτης του Λουζιανός ἐξέδωκε μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης ἱστορίας τῆς Κύπρου.

Μιχαὴλ Παραστάτης, Κερκυραῖος. Τοῦ λογιῦ τοῦτου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Γεώργιον τὸν Κορίνθιον καταδεικνύουσαι αὐτὸν λίαν τρίβωνα περὶ τὸν Ἑλληνα λόγον ἐν μᾶ τούτων ἀναφέρει, ὅτι μεταβαίνων εἰς Ἰταλίαν συνελήθη ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ ὑπὸ πειρατῶν καὶ ἀπεγυμνώθη μετὰ τῶν συμπλεόντων (*).

Νικόλαος Νησιώτης, Χίος. Ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν εἰς τὰ γυμνάσια τῆς Ἰταλίας, καὶ ἔγραψε, κατὰ Κράσσον, μετὰ πολυμαθείας ποιήματα εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, δείξας ἅμα καὶ εὐμήχανόν τινα ἀγχίνουσι εἰς τὰ ἔργα του (*).

Νικόλαος Σοφιαρός, ἕτερος τοῦ προμνημονευθέντος ἁμωνίου Κερκυραίου, Κρής, ὡς λέγει ὁ Μουστοξύδης, τὴν πατρίδα. Μετήρξατο ἐν Ἰσπανίᾳ τὸν ἱατρὸν. Τοῦτου ὑπάρχει ἐπιστολὴ αὐτόγραφος ἐκ Μαδρίτης (28 Σεπτεμβρίου 1585) πρὸς Ἰωάννην Βικέντιον Μινέλλον, ἀνέκδοτος ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθήκῃ (*).

Ἰωάννης Γεμιστός, πιθανῶς ἑγγονός τοῦ Πλήθωνος. Διέτριβε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Ἰταλίαν καὶ ἔγραψε λατινιστὶ ποιημάτων—*Protrepticon et pronosticon ad Leonem X pontificem maximum*, τυπωθὲν ἐν Ἀγκῶνι τῷ 1516, εἰς 4 (*).

Μιχαὴλ Σοφιαρός, ἤματι τῷ 1550 ἐν Ἰταλίᾳ, ἐνθα καὶ ἐδίδα-

(*) Κ. Οικονόμου Κπιτορικῶν τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

(*) Ἑλληνομῆμα. φ.λ. Β'.

(*) Διότθ. Ὁ Βλαστός (Χιάκκ, τόμ. Β') ἀναφέρει Μιχαὴλ Νησιώτην, ποιητὴν καὶ αὐτόν.

(*) Ἑλληνομν. σελ. 263.

(*) Brunet, Manuel du Libraire.

Ξεν εὐδοκίμως· διατρίβει ἀλληλογραφίαν μετὰ Παύλου τοῦ Μανουτίου, καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ Γουάλδου (Vita del Pinelli) (*).

Νικόλαος Πέτρος, Κερκυραῖος· διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ καὶ μνημο-
νεύεται ὑπὸ Γαυρίκου ἐν προλεγόμενοις τοῦ Πτολεμαίου (1528):
'Ὁ Ὅδιος λέγει περὶ αὐτοῦ « Vir latinis graecisque litteris erudis-
simus » (**).

Πέτρος Σόντιος Κερκυραῖος· παρετήρησε καὶ περιέγραψε τὸν κατὰ
τὸ 1532 ἀπὸ τῆς 22 Σεπτεμβ. μέχρι τῆς 4 Δεκεμβρ. ἀναφανέντα
κομήτην. Ἦτο φίλος τοῦ περιβοήτου Ἱερωνύμου Φρακαστόρου (**).

Ἀνδρέας Κουνάδης ἐκ Πατρῶν. Διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ὁ λόγιος οὗ-
τος Πελοποννήσιος, ἰδαπάνησε πρὸς ἔκδοσιν τῆς Παρακλητικῆς (1522),
Θηαίας καὶ Αἰμιλίας γάμων (1529), διδακτικῶν λόγων (1543),
Ἐθνους χαρίτων (1546), Τριωδίου (1565), τοῦ Ἐθνους τοῦ Καρτά-
νου (1566) κλπ. Ὡς φαίνεται ὁ Κουνάδης συνέστησε καὶ ἴδιον Ἑλ-
ληνικὸν τυπογραφεῖον πρὸς ἔκδοσιν πρὸ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν
βιβλίων.

Ἀλέξιος Ῥαρτοῦρος, Κερκυραῖος ἱερεὺς, γραμματικῆς καὶ χαρτο-
φύλαξ τῆς μητροπόλεως τῆς πατρίδος του καὶ ἱεροκέρυξ. Ἐγραψεν
ἑλληνιστὶ διδασχὰς μετενεχθείσας ὕστερον εἰς τὸ ἀπλοῦν ἰδίωμα καὶ
τυπωθείσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1560.

Ἰωάννης Βροτόπουλος, ἀρχίατρος Κερκύρας, ἔγραψεν—εὐχὴν ἐν
ὀφείλει ὁ χριστιανὸς εὐχαρίστως ποιεῖν ἐν ὀξεί νοσήματι ὑποπεσῶν,
δημοσιευθεῖσαν ἐν τέλει τῶν διδασχῶν τοῦ Ῥαρτοῦρου.

Ἀντώνιος Μέγας Ῥήτωρ, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ πιθανῶς
πρωτὰς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. Συνέγραψεν
ἀκολουθίαν τοῦ νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ὁ Νικόλαος
Μαλαξὸς ἦτο μαθητὴς του (**).

Θεοφάνης ὁ Θεσσαλονίκης, διδάσκαλος τοῦ νεομάρτυρος Μιχαὴλ
Μαρουδῆ μωρτυρησαντος τῷ 1544. Ὁ Θεοφάνης συνέγραψε τὸ μαρ-
τύριον τοῦ μαθητοῦ του (**).

Ἰωάννης Κασσιμάτης, ἀνεψιὸς Φραγκίσκου τοῦ Πόρτου· τοῦτον ὁ

(*) Tiraboschi, tom. VII, σελ. 396. Ὁ αὐτὸς ἐν βιβλίῳ τρίτῳ ἀναφέρει καὶ ἕτερον λόγιον Σοφικῶν Ἰωάννην.

(*) Hodii, de graecis illustribus, σελ. 323.

(*) Μουστοξύδου περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν.

(*) Νέον Μαρτυρολόγιον.

(*) Διόσκ.

Τριπόσκης καταλέγων μεταξὺ τῶν λογίων Ἑλλήνων λέγει *giovanè di grandi speranza* (¹).

Ἀλέξανδρος Ἰουστινιάνης Χίος, ἐξέδοτο ἐν Βενετία τῷ 1560 σχόλια Φιλοπόνου εἰς τ' Ἀναλυτικά τοῦ Ἀριστοτέλους (²).

Κωνσταντῖνος Τέμενος Κρής, ἐστιχοῦργησεν ἢ μᾶλλον μετέφρασε ἐν ἔτει 1500 τὰ κατὰ τὸν ἐν Τύρῳ Ἀπολλώνιον, (Ῥιμάδα Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ), πολλάκις τυπωθέντα.

Ἀτῶνιος Καλοσύρας, ἰατρός διατρίβων τῷ 1588 ἐν Τολέδῳ ἀντέγραφε κώδικας κατατεθέντας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἐσκουριάλης· ἔγραψεν ἑλληνιστὶ βίον Καλκοκονδύλου, καὶ μετέφρασε λατινιστὶ τὸ εὐχολόγιον (³).

Βασίλειος Βάλερις Κερκυραῖος, ἀμμάζων περὶ τὰ μέσα τοῦ 15^{οῦ} αἰῶνος, ἔγραψε — Πασχάλιον τοῦ οὐδόου αἰῶνος, περιέχον τὰ ἀπὸ κτίσεως ἔτη, τὴν ἰνδικτιῶνα, τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, τὸν κύκλον τῆς σελήνης, καὶ τὸ θεμέλιον αὐτῆς, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τὴν κρεωφαγίαν, τὸ τριῶδιον πότε ἄρχεται, κλπ. (Συνεξεδύθη τῇ ὑπὸ Νουκίου πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ Τυπικοῦ).

Ἰωάννης Βοραγεῖς Κύπριος· τούτου εὔρηται δύο ἐπιστολαί, ἡ μὲν ἐκ Παταβίου πρὸς Γαβριὴλ Σεβῆρον, ἡ δὲ ἐκ Πατρῶν πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν (3 Ἰανουαρίου 1556) (⁴).

Γεώργιος Δευτερεῖος ἱερομόναχος καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱερομνήμων, ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης, ἔκμαζε τῷ 1583. Τούτου μνημονεύονται ὑπὸ Φαβρικίου (⁵) τὰ ἑξῆς — Ποίημα τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀχρείου ἱερομνήμονος Γεωργίου πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ Δευτερεῖου, λόγοι διάφοροι ἐέ. — Εἰς τὰ βαθμῶν συγγενείας διαγράμματα — Διάφοροι ἐπιστολαί.

Γεώργιος Σκορδέλιος Κρής, ἔγραψε — Σχόλιον εἰς ἐπίγραμμα Ἰωάννου Γεωμέτρου, συνεκδοθὲν ἐν Παρισίοις 1595.

Χριστόφορος Καμπάρης Χίος, κανονάρχης, ἔγραψε Συλλογὴν καὶ ὑπομνήματα εἰς τοὺς ἀποστολικούς κανόνας (⁶).

Κωνσταντῖνος Παλαιώκαπας Κρής, διέπρεψεν ἐν Παταβίῳ ἐν τοῖς

(¹) Storia della Litter. Italiana, libro III.

(²) Hodius, σελ. 323.

(³) Miller. Catalogue de l'Escorial, σελ. 52 κλπ.

(⁴) Turcogroecia, σελ. 270.

(⁵) Bibliotheca Græca, XII, 113.

(⁶) Δύτθι: σελ. 208.

γράμμασι καὶ τῇ τῶν ὥραίων τεχνῶν ἐπιμελείᾳ, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Τσελεπῆς. Τοῦ Κωνσταντίνου ἀναφέρεται συλλογὴ τις ἀνέκδοτος⁽¹⁾.

Ἀνόβριος Δημητρίου, ἔγραψε βελγιστὶ Ἑλληνικὴν ἱστορίαν μέχρι μεγάλου Ἀλεξάνδρου, Der Grieecken orgganek en oderganck. Dordraci 1599, καὶ τῇ ἐξῆς μὴ τυπωθὲν—Andrew Demetrii, de praemiis concinnandis rhetoris⁽²⁾.

Ἀγτώνιος Ἀρκοῦδιος, Κερκυραῖος, δυτικὸς ἐπίσκοπος Σολέτου ἐξέδοτο—Νέον Ἀνθολόγιον πληρέστατόν τε καὶ ἀκριβέστατον εἰς τὰς νυχθημέρους κανονικὰς ὥρας τε καὶ δεήσεις, συντεθὲν καὶ συλλεχθὲν, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ παλαιοῦ καὶ καθολικοῦ τυπικοῦ τῆς παραδόσεως τῶν ἁγίων Πατέρων, τοῦ τε ἁγίου Σάββα καὶ τοῦ Στουδίτου, καὶ τὸ πλείστον τοῦ ἁγίου Ὁρους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μέρος τῆς παραδόσεως τοῦ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων, ἐτυπώθη ἐν Ῥώμῃ, ἀρῆθ' ἐκ τῆς Βατικανῆς Τυπογραφίας. Τοῦ Πέτρου τούτου εὑρηται ἐπιστολὴ πρὸς Σεβήρον (Lamii, Deliciae eruditorum).

Ναθαναὴλ Χύχας, Ἀθηναῖος, διατρίβων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Κέρκυραν ἐν τῷ προαστείῳ Ποταμῷ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν ἐνταῦθα ἔγραψεν εἰς ἀπλοελληνικὴν—Κατὰ Λατίνων πενήτηκοντα καὶ τρεῖς ὁ δυτικὸς μοναχὸς Αἰγίδιος a Cesaro ἀνεσκεύασεν αὐτὰς διὰ τοῦ ἐξῆς τριγλώτσου πονήματός του—Ἀπολογίαὶ φρὰ Αἰγιδίου τοῦ ἐκ Καισαροῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν λεγομένων Μινώρων τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου εἰς τὸ κατὰ Λατίνων Ναθαναὴλ Χύχα Ἀθηναίου. Venetiis 1678⁽³⁾.

Ἰωάννης Ναθαναὴλ, μέγας οἰκονόμος Κρήτης, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος ἔγραψεν ἀπάντησιν πρὸς τὰ ζητήματα Βιδιανοῦ, Οὐβρινάτου κλπ. Ἐπιστολὴ τούτου ἐκ Ῥώμης 1572 πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον ἐξεδόθη ὑπὸ Λαμίου⁽⁴⁾.

Γεώργιος Αἰτωλὸς, διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ πατριαρχεῖῳ τούτου Ἰωάννης ὁ Βοναφαῦς «σοφὸν καὶ ἐλλόγιμον» καλεῖ⁽⁵⁾.

(1) Papadopoli, Histor. Gymn. Patav—Παρωνία Σχεδιάσμα σελ. 138, σημ. 10.

(2) Fabricius XI, 406.

(3) Φλητῆ, ὑπεράσπισις τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας σελ. 15'.

(4) Fabricius, XI, 648.

(5) Turcogracia, σελ. 270.

Χριστόφορος Κορταλιός, ἴσως Κυθήριος, ὑπότροφος καὶ οὗτος τῷ ὑπὸ Λέοντος Γ'. ἰδρυθέντος Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, καὶ διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ συναξιωθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιστῶν ἀνδρῶν τῆς οἰκειότητος τοῦ καρδινάλιου Ῥοδελφίου. Ἐγράψε λατινιστὶ περὶ φυγῆς⁽¹⁾.

Κωνσταντῖνος Ῥάλλης, Σπαρτιάτης ἐπαιδευθὴ ἐν τῷ αὐτῷ Γυμνασίῳ, καὶ τῶν οἰκειῶν ἐγένετο τοῦ Ῥοδελφίου. « Καλὸς καὶ συνετάτος » λέγεται ὑπὸ Σοφιανοῦ τοῦ Κερκυραίου, καὶ εἶνε αὐτὸς ὁ παρὰ Γυράλδῳ καλούμενος Κωνσταντῖνος Ἕλληγ. Συνεπώνυμοι καὶ σύγχρονοι τούτῳ καὶ τρεῖς ἄλλοι, περὶ ὧν ἐλέχθησαν τὰ δέοντα ἐν τοῖς πρόσθεν⁽²⁾.

Φράγκος Τελούγγας, « μεγαλοπρεπέστατος καὶ πολιτικώτατος » ῥήτωρ » ὡς λέγει ὁ Σοφιανός. Ἴσως ἐδιχηγόρευεν ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἐκτίσαστο φάμπη, ἥτις μετὰ τῶν λόγων καὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ συν-ἀπέπτη⁽³⁾.

Νεῖλος Χίος, ἔγραψεν ἐγκώμιον τῆς συμπολιτιδῆς τοῦ Ἀγίας Μαρτῶνης.

Θεοφάνης Λογαράς Κύπριος. Ἐπεμελήθη τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1575 παρὰ Χριστοφόρῳ Τζανέτῳ ἔκδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκειται « Τὸ παρὸν εὐαγγέλιον, ἐτυπώθη κωστί, Ἐνε- » τίησιν παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Ζανέτῳ, ἐπιμελεία δὲ πολλῇ Θεοφά- » νους ἱερομονάχου Λογαρά τοῦ Κυπρίου, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου » οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰϋ Χϋ, αφοῦ ».

Μητροφάνης Ἱερομόναχος Ἑπτανήσιος, μονάζων ἐν Κεφαλληνίᾳ τοῦ λογίου τούτου γνωσταὶ εἰσι δύο ἐπιστολαὶ ἐκ Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας (1596) ἐν αἷς ὑπογράφεται « Μητροφάνης ὁ τῶν βακενδυτῶν καὶ μελανσιμόνων οἰκτρός ». (Lamii, Deliciae Eruditorum).

Μελίτιος Βλαστός ἐκ Ῥεθύμνου Κρήτης, ἱερομόναχος τούτου φέρεται ἐπιστολῇ πρὸς Μαργουῖον (1590) φαίνεται δ' ὅτι ὁ Μελίτιος διατρίβων ἐν τῇ πατρίδι ἐδίδασκε τοὺς ἐκεῖ παῖδας.

Μανουὴλ Βλαστός, συγγενὴς ἴσως τοῦ ἀνωτέρω. Τῷ 1592 ἐσπούδαζεν ἐν Παταβίῳ, ὅθεν μεταβὰς εἰς Βενετίαν τὰς διατριβὰς ἐκεῖ ὡς ἐπὶ τῷ πολὺ ἐποιεῖτο φέρονται παρὰ Λαμίῳ τοῦ Μανουὴλ τούτου ἐπιστολαὶ πρὸς Διονύσιον Κατηλιανόν, ἱερομόναχον Παχατούρηγ, ἐπί-

(1) Ἑλληνομν. σελ. 291—2.

(2) Ἑλληγ. 292—Παρανίκια, σελ. 133. Βλέπε καὶ σελ. 76—77 τοῦ παρόντος.

(3) Alletii, de consensu, σελ. 874, καὶ Βλαστοῦ Χιζκά, Β'.

σκοπον Μονιμβασίας κλπ. Πρὸς τούτον δὲ γράφουσι Λεόντιος ὁ Κύπριος, καὶ ὁ Κατηλιανός.

Γεώργιος Βλαστός, ὁ ἐπιλεγόμενος Πουναλιέτος, Κρής καὶ οὗτος ἐν Βενετία διατρίβων ἐπεμελήθη τὰ ὑπὸ Χριστοφόρου Τζανέτου ἐκδοθέντα Μηναία τοῦ Σεπτεμβρίου, Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου, Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου (1592—96).

Διονύσιος ἱερομόναχος, διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ⁽¹⁾ φιλος τοῦ Μαργουίνου, καὶ πιθανῶς μαθητὴς² κατηγίνετο ἰδίως περὶ φυσικομαθηματικῆς καὶ θεολογικῆς μελέτας, καὶ ἦν οἰκίρις τῷ δικαιοφύλακι Ζυγομαλά. Ἐπιστολὴ τούτου εὑρηται πρὸς Μαργουίνον ἐκ Γαλατᾶ (βοηδρομιῶνος τετάρτη ἐπὶ εἰκάδι, φρ' α').

Ἀνδρέας Σπίρας Κρής, νομοδιδάσκαλος.

Νικόλαος Σπίρας, πρωτοπαπᾶς Κερκύρας τῷ 1576.

Ἰωσήφ Λοῦμπικας Κρής, (1580), σχετικὸς Μαργουίνου καὶ Σεβήρου.

Νικόδημος Μεταξιάς, ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. ⁽²⁾

Καίσαρ Σάμιος ἰατροφιλόσοφος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Φεζῆρα πανεπιστημίου (1588).

Θεόδωρος Ῥένδης Χίος, εὐκλεῶς διδάξας διὰ πολλὰ ἔτη τὴν ἑλληνικὴν πρῶτον εἰς Τουρῖνον, ἔπειτα εἰς Ῥώμην, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε.

Φίλιππος Μορέτος Χίος³ μοναχὸς καὶ θεολόγος πολυμαθής.

Καὶ οἱ ἐξῆς Χῖοι ἦσαν ἄνδρες πεπαιδευμένοι σπουδάσαντες ἢ διδάξαντες εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. *Γεώργιος Μορέτος*⁴· *Γεώργιος Σιζίας*⁵· *Φραγκίσκος Ῥόκας*⁶· *Σίμων Πόρτιος*⁷· *Ἀνδρέας Σταυρινός*⁸· *Ἰωσήφ Μαϊνέριος*⁹· *Δομένικος Καστέλης*¹⁰· *Βαδιστρέλος*¹¹· *Βαλσαρῖνης*¹²· *Τθὶν Δομένικος*¹³.

Μακάριος Τσεχούλης ἱερομόναχος διδάσκων ἐν Ἰωαννίνοις μέχρι τοῦ 1543.

Μαρασσηὶς Πλίσσας διδάσκων ὁμοίως ἐν Ἰωαννίνοις μέχρι τοῦ 1555 ⁽¹⁴⁾.

Νικόλαος Λάσκαρις διδάσκων ἐν Βενετία (1593) ⁽¹⁵⁾.

(1) Πρωτοσύγκελος καὶ ἔταρχος Γαλατᾶ ὑπεγράφεται παρὰ Γερλαχίφ.

(2) Lamii, Deliciae Eruditorum

(3) Βλαστοῦ Χιακῶν Β'. Καὶ οἱ ἐξῆς Χιογενεῖς Ἰουστινιάναι. Ἀνατόλιος (1502—96) Τιμόθεος· Βικέντιος· Ἄγγελος· Μιχαήλ· Ἀντώνιος· Βενεδέτος· Ἰωσήφ· Ἰωάννης. Περὶ τῶν λογίων ταύτων βλέπε Βλαστόν κατὰ πλάτος βιογραφουόμενα.

(4) Παρανίκια Σχεῖλασμα, σελ. 62.

(5) Veludo, Colonia Greca di Venetia.

Ἰωάννα Δορναῶς Κρής, διδάσκαλος Μαργουνίου (1550).

Νικόλαος Ῥόδιος, διδάσκων ἐν τῇ πατρίδι του.

Γεώργιος Ῥόδιος, ἑμοίως διδάσκαλος.

Σίμων Σιμωνίδης διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς ἐν Ῥωσσίᾳ (1595).

Ἕλλας Ἀνδρέου Κρής, διατρίβων ἐν Παρισίοις μετέφρασε τῷ 1556 τὸν Ἀνακρέοντα ⁽¹⁾.

Κωνσταντῖνος Ζερβός Κρής· διατρίβων ἐν Παταβίῳ ⁽²⁾.

Ἀνδρέας Γεωργίου Δαρμάριος, Ἐπιδαύριος καλλιγράφος « d'une fécondité surprenante, et l'on trouve des manuscrits de sa main dans beaucoup des bibliothèques » λέγει ὁ Μίλλερ. Τριάκοντα πέντε κώδικες ἀντιγεγραμμένοι ὑπ' αὐτοῦ εὑρηται ἐν Ἐσκουριάλῃ ⁽³⁾.

Νικόλαος Τορρίανος (de la Torre) Κρής, καλλιγράφος διάσημος. Ἐπὶ Φιλίππου Β' διωρίσθη βασιλικὸς ἀρτιγραφεὺς (escriptor de la real libreria), ἐπιφορτισθεὶς καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἐν Ἐσκουριάλῃ χειρογράφων, ὃν ἐδημοσίευσεν ὁ Κ. Μίλλερ ⁽⁴⁾.

Μιχαὴλ Κρής ἐκ Κυθωνίας καλλιγράφος (1567).

Νικόλαος Μάρκος Γαετάρος Ἐπιδαύριος καλλιγράφος (1544—43).

Νικόλαος Μόρμουρης Ναυπλιεύς (1542).

Πέτρος Καραβάκης ἐκ Μογεμβασίας (1542—46)

Κορηλῖος Μόρμουρης (1548—59).

Θεόκλητος Μοραχός (1562—64).

Σοφιανός Μελισσηνός Κρής (1569—85).

Βενέδικτος Ἐπισκοπόπουλος Κρής (1571).

Ἰωάννης Δαλασσηνός.

Γεώργιος Σπηλαιώτης.

Γρηγόριος Σπηλαιώτης.

Βαλεριανός, καλλιγράφος ἐν Ἰσπανίᾳ

Κωνσταντῖνος Αὐσθίλλιος Κρής ⁽⁵⁾.

Ἐν καταλόγῳ Στεφάνου Γερλαχίου, δημοσιευθέντι ἐν Τουρκογραφίᾳ (σελ. 506—7), φέρονται καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι (docti et clari viri hodiernæ Græciæ) ἀκμάζοντες τῷ 1575—78.

⁽¹⁾ Παρηνίκας, σελ. 153, 171, 179, 194.

⁽²⁾ Crusii Turcogræcia.

⁽³⁾ Catalogue de l'Escorial σελ. XIX.

⁽⁴⁾ αὐτόθι.

⁽⁵⁾ Περὶ τῶν λογίων τούτων καλλιγράφων βλ. Miller Catalogue de l'Escorial, σελ. XX, κλπ.

Σίλβεστρος πάπας και πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.
 Κύριλλος Νικαίας.— Σωφρόνιος Φιλαδελφείας.
 Γαβριήλ ιεροδιάκονος και διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου τῆς μεγάλης
 ἐκκλησίας.

Πορφύριος ιερομόναχος και ἐφημέριος τοῦ πατριαρχείου.

Φωκάς λαμπαδάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Κωνσταντίνος ὁ πρωτοαποστολάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ὁ Ἐρέσου Σωφρόνιος.— Ὁ Σμύρνης Γαβριήλ.

Ὁ Περιθεωρίου Γρηγόριος.

Ὁ Αἴνου Ματθαῖος.

Ὁ Δαυλίας και Ταλαντίου Σωφρόνιος.

Ὁ Ἀμασειας Ἰωάννης.

Ὁ Σοφίας Παχώμιος.

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἱερεμίας.

Ἀθανάσιος Σηλυβρίας.

Νεόφυτος Δράμας.

Σισίνιος Νικομηδείας.

Ἰωάννης Νευροκόπου.

Ἱερεὺς Ἰωάννης Ἡρακλειανὸς και νομοθέτης Χίου.

Παπᾶ-Ἰωάννης οἰκονόμος Μιτυλήνης.

Μανουήλ ὁ νοτάριος Μιτυλήνης.

Γεώργιος λογοθέτης τῶν Ἀθηνῶν.

Κωνσταντῖος νοτάριος.

Ἰσχανίου Ἰωάννης.

Κύριλλος ὁ Θαυμακοῦ.

Ὁ Λυκίων Νεόφυτος.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Ἀρσένιος.

Δημήτριος ὁ Λαρίσσης.

Ὁ Βερόιας Μητροφάνης.

Ὁ Μεζῶν Προκόπιος.

Διονύσιος ὁ Βιζύης.

Ὁ Γάνου Παχώμιος.

Κάλλιστος Ῥόδου.

Καρπάθου Μακάριος.

Κῶ Νίκανδρος.

Χίου Ἰππόλυτος.

Μιτυλήνης Γρηγόριος.

Νεόφυτος Μηθύμνης.

Ὁ Δήμου Ἰωάσαφ.

Θεόδωρος δομῆστικὸς Δήμου.

Ὁ Παροναξίας Ἀθανάσιος.

Ἰωακείμ ὁ Ἰμβρου.

Ὁ Ἄνδρου Ἀρσένιος.

Ὁ Λέρου Κάλλιστος.

Μακάριος ἱερομόναχος καὶ ἡγούμενος Πάτρου.

Κάλλιστος σύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Μεθόδιος Αἰτωλὸς ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἔτερος Μεθόδιος ἱερομόναχος.

Ἰωάσαφ ὁ Θεσσαλονίκης. (εἰς τὸ ὄνομα τούτου ὁ Γερλάχιος προστίθησι καὶ ταῦτα. Non sua, sed Calogeri manu; quia post cladem Turcarum ad Echinades navalem, a Calogero quodam delatus fuerat: tanquam Christianos litteris contra Turcas excitasset, et quanquam apud Mehemetem Bassam, a Michæle Cantacuzeno defensus esset: tamen 2 millia Ducatorum dare coactus erat Monacho, ad triremes propter sycophantiam damnato ».

Πρὸς τούτοις καταλεκτέοι καὶ οἱ ἐξῆς, διδάξαντες ἢ ἀπλῶς φοιτήσαντες (1572—1600) εἰς τὸ τότε κλειζόμενον πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὧν τὰ ὀνόματα εἴρηνται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ πανεπιστημίου (').

Νικόλαος Σαγγινάτιος Κρής, νομικὸς καὶ θεολόγος.

Ἰωάννης Κλάδιος Κρής, ἐπὶ διετείαν « rector medicinae bene-meritus ».

Βαρθολομαῖος Βότζας Κρής, ἑπτεὺς καὶ juristarum rector.

Ἰωάννης Κόμης Παλαιόκαπας Κρής, διδάκτωρ ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς δικαίοις (doctor juris utriusque).

Πέτρος Δάβιλας Κύπριος, συγκλητικὸς τοῦ πανεπιστημίου.

Ἀδριανὸς Σπιέρης Κρής.

Θεόδωρος Εὐδαιμονογιάννης Κρής.

Ἰωάννης Κλόδιος.

Γεώργιος Καπίσκας.

Ἰωάννης Λομβάρδος, ἑπτεὺς καὶ rector.

(') Cenni ed iscrizioni della università di Padova. 1844.

Ἄντωνος Βλαστός, Κρής διδάκτωρ ἀμφοτέρων τῶν δικαίων, ἰσ-
πιεύς, καὶ rectior meritissimus.

Ἀλέξανδρος Συγκλητικός, Κύπριος, σύνδικος τοῦ πανεπιστημίου,
καὶ κατὰ Παπαδόπουλον (Gymn. Pat. σελ. 12) καθηγητὴς τοῦ κα-
νονικοῦ δικαίου.

Νικόλαος Σκορδύλιος, Κρής, σύνδικος τοῦ πανεπιστημίου.

Γεώργιος Μαυρίκιος.

Προκόπιος Μουσοῦρος.

Ἀνδρέας Καλαφάτης.

Ἰωάννης Λίμας.

Μεγαλὸν Λίμας.

Φίλιππος Τάνδης, σύνδικος Πανεπ.

} Κρήτες.

Ἐν τῷ Β'. τμήματι τῶν ἐπιγραφῶν.

Πέτρος Πατίχας ἐκ Λευκωσίας Κύπρου.

Βενέδικτος Φλαγγίνης, Κύπριος.

Φραγκίσκος Βασίλειος Κρής.

Ἡρακλῆς Κασμάτης Κρής.

Ἰωάννης Καρυοφύλλης (Βυζάντιος;).

Ἰάκωβος Σαβογιάνος ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου· κατὰ Πα-
παδόπουλον ὁ Σαβογιάνος (Gymn. Patav. σελ. 26) σπουδάζων τὴν
ιατρικὴν, διέπρεψεν εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις (1586).

Ἰερώνυμος Λομβάρδος Κρής.

Γεώργιος Μάξιμος Χίος.

Ἐυστάθιος Πατελλάρος Κρής.

Πέτρος Κατάνης Κρής.

Θεόφιλος Ἐπαρχος, Κερκυραῖος.

Ἐμμανουὴλ Μοσχέτης Κρής.

Νικόλαος Κουίρίνος "

Ἐκτωρ Ἀγαπητὸς Κύπριος.

Φλωριανὸς Κλόδιος Κρής.

Ἰάκωβος Σαλομών "

Μάρκος Βάλσαμος "

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ ΑΙΩΝ.

1600—1700.

Κύριλλος Λούκαρις.

Κωνσταντίνος Λούκαρις ἐγεννήθη τῷ 1572 εἰς Χάνδακα τῆς Κρήτης ἐξ οἰκογενείας πάλαι ἐξ Ἠπείρου μεταναστασάσης ἐν τῇ νήσῳ (¹) τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς, ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ Πατάβιον πρὸς τελειοτέραν μάθησιν. Ἐγένετο μαθητὴς τοῦ συντοπίτου τοῦ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, καὶ ἄλλων τῆς Ἰταλίας περιφανῶν, ἐν οἷς καὶ Παύλου Σάρπα, τοῦ φοβεροῦ τῶν παπῶν ἀντιπάλου. Ἐπισκεφθεὶς τὴν Γενεύην, Ὀλλανδίαν, καὶ Γερμανίαν, ἐπαπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ὅθεν μεταβάς παρὰ τῷ συγγενεῖ Μελετίῳ Πηγᾷ, πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, ἐχειροτονήθη μοναχός, Κύριλλος μετονομασθεὶς, καὶ μετ' ὀλίγον προήχθη εἰς τὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἀξίωμα.

Τῷ 1595 μεταβάντος τοῦ Μελετίου εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰς ἀναλαβὴν τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Κύριλλος, καὶ ἐγνωρίσθη αὐτόθι καὶ ἐθαυμάσθη ὡς ἱεροκήρυξ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μεταρρύθμισις τοῦ Λουθήρου ἀκατασχέτως προοδεύουσα ἐν Εὐρώπῃ, ἀφῆρσεν ἤδη ἀπὸ τοῦ παπισμοῦ τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ συνειδυῖα τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον, ὡπλίσθη ἐπὶ τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἀγῶνα, πᾶν ὅσιον καὶ ἀνόσιον ἐκμεταλλευομένη. Ἴνα δὲ καιριώτερον κατὰ τῆς αἰρέσεως ἐπιφέρῃ κτύπημα, ἀνεδότης ἤρξατο ἐργαζομένη πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προαιωνίου πόθου, τῆς συγχωνεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Εἰς τοὺς Ἰησοῦϊτας ἀνετίθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος· οὗτοι, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἔφερον εἰς μέσον σχέδων πολὺ ἐπιτηδειότερον καὶ τοῦ ὀνόματος αὐ-

(¹) Papadopoli, Historia Gymn. Patav.

των αξιώτερον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σιγισμόνδος, ὑποτεταγμένος ἄλλοτε εἰς τὰ νεύματα τῶν Ἰησοῦιτῶν, εἶραίνετο πρόθυμος ἵνα συμπράξῃ πρὸς ὑποταγὴν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχων του. Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία προβλέπουσα τὸν κίνδυνον ἔστειλεν εἰς Πολωνίαν τὸν Νικηφόρον, ὡς ἔξαρχον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, καὶ Κύριλλον τὸν Λούκαριν, ὡς ἔξαρχον τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ἐλθόντες οὗτοι εὗρον τὸ καταθρόνον τῶν Ἰησοῦιτῶν σχέδιον ἐξηρημοσμένον. Σύνοδος συγκροτηθεῖσα τῷ 1595 ἐν Λιθουανίᾳ ὑπὸ Λατίνων καὶ τινῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων εἶχε πρὸ μικροῦ ἀνακηρύξει τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου Ἰγνάτιος δὲ καὶ Κύριλλος, δύο ἀποστάται τῆς Ἑλληνοῤῥώσικῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοποι εἶχον ἀποσταλῆ εἰς Ῥώμην ἵνα καταθέσωσιν εἰς τοὺς πόδας Κλήμεντος Η΄ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς εὐλαβείας τῶν νέων αὐτοῦ ὑπάρχων. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπανοδου αὐτῶν, οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι διαμαρτυρήθησαν κατὰ τῶν πράξεων τῆς συνόδου ἐκείνης, ἀποφηνάμενοι αὐτὴν ἔργον βίας καὶ ἀπάτης. Νέα Σύνοδος συνῆλθε τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐκ πλειοτέρων ἢ ἡ προηγουμένη ἐπισκόπων εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην παρέστησαν οἱ δύο πατριαρχικοὶ ἔξαρχοὶ Νικηφόρος καὶ Κύριλλος, ζητοῦντες ἵνα παρακαθίσωσιν ὡς ἐπίτροποι τῶν πρεσβυτέρων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐκκλησιῶν. Ἡ Σύνοδος διηρέθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, καὶ μετὰ πολλὰς ἔριδας οἱ μὲν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι συνελθόντες ἰδίᾳ ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἀποστάτας, οἱ δὲ Λατίνοι ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ εὐάριθμοι τῶν Λατινοφρονούντων ὀρθοδόξων ἐπικυρώσαντες τὰς πράξεις τῆς προηγουμένης συνόδου ἀνταπέδωκαν εἰς τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν τὸ ἀνάθημα ὥστε ἡ Ἑλληνοῤῥώσικη ἐκκλησία διηρέθη τοιοῦτοτρόπως εἰς δύο ἀντίθετα στρατόπεδα, τοὺς ἠνωμένους (Οὐνίτας), καὶ τοὺς ὀρθοδόξους.

Ὁ ἀγὼν δὲν ἦτον ἴσος· διότι οἱ πρῶτοι εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν δύναμιν κυβερνήσεως ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδικούσης τὸν σκοπὸν αὐτῆς, καὶ παρεκτὸς τῆς ὑλικῆς δυνάμεως, τὴν μεγαλοφυίαν τῶν Ἰησοῦιτῶν. Πάντες οἱ μὴ στέρξαντες εἰς τὴν ἔνωσιν ἔστερήθησαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· οἱ ναοὶ ἀφῆρουντο διὰ τῆς βίας ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἢ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς Οὐνίτας, καὶ ἀπηγορεύθη ἡ προχειρισίς τῶν τεθνεώτων τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος ἐπισκόπων. Ὁ Σιγισμόνδος φοβούμενος ν' ἀνάψῃ διὰ περαιτέρω διωγμῶν θρησκευτικῶν πόλεμον, ἐδοκίμασε νὰ προσοικειωθῇ τὸν Λούκαριν, καὶ γινώσκων αἶψα

ὑπολήψεις ἐτύγχανεν ὁ νέος ἔξαρχος παρὰ τῷ πατριάρχει Ἀλεξανδρείας, παρέδωκεν αὐτῷ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μελετίου, δι' ἧς ἐζήτηε νὰ προσαγάγῃ τούτον εἰς τὴν ἔνωσιν. Ἄλλ' ὁ Κύριλλος ἐκάρφυσεν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βίβλαν, ὅπου οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς καὶ εὐπατρίδαι συνήρχοντο ἵνα βουλευθῶσι πῶς ἤθελον ἀντιστῆ εἰς τὴν καταδρομὴν. Ἐν Βίβλῃ ὁ Λούκαρις, τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκεῖ Ῥωσικῆς ἀκαδημίας τῷ τίτλῳ τοῦ ῤέκτορος, ἐδημοσίευσεν, ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν Διάλογον Μελετίου τοῦ Πηγᾶ (1596).

Οἱ διαμαρτυρούμενοι τῆς Πολωνίας κατεδιώκοντο ἀπηνέστερον καὶ αὐτῶν τῶν ὀρθοδόξων ὑπὸ τοῦ ὄργανου τῶν Ἰησοῦτων, Σιγισμύνδου τοῦ βασιλέως, ὅστις τιμωρῶν ἐκείνους διὰ τὴν ἀπέλειαν τοῦ στέμματος τῆς Σουηδίας, ἄσπονδον πόλεμον εἶχε κηρύξει κατὰ τούτων. Καὶ δὴ, ἅμα παρετήρησε τὰ κατ' αὐτοῦ σωρευόμενα νέφη, δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰ καιρὸν νὰ σχηματίσῃσιν καταγιγῆδα, ἀλλὰ προσέλαβε διὰ τῆς βίας τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἄραγες τὰ ὄπλα Κοζάκοι κατετροπώθησαν, οἱ δὲ ἀρχιεροὶ αὐτῶν διεσφενδονίσθησαν ἐν Βαρσοβίᾳ· καὶ ὁ μὲν Νικηφόρος, ὁ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἔξαρχος, συλληφθεὶς ἀπηγχονίσθη, ὁ δὲ συνάδελφος αὐτοῦ Λούκαρις διὰ τῆς φυγῆς διεσώθη.

Ἡ ἐπιτηδείτης, ἣν ἤδειξεν ὁ Κύριλλος κατὰ τὴν ἐν Πολωνίᾳ ἀποστολὴν του, καὶ οἱ κίνδυνοι οὓς αὐτῷ διετέρεξεν, ἤξησαν ἀναγκαιῶς τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ὥστε, μικρὸν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀποθανόντος τοῦ γέροντος Μελετίου, προσχειρίσθη τῷ 1602 ὁ Λούκαρις πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Καθαίρεθέντος τῷ 1614 τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου, τοῦ πρώην Ἀθηνῶν μητροπολίτου, καὶ ταραχῆς καὶ συγχύσεως ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐπικρατούσης, προσεκλήθη ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ ἀνεδείχθη τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου, μέχρι τῆς ἀναγορεύσεως Τιμοθέου Α' τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν μητροπολίτου ἀπελθῶν ὁ Κύριλλος ἐκ Βυζαντίου, μετὰ μικρὰν διαμονὴν εἰς Βλαχίαν, καὶ εἰς τοῦ ἀγιωνύμου ὄρους τὰς μονὰς, ἐπέστρεψεν εἰς Κάϊρον, ὅπου ἦν τότε ἡ ἔδρα τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Μετ' ὀλίγον γενομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου, παρευρέθη καὶ ὁ Λούκαρις μετὰ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, πρὸς καθάρσεις Λαυρεντίου τοῦ Σιναίου Ὁρους ἐπισκόπου.

Ἀποθανόντος δ' εἶτα τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου Α', ἀνεδείχθη ὁμοψήφως τὴν 5 Νοεμβρίου 1621 οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Λούκαρις, ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη κασμίτας τὸν Ἀλεξανδρείας θρόνον. Οἱ Ἰησοῦται μεγάλως ἐταράχθησαν ἐπὶ τῇ προαγωγῇ εἰς τὴν ὑψίστην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπῆν τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ των· ὄθεν διαροδοκῆσαντες τὸν μέγαν βεζίρην Χουσεῖν, ἐπέτυχον τὴν καθάρσειν τοῦ Λουκάρως, καὶ τὸν ἀντ' αὐτοῦ διορισμὸν τοῦ παπολάτρου Γρηγορίου τοῦ Ἀμασειας, ὅστις συνεργούς ἔχων δύο καθηρημένους ἀρχιερεῖς, τὸν Ἀχριδῶν Μητροφάνην, καὶ τὸν Σερβῶν Ἰωάσαφ, δὲν ἔπαυε καταφυλαρῶν καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς Τούρκους τὸν Κύριλλον, ὡς φίλον τῶν Εὐρωπαίων, καὶ προδότην τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοκρατορίας. Οὐδεὶς ὅμως τῶν ἐπισκόπων ἠθέλησε νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ Γρηγορίου, ὁμολογήσαντος ἤδη τὴν πρὸς τὸν πάπαν ὑποταγὴν· ἵνα δὲ τηρηθῇ πρόσχημά τι νομιμότητος συνεκλήθησαν ἐπίσκοποι, ἄλλοτε ἐπὶ κακῇ διαγωγῇ καθαιρεθέντες, καὶ κατωρθώθη οὕτως ἡ παράνομος ἐκλογή τοῦ ἐπιβάτου Γρηγορίου, Στραβοαμασειας· ἐπονομαζομένου διὰ τὸ μωνόθαλλον.

Ἄλλ' ὁ Κύριλλος δὲν ἐπτοήθη, καὶ ἐν συνοδείᾳ τεσσάρων ἀρχιεπισκόπων καὶ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ κλήρου, προσελθὼν ἐτόλμησε ν' ἀφορίσῃ τὸν ἐπιβάτην τῆς πατριαρχείας, ὑποψήφιον τῶν Ἰησοῦτῶν καὶ τοῦ μεγάλου βεζίρου, ὅστις μετὰ τρίμηνον ἀθλίαν διοίκησιν, καθαιρεῖται καὶ σιδηροδέσμιος ἐξορίζεται εἰς Ῥόδον. Ὁ Λούκαρις ἐφαίνετο ἔτοιμος ν' ἀναλάβῃ τὸν θρόνον· ἀλλ' οἱ Ἰησοῦται ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ πρέσβευος τῆς Γαλλίας δεινήν ἐπλεξαν κατ' αὐτοῦ συκοφαντίαν, καταπέισαντες τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ὁ Κύριλλος συνώμοτε μετὰ τῶν Φλωρεντινῶν πρὸς παράδοσιν μιᾶς τῶν ἐν Αἰγαίῳ νήσων. Τὴν συκοφαντίαν ἐνίσχυσε καὶ δῶρον 20,000 ταλλήρων προσφερόν ἐἰς τὸν ἀπληστον μέγαν βεζίρην· ὄθεν ὁ ἀτυχῆς Κρῆς συλληφθεὶς αἰφνης ἀπάγεται εἰς ἐξορίαν ἀναπολόγητος.

Ἄλλ' ὁ κλῆρος, καίτοι στερηθεὶς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, ἐπέμεινε μὴ θέλων νὰ ἐκλέξῃ ἕτερον, ἐπὶ τῷ ὀρθοτάτῳ λόγῳ, ὅτι ὁ θρόνος δὲν εἶχε χηρῶσει. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, διὰ πολλῶν μέσων, προχειρίσθη πατριάρχης Ἀνθιμος ὁ Β'. πρῶτον Ἀδριανουπόλεως μητροπολίτης· ὁ δὲ ἑλληνικὸς κλῆρος ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ πρὸς ἀποφυγὴν μειζόνων κακῶν.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτὴ οὐ μόνον ἐπολέμει τὸν Λούκαριν, ὡς ἀντιπα-

χθέντα εύθαρσώς εἰς τὴν τεκταινομένην ὑποδούλωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἐφαντάζετο αὐτὸν, ὡς κλίνοντα πρὸς τὴν Μεταρρύθμισιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος νέος ἦν, χάριν σπουδῆς καὶ μελέτης, εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὰς χώρας ἐν αἷς τὸ θρησκειομα τοῦ Λουθήρου πλήρῃ, εἶχεν ἐνεργῆσαι τὴν κατὰκτησιν.

Ὅθεν μέγα ἐθεωρήθη τὸ κατόρθωμα τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ. Ταχυδρόμος ἐπίτηδες ἐκ Βυζαντίου σταλεῖς ἀνήγγειλεν εἰς Ῥώμην τὸ ἀποτέλεσμα τῆς Ἰησοῦτικῆς ραδιουργίας καὶ ὁ πάπας Οὐρβανὸς χαιρεκακῶν ἀνήγγειλε τὴν χαρὰν τοῦ πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Γαλλίας, εὐχαριστῶν διὰ τὰ γενόμενα, καὶ προτρέπων εἰς ἐπαγρύπνησιν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἄνθιμος, γνήσιον τέκνον τῆς ὀρθοδοξίας ἀναδειχθεὶς, διέψευσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἰησοῦιτῶν. Σύνοδος ἀθροισθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει καθήρесе καὶ ἀφώρισε τὸν προεπιβάντα Γρηγόριον καὶ αὐτὸς δὲ μετὰ πεντηκονθήμερον πατριαρχίαν, βλέπων τὴν ἀθλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατὰστασιν, παρητήθη καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἄθωνα ἠσύχασε. Πάντα λίθον ἐκίνησεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας πρὸς ἀναστολὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἄνθιμου, ὡς καὶ οἱ Ἰησοῦίται εἰς μάτην ὄμως· ὁ κληρὸς θεωρακισθεὶς διὰ τῆς πίστεως ἀντίστη εἰς τὰ μηχανορραφήματα αὐτῶν, καὶ στάσις τῶν γιαντιζάρων ἐκρήμισε τὸν μέγαν βεζύρη Χουσεῖν, προσφορώτατον τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ὄργανον.

Ὅθεν ὁ Δούκαρις μετακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας, προχειρίζεται κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1623, τὸ δεύτερον οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἐταράχθη εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦτο ὁ καθολικὸς κόσμος· Ἕλλην μοναχὸς ἐστάλη ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ προπαγάνδας ἵν' ἀναγγείλῃ ὅτι εἰκοσι χιλιάδες ταλλήρων ἦσαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἰησοῦιτῶν, ἐὰν κατώρθουν τὴν καθαιρέσιν τοῦ Δουκάρως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην στόλος Κοζάκων εἰσελθὼν εἰς τὸν Βόσπορον ἐληλάτησε τὴν Εὐρωπαϊκὴν παραλίαν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας διάφορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρόαστεια, μετὰ δὲ τὸ κατόρθωμα ἀπῆλθεν ἐν θριάμβῳ, ἐνσπείρας τρόμον ἀπεριγράφτον. Οἱ Ἰησοῦίται συνέλαβον πρόσφορον συκοφαντίας ἐπιχείρημα καὶ ἐμμεταλλευθέντες τὸν φόβον τῶν Τούρκων παρέστησαν εἰς τὴν Πύλην, ὅτι προσκλήσει τοῦ Κυρίλλου οἱ Κοζάκοι εἶχον ἔλθει· ἀλλ' ἡ καταχθόνιος ἐκείνη συκοφαντία, ὑπὸ τῶν πραγμάτων διαψευσθεῖσα, ἀπέτυχε.

Τοσαῦται ἀπόπειραι ναυαγήσασαι, τηλικαῦται προσβολαὶ ἀποκρουσθεῖσαι, κατέστησαν σεδαστὸν τὸν Δούκαριν εἰς τοὺς Ἰησοῦίτας, οἵτι·

τες έννόησαν επί τέλους, ότι ό άνθρωπος εκείνος δέν ήτο εκ τών έφημέρων εκείνων πατριαρχών, ος ή Γαλλική πρεσβεία ήδύνατο, κατά τό δοκοῦν, ν' ανατρέπη' όθεν ή αὐλή τής 'Ρώμης μή δυναμένη νά τόν καταβάλλη άπεφάσισε νά τόν προσοικειωθῆ' και στείλασα τόν εκ Ναυπλίου Κονάκιον 'Ρόσην με όδηγίας πρός τόν Κύριλλον ύπογεγραμμένης ύπό τοῦ καρδινάλιου Βανδίνι, έλεγεν, ότι τά περι αὐτοῦ θρυλλήματα ως λουθηροκαλδίνου ήδύνατο νά διαλύσῃ πέμπων εις 'Ρώμην όμολογίαν τής πίστεως του' άνωμολόγει δ' έν αύταις ή 'Ρωμαϊκή εκκλησία τόν Λούκαριν ως τόν πρώτον, μετά τόν πάπαν, πατριάρχη τής χριστιανοσύνης, και ύπέσχετο τήν συνδρομήν τής δύσεως εις τό έργον τής αναγεννήσεως τοῦ έλληνικοῦ έθνους' άλλ' ό Κύριλλος έννοών κατά βάθος τό πνεῦμα τής άλωπεκώδους εκείνης πολιτικῆς ειπεν εις τόν άπεισταλμένον, ότι ουδέμιαν άπόκρισιν και εξήγησιν ειχε νά δώσῃ.

Μετά τήν άποτυχίαν τής άποστολῆς τοῦ 'Ρόσα, ή 'Ρωμαϊκή αὐλή ένεδύθη τήν λεοντήν, άντι τής στιγμιαίως περιβληθείσης άλωπεκῆς. Οί 'Ιησοῦται διαμένοντες εις τόν Γαλατάν και τό Σταυροδρόμιον, και σχολεία συστήσαντες έδίδασκον τοὺς έλληνοπαίδα; δωρεάν, και τοὺς πτωχοὺς αὐτῶν γονεῖς έτρεφον, αγοράζοντες διὰ τής τοιαύτης εὐεργεσίας τὰς άπολικά; και άθώας ψυχάς, εις τὰς όποιας διέσπειρον λρέμα τὰς παπικὰς καινοτομίας. Νέαν έπενόησαν και τότε κατά τοῦ Λουκάρεως συκοφαντίαν, όστις έθεώρησε φρόνιμον ν' άποχωρήσῃ τής Κωνσταντινουπόλεως επί μικρόν, μέχρις οὔ παρέλθῃ ή τρικυμιά' και τρώντι μετά τινας ήμέρας επανήρχετο εις τήν πρωτεύουσαν ισχυρότερος παρά ποτε.

Ό Κύριλλος εξ ανάγκης δεχθείς τήν προστασίαν τών έν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειων τών διαμαρτυρομένων δυνάμεων, έστράφητο έκί τοῦ θρόνου, πρός μεγίστην αγανάκτησιν τών καθολικῶν. 'Ινα δέ καιριώτερον τραῦμα επιφέρῃ πρός τὰς έν τῇ 'Ανατολῇ προσαλυτίσεις τών Δυτικῶν, συνέστησαν έν Κωνσταντινουπόλει 'Ελληνικήν τυπογραφίαν, διὰ τοῦ εκ Κεφαλληνίας Νικοδήμου τοῦ Μεταξά, εξ ἧς άπελύοντο και μετεδίδοντο καθ' όλην τήν 'Ανατολήν βιβλία ύπό όρθοδόξων γραφέντα, και τὰς παπικὰς καινοτομίας έλέγχοντα. Τότε πλέον μανιώδεις οι 'Ιησοῦται εκίνησαν πάντα λίθον, και πάσαν μουσαράν συκοφαντίαν επενόησαν, πρός ματαιώσιν τοῦ έργου τούτου' επί τέλους δ' έλαβον π' αντίποινα, σιδηροδέσμοι άποδωχθέντες τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

'Αλλ' ένῶ ό Κύριλλος ένόμιζεν έαυτόν άπαλλαγέντα τών δεινοτά-

ρων αὐτοῦ ἐχθρῶν, εἶδεν ἀπερχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἰσχυρότερον τῶν προστατῶν του, τὸν Θωμᾶν Ῥούην, πρέσβην τῆς Ἀγγλίας, ἥτις δὲν εἶδει τὴν αὐτὴν, ὡς πρότερον, πρὸς τὸ θῆμα τοῦτο τοῦ Ἰησοῦϊτισμοῦ ὑπεράσπισιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, προσκλήσει τοῦ πρέσβεως τῆς Ὀλλανδίας Κορνηλίου Ἄγα, ἀπεστάλη ἐκ Γενεύης ὁ ἱερεὺς Ἀντώνιος Λήγηρ, τὸ γένος Πεδεμόντιος, ὅστις κατασταθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1628 προσηλώθη ἑκτοτε εἰς τὸν Κύριλλον ὡς κακὸς τις αὐτοῦ δαίμων. Ὁ Ἄγας καὶ ὁ Λήγηρ καταχρώμενοι τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λουκάρεως, ἐθεώρουν ἤδη ἑαυτοὺς κυρίους τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπαχείρησαν νὰ προσοικειωθῶσι καὶ τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας· ὅθεν ἐγραψαν πρὸς τὸν τότε πατριάρχην Γεράσιμον τὸν Σπαρταλιώτην, προτείνοντες τὴν δαπάναις τῆς Ὀλλανδίας ἰδρυσιν σχολῶν καὶ τυπογραφῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὴν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν δημοσιεύειν τῆς τε Βίβλου καὶ τῶν ἀγίων πατέρων, ἐπὶ μόνῳ ἰῶ ὄρω τῆς παραδοχῆς τῶν καλβινιστῶν εἰς τὴν κοινωσίαν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας· ἀλλ' ὁ Γεράσιμος ἀπήντησεν, ὅτι ἡ ἐνότης τῆς πίστεως εἶναι μὲν χρέμα σωτήριον καὶ οὐράνιον, ἀλλὰ δεόν πρὸ πάντων νὰ ᾖ ἐλικρινές.

Τότε συνετάχθη ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων ἢ εἰς Λούκαριν ἀπόδοθεῖσα ὁμολογία τῆς πίστεως (1629), δημοσιευθεῖσα εἰς Γενεὺν καὶ προσφωνηθεῖσα Κορνηλίῳ τῷ Ἄγᾳ. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου τούτου ἐπροξένησε τρομερὸν ἐν Εὐρώπῃ θόρυβον.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας ἐπικαλεσθεῖσα πλέον ἐπεδίωξε λυσσωδῶς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπιρόδου τούτου ἐχθροῦ, ὅπσθεν τοῦ ὁποίου ἐνήργουν οἱ λουθηροκαλβίνοι καταχρώμενοι τῆς εὐγνωμοσύνης, ἦν ὁ Κύριλλος εἰδείκνυε πρὸς αὐτοὺς, διὰ τὴν ὑπεράσπισιν κατὰ τῆς φανερᾶς ἀντιδράσεως τῶν καθολικῶν. Κύριλλος ὁ Κονταρῆς ἐκ Βερόλιας, ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Γαλατᾷ σχολεῖον τῶν Ἰησοῦϊτῶν, καὶ ὄργανον δεξιότατον καὶ φανατικὸν ἀναδειχθεὶς τῆς Ῥωμαϊκῆς θρησκείας, παρέστη ὡς ἀντίπαλος τοῦ Λουκάρεως, καὶ πᾶσαν δολοπλοκὴν μετέλλε πρὸς κατάληψιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, τῇ ὑποστηρίξει καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γαλλικῆς πρεσβείας· ὅθεν ἐν ἔτει 1632, καθαιρεθέντος τοῦ Λουκάρεως, ἐπιβαίνει τῆς πατριαρχείας ὁ Κονταρῆς, ὅστις ἐξ μόνον ἡμέρας διοικήσας (5—11 ὀκτωβρίου), ἐξωθεῖται βιαίως ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ ἐξορίζεται εἰς Τένεδον. Μετακληθεὶς δὲ ὁ κλεινὸς Λούκαρις τὸ τρίτον ἀναγορεύε-

ται οίκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ ἐπὶ ἐν ἔτος καὶ μῆνας ἕξ διακοσμήσας τὸν θρόνον, καθαιρεῖται καὶ πάλιν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται ὁ συμπατριώτης τοῦ Ἀθανασίου Πατελλάριος (1633).

Ἡ μερὶς τῶν Ἰησουϊτῶν θεωροῦσα, ὅτι αἱ συνεχεῖς ἐκεῖναι καθαιρέσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔφερον εἰμὴ εἰς τὸ νὰ πολυπλασιάσῃσι τοὺς θριάμβους τοῦ Κυρίλλου, εἶχε προνοήσει περὶ ἀσφαλεστέρας τινὸς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαλλαγῆς. Διωργάνισε δηλονότι τὴν σύλληψιν τοῦ Λουκάρεως, ἐν Χίω τότε ἑξορισθέντος, ὑπὸ τινος τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον πολυαριθμῶν πειρατῶν καὶ τὴν διὰ βίου φυλάκισιν αὐτοῦ εἰς τι τῶν γαλλικῶν ἢ παπικῶν φρουρίων. Ἀλλ' ὁ Κύριλλος εἶχε προῖδει τὸν κίνδυνον, ὁ δὲ ἀντιναύαρχος Βεκίρ-πασάς, κατ' αἴτησίν του, ἐπέτρεψεν ἵνα μεταβῇ εἰς Ῥόδον, ἐνθα διέτριβεν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τῶν πειρατῶν.

Ὁ Ἀθανάσιος, μετὰ τεσσαρακονθήμερον πατριαρχεῖαν ἐκπίπτει τοῦ θρόνου, καὶ ὁ Λούκαρις μετακληθεὶς ἀναγορεύεται ἐν πομπῇ τὸ τέταρτον (1633). Μετὰ ἐνὸς ἡμῶς ἔτους καὶ μηνῶν δύο διοικήσιν, ῥαδιουργία τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐκβάλλεται αὐτὸς ὁ Κύριλλος, διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ προκατόχου Ἀθανασίου (1634)· ἀλλὰ καὶ οὗτος μὴ δειχθεὶς ὄργανον τῶν Ἰησουϊτῶν, μετὰ ἐνιαύσιον πατριαρχεῖαν καθαιρεθεὶς, διαδέχεται ὑπὸ τοῦ παπολάτρου Κυρίλλου τοῦ Κονταρῆ, ὅστις μετὰ ἐνὸς ἔτους καὶ ἕξ μηνῶν ἄδοξον καὶ οἰκτρὰν διοικήσιν, κρημνισθεὶς ἐξορίζεται εἰς Ῥόδον. Τὸν Κονταρὴν διεδέχθη Νεόφυτος Γ'. ὁ πρῶτον Ἑρακλείας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὴ δυνάμενος ν' ἀντέγῃ πρὸς τὰς γενομένας ταραχὰς, οἰκειοθελῶς παραιτεῖται, καὶ ὁ Λούκαρις τὸ πέμπτον προσκαλεῖται ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον (1637).

Οἱ Ἰησουῖται δὲν ἀπνύδων ἐργαζόμενοι κατὰ παντὸς μὴ ὁμολογούντος τὴν Λατινικὴν θρησκείαν πατριάρχου, πολλῶν δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ κεκηρυγμένου αὐτῶν ἐχθροῦ Λουκάρεως. Ἐξαναστάντες διὰ τὸ κατ' αὐτῶν πέμπτον ἤδη κτύπημα τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, ἐπενόησαν φρικτὴν κατηγορίαν κατὰ τοῦ πολυπαθοῦς καὶ ἀπροστατεύτου Ἑλλήνου. Ὅθεν παρέστησαν εἰς τὸν μέγαν βεζῆρην Βαϊράμ-πασάν, ὅτι εἰσηγήσει δῆθεν τοῦ Κυρίλλου οἱ Κοζάκοι ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν Ἀζόφ, καὶ ὅτι, ἅμα ἐμφανιζομένων αὐτῶν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ πατριάρχης ἔμελλε νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τοὺς ἐμοθρήσκους αὐτοῦ· ἡ κατηγορία αὕτη τὸ δεύτερον ἤδη ἐπινοηθεῖσα τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε

ὁ Βαϊράμ-παπὰς ἐπεμψε κατεσκευσμένως πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐκστρατεύοντα τότε κατὰ τῆς Περσίας, ἐξαιτούμενος τὸ διάταγμα τοῦ θανάτου τοῦ Λουκάρως· ὁ ταχυδρόμος ἐπανάστρεψε κομίζων τὸ τρομερὸν φερμάνιον.

Οἱ Τούρκοι μὴ τολμήσαντες νὰ τὸν ἀπαγχονίσωσι δημοσίᾳ, συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἐπεβίβασαν εἰς πλοιάριον, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ σταλῆ εἰς ἐξορίαν· ἅμα δὲ μακρυνθέντες ἀπὸ τῆς στερεᾶς εἶπον αὐτῷ οἱ γιαντσαροὶ ὅτι δέον ν' ἀποθάνῃ. Τότε ὁ μάρτυς γονυπετήσας προσπυχήθη ἐνθέρμως, καὶ εἶτα παρέδωκε τοῖς δημίσι τὸν τράχηλον, τὸν ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη βαστάσαντα τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ διασώσαντα ἀπὸ παντὸς ρύπου αἱρέσεως, καὶ παντὸς ἀντιχριστιανικοῦ μολύσματος. Ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο τὴν 27 Ἰουνίου 1638. Τὸ σῶμα τοῦ Λουκάρως ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀνευρεθὲν ὑπὸ ἀλιέων ἐνεταφιάσθη. Ἄλλ' ἡ μανία τῶν ἐχθρῶν του οὐτ' ἐκείνῳ τάφῳ ἀφῆκεν αὐτὸν ἥσυχον· ἐκθάψαντες τὸν νεκρὸν ἐρρίψαν πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἧς τὰ κύματα φιλανθρωπότερα ἀναδειχθέντα, ἐπέδωκαν τὸ πτώμα εἰς χεῖρας φιλίας, δι' ἐπιμελείας τῶν ὁποίων εὔρεται ἐν τέλει τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ τάφου εἰς τὴν παραλίαν μιᾶς τῶν νήσων τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Καὶ ἡ ἱστορία, πρὸς αἶσχος τοῦ καθολικισμοῦ, ἀπεμνημόνευσε καὶ τῆς τιμῆς τοῦ αἵματος τοῦ μάρτυρος τῆς ὀρθοδοξίας, πληρωθείσης μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς Τούρκους ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Rycaut εἰς 50,000 κορώνας ἀναβιβάζει, ὁ δὲ Σαγρέδος εἰς 40,000 σκούδων (*).

Ἡ εἰς τὸν Λούκαριν ὑπὸ τῶν παπιστῶν καὶ τῶν λουθηροκαθίλων ἀποδοθεῖσα μομφή, εἶναι πλάσμα οἰκτρῶν, τῶν μὲν ἵνα δικαιολογήσωσι τὸν κατὰ τοῦ φαεινοῦ τούτου τῆς ὀρθοδοξίας ἀστέρος καταχθόνιον πόλεμον, τῶν δὲ ἵνα προσλάβῃ ἡ αἵρεσις τίτλον τινα ἐπισημότητος, ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἐκκλησιῶν δῆθεν ἀναγνωριζομένη. Θεοφάνης ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀνεσκεύασεν ἐν Ῥωσσίᾳ τῷ 1630 εἰς δεκαεξέ κεφάλαια τὰς κατὰ Λουκάρως συκοφαντίας, διακηρύττων ὅτι « ὁ οὖν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοσοῦτον » ἀπέχει αἱρέσεως, ὥστε καὶ θαρρόντως τολμᾶν λέγειν ὡς οὗτός » ἔστιν ὁ κατὰ ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς ἐν τοῖς νῦν, κατὰ Παῦλον, ὄσιος, » ἄκακος, ἐλεήμων, εὐσεβής, διδάσκαλος, καὶ τοῦ κατ' εὐσέβειαν

(*) Μάρκου Ῥενίεση, βίος Κυρίλλου Λουκάρως—Παρ. Μελετίου, Ἑκκλ. ἱστορία.

« πιστοῦ λόγου ἀντεχόμενος (¹). » Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσα τῷ 1635 ἀνεθεμάτισε τὴν ψευδωνύμως ἐπ' ὄνοματι τοῦ Λουκάρεως ὑπὸ τῶν λουθηροκαλβίνων ἐκδοθεῖσαν Ὁμολογίαν τῆς Πίσσεως. Ταύτην δὲ καὶ δι' ἄλλης Συνόδου, ἐν Ἰασίῳ συγκροτηθείσης, ἐπεκύρωσεν ὕστερον καὶ Παρθένιος ὁ Γέρον. Ἀλλὰ καὶ τρίτη Σύνοδος ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ Δοσιθέου συγκροτηθεῖσα (1672) ἀνεθεμάτισε τὸ ῥηθὲν κακόδοξον βιβλιάριον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ φαινόμενον ψευδοκύριλλον, συναύουσα διὰ τρανῶν ἀποδείξεων, ὅτι δὲν ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ τοῦ δυσσεβοῦς συντάγματος πατὴρ, καὶ διακηρύττουσα ὅτι « Κύριλλον » τοιοῦτον, Καλθινόφρονα, οὐδέποτε ἔγνωρίσεν ἡ ἐκκλησία ». Φέρει δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ὡς πειστήρια τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Λουκάρεως τεσσαρίκοντα περικοπὰς ἐκ τῶν ἐτι τότε σωζομένων ἰδιογράφων αὐτοῦ διδασκῶν, δι' ὧν ὁ μακάριος Κύριλλος ἐκήρυττεν, ὡς ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, πάντα τὰ παρὰ τοῦ Καλβίνου ἀθετούμενα κεφάλαια τῆς εὐσεβείας (²).

Πρὸς τούτοις καὶ ἀνὴρ, ἄκρος τῆς ὀρθοδοξίας ἀγωνιστής, Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς συνέγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ Λουκάρεως, ὡς ἀγίου.

Ἄλλ' ἴσως τινὲς ἀντιτάξωσι τὴν σιωπὴν τοῦ Λουκάρεως ἐπὶ βιβλίου φέροντος τὸ ἴδιον ὄνομα· ἀλλὰ καὶ τὸ σόφισμα τοῦτο. ἴσεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καθ' ἣν ὥραν ἐξεδίδητο τὸ βιβλίον, ὁ Κύριλλος κατεπολεμεῖτο ὑπὸ τῶν πανισχύρων Ἰησουϊτῶν, καὶ ἐκ μόνων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λουθηροκαλβίνων πρέσβων ἠλπίζεν ἀρρωγὴν ἐν ἀντιταχθῆ πρὸς τὸσον ἐπιφόβους ἐχθροῦς· ὅθεν ἵνα μὴ παραργισῆ καὶ τούτους, καὶ διακινδυνεύσῃ μετὰ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως καὶ τὴν κυμαινομένην ὀρθοδοξίαν, ἐσιώπησεν ἀναβαλὼν εἰς καιροῦς αἰσιωτέρους τὴν διαμαρτίρησιν.

Ἐγραψεν ὁ Λούκαρις ἐπίγραμμα εἰς τὴν ὑπὸ Μαργουνίου μετέφρασαν Ἰωάννου τοῦ Κλίμακος, ἐπιστολὰς, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἐπιστολαρίῳ Κορυθαλλείῳ, λδ', οὐς κλπ.

Γεώργιος Κορέσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Πίζῃ τῆς Ἰταλίας, ἐνθα καὶ ἀπὸ

(¹) Δοσιθέου προλεγόμενα εἰς Μογίλα ὁμολογίαν.

(²) Δοσιθέου, περὶ Καλθινικῆς φρενοβλαθείας — Ζ. Μαθᾶ, Κατάλογος πατριάρχων Κωνσταντινουπόλεως.

Καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὁ Λούκαρις ἐπετίμησε τὴν λουθηροκαλβινικὴν ἀφῆσιν, ἐν τῇ πρὸς τὸν Βέλγον Εὐτενογοάρτιον ἐπιστολῇ αὐτοῦ.

τῆς ἐδρας ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν, διαδεχθεὶς τὸν Κρήτα Μοσχίτην. Ἐπα-
νελοῶν ἐν τῇ πατρίδι μετήρχετο τὸν ἱατρὸν. Ἠγωνίσθη εὐκλεῶς ὑπὲρ
τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ὑπερέχων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
σοφίαν, ἐτιμᾶτο τόσον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδιώ-
κето συκοφαντούμενος ὁ Λούκαρις, προσεκλήθη ἔκ Χίου ὁ Κορέσιος
διὰ νὰ διαλεγθῆ πρὸς τὸν Λουθηρανὸν Λήγην. Κατὰ τὸν Ἱεροσολύ-
μων Νεκτάριον ὁ Γεώργιος ἔγραψε τοὺς κατὰ Λήγην λόγους του, καὶ
παραδοὺς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον, ὡς ὄπλον ὑπερασπίσεως, ἐπανάστρε-
ψεν εἰς Χίον, ἔγθα διδάσκων καὶ θεραπεύων ἀπεβίωσεν ὑπέργητος
καὶ ἄγαμος (*).

Ἐο Κορέσιος ἐγένετο εἰς τῶν ἐπισήμων τῆς ὀρθοδοξίας ἀγωνιστῶν,
ἐλέγξας τὰς Ῥωμαϊκὰς καινοτομίας διὰ τοῦτο λάβρως ἐπετέθησαν
κατ' αὐτοῦ οἱ λατινῶφρονες Καρυοφύλλης καὶ Ἀλλάτιος. Ὁ πρῶτος διὰ
τοῦ ἐξῆς ἐπιγράμματος ἐμυκτήρισε τὸν Κορέσιον μετὰ τῶν ἄλλων
λατινομαστιγίων, ὧν τὰ συγγράμματα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Νικολήμου
τοῦ Μεταξᾶ.

Χείρων Βαρλαάμ Βαλαάμ μαντισκόπου·
Ἀνθρωποφώνου Βαρλαάμ χείρων ὄνου.
Νεῖλος Παλαμᾶς, πηλαμᾶς ἰλὺς νόων.
Σχολάριος δ' αὖ εἰς σχολὴν εἶρει λόγους.
Πρόσθεσι Σεδῆρον, τὸν Σαβουραδελφία.
Πηγὴ κακίστων Πηγαδᾶς ἦν ναμάτων.
Νοὺς μάργος ἦ νοῦ εἰργὸς ἦν Μαργούσιος.
Κορέσιος ζῶν ἐν κάρφῳ εἰεὶ λόγους,
Δαλῶν ἄ μὴ γνοὺς ἱατρὸς ψυχοφθόρος.
Μία ξυνωρίς, ὀγδοὰς λαοπλάνω,
Σκότους ὁδηγοί, σχισμάτων διδάσκαλοι.

Ὁ αὐτὸς Καρυοφύλλης εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς κατηγήσεως τοῦ
Γεργάνου λέγει καὶ ταῦτα περὶ Κορεσίου. « Τρίτον ἄτεπον, ὅτι ἀπὸ
» τούτου οἱ τολμηρότεροι, οὐχὶ μόνον ἔχουσι γνώμαις ἀλλόκοταις, οὔτε
» μόνον παρομιλοῦσιν ἄκαιρον καὶ ἀνόητα, ἀλλὰ βᾶλλονται καὶ γρά-
» φουσιν ὡσεὶ σεσοφισμένοι, ἀγαπῶντας τὰς πρωτοκαθεδρίας, καὶ νὰ
» κράζωνται βραβί· καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἐπλήθυνε τόσον εἰς τὸν καιρὸν
» μας, ὅτι εἶδαμεν γραψίματα τινῶν, οἱ ὅποιοι ἔχοντας ἐπάγγελμα
» ἱατροῦ, ἀπὸ ἱατροῦ ἔγιναν αὐτοχειροτόνητοι θεολόγοι, καὶ χρεω-
» στῶντας νὰ θεραπεύσωσι τὰ σωματικὰ, φονεύουσι τὰς ψυχὰς, καὶ

(*) Βλαστοῦ, Σινακὲ Β'. σελ. 88.

- τὰ γραψίματά τους εἶναι τόσον ἀσύστατα, ὅπου μὲ ἀληθοσένη
- ἤμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς καὶ αὐτοὶ ὅπου τὰ ἐστίνθησαν εἶναι
- ἀδύνατον νὰ τὰ γρυκοῦσιν ».

Ἐπισημειωθέντος τοῦ Ἀλλάτιος λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Γεωργίου. « ris-tate amphibiis, religione ex schismate, improbus, cum schismatis venina enomat (¹) ». Ὁ αὐτὸς δ' ἀλλαχοῦ πλάττει, ὅτι ὁ Κορέσιος ἐπὶ τέλους ἀναγνωρίσας τὴν ἀλήθειαν, ἐγένετο φίλος τῶν Λατίνων (²).

Καὶ ὁ Κομνηνὸς Παπαδόπουλος λέγει, ὅτι ὁ Κορέσιος ἐγένετο « Latinorum calumniator egregius (³) ».

Ἐπισημειωθέντος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντος Ἑλληνικοῦ Εὐχολογίου μετ' ἐπαίνων μνημονεύει τοῦ Κορεσίου.

Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν μνημονεύονται οἱ Γρηγόριος Χίος, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Κλήμης, Δαυρέντιος ἱερομόναχος, καὶ Νικόλαος ἱερεὺς, διαπρέψαντες ἐπὶ παιδείᾳ (⁴).

Συγγράμματα.

— Διήγησις τοῦ λαμπροῦ ἀγῶνος τῶν Φλωρεντίνων. Βενετία 1614, παρὰ Πινέλω. (Ἡ διήγησις αὕτη γέγραπται δι' ἑλληνικῶν στίχων).

— Περιγραφή Ἐθνονόμου. (ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης πολλὰ ἤρυσθη ὁ Ἰω. Κομνηνός).

— Μίττωρολογικά, καὶ διάφορα ζητήματα καὶ λύσεις.

— Σχόλια εἰς τὴν σύνοψιν τῶν κανόνων Νελλου τοῦ Χίου.

— Ἀντιφρήτικὸς πρὸς Βιλλαρμίνον.

— Ἐξήγησις τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

— Θεολογίας Σύνταγμα.

— Περὶ ἀγίας Τριάδος.

— Περὶ μυστηρίων, ἢ κατὰ Λατίνων βιβλίον Β'.

— Ἀπάντησις κατὰ τῆς Τέργας (⁵)

— Περὶ εὐχαριστίας. Διδάξεις μετὰ τινων τῶν φράρων. (ἐμπρόθε ἐν Λονδίῳ μετ' ἄλλων ὑπὸ Ν. Μεταξᾶ).

— Περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων.

— Ἀπάντησις εἰς Πανοπλίαν.

— Περὶ τεθνεώτων.

(¹) Allatii, de Georgiis.

(²) Allatii, de consensione. σελ. 1113.

(³) Praemotiones Mystagogicæ, σελ. 117.

(⁴) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1179.

(⁵) Ἡ Τέργα τῆς Ῥωμαιοῦς πίστεως σύγγραμμα εἰς χωλογραμικὴν γραφὴν ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολίτου Ῥιχάρδου Φραγκίσκου.

- Περὶ διωγμῶν τῆς ἐκκλησίας.
- Διαλέξεις εἰς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
- Περὶ ἀρχῆς τοῦ πάπα.
- Περὶ τοῦ ἐν δόξῃ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ ἀπολαύσεως τῶν ἁγίων.
- Συνατομία τῶν ἰταλικῶν ἀμαρτημάτων.
- Ἐγχειρίδιον περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθίου ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς).
- Διαλέξεις πρὸς Αἴητην.
- Περὶ προορισμοῦ, χάριτος, καὶ αὐτεξουσίου.
- Περὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων.
- Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, πρὸς Λιονάρδον τὸν Χιον.
- Ἀκολουθία ἁσματικὴ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοφίλου τοῦ Ζακύνθου, μαρτυρήσαντος ἐν Χίῳ. (ἐξεδόθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1856 ὑπὸ Σεργίου Χ. Ραφτάνη).
- Ἐπιγράμματα καὶ ποιήματα ἐλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ.
- Ἐπιστολαὶ πρὸς Γοάριον, Κορυθαλλεῖα κλπ.
- Ἐ, ραφην ὁ Κορίσιος καὶ λατινιστὶ—*Libellum de impietatis*, καὶ ἰταλιστὶ, *Contra le galliciani del Galileo*. Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει ἕτερον σύγγραμμα τοῦ Κορσιῶτος κατὰ Λατίνων, ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Οὐρβανοῦ Η' τῷ πυρὶ παραδοθῆν. (Prænot. Mystag. σελ. 44).

Θεόφιλος Κορυθαλλεύς.

Γεννηθεὶς εἰς Ἀθήνας ἐσπούδασεν ἐν Ῥώμῃ καὶ Παταβίῳ τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν· ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐξήσκησεν τὴν ἐπιστήμην, διορισθεὶς καὶ σχολάρχης τοῦ ἐκεῖ σχολείου· ἐντεῦθεν ἔγραψε πρὸς Κύριλλον τὸν Λούκαριν τῷ 1624 συγχαρόμενος ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πατριαρχείᾳ. Ἐκ τοῦ γράμματος τούτου ἀφορμὴν δραξάμενος ὁ πατριάρχης, ὅστις ἐκ φήμης προεγνώριζε τὴν παιδείαν τοῦ Κορυθαλλεῦς καὶ τὴν περὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν πολλὴν αὐτοῦ ἀκριβείαν, διὰ γραμμάτων προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐλθόντα καθίστησι σχολάρχην τῷ 1626 ἐν τῇ τότε ἰδρυθείσῃ πατριαρχικῇ σχολῇ, δούς εἰς ζῶαρχεϊαν τὴν ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ ἐκκλησίαν. Ἐνδεδυθεὶς τότε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετωνομάσθη Θεοδοσίος. Ἀνὴρ ἀνθρώπου καὶ ἀστάτου φρονήματος ὁ Κορυθαλλεύς, ἀποβαλὼν τὸ μοναχικὸν τριδώνιον ἐπανέλαβε τὸ κοσμικὸν ὄνομα Θεόφιλος, καὶ ἐκ Βυζαντίου ἀπελθὼν ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἐνθα ἐδίδασκε τοῖς βουλομένοις.

Ὀλίγον πρὸ τῆς πατριαρχείας Παρθενίου τοῦ Γέροντος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαναστρέψας, ἐδέχθη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐκτιμῶσα τὰς γνώσεις ἐλησμόνησε τὴν θρασύτητα τοῦ πρῶτον μοναχοῦ. Οἱ λουθηροκαθολικοὶ θέλοντες ἵνα εὔρωσι καὶ μεταξὺ τῶν

Ἑλλήνων συνήγορον τῆς αἰρεσιῶς των, ἧτις πανταχόθεν ἀπεκνήρυστο, καὶ εὐθαρσῶς ἐπατάσσετο, εὖρον πρόσφορον ὄργανον τὸν ἄστατον Κορυθαλλέα, ὅστις κρύφα μετὰ τῆς διδασκαλίας ἐπέριπτεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπ' ἰσχυρότερων τὸ δηλητήριο τῆς αἰρέσεως. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐνεθρονίσθη ὁ Παρθένιος, ὁ Κορυθαλλεὺς ἀναβάς ἐπὶ τοῦ ἀμβωνοῦ ἐξεφώνησε πανηγυρικόν, ἐν ᾧ κακοβούλως ἀνέμιξε καὶ αἰρετικὰς δοξασίας, διακηρύξας ἐν τέλει, ὅτι τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ψευδοκυρίλλου φερόμενα καλθινὰ κεφάλαια, ἦσαν ἡ εἰλικρινῆς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὁμολογία. Ἡ θρασύτης αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον διεκρέθη τὸν κλῆρον, ὥστε ἐντολῆ τοῦ πατριαρχείου ὁ Ιεροκλήρξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Μελέτιος ὁ Συρίγος, ἀπὸ τοῦ ἀμβωνοῦ ἐκεραυνοδόλησε τὰ αἰρετικὰ τοῦ Κορυθαλλέως δόγματα. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου μεταγράφομεν τὴν ἐξῆς περικοπήν.

• Κάποιος φιλόσοφος Θεόφιλος μὲν πρότερον ὀνομαζόμενος, ὕστερον
 » δὲ διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Θεοδόσιος, καὶ πάλιν τοῦ σχήματος
 » τοῦ ἀποστατήσας, Θεόφιλος μείνας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μισθόσεος, ἀνέ-
 » βηκεν ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον ἀμβωνα τοῦ πατριαρχείου, τὴν
 » ἡμέραν ὅπου ἐνεθρονίσθη ὁ παρὼν πατριάρχης Παρθένιος πρῶτον
 » Ἀδριανουπόλεως, καὶ εἶπε πῶς τὰ τοῦ Κυρίλλου κεφάλαια εἶναι
 » στήλη τῆς εὐσεβείας, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία μας εἰς αὐτὰ θεμελιούται,
 » καὶ ὅποιος δὲν τὰ ὁμολογῆ εἶναι ἀσεβής· καὶ μάλιστα ἀπὸ ὅλα
 » διακρατῶν τὸ ἰζ'. κεφάλαιον τὸ ἀρνούμενον τὴν ἀληθῆ παρουσίαν
 » τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς θείοις μυστηρίοις, σπέρνει
 » ζιζάνια εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, φιλονεικεῖ μαζὴ μὲ τοὺς μα-
 » θητάς του παντοιοτρόπως νὰ ἀρκάσῃ τὴν τροφήν ὅπου ἄφηνεν ὁ
 » καλὸς ποιμὴν ἀπὸ τὰ πρόβατά του, μὲ λογισμοὺς ἀνθρωπίνους,
 » προσθεὶς καὶ τοῦτο, ὅτι αὐτῷ μᾶλλον πιστέον, φιλοσόφῳ ὄντι, ἢ
 » ἄλλῳ τινὶ τῶν μὴ ἴσα τούτῳ τὴν φιλοσοφίαν πεκαυδευμένων· περὶ
 » τῶν τοιούτων φησὶ τὸν Παῦλον εἰρηκέναι, βλέπετε μὴ τις ἡμῶν
 » ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας· ἡ πίστις ἡμῶν οὐχὶ ὑπὸ
 » φιλοσόφων ἐκπρόχθη, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ· μάλιστα τὴν λέγω
 » ἐναντιωτάτην εἰς ἀμετρα πράγματα μὲ τὴν θεολογίαν· ποῦ γὰρ
 » τὰ κατὰ φύσιν τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀποδόσουσιν; ὅθεν οὐκ ἀκολουθεῖν
 » δεῖ ἡμᾶς αὐτῷ πείθεσθαι, πολλὴν τριβὴν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἔχοντι·
 » ἦδη γὰρ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς θεολογίᾳ καὶ τοῖς μυστηρίοις τῆς πίστεως
 » πολλὴν ἔχει τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀπιστίαν, κατὰ Πορφύριον βλασφη-

» μὲν τὸν Χριστιανισμόν, καὶ κατὰ Συμπλίκιον, καὶ κατὰ Ἰωάννην
 » τὸν Γραμματικόν, ἀποστατήσας τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβοῦς πίστεως·
 » μάλιστα δὲ πάντων αὐτῶ οὐ πειστέον διὰ τὰς ἀντιθέσεις, ἃς ἑαυτῶ
 » ποιεῖ· τότε γὰρ εἰρηκεν ὅτι τὰ κεφάλαια ταῦτα διορθώσεώς τινεσθε
 » δέονται, καὶ αὐτὸς ἀντιρρήσιν τινα ἐποίησε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἐκ
 » Βερόλαιας, εἰς σύνεσιν τούτου· λοιπὸν οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ ἔχει
 » καθαρὰ ἄλλως πίστεως· διατί λοιπὸν νὰ τὰ συγχωροῦμεν τῶν ἀκά-
 » κων καὶ ἀπλῶν ἀνθρώπων νὰ τὰ διαβάζουσι ὅπου εἶναι κίνδυνος
 » νὰ φαρμακευθοῦσιν; ἓνα μόνον νὰ ἦτο κακὸν δὲν εἶνε χρεία νὰ διαβά-
 » ζονται, διατί ἀπλοῦν θέλει τὸ ἀγαθὸν ἢ πίστις· καὶ ὄχι ἐπίμικτον.

« Ὅταν ὁ φιλόσοφος αὐτὸς ἀνέβη ἐπ' ἄμβωνος τούτου καὶ ἐκύρωσε
 » τὰ κεφάλαια τοῦ Κυρίλλου, δὲν ἤξευρεν ὁ Παναγιώτατος οὔτε ἡ
 » Σύνοδος τί θέλει νὰ εἰπῇ· καὶ ὡπὴν τὰ ἤκουσαν, μὲ πολλήν τους
 » ἐπιδίαν καὶ σύγχυσιν καὶ ταραχήν τὰ ἤκουσαν· μὰ δὲν τὸν ἐπίμωσαν
 » νὰ τὸν καταβάσουσι κάτω βλάσφημα λαλοῦντα; διατί ἦτον ἡ ἡμέρα,
 » καθ' ἣν ἐνεθρονίσθη ὁ Παναγιώτατος· καὶ τῶ πάθει τῆς βίας βε-
 » βλημένος ἦν ὡς ἀφρονος γέμων εἰς ἑαυτὸν, καὶ διατί ἤλπιζεν ὑστερον
 » νοθετηθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸς ὁ φιλόσοφος· μὰ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς
 » μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοθεσίαν εἰς τὰ αὐτὰ μένει· ἰδοὺ ἐκ
 » στόματος τοῦ Παναγιωτάτου καὶ πάσης τῆς Συνόδου προσταχθεὶς
 » ἐγὼ φανερώμην τὴν βουλήν τῆς ἐκκλησίας· ἢ ὅποια εἶναι, τὰ κερά-
 » λαια ταῦτα τοῦ Κυρίλλου νὰ μὴ διαβάζονται οὔτε νὰ πιστεύονται
 » ἐρθεύδοξα, διότι εἶνε μακρὰν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ εὐσεβείας·
 » καὶ ὅποιος τὰ διαβάξῃ καὶ ἔχει τα εὐσεβῆ ἢ προστατεῖ αὐτὰ, νὰ
 » εἶνε ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. . . » (1).

Ὁ Κορυθαλλεὺς παρὼν ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἐζητήθη ἕως καταπα-
 ραχθῆ ὑπὸ τοῦ πλήθους, καὶ φεύγων ἐκρέθη εἰς τὴν εἰκίαν τοῦ ἀρχον-
 τος Δημητρίου Ἰουλιανοῦ, παρ' ᾧ καταλύων ἤρχισε μετ' οὐ πολὺ δι-
 δάσκων ἐν μὲν πρὸ φιλοσοφίᾳ, ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, τὸν ἀθεϊσμόν, ἐν δὲ τῇ
 θεολογίᾳ τὸν καλδαιισμόν. Ὑπευλος δὲ φέσει προσῆλθεν εἶτα εἰς τὴν Με-
 γάλην Ἐκκλησίαν ὁμολογῶν μετάνοιαν, καὶ συγχωρηθεὶς ὑπεδύθη αὐθις
 τὸ μοναχικὸν τριβώνιον Θεοδόσιος μετονομασθεὶς. Τὴν 14 Νοεμβρίου
 1640(2) ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ἐκβαλὼν

(1) Ἐκ τῶν ἀνεκδότων λόγων Συρίγου. Ἐξεφωνήθη δ' οὗτος τῇ 27 ὀκτωβρίου 1639.

(2) Ὅστω γράφει Συρίγος, σημειῶν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας του Σάββατον ἐπομηνεύς λαμβάνεται Κωνσταντῖος ὁ πατριάρχης ὄρων τὸ ἔτος 1639.

τοῦ θρόνου τὸν πρῶτον Βελλὰς ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο. ἔκπτωτος ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἀρχιερωσύνης, διότι ἀπεδείχθη ἐκαμφοτερίζων τοῖς δόγμασιν. Εἰς ἐσχάτην περιπεσὼν πενίαν περιήρχετο φθδε κακίσει τὴν ἰατρικὴν μετερχόμενος, καὶ τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα μόλις παρῆρθετος. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τέλους εἰς Ἀθήνας ἠτύχασε διδάσκων τοὺς προσερχομένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύεται καὶ Νεκτάριος ὁ Σιναΐτης, ὅστις τὴν Πελοπόννησον καὶ Ἀττικὴν περιερχόμενος, χάριν ὑποθέσεων τοῦ Σινᾶ, ἠεροόξατο ἐν Ἀθήναις τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων παρὰ Κορυδαλλεῖ (1645). Ὁ Θεόφιλος ληστευθὶς ὕστερον ὑπὸ κακούργων καὶ πάντων ἀπεκδυθεὶς, ἐκ λύπης ἀκατασχέτου ὑποπεσὼν εἰς δεινὴν μελαγχολίαν ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μετὰ τὸ 1645 (*).

Ὁ Κορυδαλλεύς, ἀσχέτως τῶν θρησκευτικῶν φρονημάτων αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν ἐν Ἑλλάδι τὰς νεωτέρας φιλοσοφικὰς ἐρεῖνας, καὶ πολὺ ὠφέλησε διὰ τῆς διδασκαλίας τὴν πατρίδα· ὅθεν δικαίως ἐπέσυρε τὸν ἔπαινον πολλῶν, καὶ ἰδίᾳ Εὐγένιου τοῦ Βουλγάρου λέγοντος περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Δογμῆ, « οὐκ ἀμυδρὸν φιλοσοφίας » φῶς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀπέστειλε. » Ταῦτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ συμπατριώτης τοῦ Κορυδαλλεῖ ἐν τῇ περὶ Γλώσσης Μελέτῃ, πρὸς δὲ καὶ Προκόπιος ὁ Μοσχοπολίτης ἐγκωμιάζει τὸν Κορυδαλλεῖα.

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ἐν οἷς μνημονεύονται Μελέτιος Συρίγος, Διονύσιος μητροπολίτης Ναυπλίου, Νεκτάριος ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης ὁ Καρυοφύλλης, Γερμανὸς ὁ Λοκρὸς, καὶ Θεοφάνης Ξενάκιος ὁ μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

Ἐγραψε πολλὰ ἐξ ὧν τινα μὲν τύποις ἐξεδόθησαν, ἄλλα δὲ ἀνεκδοτα παρὰ διαφόροις κατάκεινται.

—Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων. (Τὸ συνταγμάτιον τοῦτο ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐχρησίμωσεν ὡς κανὼν ἐπιστολογραφίας, αἱ δ' ἐν αὐτῷ ἐπιστολαὶ, κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἀφομοιούμεναι, ὡς ὑπόδειγμα ἐπιστολικῆς κοινολογίας. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Δουδίῳ τῷ 1624 ὑπὸ Νικοδήμου Μεταξᾶ, προσφωνήσαντος τὴν ἐκδοσὶν τῷ συγγραφεῖ· ἀνετυπώθη δ' ὕστερον ἐν Μοσχοπόλει, καὶ πολλάκις ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐξ αὐτοφίας γνωρίζω τὴν ἐν ἔτει 1786 ὑπὸ Κυπριανοῦ τοῦ Κυπρῶ ἐν Βενετίᾳ γενωμένην, ἣτις περιέχει τὰς ἐξῆς ἐπιστολάς. α) Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλλεῖος πέντε ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ζακύνθου (1646—24)

(* Δοσιθίου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, σελ. 1171—2. — Κωνσταντίου, ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. — Papadopoli, Histor. Gymn. Patavini. — Ὁ τελευταῖος ἡμετηρῆμενος τίθησιν ἐν ἔτει 1626 τὴν τελευταίην τοῦ Κορυδαλλεῖος ἐν κατὰ λάθος Νικηφόρον ὀνομάζει.

πρὸς Κύριλλον Λούκαρον, Νικόδημον Μεταξῆν, Σοφιανόν, καὶ Διονύσιον Μακρίην δύο β') Μαξίμου Μαργουνίου (1590—1600), πρὸς Ἰερμίας τὸν πατριάρχην, καὶ Σαμουήλιν ἀνὰ μία, πρὸς Δαβὶδ Ἐσχέλιον τίσσαρες, καὶ Κάρολον Ριτιεροσίον δύο γ') Κυρῶλου Λουκάρειος δύο ἐπιστολαὶ πρὸς Ἐσχέλιον δ') Ἀσυντίου Εὐσερατίου, Κυπρίου, μία πρὸς Ἐσχέλιον ε') Μαξίμου ἱερομονάχου τοῦ Ἠλεπονησίου, (1602) ὁκτώ πρὸς Ματθαῖον, Νεθανηλ, καὶ Ἀββατοῦ ἱερομονάχου· Γεώργιον εἰκονίζον Ρόδου Ἀρετίου καὶ Ἄνθιμον ἱερομονάχου· Μιχαὴλ Κρήτην· καὶ ς') Νικηφόρου καθηγουμένου Πάτρου, ἐκ Πάτμου (17 Μαρτίου 1607) πρὸς Μάξιμον ἱερομόναχον τὸν Παλοποννήσιον.

—Βιβλίοι: Ῥητορικῆς. (συναξιδόθη τοῖς ἐπιστολικοῖς τύποις).

—Εἰς ἔκαστον τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα καὶ ζητήματα. (ἔξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1729 παρὰ Νικολάῳ Γλυκαί, ἐπιμελείᾳ Ἀλεξ. Καγκαλλαρίου).

—Εἰσοδο: Φυσικῆς ἀκρόσεως κατ' Ἀριστοτέλην. (ἔξεδόθη εἰς δύο τόμους ἐν Βενετίᾳ παρὰ Γλυκαί 1779—80, δι' ἐπιμελείας Κυπριανοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ Κυπρίου).

—Ἀντίβρῃσις εἰς τὰ κεφάλαια Κυρῶλου τοῦ Λουκάρειος (μνημονεύει ταύτης Μάλτιος ὁ Συρίγος).

—Βιβλίον κατ' ἐπιτομὴν τῆς λογικῆς πραγματείας.

—Ἐπιστολὴ δογματικὴ πρὸς Σωφρόνον Ποικίσην, τρήνην τῆς ἐν Κιαιθίῳ σχολῆς, τότε δὲ ἐν Γκιεῖῳ τῆς Μολδαβίας ἡγουμέναιοντα. (ἔξεδόθη τῷ 1797 ὑπὸ Εὐγενίου Βουλγάρειος ἐν Β' τόμῳ Ζορρικαβίου).

—Γεωγραφικά. (χαρτογραφον παρὰ Σ. Κρήνῳ).

Νικόλαος Κούρσουλας.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, κάλοι ἐκ τῆς ὁμωνύμου Δαλματικῆς νήσου μεταναστευσάντων. Προκαυθευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι ἐστάλη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐγένετο τρέφειμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ σπουδαστηρίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ἐπιδοθεὶς εἰς τὰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σπουδὰς ὑπέστη τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις, καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς θεολογίας καὶ φιλολογίας (1625). Ἡ διδακτορικὴ αὐτοῦ ἀναγόμεναις καὶ ἐπίδοσις τοῦ διπλώματος ἐγένετο ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ λογίων Ἑλλήνων διατριβόντων τότε ἐν Ῥώμῃ σπουδῆς χάριν, καὶ τοιοῦτοι μνημονεύονται ἐν τῷ πτυχίῳ ὁ Νικόλαος Μαυράτουλος Ἀθηναῖος, Μάρκος Λίμιας Ῥεθύμιος, Νικόλαος Μαρτελάος Ζακύνθιος, Ἰάκωβος Μέδικος Σπαρτιάτης, Μιχαὴλ Κορέσιος Κρής.

Ἐκ Ῥώμης μετέβη ὁ Κούρσουλας εἰς Πατάβιον, παροτρυνόμενος, ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος, ὑπὸ τῶν γονέων ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μάθησιν τῶν νομικῶν. Ὡς δὲ σημειοῦται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ πανεπιστημίου. διωρίσθη δις ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατείας σύμβουλος

τῶν ἔργων τῆς γυμναστικῆς καὶ ταμίας τῶν ὑπερβαλασσίων ἐθνῶν Ἐπανελθὼν εἰς Ζακύνθον μετέβη μετ' οὐ πολλὸν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Στροφάδων καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασάμενος βίον διέτλεσε πολιτευόμενος ἀμέμπτως, καὶ τὰ θεία μελετῶν, μακρὰν τῆς τύχης τῶν κοσμικῶν ματαιοτήτων. Εἶτα ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Μεταξᾶς ἐκτιμῶν τὴν τε παιδείαν καὶ σεμνότητα τοῦ ἀνδρὸς κατέστησεν αὐτὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον ἐν Ζακύνθῳ (1630). Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (8 Σεπτεμβρίου 1631) οἱ σύνδικοι τῆς Ζακύνθου κατήργησαν τὸ αξίωμα τοῦ Κουρσούλα, ὅστις ἠναγκάσθη ἵ ἀποδημῆσαι εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Κατὰ τὸν Παπαδόπουλον, ὁ λόγιος Ζακύνθιος λίαν ὠφέλησε διὰ τοῦ κηρύγματος τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ παροικοῦντας Ἕλληνας, διδάσκων αὐτοῖς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἕλληνα λόγον ἐρμηνεύων ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὸν Ἀλλάτιον οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χάριν ἐμπορείας παρεπιδημοῦντες Ὀλλανδοὶ προσήνεγκον τῷ Κουρσούλῳ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐπὶ ἐξομνύων τὰ πάτρια δόγματα ὡμολόγει τὸν Καλδινισμόν. Αὐτὸς δὲ οὐ μόνον ἀπέβριψε τὴν προσφορὰν, ἀλλὰ καὶ φοβούμενος τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἐπέδωκε εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν θεολογικῶν πραγματειῶν. Ἐν ἔτει 1646 ἀποθανόντος τοῦ Νικοδήμου Μεταξᾶ ἐπαρουσιάσθη μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ Κούρσουλας, λαβὼν δῶδεκα μὲν ψήφους καταφατικὰς, καὶ 198 ἀρνητικὰς (*). Ἀκολούθως μεταβάς εἰς Ἀθῶνα καὶ ὁσίως βιώσας ἀπέβιωσεν ἐν ἔτει 1652.

Συγγράμματα.

—Σύνοψις τῆς ἱερᾶς θεολογίας φιλοκνηθεῖσα εἰς ὠφέλιαν τῶν ὀρθοδόξων φιλομαθῶν. (ἔκδοθι ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 ὑπὸ τοῦ Ἡμερωτάτου Σεργίου Ραφτάνη εἰς τόμους δύο).

—Ἰσομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Ἰσομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ Ἀριστοτέλους Α' καὶ Β'.

—Ῥητορικὴ μετὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους (*).

Μελέτιος Συρίγος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1586(*) εἰς Χάνδακα τῆς Κρήτης, καὶ ὀνομά-

(*) Βλ. Βιογραφίαν Νικοδήμου Μεταξᾶ.

(*) Π. Χιώτου, βίος Κουρσούλα ἐν Α' τόμῳ τῆς ἱερᾶς θεολογίας.

(*) Ἡμερατμῆνος ὁ Παπαδόπουλος τάσσει τὴν γέννησιν τοῦ Συρίγου τῷ 1624.

Ζετο Μάρκος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς τὴν ἐγκύκλιον μάθησιν παρὰ τῷ συμπατριώτῃ Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ, ἀπεδήμησεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειωτέραν μάθησιν. Ἐδιδάχθη ἐν Βενετία τὴν λατινικὴν καὶ ἰταλικὴν, ἀκροατᾶμενος καὶ τὴν λογικὴν παρὰ Θεοφίλῳ Κορυδαλλεῖ. Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Πατάβιον διήκουσε τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας ἐν τῷ περικλεῖ τῆς πόλεως ταύτης Γυμνασίῳ⁽¹⁾. Κατηρτισμένος ἤδη μὲ ἀριστην εὐρυμάθειαν ἐπανόστρεψεν εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐκουρεύθη ἐν Κυθήροις ἱερομόναχος, Μελέτιος μετονομασθεὶς. Μεταβάς εἰς Χάνδακα ἤρξατο διδάσκειν ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ συκοφαντηθεὶς παρὰ τῷ Ἐνετῷ διοικητῇ, ὡς παραξίας διεγείρων τὸ ἔθνικόν τῶν συμπατριωτῶν του φρονιμα, κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον. Ὁ Μελέτιος μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα ἀπέδρα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅθεν, προσκλήσει τοῦ συμπατριώτου του Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, μετέβη εἰς Βυζάντιον (1630). Διορισθεὶς ἱεροκήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, συνεστήσατο καὶ σχολὴν ἐν ἣ ἔδιδασκε τοῖς βουλομένοις τὰ γραμματικὰ καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλως ἐτάραττον τὴν ἐκκλησίαν τὰ ὑπὸ τῶν Λουθηροκαθίνων ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐκδοθέντα κεφάλαια, ἅτινα διαμαρτυρόμενοι καὶ καθολικοὶ ἀφειδῶς διένευμον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, οἱ μὲν ἵνα προσηλυτίσωσιν, οἱ δὲ ἵνα διαβάλλωσι τὸ πατριαρχεῖον ὡς καλβινίζον. Μεγάλῃν ἰδίως ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐπήνεγκεν ἡ διασπορὰ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου συντάγματος ἐν Ῥωσίᾳ πρὸ πάντων, ἐνθα Ἰησοῦται καὶ ἄλλοι τῆς παπικῆς αὐλῆς ῥασοφοροῦντες κατὰ λεγεῶνας συρρέοντες ἐβῶον καὶ κατεξάνισταντο κατὰ τοῦ αἰρετικοῦ πατριαρχεῖου. Προσήμετοι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀπλοικωτέρων ἐπέπεσαν εἰς τὰ δίκτυα τῆς Ἰησοῦτικῆς ραδιουργίας. Πέτρος ὁ Μογίλας τῷ 1620 μητροπολίτης Κιέβου καὶ Ἀλικίας ὑπὸ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς, θαρραλέως ἀντεπάλασε κατὰ τῶν Ἰησοῦτῶν καὶ τῶν Λουθηροκαθίνων, ἀγωνιζόμενος τὸν καλὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα. Συνέγραψε κατὰ τῶν ἀνω Καλβινικῶν κεφαλαίων ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἣν μετεργόμενοι οἱ ὀρθόδοξοι Ῥῶσοι ἐστρεφίζοντο ἐν τῇ πίστει· ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν τινες λαλοῦντες διστραμμένα κατεδίκάζον τινα τῆς Ὁμολο-

(1) Ὁ Παπαδόπουλος ἀναφέρει, ὅτι ὁ συμπατριώτης του οὗτος μετὰ τετραετὴ ἐν Παταδίῳ σπουδὴν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς, τὴν ὅποιαν καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐξήκασε.

γίας, και οὕτω πάλιν ἐλάμβανον οἱ ἀντικείμενοι ἰσχύν τινα κατὰ τῶν ἁρθοδόξων, ὁ Μογίλας παρεκάλεσε τὸν τότε ἡγεμονεύοντα Μολδαβίας Βασίλειον ἵνα ἐνεργήσῃ και συνέλθωσιν εἰς Ἴασιον ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας και τινες λόγιοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς συγκατάθεσιν συνόδου εἰς διευκρίνησιν τοῦ ζητήματος. Λεχθεὶς τὴν πρότασιν ὁ Βασίλειος ἐμεσίτευσε παρὰ τῷ Κράτῃ και τοῖς ἀρχουσι τῆς Δελίας, και ἐπέμφθησαν κληρικοί τινες σοφοὶ και ἐνάρετοι και ἦλθον εἰς Ἴασιον· ὁ αὐτὸς ἔγραψε περὶ τούτου και εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἡ δὲ τότε ἱερά σύνοδος θεωροῦσα καταλληλότητα τὸν Συρίγον, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετ' ἄλλων ἀρχιερέων και κληρικῶν. Συγκροτηθεὶς ἐν Ἰασίῳ τοπικῆς συνόδου ἐθεωρήθη ἀκριβῶς και διῶλισθη ἡ ὑπὸ Μογίλα ἐκτεθεισα ὁμολογία· και ἄλλα μὲν ἀφαιρέσαντες, ἕτερα δὲ προσθέσαντες ἀνεκάθηραν αὐτὴν πάσης μίμψεως, και ὤρισαν ἵνα ἡ και λέγεται ὁμολογία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Συναθροισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, παρόντων και τῶν τεσσάρων πατριάρχων, ἐπεκυρώθη αὐτὴ ὡς πάντῃ ἁρθόδοξος, και ἐξεδόθη ὑπὸ Συρίγου (*).

Ἐκτὸς τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθεὶς Ὁμολογίας, ὁ Συρίγος ἔγραψε και ἴδιον σύγγραμμα κατὰ τῶν καλδινικῶν κεφαλαίων, ὅπερ ἐξέδωκεν ἑλληνιστὶ ὁ Δοσίθεος, μετέφρασε δὲ γαλλιστὶ ὁ Ῥιχάρδος Σίμων (Créance de l' Eglise Orientale), και ὁ Ῥενουδότης ἐν ταῖς Ὁμιλίαις τοῦ Γενναδίου.

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐξ Ἰασιῦ ἐπιστροφήν ὁ Συρίγος πεσὼν εἰς δυσμένειαν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Νέου, ἔφυγεν (1 Ιουνίου 1645) εἰς Μολδαβίαν και Κῶν, ὅθεν μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἐκείνου (1646) ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· μετὰ δὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (1648) ἐξωρίσθη εἰς Τρύγλιαν τῆς Βιθυνίας(²) μέχρι τοῦ 1650, ὅτε ἀπαγχονισθέντος τοῦ Παρθενίου, ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον. Ὁσίως δὲ και θεαρέτως ἐπὶ πλέον βιώσας ὁ μακάριος Μελέτιος ἀπεβίωσεν ἐν Γαλατᾷ τὴν 17 Ἀπριλίου 1664, γεγονὼς ἐτῶν 74

(¹) Ἡ Ὁμολογία τοῦ Μογίλα ἀνετυπώθη τῷ 1688 ἐν Βελγίῳ, διὰ δαπάνης Παναγιώτου Νικουσίου, και τῷ 1699 ὑπὸ Δοσιθέου ἐν Ἰασίῳ. (βλ. βίον Νικουσίου).

(²) Οὕτω γράφει Δοσίθεος· Προῦσαν δὲ ὁ Συρίγος αὐτὸς ἐν σημερινῷ εὐρωπαϊκῷ ἐν τῷ πᾶσι τῶν λόγων αὐτοῦ, ἔχοντι οὕτω· » λόγος ὅτε ἀνεθρονίσθη ὁ κτῆ Παρθένιος ὁ Νέος, ἐκβαλὼν τὸν Γέροντα, και ἕτερον ἡμᾶς ἐξόρισας, Ἰουνίου 4. φημέ. » ἐξωρίσθη δὲ και αὐτὸς φημέ. Νοεμβρίου 14. ἀποφυγὼν δὲ τῆς ἐξορίας πάλιν ἦλθεν » εἰς τὸν θρόνον φημέ. Ὀκτ. 28, και αὐτὸς ἐξώρισεν ἡμᾶς εἰς Προῦσαν τὸ δεύτερον, » και τῖρον εἰς . . . . Νοεμβρίου 1. Ἀπενάνθη τῷ 15. Μαῖου φημέ. ».

Ὁ Συρίγος ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τοῦ ἔθνους, τρέβων περὶ τὴν θεολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, καὶ εἰδήμων πολλῶν γλωσσῶν, ἀνὴρ δὲ χριστιανικῶν ἐθνῶν ὁ Δοσίθεος λέγει, « εἰ τις βούλεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ γινῶναι ὅποια τις ἦν, συγκρίνας » αὐτὴν μεθ' ὅτου ἂν βούλοιτο τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν, ἴσῃν αὐτῇ, καὶ » εἰς οὐδὲν ἔλαττον γεγεννημένην εὐρήσει ».

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ ἐν διαφόροις ἀξιώμασι διαπρέψαντες, ὡς Παναγιώτης Νικούσιος ὁ μέγας διερμηνεὺς, Εὐγένιος Αἰτωλὸς, Ἀρσένιος Ἱερομόναχος, πνευματικὸς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενῶν, καὶ Ἰωαννάκης Πορφυρίτης, πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικῆς πρεσβείας (').

Συγγράμματα.

— Ἐρμηνεία τῆς ἁγίας γραφῆς, εἰς τόμους τρεῖς.

— Μαρτύρια πολλῶν μαρτυρησάντων ἐν τοῖς κατ' ἐκείνον χρόνοις.

— Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας. (ἐκδόθη ὑπὸ Ῥενκουδίου μετ' ἄλλων ἐν Παρίσις 1709).

— Κατὰ τῶν Καλδαικῶν κεφαλαίων ἡ ἐρωτήσεων Κυριλλου τοῦ Λουκάρεως. (ἐκδόθη τῷ 1690 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ἐν Ἰασιφ ὑπὸ Δοσιθίου εἰς φύλλον, ἐκ σελ. 163. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ πρόκεινται ἐπιγράμματα Χρυσάνθου Νοταρᾶ Ἱερομονέχρου καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἱεροῦ τάφου εἰς Κωνσταντῖνον Μπασαράμπαν καὶ εἰς Μελέτιον Συρίγον, καὶ ἕτερον πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπὸ Σπαντωνῆ δικαιοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς).

— Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ, ἀριθμούμενοι ὡς ἐξῆς:

1. Εἰς τὸ, Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα, δι' ἐμοῦ ἂν τις κλπ.

2. — Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. — Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

4. — Ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα.

5. — Ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμὲ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας.

6. — Ἄγουσιν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα.

7. — Ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.

8. — Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν Σαμαρίας.

9. — Ἐλέησέν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

10. — Ὁμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν οἰκοδεσπότη.

11. — Εἰς δὲ τῶν κρμασθέντων κακούργων.

12. — Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν.

13. — Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

14. — Ποιήσατε οὖν καρποὺς τῆς μετανοίας.

(') Δοσιθέου βίος Συρίγου, ἐν προομίῳ τῶν Ἀναμνήσεων. — Papadopoli, *Histon. Gymn. Patavini*, σελ. 309 — *Biographie Universelle* tom. XXVIII.

45. Εἰς τὸ Ἄνθρωπός τις ἦν ἀποδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσε.
 46. — Καθὼς θέλετε νὰ ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι.
 47. — Ἐξῆλθεν ὁ σκίρων τοῦ σκίραι τὸν σπόρον.
 48. — Ἐξεῖλθοντι τῷ Ἰησοῦ ἐπὶ τὴν γῆν.
 49. — Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ὃ ὄνομα Ἰάειρος.
 50. — Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου.
 51. — Εἰσερχομένου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τινα κώμην.
 52. — Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
 53. — Ἦκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης.
 54. — Εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς κώμην τινα.
 55. — Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ ἀνδρὶ.
 56. — Διδάσκαλε ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ κόσμῳ;
 57. — Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν.
 58. — Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.
 59. — Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ἀρνησάσθω.
 60. — Προοίμιον εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
 61. — Ἀναπλήρωσις τῶν διδασκῶν τοῦ ποιμένου.
 62. — Αἱ ἐπὶ τὰ εὐσπλαγχνῆαι τοῦ Κυρίου.
 63. — Τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν νηστειῶν, περὶ εἰκόνων.
 64. — Τί σημαίνει ἡ ἀντίτυπος φωνή.
 65. — Περὶ μετανοίας.
 66. — Ὅτι θυσία ἀληθῶς ἕ κυρίως τὸ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ προσφι-
 ρόμενον.
 67. — Ποῦ ἀναφίρεται τὸ ὄνομα τοῦ λειτουργοῦ.
 68. — Εἰς τὸν ἱερὸν νικτήρα.
 69. — Ἐπιτάφιος εἰς Καντακουζηνήν.
 70. — Προοίμιον εἰς τὸν ἐκ Βεβρόιας μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ Γαλατᾶ.
 71. — Κατὰ Κορυθαλλίως φιλοσόφου ἀρνούμενου τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ
 Κυρίου ἐν τοῖς θεοῖς μυστηρίοις.
 72. — Προοίμιον εἰς τὸν παναγιώτατον Παρθένιον τὸν Γέροντα.
 73. — Σημειώσεις εἰς τὸ « ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ».
 74. — Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς.
 75. — Περὶ γυναικὸς ἀγαθῆς.
 76. — Προοίμιον εἰς τὴν πρώτην λειτουργίαν τοῦ κυρ Παρβανίου τοῦ Νέου.
 77. — Εἰς τὴν Πέτρου ἄρνησιν.
 78. — Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.
 79. — Οὐδέις ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν.
 80. — Ὅτε ἐνεθρονίσθη ὁ Κύρ Παρθένιος ὁ Νέος ἐκβαλὼν τὸν Γέροντα,
 καὶ ὑστερον ἡμᾶς ἐξορίσας.
 81. — Κατὰ πόσους τοὺς τρόπους τὰ ἀμαρτήματα.
 82. — Περὶ τοῦ Ζακχαίου.
 83. — Προοίμιον εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
 Ἐκτὸς τῶν λόγων τούτων ἀπαγγελθέντων ἐν τῷ πατριαρχίῳ εἰς ἀπλήν

φρέσιν, διὰ τὸ εὐληκτον τῶν ἐκκλησιαζομένων (*), ἔγραψεν ὁ Συρίγος καὶ ταῦτα:

— Σημειώσεις εἰς ἐπιταφίους λόγους.

— Σημειώσεις περὶ θλίψεων.

— Τὰ τῶν Ἀρχιερέων ὀνόματα.

— Σημειώσεις εἰς τὰ Πανάρια, καὶ ὅτι ἡ κόλασις αἰώνιος.

— Ἐπιστολὴ Ἰπποκράτους περὶ ματαιότητος ἐκ στόματος Δημοκρίτου.

Μετίφρασεν ἀπὸ τῶν λατινικῶν εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

— Ἐρμηνείαν Ὀριγίνους τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνίδος εἰς τὴν τότε λαλουμένην.

— Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατὰ Μωαμεθανῶν.

— Ἰουστινοῦτα Ἰουστινιανοῦ.

— Νομικὴν ἐπιτομὴν Διοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων. (Τὴν Ἐπιτομὴν ταύτην μετένεγκεν ὁ Συρίγος εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν, προτροπῇ Κωνσταντίνου Βασαρέβα τοῦ βοεβόδα).

Πέτρος Ἀρχοῦδιος.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ παντοῖα ἐτεχνάσθη πρὸς ὑποταγὴν τῶν ἀτιθάσων σχισματικῶν τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἀντὶ νὰ προσκυνῶσι τὰ πίδαλα ἐνὸς θνητοῦ, ἐλάτρευον τὸ ἰδανικὸν θεότητος, ἥτις ἐνανθρωπισθεῖσα δὲν ἀνυψώθη ἐπὶ θρόνου, ἀλλ' ἐξήπλωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐξέπλυε τὸν ῥύπον τῶν ἀνομιμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Καταχρωμένη τῆς ἰσχύος, ἦν κοσμικὴ καὶ πνευματικὴ ἐξουσία τῇ ἔδιδε, θρασεῖα ἐπέπεσε κατ' ἀδελφῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ ξίφους τὸν σταυρὸν εἶχον ὡς μόνον ὄπλον· πολλάκις ἐδικουμένη ἐκλόνησε καὶ εἰς τὸ χεῖλος ἔφερε τῆς καταστροφῆς τὴν δυστυχίαν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατορίαν, καθ' ἧς ἀπὸ τοῦ Θ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος εἶχον συνωμοσεῖ ὅλα τοῦ καθολικισμοῦ τὰ βασίλεια ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντα τοὺς διαδόχους τῶν ἀλιέων, οἵτινες ἀντὶ τοῦ πνευματικοῦ δικταίου ἔφερον ἀνὰ χεῖρας ὄπλα κακοῦργα, τὰ ὅποια λεγεῶνες βασσφόρων καθ' ἑκάστην ἐφεύρισκον ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν κατακομβῶν τῆς Νέας Βαβυλώνας. Ἀντιμέτωπος ἐπάλαιεν ἡ ὀρθοδοξία, τὸν θυρῶν τῆς πίστεως περιζωσμένη, καὶ ἀπὸ τῆς θεότητος, ὑπὲρ ἧς ἐπρομάχει, μυστηριωδῶς βοηθουμένη. Ἀπεκρούσθησαν θαυμασίως αἱ ἀλλεπάλληλοι τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ληστρικαὶ ἐπιδρομαί, διελύθησαν στρατοὶ ἀπειροπληθεῖς, καὶ συνετρίβησαν τὰ ξίφη τῶν ἐπιδρομέων ἀπέναντι τῆς λάμψεως τοῦ φωτὸς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τῆς ἀθάτου βακτηρίας τοῦ ποι-

(*) Οἱ λόγοι οὗτοι φέροντες χρονολογίαν ἐκμνηστικῶς 2 Δεκεμβρίου 1633—27 Δεκεμβρίου 1639, εὐρηγνται ἀνεύρητα μετὰ τῶν κατωτέρω, εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Γάβριου, ὅθεν ἀντεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Σαρ. Οἰκονόμου.

μενάρχου τῆς ὀρθοδοξίας. Ἄλλ' οἱ κλονισμοὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ πρὸς οὐδὲν βλάβαντες τὴν θρησκείαν, διέβησαν ὅμως τὰ ῥάμματα τοῦ κοσμικοῦ κράτους, ἐν ᾧ αὐτὴ ἐξησκείτο. Ἡ αὐτοκρατορία ἔπεσεν, ἀλλ' ἡ ὀρθοδοξία ἀνεδείχθη νικήτρια. Ὁ ποιμενάρχης τῆς ὀρθοδοξίας εἶχε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν οὐρανόν, τὰς χεῖρας ἐφ' ὅλης τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τοὺς πόδας εἰς τὸ Βυζάντιον· δύναμιν ἐν τῷ κόσμῳ δὲν εἶχεν, εὐχὰς ὅμως διένειμεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸ ποίμνιόν του, ὅπερ προσηλακίζοντων ἀντείχε, διωκόμενον ἀνδρουτο, καὶ θυσιάζομενον ἐσυγχώρει. Καὶ ἡ Δύσις τότε κατεῖδε τὴν ἀδυναμίαν τῆς σκότος παχυλὸν ἐκεῖ ἐβασίλευε, καὶ τὰ συντρίμματα τῆς πεσοῦσης αὐτοκρατορίας ἐλθόντα διέλυσαν αὐτό. Τὴν βίαν διεδέχθη ἡ ἀλωπεκὴ περιέβαλψαν τὰ θύματά των ὑπὸ τὸν μονομερῆ σκοπὸν τοῦ προσηλυτισμοῦ. Σχολεῖα ἐν Ῥώμῃ συνεστήθησαν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν δυστυχῶν τῆς Ἀνατολῆς σχισματικῶν. Τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν Γυμνάσιον συστήθην καὶ διοικούμενον ὑπὸ Ἑλληνοσ ἀπαρεγκλίτως ἐμμένοντος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, καὶ σεβομένου ἐν τε Ἀνατολῇ καὶ Δύσει, διὰ τὸ ἐνδοξὸν τῆς καταγωγῆς, καὶ τὸ θαυμασίον τῆ εὐρυμαθείας, ὀλίγην ἔφερε τὴν ἔγγραν εἰς τὸ δίκτυον τοῦ ἀλιεύς. Ἴανος ὁ Λάσκαρις, ἡ ψυχὴ τοῦ Γυμνασίου, ἀπῆλθεν ἐκ Ῥώμης, καὶ ὅπισθεν ἐκείνου ἐκλείσθησαν αἱ θύραι καὶ τούτου. Ἡ λειωντὴ καὶ πάλιν ἀνεφάνη φοβερὰ εἰς τὰς ἑλληνικὰς κτήσεις τῆς Δύσεως· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων τῆς ὀρθοδοξίας ἐπρόξηνεν. Ἡ ἀλωπεκὴ καὶ πάλιν ἐκ Ῥώμης ἐξεληθούσα περιώδευσε τὴν ἀνατολὴν, χύνουσα δάκρυα πικρὰ ἐπὶ τῇ δουλείᾳ τῆς τλήμονος Ἑλλάδος, τῆς ὅποιος τὰ δυστυχῆ τέκνα υιοθέτει, ἀνοίγουσα εἰς αὐτὰ τὰς θύρας τῆς ἀδαπάνου μαθήσεως. Τῷ 1584 συνεστήθη ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ πάπα Γρηγορίου ΙΓ' τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἐπειδὴ τὸ δίκτυον ἦτον χρυσόπλεκτον, καὶ τὰ ἀγκυστρα ἀπεκαλύπτοντο διὰ λαμπροῦ δελιάτος, ἐξήχθη πλουσιωτέρα ἄγρα, οὐχὶ ὅμως καὶ βεβαία διὰ τὸ ὀλισθηρὸν τῶν ἀγρωθέντων. Μεταξὺ τῶν πολυμαθεστέρων τροφίμων τοῦ Γυμνασίου καὶ τῶν φανατικωτέρων λατινοφρόνων, ἔχει τὰ πρωτεῖα ὁ δραπετίδης Πέτρος ὁ Ἀρκούδιος.

Γονηθεὶς ἐν Κερκύρα περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕΤ' αἰῶνος, ἐπαιδευθεὶς ἐν τῷ Γυμνασίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας· ἀσπασθεὶς τὸν καθολικισμὸν ἐγένετο ἐκθεώτερος, καὶ ἀφωσιώθη ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ

νέου θρησκευήματος. Οί κατά καιρούς πάπαι έκτιμώντες τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ Κερκυραίου ἐξωμότου, καὶ τὸν ἐνθερμον αὐτοῦ ζῆλον, τῷ ἀνέθηκαν λεπτάς θρησκευτικὰς ἀποστολάς, τὰς ὁποίας μὲ ἀγγλικοῖαν καλοῦ διπλωμάτου, καὶ φανατικοῦ καθολικοῦ διεξήγαγε θαυμαστώσ. Ὁ Γρηγόριος ΙΔ΄, καὶ Κλήμης Ζ΄ ἀνέθηκαν εἰς τὸν Ἀρκοῦδιον τὴν εἰς Πολωνίαν ἀποστολήν, πρὸς ῥύθμισιν τῶν Ῥωμαϊκῶν συμφερόντων, καὶ ἀπόκρουσιν τοῦ ἀναβράζοντος κρατῆρος τῆς λουθηροκαθολικῆς μεταἄρρυθμίσεως. Ἐπὶ εἰκοσαεταίαν διατρίψας ἐκεῖ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐτιμήθη μεγάλως διὰ τοὺς καταβληθέντας κόπους. Εἶτα προσεκολλήθη εἰς τὴν ὑπερρεσίαν τοῦ καρδινάλιου Βοργίτζη, ἀνεψιοῦ τοῦ πάπα Παύλου Ε΄ ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας τῶν προσδοκωμένων ἀξιομάτων, ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ ἐκεῖ ἀπέβησε τῷ 1634 ταφεὶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐκκληροδότησε τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ χειρόγραφα του εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Ὁ Ἀρκοῦδιος ἦν τῶντι ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τῆς ἐποχῆς του ὠφέλησε πολὺ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλήν διὰ τοῦ ἐνζήλου προσηλυτισμοῦ, καὶ ἀνεδείχθη ὄντως Ἑλληνομάστιξ, κατακριθεὶς διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δυτικῶν. Παρεντίθημι τὰς περὶ τούτου μαρτυρίας διαφόρων δυτικῶν. Ὁ Ῥοδοτάς (1) ἀνακράζει μετὰ στόμφου περὶ αὐτοῦ. « *Glorioso nome, eccelente teologo, zelante propagatore della* » *fede* ». Παῖσιος ὁ Λιγαρίδης, Χίος, λατινοφρονῶν τότε, λέγει τάδε περὶ τοῦ διδασκάλου του ἐν τῇ πρὸς πάπαν Οὐρβανὸν Η΄. προσφωνήσει τοῦ Καθαρθηρίου Πυρός « *Τοιοῦτῳ ἄρα καὶ γὰρ νόμφου πειθόμενος, χεῖρα* » *βοηθείας ὀρέξει τῷ πεπτωκότι Πέτρῳ Ἀρκοῦδῃ οὐκ ὤκνησα, ἐμῷ* » *συνῆθι καὶ χρηστῷ διδασκάλῳ, ἀλλὰ τὴν ταχίστην καὶ μετὰ θά-* » *νατον ἀρωγὴν, καὶ ξυνέμπορον παλάμην οἱ ἀποδοῦναι διέκρινα, τῷ* » *πολλοὺς πολλακίς χειραγωγήσαντι ἐς τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας* » *σεβάσματα θεάτρα, καὶ στεφανῶσαι τὴν ἐκείνου στεφανώτιδα δεξιάν,* » *ὑπὲρ τῆς πίστεως μυριάκις πονήσασαν, καὶ οὐκ ὀλίγα τεύχη συν-* » *τάξασαν, πᾶσαν ἐπιβουλὴν σχισματικῶν, καὶ προσβολὴν αἰρετικῶν,* » *μάλα ῥαδίως ἀναχαιτίζουσαν* ». Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Ἀρκοῦδιου ὁ Λιγαρίδης καταχωρεῖ καὶ τρία ἐπιγράμματα του, ὧν τὰ μὲν δύο εἰς Οὐρβανόν, καὶ τὰς Οὐρβανίτιδας μελίττας, τὸ δὲ τρίτον ἐλεγείον πρὸς τὸν Πέτρον, ἔχον οὕτω

(1) *Storia del Rito Greco*, III.

Ἦρικες, ὧ Πέτρος πεπετρωμένη πίστι Πέτρον,
 Ἦρικες ἀβραγῆος, Πέτρε, θεολογίης.
 Ἄρκυσι δεσμεύτης Ἄρκουδίου, αἰὲν ἀφύκτοις,
 Ἄρκυσι μοιριδίαις, καὶ σταλικεσσι μόρου.
 Νῦν παλάμας κροτίουσιν ἄλιτροὶ σχισματολάτρι,
 Σίσι ἀποφθιμένου βιβλοθεοτριβίος.
 Αἰρίσεων πρόπολοι πατρώια καινοτομοῦντες
 Δόγματα, ὀρχιῦνται ποσὶν ὑπνημεῖαις,
 Ὅτι ἀπεισβίστη Ῥώμης λύχνος, ἄστρον Ἐώας.
 Φαιήκων κρύφθη παμφανόνων Φαίθων,
 Πίστιος ἰθύνων ἀπλαῆ λόγον, ἱερομύστης
 Ἰχνα εἰσβαίνων εὐαγγέλιων πατέρων.
 Ἄλλὰ θανῶν λαλεῖ συγγράμμασι, τεύχεα τούτου
 Μυρία, ὡς γλώσσαι πᾶσι μενοῦσι λάλαι.
 Ἰμμι ματαιολόγοις ἐκφθέγγεται, οὔποτε λήξει
 Ἀντεπιχειρήσωνφ αὐλεπιφαιλοτάτοις.
 Ἄδράσι δ' εὐσεβέεσσι γεννήσεται ἄλλος ἀπ' ἄστρον
 Ἄρκουρος σοφίης, πίστιος ἀρκοφύλαξ.

Ὁ Εὐσέβιος Ῥενουδίτης, εὐσυνειδήτως διακηρύττει, ὅτι ἅπαντες οἱ λατινοφρονήσαντες Ἕλληνες ἀκρίτως διέσυραν καὶ κατελοιδόρησαν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των, ἐν ἐλλείψει ἐπιχειρημάτων πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ φανατισμοῦ των· ὀνομάζων δὲ τούτους Ἑλληνομάστιγας διακρίνει μεταξὺ τούτων τὸν Ἀρκούδιον ὑπερβάντα πάντας εἰς τὸ στάδιον τῶν ὕβρων. « Nemo catholicus, et si Allatii, Arcudii, » Caryophili et aliorum, bene de ecclesia meritorum memoriam » cum caritate complectatur, in eorum verba jurandum sibi ar- » bitratur, aut nihil in eorum scriptis desiderat. Imo qui se in » græcas litteras abdiderunt, codicesque ipsos serio tractaverunt, » desiderant illorum diligentiam et prudentiam, nec raro car- » doram et bonam fidem. Testes tot catholicorum libri editi ab » annis triginta, in quibus Arcudius vapulat tamquam perpetuus » ecclesiæ Græciæ calumniator, Allatio non parcitur, Caryophi- » lus et alii Hellenomastiges sæpe refelluntur (1) ».

Συγγράμματα.

—De Concordia occidentalis et Orientalis in septem sacramentorum administratione libri VII. Parisiis 1649 (1). (Σκοπεῖ διὰ τούτου ὁ Ἀρκού-

(1) Notas ad Geonadii Homiliam de Eucharistia. σελ. 39.

(2) Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, κατὰ Σάξιον (onomasticon lib. IV σελ. 277) προεβίβη ἐν Ῥώμῃ. Προσφωνεῖται δ' εἰς Σιγισμύδον Γ' τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας.

διος ὡς ἀποδείξη, ὅτι αἱ δύο ἐκκλησίαι ἐξ ὑπαρχῆς ἦσαν σύμφωναι ὁ μόνον κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκτὰ μυστηρίων. « Τὰ » σύγγραμμα τοῦτο, λέγει ὁ Tabaraud, εἶναι ἀξιοσημείωτον διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ » Ἀρκουδίου ἐπιμελῶς καὶ ἀκριβῶς συλλεχθέντα μνημεῖα μνησθέντα ὁμοίως » διὰ τῆς ἐπικρατούσης φανατικῆς παραφορᾶς, τῶν ἐπισεισωραμμένων ὕβρειων, » καὶ ἄλλων ἀτοπημάτων »).

—Illustratio inscriptionis in via Appia. Romæ 4649.

—De Purgatorio, Romæ 4622.

—Opusculum quod inscribitur: utrum detur purgatorium, et an illud sit per ignem? Romæ 4632.

—Περὶ τοῦ Καθατηρίου Πυρός, κατὰ Βαρλαάμ. Romæ, typis propag. 4637, (4^{ον} μικρὸν σελ. 441. ἐξεδόθη μετὰ θάνατον ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Παΐσιου τοῦ Λιγαριῶδου).

—Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ μυστηρίων τοῦ Γαβριὴλ Σιβήρου.

—Περὶ πρωταίου τοῦ Πάπα (1).

—Ἀπάντησις εἰς Κατουμύρτην.

—Breviarium rituum et ceremoniarum Græcorum. Romæ . . . .

(τὸ καίμενον ἑλληνιστῶ!).

—Εὐχολόγιον.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Λατινικόν.

—Menologium Græcorum. Romæ 4659.

—Opuscula Aurea Theologia. Romæ 4630. (Περιέχονται συγγράμματα Ἰω. Βίκκου, Γρηγορίου Παλαμά, Βησσαρίωνος, Δημητρίου Κυδώνη, καὶ Μαξίμου Πλανούδη, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Ἀρκουδίου).

Κατὰ Ῥοδοτάν, ὁ Ἀρκουδῖος ἠσχολεῖτο περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του συγγράφω λατινιστὴν τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, καὶ τὰ περὶ ἐνώσειος τῶν Ῥουθῆνων ἀλλ' ἀμφοτέρω, ἐκελθόντος τοῦ θανάτου, ἔμειναν ἀτελεῖ (2).

Ἰωάννης Ματθαῖος Καρυόφυλλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ περὶ τὸ 1566. Ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικόν Γυμνάσιον, καὶ ἀριστεύσας, ἐστάλα εἰς τὴν πατρίδα του, ὡς τοπαγαρητῆς τῆς ἐπισκοπῆς Κισσάμου. Ἐπισύρας τὴν καταφρόνησιν καὶ τὸ μῖσος τῶν συμπατριωτῶν του διὰ τὴν ἀλλαξοπιστίαν, ἐπανῆλθε μετ' αὐτὸν κατὰ εἰς Ῥώμην, καὶ προχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου (1). Φανατικὸς καὶ ὁ δραπετίδης οὗτος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας συνήγαρος, διετέλεσε μέχρι θανάτου γράφων καὶ ἐξυβρίζων τοὺς πρώην ἀδελφούς του. Ἀπεβίωσε τῷ 1633 (2), καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

(1) Allatii, Symmicta, lib. VIII.

(2) Rodota, Del Rito Greco, III — Fabricii, Bibliotheca Græca, XI, σελ. 448—50. Tabaraud, Biographie Universelle, tom. II.

(3) Κατὰ Ῥοδοτάν 1633.

Τὴν εὐρυμάθειαν αὐτοῦ ἐπῆνεσαν οἱ Ἑβραῖος⁽¹⁾, Ἀλλάτιος⁽²⁾, Φα-
 ἑρβικίος⁽³⁾, Ῥοδοτάς⁽⁴⁾ καὶ ἄλλοι. Ἦνωσητο τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ
 καρδινάλιου Πέτρου Ἀλδοβραντίνου. Πρὸς τοὺς ἄνω δ' ἐπαινοῦσι τὸν
 Καρυόφυλλον ὡς ἔξοχον φιλόσοφον, θεολόγον, καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ
 λατινικῆς ἐγκρατέστατον ὁ Victorellus, καὶ ὁ καρδινάλιος Τολέτης.
 Τόσον δὲ φανατισμὸν ἔδειξεν, ὥστε ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀειδίου πα-
 τριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, ἐξέδωκεν ἴδια συγγράμματα συνα-
 γοροῦντα ὑπὲρ τῆς Φλωρεντινῆς ψευδοσυνόδου.

Συγγράμματα.

- Noctes Tusculanæ et Ravenatis Romæ 1621.
- Libellus de mensa et antimensis.
- Caldææ seu æthiopicæ linguæ institutiones. Romæ 1630.
- Pro defensione concilii Florentini. Romæ 1628. (Librum, ὡς ὁμο-
 λογεῖ Ἀλλάτιος, qui sub nomine Gennadii circumfertur).
- Confutatio Nili Thessalonicensis in primatu papæ. Parisiis 1626.
- Demonstratio errorum Gergani in disp. de processione spiritus.
- Notæ ad exercitationes Is. Casauboni in Baronium. Coloniz 1617.
- Notæ in versione Homiliarum Origenis in Ieremiam prophetam,
 Lugd. 1627.

Εἰς νεοελληνικὴν.

- Ἐλεγχοσ τῆς ψευδοχριστιανικῆς κατηχήσεωσ Ζαχαρίου τοῦ Γεργάνου
 ἀπὸ τῆν Ἄρτην. Romæ 1634.
- Ἀπ' ὀσμῆσσι καὶ κατέκρισι τῆσ ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου Πατριάρχου
 Κωνσταντινουπόλεωσ ἐκδοθείσασ ὁμολογίασ τῆσ πίστεωσ, εἰτὸν ἀπιστίασ τῶν
 Καθδικιστῶν, ἧ συνῆκται καὶ ἡ τῶν Ἀναθεματιστῶν παρ' αὐτοῦ δὴ τοῦ Κυ-
 ρίλλου κέλαι ἐκφωνηθέντων ἀπόκρισισ. Romæ typis propag. MDCXXI (8^{ον}
 μικρὸν σελ. 159^{ον} προσφωνεῖται τῷ πάπῃ Οὐρβανῷ).
- Βελλαριμίνου, Χριστιανικὴ Διδασκαλία. Romæ 1634.
- Σύντομοσ ἀπολογία κατὰ Κατομμούρτου.
- Περὶ ὁγδόησ Συνόδου.
- Ἐξέδωκε μετὰ λατινικῆσ μεταφράσεωσ καὶ ἱστορικοκριτικῶν σημειώσεων.
- S. Nili junioris Vita. Romæ 1624.
- Epistolæ Themistoclis, Rom. 1626.
- Gregorii Scholarii Orationes III de pace ad Græcos, Iosephi epis-
 scopi Methonenensis responsio ad Marcum Ephesii, et Gregorii Protosyna-
 celli apologia. Rom. 1612.

(1) Pinacotheca, I, σελ. 223.

(2) Apes Urbanæ, σελ. 162—De consensu, σελ. 999.

(3) Bibliotheca Græca, XI, σελ. 446.

(4) Del rito Greco, II.

—Catena Græca Procopii in Cantica Canticorum. Lugd. 1633.

Ὁ Κρυόφυλλος, εἰδόμενος τῆς χαλδαϊκῆς, συριακῆς καὶ ἰταλικῆς, μετέφρασε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βελλαρμίνου εἰς τὰς γλώσσας ταύτας⁽¹⁾.

Νεόφυτος Ῥοδινός.

Ἐγεννήθη ἐν Ποταμίᾳ τῆς Κύπρου, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ μὲν ἐγκύκλια γράμματα παρὰ τῷ συμπολίτῃ του Λεοντίῳ Εὐστρατίῳ, τὴν δὲ ῥητορικὴν παρὰ Ἰάσωνι Σωζομένῳ. Ἐλθὼν δ' εἶτα ἐν Ῥώμῃ, ἐστάλη εἰς Ἰσπανίαν καὶ κατεγράφη ἐν τοῖς τροφίμοις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σαλαμάγγας, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν θεολογίαν καὶ ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν ἐστάλη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς εἰς Πολωνίαν πρὸς προσηλυτισμὸν, καὶ εἶτα εἰς Ἑλλάδα (per assalire più da vicino la scisma)· ἐνταῦθα ὁμοῦς ὑπέστη πολλοὺς διωγμοὺς, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπωλήθη ὡς δούλος. Τῇ ἐπιμύσει τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας ἀπελευθερωθεὶς ἀπανήλθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ διωρίσθη ἐφημέριος τῆς ἐν Νεαπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα διετέλεσεν ἀρκετὸν χρόνον, διδάσκων καὶ τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. Προσκληθεὶς εἰς Ῥώμην ἐστάλη εἰς Χιμάρραν, ἔνθα ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη μυρίας ὑποστὰς κακουχίας, στερήσεις, καὶ διωγμοὺς, περιήρχετο ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον διδάσκων τὸ εὐαγγέλιον, καὶ προσηλυτίζων τοὺς ἀπλοϊκωτέρους.

Ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐτελεύτησε (1669) πλήρης ἡμερῶν⁽²⁾.

Συγγράμματα.

α. λατινιστί.

—Compendium Sacramentorum. De præceptis Decalogi. De peccatis. De officio divino. Romæ 1628.

—Interrogatorium confessorum. Rom. 1630.

—Vita Gregorii XIII Pontificis.

β. ἀποελληνιστί.

—Πανοπλία πνευματικῆ, τοῦτέστι πρόχειρος διδασκαλία πολλὰ ὠφέλιμος διὰ τὰ ἠξεύρη ναεὶς τὰ πράγματα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως εἰς κοινὴν ὠφέλειαν παρὰ Νεοφύτου ἱεραρχοῦ Ῥοδινοῦ Κυρίου τοῦ Συναίτου συντεθεῖσα. Romæ 1630.

—Αὐγουστὶ οὐ ἐπισκόπου Ἰκπώνης Ἐγχειρίδιον, μεταφρασθὲν ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Ῥοδινοῦ. Rom. 1637.

—Νεοφύτου Ῥοδινοῦ ἐξήγησις εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Θεοτόκου, τοῦτέστιν εἰς τὸ Μεγαλόνη: ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, μεταρμείνη εἰς ὀνόματι ὁμιλίαις πολλὰ

(1) Biographic Universelle par Feller, tom. III, σελ. 201.

(2) Rodotà Storia del Rito Greco.—Allatij. Apes Urbanæ.

ἄφελιμαίς διὰ διδασκάλους καὶ κάθε φιλοκάρθινον Χριστιανόν. Τοῦ αὐτοῦ ἔμβλια εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Παναγίας. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νεοφύτου. Romæ 1637.

— Ἄσκησις πνευματικῆ, βιβλίον πολλὰ ὠφελίμον διὰ τὰ ἀποστραφῆ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν, λογιζόμενος τὰ ὀστερινά του, ἤγουν τὸν θάνατον, τὴν κρίσιν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν παντοκινήν κόλασιν τοῦ ἄδου. Κόπος Νεοφύτου Πρεσβυτέρου τοῦ Ῥοδινού. Romæ 1644.

— Περὶ ἱρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων, ἁγίων καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων ἔπου εὐχάσαι ἀπὸ τὸ νησί τῆς Κύπρου. (Ἐν Ῥώμῃ παρὰ τῷ Μασκάρδῳ ἔται τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως εχθρ'. ἐξεδέθη μετὰ θάνατον ὑπὸ Λαυρεντίου Πόρτου, προσφωνηθὲν εἰς Λίοντα Ἀλλάτιον. σελ 203).

— Ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ βρεφενδαρίου τῆς ἐκκλησίας τῆς Πιραμυθιδῆς εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑπίτρον, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς εὐλαβίστατος, Ἰωάννης παραπονᾶται διὰ τὸν Ῥώμης ἀρχιερέα, ὅτι ὡς ἄκρος ποιμένας, καὶ ὡς διάδοχος τοῦ Πέτρου, δὲν ζητᾷ τὰ πρόβατα, τοῦτέστιν (sic) ἐκείνους, ὅπου ζιοῦσιν εἰς τὸ βυτὸν (sic) τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Romæ, typis propag. 1656. 42, σελ. 132 (ἐν τέλει ἀναγινώσκεται ὁ τόπος κατ' ἕχρονος τῆς συντάξεώς του « Εἰς τὴν Νίβιτζαν εχμη, μηνὶ Ἰανουαρίῳ »).

— Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, γραμμένος ἑλληνικὰ ἀπὸ Νικήταν Δαβὶδ τὸν Παφλαγόνα, καὶ γυρισμένος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ῥοδινού τοῦ Κυκρίου.

— Μήμησις τοῦ Χριστοῦ τέσσαρα βιβλία συνθεμένα ἀπὸ Θεωμᾶν τὸν Κέμπην.

— Μετάφρασις τῆς Φιλοθείας τοῦ ἱεροῦ Ἀγουστίνου (!).

Κατ' Ἀλλάτιον (Apes Utbanæ) ὁ Ῥοδινὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν— Ῥωμαϊκὸν Μαρτυρολόγιον.

Γεώργιος Βουστρώνιος.

Κύπριος, σπουδάσας ἐν Ῥώμῃ καὶ καταταχθεὶς εἰς τὸ Τάγμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπέβησε τῷ 1610, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 24 (!) νέος πολυμαθὴς, τριβῶν τὴν θεολογίαν, καὶ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης. Συγγράμματα κατέλιπε τὰ ἐξῆς:

— Νοθετήματα πνευματικὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Ἀβέλα, μεγάλου διδασκάλου τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἐρμηνευμένη εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων διὰ κοινὴν ὠφέλειαν τῶν εὐλαβῶν ἀνθρώπων. Romæ, nella Samp. della Sacr. Congr. de Propag. Fide. MDCLXXI. 42°, σελ. 66. (Ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως ταύτης τοῦ Δ' Ἀβέλα (Doeumentū spirituali) προετίθεται, Μελέτη καθημερινὴ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ σελ. 67—88).

— Περὶ ἀναβάσεως τοῦ Νοῦ εἰς τὸν Θεόν, διὰ μέσου τῆς κλίμακος τῶν κτισμάτων βιβλίον συνθεμένον παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ αἰδεσιματώτου Ῥο-

(!) Ἀμαθούζη προλεγόμενα εἰς τὰ τοῦ Δημητρίου Πεπάνου.

(*) Fabricii, Bibliotheca Græca, XII, σελ. 119.

εἴρτου τοῦ Βελλαρινίου τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καρδινάλειος τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ μεταγλωττισμένον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων παρὰ τοῦ πατρὸς Γεωργίου τοῦ Βουστρωνίου ἱερέως τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. Romæ, typis propagandæ 1637. 8^{ον} σελ. 396. (Τὸ σύγγραμμα τοῦ Βελλαρινίου ἐπιγράφεται, De ascensione mentis in deum per scales rerum creaturum).

Λέων Ἀλλάτιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1586 ἐν Χίῳ ἀπὸ Νικόλαον Ἀλλάτιον, καὶ Σεβα-
στην Νευρίδα, ὀρθοδόξους τὸ θρήσκευμα. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πα-
τρίδι τὰ ἐγκύκλια, ἦλθεν ἐναέτης εἰς Καλαβρίαν, πρὸς τελειότεραν
μάθησιν. Τῷ 1600 (¹) μεταβάς εἰς Ῥώμην εἰσήχθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν
Γυμνάσιον, καὶ ἐξπαιδεύθη τὴν φιλοσοφίαν, θεολογίαν, καὶ τὰ γραμ-
ματικά. Πεπροικισμένος μὲ κρίσιν σπανίαν, μνήμην ἀπέραντον, καὶ
κατακλητικὴν εὐμάθειαν διέπρεψεν ὡς μαθητῆς, καὶ ἐκλείσθη εἶτα
ὡς εἰς τῶν ἐπιφανέστερων φιλολόγων τοῦ καιροῦ του. Ἡ φύσις ἐπε-
δαψίλευσε αὐτῷ πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως εἰς
βαθμὸν τοσοῦτον, ὥστε συνωμίλει ἀπροσκόπτως ἐμμέτρως. Ἐλκόμενος
ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος ἐπανέστρεψεν εἰς Χίον ἄλλὰ μὴ
ἀρεσκόμενος εἰς βίον καθεστικόν, ἐπαγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς
μονοτονίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς
ιατρικῆς ὑπὸ τὸν περιφανῆ Ἰούλιον Λαγάλλαν, τοῦ ὁποίου τὸν βίον
καὶ συνέγραψεν. Ὁ καρδινάλιος Βισκίας προσέλαβε τὸν Λέοντα σύμ-
βουλον ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, ὃ δὲ πάπας Παῦλος Ε΄
διώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ὁ Γρηγόριος ΙΕ΄ τὸν
ἔστειλεν ἐν ἔτει 1622 εἰς Γερμανίαν πρὸς μεταφορὰν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκλέ-
κτορος τῆς Βαυαρίας δωρηθείσης βιβλιοθήκης τῆς Εἰδελβέργης ὁ καρ-
δινάλιος Φραγκίσκος Βαρθερίνης ὀνόμασεν αὐτὸν βιβλιοθηκάριον του,
καὶ ὁ πάπας Ἀλέξανδρος Ζ΄ ἐπίτιμον θαλαμηπόλον του, καὶ τῷ 1661
βιβλιοθηκάριον τῆς Βατικανῆς Κλήμης ὁ Α΄ τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν
ισόβιον.

Ὁ Ἀλλάτιος πλήρης ἦδη τιμῶν, καὶ ἔχων ἐν τῇ διαθέσει του τοὺς
θησαυροὺς τῆς Βατικανῆς, ἀνεδείχθη ὄντως χαλκέντερος, μέχρι θα-
νάτου ἀντιγράφων, σχολιάζων, καὶ ἐκδίδων τοὺς τεθαμμένους θησαυ-
ροὺς τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Τὸ ὄνόμα του ἐκλείζετο καθ' ὅλην
τὴν Δύσιν καὶ τὴν Ἀνατολήν, καὶ ὁ Καρδινάλιος Ρέτζ ἐπίσκοπετό-

(¹) Κατὰ Ῥοδοτὸν ἐνδεκαέτης εἰσήλθεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν φροντιστήριον (1597).

μενος τὴν Βατικανὴν ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς τὸν θρυλλούμενον σοφόν.

Ἀπεβίωσε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1669 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα τριῶν, οὐδέποτε θελήσας γὰ καταταχθῆ εἰς θρησκευτικὸν τι τάγμα, ἢ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν. Ἀποθηγίσκων ἀνεμνήσθη τῆς πατρίδος του, διαθέμενος τὴν μικρὰν περιουσίαν του πρὸς ἐκπαίδευσιν τριῶν Χίων ἐκ γονέων Ἑλλήνων καὶ ὀρθοδόξων εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὅπερ ἐκήρυξε κληρονόμον του.

Ἄσθλον πότε ὁ Ἀλλάτιος ἐξώμωσε τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του· κατὰ Βαλέριον (voyage en Italie) καὶ Claude, ἦτον ἐτι ὀρθόδοξος τῷ 1661· διότι ἅμα διωρίσθη βιβλιοθηκῆριος τῆς Βατικανῆς, ἐπαίθη τὸ ἐξῆς δίστιχον ὑπὸ καθολικοῦ τινος δυσχεραίνοντος ἐπὶ τῷ διορισμῷ τοῦ σχισματικοῦ Ἀλλατίου.

Praesuit haereticus (!); post hunc schismaticus;
Turca praest; Petri bibliotheca vale.

Ὁ Ἀλλάτιος ἦτο ἀπλοῦς τὰ ἦθη, ἠραῖος δὲ καὶ ἱπποτικὸς τὴν μορφήν (*). Τὴν δ' εὐρυμάθειαν αὐτοῦ ἐξεθείασαν δεόντως πολλοὶ καὶ διάφοροι. Ὁ Ῥοδοτὴς ἀνακράζει περὶ αὐτοῦ πομπωδῶς ταῦτα. «*Noto alla republica delle lettere, mostro d' erudizione sacra e profana, eccellente teologo, famoso poeta, dotto controversista, e illustre difensore della fede ortodossa. Gloria della città di Scio, da cui trasse il nascimento, pregio del collegio greco, da cui fu educato; ornamento del passato secolo, in cui si rese illustre!*»

Ὁ Φαβρίκιος λέγει περὶ Ἀλλατίου «*in scriptis Allatii, quum eruditionem singularem, doctrinaeque copiam et infinitam, ineditorum praecipue monumentorum graecorum, notitiam et lectionem mirari omnes necessit*».

Ὁ Νικέρων (Commentaires) λέγει, ὅτι «*ὁ Ἀλλάτιος ἦτο ἀνὴρ φιλόπονος, ἀκούραστος, πεπρικοισμένος μὲ μνημονικὸν τεράστιον, καὶ πολυμαθέστατος· εἰς τὰ συγγράμματά του ὅμως παρατηρεῖ τις μᾶλλον εὐρυμάθειαν καὶ πολυαναγνωσίαν παρὰ πνεῦμα καὶ τάξιν (**).*»

(*) Αἰρετικὸν καλεῖ τὸν προκάτοχον τοῦ Ἀλλατίου Ὀλοστίνιον, καταμαρτυρούμενον τὸ πρὶν, καὶ εἶτα τὸν καθολικισμὸν ὁμολογήσαντα.

(**) Ἡ εἰκὼν του ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ προμετωπίῳ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φαβρίκιου.

(*) Rodotà Del Rito Greco, III—Fabricii, Bibliotheca Graeca—Guinguoné, Biographie Universelle, tom. I.—Βλαστοῦ, Χιακῆ, Β'.

Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀλλάτιος ἦν τῶν σοφωτέρων τοῦ 12' αἰῶνος, κριτικὸς, φιλολόγος, θεολόγος, ἀρχαιολόγος, γλωσσομαθὴς, καὶ ποιητῆς οὐχὶ τῶν χαμαιπετῶν κατὰ τὴν τότε συνήθη ἀταξίαν ἐφρόντιζε νὰ συσσωρεύῃ ὕλην, πολλάκις ὁμως καὶ ἀμεθόδως. Ἦτο τόσοσιν σταθερὸς εἰς τὰς ἐξεις του, ὥστε βεβαιοῦται, ὅτι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη μετεχειρίσθη ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κάλαμον· καὶ τόσοσιν φιλόπονος, ὥστε ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς ἀντέγραψεν ὀγκωδέστατον σύγγραμμα (*Diarium Pontificum*). Ἠγέρθη καὶ οὗτος ἐξ ἀνάγκης δριμύς τῆς ὀρθοδοξίας ἐπικριτὴς, οὐχὶ ὁμως καὶ ὑπερφίαλος ὕβριστής, ὡς ἄλλοι δραπετιδαί· εὐσυνειδήτως δ' ἔστιν ὅτε συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, παρατιθέμενος κείμενα ἀντιδοξούντων αὐτῶ συγγραφέων. Ἀκμαῖος δὲ καὶ φλογερὸς πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ διαλάμπει εἰς τὰ συγγράμματά του, καὶ ἰδίως ἐν τῷ λαμπρῷ ποιήματι «Ἑλλάς.» Ἐν τούτῳ, ποιηθέντι εἰς τιμὴν τῆς γεννήσεως Λουδοβίκου 14', παρίσταται ἡ Ἑλλάς λαλοῦσα πρὸς τὸν μονάρχην καὶ ἐξαίτουμένη τὴν ἀπολευθέρωσίν της.

Συγγράμματα.

α. ἐκδόσεις μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ σημειώσεων.

—Socratis, Antisthenis et aliorum Socraticorum epistolæ, eam versione et dialogo de scriptis Socratis. Parisiis 1637.

—Philo Byzantinus de septem mundi spectaculis, cum versione et notis. Romæ 1640.

—Monumentum Aduditanum Ptolemæi Evergetæ. gr. et lat. Rom. 1631.

—Sallustii philosophi opusculum de Diis et mundo. gr. lat. Romæ 1638.

—Procli Diadochi paraphrasis in Claudii Ptolemæi libros IV, de siderum effectioibus. gr. lat. Lugdun. 1635.

—Vita Homeri, scripta a Procli et allis duobus anonymis. gr. lat. et librum de patria Homeri. Lugd. 1640.

—S. Methodii convivium Virginium. gr. lat. cum notis et diatriba de Methodiis. Rom. 1656.

—Eustathii Antiocheni et martyris in Hexæmeron Commentarios, æ de Engastrimytho dissertatio adversus Origenem. Origenis de eodem Engastrimytho, cum versione atque in Hexæmeron notis et Allatii syntagmate de Engastrimytho. Lugd. 1629.

—S. Nili ascetæ epistolæ. gr. lat. Romæ 1668.

—Excerpta varia Græcorum Sophistarum et Rhetorum. Romæ 1644.

—Σύμμικτα, sive Opusculorum Græcorum et Latinorum vetustiorum ac recentiorum libri X. Romæ 1668. (Περιέχει ἐξήκοντα ἐπὶ τὰ συγγράμ-

ματα, ὧν κατάλογος εὑρηται παρὰ Φαβρικίῳ· ὁ Ἀλλάτιος εἶχεν ἐτοιμάσει πρὸς ἑκδοσιν ἑτέρα ἑκατὸν τριάκοντα ἐπιτὰ συγγράμματα ἀνέκδοτα, πρὸς συνέχειαν τῶν Συμμικτων).

—Eustathii presbyteri liber de vita functorum statu. g. lat. Romæ 1655.

—Michælis Pselli, Eucomium in Symeonem Metaphrastem et officium. Symeonis Metaphrastæ Oratio in commentationem S. Deiparæ, et epistolæ. Parisiis 1664.

—Catena SS. Patrum in Ieremiam prophetam et threnos. Lugdun. 1633.

—Græcia Orthodoxa, in quo opere græce et latine faventia scripta. Romæ 1652. 2 vol. ἀνευκώθη 1659.

—Georgii Acropolitæ historia, Iælis Chronographia, et Ioannis Canani narratio de bello Cpol. Paris. 1654.

—Mantissa ad opera S. Anselmi. Lugdun. 1630.

—Libanii Orationes variæ.

—Tiberius sophista, Leshonactes Romanus, Michæl Apostolius et alii de figuris rhetoricis· Georgius Cheroboscus de tropis poetiis. Georgius Pachymeres de probatione capitum etc. Romæ 1643.

—Photii patriarchæ, Symeonis Logothetæ, Theodori Ancyranî, Nicetæ Magistri et aliorum epistolæ.

—Himerii sophistæ declamat. XX. Choricii Sophistæ. Zozimi Gazæi, Libanii, Michælis Pselli et aliorum Orationes.

—Longinus.

—In Aristotelis hymnum Hermiæ dictum, commentarius.

—Arriani Ponti Euxini Periplus.

—Ioannis Lydi chrestomathia de mensibus.

—Ioannis Antiocheni Archæologia.

—Theodori lectoris historia ecclesiastica.

—Conciliorum Ferrarensis et Florentiæ acta pleniora. Rom. 1638.

—Historia Georgii Hamartoli.

—Ioanni Chrysostomi et Photii explicationes in Evangelia Matthæi, Ioannis, et Lucæ.

—Leonardi Aretini de Reip. Florentinorum.

—Io. Canabutii, de insula Samothraciæ et Diis Troicis.

Ἔ. Ἐγραφε λατινιστί.

—De ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua consensione lib. III. cum dissertatione de Dominicis et Hebdomadibus Græcorum, et de missa præsanctificorum. Colonix 1648.

—De liturgia S. Iacobi—pro asserenda Græcorum communionē, et de lignis S. Crucis. Colonix 1648.

—De utriusque ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua in dogmate de purgatorio, tum in dogmate, tum in ritibus consensione. Romæ 1655.

—Ioannis Henricus Hottingerus, fraudis et imposturae manifestate convictus. Romæ. 1664.

—Vindiciæ synodi Ephesinæ et S. Cyrilli de processione ex patre et filio spiritus S. Romæ 1664.

—De octava synodo Photiana. Romæ 1662.

—In Rob. Creyghtoni apparatus ad historiam synodi Florentinæ a Sylvestro Syropulo scriptam. Hagæ Com. 1660.

—De patria Homeri. Lugd. 1640.

—Dialogus de scriptis Socratis. Parisiis 1637.

—De Methodiis et eorum scriptis diatriba. (συνεξεδόθη τῷ Ἀγίῳ Μεθόδιῳ ἐν Πώμῃ 1636, ἀνατυπωθὲν ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικίου).

—De Nillis (συνεξεδόθη ταῖς ἐπιστολαῖς Νελλίου ἐν Πώμῃ 1668, καὶ ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικίου).

—De Georgiis (συνεξεδόθη Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ ἐν Παρισίοις 1654, καὶ ἐν Βιβλιοθήκῃ Φαβρικίου).

—De Io. Damasceno et ejusdem scriptis. (ἐξεδόθη ὑπὸ Λεκιδίου ἐν τοῖς ἔκαστοι τοῦ Δαμασκηνοῦ τῷ 1742).

—De Symeonum scriptis diatriba. Parisiis 1664.

—De Psellis et eorum scriptis. Romæ 1634.

—De libris ecclesiasticis Græcorum. Parisiis 1644.

—Apes Urbanæ, sive de viris illustribus qui ab anno MDCXXX per totum MDCXXXII Romæ adfuerunt ac typis aliquid vulgauerunt. Romæ 1633.

—Vita Iulii Logallæ. Parisiis 1644.

γ'. ἀνέκδοτα.

—De cryptography Græcorum recentiorum.

—Bibliotheca de scriptoribus græcis profanis.

—Bibliotheca de scriptoribus græcis ecclesiasticis.

—Historia Astrologica.

—Diatriba de Philonibus.

—De Theodoris.

—De Nicetis.

—De Constantinis.

—De Leonibus.

—De Libris apocryphis.

—De academiis orbis et earum institutione.

—De melodis Græcorum.

—Diatriba de Græcis qui latine scripserunt.

—Homerus a calumniis vindicatus.

—Exercitationes contra recentiorum calumnias in antiqui ævi scriptores et lumina.

—De poetica exercitationes adversus hypercriticos recentiores.

—De sine temporum.

- De fine vitae Ioannis Evangelistae.
- De Ptolemaeis Aegypti regibus.
- De magnetici libri III.
- De mandragora.
- De conscribendis epistolis.
- De officiis monasteriorum Graecorum.
- De musica recentiorum Graecorum.
- Anachronismus carmine elegiaco.
- Carminum Graecorum sylv.
- Animadversiones in antiquitatum Etruscarum fragmenta. Paris. 1640.
- De Engstrimytho. (συνεξεδόθη τοῖς ἀπομνημασιν Ἐδσταθίου 1629).
- De mensura temporum antiquorum et praecipue Graecorum. Coloniae 1645.
- De solea veteris ecclesiae. (συνεξεδόθη τοῖς Συμμίκτοις).
- De rebus ecclesiasticis Graecorum observationes variae, de narthece veteris ecclesiae, et de recentiorum Graecorum templis. Parisiis 1644.
- De dominiciis Graecorum. de missa praesanctificationum. Mogunt. 1644.
- De Graecorum hodie quorundam opinationibus. Coloniae 1645.
- De erroribus magnorum virorum in dicendo. Romae 1655.
- Variae lectiones ad Const. Manassis historiam. Romae 1695.
- Confutatio fabulae de Ioanna papissa ex monumentis Graecis. Romae 1640.
- In Pselli libellum de mirabilibus schediasma.
- Iulii Lagallae de coelo animato disputatio. 1622.
- Vetus Tacito lectio restituta.
- Edificationes Romanae. Patavii 1644.
- Συμμίκτων indiculus. Romae 1698.
- Notae in B. Alanum de complacentu naturae.
- δ'. ἑλλησιστί.
- Poemata varia Graeca. Romae 1633.
- Ἐριθανός ποιήματα ἑλεγεσικόν. Romae 1635.
- Εἰς Οὐρβανῶ Ἡ'. ἄγαλμα ποιήματα ἱαμβικόν. Romae 1640.
- Ἐλλάς ποιήματα ἱαμβικόν. Romae 1644. (ἔκδοθη καὶ ἐν Consensione perperuo).
- Γενέθλια Ὁμήρου ἑλεγεσικόν. (ἰδημοσιεύθη ἐν Gronovii, Thesaurus Antiquitatum Graecorum).
- Εἰς Χρηστίαν Βασίλισσαν' 1656.
- Melissolyra, de laudibus Dionysii Petavii. Rom. 1653.
- Οὐρβανῶ τοῦ ἰγδοῦ εἶδος κεραινετικόν εἰς ἀρετήν, Δίοντι τῷ Ἄλλε-
τίῳ ἑξαλλησισθὴν πρὸς τὸ Θ'. εἶδος τῶν Νεμεονικῶν Πινδάρου. (ἰδημοσιεύθη ἐν Apes Urbanae).

— *Iatroaurea Gabriellis Naudaei Parisini. Romae 1633.* (μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Βαρθολ. Τορτολίτου).

— Ἐπιγράμματα εἰς ἱατρικὰς ἡμερίδας Ἀνδρέα Ἀργολοῦ, εἰς Ἀντώνιον Βρούνον, εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν ἀσιμάτων τοῦ Ἀντωνίου Καρρίγγου, εἰς τὰ ποιήματα Γασπάρου Συμιῶνος, καὶ εἰς Δημόνασσαν βασιλεύσαν τῆς Κύπρου.

Ἐκτὸς τούτων, γεγραμμένων εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἔγραψε καὶ εἰς τὴν ἀπλοῆλληνικὴν, τὰ δύο ταῦτα.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Romae, typis Sac. Cong. de Propag. Fide 1658.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ Συμβόλου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Romae typis propag. 1659.

ι. γαλλιστ.

— *La concorde des nations chretiennes d'Asie, d'Afrique, et d'Europe sur la foi catholique abandonnée par les protestans. Maguntiae 1655.*

ς'. ἰταλιστ.

— *Il viaggio della Signora D. Lucrezia Barberina duchessa di Modena. Genova 1654.*

— *Vita e morte del P. F. Alessandro Baldrati da Lugo fatto morire nella città di Scio da Turchi per la Fede cattolica. Roma 1657.*

— *Dramaturgia divisa in sette indici. Roma 1666.*

Ὁ Ἀλλέπιος διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς ἐποχῆς του, ἐξ ὧν τεσσαράκοντα ἕξ ἀπαριθμεῖ ὁ Φαβρίκιος μνημονευόμενος ἐν τοῖς Συμμίκτοις.

Νικόδημος Μεταξιάς.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1585 ἐν Κεραμαῖς τοῦ δήμου Ἄνω Λιθαθοῦ τῆς Κεφαλληνίας ἐξ εὐγενῶν (1). Ἐκπαιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρὸς θεοῦ του, Νικοδήμου Μεταξᾶ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου (2), καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασθεὶς πολιτείαν μετωνομάσθη Νικόδημος, Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς καλούμενος. Περὶ τὸ 1620 μετέβη παρὰ τῷ ἐν Λονδίῳ ἐμπορευομένῳ ἀδελφῷ του, ὅστις τὸν συνέδραμε γενναίως. Βλέπων ὁ Νικόδημος τὴν εἰς τὸ ἔθνος ἐπικρατοῦσαν ἀμάθειαν, διὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀναγκαιούντων, συνέλαβε τὴν ἀξίεπαινον ἰδέαν ἵνα συστήσῃ

(1) « Apparteneva ad una nobile et influente famiglia ». Loverdo *istoria della Cefalonia*. — Σημειώσεις περὶ Κεφαλληνίας Λονδῶν. (ἀνεκδότα).

(2) Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Κεραμαῖς, καὶ τῷ 1591 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας εἰς διαδοχὴν Νεοφύτου Κολοκυθᾶ. Ἀποθανὼν τῷ 1601 διεδέχθη ὑπὸ Ἀνθίμου Ἀντίπα. Τὸν Μεταξᾶν τοῦτον κατετάξαμεν ἐν τοῖς λογίοις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (6). σελ. 233), καὶ πρὸς αὐτὸν κατεψήφινται ἐπιστολὴ Διονυσίου Κατηλιανῆ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Λαμίον.

ἐν Ἀγγλίᾳ τυπογραφεῖον καὶ ἐκδῶση τὰ διὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος χρῆσιμα βιβλία. Ὅθεν δαπάνη τοῦ ἀδελφοῦ του ἠγόρασε μικρὸν τυπογραφεῖον, ἐκ τῶν πειστηρίων τοῦ ὁποίου ἀπελύθησαν διάφορα ἑλληνικὰ συγγράμματα, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐν ἔτει 1624 τὸ περὶ ἐπιστολικῶν τύπων Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλέως (*).

Βλέπων ὅμως, ὅτι ἐν Λονδίῳ δὲν ἠδύνατο ἵνα καταστῆ τέσων ἀφέλιμος εἰς τὸ ἔθνος, ὅσον ἐὰν καταβαίῃν ἐξήσκει τὴν πολύτιμον ταύτην τέχνην ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, συνήψεν ἀλληλογραφικῶν μετὰ τοῦ τότε πατριαρχεῦντος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ὅστις ἐνθουσιωδῶς ὑποδεχθεὶς τὰς προτάσεις τοῦ Μεταξᾶ καὶ ὑποσχόμενος πᾶσαν συνδρομὴν καὶ σύμπραξιν προέτρεφεν αὐτὸν νὰ ἐπισπεύσῃ. Ὁ Κεφαλλὴν ἀγοράσας λαμπρὰν βιβλιοθήκην καὶ ἐντελεστέραν τυπογραφίαν καταρτίσας, δαπάνη πρὸ πάντων τοῦ ἀδελφοῦ του (**), ἔφθασε κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1627 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ ἀγγλικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου.

(*) Ἐκ τῆς προτασομένης προφωνητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μεταξᾶ μεταφέρομεν τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα, ὡς καταδεικνύον τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα καὶ τὴν σεμνοπρεπειάν τοῦ λογίου Κεφαλλῆνος. « Ἄλλ' οὐδέ σοι, πάτερ σεβασμώτατε, (ἐὰν ἐγὼ τῆς σῆς » ἡμέρου διαθέσεως εὐστόχως ἐπικνεῖσθαι οἶός τ' ὦ), ἀφ' ἠθονῆς ἔσται αὕτη ἡ ἀφρά- » σις, ὡς ἄρα λογοποιῶσι τὴνέλλως οἱ κακοήθεις καὶ ἀπαίδευτοι, ὅτι μηδὲν ἔχει » σεμνὸν ἢ νῦν Ἑλλάς, ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὄνοματ' α, καὶ τῆς μακαρι- » στῶν ἀνδρῶν φορᾶς, ἧτις τὸ παλαιὸν ὑπῆρχεν, ὥσπερ χηρεύουσα διαπέπτωκεν, » ἐπότε καὶ αἱ νῦν Ἀθηναὶ τοιοῦτον ἄνδρα τῶν αὐτῶν μακαρίων κόλπων ἐξέφυσαν, » τὸν ἔτι ζῶντα Θεόφιλον καὶ εἰς τοὺς ἀσκητὰς τελούντα, δε ἀπάσης ἀρετῆς (εἶη » δὲ τοῦτο ἀνεμασῆτως εἰπεῖν) εἶσω γενόμενος, καὶ παντοδαπῆς φιλοσοφίας τὰ τέλει » καὶ ἐποπτικὰ μωούμενος (ὡς ἢ ἐν χερσὶν ὑπόθεσις ἐπαγλαϊζομένη ὄνοματι διαβε- » κνυσι) μονοχί τὸ ἀρχαῖόν τε τῆς πρὶν ἀποβλεπομένης Ἀτθίδος ἀναστήσεται κλέος » τοῦτον, ὥσπερ ἀπροβίβιον τῶν νῦν ἐλλογίμων καθ' Ἑλλάδα εἰ μετὰ τῆς προσηκού- » σης φιλοφρονήσεως ἀποδέξαις (ἀποδέξῃ δὲ πάντως) ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ, ὥσπερ δε' » ἐκμαγεύουτος ἀπεικονιζόμενον· καμὲ οὐ Θεόφιλον τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ ευστήσονται » μᾶλλον ἢ δε' ἐκείνου συσταθσόμενον, ἀφ' ὑψηλοῦ ὀφρίβαντος, ἐφ' οὗ τὸ ὑπερφύει » τῆς εὐμορίας σὲ κατέστησε, καταβάς καὶ προσβλέπειν ἀξιωσίας παρ' ἡμῖν τοῖς » Ἑλλησι χρευσὺς ἐσθήξει· καὶ πάντες τῇ σῇ σεβασιμότητι, καὶ τῇ δημοσίᾳ τῶν » Ἀγγλοβρετανικῶν πραγμάτων καταστήσει, ἥς σοι οὐ τὸ ἐλάχιστον μέρος ὁ μεγα- » λόρρων βασιλεὺς ἐνεχείρισε πάντα τὰ χρηστὰ, καὶ εὐφῆμα, καίπερ ἀπότρυφοι ὄντες » τῆς σῆς πατρίδος, καὶ ἐτέρων ἀγωγῆν ἡγμένοι ὁμοθυμαδὸν εὐξόμεθα. » Ἐβήσω. Ἐν Λονδῶνῃ (sic) τῇ Ἀγγλοβρετανίας μητροπόλει, Μαρτίου 4 ἐπὶ » εἰκάδε, κατὰ τὸ φχῆ' ἔτος τὸ σωτήριον ».

Ἐτέραν ἐπιστολὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἴσταιλε πρὸς Παχώριον τὸν Δοξιφᾶν ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. (Παρανίκας, σελ. 22 σημ. 4).

(*) « Metaxa portando una scielta biblioteca, ed una picciola stamperia » procurategli da detto suo fratello, » Loverdo, Isteria della Cefalonia.

Παρουσιασθεὶς ἀμέσως εἰς τὸν Λούκαριν, ἐπισκέφθη εἶτα τὸν παρὰ τῆ Ὀθωμανικῆ Πύλῃ πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας, τὸν ὅποιον μετὰ τοῦ συνοδείουτος ἀρχιεπισκόπου Κορινθίας παρεκάλεσεν ἵνα ἐξομαλύνῃ πᾶν ἐμπόδιον, ὅπερ τυχὸν οἱ Τούρκοι ἤθελον παρεμβάλλει κατὰ τὴν ἀποθίβασιν τῶν εἰς αὐτοὺς καινοφανῶν τοῦ τύπου ἐργαλείων. Ὁ πρεσβευτὴς ἔσπευσε νὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου καὶ τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας Γερασίμου τὰ δέοντα, καὶ μεταβὰς παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ ἔλαβεν ἰδιόχειρον ἀδειαν, ὅπως ἀνενοχλήτως ἀποθίβασθῶσιν ἐκ τοῦ πλοίου τὰ τε βιβλία καὶ τὰ τοῦ τυπογραφείου.

Ὁ πατριάρχης γνωρίζων τὸν χαρακτῆρα τῶν Τούρκων, παρεκάλεσε τὸν ἄγγλον πρέσβυν νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως τὸ τυπογραφεῖον ἐργάζεται ἐντὸς αὐτῆς τῆς πρεσβείας· ὁ δὲ, θεωρῶν τοῦτο ἀπρεπές, συνέδουλευσεν νὰ μεταφέρῃ τὸ τυπογραφεῖον εἰς ἄλλην οἰκίαν ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένην, ἵνα ὁ Μεταξὰς δύνηται οὕτω νὰ ἐνεργῇ ἀνετώτερον, μὴ ἐκτιθέμενος ἀμέσως καὶ εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ἄκρου τῶν Ἰησουϊτῶν ὑπερασπιστοῦ πρέσβειος τῆς Γαλλίας. Ὁ Μεταξὰς ὑπήκουσεν εἰς τὴν συμβουλήν ταύτην, καὶ ἐνοικίαςας πλυσίον τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας οἰκίαν τινα, ἐσύστησεν ἐν αὐτῇ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ καὶ ἤρξατο ἐργαζόμενος. Πρῶτον δὲ τυπογραφείου ἔργον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Ἑλληνας ἐκδοθῆν, ὑπάρχει τὸ κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1627 ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον τυπωθῆν βιβλίον.

« Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πατρὸς ἡμῶν Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τανῦν δὲ οἰκουμενικοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου, σύντομος πραγματεία κατὰ Ἰουδαίων ἐν ἀπλῇ διαλέκτῳ πρὸς Γεώργιον τὸν Πάργαν. (Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὑπάρχει τὸ βασιλικὸν τῆς Ἀγγλίας ἐθνόσημον). Ἐτυπώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνῃ τε καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κυρίου Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ. Ἐν ἔτει αἴχλ' . » Εἰς μικρὸν 4^ο».

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῷ σπανιωτάτῳ, οὐ εὐτυχῶς ἀντίτυπον εὑρῆται ἐν τῇ Δημοσίᾳ ἡμῶν βιβλιοθήκῃ δωρηθῆν ὑπὸ τοῦ μουσοτραφοῦς Κ. Σ. Ζαμπελίου, ἐκτὸς τοῦ ἐν τῇ προμετωπίδι ἀναφερομένου πονήματος, ὑπάρχουσι καὶ ἑξ ὀμιλίας Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθήρων εἰς τὰς ἑξ Κυριακὰς τῶν νηστειῶν, καὶ ἑτέρα ἐβδόμη εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευὴν· ἕκαστον δὲ πόνημα φέρει ἰδιαίτερον σελίδωσιν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Κυρίλλου σύγκειται ἐκ σελίδων ἑκατὸν καὶ

μιας, τὸ δὲ τοῦ Μαργουίνου ἐκ σελίδων ἑκατὸν εἰκοσι καὶ δύο. Ὁ Μεταξᾶς προσφωνεῖ τὸ βιβλίον ὡς προοίμιον καρπὸν τῆς τυπογραφίας του τῷ ἄρχοντι κυρίῳ Σκαρλάτῳ τῷ Βλασίῳ ἀνδρὶ ἐπιφανεστάτῳ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔθνος εὐεργεσίας.

Δεύτερον βιβλίον ἐκτυπώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς ὃ ὅμως οὔτε ὁ τόπος, οὔτε τὸ ἔτος τῆς τυπώσεως σημειοῦται, καὶ τὸ ὅποιον μανθάνομεν ὅτι ἐτυπώθη ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Μεταξᾶ, ἐκ τῆς μαρτυρίας Δοσιθέου τοῦ πατριάρχου ἐν τῇ ἱστορίᾳ του περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων (Βιβλ. ΙΑ΄. κερ. 10, σελ. 1174) εἶνε τὸ ἐπόμενον μικροῦ τετάρτου σχήματος, περιέχον, ἕκαστον ὑπὸ ἰδιαιτέραν σελίδωσιν, τὰ ἐξῆς πέντε πονημάτια.

Α΄. Τοῦ μακαριωτάτου πατρὸς Ἡμῶν Μελετίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Αἰθῆς, Πενταπόλεως, Αἰθιοπίας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, ὡς ἐν εἶδει ἐπιστολῶν. Σελ. 34.

Β΄. Γεωργίου Κορσεσίου τοῦ Κίου (γρ. Χίου) διάλεξις μετὰ τινος τῶν Φράρων. Σελ. 9.

Γ΄. Νεΐλου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης βιβλία δύο. Τὸ πρῶτον περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαστάσεως, τὸ δεύτερον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα.

Δ΄. Τοῦ σοφωτάτου Βαρλαάμ λόγος περὶ τῆς τοῦ Πάπα ἀρχῆς. Περὶ τοῦ Καθαρτηρίου πυρὸς βιβλίον ἐν. Τοῦτο καὶ τὸ προηγουμένον ἔχουσι μίαν ἀριθμηθῆναι καὶ σύγκειται ἐκ σελ. 40.

Ε΄. Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου ἐκ Μονεμβασίας, ταπεινοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἔκθεσις κατὰ τῶν ἀμαθῶς λεγόντων καὶ παρανόμως διδασκόντων ὅτι ἡμεῖς οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γνήσιοι καὶ ὀρθόδοξοι παῖδες, ἐσμὲν σχισματικοὶ παρὰ τῆς ἀγίας καὶ καθόλου Ἐκκλησίας.

Τὰ ἐκδοθέντα συγγράμματα ταῦτα, ἐξελέγχοντα τὰς τῶν παπιστῶν πλάνας, προξένησαν μεγίστην ἐντύπωσιν, δι' ὅπερ οἱ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀσπονδοὶ ἐχθροὶ Ἰησοῦται, συνασπισθέντες μετὰ τοῦ πρίσβεως τῆς Γαλλίας, προσεπάθησαν παντοιοτρόπως νὰ ματαιώσωσι τὸν ἐθνοφελῆ τοῦ Μεταξᾶ σκοπὸν καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἔγραψαν καὶ προέτρεψαν τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ἐκεῖνος ἀνῆκε, νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, ὡς δῆθεν ἐργαζόμενον ὑπὲρ τοῦ προτεσταντισμοῦ. Μετὰ ταῦτα τὸν ἐκατηγόρησαν ὡς λουθηρανὸν, αἰρετικὸν καὶ ὄργανον τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἧς καὶ τὰ σύμβολα ἔφερον ἐπὶ τοῦ προμετωπίου τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτυπωθῆν βιβλίον κατεβῶν

δὲ καὶ κατὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβευς, ἀποδιδόντες αὐτῷ καὶ τὸ ὑπὸ Μελετίου τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τυπωθὲν κατὰ τοῦ πάπα σύγγραμμα. Μὴ ἀρνούμενοι δὲ εἰς πάντα ταῦτα, ἤρξαντο ἐπιτιθήμενοι κατὰ τοῦ Μεταξᾶ, ὅπερ καὶ ἐργαζόμενοι καὶ καθ' ὁδὸν παρηνήχλου, ὅτε ἀπὸ τῆς πρεσβείας ἐπανέκαμπε τὴν νύκτα εἰς τὸ κατάλυμά του. Τοῦτων πάντων ἕνεκα ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, θέλων νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῶν ἀδικαιέκτων αὐτῶν παρενοχλήσεων, καὶ νὰ τὸν σέσῃ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς δολοφονίας, ἦν ἠδύναντε οἱ Ἰησοῦται νὰ ἀποτολήσωσιν, ἠναγκάσθη νὰ τῷ παραχωρήσῃ ἐν δωμάτιον ἐν αὐτῇ τῇ πρεσβείᾳ, ἐνθα ἤρχετο τὴν ἐσπέραν ἐκ τοῦ τυπογραφείου συναδουμένου ὑπὸ φυλάκων.

Καὶ ὅμως οἱ Ἰησοῦται κατανοοῦντες τὸν εἰς τὰ συμμέροντά των ἐπικείμενον κίνδυνον ἐκ τῆς διαδόσεως συγγραμμάτων ἀντιπαπικῶν, ἀπεφάσιον διὰ παντός τρόπου νὰ ποιήσωσιν ἐκποδὸν τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των μετεχειρίσθησαν τὸ ὄπλον ἐκεῖνο, ὅπερ συνήθως μεταχειρίζονται αἱ μικροπρεπεῖς, αἱ φθονεραὶ καὶ διεστραμμένα καρδία, τὴν συκοφαντίαν. Μεταθάντες λοιπὸν παρὰ τῷ διοικητῇ τοῦ Γαλατᾶ, μέγα παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῳ ἰσχύοντι, ἐπαρουσίασαν πρὸς αὐτὸν τὸ κατὰ Ἰουδαίων σύγγραμμα τοῦ Λουκάρεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπαντῶνται καὶ τινὰ περὶ Μωαμεθανισμοῦ, καὶ ἐξήμωσαν κατὰ τοῦ Μεταξᾶ ὅ,τι ἡ μουσὰρ ψυχὴ των καὶ ἡ κακεντρέχειά των τοῖς ἔφερον εἰς τὰ στόμα. Μεταξὺ δ' ἄλλων παρεκάλεσαν τὸν διοικητὴν τοῦ Γαλατᾶ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν βεζίρην, ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἦτο πολεμικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἔμπειρος περὶ τὰς μάχας, ὅτι ἐπέμνη πρὸς διοργάνωσιν ἐπαναστάσεως, καὶ ὑπὸ τὰ ἀπατηλὸν πρόσχημα τῆς τυπώσεως καὶ διαδόσεως βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν κατὰ δυνάμει κυκλοφορήσει ἀκολούθως καὶ ἄλλα κατὰ τοῦ Κερανίου ἐξ Ἀγγλίας στελλόμενα βιβλία, ὅτι ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ὑποθάλλει τοὺς ἐπαναστατικοὺς καὶ ἀντιθρησκευτικοὺς σκοποὺς του, ὅτι ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἐκεῖνῳ ἐτυποῦντο βιβλία ὑπὸ τοῦ πατριάρχου συντασσόμενα, δι' ὧν οἱ Ἕλληνες προσκαλοῦντο εἰς ἐπανάστασιν, καὶ ὅτι πολλὰ ἀντίτυπα αὐτῶν ἐστάλησαν εἰς Ῥωσίαν πρεσβεπομένην εἰς τὸν κατὰ τοῦ Σουλτάνου πόλεμον κλ. Κατηγορεῖ το: αὐτὰ, κατ' ἐπίνοους μάλιστα το:ς χρόνους γινόμενας, ἤρχουν οὐχὶ νὰ ἐνοχοποιήσωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ θανατώσωσιν ἐκεῖνον, καθ' οὗ ἐγίνοντο τοιοῦτοτρόπως δ' ὁ μέγας βεζίρης ταραχθεὶς εἰς τὸ παρόδοξον ἐκεῖνο ἀκουσμα, διέταξεν αἰμέσως

νά περιφρουρηθῆ ὑφ' ἐνός λόχου γενιτζάρων ἡ οἰκία τοῦ ὡς δημεγέρτου καὶ ἐμπειροπολέμου συκοφαντουμένου Μεταξᾶ.

Ἄφ' ἑτέρου ὁ τοῦ Ἰησοῦτισμοῦ θερμὸς καὶ ἀντάξιος προστάτης, ἰδὼν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς στηθείσης παγίδος, προσεπάθησεν ἵνα ἐμποδίσῃ πᾶσαν παρήμεδασιν πρὸς ματαίωσιν τῆς συννομοσίας· πρὸς τοῦτο προσεκάλεσεν εἰς δεῖπνον τὸν πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, τὸν πατριάρχην Κύριλλον, καὶ τὸν βῆλλον τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Καὶ λοιπὸν τῇ 6 Ἰανουαρίου 1628, ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἐνῶ ἀμερίμνωσ οὔτοι συνησιώδυντο, ἑκατὸν πεντήκοντα γενιτζάροι ἐπολιόρησαν, ἀπαγορευθείσης τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἀγγλον πρεσβευτὴν, τὸ οἰκῆμα τοῦ Μεταξᾶ, ὃν μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας συλλαβόντες ἀπήγαγον εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Γαλατᾶ, ἐν μέσῳ τοῦ πανικοῦ φόβου τῶν κατοίκων, ἀγνοούντων τὰ διαδραματιζόμενα. Συγχρόνως ὁ ἑκατόνταρχος τῶν γενιτζάρων ἐδέσμευσε πάντας τοὺς ὑπηρέτας, συνέτριψε τὰ κιβώτια καὶ τὰς σκευοθήκας, καὶ λαβὼν τὸ τυπογραφεῖον, τὸν χάρτην, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ χρήματα, μὴδ' αὐτῶν τῶν τῆς πρεσβείας παρασήμων ἐξαιρουμένων, ἀπῆλθε συνοδευόμενος ὑφ' ἐνός Ἰησοῦίτου διερμηνέως. Οἱ δὲ Ἰησοῦίται ὅπως ἐπὶ μᾶλλον περιπλέξωσι τὸ πρᾶγμα διέδωκαν, ὅτι ἐκεῖ ἐτεκταίνετο συννομοσία κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι διὰ τῆς τυπογραφίας ἐπλαστογραφοῦντο τὰ Σουλτανικὰ φερμάνια καὶ ἐκόπτοντο κωμίσματα κίβδηλα.

Τὰ ὑπὸ τῶν γενιτζάρων κατασχεθέντα βιβλία ὑπεβλήθησαν τὴν ἐπιούσαν εἰς τὴν ἐξέτασιν δύο ἀρνησιθρήσκων Ἑλλήνων· ἐκ δὲ τοῦ βιβλίου τοῦ πατριάρχου μετεφράσθη τὸ κατὰ τοὺς Ἰησοῦίτας ἐπιλήψιμον χωρίον ἐνώπιον τοῦ μεγάλου βεζίρου καὶ τοῦ μουφτῆ Γιαγιᾶ ἐφένθη. Οὐδὲν εὐρέθη ἐν αὐτῷ τὸ πλημμελές· καίτοι δὲ ὁ βεζίρης ἐξέφρασε δισταγμούς τινας περὶ τοῦ Μεταξᾶ, ὃν τῷ παρέστησαν ὡς ἀνδρα πολεμικῶν φρονημάτων καὶ μετὰ τῶν Ῥώσων πρὸς ἐπανάστασιν συνηνοοόμενον, οἱ ἐνδοιασμοὶ ὁμῶς αὐτοῦ πρὸς μὴδὲν ἐλογίσθησαν, καὶ ὁ μουφτής ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀπεφαινετο ὅτι τὰ κατασχεθέντα βιβλία οὐδὲν περιεῖχον κατὰ τοῦ Κορανίου, καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἐπιλήψιμα, ὅτι ἀφοῦ ὁ Σουλτάνος ἐχορήγησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν τῶν δογμάτων, οὐδόπως οὔτοι ἀμαρτάνουσι καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκτιθέμενοι τὰς ἰδέας των.

Ἡ ἐλευθέριος αὐτῆ τοῦ μουφτῆ ἀπόφασις ἐματαίωσε τὰς δολοπλοκίας τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἐρύψεν αὐτοὺς εἰς τὸν βύθρον, τὸν ὅποιον δι' ἄλλους εἰργάσαντο. Ὁ ἄγγλος πρεσβευτὴς μεταβάς τὴν τρίτην ἡμέραν παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζίρῳ διεμαρτυρήθη διὰ τὰ γινόμενα, καὶ ἰδίως διὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Μεταξᾶ, μοναχοῦ φιλοπόχου, ἐξ εὐγενῶν καταγομένου καὶ ὑπικούου τῆς Ἑνετίας· ὁ δὲ βεζίρης, κατανοήσας τὸν δόλον, ἐπλήρηθῃ ὀργῆς, καὶ διέταξε παραχρῆμα τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ Μεταξᾶ καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν κατασχεθέντων, κατὰ δὲ τῶν Ἰησουϊτῶν ὡς ταραξίων τῆς κοινῆς εἰρήνης προκήλευσε διάταγμα καθ' ὃ ἐσαεὶ ἐξωρίζοντο τοῦ Τουρκικοῦ κράτους⁽¹⁾.

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία δεόντως ἐκτιμήσασα τοὺς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξιας ἀγῶνας τοῦ Μεταξᾶ προσχείμασεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον Ναυπλίας. Ὁ Νικόδημος ὁμως μὴ ἀποδεχθεὶς τὰ ἀξίωμα παρεκάλεσε τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ ἰδίως τὸν πατριαρχεῖοντα συναθλητὴν τοῦ Λούκαριν ἵνα εἰς περιωπὴν ἀνεξαρτήτου ἀρχιεπισκοπῆς ἀναδιβάσῃ τὴν πατρίδα τοῦ Κεφαλληνίαν, ἣτις τέως ἀπετέλει μετὰ τῆς Ζακύνθου ἐπίσκοπὴν ὑποκειμένην τῇ μητροπόλει Κορίνθου.

Τὴν παρᾶκλυσίν του ἀποδεξαμένη ἡ σύνοδος ἐπροβίβασε διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλίου, ἐκδοθέντος τὴν 8 Ἰουλίου 1628, εἰς ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τὴν Κεφαλληνίαν μετὰ τῆς Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης, καὶ ἐπειδὴ ὁ τότε ἐπίσκοπος Παρθένιος Δοξαράς εἶχε παραιτηθῆ, διώρισε πρῶτον ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, καὶ Ἰθάκης τὸν Νικόδημον Μεταξᾶν, συναινέσαντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαίλου τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας Βενέρου.

Παραλαβὼν τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὴν τυπογραφίαν ὁ Κεφαλλῆν ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἰσίως καταπλεύσας εἰς τὴν πατρίδα του διεκοινώσατο τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, καὶ ἐν ἀνευρημαίαις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τε τοῦ κλήρου, τῶν ἀρχῶν, καὶ τοῦ λαοῦ ὡς νόμιμος ἀρχιεπίσκοπος.

Οἱ ἄρχοντες ὁμως τῆς Ζακύνθου μετὰ δυσαρσεκείας εἶδον τὸν διορισμὸν τοῦ Μεταξᾶ, καὶ πάντα λίθον ἐκίνησαν πρὸς ματαίωσιν τῆς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας δοθείσης ἐξόχου τιμῆς εἰς τὴν ἀντίζηλον νῆσον. Ὅθεν συνέταξαν ἀναφοράς διὰ τῶν ὁποίων ἀναιδέστατα κατεσκευάσαντο τὸν Μεταξᾶν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν ἔστειλαν καὶ πρε-

(1) Π. Δάμπρου, Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι τυπογραφίας, ἐν Χρυσελλίᾳ.

σδευτάς εἰς Βενετίαν. Οἱ Κεφαλλῆνες ἅμα ἔμαθον τοῦτο συνέταξαν Ἑλλάς ἀναφοράς ἀναρωτικῆς τῶν Ζακυνθίων καὶ ἐκλέξαντες πρεσβυτὴν ἀπέστειλαν εἰς Βενετίαν, τὸν Ἰάκωβον Μεταξᾶν, συγγενὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἄνδρα εὐπόληπτον καὶ τῶν δικανικῶν ἐντριβέστατον· οὕτω δὲ διελύθη ἡ κατὰ τοῦ Νικοδήμου κατηγορία.

Ὁ Μεταξᾶς ἀπεφάσισεν ἵνα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1628 ἔλθῃ εἰς Ζάκυνθον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνειθιζομένης περιουσίας. Τότε οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες τὰ πάντα διενήργησαν κατ' αὐτοῦ, διεγείροντες τὸν λαόν, καταβοῶντες, καὶ κοπτόμενοι· ὁ λαὸς ὁμοῦ τῆς Ζακύνθου μὴ εἰσακούσας τὰς βραδουρίας ὑπεδέχθη αὐτὸν ἐνθουσιωδέστατα, καὶ ἐξελθόντα τῆς ἐκκλησίας ἔβαλλεν ἐπὶ πολυτελοῦς θρόνου καὶ ἀνευφημῶν περιήγαγεν εἰς τὴν πόλιν θριαμβευτικῶς.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ Μεταξᾶ διαδήλωσις τοῦ λαοῦ τῆς Ζακύνθου ἦτο βράσιμα κατὰ τοῦ ἀρχοντολογίου, τὸ ὁποῖον καταχρώμενον τῆς δυνάμεώς του κατεδασάζεν αὐτόν. Ὁ λαὸς περιορισθεὶς τότε εἰς τοῦτο μόνον, ἠναγκάσθη, λαβίων καὶ ἄλλας ἀφορμὰς, ἵνα μετ' οὐ πολὺ δι' ἐπαναστάσεως πολυχρονίου πατάξῃ ἀνδρικώτατα τὴν ἐπλημένην ὄφρυν τῶν ἀθλίων τούτων ἀνθρωπαριῶν⁽¹⁾. Οἱ ἄρχοντες τῆς Ζακύνθου μένεα κνόντες κατὰ τοῦ Μεταξᾶ συνέταξαν καὶ ἄλλας κατηγορητηρίους ἀναφοράς πρὸς τὴν Ἑνετικὴν γερουσίαν, ἐξαιτούμενοι ἵνα τῷ ἀπαγορευθῇ ἡ εἰς Ζάκυνθον ἔλευσις, διότι ὁ λαὸς συμπαθῶν πρὸς αὐτὸν ἠπείλει νέαν κατὰ τῶν εὐγενῶν ἐπανάστασιν⁽²⁾. Ὁ Νικόδημος τότε, ἀντὶ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ πρωτοπαπᾶ, ἐκλεγομένου ἀπολύτως ὑπὸ τῶν εὐγενῶν τῆς νήσου, καὶ τύπον ἐπέχοντος τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, διώρισεν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τὸν ἱερεῖα Νικόλαον Κοῦρσουλαν, πολυθρύλλητον ἐπὶ παιδείᾳ καὶ σεμνότητι βίου, δοὺς αὐτῷ καὶ τὸ δικαίωμα ἵνα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐποπτεύοντος ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας ἐκδίδῃ ἐκκλησιαστικὰς ἀποφάσεις, ἀδείας γάμων, ἐπιτίμια, δικάζῃ διαζύγια, εἰσπράττων καὶ τὰ προσήκοντα τῇ ἀρχιεπισκοπῇ κανονικὰ δικαιώματα. Ἄλλ' οἱ προεδρεύοντες τῆς κοινότητος Ζακύνθου σύνδικοι, εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν ἀνήκοντες, δὲν ἠθέλησαν ἢ ἀναγκασ-

(1) Βλέπε τὸ «Ρεμπλιὸν τῶν ποπολῶν τοῦ νησίου τῆς Ζακύνθου ὅπου ἔγινον » εἰς τοὺς 1628 » ἄρτι δημοσιευθὲν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνεκῶτων, καὶ μετὰ προλεγομένου ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « τὸ ἐν Ζακύνθῳ » ἀρχοντολόγιον καὶ οἱ ποπολῶροι. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Νικολάου Ἀγγελίδου 1867 ».

(2) Ἀναφορὰ Ζακυνθίων, ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ Κεφαλληνίας β.δλ. Β', φιλ. 168.

ρίσωσι τὴν ἐπιτροπιάν τοῦ Κουρσούλα, καὶ δι' ἀποφάσεως τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1631 κατήγγησαν τὸ ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ δοθὲν αὐτῷ ἀξιωμα, καὶ ἀνεγώρισαν τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγόμενον πρωτοπαπᾶν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐξασκήσει τῶν δικαιωμάτων του (1).

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία μαθοῦσα τὰ ἐν Ζακύνθῳ διαδραματιζόμενα ἐξέδοτο κατὰ Φεβρουάριον τῷ 1632 τὸ ἐξῆς πατριαρχικὸν ἐπιτίμιον (2).

« Κύριλλος ἑλεῖν Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νίας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐνυμώτατοι κληρικοὶ καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς περιφανοῦς καὶ θεοσωστοῦ ἐπαρχίας τῶν νήσων Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ἡμῖν καὶ εὐχήνη καὶ εὖλος παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἡμεῖς μὲν θέλοντες τιμῆσαι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἐπισκοπὴν οὖσαν τὸ πρότερον, εἰς ἀρχιεπισκοπὴν προσεδιάσαμεν, ἀποφῆναντες διὰ γράμματος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ὀνομάζεσθαι αὐτὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ χρηματίζοντα ἀρχιερέα ἱερώτατον Νικόδημον, τὸν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν ἀδελφὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος, καλεῖσθαι καὶ λέγεσθαι ἀρχιεπίσκοπον Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον ἢ μὴ τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὃ καὶ τοῦ ὀνόματος ὀφείλοντε μνημονεύειν, ὡς κανονικόν τε καὶ δίκαιον ἦντινα προεδίασιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἀποδιξαμένη καὶ ἡ γαληνοτάτη καὶ χριστιανικωτάτη ἀρχὴ τῶν Ἑνετῶν, ἰσθεβαιώσατο καὶ ἐκυρώσατο, ἦν καὶ ἡμεῖς μέναι βουλόμεθα διὰ παντὸς ἀμετάπτωτον καὶ ἀδιάσειστον. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐμάθομεν καὶ ἐπιστώθημεν νῦν ὃ ἐν Ζακύνθῳ εὐρισκόμενος πρωτοπαπᾶς παρὰ τῆσιν ἐκκλησιαστικῇν τὰ τῷ ἀρχιερεὶ ἀνήκοντα πράγματα μετερχόμενος, ἐναντιος φαίνεται τῷ ἱερωτάτῳ ἡμῶν ἀρχιεπισκόπῳ σὺν ἄλλοις τισὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἰδιοποιεῖται τὰ τοῦ ἀρχιερέως προνόμια, διαζευγνῶν ἀνδρόβινα, καὶ ἐπιδιδούς διαζύγια, παρέχων ἄδειαν πρὸς εὐλόγησιν συνοικισίων, καὶ ἐκφώνησιν ἀφορισμοῦ, κρίνων τὰς τυχοῦσας ἐκκλησιαστικὰς κρίσεις, ἀργῶν καὶ ἀφορίζων ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, ἀγνωῶν, ὅτι ταῦτα πάντα ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου διοικοῦνται καὶ κυβερνοῦνται, ἢ παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τοῦ τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν ἔχοντος, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἀπανταχῶ ἐπαρχίαις, ὅπερ ἄστοπον καὶ παράλογον κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς νόμους καὶ πατερικὸς κανόνας, καὶ συγγέει τοὺς πλείστους τοὺς παραλόγους αὐτοῦ ἐπιχειρήμασι, καὶ σκάνδαλον προξενεῖ τῷ γνησίῳ καὶ καθολικῷ ἡμῶν ἀρχιερεὶ εἰς τὸ ἐμπιστευθῆν αὐτῷ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ πόλιμον, τὰ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν αὐτοῦ χαρίσματα τῆς ἀρχιερωσύνης, ἱερεῶς ὄν, μετερχέσθαι βουλόμενος ὅστινος τὴν ἀστοπίαν καὶ προπίετιαν συστείλει

(1) Π. Σιώτου βίος Κουρσούλα, σελ. 18'.

(2) Ἀνεγγράφη ἐκ τῶν Libro Consiglio 40 ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ Κεφαλληνίας φῶλ. 20—21.

βουλόμενοι, και ἡμᾶς πληροφορησαί τὴν προβίβασιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ καλῶς γεγόνειαι, γράφομεν διὰ τοῦ παρόντος, γνώμη συνοδικῆ τῶν παρευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερίων και ὑπεριμένων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν και συλλειτουργῶν ἡμῶν, ἵνα τοῦ προεκδοθέντος συνοδικοῦ γράμματος περὶ τῆς προβιβάσεως τοῦ θρόνου αὐτοῦ κεκυρωμένου μέντοτος και βεβαίου, και ἀμετατρέπτου εἰς τὸν ἐξῆς ἕκαστα αἰῶνα, ἡ μὲν ἐπαρχία αὐτῆ τῆς Ζακύνθου και Κεφαλληνίας ὡς ἀπὸ ἐπισκοπῆς τιμηθεῖσα, εἴη και λέγεται ἀρχιεπισκοπῆ, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἡμετέρου συνοδικοῦ γράμματος, και κατὰ τὴν διάταξιν και βεβαίωσιν τῆς γαληνοτάτης ἀρχῆς τῶν Ἑνετῶν, μηδὲν ἄλλῃ ὑπακειμένη, εἰμὴ τῷ κατὰ καιροῦ πατριάρχει, ὡς δεδῆλωται· και ὁ ταύτης ἀρχιερεὺς ἱερωτάτος κύριος Νικόδημος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς και συλλειτουργὸς, καλεῖται και λέγεται ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου και Κεφαλληνίας, παρ' οὐδενὸς ἄλλου ἐπισκεπτόμενος ἢ παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐν πάσῃ χρείᾳ και ἀνάγκῃ ἐκκλησιαστικῇ, μνημονεύων ἐν τῇ θείᾳ ἀκολουθίᾳ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, συνάγων και καρπούμενος τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα, τῶν συνοικεσίων, τῶν διαζυγίων, και τῶν λοιπῶν συνήθων τοῦ τόπου, κρίνων και θεωρῶν πᾶσαν ἐμπόπτουσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν νομίμως και κανονικῶς, και εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαθιστῶν, και πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκτελῶν, τὰ ἀρχιερατικὰ δηλαδὴ και τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, και τὰς χειροτονίας πάσας, και ἀργῶν, και ἀφορῶν τοὺς ἀπειθοῦντας τυχόν ἱερωμένους και λαϊκοὺς. Ὁ δὲ πρωτοκαπὸς, ὁ νῦν και ὁ ἐσόμενος, τῇ τοῦ πρωτοκαπαδικίου ἐνεργείᾳ ἀρκούμενος, παύσεται πάσης ἀυθαδείας, μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχων, παρόντος και ἀπόντος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, δικαιώματα λαμβάνειν, ἢ διαζύγια δίδοιαι, ἢ ἄδειαν τῶν συνοικεσίων παρέχειν, ἢ ἐκφώνησιν ἀφορισμοῦ, ἢ κρίνειν τὰς ἐκκλησιαστικὰς κρίσεις, ἢ ἀργεῖν και ἀφορῶν τινὰ, ἢ ἄλλο τι πρᾶττειν ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας ἐπισκέψως δεόμενον, οὐδ' ἄλλως ποιῆσθαι, και ἐναντίος φαινόμενος τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει και τῇ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἑνετῶν ἐπιτεύξει και ἀρξεται πάλιν τῶν προτέρων βουλόμενος παρ' ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τὰ τῷ ἀρχιερεὶ ἀνήκοντα μετέρχεται, και καταφρονεῖ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων τε και κανόνων, αὐτὸς τε και οἱ συναινούντες αὐτῷ ἱερωμένοι και λαϊκοὶ ἀφωρισμένοι ἕστωσαν παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, και Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, και καταπραμένοι, και ἀσυγχώρητοι και ἄλυτοι μετὰ θάνατον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι και ἐν τῷ μέλλοντι, και ταῖς ἀραῖς τῶν ἀγίων τριακασίων δέκα ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, και τῶν λοιπῶν ἀγίων συνόδων ὑπεύθυνα· ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τολμήσας ἐπιχειρήσεται ἐκτελεῖσαι ἐκ τῶν προβῆθέντων, ἄκυροι και ἀνίσχυροι ἕστωσαν, και ὡς μὴ γεγονυῖαι λογίζεσθωσαν· και οἱ οἱ δι' ἐπιτήγματος τοῦ πρωτοκαπὸς ἱεραῖς ἐκκλησιαστικὸν τι ὑπόβλημα ἐκτελεῖσαι ἐπιθέσοντας, τῇ ἀργείᾳ και τῷ ἀπὸ Θεοῦ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ὑπόδικοι ἕστωσαν. Ἐπὶ γὰρ τοῦτο ἐγράφη και τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα, και ἐπεδόθη τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ζακύνθου και Κεφαλληνίας εἰς δῆλωσιν και διηγετικὴν τῆς ἐσφάλλειαν.

Ἐν ἑτα σωτηρίῳ χιλιοστῶ ἑξακκοιστοῦ τριακοστῶ δευτέρῳ, ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος ιϛ΄.

† Ὁ Ἡρακλείας Νεόφυτος † ὁ Σεβρῶν Δαυιδῆ † ὁ Σηλυβρίας Λαυρέντιος † ὁ Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννίκιος † ὁ Ἐλασσῶνος Ἰωάσαφ † ὁ Διδυμοτόχου Λαυρέντιος † ὁ Κυζίκου Παρθένιος † ὁ Ἐπιφάνιος Καισαρείας † ὁ Βιζύης Δαμασκηνός † ὁ Ραιδεστοῦ Θεοφάνης † ὁ Προικοννήσου Δαυιδῆ † ὁ Βίρνης Παρθένιος † ὁ Σωζοπόλεως Κλήμης † ὁ Τορνόδου Μακάριος † ὁ Χαλκηδόνος Νεκτάριος † ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος † ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Γαβριήλ † Νικοκαισαρίας ὁ Μικαῖριος.

Ἀφοῦ δὲ πλεον πάντα μηχανορραφία τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου ἐναυάγησεν, οἱ ἄθλιοι οὗτοι κατέφυγον εἰς τὴν ἀπεχθεστέραν τῶν προδοσιῶν, καὶ ἐπολέμησαν τὸν Μεταξᾶν μὲ τὸ ἄπλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μετεχειρίσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ Ἰησουῖται κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Δουκάρως. Ἐβρέθη ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἀπελθὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέλαβε καὶ τὸ πολυθρύλλητον τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον κατέθεσε μὲν ἐν τῇ εἰς τὸ χωρίον Μεταξάτα ἐδρευούσῃ ἀρχιεπισκοπῇ, ἀγνοοῦμεν ὅμως ἂν ἐθήκεν εἰς ἐνεργειαν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνα συγγράμματα ἀπελύθησαν ἐκ τῶν πισωτηρίων αὐτοῦ. Οἱ Ζακύνθιοι κατεμήνυσαν τὸν Μεταξᾶν εἰς τὴν Ἐνετικὴν Γερουσίαν ὡς ἐκδίδοντα βιβλία κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων. Ἀμέσως διατάχθη ὁ Ἀντώνιος Πιζάνης ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἐνεργήσας κατ' οἶκον ἔρευναν κατὰσχῆ τὸ τυπογραφεῖον, τὰ βιβλία, καὶ λοιπὰ, ὑποβάλλων περὶ πάντων λεπτομερῆ ἐκθεσίαι. Ἐκτελῶν οὗτος τὰς διαταγὰς μετέβη εἰς Μεταξάτα, καὶ εὔρεν ἐν κιβωτίοις τοῖς τυπογραφικοῖς χαρακτῆρας, διάφορα ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα σπουδαστὴς ἐξησφάλισε ⁽¹⁾. Ὁρλουόμενοι τῆς περιστάσεως οἱ συνοδεύοντες τὸν Πιζάνην Σκλαβοῦνοι διήρπασαν τὰ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ. Τὰ κατασχεθέντα βιβλία ἐστάλησαν εἰς Βενετίαν καὶ παρεδόθησαν εἰς ἄνδρας γινώσκοντας τὴν ἑλληνικὴν ἵνα τὰ μεταφράσωσι λατινιστὶ καὶ σημειώσωσιν ἂν εὔρισκόν τι ἐν αὐτοῖς τὸ ἐπιλήψιμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λογοκριταὶ ἐδείχθησαν φιλελληνικώτεροι τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου, διακηρύξαντες, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς

(1) « Aver ritrovato nel vescovato le stampe in due cassette de Lr. 400 di peso incirca l'una, una cassa et un casson di fogli stampati, et un sacco di scritture; le quali tutte furono allora riposte in un camerino et bollata la porta; et queste stampe par fossero dal medesimo illustrissimo Pisani fatte levar dal vescovato ». Ἐκθεσίαι τοῦ ἀθολογράφου Κοκταζίνη.

τὸ ἐπιλήψιμον, ἡ Δημοκρατία ἀπέλυσε τὸν Μεταξὺν τῆς κατηγορίας (17 Μαρτίου 1634) διατάξασα ἵνα τῷ ἀποδοθῶσι τὰ κατασχεθέντα⁽¹⁾:

Ἐλθὼν εἰς Βενετιαν ὁ Μεταξὰς πρὸς διάλυσιν τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν (1632) ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας εἰς διαδοχὴν Θεοφάνους Ξενακίου τοῦ Κυπρίου καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν παρμεΐνας ἐνταῦθα παρητήθη ἐν ἔτει 1635 καὶ ἐπανακάμφας εἰς τὴν πατρίδα του ἐτήρησε μόνον, ὡς καὶ πρότερον, τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Κεφαλληνίας.

Οἱ ἄρχοντες τῆς Ζακύνθου, μετὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Νικοδήμου κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον ἐπιβουλῆς προσεκάλεσαν εἰς Ζάκυνθον τὸν μητροπολίτην Κορίνθου Ἐξέκιλλ, ὅς' ὄν πρότερον ἐκκλησιαστικῶς ἐτέλει μετὰ τῆς Κεφαλληνίας ἡ νῆσος, καὶ ἐνεθρόνισαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ ἄτοπον τοῦτο μαθὼν ὁ προβλεπτής διέταξε τὸν φρούραρχον τῆς Ζακύνθου ἵνα διὰ τῆς βίας ἀποπέμψῃ τὸν σφετερισθέντα ἀλλότρια δικαιώματα Ἐξέκιλλ. Μαθὼν τὰ γινόμενα καὶ ὁ δούξ Φραγκίσκος Ἐρίτζος ἐπήνεσε τὴν διαγωγὴν τοῦ προβλεπτοῦ, καὶ διὰ διατάγματος προσέκαλε ἀπειλητικῶς τοὺς Ζακυνθίους ἵνα παύσωσι τοῦ λοιποῦ διεγείροντες ταραχάς⁽²⁾.

Τοιοῦτος γινόμενος ὁ Μεταξὰς ἀπέδωκεν τὴν 29 Μαρτίου 1646, καὶ ἐτάφη ἐν Κεραμειαῖς. Ὁ προβλεπτής τῆς Κεφαλληνίας Γερόλυμος Διππομάνος ἀναγγέλλας τὴν 31 Μαρτίου τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς τὸν προβλεπτήν Ζακύνθου εἰδοποιεῖ καὶ ὅτι πρὸς ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου ἔφθισθ ἡ 16 Ἀπριλίου 1646, ἡμέρα Κυριακή. Δέκα ἱερεῖς, καὶ ἱερομόναχοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, κατῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐψηφοφορήθησαν ὑπὸ τοῦ κλήρου ὡς ἑξῆς:

Ζακύνθιοι.

ἱερομόναχος	Ἰερόθεος Μεύζουρας	Ναι	78—	Ὅχι	132.
"	Τιμόθεος Σοπραμάσαρος	"	150—	"	60.
"	Μάρκος Μελισσηνός	"	18—	"	192.
ἱερεῖς	Ἰωάννης Ἀδούρης	"	4—	"	206.
"	Νικόλαος Κούρσουλας	"	12—	"	198.

(1) Ταῦτα πάντα ἐκτίθενται κατ' ἑκτασιν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀβογατέρου Κονταρίνη τῆς 14 Μαρτίου 1634 (ἐν τῷ ἀρχ. Κεφαλληνίας).

(2) Δουρικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Ἰωάννην Καπέλλον inquisitor Sindico et avogator in oriente, 10 Μαρτίου 1637. (ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ Κεφαλληνίας βιβλ. Β' φύλ. 175).

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῶ ἑξακκοισιῶ τριακοστῶ δευτέρῳ, ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, Ἰνδικτιώνος ιε΄.

† Ὁ Ἡρακλείας Νέοφυτος· † ὁ Σεβρῶν Δαυηλ· † ὁ Σηλυδρίας Λαυρέντιος· † ὁ Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννίκιος· † ὁ Ἐλασσῶνος Ἰωάσαφ· † ὁ Διδυμοτόχου Λαυρέντιος· † ὁ Κυζίκου Παρθένιος· † ὁ Ἐπιφάνιος Καισαρείας· † ὁ Βιζύης Δαμασκηνός· † ὁ Παιδεστοῦ Θεοφάνης· † ὁ Προκοννήσου Δαυηλ· † ὁ Βίρνης Παρθένιος· † ὁ Σωζοπόλεως Κλήμης· ὁ Τορνόδου Μακάριος· † ὁ Χαλκηδόνος Νεκτάριος· † ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος· † ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Γαβριηλ· † Νεοκαισαρείας ὁ Μιχαήριος.

Ἀφοῦ δὲ πλέον πάντα μηχανορραφία τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου ἐναυάγησεν, οἱ ἄθλιοι οὗτοι κατέρυγον εἰς τὴν ἀπεχθεστέραν τῶν προσδοσιῶν, καὶ ἐπολέμησαν τὸν Μεταξᾶν μὲ τὸ ἄπλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μετεχειρίσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ Ἰησοῦται κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Δουκάρως. Ἐβρέθη ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅτι ὁ Μεταξᾶς ἀπελθὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέλαβε καὶ τὸ πολυθρύλλητον τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον κατέθεσε μὲν ἐν τῇ εἰς τὸ χωρίον Μεταξάτα ἐδρευούσῃ ἀρχιεπισκοπῇ, ἀγνοοῦμεν ὅμως ἂν ἔθηκεν εἰς ἐνεργειαν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνα συγγράμματα ἀπελύθησαν ἐκ τῶν πιστηρίων αὐτοῦ. Οἱ Ζακύνθιοι κατεμήνυσαν τὸν Μεταξᾶν εἰς τὴν Ἐνετικὴν Γερουσίαν ὡς ἐκδίδοντα βιβλία κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων. Ἀμέσως διατάχθη ὁ Ἀντώνιος Πιζάνης ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἐνεργήσας κατ' οἶκον ἔρευαν κατάσχη τὸ τυπογραφεῖον, τὰ βιβλία, καὶ λοιπὰ, ὑποβάλλων περὶ πάντων λεπτομερῆ ἐκθεσιν. Ἐκτελὼν οὗτος τὰς διαταγὰς μετέβη εἰς Μεταξάτα, καὶ εὔρεν ἐν κιβωτίοις τοῖς τυπογραφικοῖς χαρακτῆρας, διάφορα ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα σπρηγίσας ἐξήσφάλισε ⁽¹⁾. Ὁρελούμενοι τῆς περιστάσεως οἱ συνοδεύοντες τὸν Πιζάνην Σκλαβοῦνοι διήρπασαν τὰ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ. Τὰ κατασχεθέντα βιβλία ἐστάλησαν εἰς Βενετίαν καὶ παρεδόθησαν εἰς ἄνδρας γιγνώσκοντας τὴν ἑλληνικὴν ἵνα τὰ μεταφράσωσι λατινιστὶ καὶ σημειώσωσιν ἂν εὔρισκόν τι ἐν αὐτοῖς τὸ ἐπιλήψιμον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λογοκριταὶ ἐδείχθησαν φιλελληνικώτεροι τῶν ἀρχόντων τῆς Ζακύνθου, διακηρύξαντες, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς

(1) « Aver ritrovato nel vescovato le stampe in due cassette de Lr. 400 di peso incirca l'una, una cassa et un casson di fogli stampati, et un sacco di scritture; le quali tutte furono allora riposte in un camerino et bollata la porta; et queste stampe par fossero dal medesimo illustrissimo Pisani fatte levar dal vescovato ». Ἐκθεσις τοῦ ἀθροαδῶρου Κοκταζίνη.

τὸ ἐπιλήψιμον, ἡ Δημοκρατία ἀπέλυσε τὸν Μεταξάν τῆς κατηγορίας (17 Μαρτίου 1634) διατάξασα ἵνα τῷ ἀποδοθῶσι τὰ κατασχεθέντα⁽¹⁾:

Ἐλθὼν εἰς Βενετιαν ὁ Μεταξάς πρὸς διάλυσιν τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν (1632) ἐξελίχθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας εἰς διαδοχὴν Θεοφάνους Ξενακίου τοῦ Κυπρίου καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν παραμείνας ἐνταῦθα παρητήθη ἐν ἔτει 1635 καὶ ἐπανακάμφας εἰς τὴν πατρίδα του ἐτήρησε μόνον, ὡς καὶ πρότερον, τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Κεφαλληνίας.

Οἱ ἀρχόντες τῆς Ζακύνθου, μετὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ Νικοδήμου κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον ἐπιβουλῆς προσεκάλεσαν εἰς Ζάκυνθον τὸν μητροπολίτην Κορίνθου Ἐξεκίηλ, ὅν πρότερον ἐκκλησιαστικῶς ἐτέλει μετὰ τῆς Κεφαλληνίας ἡ νῆσος, καὶ ἐνεθρόνησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ ἄτοκον τοῦτο μαθὼν ὁ προβλεπτής διέταξε τὸν φρούραρχον τῆς Ζακύνθου ἵνα διὰ τῆς βίας ἀποπέμψῃ τὸν σφετερισθέντα ἀλλότρια δικαιώματα Ἐξεκίηλ. Μαθὼν τὰ γινόμενα καὶ ὁ δούξ Φραγκίσκος Ἐρίτζος ἐπήνεσε τὴν διαγωγὴν τοῦ προβλεπτοῦ, καὶ διὰ διατάγματος προσεκάλει ἀπειλητικῶς τοὺς Ζακυνθίους ἵνα παύσωσι τοῦ λοιποῦ διεγείροντες ταραχάς⁽²⁾.

Τοιοῦτος γινόμενος ὁ Μεταξάς ἀπέβιασεν τὴν 29 Μαρτίου 1646, καὶ ἐτάφη ἐν Κεραμειαῖς. Ὁ προβλεπτής τῆς Κεφαλληνίας Γερόλιμος Διππομόνος ἀναγγείλας τὴν 31 Μαρτίου τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς τὸν προβλεπτήν Ζακύνθου εἰδοποιεῖ καὶ ὅτι πρὸς ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου ὤρισθη ἡ 16 Ἀπριλίου 1646, ἡμέρα Κυριακή. Δέκα ἱερεῖς, καὶ ἱερομόναχοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες, κατήλθον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐψηροφορήθησαν ὑπὸ τοῦ κλήρου ὡς ἐξῆς:

Ζακύνθιοι.

ἱερομόναχος	Ἰερόθεος Μεύζουρας	Ναί	78—	Ὅχι	132.
"	Τιμόθεος Σοπραμάσαρος	"	150—	"	60.
"	Μάρκος Μελισσηνός	"	18—	"	192.
ἱερεὺς	Ἰωάννης Ἀδούρης	"	4—	"	206.
"	Νικόλαος Κούρσουλας	"	12—	"	198.

(1) Ταῦτα πάντα ἐκτίθενται κατ' ἑκτασιν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀδογαδόρου Κονταρίνη τῆς 14 Μαρτίου 1634 (ἐν τῷ ἀρχ. Κεφαλληνίας).

(2) Ἀσυκτὸν διάταγμα πρὸς τὸν Ἰωάννην Καπίλλον inquisitor Sindico et avogator in oriente, 10 Μαρτίου 1637. (ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακτικῷ Κεφαλληνίας βιβλ. Β' φῶλ. 175).

Κεφαλληνός.

Ἰεραῖς	Ἄθανάσιος Πετριτζής	Και	40—	Ὅχι	170.
»	Σταμάτης Δεμοντισάντος	»	78—	»	187.
»	Σαραφείμ Ζερβός	»	67—	»	148.
»	Ἰωάννης Περισιτιάνος	»	47—	»	163.
ἱερομόναχος	Πανὰς	»	81—	»	129.

Ἐπομένως ἐξελέχθη διάδοχος τοῦ Μεταξᾶ ὁ Ζακύνθιος Σοπραμάσαρος, ἐγκριθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ὁ Νικόδημος Μεταξὰς ἦν ἐκ τῶν οὐχὶ εὐκαταφρονήτων λογίων τῆς ἐποχῆς του, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, πατριώτης ἐνθερμος, εὐφραδῆς ἱεροκήρυξ⁽¹⁾. Ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιγραφῇ, κεχαραγμένη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ εἰς Μεταξάτα Ἐπισκοπικοῦ, μνημονεύονται ἐν συνόψει αἱ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐκκλησίας γενναῖαι πράξεις τοῦ ἀνδρός.

«Εἰ θάλας γῶναί, ὡ φίλε παροδίτα, πῶς μὲν ὑπῆρχεν αὐτῇ ἡ ἐπαρχία Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε καὶ Ἰθάκης, τοῦτο πρῶτον γίνωσκε ἀναμφιβόλως ἦν μὲν ἑκαπταὶ ἐπίσκοποι τοῖς Νήσοις, καθέδραν δὲ εἶχον τὴν αὐτοῦ οἰκίαν. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ ἐνενηκωστῶ πρώτῳ τῷ χιλιοστῷ κεντηκωτῷ ἔτει γέγονεν ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε Ἰθάκης καὶ τῶν Στροφάδων Νικόδημος τοῦνομα ὁ Μεταξὰς, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἤγειρε κοινὴν καθέδραν τὸν ναὸν τοῦτον, ὃν ὄρεε ἡρμοσμένον ἄλλος δὲ Νικόδημος, τοῦ προτέρου ἀνεψιὸς ὑπάρχων τοῦ πατραδίδου, ἀμπιστευθεὶς τὴν ποιμαντικὴν βέβδον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει καὶ εικοστῷ ὀγδόῳ τῷ σωτηρίῳ, θείῳ ζήλῳ κινηθεὶς, ὡς καὶ ὁ πρῶτος, προσανήγειρε πᾶν ὄσα βλάπαις κληνὸν ὁ γεγονὼς φεῦ! μετὰ ταῦτα ἀθρόως σεισμός μέγας τε καὶ φοβερός τοῖς πᾶσι, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει καὶ τριακοστῷ ἔκτῳ τῷ σωτηρίῳ τῇ τριακοστῇ μηνὸς τοῦ Σεπτεμβρίου, διαφθείρας ἅπαντας ναοὺς καὶ οἴκους, συνδιέφθειρε καὶ ταύτην τὴν καθέδραν· ἀλλ' ὁ προρρηθεὶς Νικόδημος ὁ νέος ἐμπνευσθεὶς ἔρωτι τῆς πατρίδος, προσέτι ἐκδομήμας πάλιν τὰ τείχη, νεοκαίησας πάσας τὰς κατοικήσεις· οὗτος οὖν δεξάμενος τὴν προστασίαν, χειροτονηθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ ὀνομασθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε Ἰθάκης, προσέτι ἀνεβίβασε τὴν ἐπαρχίαν εἰς παμμέγιστον ποιμνὴν τε καὶ ἀξίαν· εὐρὼν γὰρ ταύτην ἐπισκοπὴν μὲν οὖσαν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἤγαγε, τῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῇ σφραγίδι τῆς Ἀριστοκρατίας τὸ βίβαιον ἀληφώς· δες πολλὰ παθῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας οὐδένος ἐπίθετο κλοῦτον ἢ μόχθου, οὐδὲ τὰς καταδρομὰς τῶν ἐναντίων ἐφοβήθη κώποσε, ἢ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ πάντα σκύδαλα νομίσεως τάδε, πρὸς ἐκείνη ἀπέβλεπε τὰ τῆς πατρίδος, ἵνα μὴ τι στερηθῇ τῶν προ-

(1) « La sua sacra eloquenza, e la gentilezza del suo portamento gli ottenero la benevolenza di quel beatissimo patriarca Cirillo . . . . . (Lobardo, Storia) ».

νομίω· τούτων ἕνεκα ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν· κακεῖ μὲν οὖνε το γένος τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Μιγάλου Γεωργίου τούτων ἐφήρισαν πάσαις ταῖς ψήφοις καὶ προανεκέρυξαν μητροπολίτην Φειλαδελφείας καὶ αὐτῆς τῆς Ἑνετίας· καὶ τρία ἔτη μείνας ἐκεῖ ποιμαίνων, πάλιν ἐμνήσθη τῆς φιλάτης πατρίδος, καὶ βίβλας δόξαν ἐκαίθε καὶ ἀξίας χαίρειν, παρητήσατο ἐκεῖνον τὸν θρόνον καὶ ἐνηγκαλίσατο τούτον.

Ἐγράφη κατὰ τὸ 1662 τὸ Σωτήριον·.

Ὁ Μεταξὺς πρεπόντως κατατάσσεται μεταξὺ τῶν τότε πρωτεύοντων λογίων, ἐκδοὺς τ' ἀνωτέρω καὶ συγγράφας θεολογικά τινα ποιημάτια καὶ λόγους μὴ περιωθέντας, πρὸς δὲ καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν δύο γεγραμμένα ἐκ Δουδίνου ἐν ἔτει 1624, διεμνημονεύθησαν ἀνωτέρω.

Εὐθύμιος Ἀντιοχείας.

Ἐγεννήθη ἐν Ἐπιφάνειᾳ περὶ τὸ 1586. Κομιδῆ νέος ἀπορραπισθεὶς τοῦ πατρὸς, καὶ μεγάλην ἔφεσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὸν μοναστικὸν βίον ἔχων, ἔφηθος γινόμενος ἐπεσκέφθη τὴν Παλαιστίνην καὶ προσκυήσας τοὺς ἀγίους τόπους ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα. Παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του ἐπανήλθεν εἰς Ἐπιφάνειαν καὶ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐφέλικτος διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς διαγωγῆς τὴν ἀγάπην πάντων· ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Συμῶν τὸν ἐχειροτόνησεν ἱερέα· οἱ δὲ συμπολιταὶ αὐτοῦ τὸν ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἐν Χαλεπίῳ Ὀθωμανὸν διοικητὴν, ἵνα ἐξαιτηθῆ ἀνακούφισιν ἀπὸ τῆς καταπιεστικῆς φορολογίας κατ' εὐχὴν ἐκπληρώσας τὴν ἐποστολὴν του παρέμεινεν ἐνταῦθα διδάσκων ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ προτρέπων πάντας εἰς τὴν τῶν καλῶν ἔργων ἐξάσκησιν. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐχόρευσεν ἡ μητρόπολις Βεβρόιας (Χαλεπίου), οἱ κάτοικοι θελχθέντες ἐκ τῆς εὐγλωττίας καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου του προσήνεγκον αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ συμπαραλαβόντες μετέβησαν πρὸς τὸν ἐν Δαμασκῷ ἐδρεύοντα πατριάρχην Ἀντιοχείας διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς· ὁ τότε πατριάρχης Ἀθανάσιος Γ' προθύμως ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν ἐχειροτόνησε μητροπολίτην τῆς κατὰ Συρίαν Βεβρόιας τὸν Εὐθύμιον, μετανομασθέντα Μελέτιον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου Γ' κοινῇ ψήφῳ προεδιβάσθη πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ Μελέτιος, ἀναλαβὼν τὸ πρῶτον βαπτιστικὸν του ὄνομα Εὐθύμιος, καὶ τρίτος μὲν ἐν τοῖς ὁμωνύμοις, ἑκατοστὸς δὲ τεσσαρακοστὸς ἑβδομος ἐν τῇ σειρά τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καταλεγόμενος.

Θεαρέστως ποιμάνας ἐπὶ δύο ἔτη (1629—31) τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ὁ Εὐθύμιος, ἀπεβίωσε, ψηφίσας πρὸ τοῦ θανάτου διάδοχον τὸν παρ' αὐτῷ ἱερομόναχον Μελέτιον τὸν Χίον.

Ὁ Εὐθύμιος ἦν εἰς ἄκρον ἐνάρετος, φιλελεῆμων, καὶ πολυμαθής· Κατὰ τὸν μαθητὴν τοῦ Μακάριον μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ ἀραβικὸν τὸ Κοντάκιον τῆς Θείας Λειτουργίας, τὸ Εὐχολόγιον, τὸ Ὁρολόγιον, τὰ Συναξάρια, καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία (1).

Μακάριος Ἀντιοχείας.

Ἐγεννήθη ἐν Χαλεπίῳ καὶ ἐκαλεῖτο Μελέτιος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Νυμφευθεὶς ἐτεκνοποίησε, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς συμβίας του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, προχειρισθεὶς ὕστερον μητροπολίτης τῆς κατὰ Συρίαν Βεβρόσιας. Ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1641 Εὐθυμίου τοῦ Δ' προεδιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀντιοχείας ὁ Μελέτιος, μετονομασθεὶς Μακάριος Γ'. Εὐρὼν τὸν θρόνον βεδαρυμένον μὲ χρέος δυσσοικονόμητον, ἕνεκα προηγουμένων καταδρομῶν καὶ ζημιῶν, ἀπεφάσισεν ἵνα περιοδεύσῃ πρὸς ζήτησιν βοήθειας εἰς ἀνακούφισιν αὐτοῦ. Ὅθεν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς Μολδοβλαχίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῆς Πολωνίας καὶ Μικρᾶς Ῥωσίας μετέβη εἰς Μόσχαν τῷ 1652, καὶ ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλεξίου Μιχάλοβιτς, συνδραμόντος γενναίως εἰς βοήθειαν τῶν τοῦ πατριαρχείου ἀναγκῶν. Ἐπανακάμφας εἰς τὴν ἔδραν του καὶ διὰ τῶν περισυναχθέντων βοηθημάτων ἀνακούφισας τὸν θρόνον, προσετέθη ἐν ἔτει 1666 ὑπὸ τοῦ ἀνω ἡγεμόνος εἰς Μόσχαν αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι πατριάρχαι καὶ ἐπίσκοποι, ὅπως κρίνωσι τὸν πατριάρχην Ῥωσίας Νίκωνα. Ἐλθὼν εἰς Βυζάντιον, κατὰ συνοδικὴν γνώμην ἀπεφασίσθη ἵν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖ ὁ Μακάριος καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Παΐσιος. Ὅθεν ἀπάραντες διὰ ξηρᾶς, διὰ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ τῆς Ἀντιοχείας θρόνου Θεοδοσιοπόλεως, Γεωργίας, καὶ Ἀστραχανίου ἤλθον εἰς Ῥωσίαν καὶ δικάσαντες τὸν Νίκωνα ἐκπτωτον τῆς πατριαρχείας ἐκήρυξαν. Ἐπανελθὼν ὁ Μακάριος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης εἰς Ῥωσίαν περιοδείας ἀπέτισε καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ θρόνου χρέος, πῦτρέπισε καὶ ἐκαλλώπισε τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, ἀνήγειρε τὸ πατριαρχικὸν οἰκημα, καὶ ἄλλα καλὰ ἐποίησε. Πατριαρχεύσας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα ἑπτὰ (1641—88), ἀπεβίωσε δηλητηριασθεὶς (2).

(1) Μακάριου, Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχουσάντων.—Κωνσταντίνου τοῦ ἐπιθ. Συναίου, Κατάλογος τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας. (2) Αὐτόθ.

Ὁ Μακάριος ἦν ἐκ τῶν καλῶς ἐπὶ παιδείᾳ συγκεροτημένων, καὶ συνέγραψε — Καταγραφὴν τῶν κατὰ καιροῦς ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχευσάντων, ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, πρώτου αὐτῆς ἱεράρχου. (Τὸ πρωτότυπον ἐγράφη ἀραβιστί, ὅθεν μετέφερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὁ ἱερεὺς Μιχαὴλ Πιρέκ, προσθεὶς καὶ ἐξακολουθήσων):

Κατὰ τὸν ἄνω Πιρέκ ὁ Μακάριος « εἰς τὴν πρώτην ἀποδημίαν του » (εἰς Ῥωσίαν) ἔγραψε πέντε βιβλία, καὶ εἰς τὴν δευτέραν δέκα, « τὰ ὅποια δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀραβικὴν διάλεκτον, ἀλλ' αὐτοὺς τὰ » μετέφρασεν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, γνωστὰ σήμερον παρὰ τοῖς Ἀραβί, « καὶ λίαν ἐπωφελεῖ ». (Ὅποια δ' εἶνε αἱ μεταφράσεις αὐταὶ τοῦ Μακαρίου ἀγνοῶ).

Πρὸς τούτοις ὁ Μακάριος περιέγραψε τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως καὶ τὸν βίον τοῦ πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας Νίκωνος (1).

Λεονάρδος Φιλαράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Φιλαράν. Παιδευθεὶς ὁ Λεονάρδος ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ κατετάχθη τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικοῦ Φροντιστηρίου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διέτριβεν ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Καθολικισμοῦ, ὡς πρέσβυς Ἐρβίκου Δ' βασιλέως τῆς Γαλλίας, Κάρολος ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ, ἰσχυριζόμενος κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, ὡς κατιῶν ἀπόγονος τοῦ αυτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Γραιβοῦ. Σχετισθεὶς μετὰ τοῦ Φιλαρά καὶ ἄλλων ἐν Ῥώμῃ παρεπιδημούντων Ἑλλήνων, ἐξηγήθη τὰ ὄνειρά του καὶ ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν αὐτῶν εἰς ἐπανάκτησιν τῶν λεγομένων δικαιωμάτων του. Μεγάλαι κατεβλήθησαν ἐνέργειαι· κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἐν Ἑλλάδι συμμετέσχον τῆς συνωμοσίας· συνελεύσεις τῶν ἐπισκόπων καὶ ὀπλαρχηγῶν συνεκροτήθησαν ἐν Ἠπείρῃ, Αἰτωλίᾳ, καὶ Πελοποννήσῳ, καὶ πάντες ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μεσσίου, ὃν καὶ *Κωνστατίνου Παλαιολόγου* προσηγόρευσαν.

Ἡ αὐτὴ τῆς Ῥώμης διοῶσα, ὅτι ἦτο κατ'ἀλληλος ὄρα πρὸς πραγματοποιοῦν τῶν προαιωνίων σχεδίων της, παρενόβαλεν ἐμπόδια εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Νεβέρ διοργανιζομένης νέας σταυροφο-

(1) Ἱστορία τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας, μεταφραθεῖσα ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ ὑπὸ Θ. Βελλιάνου. Ἐν Ἀθήναις, 1851. σελ. 236.

ρίας. Ὁ δούξ διατρίβων τότε εἰς Γαλλίαν ἀνέθηκεν ἐπισήμως εἰς τὸν Φιλαρὰν τὴν ἐντολὴν πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Πάπα παρεμβαλλομένων δυσχερειῶν. Μετὰ πολλὰς ἐνεργείας τοῦ Λεονάρδου ὁ πάπας συνήνεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς νέας ταύτης σταυροφορίας ἐπὶ τῷ ὄρει, ἵνα οἱ ἐλευθερωθησόμενοι ὑποσχεθῶσιν ἐπισήμως, ὅτι ἤθελον ἀσπασθῆ τὸ δυτικὸν δόγμα. Ὁ ὄρος οὗτος, ἐξ ἀνάγκης παραδεχθεὶς, ἐτέθη εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῶν Ἑλλήνων συμφωνητικόν. Ἄμα ὁ πάπας ἔπαυσε παρεμβάλλον ἐμπόδια, γενικὸς ἐνθουσιασμὸς κατέλαβε τοὺς τυχοδιώκτας ἰκπύτας τῆς Δύσεως, οἵτινες σωρηδὸν κατετάσσοντο εἰς τὰ διοργανιζόμενα τάγματα καὶ τὰ ἐξοπλιζόμενα πέντε πλοῖα. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη ἐνηργήθη μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὡς εὐφυῶς παρετήρησεν ὁ K. Blanchet, καὶ ὁ νέος Κωνσταντῖνος πομπῶς ἐν ταῖς αἰθούσαις διακηρύττων τοὺς τίτλους αὐτοῦ, εἰς οὐδὲν ἀνδρικὸν μέτρον πρόβη· ἐπὶ τέλους δὲ εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἀδρανείας, πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰ πέντε πλοῖα τοῦ δουκὸς, καὶ οἱ Ἕλληνες μάτην ἄχρι τοῦδε περιμένουσι τὴν ἔλευσιν τοῦ λαμπροῦ Μεσοῖ· υ' (').

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς σχεδιασθείσης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Φιλαρὰς μετέβη εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὑπουργοῦ Ῥισχειλιέ, ὅστις στενωῶς τὸν συνέστησεν εἰς τὸν δούκα τῆς Πάρμας Ὀδοάρδον Φαρνεζίον· τοῦτον δ' ἀκολουθήσας ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1640, ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ δουκὸς διενέξεως, ἀπεστάλη ὁ Λεονάρδος ὑπὸ τοῦ Φαρνεζίου εἰς Παρισίους πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Τότε δὲ συνέταξεν ἑλληνιστὶ ὠδὴν εἰς τὴν Σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, στεφανωθείσαν ὑπὸ τῆς ἐν Ῥουένῃ Ἀκαδημίας, καὶ εὐγνωμονῶν προσεφώνησεν αὐτὴν εἰς τὸν προστάτην του. Ἐπιστρέψας εἰς Πάρμαν, ὅπως προφορικῶς συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δουκὸς διὰ τὴν συνομολογηθησομένην εἰρήνην, ἐνεπιστεῦθη τὸ χειρόγραφον τῆς ὠδῆς εἰς τὸν τότε ἐν Γαλλίᾳ διατρίβοντα Κύριλλον τὸν Χιον, μεθ' οὗ δεσμὸς στενωτάτης φιλίας τὸν συνέδειεν. Οὗτος ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1644 τὸ ποίημα τοῦ Φιλαρᾶ, μετ' ἐπιστολῆς προσφωνητικῆς πρὸς τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥουένης Φραγκίσκον τὸν Ἀρλαίον « ὁ ὑψηλότατος δούξ, λέγει ὁ Κύριλλος, τρέφων ἀείπο- » τε ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὡς πάντες γνωρίζουσιν, αἰσθήματα φιλικώτα- » τα, καὶ θέλων ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς τοῦ πολέμου, με-

(') Buchon, Nouvelles Recherches, 39me I, σελ. 251

• τεκαλέσαστο τὸν παρὰ τῆ Αὐλῆ τῆς Α. Μεγαλειότητος ἀπεσταλ-
 • μένον του, ἐντιμότητον Λεονάρδον Φιλαράν, ἵνα μάρτυς αὐτόπτης
 • τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων γενόμενος, δυνηθῆ ἑπανακάμπτων νὰ χορη-
 • γήσῃ εἰδήσεις ἀσφαλεῖς εἰς τὴν συγκροτηθεσομένην περὶ τῆς εἰρήνης
 • σύνοδον •.

Ὁ Φιλαράς, τὸν ὅποιον οἱ Γάλλοι ἐκάλουν Villars, καὶ Billare, ἐγκατέλειπεν ἀναχωρῶν εἰς τὸν Κύριλλον, ἐκτὸς τῆς ἀνω ὁδοῦ, καὶ ἄλλα χειρόγραφα ποιήματά του. Προηγουμένης δὲ διαμένων εἰς Παρι- σίους, ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1633 ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν μετά- φρασιν τοῦ ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Ῥοβέρτου Βελλαρμίνου, κελεύσει τοῦ πάπα Κλήμεντος Η', ἰταλιστὶ συνταχθέντος συγγράμματος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Declarazione più copiosa della Doctrina Christiana*. Ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλαρά γενομένη μετάφρασις προσεφωνήθη εἰς τὸν προσ- τάτην του καρδινάλιον Ῥισχειλιᾶ, τὸν διάσημον πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐγένετο *juxta ritum orientalis ecclesiae*.

Ἐκ Παρισίων ὁ περιφανὴς Ἀθηναῖος μετέβη εἰς διάφορα τῆς Εὐ- ρώπης μέρη, σχετισθεὶς μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ συνεδέθη διὰ μεγάλης φιλίας πρὸς τὸν μέγαν ποιητὴν Μίλτωνα, μεθ' οὗ διετήρησε συχνὴν ἀλληλογραφίαν. Σώζονται δύο ἐπιστολαὶ τούτου πρὸς τὸν Φιλαράν λατινιστὶ γεγραμμέναι, ἐν αἷς ὁ ἄομματος τῆς Ἀλ- βιάνης Ὁμηρος θρηνῶν ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασι τῆς Ἑλλάδος στενα- ζούσης ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν, γράφει περὶ πολλῶν ἄλλων σπου- δαίων πρὸς τὸν φίλτατόν του Φιλαράν. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐξεδόθησαν ἐν πρώτοις ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1651 (1), ἀνατυπωθεῖσαι ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τοῦ Γάλλου Chardon De la Rochette.

Ἐν Παρισίοις διατρίβων ὁ Λεονάρδος διωρίσθη βιβλιοθηκᾶριος τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῆ καὶ παραλάβῃ τὴν θέσιν του. Πάσχων ἐκ λιθιάσεως ὑπέστη κυστεοτομήν, καὶ μετὰ τὴν ἐγγείρισιν ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1673 (2).

Ὁ περιηγητὴς Κορνήλιος Μάγνος γράφων ἐξ Ἀθηνῶν τὴν 15 Δε- καμβρίου 1674 πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἀκιαγιόλην λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Λεονάρδου. « Ἦκμασεν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ Ἀθηναῖός τις, ὅστις » διὰ τῆς μεγάλης παιδείας του διέπρεψε μαγάλως ἐν Εὐρώπῃ. Τὸν

(1) *Populus Anglicanus*. Londino 1651.

(2) Chardon de la Rochette, *Mélanges de Critique*, tom. II. Paris 1812.

» εἶδον εἰς Βενετίαν ἐκπληροῦντα τὴν τελευταίαν ἀποστολὴν τοῦ ἀπὸ
 » μέρους τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας. Κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ
 » τῶν πεπαιδευμένων, διὰ τὴν γνώσιν τῆς ἑλληνικῆς, καὶ τὴν βα-
 » θείαν μελέτην τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Ἐπληροφορήθη ἐνταῦθα
 » τὸν θάνατόν του. Ἀνεζήτησα τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, περιέχουσαν
 » πολλὰ σπάνια καὶ τῆς ἐκλογῆς. Ἰδίως δ' ἐρρόντισα περὶ τῶν χει-
 » ρογράφων τοῦ ἀφορώντων, ὡς γνωρίζω, τὴν ὑπουργίαν τοῦ καρδι-
 » ναλίου Ῥισχελιέ' πλὴν ἔμαθον, ὅτι ἀναχωρήσας ἐξ Ἰταλίας, καὶ
 » μὴ ἔχων τ' ἀπαιτούμενα ἐξοδα, ἠναγκάσθη ἵνα τὰ πωλήσῃ. Εἶρον
 » ἐν τούτοις δύο τόμους τοῦ Γεωγραφικοῦ Ἄτλαντος. Εἰς μόνος ἀνε-
 » ψιός του ἐξ ἀδελφοῦ σώζεται ἐνταῦθα, ὀκταέτης τὴν ἡλικίαν, ἡμῶ-
 » νυμος τῷ θεῷ, πνευματώδης . . . »

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων τοῦ Μακεδόνος
 Κουττουνίου, ὁ ἐκδότης ἀναφέρει (σελ. 91), ὅτι τῷ ἐστάλησαν ἐκ
 Ῥώμης τὴν 15 Νοεμβρίου 1652 τρία φύλλα τυπωθέντα ἐν Παρισίοις.
 Ἐπὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἦτο ἡ εἰκὼν τοῦ Φιλαρᾶ μετὰ τῆς ἐπιγρα-
 φῆς, « Λεονάρδος Φιλαρᾶς, υἱὸς Ἰωάννου, Ἀθηναῖος ». Εἰς τὸ δεύτερον,
 πεζὸν ἐγκώμιον ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπερ ὁ Κουττούνιος μετέφερεν εἰς ἑλλη-
 νικοὺς καὶ λατινικοὺς στίχους, καὶ ἱερογλυφικόν τι σύμπλεγμα ἀρκετὰ
 περιέργον, ἐν μέσῳ τοῦ ὀποῦ μονοκοκκυδία ἐξ ὧν τῶν γραμμάτων
 τοῦ ὀνόματος τοῦ Φιλαρᾶ. Τέλος δὲ τὸ τρίτον φύλλον, περιέχει τὸ αὐτὸ
 σύμπλεγμα ἔχον οὕτως ἐν τῷ μέσῳ κρᾶνος μετὰ μεγάλου πτερωτοῦ
 λόφου, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὀποῦ ἡ γλαυξ ἀντωπός· δεξιόθεν δὲ καὶ
 ἀριστερόθεν δύο εἰλαῖαι κορυφοτόμητοι, καὶ δι' ἐνὸς κλάδου ἀνω χωροῦσαι,
 καὶ κατωτέρω ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀλέκτωρ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵππος θαλάσσιος.
 Εἰς τὸ σύμβολον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν κρύκειον, ἡ σύριγξ τοῦ
 Πανός, σημαῖαι, τρίαῖνα, πυροδόλον, καὶ κάτω τοῦ κρᾶνος τὸ ἐν
 λόγῳ μονόγραμμα τοῦ Φιλαρᾶ. Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον εὑρίθαι ἐπί-
 γραμμα τοῦ Λεονάρδου ἐν ἀπλοῆ ἑλληνικῇ διαλέκτῳ εἰς τὴν μητέρα του,
 καὶ τὸ ἐξῆς λατινιστὶ ἵνα τεθῆ κάτωθι τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνης.

Nobilis huic fausto dedit omine tellus
 Attica ; doctrinam Roma secunda parens.
 Quem, varias postquam placuit cognoscere gentes,
 Grata suo retinet Gallia nostra sinu.

Ὁ Κουττούνιος ἐποίησε τρία ἐγκωμιαστικὰ ἐπιγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ φίλου τοῦ.
 Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ Φιλαρᾶς. Vir vere illustris et ad priscam illam
 suorum gloriam adspirans.

Συγγράμματα.

—'Ὀδὴ εἰς τὴν Ἀναμάρτητον Σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, μετὰ τικῶν ἄλλων ἐπιγραμμάτων. Ἐν Παρισίαις 1644. (Ἀνετυπώθη πολλῶς ἐλληνιστί, λατινιστί, καὶ γαλλιστί μεταφρασθεῖσα, μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κυρίλλου καὶ τεμαχίου δεκαεξαδικῶν στίχων, ἐν οἷς ὁ Φιλαρῆς εὐχαριστεῖ τὸν Φρ. Ἀρλίσιον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστολὴν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ βραβείου, ἐν Recueil des pièces lues dans les séances publiques de l'Academie établie à Rouen, sous le titre de l'Immaculée Conception, pour les années 1771—84. Rouen 1784).

—Διδασκαλία χριστιανικῆ ἐξηγημένη ἄλλοτε εἰς κοινὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, καὶ τώρα γυρισμένη εἰς λατινικὴν φράσιν ἀπὸ τὸν Α. Β. τὸν Ἀθηναῖον. Lutetiae 1633.

—Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς ὑπουργίας Ῥισχειλί.

—Γεωγραφικὸς Ἄσλας.

—Διάφοροι λόγοι ἐλληνιστί, λατινιστί, καὶ γαλλιστί (!).

—Anecdota Anthologiae Graecae. (Ὁ Φιλαρῆς συνημολόγησεν ὄραϊζον συλλογὴν ἐλληνικῶν ἐπιγραμμάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς νῦν ἐκδοθείσας Ἀνθολογίας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Συλλογῆς ταύτης εὕρηται ὁ ἐξῆς λογογράφος περὶ τοῦ ὀνόματός του, συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

Θῆρ κεφαλὴν τελίῳ βλοσυρώτατος ὕπνον εἴζω

Ἥτορι· κἄν μηροῖς εὐκνοον ἔνθος ἔχω.

Τῶνδε διατροχάσκα μεσαίτατος ὕδος εἶοι

Ἵδασιν ἱμίσιγων Θύμβριδος ἀνάου·

Ἐνθεν Ἔρωσ περών, πολυκαμπία τόξα τανύσας,

Πῆξεν ἐμοὶ πυρίπνοος οἶα βίλεμενα πόδας.

Καὶ κάτω ἡ ἐξήγησις αὐτῆ τοῦ λογογράφου·

Δίω, Ὀναρ, Νάρδος, Νἄρ, Ἔρωσ.

Ἐν σελίδι 126 τοῦ χειρογράφου εὕρηται « Λιονάρδου Φιλαρᾶ Ἀθηναίου ἐπιγράμματα ». Τὸ πρῶτόν ἐστιν ὁ ἄνω λογογράφος· τὸ β'. ἐγκώμιον εἰς τὸν δοῦκα Ῥισχειλί μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως· τὸ γ'. ὑπὲρ τοῦ Γιλβέρτου Gaulmin, ἰδὲ τῶν σοφωτέρων τῆς Γαλλίας· τὸ δ'. ἐρωτικόν, ἢ φιλικόν εἰς θοῦρμα· τὸ ε'. ἐπιτύμβιον εἰς τὸν φίλον του Δομεισιανόν· τὸ ς'. ἡ'ικόν· τὸ ζ'. ἐξήγησις τοῦ Πυθαγορικοῦ τριγώνου· τὸ η'. μετάφρασις στίχων τοῦ Σενέκα· τὸ θ'. μετάφρασις τοῦ Βίβλα. Ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περιέχονται καὶ ἑννέα συμνητικώτατοι στίχοι εἰς μνημόσυνον τοῦ συμπατριώτου του Ἰωάννου Δομεισιανοῦ, ἀποθανόντος ἐν Παρισίαις μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἐπάνοδόν του, καὶ ἄλλα λατινικὰ καὶ ἐλληνικὰ ἐπιγράμματα) (!).

Διονύσιος Κατηλιανός.

Ἱερομόναχος ἐκ Ζακύνθου. ἐφημερεύων τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ τοῦ

(!) Μνημονεύονται ὑπὸ Ἀλεξίου Γραβενίγου ἐν Καταλόγῳ Μαρκανθῆς.

(2) Βλέπε Chardon De la Rochette, Melanges.

ἀγίου Γεωργίου, προεχειρίσθη, μετὰ τὸν θάνατον Μαξίμου τοῦ Μαργουρίου, ἐπίσκοπος Κυθήρων· δὲν ἐδέχθη ὁμοῦ τὸ ἀξίωμα, ἀποτραπείς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας, ἀξιοῦντος ἐποπτεῖαν τῆς νήσου ἐκείνης· ὕστερον ὁμοῦ ἐνεκαθιδρύθη, διότι ἐπίσκοπος Κυθήρων τιτλοφορεῖται τοῦλάχιστον εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς τοῦ Δαιμονογιάννη, Ναθαναὴλ Γράσσου, Ἱεραμίου Ζαγκαρέλου, Γαβριὴλ Ῥοδίτου, καὶ Μάρκου Μορεζήνου (1614—6).

Τοῦ Κατλιανοῦ σῶζονται ἐπιστολαὶ πρὸς Ἑμμανουὴλ Βλαστὸν, Δανιὴλ Φασουλὸν, Παχώμιον Δοξαράν, Κωνσταντῖνον Λούκαριν, Λεόντιον τὸν Κύπριον, Γεώργιον Δουκάτορα, Νικόδημον Μεταξάν, Λαυρέντιον Μαρῖνον, Διονύσιον Σιγοῦρον, πρὸς τὸν πρωτοψάλτην Καλαμάτας, Ἱερώνυμον Δίταρχον, καὶ Ἰωάννην Σιληγάρδον τὸν Ρεθύμιον, ἐξ Ἑνετίας χρονολογούμεναι 1588—1619. Πρὸς τοῦτον δ' ἀποτείνονται ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ Βλαστοῦ, Μαξίμου ἀρχιδιακόνου Ἀλεξανδρείας, Γερασίου ἱερομονάχου, ἃ Κωνσταντινοῦ Λουκάρεως τρεῖς, δημοσιευθεῖσαι ἄκασαι ὑπὸ Δαμίου. (*Deliciae Eruditorum. Flor.* 1710).

Χριστόφορος Ἄγγελος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἕνακα τῆς ἀπανήρωπου τῶν Τούρκων τυραννίας· φυγὼν ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐνθα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διέτριψε, διδάξας ἐν μὲν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Κανταβριγίας ἀπὸ τοῦ 1608—10, ἐν δὲ τῷ πανεπιστημίῳ Ὁξωνίας ἀπὸ τοῦ 1610—12. Ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἀγγλικῆς, καὶ τετριμμένος περὶ τὴν θεολογίαν. Ὁ Παπαδόπουλος Κομνηνὸς ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Πελοποννησίου τούτου, ὃν λέγει ἀσπασθέντα τὸν καλθινισμόν. (*Praenot. Mystag* σελ. 384, 397, καὶ 405).

Συγγράμματα.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Κανταβριγίᾳ 1619. (ἀνετυπώθη ἔμετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν Λευφίᾳ 1671 ὑπὸ Γεωργίου Φεχλαβίου).

— *Angeli Christophori status et ritus ecclesiae Graecae. Francof.* 155. ἑλληνολατινιστί.

— *De suis tribulationibus.*

— *Explicatio Symboli.*

— *Explicatio Sacrorum mysterium.*

— *Encomium Angliae et Anglorum. Londini.* ἑλληνολατινιστί.

— *De apostasia ecclesiae et homine peccatore. Londini 1614.* ἑλληνολατινιστί (1).

(1) Fabricii, *Bibliotheca Graeca*, XI.

Ἀλέξανδρος Χαρωνιάδης.

Κρῆς ιερομόναχος· εὔρηται τούτου ἐπιστολὴ πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον, ἀρχομένη καὶ τελευτῶσα διὰ τῶν διστίχων τούτων.

Παῖς σὸς Ἀλέξανδρος Γαβριήλω τυτθὸν ἰάλλει
Γράμμα τόδ' ἀρχιερεῦ, Κρῆς ὁ Χαρωνιάδης.

Χίλια εἴθ' ἑκατὸν λυκαβάντων κύκλα παρήλθε
καὶ τρία, μὴν ἕννατος εἰκοσιῆ φαίων.

Συνίθετο ποίημα ὑπὲρ τοῦ Μητροπολίτου Κονταρήνου, ὡς ὁ ἴδιος λέγει ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ. « Ἴσως δὲ καὶ ἀποδημοῦντι τῷ ἡμετέρῳ μητροπολίτῃ τῷ » περιφανεστάτῳ Κονταρήνῳ συναποδημήσω· ὅς γε οὕτω φιλοστόργως πρὸς » με δεικνύεται, ὥστε με καὶ τοῖς γνησιωτάτοις αὐτοῦ ἐγκρίνει· ἐγὼ δὲ εἰς » αὐτὸν πολιμὰ τι ἄττα τούτου χάριν ἐξύφανα, ὅς ἔχω δώροις τηλικούτων » ἤρωα ἀποσεμνόνων, ὧν δὴ καὶ αὐτὸς ἔση ποτὲ καὶ βασιανστής καὶ ἐπα- » νορθωτῆς ἀκριβοῦστατος ».

Φραγκίσκος Κόκκος.

Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ, καὶ σπουδάζας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικὸν γυμνάσιον ἐπανεστρέψεν εἰς τὴν πατρίδα του· κἀκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάς μετήρχετο τὸν διδάσκαλον, ἔχων καὶ θέσιν τινα ἐν τῷ πατριαρχείῳ.

Σώζονται τοῦ Κόκκου διάφοροι ἐπιστολαί· τέσσαρες πρὸς Διονύσιον Ἡρακλείας (1604—5), καὶ ἀνὰ μία πρὸς Γαβριὴλ Σεβήρον, Ἰωάννην Ματθαῖον τ' Ἰν Βουστρώνιον, Διονύσιον Κατηλιανὸν, καὶ Συμεῶνα τὸν Καβάειλαν, δημοσιευθεῖσαι ἐν Ἐπιστολαρίῳ Κορυθαλλίως, καὶ ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου⁽¹⁾.

Ἐν μιᾷ τούτων γίνεται λόγος, ὅτι ὁ Κόκκος κατεγίνετο εἰς τὴν ἐκ τοῦ λατινικοῦ μετάφρασιν λογικῆς.

Νικόλαος Ἀλεμάννος⁽²⁾.

Ἐξ Ἄνδρου. Ἐγεννήθη τὴν 12 Ἰανουαρίου 1583, καὶ ἐλθὼν τῷ 1592 ἐν Ῥώμῃ κατετάχθη εἰς τὸ Γρηγοριανὸν φροντιστήριον, ὅπου μεγάλως ἐπίδωκεν εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς πολλοὺς ἐδίδαξε. Προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον ἐχειροτονήθη ὑποδιάκονος, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ εἶτα ὠμολόγησε τὸν καθολικισμόν. Διῶρίσθη ὑποδιάκονος τοῦ φροντιστηρίου, καὶ ἐδίδαξε τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν αὐτῷ, ὅπου διατηρεῖται

(1) Βίος Φρ. Κόκκου ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου.

(2) Ἄλλοι γράφουσιν Ἀλεμάννον· ἐντεῦθεν ἀπατηθεὶς εἰς τῶν συντακτῶν τῆς Biographie Universelle, συνέγραψε δύο βίους τοῦ αὐτοῦ προσώπου. (Τόμ. I. σελ. 374, καὶ 481).

καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ ἠριθμοῦντο καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισήμων, ὡς Λέων Ἀλλάτιος, Φραγκίσκος Ἀρκούδης, καὶ Σαυπιῶν Κοβαλλούτης· ὁ τελευταῖος γενόμενος γραμματεὺς Παύλου Δ΄ εἰσήγαγε τὸν διδάσκαλόν του ὡς γραμματέα τοῦ καρδινάλιου Βοργέζη. Τῷ 1614⁽¹⁾ ὁ Ἀλεμάννος διωρίσθη βιβλιοφύλαξ τῆς Βατικανῆς· εἰς δὲ τὴν θέσιν ταύτην εἰδικὸν τὸν καθίστα ἡ πολυμάθειά του. Τῷ 1623 ἐδημοσίευσε μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως τὸν Προκόπιον, προσθεὶς καὶ ἱστορικοκριτικὰς σημειώσεις, ἐν αἷς συνηγορῶν τῷ συγγραφεὶ ἐπιτίθη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἀφορμὴν ἐκ τούτου λαβόντες ὁ Θωμᾶς Ριβίσιος καὶ ἄλλοι ἀπήντησαν ὑπερασπιζόμενοι τὸν Ἰουστινιανὸν κατὰ τοῦ Προκοπίου καὶ τοῦ Ἀλεμάννου. Τοῦ Ριβισίου αἱ διατριβαὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν 1628 καὶ 1631.

Μετὰ δύο ἔτη ὁ Νικόλαος ἐδημοσίευσε λατινιστὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατράνου· διαγράψας λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς περιφημοῦ ταύτης μητροπόλεως, περιέγραψε τὰ μωσαϊκὰ καὶ ἄλλα κοσμήματα, ἐξηγήσας καὶ τὰς ἐπιγραφὰς μετὰ μεγάλης εὐχερείας. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ τῶν εἰδημόνων περισπούδαστον διὰ τὴν κατὰ ἐν τῷ μεσαιῶνι πολιτικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἱστορίαν, εἰ καὶ ὁ Le Blanc ψέγει ἐν μέρει αὐτό⁽²⁾.

Ὁ Ἀλεμάννος ἀπεβίωσεν ἐν Ῥώμῃ τὴν 24 Ἰουλίου 1626⁽³⁾ ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 43⁽⁴⁾, θύμα γενόμενος τοῦ ζήλου του, διότι ἐνταλθεὶς τὴν φύλαξιν χώρου περικλειόντος ὅστ᾽ μαρτύρων, προσεβλήθη καὶ ἐτελεύτησε.

Συγγράμματα.

—Procopii Anecdota. Lugduni 1623. (ἀνετυπώθη τῷ 1624 ἐν Ῥώμῃ· τῷ 1669 ἐν Κολωνίᾳ, καὶ τῷ 1663 ἐν Παρισίοις).

—Dissertatio historica de Lateranensibus parietinis. Romae 1625. (ἀνετυπώθη ἐν τῷ Η΄ τόμῳ τοῦ Θησαυροῦ τῶν Ἱταλικῶν Ἀρχαιοτήτων· καὶ ἰδίᾳ ἐν Ῥώμῃ τῷ 1766 ὑπὸ Βοιτάρη, προτάξαντος καὶ τὸν βίον τοῦ συγγραφέως).

ἀνείκδοτα.

—De principis apostolorum sepulcro.

—De Ecclesiasticorum praecelatione.

(1) Ὁ Ροδολφὸς λέγει, ὅτι τῷ 1623 διορίσθη βιβλιοφύλαξ ἐπὶ πενταετίαν Ἰμενως ἐν τῷ ἀξιώματι.

(2) Traité des Munotes de Charlemagne.

(3) Κατὰ Ροδολφὸν 1628.

(4) Κατὰ τὸν αὐτὸν 44.

—Antiquitates Christianae. (Σύγγραμμα ογκώδες και πολύτιμον).

Ὁ Ἀλεμάνος ἔγραψε και πολλές σημειώσεις εις τὸν ὑπὸ Ἰακώβου Γρεζέρου ἐκδοθέντα ὁδηγὸν Ἀναστασίου τοῦ Σιναιτου (').

Μητροφοίνης Κριτόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Βερόια τῷ 1590 παρὰ Θεοδώρου. Προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον δωδεκαέτης παρεδόθη τῷ μητροπολίτῃ Βερόιας, ὑπ' οὗ ὠνομάσθη πρωτοαποστολάριος (') εἶτα δὲ τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριδώνιον μετέβη εἰς Ἀθῶνα, και μετὰ μακρὰν ἐκεῖσε διαμονήν, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὠνομάσθη πρωτοσύγγελος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Περὶ τὰ 1620, ζήλων περαιτέρω γνώσεων, περιηγήθη τὴν Ἀγγλίαν και Γερμανίαν, και συνεσχετίσθη μετὸς τότε περιδλέπτους τῶν δύο τούτων ἐθνῶν σοφοὺς, διορισθεὶς και μέλος τῆς ἐν Ἀλτφόρδῃ Ἀκαδημίας. Περὶ τὸ 1628 διερχόμενος ἐκ Βενετίας συνεφωνήθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας Ἰνα παραμείνας διδάξῃ τὴν ἐλληνικὴν ἐπὶ ἐν ἔτος, ἀντὶ μισθώματος τριακοσίων ταλλήρων. Τῷ 1629 ἐπανάστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, και περὶ τὸ 1630 προεχειρίσθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Παρευρέθη, ὡς τοιοῦτος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1638 συγκροτηθεῖσαν περὶ τῆς διαδοχῆς ὁμολογίας τοῦ ψευδο-λουκάρεως σύνοδον, και συνυπέγραψε τῷ ἀναθέματι « Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ Πάπας και Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας. »

Ὁ Κριτόπουλος ἐχρημάτισε μαθητῆς Μαξίμου τοῦ Μαργουίνου, ἦν εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς, και ἄλλων γλωσσῶν, τετριμμένος περὶ τὰς γραφὰς και τὴν ἔξω σοφίαν. Συνεκρότησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λαμπρὰν βιβλιοθήκην, περὶ ἧς Νεκτάριος Πελοπίδης, ὁ ὕστερον Ἱεροσολύμων, γράφων πρὸς Γερμανὸν λέγει « Πολλὰ (βιβλία) παρ' Ἀγγλων και Γερμανῶν, ἔτι και Βενετίας ἐνταῦθα κεκόμενε Μητροφάνης » ἐκεῖνος, ὁ πᾶν ὅς πολλαίς διαλεγόμενός μοι ἔλεγεν, ὡς οὐδὲν » ἐλλείπει βιβλίον τῆ ἐκείνου βιβλιοθήκῃ ἐλληνικῶν τε και λατινικῶν μέχρι τοῦ τότε καιροῦ ('). Τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ Κριτοπούλου

(') Rodotà, Del Rito Greco.—Biographie Universelle.

(') « Hoc officio (πρωτοαποστολάριος) functus fui ego Metrophanes Critopolus, Theodori filius, quum adhuc essem puer duodecim annorum, a Metropolita Berrhæssi sui creatus impositione manuum πρωτοαποστολάριος. (Crisopoluli Emendationes, σελ. 75).

(') Anecdota Mosqu. Matthæi.

εικότως ἐπαινεῖ "Ερασμος ὁ Σμύθιος, καὶ ἄλλοι· ὁ δραπετίδης Νικόλαος Παπαδόπουλος θρασὺς ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Μητροφάνου, ὃν προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ καλβινίζοντα· ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἀπὸ τῆς ἐν Γερμανίᾳ περιοδείας αὐτοῦ, καὶ τινος ὁμολογίας πλαστοουργηθείσης ὑπὸ τῶν λουθηροκαλβίνων καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ δημοσιευθείσης, ἐπὶ αἰρέσει καὶ τὸν φίλον καὶ συμμαχητὴ τοῦτον τοῦ αἰοιδίμου Λουκάρεως διέβαλλον. Καὶ παραδίδουσι μὲν οἱ καλβινίζοντες, ὅτι ἐν Ἐλμστάδῃ τῷ 1620 διατρίβων ὁ Κριτόπουλος συνέγραψε κατ' αἴτησιν τῶν ἐκεῖ Ἀκαδημαϊκῶν, Ὁμολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα τύποις ἐκδοθῇ· μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τῆς, καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνου, ἐξέδωκαν οἱ καλβινίζοντες, ὥστε ἐπίσημον τῆς αἰρέσεώς των ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἐκκλησιῶν. Ψευδεπίγραφος δὲ καὶ αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Λουκάρεως κατεδείχθη, καὶ πλάσμα ἀναιδῆς τῶν λουθηροκαλβίνων κατεφωράθη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

— Ἀντιπανοκλία.

— Περὶ τινων τόνων τῆς λειτουργίας. (ἐξεδόθη ὑπὸ Ἱερεμίου Κρουδελίου ἐν Ἰουτίρβω 1739).

— Πανηγυρικὸς καὶ δογματικὸς λόγος εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος. (ἐξεδόθη μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως Κβακίου τῷ 1626).

— Καινὴ Διαθήκη, μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

— Metrophanis Cretopuli patriarchae Alexandrini, Emendationes et animadversiones in Ioannis Meursii Glossarium Graecobarbarum, ex autographo nunc primum edidit Ioh. Georgius Fridericus Franzius etc. Stendaliae 1787. εἰς 8 σελ. XII—99.

— Responsio ad quaestionem clar. et doct. viri N. N. de dicto apostolico: Spiritu ampulate. Norimbergae 1626.

— Περὶ προφορᾶς τοῦ γράμματος Θ. Norimb. 1625.

— Grammatica Graeco-barbara.

— Περιηγηματικόν.

— Ἐπιστολαί⁽²⁾.

Κιγάλαι⁽³⁾.

Α' Ματθαῖος Τσιγάλας. Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου}

(¹) Κ. Οἰκονόμου, Περὶ τῶν Ὁ Ἑρμηνευτῶν, Δ'. σελ. 170.

(²) Fabricii, Bibliotheca Gr. XI, 892—99.

(³) Καὶ Τσιγάλοι ἀδιαφόρως γραφόμενοι.

αἰῶνος· χειροτονηθεὶς ἱερεὺς διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Συγγράμματα.

—Νία Σύνοψις διαφόρων ἱστοριῶν ἀρχομένη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ λήγουσα ἕως τῆ νῦν ἐχρονία· περιέχει δὲ ἔτι καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταγραφμένην ἀπὸ τὴν Τουρκογραφίτζιαν· καὶ περὶ τῶν βασιλείων καὶ πατριαρχῶν πῶς ἐκυβέρνησαν ὁ καθείς τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν οἰκουμένικόν θρόνον· καὶ πόσοι βασιλεῖς Ἰσσηλίται τὴν ὥρισαν ἕως τὴν σήμερον· ἔτι δὲ περιέχει τὴν διάλεξιν τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου μὲ τὸν Ζαμβρὴν τὸν μάγον· καὶ περὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ζ' Συνόδων, πότε ἕκαστος, ἕκαστος κατὰ τίνων ἔγιναν, μετὰ καὶ τινων ἀντιβήσεων ὠφελιμωτάτων· ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα, πότε καὶ μετὰ ποίων τρόπων ἰδογματίσθη νὰ γίνεταί· καὶ περὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐκ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀποδείξει· καὶ περὶ τῆς Βενετίας πότε ἐκτίσθη καὶ πόσοι Δούκιδες τὴν ὥρισαν, καὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ Βασιλικοῦ Παλατιοῦ. Συναχθέντα ἀπὸ πολλῶν ἱστορικῶν βιβλίων, καὶ μεταφρασθέντα εἰς πεζὴν φράσιν, παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερῷσι κυρίου Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου, εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. Ἐπι δὲ ἐτυκώσωμεν καὶ τὴν χεῖρα, διὰ νὰ εὐρίσκει ὁ βουλόμενος τὸν κάθε μῆνα εἰς ποίαν ἡμέραν τῆς ἰδομάδος ἀρχίζη· μὲ τὴν ὅποιαν εὐκολα εὐρίσκει ὁ καθείς καὶ τὸ ἔργον Πάσχα μὲ τὴν ἐρμηνείαν οὗ ἰσημειώσαμεν. Ἐνετίησιν, παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ, ἔται κυρίου φηλζ'.

—Πασχάλιον αἰῶνον μετὰ κοινῆς, καὶ συνοπτικῆς μεθόδου πρόχειρον τῆς πᾶσι. Ἀρχόμενον ἀπὸ Χριστοῦ ἔτη φηλζ', καὶ λήγον ἕως εἰς ἔτη θρμθ'. καὶ ἀφ' οὗ τελειώση πάλιν ἀρχίζει εἰς τὴν αὐτὴν ἰδίαν ἀρχὴν, μόνον ἡ ἐχρονία παρίρχεται. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα μένουσιν ἀπαραλλάττως, ὡς βλέπει ἐστρωμένα. Νεωστὶ ἐφειρεθὲν καὶ συντεθὲν παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερῷσι κυρίου Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου. Περιέχον καὶ ἰορτολόγιον πάνου ὠραίων καὶ εὐκολώτατον· ἔτι δὲ Σεληνοδρόμιον συντομώτατον. Τὰ πάντα πρόχειρα τοῖς πᾶσιν. Ἐνετίησι παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκῆ. φηχοζ'. 8^{ον} σελ. 110.

—Συνταγματίον περιέχον κανόνας τε καὶ εὐχὰς ἱκετηρίους εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, συλλεχθὲν μὲν ἐκ διαφόρων βιβλίων, τὰ πλεῖστα δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ λεγόμενα καθ' ἑσπέραν τῆς ἰδομάδος παρὰ τοῖς βουλομένοις πολεμῆσαι τὴν αὐτῶν προαίρεσιν, πρὸς τὰ πάθη καὶ ἡδονὰς ἐγκυμμένην, ἀρχόμενα ἀπὸ τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας, καὶ λήγουσαι ἕως τῆ Παρασκευῆ ἑσπέρας. Προσετέθησαν δὲ καὶ ἕτεροι τρεῖς κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ ἄλοκληρος ὁ ἀκάθικτος ὕμνος· ἔτι δὲ προσετέθη καὶ Πασχάλιον αἰῶνον, καὶ κανόνιον πασῶν τῶν ἰορτῶν, ὅπου ἀκολουθοῦσιν τῷ Πάσχα, μετὰ σεληνοδρομίου συνοπτικώτατου, μηνολογίου συντομώτατου, τὰ πάντα πρόχειρα τοῖς πᾶσι. Συναχθέντα παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερῷσι κυρίου Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου. Ἐνετίησιν, ἔται ἀπὸ Χριστοῦ, φηπά.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρου, πολλὰκις ἀνατυπωθέντων, ἔγραψεν ὁ Μιχαῖλος, Σελ-

λογὴν κανόνων, ἣν προσεφώνησε πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἀθανάσιον Πατελλάριον, τὸν Κρήτα· καὶ περὶ καλενδαρίου κατὰ Παπαδόπουλον (Histor. Gymn. Patavini σελ. 374). Πρὸς δ' ἐξίδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ μὲν 1639 τὴν ἑρμηνεῖαν Θεοδώρητου εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, μετ' ἄλλων συνταγματικῶν, διακνήν Ἱεροθέου Κεφαλληνος, τῷ δὲ 1690 τὴν Ἑρμηνεῖαν τῆς Θείας Λειτουργίας, προσφωνήσας τὴν ἔκδοσιν εἰς Ἀθανάσιον Βαλλερμανὸν, μητροπολίτην Φιλαδελφείας (1).

Β'. Ἰωάννης Κιγιάλας. Ἐγεννήθη ἐν Λευκοσίᾳ Κύπρου ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Ματθαίου. Ἐσπούδασε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Δημητρίου καὶ Ἱερωνύμου εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, καὶ τῷ 1668 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Λογικῆς εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Παταβίου, ἔνθα καὶ ἀπέβιασε τῷ 1687. « Vir fuit, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, moris probatissimi, summaeque pietatis, philosophus optimus, nec minor theologus, sed in primis graecae linguae, in paucos peritissimus ». Ὁ Κρής Νικόλαος Βουβούλιος Ἀττικὴν Μέλιωσαν ὀνομάζει τὸν Ἰωάννην,

Ἦ Κυπρίων χάριτες τὴν αἰμυλίην ἀνέχευαν.

Γλώσση Μαιονίδην, νῶ δὲ Πλάτωνα φέρει.

Ἐγραψεν ὁ Κιγιάλας διάφορα ἐπιγράμματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τὰ ὅποια nitidissima et elegantissima, καλοῦσιν ὁ Παπαδόπουλος καὶ Βουβούλιος. Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐξῆς σύγγραμμα.

—Praelectionum erutida Synopsis (2).

Γ'. Ἰλαρίων Κιγιάλας ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ οὗτος οἰκογενείας γεννηθεὶς εἰς Λευκοσίαν ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, ἔνθα καὶ ἐδίδαξε τὴν θεολογίαν, ῥητορικὴν καὶ ποιητικὴν· ἐστάλη ὕστερον ὑπὸ τῆς προπαγάνδας εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἐπεσκέφθη πολλοὺς τόπους καὶ ἰδίως τὴν Ἥπειρον, ἔνθα καὶ ἐπὶ πολὺ διέμεινε κηρύττων. Ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην διωρίσθη προσετῶς καὶ διδάσκαλος εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κουττουνοῦ συστηθὲν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον. Εἶτα ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὀνομασθεὶς οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, καὶ μέγας θεολόγος, καὶ ἔξαρχος τῶν ἀπανταχοῦ διδασκάλων, φέρων μανδύαν, βακτηρίαν, καὶ ὑακινθόχρουν σιαδίον. Περὶ τὸ 1660 ἔτος χειροτονήθη ἐπίσκοπος Κύπρου· ἐκεῖ δὲ συνεννοούμενος μετὰ τῶν δυτικῶν, ἀπέβαλε τὴν ἀλωπεκὴν, καὶ συνεκρότησεν αὐθαίρετως σύνοδον ἐν Λευκοσίᾳ περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχα-

(1) Βρετοῦ. Κατάλογος Νεολληνικῆς Φιλολογίας Α. ἀρ 73, 77, 107, 111, καὶ 118.

(2) Papadopoli, Histor. Gymn. Patav. 376 - 7.

ραστείας. Γνωστής γενομένης τῆς παρατόλμου ταύτης πράξεως εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, καθηρέθη τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ μόλις διὰ τῆς φυγῆς ἐσώθη ἀπὸ τῆς δικαίας ὀργῆς τῶν συμπατριωτῶν του (1).

Μετέφρασεν ἑλληνιστὶ τὸ περὶ Ἀρχῆς τοῦ Πάπα σύγγραμμα Πάτρου τοῦ Ἰσπανοῦ, χάριν τοῦ αἰτήσαντος Νεκταρίου Ἱεροσολύμοῦν (2), καὶ ἔγραψεν ἑρωλεγειῶν ἐπίγραμμα εἰς τὸν Ἅγιον Γοβδελάν, συνεκδοθὲν τῇ Ἀκολουσίᾳ τοῦ Ἁγίου ἐν Βενετίᾳ 1664.

Ἰωάννης Κουττούνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Βερόνῃ· νέος ἑλθὼν εἰς Ῥώμην ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον τὴν ἱατρικὴν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδαξεν αὐτόθι. Ἐκ Ῥώμης εἰς Βονωνίαν μεταβάς ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον τὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ δέκα τρία ἔτη, μετὰ τῶσάυτης ἐπιτυχίας, ὥστε τὸ Πανεπιστήμιον εὐγνωμονοῦν ἀνήγειρεν αὐτῷ μνημεῖον ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας ἦλθεν εἰς Βενετίαν καὶ διωρίσθη πρωτοκαθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὡς διάδοχος τοῦ περιφήμου Κρεμονίου (1637). Εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Κουττουνίου συνέρχον πανταχόθεν Γερμανοὶ, Ἱταλοὶ, Γάλλοι, καὶ Ἕλληνες· διὰ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ γόνιμον διδασκαλίαν ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας καὶ μ' ἑτακτον χρηματικὴν ἀμοιβήν, καὶ τὸν τίτλον ἱππέως τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Πρὸ τοῦ θανάτου του (1653) ὁ φιλόπατρις οὗτος Ἕλλην διέθετο τὴν περιουσίαν του πρὸς ἴδρυσιν παραρτήματος ἐν τῷ Παταβίανῳ Πανεπιστημίῳ, ἵνα ἐν αὐτῷ τρέφονται καὶ σπουδάζωσιν ἀποκλειστικῶς ὀκτώ Ἑλληνόπαιδες. Τὸ καθίδρυμα τοῦτο «Κουττουνιανὸν ἑλληνομουσεῖον» ἐπικληθὲν διατηρήθη μέχρι τῆς ὑπὸ Ναπολέοντος καταλύσεως τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, καὶ ἐξ αὐτοῦ παιδευθέντες πολλοὶ Ἕλληνες μετέφερον εἰς τὴν αὐχμῶσαν πατρίδα τὰ φῶτα τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν.

Ἀπεδίωσεν ὁ Κουττούνιος ἐν Παταβίῳ τῷ 1658 (3), καὶ ἐτάφη μετὰ μεγάλης πομπῆς. Ἰάκωβος Καίμος ἐποίησε τὸ ἐξῆς ὕμνον τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Μακεδόνα τούτου ἐπιτύμβιον. «*Ioanni » Cottunio Veriensi Equiti, Phil. Medicinæ et Sacræ Theol.*

(1) Ῥοδινῷ περὶ Ἠρώων κλπ. σελ. 153—Κυριανοῦ, ἱστορία Κύπρου, σελ. 362.

(2) Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριάρχ. σελ. 1217.

(3) Κατὰ Ῥοδοτῶν 1657.

- » Doctori, Bononiæ primum, mox Patavii Professori publico eruditissimo Primæ sedis philosopho, qui Græcæ juventuti, Musis-
» que Atticis domicilium liberaliter sibi veterum vero sapien-
» tiæ gloriam ingenii monumentis vel æquavit, vel excessit ».

Συγγράμματα.

- Logica.
—Physica, cum epistola præfixa ad Principem et Arciep. Saliburg.
—De anima. (Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἀνατρέπει τὰς δοξασίας τοῦ Κερμενίου).
—Profusio in solemnî inauguratione primariæ de philosophiam exedræ.
—De triplici statu animæ rationalis.
—De cælo et mundo.
—De meteoris.
—De virtutis et vitiiis.
—De generatione et corruptione.
—Tractatus de conficiendo epigrammate.
—Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων βιβλία δύο Ἰωάννου τοῦ Κουττουνοῦ, τοῦ ἐκ Βεβρόλας, ἱππέως, φιλοσοφίας, ἱατρικῆς, καὶ θεολογίας διδασκάλου, καὶ ἐν τῷ τοῦ Παταυτοῦ Λουκίῳ πρώτου φιλοσόφου. Patavii, 1635. (Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ Κουττουνοῦ, ὑπὸ τοῦ ἴδιου καὶ λατινικῶς μεταφρασθέντων, προσφωνεῖται εἰς Λουδοβίκον ΙΔ'. τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας) (1).

Γαβριήλ Βλάσιος.

Κερκυραῖος. Προχειρισθεὶς μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, μνημονεύεται ὡς τοιοῦτος ἐν ἔτει 1618—32.

Ὅταν, ὡς προεῖρήθη ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ προσεπάθητε νὰ διαγένη ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ἀφελούμενος τῆς συγχύσεως ἀποβῆ εἰς ἑλληνικὴν παραλίαν μετὰ τοῦ στολίσκου, ὃν παρεσκευάζεν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ εἶτα ὁδεύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τοῦ Βυζαντίου, δι' ἀπεσταλμένων ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν κατοίκων ἰδίως τῆς Μάνης καὶ τῆς Ἡπείρου καὶ κατ' ἀρχὴν ἐφάνη ἡ ἐπιχείρησις τοῦ τυχοδιώκτου τούτου ἐπιτυχάνουσα πάντες μετὰ χαρᾶς ἤκουσαν τὰς προτάσεις, καὶ οὐδὲν πλέον ἀπέμενον ἢ ἡ ἐμφάνισις τοῦ δουκὸς, ἵνα δοθῇ τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς τῶν Τούρκων. Ὑποκινηταὶ ἰδίως τοῦ κινήματος τούτου ἀναφαίνονται οἱ τότε ἀρχιεπίσκοποι, Μητροφάνης Μονεμβα-

(1) Papadopoli, Histor. Patav. Gymn. 368—9.—Rodotà, Del Rito Greco, III.

σίας⁽¹⁾, Διονύσιος Λακεδαιμονίας⁽²⁾, Χρυσάνθος Λάσκαρις⁽³⁾, Διονύσιος Τορνόβου και πάσης Βουλγαρίας αρχιεπίσκοπος, Νεόφυτος Μάινης⁽⁴⁾, και Γαβριήλ Βλάσιος Ναυπάκτου και Ἄρτης. Ἀλλὰ μάτην οἱ φιλοπάτριδες οὔτοι ἔσπειραν τὸν σπόρον τῆς ἐπαναστάσεως· ἐτοιμοπόλεμοι ἤδη ἐναγωνίως ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τοῦ δουκὸς, τὸν ὅποιον δὲν ἔπαιον εἰ' ἄλληπαλλήλων ἐπιστολῶν ἐξορκίζοντες νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του. Ὁ Νεβέρ, ὡσεὶ ἐμπαιζῶν τὴν δυστυχίαν αὐτῶν, περιήρχετο τὴν Εὐρώπην συλλέγων τοὺς μέλλοντας τῆς βασιλικῆς του ἀκολουθίας πλάνητας ἱππότες, καὶ μόνον ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις ἀπαντῶν δίδεν εἰς τὰ θύματά του. Ἐπὶ τέλους οἱ αἰόλιμοι Διονύσιος ὁ Δαρίσσης, καὶ Σαραφείμ ὁ Φερσάλων, μὴ δυνάμενοι νὰ καταστείλωσι τὴν πυρπολοῦσαν τὰ στήθη των φλόγα τῆς ἐλευθερίας, ἤγειραν τὸ λάβαρον αὐτῆς ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, καὶ μετ' ἐπιτυχεῖς τινὰς μάχας, καταβληθέντες ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Τούρκων, ἔπεσαν μάρτυρες τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας⁽⁵⁾.

Τοῦ Γαβριήλ Βλασίου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν δοῦκα Νεβέρ, ἡ μὲν ἑλληνικὴ, ἡ δὲ λατινικὴ, (1618—9)⁽⁶⁾.

Ἵστερον ὁ Γαβριήλ διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδάσκων· καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Λουκάρεως, ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, ἀνεθεμάτισε τὰ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερόμενα Καλδωνικά κεφάλαια, ὡς γράφει ὁ μαθητὴς του Νικόλαος Σπαθάριος ὁ Λάκων « Sapiens vir » ac pius Gabriel Blasius, meus olim professor, in urbe imperatoria ex cathedra illum (Lucarim) de opinionibus ab Ecclesiæ Christi alienis redarguit, quod nova dogmata de transubstantione corporis Domini, aliaque quamplurima extraneorum hæresi plena moliretur⁽⁷⁾ ».

Εἰς τὴν ἐν ἔτει 1632 ἐκδοθεῖσαν περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλωνίας συνοδικὴν πράξιν ὑπογράφεται καὶ ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Γαβριήλ.

(1) Ἐφῆρται τούτου δύο ἐπιστολαὶ ἰταλιστὶ πρὸς Νεβέρ (1618).

(2) Ὁμοίως μία ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν αὐτόν.

(3) Ὁ Χρυσάνθος οὗτος ἦτο προκάτοχος Μητροπόλεως ἐν τῇ μητροπόλει Μονεμβασίας.

(4) Δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν αὐτόν Νεβέρ ἰταλιστὶ, ἐξ ὧν ἡ μία εἰς ἑλληνικῶν γραμμάτων. (Buchon, Nouvelles Recherches).

(5) Ὁ Σαραφείμ καθηγίσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· τὴν ἀκολουθίαν τούτου ἔγραψεν Ἄναστάσιος ὁ Γόρδιος.

(6) Buchon, ἀνωτ.

(7) Cornelli, Creta Sacra, I, σελ. 215.

Τὸν Βλάσιον ὁ Δοσίθεος (Ἱστορ. Πατρ. Ἱεροσολ.) καταλέγων μετὰ τῶν λογίων, ἐπαινεῖ ὡς θεολόγον, καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχον. Ἐγραψεν ὁ Γαβριὴλ—Ἐξήγησιν τῆς λειτουργίας⁽¹⁾.

—Περὶ Μυστηρίων⁽²⁾.

—Ὁμιλίαι εἰς τὰς Κυριακάς τοῦ ἑαυτοῦ.

Νικηφόρος Μελισσηνός.

Κομνηνὸς ἐπονομαζόμενος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον, ἔθα καὶ ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν. Περμθεις ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου Ε' εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον, μετὰ τὸν μητροπολίτου Νάξου, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ῥαφαήλ Β' (1603—8), ὅπως κατορθώσῃ τὴν παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν τοῦ τίτλου, ὃν ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτῇ τῷ ἔδωκεν, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ νύκτωρ, διότι ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἠπέληψε τὴν ζωὴν του. Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον· εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Γαλλίαν, εἰσῆχθη παρὰ Μαρίαν τῆ ἐκ Μεδίκων, ἧτις ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν ἵνα τὸν ἀκούσῃ κηρύσσοντα ἐπ' ἐκκλησίας. Ὁ Μελισσηνὸς ἀμέσως ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν, καὶ ἡ ἡγεμονίς ἐθαύμασεν ἀκούσασα τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Ἑλλήνος ἱεροκλήρυκος. Τῷ 1628 προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος τῆς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως Κοτρώνης, διόκησε τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην μέχρι θανάτου (1635)⁽³⁾.

Συγγράμματα τοῦ λογιῦ τοῦτου Ἕλληνας δὲν περιῆλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ἐκτὸς ἐὰν μετὰ τοῦ ὀνόματος συνετάφη καὶ ἡ παιδεία.

Διονύσιος Ῥάλης.

Κατήγετο ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων καὶ Καντακουζηνῶν, καὶ ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Τορνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας. Μετὰ τὴν ἐκ Ῥωσσίας ἐπάνοδον τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' ἐστάλη ὁ Διονύσιος (1592) μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γρεβενῶν Καλλιστράτου καὶ πολυαριθμοῦ ἀκολουθίας πρὸς τὸν τσάρον τῆς Ῥωσσίας, φέρων τὸ συνοδικὸν ἐπικυρωτικὸν γράμμα τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου, Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, καὶ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ὁ νεοχειροτονηθεὶς πατριάρχης Ῥωσσίας Ἰωβ πέμπτος τὸν βαθμὸν ἐν τῇ Ἱσραήλ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας. Ἰππο-

(1) Papadop. Prænot. Mystagog. σελ. 397.

(2) Ν. Βουλγάρως, Κατήχησις, σελ. 19.

(3) Rodoth, Storia del Rito Greco.

δεχθείς ὑπὸ τοῦ τσάρου λαμπρότατα ὁ Διονύσιος, ἐπανέστρεψε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του εἰς Κωνσταντινούπολιν ⁽¹⁾.

Ὅταν ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ ἐπαρουσιάσθη ὡς ἀπόγονος τῶν Παλαιολόγων, καὶ ὡς τοιοῦτος διαωργάνιζε τὴν εἰς Ἑλλάδα εἰσβολὴν του (1618—19), ὁ Διονύσιος Ῥάλης ἐγένετο τὸ δραστηριώτερον ὄργανον τῆς συνομωσίας, διατηρῶν καὶ τακτικὴν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ δουκός.

Τοῦ λογιῶ τοῦτου ἀρχιεπισκόπου σώζονται δύο ἐπιστολαὶ λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ πρὸς τὸν Νεβέρ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ Buchon ⁽²⁾.

Ἰωάννης Δαμισιανός.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τῷ 1588 ἐλθὼν εἰς Ῥώμην κατέταχθη τρώμιος τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἐνθα ἐπὶ δεκαετίαν ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν, θεολογίαν, καὶ ῥητορικὴν. Εἶτα προσκληθεὶς ἦλθεν ἐν Ζακύνθῳ ὡς διευθυντὴς τῆς ἐκεῖ Σχολῆς· ἀλλὰ μόλις ἐγένετο γνωστὴ ἡ πρὸς προσηλυτισμὸν τάσις του, ὁ λαὸς ἐξαγριωθείς ἠγέρθη κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ δραπετίδης οὗτος φεύγων αἰσχροῦς ἦλθεν εἰς Ῥώμην. Διέπρεψεν ὡς θεολόγος, καὶ πολιτικὸς, διεξαγαγὼν αἰσίως πολλὰ ἀκανθώδη διπλωματικὰ ζητήματα, καὶ ἀπέβίωσεν ἐν Παρισίοις ⁽³⁾.

Τερσμίας Βαρβαρίγος.

Γεννηθεὶς ἐν Θήρᾳ, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ προχειρισθεὶς ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς μητροπολίτης Παροναξίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν μονομερῆ πρόθεσιν τῆς διαδόσεως τῶν καθολικῶν καινοτομιῶν. Φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Δουκάρεως ἀναδειχθεὶς περιῆλθε τὴν Εὐρώπην συκοφαντῶν καὶ εἰς σταυροφορίαν προκαλῶν καὶ λαοὺς καὶ ἡγεμόνας πρὸς καθάρσιν τοῦ πολυτλήμονος Κρητὸς (Γ εμπριο πατγιασα). Ἐπιστρέφων ἐκ Πολωνίας, ἐσφάγη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τὸν ἀκατανόμαστον φανατισμὸν του.

Κονάκης Ῥόσης.

Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ πᾶσαν μηχανορραφίαν μετελθοῦσα καὶ πάντα λίθον κινήσασα εἰς ἐξόντωσιν τοῦ ἐπιφόδου αὐτῆς ἐχθροῦ, Κυρίλλου

⁽¹⁾ Βλέπε τὰ περὶ τοῦ ταξιδίου καὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Διονυσίου ἐν Ῥωσσίᾳ κατὰ κλίτος ἐν ἱστορίᾳ τῆς Ῥωσσοικῆς Ἐκκλησίας μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ῥωσσοικοῦ ὑπὸ Θ. Βαλλιδίου. Ἐν Ἀθήναις 1851, σελ. 359, παραδλ. σελ. 147.

⁽²⁾ Nouvelles Recherches. ⁽³⁾ Ροδοῖκ, tom III.

τοῦ αἰοιδίμου πατριάρχου, ἠναγκάσθη μετὰ δύο ἀποτυχούσας καθαιρέσεις, νὰ προσοικειωθῆ ἐπὶ τέλος τὸν Λούκαριν, ὅστις ἀνακαλούμενος ἐδραιώτερον καὶ λαμπρότερον ἀνελάμβανε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Ἡ διεξαγωγή τοῦ ἀκροσφαλοῦς τούτου ζητήματος ἀνετέθη εἰς δύο ἄνδρας, περὶ τῆς ἀξιοῦτητος τῶν ὁποίων ἐκ προοιμίων ἦτο βεβαία ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης. Εἰς τὸν καρδινάλιον Βανδίνην ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ πρὸς τὸν Λούκαριν ἐγγράφου, εἰς δὲ τὸν Ῥόσσην ἡ περαιτέρω ἐνέργεια. Ὅθεν ἦλθε εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐξωμότης τῆς πατρῴου θρησκείας καὶ πολυθρύλλητος ἐπὶ θεολογίᾳ Πελοποννήσιος οὗτος, φέρων, τὰς ὑπὸ τοῦ Βανδίνη ὑπογεγραμμένας ὁδηγίας. « Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, ἔλεγον αὐταί, πῆχθήκε πάντοτε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἑνωσιν » πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς, τὴν ἄλλοτε τοσοῦτον φιλικῶς » πρὸς τὴν καθολικὴν αὐτῆς ἀδελφὴν διακεκλιμένην » μάρτυς δὲ ὁ Θεός, » ὅτι οὐ μόνον πάλαι ποτὲ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν » τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, ἡ Ῥώμη οὐδὲ κόπων, οὐδὲ δαπάνης » ἐφείσθη ἵνα ἐπιτύχῃ τὸ ποθητὸν ἐκεῖνο ἀποτέλεσμα » καὶ ἐπὶ αὐτῶν » δὴ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἵδρυσεν τὴν τῶν νέων Ἑλλήνων σχολὴν, » καὶ συντηρεῖ αὐτὴν ἄχρι τοῦδε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, ἵνα » ὁ εὐγενὴς καὶ νοήμων ἐκεῖνος λαὸς ἀκμάσῃ αὐθις ἐπ' εὐλαβείᾳ » καὶ ἐπιστήμῃ, ὅπως ἐν τοῖς χρόνοις τῆς παρεληλυθείας αὐτοῦ δόξης ». Οὕτω δ' ἐπισείσασαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίλλου αἱ ὁδηγίαι τὸν λαμπρὸν καὶ εὐγενῆ σκοπὸν τῆς παρ' αὐτοῦ τοσοῦτον ποδομένης ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος του, ἐξέθετον ἔπειτα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης ἀνεδείχθη μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης πολεμία πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἔλεγον, ὅτι κατὰ τὰ φημιζόμενα, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἀσπασθῆ τὰς πλάνκας τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλθίνου· ὅτι ἐξαπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν νέους ἱερεῖς, ἵνα βοηθήσωσιν αὐτόθι τὸν ἰὸν τῆς αἰρέσεως καὶ τὸν διαδώσωσιν ἔπειτα εἰς τὴν Ἀνατολήν· ὅτι ἦτο στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τῶν πρέσβων τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἠσπάζοντο τὰ τῶν διαμαρτυρομένων. Ἡ Α. Παναγιότης, ἐξηκολούθουν αἱ ὁδηγίαι, ἤλπιζεν ὅτι πᾶσαι αὐταί αἱ φῆμαι ἦσαν ἀνυπόστατοι· ἐὰν δὲ ὁ πατριάρχης ἐπειθετο ν' ἀποστείλῃ εἰς Ῥώμην τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του, περιέχουσαν τὴν παραδοχὴν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, καὶ τὴν καταδικὴν τῆς τῶν Οὐγενότων πλάνης, ἤθελεν ἀποδείξει διὰ τούτου ἀριδῆλως ὅτι ἐσυκοφαντήθη· τούτου δὲ τεθέντος, ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης ἐγγυάτο αὐτῷ τὴν προστα-

σιαν τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως, ὑποσχομένη νὰ τῷ πέμψῃ πᾶσαν χρημάτων ποσότητα, ἧς ἤθελεν εἶχει χρεῖαν, καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ἀπάσας τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἑποταγαμένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἦτον ἐπιτηδεύτατα συντεταγμένον, καθὼ περιέχον πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα ἀνδρὸς φιλοδόξου ἄμα καὶ φιλογενοῦς· διότι τρώντι ἀνωμολόγει αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον μετὰ τὸν πάπαν πατριάρχην τῆς χριστιανοσύνης, καθυπέτασεν αὐτῷ ἀπάσας τῆς Ἀνατολῆς τὰς χώρας, καὶ ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν τῆς καθολικῆς Δύσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀναγεννήσεως. Ἄλλ' ὁ Λούκιος ἀκούσας μετὰ μειδιάματος περιφρονήσεως τὰς προτάσεις ἐκείνας, ὧν κατὰ βάθος ἐγνώριζε τὰ ὑπαγορεύσαντα αἰτία, ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ῥόσην, ὅτι οὐδεμίαν ἀπόκρισιν καὶ ἐξήγησιν εἶχει νὰ δώσῃ αὐτῷ. Ὁ ὑπεροπτικὸς οὗτος τρόπος λαοῦ δούλου, καὶ τοῦ ὀποίου ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ζωὴ ἦσαν κατὰ πᾶσαν στυγμὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βαρβάρων, πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐκείνον ἀρχιερέα, οὐ οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ βασιλεῖς ἠσπάζοντο τὸ ὑπόδημα, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ ν' ἀναζωπυρήσῃ τὴν πάλιν καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀσπονδον⁽¹⁾. Τὰ μετὰ ταῦτα οἰκτρὰ συμβάντα λεπτομερῶς ἐξετέθησαν ἐν βίῳ Λουκάρως.

Οὐ μόνον ἐντελῶς ἀπέτυχεν ἡ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἀποστολὴ τοῦ Παινκλιῶος ἐξωμότου, περὶ ἧς ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ, θαρβύουσα εἰς τὴν ἐξειδικασμένην αὐτοῦ δεξιότητα, τὴν ἀκαταμάχητον εὐγλωττίαν, καὶ τὴν περὶ τὴν δογματικὴν δεινότητα, βεβαίως εἶχε συλλάβει ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ θῆμα ἐκινδύνευσεν ἵνα γίνῃ τοῦ ζήλου του· ὁ λαὸς ἐξηγέρθη κατ' αὐτοῦ, καὶ ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία συλλαβοῦσα τὸν ἔρριψεν εἰς τὰς ἐν Χίῳ φυλακάς, ὅθεν ὕστερον λυτρωθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαπτιέντζας⁽²⁾.

Ἄγνοεῖται τὸ ἔτος τῆς θανάτου.

Ἰωάννης Πάμφιλος.

Ἐγεννήθη εἰς Ἄνδρον σπουδάζας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου μετὰ τῶν μαθημάτων ἐδίδασκε καὶ τοὺς νεωτερισμοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' οἱ Ἄνδριοι ἐξο-

(1) Ρενιέρη βίος Λουκάρως, σελ. 38.

(2) Rodotà.

γροθίντες επέπισαν κατ' αὐτοῦ, καὶ συλλαβόντες ἐφραγγέλωσαν, καὶ μὲ δερμάτινα ἐλώρια, ἐμαστίγωσαν ἀνηλεῶς· ἡμιθανὴς μείνας ἀπὸ τῶν πληγῶν, ἀνέβρωσε μετὰ μακρὸν, καὶ ἐμμένων ἐξπλοοῦθησεν τὴν διδασκαλίαν· οἱ συμπατριῶταί του καὶ πάλιν ἐπιπεσόντες τὸν ἐκακοποίησαν, καὶ τὸν κατεμήνυσαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὑφ' ὧν συλληφθεὶς ἐβρίβθη εἰς τὰ κάτεργα· ἐλευθερωθεὶς εἶτα, διὰ μεσιτείας τοῦ δυτικοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἐπανέστρεψεν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐπιστήμως ἐζώμοσε (1).

Φραγκίσκος Ἰωάννης Τρίμης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ παιδευθεὶς, εἰδίδαξε τὴν ἐλληνικὴν φιλολογίαν ἐν Πίζῃ, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1627, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

D. O. M.

Francisco Ioannis Trimii Atheniensis, Philosophiæ ac sacrae Theologiæ Doctori, priscaë patriæ linguae in Pisano Gymn. Profess. eximiae quae pietatis quae testamento enituit, viro, Iacobus Lanfranchus Cav. Pis. etc. pos. an. D. 1627.

Ζαχαρίας Γεργάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἄρτῃ ἐκ περιφανῶν γονέων, καὶ περιηγηθεὶς τὴν Γερμανίαν, ἐποτίσθη τὰ δόγματα τῆς λουθηροκαλβινικῆς αἰρέσεως. Τῷ 1622 διατρίβων ἐν Βιτεμβέργῃ ἐξέδωκε τὴν Καινὴν Διαθήκην· ἐπαναστρέψας δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, καὶ ἔγραψε Κατήχησιν, ἣν ὡς περιέχουσιν τὰ λουθηροκαλβινικὰ δόγματα ἀνέτρεψε διὰ μακρῶν ὁ λατινόφωνος Κρῆς Ματθαῖος ὁ Καρυόφυλλος. Ἄγνοοῦμεν ἐὰν ἡ Κατήχσις τοῦ Γεργάνου ἐξεδόθη διὰ τύπου· ἐξ αὐτοψίας δὲ γνωρίζομεν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐκδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς ὁποίας ὁ τίτλος λίαν κολοβωθεὶς ὑπὸ Βρετοῦ (Καταλ. Νεοελλ. Φυλ. Α'. ἀρ. 41), ἔχει ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς·

—Ἡ Καινὴ Διαθήκη Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν τοῦ φιλανθρώπου ἐνδὸς Τρισυποστάτου Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οἰκοδομητὴ τε τῶν φιλοθίων καὶ εὐλαδῶν Ῥωμαίων, προμηθεὶς μὲν καὶ ἀνάλωμασι τοῦ θεοφιλεστάτου κῦρ Νικηφόρου Θεσσαλονικίως, τοῦ τῆς Ἱερουσού καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐπισκόπου, καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου κῦρ Δημητρίου, ἱερέως τῆς πόλεως-ἁγίας (sic) ἐργοδιώκτου, τοῦ λογιωτάτου κῦρ Ἐρασμοῦ

(1) Διέτιθ.

(sic) Σχμίδου Δηλιτιανοῦ Μουσίου, τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Μαθηματικῶν ἐν τῇ πολυβυβλίῳ Οὐτίττεμπεργικῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκάλου· ἐπιμελεῖται δὲ τοῦ Ζαχαρίου Γεργανοῦ, εὐγενοῦ· ἐκ πόλεως Ἄρτης. Τυπωθεῖσα ἐν τῇ Οὐτίττεμπεργῇ, ὑπὸ τοῦ Αὐγουστοῦ Βωρακίου Χαλκογράφου, ἔτι τῆς ἐποχῆς τῶν Χριστιανῶν αἰχμβ'. (4^{ον} σελ. 548).

Μάξιμος Καλλιπολίτης.

Ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Καλλιπόλει· ἐχηρημάτισε μαθητῆς Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, καὶ ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων προσληφθεὶς ἐποτίσθη ἀρκοῦντως τὸν ἰὸν τῆς αἰρέσεως, καὶ ἐγένετο πρόσφορον αὐτῆς ὄργανον. Τῇ 1638 διατρίβων ἐν Γενεύῃ μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν εἰς τὴν ἀπλοῦ Ἑλληνικὴν τὴν Καινὴν Διαθήκην.

— Ἡ Καινὴ Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διγλωττος, ἐν ᾗ αὐτοπροσώπως, τὸ τε θεῖον πρωτότυπον καὶ ἡ ἀπαραλλάκτως ἐξ ἐκείνου εἰς ἀπλὴν διάλεκτον διὰ τοῦ μακαρίτου (sic) κυρίου Μαξίμου τοῦ Καλλιουπολίτου γενομένη μετάφρασις ἅμα ἐτυπώθησαν ἔτι 1638. (Ἐν Γενεύῃ παρὰ Chovent). 2. τόμοι εἰς 4.

Ἰκανὰς χιλιάδας ἀντιτύπων αὐτῆς ἔστειλαν οἱ Λουθηροκαθόικοι πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην Παρθένιον Β' εἰς διανομήν. Μελέτιος ὁ Συρίγος μαθὼν τοῦτο, κατέδειξε τὸ αἰρετικὸν αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος ἐκήρυξεν ἀξίους ἀναθέματος τὸν μεταφραστὴν καὶ τοὺς συνεργούντας εἰς διάδοσιν. Ὁ πατριάρχης ἔχων καὶ ἄλλας κατὰ τοῦ Συρίγου ἀφορμὰς, ἐξώρισεν αὐτὸν διὰ τὸ παράτολμον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ διανεμῇ τ' ἀντίτυπα ἐξαφανισθέντα μετ' ὀλίγον (*).

Ἐπειδὴ περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης καὶ τοῦ μεταφραστοῦ ἐγένετο πολὺς καὶ διάφορος λόγος, ἀναγκαῖον κρίνομεν ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀσχοληθῶμεν ἐπ' αὐτῶν. Ἐν τῷ τίτλῳ σημειοῦται πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαξίμου τὸ ἐπίθετον μακαρίτης· ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον, κατὰ τυπογραφικὴν ἀμέλειαν, εὑρηται· διότι αὐτὸς ὁ Μάξιμος ζῶν ἔτι ἐξέδωκε τὴν μετάφρασιν, προτάζας ἐνυπόγραφον μακρὸν πρόλογον, ἐν ᾧ λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς. « Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο τὸ θεάρεστον ἔργον κοινὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸ δυστυχὲς γένος τῶν Ἑλλήνων, » πρῶτω εἰς τὰ ποδάρια τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ εὐσεβεστάτων μου » κυρίων, τῶν ἀρχόντων τῆς θεοφρουρήτου καὶ ἰσχυροτάτης ἀριστοκρατείας τῆς Βελγικῆς, καὶ διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ. δέομαι » καὶ ἀντιβολῶ νὰ μὲ κάμουν ἐτούτην τὴν εὐεργεσίαν, διὰ νὰ τυπωθῇ

(*) Δοσιθίου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχ.

» τὸ παρὸν βιβλίον, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας.
 » Καὶ τοῦτο θέλει ἦσται εἰς τὸ ἡμέτερον γένος μνημόσυνον αἰώνιον
 » τῆς αὐτῶν καλοκάγαθίας τε καὶ εὐνοίας, τὴν ὁποῖαν μᾶς ἔδειξε καὶ
 » ὁ ἐκλαμπρότατος αὐτῶν πρέσβυς κύριος Κορνῆλιος Ἄγας, εἰς τὸν
 » ὁποῖον θαρρήσαντες ἐπεχειρήσαμεν τὸ παρὸν ».

Τόπος ἐκδόσεως δὲν σημειοῦται· ἐκ δὲ τῆς προσφωνήσεως εἰκασάν
 τινες ὅτι ἐτυπώθη ἐν Λουγδούνῳ (Leyde) τῆς Ὀλλανδίας· ὁ Κοραῆς
 (Ἄτακτα Γ', σελ. ζ') λέγει « ἐτυπώθη κατὰ τινὰς εἰς τὴν Γενεύαν,
 » καὶ κατ' ἄλλους (πιθανώτερον) εἰς τῶν Ὀλλανδῶν τὸ Λουγδούνον
 » μὲ δαπάνην τῆς Ὀλλανδικῆς Κυβερνήσεως ». Ὁ δὲ Βρετὸς (Καταλ.
 Νσοελ. Φιλ. Α'. σελ. 25) μήτε τὴν πιθανὴν τοῦ Κοραῆ καὶ τῶν ἄλλων
 γνώμην παραδεχόμενος ἀποφαίνεται ὅτι « ἡ παρούσα Καινὴ Διαθήκη
 » ἐτυπώθη πραγματικῶς καὶ ὄχι κατὰ τὸ πιθανώτερον, ὡς ἀνα-
 » φέρει ὁ Κοραῆς, ἐν τῇ ἐν Λουγδούνῳ τυπογραφίᾳ τῶν Ἑλβετῶν,
 » ὡς ἀποδεικνύει ὁ Δάγγιος, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρλέσιος ».

Ὁ Φαβρίκιος καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρλέσιος (Bibliotheca graeca, V, σελ.
 380) λαλοῦντες περὶ τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Λαγγίου ἀναφέρουσιν, ὅτι
 ἡ μετάφρασις τοῦ Καλλιπολίτου ἐξεδόθη ἐν Γενεύῃ. Ὁ τελευταῖος,
 ὡσεὶ ἐπιλαθόμενος τῶν προγραφέντων, ὁμιλῶν περὶ Κυρίλλου τοῦ
 Δουκάρως λέγει, ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Μάξιμου ἀπελύθη ἐν Λουγ-
 δούνῳ ἐκ τῶν Ἑλβετῶν πιεστηρίων. Ὅτι δὲ πραγματικῶς ἐτυ-
 πώθη ἐν Γενεύῃ ἔχομεν τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν ἀνδρὸς εἰδήμονος, τοῦ
 Ἀμαδουτζίου, ὅστις λέγει ταῦτα « edita est (ἡ τοῦ Καλλιπολίτου
 Διαθήκη) Genevae anno 1638 typis Petri Chovet cum usu ancha-
 gae » (*). Καὶ εἰς ἀντίτυπον ἀγορασθὲν ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου
 Λάμπρου σημειοῦται διὰ μολυβδοκοנדύλου, ὅτι ἡ ἐκδοσις ἐγένετο
 ἐν Γενεύῃ παρὰ τῷ τυπογράφῳ Π. Σοβί.

Οἱ βιβλιογραφικώτατοι Φαβρίκιος καὶ Ἀρλέσιος περιέπεσαν καὶ εἰς
 ἄλλην ἀνακολουσίαν· διότι ἐνῶ (Bibl. Gr. XI. σελ. 697) λέγουσι,
 ὅτι ὁ ἐν λόγῳ μεταφραστὴς εἶναι Μάξιμος Καλλιπολίτης, Πελο-
 ποννήσιος τὴν πατρίδα, διάφορος Μάξιμου τοῦ Μαργουίνου, οἱ αὐτοὶ
 (V, σελ. 389) ἐπιλαθόμενοι τῶν γραφέντων καὶ τῶν πρὸς ἀποφυγὴν
 τῆς συγχύσεως συμβουλῶν του, δέχονται παραδόξως ὡς μεταφραστὴν
 Μάξιμον Μαργουίνον Καλλιπολίτην! Ἐκ τούτου ἀπατηθεὶς καὶ ὁ

(*) Amaduii Praefatio εἰς Δημητρίου Παπάνου τοῦ Χίου ἐπισηκόμενα. tom I. σελ.
 LXXV.

σοφός Κοραῆς (Ἄτακτα Γ'. σελ. Ξ.) λέγει « ἡ μετάφρασις ἐγίνε ἀπό » τινα Μάξιμον Μαργούνιον Καλλιπολίτην! ».

Καὶ ὅτι κατὰ λάθος οἶτε Φαβρίκιος, Ἀρλῆσιος, καὶ Κοραῆς, ἀναχρονιστικῶς φέρουσιν ἐν τῇ ζωῇ τῷ 1638, τὸν ἐν ἔτει 1602 ἀποθανόντα Μαργούνιον τὸν Κρήτα, εἰς ὃν ἵνα συμβιβάσῃ τ' ἀσυμβίβαστα δίδουσι πατρίδα τὴν Καλλιπόλιν, περὶ τούτου οὐδεὶς λόγος. Οἱ μὲν πρῶτοι εἰς διπλοῦν περιέπεσαν σφάλμα, παραδεχθέντες τὸν Μάξιμον Καλλιπολίτην, ὡς Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, καὶ τὸν ὁμώνυμον Πελοποννήσιον· ὁ δὲ Κοραῆς καὶ Βρετὸς εἰς ἓν, παραδεχθέντος τοῦ μὲν πρώτου τὸν Καλλιπολίτην Μάξιμον ὡς Μαργούνιον, τοῦ δὲ δευτέρου ὡς Μάξιμον τὸν Πελοποννήσιον. Καὶ οὕτω παραδόξως ἀμφότεροι οἱ εἰλικρινεῖς τῆς ὀρθοδοξίας πρέμαχοι, καὶ ὄντως λατινομάστιγες, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος καὶ ὁ ὁμώνυμος Πελοποννήσιος, ὡς συνεργάται αἰρέσεως, καὶ συγγραφεῖς λουθηροκαλβινικῶν ληρημάτων ἀναδειχθησαν. Ὁ Βρετὸς περιέπεσε καὶ εἰς ἕτερον σφάλμα· διότι ἐνῶ παραδέχεται Μάξιμον Πελοποννήσιον τὸν αὐτὸν Μαξίμω Καλλιπολίτῃ ἐκδόντι ἐν 1638 τὴν ἐν λόγῳ μετάφρασιν, ἐν σελίδι 220 τοῦ Καταλόγου αὐτοῦ (Μέρ. Α'.) ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐν 1690 γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Ἐγχειριδίου περὶ τοῦ Σχίσματος τῶν Παπιστῶν, φέρει τοῦτον ζῶντα περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ'. ἑκατονταετηρίδος ἐν Βουκουρεστίῳ! Περὶ τοῦ Μαξίμου τούτου, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ'. καὶ τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς πρόσθεθ. Μάξιμος δὲ ὁ Καλλιπολίτης, περὶ οὗ ὁ λόγος, διάφορος τῶν ὁμωνύμων Μαργούνιου καὶ Πελοποννησίου, ὡς ἐρρήθη πιθανὸν ἐκ Καλλιπόλεως κατήγετο, φέρων ὡς ἐπώνυμον τὸ ἐθνικόν.

Διήρηται ἡ ἔκδοσις τῆς ὑπὸ Καλλιπολίτου μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς δύο τόμους· ἐξ ὧν ὁ πρῶτος περιλαμβάνων τὴν μετάφρασιν μετὰ τοῦ πρωτοτύπου τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἀποτελεῖται ἐκ τετρακοσίων πενήτηκοντα δύο διπλῶν σελίδων· ὁ δὲ δεύτερος τὸν Ἀπόστολον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐκ σελίδων 344.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ εὑρηται ἐγκύκλιος Κυρίλλου τοῦ Λαυκάρου, γεγραμμένη εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ἐπίσης, καὶ πλαστουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καλλιπολίτου, ἢ ἄλλου τινος καλβινίζοντος, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς γενομένης μεταφράσεως. Μετ' αὐτὴν ἔπονται Νεοφύτου ἱερομονάχου Πατριάρχου τοῦ Κρητὸς τρία ἐπιγράμματα εἰς τὴν παράφρασιν τοῦ

Καλλιπολίτου. Χάριν μάλλον περιεργίας παρεντιθέμεθα μεταγρά-
φοντες τὸ τελευταῖον ἐξ αὐτῶν.

Μούσαι ἀδύφογγοι, καὶ φοῖβε μελίβροε ἔμα
Σὺν δὴ τε καὶ Ὀρφεῦ, κούσατε ἄρμονίης.
Ἦρξε γὰρ ἱρὸς Μάξιμος εὐμούσως κλαδίξαν,
Ἐν εὐαγγελισταῖς, θεολόγος ἄσμα μέγα,
Κοινοτέρη ξὺν φρέσει Οὐλύμπιο μεγίστου,
Ὅς κἀντ' ἀμαυροὶ ἄσματα εὐφραδίη.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο, ποιηθὲν κατὰ μίμησιν τοῦ εἰς τὸ Ψαλτήριον
τοῦ Δαβὶδ ἀναγνωσκομένου Ἰουστίνου τοῦ Δεκαδύου, ἀποδεικνύει
μὲν τὴν παιδείαν τοῦ Πατελάρου, δὲν ἠδυνήθη δευρὸς νὰ καλύψῃ καὶ
τὴν ἀμάθειαν τοῦ ἱερομένου, καθ' οὗ δριμύτως ἐπέπεσον μετ' οὐ καλῶς
ὁ πολὺς τὴν εὐμαθήειαν Ἑλλάδιος ὁ Θεσσαλός.

Ἀνδρέας Ῥέντιος.

Ἐγνωθὴ ἐν Κίῳ, καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ φροντιστήριον
τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ. Μετέ-
φρασε καὶ ἐξέδωκε τὸ ἐξῆς·

— Ὁδηγία τῶν ἀμαρτωλῶν τοῦ πατρὸς Ἀλοῦσου τοῦ Γρανάτα, μεταγλωτ-
τισμένη εἰς Ῥωμαϊκὴν (sic) γλῶσσαν, διὰ μέσον τοῦ πατρὸς Ἀνδρέου τοῦ
Ῥεντίου τοῦ Χίου, ἐκ τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ. in Roma della stampa
della s. congr. de propog. Fide. in MDCXXVIII.—12^{ον}, σελ. 262.

Ὅπως ἐν τῷ τίτλῳ φέρεται ἡ ἐξῆς εἰδοποίησις· « ὁρισμὸς τῶν ἑλαμπρο-
» τῶν κυρίων Καρδιναλίων τῆς ἀγίας συλλογῆς ἀπὸ τῆν ὁποῖαν ἐκπλύνε-
» ται καὶ φυτεύεται ἡ καθολικὴ πίστις, ὅτι νὰ δίδωνται ταῦτα τὰ τυπωμένα
» βιβλία τῶν γραικῶν χάρισμα ». Εὑρηνται δὲ καὶ τὰ ἐξῆς δ'ο ἐπιγράμματα.

Εἰς τὸ βιβλίον.

Ἄλλα κέρας Ἀμαθίας,
Εἶναι τὸ παρὸν βιβλίον.
Ὅ,τι θέλεις, περιίχαι,
Ὅ,τι καὶ ἐν ζητῆς εὐρίσκεται,
Σωτηρίαν, εὐμαθίαν,
Γνώμας καὶ διδασκαλίαν·
Μὴ λοιπὸν κανεὶς ἐκνεύσῃ,
Μήτε γέρος, μήτε νέος
Νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίον
Τὸ μυριοχαριτωμένον.

Ἄλλο.

Τὸ βιβλίον, Χριστιανὲ μου,
Χριστιανὲ καθολικέ μου,

Εἰς τὸ χεῖρ σου ἔκαρέ το,
 Καὶ σπουδαίως διάβαζε το,
 Τὴν ψυχὴν σου νὰ λυτρώσῃς,
 Καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ σώσῃς.

Ἁγάπιος Λάινδος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12^{ου} αἰῶνος, καὶ ὀνομάζετο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἀθανάσιος (*). Ἀπελθὼν δ' ὕστερον εἰς Ἄθυνα ἐμόναζεν εἰς τὰς ἐκεῖ εὐαγεῖς μονὰς, ὡς μόνον ἀσχόλημα ἔχων τὴν προσευχὴν, καὶ τὴν μελέτην. Ἀρχοῦντος κατηρτισμένος περὶ τὴν ἑλληνικὴν, ἰταλικὴν, καὶ ἀραβικὴν, διέθετο τὸν χρόνον μεταφράζων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν καθομιλουμένην διάφορα ψυχροσωτήρια βιβλία, καὶ μῆτε κόπων, μῆτε πόνων φειδόμενος ἐλάμβανε τὴν βακτηρίαν καὶ διήρχετο στερεὰς καὶ πελάγη, καὶ εἰς τὴν Βενετίαν ἐρχόμενος παρέδιδεν εἰς τύπον πρὸς ὠφέλειαν τῶν συμπατριωτῶν του. Τὰ πολυάριθμα τοῦ Ἀγαπίου συγγράμματα ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπῆρξαν τὸ μόνον ἀνάγνωσμα τῶν ἐν τῇ δουλείᾳ ἑλλήνων, συντεθειμένα ἄλλως τε καὶ εἰς γλώσσαν παρὰ πάντων ἐννοουμένην. Ἐκ τούτων καταγράφομεν τὰ περιελθόντα εἰς γνῶσιν ἡμῶν.

—Βιβλίον καλούμενον ἀμερτωλῶν σωτηρία, περιέχον καὶ πίνακα ἱκετήριον εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον μετὰ τῶν εἰκῶν καὶ πολλῶν θαυμασιῶν τῆς αὐτῆς ἀειπαρθένου Μαρίας· συντεθὲν εἰς κοινὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητοῦ, τοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθωνος ἀσκήσαντος. Ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ 1644. (ὁ Βρετὰς ἀναφέρει τὰς ἐξῆς ἀνατυπώσεις αὐτοῦ 1703, 1740, 1773, 1779, 1803, καὶ 1806).

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο μεταφράσθη εἰς τὴν Ἀραβικὴν ὑπὸ Ἀγαπίου, ἢ ἄλλου τινος, ὡς ἀναφέρει ὁ Μιχαὴλ Νάου (**).

—Νέος Παράδεισος ἦτοι βίαι Ἀγίων ἐκλεχθέντες ἐκ τῶν βιβλίων Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ ὑπὸ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν μετενιχθέντες. Ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ 1644. (Ζῶντιος τοῦ Ἀγαπίου μετετυπώθη τῷ 1664 ὑπὸ Ἀνθίμου Διακροῦσης, προσθέντος ἐν τίτλῳ τῆς ἐκδόσεως καὶ τὸ ἐξῆς τετραστίχον.

(*) Οὕτως ὑπογράφεται εἰς τὴν πρὸς Ἰάκωβον Μήτικον προσφώνησιν τοῦ Γεωπονικοῦ του (1620). Ὁ Μήτικος οὗτος ἦν ἐκ Μάνης, μαθητεύσας εἰς τὰ ἐν Τόμῃ παιδαγωγικὰ καταστήματα, μετερχόμενος ἐν Ἰταλίᾳ τὸν ἱερὸν, καὶ ἐγκρατῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Πιθανῶς οὗτος εἰσηγήσατο (1664) εἰς τοὺς αὐτοῦ συμπόλιτας νὰ πέμψωσι πρὸς τὸν πάπαν ἱκετήριον ἀναφορὰς ἐξαιτούμενοι στείπην καὶ καταφυγὴν κατὰ τὴν εἰς Κορκυκὴν μετανάστευσιν. (Ἑλληνομ. σελ. 267).

(**) Fabricii, Bibliotheca Graeca, XII, σελ. 396.

Ἐτελειώθη τὸ παρὸν χρόνους εἰς τοὺς χιλίους,
 Εἰς τοὺς ἐξήντα τέσσαρας, μὴ τοὺς ἑκαστοὺς
 Εἰς τὰ ὀκτώ καὶ εἴκοσι μῆνός τοῦ Σεπτεμβρίου
 Μὴ κόπον καὶ πολλὴν σπουδὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀγαπίου.

— Θεοτοκάριον ὠραιότατον καὶ χαριμόσυνον ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου ὄρους βίβλων συνταχθὲν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητός. Ἐνετίησιν 1643· παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. (Μετατυπώθη τῷ 1684 παρὰ Γλυκεῖ ἔκ αὐτῶν παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ τῷ 1775, διορθῶσαι τοῦ ἱεροδιακόνου Σπυρίδωνος Παπαδοπούλου, καὶ 1784, διορθῶσαι τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου τοῦ Βέρα).

— Ἐκλόγιον περιέχον τοὺς βίους τεσσαράκοντα Ἁγίων, ἐπιμελεῖα Ἀγαπίου ἱερομονάχου τοῦ Κρητός. Ἐνετίησι 1664. (μετατυπώθη τῷ 1747, 1764, καὶ 1783).

— Γεωπονικόν. Ἐνετίησι 1620.

— Ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Μοδῆτου πατριάρχου ἱεροσολύμων. (Ἄγνῳ τὸ ἔτος τῆς ἀ. ἐκδόσεως ἀνετυπώθη ὑπὸ Α. Σ. Ἀγαπήτου ἐν Πάτραις 1857).

— Κυριακοδρόμιον (τυπώθη ἐν Βενετίᾳ 46 ... μετὰ προεσαγωγικοῦ λόγου Ἀνακίου Διακρούση, καὶ τῷ 1779 ἐπιμελεῖα Ἀνθίμου τοῦ Κυρίου).

— Ψαλτήριον Δαβὶδ τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως, ἐξηγημένον παρὰ τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Θεοδώρητου ἐπισκόπου Κύρου, καὶ μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης παρὰ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔνθα προσετίθησαν καὶ αἱ ἑννέα ὠδαί. Ἔκδοσις Α' ἐν Βενετίᾳ, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. 4840, 8^{vv}. (Εἰ καὶ ἐν τίτλῳ σημειοῦται ὅτι αὕτη ἐστὶ πρώτη ἔκδοσις, ἐκ τῆς ἐν τίτλῳ ὁμοῦ εἰδοποιήσεως τοῦ τυπογράφου βλέπομεν, ὅτι ἐγένοντο καὶ ἄλλαι ἐκδόσεις πρότερον, καὶ οὐ ἢ παρῴσια ἐπλουτίσθη μὴ λεξικὸν θεολογικόν, καὶ ἱστορικόν, μὴ ὑπάρχον εἰς τὰς προτέρας. Ἀνετυπώθη ἀπαραλλάκτως τῷ 1820).

— Νέον Ἐκλόγιον, τοῦτέστιν οἱ ὠραιότεροι βίοι τῶν ἀγίων ἐκ τοῦ Μεταφραστοῦ Συμεῶνος ἐκλεγμένοι καὶ εἰς κοινὴν μεταφρασθέντες διάλεκτον. Ἐνετίησι 1679. (Ἀνετυπώθη τῷ 1764).

Τῷ 1649 ἐξίδοτο ἐν Βενετίᾳ τὸν Θηκαρᾶν.

Παΐσιος Λιγαριδῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ ἐκαλεῖτο Παντολέων ἐν τοῖς κοσμοῖς ('). Ἐπὶ δεκαῆξ ἔτη πρόφομος διατελέσας τοῦ ἐν Ῥώμῃ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου, ἔλαβε τὸν διδακτορικὸν στέφανον τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν καρδινάλιων τὸν μοναχικὸν δ' εἶτα βίον ἀσπασάμενος μετωνομάσθη Παΐσιος, καὶ προεχειρίσθη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς μητροπολίτης Γάζης ἐξ ἀνάγκης, ὡς οἱ πλείονες τοῦ

(') Κατὰ λάθος ὁ Βλαστός (Χιακὰ Β'. σελ. 80 καὶ 92) ἐχοπέχει τὸν Λογαρίδην εἰς Παντολέοντα, καὶ Παΐσιον, καταλέγων τὸν μὲν πρῶτον εἰς τοὺς ἐρβοδόξους Σίους, τὸν δὲ δεύτερον εἰς τοὺς χρογενεῖς λατίνους.

Γυμνασίου τρόφοι, είχαν υμολογήσει και ὁ Λιγαριδης τὴν καθολικισμόν. Σταλείς ὁμως εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς προσηλυτισμόν, καὶ αἰσθανθεὶς ἐαυτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς σιδηρᾶς τοῦ παπισμοῦ χειρὸς, ἐκπρόχθη διαρρήτῃ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, καὶ κατεπόλεμησε διὰ σοφῶν συγγραφῶν τὴν αἵρεσιν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Καλβίνου· ὥσει δὲ θέλων ἵνα κυκλοφορήσῃ ἡ διαμαρτύρησις του ἐν μέσῳ τῶν πόλεων, αἵτινες εἶδον τὴν ταπεινώσιν τοῦ ὀρθοδόξου, ἔγραψε λατινιστὶ καὶ δίδασπειρεν εἰς τὴν Δύσιν δύο πονήματα, καταπολεμοῦντα τὰς κυριώτερας καινοτομίας τῶν λατίνων, καὶ πραγματευόμενα τὸ μὲν περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα, τὸ δὲ κατὰ τοῦ δόγματος τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ φιλοστόργως ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας προσδεχθεὶς ὁ πρῶν δραπετιδης ἀνεγνωρίσθη ὀρθόδοξος μητροπολίτης Γάζης. Ἀπελθὼν δ' ὕστερον εἰς Μολδαβίαν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ὁ τότε πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας Νίκων, ἀνὴρ ὅσον πολυμαθὴς τόσον ἀλκιῶν καὶ παρήφορος, εἶχεν ὑποπέσει, ἕνεκα τῆς διαγωγῆς του, εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ τσαροῦ Ἀλεξάνδρου Μιχαηλίδου, καὶ σύνοδος συγκροτηθεῖσα συνεζήτηε τὰ περὶ τῆς τιμωρίας αὐτοῦ. Ἐν τῇ μέσῳ τῶν παραχωδῶν ἐκείνων περιστάσεων ἦλθεν εἰς Μόσχαν ὁ Λιγαριδης, προσκεκλημένος ὑπὸ τοῦ ἐπίδικου πατριάρχου καὶ ἐφωδιασμένος μὲ συστατικὰ γράμματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Εὐμενῶς ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τσαροῦ συνετάχθη τῇ ἀντιθέτῳ τοῦ Νίκωνος μερίδι, καὶ διωρίσθη πρόεδρος τῆς ἐν Ῥωσίᾳ συνόδου, ἣτις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διέκλισε τὸν τόπον ἀντὶ τοῦ πατριάρχου. Σπουδαῖαι ἀμύσως διηγήθησαν ὑπόνοιαι περὶ τῆς εὐλικρινείας τοῦ Παΐσιου καὶ πρὸς τοῦτο εἰς τῶν ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν τοῦ ὑποδίκου πατριάρχου ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν μέχρι τῶν τριάκοντα ἐρωτήσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ Νίκωνος. Ὁ Λιγαριδης ἐνοήσας τὸν σκοπὸν ἔγραψεν ἐπ' αὐτῶν τὰς κανονικὰς ἀπαντήσεις πρὸς καταδικὴν τοῦ πατριάρχου· σνᾶμα δὲ ἀπέστειλεν εἰκοσιπέντε ἐρωτήσεις, πρὸς τὰς τέσσαρας πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἀπάντησαν τὰ συμφέροντα τῇ συνόδῳ⁽¹⁾.

Ἀπεβίωσεν ὁ Λιγαριδης ἐν Ῥωσίᾳ κατὰ τὸ 1678

Λατινοφρονῶν ὁ Παΐσιος ἔγραψε κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας τὰ ἐξῆς

Ἐξίδωκεν ἐν Ῥώμῃ τῷ 1637 τὸ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς κατὰ Βεραλέμ,

(1) Ἱστορία Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας, μεταφρ. ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου, σελ. 244—6.

τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου Ἀρκουδίου, μετὰ προσφωνήσεως εἰς πάπαν Οὐρβανὸν Η΄. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εἰρηναίως, ὡς προλεγόμενα, καὶ τρία ἐπιγράμματα Λιγαριδίου εἰς Ἀρκουδίον, Οὐρβανόν, καὶ τὰς Οὐρβανίτιδας Μελίττας.

— Ἐρμηναία τῆς θείας λειτουργίας.

— Ἱστορικὸν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, ἀφορισθὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (*).

Μετανοήσας δ' ὕστερον ἔγραψε κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ.

— De primatu Papæ.

— De processione Spiritus S. ex patre.

Πρὸς τοῦτους ἔγραψε πολλὰ κατὰ Λουθηροκαλίτων, καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα κείμενα ἐν Κιέβῳ (**).

Ὁ Matthæi (***) ἀναφέρει ἀνέκδοτον, πρόλογον Λιγαριδίου εἰς Νομοκάνονα Βλαστάρεως. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγίου Τέφου εἰρηναίως χειρογράφῳ συνταχθὲν ὑπὸ Λιγαριδίου—Χρησματολόγιον, ἢ συλλογὴ καὶ ἑρμηνεῖα πάντων τῶν χρησμάτων.

Νικόδημος Καβάσιλας.

Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίας Εὐθυμίας τῶν Σαλόνων περὶ τὸ 1595, καὶ ὠνομάζετο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον κομιδῇ νέος ἐνδύθει εὐπρέπτησεν ἐν τινι μονῇ τῶν περιχώρων, ὑποτακτικὸς γενόμενος Χριστοφόρου τινος μοναχοῦ, διδάξαντος τὸν Νικόδημον τὰ πρῶτα γράμματα. Τοῦ Χριστοφόρου μεταβάντος εἰς τὴν μονὴν Βαρνακόβης παρηκολούθησε καὶ ὁ ὑποτακτικὸς. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχε διδάσκων πρὸ χρόνων ὁ μοναχὸς Καλλίνικος, ἀνήρ θεοσεβής, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν καὶ ἔξω σοφίαν, φιλελετήμων, καὶ ὑπόδειγμα ἐγκρατείας καὶ ἠθικῆς. Παρὰ τούτῳ καὶ ὁ Νικόδημος ἐξεπαιδεύθη, ἀναδειχθεὶς τοῦ διδασκάλου ὑπέρτερος μὲν τὴν σοφίαν, ἴσος δὲ τὰ ἦθη καὶ τὰς ἀρετάς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοφόρου, ὁ Καβάσιλας ἐκπληρῶν κατὰ γράμμα τὴν τελευταίαν βούλησιν τοῦ φιλοπάτριδος καὶ φιλοστόργου γέροντός του μετέβη εἰς τὸν γενέθλιον τόπον, καὶ σχολεῖον συστητάμενος ἐδίδασκε δωρεάν τοῖς προσερχομένοις. Ἄγνοεταί πόσον ἐν τῇ πατρίδι διδάσκων παρέμεινε· τοῦτο δὲ μόνον γνωρίζομεν, ὅτι τῷ 1642 εἰς Βουνηχώραν εὐρισκόμενος ἔγραψε πρὸς διαφόρους προκρίτους, ἐνεργοῦντας ἵνα προχειρισθῇ ἐπίσκοπος Σαλόνων. « Τὴν τιμίαν θέλησιν τῆς ἀρχοντίας σας ἔμαθα· καὶ σὰς » παραγγέλλω, πῶς δὲν ἐμπορῶ ν' ἀκούσω τὴν ἰδίαν σας. Καλλίτε-

(*) Ἀσπιτίου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων.

(**) Rodotà, Storia del Rito Greco, III.

(***) Codices Mosquens. σελ. 83.

» ροί μου υπάρχουν πάμπολλοι και αὐτοῦ και εἰς τὰ περιχωρινά, και
 » κάμπετε τὸ πῶς φαίνεται καλὸν εἰς τὴν τιμιότητά σας· ἐγὼ ἐλάχι-
 » στος ὄλων, δὲν αἰσθάνομαι ἰκανὸς διὰ ἓνα τόσον μεγάλον φόρτω-
 » μα ». Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Νικηδῆμος ὑπὸ τὸ ῥάσον ἀρετὰς ἀναχω-
 ρητοῦ ἐξασκῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιδιάσῃ τὴν φιλήρημον ψυχὴν του
 πρὸς τὰς κοσμικὰς τύχας· διὸ και πρὸς τὸν ἱερομόναχον Γεράσιμον
 τὸν Ἀμφισσία, πάλιν ἐπαναλαβόντια τὰς περὶ ἐπισκοπικῆς προτάσεις
 τῶν συμπατριωτῶν του, και ἐλέγχοντα πικρῶς αὐτὸν ἐπὶ βαθυμία,
 ἀνακράζει τοὺς ἑραίους τούτους λόγους. « Τῶν κοσμίων θεατῆς και
 » οὐ μέτοχος βουλόμενος εἶναι, ἔρημον φιλῶ· ἐκεῖ γὰρ ἀληθὴς κόσμος,
 » και ῥυάκων κελαρύσματα, και ἀηδόνων ψαλμοὶ, και δένδρων σι-
 » σμῶς, και ζῶων φωναὶ, ἐνὶ στόματι πάντων ἡμούντων τὸν δεσπό-
 » την· ἀφετε γοῦν ψυχὴν αἰθερίως διαιωμένην, οὐρανὸν ἀτενέξων,
 » και λαλιὰν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένην μολυσθῆναι μὴ ἀφετε ».

Ἐν ἔτει 1648 ὁ Νικηφόρος εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ
 διδασκάλου του Καλλίνικου μετέβη ἐσπευσμένως ἐκ τῆς ἐν Τολοφῶν
 μονῆς τοῦ Κουσουροῦ εἰς Βαρνακόβαν, ὅπου εὔρε τὸν διδασκάλόν του
 ἔτοιμοθάνατον· ὁ γρηκίος διδάσκαλος περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν μα-
 θητῶν του, λαλῶν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, μετὰ φιλοσοφικῆς καρ-
 τερίας ἀνέμνε τὸν θάνατον, συμβάττα τὴν 5 Ἀπριλίου.

Ὁ Νικηδῆμος διεδέχθη τὸν Καλλίνικον ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Βαρνακό-
 βης, και διατέλεσε διδάσκων μέχρι τοῦ θανάτου του (8 Μαΐου 1652).

Μαθηταὶ τοῦ Καβάσιλα ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ὡς
 Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς, Κωνστάντιος ὁ Ἀγορίτης, Φίλιππος Κάρμας ἐν
 Ἰταλίᾳ μεταβάς και τὴν ἰατρικὴν παιδευθεὶς, ἦν ἐξήσκησεν ἐπιστρέ-
 φας εἰς Ναύπακτον, Νικόλαος ὁ Δογοδέτης, Καράλαμπος ὁ ἱερεὺς
 Μαρούλης, και ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν περιεσώθησαν.

Ἐγραψεν ὁ Νικηφόρος—Συλλογὴν ἀποβρήματων (ἐποφθεγμάτων) παλαιῶν τε
 και νεωτέρων.—Ἀκολουθεῖν τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου τοῦ ἐκ Καρυῶν, τοῦ ἐν Βαρ-
 νακόβῃ ἔορταζομένου.—Βίους τῶν διδασκάλων Χριστοφύρου και Καλλίνικου.—
 Δόγους, και ἐπιστολάς, ἐξ ὧν δύο εὐρηγίαι ἀνέκδοτοι παρ' ἐμοὶ (!).

Γερμανὸς ὁ Λοκρός (*).

Ἐκωνομάζετο Ἐρμῆς, και ἐγένετο μαθητῆς Κορυθαλλέως ἐν Ἀθῆ-

(!) Τὴν βιογραφίαν τούτου ἤρυσθη ἐκ τῶν σημειωμάτων τοῦ ποτὲ ἐπισκόπου
 Δοδορικίου Δωροθέου.

(*) Ἄλλοι λέγουσιν αὐτὸν Αἰτωλόν. Εὐγένιος ὅμως ὁ Αἰτωλὸς, ἀνὴρ σύγχρονος
 καὶ ἑνὸς τῶν κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ διακρίνη τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ γράφων

τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου Ἀρκουδίου, μετὰ προσφωνήσεως εἰς πάπαν Οὐρβανὸν Η΄. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εἰρηναίως, ὡς προλεγόμενα, καὶ τρία ἐπιγράμματα Λιγαριδίου εἰς Ἀρκουδίον, Οὐρβανὸν, καὶ τὰς Οὐρβανίτιδας Μελίττας.

— Ἐριμηνία τῆς θείας λειτουργίας.

— Ἱστορικὸν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, ἀφορισθὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (1).

Μετανοήσας δ' ὕστερον ἔγραψε κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ.

— De primatu Papae.

— De processione Spiritus S. ex patre.

Πρὸς τοῦτοις ἔγραψε πολλὰ κατὰ Λουθηροκαλίβων, καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα κείμενα ἐν Κιέβῳ (2).

Ὁ Ματθῆαι (3) ἀναφέρει ἀνέκδοτον, πρόλογον Λιγαριδίου εἰς Νομοκάνονα Βλαστάρως. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγίου Τάφου εἰρηναίως χειρογράφῳ συνταχθὲν ὑπὸ Λιγαριδίου—Χρησματολόγιον, ἢ συλλογὴ καὶ ἑρμηνεῖα πάντων τῶν χρησμάτων.

Νικόδημος Καβάσιλας.

Ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίας Εὐθυμίας τῶν Σαλόνων περὶ τὸ 1595, καὶ ὀνομάζεται Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Τὸ μοναχικὸν τριδώνιον κομιδῇ νέος ἐνδύθει, ὑπρέτησεν ἐν τινι μονῇ τῶν περιχώρων, ὑποτακτικὸς γενόμενος Χριστοφόρου τινος μοναχοῦ, διδάξαντος τὸν Νικόδημον τὰ πρῶτα γράμματα. Τοῦ Χριστοφόρου μεταβάντος εἰς τὴν μονὴν Βαρνακύβης παρηκολούθησε καὶ ὁ ὑποτακτικὸς. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχε διδάσκων πρὸ χρόνων ὁ μοναχὸς Καλλίνικος, ἀνὴρ θεοσεβῆς, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν καὶ ἔξω σοφίαν, φιλελεῖμων, καὶ ὑπόδειγμα ἐγκρατείας καὶ ἠθικῆς. Παρὰ τούτῳ καὶ ὁ Νικόδημος ἐξεπαιδεύθη, ἀναδειχθεὶς τοῦ διδασκάλου ὑπέρτερος μὲν τὴν σοφίαν, ἴσος δὲ τὰ ἦθη καὶ τὰς ἀρετάς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοφόρου, ὁ Καβάσιλας ἐκπληρῶν κατὰ γράμμα τὴν τελευταίαν βούλησιν τοῦ φιλοπάτριδος καὶ φιλοστόργου γέροντός του μετέβη εἰς τὸν γενεθλίον τόπον, καὶ σχολεῖον συστησάμενος ἐδίδασκε δωρεάν τοῖς προσερχομένοις. Ἄγνοεταί πόσον ἐν τῇ πατρίδι διδάσκων παρέμεινε· τοῦτο δὲ μόνον γνωρίζομεν, ὅτι τῷ 1642 εἰς Βουνηχώραν εὐρισκόμενος ἔγραψε πρὸς διαφόρους προκρίτους, ἐνεργοῦντας ἵνα προχειρισθῇ ἐπίσκοπος Σαλόνων. « Τὴν τιμίαν θέλησιν τῆς ἀρχοντίας σας ἔμαθα· καὶ σὰς » παραγγέλλω, πῶς δὲν ἐμπορῶ ν' ἀκούσω τὴν ἰδέαν σας. Καλλίτε-

(1) Δοσιτίου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων.

(2) Rodotà, Storia del Rito Greco, III.

(3) Codices Mosquens. σελ. 83.

» ροί μου υπάρχουν πάμπολλοι και αὐτοῦ και εἰς τὰ περιχωρινά, και
 » κάμτε τὸ πῶς φαίνεται καλὸν εἰς τὴν τιμιότητά σας· ἐγὼ ἐλάχι-
 » στος ὄλων, δὲν αισθάνομαι ἰκανὸς διὰ ἓνα τόσον μεγάλον φόρτω-
 » μα ». Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Νικηδῆμος ὑπὸ τὸ ῥῶσον ἀρετὰς ἀναχω-
 ρητοῦ ἐξασκῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιδιάσῃ τὴν φιλήρμιον ψυχὴν του
 πρὸς τὰς κοσμικὰς τύρδας· διὸ και πρὸς τὸν ἱερομόναχον Γεράσιμον
 τὸν Ἀμφισσία, πάλιν ἐπαναλαβόντια τὰς περὶ ἐπισκοπικῆς προτάσεις
 τῶν συμπατριωτῶν του, και ἐλέγχοντα πικρῶς αὐτὸν ἐπὶ βαθμιά,
 ἀνακράζει τοὺς ἑραίους τούτους λόγους. « Τῶν κοσμίων θεατῆς και
 » οὐ μέτοχο· βουλόμενος εἶναι, ἔρημον φιλῶ· ἐκεῖ γὰρ ἀληθῆς κόσμος,
 » και ῥυάκων κελάρυσματα, και ἀηδόνων ψαλμοὶ, και δένδρων σι-
 » σμῶς, και ζῶων φωναὶ, ἐνὶ στόματι πάντων ἡμούντων τὸν δεσπό-
 » την· ἀφετε γοῦν ψυχὴν αἰθερίως διαιτωμένην, οὐρανὸν ἀτενίζων,
 » και λαλιάν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένην μολυσθῆναι μὴ ἀφετε ».

Ἐν ἔτει 1648 ὁ Νικηφόρος εἰδοκοιηθεὶς περὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ
 διδασκάλου του Καλλινίκου μετέβη ἐσπευσμένως ἐκ τῆς ἐν Τολοφῶν
 μονῆς τοῦ Κουσουροῦ εἰς Βαρνάκοβαν, ὅπου εὔρε τὸν Φιδάσκαλόν του
 ἑτοιμοθάνατον· ὁ γηραιὸς διδάσκαλος περιστοιχοῦμενος ὑπὸ τῶν μα-
 θητῶν του, λαλῶν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, μετὰ φιλοσοφικῆς καρ-
 τερίας ἀνέμνε τὸν θάνατον, συμβάδντα τὴν 5 Ἀπριλίου.

Ὁ Νικηδῆμος διεδέχθη τὸν Καλλινίκον ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Βαρνακό-
 βης, και διατέλεσε διδάσκων μέχρι τοῦ θανάτου του (8 Μαΐου 1652).

Μαθηταὶ τοῦ Καβάσιλα ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ὡς
 Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς, Κωνσταντῖος ὁ Ἀγορίτης, Φίλιππος Κάρμας ἐν
 Ἰταλίᾳ μεταβάς και τὴν ἰατρικὴν παιδευθεὶς, ἦν ἐξήσκησεν ἐπιστρέ-
 φας εἰς Ναύπακτον, Νικόλαος ὁ Λογοθέτης, Χαράλαμπος ὁ ἱερεὺς
 Μαρούλης, και ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν περισεώθησαν.

Ἐγραψεν ὁ Νικηφόρος—Συλλογὴν ἀποβρήματων (ἀποφθεγμάτων) παλαιῶν τε
 και νεωτέρων.—Ἀκολουθεῖν τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου τοῦ ἐκ Καρυῶν, τοῦ ἐν Βαρ-
 νακόβῃ ἑορταζομένου.—Βίους τῶν διδασκάλων Χριστοφύρου και Καλλινίκου.—
 Λόγους, και ἐπιστολάς, ἐξ ὧν δύο εὐρηγαι ἀνέκδοτοι παρ' ἐμοὶ (*).

Γερμανὸς ὁ Λοκρός (*).

Ἐπωνομάζετο Ἐρμῆς, και ἐγένετο μαθητῆς Κορυθαλλέως ἐν Ἀθή-

(*) Τὴν βιογραφίαν τούτου ἠρώσθη ἐκ τῶν σημειωμάτων τοῦ ποτὲ ἐπισκόπου
 Δαιδαρικού Δωροθέου.

(*) Ἄλλοι λέγουσιν αὐτὸν Αἰτωλόν. Εὐγένιος ὁμοῦ ὁ Αἰτωλὸς, ἀνὴρ σύγχρονος
 καὶ ἀνήμερος κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ διακρίνῃ τοὺς συμπεριπτώτας αὐτοῦ γράφοντι

νας⁽¹⁾. Τῷ 1660 Νεκτάριος ὁ Πελοπίδης προσεκάλεσεν εἰς Ἀλεξάνδρην δρμιν τὸν Γερμανὸν, ἀπὸ μέρους Παΐσιου τοῦ πατριάρχου, γράφων·

« Βούλομαι Γερμανὸν τὸν ἐμὸν, βίον βιοῦντα ἀπράγμονα καὶ φιλοσοφουσιν ἀνδράσι κρέποντα. Τοῦτο δέ σοι γενήσεται, καθ' ἡσυχίαν ζῶντι, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπερισπάστως εὐποροῦντι, παρ' ἀνδράσι φιλοσοφίαν τιμᾶν εἰδόσιν, ἵνα μὴ λέγω φιλοσοφίας χρῆζουσιν. Ἄλλὰ τί μοι τὰ μακρὰ προσέμια τῆς ἐπιστολῆς; Ὁ τῆς Ἀλεξανδρείαν καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου ἐναγχιος πατριαρχεῦων λαχὼν Ἐρμού λογίου δέεται, σὺ δὲ οὐ τῆ ἐπωνυμία μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πράγματι ἔρμῃ. Εἰ δὲ τοῖς δεομένοις παρέχουσι τὰ ἐαυτῶν κοιλίς ὁ μισθὸς ἐφελισται, καθὰ που φασι τὰ ἱερά λόγια, πόσος ἂν ἀποκείσεται τῆ σῆ κορυφῇ παρὰ Θεοῦ στέφανος, εἴγε μὴ τὰ σαυτοῦ, ἀλλὰ σαυτὸν τοῖς δεομένοις παρέξεις, ἐπ' οὐδεμιᾶ τινι ἄλλῃ ὠφελείᾳ, εἰ μήτοιγε τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου ἕνεκα; Δεῖται γὰρ ἀληθῶς τοιοῦτου ἀνδρός ὁ ἐντεῦθα μακαριώτατος· καὶ πολλὰκις περὶ τούτου μοι διελκταί· ἐγὼ δὲ σε αἰεὶ ἐπὶ γλώττης ἔχων καὶ τὰ σαυτοῦ προτερήματα διηγούμενος, καὶ ὅλον ὑπ' ὕψην αὐτοῦ ἀγαγὼν σὲ τοῖς λόγοις, ἐς πόθον σου ἦγον τὴν τούτου μακαριότητα, καὶ τὴν ταχίστην γράφειν με πρὸς σὲ προὔτρειπεν, εἰ βουλητὸν εἴη σοι παρὰ τούτῳ σχολάσαι, ἵνα σὺ μὲν τῆς παρ' αὐτοῦ στοργῆς ἀπολαύων, ἐπαινετὴν τινα συμφωνίαν καὶ πλοκὴν τοῦ καλοῦ ἄμφοι κατεργαζόμενοι, κοινὸν ὄφελος τῆ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀποφανείσθε κλπ. ».

Ἄθλον ἂν ὁ Γερμανὸς εἰσακούσας τῶν παρακλήσεων ἐνὸς πατριάρχου καὶ ἐνὸς φίλου, ὑστερον πατριαρχεῦσαντος, μετέβη εἰς Αἰγύπτου πρὸς διδασκαλίαν. Ἐξ ἐπιστολῶν δ' Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ μανθάνομεν, ὅτι συστηθείσης, δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς Μανολάκη τοῦ ἐκ Κα-

πρὸς Ἰωάννην τὸν Κορυφύλλην λέγει, « ὁ σπουδαιώτατος Γερμανὸς ὁ Λοκρός ». (Παρανίκαι σχεδίασμα, σελ. 23 σημ. 5).

(1) Ἐν ἰδιοχέρῳ σημειώματι κωδικῆς τιμῆς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας ἀποσπασσαυρισμένου ἀναγινώσκειται· « Κατὰ τὸ 1648 ἔτος ἠκροώμεθα φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις παρὰ Θεοφίλου τῷ Κορυθαλλεῖ· ἦν δὲ οὗτος ἄριστος εἰς φιλοσοφίαν ὑπερρηνοητικὸς οὐ μόνον πάντας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ φιλοσοφούντων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἡμετέρων οὐ κατώκτιν ἰών. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Κορυθαλλεῶς ἡμελευμένην ἀλλήλοισι τὰ ἀκουσθέντα ὁ τε Νεκτάριος καὶ Διονύσιος ὁ ἐκ Ναυπλίου, καὶ οἱ δύο τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων, καὶ μετὰ τούτων ἐγώ. Ἦλθεν ἐξ Ἰωαννίνων Νικηφόρος τις Πριγγελεὺς τὸ ἐπίκλην, Ἀθηναῖος καὶ αὐτὸς, δε ἤρξατο πειράζειν ἡμᾶς προβλήμασι τισιν ἐκ τῶν τοῦ Κουρσούλου τοῦ Κερκυραίου μαθητῶν προβληθέντων εἰς Ἰωάννινα, πρὸς ἃ ἐγγέγραπτο ἢ ἐπιστολῇ, καὶ τὴν προσβαλλόμενον εἰς σιγὴν ἐλάσασα ».

στορίας, ἑλληνικῆς σχολῆς ἐν τῷ Ἁγιοταφιῶ Μετοχιῶ Κωνσταντινουπόλεως πρόστατο ταύτης ἐν ἔτει 1663 ὁ ἐν λόγῳ Γερμανός, ὅστις, ἕνεκεν ἀγνώστων λόγων, διενεχθεὶς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Δαρίσιος Διονυσίου τοῦ Μουσελίμη, ἤλεγξε τότε τὴν ματαιότητα τοῦ ἀνδρός, σεμνουμένου ἐπὶ εὐγενεῖα καταγωγῆς. Οὗτος ἐστειλε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Εὐγένιον παρακαλῶν ἵνα τὴν ἀναγνώσῃ ἐπισταμένως καὶ καταλλήλως, ἀπαντήσῃ. Ὁ Αἰτωλὸς ἀπήντησε πρὸς τὸν Διονύσιον, ὅτι ὁ Γερμανός ἔγραψεν ἐξ ἐλαφροσύνης, μᾶλλον ἢ κακίας, καὶ τῷ ἐσώκλει σχέδιον ἀπαντήσεως, ἐν ᾗ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐλέγοντο ταῦτα, ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ χολωθέντος μητροπολίτου. « Πῶς οὐ γέλασμα τὰ σά, σοφώτατε, καὶ κατάμεμψις προφανής; »
 « οὐ γένη ἡμεῖς καὶ πατρίδας μεγάλας ζητοῦμεν, μέλη πάλα σση- »
 « πότερα καὶ μηδὲν ἡμῖν χρήσιμον ἔχοντα ποῖος ἔπαινος ἢ μῶρος »
 « τοῖς ἐγγύνοις, εἰπέ μοι, ἐκ τῆς σαπρίας τῶν προγόνων; προτιμη- »
 « τέα πρὸ πάντων ἢ ἀρετῇ, περὶ ἧς ὁ λόγος ἅπας καὶ ἔργων »
 « ἀκρίβεια ».

Κατὰ Προκόπιον καὶ ἄλλους ὁ Γερμανός περιηγήθει, ἔρωτι σπουδῆς, διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ προσχειρίσθη μητροπολίτης Νύσσης.

Ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ ἐπωλήθη τῷ 1775 ἐν Μόσχᾳ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἠγόρασε τινα ὁ Χρ. Ματθαῖος.

Ἐπὶ ἐκδόσεως τῶν Συνεσίου ἐπιστολῶν εὐρηται διάφορα ἰδιόγραφα σημειώματα τοῦ λογίου τούτου Λοκροῦ, ὡς καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Νεκταρίου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ματθαίου (1).

Νεκτᾶριος Ἱεροσολύμων.

Ἐγεννήθη τῷ 1605 ἐν Κρήτῃ ἐκ πατρὸς ἑλκοντος τὸ γένος ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος Πελοπίδης ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Ἐμαθῆτευσεν ἐν Χάνδακι παρὰ Μελετίῳ Μακρῆ, διδασκάλῳ τοῦ ἐν τῷ Συναϊτικῷ μετοχιῶ σχολείου. Εἶτα δ' ἐλθὼν εἰς τὸ Σίναιον ἐπαιδεύθη τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν, καὶ τοῦ κόσμου ἀπαλλαγείς συναπηλλάγη καὶ τοῦ ὀνόματος, Νεκτᾶριος μετονομασθείς. Τεσσαρακονταετῆς δ' ἐμαθῆτευσε παρὰ Θεοφίλῳ Κορυθαλλεῖ ἐν Ἀθήναις.

Μετὰ τὴν χηρεῖαν τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ τὸν θάνατον

(1) Πικίλα Ἑλληνικά, edidit Clyrist. Matthaei, Mosquae 1831—(ἑαπῆνῃ Ζωσιμάδων).

τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου, ἐχειροτονήθη πατριάρχης ὁ Νεκτάριος ἐν Σινῇ τότε διατρίβων. Εἰς τὴν περιωπὴν ταύτην ἀνεβλῶν ἐνεψύχωσε τὴν παιδείαν, καὶ ἐδίδαξε τὴν χρηστότητα διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος. Τῷ 1662 ἔλθων εἰς Μολδαβίαν διηυθέτησε τὰ ἐκεῖσε μοναστήρια τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ περιήλθεν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης διαφόρους χριστιανικοὺς τόπους ζητεῖων ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Τάφου. Ἐπανελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνήγειρεν εὐρυχώρους ξενώνας, ἐπισκέυασε τὰς ἐκκλησίας, καὶ καθωράισε τὴν Παλαιστίνην καὶ τὰ περίεξ διὰ λαμπρῶν κοινοφελῶν καθιδρυμάτων. Ἀποχωρισθεὶς δ' εἶτα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου διατέλει προσευχόμενος, μελετῶν, καὶ συγγράφων. Ἐπειδὴ δὲ τότε θρασὺς κατὰ τὴν Παλαιστίνην ἠγείρετο ὁ ἀπὸ τῆς Δύσεως προσηλυτισμὸς, ὁ Νεκτάριος συνέγραψεν Ἀντιρρητικὸν τῶν ὀυτικῶν καινοτομιῶν, πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ποιμνίου του ἀπὸ τῆς αἰρετικῆς λύμης· ἀλλ' οἱ λατῖνοι θρασύτεροι καταστάντες, ἕνεκα τῆς ἐν Παλαιστίνῃ παρουσίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἤρξαντο ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, παντοιοτρόπως κακοποιοῦντες, καὶ πολλάκις φονεύοντες τοὺς ἀντικειμένους· ὁ Νεκτάριος φεύγων τὸν διωγμὸν ἦλθεν εἰς Σινᾶ, καὶ μετὰ τὴν κόπασιν τῆς θυέλλης, ἐπαναστρέψας ἐξηκολούθησε μονάζων ἐν Ἀγαθαγγέλω, ὅπου καὶ ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ τῆς ψυχῆς παρέδωκε τὸ πνεῦμα περὶ τὸ 1680 (*).

Ἦν εἰδήμων τῆς ἀραβικῆς, τουρκικῆς, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς· εἰς δὲ τὰ συγγράμματά του καταδείκνυται εὐρυμάθεια ἀξίεπαινος. Ἰδίως δὲ ἡ Ἱεροσομμικὴ Ἱστορία, καθίσταται λίαν πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὡς περιέχουσα γεγονότα ἀπὸ ἀραβικῶν πηγῶν ληφθέντα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμνημόνευτα παρ' ἄλλοις ἱστορικοῖς· ὅθεν δικαίως ὁ Ν. Λογάδης (**) συνιστᾷ αὐτὴν, « ὡς λίαν σοφὴν καὶ περιεργον ».

Ἦν ὁ Νεκτάριος, ὡς λέγει Γερμανὸς ὁ Λοκρός, « ἀνὴρ ἀγαθός, » κήρυξ εὐαγγελικὸς, ἦθος ἔχων σεμνὸν καὶ ἱεροπρεπές, τὴν πρᾶξιν » ἀκολουθοῦσαν τῷ λόγῳ, αἰδέσιμος παρὰ πᾶσι καὶ ἐπέραστος ».

Συγγράμματα.

— Ἀνατροπὴ τῶν σοφισμάτων τοῦ Ἀθηναίου Πριγγυλίας.

— Ἐπιστολὴ πρὸς Γερμανὸν (ἐξ Ἀλεξανδρείας 1660).

— Τοῦ μακρωτέτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας

(*) Δοσιθέου, Βίος Νεκταρίου.

(**) Ἀλληλοφωνήσεις σελ. 48.

πόλεως Ἱερουσαλήμ κυρίου Νεκταρίου πρὸς τὰς προσκομισθείσας θέσεις παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις φρατόρων διὰ Πέτρου, τοῦ αὐτῶν μακιστορος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντιβήσας, τυπωθεῖσα νῦν πρῶτον ἐν τῇ σεβασμῆ πατριαρχικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ Τζεατζούια, κατὰ τὸ ἀρχβ'. ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ. Ἐν Γισσίῳ τῆς Μολδαβίας.

Εἰς φύλλον. σελ. 255. Ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθέου, προεζήσαντος καὶ βίον τοῦ συγγραφείου. Τὸ σύγγραμμα καθ' οὗ ἐγένετο ἡ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ Νεκταρίου ἐπιγράφεται, Petri Hispani Franciscani, theses de primatu papae, καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀλταμούρα. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Νεκταρίου ταύτη εὐρηγται καὶ τρία τετραστίχα ἐπιγράμματα Δοσιθέου, εἰς τὸν τύπον, εἰς τὴν βίβλον, ἢ εἰς τὸν αὐτόν. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ συνήπται ἕτερον πονημάτων τοῦ Νεκταρίου ἐπιγραφόμενον

—Νεκταρίου λόγος περὶ Ἀναβαπτισμοῦ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ φρατόρων, ἐν ᾧ ἐξιστοροῦνται καὶ αἱ τότε βιαιοπραγίαι τῶν ἐν Παλαιστίνῃ καθολικῶν καὶ εἰς τὸ τέλος « ἐτυπώθη παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχαις Μητροφάνους ».

—Ἐπιτομὴ τῆς ιεροκοσμικῆς Ἱστορίας εἰς πέντε μερισθείσα τμήματα, ὧν τὰ μὲν τρία πρῶτα ἐν συντόμῳ διαλαμβάνουσιν οὐ μόνον τὰ τοῦ ἁγίου θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκείθεν ὠκοδομηθέντος (sic) θεοδοξάστου μοναστηρίου τῶν δ' ὑστέρων τὸ μὲν περιέχει τὰ τῶν βασιλέων πάσης γῆς Αἰγύπτου μέχρι Μωάμεθ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἕως Σουλτᾶν Σελήμ, τὸ δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ Σελήμ καὶ περὶ τῆς μάχης ἣν ἤγερε κατὰ Περσῶν ἔτι δὲ περὶ τῆς αἰρέσεως τοῦ Τεχὴλ, νέου προφήτου τῶν Περσῶν, πραγματεύεται. Ἐκαστον τῶν τμημάτων ἔχει τὸν αὐτοῦ πίνακα, προσέτι ἕτερός τις πίναξ τινῶν ἀναγκαίων σημειώσεων ὑπάρχει πρὸς περιέργειαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγνωστῶν. Συγγραφείσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πρώην Ἱεροσολύμων πατριάρχου Νεκταρίου, τοῦ Κρητοῦ (sic) ἢ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθείσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ πανοσιωτάτου Ἀμβροσίου Γραδενίγου, ὁμοίως τοῦ ἐκ Κρήτης, Ἀββᾶ καὶ βιβλιοφύλακος τῆς τῶν Ἐνετῶν γαληνοτάτης ἀριστοκρατίας ἀφιερωθείσα τῷ γαληνοτάτῳ πάσῃ Μολδοβλαχίας καθηγεμόνι κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ θεοσεβιστάτῳ Βωϊβόνδα (sic). Ἐνετίησι, κατὰ τὸ ἀρχοτὸ ὄριον παρὰ Νικολᾶν τῷ Γλυκεῖ (1).

Εἰς 4^{ον} σελ. 448. Ὁ Βρετὸς δὲν ἀναφέρει τὴν α. ταύτην ἔκδοσιν, ἣτις ἀνετυπώθη ἀπαραλλάκτως, ἐπιστασίῃ Σπυρίδωνος Μήλια τῷ 1758, καὶ ἐν 1783, καὶ 1805, παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογραφείῳ.

Τῷ 1739 ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ μεταφρασθὲν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ Νεκταρίου

—De artibus quibus Missionarii Lotini, praecipue in terra Sancta degentes, ad subvertendam Graecorum fidem utuntur, ed de quam plu-

(1) Β'. Κατάλογος Βιβλίων Π. Λάμπρου ἀριθ. 22. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηγται καὶ προσφώνησις τῶν ἐκδότων ἀγαθέλων Νικολάου καὶ Αλεοντάρη Γλυκεῖ τῷ ἡγεμόνι τῆς Μολδοβλαχίας.

rimis Ecclesiae Romanae erroribus et corruptelis, libri tres ex autographo Graeco latinae redditi ( ).

Νικόλαος Κεραμεύς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐσπούδασεν ἐν Ἰταλίᾳ. Τῷ 1646 ἐν Βενετίᾳ διατριβὼν ἐπεστάτησε καὶ διώρθωσε τὸν ὑπὸ τοῦ τυπογράφου Ἰωάννου Ἰουλιανοῦ ἐκδοθέντα Διάλογον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Παΐσιου Α' (1652) ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ διδάσκων. Ἐν ἔτει 1651 Ἀθανάσιος Πατελάρος ὁ Κρής, τρίτον ἤδη πατριαρχεῶν, ὠμίλησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, ἐφερμηνεύων τὸ ῥητὸν *Σὺ εἶ Πέτρος*, τὸ ὑπὸ τῶν ἐκ Ῥώμης αἰεὶ προβαλλόμενον εἰς ἀπόδειξιν τῆς παπικῆς καινοτομίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ἀθανάσιός τις Κύπριος, τρόφιμος τοῦ Γρηγοριανοῦ φροντιστηρίου, ἐντολῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς περιοδεύων εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ πρὸς ἐιάδοσιν τοῦ δυτικῆς δόγματος, καὶ πρὸς ἀγορὰν χειρογράφων⁽¹⁾, παρευρεθεὶς ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ πατριάρχου, τοσοῦτον ἐσκανδαλίσθη ὥστε πολλὰ κατεφυδάρησεν ἐγγράφως κατὰ Πατελάρου, καὶ ὑπὲρ τοῦ Πάπα⁽²⁾.

Τὸ πόνημα τοῦ Κυπρίου λατινόφρονος, ὁ πατριάρχης Παρθένος ὁ Χίος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου ἔδωκεν εἰς τὸν Κεραμέα πρὸς ἀνατροπὴν. Οὗτος δὲ συνέγραψε τὸν Ἀντεγκληματικόν.

Ὁ Νικόλαος ἀπελθὼν εἴτα εἰς Μολδοβλαχίαν, ἀπέβησεν ἐν Ἰασίῳ τῷ 1672⁽³⁾, καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Δοσίθεος, εἰς τῶν ἀκροατῶν του χρηματίσας, λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Κεραμέως. « Μαθητεύσας παρὰ Προχώρῳ ἐμπειρίαν εἰς τὰ τῆς » ἐκκλησίας, καὶ τὴν θύραθεν σοφίαν, ὥστε καὶ πάσης θεολογίας

(1) Φιλητᾶ, ὑπεράσπισις Γραικικῆς ἐκκλησίας, σελ. ιζ'.

(2) Ὁ Κύπριος οὗτος κατεγύμνωσε τὰ μοναστήρια Ἰβλῶς τοῦ Ἄθωνος καὶ τῶν Μετεώρων, « ἀγορεύων τὰ χειρογραφοὶ μετὰ τὸν ρατῆρα ». Δοσιθέου Πατρ. Ἱεροσ. σελ. 1176.

(3) Κατὰ λάθος ὁ Μαθᾶς (Κατὰ ἰογος ἱστορικὸς τῶν Πατριαρχῶν, σελ. 199) ἀναφέρει ὅτι ὁ Πατελάρος ἐρμηνεύων τὸ ἄνω ῥητὸν ὠμίλησεν ὑπὲρ τοῦ Πάπα, καὶ ὁ ἀπαπειθὴς Ἀθανάσιος ὁ Κύπριος κατ' αὐτεῦ· ὁ δ' αὐτὸς περιπίπτει καὶ εἰς ἕτερον ἀμάρτημα λέγων, ὅτι ἡ διδαχὴ ἐξεφωνήθη ἐπὶ τῆς ὁ' πατριαρχείας τοῦ Πατελάρου (1634).

(4) Ὁ αὐτὸς Δοσίθεος ἀλλαχού (Πατρ. Ἱεροσολ. σελ. 1176—7) σημειοῖ ἐν 1670 τὸ τέλος τοῦ Κεραμέως, οὗτος δ' ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν καὶ Μελέτιος ἐν ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ· κατὰ λάθος δὲ ὁ Φιλητᾶς (Ἰγερ. Γραικ. Ἐκκλ. ιθ') λέγει ὅτι ὁ Κεραμεύς ἐζῆ μέχρι τοῦ 1722.

» καὶ φιλοσόφου ἐπιστήμης εὐκόλως ἔλεγε τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἑλλη-
» νικῶς καὶ λατινικῶς ».

Ὁ αὐτὸς κατωτέρω προστίθησιν, ὅτι ὁ Νικόλαος ἦν κακογράφος
καὶ δυσκόλως ἀναγινωσκόμενος.

Συγγράμματα.

— Ἀντίκλημα τῶν ἐγκαλουμένων ἀδίκως κατὰ τῆς μίαις καὶ μόνης ἀγίας
καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Θεοῦμου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, φιλο-
πονηθὲν κατ' ἐπιταγὴν καὶ πρόσκλησιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου
Παρθενίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱεραῶν Συνόδου. (ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθείου ἐν τόμῳ
Χαρᾶς, (σελ. 1—552) προτάξαντος καὶ βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ συγ-
γραφίως).

— Ἀντιρρητικὰ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα τῆς Ρώμης εἰς 83 τμήματα.

— Περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Μύρου.

— Περὶ ἀρχῶν θεολογικῶν.

— Κατὰ τῶν συκοφαντούντων μέρη τινα τῆς ἀγίας γραφῆς μὴ εἶναι γνήσια.

— Περὶ φιλίας καὶ ἔρωτός.

Καὶ διάφορ' ἄλλα φιλοσοφικὰ καὶ ἰατρικὰ, κατὰ Δοσίθεον (1) καὶ Προκόπιον.

Δημήτριος Πεπάνος

ὁ ἐπιλεγόμενος Δομέστικος (2), ἐγεννήθη ἐν Χίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς
τοῦ 12'. αἰῶνος. Τῷ 1687 σταθεὶς εἰς Ῥώμην ἵνα περατώσῃ τὰς σπου-
δάς, διετέλεισεν ἐπιτακτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου καὶ
ἐνῷ ἤκουστο τῆς θεολογίας, εἰδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ παιδευτηρίῳ τὴν
ἑλληνικὴν φιλολογίαν μετ' ἀρετῆς ἐπιτυχίας. Ὑποφέρων ἐκ καρ-
διωγῶν ἰσχυρῶν καὶ συνεχῶν, ἀπετράπη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοῦ νὰ
καταταχθῆις τὸ μοναχικὸν τάγμα, ὡς ἦτο ἡ ἐπιθυμία τοῦ. Ὅθεν ἔλα-
βεν ἀδειαν ἵνα ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι
διὰ τῆς ζευθέρου πατρίου αὔρας ἤθελε βελτιωθῆ ἡ κλονηθεῖσα υἡγία
του. Πρὶν ἢ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἰταλίαν μετέβη εἰς Φλωρεντίαν, καὶ
διήλθε μὴνὰς τινας μετὰ τοῦ Δουκῆ Ὀλοστένιου, διακοινώσαντος αὐτῷ
πολλὰ τῆς Λαυρεντινῆς πολύτιμα χειρόγραφα, καὶ μεταξὺ ἄλλων
τὴν περιφημοὺς ἠμολογίαν τῆς Πίστews τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, γνω-
ριζομένης ὑπὸ τὸ ἔννομα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

Ἐπανελθὼν ὁ Πεπάνος εἰς τὴν πατρίδα, δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος
παρὰ τοῖς συμπολίταις του ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ῥωμαϊκῆς
ἐκκλησίας.

(1) Δοσιθείου προλεγόμενα ἐν τόμῳ Χαρᾶς.

(2) Πθανῶς τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἦν τίτλος βυζαντινός, δοθεὶς μὲν ποτε εἰς τινα τῆς
αἰογενείας, ὡς παρεπώνυμον δὲ παραμείνας εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Ὁ Δημήτριος, ἐκτὸς τῆς φιλολογίας καὶ θεολογίας, δὲν ἦτο ξένος καὶ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης· ἐξεπόνησε μάλιστα σύγγραμμα προσβάλλον τὸς θιασώτας τῆς τοῦ Γαληνοῦ μεθόδου· ἐκαλλιέργει ὁμοίως καὶ τὴν ποίησιν, καὶ ἐγκατέλιπε δοκίμιά τινα, μὴ καταδεικνύοντα μὲν πικρὴν ὑψιπέτην, οὐχὶ δὲ καὶ ἀμοιρον τῶν ποιητικῶν κανόνων ἑλληνοστῆν. Τῷ 1649 νυμφευθεὶς, ἀπῆλθε μετ' ὀλίγον οἰκογενειακῶς τῆς Χίου, ἀγνωστον τί ἀπογενόμενος. Φήμη διέτρεξεν ὅτι εἰς ἓν ἐν Σικελίᾳ ταξείδιον ἀπώλεσθη μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας του (*).

Τινὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Παπάνου ἀνακαλυφθέντα ἐν Χίῳ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου προξένου Στελλίου Ῥαφαίλλη, ἐστάλησαν πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἐρρίκον Στουάρτον, ὅστις τὰ παρίδωκεν εἰς τὸν Ἀμαδοῦτζην δημοσιεύσαντα ὑπὸ τὸν τίτλον

—Δημητρίου Παπάνου τοῦ Χίου τὰ εὑρισκόμενα. E Græcco in latinum vertit et adnotationes adiecit Bernardus Stephanopolus, accessit præfatio Io. Amadulii. Romæ 1784. (Τόμος 2 εἰς 4. σελ. LXXXIII—624. IV—456).

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιέχονται—Περὶ τοῦ πιστεύου—Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.—Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς κοινωνίας—Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.—Ὅτι καὶ παρούσης κορνείας ἄλυτον τὸ μέγα τοῦ γάμου μυστήριον ἐναντίον εἰς τὸν αἰρησιάρχην Καλβίνου—Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὁμολογία τῆς καθολικῆς πίστεως.—Θρίαμβος ὀρθοδοξίας εἰς κοινὴν φράσιν διὰ στίχων λαμβικῶν. Ἐν τέλει καταχωροῦνται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, διάφορα χρυσόβουλλα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἀθανάσιος Σκληρὸς

Ἐπιλεγόμενος Πικρὸς ἢ ἐκ Πικρίδων, ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης δεκαετηρίδος τοῦ 15' αἰῶνος ἐν τῇ μητροπόλει τῆς νήσου Κρήτης ἐξ εὐγενῶν, πάλαι ἐναυῦθα ἐκ Βυζαντίου μετακησάντων. Ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ τὸν συμπατριώτην του Μάξιμον Μαργουίνιον ἔρωτι δ' εὐρυτέρας μαθήσεως μετέβη εἰς Ἰταλίαν, πιθανῶς κατὰ τῷ 1602, καὶ ἐδιδάχθη ἐν Βενετίᾳ τὴν λατινικὴν ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς τὸ τότε κλειζόμενον τοῦ Παταβίου Γυμνάσιον ἐφοίτησε πλέον τῆς τετραετίας σπουδάζων τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας (1610—1615). Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἱατρικῆς ὁ Ἀθανάσιος ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ἔνθα δι' ὄλου τοῦ βίου παρέμεινεν ἐξασκῶν τὴν φιλόφθωρον ἐπιστήμην, καὶ θεραπειῶν ταῖς μούσαις. Νυμφευθεὶς, ἓνα μόνον ἀπέκτησεν υἱὸν τὸν Γεώργ-

(*) Weiss, Supplement de la Biographie Universelle, tom LXII,

γιον, πεισόντα κατά 'Ιούλιον τοῦ 1645 εἰς τὴν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Μεσαρίας συγκροτηθεῖσαν μάχην μεταξύ τῶν Ἑνετῶν, ὑφ' οὓς καὶ ὁ Γεώργιος μετ' ἄλλων Κρητῶν συνεξστράτευσεν, καὶ τῶν εἰσβαλόντων Ὀθωμανῶν. Τὴν δὲ στέρησιν τοῦ προσφιλοῦς τούτου υἱοῦ ἐθρήνησε περιπαθέστατα ὁ δυστυχῆς πατήρ.

Γεώργιε, κρείιστον ὧν ἔσχον φίλων,
 τέρφης ἑλπίς γήραός μοι ὄσάτου!
 ὦμην σωπῆ ξυμφορὰν εἴλασθεαί με,
 ἢ ἡσύχῃ γόῳ τε συμπαρμυθεῖσθαι,
 Ἄλλ' οὐκ ἀνεκτὸν, ἦν καλύπτεται ἄλγος
 σπλάγχχνος διῆκον, κῆρ τε πλῆττον καιρίως (1).

Συνιστάντος τοῦ Κρητικοῦ πολέμου ὁ Σκληρὸς, τιτιμημένος ἤδη τῷ περιθλέπτῳ ἀξιωματι ἀρχιάτρου τῆς Κρήτης (regno di Candia), ἐγένετο αὐτόπτης πασῶν τῶν περιπετειῶν τοῦ φονικοῦ ἐκείνου δράματος, καὶ πρὸς διαιώνισιν τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου πολέμου ἐγραψεν ἱαμβικὸν ποίημα.

Εἰ καὶ γέρον ὁ Πικρίδης οὐδέποτε ἐπαύσε μετὰ νεανικῆς προθυμίας χορηγῶν τὴν ἱατρικὴν συνδρομὴν του εἰς τοὺς πάσχοντας μὲ προφανῆ πολλάκις τῆς ζωῆς του κίνδυνον.

Δὲν ἐπέζησεν ὁ Ἀθανάσιος ἵνα ἴδῃ τὴν ἐκβασιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος του. Ἐν ἔτει 1664 ἀπεβίωσε γεγωνῶς ἐτῶν ὀγδοήκοντα περίπου.

Ὁ Σκληρὸς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων προτερημάτων, ἐκέκτητο ἔξοχον ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἐγένετο ὁ μᾶλλον ὑψηλῆς ποιητῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος. Οὐδέποτε παυσάμενος τὴν καλλιέργειαν τῶν μουσῶν, εἶχε καταρτίσει ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, ἐφ' ἐκάστου τεύχους τῆς ὁποίας ἔγραφε τὸ ἐξῆς δίστιχον,

Πικρὸς ἐπίκλην, τοῦνομα δ' εἴκελος ἀθανάτοιςιν,
 ἱατρὸς δὲ τέχνην κτήσατο τὴν δε βίβλον.

Συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ὁ συμπατριώτης του Παπαδόπουλος (2) διαμνημονεῖαι τῶν ἐξῆς.

- Υπομνήματα εἰς Ἱπποκράτην.
- Ἐπιγράμματα (3) καὶ διάφορα ἄλλα ποιήματα.
- Μετάφρασις τῶν ἐξομολογήσεων τοῦ ἱεροῦ Ἀγουστίνου.

(1) Ὁμήρος, ἐπίχ. 302—30.

(2) Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini, tom II, σελ. 311.

(3) Βλέπε τὸ εἰς τὸν διδάσκαλόν του Μαρζουίνου.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι ὁ Κρητικὸς πόλεμος, ἰαμβικὸν ποίημα διαιρούμενον εἰς εἴκοσι εἴσασα τμήματα.

Ὁ Πικριδὴς τελευταῖα τὴν ἐξιστόρησιν ἐν στίχῳ 307 τοῦ ΚΓ' τμήματος, ἐν ᾧ μνημονεῖα τῆς ἐν ἔτει 1664 ἀναγορεύσεως ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας τοῦ μαρκησίου Βάλλα ὡς στρατάρχου τῆς Κρήτης, ἐν παρεκβάσει δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπομένου στίχου μέχρι τέλους ἀφηγῆται τὰ τῆς καταγωγῆς τοῦ περιβλέπτου μαρκησίου, πρὸς ὃν ἀπονήσκων παρέδωκε τὸ ποίημά του.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1865 εἰς Ἐπίτνησον ἐκδρομὴν μου μεταξὺ τῶν ἁλλων εὔρον ἐν χειρογ. ἀφω τὸ ποίημα τοῦ Σκληροῦ, ἔπερ. μετὰ προλεγομένων ἐξέδωκε ὡς δεύτερον τόμον τῶν ἔθνικῃ δαπάνῃ τυπουμένων Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων.

Θωμᾶς Φλαγγίνης (*).

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα, καὶ ἔλθων εἰς Βενετιανὴν ἐστᾶλη δαπάνῃ μοναχοῦ τινος εἰς Πατάβιον καταγραφεὶς μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ τότε κλειζομένου Πανεπιστημίου τῆς πόλεως ταύτης, διεκρίθη διὰ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, τὴν ταπεινότητα τῶν ἡθῶν, καὶ τὴν μετὰ ζήλου μάθησιν, καὶ κατέλαβεν ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν περιφανεστέρων σπουδαστῶν. Στεφθεὶς διδάκτωρ τοῦ τε Κανονικοῦ καὶ Ἀστυκοῦ Δικαίου (juris utriusque) ἐπανῆλθεν εἰς Βενετιανὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου του ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπιτηδεύματος, ἐξ οὗ τὸ κατ' ἀρχὰς μόλις ἐπορίζετο τ' ἀναγκαιῶντα εἰς ἀπέριττον βίον· εἶτα δ' ἕνεκα τῶν ἀνατιθεμένων αὐτῷ πολλῶν καὶ σπουδαίων ὑποθέσεων, ἃς ἐπιμελῶς καὶ τιμῶς διεξήγαγεν, ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν. Ἐχων μονογενῆ θυγατέρα ἐνύμφευσεν πρὸς Βενέδικτον Σουπεράντιον, καθιστῶν αὐτὴν κληρονόμον μετὰ τεκνοποίησιν ἀποθανούσης ὁμως ἀτέκνου, διέθηκεν ὁ μεγάρθυμος οὗτος Ἕλληνας πᾶσαν τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ κοινωφελῶν τῆ πατρίδι ἔργων. Προσῆνεγκεν ἀξιόλογον ποσότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνύμφευσεν πτωχὰς Ἑλληνίδας, καὶ ἐξηγόρασεν ἀπὸ τῆς μουσουλμανικῆς δουλείας πολλοὺς χριστιανούς.

Ἀποθανὼν ὁ αἰμεινστος Φλαγγίνης διέθετο τὴν περιουσίαν του συνισταμένην εἰς 174,715 δουκάτα πρὸς ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου ἐν Βενετία, ἐν ᾧ νὰ ἐκπαιδεύονται πτωχοὶ ἑλληνόπαιδες, ἀπικλειστικῶς πρεσβεύοντες τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, προτιμωμένων τῶν συμπατριωτῶν του Κερκυραίων καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν Κυπρίων. Ὁθεν καθιδρύθη τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο φροντιστήριον, εἰς τιμὴν τοῦ ἱδρυτοῦ

(* Βενέδικτος Φλαγγίνης Κύπριος ἐδίδαξε τῷ 1563 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Πατάβιου. (Facciolati, Fasti Patavini).

Φλαγγινανόν ὀνομασθέν, διὰ διατάγματος τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας (6 Σεπτεμβ. 1664), καὶ εἰς ἔνδεκα ὥρισθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων⁽¹⁾.

« Τὸ ὄνομα τοῦ Φλαγγίνη, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, διέτρεχεν εὐλο-
γούμενον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν »⁽²⁾.

Ἄγνωστον ἡμῖν ἐάν ὁ Φλαγγίνης κατέλιπε συγγράμματα ἐκδο-
θέντα ἢ ἀνεκδότα.

Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός⁽³⁾.

Ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15' αἰῶνος εἰς Μέγα Δένδρον τοῦ Ἀποκόρου, καὶ ἐκπαιδευθεὶς κατὰ πρῶτον ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς Βαρνακόβης ὑπὸ Νικόδημον τὸν Καβάσιαν μετέβη ὕστερον, πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφοίτησε παρὰ Θεοφίλω τῷ Κορυθαλαεῖ καὶ Μελετίῳ τῷ Συρίγῳ. Ἐκ Βυζαντίου ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἠκροάσθη καὶ ἐνταῦθα τοῦ φιλοσόφου Ἀθηναίου, καὶ εἶτα ἦλθεν εἰς Καρπενήσιον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς κοινότητος ὡς προϊστάμενος τοῦ ἰδρυθέντος σχολείου⁽⁴⁾.

Μετὰ πολυετῆ γόνυμον διδασκαλίαν ὁ ἱερομόναχος Εὐγένιος, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν τύρβην, ἦλθεν εἰς τὰ ἐρημνὰ καὶ δυσήλια τῶν Ἀγράφων ὄρη καὶ ἐνταῦθα ἐξελέξατο τὸ ἐρημητήριόν του. Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως Βρανιανῶν μετὰ μεγάλης χαρᾶς μαθόντες τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ θρυλλουμένου ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀγνότητι ἡθῶν, ὠκοδόμησαν χάριν αὐτοῦ τὸ ἐν τῇ θέσει Γούβα μοναστήριον τῆς ἀγίας Παρασκευῆς. Ἐνταῦθα ὁ φιλήρημος μοναχὸς παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου μελετῶν, συγγράφων, καὶ δι' ἐπιστολῶν νοουθετῶν τοὺς περὶ ἐπισκόπους, ἱερεῖς, μοναχοὺς, καὶ κοσμικοὺς, διδάσκων ἅμα καὶ τινὰς ἐκλεκτοὺς μαθητάς.

Ἴνα καταδειχθῇ ὁ χαρακτῆρ τοῦ ἀνδρὸς παρατιθέμεθα ἐκ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ ἐπιστολῶν τὰ ἐξῆς ἀποσπάσματα.

Νουθετῶν κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1662 τὸν ἐπίσκοπον Δημητριάδος ἀναφωνεῖ:

(1) Ὁ Κύπριος Βερνάρδος Ἄκρης προσέθετο ὕστερον τὴν ἰδίαν δαπάνην συντήρησιν ἑτέραν δύο. (Veludo, Cblonia Graeca in Venezia).

(2) Historia Gymnasii Patavini.— Ὁ Βλαντὴς ἐξερῶνησε λόγον περὶ Φλαγγίνη μὴ ἐκδομένον.

(3) Εἶνε γνωστότερος ὑπὸ τὸ δεύτερον ἐπώνυμον· εἰς δὲ τὰς ἐπιστολάς του ὑπογράφεται ἄλλοτε μὲν Εὐγένιος Ἰωαννουλῆος, ἄλλοτε δὲ Εὐγένιος ὁ ἐξ Αἰτωλίας.

(4) Ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ ἐν Καρπενήσιῳ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου δηλοῦται ὅτι ἐν ἔτει 1642 διέτριβεν ὁ Εὐγένιος ἐνταῦθα.

« Οἱ μεγάλοι, δόξοτα, θρόνοι καὶ οἱ λαμπροὶ καὶ πολυκρόσοδοι βαθμοί,
 » καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιώματα, μετὰ μὲν φρονήσεως, ἀρετῆς, καὶ λόγου οἰκονο-
 » μούμενα πολλὰ τοῖς τοιοῦτοις ὠφέλησεν οἰκονόμοις, καὶ σχεδὸν ἰσοθέους
 » πεποιήκε, τοῖς δὲ κατὰ τὰς αὐτῶν ὀρέξεις καὶ πεπλανημένας θελήσεις τὰ
 » τῆς ἐκκλησίας φθείροντας καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια ἰδοποιούντας συμβαίνει τὸ
 » ἐναντίον . . . Φρόντιζε, δόξοτα, τῶν καλῶν ἔργων καὶ προτίμα πάντα τῶν
 » βρόντων τὰ μένοντα· γίνου πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκογόμος· εὐλαβοῦ τῆς ἐπι-
 » σκοπῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ τῆς ἱερωσύνης τὸ ὄψος, μνημόνευε αἰ τῶν ἐσχά-
 » των· συλλογίζου τὴν ἀπόδοσιν τῆς οἰκονομίας . . . »

Ἐν ἔτει 1664 γράφων πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρ επι-
 δημαῦντα μητροπολίτη Λαρίσσης Διονύσιον προτρέπει ἕνα ταχύνη τὴν
 χάθοδον λέγων·

« Ἡ χρόνος ἀπουσία τῶν θεοφιλῶν καὶ γνησίων ποιμένων, καὶ ἡ βραδυ-
 » τῆς τούτων ἢ ὑπερήμερος, πολλὰς ψωριάσεις ἀποτίκτειν οἶδε τῶ ποιμανίῳ,
 » πανιερώκατε· ἐντεῦθεν ἢ τῶν πολυφθόγγων νοσημάτων ἀναβλαστάνει θαψί-
 » λεια· ἔνθεν τὰ πάθη τὰ ἐπιπλασθῆ, καὶ αἱ παντοδαπαὶ λύμαι, καὶ τῶν μηλο-
 » φῶνων λύκων ἢ ἀναιδῆς ἐπέλευσις. Ὡς γὰρ τὰ τοῦ σώματος πάθη ἔχει
 » ἀμελοῦμενα τῶ χρόνῳ καὶ ἀποσκιβρωθέντα ἤδη δυσανάλλακτα γίνεται,
 » οὕτω φαῖν εἰ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοί, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα συμ-
 » βαίνει· ἀλλ' ἔρεις ἴσως αὐτὸς, ἐγὼ ἐκδημῶν τὴν τοῦ ποιμανίου ἐπιστάσιαν
 » ἄλλοις ἐπίτρεψα ποιμαίνειν ἀντ' ἐμοῦ· πᾶν μὲν οὖν, ἀλλὰ μισθωτῶν οὗτοι
 » τὸν τόπον ἐπέχουσι, καὶ οὐ γνησίων ποιμένων· ὀλίγη γάρ τις ἢ περὶ τὸ
 » πόρμιον τούτων φροντίς, οἱ σκευὴ φέροντες οὗτοι, ὡς λέγεται, ποιμένος
 » μόνον ἀπέισου καὶ οὐκ ἐπιστήμονος· τὸσον γὰρ αὐτοῖς μέλει τῶν προβάτων
 » ὅσων τρεῖς μητριαῖς περὶ τῶν οἰκείων προγόνων· οὐδὲν τὸ χαρακτηριστι-
 » κὸν γνησίῳ σώζουσι ποιμένος οὗτοι· καὶ γὰρ τῆς ποιμάνσεως τριχῶς γενι-
 » κώτερον διαιρουμένης, οὐδὲν τούτων προσῆν αὐτοῖς· εὐ γὰρ τὸ πλανώμενον
 » ἐπιστρέψαι δυνατόν, οὔτε δῆσα· τὸ συντετριμμένον οἴδασι, οὔτε μὴν αὐτὶς τὸ
 » ψωραλίον θεραπεῦσαι . . . Ἡμεῖς, ἴστω Θεὸς, περὶ πλείστου ποιούμεθα
 » τὰ σὰ, οὐ φιλία τῇ πρὸς σὲ νῆ Δία νικώμενοι, ἀλλ' ἀληθεία· καὶ γὰρ νέαι
 » ἄγων τὴν ἡλικίαν πολὶὸν ἐκέκτησο φρόνημα, καὶ ἀρετῇ καὶ συνίσει τοῖς
 » χρόνῳ τῇ βαθμῇ προβεβηκότας ὑπεραίρειν ἐσπούδασας . . . Ὅθεν διὰ τὰ-
 » χους ἐπανιέναι σπούδασον, καὶ μὴ πόρρω τῆς οἰκείας ἐγχρονίζειν ποιμνης
 » βούλου· τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἱερῶν κανόνων βιβλος ἀπαρέσκεται, καὶ τοῖς οὕτως
 » ἔχοντας ποιμένας ὀνειδίξει· ὅρα γοῦν μὴ λόγοις ποῖν ὑποκλαπεῖς ὑψηλο-
 » τέρου ἐφιέμενος ὄγκου· ὅσον γὰρ τὸ ὄψος ὑπερκείμενον τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος
 » ἀπαιτεῖται· θρυλλεῖται δὲ καὶ τοῦτο παρὰ τισιν ὧδε· ἐγὼ δὲ κείριστον φημι
 » τὴν λιχνίαν καὶ πολλῶν γέμουσαν συμφορῶν αἰ μὲν, νῦν δὲ μέλιστα καὶ
 » ἐπὶ ταύτην ».

Ἐν ἔτει 1665 ὁ φιλόπατρις Αἰτωλὸς ἔπεισέ τινα τῶν φιλογενῶν
 ἱνα καταβάλλῃ τὰ πρὸς σύστασιν σχολείου ἐν Ἀνατολικῷ καὶ πρὸς

ἐξασφάλισιν τοῦ χορηγηθέντος κεφαλαίου ἐξήτησε παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὴν ἐκδοσιν σιγγλλίου· ἀποτυχῶν δ' ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντα Διονύσιον Δαρίσσης ἵνα συνελθῆσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἀγαθοεργὸν πράξιν.

« Ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Αἰτωλίας, τῆς ἐμῆς ἀθλίας πατρίδος, καὶ ἐπὶ πᾶσι
 » σχεδὸν τοῖς περίξ ἐκαίην κλίμασιν ἐξέλιπε πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων ἔπαν
 » καλὸν, μεθ' ἧ τῶν πεζῶν γραμμάτων γνῶσις, ἢ τροφή τῶν λογικῶν φυ-
 » χῶν, ἢ δυναμένη σοφίζειν εἰς σωτηρίαν τὸν ἄνθρωπον καὶ οὕτω συνείδη τοῦς
 » ἐκείσε πάντας ἀναλαβήτους γενέσθαι καὶ ἔγαν τριβαρβάρους, περὶ δὲ τὴν
 » ὁμολογίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀμωμήτου πίστεως μηδὲν τῶν ἀλλοφύλων πάντας
 » διενηνόχασι· σπάνιον τι χρῆμα ὁ ἱερεὺς ἐκεῖ, ὁ ἀκλῶς γραμμάτων εἰδησιν
 » ἔχων τούτου χάριν πολλὰ τῶν παιδίων ἄνευ τοῦ μετανοίας λουτροῦ ἀπήλθον
 » τοῦ βίου καὶ τῶν ἱερῶν ἀμέθεκτα μυθτηρίων· εἰ δὲ που καὶ ἱερεὺς (καθ'
 » ὑπόθεσιν) φανεῖται που τραγικόν τι τέρας ἐκαίνοσ ἢ κωμικὸν ἐκφόβητρον·
 » ταῦτα καθορῶν ἐγὼ καὶ εἴπερ τις ἄλλος εἰσνοπαθήσας καὶ ἀλγημα καθ'
 » ἡμέραν ἡμῖν ἐπ' ἀλγηματι προσετίθετο· καὶ οὕτως ἔχων τρόπον τινα ἐξή-
 » τουν μετὰ Θεοῦ τοῦ τοιούτου κακοῦ θεραπείαν καὶ ἔτυχον ἀνδρὸς τινος
 » ζῆλον ἤδη πατρῶων ἔχοντος καὶ προθυμίαν τὴν αὐτὴν τῷ συστήσαμῖν ἐν
 » τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὸ νέον φροντιστήριον ἐν τῇ Κωνσταντινίου (!)· ἐκεῖνος
 » τοίνυν μικρὸν τι ἀργυρήθιον διδοῦς, ὅσον εἰς ἐνάς μῆσθωμα παιδαγωγοῦ,
 » ἵνα τοῦς παιδας τῶν πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων παιδεύῃ τοῦς τε ἐν Ἀνατολικῷ
 » καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις περίξ χωρίοις, ἐδείθη διὰ γραμμάτων παρὰ τῆς μητρὸς
 » ἡμῶν ἐκκλησίας, ὅπως τὸ σιτηρέσιον ἐκαίνο μείνη ἀπαραπόητον εἰς τὸν
 » μετέπειτα χρόνον, παρὰ μηδενὸς τῶν τε νῦν ὄντων ἢ τῶν ἐπομένων περα-
 » τραπεῖα εἰς οἰκείας ἡδουπαθείας· ὑπεσχόμεν οὖν ἐγὼ τῷ ῥηθέντι τὰ τοιαῦτα
 » γράμματα· δι' αὐτῶν οὖν τούτων ἤξιουν τὸν καλὸν κῆγαθὸν ἐκαίνο ἱερέα
 » καὶ ἀπέτυχον· νῦν οὖν τῶν σῶν τιμῶν ἔπτομαι γονάτων, εἶγε δυνατὸν διὰ
 » σοῦ γένοιτο, καὶ χάριτας οὐ τὰς τυχοῦσας ὑπὲρ τούτου ὁμολογῆσω, μεθ'
 » ἡμῶν δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι· πρὸ πάντων δὲ ὁ τῶν ὧλων Θεὸς εἰς ἑαυτοῦ
 » ἐπιγράφων τὰ ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς γινόμενα . . »

Ἰησυχᾶζων ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ του ὁ Εὐγένιος ἐπέσυρε καὶ τότε τὸν φθόνον ἀθλίων τινῶν πρὸς οὐς εὐαγγελικὴν ἀντίταξε μακροθυμίαν. Περὶ τούτου ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτὸν Διονύσιον.

« Παρὰ πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, οὐ τῶν κάλαι μόνον θεοφιλῶν ἀνδρῶν,
 » ἀλλ' ἔστιν· ὅτε καὶ τῶν θύραθεν τῶν ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἐσχαλακότων μάλιστα
 » φιλοσοφίαν, τούτοις διὰ σπουδῆς πρὸ παντὸς ἄλλου ἦν τὸ λάθε βιώσας,
 » καὶ ὁ ἀπράγμων βίος καὶ ἡσύχιος· ταῦτα καὶ παρ' ἡμῖν διαφερόντως ἤγα-
 » πῆθη καὶ διὰ σπουδῆς ὅ,τι πλείστης ἐγένετο· διὸ καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτῆς κατέ-

(!) Ἐνεοὶ τὸν ἐκ Καστορίας Μανολάκην, ὅστις, κατὰ Δοσίθεον, συνέδρομεν ὑστερον καὶ τὸ ἐν Αἰτωλικῷ ὑφιστάμενον ἤδη σχολεῖον.

» τεινα τὴν σπουδὴν, ἢ ἐπ' ἄλλ' ὅτι τῶν δοκούντων παρὰ τοῖς πολλοῖς τι-
 » μίων· πᾶς γὰρ ἂν ἄλλως τούτων τῆς κατὰ νοῦν ζωῆς γενέσθαι ἐπιβόλον,
 » μὴ πρότερον φιλοσοφῆσαντα τοῦ νῦν αἰῶνος τὴν ματαιότητα, καὶ τὴν κακην-
 » τρέχειαν τῶν πολλῶν ἐκφυγεῖν, ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων; ἄλλ' ὅσον ἦν ἡμῖν διὰ
 » σπουδῆς τὰς γλωσσελγίας τῶν κακοσχόλων λανθάνειν, τοσούτον ἡμεῖς ἀλώ-
 » σιμοι ταῖς πολλῶν διαβολαῖς· πολλὰ καὶ καθ' ἡμῶν, δέσποτα, εἰσι τὰ βέλῃ
 » καὶ πεπυρωμέναι σὺν τοῖς ἀνθραξὶ τοῖς ἐρημικοῖς αἱ τοξίαι· καὶ ταῦτα οὐκ
 » ἐκ τῶν ἀδαιτητῶν ἢ ἐκφύλων, ἀλλ' ἐκ τῶν στύλων καὶ δοκούντων εἶναι τι·
 » διὸ καὶ τῶν λυπηροτέρων ἡμῖν ἢ ἐπίτασις φορτικωτέρα· ἀρχιτέκτων δὲ τῶν
 » κακῶν ἢ μηχανοβόρος τις τὸ σταμοπρόβλητον ἄγαλμα αὐτὸ νῦν τὰς καθ'
 » ἡμῶν ὑφαίνει διαβολὰς, καὶ τὰς ἀμυθήτους σκευωρίας ἐργάζεται... Ὅχι
 » ἔξαρκεῖ, φεῦ, ἡμῖν ἢ τῆς ἀνηλίου ταύτης Γούδας καταβλεψῆ, καὶ ἡ δυσχέ-
 » ρια τῶν κακοδιώτων Ἀγράφων, ἐφ' οἷς νῦν οἰκοῦμεν, ἐν οἷς οὔτε σίτος
 » γεωργεῖται (ὡς λέγεται), οὔτε δίνος, οὔτε ἔλαιον, ἀλλ' ἐπιτίθεται ἡμῖν
 » ἐπαχθεῖς καὶ οὔτος! » (1)

Ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου ὑπῆρξαν καὶ ὁ Διονύσιος Μουσελίμης μητροπολίτης Λαρίσσης καὶ πεντάκις πατριαρχεύσας, ὁ Σεβρῶν Ἀνθίμος, ὁ Δημητριάδος Ἰωαννίκιος, Θεοφάνης, Παΐσιος, Συμμεῶν Φαναρίου, ὁ Λοιδορικίου Νεόφυτος, ὁ Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων Ἰάκωβος, ὁ Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος. Ὑπὲρ πάντας ὁμοῦ ἡγάπα Ἀναστάσιον τὸν Γόρδιον καὶ Χριστόφορον τὸν Αἰτωλὸν, εἰς οὓς κατέλιπεν ἀποθηνήσκων καὶ τὴν βιβλιοθήκην του.

Οἱ Προκόπιος, Μελέτιος καὶ ἄλλοι ἐπαινοῦσι μεγάλως τὸν Εὐγένιον, τὸν ὁποῖον κατὰ λάθος διχοτέμνουσιν εἰς Αἰτωλὸν καὶ Ἀκαρνανᾶ.

Ἐγραψε διάφορα θρησκευτικὰ συντάγματα καὶ λόγους, καὶ Βίον Κυριλλου τοῦ Λουκάρειου, ὡς ἀγίου.

Περисώθησαν δὲ διάφοροι ἐπιστολαὶ τοῦ ἤτοι 26 πρὸς Διονύσιον Λαρίσσης (1662—66), καὶ ἀνὰ μία πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δημητριάδος (1662), πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ἀγαθάγγελον (1664), Γερμανὸν τὸν Λοκρῶν (1663), καὶ Παναγώτην Νικουσίον.

Διετίρη δὲ τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε πεπαιδευμένων, καὶ πρὸ πάντων Νικουσίου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅστις ὑπεγράφετο ἐπιστέλλων « Ὁ ἐν Χριστῷ υἱὸς αὐτῆς Ἀλέξανδρος (2) ».

Ὁ μαθητὴς τοῦ Γόρδιου, ὡς λέγει ὁ Προκόπιος, συνέγραψεν ἐν ἐκτάσει τὸν βίον τοῦ σοφοῦ καὶ ἠναρέτου διδασκάλου του.

(1) Καὶ ὁ τότε Ἀγράφων Ἰάκωβος δὲν ἔδειξε τὸ ἀκαιτούμενον εἶδος πρὸς τὸν σεβάσμιον τοῦτον διδάσκαλον, ὡς δεικνυταὶ ἐκ τινος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν αὐτὸν Διονύσιον.

(2) Αἰνῆνος Ἰωνιὰ φιλλῆδ, Γ—Δ.—Ἐπιτολαὶ Εὐγενίου καὶ Γορδίου.

Παναγιώτης Νικούσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περί τὸ 1613¹ κομιδῆ νέον παρέλαθεν ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱεροκέρυξ καὶ διδάσκαλος Μελέτιος Συρίγος, καὶ ἐξ αὐτοῦ καίτερος τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς Ἀστανὰς διαλέκτους. Εὐφυΐα κεκοσμημένος ἐξέμαθε τὴν Ἑλληνικὴν ἀριστα, τὴν Ἀραβικὴν, Περσικὴν, καὶ Τουρκικὴν· εἶτα δ' εἰς Πατάβιον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συρίγου⁽¹⁾ σταλεῖς πρὸς τελειότεραν σπουδὴν ἐγένετο ἐγκρατὴς τῆς Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ δι' αὐτῶν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας. Τοσοῦτον δ' ἠδουκίμηνεν εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον κλάδον, ὥστε ἐκτὸς τῆς μεγάλης τιμῆς ἦν ἀπελάμβανεν ὡς ἀστρονόμος παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν Τούρκων ὡς προγινώσκων τὰ μέλλοντα.

Ἐπανακάμψας ἐκ Παταβίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα διερμηνεύς τῆς πρεσβείας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, καὶ κατόπιν ἐτέρων Εὐρωπαϊκῶν πρεσβειῶν, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ τῆς ὑψηλῆς Πύλης συγχρόνως. Ὡς διερμηνεύς τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας διετέλεσεν εἰκοσι πέντε ἔτη, ἀναφέρεται δὲ ὡς τοιοῦτος ἐν 1619. Ἀπὸ τίνος δ' ἐποχῆς ὁ Νικούσιος ἀνέλαβε τὸ διπλοῦν ἀξίωμα διερμηνεύς τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τῆς ὑψηλῆς Πύλης ὀριστικῶς ἀγνοεῖται· γινώσκεται μόνον, ὅτι διετήρησεν αὐτὸ μέχρι τοῦ 1666, ὅτε συστρατευσάμενος ἐπὶ Κρήτην μετὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου Ἀχμέτ-Κιουπρουλή, ἀφιέρωθη ἰδίως εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς Πύλης ὑπηρεσίαν. « Ὁ Παναγιώτης, λέγει ὁ Καντεμάρ, ἀπέβη τοσοῦτον ἀναγκαστικὸς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλὴν, καὶ τοσαύτην ἐκείνητα παρ' αὐτῶν τῆ ὑπόληψιν, ὥστε οὐδέποτε χριστιανὸς παρέστησε πρόσωπον αὐτῶν λαμπρὸν, οὐδὲ τὸ μέλλον γενήσεται ὅμοιον αὐτῶν ὑπῆρξε διὰ τὸν βεζίρην ὅτι ὁ Ἀχιτόφελ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τοὺς Ἕλληνας· τούτεστιν ἀνὴρ πολὺμητις καὶ μὴ ὑπὸ προσκομμάτων καταβαλλόμενος. » Τρία δὲ τινὰ πρὸς τοῖς πολλοῖς ἄλλοις δύνανται καὶ καταδείξωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ Νικουσίου, ὡς χριστιανοῦ, καὶ ὡς Ἕλληνος· ἡ πολὺχροτος μετὰ τοῦ Βανῆ ἐρένη αὐξήσεις αὐτοῦ περὶ ἁπλῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν, ἡ διαγωγή του κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ ἄλλωσιν τῆς Κρήτης, καὶ τὰ περὶ καταγωγῆς τῶν ἁγίων τόπων ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, μεσολαβῆσαι αὐτοῦ, ἐκδοθὲν φερμάνιον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα κατ' ἔκτασιν ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ Ε. Σταματιάδου, παρα-

(1) Κωνσταντίου Πατριάρχου, περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς Ἰσπύνημα.

λείπονται και διὰ τὸ σχοινοτενές και ὡς ἤμιστα ἀρμολύοντα ἐν φιλολο-
γικῇ μᾶλλον βιογραφίᾳ.

Ὁ Παναγιώτης συνεχίζετο τῷ 1665 εὐγενῆ τινα νέαν ἐκ τῆς
τῶν Καντακουζηνῶν οικογενείας (1), ἐξ ἧς ἀπέκτησεν ἕνα μόνον υἱόν,
καταφαγόντα εἰς τῶν ἀλχημιστῶν τὰς χυμαίρας ἅπασαν τὴν πα-
τρικὴν οὐσίαν.

Ὁ Νικουσιος ἀπεβίωσε τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1673 ἐξ ἀποπληξίας· ὁ
δὲ θάνατός του ἀναφέρεται οὕτως ὑπὸ Καντεμίρου. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν
ἀστειζόμενος μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Σάξας ὁ μέγας βε-
ζιρης, τὸν ἠρώτησε μεταξὺ τῶν ἄλλων και, πῶς ἐνῶ ἦτο τόσον σοφός
και προσγίνωσκε τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, δὲν ἠδύνατο νὰ προῖδη
τὰ ἴδια. Πρὸς ταῦτα ὁ Παναγιώτης, ἀπήντησεν, ὅτι ἂν ὁ μέγας βε-
ζιρης ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σκηνὴν του τὴν ἔκτε-
ραν τῆς νυκτός, ἤθελεν ἰδεῖ τί, προξενήσον αὐτῷ λύπην και δυσ-
ρέσκειαν. Ὁ βεζιρης ἀνυπόμονος νὰ λύσῃ τὸ αἰνίγμα, ἐπορεύθη περὶ
τὸ μεσονύκτιον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Παναγιώτου· ἀλλ' εἰσερχόμενος
ἀπήντησε τοὺς ὑπηρετάς ὀλολύζοντας και θρηνοῦντας· παρ' αὐτῶν
δ' ἔμαθεν ὅτι ὁ Παναγιώτης ἀπεβίωσεν· εἰς τῶν ὑπηρετῶν πλησιάσας
τότε τῷ εἶπεν, ὅτι πρὶν ἀποθάνῃ τῷ ἀνέθηκε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ
βεζιρου τὴν χάριν ἵνα μετακομισθῇ ἄ νεκρός του εἰς Κωνσταντινού-
πολιν και ἐνταφιασθῇ ἐκεῖ. Πρὸς ταῦτα ὁ Κιουπρουλής ἀπήντησε.
« Αὐποῦμαι διότι ὁ Παναγιώτης, ὄν τοσοῦτον ἠγάπησα, και ὅστις
» ὑπηρετήσε τὸ διδάνιον πιστότερον ἢ ὅσον προσεδοκᾶτο ὑπὸ χρι-
» στιανῶν, ἀναδειχθεὶς κατὰ τε τοῦτο και κατὰ τὰ ἄλλα αὐτοῦ
» σπάνια προτερήματα ὑπέρτερος και αὐτῶν τῶν μουσουλμάνων, δὲν
» ἐπίσθη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν εἰς τὸν προφή-
» τιν ὑποταγὴν του. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἤθελεν ἐπιστέφει
» ἅπαντα τὸν βίον του, και πρῶτος ἐγὼ ἤθελον ἄρει τὸν νεκρόν του
» ἐπὶ μίαν λεύγαν εἰς τοὺς ὄμους μου. Ἄλλ' ἂν ἡ ἔλλειψις αὐτῆ
» δύναται νὰ τῷ κλείσῃ τὸν παράδεισον, ἐγὼ ὅμως ἐκτιμῶν τὸν
» πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν ζῆλόν του, νομίζω εὐλογον νὰ ἐκπληρωθῇ
» ἡ αἰτησίς του ὅπως ταφῇ ὅπου ἐπεθύμησε ». Τοιοῦτοτρόπως ὁ μέ-
γας βεζιρης ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὑπηρετάς τοῦ Παναγιώτου νὰ μετα-
κομίσωσι τὸν νεκρόν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, δοὺς αὐτοῖς και

(1) Ὁ Βαλιέρος λέγει τούναντιον, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Νικουσιου ἦτο Χία τὴν κα-
τεῖδε, τὸ γένος Καλθοκορέση· ὥστε πιθανὸν ἐνυμφεῖσθαι αὐς.

χάτι περίφιον ἀπευθυνόμενον μὲν πρὸς τὸν διοικητὴν Κωνσταντινουπόλεως, παραγγέλλον δὲ τὸν οἰκουμηνικὸν πατριάρχην νὰ τὸν κηδεύσῃ μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς πομπῆς.

Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο, παρευρεθέντων εἰς τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων καὶ ἐπισήμων ἀλλοδαπῶν ὁ νεκρὸς του κομισθεὶς εἰς τὴν ἐν νήσῳ Χάλκη μονὴν τῆς Θεομήτορος, ἦν αὐτὸς ἀνεκοδόμησεν, ἐτάφη αὐτόσε. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιτιμβίου πλακὸς ὑπάρχει γεγλυμμένον κηρύκειον, ὡς ἐμβλημα τῆς ἀξίας του, καὶ κάτω αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Τῷ Σωτῆρι Θεῷ.

Παναγιώτης.

Ἐνθάδε κεῖται Παναγιώτου δέμας,
Ἑρμηνείως ἀνακτος ἀρίστου λαν,
Μίγα διαπρέψαντος ἐν σοφῶν λόγαις,
Καὶ βασιλείαν ἀξίαν εἰληφότος,
Λειοκότος φῶς πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ.
Ψυχὴ δὲ ἀπέκτη χῶρον εἰς μακαρίων.
ἄρχοι Σεπτεμβρίου κβ'.

Πολλοὶ ἐπήνεσαν τοῦ Νικουσίου τὴν πολιτικὴν περὶνοιαν, τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα, καὶ τὴν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ παιδείαν ἀφοσίωσίν του. Ἄντι παντὸς ἐτέρου ἐγκωμίου παρατιθέμεθα ὅ,τι ὁ πολυμαθέστατος τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἱστοριογράφος Hammer περὶ αὐτοῦ ἐκφέρει· « Ὁ Νικουσίος ἦτο δεξιώτατος περὶ τὰς διαπραγματεύσεις, πολιτικὸς ὀξυδερκέστατος, ἀνὴρ εὐθύτατος, καὶ τῶν στασιαστῶν ὁ ἐχθρὸς καὶ ὁ τρόμος. Διετέλεσεν ὑπέρμαχος ἰσχυρὸς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, κατορθώσας τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγίων τόπων, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἂν οἱ Ἕλληνας ἀπήλαυσαν ἐπιβρόχης τινος παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ, εἰς τὸν ἀνδρα ἐκεῖνον ὀφείλουσιν αὐτὴν ».

Παραντιθέμεθα δὲ καὶ τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν, ἣν ἐξ Ἀγράφων ἔγραψε πρὸς τὸν πάλαι συμμαθητὴν του Νικουσίου ἐπαναστρέφοντα ἐκ Κρήτης Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός.

« Πολλὸς μὲν παρ' Ἑλλήσιν ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅτι δεινὸς καὶ πάνυ τριβῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἦν καὶ τοῖς πράγμασι, ἐν βουλαῖς δὲ καὶ στρατηγίαις στρατηγηκώτατός τε καὶ βουλευτικώτατος· τοιοῦτος δὴκου πρὸ τῆς ἐν Τροίᾳ μάχης ἐκεῖνος, διὸ καὶ κλεινὸς παρὰ πᾶσι καὶ ἀπόδλεπτος. Τί δὲ μετὰ τὴν μάχην καὶ τὸν ἐκτοπισμὸν; Ἀηστριγῶνάς τε καὶ Κύκλωπας ἐνίκησε, καὶ τὴν τῶν παντοίων πολιτειῶν εἰδησιν μεμάθηκε· πανάριστος ἄρα ἢ πρότερος ἐκεῖνος.

τῶν μὲν γὰρ φρονήσει τε καὶ συνείσῃ, τῶν δὲ ἀνδρίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ περιτῆν, καὶ σχεδὸν τῶν τότε ἀρίστων πάντων περιεγίνετο. Οὕτω δὲ καὶ οὐ φιλῶν ἀνδρῶν πανάριστε καὶ περιπόθητε· πρὸ γὰρ τῆς ἐναγχοῦς μάχης, καὶ τῶν ἐκείσε πραγμάτων περιβλεπτοῦς πανταχοῦ, μετὰ δὲ τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἐκείθεν ἐπάνοδον λαμπρότερος ἔρα καὶ κλεινὸς παρὰ πᾶσι, καὶ τοῦτο οὐ δῶρον ἂν εἴποι τις ἢ φιλοτιμία τῶν κρατίστων ἡγεμόνων, ἀλλ' ἢ καὶ τῆς οἰκοθεν ἀρετῆς ἄθλον καὶ φιλοπονίας· τῆς περὶ τὰ γράμματα· δεδοκίμασαι γὰρ σου ἡ φρόνησις τοῖς πράγμασι, πλείον ἢ ὁ χρυσοῦς τῷ κυρίῳ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος καὶ καλλίονα πυθίσθαι τῷ τῶν ὄλων εὐχομαι Θεῷ· τὸ γὰρ περιὸν τῆς σῆς δυνάμεως καὶ τῆς διανοίας καὶ τοῖς ἄλλοις καλοῖς, οἷς νῦν Χριστοῦ χάριτι πλεονεκτεῖ πως τῶν πολλῶν ἐν πᾶσι πανταχοῦ μεταδίδεται τῇ πνευματικῇ ἀδελφότητι τὸ καλόν· χαίρω ταγαροῦν ἐγὼ μᾶλλον ἐπὶ τῇ σῇ εὐπραγίᾳ καὶ δυνάμει ἢ ἐπὶ τοῖς τοῦ Κροῖσου τοῦ Λυδοῦ θησαυροῖς ἄλλοι· ἀλλὰ μακαρίους ἔγωγε νῦν καὶ εὐδαιμόνας ἡγοῦμαι τοὺς θεατὰς γενέσθαι ἀξιώθοντας τῆς τε ἡδίστης σου ἐπανόδου καὶ ὀμιλίας· εἰστάκαμεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα καὶ ἀπόντες τὰ σῶστρα τῷ λογίῳ Θεῷ καὶ χαριστήρια τῆς σῆς ἐπανόδου μετὰ πολλῶν φιλῶν· ἀλλὰ ζημιαν ἡγοῦμεθα, εὐ ἴσθι, τὴν ἀπίστευσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν· χρηστὰς δὲ καὶ πάλιν καὶ αἰσίαις τρεφόμεθα· ἔλπισιν ἰδεῖν τε καὶ περιπτύξασθαι· οὐ τὴν ἐμὴν φίλην καὶ περιπόθητον κεφαλὴν . . . »

Ὁ Νικολάσιος ἐτιτλοφορεῖτο πρῶτος διερμηνεὺς καὶ σεκρετάριος τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἦτον ἐγγεγραμμένος ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης εὐπατρίδης αὐτῆς, διότι τῷ 1688 περιεποιήθη μὲγάλως τὸν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἀπεσταλμένον αὐτῆς μαρκήσιον Αὐγουστίνον Δουράτζον⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

— Διάλεξις πρὸς Βανὴ-ἐφένδην περὶ τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. (ἰδημοσιεύθη γαλλιστὶ ὑπὸ Ricaut· εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν δ' εὐρτηαί ἀνεκδότος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Πάτμου).

— Περὶ τοῦ ὀβελίσκου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπιστολμαία διατριβὴ πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Κίρκερων.

— Ἐπιστολαὶ πρὸς Εὐγένιον Αἰτωλὸν, καὶ ἄλλους.

Περὶ τῆς ὑπὸ Νικουσίου ἐκδόσεως τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας Πέτρου τοῦ Μογλα πολλαὶ ὑπάρχουσι ἐισφαμίαι. Ἐν τῷ βίῳ Μελετίου Συρίγου εἰπομεν ὅτι οὗτος μὲν μετέφρασεν αὐτὴν, ὁ δὲ Νικουσίος κατέβαλε τὴν πρὸς ἔκδοσιν δαπάνην. Ὁ Θωμᾶς Φρίτζιος ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς προτασομένης ἐγκυκλίου τοῦ πατριάρχου Νεκταρίου λέγει, ὅτι οὗτος εἶνε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Ὀμολογίας. « Confessionem novam ecclesiae Græcæ Orientalis a Patriarcha Hierosolymitano Nectario anno Christi MDCLXII compositam ». Ὁ δὲ

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Γεωγραφία τῶν μεγάλων διερμηνέων.— Ἐπ. κ. καὶ Cantemir, Histoire de l'Empire Ottoman.— Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman.— Ricaut, de l'état present des Eglises.

«Όφμανν (Historia Catechismi Russorum) κατὰ λάθος ἀποδίδει τὰς ἐν τῇ τελειοταίᾳ παραγράφῳ τῆς ἔγκυκλίου τοῦ Νεκταρίου ὑπὲρ Νικουσίου μύχας ἢ ἐπαίνους εἰς τὸν Μογιλαν (Nectarius ipse summis laudadibus totlit Mogilam . . . »

Ἐκ τῆς μνημονευθείσης ἔγκυκλίου δηλοῦται, ὅτι ὁ Νικόσιος τῶντι ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος. « Ὁ σοφώτατος οὐχ ἦττω δὲ » καὶ θεοσεβέστατος καὶ ὀρθοδόξοτατος Ἑρμηνεὺς τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ κράτους τῶν Αὐτοκρατόρων, κύριος Παναγιώτης, οἷα τοῦ ἡμετέρου τῶν Γραικῶν γίνους ἐς ἄκρον ζηλωτῆς, καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν δόγματος διὰ πυρός ὑπερασπιστῆς, πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ μεγάλωσπρεπέσιν ἔργους, καὶ τοῦργου τούτου γενέσθαι προστάτης οὐκ ὤκνησε, τοῦ τόπου δηλαδὴ καὶ κατὰ τὴν ἡμῶν τε καὶ τῶν λατίνων φωνὴν (καίπερ πολιτικαῖς φροντίσιν » ὅσαι ὦραι ἐνεαλούμενος) οἰκειοὺς ἀναλώμασι ταύτην ἐκδοῦναι. — Ὁ Βρετὸς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Α'. σελ. 34) καταγράφει ὑπ' ἀριθμὸν 404 τὴν ἔκδοσιν ὑπὸ τὸν τίτλον « Ὁρθόδοξος Ὁμολογία τῆς καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ ἡμετέρῳ μονῇ » « ἔτει φχξδ'. Νοεμβρίου ἡ. » προσθίμενος, ὅτι « ἐτυπώθη ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ ». Ἀμείως δὲ κατωτέρω ὁ αὐτὸς καταγράφει ὑπ' ἀριθμὸν 402 τὴν ἐν Ὀλλανδίᾳ ἔκδοσιν « Κατήχησις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς ἐκ τῆς Ῥωστικῆς διαλέκτου μεταφρασθεῖσα εἰς κοινὴν παρὰ Παναγιώτου τοῦ Διερμηνεύου τῆς Ὑψηλῆς Πόλης » κλπ. Ἐν Λουγδούνῳ (τῆς Ὀλλανδίας) 1662 ». « Ὅτι ὁ Κ. Βρετὸς ἠπατήθη εἰς τὴν πρώτην καταγραφὴν τῆς ἐκδόσεως εὐκόλως καταδικνύεται ἃ τυπογραφεῖον ἑλληνικὸν δὲν ὑπῆρχε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει » β') ὁ τίτλος εἶνε ἀντιγραφὴ τοῦ προτασσομένου τῆς ἔγκυκλίου ψευδοτίτλου, εἰς δὲν προσετέθησαν τὰ ἐν τελει τοῦ γράμματος τοῦ Νεκταρίου, « Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ ἡμετέρῳ μονῇ » ἔτει φχξδ' Νοεμβρίου κ' ». Πιθανῶς ἔχων ἀνά χεῖρας δύο ἀντίτυπα ἐκ τοῦ ἐνός τῶν ὁποίων ἔλειπε τὸ προμετώπιον ἐνόμισεν ὡς διαφόρως ἐκδόσεως, καὶ μὴ ἐπισταμένως ἐπιθεωρήσας κατέγραψε τὸ μὲν πρῶτον ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδοθὲν, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Ὀλλανδίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ δεύτερος τίτλος δὲν μᾶς φαίνεται ἀκριβῆς ἃ) διότι δὲν εἶνε γνωστὸν ἂν ὁ εἰς ἔκδοσιν τῆς Ὁμολογίας συνδραμῶν Νικόσιος εἶνε ταῦτοχρόνως καὶ μεταφραστῆς πιθανῶς ὁ τίτλος ἦτο μακρότερος καὶ χάριν συντομίας ἀφῆρέθησαν ὑπὸ τοῦ Κ. Βρετοῦ τὰ ἑλλείποντα β') οἱ Κίμμελ, Ἀϊνέκιος, Ὁφμανν καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἐν Ἀμστελοδάμῳ καὶ οὐχὶ ἐν Λουγδούνῳ τῆς Ὀλλανδίας ἐξεδόθη διαπῆνη τοῦ Νικουσίου ἢ Κατήχησις τοῦ Μογιλα, ἥτις ἀνετυπώθη ἀπαρallάκτως ἐν Λειψίᾳ τῷ 1695 ὑπὸ Λαυρεντίου Νορμάννου, καὶ ἐν Βραυσαβίᾳ τῷ 1754 ὑπὸ Κερῶλου Ὁφμάννου, προσθέντος καὶ τῆν Γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ Φριτζίου.

Ἀλοῦσιος Γραδενίγος (*).

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου, μετὰ τὴν

(* Ἀνώγιος Γραδενίγος, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἀλοῦσίου ἐβδαξε τῷ 1650 εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὸν σχολεῖον. (Vieludo, Colonia Graeca in Venetia).

ἄλλωσιν τῆς πατρίδος, μέχρι θανάτου παρέμεινε, τὰς διατριβὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βενετία ποιούμενος. Ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἀμ-βρόσιος, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ ἐνδύματος καὶ τὸ ὄνομα μεταλλάξας, Ἄλουσιος ἐπεκλήθη. Ἐχομμάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετία ἑλληνικοῦ σχολείου (1664—66)· διαρίσθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δημοσίως διαρθωτῆς καὶ λογοκριτῆς τῶν ἑλληνιστῶν ἐκδιδόμενων βιβλίων, εἶτα δὲ καὶ βιβλιοφύλαξ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης (*).

Ἐπιμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις, ὡς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Κονταρῆ 1675 (**), τὴν Ἐρωδιὴν τοῦ Χορτάτζη 1676 (**), τὴν Ἱεροκοσμικὴν Ἱστορίαν τοῦ Νεκταρίου (*), καὶ τὸ ἐξῆς μὴ μνημονευόμενον ὑπ' οὐδενός.

—Παρακλητικὴ σὸν Θεῷ ἀγίῳ, περιέχουσα τὴν κρέκουσαν αὐτῇ ἀκολουθίαν· νεωστὶ Ἐνετίῃσι μεταποικωθείσα παρὰ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ ἀναλώματι μὲν καὶ καμῶσι ἰδίῳ, σπουδῇ δὲ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ Πανασιδεσμωτάτου καὶ σοφωτάτου Ἀλουσίου τοῦ Γραδενίγου ἤδη Πρωτοτότου τῆς Πόλεως Κυδωνίας ἐν Κρήτῃ, καὶ νῦν βιβλιοφύλακος τῆς Γαληνοτάτης τῶν Ἐνετῶν ἀριστοκρατίας. Ἔστι ἀπὸ τῆς ἐνοσέρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γρηκῶ. εἰς μέγα ὄφθοον. σελ. σ' διπλαῖ (400).

Ὁ ἐκδοτὴς Ἀνδρ. Ἰουλιανὸς προσφωνῶν τὴν ἐκδοθὴν « εἰς τὸ πανευκλεί- » σιστον καὶ μεγαλοφρονίστατον τῶν Γραικῶν γένος » ἐπιφέρει περὶ Γραδε- » νίγου ταῦτα « μῆτε ἀγρυπνεῖν, μῆτε μὀχθῶν, μῆτε δαπανῶν ἰδίου φειδομένου » πρὸς κοινὴν ὠφελειάν τε καὶ ἐπιτηδεύτητά τοῦ ἀξιοπολυδοξάστου καὶ προσ- » φιλεστάτου αὐτοῦ γένους, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτῷ μεγίστας τὰς χάριτας, » ἔχον δεῖ »

Πρὸς τὸν Γραδενίγον προσεφωνήθησαν ὑπὸ Χριστοφύρου Βουλγάρου αἱ ἐν 1674 ἐκδοθεῖσαι Ἀκολουθίαι τῶν πολιούχων Κερκύρας· ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηται καὶ ἐπίγραμμα ἡρωελεγίον τοῦ Χριστοφύρου πρὸς τὸν Γραδενίγον, ὅστις ἐν τῷ προμετωπίῳ ἐπικαλεῖται « μαλλίβρυτος ἱεροκήρυξ, καὶ κατ' ἀμ- » φότερας τὰς διαλέκτους πολυμαθέστατος ».

Ἐῤρηται παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ εἰς σύνταγμα ἢ ἀντίγραμμά τοῦ Γραδενίγου ἐλ- » ἔξε χειρόγραφον « ὑπομνήματα καὶ ζητήματα εἰς τὸ Ἀριστοτέλους περὶ » γενέσεως καὶ φθορᾶς ». Ἐν τέλει φέρεται ἡ σημείωσις. « Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλουσίου Γραδενίγου ἰδία μηχανῇ τε καὶ μόχθῳ ».

Γεράσιμος Βλάχος.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐπαιδεύθη τὰ πρῶτα μαθήματα, καταρ- » τισθεὶς εἶτα ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν Βενετίᾳ διετέλεσεν ἐφημέριος τοῦ ναοῦ

(*) Ἐν τῇ προμετωπίᾳ τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Βουλγάρου τιελοφορεῖται καὶ καθῆ- » γούμενος Κερκύρας, καὶ πρωτοπαπὰς Κυδωνίας.

(**) Κατάλογος Λάμπρου, ἀριθ. 21.

(*) Βρετοῦ, Β'. ἀριθ. 76. (*) Λάμπρου, 22.

του Αγίου Γεωργίου, και Ιεροκήρυξ· διδάσκων τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ ἑλληνικὸν σχολεῖον (1658—61). Ἐλθὼν εἶτα εἰς Κέρκυραν ἐμόναζεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἧς καὶ προχειρίσθη ἡγούμενος (1661)· ἐκλεχθεὶς ὕστερον μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἀπεχώρησε τοῦ προσφιλοῦς ἱερμητηρίου του, ἀρεῖς ἀντιπρόσωπον τὸν ἀνεψιὸν του Ἀρσένιον Καλλιούδην· ἐλθὼν εἰς Βενετίαν διέφυκτον ἐπὶ 13 ἔτη (1679—85) τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος καὶ ἀπεβίωσεν ἐγκαταλιπὼν φήμην σοφοῦ καὶ ἐναρέτου ποιμενάρχου (*). Ὁ συμπατριώτης του Νικόλαος Βουδούλιος ἔγραψεν ἔκαινον τοῦ Βλάχου, τῷ 1723, ὃν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν καὶ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας λεπτομερείας εἰς τὸν συντόμως ἤδη ἐκτιθέμενον βίον τοῦ λογίου Κρητός.

* Ἐγραψεν ὁ Βλάχος πολλὰ καὶ διάφορα, ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν·

— Θησαυρὸς τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς βάσεως τετράγλωσσος. Μετὰ καὶ τῶν ἐπιθῆτων ἐκλογῆς, καὶ διττοῦ τῶν λατινικῶν τε καὶ Ἰταλικῶν λέξεων πίνακος· Ἐκ διαφόρων καλαίων τε καὶ νεωτέρων λεξικῶν συλλεχθεὶς παρὰ Γερασίμου Βλάχου τοῦ Κρητός, καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Γερασίου Σκαλωτοῦ, κήρυκας τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους διδασκάλου. Venetiis 1659.

• Τὸ λεξικὸν τοῦτο, λέγει ὁ Βρετὸς, ἀφιερῶθη εἰς τὸν μέγαν δούκα τῆς Τοσκάνης Φερδινάνδου τὸν Β'. ὅπῃ τοῦ συγγραφῆς, ὅστις ἐφάνη ὁ πρῶτος λεξικογράφος μεταξὺ τῶν νεοελλήνων πεκαυτευμένων ἀνδρῶν. Μετὰ τὴν ἀφιερωτικὴν γεγραμμένην λατινικῇ, ἔπονται διάφορα ἑπιγράμματα τοῦ ἴδιου λεξικογράφου, ἐγκωμιάζοντος διάφορα μῆλη τῆς δουκικῆς οἰκογενείας καὶ ἑτερας εἰς ἔκαινον τοῦ συγγραφῆς Βλάχου ὅπῃ τῶν φίλων του, Ἀρσένιου Ἱερομονάχου Καλοῦδῃ, τοῦ Κρητός, Στεφάνου Τσιγαρᾶ, Βαρθολομαίου Συροπόδου τοῦ Κρητός, καὶ Γρηγορίου Ἱερομονάχου Μελισσηνοῦ τοῦ Κρητός. Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἀναί εἰν σήμερον σπανία. Μετετυπώθη δὲ μὲ προσθήκην λέξεων καὶ διόρθωσιν τῶν τῆς πρώτης ἐκδόσεως παροραμάτων παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι κατὰ τὸ 1793 καὶ 1750 ἔτος. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ προομίου τοῦ τυπογράφου Βόρτολι ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγράμματι Νικολάου Βουδουλίου ἱεροσοῦ. τοῦ πρὸς ἔκαινον τοῦ λεξικογράφου. Τέλος μετετυπώθη παρὰ τῷ τυπογράφῳ Νικολάῳ Γλυκαί, τὸ 1784 ἔτος (*).

— Ἀρμενία ὀριστικῇ τῶν ὄντων κατὰ τοὺς ἑλλήνων σοφοῦ, συντεθείσα παρὰ

(* Sp. Volado, sulla Colonia Greca in Venezia.—Μουστοξίδου, περὶ τῶν ἐν Κερκύρῃ Ἀκαθήμεϊων.

Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς φέρει, ὅτι ὁ Βλάχος ἀπεβίωσε τῷ 1648, ἐνῶ τῷ 1685 ἦτο ἤδη ἐν τοῖς ζῶσι.

(* Κατάλογος Νεοελληνικῆς Φιλολογίας Β'. σελ. 33.

Γερασίου Βλάχου τοῦ Κρητός, καθηγουμένου τοῦ μεγάλου Γεωργίου Σκαλωτοῦ, εὐαγγελικοῦ κήρυκος καὶ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου. Venetiis, typis Andreae Iuliani, 1664. 4^{ov}, σελ. 323. ἑλληνολατινιστί.

Προσφωνεῖ ὁ Βλάχος λατινιστί τὴν ἔκδοσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Λεοπόλδον Α', πρὸς ὃν καὶ δύο ἐλεγεία λατινιστί. Εὐρηγται καὶ δύο ἐπιγράμματα ἑλληνιστί πρὸς Βλάχον, τὸ μὲν τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀρσενίου Καλλοῦδη, τὸ δὲ Γρηγορίου Ἱερομονάχου Συναίτου Μελισσηνοῦ τοῦ Κρητός. Ἐν τέλει ἡ ἐξῆς σημείωσις, « ἐτυπώθη ἐν Βενεταῖσι παρὰ Ἀνδρέα Ἰουλιανῶ Ἰτη (sic) τῆς ἐνοσάρκου οἰκονομίας φηξ (sic) ἐπιμελεία καὶ διορθῶσαι Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Βλάχου τοῦ Κρητός (') ».

Ἐξ ἑτινα σημειώσεων Βουβουλίου φερομένην ἐν Βίῳ Παναγιώτου Σινοπέως, ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς περὶ ἄλλων ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ Βλάχου « συνέγραψε Φιλοσοφικὰ καὶ Θεολογικὰ μαθήματα » λόγους ἐκφωνηθέντας εἰς τὴν ἀπλήν τῶν Ἑλλήνων διδασκτον. Σημειώσεις καὶ ὑποσημειώσεις εἰς τὴν Θεῖαν Γραφήν, τοὺς ἁγίους Πατέρας, καὶ τὰς ἱερὰς Συνόδους. Ταῦτα τῇ ἰδίᾳ τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου ἀνδρὸς χειρὶ γεγραμμένα, καὶ εἰς σχεδὸν τεσσαράκοντα διηρημένα βιβλία εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα (Βενετία) Ῥωμαίοις σωζομένῃ Βιβλιοθήκῃ ».

— Ἐγχειρίδιον Μετρικῆς, (ἀνεκδοτον παρὰ Π. Λάμπρω).

Πρὸς τοῦτοις ἔγραψεν ὁ Βλάχος—Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων, ὡς φαίνεται ἕκ τινος ῥητοῦ προτιθεμένου εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Ἀναστασίου Περόδικου ἐξ Ἰωαννίνων τῷ 1836 ἐκδοθὲν ἐπιστολόριον.

— Ἐπιστολὴν ἐκ Κερκύρας πρὸς Βησσαρίωνα τὸν Μακρὴν περὶ φυσικοθεολογικῶν ζητημάτων. (ἐδημοσιεύθη ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι τομ. ΣΤ' σελ. 297—84).

— Σχολαστικὰ ζητήματα εἰς τὸ ἀ, β', καὶ γ' βιβλίον τῶν μετεωρολογικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Χορτάκαι.

Ἄ. Μελέτιος. Ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ τῆς Κρήτης ἐκ τοῦ περιφανοῦς τῶν Χορτακῶν οἴκου, καὶ ἐκαλεῖτο Μεγάλῳ ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια γράμματα, μετέβη εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν παιδευσιν, καὶ ἐν Βενετία κατασταθεὶς ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Νικοδήμου Μεταξᾶ. Ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἐκεῖ ἑλληνομουσεῖον (1655), χρηματίσας ἡμεμέριος καὶ ἱεροκέρυξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· εἶτα προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας εἰς διαδοχὴν Ἀναστασίου Βαλεριανοῦ. Διόκησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ εἰκασαετίαν (1657—77), καὶ ἡ Δημο-

(1) Ὁ Γρηγόριος οὗτος Βλάχος, ἀδελφὸς ἢ συγγενὴς τοῦ Γερασίου, ἐπιμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1664 παρὰ Ὀρσίῳ Ἀλδρίτζῃ ἔκδοσιν τοῦ Μηναίου τοῦ Ἀπρίλλου (Π' Λάμπρω, Β' Κατάλογος, ἀριθμ. 17).

πρατία ἀμείβουσα τὴν ἐξειδιασμένην εὐσυνειδησίαν τοῦ Κρητῆς, εἰδω-
ρῆσατο τοσοῦτως τὴν πρόσδοσιν τοῦ ἐν Κερκύρα μοναστηρίου τοῦ ἁγίου
Ἰωάννου τῶν Μωραϊτῶν, σύσταμένην εἰς πλέον τῶν ἑκατὸν τριά-
κοντα φλωρίων κατ' ἔτος, ἐκτὸς τῆς ἐνιαυσίου ἐπιχορηγήσεως ἐτέρων
180, ὡς ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας. Ὁ Μελέτιος ἦν εἰδήμων τῆς
λατινικῆς, καὶ ἀρκετὰ τετρημένος περὶ τὴν θεολογίαν⁽¹⁾, ἐκ δὲ τῶν
συγγραμμάτων αὐτοῦ μᾶς εἶνε γνωστὸν μόνον τὸ ἐξῆς.

—Ὁμολογία, ἦτοι λόγος ἰπιδεικτικὸς περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης^α
συντεθείσα μὲν παρὰ Μιχαήλου Χορτακίου τοῦ Κρητῆς, καὶ ἐκφωνηθεῖσα,
ὀπίταν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου κυρίου Νικοδήμου τοῦ Με-
ταξᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, εἰς τὸν τῆς ἱερωσύνης βαθ-
μὸν ἀνήχθη^β ἀφιερῶθη δὲ εἰς τὸν μακαριώτατον, καὶ θεοπροβλητὸν Πα-
τριάρχην τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας, κύριον Νικηφόρον τὸν πρῶτον ἐπο-
νομαζόμενον Κλαροζάνην. Ἐνετίησιν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αἰχμῶ^γ. παρὰ Ἰωάννη
Ἀντωνίω τῷ Ἰουλιανῷ.

Εἰς τὸν Μελέτιον προσεφώνησεν ὁ Πουιναλῆς τῷ 1661 τὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ
τοῦ Καλλιέργου συντεθείσαν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γοβδελαῖ.

Β'. Γεώργιος Χορτάτζης. Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Ῥεθύμνῳ ἐκ
τοῦ οἴκου τῶν Χορτακῶν^δ πεπροικισμένος ἐκ φύσεως μὲ λαμπρὰν
φαντασίαν ἔγραψεν εἰς κρητικὸν ἰδίωμα τὴν τραγωδίαν Ἐρωφίλην,
ἐν ᾗ διαλάμπει ἡ ποιητικὴ χάρις, ἡ ζωηρότης καὶ ποικιλία τῶν εἰ-
κόνων. Καὶ ὄντως ὁ Χορτάκης ἐγένετο ὁ ἐπισιμώτερος Ἕλλην ποιητῆς
τοῦ 15^ο αἰῶνος, δυνάμενος νὲ ὑπερβῆ κατὰ τὴν φαντασίαν πολλοὺς
τῶν ὕστερον ἀναφανέντων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Κρητῆς
εἶνε πάντῃ ἀγνωστον, μεταφέρομεν ἐνταῦθα ὀλίγους στίχους πρὸς
κατάδειξιν τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ.

Ἐν Προλόγῳ ὁ Χάρων καριστάμενος μονολογεῖ.

Ἦ ἄγρια κ' ἡ ἀνελύπητη, κ' ἡ σκοτεινὴ θεωρίά μου,
καὶ τὸ δρεπὸν^ε ὅπου βασῶ, καὶ ταῦτα τὰ γυμνά μου
κόκκαλα, κ' ἡ πολλαὶς βρονταῖς, κ' ἡ ἀστραπαὶς ὀμάδι,
ὅπως τὴν γῆν ἀνολεῖσαι, κ' ἐβγῆκ' ἀπὸ τὴν Ἄδην,
ποῖός εἰμαι μοναχάτωνε δίχως μιλιὰ μπορούσι
καὶ φανερώσουσιν σήμερο ἔς ὅσους μὲ συντηροῦσι.

. . . . .
. . . . .

Ἐγῶμαι κείνος τὸ λοιπὸν ἀπ' ὅλοι μὲ μισοῦσι,
καὶ σκυλοκέρδη καὶ τυφλὸ, κ' ἄπονον μὲ λαλοῦσι.

(1) Veludo, Colonia Graeca in Venezia.

Ἐγὼ μ', ἀπὸ τῆς Βασιλεὺς, τῆςμπορεμένους οὐλοῦ,
 τῆς πλοῦσιους κ' ἀνήμπορους, τ' ἀφένταις καὶ τῆς δούλοῦ,
 τῆς νέους καὶ τῆς γέροντες, μικροὺς καὶ τῆς μεγάλους,
 τῆς φρόνιμοις καὶ τῆς λωλοῦς, κ' ἄλους ἀνθρώπους τ' ἄλλους,
 γιὰ μὲ γιὰ μὲ ὄντι μου φανῆ βίχῳ καὶ θανατόνω,
 κ' εἰς τὸν ἀθὼ τῆς νότης τοὺς τῆς χρόνους τοὺς τελιόνω.
 Λυόνω τῆς δόξαις καὶ τιμαῖς, τὰ νόματα μαυρίζω,
 τῆς δικαιοσύναις διασκορπῶ, καὶ τῆς φιλαῖς χωρίζω
 τ' ἄγριαις καρδιαῖς καταπονῶ, τῆς λογισμοὺς ἀλλάσσω,
 τ' ἄλπιδες βίχῳ 'ς μιὰ μεριά, καὶ τ' ἔγνοιαις κατατάσσω.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ μὲ πολὺ θυμὸ τὰ μάτια μου στραφοῦσι
 χώραις χαλοῦν ἀλάκαιραις, κέσμοι πολλοὶ βουλοῦσι.
 Ποῦ τῶν Ἑλλήνων ἢ βασιλειαῖς; ποῦ τῶ Ῥωμιῶν ἢ τόσαις
 πλοῦσαις καὶ μπορεζόμεναις χώραις; ποῦ τόσαις γνώσαις;

. . . .

Φτωχοὶ στὸ λάκκο κατοικοῦν, βουβοὶ μὲ δίχῳ στόμα,
 φυχαῖς γδυμναῖς δὲν ξεύρω ποῦ στὴ γῆ λιγάκι χῶμα.
 Ὡ πλῆσια κακοβόλζικοι καὶ γιάντα δὲ θωροῦσι
 τῆς μέραις πῶς λιγαίνουσι, τῆς χρόνους πῶς περνοῦσι
 τὸ ψὲς εἰδιέβη, τὸ προχθὲς κληθὲ δὲν ἀνιστορᾶται,
 σπῖθα μικρὴ τὸ σήμερο στὰ σκοταῖνὰ λογαῖται.
 Ὡ ἕναν ἀνοικοσφάλισμα τῶν ἀμματι' ἀποσῶνω,
 καὶ δίχῳ λύπησι καμιὰ πᾶς ἄνθρωπο σκοτῶνω.
 Τὰ κάλλη σβύνω, κ' ὄμορφο πρόσωπο δὲ λυποῦμαι,
 τοὺς ταπεινοὺς δὲ λημονῶ, τοὺς ἄγριους δὲ φοβοῦμαι.
 Τοὺς φεύγουν φτάν' ὀγλήγορα, τοὺς μὲ ζητοῦν μακραίνω,
 καὶ δίχῳ νὰ μὲ κρᾶζουσι συχνὰ τῆς γάμους μπαίνω.

. . . .

Φτωχοὶ τ' ἀρπᾶτε φεύγουσι, τὰ σφιγγετε πετοῦσι,
 τὰ περμαζόνετε σκορποῦν, τὰ κτίζετε χαλοῦσι.
 Σὰ σπῖθα σβύν' ἢ δόξα σας, τὰ πλοῦτη σας σὰ σκόνη
 σκορπούσηνε καὶ χάνονται, καὶ τ' ἔνομα σας λυόνει.
 Σὰ νᾶτον μὲ τὸ χέρι σας γραμμένο εἰς περιγιάλι,
 στὴ διάκρισι τῆς θάλασσας, γῆ χᾶμαι στὴν πασπᾶλη.

. . . .

Ἡ τραγωδία αὕτη διηρημένη εἰς πράξεις πέντε ἐξεδόθη κολλάκις ἐν Βενετίᾳ
 σχολαστικῶς δὲ τις ἐτόλμησεν ἵνα ἐπιβάλλῃ χεῖρα καὶ μεταβάλλῃ τὴν γλῶσσαν,
 πλὴν οἱ ἐκδίδοντες μετ' οὐ πολὺ ἰδόντες τὸ λάθος ἔσπευσαν ἵνα μετατυπώσωσιν
 αὐτὴν εἰς τὴν πρώτῃν γλῶσσαν. Ἀμβρόσιος Γραδενίγος ἐπιστατῆρας εἰς τὴν
 ὑπὸ Νικολάου Γλυκῆ ἐν ἔτει 1676 γενομένην ἀνατύπωσιν λέγει προομιαιζό-
 μενος. « Ἡ παροῦσα τραγωδία, ὅσον εἶναι μελλόβριτος καὶ γλυκοδιήγητος εἰς
 τὴν φυσικὴν τῆς γλῶσσαν, τὴν Κρητικὴν, τόσον εἶναι ἀνοστομῆλητη καὶ

» συχαδερὴ εἰς ἑτέραν καὶ ἀλλοδαπὴν ὁμίλειαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν νὰ ἐτυπώθῃ
 » πρόκαλοι εἰς γλώσσαν κατὰ πολλὰ διεφθαρμένην, ὅπου καμμίαν νοστιμίδα
 » δὲν ἐπροξίνα, μάλιστα ναυπασμὸν καὶ ἀναγουλισμὸν ἐπαρὰ κίνα εἰς ἔλωσ,
 » ἰδοὺ ὅπου τώρα νειωσι μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἔξοδον ἰδικόν μου τὴν δίδω εἰς
 » τὸν τύπον, πρὸς χάρι·ν τῶν ἀναγιγνωσκόντων, διορθωμένην, ὡς ἐγράφη καὶ
 » ἐσυντίθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ποιητοῦ . . . Πᾶσα γλώσσα χαίρεται εἰς τοὺς
 » ἰδιωτισμὸς τοὺς ἰδίους, ὅθεν κανεὶς μὴ ἀποκτᾷ νὰ συγχύσῃ τὰς γλώσσας·».

Ἰωάννης Μούρμουρης.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεπαιδευθὴ τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ. Πρὸς τοῦ-
 τον Γεώργιος ὁ Χορτάτζης προσφωνῶν τὴν Ἐρωφίλην λέγει·

Σ' ἰδιόλεξα εὐγενέστατε Μούρμουρ' ὀφηλοτάτε,
 ῥήτορα π' ὄλαις τζ' ἀρεταῖς καὶ τζῆ τιμαῖς γεμέτι,
 μὲ τ' ὄνομά σου τοῦτό μου τὸν κόπο νὰ στολίσω,
 καὶ χάρι ἀπὸ τζῆ χάραις σου πλήσα νὰ σοῦ χαρίσω.

. . . . .

Γιατὶ ὅσο σὲ θεωρῶ ψηλὸ σὲ βλέπω κ' ἄλλο τόσο
 μὲ σπλάχνος ἀνεξίκακο, κ' ἀμετρη καλοσύνη.
 Κ' εἶσαι π' τὴν περηφάνησι μακρὰν τοῦ κόσμου κείνη
 τὴ σκαταινῇ, ποῦ δὲ γεννᾷ λάβρα, οὐδὲ φῶς χαρίζει,
 μὰ τζίκνα μόνο καὶ καπνὸ τὰ τρίγυρα γεμίζει.

. . . . .

Γίν' ὀδι, γὰρ τζῆ στράτας μου, νὰ φύγω τοῦ χειμῶνα
 τζ' ἀνεμικαῖς, κ' ὡς πεθυμῶ ν' ἀράξω στὸ λιμῶνα,
 γιατί ὅσαις θέλουν παραχαῖς, κ' ἀνέμοι νὰ γερθοῦσι,
 κ' ὅσα φουσκῶσουν κύματα, στὸ βράχος δὲν μπορούσι
 ποτέ τους νὰ μὲ ῥίξουσι, γ' ἄλλοιῶς νὰ μὲ ζημιώσου,
 θεωριώντας μόν' ὡς Ἄστρο μου λαμπρὸ τὸ πρόσωπό σου.
 Κ' ἂν εἶναι κ' ἀποκότῃσα χάρισμα νὰ σοῦ δώσω
 ἄξιο, καθὼς ἐτύχαινε, καλὰ δὲν εἶναι τόσο,
 τζῆ Τύχης ὅδε τὸ φταίσιμο, κ' ὄχι τοῦ θελημάτου,
 γιατί ψηλαῖς τζῆ πεθυμιαῖς πᾶσα καιρὸν ἐκράτου.
 Μὰ κείνη χάμαι τζ' ἔβριξε, καὶ τὰ φτερά ποῦ τ' Ἐλικῶνα,
 ἔς ὅρος νὰ μ' ἀνεβάσουςι ψηλὸ ποῦ τ' Ἐλικῶνα,
 μοῦ κόψ' ὄντα ἀρχήσασι καὶ χαμηλοπετοῦσα,
 κ' ἢ ὄρεξι μ' ἀπόμεινε μόνο σὰν πρῶτας πλούσα.
 Κ' ἀντίς τὰ θάρρει κ' ἔλιπε, κ' ἔδειχνε, κ' ἔτασέ μου,
 κ' εἰς τζ' οὐρανοὺς συχνότατα τὸ νοῦν ἀνέβαζε μου,
 μοῦ κτίζει πύργους στὸ γυαλὸ, περβόλια στὸν ἀέρα,
 κ' ὅ,τι τὴν νύκτα μεριμνῶ, χάνεται τὴν ἡμέρα.

Βουλγάρσις.

Δ'. Νικόλαος Βούλγαρις· ἐγεννήθη τῷ 1634 ἐν Κερκύρα ἐξ ἐπισήμου

οικογενείας πάλαι ἐξ Ἠπείρου μετοικησάσης ἐν τῇ νήσῳ⁽¹⁾. Ἀπελθὼν εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἰδίως τὴν ἰατρικὴν, ἐφ' ἣ καὶ ἠξιώθη τοῦ στεφάνου τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐξήσκει τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ συνέγραψε πολλὰ καὶ διάφορα, μαρτυροῦντα τὴν πολυμαθειαν καὶ φιλοπονίαν τοῦ ἀνδρός. Ἦτο μέλος τῆς ἐν Κερκύρα Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων⁽²⁾. Κατὰ ποῖον ἔτος ἀπεβίωσεν ὁ Βούλγαρις ἀγνοοῦμεν ὁ Παπαδόπουλος λέγει, ὅτι ἔζη τῷ 1684. (Quo anno decesserit in patria non novimus, nec tamen ante anno 1684, nam triennio ante catechesis ejus excedebar Venetiis)⁽³⁾.

Συγγράμματα.

— Ἐκθεσις τῆς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. (Ἐδημοσιεύθη ἰταλιστὶ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1669, καὶ τῷ 1857 ἐξελληνισθεῖσα ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἀπὸ τῶν λογίων Ν. Τ. Βουλγάρως καὶ Ν. Μάνεσι).

— Αἱ θεῖαι καὶ ἱερὰ ἀκολουθίαι Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν ἀποστόλων, μετὰ Κερκύρας τῆς Βασιλίδος καὶ Παρθνομάρτυρος, Ἄρσενίου τε Κερκύρας μητροπολίτου, ἁγίων καὶ πολιούχων καὶ προστατῶν πόλεως καὶ νήσου Κερκύρας. (Αἱ ἀκολουθίαι φέρουσαι ἐν ἐκάστη σελίδι ἰδίαν ἀριθμῆσιν ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1674, καὶ προσεφωνήθησαν εἰς Ἀμβρόσιον τὸν Γραδενίγον).

— Κατήχησις ἱερὰ, ἥτις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ἐξήγησις. Ἐνετίησι 1681. (Ἐτυπώθη παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ μετὰ σελίδα τὴν 218 τίτλῳ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηνται τοῦ αὐτοῦ Βουλγάρως προσφωνητικὴ πρὸς Λέοντα τὸν Γλυκύν ἐπιγράμματα εἰς Νικὸλ. καὶ Λέοντα Γλυκύν ἕτερον πρὸς τὸν πρωτοπαπᾶν Κερκύρας καὶ τὴν ἱερὰν πεντάδα τῶν ὑπερτίμων αὐτοῦ ὀφικίων, Ἰωάννην Φλώρου Σακελλάριον, Σπυρίδωνα Βούλγαριν ἄρχοντα τῶν Ἐκκλησιῶν, Γεώργιον Αὐλωνίτην ἀρχιμανδρίτην, Ἀντώνιον Μάνεσιν Ἱερομνήμονα, καὶ Γεώργιον Βούλγαριν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ἐκτὸς τούτων καταχωρεῖται ἐπιστολὴ τοῦ λογίου ἀρχιάτρου Κερκύρας Ἰωκώδου Ρίικη περὶ τῆς κατήχησεως, καὶ μακρὸν ἐλεγεῖον τοῦ πεπαιδευμένου ἱερομνήμονος Ἀντωνίου Μάνεση πρὸς τὸν συγγραφεᾶ, ἀρχόμενον ὡς ἐξῆς

Αἰνέσατε Μοῦσαι Νικόλαον,

Κερκύρας γέννημα, Ἰταλίας θρέμμα, Ἑλλάδος καύχημα,

Ἄνδρα φερώνυμον νίκης, ὁμοφυῆ ἀρετῆς.

Τελευτᾷ δὲ διὰ τῶν ἐξῆς στίχων.

Ἀναβιωσάσης σοφίας καθισταμένη τρόπιον ἢ Ἑλλάς,

(1) Προσφωνητικὴ Κατήχησεως εἰς Λέοντα Γλυκύν.

(2) Μουσεξίδου, Περὶ τῶν Ἀκαδημιῶν Κερκύρας.

(3) Historia Gymn. Patavinae, σελ. 347.

Ἐν τοῖς Νικολάου χαρακτηῖται
Σκιάν γεραίρει τοῦ ἐξιτήλου φωτός.

Ἡ Κατήχησις τοῦ Βουλγάρως ἀνετυκώθη τῷ 1799 παρὰ Δημ. Θεοδοσίω, καὶ τῷ 1818 ἐπιμελείῃ Σπυρίδωνος Βλαντιῆ, μεταβαλόντος καὶ τὸ ὄρος τῆς Ἑλᾶς συγγραφεῖς ἐπὶ τὸ κομψότερον. Τῷ 1852 ἀνετυκώθη ἐν Κερκύρᾳ ἀπαρμολλάκτως κατὰ τὴν πρωτότυπον ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα Μαυρομμάτου, τοῦ δεινοῦ ἐκείνου περὶ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν θεολογίαν Κερκυραίου, ὃν ἄωρος ἀφῆρπασεν ὁ θάνατος. Ὁ Μαυρομμάτης ἐν καταστάσει τὴν χρῆσιν τῆς Κατηχήσεως ἀκίνδυνον παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις προσέθηκε καὶ σημειώσεις δι' ὧν διώρθου τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα, καὶ διασαφεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγόμενα, πλουτήσας ἕνα καὶ τὸν πίνακα τῶν περιχομένων. Ὁ φιλόπονος ἐκδότης διετήρησε καὶ τὴν προσφώνησιν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν Σύγκλητον τῆς Κερκύρας Ἰταλιστὶ γεγραμμένην, ἣτις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἡμέτερον ἀντίτυπον τῆς πρωτοτύπου ἐκδόσεως κρησφονουμένης, ὡς ἐλέχθη, εἰς Δίοντα τὸν Γλυκὺν, προσθέσας καὶ ἔγγραφα τινὰ Ἰταλικά περὶ τῆς μὴ ἀνεξετάστου χειροτονήσεως, καὶ ἐγκώμιον Ἰωάννου Βουλγάρως λατινιστὶ εἰς τὸν συγγραφεῖα καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Κερκυραϊκῆς Συγκλήτου Στάμον Ροδόσταμον, Ἰππόλυτον Προσαλέντην, Βενέδικτον Λένζαν, Ἀγγέλον Καποδίστριαν, Ἀλοῦσιον Ἐρμούρον, Γεώργιον Τριβώλην, Σταματέλλον Δούμπαν, Μαρίνον Πιέρον, Δημήτριον Πετρετίνον, Νικόλαον Χαλκιοπούλου, καὶ Τρωίλου Μαρκορόν).

— Περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς σωτηρίαν.

— Ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα. (Aliqua epigrammata Græca conscripta et sparsim edita vidimus, λέγει ὁ Παπαδόπουλος).

Κατὰ Μαρμαρὰν (1) ὁ Νικόλαος περιέγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ θεοματὰ τινὰ τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος.

Β'. Χριστόφορος (2), νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ προρῆθέντος Νικολάου. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἔμεινε πάντοτε ἀδιάσειστος εἰς τὸ πάτριον δόγμα. Ἐπανελθὼν δ' εἰς τὴν πατρίδα παρέλαβεν ἐπαξίως τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τοῦ πρωτοπαπᾶ. Κατὰ προτροπὴν τούτου ὁ Νικόλαος συνέγραψε τὴν Κατήχησίν, περὶ ἧς ἄνω ἐγένετο λόγος.

Ὁ Χριστόδουλος ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1674 τὰς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του συνταχθείσας ἀκολουθίας τῶν πολιούχων ἁγίων Κερκύρας. Ἐν τῇ ἐκδόσει αὕτη εὐρίθεται τοῦτε ἡρωελεγειὸν ἐπίγραμμα πρὸς Ἀμβρόσιον τὸν Γραδενίγον, καὶ ἕτερον λατινιστὶ πρὸς τὸν Χριστόφορον ποιηθὲν ὑπὸ Δομενίκου Βόγου.

Ὁ Χριστόφορος, κατὰ Μουστοξύδην (3), ἔγραψεν ἑλληνικὰ τετράστιχα καὶ ἐπιστολάς.

(1) Storia di Corfù, σελ. 395.

(2) Κατὰ λάθος ὁ περιηγητὴς Wehler καλεῖ τούτον Παναγιώτην.

(3) Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν.

Ἰωσήφ Γεωργερίνης.

Ἐγενήθη ἐν Μήλῳ, καὶ χειροτονηθεὶς τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1686 ἀρχιεπίσκοπος Σάμου διετέλεσε πενταετίαν ὡς τοιοῦτος. Ἀνὴρ εὐπαιδευτος μὲν, ἀλλὰ λίαν φιλελεύθερος καὶ οὐχὶ τόσῳ ἀνεκτικῶς ὅπως συμμορφωθῆ πρὸς τὰς περιστάσεις εἰς ἃς διατέλει τότε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, εἶδεν διὰ αἱ καταπιέσεις τῶν Τούρκων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ δουλοφροσύνη τινῶν προκρίτων Σαμίων ἀφ' ἑτέρου, οὐδόλως συνεβιάζοντο πρὸς τὰ ἐλεύθερα αὐτοῦ φρονήματα, καὶ διὰ τοῦτο πικρῶς ἐν τῇ περισθώσει συγγραφῇ του καθάπτεται καὶ τούτων καὶ ἐκείνων Αἰ αἰτίαι αὐταὶ καὶ ἡ ὑπερχειλίσασα τῶν Τούρκων αὐθάδεια, διὰ τὴν ἐπισυμβῆσαν τότε ἄλλωσιν τῆς Κρήτης, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σάμου καὶ μεταβῆ εἰς Πάτμον, ἔνθα ἐνοικίασε, καθὰ ὁ Τουρνεφόρτιος ἀναφέρει, τὴν ἐπικαρπλίαν τῶν κτημάτων τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως ἰσοβίως ἀντὶ διακοσίων σκούδων ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ μὴ εὐρίσκων ἀνάπαυσιν, ἔνεκα τῶν δεινῶν, ἅτινα ἔβλεπεν ὅτι ὑφίσταντο οἱ ὁμοεθνεῖς του, ἀπεφάνισε ν' ἀπέλθῃ εἰς τόπους μακρυνούς, ὅπως ἐκεῖ ζήσῃ ἐν εἰρήνῃ.

Τῷ 1674 διερχόμενος ὁ Ἰωσήφ ἐκ Φλωρεντίας ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ δυτικῆς ἐπισκόπου τῆς Βολατιέρρας ὡς ἔξαρχος τῶν ἐν Σοανῇ τῆς Τοσκάνης προσφυγόντων ἐκ Μάνης Ἑλλήνων ('). Ὁ Γεωργερίνης ἐλθὼν

(') Οἱ ἀδάμαστοι Μανιάται, συνεστῶτος τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, οὐ μόνον πανταχοῦς ἐδοήθησαν τοὺς Βενετούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς Καλόμας ἐποτρατεύσαντες, ἀγόμενοι κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐπὶ τὰς ἐκ ταύτης ἀρπαγὰς, ἐγένοντο τῆς πόλεως ἐγγραφεῖς ἐκ πρώτης ἐφόδου, καὶ τὴν ἀκρόπολιν μετ' ὀλίγου ἀπέλαβον· εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἐτρέφθησαν εἰς διαρπαγὴν, καὶ τὰ πάντα περισυλήσαντες ἐκυρτέλησαν. Ἰσοσταθῆσθαι ἔβουλητο τῆς Κρήτης, οἱ μᾶλλον κατὰ τῶν Τούρκων ἐκαθένητες Μανιάται, ἐκλιπόντες τὴν γενέθλιον χώραν μετέβησαν εἰς Τοσκάνην· ὑποδοχῆς δ' ἀμειψθέντες παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς κατέκησαν χωρὶς τινος τῆς Βολατιέρρας καὶ Σοανῆς Πέντε ἱερεῖς συνάποικοι ἐτίθουν τὰ τοῦ πατρίου θρησκευάματος, ἀλλ' ἡ Ρωμαϊκὴ ἀόλη μετὰ δυσαρρεσκείας ἔβλεπεν ἐν τοῖς πόλοις τῆς τοὺς δυστυχεῖς τούτους σχιματικούς· μετὰ τὸν Γεωργερίνην, ἐπέμθη (1675) Ὁδρόσιος Μπαρίας Πιέρης, Σίος καὶ οὗτος θραπεσίτης, καὶ ἀδελφὸς παλαιῶς τοῦ Γεωργίου, ἐκτὸς εἰ μὴ ὁ αὐτὸς ἔσται, παραμορφωθέντος τοῦ ὄνόματος ὑπὸ τῶν μνημονευόντων Ροδοῦ, καὶ Γαττοῦλας (Histor. Cassia, II, σελ. 387). Ὁ Πιέρης, μοναχὸς τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Βενεδικτῶ, συνετίλεσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ καταναγκάσας τοὺς ἀποίκους νὰ μὴ σέβωνται πλέον θεοὺς τῶν ἁγίων ἀναγνωρίζει ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, νὰ νομίζωσιν ἀδιάλυτον ἐπὶ πάσης περιπτώσεως τὸν γάμον, καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὸ Γρηγοριανὸν μηρολόγιον· τοιοῦτοτρόπως οὐδὲν ἄλλο ἔμεινεν εἰς τὴν δυστυχῆ ἐκείνου πρόσφυγας, εἰμὴ ἐκτὸς τῆς προγονικῆς θρησκείας ὑπὸ τὴν ἐπιπέσειαν ἐπισκεπτόντος ἱερέως, ὅς οὐ καὶ τούτων ἀδυσωπῆτως ἀφρῆθησαν τῷ 1693. (Ἑλληνομ., σελ. 302).

συνεκάλεσε τὸν μετανάστη λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ὅπως εὐχερέστερον σαγηνεύσῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, μετὰ πάσης πομπῆς καὶ ἐπισημότητος ἐτέλεσε τὸν ἑσπερινὸν καὶ ἀνέπεισε τοὺς ἱερεῖς νὰ δεχθῶσι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἀναγνωρίζοντες μετὰ τῶν ἄλλων τὴν ὑπεροχὴν τῆς παπικῆς ἐξουσίας. Καὶ δὲν ἤρκεθθα εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἵνα συνάψῃ μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀποπλανηθέντας δι' αἰσθητῶν καὶ ἐξωτερικῶν σημείων, μετέφερεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸν ναὸν τῶν ὀρθοδόξων τὸ ἁγίασμα, εἶτε εὐλογημένον ὕδωρ, καὶ ἄλλας ἐτέλεσεν ἀσυνήθειαι παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἱεροπραξίας.

Ἐτ' ἐξ Ἰταλίας, εἶτ' ἐπιστρέψας εἰς Σάμον ὁ Γεωργερίνης παρέλαβεν ἑκατὸν περίπου οἰκογενεῖας Σαμίων, αἷς ἠνώθησαν καὶ τινες Μήλιοι, καὶ ὠδήγησαν αὐτὰς εἰς Λονδίνον. Ὁ τότε δούξ τῆς Ἰόρκης, καὶ εἶτα βασιλεύσας τῆς Ἀγγλίας, Ἰάκωβος φιλοφρόνως ὑποδεξισάμενος τοὺς νέους ἀποίκους, τοῖς παρεχώρησεν ὅπως κτίσωσιν οἰκίας ἴδιον μέρος, μέχρι τουνῦν φέρον τὸ ὄνομα Ἑλληνικὴ Ὁδὸς (Greek-Street), καὶ ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας εἰς Βυζαντινὸν ῥυθμὸν οἰκοδομηθεῖσαν τῷ 1680 εἰς Crown-Sreet Soho, ἐγγὺς τῇ ἑλληνικῇ ὁδῷ.

Ὁ Ἰωσήφ ἐν Λονδίῳ διατρίβων προσηπάθησε νὰ καταρτίσῃ Γυμνάσιον εἰς Ὁξφόρδην διὰ τοὺς ἐξ ἀνατολῆς σπουδαστάς, καὶ πρὸς τοῦτο συνένδεσεν ἀλληλογραφίαν πρὸς πολλοὺς Ἀγγλοὺς ἐπισκόπους. Αἱ προσπάθειαι τοῦ ὅμως ἐναυάγησαν. Ἄγνοεῖται δὲ καὶ ὅποιον ἐγένετο τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου βίου του.

Τὸ μόνον σύγγραμμα ὅπερ ἔχομεν τοῦ Ἰωσήφ εἶνε « Περιγραφή τῆς παροῦσης καταστάσεως τῆς Σάμου, Ἰκαρίας Πέτμου καὶ Ἄθωνος » συνταχθεὶν εἰς τὴν ἐν χρήσει τότε ἑλληνικὴν διάλεκτον, αἰτήσῃ φιλομαθῶν τινων Ἀγγλων. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον δὲν ἐτυπώθη· ἐντυχὼν ὅμως αὐτὸ Ἀγγλος τις ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετέφρασεν ἀγγλιστὶ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Λονδίῳ τῇ 14 Ἰουλίου 1678, μετὰ τῆς προτασσομένης εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν προσφωνητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ συγγραφέως πρὸς Ἰάκωβον τὸν δούκα τῆς Ἰόρκης.

Ἡ Περιγραφή τοῦ Γεωργερίνη, εἰ καὶ ἀτελής, ἔχει ὅμως καὶ τινας περιέργους εἰδήσεις, καὶ αὐτὴ ἐχρήσαντο ὡς ὀδηγῷ περὶ Σάμου ὁ Paulus, ὁ Dapper, καὶ ὁ Maille—Bruno. Εἶνε δὲ σπανιωτάτη ἢ ἐκδοσις, καὶ οὐδὲ ὁ Τουρνεφόρπιος ἤδυνθη νὰ εὕρῃ ἀντίτυπον αὐτῆς τῷ 1720, δι' ὅπερ ἐκφράζει τὴν λύπην του. Ἐβρῆται τοῦ Γεωργερίνη καὶ ἐπιστολαὶ ἐν τῇ Βοδλείανῃ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁξφόρδης, ἄγνωστον πόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἰ ἐξεδόθησάν ποτε (*).

(*) Σταραπέδου Σαμιακά. Τόμ. Β'. (ἀντίδοτος).

Πουνιαλής.

Μαρίνος Τζάνες ὁ Πουνιαλῆς ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ τῆς Κρήτης, ἔνθα καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια καὶ τὴν ἀγιογραφικὴν, ἣν ἐπιτυχῶς ἐξήσκει· πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πατρίδος τοῦ προσέφυγεν εἰς Βενετίαν, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς μετωνομάσθη Ἐμμανουήλ. Διορισθεὶς ἐφημέριος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξέγραψε πολλὰς τῶν ἐκεῖ εἰκόνων, θαυμαζομένας μέχρι τουνῦν. Ὁ Πουνιαλῆς ἐπαινεῖται ὡς ἀριστος ζωγράφος, καλὸς στιχοουργός, καὶ οὐχὶ τῶν εἰκαταφρονήτων μελωδῶν. Ἄγνωστον ἡμῖν πότε ἀπέθανεν· γνωρίζομεν δ' ὅτι διέτριβεν ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1661—84, ὅτε ἦτο γέρον· διότι εἰς τὴν κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος προσφωνητικὴν τῶν εἰς Εὐαγγελισμόν στίχων του, πρὸς Γεράσιμον Βλάχον, ὑπογράφεται,

Τζάνες ὁ εἰκονογράφος Ῥηθύμιος ἐκ Κρήτης,
Ἐμμανουήλ, ὁ Μπουνιαλῆς, ὁ γηραιὸς προσδύτης.

Συγγράμματα.

—Κατένυξις ὠφελίμος διὰ κάθε χριστιανόν, εἰς τὴν ὅποιαν περιέχονται διάλογος ψυχῆς καὶ νεκροῦ, καὶ διηγήσεις τινὲς περὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, περὶ κρίσεως καὶ παραδείσου, καὶ περὶ κολάσεως· καὶ ἕτεροι στίχοι περὶ θανάτου. Ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ ἐπιλεγομένου Μπουνιαλῆ τοῦ Ῥεθυμναίου ἐκ Κρήτης.

(Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ Πουνιαλῆ, γραφὴν πρὶν ἀναλάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐξεδόθη μετὰ θάνατον, ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ν. Γλυκεῖ 1816).

—Ἀκολουθία τῆς ἁγίας μετ' αλομάρτυρος Φωτεινῆς τῆς Σαμαρίτιδος, ἣ ὠμίλησεν ὁ Χριστὸς ἐν τῷ φρέατι. Συντεθείσα παρὰ Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε, λεγομένου Μπουνιαλῆ, τοῦ εἰκονογράφου, καὶ τυπωθεῖσα ἐκ τῶν ἀναλωμάτων τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Νικολάου τοῦ Πουλτμήνου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐνετίησιν, ἀρχαί. Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ. (σελ. κ'. προσφωνεῖται τῷ μητροπολίτῃ Φιλadelphείας Μιλετίῳ Χορτακίῳ) (1).

—Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γοδδελᾶ Πέρσου τοῦ πολυδάθλου, ψαλλομένη τῇ κ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Ἐκτεθείσα παρὰ τε τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ λογιωτάτου κυρίου Καλλιόπου Καλλιέργου τοῦ Κρητός, παρὰ τε τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσιν, κυρίου Ἐμμανουήλου Τζάνε, τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ τοῦ εἰκονογράφου, ἐφημερίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Ῥωμαίων τοῦ ἐν κλειναῖς Βενετίας. Διὰ δαπάνης δὲ καὶ ἀναλωμάτων τοῦ αὐτοῦ ἱερέως Τζάνε. Ἐνετίησιν, ἀρχαί. Παρὰ Ἀνδρέα τῷ Ἰουλιανῷ.

(Τὴν ἀκολουθίαν ταύτην συνεργασθεὶς μετὰ Καλλιέργου συνέθετο ὁ Πουνια-

(1) Δὲν ἀναφέρεται ἐπὶ Βρετῶν.

λής, γράφας καὶ τὴν προτασσομένην εἰκόνα τοῦ ἁγίου χέριν εὐλαβείας πρὸς τὸν ἄγον, σώσαντα ἀπὸ προφανοῦς θανάτου ἕνα τῶν ἀδελφῶν του).

— Ἀκολουθεῖα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀλυπίου τοῦ Κωνινίτου καὶ θαυματουργοῦ συνταχθεῖσα ἐκ τοῦ Μηναίου παρὰ τοῦ εὐδλαβεστάτου ἱερέως Ἐμμανουήλου Τζάνε τοῦ εἰκονογράφου λεγομένου Μπουσιαλῆ. Ὁ κανόνας δὲ τῆς αὐτῆς ἀκολουθείας ἐπανακαμφθῆις ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὄργανικῆς ἤχου τοῦ πλ. ε, εἰς τὸ μελωδοποιῶν ἤχος τοῦ πλ. δ' περιστρέφων τὰς τῶν συλλαβῶν μεθόδους ἑρμηνείας τῶν λόγων καὶ μελοδικὰ μέτρα ἀπὸ ἤχου εἰς ἤχον ἐπανερχόμενα, τυπωθεῖσα δὲ χέριν εὐλαβείας Ἐνετίησιν. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ. εχθ'.

— Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, στίχοι διὰ μέτρων ἀπλῶν ὁμοιοκατάληκτοι, συντεθέντες παρὰ Ἐμμανουήλ Τζάνε λεγομένου Μπουσιαλῆ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθέντες τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλαδέλφειας κυρίῳ κυρίῳ Γερασίμῳ τῷ Βλάχῳ, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ. Ἐνετίησι, εχθδ'. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. 8 μικρὸν ἄνευ σελιδαριθμήσεως.

— Διήγησις διὰ στίχων τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ γενομένου. Ἐνετίησι 4710.

Λοξάνδρα Σκαρλάτου.

Βασιλεύοντος τῶν Τούρκων τοῦ Σουλτάνου Ἀμουράτου Δ'. ἔζη ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνας πωλητῆς βοῶν καὶ προβάτων, ἐπιτετραμμένοι συνάμα καὶ τὴν προμήθειαν τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνακτόρων κρεῶν, Σκαρλάτος καλούμενος. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκ μὲν τοῦ ἐμπορίου αὐτοῦ ἐκείνητο μεγάλους θησαυροὺς, ἐκ δὲ τῶν πρὸς τ' ἀνάκτορα σχέσεων του δύναμιν μεγίστην. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ (1635) Βασίλειος ὁ τῆς Μολδαβίας ἡγεμῶν, καὶ Ματθαῖος ὁ τῆς Βλαχίας διετέλου εἰς ἄσπονδον πρὸς ἀλλήλους μίσος, διότι ὁ πρῶτος εὐνοούμενος τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν τότε ἰσχυρόνων Σιλιχτάρ-ἀγασῆ καὶ Κισλάρ-ἀγασῆ, προσεπάθει ν' ἀναβιδάσῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννου· ἀλλὰ καὶ ὁ Ματθαῖος εἶχεν ἰσχυροὺς προστάτας παρὰ τῷ Σουλτάνῳ, ὥστε ἐπειδὴ ἀμφοτέροι ἦσαν ἴσοι κατὰ τε τὰ πλούτη, τὴν δύναμιν, καὶ τὰς παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ ῥαδιουργίας, ὑπέβλεπον ὁ εἰς τὸν ἕτερον, ἀδυνατοῦντες νὰ καταβάλλωσιν ἀλλήλους, καὶ ἐμηχανάτο ἑκάτερος διάφορα σχέδια ὅπως ὑποσκελίσῃ τὸν ἀντίπαλόν του.

Ὁ Σκαρλάτος κατὰ τὰς ἐρίδας τῶν δύο ἡγεμόνων ἐφαίνετο εὐνοῶν τὸν Βασίλειον, καὶ ἐπειδὴ ἐξήσκει μεγάλην ἐπὶ τοῦ βεζιρίου ἐπιβρότην, παρενέβαλλε πολλὰς τῷ Ματθαίῳ δυσχερείας, ἃς ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ ὑπερβῆ, λαμβάνων ὡς σύζυγον τὴν μονογενῆ τοῦ Σκαρλάτου θυγατέρα Λοξάνδραν, κόρην λιαν καταρτισθεῖσαν περὶ τὰ γοάγματα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλῃ.

Ὁ Σκαρλάτος ἐνέδωκε προθύμως εἰς τὴν περὶ γάμου τῆς θυγατρὸς του αἴτησιν τοῦ Ματθαίου, καὶ οἱ ἀρραβῶνας ἐτελέσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ πλείστης ὀσῆς ἐπισημότητος ὑπὸ τοῦ καπουεχαγιά, εἶτ' οὖν ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος, ἐπεμψε δὲ πολυμελῆ εὐγενῶν συνοδίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως παραλάβῃ καὶ συνοδεύσῃ εἰς Βουκουρέστιον τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ σύζυγον.

Ἐν τούτοις ὀλίγας μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἡμέρας, ἡ Λοξάνδρα προσεβλήθη ὑπὸ σφοδρᾶς εὐλογίας, ἧς ἔνεκεν, οὐ μόνον τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐστερήθη, ἀλλὰ καὶ δυσειδεστάτη καὶ μονόφθαμος κατέστη· ὁ δὲ πατὴρ τῆς, σφοδρὰ ἐπὶ τῷ παθήματι ἀγθόμενος, ὑπέκρυψεν αὐτὸ εἰς τὸν γαμβρὸν του καὶ τῷ ἀπέστειλε μετὰ πλουσίας φερῆς τὴν θυγατέρα του, συστησάμενος ὅμως αὐτῇ νὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπόν της κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον καὶ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ ἐνώπιον οὐδενός, πρὶν τῆς περατώσεως τῆς ἱεροπραξίας· ἐφρόνει δὲ τοῦτο πράττων ὁ Σκαρλάτος, ὅτι τελειωθέντος πλέον τοῦ γάμου, ὁ Ματθαῖος ἐκὼν ἑκὼν ἤθελε κρατήσῃ τὴν σύζυγόν του.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡ Λοξάνδρα καὶ ἀφικομένη εἰς Ταργωδίτην κατέλυσεν εἰς πλούσιον μέγαρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν οἱ εἰς προϋπάντησιν αὐτῆς ἐλθόντες, ὁ μελλονυμφος, καὶ πολυάριθμοι εὐγενεῖς. Ἡ ἐπιμονὴ μετὰ τῆς ὁποίας ἡ Λοξάνδρα ἐκράτει κεκαλυμμένον τὸ πρόσωπόν της, ἀπήρесе βεβαίως εἰς τὸν Ματθαῖον, ὅστις, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι οὐδὲ εἰς αὐτὸν οὐδὲ εἰς τὰς τῶν εὐγενῶν γυναῖκας, αἵτινες ἔσπευσαν νὰ τῇ προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των, ἀπεκαλύφθη, ἐξέφερε τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ὑπὸ τὸ κρηδεμονοῦν ἐκεῖνο κρύπτεται ἀσχημία τις. Τῶν λόγων τούτων περιελθόντων εἰς τὰ ὦτα τῆς Λοξάνδρας, αὐτὴ διεμήνυσε πρὸς τὸν ἡγεμόνα, μετὰ πικρίας ἅμα καὶ ἐτόμου τάδε· «Ὅ,τι ὀφείλει νὰ ἔχῃ μία κόρη ἔχω καὶ ἐγὼ· ἂν δ'»
 «ὁ ἡγεμὼν μετεμελήθη διὰ τὸ συνοικέσιον τοῦτο, εἰμὶ ἐτόμη νὰ
 «ἐπανέλθω εἰς τὸν τοῦ πατρὸς μου οἶκον, καὶ νὰ ἦ βέβαιος ὅτι ἡ
 «θυγάτηρ τοῦ Σκαρλάτου δὲν θὰ δυσκολευθῇ νὰ εὕρῃ σύζυγον.»
 Δόγοι τοσοῦτον πομπῶδεις ἐτάραξαν τὸν ἡγεμόνα, ὅστις οὐδόλως ἀντιτείνας πλέον, ᾤδήγησε τὴν Λοξάνδραν, πάντοτε κεκαλυμμένην, εἰς τὸ ἡγεμονικὸν μέγαρον, ἐνθα ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι μετὰ λαμπρότητος μεγίστης. Ὅτε ὅμως ὁ Ματθαῖος ἤγαγε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, καὶ εἶδεν αὐτὴν ἀποκαλυφθεῖσαν, τότε ἔμεινεν ἐμβρόντητος, βλέπων πρὸς ὅποιον ἔκτραυμα συνεδέθη διὰ

παντός. Ἀποσυρθεὶς λοιπὸν τῆς παστάδος, ἀπέπεμψεν αὐτὴν μετὰ τινὰς ἡμέρας πρὸς τὸν πατέρα τῆς μετὰ τῆς προικὸς αὐτῆς καὶ τῶν προγαμιαίων δώρων. Ὁ Σκαρλάτος μένεα πνέων κατὰ τοῦ γαμβροῦ του, προὔτιθετο νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὸν φρικωδῶς, εἰ μὴ ἐπιπτεν, ὀλίγας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Λοξάνδρας ἡμέρας, θῦμα γιαντιζάρου τινός, παροτρυνθέντος, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος Βασιλείου ὅπως τὸν δολοφονήσῃ.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβησαν εἶχε καταπλεύσει ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν νέος τις εὐειδέστατος καὶ χαρίεις, ἀνήκων εἰς εὐγενῆ μὲν τῆς νήσου ἐκείνης οἰκογένειαν, ἀλλὰ περιελθὼν εἰς μεγάλην ἔνδειαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη ἐκπατριζόμενος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ὅπως πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, περιφερόμενος τὰς τῆς πόλεως ὁδοὺς καὶ πωλῶν μετὰξας τῆς Χίου. Ὁ νέος οὗτος, Παντελῆς Μαυροκορδάτος (1) καλούμενος, διαβαίνων συνεχῶς ὑπὸ τὸν ἐν Φαναρίῳ οἶκον τοῦ Σκαρλάτου, προσεκαλεῖτο ἐνίοτε ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Λοξάνδρας πρὸς ἀγορὰν τῶν ἐμπορευμάτων του ἐπὶ τέλους δ' ἐπέτυχε τοσοῦτον νὰ ἐμπνεύσῃ πρὸς τὴν κόρην ἔρωτα, ὥστε αὐτὴ λησμονήσασα ὁποῖος ἦν ὁ πατὴρ τῆς καὶ ὁποῖος ὁ πρῶτος σύζυγός τῆς, ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ τὸν πτωχὸν ἐκείνον νέον. Τοιοῦτοτρόπως ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι αὐτῶν, τῶν μὲν Φαναριωτῶν καγχαζόντων ἐπὶ τῇ οἰκτρῇ τῆς Λοξάνδρας ἐκλογῇ, τοῦ δὲ Παντελῆ μακαρίζοντος ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην τύχην.

Ἐκ τοῦ συνοικισίου ἐκείνου ἐγεννήθησαν δύο υἱοί, Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ πᾶν, καὶ Ἰωάννης ὁ τελευταῖος ἦν ἄνθρωπος κοινῷ νοός, δι' ὅπερ ἔζησεν ἰδιωτεύων καὶ ἀπέθανε καταλιπὼν δύο υἱούς, κατ' οὐδὲν τοῦ πατρὸς διαφέροντας· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τούναντίον, ἀπορρανευθεὶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς βρεφικὴν ἔτι ἡλικίαν, ἐπαιδαγωγήθη ὑπὸ τῆς σοφῆς μητρὸς του, καὶ ἀνεδείχθη τὸ σέμνωμα τοῦ Φαναρίου.

Τῷ 1683, ἀποτυχούσης τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας τῆς Βιέννης, ὁ Ἀλέξανδρος, μέγας τότε διερχόμενος, ἐρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, κατηγορηθεὶς ὡς ἀποτρέψας τὸν κατατομηθέντα μέγαν βεζῖρην Καρὰ Μουσταφᾶν, τῆς κυριεύσεως τῆς Γερμανικῆς μητροπόλεως ἐφυ-

(1) Παντελῆς Μαυροκορδάτος, κάππος πιθανῶς τοῦ ἐν λόγῳ, ὑπογράφεται εἰς τὴν πρὸς πατριάρχην Μητροφάνην ἀναφορὴν τῶν Χίων τῆς 8 Ἀυγούστου 1590. (Βλασταῦ, Σιακά, 5' σελ. 235).

λακίσθη δὲ τότε καὶ ἡ σύζυγος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Λοξάνδρα, ἧτις καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἐνθα ἐπὶ ἑνδεκα μῆνας μάτην ἐστίασε (1648).

Ἡ Λοξάνδρα διέπρεπεν οὐ μόνον κατὰ τὰς ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοχον παιδείαν. Ἰάκωβος δὲ ὁ Ἀργεῖος οὕτως ἐγκωμιάζει αὐτήν. « Ἦν γὰρ οὐ μόνον ἀναγινώσκειν εἰδυῖα γράμματα κατὰ τὰς κλείους » τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ἀναλέξασθαι τῶν ὧν ἐγίνωσκε » καὶ συνίναί κελῶς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκδηλοῦν. Τὴν γὰρ Ἑλλάδα φω- » νῆν οὕτως ἀκριβῶς ἐπεπαιδευτο, ὥστε τὰς ῥυθμῶ πεποιμηέναις καὶ » ἐμμέτρους ποιήσεις, τοὺς τε κατὰ ῥήτορας λόγους καὶ τὰς καταλο- » γάδην πάνυ γλαφυρῶς καὶ ἐντέχνως συντεθείαις ἱστορίας βραδίας καὶ » νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι· οὐδ' ἡ Θουκυδίδιος συγγραφή, οὐδ' ἡ τοῦ Ξενο- » φῶτος ἱστορία τὸ ὄξύ τῆς ἐκείνης διανοίας διέφυγεν, οὐ μὴν ἀλλὰ » καὶ φιλοσοφίας ἤφατο, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ἐπλούτησεν ἢ » γυνή, εἶγε χρὴ λέγειν γυναῖκα τὴν ἀρρενόφρονα καὶ τὰς φρένας ἀν- » δρὸς κεκτημένην ἐν τῇ τοῦ θήλειος φύσει, τῆς Ἰπατίας οὐδὲν ἐν τῇ » φιλοσοφεῖν ἔλαττον σχοῦσαν ».

Καὶ Καισάριος ὁ Δαπόντες ταῦτα λέγει περὶ Λοξάνδρας· « ἤρχοντο » περιεργηταὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ἐσνομιλοῦσαν μαζί της, καὶ ἐθαύ- » μαζαν τὴν σοφίαν της » (1).

Ξαβέριος Δαβιάνος.

Ξαβέριος Αἰμίλιος Δαβιάνος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ ἐξ εὐγενῶν παιδευ- » θεις ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἤλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ » καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ πανεπι- » στήμιον τοῦ Παταβίου τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν· μετὰ τὸ πέρασ » τῶν μαθημάτων, ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ προπαγάνδας εἰς Κρήτην, » ὡς κανονικὸς θεολόγος τῆς ἐκεῖ δυτικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἀλωσὴν » τῆς νήσου ἐπαναστρέψας εἰς Ῥώμην προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Θήρας, » καὶ μεταβαλὼν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐπὶ τῆς Αἰγαίου (1687).

« Vir fuit, λέγει ὁ Παπαδόπουλος, reiprā doctissimus, et lin- » guæ inter paucos Græcæ peritissimus, quam epigrammatibus cau- » dore, et acuminē præstantibus ad prisam venustatem erexit ».

Συγγράμματα.

—Sacra Sponsa in Thalamo suo. (Σύγγραμμα τριμερὲς, ἐξ ὧν τὸ ἐν » τμημα ἐξέδωκε).

Διάφορ' ἄλλα ἑλληνιστὶ ἔ λατινιστὶ, καὶ ἰδίως ἐπιγράμματα καὶ δίσταχα (2).

(1) Ἐπ. Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων κερμητῶν σελ. 62 καὶ ἐπομ.

(2) Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini, σελ. 318.

Νεκτάριος Ζαμπέλιος (*).

Ἐγεννήθη ἐν Δευκάδι περὶ τὸ 1620, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς· κομιδῇ νέος ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν τριβώνιον, Νεκτάριος μετονομασθεὶς· ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ ἀρχολεῖον τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· εἶτα δὲ μετέβη εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐν τέλει εἰς Καρπενήσιον, ἐπὶ πολὺ ἀκροασάμενος Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ· ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα τῷ 1654 ἐχηρημάτισε διδάσκαλος καὶ ἱεροκέρυξ· τῷ 1678, ἐπὶ πατριάρχου Διονυσίου Δ', διορίσθη ἐπίτροπος τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς Δευκάδος· Ἐπεβίωσε τὸ 1690.

Συγγράμματα.

—Χρονικὰ περὶ σεισμῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἀξιοπεριέργων γεγονότων· συμπληρωθέντα ὑπὸ μεταγενεστέρων ἀπογόνων τοῦ Νεκταρίου.

—Λόγι Πανηγυρικοί.

—Διάφορα Θεολογικὰ πονήματα, καὶ γραμματικὰ σημειώματα.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων εἶδον τὰ δύο πρῶτα, καὶ τινα ἀποσπάσματα θεολογικὰ παρὰ τῇ ἐν Δευκάδι οἰκογενεῖ Ζαμπελίου, παρ' ἧς ἔλαβον καὶ τὰς βιογραφικὰς περὶ Νεκταρίου εἰδήσεις. Αἱ περὶ σεισμῶν δὲ σημειώσεις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ Αἰῶνι κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον.

* Ἄγγελος Βενιζέλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ Ἐχηρημάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου (1634—39) (*). ἐπανελθὼν δ' εἶτα εἰς τὴν πατρίδα ἐδίδαξεν ἐπὶ τινα ἔτη, εἶτα δ' ἀποχωρήσας κατεγίνετο εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν θεολογικῶν, καὶ φιλοσοφικῶν πραγματειῶν. Νικόλαος ὁ Κεραμεὺς ἐν Ἀντιβήρτικαῖς μνημονεύει τοῦ Βενιζέλου, συγγράψαντος, κατὰ Δοσίθεον, πόνημα κατὰ Δατίνων (**).

* Ἀρσένιος Καλλούδης.

Ἱερομόναχος Κρῆς, ἀνεψιὸς Γερασίου τοῦ Βλάχου, ὑφ' οὗ ἐδιδάχθη

(*) Ἐν τῷ γενεαλογικῷ δένδρῳ τῆς λευϊτικῆς ταύτης οἰκογενεῆς γενάρχης σημειοῦται ὁ ἱερεὺς Ζαχαρίας, κατακῶν εἰς Μαραντοχώριον τῆς Δευκάδος, ὅθεν ὁ ἐγγονὸς αὐτοῦ ἱερεὺς Παναγιώτης κατέβη εἰς τὴν πόλιν, ἐνθα ἔκτοτε διαμένουσιν οἱ σωζόμενοι ἀπόγονοί του.

(**) Veludo, Colonia Greca in Venetia, σελ. 18.

(*) Papadopoli, Historia Gymnas. Pataviani· σελ. 319.—Φιλητᾶς ἐν Πανδύρῳ φιλλ. 192.

καὶ τὰ ἑλληνικά. Ἐλθὼν εἰς Πατάβιον κατηρτίσθη τελειότερον, καὶ ἐγένετο καθηγητῆς τοῦ Κουτουμναοῦ φροντιστηρίου, (1653—64), διαδεχθεὶς τὸν ἀπελθόντα Ἰλαρίωνα Κιγάλαν. Εἶτα ἐχηρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν τῷ προαστείῳ Ἀνεμομύλῳ τῆς Κερκύρας ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἱεροκήρυξ τῆς πόλεως· καὶ ὕστερον ἐγένετο ἠγούμενος τῆς ἐν τῷ προαστείῳ Γαρίτζας Παναγίας τῆς Παλαιοπόλεως, μοναστηρίου τότε οὐσης, διαδεχθεὶς τὸν ἐκαὶ προηγουμένουςαντα θεῖόν του Γεράσιμον. Ἀνήγειρε δὲ καὶ ἐν κελλεῖον, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς:

Ἀρσένιος ἱὸς Καλλοῦδης οἷσα βίβων
Μητρὶ Θεοῦ Μαρίας ἤρατο τόνδε δόμον.

Προχειρισθέντος τοῦ θείου τοῦ μητροπολίτου Φιλαδέλφειας. ἤλθε καὶ ὁ Ἀρσένιος εἰς Βενετίαν, ἐνθ' ἀπεβίωσε τῷ 1693, γεγονὸς ἐτῶν 78 περίπου.

Τὸν Καλλοῦδην ἰπαινοῦσιν ἐν Κερκύρᾳ ἐπισκεφθέντες οἱ περιηγηταὶ Σπὸν καὶ Βέλερ, ἔχοντα καὶ βιβλιοθήκην, ἧς μέρος ἐδωρήσατο εἰς τὸν Κερκυραῖον ἱερομόναχον Γεράσιμον Δαρκάν⁽¹⁾.

Συγγράμματα.

—Προσκυνητῆριον τῶν ἱερῶν τόπων ὅπου εἰρσκοῦνται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ· ἐκδοθὲν παρὰ Ἀρσενίου ἱερομόναχου Καλλοῦδῃ τοῦ Κρητῆς, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, καὶ τοῦ ἐν Παταβίῳ Κουτουμναοῦ φροντιστηρίου διδασκάλου. Ἑνετίησιν εἰρηγ'. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. (Μεταπωθή παρὰ τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ 1664, καὶ 1683) ⁽²⁾.

—Λόγοι πα. ηγυρικῶν, καὶ ἄλλα.

Τῷ 1659 καὶ 1664 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἐπιστάτησιν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Θησαυροῦ καὶ τῆς Ἀρμονίας τοῦ θείου του Βλάχου, προσθεὶς εἰς μὲν τὸ πρῶτον σύγγραμμα δύο ἐπιγράμματα τὰ μὲν εἰς τὸν μέγαν Δοῦκα τῆς Τυβήρηνας Φερδινάνδου, τὸ δ' εἰς τὴν βίβλον· εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἔν εἰς τὸν Βλάχον.

Πρὸς τὸν Ἀρσένιον διευθύνεται ἐπιστολὴ Ἀναστασίου Γορδίου ἐξ Αἰτωλικοῦ 1692.

Καλλίνικος Ἀκαρνάν.

Ἐγεννήθη εἰς Καρπενήσιον περὶ τὸ 1630, καὶ ἐγένετο μαθητῆς Εὐγενίου Αἰτωλοῦ. Τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριδώνιον, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν προχειρίσθη μητροπολίτης Προύσης, καὶ ὡς τοιοῦτος

⁽¹⁾ Δοσιόου, Περὶ τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων, σελ. 1143.—Δημητρίος Βενιζέλος ἀναφέρειται ὑπὸ Γυλιερίου, Σπὸν, καὶ Βέλερ.

⁽²⁾ Βρετοῦ, Κατάλογος Δ'. ἀριθ. 76. Ἡ τοῦ 1683 ἔκδοσις περιέχει σελ. 190.

ὑπογράφεται εἰς τὸ κατὰ Δεκέμβριον 1672 ἐκδοθὲν σιγίλλιον, ἐπὶ πατριάρχου Διονυσίου Δ', ὑπὲρ τῆς ἐν Κύπρῳ μονῆς τοῦ Κύκκου, καὶ τῷ 1687 εἰς τὸ περὶ ἀρχιεπισκόπου τοῦ ἔτους Σινᾶ ἐπὶ Ἰακώβου ('). Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν Ἰακώβου, τρίτον ἤδη πατριαρχεύσαντος (1 Μαρτ. 1689) συνασθροισθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ φιλογενοῦς Μανολάκη τοῦ ἐκ Καστορίας, ἐψήφισαν τὸν Καλλίνικον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τῇ δὲ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀνεβίβασαν αὐτὸν εἰς τὴν ὑψίστην ταύτην περιουσίην. Μετ' ὀλίγον Νεοφύτος ὁ Ἀδριανουπόλεως μητροπολίτης, συνοδικῶς ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, δοθέντος εἰς τὸν Χαλκηδόνος Κλήμεντα, ἐλθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μετέβη πρὸς ἐκδίμησιν τοῦ Καλλίνικου, ὃν ἐθεώρει ἀτίον τῆς ἐξώσεώς του· καὶ δὴ διὰ βρδευργιῶν καὶ δωροδοκιῶν κατώρθησεν ἵνα καθαιρεθῇ οὔτος ὑπὸ τῶν κρατούντων, ἀνέβη δὲ αὐτὸς εἰς τὸν θρόνον.

Ὁ ἐκβληθεὶς Ἀκαρᾶν τὰ ἴδια τῷ Νεοφύτῳ ἀποδίδων ἐνέργησεν ἵνα συνοδικῶς καθαιρεθῇ ὁ ἐπιβίτης, πεντάμηνον πατριαρχεύσας.

Τὸ δεύτερον ὁ Καλλίνικος πατριαρχεύων (1691) συνήθροισε σύνοδον καὶ κατεδίκασε τὸ περὶ μετουσιώσεως συνταγμάτιον τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλη, περὶ οὗ προσεχῶς ρηθήσεται. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διέτριβεν ἐν Βλαχίᾳ Διονύσιος ὁ Μουσελίμης, συμμαθητεύσας τῷ Καλλίνικῳ ὑπὸ Εὐγένιον, καὶ καθηρημένος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ τετράκις εἶχεν ἀναβῆ. Κωνσταντίνος Βασαράβας ὁ ἡγεμὼν τῆς Οὐγκροβλαχίας, φιλοξενῶν τὸν ἐκπτώτον τῆς πατριαρχείας Βυζάντιον, ὃν ἔπαυε τὰ πάντα κινῶν πρὸς ἀνάληψιν τοῦ θρόνου. Τῷ 1693 ὁ μέγας βεζήρης πορευόμενος εἰς τὸν κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμον, διήλθεν ἀπὸ τῆς Βλαχίας, καὶ ὡς εἶδει ὑπεδέχθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἐνθέρμως συστήσαντος τὸν Διονύσιον, παρανόμως καθηρημένον. Αἱ παραστάσεις καὶ παραλήψεις τοῦ Βασαράβα ἐπέφερον τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ὁ μέγας βεζήρης διάταξε νὰ καταβιβασθῇ τοῦ θρόνου ὁ Καλλίνικος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνέβη ὁ πρῶν Διονύσιος, ὅστις καὶ ἐνδυθεὶς τὸ σῆμα περιβόλημα ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τοῦ θρόνου γενόμενος ἐγκρατῆς ἐφυγάδευσεν τὸν Καλλίνικον, δεύτερον ἤδη ἐπὶ δύο ἔτη πατριαρχεύσαντα. Ἀλλὰ τῷ 1694 ἐπανελθόντος τοῦ μεγάλου

(') Βλ. Κετορικὸν τῆς Μονῆς ἐκδοθὲν ὑπὸ Πισσιδαίου.—Τὴ περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Π. Τάφου, φωξ', σελ. 79.

βεζήρου ἐκ τοῦ πολέμου καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει διατρίβοντας, ἔπαρουσιάζθησαν αὐτῷ οἱ περὶ τὸν Καλλίνικον ἀρχιερεῖς καὶ συνηγορήσαντές ὑπὲρ τοῦ δικαίου, κατέπεισαν ἐκείνον ἵνα ἐπανορθώσῃ τὸ ἀδικημά. ὅθεν προκληθεὶς ἐκεῖ ὁ Καλλίνικος ἀνέλαβε, διὰ προσταγῆς τοῦ βεζήρου, ἐκ τρίτου τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Μαθῶν τὰ γινόμενα ὁ Μουσελίμης ἦλθεν εἰς Ἀδριανουπόλιν, καὶ πάντα λίθον ἐκίνησε πρὸς ἀναστολὴν τοῦ διορισμοῦ· μετὰ πολλὰ δὲμως σκάνδαλα ὑπερίσχυσεν ἡ μερὶς τοῦ Καλλίνικου, καὶ ὁ Διονύσιος ἀποτυχῶν ἐπανῆλθεν εἰς Βλαχίαν, πέμπτον ἤδη πατριαρχεύσας μῆνας ἑπτὰ, κάκει τὸ ζῆν ἐξεμέτησεν (1697) (*).

Ἐπὶ τῆς τρίτης καὶ τελευταίας ταύτης πατριαρχείας τοῦ Ἀκαρνάνος, Μεθόδιος τις πρώην Θεσσαλονίκης καθηγημένος καὶ μὴ δυνάμενος ἀναλαβεῖν τὸν θρόνον αὐτοῦ, προσήγαγεν ἀναφορὰν τῷ μεγάλῳ βεζήρῳ, ἵνα τοῦ λοιποῦ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ ἐπισκοπαὶ δίδωνται παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου, ἐκλεγομένων καὶ τῶν ἀρχιερέων οὐχὶ παρὰ τῆς συνόδου, ἀλλὰ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ὁ Καλλίνικος ἠγωνίσθη γενναίως, καὶ διὰ πολλῶν κόπων καὶ χρημάτων ἐναυάγησε τὴν ἀλάστορα γνώμην τοῦ Μεθοδίου, ὃν καὶ εἰς παντελεῖα ἐξορίαν ἀπέπεμψε. Καλῶς καὶ θαυμάσιως τρίτον ἤδη διοικήσας τὴν ἐκκλησίαν ὁ Καλλίνικος Β' (1694—1702) μετέλλαξε τὸν βίον ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ τῇ 8 Αὐγούστου 1702, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ἐν Χάλικη μοναστήριον τῆς Θεοτόκου. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Οἰκουμένικὸν Καλλίνικος τὸν θρόνον
 Ἰθὺναι κλειστός ἐμφρόνως ἐπὶ χρόνους.
 Θεῶν δὲ λαμπρᾶς ἤξιωται ἐξόδου.
 Ἐφ' τε τῶν πρὶν Πατριαρχῶν ἐν θρόνῳ,
 Καὶ νεκρὸς ὡς ζῶν ἐγκαθιδρυθεὶς μόνος,
 Μονῇ τέθαπται· τῆδε τῇ σεβασμίᾳ.
 Καὶ νῦν πολεῖται σὺν χορείαις Ἀγγέλων.
 Ἐν ἔτει αψβ'. Αὐγούστου ἡ. (*).

(*) Κατὰ Νεόφυτον Μαυρομαμάτην ὁ Διονύσιος ἀπέβησε τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1696. Ἦν δὲ ὁ Μουσελίμης Βυζάντιος τὴν πατριδα, μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, πρῶτον μὲν μητροπολίτης Λαρίσης, εἶτα δὲ πατριάρχης οἰκουμενικὸς πεντάκις ἐκλεγθεὶς. Ἐπαινεῖται παρὰ πολλῶν ἡ παιδεία αὐτοῦ, διότι ἐκτός τῶν ἑλλων ἦτο ἐγγραφεὶς καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς καὶ Ἀραβικῆς φιλολογίας.

(*) Κουτλουμουσιανοῦ, Ἰγέρημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Σάλην Μονῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1846, σελ. 106. Κατὰ λάθος Νεόφυτος ἡ Μαυρομαμάτης τίθησιν ἐν τῇ 20 Αὐγούστου 1702 τὸ τέλος τοῦ Καλλίνικου.

Ὁ Καλλίνικος ἦν ἀνὴρ ἀνεπιλήπτων ἠθῶν, καὶ οὐδενὸς τῶν τότε ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων δεύτερος, ὑπέρμαχος δὲ τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπὲρ ἧς τότε εὐκλεῶς ἠγωνίσθη διὰ τοῦ κακόφρονος Μεθοδίου κινδυνευσάσης, καὶ ζηλωτῆς τῆς παιδείας ἐνθερμος· τῇ δραστηριότητι καὶ φιλογενεῖα τούτου συνεστήθη αὐθις τῷ 1691 ἢ τέως ἀποσυντεθειμένη πατριαρχικὴ Σχολή⁽¹⁾. Ἐσίβητο δὲ διὰ τὰς ἀρετάς του οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ὁμοειδῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὁ Καντεμὶρ ἀναφέρει ἀνέκδοτά τινα καταδικνύοντα τὸν πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν τῶν κρατούντων⁽²⁾.

Ἐπαινεῖται ὑπὸ Προκοπίου, Μελετίου, Φλερῦ, Λεκιένου, Καντεμὶρ, καὶ ἄλλων ἄλλοειδῶν. Ὁ τελευταῖος λέγει περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀκαρναῶνος· « Doué d'une rare eloquense, eut cela de particulier sur ceux de son rang, qu'il conserva toute sa vie sa dignité, et mourut Patriarche⁽³⁾ » καὶ ἀλλαχοῦ « Callinicus prélat des mœurs irréprochables et assez versé dans les lettres⁽⁴⁾ ».

Καὶ ὁ Λεκιένος « Callinicus optime suo munere fugens, ecclesiam ære alieno liberavit, de demum quindecim annis feliciter transactis patriarcha, obiit anno 1702⁽⁵⁾ ».

Ἐν τινι χειρογράφῳ εὕρηται καὶ οἱ ἐξῆς περὶ Καλλινίκου στίχοι ἀνεκνώμου τινός, μαρτυροῦντες τὴν περὶ τούτου ἀγαθὴν ἰδέαν.

Περὶ δὲ τοῦ Καλλινίκου τοῖος φέρεται λόγος·
 Ὡς εὐρισκόμενός ποτε εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθω,
 Ὅρος τὸ ἀγιώνυμον, τῷ πόθῳ εὐλαθείας,
 Ἦλθε καὶ ἐπροσκύνησε τὰ μοναστήρια πάντα.
 Ὡς δ' ὅτε παρεγένετο εἰς τὸ θεῖον Βατοπαίδι,
 Ὅψιποτε ἐκάθησεν ἐπὶ τὰς θύρας ἔξω,
 Ἀναψυχὴν παραμικρὰν βουλόμενος εὐρέσθαι,
 Αἶφνης εἰς λίαν ἐκηθήσας ἀπὸ τοῦ δρυμῶνος,
 Φρικαλῆος, πάντολμος, ἐφίσταται Καλλινίκω,
 Αἰμοχαρῆς, ἰστάμενος δεινός, ἄγρια βλέπων.
 Ἐφρῆξε δὲ ὁ Καλλίνικος ὄρῳν θανάτου προύπτον,
 Μὴ ἔχων δεῖν πράξασθαι, ἢ ὄλωσ ἀμυνεῖσθαι.
 Μόλις δ' οὖν ὀψέποτε τὰ χεῖλη ὑπανοίξας

(1) Κωνσταντίου, Ἐπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

(2) Histoire de l'Empire Ottoman, tom. III. σελ. 87, καὶ IV, σελ. 189.

(3) Διόδοτι, II σελ. 39—40.

(4) Ὁμ. σελ. 85.

(5) Oriens Christianus, σελ. 346.

Τριμύση τῇ φωνῇ πρὸς τὸν λίκοντα ἔφη.
 » Εἰ μὲν, λίων, ἐλήλυθας παρὰ Θεοῦ πρὸς με,
 » Ποίει δ' προστετάχθη σοι, λίων φρικαλές,
 » Εἰ δὲ εὐ μόνος ἦλθες οὕτως, ὡς ἐβουλήθης,
 » Τάχιστα ἀπόφυγε ἀπὸ τὸ "Ἅγιον "Όρος.
 » Χριστὸς γάρ σε διώκει, οὐ μύστης ἐγὼ πέλω ».
 Τὸ θηρίον οὖν ὡς ἤκουσεν, ὑπήκουσεν εὐθέως,
 Καὶ ταπεινῶ τῷ βλέμματι θρομαῖον ὑπεχώρει,
 Βλάψας μηδὲν μηδέποτε, ὑποταχθὲν ὡς ἐούλον.

Συγγράμματα.

— Ἐρμηνεία πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους.

— Εὐχὴ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

(Ἀμφότερα ἐξεδόθησαν τῷ 1683, καὶ οὐχὶ ὡς Μελέτιος 1693, ὑπὸ Δοσιθίου ἐν Ἱερίῳ μετὰ Συμῶν Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων. Μετάφρασις δι πάντων ὑπὸ ἀνωνύμου εἰς ἀπλολληκικήν ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ παρὰ Πάνω Θεοδοσίῳ 1820, εἰς 4^{ον}. σελ. 567).

— Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί.

— Πατριαρχικὴ Ἱστορία.

— Ἐπιστολαί (*).

Ἐβρῆται συνοδικὴ πρᾶξις Καλλινίκου κατὰ Μελετίου Ἀχριδῶν, αὐτοφημιζομένου πατριάρχου, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περὶ Ὀφφικίων συντάγματι τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου* καὶ δύο ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου πρὸς τούτον ἐκδοθεῖσαι ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδοθῆναι ἐπιστολαρίῳ.

Πρὸς τοὺτας ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς μητροπολίτας Μολδοβλαχίας καὶ Οὐγκροβλαχίας περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Ἀνανίου (Σεπτέμβριον 1689) (*).

Ἀνδρέας Μαρμοράς.

Ὁ Κρῆς Βικέντιος Ματζολίνος, ἢ μᾶλλον διὰ στόματος αὐτοῦ ὁ Ἀνδρέας Μαρμοράς, παραδίδει, ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Κερκυραίου τούτου ἐγένετο μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς Ἑλλάδος (*). Πρῶτος γνωστὸς γενάρχης παρίσταται Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, πάππος Γεωργίου τοῦ Μαρμορᾶ, λαβὼν ἐν ἔτει 1115 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τὴν νῆσον Προκόννησον ὡς τιμᾶριον, περιελθὼν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐγγονοῦ του Γεωργίου, ἐνεκεν ἐξειδιασμένων ἐκδουλεύσεων ἀναπερομένων εἰς τὸ ἐν ἔτει 1224 ὑπὲρ τούτου ἐκδοθῆν χρυσόβουλλον ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κομνηνοῦ Δεσπότη τοῦ Μορέως (*).

(* Ταῦτα μνημονεύονται ἐν σημειώσσει χειρογράφου περιχόντος ἢ τοὺς ἔνωσιχου.

(*) Ἐπίσημα ἔγγραφο περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ σελ. 80—7.

(*) «Fregiata trovò la famiglia Marmorata sin da' secoli remoti della più cospicua ed antica Nobiltà, che vantasse la Grecia». προλογίζει ὁ Ματζολίνος.

(*) Ἐδημοσιώθη ὑπὸ Ματζολίνου μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, μόνον δὲ τὸ ἑλλην.

Ἐκ τοῦ Γεωργίου Μαρμωρᾶ ἐγεννήθησαν οἱ Γεώργιος καὶ Ἰωάννης καὶ ὁ μὲν πρῶτος, χάριν πρωτοτοκίας, παρέλαβε τὸ οἰκογενιακὸν τιμᾶρον, ὁ δὲ Ἰωάννης, φυχὼν ἦλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένης χώρας καὶ ἐδεξιώθη προσηκόντως. Ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου τούτου κατάγονται οἱ ἐν Κερκύρα περισωθέντες Μαρμωράδες.

Κατὰ τὴν ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμάνου πολιορκίαν τῆς νήσου ὁ Ἀντώνιος αἰχμαλωτισθεὶς (1537) ἐλευσίνως κατέλυσε τὸν βίον εἰς τὰ δεσμὰ· ὁ δὲ συγγενὴς του Ἀνδρέας αἰχμαλωτισθεὶς ὁμοίως, ἠλευθερώθη τῷ 1573, μεσολαβήσει τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ὅψ' ἦς καὶ ἐτιμήθη διὰ τὰ παθήματα.

Ὁ ἀπόγονος τούτου Βικέντιος Μαρμωρᾶς ἐγέννησε τρεῖς υἱοὺς, τὸν Ἀνδρέαν, Σπυρίδωνα, καὶ Ἀντώνιον. Ὁ τελευταῖος διέπρεψεν εἰς τὰ πολεμικά, καὶ παρευρέθη εἰς τὴν ἐν ἔτει 1656 ναυμαχίαν τῶν Δαρδανελλίων· καὶ ὁ Σπυρίδων δ' ἐπολέμησεν ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τὸν Γάλλασον.

Ὁ πρεσβύτερος Ἀνδρέας ἐπιδοθεὶς ἐν πρώτοις εἰς τὰ πολεμικὰ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας (1), ὕστερον δὲ προτιμήσας τὴν ἡσυχίαν τοῦ σπουδαστηρίου κατέγινεν εἰς συγγραφήν τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του, ἣν καὶ ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον·

—*Della Historia di Corfù descritta da Andrea Marmora nobile Corcirese, libri otto. Venetia, presso il Curti, MDCLXXII.*

Ὁ Μαρμωρᾶς συνύφανε τὸ πόνημά του ὄχι ἄνευ τινὸς εὐχερείας καὶ γλαφυρότητος, χαίρων ὁμοῦ ὑπερβολῇ εἰς ἀλλόκοτα σχήματα, κερυφολογίας καὶ ποικιλίας ἄλλας περὶ τὴν λίσιν παιδιὰς, παραφθείρει συχνάκις τὸ ὄψος, καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ὄχι αὐτὸς ἀλλ' ὁ αἰὼν, καθ' ὃν ἔζη, εἶνε μάλλον ὁ αἴτιος. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἡ λυθία τῆς κριτικῆς λίθος δὲν ὑπέβαλε τὰ συγγραμματα εἰς τὴν αὐστηρὰν αὐτῆς βάσανον, ὁ Μαρμωρᾶς δὲν ἐξεπλήρωσεν εὐσυνειδήτως τὸ ἱερὸν τοῦ ἱστορικῷ καθήκον· οὕτω φέρ' εἰπεῖν ἵνα ὑποβάλῃ τῶν συμπατριωτῶν του τὴν ματαιότητα ἔπλασε τοὺς Κερκυραίους ἀββρωγοὺς καὶ συμμάχους τῶν Ῥωμαίων, καὶ μετ' αὐτῶν δῆθεν ἢ μετὰ παντὸς ἄλλου κραταιοῦ ἔθνους τὰ παραβολώτατα τῶν πολεμικῶν ἔργων εὐτόλμως συνεπιχειροῦντας (2).

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μαρμωρᾶ, ἀποτελουμένη ἐκ 456 σελίδων μικροῦ τετάρτου

κῆν κείμενον ἀνετυπώθη ὑπὸ Miklosich (*Acta et Diplomata*). Τὸ χρυσόδουλλον ὅμως τοῦτο καταδεικνύται πλαστόν.

(1) *Andrea propenso all' armi ed agli studii, non scansò di manifestarsi all' occasioni, non meno sufficiente nell' essercitii litterarii, che habile agl' impieghi di Bellona; mentre all' opre della penna, ed al maneggio della spada, si è addattato. l' attributo ex utroque Caesar.* Mazzoleni.

(2) Μουστοξύδου, περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαθήμεῶν.

σχήματος, καταχωροῦνται, ἐκτὸς τῆς προσφωνήσεως καὶ προλόγου τοῦ συγγραφέως, α) Famiglia dell'autore brevemente descritta da Vincenzo Mazzoleni patricio Cretense· 6) Ἑλληνικὸν ἐπιγράμμα τοῦ ἐν Κερκύρα διατρίβοντος Γάλλου Λουδοβίκου Τοῦρβόδιου εἰς Μαρμαρὴν γραφὴν τῷ 1668· 3) Sonetto all'autore ὑπὸ ἀνωνύμου· 4) "Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ· 5) Ἐπιγράμμα τοῦ Κυπρίου Ἰωάννου Κιγάλα πρὸς Κερκυραίους· 6) Collusio nominis et operis auctoris· 7) Sonetto all'illus. Audrea Marmora nobile Corcirese· 8) Λατινικὸν ἐπιγράμμα εἰς Μαρμαρὴν ὑπὸ Νικολάου Μοτζάναγα· 3. 9) Idillio all'autore, ὑπὸ ἀνωνύμου ἑταίρου τῆς ἐν Κερκύρα ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων.

Ἐκ τούτων παρατιθέμεθα τὰ δύο ἐπιγράμματα τοῦ Τοῦρβόδιου ἢ τοῦ Κιγάλα.

Μῆλα καὶ Ἀλκινόου κήπους Φαιηκίδος αἶα

αἰνοῦσιν πολλὰι τῶν πάλαι αἱ σελίδες,

οἱ κλέος οὐ σμικρὸν νῆσῳ δόξαν τε φέρουσι

σεμνοτέρην ταύτῃ ταῖς σφετέραις σελίσι.

Ἄλλὰ ἐς αἰθίον γαίῃ Φαιηκίδι θῆκε

Μαρμαράνος γράψας πατρίδος ἱστορίην.

Ὅλβιστη Σχερίῃ καρπούς τ' ἄνδρας τε φέρουσα,

Οἷς τόσσον κύδος δόξα τε σὴ πέλειται.

Ἄνδρες ἀρηίφιλοι, κλεινῶν γενεῆ βασιλῶν,

ἄξια Φαιήκων τέκνα παλαιγενέων,

ἦν πρώτους ποθέητε μαθεῖν ναετῆρας ἀρίστης

Ἑλλαδικῶν πόλεων, πατρίδος ὑμετέρης,

καὶ πόσον ἠρίστευσαν ἐνὶ πτολέμοισι πολῖται,

δύσμαχοι ἀντιπάλους κἄν χθονί, κἄν παλάγῃ,

προφρονέως δέξασθε κλυτοῦ πολυίστορα βίβλον

Ἄνδρέου, ἦν τεῦξε κυδαλίμοις καμάτοις.

Ταύτῃ γὰρ τοκέων μεγαλῶνυμα ἔργα συνάψας,

ἃ σκοτόεν λήθης ἀμφεκάλυψε νέφος,

εἰς φῶς ἐξήνεγκεν, ὅπως αἰεὶ διασώσῃ

ἐν πινυταῖς παιδῶν ὄψιγνῶν πραπίσι.

Τοῦνεκεν ἐκτίνειν πολὺ μείζον ὀφείλετε τούτῳ,

ἧέπερ ὑμετέροις ἀρχεγόνοισι χάριν.

Ἔργα γὰρ ἠρώων δαμάει χρόνος· ἀλλ' ἵνα μίμνη

ἄφθιτα, τῶν προγόνων οὗτος ἔσωσε κλία.

Ὁ Μαρμαράς ἦν μέλος τῆς ἐν Κερκύρα Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων (degli Assicurati). Οἱ ἐν ἔτει 1676 ἐπισκεφθέντες τῇ Κέρκυρᾳ Σπὸν καὶ Βέλερ μνημονεύουσιν αὐτοῦ κατέχοντος καὶ καλῆν συλλογὴν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων.

Ἄδελφοὶ Λειχοῦδαι.

Οἱ αὐτάδελφοι Λειχοῦδαι, καταγόμενοι ἐξ ἀρχαίου ἡγεμονικοῦ

οἴκου τοῦ Βυζαντίου, ἔσχον προγόνους ἡγεμόνας, ζήσαντας ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς, οἵτινες ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἄλλων αὐτακρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα μέλη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερουσίας.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ χρονογράφου Ζωναρά, εἰς τῶν Δειχουδῶν, Κωνσταντίνος ὀνομαζόμενος, ἐνυμφεύθη Καλλιᾶν τὴν θυγατέρα τοῦ Μονομάχου καὶ ἐγγονὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', λαβὼν παρὰ τοῦ πρώτου ὡς προῖκα τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας. Μὴ δυνήθεις, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πενθεροῦ του, ἵνα γίνῃ διάδοχος τοῦ θρόνου, προσεκλήθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὑπὸ τοῦ βασιλευόντος Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, παραδούς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τοὺς υἱοὺς του Ἐμμανουὴλ καὶ Θεόδωρον· κατὰ δὲ τὴν διεγερθεῖσαν στάσιν μεταξὺ Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ, μεσιτεῦσας εἰρήνευσεν αὐτοὺς. Ἀποθανούσης τῆς συζύγου του Καλλιᾶς ἀνηγορεύθη ὁ ῥηθεὶς Κωνσταντίνος Δειχουδῆς οἰκουμενικὸς πατριάρχης καὶ διέφυγε τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ 1059 μέχρι τοῦ 1064.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βουλγαρίας οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δειχουδῆ μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν καὶ ταύτης μετέβησαν εἰς τινὰ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἐν ἧ καταπιεζόμενοι κατέφυγον εἰς Κεφαλληνίαν, ἔνθα ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς ὑπὸ τῶν κρατούντων χορηγησάντων αὐτοῖς δόλοκληρον χωρίον ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἕτερον ἐν Ζακύνθῳ (1). Ἐνταῦθα παρὰ τινος τῶν Δειχουδῶν, Μάρκου καλουμένου, ἐγεννήθησαν οἱ ἐν λόγῳ αὐτάδελφοι Ἰωάννης (30 Μαρτίου 1633) καὶ Σπυρίδων (τῷ 1652), οἱ ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι ὕστερον μετονομασθέντες Ἰωαννίκιος καὶ Σωφρόνιος.

Ἐξεπαιδεύθησαν οἱ ἀδελφοὶ Δειχουδαὶ παρὰ τινὲς ἱερεῖς τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἔπειτα ἐν Βενετίᾳ ἐσπούδασαν τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν παρὰ Γερασίμῳ τῷ Βλάχῳ. Ἀκολούθως ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐφοίτησαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, καὶ μετὰ τὴν διδακτορικὴν ἀναγόρευσιν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γεννέθλιον νῆσον, καὶ ἐνταῦθα τῷ 1670 ἐχειροτονήθησαν ἱερεῖς (2).

(1) Ὁ τὰ περὶ Δειχουδῶν ἐξακριβώσας Κύρ. Ἀλέξ. Ἀσκαρὶς Νικηφόρον δοῦκα τῆς Κεφαλληνίας καλεῖ τὸν ὑποδεχθέντα τοὺς προσφυγόντας Δειχουδάς. Τίς δ' ἦν οὗτος ὁ μὲν ἔνω βιογράφος παρασιωπῆ, ἡμεῖς δὲ ἀγνοοῦμεν.

(2) Ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι ἐχειροτονήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας Γερασίου· ἀλλὰ τὸ ταῦτον ὄνομα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῆς νήσου

Μετ' ὀλίγον, χηρεύσαντά τὸν Ἰωάννην καὶ γενόμενον μοναχόν, μετονομασθέντα δὲ Ἰωαννίκιον, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παρθένιος, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, πανταχοῦ διαφημισθείσης, διώρισεν ἴδιον αὐτοῦ ἐπίτροπον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κεφαλληνίας, ὁ δὲ μητροπολίτης Κεφαλληνίας ⁽¹⁾, ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων Δηξουρίου καὶ Ἀργοστολίου.

Ὁ Σπυρίδων πρότερον ἔτι μοναχὸς γενόμενος καὶ Σωφρόνιος μετονομασθεὶς, διωρίσθη ἐπίσης σχολάρχης τῆς ἐν τῇ πόλει σχολῆς, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Βαρθολομαίου, ἦλθεν αὐτάς, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἑδρας ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος ἐκέρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετ' ὀλίγον ὁμοίως, ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος αὐτῷ λοιμοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ μεταβῆ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, ἔνθα ἐπὶ τετραετίαν μετέρχετο μετὰ ζήλου τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἱεροκήρυκα. Τῷ 1680 ἐπιστρέψας εἰς Κεφαλληνίαν διέτριψεν αὐτῷ δύο ἔτη, διδάσκων καὶ κηρύττων. Τελευταῖον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1683 ἀμόφτροι οἱ ἀδελφοὶ ἐπιβάντες τοῦ βενετικοῦ πλοίου ὁ Πτερωτὸς Δράκων (Dracon Volante), κατέπλευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα δοκιμασθέντες τὴν τε διδασκαλίαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Μουσέλιμη ἔλαβον τὴν ἀδειαν καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τε πατριάρχου, τῆς ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τῶν ἀρχόντων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι τοῦ τσάρου τῆς Ῥωσσίας Θεοδώρου Ἀλεξιάδου διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Παΐσιος ὁ Λιγαριδῆς ἔλθων εἰς Ῥωσίαν ἐξεῖπεν ἀναφανδὸν τὴν

δις ἀπαντᾶται. Γεράσιμος ὁ Λοβέρδος ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῶν Τόκων, ἐπομένως δύο σχεδὸν αἰῶνας πρὸς τῆς γεννήσεως τῶν ἀδελφῶν Λειχουδῶν. Γεράσιμος δὲ ὁ Κλαδάς ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἕνα σχεδὸν αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον τῶν Λειχουδῶν (1782—1793). Κατὰ δὲ τὸ ὑπὸ Λασκάρως τασσόμενον ἔτος τῆς γεροτονίας τῶν λογίων Κεφαλλήνων ἀρχιεπίσκοπος ἦτο Παΐσιος ὁ Κοιδάς (1663—1681).

(1) Ὁ Κ. Αἰσκαρὶς ἀναφέρει, ὅτι ὁ τότε μητροπολίτης Κεφαλληνίας ὀνομάζετο Παρθένιος· πλὴν καὶ ἐνταῦθα παρατηρητέον, ὅτι δύο ἀρχιεπίσκοποι τῆς νήσου ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦτο, Παρθένιος ὁ Δοξαράς (1622—1628), ὅτε δὲν εἶχον ἔτι γεννηθῆ οἱ Λειχουδίται, καὶ Παρθένιος ὁ Μακρῆς (1621—1642)· πραγματικῶς δὲ τότε ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας ἦν ὁ αὐτὸς Παΐσιος.

γνώμην αὐτοῦ, ὅτι αἱ ἐν τῷ ὁμοδόξῳ τούτῳ κράτει ἀναφύομεναι ἐκάστοτε ἐκκλησιαστικαὶ παραχαὶ προήρχοντο ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγνοίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὅτι πρὸς θεραπείαν τῆς ἀσθενείας ταύτης οὐδὲν ἕτερον φυσικὸν φάρμακον ἐθεώρει κατάλληλον, εἰμὴ τὴν σύστασιν Ἑλληνικοῦ σχολείου⁽¹⁾. Τὴν ὀρθὴν τοῦ Παΐσιου σκέψιν ἐπεκύρωσαν καὶ ἐπεβεβαίωσαν καὶ οἱ μετ' οὐ πολὺ ἐλθόντες εἰς Μόσχαν πατριάρχαι, ὁ Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μακάριος, οἵτινες διὰ τοῦ ἐπ' ἐκκλησίας κηρύγματος τὸν μὲν τσάρον κατέπεισαν νὰ συστήσῃ ἑλληνικὰ καὶ σλαβωνικὰ σχολεῖα, καταδείξαντες ἅμα καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ σπουδαιότητα τῆς ἐκμαθήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τοὺς δὲ ποιμένας συνεβούλευσαν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἔργου, διὰ τῶν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων εισοδημάτων, ἐπιφέροντες εἰς ὑποστήριξιν τῶν λόγων αὐτῶν τὰς συμβουλὰς τῶν πατριαρχῶν τῶν συστησάντων πατριαρχεῖον ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ παραγγειλάντων τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοιούτων σχολείων ἐν Μόσχᾳ, καὶ ὑποσχόμενοι πολλὰς τὰς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν καὶ βασιλείαν.

Τὰς συμβουλὰς τῶν Ἑλλήνων πατριαρχῶν ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως καὶ ὁ κατὰ τὸ 1669 ἔτος ἀφίχθεις εἰς Μόσχαν ἱερομόναχος Τιμόθεος, Ῥώσσοσ τὸ γένος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρέψας ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ ἁγίου Ὄρους, καὶ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ ἰσχυρῶν λόγων καταδείξας τῷ τσάρῳ Θεοδώρῳ τῷ Ἀλεξιάδῃ τὴν πτώσιν τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ῥωσσίας. Κατα-

(1) «Ἐξήτησα, ἔλεγε, τὴν ἕξιν τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀσθενείας, ἥτις πατέσκει νῦν τοῦτον τὸν χριστιανικὸν τόπον, καὶ ἐπροσπάθησα ν' ἀνακαλύψω τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης πλημύρας τῶν αἰρέσεων πρὸς κοινὸν ἡμῶν ὄλεθρον, καὶ τελευταῖον σκεψθεὶς εὔρον, ὅτι ὅλον τὸ κακὸν προέρχεται ἐκ δύο αἰτίων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἠλλείψεως ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ βιβλιοθήκης. Ἐάν τις μὲ ἤρῳτα ποῖα εἰσὶ τὰ σημεῖα τῆς ἐκλήσεως καὶ τῆς βασιλείας, ἐγὼ ἤθελον ἀπαντήσαι, ὅτι πρῶτον ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, δεύτερον τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ τρίτον ἡ ἐκμάθησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης».

Πρὸ τοῦ Ἀγγελίδου ἡ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακὴμ, ἐλθὼν ἐν Ῥωσσίᾳ τῷ 1686, ἀπέστρεψε τὴν ἀδελφότητα Δεσθῆς, εἰς σύστασιν σχολῆς καὶ τυπογραφείου. Καὶ ὁ ἀειμνηστὸς Μελέτιος Πηγᾶς ἀπέστρεψε τὸν τσάρον Θεόδωρον ἵνα συστήσῃ ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐπισκόπων (1693). «Κατάστησον παρ' σοί, βασιλεῦ, φροντιστήριον μαθημάτων ἑλληνικῶν, ζώσανον τῆς σοφίας τῆς ἱερᾶς, ὅτι παρ' ἡμῶν ἐκ βάθρων κινῶν δυνάει ἀφανισθῆναι ἡ τῆς σοφίας πηγὴ». (Παρανίκτα Σχεδιάσμα, σελ. 180—181)

νυγεις ὑπὸ τῆς περιγραφῆς ταύτης ὁ Θεόδωρος διέταξεν ἀμέσως τῆ πατριάρχῃ τῆς Ῥωσσίας Νίκωνι ν' ἀνεγείρῃ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν Μόσχᾳ καὶ παραδώσῃ τὴν ἐπιστασίαν εἰς τὸν ῥηθέντα μοναχὸν Τιμόθεον. Ὁ πατριάρχης μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἐξεπλήρωσε τὴν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος προσδιορίσας διὰ σχολεῖον τρία οἰκήματα ἐν τῆ καταστάματι τῆς αὐτόθι τυπογραφίας, καὶ συναθροίσας ἐν αὐτῷ τριάκοντα μαθητὰς πάσης τάξεως, τὸν μὲν Τιμόθεον διώρισε διευθυντὴν Μανουὴλ δὲ τινα Ἑλληνα, αὐτόθι διατριβόντα, ἄνδρα εἰδήμονα τῶν ἐλευθέρων ἐπιστημῶν, διδάτκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς, καὶ τὸν ὅποιον ἀποθανόντα διεδέξατο ἕτερος Ἑλληὴν, ὁ ἱερομόναχος Ἰωακείμ. Ἡ νεωστὶ ἀνεγερθεῖσα Σχολὴ ὑπῆρχε τὸ ἰδιαίτερον μέλημα τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου. Καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐβδομάδα, ὅτε μὲν ἡμοῦ, ὅτε δὲ ἰδίᾳ, ἐπισήμως ἢ ἰδιωτικῶς, ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν ἀμφότεροι ἵνα παρηγορηθῶσι τῷ πνεύματι διὰ τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον, καὶ μεγαλοδῶρως ἐβράβευον τοὺς προοδεύοντας εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα μαθητὰς, προσφέροντες αὐτοῖς ἐνδύματα καὶ χρυσᾶ νομίσματα. Ἐχάρησαν δὲ τὰ μέγιστα καὶ οἱ τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχαι πληροφορηθέντες τὴν ἐν Μόσχᾳ σύστασιν Ἑλληνικοῦ σχολεῖου (').

Μετ' ὀλίγων ὁ ἡγεμὼν μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὰς μικρὰς προόδους τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως, ἐπεθύμησε νὰ εὐρύνη τὸν κύκλον τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, γλυκανθεὶς ἐκ τῶν ὀλίγων ἀλλὰ πολυτίμων αὐτῆς καρπῶν. Πληροφορηθέντες ὁμοῦ τὸν ἀγαθὸν τοῦτον σκοπὸν τοῦ Θεοδώρου οἱ ἐν τῇ Δύσει ἤρξαντο νὰ μεταβαίνωσι σωρηδὸν εἰς Μόσχαν ἐκ Πολωνίας, ὅπως καταλάβωσι τὰς καθηγητικὰς ἐδρας τῆς συστηθησομένης Ἀκαδημίας ἄλλ' ὁ νοήμων ἡγεμὼν μὴ θέλων νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τούτους· τὸ ἑλληνικὸν ἐκείνο καθίδρυμα ἀπέστειλεν ἐν ἔτει

(') Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἔγραψε τοιάδε πρὸς τὸν Θεόδωρον. « Εὐχαριστοῦμεν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀγίας ὑμῶν βασιλείας ἠδὲ κησε συστηθῆναι ἐν τῇ βασιλευσῶν ὑμῶν πόλει Ἑλληνικὴν σχολήν. Τῇ γὰρ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔγραψεν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος, Ἑλληνες ἦσαν οἱ ἄγιοι Πατέρες, ἑλληνιστὶ ἐγράφησαν αἱ πράξεις τῶν Συνόδων καὶ τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων συγγράμματα καὶ πᾶσαι αἱ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας βίβλοι. Τὸ δὲ διδάξαι τοὺς χριστιανοὺς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς τὸ κατανοεῖν αὐτοῖς τὰ βιβλία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὡς ἐγράφησαν, καὶ γινῶναι τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν εὐχερῶς, καὶ πρὸ πάντων ἀπέχειν τῶν λατικῶν, ἅτινα εἰσὶ πλήρη πονηρίας καὶ βόλου καὶ αἰρέσεως, καὶ ἄθείας, θεῶν ἔστιν ἔργον ».

1681 εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβείαν ὅπως αἰτήσῃ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν διδασκάλους διὰ τὴν μέλλουσαν Ἀκαδημίαν. συγχρόνως δὲ καὶ ὁ πατριάρχης Μόσχας Ἰωακείμ ἐνετείλατο εἰς τὸν τότε ἐν Μόσχᾳ δεινόντα ἑλληνα ἱεροδιάκονον Μελέτιον Δομίστικον ἵνα γράψῃ περὶ αὐτοῦ τούτου εἰς τὸν πατριάρχην Ἰεροσολύμων Δοσίθεον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχον ἀφικθῆ εἰς Βυζάντιον οἱ αὐτὰδελφοὶ Λειχοῦδαι, πρὸς οὓς οἱ πατριάρχαι πρότειναν τὴν εἰς Ῥωσσίαν ἀπέλευσιν.

Ἄσμενοι παραδεξάμενοι οἱ Λειχοῦδαι τὴν πρότασιν ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν τῆ 3 Ἰουλίου 1683, λαβόντες καὶ γράμματα συστατικά παρὰ πάντων τῶν πατριαρχῶν μαρτυροῦντα περὶ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῶν καὶ τῆς παιδείας. Φθάσαντες δὲ εἰς Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν διέμειναν αὐτόθι ἑνέα μῆνας, ἕνεκα τοῦ τότε μεταξύ Αὐστριακῶν καὶ Τούρκων πολέμου, τοῦ ὁποίου συμμετεῖχον καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν παριστρίων ἐκείνων χωρῶν. Μετὰ τὴν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Βιέννης ἦτταν τοῦ βεζίρου Καρα-Μουσταφᾶ ἐπέστρεψεν εἰς Βλαχίαν καὶ ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης Σερμπάνος Καντακουζηνός, ὅστις ὑπέδεδεξατο τοὺς Λειχοῦδας φιλοπρόνως ἀποδοῦς αὐτοῖς τὴν ὀφειλομένην τιμὴν, καὶ κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁποίου ἐκήρυττον οὗτοι ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλην τὴν τεσσαρακοστήν. Ἐκείθεν ἀπῆλθον εἰς Τρανσυλβανίαν, λαβόντες παρὰ τοῦ Σερμπάνου καὶ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Μιχαήλ. Διέτριψαν δὲ καὶ ἐν Τρανσυλβανίᾳ τρεῖς μῆνας συζητοῦντες μετὰ τῶν καθηγητῶν τῆς αὐτόθι Ἀκαδημίας περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς πίστεως, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τελευταῖον φθάσαντες εἰς Πολωνίαν τῆ 5 Αὐγούστου 1684 ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην Σοβιέσκη, τὸν ὁποῖον προσηγόρευσαν διὰ προσαλιᾶς εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ἀντιπροσηγορεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῆς ὑγείας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ν' ἀπέλθωσιν εἰς Ῥωσσίαν, ἀλλ' οἱ Ἰησουῖται ἐλθόντες μετ' αὐτῶν εἰς φιλονεικίας συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα νὰ κρατήσῃ αὐτούς. Ὁ Σοβιέσκης ἐξεστράτευε τότε κατὰ τοῦ Χοτίν, καὶ οἱ Λειχοῦδαι ἦσαν καταδεδικασμένοι ν' ἀκολουθῶσιν αὐτῶν ὡς φορτίον, καὶ ἐν ᾧ ὁ στρατὸς τοῦ Ἰωάννου ἐπολέμει, οἱ Κεφαλῆνες ἐφιλονείκουν μετὰ τῶν Ἰησουϊτῶν περὶ τῶν δογματῶν τῆς Ἄναγ

τολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας. Φθάσαντες δὲ τῇ 26 Ὀκτωβρίου εἰς Διδόβ ἐφιλονείκησαν αὐτόθι μετὰ τοῦ περιητήμου Ἰησοῦίτου Ρούτσου, καὶ κατὰ Δεκέμβριον ἔλαβον μὲν τὰ διαβατήρια αὐτῶν, ἀλλ' οἱ Ἰησοῦίται πάλιν ἐκόλωσαν τὴν ἀνχώρησίν των, καταπίσαντες τὸν βασιλέα νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς ν' ἀπέλθωσιν εἰς Μόσχαν. Ἐπὶ τέλος κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1685 λαβόντες μετὰ πολλῆς δυσκολίας τὰ διαβατήρια των ἀνεχώρησαν κρυφίως ἐκ τῆς Πολωνίας, καὶ ἦλθον διὰ Κιέβου καὶ Νίζνης εἰς Βατουρίνον, τοῦ ὁποῦο ὁ Χάτμανος Ἰωάννης Σαμουηλίδης φιλοπρόνως ὑπεδέξατο αὐτούς. Λαβόντες δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ συστατικά γράμματα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥωσσίας Ἰωάννην καὶ Πέτρον τοὺς Ἀλεξιάδας ἐφθασαν τέλος πάντων εἰς Μόσχαν τῇ 6 Μαρτίου 1685.

Τυχόντες εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν βασιλέων οἱ Λειχουδαὶ καὶ ἀναπαυθέντες ἔλαβον καὶ τὴν ἄδειαν ἵνα ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦ ὀνομάζεσθαι καὶ ὑπογράφεσθαι ἡγεμόνας τῆς Βουλγαρίας καὶ φέρειν στολὴν πριγκήπων. Διατίξαντες δὲ πρῶτον τὰ τῆς κατοικίας των ἤρξαντο διδάσκειν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδόθησαν αὐτοῖς πέντε μαθηταὶ ἐκ τοῦ σχολείου τῆς τυπογραφίας, εἰς τοὺς ὁποίους προσετίθησαν ἔτι τρεῖς ἱερωμένοι, οἵτινες ἅπαντες ἐδιδάσκοντο τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ δὲ ταῦτα διετάγησαν βασιλικῶς πάντες οἱ βογαίροι ὅπως στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν σχολὴν τῶν Λειχουδῶν καὶ σκουδάζωσιν ἐν αὐτῇ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκμανθάνοντες ἐν ταύτῃ τὰς ἐλευθέρους ἐπιστήμας καὶ τοιουτοτρόπως συνήχθησαν ἔτι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα μαθητάς.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ ὁμογενὴς ἱεροδιάκονος Μελέτιος Δομέστικος θέλων ἵνα καὶ ἔργῳ καταδείξῃ εἰς τοὺς Ῥώσους, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐ μόνον σήμεροῦντες ἐφώτισαν αὐτοὺς διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐηργέτησαν διὰ πολλῶν θυσιῶν, ἀλλὰ καὶ κακοπραγοῦντες ἐκλήδοντο αὐτῶν διέθετο δύο χιλιάδας ἀργυρῶν ρουβλίων πρὸς ἀνέγερσιν Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας ἐν Μόσχᾳ. Τὸ κτίριον προέβαινε ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν Λειχουδῶν, καὶ διὰ τῶν προτροπῶν αὐτῶν συνετέλεσεν εἰς ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ὁ τότε ἰσχυρὸς πριγκηψ Γαλιτζίη, τὸν ὁποῖον οἱ αὐτάδελφοὶ Κεραλλῆνες, ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτοὺς συμπαθείας, ὀνομάζουσι *προστάτην* καὶ *ὑπερασπιστήν*, καὶ *βοηθόν*, *σκέπη* καὶ *καταφύγιον*. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (1686) ἡ τριόροφος οἰκοδομὴ τῆς Ἀκαδημίας ἐπερατώθη, καὶ ὁ ἴδιος πατριάρχης μεθ' ὧν

τοῦ κλήρου παρευρέθη εἰς τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς, διατάξας τοὺς Λαυχούδας νὰ μεταοικήσωσιν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς τυπογραφίας μετὰ τῶν μαθητῶν. Ἀμέσως συνταχθὲν ὑπὸ τῶν Λαυχουδῶν ἐξεδόθη τὸ πρόγραμμα τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὅποια ἐμελλε νὰ παραδοθῶσιν εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Καὶ τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ τὴν ποιητικὴν παρέδιδον οὗτοι Ἕλληνοιστι, τὴν δὲ ῥητορικὴν, λογικὴν καὶ φυσικὴν Ἕλληνοιστι καὶ λατινοιστι, διδάσκοντες ἅμα καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοσαύτην ἐπέδειξαν πρόδον, ὥστε ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν ἔμαθον τὰ ῥηθέντα μαθήματα, καὶ ὠμίλου εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, μεταφράσαντες καὶ τινὰ βιβλία εἰς τὴν σλαβωνικὴν.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο καὶ οἱ ἐνθερμοὶ οὗτοι ἐργάται τοῦ ἀμπελωνοῦ τοῦ πνευματικοῦ τούτου φωτισμοῦ νὰ ὑποστῶσι βαρεῖς καὶ σκληροὺς διωγμοὺς, ὡς καὶ πρὸ αὐτῶν Μάξιμος ὁ Ἁγιορίτης. Πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν ἔτι εἰς Μόσχαν διεδόθησαν μετὰξὺ τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ σφαλεραὶ τινες ἰδέαι περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας.

Καὶ τινες μὲν εἶχοντο τῆς γνώμης τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ διαμαρτυρομένων περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἐν τῇ θεῷ Εὐχαριστίᾳ, τινὲς δὲ τῆς γνώμης τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας περὶ τοῦ χρόνου τῆς μεταουσίωσης τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ κίμα τοῦ Χριστοῦ. Τῇ ἐνάτῃ ἀκόμη ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν συνεζήτησαν οἱ Λαυχούδαι περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας μετὰ τοῦ Πολωνοῦ Βιελοδότσκη, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν αὐλικῶν ἀπάντων. Ὁ ῥηθεὶς Βιελοδότσκη μὴ δυνάμενος φιλονεικῶν ἢ ἀντιστῆ εἰς τοὺς ἔρθοδόξους Ἕλληνας ἠτήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς συζήτησεως, καὶ ἐξητήσατο προθεσμίαν μιᾶς ἑβδομάδος ἵνα προετοιμασθῆ ἐπὶ τέλους ἑμῶς ἀναγκασθεὶς ὠμολόγησεν, ὅτι δὲν εἶνε μέτοχος τῆς θεολογίας. Δυστυχῶς τὸ εὐχάριστον τοῦτο τέλος ὑπῆρξεν ἐναρκῆς διαρκῶν φιλονεικιῶν, ἡ δὲ ἀδυναμία τοῦ Βιελοδότσκη ἐπροκάλεσεν εἰς ὑπερσπισιν αὐτοῦ πολλοὺς. Καὶ ἀρχηγὸς μὲν τῶν ὀπαδῶν τῆς δυτικῆς γνώμης περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐτέθη ὁ ἠγούμενος ἐνὸς τῶν ἐν Μόσχᾳ μοναστηρίων, Σίλβεστρος Μετβέτιεφ, ὅστις τρέφων πάθος καὶ μῖσος πρὸς τοὺς Λαυχούδας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως ἔτι αὐτῶν εἰς Μόσχαν, καὶ ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἤρξατο νὰ κατηγορῇ αὐτῶν ὡς σφετεριστῶν τῶν ἐπισημῶν δῶρον γῆν τοῦ μοναστηρίου, κειμένην παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ;

και διαφθειρόντων τοὺς μαθητὰς διὰ τῆς μεταδόσεως αἰρετικῆς διδασκαλίας· διὰ παρομοίων δὲ συκοφαντιῶν κατώρθωσε νὰ ψυχράνη τὴν πρὸς τοὺς Λειχουίδας ἀγάπην και συμπάθειαν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἔιχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ῥηθεις Μετβέτιερ και πολλοὺς ἄλλους κληρικούς τε και λαϊκοὺς, οἵτινες ἄπαντες ἐκήρυττον τὰς στρεβλὰς αὐτῶν δοξασίας διὰ συγγραφῶν. Ὁ Σίλβεστρος ἐξέθετο τὸ φρόνημα αὐτοῦ περὶ τοῦ χρόνου τῆς μετουσιώσεως εἰς σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *Mána*, τὸ ὁποῖον ἀνῆρσαν οἱ Λειχουῖδι διὰ συγγραφῆς ἐπιγραφομένης "*Λιος*" κατὰ τοῦ ἄκου, ὁ Σίλβεστρος ἔγραψε *τετράδιον κατὰ Ἰωαννικίου και Σωφοριου τῶν Λειχουιδῶν*, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτοι ἀπήντησαν γράψαντες *Διαλόγους ὀρθοδόξου διδασκάλου μετὰ τινος Ἰησοῦτου*. Ἡ δὲ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου φιλονεικία τοσοῦτον ἐξετραχηλίσθη, ὥστε και αὐτὸς ὁ χυδῆν ὄχλος συνδιελέγετο περὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μυστηρίου εἰς τὰς ῥύμας και πλατείας τῆς Μόσχας. Πρὸς κατάπαυσιν τοῦ σκανδάλου τούτου ὁ πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας Ἰωακαίμ ἔγραψε και πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Νοτίου Ῥωσσίας, ἐνθα ἀνεφύη τὸ ζήτημα, και πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς ἐπίσης και ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀδριανὸς συνεννοήθη μετὰ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου και Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, οἵτινες ἀπήντησαν συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Λειχουιδῶν κηρυττόμενα, ὁ δὲ Δοσιθεὸς ἔπεμψε και δλόκληρον βίβλον περὶ τούτου· τότε ὁ Ἀδριανὸς ἐκυρώσας τὴν κατὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ κακοδόξου Σίλβεστρου ἀπόφασιν τοῦ προκατόχου τοῦ Ἰωακαίμ, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ὑπερορίαν.

Πρὸ τῆς λήξεως τῶν ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας φιλονεικιῶν εἰς τῶν ἀδελφῶν Λειχουιδῶν, ὁ Ἰωαννίκιος, ἐξητήσατο παρὰ τῶν βασιλευόντων τὴν ἀδειαν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Βενετίαν πρὸς διὰ ταξιν τῶν οἰκογενιακῶν του πρῆγματων· διότι ἀπερχόμενος εἰς Ῥωσίαν ἀφῆκε τοὺς δύο υἱοὺς του (Νικόλαον και Ἀναστάσιον) και τὴν θυγατέρα παρὰ τῷ ἐν Βενετία διαμείνοντι συμπατριώτῃ Κωνσταντίνῳ τῷ Μεταξᾶ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου (1687), ἔμειναν τὰ τέκνα τοῦ Ἰωαννικίου ἀπροστάτευτα και ἤρξαντο διάγειν βίον ἄτακτον. Κατὰ Ἰανουάριον λοιπὸν τοῦ 1688 ἐχορηγήθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀδεια ἵν' ἀπέλθῃ εἰς Βενετίαν ἐπὶ ὑποσχέσει: τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ αὐτὸ ἔτος και ἐξακολουθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὸ θεάρεστον και εὐπρεπέστατον ἔργον τῆς διδασκαλίας. Τῇ μεσιτείᾳ τοῦ προστάτου Γαλιτζίν Ἐλαβεν ὁ Ἰωαννίκιος παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Ῥωσσίας και συστατικὰ γράμ-

ματα πρὸς τὸν δόξαν Μάρκον Ἀντώνιον Ἰουστινιανόν, καὶ ἐλθὼν διέτριψεν αὐτόθι, παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, τρία σχεδὸν ἔτη. Διὰ τοῦ αὐτοῦ Ῥώσου εὐπατρίδου ἐζητήσατο καὶ ἔλαβε παρὰ τῶν βασιλέων τὸν τίτλον καὶ τὸ ὑπόβρυγμα τοῦ Ῥώσου πρέσβειος παρὰ τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ, καὶ ἐνῷ ἐξεπλήρου τὰ πολιτικά του καθήκοντα δὲν ἔπαυεν ἀσχολούμενος καὶ εἰς τὰς μελέτας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσα ἐν ἔτει 1689 Ἑρμηνεία εἰς τὰ ὀκτὼ βιβλία τῆς Φυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τοὺς μὲν υἱοὺς του μετὰ τινων παραγγελιῶν τῶν βασιλέων ἀπέστειλεν εἰς Μόσχαν, αὐτὸς δ' ἐλθὼν εἰς Βιέννην ἔλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τοῦ Α' τὴν εἰκόνα αὐτοῦ μετὰ χρυσοῦς ἀλύσειας. Ἐκείθεν δὲ μεταβάς εἰς Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, ἤρξατο ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἀποτυχὼν τῶν ἐλπίδων, προσεκλήθη εἰς Μόσχαν τῷ 1691, καὶ διὰ τὰς πιστὰς αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις, ὡς πρεσβευτοῦ, ἐβραβεύθη δι' αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας. Μετὰ τὴν εἰς Μόσχαν ἀφίξιν ἐξηκολούθει ὁ Ἰωαννίκιος τὰς σχέσεις μετὰ τῆς ῥωσικῆς κυβερνήσεως, καὶ τῆς Βιέννης καὶ Λομβαρδίας, διατηρῶν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἀδάμ Στίλλ. Τὰς δὲ ὑπὸ τούτου διαβιβαζόμενας πληροφορίες περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπισήμως ἐκοινοποιοεῖ εἰς τὸ ῥωσικὸν ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν. Τὰ τέκνα τοῦ Ἰωαννικίου ἔλαβον ἐν Μόσχᾳ τὸν τίτλον *ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας* (1692).

Ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἰωαννικίου ἐξηκολούθει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σωφρόνιος τὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ διδασκαλίαν, φιλοτιμηθεὶς νὰ διδάξῃ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν τὴν ῥητορικὴν, τῷ δὲ 1690 ἔτει ἤρξατο τῆς παραδόσεως τῆς λογικῆς κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστοτέλους, προτιθέμενος ἅμα νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ὀκτὼ βιβλία τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου περὶ φυσικῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐξορίας τοῦ Μετθότιου αἱ ταραχαὶ καὶ αἱ φιλονεικίαι δὲν εἶχον καταπαύσει, ὁ πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας συνέκαλεσε σύνοδον ἐν Μόσχᾳ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1690, καὶ διὰ τοῦ ἀναγνωσθέντος ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἐκτεταμένου λόγου καταδείξας, ὅτι ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῶν ἐσφαλμένων τούτων φρονημάτων εἶνε ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος, οἱ σπουδάσαντες ἐν Πολωνίᾳ Ῥῶσοι, καὶ οἱ ἀκαταπαύστως ἐρχόμενοι ἐκείθεν διάφοροι πεπαιδευμένοι, ἀπρηίθησεν ὅλα τὰ ἐν τῇ Μικρῇ Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Μόσχᾳ ἐκδοθέντα βιβλία, εἰς

τὰ ὁποῖα εἶχεν εἰσφέρειν τὸ παπιστικὸν φρόνημα περὶ τῆς μετουσιώσεως τῆς Εὐχαριστίας διὰ τῶν λόγων τοῦ Σωτήρος, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν αὐτῶν καὶ τὴν παρὰ τῷ λαῷ γρῆσιν, παραδούς ἅμα τῷ ἀναθέματι τὴν τε πλάνην ταύτην καὶ τὸ διαδοθῆν κατὰ τῶν Λειχουδῶν ἀνώνυμον σύγγραμμα. Οὕτω δὲ μικρὸν κατέπαυσαν αἱ ταραχαί. Μετὰ τὸν θάνατον ἡμῶς τοῦ σοφοῦ Ἰωακείμ ἐξελέχθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς Ῥωσσίας θρόνον ὁ Ἀδριανός, ἀνὴρ μικρόνους καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ κολάκων διὰ τούτων διέβαλον οἱ συγγενεῖς καὶ ὀπαδοὶ τοῦ ἀποστάτου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἐξορίστου Μετθέτιφ τοὺς ἀδελφοὺς Λειχουδάς, ὡς κακοφρονούντας τοσοῦτον δὲ ὑπερίσχυσε ἡ κακία, γράφει ὁ Ῥώσσοσ Πολυκάρπος, ὥστε καὶ ὁ πατριάρχης ἐπέδωκε τοὺς ἐπιβόλους αὐτῶν λόγους. Διαταγῇ λοιπὸν τοῦ Ἀδριανοῦ οἱ Λειχουδαὶ ἔπαυσαν τοῦ διδάσκειν, καὶ ἐξωρίσθησαν κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σωτήρος, εἶτα δὲ εἰς τὴν τοῦ Ἰπατίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καστρομοῦ.

Ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἰπατίου διέμειναν οἱ Λειχουδαὶ ἐξόριστοι ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα διατριβόντες δὲν ἐδαπάνησαν τὸν καιρὸν αὐτῶν εἰς μάτην, ἀλλὰ κατέγιναν εἰς συγγραφὴν ἐκτεταμένων συγγραμμάτων, θεολογικῶν καὶ φιλολογικῶν. Ὁ Πολυκάρπος μαρτυρεῖ, ὅτι ἔζων αὐτάθι ἐν θλίψεσι καὶ ἐν στενοχωρίᾳ. *Μέμνησθε τῶν κακοπιακῶτων!* κράζουσιν αὐτοὶ οὕτοι ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν ἔτει 1708 περατωθείσης ἑλληνικῆς γραμματικῆς των. Ἡ ἀνάγκη ἡμῶς τῆς παιδείας, τὴν ὅποιαν ἐπὶ μᾶλλον ἤρξαντο νὰ αἰσθάνωνται οἱ Ῥώσοι, ἀνεκάλεσε τέλος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐξορίας. Ὁ μητροπολίτης Νοβογοριδίας Ἰωβ ἀπορασίτας νὰ συστήσῃ σχολεῖον θεωρήσεν ἀναγκαίαν τὴν ἐπιστασίαν τῶν Λειχουδῶν, καὶ ἀδεία τοῦ βασιλέως, ἀνεκάλεσεν αὐτοὺς ὅθεν τῇ συνεργίᾳ τῶν ἀειμνήστων τούτων ἀνηγέρθη ἐν Νοβογοριδίᾳ διόρφον σχολεῖον, τὸ ὅποιον καὶ μέχρι τοῦδε ὑφίσταται ὀνομαζόμενον Ἑλληνικόν. Εἰς βοήθειαν αὐτῶν καὶ πρὸς μετάφρασιν βιβλίων προσεκάλεσεν ὁ Ἰωβ ἐκ Μόσχας τινὰς τῶν ἀρχαιοτέρων μηθητῶν αὐτῶν, καὶ τοιαυτοτρόπως ἠνεύχθη αὐτῆς στάδιον ἀγώνων εἰς τοὺς Λειχουδάς πρὸς διέδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐν διαστήματι ἑξ ἑτῶν ἠκροάσαντο οἱ μαθηταὶ παρ' αὐτῶν τὴν γραμματικὴν, τὴν ποιητικὴν, τὴν ῥητορικὴν, καὶ μέρος τῆς λογικῆς. Μετέφρασαν οἱ διδάσκαλοι πολλὰ βιβλία ἑλληνικὰ τε καὶ λατινικὰ εἰς Ῥωσικὴν γλῶσσαν, καὶ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Νοβογοριδίᾳ διαμονῆς των ἐτελείωσεν τὸ σύγγραμμα αὐτῶν τὸ ἐπι

γραφόμενον Ἀποφανέρωσις καὶ ἔλεγχος τῶν αἱρέσεων τοῦ Λουθίρου καὶ Καλβίνου. Προτροπῇ καὶ συνεργείᾳ τῶν Λειγουδῶν ὁ καλὸς τῆς Νοβγοριδίας ἱεράρχης διέδωκε τὴν παιδείαν καθ' ἄλλην τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐν διαστήματι ὀλίγου χρόνου συνεστήθησαν δεκατέσσαρα ἑλληνικὰ σχολεῖα. Κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1708 ἔτους ἀπέστειλεν ὁ Ἰώβ τὸν Σωφρόνιον εἰς Μόσχαν, μετ' ἐντολῆς ἵν' ἀγοράσῃ στοιχεῖα διὰ τὴν μέλλουσαν τυπογραφίαν, τὴν ὁποίαν προϋτίθετο ν' ἀνεγείρῃ ἐν Νοβγοριδίᾳ, ὅταν ἐπιστρέψῃ· ἀλλ' ὁ τοποτηρητὴς τοῦ πατρ'αρχικοῦ θρόνου Στέφανος ὁ Ἰαβόρσκις, ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς, ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς Μόσχαν καὶ διέταξε νὰ παραδίδῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν νεωστὶ συστηθεῖσαν σχολὴν ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ Καζάνσκη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Ἰώβ προσεκλήθη εἰς Μόσχαν, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1716, διὰ διατάγματος Πέτρου τοῦ Α', καὶ ὁ Ἰωαννίκιος συγκατοικήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ τὸ γῆρας καὶ οἱ πολυχρόνιοι ἀγῶνες ταχέως ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν τάφον· ἐτελεύτησεν ὁ μακάριος οὗτος τῇ 7 Αὐγούστου 1717, ἄγων τὸ 8½ ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν κάτω ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος, πλησίον τῆς ἀγαπητῆς τοῦ Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σωφρόνιος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἑλληνιστὶ καὶ σλαβωνιστὶ ἐπίγραμμα, ἐν ᾧ ἀπαριθμοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωαννικίου ὁ Σωφρόνιος ἔζησε δεκατρία ἔτη, διορισθεὶς αὖθις καθηγητὴς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀκαδημίᾳ. Τῷ 1718 διὰ διατάγματος Πέτρου τοῦ Α', κατεγίνετο μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μαθητῶν εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς σλαβωνικῆς μεταφράσεως τῆς ἀγίας Γραφῆς τῶν Ὁ ἑρμηνευτῶν. Ἐπὶ τέλους τῷ 1723 προεχειρίσθη ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἐν Ριαζάνῃ μοναστηρίου τοῦ Σολότζη, καὶ κατεγράφη μετὰ τῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σμόλεν. Ἀλλὰ φθάσας ἤδη εἰς βαθύτατον γῆρας ἐτελεύτησε καὶ ὁ αἰοδιμος οὗτος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σολότζη τῇ 15 Ἰουνίου 1730, ἄγων τὸ 78 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

—Περὶ γραμματικῆς μεθόδου, συντεθείσης τε καὶ διαιρεθείσης εἰς τρεῖς βιβλούς κατ' ἐρωταποκρίσιν.

—Ἐκτεταμένη ἑλληνικὴ γραμματικὴ. (Συντέθη τῷ 1703 ἐν τῇ ἔξορίᾳ).

—Δατικὴ γραμματικὴ. (ἐκ τοῦ προλόγου δηλοῦται, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Δαι-

χοῦδαι προὔτιθεντο νὰ συγγράψωσι τὴν γραμματικὴν ταύτην εἰς 4 γλώσσας, τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, σλαβωνικὴν, καὶ γεωργιακὴν. Εἰς τὸ ἐν Μόσχῃ δῆμῳ χειρόγραφον φέροντα: μόνον δύο κείμενα, τὸ ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν).

— Περὶ ποιητικῆς, εἴτε μετρικῆς τέχνης.

— Τὸ τῆς βασιλικῆς εὐγλωττίας παλάτιον, ἦτε γυμνάσια, θεωραὶ τε καὶ ῥητορικὰ μαλετήματα, ἐξήγησις τε τηλαυγαστάτη ἀπάσης τῆς ῥητορικῆς δυνάμειος, ἦτοι περὶ ῥητορικῆς θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης βιβλία Δ'.

— Ῥητορικὴ Σωφρονίου Λειχοῦδου. (μετάφρασις Κοσμῆ Μοναχοῦ τῷ 1678 ἔτει).

— Liber secundus rhetorices de elocutione. (πόνημα καὶ τοῦ Σωφρονίου Λειχοῦδου λατινιστῆ καὶ ἀπλοελληνιστῆ).

— Σωφρονίου ἱερομονάχου Λειχοῦδου ἔκθεσις φωταυγαστάτη ἀπάσης τῆς λογικῆς πραγματείας.

— In tres libros de anima juxta principia Peripateticorum et doctoris Angelici doctrinam Joannikii Sacromonachi Lichudi expositio. (ἔγγραφε ἐν Βενετίᾳ τῷ 1689).

— In octo libros Physicorum seu de naturali auscultatione expositio Joannikii Sacromonachi Lichudæ et amicorum. (ἔγραψε καὶ τὴν φυσικὴν ὁ Ἰωαννίκιος Ἐνετίῃσι 1689).

— Ἄκος ἀντιπατόμενον τοῖς ἰοδόλοις δήγμασι τοῦ ὄφρου πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τῶν μὴ ὀρθοφρονούντων ἐν τῇ ἐκτελεσει τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας.

— Διάλογοι Ἑλληνοῦ διδασκάλου μετὰ τινος Ἰησοῦτου.

— Πνευματικὸν ἐγχειρίδιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἀντιλογίας καὶ ἐπιμονῆς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει 1690.

— Ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ἦτοι ἀπάντησις εἰς τὸ μανιῶδες ὕλαγμα (1689).

— Ἀποφάνερωσις καὶ ἔλεγχος τῶν αἰρέσεων τοῦ Λουθήρου καὶ Καλδίνου.

— Ἐλεγχος κατὰ τῶν μάντειων τῆς ἑλληνικῆς ἀγίας γραφῆς τῶν Ὁ ἑρμηνευτῶν.

— Κατασκευὴ καὶ στερεότης τῶν δογμάτων τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. (συνεγγραφή ὑπὸ Σωφρονίου).

— Περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.

— Περὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἁγίων.

— Λόγος Ἰωαννικίου πρὸς τὸν πατριάρχην μετὰ τὴν ἐκ Βενετίας ἐπιστροφὴν (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, ἐπιτάφιος εἰς τὴν βασιλισσαν Ναταλίαν Κυριλόβναν (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν μακαρίαν μνήμης βασιλέα Ἰωάννην Ἀλεξίεβιτς (1694).

— Τοῦ αὐτοῦ, θρίαμβος τοῦ βασιλέως Πέτρου Ἀλεξιάδου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς Ὀλλανδίας (1698).

— Διδασκαλίαι τῇ πέμπτῃ Κυριακῇ τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς περὶ προσδιορισμοῦ (1704).

— Σωφρονίου, λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ βασιλέως Πέτρου Ἀλεξίεβιτς.

— Λόγος περί τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, γραφείς ὑπὸ τῶν Λειχουδῶν τῷ 1708 ἐν Νοβογροδίᾳ.

— Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν ἅγιον Βαρλαάμ τὸν Χουτίνσκην.

— Πρῶτος τόμος τοῦ Β' βιβλίου τῆς ἱερᾶς σχολαστικῆς Θεολογίας.

— Βίος τοῦ ἁγίου Βαρλαάμ τοῦ Χουτίνσκην.

— Arantihisma philosophicum per quæstiones ac resolutiones Sophronii Lichudæ

— Κολλύριον ἀπὸ τοῦ δαινοῦ πάθους τῆς Καπιτονικῆς ὀφθαλμίας, σύγγραμμα Σωφρονίου.

— Σλαβωνικὴ μετάφρασις τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Πρὸς τοῦτους οἱ ἀδάματοι αὐτάδελφοι μετάφρασαν πολλὰ βιβλία ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν σλαβωνικὴν, ἐπιταγῇ Πέτρου τοῦ Μεγάλου διώρθωσαν τὴν σλαβωνικὴν μετάφρασιν Συμῶν τοῦ Θεσσαλονίκης, τὰ στιχρᾶ καὶ τὸν κανόνα τῆς ἁγίας Σοφίας. Εἰς τὸν Σωφρόνιον ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς διορθώσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς. Σύνθεσις προσίτι τῶν Λειχουδῶν ἦτο καὶ ἅπαντα τὰ ἐκδοθέντα συμβουλευτικὰ καὶ προτρεπτικὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ, ἐπὶ τῆς φιλοκειίας περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Βύχαριστίας (1).

Φραγκίσκος Σκουφός (2).

Ἐγεννήθη ἐν Κιῦδωνι τῆς Κρήτης, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ. Τῷ 1669 ἐχημάτισε καθηγητὴς τοῦ ἐν Βενετία Ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ τῷ 1681 ἐξέδοτο τὴν Ῥητορικὴν του, ἧτις πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος εἰς πάντας.

Ἴνα καταδειχθῇ μετὰ τῆς Ῥητορικῆς δεινότητος ὁ ὑπὲρ τῆς πατριδος ἔρος τοῦ ἀνδρὸς παρεντιθέμεθα τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἄνω συγγράμματός του (σελ 371—75).

« Μὴ τὸ σχῆμα τῆς δεξιῶς θέλω παρακαλέσει τὸν ἐλευθερωτὴν τοῦ κόσμου Χριστὸν, νὰ ἐλευθερώσῃ μίαν φορὰν τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀπὸ τῆν δουλείαν τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ὄτομανικοῦ Βριάρεως. Φθάει, κριτὰ δικαιοῦτατε, φθάει! Ἔως πότε οἱ τρισάθλιοι Ἕλληνες ἔχουσι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, καὶ μὲ ὑπερήφανον πόδα νὰ τοὺς πατῆσιν ἐν λαιμῶν ὁ βάρβαρος Θράκης; Ἔως πότε γένος τόσο ἐνδοξον καὶ εὐγενικὸν ἔχει νὰ προσκυνᾷ ἐπάνω εἰς βασιλικὸν θρόνον ἓνα ἄθεον τουλουπάνι, καὶ ἡ χώρας ἐκείναις εἰς τὰς ὁποίαις ἀνατέλλει ὁ ὀρατὸς ἥλιος, καὶ εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν ἀνέτειλας καὶ ἐσὺ ὁ ἀόρατος, ἀπὸ ἡμῶν φεγγάρι νὰ βασιλεύωνται; Ἄ, ἐνθυμήσου, σὲ παρακαλῶ, πῶς εἶσαι ὄχι μόνον Κριτής, ἀλλὰ καὶ πα-

(1) Δ. Αασάρεως, ἱστορικὴ ἔποψις περὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἦτις περὶ τῶν Λειχουδῶν Ἰωαννικίου καὶ Σωφρονίου. (Φιλολ. Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως τῆς Ζ', τόμος Β', σελ. 24).

(2) Θεόφιλος Σκουφός, ἐφημέριος, πατρυνὸς ἀδελφὸς τοῦ Φραγκίσκου, εἰδάξεν ἐν ἔτει 1683 εἰς τὸ ἐν Βενετία Ἑλληνικὸν σχολεῖον. (Veludo, Colonia Greca in Venezia).

τῆρ, καὶ πῶς παιδεύεις ἀπὸ τὸν θανατόνεις τὰ τέκνα σου· ὅθεν ἀνίσως καὶ ἡ ἀμαρτία τῶν Ἑλλήνων ἐπαρακίνησαν τὴν δικαίαν ὀργὴν σου, ἀνίσως καὶ εἰς τὴν κάμνον τῆς ἰδίας των ἀνομίας σου ἐχάλκευσαν τὰ ἀστροκαίκια, διὰ νὰ τοὺς ἀφανίσῃς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς οἰκουμένης, ἐσὺ ὅπου εἶσαι ὁλος εὐσπλαγχνία, συγχώρησαι καὶ σβῦσαι ἐκεῖνα εἰς τὸ πύλαγος τῆς ἀπείρου σου ἐλεημοσύνης. Ἐνθυμήσου, θεάνθρωπε Ἰησοῦ, πῶς τὸ ἑλληνικὸν γένος ἐστάθη τὸ πρῶτον, ὅπου ἄνοιξε ταῖς ἀγκάλας, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ θεῖόν σου Εὐαγγέλιον· τὸ πρῶτον ὅπου ἔβριξε χαμαὶ τὰ εἰδῶλα, καὶ κρεμάμενον εἰς ἓνα ξύλον σὲ ἐπροσκύνει, ὡς Θεόν· τὸ πρῶτον, ὅπου ἀντιστάθη τῶν τυράννων, ὅπου μὲ τόσα καὶ τόσα βέβαια ἐγύρευαν νὰ ξεβριζώσουν ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν πίστιν, καὶ ἀπὸ ταῖς καρδίαις τῶν χριστιανῶν τὸ θεῖόν σου ὄνομα· μὲ τοὺς ἰδρωτάς τῶν Ἑλλήνων ὑψέαν, Χριστέ μου, εἰς ἄλην τὴν οἰκουμένην ἢ ἐκκλησία σου· οἱ Ἕλληνες τὴν ἐπλοῦτησαν μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας, τοῦτοι καὶ μὲ τὴν γλώσσαν, καὶ μὲ τὸν κέλαμον, μὲ τὴν εἰδίαν ζωὴν τὴν διαφέντευσαν, τρέχοντες καὶ ἀπειρον μεγαλοψυχίαν καὶ εἰς ταῖς φυλακάς, καὶ εἰς ταῖς μαστίγαις, καὶ εἰς τοὺς τροχούς, καὶ εἰς ταῖς ἐξορίας, καὶ εἰς ταῖς φλόγαις καὶ εἰς ταῖς πύσσαις, μόνον εἰς νὰ σβύσουν τὴν πλάνην, διὰ νὰ ξεπλώσουν τὴν Πίστιν, διὰ νὰ σὲ κηρύξουν θεάνθρωπον, καὶ διὰ νὰ λάμψῃ ὅπου λάμπει ὁ ἥλιος, τοῦ σταυροῦ ἡ δόξα, καὶ τὸ μυστήριον· ὅθεν, ὡς εὐσπλαγχνος, μὲ τὴν θεϊκὴν σου παντοδυναμίαν κάμε νὰ φύγουν τὸν ζυγὸν τέτοιας βαρβαρικῆς αἰχμαλωσίας· ὡς φιλόδοξος, καὶ πλουσιοπάρχοχος ἀναπαδότης, ἀνοίγοντας τοὺς θησαυροὺς τῶν θεῶν σου χαρίτων, ἔψωσαι πάλιν εἰς τὴν προτέραν δόξαν τὸ γένος καὶ ἀπὸ τὴν κοπρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν κάθεται, ὄσος τοῦ τὸ σκίπτρον καὶ τὸ βασίλειον. Ναί, σὲ παρακαλῶ, μὰ τὸ Καίρει ἐκεῖνο, ὅπου ἔφερε τὴν χαρὰν εἰς τὸν κόσμον· μὰ τὴν θείαν σου ἐκείνην ἐνοσάρκωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὄντας Θεὸς ἐγένηκες ἄνθρωπος διὰ νὰ φανῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους φιλόανθρωπος· μὰ τὸ βάπτισμα, ὅπου μᾶς ἔπλυσε ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν· μὰ τὸν σταυρὸν, ὅπου μᾶς ἄνοιξε τὸν παράδεισον· μὰ τὸν θάνατον, ὅπου μᾶς ἔδωκε τὴν ζωὴν· καὶ μὰ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην ἔγερσιν, ὅπου μᾶς ἀνέβασε εἰς τὰ οὐράνια. Καὶ ἀνίσως καὶ ἡ φωναὶς τοῦταις δὲν σὲ παρακινῶσιν εἰς σπλάγγνον, ἕς σὲ παρακινήσουσιν τὰ δάκρυα, ὅπου μοῦ τρέχουν ἀπὸ τὰ ὄμματα, καὶ ἐὰν δὲν φθάνουν καὶ ταῦτα, ἡ φωναὶς, ἡ παρακάλειαις τῶν ἀγίων σου, ὅπου ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισεθλικῆς Ἑλλάδος φωνάζουσι. Φωνάζει ἀπὸ τὴν Κρήτην ὁ Ἀνδρίας, καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς Ἀγαρηνοὺς λύκους ἀπ' ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐποίησαν τῆς χριστιανώμου σου ποιμνῆς τὰ πρόβατα· φωνάζει ἀπὸ τὴν Πόλιν ἓνας Χρυσότομος, καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ μὴν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Γιού ἐκείνη ἡ χώρα, ὅπου μίαν φορὰν ἀμφερόθη τῆς Μητρὸς καὶ Παρθένου· φωνάζει ἡ Αἰκατερίνα, καὶ δείχνοντά σου τὸν τροχόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμαρτύρησε, σὲ παρακαλεῖ ὁ τροχὸς πάλιν νὰ γυρίσῃ τῆς τύχης διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· φωνάζουσι οἱ Ἰγνατίοι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, οἱ Παύλου καὶ ἀπὸ τὴν Σμύρνην, οἱ Διονύσιοι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, οἱ Σπυριδωνεὶς ἀπὸ τὴν Κύπρον, καὶ δείχνοντάς σου τοὺς λείοντας ὅπου τοὺς ἐξέσχισαν, ταῖς φλόγαις ὅπου τοὺς ἔκαυσαν, τὰ σίδερα ὅπου τοὺς ἐθήρισαν, ἐλπίζουσι ἀπὸ τὴν

ἔκραν σου εὐσπλαγγινὰν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος τῆν ἀπολύτρωσιν». — Ἐκτὸς τῆς Ῥητορικῆς ἔγραψεν ὁ Σκοῦφος λόγον πανηγυρικὸν εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ προδρόμου ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Ἰωάννου Μπαλαούρη Ἰωαννίτου καὶ τυπωθέντα Ἐνετίῃσι 1670.

Ἀναστάσιος Κομνηνός.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ὁμωνύμου οἴκου. Τὸν ἀσκητικὸν βίον προελόμενος ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα καὶ τὸ μοναχικὸν ὑποδὶς τριβῶνιον ἐξελέχθη μετ' οὐ πολὺ ἡγούμενος. Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἐν Ἀλῆ τῆς Σαζωνίας ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ περιφανοῦς Γουεϊνζίου. Τῷ 1649 φυγὼν ἐξ Ἀλῆς ἦλθεν εἰς Ἐλμστάδην, Βρουσβίκην, Γυλφέρβυτον καὶ ἄλλας τῆς Γερμανίας μεγαλοπόλεις.

Τὴν παιδείαν τοῦ Ἀναστασίου ἐπαξίως ἐγκωμιάζει Ἐρρίκος ὁ Ἰάριος λέγων « *Erat ille vir doctus ac gravis, linguae etiam anti- quae, quam pauci Graecorium hodie tenent, peritus* » (1).

Ἰωάσαφ Λογοθέτης (2).

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐμόνασεν εἰς Ἀθῶνα. Περιῆλθε τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Γερμανίαν (1665 — 66), καὶ ἐν Νυρεμβέργῃ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Χριστοφóρου Ἀρνόλδου, ὅστις ἐγκωμιάζων τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς λέγει « *Vir formâ conspicuus, ingenio clarus, nobilis vultu, ac placidus ingenio, aetate florens, nec major annis quadragiata; singularis eloquentiae, nitidae litteraturae, ad proferendas S. Scripturae pericopas paratissimus, facilis, humanus, astutus et occultus et; omnia haec cum mensurâ; imò (quod in homine Graeco mire- ris) sine jactantiâ* ».

Μετὰ τοῦ Ἀρνόλδου καὶ ἄλλων Γερμανῶν θεολόγων ὁ Ἰωάσαφ συνεζήτησε διάφορα ζητήματα καὶ ἰδίως περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐυχαριστίας, συγγράψας καὶ πόνημα περὶ τούτου (3).

Δανιὴλ Καστρίσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πάτμῳ, καὶ χειροτονηθεὶς τὸ κατ' ἀρχὰς ἱερεὺς ἐν Θεσ-

(1) *Philippi Cyprii Chronicon, ed. H. Hilarii, 1687.*

(2) « *Appelari si Logothetam hic Ioasaphus dixit, ob majores suos a Christianis imperatoribus hac velut Augustae Domus dignitate atque officio praeceteris in aulâ Constantinopolitana olim donatos* ».

(3) Ἀυτὰ, Appendix.

σαλονίκη απέκτησε τρεῖς υἱούς· μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρεσβυτέρας ἦλθεν εἰς Πάτμον καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγον χρόνον μονάσας, μετέβη εἰς τὴν κατ' Ἄθωνα μονὴν τῶν Ἰβήρων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν λόγῳ μονὴ ὑπέπεσεν εἰς χρέος ἀφόρητον, ὀφειλόμενον πρὸ πάντων εἰς ἀλλοπίστους καταπιέζοντας τοὺς δυστυχεῖς μοναχοὺς, ἡ κοινότης ἀπεφάσισεν ἵνα τὸν στείλῃ εἰς τὴν Δύσιν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐφοδιάσεν αὐτὸν μετ' ἐγκυκλίων γραμμάτων, ἐν οἷς σὺν τοῖς ἄλλοις ἐλέγοντο καὶ ταῦτα. « Ἐπὶ τοιαύτης βίας ἀναγκαζόμενοι εἰς πόλεις οὕτω πόρρω » καθιδρυμένας οὐκ ὠκνήταμεν ἀποστεῖλαι τὸν πανοσιώτατον ἐν » ἱερομονάχῳ κύριον Δανιὴλ τὸν Καστρίσιον, τὸν ἡμέτερον συνά- » δελφον καὶ συλλειτουργόν, ὅπως προσελθὼν τοῖς αὐτόθι προϋχοῦσι » λάβῃ παρ' ἐκάστου ὅσον ἔλεον ἢ αὐτοῦ ἀγαθότης προσιρῆσεται· » προσπίπτομεν δὲ καὶ δι' αὐτοῦ δεόμενοι τῆς παρ' ὑμῶν ἐπικουρίας, » καὶ παρακαλοῦντες ὅπως νεύσητε καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μεταδώτε » τῶν ἐνόνητων ἕκαστος ὅ,τι βούλεται, ὁ μὲν βασιλεὺς βρασιλοπρεπῶς, » ὁ δὲ ἡγεμὴν μεγαλοπρεπῶς, ὁ δὲ ποιμὴν καὶ πρόεδρος φιλανθρωπῶς » μὴδ' ἀπολειπέσθωσαν οἱ λοιποὶ, ἀλλ' ὁ πολλὰ κεκτημένος μερίδα τῶ » Θεῷ παρεχέτω, ὁ δὲ ὀλίγα καὶ οὗτος ἀπονειμάτω τὸ δυνατόν . . . »

Ἐπισκεφθεὶς ὁ Καστρίσιος τὴν μεγάλην Βρεττανίαν τῷ 1670, καὶ λαβὼν συστατικὰ γράμματα παρὰ τοῦ βασιλέως ἦλθεν εἰς Γερμανίαν, ἐνθα ἐαχέτισθη μετὰ διαφόρων σοφῶν, καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Λειψίᾳ καθηγητοῦ Ἰωάννου Ὀλαζίου, καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ἀρνόλδου. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λέγει τὸν Καστρίσιον *hieromonachum doctissimum*, ὁ δὲ Ἀρνόλδος· « *doctissimus hieromonachus Daniel ex insula Patmo in urbem nostram ex Hungaria adventans, cum quo circa ipsum Pascha, autoritate ac jussu inclyti Senatus nostri, per dies quatuordecim haud infrequens mihi consuetudo intercessit. Vir erat mediæ aetatis, insignis formæ juxta ac probitatis, et eruditio- nis prorsus stupendæ.* » Χριστιανὸς δὲ ὁ Κλιφτάιν λέγει, ὅτι ὁ Δανιὴλ ἐγίνωσκεν ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς, τὴν τουρκικὴν, ἰταλικὴν, ἰσπανικὴν, καὶ τὴν λατινικὴν (1).

Ἰωάννης Καρυοφύλλης.

Ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων, καὶ ἐγένετο ὁ προκριτότερος τῶν μαθητῶν Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλέως, παρ' οὗ καὶ ἀρκοῦντως ἐπατίσθη

(1) Appendix in Phil. Cyprii Chronicon.

τὸν ἰὸν τῆς λουθηροκαλθινικῆς αἵρέσεως. Ἐγραψε, προτροπῆ, ὡς ἴδιος λέγει, τοῦ διδασκάλου του, βιβλιάριον τι κατὰ τῆς λέξεως Μετουσιώσεως, πράγματι ὁμοῦ κατὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τοῦτο χειρόγραφον περιαιγόμενος ἐπεδείκνυεν εἰς πολλοὺς, μέχρις οὗ ὁ τότε πατριάρχῃ των Παρθένιος Β' προσκαλέσας ἤλεγξεν αὐτὸν, ἀπειλήσας ὅτι ἤθελεν ἀποκηρύξει τῆς ἐκκλησίας ὡς αἰρετικόν' μεσιτεῖα ὁμοῦ τοῦ πενθεροῦ του, οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀνδρὸς τιμίου καὶ εὐλαβοῦς, ἐσώθη τοῦ ἀναθέματος· τῷ δὲ 1645 ἀναθεματίσας τὸ συγγραμμάτιον καὶ τὴν αἵρεσιν ἔλαβε τὴν συγχώρησιν, καὶ διωρίσθη σχολάρχης τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς εἰς διαδοχὴν τοῦ Κορυθαλλέως· ἐδίδαξε μετὰ φήμης ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη (1646—64) τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῷ ὀφικίῳ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Φωραθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὡς καλθινίζων ἐδιώκετο πανταχόθεν· καὶ τῷ 1691 σύνοδος συγκροτηθεῖσα ὑπὸ Καλλινίκου τοῦ Ἀκρηνᾶος προσέκαλεσεν εἰς ἀπολογίαὺν τὸν Καρυοφύλλον, ὅστις παραστὰς ὡμολόγησεν ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα καὶ δοξαζόμενα ἀντέκειντο εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπογράφας ἅμα καὶ ἐν τῇ περὶ τούτου συνταχθείσῃ συνοδικῇ πράξει· καὶ τῇ ἐπαύριον, Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας οὔσης, ἔσχισεν ὁ πατριάρχης ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰ τετράδια αὐτοῦ, καὶ ἀναθέματι καθυπέβαλε τοὺς ἀντιγράφοντας, εἰ μὴ παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸ πῦρ.

Ἀπεβίωσεν ὁ Καρυοφύλλης περὶ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος. Ὁ πατριάρχης Δοσίθεος ἔγραψε κατὰ τούτου ὀλόκληρον πονημάτιον ἐλέγχον τὰς κακοδοξίας του, προσθεὶς καὶ τινα περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τινων ἀποριῶν καὶ λύσεων, ἢ περὶ ἐξετάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεων ἀναγκαίων τινῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Ἰωάννου Καρυοφύλλου μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας· κατ' αἴτησιν τοῦ παναγιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ἐτυπώθη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Συναγόβου, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ α᾿χ'ιζ'.

Ἐκτὸς τούτου συνέγραψεν ὁ Καρυοφύλλης καὶ μαρτύρια τῶν ἐξῆς νεομαρτύρων.

— Ἰορδάνου μαρτυρήσαντος τὴν 2 Φεβρουαρίου 1650.

— Ἰωάννου τοῦ βράπτου μαρτυρήσαντος τὴν 20 δεκεμβρίου 1652.

— Συμεῶν τοῦ Τραπεζουντίου μαρτυρήσαντος τὴν 14 Αὐγούστου 1653.

— Ἰωάννου τοῦ Βλάχου μαρτυρήσαντος τὴν 12 Μαΐου 1662.

— Ἀθανασίου μαρτυρήσαντος τὴν 24 Ἰουλίου 1670.

— Νικολάου τοῦ Καρπνησιώτου μαρτυρήσαντος τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1672.

— Γαβριὴλ μαρτυρήσαντος τὴν 2 Φεβρουαρίου 1676.

— Κυπριανοῦ μαρτυρήσαντος τὴν 5 Ἰουλίου 1679.

— Σταματίου μαρτυρήσαντος τὴν 10 Αὐγούστου 1680.

— Δεμασκηνοῦ μαρτυρήσαντος τὴν 13 Νοεμβρίου 1681.

— Παύλου τοῦ Ρώσσου μαρτυρήσαντος τὴν 3 Ἀπριλίου 1683.

Πρὸς τούτοις ἔγραψε καὶ Ἐφημερίδας (*).

Σκηπίων Γονέμης.

Ἐγεννήθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1605 ἐξ εὐγενῶν Κυπρίων, μετὰ τῆς ἔλθουσιν τῆς νήτου ἐκεῖ προσφυγόντων (*). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν ἔμπορον μετερχόμενος ἔστειλεν εἰς Πατάβιον τὸν Σκηπίωνα, ὅστις ἐκπαίδευθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἀμφοτέρων τῶν δικαίων, καὶ εἰκοσιτετραέτης ἤδη (1629) (**), διορίσθη καθηγητὴς τοῦ αἰσχυκοῦ Δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ καθιδρύματι, καὶ ἐνυμφεῖσθαι τὴν θυγατέρα τοῦ συνέδρου καὶ συμπατριώτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Συγκλητικῆς (*).

Ἐν ἔτει 1644 (**), προσεβιάσθη εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Τμημαριωτικοῦ Δικαίου (ad sedem feudis), καὶ τῷ 1664 ἡ Δημοκρατία, ἐκτιμῶσα τὴν νομομάθειαν τοῦ Γονέμη ὠνόμασεν αὐτὸν σύμβουλον ἐπὶ τῶν τμημαριωτικῶν ὑποθέσεων (Consulatore nelle cose feudali), χορηγήσασα αὐτῷ μισθοδοσίαν, καὶ ἐνομάσασα ἱππότην τοῦ ἁγίου Μάρκου.

Ἀπεβίωσεν ἐν Παταβίῳ τὴν 24 Νοεμβρίου 1700, βιώσας ἔτη ἑνενήκοντα ἕξ.

Κομηνῶς ὁ Παπαδόπολλος ἔπαινῶν τὸν περιφανῆ Κύπριον οὕτως
 « Re ipsa vir fuit Gonemius, cui nulla prudentiæ ac felicitatis pars deficit, et quidem ipsi non alii adscribenda; nam magnæ profecto sapientiæ doctor, jurisprudentia, eruditione, et elegantia maximus visus est semper; cum non omnium maxime in Gymnasium laboriosus insidaverit publicæ utilitati, omnium quotquot vixerunt hætenus optime de Gymnasio meritis habitus, » προσεπιλέγει, ὅτι οὐδὲν μνημεῖον τῆς μαθήσεως αὐτοῦ τοῖς μεταγενεστοῖς ἔγκατέλειπεν. Ἄλλ' ὁ Κικόνιος ἀναιρῶν ταῦτα λέγει, ὅτι σῶζεται τοῦ Γονέμη ὡδὴ ἐπιγραφομένη il Sole, καὶ ἀσμάτιον ὅπερ δεκαεξί-

(*) Βλέπε περὶ πάντων Νέων Μαρτυρολόγιον.

(**) Ἰωάννης Γονέμης ἀκμάζων ἐν ἔτει 1617 ἀπέπεψεν ὡς μεθφορῶν ὄπλαρχηγός τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάρκος ἀποτελῶν τῷ 1608 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἑνετῶν πολιτῶν (degli Cittadini Venetiani) ἀπέθανε πολέμῳ μετὰ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἁγίου Μάρκου.

(*) Κατὰ Φατσιολάτην 1630, καὶ κατὰ Κικόνιον 1629—30.

(**) Ἐκ ταύτης ἐγεννήθη τῷ Σκηπίωνι θυγάτηρ Πολυζένη ὀνομασθεῖσα, καὶ νυμφευθεῖσα μετὰ τοῦ Κυπρίου κήμητος Δασ.λ.α.

(***) Κατὰ Παπαδόπουλον 1635.

της συνέθετο, Sonetto in occasione del dottorato del molto illustre et excellent. Sign. Francesco Morales (').

Σεβαστὸς Κυμηνίτης.

Ἐπονομαζόμενος οὕτως, ὡς ἐκ Κυμηῶν (νῦν Χότζης) τῆς Τραπεζοῦντος Ἑλλαν τὸ γένος, ἐγεννήθη περὶ τὰ 1630 καὶ ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, εἶτα δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰταλίᾳ τελειότερον κατηρτίσθη. Ἐξηγημάτισε σχολάρχης τῆς ἐν τῇ βασιλευσῆ σχολῆς τοῦ γένους διαδεχθεὶς Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον· περὶ τὸ 1689 προσκληθεὶς εἰς Βουκουρέστιον ἐσχολάρχησε τῆς ἐκεῖ Ἀκαδημίας ἢ προσεδόμενος, ὡς λέγει Κωνσταντῖος, ἀναμφισβόλος
 » τὰ παρὰ τῆς αὐθεντικῆς μεγαλοδωρίας πλείονα διδάκτρα, ἢ τὰ ἐν
 » Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ τῆς ἐξ Μαρμαρῶν ἐκκλησίας ἐμβατικίου
 » γλίσχηρ κατ' ἔτος διακόσια γρόσια. Ἄλλ' οὐκ ἀπάνατο διὰ πολλοῦ
 » τῶν αὐθεντικῶν συντάξεων ὁ κατὰ πᾶσαν λόγου ἰδέαν τῆς τε θύ-
 » ραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶ; πεπαιδευμένος πρεσβύτης, τὸν βίον
 » μεταλλάξας ἐκεῖσε τῷ 1702 ἔτει κατὰ Σεπτέμβριον, πρὸς δὲ ἐπι-
 » τύμβιον δι' ἰάμβων ὑπὸ Ἰωάννου Κομνηνοῦ πεποιήται.

Ἐνθάδε κείμενος πρεσβύτου σοφοῦ δέμας
 Κλησιν Σεβαστοῦ καὶ γένος Κυμηνίτου,
 Πατρὸς Τραπεζοῦς ἕπερ ἦν κλεινὴ πόλις.
 Ἄλλ' ὦ μαθητῶν πληθὺς, ὡς ἐγνωμόνως
 οἷς αὐτὸς ἐξίδωκε παιδείας λόγους,
 Διδασκάλω σπείσατε δάκρυ κειμένω.
 Σβέσθη σοφῶν γὰρ λύχνος ἐκ μέσου μετώ.
 Καὶ Χριστὸν αἰτήσασθε τῶν πόνων γέρας
 Αὐτῷ παρασχέιν τὴν ἄνω κτερουχίαν.

Ἐν ἔτει 1702, Σεπτεμβρίου 6, ἡμέ: ς Κυριακῇ (²) ».

Συγγράμματα.

—Ἐορτολόγιον, ἐν ᾧ περὶ τινων ζητημάτων προλαμβανομένων· περὶ ἀκριβοῦς χρονολογίας· περὶ πασῶν τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς αὐτῶν θεωρίας κλπ. Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγώδου· ἀψά. μηνὶ Ἰουνίῳ.

—Δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγιωτάτης ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλη-

(¹) Papadopoli, Histor. Gymnas. Patavini σελ. 275—6—Facciolati, Fasti, Patavini, tom. II σελ. 168 ἔ 182—Cicogna iscrizioni Veneziani, tom. III σελ. 225.

(²) Τὸ ἐπιτύμβιον ὑπάρχον ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα ἐν Βλαχίᾳ ἐδημοσιεύθη, ὅς ἔχει, ὑπὸ Τριανταφυλλίδου ἐν Ποντικοῖς, καὶ ὑπὸ Κωνσταντίου· ἐν ὑπομνήματι περὶ τῆς πατριαρχικῆς Σχολῆς· ἐν στίχῳ 7 ἀντι μετῶν εὑρηται παρὰ Κωνσταντῶν μίγας.

σίας κλπ. Ἐν Βυκουρεσίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας, ἔτι ἀπὸ θεογονίας φήγ' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον· παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχου τῷ ἐξ Ἰβηρίας 4^{ου} μικρὸν σελ. 400. Ἐν τῷ αἰετῷ ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ἐπιστοῦ.

Τῆς ἐκδόσεως ταύτης τὰ κλειῶ ἀντίτυπα φέρουσι τὴν πρὸς Δοσιθεὸν προσφώνησιν τοῦ ἐκδότου Καστριώτου, ἕνα ὅμως ἕτερον τοῦ αὐτοῦ ἀφίερσιν εἰς Πέτρον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας. Περὶ τὸ τέλος, ἐν τμήματι τρίτῳ, ὑπάρχει Ἀπάντησις, πιθανῶς Δοσιθείου, πρὸς τὴν βιβλίον τυπωθὲν μὲν ἐν Παταβίῳ τῷ 1628 ὑπὸ Λατίνων κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μεταφρασθὲν δ' εἰς ἑλληνιστὶ ὑπὸ Ἰωάννου Ἰατροῦ πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναιρουόντος.

Ἐγραψεν ὁ Τραπεζοῦντιος, καθ' Ἑλλάδιον—Περὶ τῆς ἀμώμου σύλληψεως τῆς Παρθένου, καὶ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Καὶ κατὰ Ζαβίραν—Ἀναίρεσιν τοῦ καλενδαρίου—Σχόλια εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Δόσκωλον, καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν ἐν 1699 ἔκδοσιν τῆς ὁμολογίας Πέτρου Μογίλα εὐρίσκονται ἕξ ἐπιγράμματα τοῦ Σιδικστοῦ εἰς Κωνσταντινὸν Βεσαράβαν, εἰς τὴν βίβλον, καὶ ὡς ἀπὸ τῆς βίβλου. Εἰς δὲ τὴν συνημμένην τῇ ὁμολογίᾳ Εἰσαγωγικὴν Ἐκθεσὶν Βησσαρίωνος Μακροῦ, ἕτερον ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ Κυμηνητοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα.

Νικόλαος Καλλιμάχης.

Ἐγεννήθη τῷ 1645 ἐν Κρήτῃ δεκατῆς ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ μετὰ δεκαετῆ φοίτησιν εἰς τὰ ἐκεῖ φροντιστήρια ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Τῷ 1666 προσεκλήθη εἰς Βενετίαν ἵνα διδάξῃ εἰς τὸ συστηθὲν Φλαγγιανὸν ἐλληνομουσεῖον, τοῦ ὁποίου καὶ ἔφορος ἐχηρήματις, διδάξας τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν. Τῷ 1678⁽¹⁾, διωρίσθη ἑκτακτος, καὶ τῷ 1681 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου· τῷ 1687 ἔλαβε καὶ τὴν ἔδραν τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς γενικῆς φιλολογίας παρὰ τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ, διατηρήσας αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῇ 8 Μαΐου 1707⁽²⁾.

Ὁ Καλλιμάχης ἐπηνέθη ὑπὸ πολλῶν ὁμοειδῶν καὶ ἀλλογενῶν ὡς «ἐξαισιος ἐν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ μάλιστα τῇ θεολογίᾳ⁽³⁾».

Ἐγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ζῶν ἐξέδωκε,

—Orationes. Patavii, 1687.

Μετὰ θάνατον δὲ,

—Nicolai Callimachii, de Ludis scenicis mimorum et pantomimorum,

(¹) Ὁ Παπαδόπουλος (Gymn. Patav.) γράφει 1677.

(²) Ὁ Φαβρίκιος (Bibliotheca Græca) γράφει 1702.

(³) Προκόπιος Μοσχολίτης.

quod ex tenebris erutum recensuit, ac præparatione auctum Petro Garzonio Senatori amplissima divavit Antonius Maderò, Venet. D. M. Bibliothecæ curator. Patavii. 1743. Ὁ ἐκδοὺς ἀνεψιὸς τοῦ Μεδάρου ὁ Κρήσιος προέταξεν εἰκόνα τοῦ θεοῦ τοῦ φέρουσαν περιγραφὴν « Nicolaus Cal-nachius Cretensis in Patavino Lyceo lector », καὶ τετρασελίδων λατινιστὴ προσφώνημα εἰς τὸν γερούσιαστὴν Γαρζόνην, καὶ προλεγόμενα τῇ αὐτῇ δικ-λίκτωρ ἐκ σελίδων 24. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Καλλιᾶκη λέγει ὁ Beu-chof « fait connaitre le théâtre Grec et romain mieux qu'on ne l'avait » connu jusque-là, est curieux et merite d'être lu ». Ἀνετυκώθη ὑπὸ Σαλεγγρίου (Novus Thesaurus Antiqu. tom. II, σελ. 699 καὶ ἑπ.).

Ὁ Ἰωάννης Πολέσιος ἐξέδωκεν ἐν Thesaurus utriusque Antiquitatum καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Καλλιᾶκη.

—De gladiatoribus. (tom. III, σελ. 333).

—De suppliciis veterum servorum (tom. IV. σελ. 473).

—De Osiride (αὐτόθι σελ. 395).

—De sacris Eleusiniis et eorum mysteriis (σελ. 347).

—De ludis scenicis (tom. V. σελ. 464. διάφορον τοῦ προταχθέντος).

—De circensibus ludis (αὐτόθι σελ. 473) (').

Δοσίθεος Νοταράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀρχαῳίῃ τῆς Κορινθίας τὴν 31 Μαΐου 1641 ἐκ τοῦ περιφανοῦς τῶν Νοταράδων οἴκου, ἐπίσημον ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς χρονικοῖς κατέχοντας θέσει, καὶ μετὰ τὴν ἀλωσιν διὰ δύο ἀγίων, δύο πατριαρχῶν καὶ ἄλλων ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τοῖς πολιτικοῖς δια-πρεψάντων καταλαμπύρναντος τὸ ἑλληνικόν. Χειροτονηθεὶς ἱεροδιά-κονος παρὰ τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1657, καὶ προσουκειωθεὶς τῷ τότε ἔκεισε δια-τρέβοντι πατριάρχει Ἱεροσολύμων Παΐσιῳ, περιῆλθε μετ' αὐτοῦ τὸν Εὐξείνου καὶ τὰ Παραδουναβία. Ἀποθανόντος τοῦ Παΐσιου κατὰ Δεκέμ-βριον 1660, ὁ Δοσίθεος ἐπανεστρεψεν εἰς τὴν βασιλεύουσάν τῷ δὲ 1661, χειροτονηθέντος Νεκταρίου πατριαρχοῦ Ἱεροσολύμων, ὁ Δοσίθεος προσληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀρχιδιάκονος συμπεριῆλθε τὴν Παλαιστι-νὴν, Βλαχίαν, Μολδαβίαν καὶ λοιπὰ μέρη, χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἐλθὼν μετὰ Νεκταρίου εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπτάλη ὑπ' αὐτοῦ ἔξαρχος εἰς Μολδοβλαχίαν, καὶ μετ' ἐπιμελείας ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολὴν του ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κατ' ἐπὶ Νεκταρίου ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρείας (1666)

(') Fabricii, XI, σελ. 538 not. 5.—Beuchot, Biographie Universelle, tom. VI.—Papadopoli, Histor. Gymn. Patav.

ἀποσταλαίς δ' αὖθις ἔξαρχος εἰς τὰς Παριτηρίους ἡγεμονίας συνελθὼν ὑπὸ πειρατῶν καὶ ὄλω· ἐγυμνώθη ἑπακελθὼν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐνθα ἤδρευεν ἡ Ὄθωμανικὴ αὐλὴ, ἐνέργησε πρὸς ἐκδοσὶν φερμανίου πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Βηθλεὲμ· ἀποτυχὼν ὅμως τοῦ ποθουμένου ἐπανέστρεψεν εἰς Βυζάντιον, καὶ, παραιτηθέντος τότε Νεκταρίου τῆς πατριαρχείας, μετετέθη ὁ Δοσίθεος ἀπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Καισαρείας εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων (23 Ἰανουαρίου 1669).

Ἄλλὰ τὸν θρόνον ἐκεῖνον ὁ Δοσίθεος δὲν εἶπεν ἐστρωμένον διὰ βόδων, τοῦναντίον δὲ πολλοὶ ἐξ ὑπαρχῆς ἀνεφάνησαν καὶ παρεπίκραναν τὴν χριστιανικωτάτην αὐτοῦ ψυχὴν ἀκανθίαι ὑπὸ βάρη ἀφόρητα ἐστὲναζεν ὁ Πανάγιος Τάφος, κατηρειπωμένοι ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι, ἐν αἷς ἐγεννήθη καὶ ἐδοξάσθη ὁ μάρτυς τοῦ Γολγοθᾶ, ζιζάνια ἀρκετὰ εἶχε σπείρει ὁ δυτικὸς προσηλυτισμὸς, καὶ ἐν γένει πάντα ἦσαν μεστὰ παραχῆς καὶ συγχύσεως. Μὲ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως τεθωρακισμένος ὁ μακάριος Δοσίθεος ἠγωνίσθη τὸν καλὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα, καὶ δι' ἀκραδάντου ἐπιμονῆς πάντα ἐνίκησε τὰ προσκόμματα, καὶ τὸν θρόνον τοῦ Ἰακώβου ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιωπῆ ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τῆς προσηκούσης ἀγῆλης περιέβαλλε.

Περιερχόμενος ὁ Δοσίθεος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐξητεῖτο τὸν ὄβολον τῶν φιλοχρίστων εἰς ἐλάφρυνσιν τῶν ἀγίων τόπων. Διήνησεν ὄλον τὸν βίον του περιοδεύων, ζητῶν ἀπὸ τοὺς πλουσίους, δίδων εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ τὰ πάντα διεχειρίσθη ἀφιλοκερδῶς. Ἀνωκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀγίας Βηθλεὲμ, καὶ ἄλλας, ἀνήγειρε ξενῶνας, καὶ δι' ἄλλων καθιδρυμάτων ἐκαλλώπισε τοὺς ἀγίους τόπους.

Εἰς τὸν ἀκάματον Δοσίθεον ὀρεῖλεται πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ μεγίστη ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη. Συνεστήσατο διὰ μυρίων δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας γλυκειὰς καθίστα ἀδόλο· πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως, Ἑλληνικὴν ἐν Ἰασίῳ τυπογραφίαν (1681), πολλῆς ὠφελείας γενομένην εἰς τὸ ἔθνος πρόξενον, καὶ ἐκ τῶν πιστηρίων τῆς ὁποίας ἀπελύθησαν ὀγκωδέστατα συγγράμματα διανεμόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δωρεὰν εἰς τοὺς δυσψῶντας μαθήσεως· καὶ εἶναι τοφόντι θαυμασμοῦ ἄξιον πῶς κατῶρθου ὁ χαλκέντερος οὗτος νὰ συγγράφῃ χιλιοσέλιδα εἰς φύλλον πονήματα καὶ ἐπαρκῆ εἰς τὴν δαπάνην ἐκδόσεων, ὧν παρομοίᾳ δὲν ἐγένετο ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βεπτελλεῖου, καὶ εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ἡ τυπογραφία ἔχει φθάσει εἰς τὸν κολορῶνα τῆς τελειότητος.

Ἀπεβίωσεν ὁ αἰμίμητος Δοσίθεος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 7 Φεβρουαρίου 1707, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἐξ ἑτῶν (*).

Ἦν εἰδήμων, καθ' Ἑλλάδιον, τῆς Τουρκικῆς, Ἀραβικῆς, Ῥωσσοικῆς, Γεωργιακῆς, Ἑλληνικῆς, καὶ Λατινικῆς διαλέκτου. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀγαθοεργημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν Θεσσαλόν, ἀπίστευτος φαίνεται τοῖς μὴ εἰδόσι τὸν ἄνδρα. Δριμύς ἡγέρθη τῶν Λατίνων ἐπικριτῆς, προμαχῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, ἣν οὗτοι μυριοτρόπως καταπολέμησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἀδυνατοῦντες ἵνα παλαίωσι πρὸς ἀκαταγώνιστον καὶ ἀτρωτον ἀντίπαλον ἰδωροδόκησαν τὸν μέγαν βεζύρη, ἔθηκαν εἰς κίνησιν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις, πλὴν οὐδόλως ἠδυνήθησαν νὰ κατασιγήσωσι τὸν λατινομάστιγα Δοσίθεον· ὁ ταῦτ' ἀναφέρων Ἀγγλος Ricaut, γνωρίσας ἐκ τοῦ σύγγγγος τὸν ἐξεικονίζει οὕτως: «Prelat, plein de feu, plein d'hardiesse, remuant et entreprenant, qui irrita infiniment les Latins».

Ὁ Δοσίθεος ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ ἐν Ἰασιφ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου διάφορα συγγράμματα πλουτίσας διὰ πολλῶν καὶ πολυτίμων σημειώσεων, ὡς Ἀντιβήθην Νεκταρίου Ἱεροσολύμων (1682), Συμειῶν Θεσσαλονίκης κατὰ αἰρήσεων μετὰ διαφόρων ἄλλων (1683), Μαξίμου Πελοποννησίου ἐγχειρίδιον κατὰ Λατίνων (1690), Ἀντιβήθην Συργίου (1690), Ἀκολουθίαν Παρασκευῆς τῆς Νέας (1692), ὁμολογίαν Μογίλα (1699) καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸ πάντων ὅμως τοὺς ἐξῆς τρεῖς τόμους, περιέχοντας ἀνέκδοτα διαφόρων κατὰ τῶν παπικῶν καινοτομιῶν γραφάντων, καὶ πεπλουτισμένους μετὰ τοσούτων σημειώσεων, ὥστ' εἰκότως ἐκλαμβάνονται ὡς ἴδια τοῦ Δοσιθέου ἔργα.

—Τόμος Καταλλαγῆς, ἐν ᾧ περιέχονται συγγραφαὶ ἀνωμόμων τινῶν καὶ Ἰωάννου τοῦ νομοφύλακος καὶ Γεωργίου τοῦ Κορσεσίου καὶ Μακαρίου Ἱερομονάχου τοῦ Μακροῦ, καὶ συνκλεισις ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ τυπωθεὶς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1692 ἐν Γιασιφ τῆς Μολδαβίας.

—Τόμος Ἀγάπης κατὰ Λατίνων συλλεγίς καὶ τυπωθεὶς παρὰ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐν ἔτει 1699. ἐν τέλει ἀναγινώσκεται: «Ἐτυπώσαμεν τὸν παρόντα τόμον ἐν Γιασιφ τῆς Μολδοβλαχίας χαλκοτυπίᾳ καὶ ἀναλώμασι τοῦ ἀγίου τάφου διὰ Διονυσίου μοναχοῦ, ὄντος διορθωτοῦ τοῦ ἀλωγυτάτου διδασκάλου Ἱερεμίου τοῦ Κακαβίλα».

—Τόμος Χαρᾶς, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ἐπιστολαὶ Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀγία καὶ οὐκουμηνικὴ ὁγδοῆ Σύνοδος, σημειώσεις τινὲς εἰς ταύτην τὴν ἀγίαν Σύνοδον· τὰ ἀντιβήθηκα κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης Νικολάου Ἱατροφιλοσόφου λόγος Μελετίου Ἀλεξανδρείας κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα, διάλογος Ἱερομνήμονος μοναχοῦ

(*) Ὁ Βρετὸς (Καταλ. Α. σελ. 196) κατὰ λάθος λέγει, ὅτι ὁ Δοσίθεος τέθνηκε γεγονὸς ἐτῶν ἑκατὸν ὀκτώ, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ἀναφέρει, ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 12' καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11' αἰῶνος.

μετά τινος ἐτίρου μοναχοῦ κατὰ Λατίνων, τυπωθεὶς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἐρμηνόκου. Ἡγεμονεύοντος τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ δόηλοτάτου ἀδελφάντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοϊβόδα. Διὰ ἐξόδου καὶ ἐπιμελείας τοῦ μακαρωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης κυρίου Δοσιθέου· παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ἐρμηνόκου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας· ἐν ἔτει σφῆ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Ὁ τόμος οὗτος εἰς φύλλον περιέχει δύο σελιδαριθμήσεις, ὡς ἐξῆς· Ἐπιστολαὶ Φωτίου. Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου σελ. 4—134. Κεραμικὴ ἀντιβήρητικὰ 4—552. Μελετίου Πηγᾶ λόγος περὶ τοῦ τίς ἐστὶν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία 553—609. Ἰσορομνήμονος διδραχμὸς κατὰ Λατίνων 610—633. Παραράματα σελ. 634—40.

Ἐν ἀρχῇ εὐρηται πέντε ἐπιγράμματα εἰς Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοϊβόδα ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἀδελφικῆς Ἀκαδημίας.

Ἐγραψεν ὁ Δοσιθεὸς—Ἐγχειρίδιον ἐλέγχον τὴν καθολικὴν φρονολόγησιν, συκοφαντοῦσαν τὴν ἀνατολικὴν, ἀγίαν, καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, τυπωθὲν μετὰ τῆς ἐν ἔτει 1690 ἐκδοθείσης Ἀντιβήρησεως κατὰ τῶν Καθολικῶν κεφαλαίων τοῦ Συρίγου, καὶ περιέχον ἰδίαν σελίδωσιν 4—92.

—Ἀπάντησιν κατὰ Λατίνων. (Συνεξεδόθη μετὰ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας Σεβαστοῦ Κυμην(του).

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν ὑπὸ Δοσιθέου γραφέντων εἶνε τὸ κατωτέρω, ἐκδοθὲν μετὰ θάνατον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου ἐν τῷ πατριαρχικῷ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνῳ Χρυσάνθου Νοταρᾶ, προτέξαντος τὸν βίον καὶ ὄψαιαν εἰκόνα τοῦ ἀδελφίμου θεοῦ του. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀρκούν καὶ μόνον ἵνα καταδείξῃ τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ χαλκεντίου Παλοποννήσιου, εἶνε ὄντως θησαυρὸς πολυτίμος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς παιδείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

—Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, διηρημένη μὲν ἐν δώδεκα βιβλίοις, ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τοῦ παρόντος ἔτους, περιέχουσα τὰς τε θείας συνελεύσεις τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ τὰς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην συναθροισθείσας ἐπιφανεστέρους Συνόδους, ὁρθοδόξους τε καὶ κακοδόξους, οἰκουμηνικάς τε καὶ τοπικάς, καὶ πᾶν τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐν ἣ γίνεται καὶ μνήμη κατὰ τάξιν πάντων τῆς Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς αυτοκρατόρων, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν πέντε πατριαρχῶν σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, καὶ ὧν ἔλαχον διοικήσεων καὶ πρεσβειῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων πατέρων, ἀρχιεπισκόπων τε καὶ ἀρχιεπισκοπῶν, αἰρεσιάρχων τε πάντων, καὶ πασῶν αἰρέσεων, καὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν, ἐθνῶν τε καὶ ἀρχηγῶν τινῶν χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἔθνῶν, ἐφόρων τε ἐθνῶν καὶ πόλεμων, πόλειών τε ἀλώσεων καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ πολλάκις ἀναίρεσως Ἑβραίων, ἀποικίας τε καὶ ἐξορίας αὐτῶν, ἀπαριθμησέως τε πάντων τῶν ἀγίων Πατέρων τῶν κατὰ πασῶν τῶν Αἰρέσεων ἀγωνισαμένων, Σχισματῶν τε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν παπῶν Ῥώμης, καὶ καθαιρέσεως τῆς μοναρχίας αὐτοῦ

καὶ ἀναμαρτυρία: διὰ πολλῶν ἀναντιβρήτων ἀποδείξεων περὶ τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, συμφορῶν καὶ πολιορκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ διαφόρων ἰθῶν, καὶ αἰχμαλωσίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Λατίνων, καὶ εἶτα Ὀθωμανῶν καὶ ἀπαριθμήσεως, μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς, τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐπιβουλῶν τε καὶ ζημιῶν ὑπὸ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων εἰς τὸν ἕγιον τοῦ Κυρίου Τάφου, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐν αὐτῷ πατριάρχας, καὶ ἐτέρων πολλῶν ἀξιομνημονεύτων ὑποθέσεων· συγγραφείσα μὲν παρὰ τοῦ ἐν μακαρίῳ τῇ λήξει γενομένου ἀγιωτάτου καὶ δοιδίμου πατριάρχου κυρίου Δοσιθέου, κοσμηθεῖσα δὲ, καὶ ἐν τάξει ἀρίστη τεθείσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου, οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι, μᾶλλον δὲ τοῦ ἀγίου Τάφου, ταῦτ' ἐπεὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἐτυπώθη ἐν ἔτει τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ὀγδόω ἐπὶ τοῦ τέλους τῆς ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ἰωάννου Σταφάνου βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ τῆς Οὐγγροβλαχίας αὐθεντικῷ Θρόνῳ, ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει Μητροφάνους ταπεινοῦ ἱερομονάχου Γρηγοῦρ τοῦ ἐκ Δωδώνης, ἐπιστατοῦντος τῇ τυπογραφίᾳ Στώϊκα ἱερέως τοῦ Ἰακωβίτζη, ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑπτακοισιῶν δεκάτῳ πέμπτῳ, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ὠρίσθη δὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Χρυσάνθου εἶδασθαι τὴν βίβλον τοῖς εὐσεβεῖσι δωρεάν.

Ἡ ἀξιόλογος αὕτη βίβλος ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 1247 μεγάλου φύλλου:

Ἐκτὸς τούτων εὐρηναὶ πολλ' ἄλλα τοῦ Δοσιθέου ἀνεκδοτα, ὡς

— Συναγωγὴ νόμων ἐκ διαφόρων νομίμων (!).

— Ἱστορία τοῦ Σιναίου ὄρους.

— Ἱστορία Ἱερουσαλήμ.

Κακαβέλαι.

Α'. Ἱερεμίας. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ὑπέβη τὸ μοναχικὸν τριβώνιον. Μεταβάς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἔρωτι μαθήσεως, ἦλθεν εἰς Λειψίαν τῆς Γερμανίας, ἐνθα ἐγένετο γνωστός τοῖς ἐκεῖ διδασκάλοις, καὶ μάλιστα Ἰωάννῃ Ὀλεαρίῳ καθηγητῇ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· ἐκ Λειψίας ἦλθεν εἰς Βιέννην, ὅθεν τῷ 1670 ἔγραψε πρὸς τὸν Ὀλεάριον ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ὑπογράφεται Ἱερεμίας ὁ Ἕλληνας διδάσκαλος τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κακαβέλα ἐτυπώθη ὑπὸ Ὀλεαρίου εἰς τὰς σημειώσεις αὐτοῦ ἐν τῷ Χρονικῷ Φιλίππου τοῦ Κυπρίου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετέβη εἰς Ἰάσιον καὶ διορίσθη καθηγητῆς τῆς Αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας, καὶ ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ἐν ἔτει 1698.

Μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ σύγγραμμα τοῦ Πλατῖνα (Vi-

(¹) Matthæi codices Mosquenses σελ. 41.

Κατ' ἔκτασιν βίβλον τοῦ Δοσιθέου ἐκδόσει προσεχῶς ὁ ἐνταῦθα παραμείνων ἀγιολογικὸς ἔξαρχος Κύριλλος Ἀθανασιάδης ὁ Σάμιος.

(*sae Pontificium*) και ἦτο κατὰ Δημήτριον Μοσχοπολίτην, εἰδήμων τῆς τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ Λατινικῆς, καὶ Ἰβραϊκῆς, καὶ Ἰταλικῆς διαλέκτου, πεκαυδευμένος τῆν τε θύραθεν φιλοσοφίαν, καὶ μάλιστα τῆν ἱερὰν γραφὴν, κήρυξ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου δοκιμώτατος ».

Ἐκτὸς τῆς πρὸς Ὀλεάριον ἐπιστολῆς τοῦ Ἱερμίου, εὑρηται καὶ ἠρωλεγεῖα αὐτοῦ ἐπιγράμματα εἰς Τόμον Ἀγάπης Δοσιθέου, ἐπιστασία του ἐκδοθέντα.

Β'. Γεράσιμος συγγενὴς τοῦ προβήθηέντος ὑπῆρξεν ἱεροκήρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν τοῦ λογίου τούτου μνημονεύεται τὸ ἔξῃ.

— Δόγος ἱστορικὸς τῆς ἱερᾶς πολιτείας τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου κυρίου κυρίου Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κομνηνοῦ συγγραφὴς κατὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχου λογιωτάτου ἱεροκήρυκος Γερασίου τοῦ Κακαβίλα καὶ ἀφιερθεὶς τῷ παναγιωτάτῳ πρώτῳ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ κτῆρ Διονυσίῳ τῷ Γέροντι δαπάνῃ ἢ σπουδῇ τοῦ τιμιωτάτου κτῆρ Ἰσαὰκ Πάλλη τοῦ Χαλίπλη καὶ ἱερμηνευτοῦ τῆς γαληνοτάτης Ἀριστοκρατείας τῶν Ἑνετῶν. Ἐνετίησιν 1689, κατὰ Νικολάῳ τῷ Σάρφ, εχπθ'.

Μακρῆς.

Α'. Βησσαρίων. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1635 ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ παιδεύθει ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠκροάσατο τῶν ἐκεῖ καθηγητῶν, ἰδίᾳ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ Ἰωάννου Καρυοφύλλη. Ἐπαναστρέψας εἰς Ἰωάννινα ἐσχολάχουσιν ἐκεῖ μέχρι θανάτου. Ὁ Βησσαρίων ἐπαινεῖται καὶ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαλαμπάντων περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἢ δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσα γραμματικὴ πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος καὶ ὑπεσκέλισε τὰς τέως ἐν χρήσει τοῦ Λασκάρειος καὶ Γαζῆ. Οὐχ ἤττον δὲ καὶ περὶ τὰ θεολογικὰ ἦν τρίβων ὁ ἱερομόναχος οὗτος, ἐν φιλιᾷ καὶ ἐπιστολιμαίᾳ κοινολογίᾳ διατελῶν πρὸς τοὺς τότε λογάδας, ὡς Γεράσιμον Βλάχον⁽¹⁾, Βούλγαρην καὶ ἄλλους. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1699.

Συγγράμματα.

— Σταχυολογία τεχνολογικὴ κατ' ἐρωταπόκρισιν τῆς γραμματικῆς τέχνης, ἐκδοθεῖσα κατὰ Βησσαρίωνος ἱερομονάχου Μακρῆ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, πᾶν ὠφελίμος καὶ ἀναγκαῖα νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα, καὶ πάση ἐπιμελείᾳ Μιχαήλ

(¹) Πρὸς Βησσαρίωνα ἔγραψεν ὁ Βλάχος ἐκ Κερκύρας ἐπιστολὴν περὶ θεολογικῶν καὶ φυσικῶν ζητημάτων, δημοσιευθεῖσαν ἐν Εὐαγγελικῇ Κήρυκι τῶν Ἀθηνῶν (ΣΤ', σελ. 279—80).

τερίας τοῦ Μήτρου ἐξ Ἰωαννίνων διορθωθείσα, οὗ τῆ πρότροπῇ προσετίθη· καὶ τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων τοῦ Ἀμμωνίου, χάριν τῶν φιλομαθῶν. Ἐνετίησι, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ. αἰσς'.

Μετετυπόθη τῷ 1694, 1768, 1780, 1804, καὶ 1813. Ἐν ἀρχῇ τῶν ἐκδόσεων τούτων εὐρηται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Εἰ πολὺδρις ἔμεν μέμας νέε γραμματικῆς τε,

Κ' ἄλλης ἰδοσύνης, μάθανε τήνδε βίβλον.

Ἦ γε γὰρ εὐπορεῖ θεμέθλων σοὶ ἀστυφαλίκτων

Ἐργοπόνου τέχνης γραμματικῆς ἀπόρου.

—Εἰσαγωγικῇ ἔκθεσις περὶ τῶν τριῶν μεγίστων ἀρετῶν Πίστειος, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης· ἐκδοθεῖσα μὲν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν ἱερομονάχῳ κυρίῳ Βησσαρίωνος Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων· τυπωθεῖσα δὲ πρότροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐσεβιστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου ἀδέντιου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου, Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοεδόδα, τοῦ Μπραγκοδάνου πρὸς κοινὴν ὠφίλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας τοῦ πανιρωτάτου καὶ θεοπροβλήτου καὶ μητροπολίτου κυρίου Θεοδοσίου. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τοῦ Συναγόβου· ἐν ἔτει αἰχ'ηθ', κατὰ μῆνα τὸν Φεβρουάριον, παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχῳ Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰθρίας.

(Εἰς μέγα ὄψοον, σελ. σς'. Συνεξεδόθη τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Μογίλα ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δοσιθέου, ὡς « οὐ μόνον τῇ τάξει, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαιρέσεσι, καὶ » τοῖς νοήμασι πολὺ τὸ παρεμφερὲς ἔχουσα τῇ ὀρθοδόξῳ ὁμολογίᾳ »).

Ἐν τῇ ἐκδόσει εὐρηται καὶ ἐπίγραμμα Σεβαστοῦ Κυμηνίτου εἰς Βησσαρίωνα.

Β'. Μελέτιος ἱερομόναχος, ἐξ Ἰωαννίνων καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Βησσαρίωνος· ἐτετίμητο τῷ ὀφφικίῳ νοταρίῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐχηρμάτισεν ἐπιμελητῆς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου· ὡς τοιοῦτος δ' ἐπεμελήθη τὴν ἐν 1690 ἐκδοσιν τῶν κατὰ Καλδινιστῶν πονημάτων Συρίγου καὶ Δοσιθέου. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Προκοπίου, ὡς εἰδήμων τῶν ἱερῶν γραφῶν, καὶ κήρυξ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας.

Γ'. Μακάριος, ἀγνοοῦμεν πόθεν καὶ τίς οὗτος. Ἐν τόμῳ Καταλλαγῆς Δοσιθέου ἐξεδόθη πόνημα αὐτοῦ (1692).

Ἀλεξάνδρος Μαυρόκορδάτος.

Λόγος ἀρτι ἐγένετο περὶ τῶν γεννητόρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἰδίως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λοξάνδρας. Γεννηθεὶς οὗτος τῷ 1636⁽¹⁾, διεκρίθη παιδιόθεν ἐπὶ εὐφύιᾳ καὶ φιλομαθείᾳ· ἀπορρανευθεὶς δὲ τοῦ πατρὸς εἰς βρεφικὴν ἔτι ἡλικίαν ἐπαιδαγωγήθη ὑπὸ τῆς σοφῆς μητρὸς

(1) Audiffret καὶ Salaberry, Biographie universelle, tom. XXVII.

του, και καλῶς ὑπ' αὐτῆς διδασθεὶς τὰ ἐγκύκλια ἐστάλη δεκάετής (1648) εἰς τὸ τότε περίελλπτον τοῦ Παταβίου πανεπιστήμιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φιλοσοφίας και τῆς Ιατρικῆς (1). Μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν φοίτησιν ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ Ιατροφιλοσόφου (1662). Ἐπισκεφθεὶς δ' εἶτα τὴν Ῥώμην και Βονωνίαν (1664) (2), ἐπανήλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀποχωρήσαντος τότε τῆς σχολαρχίας τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου, διωρίσθη τοιοῦτος ὁ Μαυροκορδάτος, και ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη εὐδοκίμως ἐδίδαξε (1665—72) ἐξασκῶν αἶμα και τὴν Ιατρικὴν παρὰ τοὺς ἀρχουσι τῶν Τούρκων, και παρὰ πάντων εὐνοίας ἀπελάμβανεν. Ἐπειδὴ ὅμως πρόσφατα παραδείγματα τὸν εἶχον πείσει, ὅτι ἡ Ιατρικὴ ἀπέβαινε λίαν κινδυνώδης ἐν Τουρκίᾳ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ ταύτης, και βλέπων ὅτι τὸ πολιτικὸν στάδιον εὐρύτερον μέλλοντος πεδίου ἦτογεν, ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν τοσοῦτον δ' ἠδουκίμησεν, ὥστε ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς και τῆς Λατινικῆς, ἀς ἐγίνωσκεν ἤδη, ἐγένετο ἐν βραχεῖ ἐγκρατῆς τῆς Τουρκικῆς, Περσικῆς, Ἀραβικῆς, Γαλλικῆς, και Σλαβωνικῆς. Τότε δ' ἐνυμφεύθη και Σουλτάναν τὴν θυγατέρα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοσκελατοῦ και Κασσάνδρας, θυγατρὸς Ἀλεξάνδρου Ἡλία Βόδα.

Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, πρὸς οὓς προηγουμένως ὁ Μαυροκορδάτος διὰ τῆς Ιατρικῆς φικεῖώθη ἦτο και ὁ Παναγιώτης Νικουσίος, παρ' ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος και γραμματεὺς μυστικὸς και μεταφραστῆς τῷ 1671 ἐγένετο. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζήρου μέγας διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας ὁ Μαυροκορδάτος (1673), συστημένος τῷ Κιουπρουλῆ και ὑπὸ τινος ἐξαδέλφου του, ὅστις πάσχων πολὺ ὠφελήθη ὑπὸ τῶν Ιατρικῶν συμβουλῶν αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ και τὸ πατριαρχεῖον ὠνόμασεν αὐτὸν μέγαν λογοθέτην.

Ὁ νέος διερμηνεὺς, ἐπιδέξιος και περίουος πολιτικὸς ἀναδειχθεὶς, διεχειρίσθη τὸ περισπούδαστον ἀλλὰ και ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο ἀξίωμα ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, ἐκτεθειμένος εἰς ὄλας τὰς τροπὰς τῆς τύχης. Συγκατηγορηθεὶς τῷ ἀποκεφαλισθέντι μεγάλῳ βεζήρῳ Καρᾷ Μουσταφᾷ, ὡς συνεργῆσα· εἰς τὴν μὴ ἐκπόρθησιν τῆς Βιέννης, συνελήφθη και ἐφυλακίσθη ἐν Ἀδριανουπόλει· ἀλλ' εἰς τὴν ἀδεξιότητα τοῦ διαδεχθέντος

(1) Κωνσταντείου, Ἰγμόνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς.

(2) Ἐν Βονωνίᾳ ἐδημοσίευσεν τότε και τὴν πολὺκροτον περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος διατριβὴν του.

αὐτὸν ἐν τῷ τῆς μεγάλης διερμηνείας ἀξιώματι ἀρνησιθρήσκου Ἐνετοῦ, ὤφριεν ὁ Μαυροκορδάτος τὴν ἐλευθέρωσιν καὶ ἀνάκλησιν του. Καὶ δὴ ὁ μέγας βεζίρης Σουλεϊμάν-πασᾶς ἀναδιόρισας αὐτὸν, ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ (τριῶν φλωριῶν καθ' ἑκάστην) ἐδώρησατο τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὰ μητροπολιτικὰ εἰσοδήματα τῆς Ἀδριανουπόλεως, πρὸς δὲ καὶ τὰς προσόδους τὴν νήσων Μήλου καὶ Μυκῶνου.

Ἐν τούτοις ὁ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς συμμάχους πόλεμος ἐξηκολούθει μετὰ μεγίστου ζήλου, καὶ ὁ μακροχρόνιος καὶ δαπανηρὸς ἐκεῖνος ἀγὼν εἶχεν ἀνοίξει βαθείας πληγὰς εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος. δι' ὅπερ ὁ Σουλεϊμάν ἄμ' ἀναβιάς ἐπὶ τὸν θρόνον ἠθέλησε διὰ τῆς εἰρήνης νὰ ἐπουλώσῃ αὐτάς. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν τῆς Γερμανίας αὐτοκράτορα πρέσβεις, λόγῳ μὲν ὅπως ἀναγγεῖλωσιν αὐτῇ τὴν ἀνάρρησιν, ἔργῳ δ' ὅπως ὑποκλέψωσι τὴν εἰρήνην. Τοιοῦτοι δ' ἐξελέχθησαν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Σουλφικάρ ἐφένδης, οὔτινες καὶ ἐλθόντες εἰς Βιέννην (1688) μετὰ πολλὰς προσπαθείας καὶ πολλοὺς λόγους ἐπανέστρεψαν ἄπρακτοι, μετὰ τετραετῆ ἀπουσίαν⁽¹⁾. Ὅθεν ἐξηκολούθησεν ὁ μεταξὺ Τούρκων καὶ Γερμανῶν πόλεμος, καθ' ὃν συνεξεστράτευσεν τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ καὶ ὁ Μαυροκορδάτος· ἀλλὰ τὰ Τουρκικὰ ὄπλα ὑπῆρξαν ἀτυχεῖ, καὶ νείαι προτάσεις εἰρήνης, μεσολαθήσει τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων τῶν οὐδετέρων δυνάμεων, διεβιβάσθησαν παρὰ τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς συμμάχους. Τέλος ἀπεφασίσθη νὰ συγκροτηθῇ νέα σύνοδος τῶν διαμαχομένων εἰς Κάρλοβιτζ, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἐστάλη ὡς πληρεξούσιος τῆς Πύλης ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ. « Ἡ περιώνυμος ἐκείνη συνθήκη, λέγουσιν οἱ Audiffret » καὶ Salaberry, ὑπῆρξεν ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ Μαυροκορδάτου, » ὅστις καὶ διεξήγαγε τὴν ἀκροσφαλῆ ἐκείνην ἀποστολὴν ὡς λεπτός » διπλωμάτης, ὑπ' οὐδενὸς ἐπιρρασθεῖς, ἀλλ' ὁ ταπεινότερος ὑπῆρξεν » τῆς τῶν συμβάντων διατελέσας. Ἐκτοτε τὸ ὄνομά του, γνωστὸν » τέως ἐν τῇ Ἀνατολῇ, κατέστη πολυθρύλλητον καὶ καθ' ὅλην τὴν » Εὐρώπην ». Ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη ἐράνησαν εὐχαριστημένα ἐκ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως, καὶ πολλαχῶς ἐτίμησαν τὸν ἐργάτην. Ὁ Σουλτάνος τῷ ἀπένευμε τὸν τίτλον *μαχρέμι ἐσράχ* (ἐξ ἀπορρήτων), συνεπάγοντα καὶ τὸν τοῦ ἐκλαμπροτάτου (*illustrissimo*), καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος τῷ ἔπεμψεν αὐτοκρατορικὰ δῶρα.

(1) Κατὰ τοὺς Audiffret καὶ Salaberry, ὁ Μαυροκορδάτος ἐπίτηδες, διαφοροτρόπως

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν εἰρήνην ταύτην δὲν ἤρθεσκετο μέγα μέρος Τούρκων, στάσις ἐπέβηκεν ἐν Κωνσταντινοπόλει, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος κινδυνεύων νὰ θανατωθῆ, ἐσώθη φεύγων εἰς Σωζόπολιν. Ἐν τούτοις οἱ οἰκοὶ τοῦ ἐδημῶθησαν, καὶ αὐτὸς ἔμεινε κεκρυμμένος, μέχρις οὗ διελύθη ἡ στάσις· ἐπανελθὼν τότε ἀνέλαβε μετὰ μεγαλειτέρης λαμπρότητος τὸ δι' ἄλλας γεῖρας δυσεχάστακτον τοῦ μεγάλου διερμηνεύως κηρύκειον.

Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σουλτάνα ἀποθανοῦσα εἰς ἀκμαίαν ἔτι ἡλικίαν τῷ κατέλιπε τρεῖς υἱοὺς τὸν Σκαρλάτον, ἀποθανόντα μικρὸν μετὰ τὸν γάμον αὐτοῦ πρὸς Ἰλιγγαν θυγατέρα Κωνσταντίνου Βόδα Βασαράβα, τὸν Νικόλαον καὶ τὸν Ἰωάννην, ἐναλλάξ τὸν πατέρα εἰς τὸ τῆς διερμηνείας ἀξίωμα διαδεξαμένους, καὶ δύο θυγατέρας, τὴν Δοξάνδραν καὶ Ἐλένην.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὑπερεξδομκονταέτης ἤδη ὢν, καὶ ὑπὸ δεινῆς ποδολγίας πάσχων, αἰσθανόμενος τὸ τέλος αὐτοῦ πλησιάζον, προσεκαλέσατο περὶ τὴν κλίνην τοὺς οἰκείους τοῦ πάντας καὶ συμβουλείσας αὐτοῖς τὰ δέοντα, διέταξεν ἵνα ἡ κηδεῖα τοῦ γίνῃ ἀνευ πολυτελείας καὶ ματαιότητος συντάξας δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιτάφιόν του ἐπίγραμμα, ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν τέκνων τοῦ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἔτει 1708.

Ὁ Μαυροκορδάτος δικαίως ἐπηνέθη ὑπὸ τε ὁμογενῶν καὶ ἀλλοθηνῶν διὰ τε τὴν πολιτικὴν περινοίαν, τὴν εὐρυμάθειαν, καὶ τὰς ἐπισκοποῦσας τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἄνδρα ἀρετάς. Ἰάκωβος Ἀργεῖος, ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων, ἐξύμνησεν ἐπαζίως δι' ἐπιταφίου λαμπροῦ τὸν τεθνηκότα.

Παραπλησίους δ' ἐπαίνους ἐπλεξαν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ Δημήτριος ὁ Μοσχοπολίτης, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρης, Ἱερόθεος ὁ Δρύστρας, Ἐπαμινώνδας Σταματιάδης καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν.

Κατ' Εὐγένιον μαθηταὶ τοῦ Μαυροκορδάτου ἐγένοντο πολλοὶ, ἐξ ὧν ἀπαριθμοῦνται Βησσαρίων ὁ Μακρῆς, Ἰάκωβος Μάνος, Ἱερόθεος ὁ Δρύστρας, Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, Διονύσιος Μαντούκας ὁ Καστοριεὺς, καὶ ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος ὁ Νάξιος (').

Συγγράμματα.

—Instrumentum pneumaticum circulandi sanguinis sive de moda et usu pulmonum. Bolognae 1664 (*).

προφασιζόμενος, διέμεινε κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἐν Βιέννῃ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ κεκηρυγμένου ἐχθροῦ του Κιουπρολλῆ Μουσταφᾶ, μεγάλου βεζίρα.

(') Βουλγάρως Λογική.

(*) Κατὰ λάθος Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, καὶ Ἐπ. Σταματιάδης φέρουσιν ὅτι ἐτυπώθη πρὸ α. ἐν Φλωρεντίᾳ.

—'Αντιπώθη ἐν Φραγκοφόρτῃ 1665, καὶ πολλὰκις ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦτῳ ὁ Μαυροκορδάτος ἀπέδειξε, λέγει ὁ κ. Σταματιάδης, βασιμώτερον πάντων τῶν προκατόχων του τὴν διὰ τῶν πνευμένων κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, βεβαιώσας τοῦτο διὰ πολυπληθῶν πειραδειγμάτων καὶ δι' εἰκασίαν ἀποδείξεων. Οἱ Τούρκοι ἀδυνατοῦντες νὰ ἐνοήσωσι τὴν θεωρίαν τῆς τοῦ αἵματος κυκλοφορίας, ἐξέλαβον ὡς μάγον τὸν Μαυροκορδάτον· οὗτος δὲ ὅπως διασκεδάσῃ τὴν πρόληψιν ταύτην, ἐξέδωκεν Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ ἴδιον περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος πόνημα, ὅπερ πιθανῶς ἦτον ἐπιτομὴ τοῦ Λατινιστὶ ἐκδοθέντος.

—Περὶ ἀστυκῶν δικαίων (Preceptes de droit civil).

—Φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ ἀνάμικτα.

—'Απομνημονεύματα περὶ τῶν Τούρκων αὐτοκρατόρων. (ἐδομησιεύθησαν Γαλλιστὶ ὑπὸ Iacroix, Etat de l'Empire Ottoman. 1696).

—Ἱστορία ἱερὰ, ἥτοι τὰ Ἰουδαϊκὰ κατ' ἐπιτομὴν συγγραφέντα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ σοφωτάτου αὐθέντου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐξ Ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ διὰ δαπάνης τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, κυρίου Ἰωάννου βοεβόδα, τοῦ σοφωτάτου υἱοῦ αὐτοῦ, νεωστὶ τυπωθέντα ἐν τῇ σεβασμῆ μνητῶν ἁγίων Πάντων, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανερωτάτου καὶ θεοπροδλήτου μητροπολίτου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰθρίας, πρὸς τὸ διανεμεσθαι δωρεάν τοῖς εὐσεβεῖσι διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν, ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κύρ Ἰωάννου τοῦ Ποστειλνίκου. Ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αἴψης, κατὰ μῆνα Αὐγούστου, παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις Διονυσίου τοῦ Φλώρου. Εἰς 4. σελ. 16—τῆδ'.

—Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Τοῦ Σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου Ἀλεξάνδρου, ἱατροῦ τε ἀρίστου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τέχνης ῥητορικῆς κατὰ παῖσιν καὶ ἀπόκρισιν.

—'Αλεξάνδρου τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, γραμματικὴ περὶ συντάξεως, ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει Ἀλεξάνδρου Καγκελαρίου τοῦ ἱατροφιλοσόφου. Ἐνετίησι. 1743, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ.

—Φροντίσματα τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀοιδίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα, ἀναλώμασι τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας κυρίου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη βοεβόδα. Ἐν Βιέννῃ 1805.

—Δύο, πρεσβευτικὸς πρὸς Γερμανοὺς ὑπὲρ εἰρήνης.—Εὐχαὶ εἰς τὸν ὄρθρον καὶ μετὰ τὸ ἀπόδειπνον.—Ἐπιστολαὶ πάμπολλαι. (ἐξεδόθησαν ἐν ἐπιστολαρίῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει 1804).

—Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τόμοι τρεῖς.

—Ἐφημερίδες τοῦ 1682.

Μετίφρασε τουρκιστὶ τὸν Ἄτλαντα τοῦ Βλαυῦ, εἰς τόμους 12 (!).

(!) Ἐκ. Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων μεγάλων διερμηνέων.—Παραγ

Μελέτιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἐγενήθη εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὸ 1661, καὶ ἐκαλεῖτο Μιχαὴλ ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι παρὰ Βησσαρίων τῷ Μακρῆ, ἐχειροτονήθη παρὰ Κλήμεντος Ἰωαννίνων μητροπολίτου ἱερεὺς καὶ μετωνομάσθη Μελέτιος. Ἐρωτι μαθήσεως ὑψηλοτέρας ὑποφλεγόμενος ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν καὶ Πατάβιον καὶ διήκουσε τὴν σφαιρὰν τῶν ἱατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἱατροφιλόσοφος δ' ἀναδειχθεὶς, καὶ τῆς λατινικῆς ἤδη εἰδήμων, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐσχολάρχησε τοῦ διδασκαλείου τοῦ Ἐπιφανίου.

Τελευτήσαντος τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Βαρθολομαίου, οἱ ἐξ Ἄρτης ἠτήσαντο διάδοχον αὐτοῦ τὸν Μελέτιον, ὅστις ἀπέληθον εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου τότε ἐξεδόμει μετὰ τῆς ἱεράς συνόδου ἁ πατριάρχης Καλλίνικος Β', ἐχειροτονήθη κατὰ Νοέμβριον 1692 Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Τέταρτον ἤδη ἔτος διοικῶν θεαρέστως τὸ ποιμνίον του, ἠναγκάσθη ἐν ἔτει 1696 ἵνα φύγῃ ἐξ Ἄρτης εἰς Ἰωάννινα, ἐνεκα τῆς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπιδρομῆς τοῦ διαβόητου Λιβερίου Γερακάρη ('). Διαβληθεὶς εἰς τοὺς κρατοῦντας ὁ μακάριος Μελέτιος, ὡς συννόχος τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, μέγαν διέτρεξε κίνδυνον ὅν διέφυγε, κατὰ προτροπὴν διαφόρων φίλων ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ δύο μῆνας κρυβείς.

Εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων ὁ Μελέτιος ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τῷ 1701 ἐπέμνη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βενετῶν κρατουμένην Πελοπόννησον ὅπως συνάξῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα ὡς ἐξάρχος καὶ ἐπίτροπος πατριαρχικός. Ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολὴν του ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθόντες δύο πρόκριτοι ὅπως αἰτήσωσι τὴν παῦσιν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, ἐζήτησαν παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸν Μελέτιον, ὅστις καὶ διαρίσθη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1703 μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον Κλήμεντος Ἰωαννίνων οἱ συμπατριῶταί του διὰ θερμῶν ἱκετηρίων προσεκάλεσαν τὸν Μελέτιον εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ.

dopoli, Historia Gymn. Patavini, σελ. 319—20.—Κωνσταντῆς Ὑπόμνημα περὶ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς—Audiffret et Sulaberry, Biographie Universelle tom. XXVII—Hammer, Histoire de l'Empire ottoman.

(') Βλ. Περί Γερακάρη τὴν ὑφ' ἡμῶν γραφεῖσαν ἱστορίαν τῆς ἐν 1684—1714 ἐπαναστάσεως τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Ἀθήνησι 1866.

μενοι καὶ παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὴν ἐγκρισιν τῆς μεταθέσεως.

Ἰπακοῦσας δ' οὗτος εἰς τὴν δέησιν αὐτῶν, ἐξ ὀνόματος τῆς πατρίδος ἐξαιτουμένων, ἐπορεύετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῇ μεταθέσει. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἠσθένησεν ἐν Δαρύσση, καὶ πολὺν ἐκεῖ χρόνον ἐνοσηλεύετο. Ἀναλαβὼν δὲ μετ' οὐ πολὺ ἦλθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡσυχάζων, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας νόσῳ βαρυτέρῃ κατασχεθεὶς πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε τὴν 12 Δεκεμβρίου 1714, καὶ ἐτάφη ἐν Πικριδιοῖς (Χάσκοι), βιώσας ὅλα πενήκοντα καὶ τρία ἔτη.

Τῆς εὐρυμαθείας καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀειμνήστου πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐπλεξαν τὸν στέφανον. Ὁ τελευταῖος τῶν ἐκδοτῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ ἱστορίας, Κ. Εὐθυβούλης λέγει τὰδε περὶ αὐτοῦ. « Λαμπρῶς καταφαίνεται ἡλικίος ἦν ὁ φοῖδιμος Μελέτιος, τὸ σεμνὸν τοῦτο γέννημα καὶ προπαίδευμα τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἀξιάγαστον ἐγκαλλώπισμα τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀνὴρ οὐ μόνον σεβάσιμος τὸ πολίτευμα καὶ ἱκανὸς πράγμασι χρῆσθαι ἐν ταῖς μετὰ τῶν πολιτικῶν συναναστροφαῖς, οὐδὲ μόνον ἱεροκλήρῳ εὐγλωττος, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρωμένων σαγήνεύων καὶ πρὸς αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπαγόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν παιδεύσεως, ἐπιστήμης τε ποικίλης καὶ πολυμαθείας ἀτοχος, καὶ πρὸ πάντων τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας μύστης δόκιμος καὶ ἀρίγνωτος, εὐεργετήσας τὸ γένος ἡμῶν ἀπὸ τε τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ὀκρίσαντος, καὶ ἀπὸ τῆς ποιμαντικῆς βακτηρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ μουσοκοσμῆτου αὐτοῦ σπουδαστηρίου ἢ συγγραφείου, τὴν ἐν Χριστῷ ἠύλογημένην καὶ θεοδόξαστον ἑλλαδικὴν σοφίαν, τὴν παρ' ἀλλοδαποῖς μετακλαδευθεῖσαν, διαπύρῳ ἔρωτι καὶ αὐτὸς φιλοτιμούμενος ἐγκεντρίσαι τῇ παλαιφάτῳ τοῦ ἑλληνισμοῦ καλλιεραΐᾳ. . . »

Συγγράμματα.

—Περὶ ἀστρονομίας* (ἔγραψε διδάσκαλος ὢν ἐν Ἰωαννίνοις).

—Περὶ διαφόρων ἀκουσμάτων. (Ἐν Ἰωαννίνοις κρυπτόμενος ἐφιλοπόνησε καὶ τοῦτο).

—Μελετίου Γεωγραφία παλαιὰ τε καὶ νέα, ἐκ διαφόρων συγγραφεῶν παλαιῶν τε καὶ νέων, καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν λίθοις, εἰς κοινὴν διέλεκτον ἐκτεθεῖσα, χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου γένους* προσφωνηθεῖσα δὲ τῷ ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Παναγιώτῃ Σαράφῃ* τανῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα, Ἐνετίῃσι, αἴφκί, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

(Ἐγραψε τὴν Γεωγραφίαν ὁ Μελέτιος ἐν Ναυπάκτῳ, ὡς καὶ Γαζῆς μαρτυρεῖ καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς στίχου τοῦ εἰς τὴν βίβλον ἐπιγράμματος Ἀναστασίου Ἰπάλανου καταδείκνυται)

Σύνθεσις ἑπισταμίνως, ἐξόμενος καθέδρη
Ναυπάλτου ἰδίῃ . . .

Μετατυπώθη, δαπάνη Ζώη Καπλάνη, ἐπιρρημένη διὰ σημειώσεων Ἀνθίμου Γαζή τοῦ ἐκ Μηλιῶν τῆς Θεσσαλίας Ἐνετίῃσι 1807 εἰς τόμους 4· ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὑρηνταὶ ἐπιγράμματα 2 Ἀναστασίου ἱερέως Μπαλάνου, 4 Σταύρου Μουλαίμου ἱεροφίλοσοφου, εἰς Μελέτιον, 3 Μπαλάνου Πέτρου εἰς τὸν συγγραφέα καὶ τὴν βίβλον, καὶ 2 Ἀλεξίου Σπανοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώσκοντας).

— Διδαχαί, ἃς ἐκήρυξεν ἐν Πελοποννήσῳ.

— Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Μετανεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλοελληνικὴν φράσιν, εἰς τόμους τρεῖς διαιρηθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰς χρῆσιμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις, καὶ ἀκριβεῖς πίνακας παρὰ Γεωργίου Βενιῶτῃ ἐκ Ζακύνθου, καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα. Νῦν πρῶτον τύπος ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιστασίας, καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας Πολυζώη Λαμπαντιζιώτῃ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ, καὶ γαληνοτάτῳ Αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίῳ Ἰωάννῃ Νικολάῳ Καρσάτῃ· Ἐν Βιέννῃ 1783—84. παρὰ Ἰωσήφῳ Βαυμμείστέρῳ τόμ. 3.

(Τὴν ἱστορίαν ταύτην ἔγραψεν ὁ Μελέτιος ἐν Ἑλληνίδι διαλέκτῳ. Τῷ 1766 ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Πολυζώης Λαμπαντιζιώτης, ἀντὶ κοινωφελείας, διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεῦρε τὸ αὐτόγραφον ἐν τῇ Β. Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγιοταφιακοῦ Μισοχίου· χαρὰς δ' ἐμπληρωθεὶς τῷ εὐρέματι, ἀνήθηκεν εἰς Ἰωάννην Παλαιολόγον, πρωτοαποστολότριον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἵνα μεταφέρει τὸ πρωτότυπον εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν χάριν τῶν πολλῶν· οὗτος μᾶλλον χάριν τῆς ὑπὸ τοῦ Πολυζώη ταχθείσης ἀμοιβῆς ἐπιληφθεὶς τοῦ ἔργου, ἐν σπουδῇ καὶ οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοτιμίας καὶ εὐλαθείας ἐπέρανε τὴν παράφρασιν οἰκτρῶς παραμορφώσας τὸ πρωτότυπον. Λαβὼν ταύτην ὁ Πολυζώης «ἔδραμεν εἰς Βενετίαν πρὸς ἐκτύπωσιν». Μὴ λαβὼν δ' ἐκεῖ τὴν πρὸς ἐκτύπωσιν ἄδειαν ἦλθεν εἰς Βιέννην, καὶ εὐρῶν τὸν ἐκ Ζακύνθου λόγιον Γεωργιον Βενιῶτην ἀνέθετο αὐτῷ τὴν λοιπὴν ἐπεξεργασίαν· οὗτος εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἀψάμενος τοῦ ἔργου, ἀντέγραψεν ὅλην τὴν παράφρασιν ἐπὶ τὸ εὐανάγνωστον, ἀνευρίσκων ἢ ἐπανορθῶν τὰς παραπομπὰς τῶν μαρτυριῶν, καὶ πλουτίζων δι' ἰδίων ὑποσημειώσεων τὸ καίμενον, καὶ ἐν τέλει διὰ πινάκων ἤ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ Μελετίου ἱστορία ἔφθασε μέχρι τοῦ 169ῖ αὐτὸς καὶ τέταρτον τόμον συνηρανίσαστο, παρατείκων τὴν ἱστορίαν μέχρι τοῦ 1783, ὅτε ἡ τύπωσις ἐτελεύτα. Οὕτως ἔχει τὸ ἱστορικὸν τῆς πρώτης ἐκδόσεως· Ἐπ' ἐσχάτων δὲ ὁ Κ. Εὐθυβούλης, κατ' ἀπαίτησιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπεχείρησε τὴν τοῦ λεκτικοῦ διόρθωσιν, καὶ τὴν μᾶλλον πρὸς τὸ πρωτότυπον προσέγγισιν. Ὅθεν οὕτως διασκευασθείσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1853 ὁ Α' τόμος εἰς μέγα 8, σελ. μζ'—427. Ἐνεκεν ὅμως τοῦ ἐπιλοθόντος θανάτου τοῦ Εὐθυβούλου διακόπη ἡ ἐκδοσις, μὴ περαιωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν διὰ τὴν μετ' οὐ πολλὴ ἀνεύρεσιν τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου τοῦ Μελετίου.

— Ῥητορικὴ περὶ τοῦ πῶς δεῖ ὁμιλεῖν συγγράφειν. (Ἐκδοσις τοῦ πονηματοῦ τούτου ἔχει παρεσκευασμένην ὁ Κ. Ι. Σακκελιῶν).

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔγραψε, κατὰ Γαζήν, ὁ Μάλτιος Θεολογικὰ, Ἱατρικὰ, καὶ Φιλοσοφικὰ κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν (*).

Γεώργιος Σουγδουρῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Βενετίαν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνάτης δεκάδος τοῦ 12' αἰῶνος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ διορίσθη σχολάρχης τοῦ σχολείου τοῦ Γκιούμας, καὶ μέχρι τελευτῆς παραμείνας ἐν τῇ θέσει ἰσχυρῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος τοῖς ἀκρωμένοις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προΐστατο τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κλήμης ὁ Χίος, ἔμπειρος τῶν θείων γραφῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν ἐδιδάχθη ὑπὸ Βησσαρίωνος τοῦ Μακρῆ· οὗτος φαίνεται διεγειρόμενος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του, σχολαρχοῦντος ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν Ἰωαννίνων σχολῇ, οὐ μόνον δὲν περιεποιήθη ὡς ἔδει τὸν Σουγδουρῆν, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίας δραξάμενος κατεδίωξεν αὐτόν. Ἐν ἔτει 1695 ἐπροβλήθη εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰωαννίνων τὸ περὶ τῆς θείας ἐνεργείας καὶ περὶ τῆς θείας οὐσίας ζήτημα· καὶ ὁ μὲν Σουγδουρῆς μετὰ τῶν μαθητῶν του ἐγνωμάτευεν, ὅτι ἡ θεία οὐσία διαφέρει τῆς θείας ἐνεργείας κατὰ λόγον ὀριστικῶν καὶ ὄχι πραγματικῶν ὁ δὲ Κλήμης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἰδίως τοῦ Βησσαρίωνος ἀντιλέγων τῷ Σουγδουρῆ, διεκήρυττεν, ὅτι ἡ θεία οὐσία διαφέρει τῆς θείας ἐνεργείας πραγματικῶς. Συνεκρότησε σύνοδον ἵνα δικάσῃ μετὰ τῶν ἀντιφερομένων, καὶ ταύτης ἀπράκτου διαλυθείσης, ἔγραψεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην ἐκκλησίαν κατὰ τοῦ Σουγδουρῆ· οὗτος δὲ μαθὼν, ὅτι τὸ πατριαρχεῖον ἐμελέτην ἄν τὸν καθαιρέσῃ ἐξέητο ἐγγράφως τὰ φρονήματά του, καὶ γνωσθείσης τῆς ἀθωότητός του ἀπέφυγε τὴν καταδίκην. Ὁ Κλήμης ἔτι μᾶλλον παροργισθεὶς κατηγορήσε τὸν Σουγδουρῆν πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον, ὅστις ἔγραψεν ἐν προομίῳ τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπας, ὅτι ὁ Σουγδουρῆς δὲν ἐπρόνοι συμψώνως πρὸς τοὺς θείους πατέρας (*).

Ἀγγοῦσμεν ἄλλας περιπετείας τοῦ βίου τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρός, ἀποδιδώσαντος περὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 17' αἰῶνος.

Ὁ Σουγδουρῆς ἦν κατὰ Ζαβίραν καὶ ἄλλους, « ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθής, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Ἰταλικῆς

(*) Ἀνθίου Γαζῆ Βίος Μελετίου, ἐν Β' ἐκδόσει Γεωγραφίας.—Κ. Εὐθυδούλου, προλεγόμενα Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας.

(*) Μελετίου ἐκκλησιαστικῆ ἱστορία Γ' σελ. 481.—Βλαστοῦ Νεκὰ Β' σελ. 120.

» γλώσσης, και ἔμπειρος εἰς τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν και ἱερὰν
 » θεολογίαν . . . παρέδωκεν ἀριστα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὰ τε ριλό-
 » σοφα και θεολογικά μαθήματα ».

Συγγράμματα.

— Ἐπιτομή γραμματικῆς, ἐκδοθεῖσα Ἐνετίῃσι 1763, 1784, 1795.

— Εἰσαγωγή λογικῆ, ἢ προδιόικησις εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν μέθοδον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐν Βιέννῃ 1792.

Ἡλίας Μηνιάτης.

Ἐγενήθη τῷ 1669 ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεραλληνίας ἀπὸ τὸν Φραγκίσκον Μηνιάτην ἀρχιπρεσβύτερον τῆς πολεως. Δεκαέτης (1679) εἰσῆλθε τρόφιμος εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον ἐνταῦθα δὲ ἀνατραφεὶς και διδαχθεὶς ἐδειξε τοιαύτην πρόοδον εἰς τὰ θεολογικά και φιλοσοφικά μαθήματα, εἰς τὴν ἑλληνικὴν και λατινικὴν φιλολογίαν, ὥστε, εἰς ἔλλειψιν τοῦ διδασκάλου, ἠ ἐπὶ τῆς παιδείας ἐφορεῖα γνωρίζουσα τὴν ἀξίαν του παρέδωκε τὴν νεαράν του ἡλικίαν, και προσδιώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια ἐδίδαξεν ἐπὶ τρία ἔτη μὲ κοινὴν φήμην και πρόοδον πολλὴν τῶν μαθητευσάντων.

Ὁ Μηνιάτης πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ τὸ λαμπρὸν τῆς εὐγλωττίας προτέρημα, ἐκήρυτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Γεωργίου μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν ἀκροωμένων. Χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος ὠνομάσθη νοτάριος τῆς μητροπόλεως Φιλαδελφείας, και πιθανῶς ἐπεστάτει και εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Νικολάου Σάρου, διότι ὡς τοιοῦτος φέρεται εἰς τὸν ἐν ἔτει 1689 τυπωθέντα ἱστορικὸν λόγον τοῦ Γερασίμου Κακαβέλα.

Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του ὁ ἤδη θρυλλούμενος νεαρὸς ἱεροκήρυξ ἦλθεν εἰς Κεραλληνίαν, και ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν και τὰ ἐγκύκλια. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἔπαυεν ἐκφωνῶν τὰς μελιόρρους ἐκεῖνας διδασκὰς, αἵτινες ὀσημίραι ἐζημίζον και διεσάλπιζον τὸ ὄνομά του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ζακυνθίων ἦλθε και ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐδίδαξε τὴν νεολαίαν τῆς νήσου και κατέθελε και ἐστήριξεν ἐν τῇ πίστει τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα. Ἀλλὰ και ἀλλοεθνεῖς δὲν ἔπαυσαν ἐκδηλοῦντες τὸν πρὸς τὸν Μηνιάτην σεβασμὸν. Ἀντώνιος ὁ Μολίνος, στρατηγὸς και διοικητὴς τῆς Κερκίρας προσεκάλεσεν αὐτὸν και ἀνέθηκε τὴν ἐκπαιδευσιν τῶν δύο ἀνεψιῶν του. Καὶ ἐν Κερκίρᾳ δὲν ἔπαυε τὸ ἀπύλωτον τοῦ Κεραλλῆνος στόμα νὰ διαγέτῃ

τούς θησαυρούς λαμπρᾶς εὐγλωττίας, καὶ ἡ μελιόφυτος φωνή του νὰ διδάσκη τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Τὰ πλήθη συνῆρπον ἀκροώμενα ἐν σιγῇ βαθυτάτῃ αὐτοῦ, καὶ ἡ κοινότης δὲν ἔλειψεν ἀντιφιλοτιμουμένη νὰ τῷ δωρήσῃ, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ εἰσοδήματα ἐνὸς μοναστηρίου.

Ὁ Μολίνος τοσοῦτον ἐθέλχθη ἐκ τῆς συναναστροφῆς τοῦ Μηνιάτου, ὥστε ἀδύνατος καθίστατο αὐτῷ ἡ ἀποχώρησις. Ἀνακληθεὶς τῷ 1698 εἰς Βενετιανὴν συμπαρέλαβε καὶ τὸν Ἕλληνα οἱ ἐκεῖ Ἑλληνες ζῶηράν ἐτι σώζοντες τὴν ἀνάμνησιν τοῦ θαυμαστοῦ ἱεροκλήρου, καὶ τὴν ἐξ Ἑπτανήσου φήμην, προσήνεγκον αὐτῷ ἐκ δευτέρου τὴν καταλειφθεῖσαν ἔδραν ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστηρίῳ. Ἐν μόνον ἔτος μείνας ἐν τῇ μητροπόλει τῆς δημοκρατίας ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ διότι ὁ ἱππότης Λαυρέντιος Σοράνζος διορισθεὶς πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐζήτησε τὸν Μηνιάτην ὡς συνοπαδὸν καὶ εἰδικὸν σύμβουλον τῆς πρεσβείας.

Ἐν τῇ τουρκοκρατομένῃ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ Ἕλλησ εὔρεν εὐρύτεραν στάδιον πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἀξίας του. Αἱ διδαχαὶ του εὔρον εἰδικωτέρους τοὺς ἐπαινέτας. Πρόκριτοι καὶ ἡγεμόνες, πατριαρχεῖον καὶ ἀντιπρόσωποι διαφόρων δυνάμεων ἐνδιαφέροντα ἐποίουν λόγον περὶ τοῦ Μηνιάτου. Δημήτριος Καντζεμὶρ ὁ ἡγεμὼν Μολδαβίας θέλων νὰ στείλῃ πρεσβείαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδον, ἔκρινεν ἄξιον αὐτὸν ἀπέναντι τούτων ἄλλων, καὶ ζήτησας παρὰ τοῦ Σοράνζου ἔπεμψεν εἰς Βιέννην τῷ 1703 τὸν Μηνιάτην, ὅστις λαμπρῶς δεξιωθείς καὶ τιμηθεὶς ἐπέρανεν αἰσίως τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄμα ἐλθόντα ὁ πατριάρχης Γαβριὴλ ὠνόμασεν αὐτὸν, διὰ συνοδικῆς πράξεως, ἱεροκλήρικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ διδάσκαλον τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς. Φωτίζων ὡς διδάσκαλος τὴν νεολαίαν, ἐκίνει καὶ ὡς ἱεροκλήριξ εἰς θαυμασμὸν τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον.

Φλεγόμενος ὑπὸ ἀσθέντου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς οἰκείους ἀγάπης, μετὰ παρέλευσιν ἑπτὰ ἐτῶν παραιτησάμενος τῶν ἐντίμων τούτων ἀξιομάτων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ ἱππότου Καρόλου Ῥουτζίνη, τοῦ διαδεχθέντος τὸν πρέσβυν Σοράνζον, καὶ ἔφθασεν εἰς Κεφαλληνίαν. Ἐπ' ὀλίγον διατρίψας μετέβη εἰς Κέρκυραν, ἀλλεπαλλήλως προσκαλούμενος ἵνα ποτίσῃ ἐκ δευτέρου τὸν φιλόχοιτον λαὸν μετὰ τὰ καθαρὰ νάματα τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος.

"Αγγελος Ἐμος ὁ διοικητὴς τοῦ Πελοποννήσου προτεκίλεσεν ἐκ Κερκίρας τὸν Μηνιάτην ἵνα τὸν καταστήσῃ ἐπίσκοπον τοῦ χηρεύοντος θρόνου τῆς Χριστιανουπόλεως. Ὁ Ἠλίας ὁμοῦ προτιμῶν τὴν ἐν Κερκίρᾳ διαμονὴν δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν, διαφοροτρόπως προφασισθεὶς. Ἐλθόντα δ' ὕστερον εἰς Πελοπόννησον, ὁ τότε διοικητὴς Φραγκίσκος Γριμάνης διώρισε, συναίνεσει τῶν κατοίκων, διδάσκαλον καὶ ἱεροκήρυκα Ναυπλίου καὶ Ἄργους. Ὅθεν ἀναλαβὼν ἤρξατο νὰ φωτίῃ τὴν νεολαίαν, καὶ νὰ κηρύττῃ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος.

Παρελθόντος τοῦ χρόνου τῆς διοικήσεως τοῦ Γριμάνη, διεδέχθη αὐτὸν Μάρκος ὁ Λορεδάνος, ὅστις ὡς ἂν διαδεχθεὶς μετὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τὸ πρὸς ἐκεῖνον σέβας, προσοικειωθείς τὸν Μηνιάτην, ἐπεισεν ἐπὶ τέλος νὰ δεχθῇ τὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης ὑψηλὸν βαθμὸν, καὶ τῷ 1711 ὁ Μηνιάτης προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Κερκίρας καὶ Καλαβρυτῶν.

Ἡ περιωπὴ ἐκεῖνη ἀναμφιβόλως καὶ μεγαλείτερα καθήκοντα ὑπεγόρευσε εἰς τὸν φιλότιμον Κεραλλῆνα, ὅστις σπεύδων ἐν ἀνταποκριθῆ καταλλήλως εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἀϊζηθείσας ἐλπίδας, ἐδιπλασίασε τὸν ζῆλόν του, καὶ δὲν ἔπαυε θεαρέστως διοικῶν τὸ ποίμνιόν του, καὶ προσφέρων εὐπεπτον εἰς αὐτὸ τρογὴν, διὰ λόγων καταληπτῶν τοῖς πᾶσι διὰ τὸ ἀπλόκον τῆς ἐκφράσεως, καὶ θαυμαστῶν διὰ τ' ἀνθημῶν ὧν περιέβαλλεν αὐτοὺς πυρεττώδης εὐγλωττία.

Ἄλλ' ἡ ἀδύνατος κρᾶσις του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς καταβαλλομένους ὑπερμέτρους κόπους καὶ τὴν πρώτην Αὐγούστου 1714 ἐξεδήμησεν ἐν Πάτραις πρὸς Κύριον, ἐν τῇ ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ τεθλιμμένος πατὴρ παρευεθεὶς εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ υἱοῦ του, ἔλαβε τὸ λείψανον καὶ μετενεγκὼν εἰς Κεραλληνίαν ἔθαψεν εἰς τὸν ἐν Ληξουρίῳ ναὸν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου.

Τὸν Μηνιάτην καταλλήλως ἐπήνεσαν Ἀπόστολος ὁ Ζήνος, Δημήτριος Καντιμῆρ, Προκόπιος, Μελέτιος, Δαμῳδός, Νερούλδς, Πάριος, Στούρζας καὶ ὁ τελευταῖος τῶν βιογράφων του Ἄνθιμος ὁ Μαζαράκης. Μεταφέρομεν δ' ἐκ τοῦ Ζήνου τὰ ἑξῆς.

« Ὁ Μηνιάτης ἦν εἰς τὴν ζωρότητα τῆς ὄψεως, τὸ σοβαρὸν, καὶ καλοκάγαθον, καταδεικνύοντα ἐξωτερικῶς τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὴν ὀξύνοϊαν, τὴν γλυκύτητα τῆς καρδίας, καὶ τὴν τιμιότητα καὶ αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν του. Εἰς τὰς συναναστροφὰς ἦτο πνευματώδης, ἱερὸς εἰς τὴν φιλίαν, ἀνθρωπος σταθερᾶς ἀγάπης καὶ ἀνυποκρίτου εὐτελεῖας . . . Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ Θεολογία ἐμάρτυρων τῆς

- σοβαράν ἐκείνην εὐγλωττίαν, τὴν ὁποίαν ἤρυσθη ἐκ τῆς φύσεως καὶ
- ἐτελειοποίησε διὰ τῆς τέχνης· ἦτο πρὸς τοῦτοις κάτοχος τῆς ἑβραϊ-
- κῆς καὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσης· ὠμίλει δὲ καὶ ἔγραφε καλῶς
- προσέτι καὶ τὴν ἰταλικήν. Τὴν φήμην του δὲν θέλου παρασῶρει
- οἱ αἰῶνες (1) •.

Συγγράμματα.

— Πάτρα Σκανδάλου, ἦτοι διασφῆρις τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τοῦ σχίσματος τῶν δύο ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς μετὰ τῶν πάντα διαφαινουσῶν διαφορῶν, συντεθείσα ὑπὸ τοῦ θεοφιλεστάτου Κερνίκης καὶ Καλεδρότων ἐν Πελοποννήσῳ ἐπισκόπου Ἡλίου Μηνάτη τοῦ Κεφαλληνίως. Ἐν Λειψίᾳ 1718.

(Ἀνετυπώθη τῷ 1725 ἐν Βρατοσλαβίᾳ μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως τῶν Νικολάου Μεθώνη καὶ Γρηγορίου Κοζάνη. Τῷ 1743 ἐν Λειψίᾳ μετὰ καὶ γερμανικῆς μεταφράσεως, δαπάνη τοῦ ἐκ Κοζάνης Κοντοροῦση. Ἐν Βιέννῃ 1783, δαπάνη Πολυζῶν Δαμπανιζιώτου, ἐν Ἀθήναις τῷ 1844, καὶ 1865).

— Διδαχαί. Ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ 1727, 1738, 1778, 1793, 1800, ἔκ πολλὰς μέχρι τοῦδε. Πληρετέρα πασῶν τῶν ἐκδόσεών ἐστιν ἡ ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου του Ἀνθίμου Μαζαράκη τῷ 1849 γενομένη, προτάξ-
ξαντος Βιογραφίαν Ἰκτανῆ τοῦ Μηνάτου, καὶ προσθέντος ἀνεκδότου διδαχᾶς ἰταλιστῆ. 4^{ον} σελ. κη—355.

Ὁ Ζῆνος ἀναφέρει, ὅτι ἐγένετο ἔκδοσις τῶν ἰταλιστῶν διδαχῶν τοῦ Μηνάτου,

Ἰωάννης Κομνηνός.

Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἐξέπαιδεύθη ἐν τῇ βασιλευσίᾳ, εἶπε δ' ἐν Ἰταλίᾳ τὰς ἱατρικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Ἐλθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἐδίδαξεν εἰς τὴν Ἀθηντικὴν Ἀκαδημίαν τὰς φυσικο-
μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ διωρίσθη ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Κων-
σταντίνου Βασαράβα. Περιηγηθεὶς τῷ 1700 χάριν εὐλαβείας τὴν Ἱερου-
σαλήμ, τὸ Σινὰ καὶ τὸν Ἄθωνα, συνέγραψε τὸ προσκυνητᾶριον τοῦ
ἁγίου ὄρους ὕστερον, τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριβώνιον, μετωνομάσθη
Ἱερόθεος, καὶ ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Δρύστρας, μετὰ τὸ 1710,
διότι εἰς τὴν ἐν 1710 γενομένην ἐκδοσιν τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας
Εὐθυμίου Ζυγαδηνοῦ (2), σημειοῦται ὡς δαπανήσας Ἀνθίμος μητρο-
πολίτης Δρύστρας· ὡς τοιοῦτος δ' ὁ Ἱερόθεος φέρεται τῷ 1716, γρά-
ψας εἰς τὴν τότε ἐκδοσιν τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἡγεμόνα
Νικόλαον Μαυροκορδάτον. Ἀπεβίωσε τῷ 1719 ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς

(1) Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βίος Μηνάτου.

(2) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς (Α'. σελ. 197.) μνημονεύει τοῦ Ζυγαδηνοῦ, ὡς ἀπρά-
σαντος κατὰ τὸν 12' αἰῶνα· ἐνῶ προήμασε κατὰ τὸν 13'. (βλ. Ἀλεξιάδα Κομνηνῆς).

ἀναφέρει Προκόπιος ὁ Μοσχοπολίτης παριστῶν τοῦτον εἰδόμενον τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Ἰταλικῆς, Ἑβραϊκῆς, καὶ Ἀραβικῆς φωνῆς, καὶ ἔρωτι μαθήσεως, πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην ἐπισκεφθέντα (*).

Συγγράμματα.

—Προσκυνητῆριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθωνος, συγγραφὴν μὲν καὶ τυπωθὲν ἐπὶ τῆς γαληνοτάτης Ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβιστάτου, ἐκλαμπροτάτου, καὶ ὀφηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα βοϊβόδα ἀφιερῶθὲν δὲ τῷ κρινωτάτῳ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας κυρίῳ Θεοδοσίῳ, σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ἐξοχωτάτου ἱατροῦ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ἵνα δίδωται χάρισμα τοῖς εὐσεβέσι διὰ φυτικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Τύποις Ἀνόμου τοῦ ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰθρίας, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγόβου, εψά.

(8^{ον}. Ἐν τέλει. «ἐπιμελεῖα καὶ διορθῶσι Ἰγνατίου ἱερομονάχου τοῦ Φωτιανοῦ»—Τὸ προσκυνητῆριον μετετυπώθη μετὰ Λατινικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Monfaucou Palaeographia Graeca (σελ. 441). καὶ τῷ 1745 ἰδίᾳ ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰγνατίου Κεμίτζου τοῦ Ἐπιδαυρίου, δαπάνῃ Χριστοφόρου Ἠπειρώτου, προσφωνοῦντος τῇ Θεοτόκῳ. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηγται καὶ δώδεκα δι-
στιχα, ὧν ἡ ἀρχή.

Προσκυνητῆς θαυμάσιος, θαυμάσια προκομμένος
ὁ Κομνηνὸς καὶ ἱατρὸς Γιάνης ὁ ἑξακουσμένος,
Διώχνη μακρὰν τὸ γῆρας του καὶ ὄλος ξανακίονει·
Τοῦ Χριστοφόρου ἔξοδα, καὶ Ἰγνατίου πόνοι.

Ἡ τελευταία ἐκδοσις ἀπαλλάκτως μετετυπώθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1837 ὑπὸ Ἰω. Βιλοῦδη μετὰ μικροῦ προλόγου).

Ἐκτὸς τοῦ Προσκυνητῆριου ἐξ αὐτοψίας γνωρίζομεν τοῦ Κομνηνοῦ—Ἐκτενὲς ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἡγεμόνα Βασσαράμπαν, προτασομένον τῆς ἐν 1699 ἐκδόσεως τῆς εἰσαγωγικῆς ἐκδόσεως Βησσαρίωνος Μακροῦ (**). Ἐπίγραμμα εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον ἐκ διστίχων τριάκοντα, ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἰουδαϊκῶν. Ἐπιτόμιον εἰς Σεβαστὸν Κυμηνίτην. Ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον. Ἐπιστολὴ καὶ ἐπίγραμμα ἠρωλεγειῶν εἰς τὸ περὶ καθηκόντων Νικολ. Μαυροκορδάτου.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ζαβίρας καταγράφει καὶ τὰ ἐξῆς πονηθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Κομνηνοῦ.

—ἠρωλεγειῶν ἐν τῷ ἱστολογίῳ Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου.

—Πίνακα ἀκριβῆ κατὰ στοιχεῖον ἐν εἶδει συμφωνίας πάντων τῶν σποράδων ἐκφερομένων ἐν ἅπασιν τοῖς τόμοις τῶν Χρυσοστομικῶν.

—Ἐπιχειρήματα τινα ἐκβληθέντα ἐκ τῆς θεολογικῆς περὶ μυστηρίων πραγ-

(*) Helladii, Status praes, eccles.—Βεντώτη, Ἑκκλ. ἱστορ. τομ. Δ'.—Ἰω. Βιλοῦδη, προλεγόμενα εἰς τὴν ἐν 1837 ἐκδοσιν τοῦ προσκυνητῆριου.

(**) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει εὐρηγται καὶ ἐπιγράμματα πρὸς τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Βουκουρεστίᾳ αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας, καὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις ἐν σχολείων.

ματείας τινῶν τῶν Λατινοφρόνων ἀπὸ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα μετανεχθέντα φωνήν.

— Περὶ τοῦ διὰ τῶν βημάτων γίνεται ἡ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας μεταβολή.

— Ἀποφθίγματα.

Κατὰ Φαβρίκιον ὁ Ἱερόθεος ἔγραψε διὰ στίχων ἀνακρεοντίων περὶ ἀμαρτήματος, κατὰ δὲ Βινδότην ἕτερα πολλὰ καὶ διάφορα ποιήσας ὕλης.

Νικόλαος Σπαθάριος.

Ἐγεννήθη ἐν Μολδαβίᾳ ἀπὸ γονεῖς ἐκ Λακωνίας ἔλκοντας τὸ γένος, καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Γαβριὴλ τὸν Βλάσιον τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐγκύκλια, εἶτα δ' ἐν Ἰταλίᾳ τὰ φυσικομαθηματικὰ ἐπιστήμας. Ἐπαναστρέψας ἐν Μολδαβίᾳ ἐτιμήθη τῇ ἀξιώματι τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς ἡγεμονίας, ἀπὸ δὲ τούτου ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον. Εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Ἰλλυρικῆς διαλέκτου, μετέφρασεν εἰς τὴν Μολδαβικὴν καὶ Βλαχικὴν γλῶσσαν τὴν θείαν Γραφήν, ἧτις παρεδέχθη εἰς ἀνάγνωσιν ἐν ταῖς ἐκαλησίαις. Τῷ 1667 διατρίβων ἐν Στοκχόλμῃ τῆς Σουηδίας ἔγραψεν ἐγγχειρίδιον ἢ Ἀστέρα Ἀνατολικὸν ρωτίζοντα τὴν Δύσιν.

Ἵστερον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς πολυλαχῶς τιμήσας τὸν Νικόλαον, ἀνέθηκεν αὐτῷ ἐν ἔτει 1675 τὴν ἐκ Μόσχας εἰς τὴν Σινικὴν αὐτοκρατορίαν σταλείσαν πρεσβείαν.

Τὴν 2 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκ Τομπόλσκης ἀπελθὼν ὁ Σπαθάριος, εἰσέδυσε διὰ τῆς Ταρταρίας εἰς τὸ Σινικὸν κράτος, καὶ τὴν 12 Ἰανουαρίου 1676 ἐπαναστρέψας ἐξέθηκεν ἐν λεπτομερεῖ ὁδοπορικῆ τὰ τῆς ἀνόδου. Ἡ διήγησις αὐτοῦ ἀνέκδοτος ἄχρι τοῦδε ἐπιγράφεται. « Βίβλος ἐν ἧ γέγραπται ἡ ὁδοπορία τῆς Βασιλείας τοῦ Σημπηρίου » (sic) ἀπὸ τῆς πόλεως Τομπόλσκης, μέχρι καὶ τῶν ὀρίων τοῦ βασιλείου τῆς Χήνας ἐν ἔτει ἀδαμιαίῳ 7183. Ἐγγραφή δὲ αὕτη ὅταν κατὰ προσταγὴν τοῦ μεγάλου αὐθεντοῦ βασιλέως καὶ μεγάλου Κνεζοῦ Ἀλεξίου Μιχαηλοβιτζίου, πάσης μεγάλης, μικρᾶς τε καὶ λευκῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτορος ἐπέμφθη ἀπὸ τῆς Μόσκοδος μετὰ πρεσβείας εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Χήνας Νικόλαος ὁ Σπαθάριος ».

Τὸ πρωτότυπον ἐγγραφή βωσσιστι, καὶ μετεφράσθη εἶτα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑλληνιστί, ὡς ἐν τέλει ἀναγινώσκεται. « Μετεφράσθη ἐν ἔτει 1693 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἐν τῇ μεγίστῃ βασιλευσῇ πόλει Μόσκοδᾳ, προστάξει τοῦ πανοσιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἀγίου ἀρχιμανδρίτου τῆς ἀγίας καὶ χριστοβαδίστου πύ-

» λέως Ἱερουσαλήμ, παρόντος και αὐτοῦ ἐν τῇ μεγίστῃ καὶ λαμπρῇ
» πόλει ταύτῃ ».

Τὸ χειρόγραφον δ' ἔχω ὑπ' ὄψιν, κτῆμα τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου, ἀπαρτίζεται ἐκ τετραδίων 18, ἐκάστου περιέχοντος δεκαεξὶ σελίδας. Ἐν κεφαλῶνις δεκαεπτὰ καταγράφει χωρογραφικῶς τὰ μέρη ἐξ ὧν διήλθεν· εἶτα δ' ἔπονται περιγραφή τῆς Κασπίας θαλάσσης· τὸ διάταγμα τῆς ἀποστολῆς του καὶ ὅποια κατὰ καιροὺς ἐκ τῆς Σινικῆς ἐκομίσθησαν πραγματεῖαι μετὰ τῶν τιμῶν αὐτῶν. Περιγραφή τῆς αὐθεντείας τῆς Σημπρίας. Περιγραφή τῆς Κιταϊκῆς αὐθεντείας, καὶ τοῦ λόφου Τοργοντζίνσκου. Διήγησις περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς μεγίστης ἀρθοδόξου αὐθεντείας, βασιλευούσης πόλεως Μόσχας, πῶς καὶ εἰς ποῖον καιρὸν, καὶ τίνι τύχῃ τὸ τοιοῦτον μέγαλον βασίλειον ἤρξατο, καὶ τοσοῦτον νύξῃσι καὶ ἐδοξάσθη. Περὶ εἰδήσεως τῆς γῆς Κιταΐας, καὶ περὶ βαθυτάτης Ἰνδίας. Κυρίλλου φιλοσόφου τοῦ Ῥωμαίου ὁμιλία εὐσεβοῦς διδασχῆς πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Κανίξην Βλαδιμηρην.

Ἄρχεται δὲ ἡ διήγησις. « Ἐν 7183 Μαΐου 2 (sic) ἐμισυύσαμεν
» ἐν τρισὶ πλοιαρίοις διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἡρτήσι, ἀπὸ τῆς πόλεως Το-
» μπόλσκας τῇ ἐσπέρᾳ τῆς Κυριακῆς, καὶ ἤλαθμεν εἰς τὸ τῶν Ταρ-
» τάρων Γιοῦρι εἰς χωρίον Κουσκούν . . .

Τελευτᾷ δὲ « Τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς τὴν κόλασιν τῆς γενένης, τὸν
» ἀκοίμητον σκόλωπα, καὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, καὶ ἡ κόλασις τέλος
» δὲν ἔχει· τέτοια τιμωρία θέλει εἶσθαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀμποτες
» νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ Κύριος ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ,
» νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, Ἀμήν ».

Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Νικολάου ἐξεδόθη ὑπὸ Arnaud (perpetuité, tom. III) καὶ μνημονεύεται ὑπὸ Φλαμινίου Κορηηλίου (Creta Sacra) ἐν τοῖς περὶ Λουκάρεως.

Ἀμητήριος δὲ Προκοπίου μετ' ἐγκωμίων μνημονεύει τοῦ Μολδαβαγενοῦς τούτου Λάκωνος.

Θωμᾶς Κατάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Κύδιον τῆς Κρήτης περὶ τὰ μέσα τοῦ 12' αἰῶ-
νος, καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς Πατάβιον τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Κα-
τ' Ὀκτώβριον τοῦ 1668, μετατεθέντος ἐκ τῆς ἑδρας τῆς λογικῆς εἰς
τὴν τῆς φιλοσοφίας Ἰωάννου Κιγάλα τοῦ Κυπρίου, διωρίσθη ὁ Κατά-
νης εἰς τὴν κενωθείσαν θέσιν κατὰ Μαΐον 1687 μετ' ἰσοθὸν διάκονων
φλωρινίων. Τῷ 1692, καταργηθείσης διὰ δόγματος τῆς Ἑνετικῆς Γε-

ρουσίας, τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἔδρας τῆς λογικῆς, προεβιβάσθη ὁ Θωμᾶς κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν τῆς φιλοσοφίας· καὶ τῷ 1694 ἐδιπλασιάσθη ὁ μισθός του. Ὁ Κατάνης μετὰ φήμης διδάξας παρητήθη ἰκουσίως τῆς ἔδρας τῷ 1701, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετιαν ἔζησεν ἐνταῦθα μέχρι θανάτου, ἐπισυμβάντος τῷ 1725 (1).

Ὁ Θωμᾶς ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, « *vir doctissimus et erudissimus* » (2), ὡς λέγει ὁ Παπαδόπουλος καὶ ὁ Δημήτριος Προκοπίου. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ γαλλιστὶ τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον, Ἐπιστολάριον κλπ. Κατὰ Ζαβίραν μετὰ θάνατον ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς τοῦ Κατατάνη—*Introduzione alle scienze—L'arte del pensare—L'oratore—Tre ragionamenti*.

Φραγκίσκος Ἀκίδας, Ῥόδιος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1571 αἰῶνος ὁ ἐν Ηαρσιόις διατρίβων Κύπριος Εὐγένιος Μπενάκης προέτεινεν εἰς τὸν δούκα τῆς Σαβοΐας Κάρολον Ἐμμανουήλ Α' ἵνα διενεργήσῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κύπρου ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ἀπελευθερουμένη ἤθελεν ἀποτιεῖ αὐτῷ τὸν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου νενομισμένον φόρον. Ὁ δούξ ὑπὸ σπουδαίαν σκέψιν λαβὼν τὴν πρότασιν ἔστειλεν ἐν ἔτει 1600 τὸν ἐν λόγῳ Ῥόδιον Ἀκίδα, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὴν Κύπρον ὑπέβαλεν εἰς τὸν Κάρολον Ἐμμανουήλ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου, δημοσιουθὲν ὑπὸ Maslatrie (*Histoire de l'île de Chypre tom III*).

Γεράσιμος Σπαραλιώτης Κρήτης διεδέχθη ἐν ἔτει 1622 ἐν τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ Ἀλεξάνδρειας τὸν συμπατριώτην του Κύριλλον Λούκαριν, προεβιβάσθοντα οἰκουμενικὸν πατριάρχην, καὶ τῷ 1647 παραιτηθεὶς διεδέχθη ὑπὸ Μητροφάνους Κριτοπούλου· ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἄθωνα ἡσυχία καὶ μεγίστη ψυχῆς γαλήνη παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ἀναδειχθεὶς εἰς τῶν ἐνθερμοτέρων προμάχων τῆς ὁρθοδοξίας (3), καὶ οὐ τῶν εὐκα-

(1) Ἐν τῇ Εἰςβιβλίῳ τοῦ Φαβρικίου κατὰ λέθος σημειοῦται 1700· διότι ὁ Facciolati, ἐξ οὗ παραλαμβάνεται ἡ μαρτυρία, λέγει « Anno MDCXCIV duplicadum illi stipendium est, sed primo consequentis sæculi anno sponte abdicavit; sannaque contentus jam acquista sibi Venetis vixit usque ad XXV ».

(2) Papadopoli, *Histor. Gymnas. Patav.* σελ. 180.—Facciolati, *Fastl Patavini* σελ. 285 καὶ 290.

(3) Ἀπαντῶν ὁ δολίμιος πρὸς τοὺς Δουθηροκαλείνους προτεινάντας αὐτῷ τὴν ἐν Ἀγγύτῳ σύστασιν σχολείων καὶ τυπογραφείων λέγει. « Ἡμεῖς γὰρ οὔτε μὴδὲν ὅπως ἀπαιτηθέντες τῶν παραδοθέντων ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως τῇ ἐκκλησίᾳ ὄρων ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρων τοῦ Χριστοῦ πατέρων, καὶ τῆς πρώτης πίστεως, ὡς ταῖς ἀκραῖς γούν ἐνηχηθῆναι τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀνεχθίμιθα ὄνομα· ἀν γούν ποθοῦσιν ἡμῖν

ταφρονήτων λογίων τοῦ καιροῦ του. Συνέγραψε πολλά, καὶ μάλιστα κρίσεις καὶ ἀναπτύξεις εἰς τὴν ἱερὰν γραφὴν, κατὰ Ἰουδαίων, λόγους πανηγυρικοὺς, ἐκκλησιαστικὴν ἱστορικὴν κλπ.

Θεοφάνης Ἱεροσαλύμων ἐν ἔτει 1608 παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ συγγενοῦς του Σωφρονίου Δ' τὸν πατριαρχικὸν θρόνον εἰργάσθη ἀνεκδότως καὶ πρὸς στήριξιν τῆς ὀρθοδοξίας, πατάσων τὰ ὑπὸ τῶν λατίνων ἐνσπειρόμενα ζιζάνια, καὶ εἰς διακόσμησιν τῶν ἱερῶν τόπων πολλὰς καὶ μακρυνὰς ἐπιχειρήσας ὁδοιπορίας εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐλέους τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων. Ἀπεβίωτε τὴν 15 Δεκεμβρίου 1645, καὶ συνέγραψε, κατὰ Ζαβίραν, Συνταγμάτιον κατὰ λατίνων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπιστολάς κλπ.

Ἀρσένιος Ἱερομόναχος, ἤμαζεν ἐπὶ Παρθενίου πατριάρχου τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κονταρῆν. Ἐρρίκος ὁ Ἰλάριος λέγει τοῦτον « *græcum hieromonachum ad miraculum doctum* ». Ὁ Ἀρσένιος ἔγραψε πρὸς τινα φίλον του ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ἐκτραγωδεῖ τὰ περὶ Κυρίλλου τοῦ Δουκάρως. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἀλλατίου (*de Consensu* σελ. 1022).

Ἀθανάσιος ὁ Ρήτωρ. Διατρίβων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12' αἰῶνος ἐν Παρισίοις ἐφιλοπόνησε τὰ ἐξῆς φιλοσοφικὰ συγγράμματα—Ἀριστοτέλης ἑαυτὸν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διατρανῶν—Μέθοδος, ἡ διαπληκτίζεται τὰ λογικὰ—Μέθοδος συνοπτικὴ, ἡ τὴν νίκην ἀληθῶς αἰρεῖ ὁ μαχόμενος, ἡ ἢ τὰ μέσα πρὸς μάχην καὶ νίκην εὐρίσκειται, καθάπερ ἐκ τοῦ φιλοσόφου Ἀδράστου καὶ Νοδεράτου κατ' Ἀριστοτέλην ὁ θαυμαστός καὶ μέγας ἱστόρησεν Ἰάμβλιχος—Τρυφὴ ψυχῆς ἡ κῆπος ἐκ τῶν τῷ μεγάλῳ Ἰαμβλίχῳ πονηθέντων φρυττευθεὶς (1)—Ἀνατροπὴ δογματῶν τοῦ περὶ αἰσθήσεως τῶν ὄντων (2).

σκοπὸς ἐστὶν ἀπαρallάκτως εἰζεσθαι ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων παραθεθέντα ἡμῖν διὰ γραμμάτων δηλώσατε, ἵνα ἐλθόντες σκεψόμεθα ποιῶ τρόπῳ τὸ πᾶν ἡμῖν ἐννοεῖν γενήσεται· ἄλλως γὰρ ἂν εἰς μάτην γενήσοιτο ἡ συνέλευσις· περὶ δὲ τῶν φροντιστηρίων φησὶ ἂν μὲν οἷόν τε ἢ τοῦτοις ἐπιστατεῖν ὀρθοδόξου παιδοποιίας καὶ γυμναστάς εἰς τὴ καθ' ἡμᾶς δόγματα, καλὸν ἢ ἐπίνοια· ἄλλως δὲ καὶ ἐνὸς μόνου ἐτεροδόξου διδάσκειν ἂν ἐν τοῦτοις ἐπαγγελλομένου οὐ δέχομαι· κρείττων γὰρ μετ' εὐσεβείας ἀμαθία, ἢ ὡς τὰ πολλὰ ὁ κατὰ Θεὸν συνέζευκται ζῆλος, ἢ ἐπιστήμη μετὰ δυσσεβείας καὶ Θεοῦ ἀπαλλοτριούσα». (*Allatii, de Consensu*, σελ. 1014—Πανδώρα, 1864, σελ. 598).

(1) Ἐδημοσιεύθη ἐλληνολατινιστὶ ἐν Παρισίοις τῷ 1641.

(2) Τοῦ κατὰ Κεμπανέλλα συγγράμματος τούτου τοῦ Ἀθανασίου ἐξεδόθη σύντομος ὑπὸ τῆν ἐπιγραφήν « Ἀντικαμπα κῆ? ις κατ' ἐπιτομήν ».

Ἄπεβίωσεν ὁ Ἀθανάσιος ἐν Παρισίαις τῇ 13 Μαρτίου 1668, γηγόνως ἐτῶν 92 (¹).

Ματθαῖος ὁ Μυραίων. Κατήγετο ἐκ Πωγωνιανῆς τῆς Ἠπείρου καὶ καταλέγεται ὑπὸ Δοσιθέου μεταξὺ τῶν τότε ἐπισήμων λογίων, γράψας κατὰ Ζαβίραν πολλὰ διὰ στίχων, καὶ κανόνας κατὰ Λατίνων. Πρὸς τοῦτοις—Ἱστορίαν τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀρξαμένην ἀπὸ Σερβάνου βοεβόδα μέχρι Μιχαὴλ βοεβόδα, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1683 καὶ 1768. Ἐν τέλει εὐρηται—Παραγγέλματα πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν βοεβόδαν. Τῷ 1624 διατρίβων εἰς τὴν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ μονὴν τοῦ Δάλου προσήνεγκεν ὠραῖον Εὐαγγέλιον πρὸς Ἀνθίμου μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως, ἐπιγράφας καὶ στιχτρὰν σημείωσιν (²).

Ναθαηὴλ Κανόπιος. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐχημάτισε πρωτοσύγγελος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Μεταβάς εἰς Ἀγγλίαν διέτριψεν ἐπὶ τινα ἔτη, καὶ ὕστερον μετέβη εἰς Ὀλλανδίαν, οπου δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν Λουθηρανῶν ὑπεσχέθη ἵνα μεταφράσῃ τὰς θεολογικὰς εἰσηγήσεις τοῦ Λουθήρου καὶ εἰσαγάγῃ αὐτὰς εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Ἐγραψε τῇ 4 Ἰουλίου 1635 μαρτύριον τοῦ Λουκάρεως.

Ματθαῖος Βυζάντιος, ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Τῷ 1606 διατρίβων ἐν Σμολένσκη τῆς Ῥωσσίας ἔγραψε βίον Δημητρίου τοῦ βασιλέως τῆς Μοσχοβίας, Σαντομίρου βοεβόδα, καὶ ἀρχόντων Λεχίας (³).

Ἀθανάσιος μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, ὁ ἐπιλεγόμενος Δαιμονοκαταλύτης, ἀκμάζων τῷ 1600 συνέθετο περιγραφὴν τῆς μονῆς τοῦ Σουμελά (⁴).

Ματθαῖος Γαλατιανός, ἱερομόναχος Κύπριος. Διατρίβων τῷ 1603 ἐν Βενετίᾳ ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Μηναιῦ τοῦ Ἰανουαρίου.

Ματθαῖος ἱερομόναχος ὁ Κολυζήτης, ποτὲ ἀρχιμανδρίτης Προκονήσου. Ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Θησαυροῦ Δαμασκηνῶ τοῦ Στουδίτου.

Θεοφάνης Ξενάκιος Κύπριος. Προχειρισθεὶς τῷ 1607 μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἐπὶ δεκαπενταετίαν καλῶς διώκησε τὸν θρόνον. Ἐπεμελήθη καὶ διώρθωσεν ἐν Βενετίᾳ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Νέου Θησαυροῦ (1610), Νηγκίου τοῦ Ἰανουαρίου (1612) καὶ Μαρτίου (1625).

(¹) Ζαβίρα, Ἑλληνικὸν θέατρον.

(²) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογ. Συλ. τομ. Β', φυλ. Ε', σελ. 64.

(³) Ζαβίρας. (⁴) Παρθ. Μεταξοπούλου, Κριτικὸν Σουμελά.

Νεόφυτος Ιεροδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας. Ἐπεμελήθη τὴν ὑπὸ Ἀντωνίου Πινέλλου ἔκδοσιν τοῦ Τυπικοῦ (1615).

Θεολόγητος Μοσχολέος, Κρήτης. Ἐγραψε διὰ στίχων βίον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκδοθέντα παρὰ Πινέλλω τῷ 1626 ἐν τέλει τοῦ στιχοιουργήματος ἀναγινώσκεται.

Θεολογίου ποίημα Κρητὸς τοῦ Μοσχολέου,
καὶ ἐτυκώθη μὲ ἕξοδον Κρητὸς ποιητοῦ νέου.

Πέτρος Σταυρίδος. Γεννηθεὶς ἐν Κύπρῳ ἦλθε κατὰ τὸ ἔτος 1591 εἰς Ῥώμην καὶ κατετάχθη τρώμιος τοῦ Γρηγοριανοῦ ρρονοιστηρίου μετὰ ὀκταετῆ ἀκράσιν ἐξελθὼν κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ (17 Σεπτεμβρίου 1602), καὶ διωρίσθη πνευματικὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἑλλήνων, καὶ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας. Ὑστερον ἐστάλη εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς προσκλυτισμὸν, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθῶνι τὴν 15 Ἰουλίου 1633 (').

Μιχαὴλ Νευσίδας, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἦν ἐκ μητρὸς Θεῖος Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου. Ἐπὶ δεκαετίαν σπουδάζας εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γυμνάσιον, ἐστάλη ὑπὸ πάπα Κλήμεντος II' εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς προσκλυτισμὸν. Ἐλθὼν συνήργησεν εἰς ἴδρυσιν τοῦ σχολείου τῶν Ἰησοῦιτων, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ ἐπὶ τριακονταετίαν διετέλεσε, καὶ ἀπέθανεν εἰς Παλέρμον (').

Γεώργιος Μοσχρέτης. Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ καὶ Παταβίῳ. Ἐγένετο διδάσκαλος Καρόλου ἐγγονοῦ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης, καὶ ὕστερον διωρίσθη δημόσιος διδάσκαλος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπεβίωσε διαδεχθεὶς ἐν τῇ ἔδρᾳ ὑπὸ Γεωργίου Κορεσίου τοῦ Χίου (').

Νικόδημος Γοργορίνης. Ἐγεννήθη ἐν Κυπαρισσίᾳ (Arcadia) τῆς Τριφυλλίας καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην κατετάχθη ἐν ἔτει 1588 τρώμιος τοῦ Γρηγοριανοῦ ρρονοιστηρίου. Τακτικῶς διακούσας τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων ἐστάλη ὑπὸ τῆς προπαγάνδας εἰς Πελοπόννησον πρὸς προσκλυτισμὸν πανταγῶθεν ὅμως διωκόμενος κατεμπνύθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ μόλις διέφυγε τὴν καταδίκαν διὰ χρημάτων καταβληθέντων ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἡ

(') Rodotà, Storia del Rito Greco, tom. III.

(') Allatii, de Consensu.

(') Rodotà,

Ῥωμαϊκῇ αὐτῇ εἰς ἀμοιβὴν τῶν παθημάτων αὐτοῦ τῷ ἔδωκε τὸν κενὸν τίτλον μητροπολίτου τῆς Πελοποννήσου (¹).

Ἰωσαῖατ Ἀζάλης. Ἐγεννήθη καὶ ὁ δραπετίδης αὐτοῦ εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ· ἐδίδαξεν ἐν Μεσσήνῃ τὰ ἑλληνικὰ, καὶ ὕστερον ἐστάλη εἰς Ἀθήνας πρὸς διάδοσιν τῶν παπικῶν καινοτομιῶν. Κακῶς ὁμῶς ὑποδεχθεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐστάλη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ ἰδίως τὴν Συρίαν. Ὁ Ἀζάλης ἐγίνωσκε πολλὰς γλώσσας· καὶ ἰδίως τὴν Τουρκικὴν, συγγράψας, κατὰ Ῥοδοτάν, πολλὰ καὶ διάφορα.

Δημήτριος Φαληρεὺς. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ. Ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἶτα τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαπιέντζας, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσεν ἀφήσας κληρονόμον αὐτοῦ τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ὁ Φαληρεὺς, κατὰ Ῥοδοτάν, ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε—Περὶ ψυχῆς—Γραμματικὴν—Τουρκικὸν Λεξικόν.

Κορτέσιος Βραδάς. Ἐγεννήθη ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ· μετὰ τὸ πέρασ τῶν μαθημάτων διωρίσθη ἐφημέριος τῆς ἐν Νεαπόλει ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, διδάξας καὶ δημοσίᾳ τὰ ἑλληνικὰ εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα. Ἐγραψε—De graecae et Latinae missae consensu, ἐκδοθὲν τῷ 1603 (²).

Μιχαὴλ Μελλινός. Ἐσπούδασε καὶ ὁ Κρήσιος οὗτος· ἐν Ῥώμῃ ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του πρὸς προσηλυτισμὸν καὶ παρὰ πάντων διωκόμενος, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν ἀποβαλλόμενος, ἐλεεινῶς ἐτελεύτησε.

Πέτρος Κολέττης. Ἐγεννήθη ἐν Λευκασίᾳ τῆς Κύπρου καὶ μετὰ τὴν περαιοσίαν τῶν ἐν τῷ Γρηγοριανῷ φροντιστηρίῳ σπουδῶν του, προεχειρίσθη δυτικὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κρήτῃ Χερρόνησου.

Ραφαὴλ Βερράσας. Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ διετέλεσεν ὕστερον καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Βατικανῇ βιβλιοθήκῃ.

Γεώργιος Πίερης Χίος. Ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον, καὶ ὕστερον καταταχθεὶς εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ ἐστάλη εἰς Κορσικὴν πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων.

(¹) Rodotà.

(²) Διότθ.

Νικηφόρος Μελισσηρός, έπονομαζόμενος και Κομνηνός, εξεπαιδείθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ὅπου και ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν. Ὑστερον ἐπέμψθη ὑπὸ τοῦ πάπα Παύλου Γ' εἰς τὴν Ἀνατολήν ἵνα κηρύξη μετὰ τοῦ εὐαγγελίου και τὰς καθολικὰς καινοτομίας, λαβῶν και τὸν κενὸν τίτλον μητροπολίτου Νάξου· ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ Ῥαφαήλ (1603—8) ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως κατορθώσῃ και ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἄνω ιδιότητα, μόλις ἠδυνήθη νὰ σωθῇ φεύγων ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἐξεγεθέντως κατὰ τοῦ δραπετίδου τούτου ὄχλου. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἰταλίαν διωρίσθη ἐπίσκοπος Κρότωνος, και ἔγραψε περὶ τῶν ἐθίμων και τελειῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας (').

Γεώργιος Τραπεζοῦντιος ἱερομόναχος. Ἐγραψεν ἐν ἔτει 1626 ἐπιστολὴν πρὸς Σωφρόνιον πρωτοσύγγελον περὶ τῶν δόλων τῶν Ἰησοῦιτών, και μαρτύριον τῆς ἡγεμονίδος τῶν Ἰερέων Κητάβας ζῶντι ἐλαίῳ ὑπὸ τῶν Περσῶν θανατωθείσας (²).

Εἰστάθιος Μαρῖνος Λευκάδιος· ἐνεργὸν μέρος λαβὼν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ δουκὸς Νεβέρ ἐν Ἑλλάδι ὑποκινουμένην ἐπανάστασιν ἔγραψεν ἐν ἔτει 1623 ὑπόμνημα περὶ τῆς πατρίδος του, ἐκδοθὲν ὑπὸ Βουσῶν (Nouvelles Recherches sur la Morée).

Νικόλαος Δριμητικὸς Κρής στιχοῦργός, συνθέσας τῷ 1627 τὴν γνωστὴν ἱστορίαν τῆς εὐμορφῆς Βοσκοπούλας, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1627, 1752, 1760, και πολλάκις μέχρι τουνῶν.

Ῥωμανὸς Νικηφόρος ἱερομόναχος ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν ἐξέμωσε τὴν πάτριον ὀρθοκείαν και κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν καπουσίνων. Ἐγραψε στοιχειώδη γραμματικὴν τῆς ἀπλοελληνικῆς, και κατ' ἔκτασιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (³).

Νικόλαος Μαρτελάος, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ και ἐξεπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ· παρεστάθη εἰς τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις τοῦ συμπατριώτου τοῦ Νικολάου Κουρσοῦλα και ἀναφέρεται εἰς τὸ πτυχίον αὐτοῦ. Ἀνχορευθεὶς νομοδιδάσκαλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του και προαχθεὶς εἰς τὸ ἀξιωμα τοῦ συνδικου ἐξέδοτο λαμπρὰς διατάξεις, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἐνσκήψας λοιμὸς ἐμάστιζε τὴν νῆσον (⁴).

(¹) Δύτιθ.— Ζαβίρας.

(²) Fabricii, Bibliotheca Graeca, XI, σελ. 134. Τὸ τελευταῖον ἐξέδοθ' ἐν ἔτει 1660 ἑλληνολατινιστὶ ὑπὸ Ῥιτίτου.

(³) Ζαβίρας. (⁴) Π. Χιώτου β'ος Κουρσοῦλα.

Νικόλαος Μαρμάτουλος, Ἀθηναῖος, σπουδάζας ἐν Ῥώμῃ, καὶ μνημονευόμενος εἰς τὸ διδακτορικὸν πτυχίον τοῦ Κουρσούλα πηθάνως ἐστὶν ὁ ὑπὸ Μονρωκῶν (*Bibliotheca bibliothecarum*) μεταξὺ τῶν καλλιγράφων ἀριθμούμενος. Νικόλαος Ἑρμάτυλος.

Μιχαὴλ Κορίσιος Κρής, σπουδάζας ἐν Ῥώμῃ, καὶ μνημονευόμενος εἰς τὸ πτυχίον τοῦ Κουρσούλα ἦτο μέλος τῆς ἐν ἔτει 1635 ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καρδινάλιου Βαρβερῖνη ἰδρυθείσης Βασιλικῆς Ἀκαδημίας (*).

Γερόθεος Κεφαλλῖν, ἀρχιμανδρίτης, ἔγραψε περὶ τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ συμβάντος σεισμοῦ τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1627 (**), καὶ ἐδαπάνησεν εἰς ἐκδόσιν τῆς Ἑρμηνείας εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων Θεοδομήτου Κύρου (1639).

Γρηγόριος Μιρμικουσιανός, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἐπισημότερος τῶν μαθητῶν Γεωργίου τοῦ Κορσεῖου. Διωρίσθη ἡγούμενος τῆς ἐν πατρίδι αὐτοῦ Νέας Μονῆς, καὶ ὕστερον ὀνομάσθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρωτοσύγγελος. Ἀπανθίσας ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ διδασκάλου του συνέθετο Σύνοψιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1635. Ὑπὲρ τοῦ Γρηγορίου, διασυρθέντος ὑπὸ Σχημίδιου, ἔγραψεν ὁ Agnauld (**).

Ματθαῖος Μούττης, Κύπριος, ἀρχιδιάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἔγραψεν ἱερὰν Κατήχησιν τυπωθεῖσαν ἐν ἔτει 1633.

Ἀνδρέας Εὐγενικός, Ἐφέσιος, ποιητῆς ἀριστος τοῦτου εὐρεταὶ ἐλεγείων εἰς Νεοφύτου Ῥοδινοῦ βίβλον (1628) (*).

Φίλιππος Κύπριος, πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὡς τοιοῦτος ὑπογραφόμενος εἰς τὴν κατὰ Μάϊον τοῦ 1642 χαταδίκην τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λουκάρως Καλβινικῶν κεφαλαίων, καὶ εἰς τὴν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1643 πατριαρχικὴν ἐγκρίσιν τῆς ἐξελληνίσεως τῆς κατηχήσεως Πέτρου τοῦ Μογίλα. Συνέγραψε Χρονικὸν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐκδοθὲν μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν ἔτει 1679 ὑπὸ Νικολάου Βλαγχάρδου, καὶ ὑπὸ Βανδουρίου τῷ 1711 μόνον δὲ ἡ λατινικὴ μετάφρασις μετὰ τῶν σημειώσεων Ἑρρίκου τοῦ Ἰλαρίου ἐξεδόθη τῷ 1687 (*Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiae Graecae, Lipsiae et Francofurti 1687*).

(*) Rodotà.

(**) Fabricii, *Biblioth. Graeca* : I, 637.

(*) Βλαστοῦ Νικαῖά -- Allatti, de Georgiis · Fabricii, *Biblioth. Graeca*.

*) Ζαβίρας.

Χρυσόσκουλος, λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται εἰς τὴν ἐπὶ Παρθενίῳ κατὰ Μάϊον τοῦ 1642 καταδίκην τῶν Λουθηρανικῶν κερκαλαίων. Ἐγράφη διτήρησι τῶν μηχανημάτων τῶν Ἰησοῦϊτῶν τῶν κατὰ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως γενομένων ἐν ἔτει 1627 καὶ 1628, δημοσιουθείσαν ὑπὸ Ἀῦμόν (*Monumens authentiques de la religion des Grecs*).

Νικηφόρος Πασχαλεὺς ἱερομόναχος Κερκυραῖος· διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἐχηρημάτισε διορθωτὴς τοῦ τυπογραφείου τῶν Πινέλλων, καὶ ἐπεμελήθη τὰς ἐκδόσεις τῶν Μηναίων Δεκεμβρίου (1602), Ἰουλίου (1623), Φεβρουαρίου, Ἰουνίου, Αὐγούστου, Νοεμβρίου (1626), Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου (1628). Προστάζει τοῦ διδασκάλου καὶ γέροντός του Θεοφάνους Ξενακίου ὁ Πασχαλεὺς συνέγραψε τὸ ἐξῆς ἐκδοθὲν μετὰ θάνατον — Ἐξομολογητάριον ἐρέλιμον κατὰ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἐξετάσεως τῆς συνειδήσεως ἐκείνων ὅπου ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξομολογηθοῦν ὀρθὰ καὶ πιστὰ. Ἐνετίησι παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ἀρχογ'. Ἐκτὸς τούτων ὁ Νικηφόρος ἐξέδοτο ἑλληνολατινιστὶ τὸν βίον ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρητός.

Θεοφύλακτος Ζαμφουράρος, Κρῆς, ἱερομόναχος. Ἐν Βενετίᾳ διαμένων ἐπεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ὡς Τυπικῶν (1605 καὶ 1643), Νέου Θησαυροῦ (1621, 1624, 1628, 1646), τῶν ὑπὸ τοῦ Μαργουνίου μεταφρασθέντων βίων τῶν ἁγίων (1620), Ἀνθολογίου (1639, 1644), Εὐχολογίου (1642) καὶ τῶν Μηναίων Ἰουλίου καὶ Μαρτίου (1642), Νοεμβρίου (1644, 1649), Φεβρουαρίου (1643), Αὐγούστου (1649), Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου (1643). Ἀποθανὼν ἐν ἔτει 1659 ἐλληροδότησε τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα (1).

Σπυρίδων Ἀλλαβίλας, Κερκυραῖος. Ἦτο μέλος τῆς ἐν τῇ πατρίδι του τῷ 1656 ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, καὶ ἐπαινεῖται ὡς ἐξοχος ἰατρός· ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1658 συντριβείς ὑπὸ τὰ καταπτώματα τὰ ἐκ τοῦ ἐμπρησμοῦ πυριτοθήκης τιγος προξενηθέντα.

Παραγιώτης Ἰουστιανὸς Κερκυραῖος καὶ οὗτος καὶ μέλος τῆς ἀνωτέρω Ἀκαδημίας, γράψας ᾠδαρίᾳ τινα.

Δημήτριος Ρίλης Κερκυραῖος, γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων.

(1) Veludo, Colonia Greca in Venezia.

Νικόλαος Καρτάνος. Ἐτετίμητο τῶ ἱπποτικῷ παρασήμε ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, καὶ ἀπετέλει μέλος τῆς ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Ἀκαδημίας (¹).

Ἰωαννίκιος Μαρκοράς, Κερκυραῖος ἀκμάζων τῶ 1642. Συνέγραψε περὶ Μετεώρων, ἐκδοθὲν Ἑνετίῃσι 1642—Περὶ Μετάλλων—Ἐγκώμιον ἐπιτάφιον εἰς Ἀλέξιον Ῥαρτούρον πρωτοπαπᾶν Κερκύρας. Μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸν βίον τοῦ ἁγίου πατρὸς καὶ μητροπολίτου Κερκύρας Ἀρσενίου (²).

Κύριλλος Χῖος ἱεροδιάκονος. Ἐγραψε καὶ ἐξέδοτο εἰς Παρισίους τῶ 1643 *Ψυχοφελές Σαρπντάρι*, ἤγουν ἐξήγησιν *ψυχοφελῆ* διὰ σπράντα στίχων (³). Ἦτο φίλος Λεονάρδου Φιλαρᾶ, ὅστις ἀπελθὼν ἐκ Παρισίων ἀφῆκεν εἰς τὸν Κύριλλον τινὰς τῶν χειρογράφων ποιήσεών του, ἐξ ὧν οὗτος ἐξίδωκεν ἐν ἔτει 1644, ὡς ἐρίθη, τὴν εἰς τὴν σύλληψιν τῆς Θεοτόκου ᾠδὴν.

Βασίλειος Χατζῆ-Κυριακοῦ, ἀκμάζων κατὰ τὸ 1650 συνέγραψε βίον, μαρτύριον, καὶ ἀκολουθίαν Δημητρίου νεομάρτυρος τοῦ ἐκ Φιλαδελφείας (⁴).

Μιχαὴλ Σουμάκης Ζακύνθιος, μεταφράσας ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἐξέδοτο ἐν Βενετίᾳ τῶ 1658 τὸν Πιστὸν Ποιμένα (*Pastor lido*) τοῦ Γουαρίνη.

Νικόδημος ἐκ Φάσιδος τῆς Κολχίδος ἱερομόναχος, ἀκμάζων ἐν ἔτει 1665 συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι μονῆς τοῦ Σουμελά, καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Βαρνάβᾶ καὶ Σωφρονίου (⁵).

Καλλιόπιος Καλλιέργης ἐκ Κύδωνος τῆς Κρήτης συνέθετο μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Μπουνιαλῆ τὴν ἐν Βενετίᾳ τῶ 1661 ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γοβδελά. Ἐν τῇ ἐκδόσει εὑρεται καὶ ἐπίγραμμα τοῦ Καλλιόπιου εἰς Μελέτιον τὸν Χορτάκιον. Πάρεφρασεν ὁ Καλλιέργης καὶ τὰς εὐχὰς τῆς μεταλήψεως δημοσιευθείσας ἐν Ἐκλογαῖς Ἑνετίῃσι 1803 (σελ. 76 καὶ ἐπομ.).

Μάρκος Λεγαράνας, Κύπριος ἔγραψε διὰ στίχων τὴν ἱστορίαν τῆς Σωσάνης τυπωθεῖσαν Ἑνετίῃσι τῶ 1663. Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τοῦ προομίου.

(¹) Μουσοῦξιδου, περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν.

(²) Ζαβίρας.

(³) Fabricius—Βλαστοῦ Σιακά.

(⁴) Ζαβίρας.

(⁵) Ἐπιτομὴν Σουμελά.

Σταυριός. Ἐγεννήθη ἐν Δελβίνῳ καὶ ἐχρημάτισε βεστιάριος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας. Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐρήφθη εἰς τὸ δεσμωτήριον τῆς Βιστρίτζας, ὅθεν ἀπελευθερωθεὶς ἐφρονεῦθη ὕστερον μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἀδίκως καὶ παραλόγως ὑπὸ Στεφάνου τοῦ βοεβόδα. Συνέγραψεν Ἀνδραγαθίας Μιχαὴλ βοεβόδα τυπωθεῖσας Ἑνετίῃσι παρὰ Ν. Γλυκεῖ ἐν ἔτει 1668 καὶ 1683 (¹).

Συνέσιος ὁ ἐπιλεγόμενος *Ἑλληνικός*. Ἦτο, κατὰ Ζαβίραν, ποιητῆς δόκιμος καὶ δευνός ἐν ἐπιγράμμασι, ἀκμάζων ἐν ἔτει 1670· συνέθετο ἡρωελεγία καὶ ἰαμβεῖα σωζόμενά ποτε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ λογοθέτου Ἀδριανουπόλεως Ἀθανασίου Ἀμυρᾶ.

Κωσταντίνος Ῥοδοκανάκης. Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ Ὁξωνίῳ πανεπιστημίῳ. Φοιτητῆς ὡν συνέθετο ἑλληνιστὶ διάφορα ποιήματα εἰς Κάρολον Β΄ βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἐκδοθέντα ἐν ἔτει 1668 ἐν Ὁξωνίᾳ.

Ἀνθίμος Διακρούσης, Κεραλλήν· διατρέβων ἐν Βενετίᾳ ἐπεμελήθη τὴν ἐκδοσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, καὶ ἰδίως τὰς γενομένας ἀνατυπώσεις τῶν τοῦ Ἀγαπίου Λάνδου ἄδηλον πότε τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασθεὶς μετωνομάσθη Ἀκάκιος. Μετέφρασεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν ὑπὸ Γρηγορίου Ταυρομενίας ἐξήγησιν τῶν ἑνδεκα ἑθνικῶν εὐαγγελίων, συνεκδοθεῖσαν τῷ Κυριακοδρομίῳ τοῦ Ἀγαπίου. Τῷ 1667 ἔγραψε διὰ στίχων διήγησιν τοῦ Κρητικοῦ πολέμου, ἀνατυπωθεῖσαν τῷ 1679 (²). Μετὰ τῆς διηγήσεως ἐξεδόθησαν τοῦ αὐτοῦ Διακρούση Ἔρῃνοι εἰς τὴν δυστυχημένην Κρήτην, περὶ Γυναικῶν καὶ Εὐχῆ εἰς τὴν Παναγίαν. Παρέφρασε διὰ στίχων τὰς εὐχὰς τῆς Μεταλήψεως, καὶ ἔγραψε στίχους εἰς τὴν Μακαρίαν Τριάδα, Πένθος τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, καὶ ἑτέρους στίχους εἰς τὸν Χριστόν. (Τὰ τελευταῖα ἐξεδόθησαν εἰς βιβλὸν καλουμένην Ἐκλογαί, τυπωθεῖσαν Ἑνετίῃσι 1700, σελ. 107—172).

(¹) Ζαβίρας.

(²) Ἐν τέλει ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς·

Στὴν Βενετιὰ τὴν ἔγραψα τὴν ἀκτισμένην χώρα,
ἐτι καθὼς τὴν θεωρεῖς καὶ τὴν διαβάσεις τώρα,
ἔγγον εἰς τὸν καμπαναριὸν τοῦ μέγα Γεωργίου·
ἐκεῖ τὴν ἐτελείωσα εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου.

Στοῦ Τζανουρτζέρου τὸ κελὶ τοῦ πανοσιωτάτου,
καὶ πανταχοῦ ἐξακοστοῦ τοῦ φου λογιωτάτου.

Κουριάλης Κριτόπουλος. Ἐγραψε Σύνταγμα κατ' ἀλφάβητον τῶν ἱερῶν καὶ θεϊῶν κανόνων καὶ τῶν νομίμων Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως (').

Χριστόφορος Γαζης. Παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 1672 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, ὑπογραφόμενος εἰς τὰ πρακτικά " ὁ ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Γάζης Χριστόδουλος, ὁ τὸν τόπον ἐπέχων " Ἰωαννικίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τοῦ ἀγίου Σπηλαίου " ὄρισας ὑπέγραψα ". Χάριν Δοσιθέου Ἱεροσολύμων μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἀραβικοῦ εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Εὐτυχίου, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κατὰ καιροῦς ἐκδοθέντα σουλτανικὰ διπλώματα (").

Ἐμμανουὴλ Σκυλίτσης, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Γρηγοριανὸν Φροντιστήριον, τοῦ ὁποῦ ἐξέδοτο τὸν κανονισμόν ἐν ἔτει 1675.

Γεώργιος Κορταρης, ἱερεὺς ἐκ Σερβίῶν τῆς Μακεδονίας. Μεταφράσας ἐξ ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν συγγραμμάτων συνέθετο ἀπλοελληνικῇ φράσει τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1676 καὶ προσφωνηθεῖσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους εὐπατρίδας Γιαννούλῃν Πουλτήμον καὶ Πέτρον Γάσπαρην.

Ἰωάννης Μάκοις, Ἀθηναῖος. Εἰκοσιπεντέτης μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰουστίνου, καὶ τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου, ἐκδοθεῖσας Ἐνετίῃσι τῷ 1680 παρὰ Μιχαὴλ Βαρβωνίω.

Σταμάτιος Λουπιράς, Κερκυραῖος, ἐφοίτησεν ἐπὶ εἰκοσαστίαν εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ Πανεπιστήμια καὶ ἐστεφανώθη διδάκτωρ ὑπὸ τῶν τῆς Βονωνίας καὶ Παταβίου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέτελει μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἐν ἔτει 1676 ἐπισκεφθέντων τὴν Κέρκυραν Σπὸν καὶ Βέλλερ.

Σπυρίδων Αὐλωνίτης, Κερκυραῖος, ἀποτελῶν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἄνω περιηγητῶν ὡς κτήτωρ νομιματικῆς συλλογῆς, ἐμπαθέστατος τῶν ἀρχαιοτήτων ἑραστής καὶ τοὺς ξένους περιποιώμενος μετὰ πλείστης φιλοφροσύνης. Τούτου ὠζέται χειρόγραφον ἐπιγεγραμμένον *Impronti d'onore, on-*

(') *Matthai, Codices Mosqu.* σελ. 83.

(") Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων σελ. 733.

vero la spiegazione delle medaglie Corciresi coniate sotto il suo dominio aristocratico, ἐθα δεικνύει μὲν παιδείαν τινα ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ φαντασίαν μᾶλλον ἢ κριτικὴν, καὶ ἕτερον πονημάτιον περὶ Νικοπόλεως καὶ Λευκάδος.

Καπέλλος ἀπέτελει καὶ ὁ Κερκυραῖος οὗτος μέλος τῆς ἀνωτέρας Ἀκαδημίας, καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν περιηγητῶν ὡς κατέχων ἐντελῶς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, εἰ καὶ νεώτατος, καὶ συντάττων τότε λεξικὸν τῆς καθομιλουμένης Ἑλληνικῆς, τῆς Λατινικῆς, καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, πολὺ πλουσιώτερον τῶν μέχρι ἐκείνου δημοσιευθέντων. Τοῦ Καπέλλου ἐξεδόθησαν τῷ 1680 ἑνέα *Λόγοι Ἡρωϊκοὶ* μετὰ προσφωνήσεως πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Κερκυραίων, διότι ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀπὸ τοῦ 1671 μέχρι τοῦ 1678 εἰς ἔκαινον τινῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες ἐκυβέρνησαν τὴν νῆσον. Συνετώσης ἐτι τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐξησφαλισμένων, ἕτερον συνήγεν ὁ Καπέλλος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ὀνομάσας τῶν *Εὐκάρπων* (dei Fertili). Ἡ νέα βίμως αὕτη Ἀκαδημία δὲν ἀνεδείχθη φερώνυμος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀκαρπὸς διελθοῦσα, οὐδὲν ἕτερον κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς πλὴν τοῦ ψιλοῦ ὀνόματος.

Στυλιάρδης Μάστρακας, Κερκυραῖος συνέγραψε — *Theoremata contra communes jurisconsultorum sententias ex utroque jure deprompta* (1).

Γεωργιάδης Ρασοξέστης, Κερκυραῖος προχειρισθεὶς μητροπολίτης Ἀγκύρας ἔρωτι μαθητέως περιῆλθε πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ συνέγραψε, κατὰ Παπαδόπουλον Κομνηνὸν (Praenotiones), Ὑπομνήματα εἰς τὴν ἱερὰν λειτουργίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν τελετῶν καὶ ἐθῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἢ κατὰ Ζαβίραν περὶ σφαλμάτων τῶν Ἰταλῶν.

Ἀργαῖος Μπουμπούλης, Κρής, ἐφημέριος τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Ἐν ἔτει 1681 συνέθετο καὶ ἐξέδοτο Θρήνον εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀθηναίου εὐπατρίδου Μιχαὴλ Δίμπονα.

Ἰωάννης Μόλυβδος, Περίνθιος ἐχρημάτισε διορθωτῆς τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὡς τοιοῦτος μνημονεύεται ἐπιμειληθεὶς τὴν ἐν ἔτει 1683 γενομένην ἔκδοσιν Συμῶν Θεσσαλονίκης.

Ἰωάννης Μητρος ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν ἔτει 1686 διατρίβων ἐν Βε-

(1) Μουσταξίδου, Ἀκαδημίσι Κερκύρας.

ντία επεμελήθη και διώρθωσε τὴν ἔκδοσιν τῆς Τεχνολογικῆς Σταχυολογίας Βησσαρίωνος τοῦ Μακρῆ, προσθεὶς καὶ τὸ περὶ *ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων* τοῦ Ἀμμωνίου. Κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος διώρθωσε τὴν ὑπὸ Ν. Γλυκῆ ἔκδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου.

Νικόλαος Βαβατινός, ἱεροδιάκονος ἐκ Λοβαδεΐας· ἐχημάτισε διορθωτὴς ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ Νικολάου Σάρου, καὶ ὡς τοιοῦτος επεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1688 μετατύπωσιν τοῦ *Συνταγματίου Ματθαίου* τοῦ Κιγᾶλα.

Μελέτιος Καλλιόας, ἱερομόναχος Κρής, ἠγούμενος τῆς ἐν Κυθήροις μονῆς τοῦ Ἀγκαράνθου· παρέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τοὺς *ΚΑ'* οἴκους τῆς Θεοτόκου, μετατυπωθέντας τῷ 1695 ἐν Βενετίᾳ. Πρὸς τοῦτοις παρέφρασε καὶ τὴν Ἀκολουθίαν εἰς τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον, συνεκδοθεῖσαν ἐν 1730 μετὰ τῶν ἄνω οἴκων.

Ἰωάννης Παπάς ἐν Νεοκάστρῳ· ἐξέδωκε μετὰ προλεγομένων ἐν ἔτει 1690 τὴν Ἀκολουθίαν Ἰωάννου Βλαδιμήρου.

Θεόδωρος Προσαλέντης Κερκυραῖος· επεμελήθη τὴν δαπάνη ἰδίᾳ ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθίαν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγνός τῷ 1690.

Ἀθῆμιος ἐξ Ἰθρηρίας ἱερομόναχος διετέλεσε διορθωτὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου καὶ ὡς τοιοῦτος επεμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις, ὡς τῆς Ἀκολουθίας τῆς Παρασκευῆς (1692), Λόγου εἰς Κωνσταντῖνον (1697), Ὁρθοδόξου ὁμολογίας (1699), Ψαλτηρίου (1700), Προσκυνηταρίου τοῦ Ἁθωνός (1701), Ἐορτολογίου Κυμηνίτου (1701), Λόγου εἰς Στέφανον (1701), Λόγου εἰς τὴν Παρθένον (1703), Δογματικῆς διδασκαλίας Κυμηνίτου (1703), Παραλλήλων Πλουτάρχου (1704), Τόμου Ἀγάπης (1705). Εἶτα προχειρισθεὶς μητροπολίτης Τεργολοῖστου ἐδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων, ὡς τῆς Ἀκολουθίας ἁγίας Αἰκατερίνης, καὶ Δογματικῆς πανοπλίας (1710), *Συνταγματίου Χρυσάνθου* (1715), *Ἰουδαϊκῶν* (1716).

Κοσμάς Κύπριος ἱεροδιδάσκαλος, καὶ εἶτα μητροπολίτης Κυπριαίων, συνέγραψεν Ἀκολουθίαν ἁγίου Βλαδιμήρου ἐκδοθεῖσαν τῷ 1690 ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰωάννου Παπᾶ τοῦ ἐκ Νεοκάστρου, καὶ ἀνατυπωθεῖσαν τῷ 1774 παρὰ Ν. Γλυκεὶ δαπάνη τοῦ ἐκ Μοσχόπολεως Δημ. Ντιορούτα, καὶ τῷ 1858 ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Κοσμάς οὗτος ἔγραψε καὶ στίχους εἰς τὸν αὐτὸν ἅγιον συνεκδοθέντας τῇ Ἀκολουθίᾳ.

Ἰωάννης Ἀδράμιος Κρής, ἱεροδιάκονος καὶ εἶτα ἱερεὶς· διατρί-

Ἔσων ἐν Βενετία ἐπεμελήθη τῷ 1691 καὶ διώρλωσε τὴν μετατύπωσιν τοῦ περὶ Μυστηρίων Συνταγματίου τοῦ Σεβήρου, τῷ 1692 τὴν ἐκδοσιν τοῦ Φαλτηρίου, καὶ τῷ 1695 τὴν μετατύπωσιν τῶν ὑπὸ Καλλονᾶ παραφρασθέντων ΚΑ' οἰκῶν (1696), τῷ δὲ 1709 συλλέξας ἐξέδωκεν « Ἀπανθίσματα ποιητικὰ εἰς τὴν δαρνοστερηφορίαν Γεωργίου Ὑπομενᾶ τοῦ Τραπεζούντιου ». Κατὰ Βελούδον ὁ Ἀβράμιος ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ διδάτκαλος ἐν Βενετία (1694), εἶτα δὲ καὶ ἐν Ζακύνθῳ.

Ἀθανάσιος Τζαγγαρόπουλος ἐκ Ζακύνθου, ἱερομόναχος· διατρίβων ἐν Βενετία ἐπεμελήθη τὰ ὑπὸ Νικολάου Γλυκῆ καὶ Μιχαήλου Βαρθενομίου τυπωθέντα συγγράμματα Ἀθανασίου τοῦ Κυπρίου.

Θεόδωρος Τραπεζούντιος. Ἐδίδασκεν εἰς τὴν ἐν Ἰασιῶν Ἀκαδημίαν καὶ ἀποθανὼν τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1695 ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐγαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.

Τύμβος ὧδε κρύπτει Θεόδωρον τὸν Συμεῶνος,
Μουσῶν Πιερίδων ζεῖνον ἦδ' ἐτρόφισμον,
Κλεινῆς Τραπεζούντος, ὅς ἤλυθεν ἔκπυτε πάτρις,
Φωνὴν διδάξων Ἑλλάδος Οὐγγροβλέχοις·
Ἄλλὰ πότμος μιν ἔμαρψεν ἀμείλιχος, ἔλλιπε δ' ἄλγος
Δυστήνῳ τ' ἀλόχῳ καὶ τεκίεσαι φίλοις.
Κλαύσατε φιλόλογοι, καὶ εἰς νηὸν παρόντας
Εὐχεσθ' οὐρανίων τῶνδε λαχεῖν στεφάνων (!).

Παῖσιος ὁ Μικρός. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο μαθητὴς Βησσαρίωνος Μακρῆ, τοῦ ὁποίου καὶ τὸν βίον συνέταξε διὰ στίχων, ὡς Ζαβίρας μαρτυρεῖ. Ἐγραψεν ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρου, γνώμας ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς, εἶτι δὲ συμβουλὰς καὶ προστάγματα θεῖα, αἰνίγματα, καὶ στίχους καρκινικοῦς, πρὸς τούτοις ἔπαινον Ἰωαννίνων, καὶ ἐκθεσιν τῆς πύξεως τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ἐκδοθέντα ἐν τεύχεα Ἐνετίησι 1778.

Ἰωαννίσιος Κασσανδρείας ἐπίσκοπος· ἔγραψε, κατὰ Ζαβίραν, *Meditationes ad Ioannem Athenicium de Legibus Cacsarum*.

Ἰωὸς μοναχὸς ἐξ Ἠπείρου· ἔγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τῆς ὁσίας Θεοδώρας· καὶ ὁ μὲν βίος ἐτυπώθη τῷ 1784 ἐν Βονωνίᾳ ὑπὸ Μιγαρέλη, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ Μουστοξύδου (Ἑλληνομνήμων φύλ. Α') καὶ Buchon (Nouvelles Recherches) ἡ δὲ ἀκολουθία ἐν Ἀθήναις τῷ 1841.

(!) Τριανταφύλλη, Πεντικέ.

Χριστόφορος Καμπάσις, ἐγεννήθη ἐν Χίω καὶ διὰ τὴν μεγάλην περὶ τοῖς ἐκκλησιαστικῶν κανόνας σπουδὴν ἐπωνομάσθη *Καρολόγος*—Συνέγραψε συλλογὴν Συνοδικήν, καὶ ὑπομνήματα περὶ ἰσχύος τῶν κανόνων⁽¹⁾.

Μαρουήλ Ξανθός ἐχρημάτισε μέγας χαρτοφύλαξ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἔγραψε διατριβὴν περὶ *Συγγενείας*, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1753 σὺν τῷ *Εἰρημολογίῳ*.

Δημήτριος Ἀμιράλλος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ καὶ σπουδάζας τὴν ἰατρικὴν ἐν Παταβίῳ μετήρξατο αὐτὴν εὐκλεῶς ἐν τῇ πατρίδι του. Ὁ περιηγητὴς *Τουρνεφόρτιος* λέγει, ὅτι ἦν εἰδήμων τῆς ἀρχαιολογίας, ὁ δὲ *Hasselsquist* ἀριστος βοτανικός. Ἐξελλήνισε τὴν ἀνατομίαν τοῦ Γάλλου *Bourbon*⁽²⁾.

Γρηγόριος ἱερομόναχος. Ἐδίδασκεν ἐν Ἄρτζ, καὶ εἰς τὴν κατὰ Λιβερίου Γερακάρη πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν ἀναφορὰν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης (28 Ὀκτωβρίου 1696) ὑπογράφεται ἡ *Γρηγόριος ἱερομόναχος ὁ διδάκταλος καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἄρτζ*⁽³⁾.

Καλογεράκης, Χίος ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἐγκρεμὸν πάλαι ποτὲ ναὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὡς ἀναφέρει ὁ *Χιογενής Ἰουστινιάνης*, ἀποκαλῶν αὐτὸν *grand personnage*⁽⁴⁾.

Ἰγνάτιος Μινδόνιος, Χίος ἱερομόναχος ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὰ ἑλληνικὰ ἐν τῇ πατρίδι. Ὑστερον μετέβη εἰς Τραπεζοῦντα, καὶ διὰ τοῦ εὐπροσηγόρου ἤθους του ἀπέκτησε τόσῃν ὑπόδηψιν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος πολλάκις τὸν μετεχειρίζετο ὄργανον διὰ τὴν καθησυχάσῃ τοῦς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀτιθάσσους ὑπηκόους του.

Ἀπολλώνιος Χίος, ἰατρός, κατ' Ἀλλάτιον, οὐχὶ εὐκαταφρόνητος.

Ἀδελφοὶ Σγούτα. Εἷς ἐκ τῶν λογίων τούτων Χίων ὑπερασπίσθη ἐν Παταβίῳ, ὅταν ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ ἱατροῦ, τριακοσίας θέσεις⁽⁵⁾.

Ἰπὸ τοῦ Βλαστοῦ (Χιακῶν Β') καταγράφονται καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι Χίοι σπουδάζαντες ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἰατρικὴν—*Ἰωάννης Χωνιάτης*—*Γεώργιος Παπάλας*—*Παντολέων Παπάλας*—*Ἀνδρέας Ἐπιφάνιος*.

(1) Ζαβίρας.—Βλαστοῦ Χιακῶν Β'.

(2) Βλαστοῦ αὐτόθι.

(3) Miklosich Acta et Diplomata, σελ. 279.

(4) Βλαστοῦ αὐτόθι.

(5) Ὁμοίως.

Ἐπὶ Δοσιθέου ἀπαριθμοῦνται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἐξῆς λόγιοι τοῦ 12' αἰῶνος.

Νικόλαος Πελοποννήσιος, μέγας Ἐκκλησιαρχης, γράψας πολλὰ κατακαίντα κατὰ τὴν ἐν Φανερῷ γενομένην πυρκαϊάν.

Ναθαναὴλ μητροπολίτης Νικαίας, καὶ *Νικηφόρος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας*, ἀμφοτέρω Κρήτες.

Μελίτιος Μαρῆς ἱερομόναχος, διδάξας ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης, καὶ μαθητὴς γενόμενος Ἰωαννικίου ἱερομονάχου τοῦ ἐν Βενετίᾳ μέγα ὄνομα κησαμένου ὑπὸ τῆς Γερονσίας ἐν τε σοφίᾳ καὶ ἀρίστῃ πολιτείᾳ.

Ἰωαννίκιος Ἀλεξανδρείας πατριάρχης, οὐ μόνον σοφός, ἀλλὰ καὶ πολιτικώτατος καὶ ἀξιώτατος ἀνὴρ, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀλλοδόξοις ἐπαινετός.

Διοτῆσιος Ναυπλίας μητροπολίτης, φιλόσοφος ἀριστος, μαθητὴς Κορυθαλλίως.

Παλάσης, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, πατρόθεν ἐκ Πελοποννήσου καταγόμενος, μαθητὴς Κορυθαλλίως ῥήτωρ εὐδέκιμος, καὶ συγγραφεὺς τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων.

Παρὰ τούτοις καταριθμητέον μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ 12' αἰῶνος καὶ τοῖς ἐξῆς ἐν Εὐρώπῃ διδάξαντας, ἢ τὰς ἐλευθερίου ἐπιστήμας παιδευθέντας.

Δημῖοιοι καθηγηταὶ ἐν τῷ παρεπιστημίῳ τοῦ Παταλίου ἐψημάτισαν οἱ ἐξῆς.

Νικόλαος Κυρίνος (1602)
 Πέτρος Πατελάρος (1606)
 Εὐστάθιος Πατελάρος "
 Σωμῶν Φταμινός "
 Ματθαῖος Βρετός (1608)
 Λουκάς Κουαρτάνος (1610)
 Νικόλαος Κλάδος (1612)
 Δέων Καλέργης (1619)
 Ἰωάννης Μελισσηνός (1627),
 Ἰάκωβος Χαλικόπουλος (1643), ῥεθ' ἡμ' οὖν.
 Ἀντώνιος Κατάνης (1683)
 Ἐμμανουὴλ Τιμόνης (1691), Χῖος.
 Μιχαὴλ Κονταρίνης (1699), Νάξιος. (1)

} Κρήτες.

(1) Facciolati Fasti Gymnasii Patavini,

Διδάσκαλοι τοῦ ἐν Βερετῆ Ἑλληνικοῦ Σχολείου.

- Λίβιος Ζάκρας Χίος (1602) ⁽¹⁾.
 Νικόλαος Βλαστός Ῥεθύμιος (1614).
 Παχώμιος Δοξαράς Ζακύνθιος (1616).
 Νικόλαος Σοφιανός Κρής " "
 Σωφρόνιος Πάγκλος (1632).
 Ἱερεμίας Τοσκάνος (1633).
 Ἄνδρας Ῥόσης Ναυπλιεὺς (1634 — 39).
 Νικόλας Φλορέντζας (1640).
 Ἱερόθεος Καλλονάς (1641).
 Σωφρόνιος Καλλονάς (1635).
 Βίκτωρ Κερκυραῖος (1669).
 Νικόλαος Παπαδόπουλος (1686).
 Μάρκος Μάρς Κρής " "
 Κωνσταντῖνος Μέμος (1699)

Καθηγηταὶ τοῦ Φλαγγυριανοῦ Φροντιστηρίου.

- Ἀντώνιος Προκακιάντης (1676).
 Στέφανος Μόσχος (1691).
 Ἀλέξανδρος Κόκκινος (1694) ⁽²⁾.

*Οἱ ἐξῆς δὲ μνημονεύονται ὡς μαθητεύσαντες εἰς τὸ ἐν
 Παταβίῳ Γυμνάσιον ⁽³⁾.*

Α' τμήμα ἐγγραφῶν.

- Νικόλαος Καραβέλας Κερκυραῖος.
 Μάρκος Βάλσαμος Ζακύνθιος.
 Λουκάς Κουαρτάνος.
 Μάρκος Ἀντώνιος Μ...
 Λουκάς Σαγγινάτιος.
 Νικόλαος Κλάδιος, ἐκ Κύδωνος.
 Μάρκος Μαδερός.
 Δημήτριος Βλαστός.
 Ἀδριανός Σπιέρας.
 Σιγισμύνδος Σ...
 Μιχαὴλ Μαγγανάρης

} Κρήτες.

(1) Ὁ Ζάκρας ἐχρημάτισεν ὕστερον καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Φεβέρρας.

(2) Veludo, Colonia Graeca in Venezia.

(3) Cenni ed iscrizioni della Università di Padova. Pad. 1841.

Πέτρος Μεζέριος
 Παῦλος Σαγγινάτιος
 Γεώργιος Καλλιέργης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἀντώνιος Πανδίνος
 Ἰωάννης Γιγνάτιος
 Μάρκος Φράγκος
 Παῦλος Κασιμάτης (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Γαβαλᾶς   "
 Ἰωάννης Γρίτης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Γεώργιος Κονταράτος   "
 Νικόλαος Τρώϊλος   "
 Ἰωάννης Ἐρρίκιος.
 Ἰωάννης Βαπτιστῆς Δονδίνος
 Γεώργιος Ζούκης
 Ἐμμανουὴλ Λίτινος
 Καίσαρ Σιλβάνος
 Νικόλαος Ζόγιας
 Παῦλος Κορέσιος
 Νικόλαος Σαγγινάτος
 Ἰωάννης Μόρμορις (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Πατελλάρος
 Ἰωάννης Ἀντώνιος Βάρβοχας (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἐμμανουὴλ Καλαφάτης
 Νικόλαος Ῥόσης (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Μιχαὴλ Μόλος   "
 Ἰωάννης Μαδερὸς (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Βλαστὸς (ἐκ 'Ρεθύμνου)
 Ἰωάννης Ἀντώνιος Σοφολέος (ἐκ Κύδωνος)
 Γεώργιος Ἐρρίκιος
 Νικόλαος Κουαρτάνος Κερκυραῖος.
 Ἀνδρέας Κουαρτάνος   "
 Βίκτωρ Βούλγαρις   "
 Ἰωάννης Μακρὸς Ζακύνθιος.
 Ἰουστινιανὸς, Κερκυραῖος.
 Ἀντώνιος Συγκλητικὸς Κύπριος.
 Σταματέλος Βούλγαρις Κερκυραῖος.

Κρήτες.

Βασίλειος Δαμιανός Σμυρναίος.
 Γεωργιος Γαρούτζης Κεφαλλήν.
 Νικόλαος Βάλσαμος Ζακύνθιος.
 Δημήτριος Πετρετίνος Κερκυραίος.
 Ἰωάννης Σιγοῦρος Ζακύνθιος.
 Σταματέλος Λούπινας Κερκυραίος.
 Γεώργιος Μανδρίκαρδος Ζακύνθιος.
 Παναγιώτης Ἰουστινιανός Κερκυραίος.
 Μάρκος Ἀντώνιος Βούλγαρις   »
 Νικόλαος Πολυκαλός Κεφαλλήν.
 Ἀνδρέας Λικίνιος ἐκ Μονεμβασίας.
 Λαυρέντιος Καποδίστριας Κερκυραίος.
 Κωνσταντῖνος Κρασάς Κεφαλλήν.
 Γεώργιος Σουμμάκιος Ζακύνθιος.
 Κυριακός Χωραφάς Κεφαλλήν.
 Τρώϊλος Μαρκοπάν Κερκυραίος.
 Στέφανος Βουλγαρις   »
 Ἀλούχιος Λοβέρδος Κεφαλλήν.
 Πέτρος Βουτζαράς Πάριος.
 Θεόφιλος Ἐρθεύρος Κερκυραίος.
 Ἀντώνιος Φινότης Ἄνδριος.
 Σίλβεστρος Ἰουστινιανός Κερκυραίος.
 Ἰωάννης Μεταξάς Κεφαλλήν.
 Ἀντώνιος Δαμφοδός Κεφαλλήν.

Β' τμήμα ἐγγραφῶν.

Γεώργιος Δούλικης
 Ἄγγελος Τρόνος
 Γεώργιος Κουϊρίνος
 Ἰωάννης Κασμάτης
 Γεώργιος Λεζενιάνος
 Ματθαῖος Καλλέργης
 Νικόλαος Βεμπάρδος
 Ἀντώνιος Σχορδύλης
 Ἰωάννης Μαυρίκιος
 Γεώργιος Σοφολέος
 Γεώργιος Σίδερος

Κρήτες.

Ἰωάννης Πόρριος	(ἐκ Κύδωνος).
Παῦλος Στάης	"
Γεώργιος Πατελλάρος	
Ἀντώνιος Χαλικόπουλος	(ἐκ Ῥεθύμνου).
Νικόλαος Τρώϊλος	"
Βενέδικτος Μιζάλος.	
Γεώργιος Χορτάκης	(ἐκ Ῥεθύμνου).
Ἰωάννης Πορφυρὸς	(ἐκ Κύδωνος).
Νικόλαος Γαβαλάς.	"
Ἰωάννης Ῥόδιος.	
Γεώργιος Κορνίλιος.	
Ἀνδρέας Βαλάσιος.	
Ἀνδρέας Τορκέλλιος	
Ἀλέξανδρος Σκλάβος	
Βαρθολομαῖος Δάνδολος.	
Ἰωάννης Μάνος.	
Πέτρος Ζένος.	
Νικόλαος Ζόγις.	
Γεώργιος Βαρσίχας	(ἐκ Κύδωνος).
Ἐμμανουὴλ Μεζέριος.	
Φραγκίσκος Ῥόσης	(ἐκ Ῥεθύμνου).
Νικόλαος Σαγγινάτιος.	
Ἰάκωβος Ζόγις.	
Νικόλαος Πρεμαρίνος.	
Νικόλαος Μεζέριος.	
Νικόλαος Μπόν.	
Κοσμᾶς Βαρότζης	(ἐκ Κύδωνος).
Γεώργιος Καλλέργης.	
Κωνσταντῖνος Ἀχέλης.	
Ἰωάννης Γεώργιος Βόλ.	
Θωμᾶς Μουζάλας.	
Ἀλέξανδρος Βιέρος	(ἐκ Κύδωνος).
Μιχαὴλ Κακαβέλας	(ἐκ Ῥεθύμνου).
Ἀνδρέας Σκιρόπουλος	"
Γεώργιος Καλαφάτης.	
Ἰωάννης Στάης	(ἐκ Κύδωνος).

Κρήτες.

Μάρκος Μπότζας	(ἐκ Κύδωνος).	}	Κρήτες.
Ἰωάννης Ἀντώνιος Σοφολός.			
Ἐμμανουὴλ Πολίνας.			
Νικόλαος Νομικός Ζακύνθιος.			
Γεώργιος Κόκκινος Κεραλλήν.			
Ἀναστάσιος Πανάς	»		
Γεώργιος Μανδρίκαρδος Ζακύνθιος.			
Σταματέλος Καλογεράς Κερκυραῖος.			
Ματθαῖος Κομωῦτος Ζακύνθιος.			
Ἰωάννης Νομικός	»		
Ἀντώνιος Καρούσος Κεραλλήν.			
Σπυρίδων Μπούας Κερκυραῖος.			
Ἰππόλυτος Προσαλέντης	»		
Ἰερώνυμος Καποδίστριας	»		
Βενέδικτος Τριβόλης	»		
Νικόλαος Βούλγαρις	»		
Σταματέλος Λούπινας	»		
Ῥάλλης Πολυκαλάς Κεραλλήν.			
Παῦλος Ἀλβέρτης ἐκ Ναυπλίου.			
Αἰρήλιος Πολυκαλάς.			
Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος Χίος.			
Ματθαῖος Κοσμᾶ Ζακύνθιος.			
Ἐκτωρ Λουκάς Κερκυραῖος.			
Γεώργιος Βανδιλάκιος	»		
Ἄγγελος Σουμάκης Ζακύνθιος.			
Μάρκος Εὐαγγέλιος	»		
Ἰωάννης Χρυσοφίδας Κύπριος.			
Γεώργιος Σουμμάκης Ζακύνθιος.			
Ἰωάννης Κατσαίτης Κεραλλήν.			
Μάρκος Ἀντώνιος Ἀγέλης Κύπριος.			
Νικόλαος Μοτζίγιος Κερκυραῖος.			
Φραγκίτικος Δραγονδίνος Κεραλλήν.			
Καίσαρ Μπούκας Ἄνδριος.			
Σπύρος Καρανδινός Κεραλλήν.			
Ἰωάννης Μεταξᾶς	»		
Βερτούκιος Βελλαμαρίνος Κερκυραῖος.			

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΩΟΣ ΑΙΩΝ.

1700—1800.

Νικόλαος Μαυροκορδάτος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1670 ἐξ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, εικοσαέτης ἦν ἄκρως εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, καὶ Τουρκικῆς, θαυμαζόμενος παρὰ πάντων διὰ τὴν εὐφύιαν (*). Διετέχθη εἰς τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνεύως ἀξίωμα τὸν ἐκ ποδαγίας πάσχοντα πατέρα αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου πολλῶν ὑπερέιχεν ἐπὶ μεγαλοφύᾳ, καὶ ἐπὶ εἰκοσαετίᾳ (1689—1709) διετέλεσεν ἐν τῷ περιβλέπτῳ ἀξιώματι, ἀναπτύξας ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα καὶ λεπτόνοιαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑποθέσεις. Τῷ 1707 διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας ἀνεκλήθη κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Δημητρίου Καντεμῖρου ἄλλ' ἐν ἔτει 1711 περιεβλήθη δεύτερον ἤδη τὸ τοῦ ἡγεμόνος ἀξίωμα.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβασίν του ἀπήλλαξε πολλοὺς Μολδαυοὺς ἐξάνδραποδισθέντας ὑπὸ τῶν Ταρτάρων, ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας, ἐξωμάλυνε πάσας τὰς ὑφισταμένας διαφορὰς, ἠλάττωσε τοὺς φόρους, περιέστειλε διαφοροὺς κακὰς συνηθείας, καὶ ἐνὶ λόγῳ διώκησε τὸν τόπον πατρικῶς. Ἐπειδὴ τέλος ἡ διοίκησις τοῦ Νικολάου εὐηρέστησε τῇ Πύλῃ μετέθεσεν αὐτὴν, μετὰ τεσσάρων ἐτῶν καὶ τεσσάρων μηνῶν αὐτόσε ἡγεμονίαν (1716), εἰς Βλαχίαν ἦτις

(*) « Οὕτω γὰρ ἔβλεπον ἔτος τὸ εἰκοστὸν, πολλοὺς μὲν ἦν ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει, τοὺς Ἀκαθὰ οὐκ ἀπολειπόμενος, πολλοὺς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ῥητορίᾳ, ἐν πολλαῖς διαλέκτικαις τῷ πατρὶ παρεξεταζόμενος, μάλιστα δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ πάτριον, τὴν τε Ἀσινίαν, καὶ τὴν Ὀθωμανικὴν οὕτως εἰς ἄκρον ἐξηκριβώσατο, καὶ ταῦτα γρόνου μακροῦ μὴ δεηθεὶς μηδ' ἐκδημίας πρὸς ἄλλοτριαν στείλαμενος, ἀλλ' οἴκοι μένων καὶ τῇ πατρίδι, ὥστε τοὺς μὲν Λατίνους αὐτὸν τῆς Λατινίδος ὑπερθαυμάζειν, τοὺς δὲ Ὀθωμανοὺς τῆς οἰκείας φωνῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας διὰ τιμῆς ἄγαν καὶ νῦν ἔχειν ἐὼν ἄνθρωπος, οὐχ ἔπως τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς προύχοντας, καὶ δὴ καὶ αὐτὸν τὰν βασιλέα . . . Ἰάκωβος Ἀργεῖος.

μετὰ τὴν κατατόμισιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Στεράνου Καντακουζηνοῦ εἶχεν ἀνάγκην στυβάρως καὶ ἐπιδεξίας χειρῶν. Ἀρικόμοιτος εἰς Βλαχίαν ὁ Νικόλαος ἐγένετο διώκτις τῆς οἰκογενείας τῶν Καντακουζηνῶν καὶ ἐτέρων τινῶν ἀργόντων, ὡς μὲν τινες λέγουσι, φοβούμενος αὐτοὺς, ὡς δ' ἄλλοι κατ' ἐπιταγὴν τοῦ μεγάλου βεζίρου.

Οἱ Καντακουζινοὶ καταφυγόντες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας ἐζητήσαντο συνδρομὴν κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου· ἡ δὲ αὐτῆς τῆς Βιέννης, ἔχουσα λόγους δυσαρσεκειᾶς κατὰ τοῦ Νικολάου, ἐκαίροφύλακται πρὸς ἐκδίκησιν. Τῇ 25 Νοεμβρίου 1716 στρατὸς Αὐστριακὸς λάθρα εἰς Βλαχίαν εἰσελάτας κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν συλληφθεὶς μετέχθη εἰς Τρανσυλβανίαν, ἡ δὲ Τουρκικὴ φρουρὰ κατεκόπη, καὶ ἡ πόλις ἀφειδῶς διηρπάγη. Ἡ Πύλη ἐκτιμῶσα τὴν πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ ἀγνωρίζουσα τὰς ἐξιδιασμένας ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ, τὸν ἀντικατέστησεν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου.

Ἡ ἐν Πασάροβιτζ εἰρήνη (1718) ἐνανάγησε τοὺς ἐπὶ τῆς Βλαχίας κατακτητικὸς σκοποὺς τῆς Αὐστρίας, ὑποχρεωθείσης δι' ἰδίου ἐδαφίου τῆς συνομολογηθείσης συνθήκης νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Νικόλαον, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν διεδέξατο ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν του Ἰωάννην. Ἡγεμονεύσας τὸ δεύτερον ἑπτὰ ἔνδεκα καὶ μῆνας δύο ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ ὁ Μαυροκορδάτος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1730, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν μονὴν τοῦ Βακαρέστη.

Ὁ Νικόλαος ἀναντιρρήτως ἦν εἰς τῶν ἐξοχωτέρων λογίων τοῦ 17 αἰῶνος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Γαλλικῆς, Ἰταλικῆς, Ἀραβικῆς, Περσικῆς, καὶ Ὀθωμανικῆς διαλέκτου· διὸ καὶ δικαίως ἐγκωμιάσθη ὑπὸ τε ὁμοεθνῶν καὶ ἀλλογενῶν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἡμετέρων ἰδίᾳ διετράνωσαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἰάκωβος ὁ Μάνος, Παρθένιος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ δὲ τῶν Γερμανῶν οἱ Βόλφιος (Secretarii aulici Wolf, panegyricus in laudem Nicolai Maurocordati), καὶ Χαίλβιος (Theodori Hælvii, oratio de litteratum studiis Nicolai Maurocordati).

Ὁ Μαυροκορδάτος ἐνεψύχωσε τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, διετήρησε ἀλληλογραφίαν μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ ξένων, ὡς Βεγλέρου κλπ. καὶ εἶχε κτηρατίσει πλουσίαν βιβλιοθήκην ἐξ ἐντύπων καὶ χειρῶν γραφῶν.

Συγγράμματα.

—Φιλοθέου Πάριεργα. Ἐν Β. ἐννῆ 1800. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὁ ἀβὸς: Βιγνόξης, βιβλιοφύλαξ τοῦ βασιλείου τῆς Γαλλίας, ἀνόμασε roman, fort instructif, et très amusant).

—Περὶ τῶν καθηκόντων, βιβλος συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου, ὑψηλοτάτου, καὶ σοφωτάτου αὐθίντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Βοεβόδα, νῦν πρώτου τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κυρίου Δαμητῆ, ἐπιμελεῖα καὶ διορθῶσα τοῦ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Τραπεζοῦντιου, διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς Σχολῆς. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1749, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον. (Ἐξέδθη ἑλληνολατινιστὶ ἐν Λειψίᾳ 1743. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, λέγει ὁ Hainmer, ἐπίχει τὴν αὐτὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ θέσιν, ὡς τὸ τοῦ Κικέρωνος ἐν τῇ λατινικῇ).

—Ἐπιστολὴ προταχθεῖσα εἰς τὴν ἐν ἔτει 1746 εἰς Παρισίους ἐκδοθεῖσαν Γεωγραφίαν Χρυσάνθου Νοταρᾶ.

Ἀνέκδοτα.

—Παράλληλος ἐναθεώρησις ἱερᾶς τε καὶ ἀορίστου ἀρχαιολογίας.

—Διάλογος περὶ ψυχῆς.

—Εὐχὴ ἰωαννῆ, καὶ ἰσπερινῆ.

Ἐγραψε λατινιστὶ, Φροντισματα καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινοῦ τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ 1758, καὶ 1760.

Τουρκιστὶ δὲ—Περὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.—Περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Δακίας (*).

Παναγιώτης Δοξαρᾶς.

Νικόλαος Δοξαρᾶς, ἐκ Μάνης καταγόμενος, ἀπέλιπε τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐπι σκοπῶν νὰ διατελέσῃ τὸν βίον ἀτυράνευτον καὶ ἐλθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐτέθη ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἑνετικῆς προτασίας· ὅτε δ' ἐν ἔτει 1685 ὑποκινήσει τῶν Ἑνετῶν ἡγήθη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὁ Δοξαρᾶς ταχθεὶς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἀγίου Μάρκου συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν ἐν Μάνη φρουρῶν καὶ μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως ὑπῆρέτησε χρησίμως εἰς τὸ στεῦνον τῆς Κορίνθου· αἱ πρὸς τὴν Δημοκρατίαν ἐξειδικασμένα ὑπηρεσίαι τοῦ Νικολάου ἀντημελήθησαν δὲ ἐπιχορηγήσεως ἐγγείων κτημάτων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ διὰ τιμῶν (*).

(*) Ἐκ Σταματιᾶδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων ἀεμινηένων.—Audiffret, Biographie Univ. tom. XXVII.—Hammer, Histoire de l'Empire Ottoman.

(*) Ταῦτα πάντα ἠθρολόγησεν ἐξ ἐπισήμων πιστοποιητικῶν ὁ Κ. Μουστοξύδης, ἡμεῖς δ' ἐντυγόντες ἐν πρωτοτύπῳ παρὰ τοῦ φίλου Κυρ. Ἀλεξ. Σταματεπούλου (ατρά).

Ἀποθανὼν ὁ Νικόλαος ἐγκατέλειπεν υἱὸν τὸν Παναγιώτην, ὅστις μιμηθεὶς τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς ἐξεστράτευσεν (1692) εἰς Χίον ἔχων ἰδίους μισθωτοὺς, καὶ κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τῆς Τουρκικῆς ὑπερσίας τὸν διαβόητον συμπατριώτην του Λιβέριον Γερακάρην. Πολυλαχῶς δὲ ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας τιμηθεὶς ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ τὴν 12 Φεβρουαρίου 1729.

Ὁ Παναγιώτης Δοξαράς διέπρεψε κατὰ πρῶτον λόγον ὡς ζωγράφος καὶ κατὰ δεύτερον ὡς στρατιωτικὸς καὶ συγγραφεὺς. Διάρροισ εἰκόνες αὐτοῦ, κατὰ δίκαιον λόγον ἐπισύρουσαι τὸν θαυμασμὸν τῶν

καὶ βουλευτῆ Λευκάδος τὸ περὶ Δοξαρά πιστοποιητικὸν τοῦ περιστεροῦ Φραγκίσκου Μοροζίνη παρατιθέμεθα.

« Noi Francesco Morosini K^r Proc^r per la Ser^a Rep^{ca} di Vinetia Capitan General.—Tratta l'origine et i propii natali il fedel Nicolò Doxarà nella Provintia di Maina hà per istinto ingenito di devotione, e di fede abbandonata la patria e le sostanze per viver sotto l'ombra della Publica protezione, ricorvatosi al Zante, hà colà con la permanenza di molti anni rafinata la sua constanza, stabilendosi più sempre nella brama di chiuder la vita sotto questo Serenissimo Dominio; in sorta di presente la mossa dell'armi, hà d'ordine nostro intrapresa la funzione importante e perigliosa di trattar con i Primati et abitanti della Provintia medema i maneggi della loro sollevatione contro Turchi, per cui repplicati i viaggi anco in stagione difficile, hà sortito i punti più essenziali, che conclusi poscia da Noi con appuntamenti, e concerti, sorti gloriosamente l'acquisto di essa Provintia, che con la resa delle tre Fortezze sopra d'essa da Turchi errette, e mantenute s'è ridotta a publico assoluto possesso. Ad operatione di così gran rimarco, però essendo singolarmente valso l'impiego, e l'opra del precitato Doxarà, che con destertà trattò, e sorti anco avvantaggiosamente la resa delle reggia munificenza del Principe a consolatione del suo animo, et a scostegno dell'età sua cadente. Sopra il motivo però de'suoi humilissimi ricorsi et a ricconoscenza del suo merito le concedemo per virtù delle presenti con l'auterità del Capitanato nostro General l'edificio con quattro rode di molino d'acqua, situato nel luogo de Mandigna nel territorio di Sarnata a riva del mare, era di ragione del publico errario di Constantinopoli, perchè habbi liberamente a godere il beneficio nella propia persona e de suoi heredi in perpetuo, senza obligazione, ne aggravio imaginabile, e con il pieno indulto medemo anco le concedemo la casa, che già dentro della Fortezze sudetta di Sarnata gl'è stata assegnata in cui haver possi il ricovero pur perpetuamente con suoi heredi così che contribuite le di lui benemerito fatiche possa benedire la Publica generosa benignità negli'effetti delle sue gratiose beneficenze. Concedendò in ordine acciò il registro allo presenti per la loro inviolabil essecutione.

Data di Galera nostra Cap. Gen. Porto di Citres 10 Ottobre 1683 S. N. »

θεωμένων εϋρηνται, ἐν τε Δουκάδι καὶ Κερκύρα ὡς συγγραφεῖς δ' εἶνε γνωστὸς ἐκ τῶν ἐξῆς δύο φιλοκονημάτων αὐτοῦ

—Τέχνη ζωγραφίας. εφκ'.

— Παναγιώτη Δοξαρά ἱκπίως Πελοποννησίου ζωγράφου, περὶ ζωγραφίας κατὰ τὸ εφκ'.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶνε μετάφρασις εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν διαφόρων πραγματειῶν τοῦ Λεονάρδου Βίντση, Λέοντος Ἀλβέρτου, καὶ Ἀνδρίου Πότζου, μετὰ προλόγου καὶ ἐπιγράμματος Λεοντείου τινος μοναχοῦ Πελοποννησίου, ζωγράφου καὶ τούτου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Τὸ δὲ δεύτερον εἶναι πρωτότυπος τοῦ Δοξαρά συγγραφή, καὶ σώζεται ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ Κ. Παύλῳ Δέμκρω.

Ἐνα τῶν υἱῶν τοῦ Παναγιώτου, ὁμώνυμον τῷ πάππῳ καὶ γεννηθέντα ὁμοίως ἐν Καλάμαις, παραλαβὼν ὁ περιφανὴς τῆς Κερκύρας ὑπερασπιστὴς Σουλεμβούργος κατέταξεν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀξιωματικούς, καὶ ἀνέδειξεν ἔπειτα ταγματάρχην. Ἀποσταλεὶς δ' εἶτα ὁ Νικόλαος εἰς Βενετιάν ἐξεπαιδεύθη τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τῶν ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ ἀρίστων καλλιτεχνῶν. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Κέρκυραν ὠνομάσθη ἐν ἔτει 1748 ὑπὸ τῆς πολιτείας ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς νήσου. Μετοικήσας δ' ὕστερον ἐν Ζακύνθῳ ἐνησχολήθη εἰς τὴν προσφιλεῖ τέχνην, καὶ λαμπραὶ ζωγραφίαι αὐτοῦ εϋρηνται ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως (1).

Περὶ τοῦ Νικολάου Δοξαρά ἐνετύχουεν παρὰ τῷ αὐτῷ Σταματοπούλῳ ἐν πρωτοτύπῳ καὶ τὰ ἐξῆς ἔγγραφα.

Nous Matthias Ioannes Comte S. E. R. de Schulembourg, feld-maréchal et général en chef de la serenissime republique de Venise, chevalier de l'Aigle Noire de l'Ordre de S. M. Prussienne.

La famille du chevalier Panajotti Doxara s'étant retirée du jous des Turcs du Royaume de Morée, où elle possedoit des biens considerables, et qu'elle a tout abandonnée par l'affection et zèle pour la serenissime Republique: cette famille étant outre cela meritoire par les services que ses ancêtres ont rendu au Public, dans l'acquisition du dit Royaume: tous ces merites et prerogatives nous ont porté de prendre sous notre protection la dite famille: de sorte qu'ayant

(1) Ἐλληνομνημῶν Α'.—Ν. Κατραμῆ, ἱστορικαὶ διασαφήσεις περὶ Βουλγάρων, ἐν Ζακύνθῳ. Ὁ Κ. Μουστοξύδης ἐξ ἐσφαλμένων παραδόσεων ἀπέδωκεν εἰς τὸν πατέρα τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ αἰοῦ διότι, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Κ. Κατραμῆς, αἱ ἐν τῇ Φανερωμένῃ ζωγραφίαι εἰσὶν ἔργα τοῦ Νικολάου, καὶ οὐχι τοῦ Παναγιώτου Δοξαρά. Ἐπίσης κατὰ λάθος ἀπεδόθη εἰς τὸν ἐν λόγῳ Νικόλαον ἡ εἰκὼν τῆς λιτανίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου, γραπτὴ ὑπὸ τοῦ Ζακυνθίου ζωγράφου καὶ σατυρικοῦ ποιητοῦ Κουτσῆζ.

recouvré chez Nous l'heritier Sr Doxará, homme de toute probité, dont les qualités personnelles étoient aussi ornées de l'art de peinture, Nous avons employé tous nos soins pour que le Gouvernement donne quelque mo en de subsistance à ces pauvres gens; comme cela a réussi, la Republique lui ayant accordé des revenus a Sainte Maure, à la mort du dit Chevalier Doxara, ayant laissé plusieurs orphelins, entre autre l'enseign Nicola Doxara, celui-ci nous l'avons pris a notre service parmi les officiers de notre suite, l'ayant déclaré Capitaine après. Il a un talent particulier entre autre pour l'art de dessiner et de peindre, c'est pourquoi nous avons trouvé à propos de le mettre chez les premiers peintres d'ici pour le perfectionner, de sorte que pendant dix années de suite que nous l'avons eu dans la maison, il en est parvenu à un point de ne pas regretter son tems; ce qui a fait que nous luy avons confié le soin de notre gallerie. La connoissance qu'il a de la peinture, la fidelité et probité, qu'il nous a témoigné dans plusieurs rencontres d'achat des tableaux fait, que nous lui en temoignons par celley de la gratitude: outre l'assistance que nous lui prêtons a son départ pour chez luy, le recommandant d'ailleurs très instamment a quiconque appartiendra de lui pouvoir être utile en ce qui le pourroit regarder de près. En foi de quoi nous avons signé et fait sceller de notre Sceau. Venise le 8 Aout 1738.

Conte di Schulembourg.

Jean Frederic Wetner secretaire.

Petrus Grimani Dei gratia Dux Venetiarum, Nobili et sapienti viro Danieli Delphino provisorio nostro Generali Maris fideli dilecto salutem et dilectionis affectum. Abbiamo col Collegio questo giorno in concorrenza d'altri benemeriti ufficiali eletto capitano attuale sopra cotteste ordinanze di Corfù città e borghi il capitano Nicolo Doxará, che ad esempio dell'avo, e del padre, che doppo resi i più utili servigi nel corso di due guerre si sacrificorono per le publiche glorie, avendo meritato prima d'esser distinti del titolo di Cavallieri per la dedizione al publico nome ottenuta da tutti li popoli di Maina. Intraprese il servizio in figura d'ufficial di goletta, applicatosi allo studio delle matematiche sotto la disciplina del tenente general Gianeix talmente riusci che meritò di conseguire il titolo di Capitano ingegnere, come il tutto risulta dagli attestati, e fedi, che lo accompagnano. Che però ordinarete sia adnesso all'exercicio della carica stessa in luoco di chi vi si attrova per modo di proviggione, per trattenersi esso Doxará il restante tempo degl'anni cinque per poscia esser tramutato dall'una all'altra isola col metodo prescritto dal Decreto 30 Xbre 1744 per godere la paga, obblighi e prerogative alla stessa attinenti e godute da

da suoi precessori, certi di ritrarre dallo stesso un buon servizio, come hà fatto per il passato nelle pubbliche occorrenze.

Data in Nostro Ducali Palatio die vigesima sexta Novembris, indictione nona, MDCCXXXV.

Aloysius Mocenico Dei gratia Dux Venetiarum etc. Nobili et sapienti viro Ioanni Paolo Tervisano de suo mandato provisorio Cefaloniar, fideli dilecto salutem et dilectionis affectum. Abbiamo col Senato questo giorno tramutato capitano sopra la compagnia delle ordinanze di Cefalonia, Lixuri, il capitano attual Nicolò Doxarà, che serviva a Cerigo, ed in luogo del capitano attual Demetrio Caridi; che però lo sarete admettere all'exercizio della carica stessa per servir in essa il solito tempo degli anni cinque, e poi essere tramutato e con la paga di capitano attual solita e goduta da suoi precessori, promettendosi dallo stesso un utile servizio.

Data in Nostro Ducali Palatio die quarta Iunii, indictione quinta, MDCCCLXXII.

Ἐκτὸς τούτων εἴρηνται παρὰ τῷ αὐτῷ Σταματοπούλῳ καὶ τὰ ἐξῆς τρία περὶ Νικολάου Δοξαρά ἔγγραφα· 1) Πιστοποιητικὸν τοῦ προβλεπτοῦ Κερκύρας Μάρκου Κουερίνη ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Δελεμβρίου 1746 μαρτυροῦντος τὴν ὑπὸ τοῦ Νικολάου Δοξαρά, ὡς ταγματάρχου τῆς χωροφυλακῆς, ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐξείπαινον διαγωγὴν· 2) Ὅμοιον τοῦ προβλεπτοῦ Κεφαλληνίας Πασχάλη Κικόνια (24 Ἰαννουαρίου 1752) πιστοποιοῦντος τὴν καλὴν πρὸ Νικολάου ἐν τῇ νήσῳ εἰσίκησιν· καὶ 3) ἔγγραφον τοῦ προβλεπτοῦ Ζακύνθου Ζαφρακίσκου Μανολέτσου (4 Αὐγούστου 1764) ὁμολογοῦντος, ὅτι ὁ Δοξαράς ὡς ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου, τὴν καταδίωξιν τῶν κακοποιῶν, καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς ἐγχωρίου πολιτοφυλακῆς.

Ἰάκωβος Πυλαρινός.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῇ 9 Ἰαννουαρίου 1659. Ἐν πρώτοις ἐσπούδασε, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων του, τὰ νομικὰ ἐν Βενετίᾳ καὶ Πατάβῳ. Ἀναδειχθεὶς νομοδιδάσκαλος δεκαεξέτης, κατήλθεν εἰς τὴν πατρίδα, πλὴν ἡ ὄψις τῆς κοινωνίας, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἢ κατὰ χρησὶς ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπη τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν ἱπποκρατικὴν τέχνην. Ὄθεν ἐπαναστρέψας εἰς Πατάδιον, μετὰ τοσοῦτου ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν νέαν ἐπιστήμην, ὥστε μετὰ διετῆ φοίτησιν ἔλαβε τὸν στέφανον τῆς Ιατρικῆς. Φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν γῆν τῶν ὀνείρων του, ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, καὶ μεταξὺ εἰς Κρήτην ἔρχετε νὰ μετέρχεται τὸν Ιατρὸν πρὸς πορισμὴν τῶν εἰς περιχτέρω ὁδοιπορίαν ἀναγκαίων. Ἢ

εὐτυχῆς ἔκβασις τῶν θεραπειῶν του, καὶ ἡ διαδοθεῖσα φήμη τῆς ἐμπειρίας του ἐπληροφόρησαν τὸν Ἰσμαήλ πασά, διοικητὴν τῆς νήσου, ὅστις προσέλαβε τὸν Πυλαρινὸν, ὡς ἀρχίατρον, μὲ γενναῖον μισθόν. Ἐκ Κρήτης ὁ Ἰάκωβος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετερχόμενος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ μέχρι τοῦ 1684 ἀπελάμβανε μεγίστης ὑπολήψεως, ὅτε ὁ πρίγκηψ Καντακουζηνὸς διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν. Μετὰ τριετῆ ἐν Βλαχίᾳ διαμονὴν ὁ Ἰάκωβος ἐπανέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔνθα εὔρε τὸν πατέρα του τεθνηκότα. Διατρίψας ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπὶ ἔντος, μετέβη τῷ 1687 εἰς Γερμανίαν καὶ Ῥωσίαν. Ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του προηγηθεῖσα γνωστὸν κατέστησε τὸν Πυλαρινὸν, προσληθὲντα ἀμέσως ὡς ἀρχίατρον ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου

Φύσει ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺν νὰ ἐγκαταλίπη τὸ ψυχρὸν τῆς Ῥωσίας κλίμα, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετίαν προσελήφθη ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιναυάρχου τῆς Δημοκρατίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς ἱατρὸς τοῦ στόλου. Ἐν ἔτει 1694, ἀποθανόντος τοῦ Μοροζίνη, ἐπανέστρεφεν ὁ Ἰάκωβος εἰς Βενετίαν, καὶ ἐκείθεν μεταβάς εἰς Βλαχίαν, προσεκλήθη ὡς ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας· ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διατρίψας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Βελιγραδίου ἐπανέστρεφεν αὐθις εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἐκείθεν ἐνεχώρησε διὰ Λιθόρον, Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ 1701. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας καὶ αὐθις προσεκάλεσε τὸν Πυλαρινὸν μὲ μισθὸν χιλίων πεντακοσίων φλωρίων ἑτησίως· ἐπὶ τρία δ' ἔτη διαμείνας παρ' αὐτῷ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμάστιζε τὴν Εὐρώπην ἡ φρικώδης τῆς εὐλογίας νόσος, καθ' ἧς ἡδυνάτει πᾶσα ἱατρικὴ συνδρομὴ. Γυνή τις τότε, ἐκ Θεσσαλίας καταγομένη, ἐπενόησε τὸ κατὰ τῆς φθοροποιοῦ ταύτης νόσου ἀλεξιτήριον κέντρισμα, πρὶν ὁ Γένερ ἐφεύρη τὴν δαμαλίδα· ἡ δὲ θεραπεία τῆς Θεσσαλίδος μεταδοθεῖσα ἐφ' ὅλου τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἐξησκαίτο ἐπιτυχῶς ὑπὸ Ἑλληνίδων.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕτερος Ἕλληνας ἱατρός, ὁ Ἐμμανουὴλ Τιμόνης, Χίος πιθανῶς τὴν πατρίδα. Ὁ Πυλαρινὸς μετὰ τούτου ἐξήτασαν τὴν θρulloμένην ἐγκέντρισιν, καὶ ἐπιστημονικῶς ἐπέστησαν περὶ τῆς ὠφέλειάς. Ὁ Τιμόνης ἐν ἔτει 1713, ὡς μαθητῆς καὶ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ἀνήγγειλε τὴν ἐφεύρεσιν πρὸς τὸν Ἄγγλον ἱατροδιδάσκαλον Βόδβαρντ, ὁ δὲ

Πυλαρινὸς πρὸς ἕτερον Ἄγγλον, φυσιολόγον καὶ ἱστορικόν, τὸν Γουλιέλμον Σέραρδ, πρῆξενον τότε ἐν Σμύρῃ, δημοσιεύσας κατὰ τὸ 1715 ἐν Βενετίᾳ λατινιστὶ καὶ ἰδίᾳ πραγματείαν περὶ τοῦ ἐγκεντρίσματος.

Ὁ Ἰάκωβος ἐπ' ὀλίγον διατρίψας εἰς Βενετίαν, μετέβη εἰς Λιβόρνον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην καὶ Ἀλέπιον, ἐνθα διέμεινεν ὀλίγον καιρὸν μετερχόμενος τὸν ἱατρὸν ἐκεῖθεν περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον, καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας Ἀσκανίου Ἰουστινιάνη, διαπίσθη γενικὸς πρόξενος αὐτῆς ἐν Σμύρῃ· μὴ ἀρεσκόμενος ὁμως εἰς τὸ πολυάσχολον τοῦτο ὑπόργημα, παραιτηθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν, ἐνθα ἠσχολήθη εἰς ἔρευναν τῶν κωδικίων τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, καὶ εἰς ἱατρικὰς συγγραφάς.

Ἀπεβίωσεν ὁ Πυλαρινὸς τῷ 1718, ἑξηκονταίτης τὴν ἡλικίαν. Ἡ στέρσις του ἐθρνήθη ὑφ' ὄλων τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου του, σωζομένου ἐν Παταβίᾳ, ὁ Παπαδόπουλος ἐχάραξε λατινιστὶ ἐπίγραμμα, ἔχον οὕτως ἐν μεταφράσει·

• Μνημεῖον Ἰακώβου Πυλαρινοῦ, εὐγενοῦς Κεφαλλῆνος, ἱατροδιδασκάλου, ἀνδρὸς περιωνύμου πρὸς τε Δᾶκας, Ρώσους, καὶ Θρᾶκας, ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ Αἰγύπτῳ διὰ τε τὴν τέχνην, φρόνησιν, χρηστότητα, καὶ τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις οἰκονομίαν, ἀποβιώσαντος ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψιθ. ἐτῶν ζ'. •

Συγγράμματα.

—Nova et tuta Methodus Variolam excitandi per transplantationem, nuper inventa, et in usum tracta, qua rite per acta, immunia in posterum praeservantur ab hujusmodi contagio corpora. Venetiis 1715. (Ἀνετυπώθη ἐν Νυρεμβέργῃ 1717, καὶ Leyde 1718).

—Ἱατρικὴ ὑπερασπιζομένη, ἢ παρατηρήσις ἀνααιρετικαὶ τῆς ἀπάτης τῶν νεοφανῶν φρονημάτων. 1717. (Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου, ἰταλιστὶ γεγραμμένου καὶ ἀπαρτιζομένου ἐκ τετρακοσίων σελίδων 42ου σχήματος, ὁ Πυλαρινὸς ἀνέτρεψε τὰ ὑπὸ Ἰωσήφ Γαζόλα κατὰ τῶν ἱατρῶν λεχθέντα).

Ὁ Μορέλλης μετ' ἐπαύων ἀναφέρει τὴν εἰς Αἴγυπτον περιήγησιν τοῦ Πυλαρινοῦ, ἄγνωστον ἐν πολλῇ βιβλιοθήκῃ κατακειμένην μετ' ἄλλων φιλοπονημάτων τοῦ σοφοῦ Ἑλλήνου (*).

Ἰάκωβος Μάνος.

Ἐγεννήθη εἰς Ἄργος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι, καὶ ἰδίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα καὶ εὐκλεῶς ἐδίδαξε. Μετὰ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς σχολαρχίας τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς

(*) Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐγγύων Κεφαλλῶνων, τόμ. Β'.

Γερασίμου τοῦ Ἀκαρνάου (1702), ὁ Ἰάκωβος, θερμῇ προτροπῇ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ἀνείληφε τὴν σχολαρχίαν ταύτην καὶ διὰ τοῦ παρῆναι. Ἀνηγορεύθη καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἕπατος τῶν φιλοσόφων « ἄτε δὴ σοφός, πολυμαθής, μιμητὴς κατὰ λόγον » ἰδέων τῶν ἐξόχων παλαιῶν Ἑλλήνων, δεινός τῶν Ἀριστοτελικῶν « δογμάτων καὶ προασπιστῆς τούτων ἀνένδοτος, βαθὺς καὶ ἐν τοῖς « θεολογικοῖς » ὡς λέγει ὁ σοφὸς Κωνσταντῖος. Πότε ἀπέθανεν ὁ Ἰάκωβος ἀδελφὸν ἔζη ὅμως τῷ 1709, ὅτε τὸν ἐπικηδεῖον εἰς Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον ἐξεφώνησε, καὶ τῷ 1716, καθ' ὃν χρόνον εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον, ἐκ μεγάλου διερμηνεύσε εἰς ἡγεμόνα προαχθέντα, ἐγκωμιαστικὸν λόγον συνέθετο· κατὰ δὲ τὸν Προκόπιον ἔζη ἔτι τῷ 1721.

Τούτον Μάναν γράφει ὁ Μεσσοπολίτης Προκόπιος, καὶ Μάνον ὁ Κωνσταντῖος· αὐτὸς δὲ οὗτος γράφεται Ἰάκωβος Ἀργεῖος, καὶ παρ' ἄλλων Ἰάκωβος ὁ ἕπατος τῶν φιλοσόφων.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτου δύο λόγοι ἐν ἀρχαῖζούσῃ ἑλληνίδι ἐτυπώθησαν· καὶ ὁ μὲν ἐπικηδεῖός ἐστιν εἰς Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον προταχθεὶς τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἰουδαϊκῶν (σελ. 1—23), ὁ δ' ἐγκωμιαστικὸς εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας (*).

Μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ τῶν τότε περιφανῶν, ὡς Νικόλαος, καὶ Ἰωάννης Μαυροκορδάτοι οἱ ἡγεμόνες, Δημήτριος Προκοπίου, Σαμουὴλ ὁ πατριάρχης, κλπ.

Χρῦσανθος Νοταράς.

Καταγόμενος ἐκ τοῦ ὁμωνύμου τῆς Κορινθίας οἴκου ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα ὑπὸ τοῦ θεοῦ του Δοσιθέου, ὅστις ἀπέστειλεν ὕστερον τὸν Χρῦσανθον εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης πρὸς τελειώτεραν κατάρτισιν. Ἐλθὼν εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε τὰς ὑψηλὰς ἐπιστήμας, καὶ μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν διέτρεξε πᾶσαν τὴν σοφὴν Εὐρώπην πρὸς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεών του. Εἰς Παρίσιους διέτριψεν ἀρκετὸν χρόνον πρὸς τελειοποίησιν τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων, καὶ ἠκροάσθη μετὰ ζήλου διακαοῦς τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων τοῦ περιφήμου Κασίνη, ὅστις συνέλαβε πρὸς τοῦτον ἰδιάζουσαν εὐνοίαν. Ἐν τῇ γαλλικῇ μητροπόλει ἐσχετίσθη μετὰ πάντων τῶν ἐν ταῖς ἐπιστήμας διαπρεπόντων, καὶ ἰδίως τοῦ διασήμευ Ἰησοῦτου Λεκιένου,

(*) Προκοπίου Μεσσοπολίτου § 80.—Κωνσταντῖου, περὶ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς.

πρὸς ὃν ἐχορήγησεν ἀρθρον ὕλην εἰς συγγραφὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς.

Καταβαίνων εἰς Ἑλλάδα διήλθε διὰ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ὑπεδέχθη ἐνθουσιωδῶς μετὰ μεγάλης κομπῆς ὡδηγήθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν καὶ ἀπήγγειλε, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, λόγον ἐν ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἐν Εὐρώπῃ μακροχρόνιος διατριβὴ τοῦ οὐδόλων ἐκλόνισε τὴν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀκράδαντον πίστιν τοῦ Ἑλθῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαρουσιάσθη μετὰ κομπῆς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ εὐμενῶς ἐδεξιώθη.

Τῆ 5 Ἀπριλίου 1702 ἐχειροτονήθη ὑπὸ Δοσιθέου μητροπολίτης Καισαρείας, καὶ τῆ 6⁽¹⁾ Φεβρουαρίου 1707, ἦτο τῆ ἐπιούση τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ του, ἐξελέχθη κοινῇ ψήφῳ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, « συνεχίσας καὶ αὐτὸς, κατὰ Παλαμᾶν, τὴν χρυσὴν οὐρανὸν τῶν μὲν ἀρετῆ πρακτικῆ, τῶν δὲ καὶ σοφίᾳ θεῆς τε καὶ ἀνθρωπίνῃ τὸν Ἀδελφοῦ τοῦ θρόνου κοσμησάντων. Φιλοτιμούμενος καὶ οὗτος μὴδ' ἐλάχιστον ἀπολειφθῆναι τῆς προηγησαμένης τῶν πατριαρχῶν διαδοχῆς ἤρξατο πᾶσαν γῆν ὀρθόδοξον κόποις τε καὶ μόχθοις ἀφορῆτοις, ἀλλὰ καὶ σωματικαῖς κακοπαθείαις δεινότεραις περιῶν, δὴ σὺνάμα κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἀποστολικὰ ἔργα κατεργάζεσθαι, ἔθεν μὲν τὴν τῶν ἀπανταχοῦ φιλοχρίστων ὑπὲρ τοῦ παναγίου Τάφου λογίαν συλλέγων πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν ἀδιαλείπτων καὶ βαρυτάτων τῶν ἁγίων τόπων ἀναγκῶν, οἷον σὺν τόκῳ τὰς δωρεὰς ἀποτίων, ἡδυτάτῃ καὶ μελιρρότῳ γλώσσῃ τὸν εὐαγγελικὸν ἀπανταχοῦ διασαλπίζων λόγον καὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀμελεῖς πρὸς τὴν τῶν θεῶν ἐντολῶν ἐργασίαν διανιστῶν, τοὺς δ' ἐπιμελεῖς εἰς μείζονι παροτρύνων προσαγωγῆν, τοὺς τε ἀμαρτωλοὺς παραμυθούμενος καὶ εἰς μετάνοιαν φέρων, καὶ τοὺς δικαίους αὖθις εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ τελειοτέρην ἐπιστηρίζων κατάστασιν, καὶ πάντας ἀπλῶς πρόβατα τῆς δεξιᾶς καὶ ἐκλεκτῆς μερίδος τῷ Χριστῷ προθυμούμενος παραστήσαι. . . Ἄλλ' ἐπὶ τούτοις ἅπασιν πρώτιστον πάντων, ὑπὲρ οὗ οὐδὲ κόπων, οὐδὲ ἀγώνων, οὐδὲ χρημάτων ὄλιως ἐφείδετο, τὴν τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτοῦ θρόνου συντήρησίν τε καὶ βελτίωσιν καὶ εὐημερίαν καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν ἡγούργων, τοῦτο αἰετοτε καὶ πανταχοῦ ἐβουλεύετο, καὶ περὶ τούτου τὰ πάντα ἔλεγε καὶ ἔπραττε (2) ».

(1) Ὁ Νικολόπουλος γράφει 8 Φεβρουαρίου. (2) Ἱεροσολυμίαις εὐλ. φεβ'.

Μετὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐγκατάστασιν ὁ Χρῦσανθος ἐλθὼν εἰς Παλαιστίνην διετάξατο καλῶς τὰ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ ἐκκλησίας, καὶ συγκροτήσας σύνοδον ὤρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποκειμένων μητροπόλεων, ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ ἐπισκοπῶν. Εἶτα δ' ἐπελήφθη τῆς διεκδικήσεως τοῦ μεγάλου τρούλλου τοῦ ἱεροῦ κουδουκλίου τοῦ νοῦ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Λατίνοι διῆσχυρίζοντο δικαιώματα κατοχῆς· καὶ τὰς μὲν στρεβοδίκους αὐτῶν ἐνεργείας ὁ αἰμίμητος Δοσίθεος εἶχε ματαιώσκει, δὲν ἠδυνήθη ὁμως ἵνα ἐνεργήσῃ καὶ τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ, παρακωλυόμενος ὑπ' αὐτῶν. Ὁ Χρῦσανθος πολλὰ καταβαλὼν μέσα κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους ἵνα ἐκδοθῆ σουλτανικὸν φερμάνιον, δι' οὗ ἀνετίθετο αὐτῷ ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἀνακαινίσις οὐ μόνον τοῦ μεγάλου τρούλλου ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ ναοῦ.

Συνδρομῇ τῶν φιλοχρίστων ἀνεκαινίσεν ὁ ἀκάματος πατριάρχης τὸν ἐν Ἰόππῃ ξενῶνα, καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετόχιον τοῦ παναγίου Τάφου, συστήσας καὶ τὸ ἐν Γαλατῇ Ἀστεροσκοπεῖον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ῥωμαϊκὴ δολοπλοκία δὲν ἔπαυεν ἐργαζομένη ἐν Παλαιστίνῃ, θέατρον πολλὰκις οἰκτρὸν καταστήσασα τοὺς θεοβδίστους τόπους, καὶ ὁ Χρῦσανθος δὲν ἔπαυσεν ἀντιτασσόμενος εὐθαρσῶς καὶ διαλύων πᾶσαν μηχανορραφίαν τῶν πολεμίων, οἵτινες ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶχον καὶ τὸ πλεονέκτημα ἰσχυρῶν παρὰ τοῖς κρατούσι προστατῶν. Ἀξιοπεριέργος δὲ εἶνε, διὰ τὸ μετριοπαλὲς ὕφος καὶ τὸ συνδιαλακτικὸν πνεῦμα ἐπιστολῇ τις τοῦ Χρυσάνθου πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ΙΓ', ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς. « Ἔως πότε ἀνέχεται, μα-

» καριώτατε καὶ ἐπιεικέστατε πάτερ καὶ δέσποτα, ὁ ἀποστολικὸς
 » ὑμῶν θρόνος, καὶ ἡ ὑπεροχικὴ αὐτοῦ ἀξία νὰ διώκηται ἡ ἀνατολικὴ
 » ἐκκλησία ὑπὸ τινῶν διεσθαρμένων καὶ ἀναιδῶν ἀνθρωπαρίων; οἵτι-
 » νες ἀγωνίζονται τῇ δοκῆσει μὲν τάχα πρὸς οἰκοδομὴν ψυχῶν, τῇ
 » δὲ ἀληθείᾳ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν εἰς ἀπώλειαν. Μνήσθητι, μέγιστε
 » ἀρχιεράρχα, τὸ τοῦ κυρίου πρὸς τὸν Κορυφαῖον αὐτοῦ εἰπόντος,
 » καὶ σὸ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφοὺς σου καὶ ἐπίβλε-
 » φον ἐπὶ τὸν καιρὸν τῆς ἱερᾶς σου ἀρχιερατείας τοὺς πνευματικούς
 » σου ὀφθαλμούς καὶ ἐπὶ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, τὴν ποτὲ μὲν
 » ὑπέριλαμπρον, αἰεὶ δὲ εὐσεβεστάτην, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας
 » ὀρθοτομοῦσαν, τανῦν ὁμως πικρῶς πιεζομένην καὶ τραπτομένην
 » ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων χαλεπῶν, καὶ ἀγρίων κυμάτων. Εἰ δὲ

» μή γε, κἄν πρόσταξον, ἐπικύρωσον, νομοθέτησον, ἵνα ἰῶσι ταύτην
 » ἀνεπιγράστον οἱ ταραττοντες ψευδάδελφοί· καὶ τοῦτο νομίζεται
 » παρ' ἡμῶν μέγιστον καὶ ἐξαιρετόν εὐεργέτημα, καὶ ἀπαρχὴ τῆς
 » καλοκάγαθίας καὶ φιλανθρώπου εὐγνωμοσύνης αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς (¹) ».
 Ἀπεβίωσεν ὁ Χρυσάνθος τῇ 7 Φεβρουαρίου 1734 (²), διαδεχθεὶς εἰς
 τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ ἐξ Αἰῶνος Μελετίου (³).

Συγγράμματα.

— Περὶ ἱερωσύνης λόγος ἐγκωμιστικὸς σχεδιασθεὶς παρὰ Χρυσάνθου Πα-
 τριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ προσφωνηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔνδον ἐν τῇ μεγάλῃ
 ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἦτοι τοῦ ἀγίου Τάφου,
 ἡνίκα ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρίας τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἔτει τῶ
 Σωτηρίου αψβ' Ἀπριλίου 1, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας Λαμπρᾶς. (Εἰς
 4 ἐκ σελ. 28, ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ ἄνευ ἔτους).

— Περὶ τῶν ἱερικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κλπ. ἐν Βουκουρεστίῳ 1745
 καὶ ἐν Βενετίᾳ 1778.

— Εἰσαγωγὴ εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ σφαιρικὰ. Ἐν Παρισίῳ 1746.

— Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς ἀγίας γῆς καὶ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσα-
 λήμ, Ἐνετίῃσι 1728.

— Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερου-
 σαλήμ καὶ τοῦ ἀγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1728.

— Ἀντιβήθεις εἰς τὰ ὅσα κακῶς καὶ ψευδῶς καὶ ἀναρμόστως λέγονται εἰς
 τὸ προσκυνητάριον τοῦ ἀγίου ὄρους Σινᾶ, Ἐνετίῃσι 1732. (Ἐγραψεν ἐν
 Κωνσταντινουπόλει κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1734, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θά-
 νάτου του).

— Διήγησις τῆς ἀλώσεως Τεμεσβαρίου ὑπὸ Τούρκων.

— Τύποι προσηγοριῶν ὧν χρῶνται τανῦν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. (ἔξεδόθη
 ὑπὸ Φαβρικού ἐν Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ, τομ. ΙΑ').

— Διασάφεις ἀπλῆ καὶ σύντομος εἰς τὰς παροιμίας τοῦ Σολομῶντος,
 συλλεγείσα ἐκ διαφόρων ἑρμηνευτῶν παρὰ Χρυσάνθου ἱεροδιακόνου Ἱεροσολυ-
 μίτου.

— Εὐαγγέλιον διωρθωμένον εἰς πολλὰ ἑλλειπῆ μέρη μετὰ κανόνων τοῦ πα-
 τριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου.

— Ἔπη ἡρωελεγεῖα εἰς Συρίγον καὶ τὴν Ἀντιβήρῃσιν αὐτοῦ.

— Ὀμιλαὶ ἐκ τῶν πολλῶν εὐρεθεῖσαι καὶ σπουδῆ καὶ δαπάνῃ Μελετίου
 πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδοθεῖσαι, Ἐνετίῃσι 1734. (Κατὰ Παλαμὰν σώ-
 ζονται καὶ ἕτεροι ἀνέκδοτοι).

— Ἐπιστολαί. (Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μαρωνίτου Ἀσιμά-

(¹) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικοῦ Συλλόγου Δ' σελ. 186.

(²) Κατὰ λάθος Νικολόπουλος 1733.

(³) Nicolopulo, Biographie Universelle tom. 31—Παλαμὰ Ἱεροσολυμίας.

τοῦ (IOM. I. σελ. 634) μνημονεύεται ἰγκύκλιος ἑλληνο-αραβιστὶ τοῦ Χρυσάνθου τυπωθεῖσα ἐν Ἀλεπίῳ τῷ 1711. Ἐτέρα δ' ἰγκύκλιος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἑλληνο-αραβιστὶ τυπωθεῖσα ἐν Ἀλεπίῳ τῷ 1722 θεωρεῖται ἔργον τοῦ Χρυσάνθου. Πλεῖστοι δὲ ἄλλαι εὑρῆνται ἀνέκδοτοι).

Πρὸς τούτους ὁ Χρυσάνθος ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1715 ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλύμοις πατριαρχευσάντων ὑπερχιλιοσελίδου συγγράμματος τοῦ Δοσιθέου προσθεῖς προλεγόμενα καὶ σημειώσεις* καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν ἔκθεσιν τῆς κρίσεως τῶν ἐν Σορβῶνῃ διδασκάλων.

Σύγχρονοι τῷ Χρυσάνθῳ μνημονεύονται, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νεόφυτος Νοταρὰς ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐπίτροπος τοῦ παναγίου Τάφου ἐπιστατήσας εἰς τὴν ἐν ἔτει 1719 γενομένη ἀνακαινισμὸν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ Δημήτριος Νοταρὰς, ἀνεψιὸς τοῦ Χρυσάνθου, ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ἀμφότεροι ὑπὸ Προκοπίου Μοσχοπολίτου ἀναφερόμενοι ὡς ἐν τοῖς γράμμασι διαπρέποντες (*).

Μεθόδιος Ἀνθρακίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος· καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ὑποδύς τὸ μοναχικὸν τριβῶνιον ἠκροάσατο ἐν τῇ πατρίδι Γεωργίου τοῦ Σουγδουρῆ, καὶ ὕστερον μεταβάς εἰς Ἰταλίαν κατηρτίσθη τελειότερον, ἐπιδοθεὶς ἰδίῳ εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ τὸ ἔτος 1715 ἐπανελθὼν ἐδίδαξεν ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ εἶτα προσκληθεὶς εἰς Καστορίαν πρόστι· τῆς ἐκεῖ σχολῆς. Ἐνταῦθεν προσκληθεὶς μετέβη εἰς Σιάτισταν καὶ εὐδοκίμως διδάξας ἐπανήλθεν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν, ἣν διετήρει μέχρι τοῦ 1723 τῇ ἡλικίᾳ ἤδη προβεβηκώς.

Ὁ Ἀνθρακίτης ἠθέλησεν ἵνα παραδώσῃ τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς τοῦτο διατριβὼν ἐν Καστορίᾳ μετέφρασε τὰ συγγράμματα τοῦ Μαλεμβραγχιῦ, Καρτεσιῦ καὶ ἄλλων· ἀλλὰ κατὰ τῆς καινοτομίας ταύτης ἐξάνεστησαν οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ διδάσκοντες καὶ συνασπισθέντες διήγειραν δίκην σφοδροτάτου ἀγέμου ἀλλεπάλληλα κόματα καὶ λαίλακας ψευδοεπιπλάστων κατηγοριῶν ἐπὶ σκοπῇ τοῦ καταπορτίσαι τὴν ἀγαθὴν γῆμην αὐτοῦ. Ὅθεν διαστρέφοντες τὰς ἀφηρημένας ἐννοίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ διδασκουμένης φιλοσοφίας κατεδίκαζον τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ὡς ὑποκρύπτον δῆθεν τὰς ἀρχὰς τῆς νεοφανοῦς αἵρέσεως τοῦ Μελίνου. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ταρχεῖσα ἐκ τῶν σπερμολογιῶν τούτων προσεκάλεσεν

(*) Τοῦ τελευταίου εὑρηται, ὡς ἤκουσα, μετέφρασις φιλοσοφικοῦ συνταγματίου, ἐκδοθεῖσα ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ περὶ τῆς μεταϊότητος τῶν συμβουλευτῶν (Παρωάνας, σελ. 107).

εις ἀπολογίαν τὸν Ἀνθρακίτην, ὅστις ὑπακούσας ἦλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1723. Συγκροτηθεὶς δ' ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνόδου, προεδρεύοντος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερμίου Γ' συγκαθημένου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, προσήγαγεν ὁ κατηγορούμενος τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἀπελογήθη βεβαιῶν, ὅτι οὐδὲν ἔγραψε δογματικῶς ἀντιβαῖνον εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ ἱερὰ σύνοδος αὐστρηρῶς πρὸς τοιαῦτα ζητήματα διατεθειμένη ἐθιῶρησε μὲν τὸν Μεθόδιον ὡς μὴ ἀρεστικῶτα τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλ' ἐπὶ περιορισμῶ καὶ παραδειγματισμῶ τῶν φιλοσοφούντων ἀπεφάνθη ὅπως ἀποτηρωθῆ τὸ φιλοσοφικόν του δοκίμιον, καὶ ἀπευθυνθῶσιν ἐγκύκλιοι πανταχοῦ ἵνα ὅπου ἂν εὑρεθῆ ἀντίγραφον ἢ τετράδιον τοῦ πονήματος τούτου δημοσίως παραδοθῆ τῷ πυρί (!).

Ἴνα καταδειχθῆ τοῦ ἀνδρός ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ παρεπιθέμεθα τὴν ἐξῆς περικοπὴν ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Ἀναστάσιον τὸν ἐν Τρίκῃ σχολαρχοῦντα, καὶ ἕνα τῶν κατηγορῶν του γρηματίσαντα, ὕστερον δὲ μετανόησαντα καὶ συγχώρησιν αἰτήσαντα καὶ λαβόντα.

« Οὐκ ἐσμέν ἀδελφοί; οὐ μιᾷ πίστει, μιᾷ ἐκκλησίᾳ, τοῖς αὐτοῖς
 » μυστηρίοις συνδεδεμένα; περὶ τίνος δ' ἡ τοσαύτη ἔρις; περὶ φιλο-
 » σοφίας; ἐρεσχελίας; Ἐβρέτεωσαν ἅπαντες οἱ τε πάλαι καὶ νῦν φιλο-
 » σοφοῦντες, οἱ ἀρχὰς κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπιπλάστους τιθέμενοι!
 » Ἢ τῶν ἐθνικῶν φιλοσοφία, ἢ τούτων διάνοια, οὐζυτάτη πρὸς τὴν τῆς
 » ματαιότητος θεωρίαν, πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτός κατανόησιν
 » ἐξημαύρωται. Μία ἀλήθεια, Χριστὸς ἐσταυρωμένος. Οὐδὲν ἕτερον
 » ἀληθὲς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Ἰκανῶς
 » κεκοπιάκατε, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν πόνων ἡμῶν ἔχετε· ὅσα ἠθελή-
 » σατε ἐποιήσατέ μοι! Κατεφρονήσατε, ὑβρίσατε, ἠτμάσατε, περι-
 » ψημά με ἀνεδείξατε, ἀποτρόπαιον ἀνθρώποις, οὐ μὴν δὲ Θεῷ. Τί
 » ἐτι ἐπιζητεῖτε; τὰ πάλαι ἀνακυκλοῦν καὶ τὰς λύπας ἀναστο-
 » μούν; Ὅρατε, ὅτι ἔστι καὶ ὀφθαλμὸς ἐκδικήσεως. Ταῦτα μὲν ὡς
 » πατὴρ ὑμεῖς δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν ὑμῖν ποιεῖτε ».

Μετέφρασεν ὁ Ἀνθρακίτης, κατὰ Ζαβίραν, τὰ συγγράμματα τοῦ Μαλιμ-
 βραγχιῶ, Καρτεσίου, καὶ ἄλλων, καὶ συνέγραψε τὰ ἐξῆς·

— Βοσκὸν λογικῶν προβάτων, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1708.

— Ὅδον μαθηματικῆς, ἣτις ἐπιεργασθεῖσα καὶ τελειοποιηθεῖσα ἐξεδόθη ἐν
 ἴτει 1719 ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Μπαλάνου Βασιλοπούλου.

(!) Ἀραβαντινοῦ ἐν Πανδώρα τόμ. 1Α' σελ. 86.— Ζαβίρας.

· Ὁ Κρής Ἰγνάτιος Μεταξόπουλος ἐποίησε τὸ ἐξῆς εἰς Ἀθηναίτην ἐπίγραμμα δημοσιουθὲν ἐν Ὀδῷ μαθηματικῆς.

Ὡς ἐθέλοντα ζῆειν ἀπὸ Ἑσπερίτης ἐρ' Ἐφῶν,
καλὰ μαθήματα ἄγεις ὡς παλινουχεῖως,
ὦν τε ὀδηγὸς ἔης υἷεσι σοφῶν γενεταίρων,
τοῖσιν ἔση θ' ἐξῆς, ὡς τε δίδωσι Θεός.
Τῷ θνητὸς περ ἔων, ὡς τετρακτὸς Μισθόδιε!
εὖρες ἀθανασίην λείμμασι σῆς σοφίης.

Ἀναστάσιος Γόρδιος.

Ἐγεννήθη εἰς Βραναῖα τῶν Ἀγράφων περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἐμαθῆτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Αἰτωλόν, ὑφ' οὗ ἐστάλη ἐν ἔτει 1695 εἰς Ἀθήνας πρὸς Νικόδημον τὸν Φεράϊον, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς ἐντεῦθεν γραφεύσης πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Εὐγένιον (1). Μετὰ τοῦ Νικόδημου ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν, πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ἐπανελθὼν διέτριψεν εἰς Αἰτωλικὸν καὶ ἐδίδάξεν ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη εἰς πολλοὺς μαθητάς. Ἐν ἔτει 1711 ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐγκατεβίωσεν εἰς τὸ μονήριον τῆς ἀγίας Παρασκευῆς. Περιήρχετο κατὰ καιροὺς διάφορα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος μέρη διδάσκων τοὺς ἐπιθυμοῦντας, καὶ ὀδηγῶν τοὺς διδάσκοντας, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ συμβουλεύων πρὸς πάντας τὰ θεάρεστα, πρὸ πάντων δὲ τὴν φιλοπρωχίαν, ἰδρυσιν σχολείων, καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, ὑπόδειγμα διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου του καθιστάμενος. Προτιμῶν τὸ πάτριον ἔδαρος ἀπέρριψεν ἀξιοπρεπῶς διαφόρους προτάσεις περὶ μεταβάσεως εἰς χώρας μᾶλλον πεπολιτισμένας, ἐν αἷς καὶ ὁ βίος καθίστατο εὐάρεστος, καὶ μεγάλαί ἀμοιβαὶ περιέμενον τὸν εἰς τοὺς ἡλιοκαεῖς τῶν Ἀγράφων βράχους φιλοσοφοῦντα μοναχόν (2). Τὴν 1 Μαρτίου 1729 προαισθόμενος τὸ προσεγγίζον τέρμα τοῦ βίου του συνέταξε τὴν διαθήκην, ἣ μᾶλλον τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του, καὶ μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν καὶ ὀλίγων ἡμε-

(1) « Ἐΰραμεν καὶ τὸν κύριον Νικόδημον ὁμοῦ καὶ μετὰ τοὺς μαθητάς του ὄλους ὑγιεῖς· τοῦ ἐδώκαμεν τὸ γράμμα τῆς λογιότητός σου, καὶ τὸ ἐχάρη πολλά· ὑπεσχέθη » πῶς νὰ μᾶς ἐπιμεληθῆ· εἶναι κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος πολλὰ καλός, καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὰ μαθήματα... Τὸ γράμμα τοῦ κυρίου Μπενιζέλλου τὸ ἐδώκαμεν, καὶ τὸ ἐχάρη πολλά· μεγάλο ἔπαινον τῆς ἔκαμε, καὶ θι' ἄλλα πολλά καὶ διὰ τὸ γῆρας· » λέγει πῶς ἦτον μικρὸν παιδί ὅταν ἡ λογιότης σου ἦσσαν ἐδῶ· εἶνε καὶ τοῦτος » λόγιος πολλά, καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος ».

(2) Ὡς Νικόλαος ὁ Μπουκορβίτης προσκαλέσας αὐτὸν εἰς Βλαχίαν, καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι εἰς Θεσσαλίαν.

ρῶν ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ, περιστοιχοῦμενος ὑπὸ ἀπαρηγορήτων μηχανῶν, φίλων, καὶ συμπατριωτῶν παρέδωκε τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ προσφιλές μονιδριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, χαραχθεῖς ἐπὶ τοῦ τάφου του τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης:

« Ἀναστάσιος Γόρδιος ἱερομόναχος εἰς τὴν μονὴν ἁγίας Παρασκευῆς Γρανιανῶν (sic) ἀνεπαύθη ἐν κυρίῳ ἐν ἔτει αψκθ' Ἰουνίου ἡ ἀ ὥρα τῆς ἡμέρας, ἡμέρα Σάββατον ».

Παρά τῷ Γορδίῳ ἐξεπαιδεύθησαν πολλοὶ καὶ διάφοροι καταγλαίσαντες ὕστερον τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς Θεοφάνης ὁ ἐξ Ἀγράφων, Κωνστάντιος ὁ ἐκ Λοιδορικίου, Μιχαὴλ Μαυρομμάτης ἐκ Μεσολογίου, Λογοθέτης ἐκ Γαλαξειδίου, Γαβριὴλ καὶ Εὐθύμιος οἱ μοναχοὶ ἐκ Καρπενησίου, Τρίβας ἐκ Λακμίας ἢ Ἰπάτης, Ἄνθιμος Βάρτας ἐξ Αἰτωλικοῦ, καὶ ἄλλοι.

Εἶχεν ὁ Ἀναστάσιος δύο ἀδελφοὺς ἱερομονάχους Ἀθανάσιον καὶ Εὐγένιον, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐτελεύτησεν ἐν Αἰτωλικῷ τὸ 1717, τὸν δὲ Εὐγένιον ἀποθνήσκοντα προέστηκεν ἐν τῷ μονιδρίῳ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, πρὸς δὲ καὶ ἀδελφὴν Φέγγων ὀνόματι.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐξύμνησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἱερομονάχου Γορδίου ὁ ἀνατυπώσας τὸ περὶ ὀρθογραφίας ποιημάτων αὐτοῦ Πολυζῶης γράφει, μετὰ τινος ὑπερβολῆς βεβαίως, τὰ ἐξῆς:

« Σοφώτατος καὶ ὀσιώτατος Ἀναστάσιος Γόρδιος ὁ πάνυ, ὃν Βρανιανὰ
 » Ἀγράφων πολίχινιον, ὅπου τὸν ἥλιον εἶδον πρῶτον καὶ γῶ ἐνεγκόντα,
 » Σταγείροις τε καὶ Κιττίῳ περὶ τῆς σεμνότητος τοῦ κλέους ἐρῆσε
 » οὐχ' ἄπως γὰρ τῇ θύραθεν σοφία κομῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς
 » ὑπερφυεῖ τε καὶ ἱερᾷ ὁ ἱερώτατος Γόρδιος, τὸ δὲ μέγιστον πολλῶν,
 » μὰ τοὺς λόγους, τῷ μέτρῳ καὶ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ καὶ Ζήνωνος
 » ὑπερανέστηκε ».

Συγγράμματα.

— Ποιήματα περὶ ὀρθογραφίας ἐκ τῶν τοῦ Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ (ἐτυπώθη κατὰ πρῶτον ἐν Λειψία 1778, καὶ τῷ 1800 ἐξεδόθη ἐν παραρτήματι τῆς γρμματικῆς τοῦ Πολυζῶη ἐπηρημημένον).

— Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρος Σαραφείρ Νεοχωρίου καὶ Φερσάλων. Ἐν Μοσχοπόλει 1735. (ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ μεγαλυνοῦ εἰς τὸν ἔγιον).

— Τίς ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ περὶ Ἀντιχρίστου.

— Κατὰ τὸν Φώτιον τῶν ἀνεγνωσμένων.

— Ὑπομνήματα ἀχροατικά.

- Περὶ τῶν τελικῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν μίσεων ὀρθογραφίας.
- Περὶ τῆς κατὰ λόγον ποσότητος τῶν συλλαβῶν.
- Διδαχαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
- Παράφρασις τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἱπποκράτους.
- Ἐπιγράμματα εἰς Νικόλαον Μαυροκορδάτον, Στέφανον Σεβρῶν, Χριστοφῶρον μοναχόν κτλ.
- Κατάλογος τῶν ἐν τῇ μονῇ Τετάρτης ἐντύπων καὶ χειρογράφων βιβλίων (συνταχθεὶς κελεύσει Νικολ. Μαυροκορδάτου).
- Ὄνομασία τῶν τετραπόδων, ζωύφων, πτηνῶν, ἰχθύων, δένδρων, ὀπωρῶν τε καὶ βοτανῶν μὲ σημείωμα τῆς ἐλληνικῆς λέξεως καὶ τῆς ἀπλῆς καὶ κοινῆς ἀντικρύς. (ἔγγραφή κελεύσει τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος).
- Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους τὸν ἀριθμὸν 750 (1683—1727).

Ἀνδρόνικος Ῥαγκαθῆς.

Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ καὶ κατήγετο, ὡς λέγει ὁ Καντεμιρ, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοκρατορικοῦ οἴκου· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ προσελήφθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ διήλθεν ἐν βραχεῖ διαστήματι τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἐκκλησιαρχοῦ πρωτοκανονάρχου, πρωτεκδίκου, μεγάλου ἐκκλησιαρχοῦ, μεγάλου ῥήτορος, καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος.

Ἐνυμφεῖθη τὴν Ἑλένην θυγατέρα Ἀντωνίου Ῥωσσέτου βοεβόδα τῆς Μολδοβλαχίας, ἀποθανοῦσαν ἐν ἔτει 1692, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς παραθυμητικῆς Δοσιθέου Ἱεροσολύμων.

Ἐν ἔτει 1720 ἐζῆ, διότι τότε καταριθμεῖται ὑπὸ Προκοπίου Μοσχοπολίτου μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διακρεπόντων Ἑλλήνων, ἀσχολούμενος πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ καθ' ἣν καὶ πλείστον ἐπέδωκε.

Ὁ Καντεμιρ (1), λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Ἀνδρόνικου « *Andronic de la noble race de Rhangavi, célèbre pour sa parfaite connaissance de la langue Grecque; il était très versé dans la lecture des Pères* ».

Ἄδῃλον τί ὁ Ἀνδρόνικος συνέγραψε.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, συνεζεύχθη τὴν Μπαλάσσαν θυγατέρα Κωνσταντίνου Βραγχοβάνου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας (2).

Μακάριος Πάτριμος.

Ἐφραίμ ὁ Ἀθηναῖος παραδίδωσι, κατὰ Ζαβίραν, ταῦτα περὶ τοῦ

(1) Histoire de l'Empire Ottoman, tom. II, seil. 41.

(2) Ἀὐτόθι, tom. IV, seil. 116.

σοφοῦ τούτου διδασκάλου. « Οὗτος Πάτμον ἔχων πατρίδα καὶ εἰς
 » ἠλικίαν ἐλθὼν εἰς βασιλεύουσαν ἀφίκετο, κάκεισε τὰ ἐγκύκλια καὶ
 » φιλόσοφα διδαχθεὶς, διὰ προτροπῆς τοῦ Ἰθακησίου Ἀγαπίου (¹), τοῦ
 » γνησίου αὐτοῦ φίλου κατέλαβε πάλιν τὴν ἰδίαν πατρίδα καὶ ἐμει-
 » νεν ἀγωνιζόμενος τὸν κατὰ Θεὸν ἀγῶνα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ἐνθα
 » τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ θεολόγος εἶδεν Ἰωάννης, ἔκου καὶ τὴν σχολὴν
 » συνεκρότησε καὶ ἐμνήθη τὰ ἄρρητα καὶ ἄλλους ἐμύησεν, ἐξ ὧν τὰ
 » πρῶτα ἔφερον ὁ ἐμὸς γέρον Γεράσιμος ὁ ἀγιώτατος ἐκείνος ἀνὴρ,
 » ὃν διὰ τοῦ Ἀγαπίου ἀπέλαβεν, ἔχων αὐτὸν ὡσπερ τις Ἡρα-
 » κλῆς ἀγωνιζόμενον ἐν πᾶσιν, οἶόν τινα Ἰόλεων, νηστία προσ-
 » καρτεροῦντες καὶ προσευχῇ καὶ τῇ παραδόσει τῶν μαθημάτων
 » τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν μέχρι τοῦ 1737 σωτηρίου ἔτους,
 » ὅτε πολλοὺς φωτίσας ὁ ὄντως ἀξιωμακάριστος πάθει ἀρθριτικῶ
 » συνεχόμενος καὶ τῆς ποδαλγίας μάλιστα, τὸ μακάριον τέλος ἐν
 » Πάτμῳ εἰδέξατο τῇ 13 Ἰανουαρίου, πένης πᾶσι διὰ τὴν ἑαυτοῦ
 » στέρησιν καταλιπὼν ἀπαραμύθητον μετ' ἐκείνον δὲ δύο ἔτη ἐπι-
 » βιοῦς, ὁ Ἀγάπιος ἔδωκε καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις τὸ μακάριον τέλος.
 » ὁ δ' ἐμὸς πατὴρ καὶ γέρον Γεράσιμος λύπη συνεχόμενος καὶ πάθει
 » τῆς πέτρας καταπιεζόμενος μετὰ τρία ἔτη ἢ σχεδὸν καὶ τέσσαρα
 » τῆς Μακαρίου ἐντεύθεν ἀποδημίας ἀπῆλθεν καὶ αὐτὸς πρὸς κύριον
 » ἐν Κρήτῃ ἰατρουόμενος τῇ νόσῳ τῶν τριῶν τούτων ἐμνήσθη ὡς
 » δημοφύχων, ἐπειδὴ καὶ τοὺς τρεῖς τούτους ὑπερμάχους τῆς ὀρθο-
 » δόξου πίστεως ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνέδειξεν ἡ ἀγία Τριάς.
 » Ὑπερεῖχεν ὁμοῦς ἐν τῷ κατὰ ῥήτορας λόγῳ ὁ κύρ Μακάριος, ὡς
 » μαρτυροῦσι τὰ ἐκείνου συγγράμματα ».

Ἐν δὲ τῇ ἐκδόσει τῆς ῥητορικῆς τοῦ Μακαρίου ὁ αὐτὸς Ἐρραβιμ
 λέγει ταῦτα περὶ τοῦ ἀειμνήστου τῆς Πάτμου σχολάρχου. « Γυμνα-
 » σιάρχης καὶ καθηγημὼν τοῦ κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον ἑλληνομουσειοῦ,
 » ὁ πολὺς μὲν τῇ σπουδῇ τῶν θύραθεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, μέγας δὲ
 » τῇ ἀρετῇ περὶ τὰ θεῖα, οἷόν εἰσι καταφανῆ τεκμήρια ἀμφοῖν τοίνδε
 » προτερημάτων οἳ τε ἐμψυχοὶ κήρυκες παρ' αὐτῷ φοιτήσαντες ἔτ,
 » περιόντι ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ, τὰ τε παρ' αὐτοῦ συνταχθέντα
 » καὶ ἐκφωνηθέντα συναγμάτια ἑλληνικῶ τε καὶ κοινῶ χαρακτῆρι,
 » ὧν ὡς κορωνὶς κρίνεται ἡ Εὐαγγελικὴ περίοδος τῶν διδασκῶν ..

(¹) Ἀγάπιος Βουλισμάς, ἱεροκέρυξ εὐγλωττος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατι-
 νικῆς, ἀποβίβασεν ἐν ἔτει 1739 εἰς Ἀθήνας, ἐνθα καὶ εὐδοκίμως εἰδίδαξεν.

• "Ὅθεν σιωπῇ μᾶλλον τιμίσθω τὰ τοῦ ἀνθρώπου προτερήματα, εἶπερ
• κατ' ἀξίαν ἀδυνατεῖ μοι ὁ κἀλάμος εὐφημῆσαι".

Συγγράμματα.

— Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ. (έτυπώθη δαπάνη Ἐφραίμ κατὰ πρῶτον ἐν Βενε-
τίᾳ· βασιουργία ὁμοῦ τῶν Λατίνων, ὑποδοχουμένων ὑπὸ τινος καταπτώτου
"Ἕλληνος Δημητρίου Βαλσάμου, παρεδόθησαν τὰ τυπωθέντα χίλια ἀντίτυπα
εἰς τὸ πῦρ, διὰ τὰ ἐπαναστατικὰ προλεγόμενα καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ φοίνικος"
προτροπῇ ὁμοῦ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου ἀνετυπώθη ἐν
Λειψίᾳ τῷ 1758, ἐπιστολῇ Σεραφείμ Πισσιδέου, ὅστις ἐπεμψεν ἐν ἀντίτυ-
ποι καὶ πρὸς τὸν συνετελέσαντα εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεως
λέγων «ὦ φίλε Δημήτριε Βάλαμα, ἰδοὺ ἐγὼ στέλλω σοι διὰ χάριν καὶ δω-
» ρεῖαν ἐν βιβλίον, ὅπου μὲ τὴν προδοσίαν σου παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ!»
Ἀνετυπώθη ἡ Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ ἐν Λειψίᾳ τῷ 1768, ἐπιμελείᾳ Κων-
σταντίνου Ἀβραμίου, καὶ ἤδη παρασκευάζεται τετάρτη αὐτῆς ἐκδοσις ἐν
Ἀθήναις).

— Ἐκθεσις κανόνων ῥητορικῶν ἱεροκλήρου ἐπιμελίστα συμβαλλομένων, ὅς ἐκ
τῆς λατινίδος φωνῆς ὁ ἐν ἱεροδιδασκάλοις Μακάριος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν
ἀπανθισμένος περὶ ἔθηκε τοῖς φιλολόγοις. (ἐξεδόθη δαπάνη Ἐφραίμ καὶ ἐπι-
μελείᾳ Πισσιδέου ἐν παραρτίματι τῆς ἐν ἔτει 1755 Ἐνετίῃσι τυπωθείσης
ἐκλουθίας τοῦ δόσι Χριστοδοῦλου, ἀποτελοῦσα ἰδίαν σελιδαριθμησιν (1—82).

— Θεματογραφίαι δεκατέσσαρες.

— Ἐρμηνεία περὶ συντάξεως γραμματικῆς.

— Διάφοροι ἐρμηνεῖαι καὶ σχόλια εἰς διαφόρους λόγους τῶν Ἑλλήνων πατέρων.

— Ἐγκώμιον τοῦ νιομάρτυρος Παχωμίου.

— Δόγαι εἰς ἀπλῆν φράσιν περὶ τοὺς δωχιλίους, ὡς λίγεται (1).

Ἀναστάσιος Παπα-Βασιλόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύ-
κλια μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκείθεν εἰς Ἰταλίαν ἔρωτα
τελειοτέρως μαθήσεως. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα διωρίσθη ἱεροκλήρῳ
ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ὠνομάσθη οἰκο-
νόμος τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Ἐσχολάρχησεν ἐν Σέρραϊς, εἶτα
δ' ἐν Τυρνάβῳ καὶ Τρίκῃ καὶ ἐπὶ τέλους ἐν Ἰωαννίνοις. Κατὰ Φε-
βρουάριον τοῦ 1702 διατρίβων ἐν Τυρνάβῳ μετέφρασε τὰ τοῦ Ἀρθο-
νίου προγυμνάσματα καὶ προσεφώνησεν εἰς τὸν μητροπολίτην Λαρί-
σσης Παρθένιον. Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, δόκιμος ἐν τε φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερᾷ
θεολογίᾳ, ῥήτωρ καὶ ἱεροκλήρῳ, ἱκανῶς εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ
λατινικῆς.

(1) Ζαβίρας.

Ὁ Βασιλόπουλος κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κατηγορῶν Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου, μετανοήσας ὁμῶς ἐζήτησε συγχώρησιν, ἣν ὁ ἀκακος φιλόσοφος προθύμως τῷ ἐχορήγησε λέγων « ἡσπάσθην ἠδέως καὶ ἐκ » καρδίας σὲ εὐχθήην, καὶ συγχώρησιν ὀλοτελῆ σοὶ ἔδωκα ζητήσαντι, » καὶ εἶθε προσδέξαιτο καὶ ὁ Κύριος ».

Συγγράμματα.

- Ῥητορικὴ λευχειμονούσα, καὶ Ἀφρονίου προγυμνάσματα.
- Σύνοψις γενικὴ τῆς λογικῆς ἐξεως.
- Ἠθικὴ φιλοσοφία.
- Κρήνη δωδεκάκρουτος λίαν ὠφέλιμος διὰ τοὺς ἱεροκλήρυκας.
- Εἰσαγωγὴ μαθηματικῆς.
- Ἐκθεσις ῥητορικῆς.
- Ἀνωμόμου ἐγχειρίδιον τῆς ἀναζητήσεως ἠθικῆς φιλοσοφίας, ἐν ᾗ ἡ ἀληθὴς τῆς φύσεως ἀναπτύσσεται, καὶ πλείστα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας ἁμαρτήματα διὰ κανόνων καὶ ἄλλων τινῶν ἀποδείξεων λαμπρῶς φανεροῦνται, ὅπερ μετεστρώθη ἐπὶ τῆς λατινίδος ἐπὶ τὴν ἑλληνίδα διάλεκτον σπουδῆ καὶ κόπων τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου Ἀναστασίου παπᾶ-Βασιλοπούλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐν τῇ κωμοπόλει Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας διατρίβοντας κατὰ τὸ φθῆτος εὐατήριον, μαϊμακτηριῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου. (χειρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

— Ἐπιγράμματα (').

Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτεῖαν προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὕστερον δὲ Ἀδριανουπόλεως. Ἐν ἔτει 1710 ἐκβληθέντος τῆς πατριαρχείας Κυπριανοῦ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Ἀθανάσιος, ἀλλὰ καὶ οὗτος μόλις ἦδη ἐν ἔτος καὶ μῆνας τέσσαρας πατριαρχεύσας ἐξεβλήθη τοῦ θρόνου, εἰς τὸν ἀνεβιβάσθη Κύριλλος ὁ Λέσβιος. « Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, ὁ Ἀθανάσιος ἀνὴρ πεπαιδευμένος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ τῆς ἱερᾶς γραφῆς καὶ τῆς μουσικῆς ἔμπειρος, ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ τῶν λογογράφων καὶ φιλοσόφων τὰ συγγράμματα· ἐσχόλαζε πάντοτε περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῆς θείας γραφῆς, καὶ ἐκέρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης· ἀλλ' ἐπειδὴ εὐαγγελικῇ πολιτεῖα χρώμενος ἐκυβέρνα τὸ ποιμνιον αὐτοῦ μὲ ἀυστηρότητα καὶ κατὰ κανόνας, διέβαλον αὐτὸν τινὲς εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας, ὡς λίαν φιλοχρήματον καὶ νεωτερίζοντα

(') Ὁ Ζαβίρας λέγει, ὅτι ὁ παπᾶ-Βασιλόπουλος συνέγραψε καὶ τὸν Φωσφόρον, ὃν ἄλλοι ἀρξάμενοι εἰς τὴν συμπολίτην αὐτοῦ Ἀναστάσιον Πώπηκα.

εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν δόγματα, καὶ τοῦτο ἐπιυῆθι ἐβλεπον αὐτὸν διατρέβοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν τῶν Λατίνων βίβλων ἀνάγνωσιν ».

Ὁ Ἀθανάσιος μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν τὸ τετράγλωσσον λεξικὸν τοῦ Μενίνσκη (¹).

Δημήτριος Προκοπίου.

Δημήτριος Προκοπίου ὁ Πάμπερις ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐκπαυθεὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦλθεν εἰς Δακίαν καὶ ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυροκορδάτου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐστάλη ὕστερον εἰς Πατάβιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς. Ἐπαυελθὼν εἰς Δακίαν ἐγένετο διδάσκαλος Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, υἱοῦ τῆς ἡγεμόνος Νικολάου, καὶ ἰατρός τῆς αὐτῆς.

Ἐγραψεν ἔπη εἰς τὴν ἀσπίδα Ἡρακλείους τοῦ Ἡπόδου, καὶ μετέφρασε τὴν λογικὴν τοῦ . . . . .

Ἐπιταγῇ τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου ὁ Πάμπερις ἔγραψε κατ' Ἰούλιον τοῦ 1720 τὴν γνωστὴν Ἀπαριθμῆσιν τῶν λογίων Γρακῶν, ἣν ἔσταλε πρὸς τὸν ἐν Ἀμβούργῳ αἰτήσαντα Φαβρίκιον, ὅστις τὴν ἐδημοσίευσεν μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως (Bibliotheca Graeca tom. XI).

Ἐκτὸς τούτων ὁ Δημήτριος συνέγραψε δύο ἑκατοντάδας Ἑλληνικῶν Ἱστοριῶν, καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν ὁ Ζαβίρας εἶδε τινὰς πρὸς Γεώργιον Τραπεζούντιον διευθυνομένας (²).

Ἀνδρέας Λικίνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκίρα καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰταλίᾳ λαβὼν ἐν Παταβίῳ τὸν στέφανον τοῦ ἰατροφιλοσόφου ἦλθεν εἰς Μολδαβίαν καὶ διορίσθη ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Δημητρίου Καντεμίρ. Ἐκ Μολδαβίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τὴν ἀγγίνοιαν καὶ περὶ τὸ θεραπεύειν ἐπιτηδειότητα εἰλκυσεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὴν ὑπόληψιν τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐνευθεν ἀπάρας κατῆλθεν εἰς Μονεμβασίαν καὶ ἐτιμῆθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1715 ἄλωσιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰρεθεὶς εἰς Μονεμβασίαν ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκρεμάσθη δημοσίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τινος ἀνεψιοῦ του Μιχαήλ.

Τὸν Λικίνιον ἐπαινεῖ ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἱστορίᾳ Δημήτριος ὁ Καντεμίρ συγκαταλέγων μετὰ τῶν τότε ἐν τοῖς γράμμασι διαπρεπόντων Ἑλλήνων.

(¹) Ζαβίρας.

(²) Δυϊεῖς.

Ἐγραψε, κατὰ Ζαβίραν, ἰατρικὰ συγγράμματα, ἔδηλον ὁμως περὶ τίνος ὕλης καὶ τίμῃ διαλέκτῳ.

Ἡμεῖς γνωρίζομεν μόνον ἐλεγίον αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν ἔτει 1693 εἰς Ἴάσιον ἐκδοθέντα Τόμον Ἀγάπης τοῦ Δουσιῶου.

Μιχαὴλ Περδικάρης (').

Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ προῤῥηθέντος Λικινίου, καὶ ἐγεννήθη ἐξ Ἀναστασίου Περδικάρη ἐν Μονεμβασίᾳ. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ ἐπαναστρέψας εἰς Πελοπόννησον ἐχηρημάτησεν ἰατρὸς τοῦ στρατηγοῦ Σάλα. Διαμεινας ἀρκετὸν χρόνον εἰς Μονεμβασίαν ἠναγκάσθη δι' ἄγνωστον αἰτίαν νὰ μετακίηται εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα συνέγραψε διάφορα συγγράμματα. Κατὰ τὴν ἐν 1715 ἐπισυμβῆσαν αἰχμαλωσίαν τῆς Πελοποννήσου ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Μιχαὴλ, καὶ μίκα ἀδελφὴ του καλουμένη Χρυσούλα δεκαπενταετίς τὴν ἡλικίαν, καὶ καλλονῆς ἐξαισιῦ, ἥτις ὀδηγηθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσήχθη εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ σουλτάνου. Τὴν λυπηρὰν εἰδησίαν μαθὼν ὁ Μιχαὴλ ἔδραμεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ πάντα λίθον ἐκίνησε πρὸς ἀπολύτρωσιν αὐτῆς· κατὰ συγκυρίαν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ θεραπεύσας αὐτὸν ἐζήτησεν εἰς ἀντάλλαγμα τὴν ἀδελφὴν του· συγκατανεύσαντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ εἰσαγωγῆς ἄλλης, ὁ Περδικάρης ἐξαγοράσας τὴν αἰχμάλωτον ἐξαδέλφην αὐτοῦ ἐφάμιλλον τῇ ὠραιότητι, ἀντειστήγαγεν εἰς τὸν γυναικωνίτην καὶ λαβὼν λάθρα τὴν Χρυσούλαν μετεκόμισεν αὐτὴν εἰς Θεσσαλονίκην· φοβούμενος ὁμως μήπως φωραθῆ μετώκησεν εἰς Βέροιαν, ἔνθα καὶ ὑπάνδρευσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ του Μανολάκη, λαβόντος τὸ ἐπώνυμον τοῦ γυναικαδέλφου του.

Ἐν ἔτει 1719 ὁ Μιχαὴλ ἦν ἐν τοῖς ζῶσι, διότι ὁ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων συγγραφεὶς Φωσφόρος προσφωνεῖται εἰς τὸν ἐν ἰατροῖς λογιώτατον καὶ ἀξιώτατον Μιχαὴλ Περδικάρην τὸν ἐκ Μονεμβασίας. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ γεγραμμένῳ διαλογικῶς ὁ Μιχαὴλ παρίσταται ἐρωτῶν, ἀποκρινομένου τοῦ συντάξαντος Ἀναστασίου.

Συγγράμματα.

- Ἐγχειρίδιον περὶ ἰατρικῆς.
- Σύνοψις περὶ ἰατρικῆς θεωρίας.

(') Περ' ἄλλων ὀνομάζεται Περδικάρης.

—Βίβλος χημική τῆς φαρμακοποιίας ἀπλῆ τῇ φράσει. (Ὁ μνημονεύων Ζαβίρας λέγει, ὅτι ἐσώζοντο παρὰ τῷ ἱατρῷ Κωνσταντίνῳ Σακελλαρίῳ).

Ἐκ τοῦ μετὰ Χρυσούλης καὶ Μανολάκη τοῦ ἐπονομασθέντος Περιδικῆρ γάμου ἐγεννήθησαν εἰ Παντελῆς καὶ Ἀναστάσιος ἀμφότεροι ἱατροὶ χρηματίσαντες. Ἐκ τούτων ὁ Ἀναστάσιος ἐξέδοτο ἐν ἔτει 1760 εἰς Βιέννην Μυθικὸν εἰς ἀπλὴν φράσιν, καὶ Ἀποφθέγματα, ὑποθήκας καὶ προγυμνάσματα 1785.

Μητροφάνης Γρηγοῤῃς.

Ὁ Ἱερομόναχος οὗτος ἐκ Δωδώνης καταγόμενος καὶ διὰ τοῦτο καὶ Δωδωναῖος συνεχῶς προσεπυκνυμούμενος, ἦτο προσκεκολλημένος ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, μετερχόμενος, ὡς φαίνεται, τὸν ἱεροκήρυκα.

Τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1685 ὁ πατριάρχης Ἰάκωβος ὁ Χῖος ἐπεμψεν αὐτὸν, ὡς ἔξαρχον, εἰς Μακεδονίαν συλληφθεὶς ὁμως ἐν Ζίχνη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐβρίθθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅθεν, ὡς ὁ ἴδιος γράφει, διὰ θαύματος τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐσώθη, καὶ εἰς εὐγνωμασίην συνέγραψε καὶ ἀκολουθίαν τοῦ σωτῆρος ἀγίου.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου οὐδέου αἰῶνος διωρίσθη διορθωτῆς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεμελήθη τὴν ἐκδοσιν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου Βησσαρίωνος (1705), τὴν τοῦ Προσκυνηταρίου τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας τοῦ Ζηγαδινοῦ (1710), τῆς ἱστορίας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχῶν τοῦ Δοσιθέου, καὶ τοῦ περὶ Ὀφφικίων τοῦ Χρυσάνθου (1715).

Ἐπαινεῖται ὑπὸ Προκοπίου ὡς εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, πεπειραμένος τὴν τε θύραθεν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱεράν παιδείαν, ποιητῆς, ἱεροκήρυξ, ἀναγινώσκων καὶ μελετῶν τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὰ τῶν Πατέρων συγγράματα.

Ἐγραψεν ὁ Γρηγοῤῃς—Ἐπη εἰς τὸν Στέφανον Καντακουζηνὸν, ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ περὶ Ὀφφικίων συντάγματος τοῦ Χρυσάνθου—Ἀκολουθίαν τοῦ ἀγίου καὶ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου—Ἐπαινον τῆς νικητιανῆς κόνεως—Ἐπιγράμματα καὶ προῖμα εἰς πολλοὺς βίους ἀγίων—καὶ Θεοτοκάρια (!).

Φραγκίσκος Προσαλέντης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὴν 11 Ἀπριλίου 1679 ἐκ τοῦ δόκτωρος Ἰππολύτου Προσαλέντου, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Ἑλλαδίου εἰς Ἀγγλίαν καὶ κατετάχθη τρῶφιμος εἰς τὸ ἐν Ὁξωνία περὶ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ 17. αἰῶνος ἰδρυθὲν ἑλληνι-

(!) Ζαβίρας—Βεντότης.

κόν φροντιστήριον. Ἄλλ' ἀμέσως εἶδεν, ὅτι ἡ ἐκεῖ φοίτησις ἐγένετο ἄνευ τινὸς ὠφελείας καὶ μάλιστα μὲ ἄκρον κίνδυνον· διότι οἱ διδάσκαλοι, ὡς ὁμολογεῖ, οὐ μόνον οὐδέποτε μεθοδικῶς καὶ μετὰ τάξεως ἐδίδασκον, ἀλλὰ πᾶσα αὐτῶν ἀπόπειρα ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἀφαρπάζειν τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῆς πατροπαραδότου πίστεως· ὅθεν οὔτε τὰς πατρικὰς αὐτῶν προσευχάς, οὔτε ἄλλο τι τῆς ἀνατολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας ἔθος ἐπέτρεπον νὰ τρῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς προσέβαλλον καὶ θέλγντρα τοῦ κέρδους καὶ τύχης καλλιτέρας προέβαλλον ἵνα τὰ πνεύματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσπάσωσιν. Ἀποδείξιν δὲ τοῦτου προάγει ὁ Προσαλέντης *μίαν* τοῦ διδασκάλου πρὸς μαθητὰς ἀπαγγελίαν. Ὁ διδάσκαλος οὗτος ἦτο Βενιαμὴν ὁ Οὐδρῶφ, τὰ μέγιστα προαγαγὼν τὸ φροντιστήριον, ὅστις διὰ τοῦ ἐν Ὁξωνίᾳ τυπωθέντος κατὰ τὸ 1704 βιβλίου του τὴν ἄγραφον τῶν ἀποστόλων παράδοσιν ἐπολέμησε. Δυσανασχετῶν ὁ μαθητῆς καὶ ἀνυπόμονος ἢ ἀπαλλαγῆ τῶν πειρασμῶν τούτων ἀνεχώρησεν ἐκείθεν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μόλις ἔρθασεν εἰς τὸ Ἀμστελοδάμον ἐστοχάσθη νὰ τυκῶσῃ τὸν ἑλεγχον τῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τύποις ἐκδοσμένων σοφισμάτων· ὅθεν ἐξέδωκε τότε τὸν *Αἰρετικὸν διδάσκαλον* ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενον.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Προσαλέντης ἐχειροτονήθη ἱερεὺς (1708), καὶ ὕστερον τὸ μοναχικὸν ἐνδυθεὶς σχῆμα μετωνομάσθη Φιλόθεος. Ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν μὲν Κερκύρᾳ ἀπὸ τοῦ 1709—1712, ἐν δὲ Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1713, καὶ ἀπεδίωσε τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1728, ζήσας ἔτη 49.

Συγγράμματα.

—Ὁ αἰρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενος. (Ἐτυπώθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἐν ἔτει 1706, τῷ δὲ 1862 ἀνετυπώθη ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου, προτάξαντος τοῦ Κ. Μουστοξύδου βιογραφίαν τοῦ Προσαλέντου, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ἠρύσθημεν τ' ἀνωτέρω).

—Ἐπιγράμματα εἰς Γαβριὴλ τὸν πατριάρχην, Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις φρονιστήριον, καὶ τὸν σχολάρχην Γεώργιον Σουζουρήν. (συνεξεδόθησαν τῷ Αἰρετικῷ Διδασκάλῳ).

—Ἐἰκοσὶν ἑννέα λόγοι ἀπαγγελθέντες ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ζακύνθῳ.

—Μεταγλώττισις καὶ ἐξήγησις τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου κατὰ τὸ κοινὸν ἰδίωμα τῆς ἀπλῆς γλώσσης τῶν ἀνατολικῶν ἔθνων, εἰς ὠφέλιαν τῶν μὴ γνωσπύκτων τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον. (εἰς πέντε μεγάλους τόμους ἐκ σελίδων 2091).

Ἄντωνιος Κοραΐς.

Ἱατροφιλόσοφος, Χίος τὴν πατρίδα, προπάτωρ Ἀδαμαντίου Κοραΐ.

Ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὕστερον ἐρωτῶ μαθήσεως περιηγήθη τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν. Συνέθετο θαυμασίας πινδαρικὰς ὠδὰς, πλήρεις ἀρμονίας καὶ ἀκριβοῦς τοῦ Πινδάρου μιμήσεως, ἐξ ὧν γνωρίζομεν μίαν μόνην τὴν πρὸς Δαγεσσῶ ποιηθεῖσαν κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διατριβὴν του, καὶ ἐκδοθεῖσαν αὐτόθι τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1702, καὶ τὸ δεύτερον τῷ 1819 ὑπὸ Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ. Ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἠδοκίμει καὶ εἰς ἄλλο εἶδος ποιήσεως φαίνεται ἐκ τῶν ἀνακρεοντίων στίχων, τοὺς ὁποίους ἐποίησεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ αὐτοῦ Δαγεσσῶ παθοῦσαν ἐξ εὐλογίας (¹).

Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος.

Ἐγενήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν Λαρίσῃ τῆς Θεσσαλίας. Ὁ πάππος αὐτοῦ ἐπὶ εἴκοσι πέντε ἔτη διατελῶν ἠγούμενος τοῦ μοναστηρίου τῶν ἁγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ ἔστειλε τὸν Ἀλέξανδρον, πενταέτην ἤδη, πρὸς τὸν ἀδελφόν του, Μητροπολίτην ὄντα, καὶ ὑπὸ τούτου παρεδόθη εἰς τινα ὁμογενῆ, Χρυσόσκουλον τοῦνομα, πρὸς διδασκαλίαν ἐκμαθῶν καλῶς παρ' αὐτῷ τὴν καθομιλουμένην, δωδεκαέτης ἐπανάστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του· μετὰ τετραέτη ἐν Λαρίσῃ διατριβὴν ἀνεχώρησε δι' Ἀδριανούπολιν καὶ Βυζάντιον· ἐν ταῦθα προσοικειωθείς Φραγκίσκῳ Προσαλέντῃ τῷ Κερκυραίῳ ἐδιδάχθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐντελέστερον κατηρτίσθη· ἐδίδαξεν εἴτα εἰς τινας παιδας προκαταρκτικὰ μαθήματα καὶ μετ' ὀλίγον οἰκειωθείς τῷ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῇ τῆς Ἀγγλίας μιλῶρδῳ Πάγερ, ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Προσαλέντη καὶ ἐν διαστήματι δεκατριῶν μηνῶν διὰ τῆς Οὐγγαρίας, Αὐστρίας, καὶ ἄλλων χωρῶν ἔρθασαν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐν Ὁξωνίᾳ ἐδιδάχθη ὁ Ἑλλάδιος τὰ μαθηματικὰ ὑπὸ Βουρχιέρου, ἐκμαθῶν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν (²). Εἴτα περιηγήθη, ἐρωτῶ μαθήσεως, διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ ἰδίως τῆς Γερμανίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἐν Γερμανίᾳ διαμαρτυρούμενοι σπουδαίως ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἀπλοελληνιστὶ μετάφρασιν τῶν Γραφῶν ὁ διάσημος Ἑρμανος Φράγκιος καταγινόμενος εἰς μετάφρασιν τῆς νέας Διαθήκης παρέδωκεν εἰς τὸν Ἑλλάδιον, ἐν Ἄλλῃ τότε διατρίβοντα

(¹) Βλαστοῦ Σιακὰ τόμ. Β'.

(²) *Status præsens*, σελ. 188—9, 191—2, 205—8.

(1709) αντίγραφον ἐπιθυμήσας νὰ μάθῃ τὴν γνώμην τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιθεωρήσας τὴν μετάφρασιν προετίθετο νὰ καταδείξῃ ἐμβριθέστερον τὰς ἀπείρους ἐλλείψεις ἐξ ἄλλης μεταβάς εἰς Ἀλλόδοφον δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως εἰς τὸν Φράγκιον, ζητοῦντα τὴν ὑποσχεθεῖσαν γνώμην αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διέτριβεν ἐν Ἄλλῃ Διεβριος ὁ Κολέτης, Ἀθηναῖος, ὅστις ἤρξατο κατηγορεῖν εἰς τοὺς ἐκεῖ διαμαρτυρομένους μεταφραστὰς τῶν Γραφῶν τὸν Ἑλλάδιον ὡς ἀμαθῆ καὶ φθονερὸν, καὶ ἐπεστάτητε μετὰ τοῦ Μακεδόνοσ Μιχαὴλ Ἀναστασίου εἰς τὴν τότε (1710) ἐκδοσὶν τῆς Καινῆς Διαθήκης προσθεῖς καὶ ἴδια σημειώματα.

Ὁ Ἑλλάδιος ἐξηγήθη, καὶ ἐπικρίνων τὴν τῶν διαμαρτυρομένων καινοτομίαν, ὑπερασπίσθη τὸ ἔθνος ὑπὸ προκατεληγμένων συγγραφέων τῆς Δύσεως διαβαλλόμενον ἐπὶ στασιμότητι καὶ ἀπαιδευσίᾳ. Τὸ περὶ τῆς Παρούσης Καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας σύγγραμμα τοῦ πεπαιδευμένου Θεσσαλοῦ, διήρηται εἰς εἴκοσι κεφάλαια, ὡς ἑξῆς. Α—Β'. Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Βενετίᾳ, καὶ Βλαχίᾳ Ἑλληνικῶν τυπογραφείων. Γ'. Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν διδασκομένων βιβλίων. Δ'. Περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεθόδου. Ε'. Περὶ τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διαπρεπόντων Ἑλλήνων. ΣΤ'. Περὶ τῆς κατανοήσεως τῶν Ἱερῶν Γραφῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ζ'. Περὶ τῆς σημερινῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων. Η'. Περὶ σημερινῶν ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Θ'. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀπορρίψεως τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν. Ι'—ΙΑ'. Περὶ εὐλαβείας τῶν Ἑλλήνων. ΙΒ'. Περὶ τῆς κατὰ τόπους διαφορᾶς τῆς ὁμιλουμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης. ΙΓ'. Γλωσσάριον τῆς καθομιλουμένης. ΙΔ'. Περὶ Ἱταλικῶν λέξεων μιχθειῶν τῇ Ἑλληνικῇ, καὶ ἀγνώστων τῇ ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι. ΙΕ'. Περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης. ΙΣΤ'. Περὶ Σεραφείμ τοῦ Μιτυληναίου. ΙΖ'. Περὶ τῆς ὑπὸ Μαξίμου Καλλιουπολίτου μεταφράσεως τῆς καινῆς Διαθήκης καὶ ΙΗ'—Κ'. Περὶ τῆς τρίτης ἐκδόσεως τῆς μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τῶν ἐν ταύτῃ σημειωμάτων Λιβερίου Κολέτη.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο λατινιστὶ γράψας ὁ Ἑλλάδιος, πρὸς γνώσιν τῶν Εὐρωπαίων, προσεφώνησεν εἰς Πέτρον τὸν Μέγαν τῆς Ρωσσίας αὐτοκράτορα «*ecclesiae orientalis orthodoxae Graecorumque defensorem et ὑπερασπιστὴν (sic)*», ὡς ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ ἐπιστολῇ γράφει.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὑπεδέχθη εὐμενῶς ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πολὺς ἐγένετο λόγος. Ἡ περιώνυμος ἐφημερίς τῶν Σοφῶν (*Journal des Savants*) ἔγραψεν ὠραίαν περὶ τοῦτου βιβλιοκρισίαν ἐν ἔτει 1716 (σελ. 130 καὶ ἐπ.). ὁ δὲ Γάλλος *Fourrier* ⁽¹⁾ ἐπ' ἐσχάτων λόγον ποιούμενος περὶ τοῦτου προσεπιφέρει « *Mais ce qu'il y a de remarquable dans ce livre d'un sujet des Turcs, c'est que l'auteur qui n'avait pas craint de dédier son ouvrage à l'empereur de Russie, ne craint pas non plus de montrer partout, où l'occasion s'en présente, le plus grand mépris pour les moeurs des Russes de cette époque. Ce trait du courage honore l'écrivain, mais il fait aussi l'éloge du prince d'une manière bien plus délicate et plus ingénieuse que la flatterie n'eût pu le faire dans la plus belle dédicace.* ».

Ἰωάννης ὁ Γένερος, θιασώτης, ὡς διαμαρτυρούμενος, τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν, λάβρος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἑλλαδίου καὶ τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ζητῶν ἡ ἀνατρέψῃ τὸ σύγγραμμα τοῦ πρώτου, καὶ ἐπισύρῃ τὴν ἀπέχθειν πρὸς τὸ τουρκοκρατούμενον ἡμῶν ἔθνος. Ἡ διατριβὴ τοῦ Γενέρου ἐπιγραφομένη « *Observatio de cruditione Græcorum qui hodie vivunt, contra Alexandrum Helladium, nat. Græcum* » ἐδημοσιεύη εἰς *Miscellanea Lipsiensia* (tom II, 1716, σελ. 397—452).

Τὸν Ἑλλαδίον ἐγκωμίασαν δι' ἐπιγραμμάτων Ἀναστάσιος ὁ Μακεδών, Χριστιανὸς Σχβάρτζ, ῥέκτωρ τῆς ἐν Ἀλτόρφῃ Ἀκαδημίας, καὶ ὁ Σοντάγιος. Καὶ τὸ μὲν τοῦ πρώτου, προταχθὲν τῆς « *Περὶ παρουσίας καταστάσεως* » πραγματείας αὐτοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς·

Οὐλί τ' Ἀλέξανδρος, καὶ χαίροις αἰὲν ἄμεινον,
Ἑλλάδος ἐσσι κλέος χ' ἄδε Θεσσαλίας.
Καὶ σὲ φέρον γὰρ Μοῦσα' ἐπ' ἀπείρονα γαίαν ὀραῖσθαι,
Κάλλος Ὀλυμπιάδων, ἰζόμενον σοφίῃ·
Γερμανίοις ὁμφὴν σὺν ἄφθογον Ἑλλάδος ἦγες,
Καὶ φίλαν Ἑλλαδίως πάτραν ἐὼν τελείως.
Εὐχαίρω τοι, καὶ πάλιν αὐτ' ἐρέω τῶν χαίρειν
Πάτρην καλλίστην, Τίμπε', ὧ οἶα φέρει.
Θρέψε πάλαι Πηλεΐδην, καὶ θάψ' Ἰηποκράτην,
Τὸ διόθεν γεγάατ' ἄλκιμοι ἰατέρων.
Τοὶ δὲ καὶ αὐτέω ἰατρὴς ἔχα φρεσὶ μέμγηε,
Καὶ γινῶσιν βοτανῶν ἔξοχα φρεσὶ φέρμας.

(1) *Biographie Universelle*, tom. XX.

Ἰπποκράτης ἄρ' εἶσι, καὶ Ἀλέξανδρος Θεσσαλῆς.

Τούτ' ἐπιπέ τε δίμας κτιδὸς ἰὼν φερέεις.

Ὡς γ' Ἕλλην καὶ σοφὸς πολλῶν β' ἀντίχεις Ἑλλων.

Ὡ καὶ Ἀλεξάνδρου, κέξτε Θεσσαλῆς.

Ἐν Σταχυολογίᾳ δύο κατεχωρήθησαν ἐπιγράμματα εἰς Ἑλλάδιον, ἅν τὰ μὲν λατινιστὶ τοῦ Σχδάρτζ, τὸ δ' ἑλληνιστὶ τοῦ Σονταγίου, ἔχον οὕτω·

Ἔστι σοφὸς κατὰ ποιητὴν, νεύουσιν ἔραψε

Τοῦ στέχους, πλῆθος καὶ σοφίης κατέχων.

Ἑλλάδιος τοῖος· κατὰ θέσκελα δῶρα πέφυκεν,

Ὅς στέχους πιωτῶν γέγραφε γραμματιῶν.

Ὅς σταχυογράφων σταχυογραφίης τε μεμηλώς

Ἔργον πεποιηκώς ἐξίκαλλον ἔφυ.

Ὀφείλον ἐς σκουδὴν τούτων ζυνάπαντας ἔραβειν,

Ἑλλάδος οἱ σοφίης νῦν ἀμελοῦσιν ἔτι.

Δήη οἱ πᾶσαν χεῖριν ὑψιθώκος ἀμόντωρ,

Ὅσπερ καὶ ἐν ταύτῃ πάντα καὶ ἰσοσόμενη

Ὀλβιοδαιμονίην, εἰρήνην, ἡσυχίην τε

Ζωῆ, καὶ πλοῦτον καὶ καλὰ δῶρα λαβεῖν.

Χριστόφορος ὁ Σοντάγιος ὁ τῆς θεολογίας καὶ Ἑλληνικῆς γλώττης δόκτωρ.

Συγγράμματα.

— Σταχυολογία Τεχνολογικὴ τῆς Ἑλλάδος Φωνῆς, ἦτοι Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ κατ' ἐρωταπόκρισιν. Opera et studio Alexandri Helladii, nation. Græcæ. Norimbergæ, An. MDCCXII. (Ἐξ 8^{ον} σελ. 544 ἑλληνολατινιστ.). Προτίτεταται διάλογος μεταξὺ Μελίσσου καὶ Ἀγαπίου περὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν ᾧ κατακρίνει ὁ συγγραφεὺς τὴν τοῦ Ἑράσμου μέθοδον. Ἡ γραμματικὴ αὕτη τυπωθεῖσα τῷ 1712, ἐγράφη τῷ 1714, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ ὄπισθεν τίτλῳ· « Συντεθείσα καὶ διορθωθείσα παρὰ Ἀλεξάνδρου Ἑλλαδίου τοῦ Θεσσαλοῦ, εφιά ».

— Status præsens ecclesiæ Græcæ, in quo etiam causæ exponuntur cur Græci moderni Novi Testamenti editiones in Græco-barbara lingua factas acceptare recusant. Præterea additus est in fine Status nonullarum controversiarum ab Alex. Helladio nat. Græcæ. impressus, 1714. (Altorff).

Ἀναστάσιος Μιχαήλ.

Ἐγεννήθη ἐν Ναούσῃ τῆς Μακεδονίας, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, μετέβη εἰς Γερμανίαν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν ἐρωτῶν δὲ μαθήσεως περιηγήθη διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του ἐξέθηκεν ἐν ἰδίῳ πονήματι. Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία, ἐκτιμῶσα τὴν παιδείαν αὐτοῦ ἀνηγόρευσε τούτον μέλος.

Συνειργάσθη εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὸ ἀπλο-
ἐλληνικόν, καὶ ἀγνωστον ἡμῖν πότε ἔτελεύτησε.

Ὁ Ἀναστάσιος ἐπαινεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀλλογενῶν ὡς εἰδημονίστα-
τος τῆς λατινικῆς, γερμανικῆς, καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης.

Συγγράμματα.

—Περὶ η̅γηματικὸν Πυκνάκιον, ἦτοι Περιήγησις τῆς Εὐρώπης. (ἐν Ἀμστε-
λοδάμῳ 1706).

—Σύμβολον Χρυσοῦ Κράτους. Ἐν Ἄλῃ 1707.

—Βασιλικὸν θίατρον. Ἐν Ἀμστελοδάμῳ 1710.

—Ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξανδρον Ἑλλάδιον.

—Γαμήλιον εἰς βασιλεία τῆς Πρωσσίας Φραδερίκον.

—Περὶ καταστάσεως τῶν φιλομαθῶν Ἑλλήνων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
τῆς Εὐρώπης παιδείας χάριν μεταβαινόντων.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς Λάγγιον, Τριβεχόδιον κλπ. (¹)

Σαραφεῖμ Μιτυληναῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Μιτυλήνῃ καὶ εἰκοσάτης ἐγένετο ἀναγνώστης, εἰκο-
σιπενταέτης δ' ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς νήσου διάκο-
νος. Ἐνθὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα μετωνομάσθη Σαραφεῖμ, καὶ μετὰ
ταῦτα προήχθη εἰς τὸ τοῦ πρωτοσυγγέλου ἀξίωμα. Πατριαρχεύοντος
Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος, ἦλθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μιτυλήνης εἰς
τὴν βασιλεῖουσαν φέρων καὶ τὸν Σαραφεῖμ, τὸν ὁποῖον ἀνυπόφορον ἐν
τῇ νήσῳ καταστάντα διὰ τὰς φωνασκίας, τὰς ἐριδας, καὶ τὴν ἄλλην μὴ
ἀρμόζουσαν εἰς κληρικὸν διαγωγὴν, ἐγκατέλειπεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Ὁ ἀνὴρμος μοναχὸς μὴ ἀνεχόμενος τὴν δίκην αἰχμαλώτου ἐν τοῖς
πατριαρχείοις κάθειρξεν ὑπέκλειψεν ἐν κηρῷ τὴν πατριαρχικὴν σφραγίδα
καὶ γλύψας συνέταξε πατριαρχικὰ συστατικὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα
δι' αὐτῆς ἐσφράγισε. Λάθρα ἐπιβίβασθεις εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὰ
παράλια τοῦ Πόντου, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κισοβίαν, ἐνθα ἠργυρολό-
γησε πρὸς ἀπολύτρωσιν δῆθεν χριστιανῶν αἰχμαλώτων. Κρυφίως ἐπα-
νελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεκαλύφθη καὶ παραδοθεὶς εἰς τὴν
ἐξουσίαν μόλις ἐσώθη τῆς καταδίκης. Ἀπελθὼν εἰς Σμύρνην καὶ ἐκεῖ-
θεν εἰς Γαλλίαν ἐπαρουσιάσθη ὡς ἱερεὺς οὐνίτος καὶ ὡς τοιοῦτος ἐλειτούρ-
γησεν ἐν Παρισίοις. Ἰκανὸν χρόνον καὶ ἐνταῦθα διατρίψας καὶ ἀρκετὰ
ἀργυρολόγησας ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, Βενετίαν, Βιέννην, καὶ πάλιν εἰς
Ῥωσσίαν, ἐνθα πλάσας ἕτερα γράμματα συνήθροισεν ἰκανὴν χρημάτων

(¹) Ζαβίρας—Helladii, Status ecclesiae, σελ. 317.

ποσότητα. Μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς Σαξωνίας καὶ Ἰταλίας ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἀνεχώρησε καὶ αὐθιγὰ δι' Ἰταλίαν, ὅθεν μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, χάριν δῆθεν σπουδῆς διαπράξας ἄνω· ἐνταῦθα ἀνοσιούργημά τι ἐξύρισε τὸν πώγωνα καὶ νύκτωρ δρακετεύσας ἦλθεν εἰς Ὀλλανδίαν, καὶ ἐκείθεν πενόμενος καὶ θυροκοπῶν ἐπλανᾶτο τῆδε κκαίπε πᾶσαν θρησκείαν καὶ αἴρεσιν ὁ ἄθλιος ὁμολογῶν, καὶ πᾶσαν τέχνην καὶ ἐπιστήμην ἀναιδῶς μετερχόμενος (').

Διὰ τοῦ ἀλήτου τούτου οἱ λουθηρακαλθίνοι ἐξέδωκαν ἀνατύπωσιν τῆς ὑπὸ Μαξίμου Καλλιπολίτου γενομένης μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, τυπωθεῖσαν ἐν Λονδίῳ τῷ 1703 παρὰ Βενιαμίν Μοτταίῳ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκδοσις αὕτη τὴν αὐτὴν ἔσχε τύχην τῆς προηγουμένης, διότι τὰ εἰς Ἑλλάδα σταλέντα πρὸς διανομὴν ἀντίτυπα κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῷ πυρὶ παραδόθησαν.

Ἐκ τῶν ὑπὸ Ἑλλαδίου ἐκτιθεμένων δηλοῦται, ὅτι ὁ Σαραϊμῆ ἦτο ἄνθρωπος κοινῆς παιδείας, εἰ μὴ ἀγράμματος.

Ἀλέξανδρος Ἀρκούδης (*).

Ἐγενήθη ἐν Ἀπουλίᾳ τῆς Νεαπόλεως ἐκ Κερκυραίων γονέων, καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐκπαιδευθεὶς κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Δομηνίκου ἀπέβησε τῷ 1720, καταλιπὼν διάφορα πεζὰ καὶ ἑμμετρὰ ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν ταῦτα·

— *Anatomia deg'Ipocriti*. Venetia 1699.

— *Galatina litterata*. Genova 1709.

— *Le due Galatine difese, il libro et la patria*. Genova 1715.

— *Prediche*. Lecca 1712.

— *Sant' Athanasio Magno*. Lecca 1714 (*).

Ἀλβάνοι.

Ἐκ τοῦ περιφανοῦς τούτου οἴκου, ἐξ Ἠπείρου ἔλκοντος τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐκείθεν, ἕνεκα τῶν Τουρκικῶν διωγμῶν εἰς Ἰταλίαν μεταναστεύσαντος κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, καταγραφέντος δ' εἰς τὸν κατάλογον τῶν εὐγενῶν τῆς Βεργᾶμου, Οὐρβίνης, Βενετίας, καὶ Γεναίης, καὶ ἐν ἔτει 1715 τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Σοριανοῦ λαδόντος, πολλαὶ παραφρά-

(') *Helladii, Status praesens Ecclesiae cap. XVI*.

(*) Αὐτὸς οὗτος λέγει ἐν τινι τῶν ποιημάτων του, ὅτι τὸ ὄνομα Ἀρκούδης παράγεται ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄρκτος· τὸ δὲ ζῶον τοῦτο ἔπρεπεν ἀναγεγραμμένον ὡς οἰκόσημον ἢ γενεά του.

(') *Biographie Universelle, tom. II, σελ. 367—8.*

δες ἀνάθλιον καὶ ἐπίσημον κατέλαβον θέσιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κρῶ πάντων χρονικοῖς τῆς Ἰταλίας. Ἐν τοῖς προηγουμένοις μνημονεύσαντες τινων, παρεντιθέμεθα καὶ ἐνταῦθα τοὺς ἐπισημοτέρους βλαστοὺς τῆς ἐξιταλισθείσης Ἑπειρωτικῆς ταύτης οἰκογενείας.

Α'. Ἰωάννης Φραγκίσκος Ἀλβάνης. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1648, ἐχρημάτισε κατὰ πρῶτον γραμματεὺς, τῷ δὲ 1690 προεχειρίσθη καρδινάλιος, καὶ μετὰ τὸν θάνατον Ἰννοκεντίου ΙΒ' ἐξελέχθη πάπας (24 Νοεμβρίου 1700) ὑπὸ τὸ ὄνομα Κλήμης ΙΑ'. Βεβαιοῦται, ὅτι ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐσκέπτετο περὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ ὕψιστου τούτου τοῦ καθολικισμοῦ ἀξιώματος. Ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη παπείδας ἀπέβίωσε τὴν 19 Μαρτίου 1721, διαδεχθεὶς ὑπὸ Ἰννοκεντίου ΙΙ'.

Ὁ Κλήμης ἐπαινεῖται διὰ τὴν ἔξοχον παιδείαν, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὴν μὴ ἔμμοχον εἰς τ' ἀπάδοντα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος καθεστῶτα. Ἐπεχείρησε τὴν διόρθωσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ κληνδαρίου, ἀλλ' οἱ ἐπὶ τούτῳ συγκαλεσθέντες περιφανέστεροι τῶν ἀστρονόμων ἐδείχθησαν ὀπισθοδρομικώτεροι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπεποιήθησαν τὴν εἰσαγωγὴν οἰασθῆποτε καινοτομίας. Νομισματοσίσημον κοπὴν ἐν Γερμανίᾳ διατρανοὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἀλβάνη, εὐγλωττότερον παντὸς γραπτοῦ ἐγκωμίου ἀφ' ἐνὸς μὲν παριστᾶ τὴν προτομὴν αὐτοῦ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν « Albanum coluere patres, nunc maxima regum Roma colit, » ἀφ' ἑτέρου δὲ στέφανον ἀνθόπλεκτον μὲ τὰς τέσσαρας ταύτας λέξεις « Justitia. Pietas. Prudentia. Eruditio ».

Τὰ ἐπὶ τῆς παπασίνης αὐτοῦ ἐκδοθέντα διατάγματα (βούλαι) ἐξεδόθησαν ἐν 1718 εἰς φύλλον, τὰ δὲ συγγράμματά του ἐν Ῥώμῃ τῷ 1729 εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀννίβα τοῦ καρδινάλιου, προτάξαντος καὶ λεπτομερῆ βίον τοῦ θείου του (1).

Β'. Ἀρρίβας Ἀλβάνης, καρδινάλιος, ἀνεψιὸς τοῦ προφῆρῆεντος ἐκτὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἔργων τοῦ θείου του, ἐξέδωκε μετὰ σημειώσεων καὶ λατινικῆς μεταφράσεως Menologium Graecorum (2), Urbini 1727, εἰς τόμους 3, καὶ ἔγραψε πολλὰ ἐξ ὧν ἐτυπώθη, Pontificale Romanum, Bruxellae 1735. vol. 3.

Γ'. Ἀλέξανδρος Ἀλβάνης, ἐγεννήθη τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1692, καὶ προχειρισθεὶς καρδινάλιος ὑπὸ Ἰννοκεντίου ΙΓ', εἰδείξεν τὴν ἀξιοπρεπῆ συμπεριφορὰν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας ἀποσταλεῖς,

(1) Artaud, Biographie Universelle, Supplément.

(2) Κατὰ λάθος φέρεται ἐν Καθολικῇ Βιογραφίᾳ Romanum,

ὄτην καὶ εὐρυμάθειαν διορισθεὶς βιβλιοθηκᾶριος τοῦ Βατικανοῦ. Ἠγάπησε καὶ ἐπροστάτευσεν τοὺς λογίους καὶ καλλιτέχνας, καθιεραίσει διακοσμήσας ἐκ πασῶν τῶν ὠραίων τεχνῶν τὴν περιφανῆ ἑπαυλὴν τοῦ (Villa Albani), ἔγραψε πάμπολλα ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 14 Δεκεμβρίου 1779 (1).

Δ'. Ἰωάννης Φραγκίσκος Ἀλβάνης, ἀνεψιὸς τοῦ προῤῥηθέντος ὁμωνύμου πάπα, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀνίθα, ἐγεννήθη τῷ 1720· νηπιόθεν προωρισμένος διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, συνήνου τῇ ἀρρένωπῇ φυσιογνωμίᾳ, πνεῦμα, χάριν, καὶ δξύνοισαν ἀξιοθαύμαστον. Περιβληθεὶς τὴν καρδιναλικὴν πορφύραν τῷ 1747, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων δημοκρατικῶν Γάλλων, δημοευθείσης καὶ τῆς περιουσίας του. Μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἀποχώρησιν τῶν Γάλλων, ὁ Ἀλβάνης ἐπανελθὼν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν Πίου Ζ', καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1809.

Καὶ ἄλλα μέλη τοῦ περιφανοῦς τούτου οἴκου ἔφερον τὴν καρδιναλικὴν τιτράν, καὶ ἐπὶ παιδείᾳ, φιλομουσίᾳ, καὶ ἀρεταῖς διέπρεψαν, περὶ ὧν οὐδένα ποιοῦμεν λόγον, ἀφοῦ πολὺν ποιεῖ ἡ προσκηταμένα τὰ ὀνόματα ταῦτα ἰταλικῆ φιλολογίᾳ.

Μελέτιος Τυπάλδος.

Ἐγεννήθη ἐν Κεραλλήνιᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐκαλεῖτο Ματθαῖος· ἐν τοῖς κοσμικοῖς· παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, ἀπεδήμησεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικοῦ σχολείου (1671 — 85), καὶ εἶτα τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριβώνιον μετωνομάσθη Μελέτιος. Ἄλλ' ὅμως σκανδαλώδης καὶ πολλῶν λυπηρῶν προξενῶν ἐγένετο ὁ μετέπειτα βίος τοῦ ἀνηρέμου Καραλλήνος.

Ἀπὸ Γαβριὴλ Σεβήρου, ὡς προεῤῥήθη, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἔνεκα πολλῶν καὶ σπουδαίων λόγων, ὤρισεν ἐν Βενετίᾳ τὴν ἔδραν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν Λυδίᾳ Φιλαδελφείας. Οἱ κατὰ καρῶς μητροπολίται, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Βενετικῇ Μητροπόλει ἑμογενῶν ἐνεκρίνοντο ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ὡς ἐπὶ τὰ πολὺ τῶν Ἰονίων νήσων, ὑποκαίμενοι πολιτικῶς μὲν τῇ δημοκρατίᾳ, ἐκκλησιαστικῶς δὲ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει κερκαλῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία ἐξ

(1) Cismondi, Biographie Universelle, tom. I. σελ. 388.

ὑπαρχῆς οὐ μόνον δὲν ἐπηρέασε τὴν ἐκλογὴν τῶν κατὰ καιροῦς μητροπολιτῶν Φιλαδελφείας ἀλλὰ καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτοῦς, δυναμένους ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ νὰ κηρύττωσι τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ στηλιτεύωσι, δοθείσης αἰτίας, τὰς καινοτομίας τῶν Δυτικῶν. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ αἰείποτε ἐποφθαλμιῶσα τὸν πυρῆνα τοῦτον τῶν σχισματικῶν προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποσυνθῆσῃ· οἱ κατὰ καιροῦς ὁμῶς ἀρχιερατεύσαντες εὐθαρσῶς ἀντέστησαν, καὶ τὰς ἐξυφαινομένας μηχανορραφίας διέλυσαν. Πέντε ἐν Βενετίᾳ ἐγρημάτισαν μητροπολιταὶ Φιλαδελφείας· ἀπὸ Γαβριὴλ Σεβήρου μέχρι Γερζσίμου τοῦ Βλάχου (1578 — 1685).

Διάδοχος τοῦ τελευταίου καὶ ἔκτος τὸν ἀριθμὸν προεχειρίσθη ἐν ἔτει 1685 Μελέτιος ὁ Τυπάλδος, τῶς διδάσκαλος καὶ ἱεροκέρυξ τῶν ἐν Βενετίᾳ Ἑλλήνων. Ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ ἔχουσα πάντοτε τὰ ὄμματα ἐκεῖ ἐστραμμένα, προσεπάθησε νὰ ἐλύσῃ εἰς αὐτὴν τοῦτον. Ὁ Τυπάλδος, ἀνὴρ ἀμφίδοξος, ἀστατος, καὶ φιλόδοξος, θαμβωθεὶς ἀπὸ τῆς εἰς Βραβείον τῆς ἀποστασίας τοῦ προτεινομένης καρδινάλιου πορφύρας, ἐδέχθη πρὸς μέγιστον σκάνδαλον τῶν ὁμοδόξων ἀδελφῶν του, τὰς προτάσεις τῶν Δυτικῶν· καὶ κατὰ πρῶτον ὁ δραπετίδης ἐνήργησεν εἰς ἐκδοσιν διατάγματος, δι' οὗ οἱ ἐν τῷ ναῦ τοῦ ἀγίου Γεργίου ἐφημέριοι νὰ ἐξαρτῶνται καὶ διορίζωνται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀντιπροσώπου τοῦ πάπα, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου, ὡς πρότερον. Οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ἠγαγκάσθησαν νὰ ὑποφέρωσι τὴν τοιαύτην βίαν τῶν δυτικῶν, ἣν κατὰ μέρος ἐνίσχυε καὶ ἡ ἐξουσία. Ὁ Τυπάλδος θρασυθεὶς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιτυχίας ἐχώρει εἰς τὸ σατανικὸν ἔργον τῆς ὑποταγῆς τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίας εἰς τὸν πάπαν.

Ἡ μεγάλη ἐκκλησία πληροφορηθεῖσα τὰ γιγνόμενα συνεκάλεσε σύνοδον τῷ 1712 ἐπὶ πατριάρχου Κυριλλου Δ', καὶ συναινούντος καὶ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου ἀπέκοψε τὸ σσηπὸς τοῦτο μέλος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ εἰς παντελῆ ὑπέβαλε τὸν ἀποστάτην καθαίρειν. Σύνεμα δὲ ἵνα μὴ καθιερωθῇ τὸ παράνομον καὶ αἰθαίρετον κατήγησε τὴν ἐν Βενετίᾳ ἔδραν τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας, τὴν ἐπὶ ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα ἔτη διατηρηθεῖσαν, καὶ ἐθεσπίσθη ἵνα ἐκλέγηται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων εἰς τοποτηρητῆς (!).

Ὁ Τυπάλδος ἐμβρόντητος γενόμενος εἰς τὰ μεραινοδόλον ἀκου-

(!) Βενετία, Συμπλήρωμα εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετίου τοῦ Δ'.

σμα, παρά πάντων αποστρεφόμενος, ἔζησεν ἐπὶ ἐν εἰσέτι ἔτος ἀβίωτον καὶ ἔλεεινὸν βίον.

Ἐγγράφη κατὰ τὸν ἀρμενοκοθολικὸν Σέρπον, Ὀδηγὸν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (*Guida alla vera chiesa di Gesù Cristo*) (1)

Παναγιώτης Σινωπέυς.

Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ (Σινώπῃ) ἐπ' ὀλίγον διδάξαντος Θεοδώρου τοῦ Τραπεζουντίου. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τινος Γερασίου κήξιώθη τὰ πρὸς διατροφὴν καὶ ἡχοῶτο ἐν τῇ Πατριαρχικῇ σχολῇ, διδάσκων ἅμα κατ' οἶκον παιδῶν τινῶν. Ἐντεῦθεν μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον ἡχοῶσατο τῆς λογικῆς παρά Σεβαστῶ Κυ. κνίτη, μισθωθεὶς καὶ ὡς διορθωτῆς τῶν εἰς τὸ ἔχει ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἔκτυπουμένων βιβλίων. Ἐπαναστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐμισθώθη ὡς διδάσκαλος ὑπὸ φιλομαθῶν τινῶν Σοξόνων, μεθ' ὧν ἀπερχόμενος εἰς Ἄλλην, ἀπετράπη ἐν Βενετίᾳ τῆς ὁδοῦ ὑπὸ Μελετίου Τυπάλδου, τοῦ ἀποστάτου τοῦ πατρῴου δόγματός. Προτρεπόμενος ὑπ' αὐτοῦ ὠμολόγησε τὸν καθολικισμὸν, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐξωμύσεως ἐπὶ διετίαν διετρέφετα παρὰ τῷ Τυπάλδῳ, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποῦ ἐστάλη ὑπότροπος εἰς τὸ ἐν Παταβίᾳ Κουτουιανὸν Ἑλληνομουσεῖον. Ἐκεῖ δὲ ὑπὸ ἐτέρου ἀρχιεπίδου, Νικολάου Παπαδοπούλου τοῦ Κρητῶς, ἐνθαῤῥυνόμενος πρὸς τὸν καθολικισμὸν πάντῃ ἐξέκλινε. Γεώργιος Κονδύλιος, εὐπατρίδης Πάριος, προσεκάλεσε τὸν Παναγιώτην εἰς τὴν πατρίδα του ὡς διδάσκαλον· αὐτὸς δ' ἐρχόμενος κατέπλευσεν εἰς Ζάκυνθον, ἐνθα οἱ κάτοικοι ἐξελέξαντο αὐτὸν διδάσκαλον· γνωσθέντων ὁμῶς τῶν λατινικῶν φρονημάτων αὐτοῦ, ἐκινδύνευσε νὰ κατασπαρχθῇ ὑπὸ τοῦ ἔγλου, καὶ μόλις φύγων ἐσώθη εἰς Ναύπλιον. Πληροφορηθεὶς ἐνταῦθα τὰ τραγικὰ τέλος τοῦ Κονδυλίου, σφραγέντος ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ ἀρχιναυάρχου Ἰζανούμ-Χότζα, ἐδειλίασε νὰ μεταβῇ εἰς Πάρον, καὶ ἐν Ναυπλίῳ διατρέθων προσεπάθησε νὰ ἐνσπείρῃ τὰς Ῥωμαϊκῆς καινοτομίας, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ, κἀκὴν κακῶς ἀπήλθεν εἰς Βενετίαν. Ὁ Τυπάλδος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἐρημίριον τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου ὁ Σινωπέυς, παρά πάντων μισούμενος, ἦλθεν εἰς Βερόνην, καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ μαρκεσίου Σκιπίωνος Μαφρέη συνεστήθη ὡς διδάσκαλος εἰς τοὺς βουλομένους τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς. Τῷ 1720 μεταβάντος τοῦ

(1) Giun. de Serpis, Dissertazione polemico-critica. Venetia 1763 σελ. 10.

Μαρφέη εις Φλωρεντίαν, ὁ Παναγιώτης ἀπήλθεν εις Βριξίαν καὶ ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικά. Τῷ 1723 ἐπέστρεψεν εἰς Βερώνην, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπανήλθεν εἰς Βριξίαν, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσε τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1736 ὑπερῆκονταετίας. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁ μαθητῆς καὶ φίλος τοῦ Φιλίππου Γαρθέλλης ἐγράψεν ἐπίγραμμα λατινιστὶ ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Βαρζάνου.

Ὁ Παναγιώτης ἦν ὀπωσοῦν εἰδήμων τῆς τε λατινικῆς καὶ ἑλληνίδος φωνῆς, φανατικὸς δὲ λατινόφων, ὡς πάντες οἱ ἐξωμόται. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πιεραυτώνιος Βαρζάνης ἐκ Βριξίας ἐγράψεν ἑλληνοἰταλιστὶ τὸν βίον τοῦ Σινωπέως προσθεὶς καὶ τινὰς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ. Ἐκ τῆς βιογραφίας ταύτης, τυπωθείσης ἐν Βριξίᾳ τῷ 1760, ἠρανίσθημεν τὰ περὶ τοῦ Παναγιώτου ἐκτεθέντα.

Ἐκτὸς τῶν δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν τοῦ κατέλιπε διάφορα ἐν Βριξίᾳ καὶ Βερώνῃ χειρόγραφα, καὶ ὡς διορθωτῆς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τυπογραφείου ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἐκδοσίου (1697), ὀρθοδόξου ὁμολογίας (1699), καὶ λοιπῶν.

Ἄθανάσιος Ἀντιοχείας.

Ἐγενήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ προεχειρίσθη τῷ 1700 πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἑκατοστὸς πεντηκοστὸς τοῦ θρόνου τούτου καταριθμούμενος. Τῷ 1686 οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀκμαίαν τηροῦντες τὴν μνήμην τοῦ ἀρτί τῶν τῆδε ἀπελθόντος πατριάρχου Μακαρίου Γ', ἐξελέξαντο ὡς τοιοῦτον τὸν ἑγγονὸν αὐτοῦ Κύριλλον, νεανίαν εἰκασάτην ἀλλὰ τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐσανδάλισέ τινὰς, οἵτινες θεωροῦντες ὅτι ἐνεκα τῆς ἐκεῖ προσηλυτικῆς ἐφόδου τῶν Δυτικῶν, ἰδέοντο ἀκμαίου καὶ σοβαροῦ ποιμενάρχου ἔγραψαν πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν συνιστῶντες ἀντ' ἐκείνου τὸν Ἐπιφανεῖας Νεόφυτον, τὸν Χίον, ὡς ἱκανὸν καὶ ἀξίον· καὶ δὴ προβιβασθέντος τῷ 1688 τοῦ Νεοφύτου ἡ φιλοτάραχος νεανίας Κύριλλος ἠγείρει θορυβῶδη σκάνδαλα καὶ σχίσμα ἐν μέσῳ τῶν χριστιανῶν. Ὁ πατριάρχης μὴ θέλων ἵνα πρὸς ὄφελος τῶν Δατικών παρὰ τῆ τὴν κυμαινομένην ἐκκλησίαν παρητήθη ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου, καὶ ἐλθὼν εἰς Λαοδικεῖαν ἐρησύχασεν ἐκεῖσε καὶ μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε. Ὄθεν τῷ 1691 ἀνέλαβεν ἡ Κύριλλος τὸν πατρειάρχικόν θρόνον· ἀλλ' οἱ ἐν Χαλεπίῳ χριστιανοὶ δὲν ἔπαυσαν πάντα κινῶντες λίθον πρὸς παῦσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ πολλὰς ἐνεργείας κατάρθρωσαν ἵνα κατ' ἐπιταγὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χειροτονηθῆ καὶ προβιβασθῆ πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ ἐν λόγῳ Ἄθανάσιος. (1).

(1) Καὶ ἕτερος Χίος ἐπατριάρχευσεν ἐν Ἀντιοχείᾳ (1631—47) Μελέτιος Ἱερομό-

Ὁ Κύριλλος ὁμοῦ βαρέως φέρων τὴν ἥτταν δὲν ἔπαυε πάντα κινήων κατὰ τοῦ Ἀθανασίου λίθον· οἱ ὀρθόδοξοι εἶχον διαμοιρασθῆ εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, καὶ οἱ Λατίνοι ὠφελοῦμενοι τῆς διαίρεσεως ἀνετώτερον ἐξεπλήρουν τὴν πρόθεσίν των. Ὅθεν μετὰ πολλὰς διενέξεις ἀπεφασίσθη ἵνα ὁ μὲν Ἀθανάσιος λάβῃ τὴν ἐπαρχίαν τῆς κατὰ Συρίαν Βεβρόιας (Χαλεπίου), ὁ δὲ Κύριλλος μείνῃ ἐν Δαμασκῷ πατριαρχεύων. Τῷ 1724 ἀποθανόντος τοῦ Κυρίλλου, ἔμεινε μόνος πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1728 ἐν Χαλεπίῳ φαρμακευθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τῶν ἐκεῖ λατινοφρονησάντων, καὶ πατριαρχεύσας ψιλῷ μὲν ὀνόματι χρόνους 24, πράγματι δὲ τίσσασας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίλλου. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ διάδοχον κατέλιπε τὸν ποτὲ διάκονον αὐτοῦ Σίλβεστρον, ἀδείξ τούτου ἐν τῷ Ἀγωνίῳμῳ ὄρει τότε ἀσκητούντα (1).

Ὁ Ἀθανάσιος ἦν, ὡς λέγει Προκόπιος, ἀνὴρ εὐσεβὴς, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ λίαν τετριμμένος περὶ τὰς γραφάς.

Συνεστήσατο ἐν Χαλεπίῳ Ἀραβικὴν τυπογραφίαν, ἐξ ἧς ἐξεδίδοντο διάφορα συντίνοντα εἰς στερέωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς προκαγάνδας ἐνεχλουμένου ὀρθοδόξου ποιμνίου. Προῖον τῶν πιστηρίων ταύτης γνωρίζομεν μόνον τὴν ὑπὸ Βρουνέτου (2) μνημονευομένην ἀραβιστὶ μεταφράσιν τοῦ Ψαλτηρίου, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1706.

Ἐγραψεν ὁ Ἀθανάσιος—Ἱστορίαν τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου μέχρι τοῦ 4702. Τὸ ἐλληνικὸν κρωτότυπον δὲν ἐξεδόθη, λατινιστὶ δὲ μεταφράσει ἐτυπώθη ὑπὸ Κολλαρίου (Supplem. Lambecii Comment. I, 451).

—Ἀποκρίσεις εἰς Κ' κεφάλαια κατὰ τῶν κελδιστῶν. (Ἐξεδόθησαν, κατὰ Ζαβίραν, ἐν ἔτει 1673 ἐν Δαμασκῷ, μεταφρασθεῖσαι καὶ γαλλιστῶν).

—Βίον τοῦ ἁγίου Χριστοδούλου τοῦ καινοδιάρχου τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. (Συνεγράφη τῇ 1727).

Γεώργιος Ὑπομενάς.

Ἐγεννήθη ἐξ εὐγενῶν ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ παρὰ Κωνσταντινίου Βασαράβα ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας σταλεὶς εἰς Πατάβιον ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, καὶ ἐστεφανώθη τῷ 1708. Διάφορα ποιημᾶτια

νακας, ὅστις ἐπὶ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς ἀρχιερέα, καὶ ἐπὶ τοῦ προέδασμῶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετωνομάσθη Εὐθύμιος Δ'.

(1) Κωνσταντιῶν πατριάρχου, περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχεύσάντων (Ἀνάκτορον).

(2) Druget, Manuel du Libraire.

ἐγγράφησαν εἰς τὴν στεφανορίαν αὐτοῦ, ἅτινα συλλεχθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Ἀβραμίου τοῦ Κρητῶς ἐτυπώθησαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1709, προσφωνηθέντα εἰς τὸν προστάτην τοῦ Ἵπομενᾶ Βασαράδαν. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης περιήλθεν εἰς χεῖράς μας τετρασέλιδον μόνον φύλλον περιέχον τρία ἐπιγράμματα τοῦ ἐν λόγῳ Ἀβραμίου, δύο Ἀντωνίου Στρατηγοῦ τοῦ Κερκυραίου, καὶ ἐν λατινιστὶ Παλλαδίου Δαμιανοῦ Βλάχου. Ἐκ τούτων παρεντιθέμεθα τὰ τοῦ Στρατηγοῦ.

Ἐνδὶκ' ἀγέρων ἄρτι Γεώργιε σείο κλείζει
 Πᾶσ' Ἑλλὰς κλῆσιν, ζὺν Πατάβῳ τε σίβει,
 Καὶ σοφίης στεφάνους περιβάλλει κὰρ σείο ἔννου,
 Ὡς αἰεὶ φιλεῖ ἰδμονας εὐλογεῖν.
 Ἐσθλ' Ἀρετῆς γὰρ δῶρα, ἐπαίνους, στέμματα ὄντας.
 Καρποῦσθαι μῶνον ταῦτα δέον λογίους.

Ἄτερον δίστιχον.

Ὀλβιος, ὃς Σοφίης στεφάνους λάβε, ἤδὲ τὰ εὐχῆ'
 Ὀλβιος οὖν κατὸς πάντα τανῦν κατέχων.

Ἐκ Παταβίου εἰς Βλαχίαν ὁ Ἵπομενᾶς μεταβάς ἐδίδαξε γονίμως εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν, εὐδοκίμως μετερχόμενος καὶ τὸν ἱατρὸν ἀποβιώσας δ' ἐν ἔτει 1745 ἐδώρησατο τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, Τραπεζοῦντα (').

Ἐπειδὴ καὶ ἕτερος ὁμώνυμος διέτριβεν ἐν Βουκουρεστίῳ διδάσκων, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης συγχύσεως, λέγομεν ὅτι ὁ δεῦτερος οὗτος ἐκαλεῖτο Γεώργιος Θεοδώρου Τραπεζοῦντιος. Λάζαρος ὁ Σκρύδας, Τραπεζοῦντιος καὶ οὗτος σχολαρχῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔγραψε τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον εἰς τούτον ἀποβιώσαντα τὴν 28 Ἰουλίου 1739.

Τὸν μακρὸν ἐλπίσιν ὦδε Γεώργιος ὕπνον ἰαυεῖ
 Ἄναστᾶσιος νεκύων νεύματα πανοθενέος.
 Τὸν γ' ἐνὶ Τραπεζοῦντι ἐκάς Θεόδωρος ἔφυσε.
 Μουσῶν δ' εἴλικυς ἔρωσ γαῖαν ἐς Οὐγγροβλάχων,
 Ἐνθ' ἐπὶ παιδείῃ κλέος ἤρατο πολλὰ μογήσας,
 Τῆς δ' Ἀκαδημίας πλείονα ἤρξε χρόνον.
 Τῷ δ' ἐπι θακρυχίων Λάζαρος ἔθηκ' ἔλεγειν,
 Ὡς μάλ' ἐταῖρος ἐών, μνημόσυνον φιλήεις.

Κολέττης.

Α'. *Λιβέριος*. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Βενετίαν, καὶ ἔχειροτονήθη ἱερέως μισθω-

(') Περὶ τῆς ἀθλιας τύχης τῆς πολυτίμου ταύτης βιβλιοθήκης βλέπε Τριανταφυλλίδου Βενετικά, σελ. 41 - 42.

θείς ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων μετέβη εἰς Ἄλην τῆς Σαξωνίας καὶ ἐπεμελήθη μετ' Ἀναστασίου Μακεδόνος τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Δοιγθούνης τῆς Ὀλλανδίας καθηγητοῦ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ἰωάννου Ἀέμιαν γενομένην μετάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ Κολέττης προσέθηκεν ἐν τέλει τῆς ἐκδόσεως ἴδια σημειώματα ἐξηγητικὰ διαφόρων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, καὶ περὶ τῆς κατὰ Κυριακὰς ἀναγνώσεως τῶν εὐαγγελίων κλπ. Ἄσθλον διὰ τίνας λόγους διενεχθεὶς πρὸς Ἀλέξανδρον Ἑλλάδιον, δέετο παρα τοῖς ἐν Γερμανίᾳ σοφοῖς τὸν σοφὸν τοῦτον, ὅστις ἀντεκδικούμενος ὀφειλὴν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Κολέττου, τοῦ ὁποῦοι καὶ αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸν τῆς καταγωγῆς προσεπάθησε ν' ἀρνηθῆ.

Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Διαθήκης, ἀπαρτιζομένη ἐκ σελίδων χιλίων ἑκατὸν ἕξ, προτέτακται λατινιστὶ πρόλογος Αὐγούστου Ἐρμάνου Φραγκίου.

Εἶτα ὁ Κολέττης ἐλθὼν εἰς Βενετίαν παρέμεινεν ἐκεῖ διότι καὶ ἐπιγρῆμμά του εὔρηται ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ Πατούσα (1710), καὶ ὡς μέλος τοῦ σουτάντος ἑλληνικοῦ συλλόγου τῶν Ἀέλαβῶν (illesi) φέρεται, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐν 1720 μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ συλλόγου ποίημα ἐπιγραφόμενον « Εὐχαρίστησις » εἰς τὸν τότε Φιλαδελφεὶς Μελέτιον τὸν Τυπάλδον (1).

Β'. Δημήτριος Κολέττης, Ἀθηναῖος, καὶ πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ προφθιέντος. Τῷ 1710 διατρίβων ἐν Βενετίᾳ συνειργάσθη μετὰ τοῦ συμπατριώτου του Ἰωάννου Πατούσα εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς φιλολογικῆς ἐγκυκλοπαιδείας (2).

Ἰωάννης Λέσβιος.

Διεδέχθη ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς Δωρόθεον τὸν Λέσβιον. Κατὰ Κωνσταντῖον ἐγένετο ὁ Ἰωάννης ἀκροατὴς Ἰακώβου τοῦ Ἀργεῖου, εὐδοκίμων εἰς τὰ φιλοσοφικά, καὶ ἐτετίμητο ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῷ ἀξιώματι τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ὕστερον δ' ἔλαβεν, ὡς καὶ πρότερον ὁ διδάκαλός του, τὸν τίτλον ὑπατος τῶν φιλοσόφων. Παρέεινε σχολαρχῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1744, ὅτε δι' ἀσθένειαν παραιτηθεὶς ἔζη καθ' ἡσυχίαν. Πάσχων ἐξ ἀδιαλείπτου εὐκοιλιότητος ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἔτος 1752 ἐπὶ δὲ τῆς πλακῆς τοῦ τάφου του ὁ ἐξ εὐγενῶν ἀκροατῆς του Κωνσταντῖνος Ἰαυλιανὸς ἐχάραξε τῇ 1 Νοεμβρίου 1753 τῷτ'α

(1) Ἄσθη εὐλαβείας, Ἐνετήσι 1720, σελ. 42.

(2) Βρετοῦ, Β'. σελ. 48—9.

Ἡ σοφία ἢ ἄρετῶν σωρὸν κούθει θεοτερπῶν,
εὐσεβίην, σοφίην, σωφροσύνην, σύνεσιν,
κλεινὸν Ἰωάννην τὸν Ἰωάννου, πέλεν ὃς νυ
δῶφικίῳ κ' ἄρετῇ φιλοσόφων ὕπατος (1).

Τοῦ Ἰωάννου εὑρηται ἐν χειρογράφῳ λόγος ἐγκωμιαστικός εἰς Νικόλαον Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτον (2).

Ἐκ τούτου κατ'ἀγονται οἱ Τζανέται· εἰς δ' ἐκ τούτων Ἰωάννης ὁ Τζανέτος, τετιμημένος τῷ ἀξιώματι τοῦ λογοθέτου, ἔγραψεν ἐλληνογαλλιστὶ κατὰ Ὀκέλλου. Πρὸς τούτον ἀπευθύνεται ἐκταῆς ἐπιστολῇ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κ. Σοφ. Οἰκονόμου ἐν Χρυσάλλιδι εἰς τὸ ὑπὸ Ἀντωνίου Ἐμμανουὴλ μεταφρασθὲν τρῶπαιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εὑρηται τοῦ Τζανέτου τούτου ἐπίγραμμα ἐκ πολιτικῶν στίχων δεκαεξί.

Πατούσας.

Α'. Ἰωάννης. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια ἦλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ὅπερ τὸν ἀνηγόρευσε δάκτωρα τῆς Θεολογίας. Ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν μεταβάς ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ διωρίσθη ἐφημέριος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τῷ 1703 ἐσχολάρχησε τοῦ Φλαγγιμανοῦ ἐλληνομουσείου, καὶ παρέμεινε πιθανῶς ἐν τῇ θέσει μέχρι τοῦ 1714, ὅτε διεδέχθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀποστόλου Μίκου (3).

Ὁ Πατούσας πρῶτος συνέλαβε τὴν ἀξιόλογον ἰδέαν ἀπανθήσεως καὶ συννώσεως τῶν πρὸς διδασκαλίαν καταλληλοτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων, οἵτινες διὰ τὸ πολυδάπανον τῆς ἀγορᾶς δὲν ἦσαν προσίται εἰς τοὺς μαθητευομένους. Ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ ἐγκυκλοπαιδεία τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1710 ἐκδοθεῖσα, καὶ πολλὰκις ὕστερον ἀνατυπωθεῖσα ἐχρησίμευσε μέχρι τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς τὸ μόνον σχεδὸν πρόσφορον βοήθημα ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς σχολείοις.

Τῷ 1711 ἐπεμελήθη τὴν ἐν Βενετία μετατύπωσιν τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκάρεως.

Κατὰ Ζαβίραν, μετέφρασε τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου ἐκδοθέντας ἐν ἔτει 1768 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ.

(1) Κωνσταντίου, Ἑπίγραμμα περὶ τῆς πατριαρχικῆς Σχολῆς.

(2) Παρανίκα σχεδιάσμα, σελ. 27.

(3) Veludo, Sulla colonia Greca in Venezia, σελ. 14.

Β'. *Γεώργιος Πατούσας*, *ιερομόναχος*, ἀδελφὸς τοῦ προλεχθέντος ἐν τῇ πατρίδι καὶ οὗτος τὰ πρῶτα παιδευθεὶς γράμματα ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν μάθησιν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12' αἰῶνος ἐν Βενετία διατρίβων κατελέγη μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἰδρυθέντος συλλόγου τῶν Ἀβλαβῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψεν ἐν 1720 λόγον ἐκφραστικὸν εἰς τὴν Μετάστασιν τῆς Παρθενομήτορος Μαρίας⁽¹⁾. Διορισθεὶς δ' εἶτα ἐφημέριος καὶ ἱεροκλήρξ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐσχολάρχησε διὰ βίου τοῦ Φλαγγινεανοῦ ἐλληνομουσείου (1728—61).

Τῷ 1758 ἐπεμελήθη καὶ διώρθωσε τὴν ὑπὸ Βόρτολι ἐκδοσιν τῆς φιλολογικῆς ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐν ᾗ εὐρήται ἐπίγραμμα αὐτοῦ.

Σκιαδάς.

Α'. *Ἀθαράσιος*. Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ νεαρὸς τὴν ἡλικίαν ἐστάλη εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν. Φοιτήσας ἐν πρώτοις εἰς ἐν τῶν γυμνασίων τῆς Βενετίας μετέβη εἶτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἔνθα, ὑπακούσας εἰς τὰς προτροπὰς τῶν γονέων του, ἐσπούδασε τὰ νομικὰ καὶ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ νομοδιδασκάλου· αἰσθανόμενος ὁμως, ἰδιάζουσαν κλίσιν εἰς τὴν φιλολογίαν ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα τὴν φυσικὴν του ῥοπὴν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐγένετο εἰδημονέστατος τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου. Ἄγνοεῖται δὲ ἂν ἐν Παταβίῳ ἢ ἀλλαχοῦ ἐξέμαθε τὴν γερμανικὴν καὶ ῥωσικὴν γλῶσσαν, ἃς ἐγίνωσκε.

Εὐαρεστούμενος εἰς παλαιογραφικὰς ἐρεῖνας κατέγινεν ἐνζήλωος εἰς διερεύνησιν τῶν ἐλληνικῶν κωδίκων, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεσκέφθη τὰς ἐπισημοτέρας βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας.

Μεταβὰς εἰς Ἀχαΐαν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπεκράτει ὁ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ὀθωμανῶν πόλεμος, εὗρεν ἐν Ἰασίῳ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Πέτρον τὸν μέγαν, πρὸς ὃν παρουσιασθεὶς καὶ ἐπὶ πολὺ συνδιαλεχθεὶς ἔτυχεν, ἔνεκα τῶν γνωσεῶν του, τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις παραλαβὼν τὸν Σκιαδᾶν εἰς Μόσχαν ὠνόμασε σύμβουλον ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸ τμήμα τοῦ ἵππικοῦ, καὶ ὕστερον διώρισε καθηγητὴν τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Σλαβωνο-Γραικικὴν Ἀκαδημίαν.

(1) Ἄνθη εὐλαθείας, σελ. 7—16.

Μετά παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν ἔλαβε τὴν ἀδειαν ἵνα περιοδεύσῃ, καὶ περιελθὼν ὅλον τὸ ῥωσικὸν κράτος ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἐξέδοτο τὸν ὑπὸ Κατηφόρου συγγραφέντα βίον Πέτρου τοῦ μεγάλου.

Ἐπανελθόντα εἰς Ῥωσίαν τὸν Σκιαδὰν διάταξεν ὁ μεγαλειόβολος μονάρχης ἵνα συντάξῃ κατάλογον τῶν περισσομένων ἑλληνικῶν χειρογράφων, καὶ κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 1722 μετὰ ζήλου ἀψάμενος τοῦ ἔργου ὁ πολυμαθὴς Κεφαλλὴν ἠναγκάσθη, ἕνεκα ἀντενεργείας τῶν αὐλικῶν, νὰ διακόψῃ τὸ ἔργον.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1723 ἐξέδοτο ἐν Μόσχᾳ λατινωρῶσιστι σύντομον κατάλογον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθέντων κωδικῶν ἀπερῶσας τὸ συνταγμάτιον εἰς Πέτρον, τὸν πολυειδῶς αὐτὸν εὐεργετήσαντα. Ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ καταλόγου ὁ Σκιαδὰς ὑπέσχετο τὴν προσεχῆ ἐκδοσὶν ἄλλου ἀκριβοῦς καταλόγου, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσης ἑλληνικῆς παλαιογραφίας.

Ὁ δημοσιουθεὶς κατάλογος ἀνετυπώθη ὑπὸ Καππίου ἐν Λευσίᾳ τῷ 1724, καὶ ὑπὸ Σχέφερ ἐν Λευσίᾳ καὶ Φραγκοπούρτῃ τῷ 1766.

Ὁ Σκιαδὰς μετέφρασεν εἰς γλαφυρὰν ῥωσικὴν διάλεκτον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸν Τηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος.

Β'. Γεώργιος Σκιαδὰς ἐγεννήθη ἐν Ῥωσίᾳ ἀπὸ τὸν προβῆθέντα Ἀθανάσιον, καὶ σπουδᾶσας τὴν ἰατρικὴν ἀποκατέστη μεγαλόπλουτος ἐν Μόσχᾳ, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὸ 1803, γράψας εἰς τὴν ἀπλοῆ-ληνικὴν συνταγμάτιον κατὰ Λατίνων.

Γ'. Μιχαὴλ Σκιαδὰς, ἐξάδελφος τοῦ Γεωργίου, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀθανασίου ἐγεννήθη ἐν Ἀργοστολίῳ περὶ τὸ ἔτος 1740, καὶ διδάχθεις ἐν τῇ πατρίδι τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μετέβη πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ ἐξάδελφόν του Γεωργίον, δαπάνῃ τοῦ ὁποῦο ἐστάλη εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐλθὼν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Ἀμστελοδάμου ἠκροάσθη κατὰ πρῶτον τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα, εἶτα ἤε μεταγραφεὶς εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν ἐγένετο τακτικὸς ἀκροατὴς τοῦ περιλαλήτου Βαιρχαβίου. Στεφθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς συνέγραψε λατινιστὶ ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν περὶ τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ (De summo bono), καὶ παραμείνας ἠκροάσθη ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ ὕστερον πᾶσαν τέχνην καὶ ἐπιστήμην, οἷον νομικὰ, πολιτικὰ, καὶ ἐπὶ τέλους θεολογικὰ. Ἐξ Ὀλλανδίας μετέβη εἰς Παρισίους,

καὶ ἐν τέλει μετὰ δεκαετῆ ἀπουσίαν ἐπαγγέθη ἐν Μόσχῃ, καὶ ἤρξατο μετερχόμενος τὸν ἱατρὸν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Ἡ κυβερνήσις διώρισεν αὐτὸν αἰμώσῃ καθηγητῆν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Μόσχας, καὶ ὁ πανδαήμων Κεραλλὴν ἤρξατο τακτικῶς παραδίδων λατινιστῆ, ἐκτὸς τῶν ἱατρικῶν μαθημάτων, τὸ τε φυσικὸν καὶ διεθνὲς δίκαιον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναγνωρίσας τὴν πολυμάθειαν αὐτοῦ τὸν ἐτίμησε τῷ ἱπποτικῷ παρασῆμῳ τοῦ ἀγίου Βλαδμηήρου, καὶ τὸν ὕψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν συμβούλου (Conseiller de Collège).

Πρὸ πολλῶν χρόνων κατεγίνετο εἰς συγγραφὴν ἐπωφελεστάτου συγγράμματος (Θεανθρώπωνγνωσίας), ἐν ᾗ ἐναποταμίευσε τὸν πλοῦτον τῆς εἰρημαθίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἐν ἔτει 1802 ἐπισυμβὰς θάνατος δὲν ἀφῆσεν αὐτὸν ἵνα φέρῃ εἰς πέρας τὸ μέγα ἔργον του (').

Δαμιανὸς Παρασκευάς.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος ἐν Σινώπῃ, καὶ παιδείας χάριν ἐλθὼν εἰς Γερμανίαν ἐπὶ διετίαν ἠεροάσθη τοὺς ἐν Φραγκοφούρτῃ σοφοὺς· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἰέναν καὶ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς πόλεως ταύτης· ἐξ Ἰένης ἀπῆλθεν εἰς Πετρούπολιν, καὶ δεξιωθείς ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου διορίσθη ἱατρὸς τοῦ ναυτικοῦ νοσοκομείου τοῦ Κρόνσταδ.

Ἄδηλον τί ἀπέγινεν ὕστερον ὁ Παρασκευάς, ὅστις κατὰ Ζαβίραν, ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, ἰταλιωῆς, καὶ ῥωσικῆς.

Συγγράμματα.

—Meditationes academicæ de cognitione humana methodicè conscriptæ. (Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐν Ἰένῃ ἐκδοθὲν προσηλωταί εἰς τὸν ἡγεμόνα Μυροκορδάτου).

—Tractatio methodica de libertate cogitandi, volendi, etc.

—Defensio philosophiæ Wolffianæ. 1729 (').

Χρῦσανθος Ζηταῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον κατέταχθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Μεταβάς εἰς Τρανσυλβανίαν ἐχηρμάτισεν ἱκανὸν χρόνον ἐφημέριος τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῶν ὀρθόδοξων, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσεκλήθη εἰς Σιάτισταν τῆς Μακεδονίας πρὸς διδασκαλίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσχολάρχησεν ἐν Μοσκό-

(') Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐπισήμων Κεραλλήνων, σελ. 134, 631, 680.

(') Ζαβίρα, Ἑλληνικὸν θέατρον.

νόλει και Ἄρτη. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰωάννινα ἠσύχασεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἡλιοῦ, τῆς ὁποίας κατέστη και ἠγούμενος.

Ἦν ἀνὴρ σεβάσιμος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς και λατινικῆς γλώσσης, και ἐπαινῆται ὑπὸ Δημ. Μοσχοπολίτου.

Ἐν Οὐγγαρίᾳ διατρίβων ὁ Ζηταῖος ἐν ἔτει 1715 συνέγραψεν—
Ἔργαρον προγυμναστικόν (¹).

Νεόφυτος Φιλιππουπόλεως.

Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, ἀνὴρ σοφός και πολυμαθής, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς και ἰταλικῆς διαλέκτου, πεπαιδευμένος ἐν τε φιλοσοφίᾳ και ἱερᾷ θεολογίᾳ, ῥήτωρ και ἱεροκέρυξ διάσημος. Περιηγήθη πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην και ἐν Ὀξωνίᾳ τῆς Ἀγγλίας ἐξεφώνησε λόγον ἐν τῷ Σχελδιανῷ θεάτρῳ ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν σοφῶν και πεπαιδευμένων ἀλλογενῶν. Ἐν ἔτει 1710 ἀπάρας ἐξ Ἀγγλίας ἦλθεν εἰς Γαλλίαν και παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ' τοιαύτην εὐγλωττίαν και γλωσσομάθειαν ἀνέπτυξεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς εὐνοικῶς περιποιήθη αὐτόν.

Συνέταξεν ὁ Νεόφυτος, ἐκτὸς τοῦ ἐν Ὀξωνίᾳ ἐκφωνηθέντος λόγου, διαφόρους ἐπιστολάς, ἐξ ἧν τινὰς κατεῖχεν ὁ Ἑλλάδιος (²).

Ἀλέξιος Σπανός (³).

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίναις, και ἐχρημάτισε καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει σχολῆς.

Γνωστὸν, ὅτι ἡ νομικὴ Ἐξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου ἦτο σχεδὸν τὸ ἀποκλειστικὸν ἐγκόλπιον τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατείας κρινόμενων Ἑλλήνων. Ἀνώνυμός τις εἶχε μεταφράσει εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὸ σύνταγμα τοῦ κριτοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἕνεκα παντελοῦς ἀγνοίας τῆς γλώσσης εἶχε παραμορφώσει και τὸ γράμμα και τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, ἐπομένως εἰς δυσχερῆ εὕρισκοντο θέσιν οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ κάμωσι χρῆσιν τοῦ πρωτοτύπου. Γεράσιμος ὁ Ἡρακλείας μητροπολίτης θέλων νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Σπανὸν τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀνώνυμου προτρέψας ἵνα ἐπιδιορθώσῃ τὰ ἡμαρτημένα και προσθήσῃ τὸν ἀναγκαιοῦντα ἀλφαριθμητικὸν πίνακα, ἐπιπροσθεὶς, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀρμενόπουλος συντόμως πως διελάμβανε περὶ συνοικε-

(¹) Ζαβίρας.

(²) Stat. præsens Eccles.

(³) Κατὰ Βεντώτην ὠνομάζετο Γζέτζης, τὸ δὲ Σπανός ἦν ἐπώνυμον.

σίαν νά πραγματευθῆ πλατύτερον. Ὁ Ἀλέξιος λαβὼν τὴν βίβλον καὶ παραβαλὼν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον εὔρε τὴν μετάφρασιν καθόλου σφαλερὰν ἔθεν μεταφράσας ἐκ νέου προσέθετο πλουσιώτατον πίνακα, καὶ ἰδίαν πραγματείαν περὶ συνοικεσιῶν, κλπ.

Ἡ μετάφρασις αὕτη τοῦ Ἀρμενοπούλου ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Βενετίας. Ἀπεβίωσεν ὁ Σπανὸς ἐν ἔτει 1733, συντάξας, κατὰ Βενετώτην, γραμματικὴν καὶ ποιητικὴν ἀνεκδότους, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν τοῦ Μελετίου γεωγραφίαν.

Ἀλούσιος Ἀνδρούτζης.

Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ γυμνάσιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἐνθ' ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας· προσκληθεὶς δ' εἶτα διωρίσθη φροντιστὴς τοῦ ἐν Βονωνίᾳ ἀρχιγυμνασίου, καὶ μετὰ φήμης μεγάλης ἐδίδαξεν. Ὁ Ἀνδρούτζης ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων θεολόγων τῆς ἐποχῆς· τοῦ δυστυχῶς ὁμῶς ἐν Ῥώμῃ ποτισθεὶς τὸν ἰὸν τῆς παπολατρείας δριμύς ἠγέρθη ἐπικριτὴς τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του, καθ' ἧς συνέταξε καὶ τὰ πλείιστα τῶν πονημάτων αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

—Παλαιὰ Ἑλλὰς περὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμαϊκοῦ θρόνου καλῶς φρονοῦσα, ἢ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων πατριάρχην Δοσίθειον ἀπολογία Ἀλούσιου τοῦ Ἀνδρούτζη, Κυπρίου, προσφωνηθεῖσα τῷ πανυπερτ. καὶ αἰδεσιμωτ. καρδινάλει Δαυρεντίῳ τῷ Κασσόνῳ. Venetiis 1743. (ἑλληνολατινιστί).

—Ὁμόνοια Γραικῶν καὶ Λατίνων πατέρων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, κατὰ Δοσιθείου Ἱεροσολύμων πατριάρχου. Romæ 1746 (ἑλληνολατινιστί).

—Perpetua ecclesiae doctrina de infallibilitate paræ in decidendis ex cathedra fidei questionibus extra concilium œcumenicum et ante fidelium acceptionem. Bononiæ 1720.

—Clementina constitutio ecclesiae traditionum vindex. Bononiæ 1723.

—Peremptorium iconomachiae per jac. Piceinum revivendis. Venetiis, 1730.

—Oratio panegyrica de divo Andrea Corsino. Romæ 1731.

—Vindiciae sermonis S. Ildefonsi archiep. Toletani, de perpetua virginitate ac parturitione dei genitricis Mariæ. Romæ 1742.

—Specimen philosophiæ moralis expressum in præstantionibus legibus et virtutibus gentilium Græcorum. Romæ 1744.

—Orazione in lode Sign. Andrea Cornaro. Bononiæ 1720.

Ἐκτὸς τούτων συνέγραψεν ὁ Ἀνδρούτζης καὶ ἄλλα μὴ δημοσιευθέντα (*).

(*) Fabricii, bibliotheca Græca, XI, 432—3.

Διαμαντής Ρύσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Ῥυσίῳ (Ἀρετζού) (1), καὶ μετοικισθέντων τῶν γεννητῶν αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον, ἐξέπαιδευθὲν εἰς τὰ ἐν τῇ βασιλευσῆσιν σχολεῖα, ἀκροασάμενος ἰδίως Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας πατριαρχίας Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρῆνος (1694—1702) προσκληθέντος εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Γερασίου τοῦ Ἀκαρῆνος, προσελήφθη εἶτα ὡς δευτερος διδάσκαλος ἐν τοῖς γραμματικοῖς καὶ ἐγκυκλίοις μαθήμασιν ὁ Ἀδαμάντιος. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντῖος (2), γράφει ὅτι « μετὰ ἑπτὰ ἔτη » διδασκαλίας, παραιτησαμένου τοῦ Γερασίου, συμπαρητήσατο καὶ « ὁ Ῥύσιος, ὅστις εἰς Χίον ἀπελθὼν ἐνυμφεύθη ἐκεῖσε καὶ διδάσκαλος » ἐχημάτισε ».

Καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ Γεράσιμος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συμμαθητοῦ καὶ συμπατριώτου του πατριάρχου (1702), παρητήθη τῆς σχολαρχίας· ὁ δὲ Ῥύσιος δὲν συμπαρητήθη τότε, ἀλλὰ τούναντιον σχολάρχης προαχθεὶς καὶ διαμείνας ἐπὶ ἐν ἔτος, παρητήθη κατὰ τὸ ἐπόμενον (1703) ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὴν πατριαρχίαν Γαβριὴλ Γ', εἰς ὃν καὶ προσεφώνησε λογιδριον, ὡς προϊστάμενος τῆς σχολῆς (3).

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ῥύσιος μετέβη εἰς Κρήτην, καὶ ὄχι εἰς Χίον, « φίλιὰ τινὸς δελεασθεὶς, κερδῶν τε μειζόνων ἐλπίσι ». Ἀποτυχῶν δὲ τῶν προσδοκιῶν του ἦλθεν ἔπειτα εἰς Χίον (1705), καὶ ἐν ταῦθα σχολὴν συνεστήσατο.

Ἐν τῷ μεταξὺ προσεκάλεσαν αὐτὸν οἱ Σμυρναῖοι διὰ τοῦ πατριαρχεύοντος συμπολίτου των Γαβριὴλ, καὶ ὁ Διαμαντὴς μεταβάς ἐκεῖ πρὸ τοῦ 1707 ἐσχολάρχησε τῆς ἰδρυθείσης σχολῆς. Ἐνταῦθα, καὶ οὐχὶ ἐν Χίῳ, νυμφευθεὶς ἐγένετο πατὴρ τεσσάρων θυγατέρων, ἐξ ὧν μία ἐγένετο καὶ ἡ μήτηρ τοῦ περιφνοῦς Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Ὁ Ῥύσιος ἐν Σμύρνῃ ἐπέδωκε εἰς διαφόρους ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, καθ' ἃς δὲν ἔσχε καὶ τὴν τύχην ἐπίκουρον· παθὼν δ' ἐξ ὀφθαλμίας ἔμεινε ἐνταῦθα μέχρι τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐν ἔτει 1747.

(1) Κατὰ λάθος ὁ Βρετὸς (Α'. σελ. 242) λέγει, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ, ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ τίτλου τῶν ἐλέγχων ἐν φ, κατὰ τυπογραφικὴν ἴσως ἀδελφίαν ἐτέθη « ἐκ Σμύρνης », ἀντὶ « ἐν Σμύρνῃ ». Διότι γὰρ οὗτος προτάσσει τῶν ἐλέγχων βιογραφίαν, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ταῦτ' ἀρυσάμεθα.

(2) Ἰστορικὸν περὶ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς.

(3) Σελ. 731 τῶν Ἑλέγχων. « Προϊστάτο τῆς ἐν Βυζαντίῳ σχολῆς ».

Συγγράμματα.

— Ναυτική λιτή, ἑσπερινή καὶ ἰωθινή. Ἐν Βενετία 1738, παρ' Ἀντωνίω τῷ Βόρτολι.

— Λατίνων θρησκείας Ἐλεγχοὶ 36, καὶ τίς ὁ ἑκάστου λόγος· συλλεχθεῖσα (sic) παρὰ τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου Διαμαντῆ Ῥούσιου, τοῦ ἐκ Σμύρνης (sic) καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθείσα παρὰ Ἰωάννου Μανολάκη τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνετίησιν, εἰς Ἀμοσταλάμι, (sic) παρὰ Ἀντώνη Μαρῶτην, εἰς ἡμέρην 8^{ον} μικρὸν σελ. XVI—393.

Ἡ ἔκδοσις, εἰ καὶ φέρουσα ἐν προμετωπίδι, « Ἐνετίησι εἰς Ἀμοσταλάμι », ἐγένετο πραγματικῶς ἐν Ἀμοστολόδιμῳ, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς, μετὰ τὴν προμετωπίδα, σημειώσεως φαίνεται « A Amsterdam, chez Antoine Bruyn rue le Blomgrast, 1748 ». Ἐνεκα τῆς ἀκηδείας τοῦ ἐπιστάντος ἐν τῇ ἔκτυπώσει Βυζαντίου βρῖθαι τυπογραφικῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλοιούτων πολλαχῶς τὴν ἔνοιαν. Τὸ σύγγραμμα ἠτοιμάσθη ὑπὸ τοῦ Ῥούσιου ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐστάλη πρὸς ἑκδοσὶν τῷ 1746. Διαίρεται εἰς δύο τμήματα, συνεχιζόμενα διὰ τῆς ἀξούσης ἐκλιδαριθμήσεως· ἐν τῷ πρώτῳ περιέχονται δύο ἐπιγράμματα ἀνωνόμου (πιθανῶς τοῦ Ῥούσιου) εἰς τὴν βίβλον, καὶ ἐν τετραστάχῳ εἰς τὸν συγγραφεῖα ὑπὸ Μεθοδίου μητροπολίτου Αἴνου· εἰδήσεις βιογραφικαὶ περὶ τοῦ συγγραφέως. Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου Κεμίζου, τοῦ Ἐπιδαυρίου, ἐπίγραμμα εἰς τὸν συγγραφεῖα καὶ ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν ὑπ' ἀνωνόμου. Προσφώνησις τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν μητροπολίτην Κυζίκου Ἀνανίαν. Προλεγόμενα. Μετὰ ταῦτα ἔπονται οἱ τριάντα ἕξ ἔλεγχοι, καὶ ὁ ἐπιλογος. Ταῦτα πάντα εἰσὶ γεγραμμένα εἰς ἱαμβικὸς στίχους. Ἀπὸ τῆς σελίδος 374 ἀρχεται τὸ δεύτερον τμήμα, « Τὰ μετὰ τοὺς Ἐλίγχους » ἐπιγραφόμενον καὶ περιέχον ἐπιτυμβίδια ἐπιγράμματα εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδώραν, καὶ τὴν ἐγγονὴν τοῦ Σοφίαν. Μετὰ τὰ ἱαμβικὰ ταῦτα ἐπιτάφια ἔπονται ἐν πεζῇ τῇ φράσει, εἰς ἐπιστολαὶ τῷ μοναχῷ Βασιλείῳ διδασκάλῳ ἐν Πάτμῳ (ἐκ Σμύρνης 1744, καὶ 1744). Προσφώνημα εἰς τὸν πατριάρχην Γαβριήλ (1703)· λόγος εἰς τὴν σύναξιν τῶν παμμεγίστων Ταξιάρχων. (ἐμμελετήθη ἐν Σμύρνῃ 1707 (1), καθ' ὃν χρόνον ἐτελεύτα ὁ Σμύρνης Κυπριανὸς, ὃν διεδέξατο ὁ Παρθένος). Λόγος εἰς τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ (ἐν Σμύρνῃ 1709). Προσφωνημάτιον εἰς τὸν μέγαν Νικόλαον τὸν ἐν Μύροις.

Συνέγραψεν ὁ Ῥούσιος καὶ πολλοὺς ἄλλους λόγους εἰς ἀπλοελληνικῇ, ὡς ἐν σελ. XIV τῶν Ἐλίγχων μνημονεύεται, καὶ ἐπίγραμμα εἰς Παναγιώτην ἀμμοσιευθὲν ὑπὸ Πικκίλου (Supplément à l'Anthologie Grecque σελ. 99).

Βικέντιος Δαμωδός.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1679 εἰς Χαβριάτα τῆς Κεφαλληνίας· καὶ εἰς τρυφεράν ἡλικίαν εἰσελθὼν εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν ἐλληνομουσεῖον, ἡσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν. Περαιτώντας ἐν

(1) Ἐν πίνακι (σελ. 272) σημειοῦται παραδόξως, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐξφωνήθη τῷ 1709. Ἄγνωστον ποῦ τὸ σφάλμα.

Βενετὶ τὰς σπουδὰς μετέβη πρὸς τελειότεραν κατάρτισιν εἰς Πατάβιον, καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰ νομικά. Δαδῶν τὸν στέφανον τοῦ νομοδιδασκάλου ἐπανέστρεψεν εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἤρξατο τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορεῖν. Ἐκιστα ὁμῶς ἀρρασκόμενος εἰς τὸ θορυβῶδες τοῦτο στάδιον συνέστησε σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδασκε τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν μὲ εὐμέθοδον καὶ ἐπιστημονικὸν ὕφος εἰς τοὺς ἐκ πάντων τῶν μερῶν προσερχομένους πολυαριθμούς ἀκροατάς του. Ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1752.

Ὁ Δαμφῶδός ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων εἰσαγαγόντων εἰς Ἑλλάδα τὰς νεωτέρας τῆς φιλοσοφίας θεωρίας, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ πολλὴν καὶ μεγάλην ἐπήνεγκε τὴν ὠφέλειαν. Ἦτο θιασώτης τῆς ἀπλοελληνικῆς γλώσσης, καθότι δι' αὐτῆς ἔκρινε λυσιτελεστέραν καὶ γονιμωτέραν τὴν παράδοσιν. « Ἄν τις, λέγει ἐν προομιῇ τῆς Δογικῆς, » θέλει νὰ μάθῃ εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ἀφορμὴν ὅπου μὲ παρακίνησε » νὰ συνθέσω τὴν λογικὴν εἰς τὴν ἀπλὴν διάλεκτον, πρᾶγμα ἕως τῶρα » ἀσυνείθιστον, ἡ αἰτία εἶναι ἡ μεγάλη ὠφέλεια ὅπου ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ταύτην λαμβάνει ἡ ῥητορικὴ τέχνη· ἐγὼ ἐπιθυμῶντας νὰ » ὠφελήσω κάθε λογῆς ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ γένος μας, ἐσύνθεσα τὸ » βιβλίον τῆς ῥητορικῆς τέχνης εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν . . . (') ».

Μεταξὺ τῶν πολλῶν τοῦ Δαμφῶδου μαθητῶν προσαριθμεῖται καὶ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις.

Συγγράμματα.

- Ἐπίτομος λογικὴ κατ' Ἀριστοτέλην. Ἐνετίησι 1759.
- Τέχνη Ῥητορικὴ. Αὐτόθι 1759.
- Πράξις κατὰ συντομίαν εἰς τὰς ῥητορικὰς ἐρμηνείας. Ἐν Πίστη 1845.
- Δογικὴ διεξοδικωτέρα.
- Φυσικὴ.
- Φυσιολογία αἰτιολογικὴ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον σχολαστικὴ, Ἀριστοτελικὴ, καὶ νεωτερικὴ.
- Μεταφυσικὴ.
- Δογματικὴ. (Ὁ Ζαβίρας εἶδεν ἐν Πίστη παρὰ τῷ ἱεροκλήρῳ Νικοδήμῳ Κεφαλλῆνι τὸ ἰδιόγραφον τοῦ Δαμφῶδου ἑτοιμον πρὸς τύπον).

Εὐστράτιος Ἀργέντης.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος εἰς Ἄλλην τῆς Σαξωνίας, ἐθα ἑσπούδασε τὴν ἱατρικὴν. Ἐρωτι μείζονος μαθήσεως περιηγήθη περὶ τὸ 1716

(') Ἀνθίμου Μαζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων Κεφαλλήνων.

τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, καὶ ὕστερον τὴν Αἴγυπτον, ὅπου καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης του καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ γνώσεων εἶλεν ἀφορμὴν νὰ λαμπρίνῃ τὸ ὄνομά του. Πατριαρχεῦντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ Ματθαίου, εἶχον σταθῆ ἐκεῖ ἐκ Ῥώμης δύο ἀπόστολοι, ὀνομαζόμενοι Κύριλλος καὶ Γαβριήλ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν αἰσῶμων παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις, εἰς οὓς ἐπέβαλλον οὐ μικρὰν ταραχήν. Ὁ πατριάρχης γνωρίζων τὴν σοφίαν τοῦ Ἀργέντη ἐπέφορτισεν αὐτὸν ν' ἀντιταχῆ εἰς τοὺς παπιστὰς, τοὺς ὁποίους καὶ κατεφίμωσε διὰ τῆς εὐρυμαθείας καὶ τῆς εὐγλωττίας του· λέγεται δὲ, ὅτι ὁ μὲν τούτων ἀπέθανεν ἐκ λύπης, ὁ δὲ ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ. Τότε ὁ Ματθαῖος καὶ οἱ ἐκεῖ ὀρθόδοξοι παρεκάλεσαν τὸν Εὐστράτιον νὰ γράψῃ πλατύτερον περὶ Ἀζύμων. Ἀναγνοῦς τὸ σίγγραμμὸς του ὁ ὕστερον πατριάρχης Σίλδεστρος μετέφρασεν αὐτὸ ἀραβιστὶ καὶ ἐξέδωκεν εἰς ὠρέλειαν τῶν Ἀράβων χριστιανῶν⁽¹⁾. Ἀπέθανεν ὁ Εὐστράτιος περὶ τὸ 1750, πολλαχῶς ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τιμηθεὶς διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς γνώσεις του.

Συγγράμματα.

- Σύνταγμα κατὰ Ἀζύμων. Ἐν Λειψίᾳ 1757.
- Ἐγχειρίδιον περὶ βαπτίσματος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1756.
- Ἄνθος εὐσεβείας. Ἐν Λειψίᾳ 1757· (προειεδόθη ἐν τῷ πατριαρχίῳ Κωνσταντινουπόλεως).
- Κατὰ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.
- Περὶ γνωρισμάτων τοῦ Ἀντιχρίστου.
- Κατὰ Λατίνων.
- Περὶ ἀναβαπτισμοῦ.
- Κατὰ Ζαβίραν ὁ Ἀργέντης συνέγραψε καὶ τὰ ἑξῆς.
- Κατάλογον τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.
- Ἐπιτομὴν χρονολογικὴν περὶ τῶν μαρτυρησάντων ἁγίων ἀνδρῶν.
- Ἐπιτομὴν χρονολογικὴν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τῶν καθ' ἑμᾶς χρόνων, εἰς πέντε περικοπὰς ἐιρημνίων, καὶ ἐκάστης περικοπῆς εἰς διαφόρους πίνακας διαμεριζομένης.
- Σύνταγματιον κατὰ τῆς ψευδοῦς ἀψευδείας τοῦ πάπα Ῥώμης.

Θεόκλητος Πολυειδής.

Ἐγεννήθη ἐν Θράκῃ ἐκ γονέων εὐκαταστάτων, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρχιμανδρίτης Πολυανῆς καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει. Περιηγήθη,

(1) Βλαστοῦ Σιακᾶ, σμ. Β'.

χάριν σπουδῆς, τὴν Ἰταλίαν, Γερμανίαν, Σουηδίαν, καὶ ἄλλας εὐνομο-
μένας χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ γερμα-
νικῆς γλώσσης.

Τῷ 1736 συνέγραψε καὶ ἐξέδοτο λατινιστί—*Sacram tubam fidei*, μετα-
φρασθεῖσαν γερμανιστί καὶ ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ἡ πραγματεία τοῦ
Πολυειδοῦς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ἐν οἷς πραγματεύεται περὶ τῶν δογμάτων
τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τῶν νῦν Ἑλλήνων πρὸς
τὰς ἀρχαιοτάτας συνόδους.

Ἐκτὸς τούτου συνέταξεν Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ μετέφρα-
σεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ, ὡς λέγει, τοὺς πασιγνώστους χρῆσμούς τοῦ Ἀγαθαγ-
γίλου, πολλᾶκις μετὰ διαφόρων προσθαφαιρίσεων ἐκδοθέντας (').

Ἰάκωβος ὁ Μήλιος.

Γεννηθεὶς ἐν Μήλῳ, μετέβη εἰς Ἄθωνα, ἐνθα ἔμαθε τὰ πρῶτα
γράμματα καὶ ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἐν ἔτει 1742 ἀπελθὼν
εἰς Σιλεσίαν ἐχρημάτισεν πνευματικὸς τῶν ἐν Βλατισλαβία ὀρθοδό-
ξων πραγματευτῶν φοιτήσας δὲ τακτικῶς εἰς τὸ ἐκεῖ Λουθηροκαλδι-
νικὸν γυμνάσιον διήκουσε τὴν σειρὰν τῶν ὑπὸ Βοῦργ παραδιδόμενων
θεολογικῶν μαθημάτων. Τῇ 11 Μαΐου ἐδόθη ἀδεια εἰς τοὺς ἐν Βρα-
τισλαβία ὀρθοδόξους πρὸς ἀνέγερσιν ἰδίου προσκυνητηρίου οἴκου, μετὰ
τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ οὐλοῦ ἐξελέχθη ὁ Ἰάκωβος τακτικὸς ἐφημέριος.

Ἐν ἔτει 1743 ἐξέδοτο ἐν Λειψία τὸ γνωστὸν τοῦ Μηηάτου σύγγραμμα
Πέτρα Σκανδάλου, προτάξας ἴδιον προσίμῳν (*).

Νικόλαος Δογοθέτης.

Ἐγεννήθη ἐν Γαλαξειδίῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ
ἐπαιδεύθη τὸ πρῶτον τὰ ἐγκύκλια παρὰ τῷ ἐν Σιγδίτῃ τῆς Παρνασ-
σίδος διδασκάλῳ Ἠλία Λύτσιακ᾽ διήκουσε δ' εἶτα Ἀναστασίου τοῦ
Γορδίου, καὶ εἰς Βενετίαν ὕστερον μεταβὰς κατηρτίσθη περὶ τὴν φι-
λοσοφίαν καὶ θεολογίαν. Περὶ τὸ 1720 ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα
συνεστήσατο σχολεῖον ἐν τῷ νηπιδρίῳ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου, κει-
μένην ἐν τῷ Κρῖσσαίῳ κόλπῳ, καὶ τοὺς ἐνταῦθα προσερχομένους ἀπὸ
τῶν πέριξ καίδας ἀμίσθαι ἐδίδασκε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ σχολεῖον
τοῦ Δογοθέτου, εἰς ὃ προσελήρθησαν ὡς διδάσκαλοι ὁ ἐξ ἀγίας Εὐθυ-
μίας ἱερομόναχος Καβρίκας, καὶ ὁ ἐξ Ἀγράφων Πρωτόπαπας, μεγά-
λην ἐκτίμησιν φήμην, καὶ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ Φθιώτιδος

(') Ζαβίρας. (*) Δύτιθι.

καὶ Εὐρυτανίας συνσωρεύοντο οἱ μαθητῆες δεόμενοι. Ὑστερον ἕνεκα πολι-
τικῶν λόγων ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐφυλάκισε τοὺς διδασκάλους, διέ-
λυσε τὸ σχολεῖον, καὶ ὁ Λογοθέτης διὰ τῆς φυγῆς ἐσώθη· ἐλθὼν εἰς
Πελοπόννησον ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον κρυπτόμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μεγά-
λου Σπηλαίου, καὶ εἶτα ἐλθὼν ἐν Ζακύνθῳ ἐπορίζετο διδάσκων τὰ
πρὸς λιτὸν βίον ἀναγκαιούντα. Τῷ 1749 ἀμνηστευθεὶς ὑπὸ τῆς Τουρ-
κικῆς κυβερνήσεως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, γέρον ἤδη· ἐνεκεν
ὅμως τῆς ὀφειμείσεως καὶ καταστροφῆς τῆς περιουσίας του ἔζη ἀπὸ
τὰ ἐλέη τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ ἐν ἄκρᾳ πνίγα ἀπεβίωσε τῷ 1753.

Συγγράμματα.

- Φιλοσοφίας σύνοψις.
- Ὅρθογραφικαὶ καὶ συντακτικαὶ ἐρμηνεῖαι.
- Διάλογος καλούμενος Θεόγνωτος.
- Γραμματικαὶ σημειώσεις.

Μετίφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέρας· πρὸς τοῦτους
τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνα, Πλουτάρχου Παιδαγωγὸν, καὶ τοὺς Νεκρικοὺς
Διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ (1).

Πρὸς τὸν Νικόλαον Λογοθέτην Ἀναστάσιος ὁ Γόρδος προσεφώνησε
τὸ περὶ ὀρθογραφίας συνταγματίδιόν του, ποιηθὲν προτραπῇ τούτου
ἐν ἔτει 1724.

Ἀπόστολος Ζῆνος.

Ἐγεννήθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1669 ἀπὸ Πέτρον Ζῆνον, καὶ Αἰκατε-
ρίνην Σεβαστοῦ, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ἐνταῦθα προσφυγόντας.
Κομιδῆ νέος ἔδειξε φαντασίαν, κατ' οὐδὲν ἐπηρεασθεῖσαν ἀπὸ τῶν ἐπι-
πόνων ἀσχολήσεών του εἰς ἔργα κριτικῆς καὶ ποικίλης μελέτης. Κατα-
γινόμενος ἰδίως εἰς μελέτας τῆς καθολικῆς ἱστορίας ἔγραψε διάφορα
ἄρθρα εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1696 συστάσαν ἐφημερίδα Galleria di
Minerva, γνωστὴν ποιήσαντα τὴν εὐφυΐαν τοῦ Κρητῶς εἰς τὸν φιλολογι-
κὸν τῆς Ἰταλίας κόσμον.

Εἶτα συλλαβὼν τὴν ἀξίεπαινον πρόθεσιν νὰ σχηματίσῃ συλλογὴν

(1) Ὁ ἐν ἔτει 1851 ἀποβίωσας ἀπόγονος τοῦ Νικολάου, Σπυρίδων Λογοθετόπουλος,
ὁ δειμνηστος τῶν Γελαξιδιωτῶν βουλευτῆς, ἔσωζεν ἐν χειρογράφῳ τινὰ τῶν συγ-
γραμμάτων τοῦ ἀπιστήμου προπάτρου του, ἔτινα μετὰ τῶν βιογραφικῶν σημειώσεών
του καὶ τινων αὐτογράφων ἐπιστολῶν παρέδωκεν εἰς τὸν κύριον Γεώργιον Δινιᾶνα,
ὑποσχθέντα ἵνα ἐκτενῆ βιογραφίαν συντάξῃ τοῦ Νικολάου. Ἐν ταῖς χειρογράφαις
τοῦ Κ. Δινιᾶνος εὐρον μόνον βιογραφικὰς τινὰς εἰδήσεις καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν
συγγραμμάτων του, ἀγνωθὸν δὲ τί ἀπέγιναν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ χειρόγραφα.

τῶν μεσαιωνικῶν χρονογράφων, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὸ κοπιᾶσαι ἔργον τῆς ἀνερευνήσεως διαφόρων ἀρχαίων τῆς Ἰταλίας. Τῷ 1710 συνεστήσατο τὴν περιώνυμον Φιλολογικὴν ἐφημερίδα (*Giornale de' Letterati*), ἣν μέχρι τοῦ 1718 μόνος ἐξέδιδε.

Ἵστερον ἔγραψε τὸν βίον τοῦ Σαβελλίκου, Γουαρίνη, Δαβίλα, καὶ τῶν τριῶν Μανουτιῶν, καὶ συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Φοντανίνη συνέταξε πολλὰς καὶ πολυτίμους σημειώσεις εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἰταλικῆς Καλλιτείας. Ὡς τοιοῦτος ὁ Ζήνος κατέλαβεν ἐν τῇ Ἰταλικῇ φιλολογικῇ θέσει μετὰ τοῦ Μουρατόρη καὶ τοῦ Μαφφῆ. Ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητῆς ὁ Ἐνετογενῆς Κρῆς καὶ ζῶν ἐτιμήθη, καὶ ἀποθανῶν ἐδοξάσθη. Κάρολος ὁ ΣΤ' ἐτίμησε αὐτὸν τῷ περιφανεῖ τίτλῳ Καίσαρικοῦ ποιητοῦ, καὶ πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων δραμάτων ἐράμιλλα θεωροῦνται πρὸς τὰ τοῦ Μεταστασίου.

Προσκληθεὶς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου διέτριψεν ἐπὶ πολὺ ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐπαναστρέψας εἰς Βενετίαν ἀπέβίωσε τῇ 11 Νοεμβρίου 1750.

Ὁ Ζήνος ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων προσηκόντως ἐγκωμιάσθη. Ὁ Μαφφῆς λέγει περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος « *Una delle migliori opere periodiche che abbiamo veduto la luce nella nostra bella Penisola* ». καὶ περὶ τῶν δραμάτων αὐτοῦ « *I drammi dello Zeno fossero universalmente letti, se di gran lunga non diletassero e piacersero più quelli del Metastasio* » (1).

Συγγράμματα.

— *Giornale de' letterati d'Italia. Venetia.*

Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἰδρυθεῖσα τῷ 1710 ὑπὸ Ζήνου ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδομένη μέχρι τοῦ 1718· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ 1727 ἀνέλαβε καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτὴν ὁ ἐπὶ εὐρυμαθεῖς ὁμοίως διακρίπων ἀδελφός του Πέτρος Ζήνος προσθεὶς καὶ παραρτήματα (*Supplementi al Giornale 1722—26*). Ἀπὸ τοῦ 1727 ἕτεροι ἀναλαβόντες παρὰ Πέτρου ἐξηκολούθησαν ἐκδίδοντας αὐτὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τίτλων μέχρι τοῦ 1733. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ζήνων ἐκδοθεῖσα ἐφημερίς ἐποτελεῖται ἐκ τεσσαράκοντα τόμων, καὶ τριῶν τῶν παραρτημάτων.

— *Poesie Dramatiche. Venezia 1744· τόμοι 40.*

Ἀνετυπώθησεν ἐν Ὁρλεάνῃ τῷ 1785 εἰς τόμους 44, καὶ ἐν Τουρίνῳ εἰς 42 τόμους. Μῆρος τῶν δραμάτων τοῦ Ζήνου μεταφράσθησαν γαλλιστὶ ὑπὸ Bouchaud καὶ ἐξεδόθησεν ἐν Παρισίοις τῷ 1785 εἰς τόμους δύο.

(1) Giuseppe Maffei, *Storia della letteratura Italiana*, vol. II, σελ. 104—7, καὶ 60.

—Dissertazioni Vossiane, cioè giunte ed osservazioni intorno agli storici italiani che hanno scritto latinamente, ranimentati dal Vossio nel III Libro de Historicis Latinis. Venezia 1752—3. τόμοι 2.

—Lettere, nelle quali si contengono molte notizie attenenti all'istoria letteraria de' suoi tempi. Venezia 1785, τόμοι 6. (Τῷ 1752 ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ τρεῖς τόμοι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ζήνου, ἀλλ' ἡ ἄνωτέρω συλλογὴ ὑπὸ Μάρκου Φορκαλλίνῃ γενομένη εἶνε πολὺ ἐντελεστέρα).

—Annotazioni di Apostolo Zeno in Bibliotheca dell'Eloquenza italiana di Fontanini. (Συνεξεδόθησαν τῇ Βιβλιοθήκῃ ἐν Βενετίᾳ 1753. «Les notes nombreuses de Zeno qui l'accompagnent, légitime le βιβλιογραφικώτατος Γάλλος Brunet, sont très estimées».

Νικόλαος Παπαδόπουλος ὁ Κομνηνός.

Ἐγεννήθη τῇ 6 Ἰανουαρίου 1655 ἐν Κρήτῃ ἐξ εὐγενῶν σεμνομένων ἐπὶ τῇ ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῇ των. Δωδεκαετῆς ἐστάλη εἰς Ῥώμην καὶ καταγραφεῖς μεταξὺ τῶν τροφίμων τοῦ φροντιστηρίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἰησοῦϊτῶν Βαρθολομαίου Καρεγνίου καὶ Σιλβέστρου Μαύρου, τῷ δὲ 1672 ὁμολογῆσας τὸν καθολικισμόν κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔκτοτε μετὰ ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Περαιώσας τὴν σειρὰν τῶν περὶ καλλιτεχνίας μαθημάτων, ἀφωσιώθη ὕστερον εἰς τὴν θεολογίαν, καὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον. Ἔκρωσ πρὸς ἀπόκτησιν πλείονων γνώσεων ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ περιέλθῃ πολλὰ τῆς Ἰταλίας μέρη. Τῷ 1680 ἐσχολάρχησε τοῦ ἐν Καποδιστρία γυμνασίου, καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1688 ἐλθὼν εἰς Πατάβιον ὠνομάσθη ἑκτακτος καθηγητῆς τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐν τῷ περικλειῖ πανεπιστημίῳ. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1703 προσεβιάσθη τακτικὸς καθηγητῆς, καὶ κατὰ Φεβρουάριον 1713 ἔλαβε τὴν πρώτην ἑδραν τοῦ αὐτοῦ δικαίου μεμισθὸν χιλίων φλωρίων, ἀναβιβασθέντων μετ' οὐ πολὺ εἰς 1500. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1738 ἐζήτησε τὴν ἀπὸ τῆς καθηγεσίας παραίτησιν, καὶ ἡ Ἑνετικὴ δημοκρατία δεχθεῖσα αὐτὴν, ἐχορήγησεν αὐτῷ, χάριν τῆς καρποφόρου διδασκαλίας του, ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ χιλίων φλωρίων. Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1740 ἀπεβίωσεν, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε (').

Ὁ Παπαδόπουλος ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων πεπαιδευμένων τοῦ αἰῶνός του, πολύγλωττος, εὐρυμαθής, βιβλιογραφικώτατος. Συνέστησε βιβλιοθήκην

(') Facciolati, Fasti Gymnasii Patavini.—Weis, Biographie Universelle, tom. XXXII.

ἐκ τριῶν χιλιάδων τόμων, καὶ ἀνέγνω, ὡς ὁμολογεῖ, ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας Λατινῶν συγγραφέων, τῶν ὁποῖων ὑπεσχέθη ἵνα ἐκδώσῃ τὴν διάγνωσιν. Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγκωμίσαν πρεπόντως τὸν λίγιον Κρηῖτα. Ὁ φακκιολάτης λέγει περὶ αὐτοῦ « Vir fuit admodum gravis, sibi que ac secum in senectute vixit; ceterum pietate ac religione eximia. In Græcis litteris plurimum valuit, Latinarum non ignarus; in gravioribus autem disciplinis tantum operæ studii que posuit, quantum satis fuit, ut sæculo suo doctus haberetur, et locum suæ classis primum cum dignitate fama que teneret. Illud vel maxime ad ejus laudem facit, quod cum inter Romanæ Rotæ judices locus venetus vacasset, unus ex quatuor Papadopulos fuit, quos Senatus Clementi XI tamquam idoneos sibi que prabatos exhibuit (1) ».

Ἐξυπηρετῶν τὸν καθολικισμόν καὶ ὁ ἄθλιος οὗτος δραπετιδῆς εἰργάσθη μετὰ φανατισμοῦ ἀπλῆτου κατὰ τῶν πρώτων ὁμοδόξων του, θέλων ν' ἀποδείξῃ τὸ ῥῆθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι « ἐν Ἑλλάδι πολλοὶ σχισματικοὶ, ἢ Ἑλλὰς ὅμως οὐδέποτε σχισματικὴ ἐγένετο ».

Συγγράμματα.

—Prænotiones Mystagogicæ ex jure canonico, sive responsa sex, in quibus una proponitur commune ecclesiæ utriusque Græcæ et Latinæ suffragium, de iis, quæ omnino præmittenda sunt ordinibus sacris, atque obiter et Græcia adversus columniatores defenditur, et præcipue Photianorum ineptiæ refelluntur. Patavii, 1696.

Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου ὀριμῶς ἐπιπίπτει ὁ Παπαδόπουλος κατὰ Μαργουνίου καὶ λοιπῶν προμάχων τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐν τούτῳ δὲ μνημονεύονται τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς πονήματα. — Testimonium Græciæ sapientis (σελ. 181, 181, 183, 210) — Tractatus de probationibus (σελ. 183) — De præsumptionibus (σελ. 217) — Physicos Commentarios (294) — Responsa dogmatica (308). — Responsum de processione spiritus S. (σελ. 151, 207). — An adulterum occidere liceat jure privato (204) — De hæreticis (193) — De potestate usurarum (200). — De officiis (173). — Ad titulum de testibus (194). — Responsum tertium in causa testamenti Spanopuli (σελ. 339).

— Responso adversus hæreticam epistolam Ioan. Hokstoni anglicani Constantinopoli scriptam. Venetia 1703.

— Instituta Græco-latina.

— Opus annorum.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἔργων τοῦ Παπαδοπούλου, καταδεικνύον τὴν καταπληκτικὴν αὐτοῦ εὐρυμάθειαν καὶ ἐρευνητικὴν ὑπομονήν, εἶνε τὸ ἐξῆς:

(1) Faciolati, σελ. 81—8, 89, 95.

—Historia Gymnasii Patavini. Venetiis 1726. 3 τόμοι εἰς φύλλον.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ζαβίρας, καταλείγει ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ καὶ—
Προαναγνώσεις καὶ ποιήματα.

Νικόλαος Κριτίας.

Ἐγεννήθη εἰς Προὔσαν τῆς Βιθυνίας, καὶ ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο ἀπρωατῆς Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, καὶ Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντιοῦ. Ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου τῷ ὀφφικίῳ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαρχοῦ, καὶ ἐχημάτησεν εἰς τῶν συντακτῶν τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων. Τῷ 1739 διετέθη Ναθαναὴλ τὸν Κλονάρην ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς, διδάξας μετὰ φήμης ἐπὶ δωδεκαετίαν τ' ἀνώτερα μαθήματα, ἐργαζόμενος ἅμα καὶ ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ὡς τριβῶν τοῦ τε κανονικοῦ δικαίου, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Ἀπεβίωσε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1767.

Ὁ Κριτίας ἦν, κατὰ Κωνσταντίνον τὸν πατριάρχην (1), « ἀνὴρ πολυμαθὴς, περιπατητικὸς, καὶ βαθὺς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ».

Ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Κριτία ἐγένετο καὶ Νικόλαος ὁ Καρατζᾶς, οὗ μέμνηται Εὐγένιος ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ οὐκ ἐν δευτέρῳ τὰ τῆς φιλολογίας τιθεμένου.

Συγγράμματα.

—Μιλίται.

—Λόγοι ἐγκωμιστικοί.

—Ἐπιστολαί. Ἐκ τούτων δύο ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Χ. Φιλητᾶ (Πανδώρας Θ. σελ. 442—5). καὶ ἡ μὲν ἀποτίνεται πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Νικόλαου Καρατζᾶν ἀποδημήσαντα εἰς Βλαχίαν, ἡ δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον Γκίκαν.

Μεταφράσεις εἰς τὸ ἀπλοελληνικόν.

—Διόπτρα τοῦ Ἀριστοτέλους.

—Κορδερίου Προλεγόμενα εἰς Ἀρειοπαγείτην.

Κατὰ Ἰώσηπον τὸν Μοισιόδαχα (2) μετέφρασεν ὁ Κριτίας εἰς τὸ Τουρκικὸν τὴν λογικὴν τοῦ Κορυδαλλέως.

Ἄγγελος Καλογεράς.

Ἐγεννήθη ἐν Παταβίῳ τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1699 ἐκ Κερκυραίων γονέων. Παιδευθεὶς ὑπὸ τοὺς Ἰησοῦιτας εἰσηλθε δεκαεπταετῆς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Μιχαήλ. Ἐπεδόθη μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, καὶ τῷ 1721 σταλείς εἰς Ῥαβέννην

(1) Ὑπόμνημα περὶ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς.

(2) « Ἦκουσα πῶς ὁ περιβόητος Κριτίας μετέφρασε τὴν λογικὴν τοῦ Κορυδαλλέως ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν κρατούντων », Ἀπολογία,

ἵνα σπουδάσῃ τὴν θεολογίαν, εὔρεν ἐκεῖ, δι' ἄλλο εἶδος σπουδῆς, προσφιλέστερον αὐτῷ, πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ πολυμαθῆ βιβλιοφύλακα, ὑπ' οὗ τόσον καλῶς χειραγωγήθη, ὥστ' ἐντὸς ὀλίγου ἀπέκτησε μεγάλαις βιβλιογραφικαῖς γνώσεσι. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ῥαβέννης ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ περιφθίμου καρδινάλιου Κιρίνη, καὶ δεσμὸς φιλίας ἀδιάβηκτος συνήνωσεν ἑκτοτε ἀμφοτέρους. Ἐκ τῆς προσοικειώσεως ταύτης ἐξήρτητο ἡ τύχη τοῦ Καλογεῤᾶ ἄλλ' οὗτος γεννηθεὶς ἀνευ φιλοδόξων ἀξιώσεων, ἐπρωτίμα τὴν ἡσυχίαν τοῦ σπουδαστηρίου πασῶν τοῦ κόσμου τῶν τυρβῶν. Ὅθεν διελευθὼν ἔτη τινα ἐν Βενετίᾳ ἐπανέστραψεν εἰς τὰ ἐγγύς τοῦ Μουράνου μοναστήριον τοῦ ἀγίου Γαβριήλ, καὶ ἐνταῦθα διήνυσεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Οἱ σοφοὶ τῆς Ἰταλίας ἐλυποῦντο, διότι οὐδεὶς ἐν τῇ χῶρῃ αὐτῶν ἰδρίσκετο ἀναλτψόμενος τὴν συλλογὴν καὶ ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν τῶν Ἀκαδημιῶν των, ὡς τοῦτο ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχού ἐγένετο. Ὁ χαλκέντερος διωκ οὗτος Ἕλλην ἀπεφάσισε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν μεγάλην ταύτην εὐχὴν τῶν Ἰταλῶν συνεργάτας ὃ ἔχων τὸν Κρῆτα Πέτρον Ζῆνον, καὶ τοὺς διασήμευ Ἰταλοὺς Βαλλιουιέρην, Φακκιολάτιν, Μάννην, Μουρατόρην, ἐργάσθη ἀνευδότης πρὸς τοῦτο, καὶ τῷ 1728 ἤρξατο ἐκδιδομένη ἡ περιώνυμος τοῦ Καλογεῤᾶ Συλλογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν πονημάτων. (Raccolta di opuscoli scientifici e filologici). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐκδιδόμενον ἐν Βενετίᾳ μέχρι τοῦ 1767, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πενήτηκοντα καὶ ἐνὸς τόμων. Τῷ 1755 διακοπὴν ἐπ' ὀλίγον ἀνεφάνη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Νυονα Raccolta, συνεργαζομένου καὶ τοῦ Μανδῆλλη, ὅστις ἐξηκολούθησε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰερυτοῦ, τὴν ἔκδοσιν. Ἡ νέα αὕτη συλλογὴ μέχρι τοῦ 1784 ἐν Βενετίᾳ ἐκδιδομένη περιλαμβάνει ἑτέρους τεσσαράκοντα ἑνα τόμους. Βραδύτερον ὃ ἐν Φερράρα ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένη μέχρι τοῦ 1796 ὑπὸ Λιουρή καὶ ἄλλων, περιλαμβάνουσα εἴκοσι πέντε τόμους. Ὅστις ὁ ὀλίκος ἀριθμὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Καλογεῤᾶ ἰδρυθείσης Συλλογῆς, περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ τόμους 117.

Ἐκτὸς τούτου ὁ φιλόπονος Καλογεῤᾶς ἐδημοσίευε καθ' ἕνασπον ἔτος εἰς τομίδια φιλολογικὰς εἰδήσεις ἐν εἰδεί ἐπιστολῶν γραφομένων εἴτε παρ' αὐτοῦ, εἴτε παρὰ φίλων του, ὑπὸ τὸν τίτλον *Memorie per servire alla storia letteraria*. Ἄλλ' ἡ δημοσίευσίς αὕτη ἐπέφερε δυσάρεστα ἀποτελέσματα, καὶ ὁ ἐκδότης ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ αὐτὴν ἐν ἔτει 1758, ἀπαρτιζομένην ἤδη ἀπὸ ἕξ τόμους ἄλλα τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀνέλαβε μεθ' ἐνὸς τῶν φίλων του τὴν ἐξακολούθησεν ὑπὸ τὸν τίτλον *Nuove Memorie*, καὶ ἐν ἔτει 1764 παρητήθη ὀριστικῶς τῆς περαιτέρω δημοσιεύσεως. Καὶ ἡ πολῦτιμος αὕτη τοῦ Καλογεῤᾶ συλλογὴ ἀπαρτίζεται ἐκ δεκαοκτῶ τόμων.

Ἐκτὸς τούτων, ἀρκούντων ἴν' ἀπορροφήσωσι πᾶσαν φιλοπονήαν καὶ εὐφυίαν, ὁ σοφὸς Κερκυραῖος συνεργάστη καὶ εἰς ἄλλα ἑλλα περιοδικά, καὶ πρὸ πάντων ἑς τὴν Ἀθηνῶν (*Μίνεργα*) 1762 — 65.

Μετέφρασεν ἰταλίῳτι τὰς τύχας τοῦ Τηλεμάχου, ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ 1744, τὸν Νέον Γκούλιβερ (1734) καὶ πλείστ' ἄλλα βιογραφικὰ καὶ ἄλλης φύσεως κωνημάτια. Συνέτιλεσε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆς *Bibliotheca Volante* τοῦ Κινέλλη.

Πρὸς τούτοις διορισθεὶς τῷ 1730 ὑπὸ τῶν ἀναμορφωτῶν τῆ: Παδοῦθς ἐπιθεωρητῆς τῶν τυκουμένων (*Revisore de' libri*), ἐξεπλήρου εἰςουνηδῆτως τὸ δουχερὲς τοῦτε Ἰπουργημα.

Ἄλλὰ παρὰ τὰ ἐκδοθέντα ταῦτα ὁ χαλκέντερος Κερκουραῖος ἐγκατέλιπε καὶ πλείστα κωνήματα ἀνέκδοτα, καὶ φιλολογικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν τότε περιφανῶν λογίων, περιλαμβάνουσαν ἐξήκοντα ὀγκώδεις τόμους, καὶ ἀρκετὰς πληροφορίας περὶ τῆς τότε παιδείας περιέχουσαν.

Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Καλογερεὲς, ἐξιμέτρησε τὸν καματώδη βίον αὐτοῦ τῆ 29 Σεπτεμβρίου 1708 (').

Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος.

Νικόλαος Μαυροκορδάτος ὁ ἡγεμὼν τῆς Οὐγγροβλαχίας δύο ἐγέννησεν υἱούς, τὸν Σκαρλάτον, καὶ Κωνσταντῖνον· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐπαινεῖται ὑπὸ Δημητρίου Προκοπίου, ὡς ἐπὶ παιδείᾳ τότε διαπρέπων, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου νῦν ὀλίγα σημειοῦμεν.

Μόλις ἐγκαταστάς ὁ Κωνσταντῖνος εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας παρ' ὀλίγον ἐπιπτε θυμα τῆς ἐπινεγκούσης τὴν πτώσιν τοῦ Ἄχμητ Γ' ἐπαναστάσεως (1730). Συλληφθεὶς μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἠλευθερώθη ὑπὸ Μαχμούτ καὶ αὐθις κατέστη ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἐγκατέλιπε ἀξιοσημειώτον ἐν Βλαχίᾳ ἐποχὴν, ἐνεκα τῆς περιφθίμου μεταρρυθμίσεως τοῦ 1740, δι' ἧς ἀναδιοργανίσθησαν τὰ δικαστήρια, καθργήθησαν αἱ στρατιωτικαὶ συνοδαὶ τῶν βογιάρων, καὶ ἡ πολιτοφυλακὴ, καὶ μετεβλήθη τὸ τέως ἐλαττωματικὸν σύστημα τῆς φορολογίας. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐκτὸς τούτων καθργησε τὴν δουλείαν τῶν χωρικῶν, εἰσήγαγε τὴν ῥωμουνικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μολδαβίας ἀντὶ τῆς Σλαβωνικῆς, καὶ πρὸ πάντων τὴν τέως ἀγνωστον καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου (²).

Καθαίρεθις τῷ 1741 ἐπανῆλθε τῷ 1744, καὶ παυθεὶς πάλιν τῷ 1748 ἀνεκλήθη τῷ 1756, ἀλλὰ καὶ αὐθις ἐκπεσὼν τῷ 1759, ἀνέλαβε τέταρτον ἦδη καὶ τελευταῖον τὴν ἡγεμονίαν τῷ 1761· ἐν ἔτει ὁμοῦ 1763 πεσὼν εἰς δυσμένειαν τῆς Πύλης, ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγα ἔτη.

(¹) *Biographie Universelle*, tom. VI.

(²) Φιλίππου, Γεωγραφικὸν τῆς Ῥωμανίας, σελ. 94.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἐγένετο εἰς τῶν περιφανῶν λογίων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. ὑπεστήριξε πολλὰ τὰ γράμματα, ἐνεθάρρυνε τοὺς καλλιεργούντας αὐτὰ, καὶ εἰς αὐτὸν κατὰ πρωτοβουλίαν ὀφείλει ἡ Βλαχία τὴν φιλολογίαν αὐτῆς. Ὁ Ἄγγλος Β'λινισων πρὸς νος ἐν Βλαχία τῆς Μεγάλης Βρετανίας λέγει περὶ τούτου ταῦτα: «Ὁ Μαυροκορδάτος ἐπεχείρησεν ἐν ἔτει 1735 νὰ συντάξῃ διὰ τὸν λαὸν τοῦτον γραμματικὴν, καὶ πρὸς τοῦτο ἰδανείσθη χαρακτῆρας ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ οὐαβικοῦ ἀλφαβήτου. Ἐξέδωκε τὴν ἱερὰν γραφὴν βλαχιστί, καὶ διέταξεν ἵνα τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκηται εἰς τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν ἐν οἷαις ταῖς ἐκκλησίαις. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ βλαχικὴ γλῶσσα ἐκανονίσθη, καὶ οἱ βογιάροι, μὲν πρῶτον γωριζόντες νὰ χαράττωσι τὸ ὄνομα των, ἐπέδωσαν ὅπως οὖν εἰς τὰ γράμματα». (Wilkinson, Description des Principautés de Valachie et de Moldavie. Londres 1820. (1).

Γεώργιος Παπαζώλης (*).

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας, καὶ κατὰ πρῶτον μετήλθε τὸν ἔμπορον, πλὴν μὴ ἀπαντήσας καὶ τὴν τύχην συνεπίκουρον, ἀπεδήμησεν εἰς Ῥωσίαν, καὶ σχετισθεὶς πρὸς τὸν τότε μεγάλως παρὰ τῆ αὐτοκρατορίσῃ Αἰκατερίνῃ ἰσχύοντα Γρηγόριον Ὀρλώφ, κατετάχθη εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ μετ' οὐ πολὺ προήχθη ἀξιωματικὸς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ αὐτὴ τῆς Πετροπόλεως, θέλουσα ἵνα ἐπιφέρει ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐμελέτα τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σχεδίων τῆς φιλοδοξίας τῆς. Ὁ Παπαζώλης, ἀνὴρ βέκτης καὶ θερμουργός, διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας κατέπεισε τὸν Ὀρλώφ ἵνα ἐπισπευθῇ ἡ ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἀνεδέχετο τὴν διοργάνωσιν. Ὅθεν λαβὼν ἀπεριόριστον ἄδειαν ἀπῆλθεν ἐκ Ῥωσίας, καὶ λάθρα εἰσχωρήσας εἰς τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον ἤρχισε νὰ κατηχῇ τὸν κληρὸν καὶ τοὺς προκρίτους, εὐαγγελιζόμενος τὴν ἀνάστασιν τοῦ γένους, διὰ τῆς ἀββέωγῆς τῆς ὁμοδόξου αὐτοκρατορίας. Ἐπειδὴ ἡ Τουρκικὴ δεσποτεία ἀνυπόφορος εἶχε καταστῆ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ, σκεπτομένῳ πρὸ πολλοῦ περὶ ἐξεγέρσεως, γόνιμον εὗρον τὸ ἔδαφος οἱ ὑπὸ τοῦ Παπαζώλη σπαρέντες ἐπαναστατικοὶ λόγοι, καὶ ἤδη ἀπὸ Ταινάρου μέχρι τῶν Ἀχρο-

(1) Audiffret, Biographie Universelle. — Ubicini, provinces Danubiennes, σελ. 95—100. — Διονυσίου Φωτεινοῦ Ἱστορία τῆς πόλεως Δακίας Τομ. Β'.

(*) Τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον, καὶ ἡ πατρὶς τούτου καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν καὶ τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν παρεμορφώθησαν· μῆτε Γρηγόριος, μῆτε Παπαζώλους, μῆτε Δαρρυσαιοὺς τὴν πατρίδα, ἦτον οὗτος, ἀλλὰ Γεώργιος Παπαζώλης Μακεδὼν, ὡς ὁ ἴδιος γράφεται ἐν τῷ τίτλῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Στρατιωτικῆς Ἐφημερίδας· Γεώργιος δὲ ὁ Ζαβίρας, σχεδὸν σύγχρονος αὐτοῦ, λέγει, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ.

καρυνίων και τοῦ Ὀλύμπου τὸ ἀπὸ τῆς Ρωσσίας σύνθημα περιμέ-
νετο μόνον ἐν ἀρχίσῃ ἢ σφαγῇ τῶν Τούρκων. Ὁ Μακεδὼν ἀπόστολος
ἐπανήλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Πετρούπολιν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰς
ἱκετηρίου· πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν ἀναφοράς τῶν τουρκοκρατομιένων
Ἑλλήνων, καὶ τῷ 1769 στόλος Ῥωσσικός, μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας,
ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς κατήλθεν εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς δὲ τὴν ἐμρά-
νισιν αὐτοῦ καὶ Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ ἤγειραν τὴν σημαίαν τῆς
ἐπαναστάσεως. Γνωσταί εἰσὶν αἱ περιπέτειαὶ τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου
θράματος, καὶ αἱ σφαγαί, καὶ δηώσεις τῶν εἰσελασάντων Ἀλβανῶν
καὶ Τούρκων εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων Ῥώσσω ἐγκαταλειφθεῖσαν
τλήμονα Ἑλλάδα. Ἐκ τῶν συνεχῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῆς κατακρα-
τήσεως τῶν Τούρκων, ἐπαναστάσεων, καὶ αὕτη, ἕκτη μεταξὺ τῶν ἐπι-
σημοτέρων καταγεγραμμένη, εἰδίδαξε τοὺς Ἕλληνας, ὅτι οὐδὲν τὸ παρὰ
τῶν ξένων προσδοκώμενον ἀγαθόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐπεσφράγισεν
ἡ ὄντως ὑπὸ μόνου τοῦ ἔθνους ἐξεργασθεῖσα δαφνοστεφῆς ἀνάστασις
τοῦ 1821.

Ὁ Παπαζώλης συνοδεύων τὸν ἀρχιστράτηγον Ὀρλώφ Ἐλαβιν ἐνεργῶν μί-
ρος εἰς τὴν ἐκπύρωσιν ἐκείνην. Διατρίβων δ' ἐν Βενετίᾳ τῷ 1765 μετέ-
φρασεν ἀπὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ τὴν στρατιωτικὴν κανονισμὸν, τὸν ὅποιον ἐκδούς,
δαπάνη τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ἐξακίστελεν ἀνὰ χιλιάδας ἀντιτύπων εἰς
τὴν Ἑλλάδα, ἵνα οἱ κάτοικοι συμμορφωθῶσι τῇ τακτικῇ τῶν ἀναμενομένων
ἐλευθεριωτῶν. Προσφωνῶν δὲ τῷ Γρηγορίῳ Ὀρλώφ λέγει, ὅτι συνέθετο τὸ πό-
νημα χάριν « τῶν δυστυχισμένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐξεμάκρυναν πολλὰ ἀπὸ
» αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην τῆς πολεμικῆς ».

— Διδασκαλία, ἦγον Ἑρμηνεῖα τῆς πολεμικῆς τάξεως καὶ τέχνης, ἡ ὅποια
δείχνει τοὺς κανόνας καὶ τὴν μέθοδον τῆς πολεμικῆς ἐπιστήμης, κατὰ τὴν
ἑποίαν τὴν σήμερον τὰ στρατεύματα τῆς αὐτοκρατορικῆς μοναρχίας τῆς Ῥω-
σσίας γυμνάζονται εἰς τὴν ἀσκήσιν, καὶ μικρὰ ἑρμηνεῖα τοῦ πῶς νὰ πορεύων-
ται μερικοὶ ἀξιωματικοί, διαλαμβάνουσά τε διὰ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ὅπου μετα-
χειρίζονται εἰς ἓνα στράτευμα, κατὰ τὸν τρόπον τῶν μοναρχιῶν τῆς Εὐρώπης.
Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου Γ ε ω ρ γ ί ο υ Πα π α ζ ῶ λ η Μακεδόνος, ὀφει-
κιάλου τῆς Ἀρτελαρίας, ἐδρικομένου εἰς τὴν στρατιωτικὴν δούλεισιν τῆς
Αὐτοκρατορίας τῆς μεγάλης Ῥωσσίας, εἰς πᾶσιν Ῥωμαϊκὴν
φράσιν, χάριν τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ Ῥωμαίων στρατευομένων ὑπὸ τὴν αὐτὴν
μοναρχίαν. Ἐνετίησι, εφξί. 1765· παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαν-
νίνων (8^{ον} σελ. 244).

Ἀλέξανδρος Τυρναβίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Τυρνάβῳ ἐκ πατρὸς ἱερέως περὶ τὸ ἔτος 1711, καὶ
παθητεύσας παρὰ Μακαρίῳ τῷ Πατριῳ προσελήθη ὑστερον διδά-

εκαλοῦ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σχολῆς, καὶ γονίμως ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη διδάξας τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα ἐν ἔτει 1761, ὡς σημειοῖ ὁ μαθητὴς του Μανασσῆς Ἡλιάδης· λέγων αὐτολεξί οὕτω

« α ψ ξ α' νοεμβρίου κέ, ἡμέρῃ Κυριακῇ, ἐξημερόνωντας δευτέρα, εἰς τὰς » ἐπὶ τῆμισυ ὥρας τῆς νυκτὸς ὁ σοφολογιώτατος διδάσκαλος κύρ 'Αλέξανδρος » πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς μετέστη, πίνθος ἄμετρον καταλιπὼν πᾶσι τοῖς » φίλοις, καὶ μαθηταῖς, μάλιστα δ' ἔμοι ὑπὲρ πάντας· ἐνόησε δὲ ἀπὸ τὰς » κβ' Σεπτεμβρίου εἰς Μαρτίαν, εἶτα ἔλθων εἰς Βουκουρέστι ἐμακαρίστη, καὶ » ἐτάφη ἐν τῷ ἀγίῳ Σάββα ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ ».

Ὁ αὐτὸς μαθητὴς ἐποίησεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτύμβια.

Ἦϊξας σοφίης ἐρικυδίας, ὦ μάγα εὖχος,
 ἦϊξας χαμόθεν πρὸς πόλον ἀσπασίως
 εὔτε τρυγῶν ἱερῇ χρυσαῖς πτερύγεσιν ἀερθεῖς,
 αὐτὰρ ἔμοι ἄλγη λείπεις ἄλαστ' ὀπίσω.
 Ὡ μοι, σεπτὲ διδάσκαλ' Ἀλέξανδρε, σῶνομα σεμνόν!
 Τοῦ σοῦ Μανασσῆ κίβειο οὐρανόθεν.

Β'.

Αἶ, αἶ, Ἀλεξάνδροιο μεμυκὸτα χεῖλα σιγῆ,
 Μανασσῆς δι' πνεῖ' ὤτετο τοῦτο πάρος;

Γ'.

Τύρναβον ἔσχον πατρίδ', ἀτὰρ πτέρ' ἐξ ἱερίων,
 πεντηκοντούτης τόνδ' ὑπὸ λαῶν ἔδυν (').

Ὁ Βεντότης ἐπαινεῖ τὸν Ἀλέξανδρον λέγων « Ἀλέξανδρος ἐκ Τουρνάβου, » ἀνὴρ σοφὸς καὶ πεπαιδευμένος ἐν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἱερῇ θεολογίᾳ, ἐχρη- » μάτις διδάσκαλος ἐν Βουκουρεστίῳ ». Καὶ Σέργιος ὁ Μακραιὸς λέγει « πολ- » λῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος, πυρὸν εὐμαθείας ἀνάψας ».

Ἐγραψεν ὁ σοφὸς αὐτὸς διδάσκαλος Συνταγματίον κατὰ Λατίνων, σωζόμε- » νον ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ Κ. Σοφ. Οἰκονόμῳ, καὶ διάφορα ἐπιγράμματα, » ἐξ ὧν τινὰ δίδωσεν ὁ ἄνω μαθητὴς του Μανασσῆς, ἐπιγραφόμενα—εἰς πηγὴν » —εἰς τὸ πῖετο ἐξ αὐτοῦ πάντες—εἰς πόλεμον, γυναῖκα, καὶ χοῖρον—εἰς ὕλην » καὶ γυναῖκα—πρὸς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντίνον, καὶ ἐν δι' ἰάμβων προσφωνη- » τικὸν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας Κωνσταντίνον Ῥακοβίτζαν.

Σεβαστὸς Λεοντιάδης.

Ἐγεννήθη τῷ 1690 ἐν Καστορίᾳ, καὶ ἐγένετό μαθητὴς Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου, καὶ συμμαθητὴς Μπαλάνου ἐν Σιατίστῃ, Καστορίᾳ, καὶ Ἰωαννίνοις· ὕστερον μεταβὰς καὶ εἰς Ἱταλίαν ἠεροδόθη τοὺς ἐν Παταβίῳ σοφοὺς, καὶ ἐπανακάμψας προέστη τῆς ἐν τῇ πατρίδι του

(') Ἐκ τῶ παρ' ἔμοι σωζομένου αὐτογράφου σημειωματαρίου τοῦ Μανασσῆ Ἡλιάδου.

σχολῆς (1726—28), ὕστερον ἐν Τσαριτσάνῃ, ἀκολούθως ἐν Κοζάνῃ (1738), μετὰ ταῦτα ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐπὶ τέλους Ἰσοβίως ἐν Καστορίᾳ (1746—65).

Ὁ Σεβαστὸς χειροτονηθεὶς ἐν τῇ πατριδί του ἱερεὺς διωρίσθη καὶ ἱεροκήρυξ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Συγγράμματα.

- Λόγοι ἐκκλησιαστικοί.
- Σημειώσεις περὶ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν, καὶ ἰνδικτιῶνος. (Ἐξεδόθησαν μετὰ τῶν ἐπιστολικῶν τύπων τοῦ Κυρδαλλίως ἐν Μοσχοπόλει, "Ἄλφ, Βενετία Ϝ.).
- Ἐπίγραμμα ἡρωελεγίον πρὸς Ἰωαννίκιον Καλκηθόνος τὸν ὕστερον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (1750. (!).

Παῖσιος Παραμυθίας.

Παῖσιος ὁ Δημέρου ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ παρὰ τῷ Μπαλάνῳ. Ὑστερον ἀπακασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἐν Βιδίῃ ἀρχιερατεύοντα συγγενῆ του, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἐκεῖ διατρίψας χρόνον προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Σιατιστιῶν ὡς διδάσκαλος. Ἐπὶ ἑπταετίαν διδάξας εἰς Σιάτισταν ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐκεῖθεν πορευόμενος εἰς Κέρκυραν διὰ τὴν τῆς ἰταλικῆς καὶ λατινικῆς διαλέκτου ἐκμάθησιν ἔπεισε μετὰ τοῦ ἵππου εἰς τινα κρημνὸν, καὶ ὡς ἐκ θαύματος ὁ μὲν ἵππος ἐξετραχηλίσθη, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἔπαθε, πλὴν πόνου ἐν τοῖς νεφροῖς. Διατρίψας εἰς Δέλβιον πρὸς ἀνάρρωσιν ἔλαβε γράμματα παρὰ τῶν συμπολιτῶν του, προτεινόντων τὴν ἐπιστάσιαν τῆς δευτέρας ἐν Ἰωαννίνοις σχολῆς, καὶ ἔλθων ἐδίδαξεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη τὰ γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, καὶ ὕστερον, διὰ προτροπῆς τῶν αὐτῶν, ἐγκαταλιπὼν τὴν διδασκαλίαν ἐπροτάθη καὶ προεχειρίσθη Παραμυθίας ἐπίσκοπος. Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τεσσάρων παραιτηθεὶς μετέβη εἰς Μολδαβίαν, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ τότε μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέμου φυγὼν ἦλθεν εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ διὰ τῆς Βενετίας κατέβη εἰς Κέρκυραν, ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε.

Συγγράμματα.

- Ἐπιτομὴ τῆς Λογικῆς τοῦ Κορδαλλίως.
- Πρόχειρος περιγραφή τοῦ ἁγίου καὶ θεοθαδίτου ὄρους Σινᾶ διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων. Ἐνετίης: 1773.
- Ῥητορικὰ γυμνάσματα.
- Ἐπιστολαί (?).

(!) Ζαβίρας.— Βλ. καὶ Παραγίκα Σχεδίασμα σελ. 34. (?) Ζαβίρας.

Γεώργιος Φατζέας.

Ἐγενήθη ἐν Κυθήροις, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι μετέβη εἰς Βενετίαν, χειροτονημένος ἱερεὺς, καὶ διορίσθη ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἐρρέθη ἀνωτέρω, ὅτι ἐπὶ Μελετίου Τυπάλδου, κατηργήθη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἡ ἐν Βενετία διαμονὴ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας· μετὰ παρελθούσων ἡμῶν ἀρκετῶν ἐτῶν οἱ ἐν Δαλματία ὀρθόδοξοι, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τούτου τῶς ὑποπευόμενοι, ἤρχισαν ἵνα ταρασσώνται, ὡς καὶ οἱ ἐν Βενετία, καθότι ἡ Ῥωμαϊκὴ προπαγάνδα κατάλληλον εἰρούσα τὴν περιστάσιν κατεπλημύρησε τὰς χώρας ταύτας, διδάσκουσα καὶ διὰ τῆς βίας ἐπιβάλλουσα τὰς λατινικὰς καινοτομίας. Οἱ πιεζόμενοι ὀρθόδοξοι ἐζήτησαν δι' ἀναφορῶν ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Πατριαρχείου τὴν ἀδειαν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ μητροπολίτου, κατὰ τὰ εἰθισμένα· ἐπειδὴ δὲ ἡ Δημοκρατία συναινέσασα εἰς τὰς εἰλιγούς αὐτῶν ἀπαιτήσεις ἐξέδωκε τὴν αἰτουμένην ἀδειαν, οἱ ἐν τῇ μητροπόλει παρευρεθέντες ἐξέλεξαν τὸν Φατζέα, ὡς μητροπολίτην Φιλαδελφείας, καὶ δηλοποιήσαντες τὴν ἐκλογὴν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐξητοῦντο τὴν ἔκδοσιν τῆς πρὸς χειροτονίαν ἀδείας· ὁ ὑποψήφιος, Γρηγόριος ἤδη διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς, μετέβη εἰς Κέρκυραν ἵνα χειροτονηθῇ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἀρχιερέων, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως, ἐπισκευδούσης αὐτὴν, καθότι ὁ πάπας Κλήμης ΙΓ' μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα ἔσπευσε νὰ ἐπιστείλῃ εἰς τὴν Δημοκρατίαν βούλλαν, δ' ἦς ἤλεγχεν ὡς ὀλιγόπιστον πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καὶ συμπαθοῦσαν ὑπὲρ τῶν σχισματικῶν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐν Δαλματία ὑπήκοοι τῆς Δημοκρατίας ἀπειλητικὴν εἶχον λάβει θέσιν ἕνεκα τῶν ἐκεῖ πιέσεων τῶν λατίνων ἀπεστόλων.

Ὅθεν συνεργεῖα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ Ἐνετῶν διοικητῶν συνήλθον ἐν Κερκύρᾳ οἱ ἀρχιερεῖς Λευκάδος Χρῦσανθος, καὶ Κεφαλληνίας Σωφρόνιος, καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ προβλεπτοῦ ἐχειροτόνησαν ἐξαναγκασθέντες τὸν Φατζέα μητροπολίτην Φιλαδελφείας (1762). Ἡ Μεγάλη ἐκκλησία κατεταράχθη εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀνευ ἐκδόσεως πατριαρχικῶν καὶ κανονικῶν ψήφων ἀνόμου ἐκείνης ἐκλογῆς, καὶ συνοδικῶς ἀπεκλήρυξεν αὐτὸν « ὡς παράνομον, ἀμφίδοξον, ἀπιστον, καὶ κακόφρονα », τιμωρήσασα καὶ τοὺς παρὰ θέλησιν χειροτονήσαντας αὐτὸν ἐπισκόπους· ταῦτα δ' ἔπραξε τὸ πατριαρχεῖον, διότι ἅμα μαθὼν

τὴν ἐν Βενετίᾳ χειροτονίαν αὐτοῦ ἐπεμψε συνοδικῶς πρὸς τὸν ὑπο-
 ῥήριον ὁμολογίαν πίστεως, ἀλλ' οὗτος πρὶν λάβῃ αὐτὴν εἶχεν ἤδη
 ἀπέλθει εἰς Κέρκυραν. Ἡ ἀποκήρυξις αὕτη κατετάραξε τοὺς ἐν Βε-
 νετίᾳ ὀρθοδόξους, καὶ ὁ Φατζέας ἐλθὼν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέν-
 νων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἵνα ἱερουργήσῃ, διατάχθη ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας
 ἵν' ἀπελθὼν μὲν οἴκαδε. Ὁ ἐπιβάτης ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἄσπιν
 τῆς καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ σταλέντα γράμματα, καὶ
 αἱ τῶν ἀλλογενῶν ἐπεμβάσεις οὐδόλως κατέπεισαν τὸν πατριαρ-
 χεύοντα Ἰωαννίκιον τὸν Καζατζάν, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Σαμουήλ, ἵνα
 συναινέσωσι πρὸς τὴν παράλογον ἀπαίτησίν του.

Ἡ Δημοκρατία ἐπὶ τέλους, ἀρῶν εἰς μάτην ἐξήντησε τὴν ἐν Κωνσταν-
 τिनουπόλει ἐπιρροήν της, ἔδωκε τὴν ἀδειαν εἰς τὸν Φατζέαν ἵνα ἱερουρ-
 γήσῃ. Ἀνὴρ αὐτόπτης περιγράφει ὡς ἐξῆς τὰ ἐπελθόντα σκάνδαλα
 « Ὁ Φατζέας ἀναβαίνει πάλιν εἰς τὸν θρόνον, ἱερουργεῖ, χειροτονεῖ,
 » καὶ πᾶσαν ἱεροπραξίαν ἐκτελεῖ, καὶ ἰδοὺ σχίσμα μέγα ἠγέρθη με-
 » ταξὺ τῶν ὀρθοδόξων, διότι οἱ μὲν εἰσήρχοντο εἰς τὸν ναὸν, παρόντος
 » τοῦ Φατζέα, οἱ δὲ ἔρευγον ὡς ἀπὸ ἀφωρισμένοι, οἱ μὲν ἠσπάζοντο
 » τὴν δεξιάν, οἱ δὲ ἐκάλουν αὐτὸν σχισματικόν, καὶ λύκον εἰς τὴν
 » ποιμνὴν τῶν προβάτων, καὶ παρόντος ἐμοῦ, δις ἔπτυσαν αὐτόν.
 » Εἰς ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἱερὰν μετάληψιν, καὶ ἕτερος ἀπήρχετο εἰς
 » τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Εἰς ἐξωμολογεῖτο καὶ μετελάμβανε
 » τῶν ἀγράντων μυστηρίων, καὶ ἕτερος ἀναχωροῦσεν εἰς Τριέστιον ».

Παρὰ κανόνας οὕτω κεχειροτονημένος ὁ Φατζέας διέμεινεν ἐπὶ ἐξ
 ἔτη, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάντος τῷ 1768 (1).

Ὁ Φατζέας ἦν οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων λογίων τοῦ καιροῦ του. Τῷ
 1759 ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τὴν Δογικὴν τοῦ Δαμωδοῦ, καὶ τῷ 1760 τὴν ὑπ'
 αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μεταφρασεῖσαν, καὶ πλείστοις σημειώμασι πλουτι-
 σθεῖσαν Γεωγραφικὴν Ἐπιγραφικὴν, εἰς τόμους τρεῖς· ἐξ ὧν ὁ μὲν
 Α' περιλαμβάνει σελίδας 360, ὁ Β' 448, καὶ ὁ Γ' 476.

Κατὰ Βενετότην ὁ Φατζέας συνέγραψε καὶ ἐρμηνεῖαν εἰς τὰς παρρημίας
 τοῦ Σολομῶντος.

Ἰωάννης Κοντονής.

Ἐγενήθη ἐν Ζακύνθῳ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1723 καὶ παῖς ἐμαθήτευσεν

(1) Βενετότης, Ἐκκλ. Ἱστορ. Μελετίου, τόμ. Δ'.—Σεργίου Μακραιοῦ, Πατριαρχικῆ
 Πεντηκονταετηρίδος.—Veludo Colonia Graeca di Venezia.—Μετὰ τὸν Φατζέαν ἐξελέ-
 γθησαν ἡγετοπολίτης Φιλαδελφείας ὁ Νικηφόρος Μόρμορος τῶς ἐπίσκοπος Κισθέρων
 (1768), καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης (1772), πλὴν ἀμφοτέρω δὲν ἐδέχθησαν.

παρά τῷ συμπατριώτῃ του Ἀντωνίῳ Κατηφόρῳ, εἶτα δὲ σταλεῖς εἰς Πατάξιον ἐπούδασε τὴν ἱατρικὴν. Μὴ ἀρεσκόμενος ὁμοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην, ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐνθα διέμεινε μέχρι Μαΐου τοῦ 1741. Ἐπαναστρέψας εἰς Βενετιανὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ θρυλλουμένου Φλαγγινιανοῦ Ἑλληνομουσείου, διέτριψεν ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον. Φύσει φιλομαθὴς καὶ περίεργος ἐπεσκέρθη διαφόρους τόπους τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὸ Ἁγιώνυμον ὄρος⁽¹⁾. Ἐν ἔτει 1746 ἐπανέστρεψεν οὐκ ἄρα, καὶ τῇ 3 Μαρτίου 1761 ἀπεβίωσεν, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 38.

Ὁ Κοντονῆς, ὢν εὖπορος, ἀγάμος καὶ ἀνευ βιωτικῶν φροντίδων, εἶχεν ἀφιερῶθῃ εἰς μελέτην καὶ συγγραφὴν διαφόρων κοινωφελῶν βιβλίων, ἐξ ὧν περιεσώθησαν τὰ ἐξῆς.

— Συνοπτικὴ Θεολογία.

— Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

— Λογικὴ.

— Λόγος εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σωφρόνιον τὸν Κουτούδαλην.

— Ἐκθειασμὸς εἰς τὸν αὐτὸν Σωφρόνιον.

— Λόγος περὶ μοναστικῆς πολιτείας.

— Λόγος: τριμερὴς εἰς τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

— Τέσσαρες λόγοι εἰς τὰς τέσσαρας Κυριακὰς τῶν Χριστουγέννων.

— Λόγος κατὰ πορνείας.

— Περὶ ἀποδόσεως τῶν ἀδίκων πραγμάτων.

— Περὶ χριστιανισμοῦ.

— Περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἐθ. ὢν.

— Περὶ τῶν θυμμάτων τοῦ Χριστοῦ.

— Λόγος περὶ θείας προνοίας.

— Λόγος εἰς ἀνομιβρίαν.

— Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἀρχιεπισκόπου Λαυρεντίου, καὶ τὸν Ἐνετὸν Φραγκίσκον Λαυρεντίου.

— Περὶ ῥητορικῆς.

— Λόγος εἰς τὸν αἰδισιμώτατον Ἀντώνιον Κατήφορον⁽²⁾.

Δαπνιστί.

— Philosophia Universa.

— Astronomia breviter comprehensa libris duobus et animadversiones in libros decem Aristotelis Ethicorum⁽³⁾.

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Σιώτης γράφει, ὅτι ὁ Κοντονῆς ἔκρουσεν ἐκεῖ ἔθνη τοῦ Βουλγάρως, διότι ἡ Ἀθωνικὴ Σχολὴ δὲν εἶχε συστηθῆ, καθ' ὅν χρόνον ὁ Ζακύνθιος οὗτος ἐπεσκέφθη τὸ Ἁγιώνυμον ὄρος.

(2) Ἐθνομουσεῖον ἐν Φιλίστορι.

(3) Π. Σιώτης ἐν Φιλίστορος τόμῳ Β'.

Κύριλλος ὁ Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τὸν μοναστικὸν ἀσπασάμενος βίον ἐγχειροτονήθη μητροπολίτης Νικομηδείας· τῷ δὲ 1748, καθαιρεθέντος καὶ φυλακισθέντος τοῦ πατριάρχου Παΐσιου Β', ἀναβαίνει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Κύριλλος οὗτος, Πέμπτος προσωνομούμενος· μετὰ δύο ἡμέρας ἐτῶν καὶ ὀκτώ μηνῶν πατριαρχίαν, ῥαδιοργία καὶ τῆς τότε κατ' Ἀνατολὴν θρασυθείας πρόπαγάνδας τῶν Λατίνων, κατεβιάσθη ὑπὸ τῶν κρατούντων καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χάλκην, ἀναλαβόντος τὸν θρόνον τοῦ Παΐσιου· ἀλλὰ πολὺς δὲν παρήλθε χρόνος καὶ στάσις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο τοῦ λαοῦ, ἐξαιτουμένου τὸν Κύριλλον· ὅθεν καθαιρεῖται καὶ αἰθίς ὁ Παΐσιος, μόλις ἐν ἔτος πατριαρχεύσας, καὶ εἰς Χάλκην ἐξορισθεὶς ἐτελεύτησε μετ' οὐ πολὺ· συνάμα δὲ ἀνακλιθεὶς ἀπὸ τῆς ἐξορίας ὁ Κύριλλος δεῦτερον ᾗδη λαμβάνει τὸν πατριαρχικὸν θρόνον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1752.

Εἰ καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Κυρίλλου δὲν ἐγένετο κατὰ πάντα ἀρεστή, ἐν μόνον κατόρθωμα ἤρκησεν ἵνα κατατάξῃ τοῦτον μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εὐεργετῶν. Ὁ προηγούμενος τῆς ἐν Ἀθῶνι μολῆς τοῦ Βατοπαϊδίου Μελέτιος ὁ ἱερομόναχος μελετῶν τὴν ἐν τῷ Ἀγιωνύμφῳ θρεῖ ἕδρυσιν ἑλληνικοῦ φροντιστηρίου, εὔρε συνεργὸν πρόθυμον τὸν Κύριλλον, ὅστις προσκαλέσας ἐξ Ἰωαννίνων τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, τότε κηρύζαντα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἁμῶνος τὸν περὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος λόγον, διώρισεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς συστάσεως Ἀθωνιάδος Σχολῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ τῶν Φράγκων φανατισμὸς καὶ ἡ σκευωρία ἐφθασαν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς καταχθονιότητος, ἡ δὲ Κύριλλος καστερικῶς παλαίων εὔρισκε παρ' ἐλπίδα τὴν σύνθετον διχοστατοῦσαν, ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ αὐτὴν ἀποπέμψας τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἰδίας ἐπαρχίας. Οἱ ἀρχιερεῖς δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ προσβολῇ ἀπὸ κοινοῦ ἤρξαντο ἐργαζόμενοι κατὰ τοῦ Κυρίλλου, καταφεύγοντες καὶ εἰς μέσα ἀνάγκαστα πρὸς τὸ ἱερὸν αὐτῶν σχῆμα· ὅθεν μετὰ πολλὰς σκευωρίας καὶ ὑποκινήσεις καθηρέθη ὁ Κύριλλος καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σίναιον, πατριαρχεύσας τὸ δεῦτερον ἔτη τέσσαρα καὶ μῆνας ἕξ.

Τῷ 1761 ἀποδράς ἀπὸ τοῦ Σιναίου καὶ διὰ μυρίων κινδύνων ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἐκρύβη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὁμογενοῦς Χρυσοστούλου Ῥάλλη, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς καὶ φιλοδικαίου, καὶ πρώτου διερμηνέως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας τῶν

Ἐνετῶν μετὰ πολλὰς δ' ἐνεργείας δεχθεὶς ἐν τῷ πατριαρχίῳ εἰς ἀπολογίαὺν ἠθωώθη συνοδικῶς καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὀρισθείσης αὐτῷ καὶ ἰσοβίου συντάξεως. Ἐκ Πελοποννήσου ὁμῶς ἀνελθὼν μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἀνευ πατριαρχικῆς ἀδείας, ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα, καὶ ἐκεῖ μονάζων ἐτελεύτησε.

Σέργιος ὁ Μακραῖος (1), ἐξ οὗ ἐρανίζομεθα τὰ ἐκτελέντα, λέγει ταῦτα περὶ τούτου.

• Ἦν μὲν οὖν ὁ παναγιώτατος Κύριλλος Ε', τὸ γένος Πελοποννήσιος, τὴν
 • γνώμην εὐθύς, τὸν τρόπον ἀπλοῦς, εἰ καὶ τισὶ ποικίλως ἐδόκει, πρὸς τὰς
 • πολλὰς μηχανὰς τῶν ἀντιπάλων πολλαχῶς ἀντιτασσόμενος, φιλάμετος, φι-
 • λάγαθος, ἐπιεικὴς, φιλομαθὴς, τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων βιβλίων προκειμέ-
 • νος, βίον ἡρημίως τὸν τελειότερον διδὼ καὶ ἀγρυπνείας μείζονας καὶ νηστείας
 • συνεχεστέρας ἐποίει καὶ ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικὰς μακροτέρας ἐφίλει καὶ
 • πρὸς πάντας γενναῖος ἐδόκει, ὀξύς τε περὶ τὰ πρακτεῖα, καὶ σφοδρὸς πρὸς
 • τὰ δόξαντα, ἀτρεπτος καὶ ἀδείης πρὸς τὰ ἐπιπίπτοντα. Ἐντεῦθεν καὶ ζηλω-
 • τῆς τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων διάπυρος ἐγνωρίζετο, καὶ παρὰ πάντος τοῦ
 • λαοῦ διεθρυλλεῖτο καὶ διαφερόντως ἡγαπᾶτο, τῇ ἀγλαίᾳ τῶν ἰδίων ἀρετῶν
 • συμπάντων τὰς ψυχὰς καταθέλων καὶ ἐφελκόμενος, εἰ καὶ τὸν ἀληθῆ
 • βίον τοῦ ἀνδρὸς ποικίλως συγκαλύψαι ἐτεχνῶντο οἱ διαβάλλοντες, πανοῦργον
 • αὐτὸν ἀποκαλοῦντες, ὥσπερ οἱ αἰρετικοὶ αἰρετικὸν ἰδυσφύημον τὸν ὀρθοδο-
 • ξότατον. Τῆς διδασκαλίας καὶ ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο
 • εἰ τις ἦν διδάσκων καὶ αὐτῷ ἦν μάλιστα ἐντιμὸς, καὶ πάσης ἄλλης μαθή-
 • σεως καὶ παιδείας ἐφρόντιζε καὶ πολλὴν ἐποιεῖτο πρόνοιαν τῶν ἀπανταχοῦ
 • σχολείων . . .

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.

Ἐγεννήθη τῷ 1714 ἐν Μεγάλῳ Δένδρῳ τῆς Ναυπακτίας, καὶ ἐκαλεῖτο Κώνστας ἐν τοῖς κοσμικοῖς γονέων εὐσεβῶν υἱὸς ἀνετρέφη καὶ ἐπαιδεύθη ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ὀκταετῆς δ' ἐστάλη εἰς Σιγδίτσαν τῆς Παρνασίδος παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Λύτσιακ, ὑπὸ τοῦτον δὲ μαθητεύσας ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατριδα, καὶ μετὰ δύο ἔτη προσκληθέντος εἰς τὸ ἐν Λομποτινᾷ σχολεῖον τοῦ ἱεροδικάνου Ἀνανίου Δεσβισάνου Ἰππειώτου, καὶ μαθητοῦ τοῦ ἀνω Γερασίου, συμπαραελήφθη ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ ὁ Κώνστας ὡς ὑποδιδάσκαλος (2). Μετὰ τινα ἔτη ἰδρυθείσης τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ὁ Κώνστας φλεγόμενος ὑπὸ ἔρωτος μαθήσεως μετέβη μετ' ἄλλων Αἰτωλῶν εἰς τὸ Ἀγιώνυμον Ὄρος, καὶ ὑπὸ τὸν Παναγιώτην

(1) Πατριαρχικὴ Πεντηκονταετηρίς. (ἀνεκδοτος).

(2) Ἐξ ἱστορίων παραδόσεων.

Παλαμὴν τελειότερον κατηρτίσθη περὶ τὰ γραμματικά, διακούσας ὕστερον τὰ φιλοσοφικά ὑπὸ Νικόλαον Ζερτζούλην. Τῷ 1758 διαλυθείσης τῆς Σχολῆς, ὁ Κώνστας μετέβη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Φιλοθέου, καὶ ἐκεῖ τὸ μοναχικὸν ὑπενώδεις τριβώνιον, καὶ Κοσμάς μετονομασθεὶς, προτροπῇ τῶν συμμοναζόντων, ἀνέλαβε καὶ τὰ χρέη τοῦ ἐφημέριου. Ἄλλ' ὁ καθεστικὸς καὶ μονότονος ἐκεῖνος βίος πρὸς οὐδὲν ἰκανοποιεῖ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Αἰτωλοῦ ἱερομονάχου, ὅστις τὸ τάλαντον τῆς παιδείας μὴ θέλων ἐν τῇ ἐρημοβιότητι ν' ἀποκρύψῃ ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς μεταδόσεως καὶ εἰς τοὺς ἀπωφανισμένους ἀδελφούς του τοῦ δώρου τῆς διδασχῆς. Πτωχὸς δημοκράτης δὲν ἀπέβλεψεν, ὡς οἱ πολλοὶ, εἰς ἐφημέριου φιλοδοξίας ὄνειρα, ἀλλὰ τὸν σταυρὸν ἐπόθει λαμβάνων ἐπὶ τῶν ὤμων νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς γῶρας κατοικουμένας ὑπὸ ἀδελφῶν, καὶ εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε σπινθὴρ τοῦ φωτὸς τῆς παιδείας εἶχεν εἰσθῆσει, ἡ δὲ ἀμάθεια εἶχεν ἐξαγριώσει καὶ ἀποβαρβαρώσει. Ὑπὸ τοιούτων φλεγόμενος αἰσθημάτων, καὶ τοιαῦτα ἐν τῇ ἐρημίᾳ βεβάζων καὶ ἀναμετρῶν, ἐγνωστοποίησε τὴν πρόθεσίν του εἰς τοὺς συμμοναστάς, καὶ λαβὼν παρὰ πάντων συγχώρησιν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν του Χρύσανθος ἐδίδασκεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ Σχολῇ τὸν ἀμετάθετον σκοπὸν του κοινῶντας πρὸς τοῦτον, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων, ἔτυχε παρὰ πάντων ἐνθέρμου ὑποστηρίξεως καὶ δὴ ἐφοδιασθεὶς μ' ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ πατριάρχου Σεραρεῖμ (1760) ἤρξατο ὁ ἀειμνηστὸς σπεῖρων τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου πρῶτον μὲν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ προάστεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐκείθεν δὲ μετέβη εἰς Ναύπακτον, Βραχώριον, Μεσολόγγιον καὶ ἄλλους τόπους, καὶ πάλιν ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Συμβουλευθεὶς δὲ καὶ μὲ τὸν τότε πατριάρχην Σωφρόνιον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβὼν νέαν ἄδειαν ἤρχισε νὰ κηρύττῃ πάλιν τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου μὲ περισσοτέραν θερμότητα καὶ ζῆλον. Περιελθὼν διὰς σχεδὸν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ διδάξας τοὺς χριστιανούς ἐπανῆλθε τῷ 1775 εἰς τὸν Ἄθωνα καὶ ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγον κηρύξας, ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονικίην, Βέβροϊαν, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Μακεδονίαν διῆλθεν· ἐκείθεν ἀδιαλείπτως κηρύττων ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἑπειρον, καὶ ἐπ' ὀλίγον μείνας ἐν Καμάρα, κατέβη εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν, καὶ διὰ τῆς Ναυπακτίας ἐλήθον εἰς Δωρίδα, Παρνασσίδα^(*), Εὐρυτανίαν, ἐπανῆλθε διὰ

(*) Ἐν διδαχῇ σημειοῦται ὅτι ἐκ Γαλαξείδου ἐξῆλθε τὴν 13 Ὀκτωβρίου 1771.

τοῦ Βάλτου εἰς Ἱππερον· ὀλίγας δὲ ἡμέρας κρούσας εἰς Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν, διεπέρασεν εἰς Λευκάδα, καὶ ἐκείθεν εἰς Κεφαλληνίαν.

Αἱ διδασκαλίαι τοῦ μακαρίου Κοσμᾶ εἰς καταληπτὴν ὑπὸ πάντων ἀπαγγελλόμεναι γλώσσαν, ἐπροξένησαν μεγίστην ἐντύπωσιν· δι' αὐτῶν ἐστρηίθη τὸ χριστῶνυμον πλήρωμα ἐν τῇ πίστει, πᾶσα ξηρία καὶ φιλονεικία ἐλητμονήθη, καὶ ὁ λαὸς κατὰ χιλιάδας παρεκκολούθει τὸν περιλάλητον ἱεροκήρυκα ἐπισκεπτόμενον πᾶσαν χώραν καὶ κολύβην, καὶ διδάσκοντα διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, τὴν ἀδελφότητα, καὶ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ζῆλον ἐμπνέοντα, καὶ φιλοτιμούντα τοὺς ἀκρωμένους ἵνα ἐγείρωσι σχολεῖα, καὶ ἐπιπικύωσι τὰς ἐκκλησίας. Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἀμοιβαίως ἐσέβοντο καὶ ἤκουον ἐν κατανύξει τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ. Ὅπου ἐμελλε νὰ διδάξῃ ἐπήγγυτο ξύλινος σταυρὸς, παραμένων μετὰ τὸ κήρυγμα εἰς μαρτύριον τῆς διαβάσεώς του, καὶ ὡσεὶ ἀναπολῶν εἰς τοὺς ὀρώντας τὰς συμβουλὰς τοῦ θεοσεβίου ἀνδρός. Πεντήκοντα περίπου ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ συνώδευον ἀείποτε αὐτὸν, καὶ μετὰ τὴν πρόσληψιν ἐτέρων οἱ ὑπεράριθμοι ἐπέλλοντο εἰς διάφορα τῆς Στερεᾶς καὶ Πολιοποννήτου χωρία, κατὰ τὸ δυνάτῃ κηρύττοντες ἢ αὐτοσχεδίου, λόγους, ἢ ἀναγινώσκοντες τοὺς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου των ἐκφωνηθέντας. Ἀγαπῶν τὴν ἰσότητά ἐκάκιζε καὶ ἐκεραυνοβόλει τὰς καταπίσεις τῶν ἀρχόντων προτρέπων εἰς μετάνοιαν διὰ τὰ παρελθόντα, καὶ εἰς χριστιανικὴν ἐν τῷ μέλλοντι διοίκησιν. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἔνθα ἰδίως ἠγέρθη δριμύς τῶν καταχρήσεων τῆς ἀριστοκρατείας ἐπικριτής, εὔρε πολλοὺς διώκτας, ἀλλὰ καὶ πλειοτέρους τοὺς ὑπερασπιστάς· ὁ δ' Ἐνετὸς προβλεπτῆς βλέπων τὴν πλειονότητα τοῦ λαοῦ ἐνθουσιωδῶς συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τοῦ Κοσμᾶ ἠναγκάσθη ν' ἀποβρίψῃ τὰς περὶ βιαιᾶς ἀποπομπῆς αὐτοῦ προτάσεις τῶν ἀρχόντων. Ὁ λαοφιλὴς ἱεροκήρυξ θερμοπαρακαλούμενος ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν Κεφαλλήνων παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ νήσῳ· ἐπειδὴ ὁμως πανταχόθεν ἐξεζητεῖτο ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Ζάκυνθον· δέκα δὲ πλοῖα καταπεφορτωμένα ἀπὸ φιλακροάμανας Κεφαλλήνας συναπῆλθον μετ' αὐτοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ὁμως δὲν ἔτυχε τῆς αὐτῆς ὑποδεξιώσεως, διότι οἱ ἔρχοντες μαθόντες τὰ ἐν Κεφαλληνίᾳ εἶχον προκαλέσει τὴν ἀποπομπὴν του. Ἐπανέστρεψεν διὰ τοῦτο εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἀρκετὸν ἔτι διαμείνας ἦλθεν εἰς Κέρκυραν, ἔνθα κατὰ πρῶτον καλῶς ὑπεδεξιώθη· ἐπειδὴ ὁμως, ἐνόσω ἔμεινε διδάσκων, ἀήρῳα συνήρχοντο τὰ πλήθη

ἀπὸ τῆς παρακειμένης Στερεᾶς καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἡ ἐξουσία φοβηθεῖσα τὴν σφύρην καὶ ὑποκινουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων διέταξεν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ· ὁ δὲ μακάριος ἵνα μὴ γίνῃ αἴτιος ἀπαισιῶν, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν ἀντίπεραν Ἠπειρον, καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κήρυγμα καθ' ὅλην τὴν Ἀλβανίαν.

Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἠπείρου διὰ μυρίων μέσων ἐσυκοφάντησαν τὸν Κοσμᾶν παρὰ τῷ σατράπῃ τῆς Ἠπείρου Κοῦρτ-παῖᾶ, ὡς ἄνθρωπον φιλοπόλεμον, καὶ ὄργανον ἐπαναστάσεως· ἀλλὰ προσκληθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ εἰς Βεράτιον τοσοῦτον κατέθελε τὸν ἄγγιον ἐκείνον Ἀλβανόν, ὥστε οὗτος καταγοητευθεὶς ἐδωρήσατο θρονίον κεκαλυμμένον διὰ μεταξοπτίλου, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ ἀναβαίνων κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Οἱ φθονεροὶ διῶκται δὲν καθυσύχασαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ εὔρον ὄργανον τῶν μουσαρῶν σχεδίων των ὀθωμανόν τινα εἰσπράκτορα, ὅστις ἀναγγεῖλας εἰς τὸν σατράπην, ὅτι ἕνεκα τῆς σφύρης τῶν κατοίκων περὶ τὸν ἱερομόναχον Κοσμᾶν ἐχρυσώθησαν αἱ γαῖαι, καὶ δὲν ἀπετίοντο οἱ φόροι, ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ παρεμποδίσῃ τὸ κακόν· αὐτὸς δὲ ἀλλοίαν σημασίαν εἰς τὴν διαταγὴν ἀποδοῦς συνέλαβε τὸν ἱεροκήρυκα καὶ κρυφίως διέταξε τὸν θάνατον αὐτοῦ^(*)· οἱ δῆμοι παραλαβόντες τοῦτον ᾠδήγησαν πρὸς τι δένδρον, καὶ τῷ ἀνήγγειλαν τὴν πρόθεσιν· ὁ νεομάρτυς ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ ἐστρεψε τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀναφωνήσας τὸ ψαλμικόν « διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν », μετὰ φιλοσοφικῆς τρυφῆς κερταρίας ὑπέμεινε τὸ μαρτύριον, ἐκτελεσθὲν τῇ 24 Αὐγούστου 1779^(*).

Ζωηρὰ τηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἡ μνήμη τοῦ θεσπεσίου ἱεροκήρυκος καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ ἐκκλησία ὄντως ἐκτιμῆσασα τοὺς πόνους, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὸ καρποφόρον τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ χορεία τῶν ἁγίων κατέλεξε τὸν ἱερομάρτυρα Κοσμᾶν, ἱσαπόστολον προσαγορεύσασα, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὡς ἑορτὴν θρησκευτικὴν θεσπίσασα.

Ὁ Κοσμᾶς ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατέπαυτε πολλὰς κακὰς καὶ βαρβαρικὰς ἔξεις, καὶ ἐστερέωσε τὸν λαὸν ἐν τῇ πίστει, τῇ ἀδελφότητι, καὶ τῇ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπῃ, ἐγένετο καὶ ὁ ἐπισημότερος τῶν

(*) Ἀρχαιολογικὸν Ἠπειρωτικόν, σελ. 268.

(*) Σέργιος ὁ Μακρῆς γράφει κατὰ λάθος 1772.

ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐεργέτης, διότι διακόσια δέκα σχολεῖα συνεστήθησαν τῇ προτροπῇ τοῦ αὐτιδίου τούτου.

Εἶνε ἀκατανόητος ὁ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου τούτου ἀνδρὸς σεβασμὸς καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων. Ὁ Κούρτ-πασάς ἅμα μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Κοσμᾶ, διέταξε τὴν θανάτωσιν τοῦ βαρβάρου εἰσπράκτορος, μόλις σωθέντος διὰ τῆς μεσιτείας ἰκανῶν προϋχόντων τοῦ Μπερατίου. Ὁ δὲ τρομερὸς τῆς Ἰπείρου σατράπης Ἀλήπασας, τοιαύτην ἐδειξε πρὸς ἐκείνον εὐλάβειαν, ὥστε περὶ τὸ 1804 ἰδίαις δαπάναις ἀνήγειρε λαμπρὰν φερώνυμον μονὴν εἰς Καλκούταση, χωρίον τοῦ Μπερατίου, ὅπου ἀπηγγονίσθη ὁ ἅγιος. Ὡς μοι εἶπεν ὁ κ. Λάμπρος ὁ αὐτὸς Ἀλῆς παρήγγειλεν εἰς τὸν πάππον του, ἐπιδέξιον τῶν Καλαρῦντων Χρυσοχόον, τὴν ἀργυρᾶν τοῦ Κοσμᾶ κάραν ἅμα δὲ λαβὼν διεπέρασε τρεῖς διὰ τῆς γενειάδος εἰς σημεῖον βαθυτάτου σεβασμοῦ, λέγων πρὸς τοὺς παρευρεθέντας Ὀθωμανοὺς, τοὺς μεμψιμοιρήσαντας ἐπὶ τῇ πράξει « φέρετέ μου ἕναν Μουσουλμάνον σὰν αὐτὸν τὸν Χριστιανόν, νὰ τοῦ φιλήσω καὶ τὰ πόδια ». Διάφορα δ' ἐπεισόδια καταδεικνύοντα τὴν τοιαύτην πρὸς τὸν ἅγιον εὐλάβειαν τῆς θιρωῶδους ἐκείνης ἑλληνομάστιγος διηγήσατό μοι ὁ ἐπιζῶν Ἀθ. Λοιδωρικής, εἰς τῶν γραμματέων αὐτοῦ διατελέσας.

Τὸν Κοσμᾶν καταλλήλως ἐν ὀλίγοις ἐγκωμιάσει Σέργιος ὁ Μακρᾶϊος, καὶ διὰ μακρῶν ὁ συντάξας τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ, ὡς ἁγίου, Σάπφειρος Χριστοδούλου ἐκ Γραμμένου τῆς Ἰπείρου. Ἐκ ταύτης δ' ἤρυσθημεν καὶ ἡμεῖς τὰ πλεῖστα τῶν περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐκτεθέντων.

Αἱ διδαχαὶ τοῦ Κοσμᾶ εὔρηνται παρὰ διαφόροις χειρόγραφοι, καὶ μία ἐκ τούτων ἐξετυπώθη τῷ 1865 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τινος φιλευλαβούς. Μία δ' ἐξ αὐτῶν ἐκφωνηθεῖσα ἐν Γαλαξειδίῳ τῇ 13 ὀκτωβρίου 1771 εὔρηνται χειρόγραφος παρ' ἐμοί. Διάφορα δ' ἕτερα πονήματα αὐτοῦ εὔρηνται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσοῦ, καὶ ἐν Ἀθωνί.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χρῦσανθος, λόγιος καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων φλεγόμενος, μνημονεύεται ὑπὸ Σεργίου τοῦ Μακρᾶϊου.

Ἴνα καταδειχθῇ ὁ ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐνθερμος ζῆλος τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ, παρεντιθέμεθα δύο ἐπιστολάς αὐτοῦ τὴν μὲν πρὸς τὸν ἐν Νάξῳ σχολαρχοῦντα αὐτάδελφόν του Χρῦσανθον, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τοὺς κατοίκους Πρεβεζῆς⁽¹⁾.

(1) Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ἐχρηγήθησάν μοι ὑπὸ τοῦ ἱεροδικάνου Χριστοφῶρος Κοντεῦ τοῦ Ἀκαρνανός, φιλοπόνως ἀσχολομένου εἰς ἐξακρίβωσιν τῆς ἱστορίας τῶν

*Παρουσίατε ἀγαπητέ μοι ἀδελφὲ κύρ Χρύσανθε
ἀσπαζόμενος προσκυνῶ σε, καὶ παρακαλῶ
τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν ψυχικὴν σου
καὶ σωματικὴν ὑγείαν.*

Χάριτι θεῆς, ἀδελφί, υγιαίνω ὅπως οὖν, ψυχικὰ δὲ Κύριος οἶδε. Τὰ κατ' ἐμὲ δὲ καὶ περὶ ἐμὲ φαίνονται πολλὰ καὶ ἀπίστευτα εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ μήτε ἐγὼ δύναμαι νὰ τὰ καταλάβω τόσα δὲ μόνον λέγω σοι διὰ νὰ δοξάσῃς τὸν Κύριον, καὶ νὰ χαρῆς, ὅτι γίνεται ἀρετὴ μετάνοια εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἔως τριάκοντα ἐπαρχίας περιήλθον, δέκα σχολεῖα Ἑλληνικὰ ἐποίησα, διακόσια δὲ κοινὰ γράμματα, τοῦ Κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον μου βεβαιούντος διὰ τινων ἐπακολουθησάντων σημείων, κλῆν δόξα τῷ λέγοντι ἢ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Περιέρχομαι δὲ κατὰ τὸ παρὸν τὴν Παραμυθίαν καὶ Μαργαρίτην. Ἐλπίζω δὲ εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ σε ἀπολαύσω, ἐν θέρῃ δὲ Θεός. Περιήλθον δὲ καὶ τὴν πατρίδα καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς σὲ προσκυνῶσι καὶ οἱ φίλοι. Ἀσπάζομαι δὲ καὶ τὸν πανιερώτατον Δεσπότην, καὶ εὐχόμεαι πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς. Ὑγιαινε ψυχικὰ καὶ σωματικὰ.

Δέκα χιλιάδες Χριστιανοὶ μὲ ἀγαπῶσι, καὶ ἕνας μὲ μισεῖ.

Χίλιοι Τοῦρκοι μὲ ἀγαπῶσι, καὶ ἕνας ὄχι τόσον.

Χιλιάδες Ἑβραῖοι θέλουσι τὸν θάνατόν μου, καὶ ἕνας ὄχι.

φοβ' Μαρτίου β'.

Ὁ σὸς ἀδελφὸς
ΚΟΣΜΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ

*Εἰγγενέστατοι ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοὶ οἱ κατοικοῦντες
τὴν χώραν Πρέβεζαν σᾶς ἀσπάζομαι, καὶ παρα-
καλῶ τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν ψυχικὴν
καὶ σωματικὴν σας ὑγείαν.*

Ἐγὼ, ἀδελφοὶ μου, ὡς δοῦλος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνάξιος περιερχόμενος καὶ διδάσκων τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς χριστιανούς ἤλλα καὶ ἰδῶ καὶ βλέποντας, ὅτι δὲν ἔχετε σχολεῖον ἐπαρακλήθησα τοὺς χριστιανούς, καὶ ἴδωσαν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ προσίρουν διὰ τὸ σχολεῖόν σας. Πρέπει δὲ καὶ ἡ εὐγενεῖα σας πάντες νὰ βοηθᾶτε πάντοτε τὸ σχολεῖον σας ἐξ ἰδίων πόνων, ἢ κοινῶς ἀπὸ τὴν χώραν, ἢ καὶ ἀπὸ τὰ βακούφια, διὰ νὰ λάβετε καὶ παρὰ Θεοῦ τὸν μισθόν σας, καὶ τιμὴν παρὰ ἀνθρώπων. Εἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ χρεώτης νὰ παρακαλῶ τὸν Κύριον τὸν εὐλογοῦντα τὰ πάντα νὰ εὐλογήσῃ τὴν χώραν σας καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τὰ παιδιὰ σας καὶ νὰ σᾶς ἀξιώσῃ νὰ ζήσητε καὶ ἰδῶ καλὰ

Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Καὶ ἡ μὲν πρώτη σώζεται ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῇ μονῇ τῆς Προυσῶ, ὅθεν ἀντεγράφη, ἢ δὲ πρὸς τοὺς κατοικοὺς Πρεβέζης εἶναι αὐτόγραφος τοῦ Κοσμᾶ καὶ εὐρίσκεται εἰς σᾶς χεῖρας τοῦ ἁγίου ἱεροδικαίου.

καὶ θεάριστα, καὶ νὰ σὰς βάλῃ καὶ εἰς τὸν παράδεισον νὰ χαίρεσθε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε, καὶ νὰ δοξάζετε τὴν ἁγίαν Τριάδα. Ἀμήν.

Ἔβλα δὲ καὶ ἐπίτροπον τὸν παπᾶ κύρ Νικόλαον Κεραμίδα, καὶ τὸν κύρ Ἀναστάσιον παπᾶ Ῥίζον, νὰ κρατοῦν, καὶ νὰ κυβερνοῦν τὸ ἄνωθεν σχολεῖον. Ἔτι δὲ καὶ ἱπποτάτας καὶ βοηθούς αὐτῶν τὸν κύρ Ἀῆμον τοῦ Χρήστου, καὶ τὸν κύρ Σπύρον τοῦ Γεωργίου Λάμπρου, καὶ τὸν κύρ Χρήστον τοῦ Γεωργίου νὰ βοηθοῦν τὸ αὐτὸ σχολεῖον, καθὼς ὁ Κύριος τοὺς φωτίσει. Καὶ ἂν σὰς τύχῃ κἀνένα ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς ἐξουσιαστάς τῆς αὐτῆς χώρας νὰ τὸν εὐγάνετε ἔξω ἀπὸ τὸ σύνορον, ὅθεν σὰς φανῇ εὐλογον. Ταῦτα καὶ ὑγιαίνετε ἐν Κυρίῳ.

αψοθ' Ἀπρίλιος. ΚΟΣΜΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ εὐχέτης σας.

Σεραφεῖμ ὁ Ἡπειρώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἡπείρῳ, καὶ τὸ μοναχικὸν ἀσπασθεὶς στάδιον ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν Καλλινίκου τοῦ Β'. προεδιόσθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Σεραφεῖμ Β'. (1757). Ἐπὶ τρία ἔτη καὶ μῆνας ὀκτὼ καλῶς τὴν ἐκκλησίαν διοικήσας, διὰ τῆς βραδουργίας πολλῶν καθρέθη (26 Μαρτίου 1760) καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀθῆνας μετ' οὐ πολὺ δὲ κρύφα ἐκείθεν ἐλθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἠθώθη, καὶ ἐπανέστρεψεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του. Ὦν ἀνὴρ φιλελευθέρων αἰσθημάτων, ἅμα κατήλθεν εἰς Αἰγαῖον ὁ Ῥωσσικὸς στόλος, εἰσήλθε καὶ ἐντίμως δεξιωθείς ὑπὸ τῶν ἑλευθερωτῶν Μοσχόβων ἤρξατο νὰ ἐκδίδῃ πατριαρχικὰς ἐγκυκλίους προτρέπων εἰς ἐπανάστασιν τοὺς χριστιανούς· ταύτας δὲ λαβὼν ὁ πατριαρχεῦων Θεοδόσιος ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον, ἥτις τὸν μὲν Σεραφεῖμ καθήρεσε παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος, πρὸς δὲ τὸν λαὸν ἐκδοῦσα προκηρύξεις προέτρεπε καὶ ἐξώρμιζεν εἰς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν.

Ἀποχωρησάντων τῶν Ῥώσσων συναπῆλθε καὶ ὁ Σεραφεῖμ, πολλῆς δὲ τιμῆς καὶ φιλοξενίας ἀπολαύσας ἐν τῇ Ῥωσσικῇ αὐλῇ ἀπεβίωσε καὶ ἐτάφη παρὰ τὸ Κίαιβον, ὅπου διέτριβε.

Διετίλεσεν ὁ μακάριος εἰς τῶν τότε λογίων, ἐνθέρμως ὑποστηρίξας τὴν παιδείαν, καὶ οὐκ ὀλίγον συντελέσας εἰς τὴν χριστιανικὴν κατάρτισιν τῶν ὁμοδόξων του. Σέργιος ὁ Μακραῖος (1) λέγει ταῦτα·

» Ἦν δὲ ὁ παναγιώτατος κύριος Σεραφεῖμ Ἡπειρώτης τὸ γένος, εὐσεβὴς
 » ἐξ εὐσεβῶν, εὐπατρίδης, φιλογενῆς, φιλότιμος, τολμηρὸς, γενναῖος, νομίμων,
 » ἐμαθῆς μᾶλλον ἢ πολυμαθῆς, ὀρητικὸς οἷς ἐδόκει συμφέρειν, δυσσπάλλ-
 » λακτος ὧν εἶχετο· ἐν πράγμασιν εὐεπίθελος, εὐμήχανος τὰ ἀρίσκοντα αὐτῷ

(1) Πατριάρχης, 50ετηρῆς (ἀνέκδοτος).

» διαπράξασθαι τὸν ἐπιχωριάζοντα τρόπον· παρεξήλου γὰρ καὶ ἐξίμαθε τῶν
 » κρατούντων τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν ἦθος ἀπεμάχασθε Σύν-
 » αὐδὲ μέντοι καὶ τῆς ἰδίας ἀξίας τὰ καθήκοντα, ἐν οἷς περὶ τὰ μέγιστα
 » ἐφιλοτιμιεῖσθε, καὶ τοῖς εἰλικρινῆ τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσιν ἡγμενίζεσθε, καὶ
 » διάπυρος ζῆλωτῆς ἦν τῶν ὑποδύξων δογματῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
 » Θεοῦ κηδεμῶν ἐπιμελέστατος.

» Ἠγάπα δὲ καὶ τὴν σοφίαν καὶ πεπαιδευμένους, καὶ τοῦτοις ἔχαιρεν
 » ὄμιλῶν, καὶ τιμῶν ἐφιλοτιμιεῖτο· διὸ καὶ τῆς αὐτῶν ἐφρόντιζε συστάσεως,
 » καὶ σχολείων εἶχε πρόνοιαν, καὶ ἔπει τὰ τῆς πολυμαθείας ἑώρα ἐν τῷ γένει
 » ὑποφιρόμενα, διαναστῆσαι καὶ ἐπενεγκεῖν διανοεῖτο καὶ κατεσπούδαζε· καὶ τὸν
 » ζῆλον τῆς περὶ αὐτὸν ἱεραῆς συνόδου ἐκπυρώσας καὶ συμπαραλαβῶν συνε-
 » γοῦς, χορηγίαν ἐκ κοινοῦ ἔρανον οὐκ ἀφιλότιμον διαταξάμενος καὶ προσβε-
 » βαιώσας διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος κατεβάλλετο οἰσὲν εἰς
 » ὑπαρχῆς θεμίλια μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομῆς, καὶ διτνεκοῦς συστάσεως τῆς ἐν
 » Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, τέσσαρας ἐν αὐτῇ πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθη-
 » σεως διορισάμενος· ἐφρόντισε δὲ καὶ περὶ τῆς σχολῆς τοῦ ἁγίου Ἰεροῦ καὶ
 » δεξιωσάμενος καὶ τιμῆσας καὶ διὰ πολλῶν παίσας τὸν ἐκ Μεσόδου Νικό-
 » λαον, τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου κυρίου Εὐγενίου ταύτην παραιτησαμένου,
 » ἐκεῖσε ἀπέστειλε, καὶ τὸν μέγαν ἐκεῖνον Εὐγένιον μεταπεμφάμενος ἀπὸ
 » Θεσσαλονίκης, ὑπερβαυμάξων καὶ τιμῶν καθίστη διδάσκαλον τῆς ἐν τῇ
 » Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, ὥστε ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος τῆς αὐτοῦ πατριαρ-
 » χίας τὴν παροικίαν τοῦ Φαναρίου Ἀθηνόπολιν κατεστήσατο. Ἐκεῖ γὰρ
 » Εὐγένιος ὁ πολλὸς ἦν τότε θεολογῶν, ἐκεῖ Δωρόθεος φιλοσοφῶν, ἐκεῖ ῥητο-
 » ραῶν Κριτίας, ἐκεῖ Ἀνανίας τὰς λογικὰς τέχνας διδάσκων, ἐκεῖ ἑσμός
 » φιλοσόφων, καὶ φιλολόγων σμῆνος, καὶ θεολόγων θιασος, ἐφ' οἷς ἦθετο πᾶς
 » τις φιλογενῆς, μέλιστα δὲ οἱ χορηγοὶ καὶ συνίστορες».

Χριστόδουλος Ἀκαρνάν.

Ἐγεννήθη τῷ 1733 εἰς Ξηρόμερον ἐκ πατρὸς Εὐσταθίου ἡκροά-
 σατο ἄλλων τινῶν διδασκάλων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Βουλγάρως ἐν τῇ
 Ἀθωνιάδι Σχολῇ. Προσκληθεὶς δ' ὕστερον εἰς Βιέννην ὡς διδάσκαλος
 μετέβη ἐκεῖ καὶ ἐδίδασκεν εἰς διαφόρους· εἶτα ἦλθεν εἰς Δευσίαν,
 ἐνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε τῷ 1793 Αὐγούστου 15.

Ποτισθεὶς τὸν ἰὸν τῆς τότε ἐπιπολαζούσης δημοκρατικῆς φιλοσοφίας,
 παρεξέκλινεν ὁ ἀνὴρ εἰς ἀτόπους φιλοσοφικὰς δοξασίας, καὶ ἐπέσυρε
 κατ' αὐτοῦ τὰς ἀρὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀναθεματισθεὶς καὶ
 ἀποδιωχθεὶς τῆς χριστωνύμου ποιήμης. Ὁ ἐκ Ῥαψάνης Γοβδελάς δρι-
 μὺς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐπισωρεύων ὄρμαθους ὑβρεων διέσυρε
 βαναύσως ἕνα ἐπίσημον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους λόγιον, πρὸς οὐδὲν σε-
 βασθεὶς τὸν ὑπὸ τὴν πλάκα τοῦ τάφου κοιμώμενον Ἀκαρνάν, ὅστις
 ἐν ἑξῆ ἡδύνατο καταλλήλως ν' ἀντιμετρηθῆ πρὸς τὸν ὑβριστήν.

Πολλοὺς τότε παρέσυρεν ὁ θριαμβεύων γείμαρρος τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ πολλαὶ καρδίαι θερμοκεφάλων νεωτεριστῶν συμπαθοῦσαι ὑπὲρ τῶν κηρυχθειῶν νέων ιδεῶν εἶδον δυστυχῶς καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἐκείνας ἀλογίας ὑπὸ τὸ πρίσμα ἀκαταλόγιστου ἐνθουσιασμοῦ. Τοιοῦτος ἐγένετο καὶ ὁ Χριστόδουλος, ἀνὴρ ἄλλως τε οὐδενὸς τῶν τότε ὕστερος κατὰ τὴν εὐρυμάθεια, καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἰδίως παιδεύειν.

Ὁ Ζαβίρας λέγει ὅτι διατρίβων ἐν Λειψία εἶδεν ἐν τῷ δάσει τοῦ Ροζεντάλ ἐπὶ μιᾶς πλατείας μεμονωμένον τὸ μνήμα τοῦ Χριστοδούλου, ἐφ' οὗ ἀνέγνω τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν θεθεῖσαν παρὰ τῶν μαθητῶν του· « Ἐνταῦθα κεῖται ὁ φιλοσοφικῆ σπουδῆ καὶ τῆ τῶν ὄντων θεωρία τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀφοσιώσας λογιώτατος Χριστόδουλος Εὐσταθίου ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας, γεννηθεὶς μὲν τῷ ἔτει 1733, θανὼν δὲ τῷ 1793, Αὐγούστου 15 ».

Συγγράμματα.

— Περὶ φιλοσόφου, φιλοσοφίας, φυσικῶν, μεταφυσικῶν, πνευματικῶν καὶ θεῶν. Ἐν Βιέννῃ 1786.

— Ἀληθῆς πολιτικὴ, ἣτις διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια· χρῆσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς διακόσμησιν καὶ στολισμὸν τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν, διδάσκουσα οὐ μόνον ἀποφεύγειν τὰ ἐλαττώματα, ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς οἶόν τε καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσπάζεσθαι, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γαλλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλῆν διάλεκτον. Ἐνετίθει 1784, παρὰ Νικολάφ Γλυκαί.

— Ἀπάντησις ἀνωμόμου πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἄφρονας κατηγοροῦ. ἔπινοησθεῖσα περὶ θεοκρατείας, ὅτι ἅπας ὁ λόγος περὶ τούτων στρέφει. 1793, ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας.

Τὸ τελευταῖον πονημάτιον εἶνε κυρίως τὸ δὸν ἀφορμὴν εἰς τὰ ἐκτεθέντα. Νεόφυτος Ζ' ἀφώρισεν αὐτόν· τὸ δὲ ἀποριστικὸν μετὰ σχολίων ἐξέδωκεν ἐν Βουδῆ ἀνωμόμως τῷ 1800 ὁ Δημ. Γοβδελάς, γράφας καὶ τὴν σατυρικὴν Ἀκολουθίαν ἑτεροφθάλμου καὶ ἀντιχρίστου Χριστοδούλου τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1793.

Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλιώτης.

Ἐγεννήθη ἐν Καβάλα τῆς Μακεδονίας, καὶ διὰ συνδρομῆς τοῦ σωματοῦ τῶν χαλκῶν πεμφθεὶς εἰς Ἰωάννινα ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν· μεθ' ἱκανὸν χρόνον ἀπελθόντος τοῦ Εὐγενίου εἰς Κοζάνην παρηκολούθησεν αὐτὸν καὶ ὁ Θεόδωρος, ὅστις ὕστερον ἐλθὼν εἰς Μοσχόπολιν προέστη ἐπὶ τρία ἔτη τῆς ἐνταῦθα ἰδρυθείσης Ἀκαδημίας, καὶ νυμφευθεὶς μετὰ Μοσχοπολίτιδος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ μετ' ὀλίγον ὠνομάσθη μέγας πρωτοπαπᾶς. Ἐδίδαξεν ἔτι ἐπὶ ἀρκετὰ

ἔτη, καὶ ὕστερον ἀναβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν διωρίσθη διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος ἱεροκέρυξ τοῦ θρόνου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρῖδων. Ἐρωτὶ εὐρυτέρας μαθήσεως ἦλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὕστερον διὰ Βενετίας ἐπανέστρεψεν εἰς Μοσχόπολιν, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὸ 1786 ἔτος.

Ὁ Καβαλιώτης ἦν ἐκ τῶν ὀλίγων διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους, γραμματικὸς ἄριστος, καὶ κατὰ Ζαβίραν, δαιμόνιος. Πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐγένοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν τοὺς ἐξῆς γράψαντας ἐπιγράμματα ἠρωλεγεῖα, καρκινικά, καὶ ἰαμβικά εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῶν συγγραφεῖσαν γραμματικὴν, Τέρπον Μάνον διδάσκαλον τῆς ἐν Κοριτζᾷ σχολῆς, Βρέτον ἱερέα καὶ νομοφύλακα, Νικόλαον Σαμαάλαν, Ναοὺμ Γκούσταν, Σάβαν ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Βηθουκίῃ σχολείου, Γεώργιον Νικολαΐδην Τούρταν, Ναοὺμ Νικολάου Τούρταν, Ἀμερόσιον ἱερομόναχον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ναοῦμ, Θωμᾶν Ἀναστασιάδην ἀδελφιδοῦν τοῦ Καστορίας, Χρυσάνθου, Ἰωάννην Ποσάμαν.

Συγγράμματα.

— Εἰσεγωγή εἰς τὰ ὑκτὼ μῆρη τοῦ λόγου. Ἐν Μοσχόπολει 1760 καὶ Ἐνετίῃσι 1774.

— Διεξικὸν Ἑλληνικὸν ἀπλοῦν, βλαγικὸν, καὶ ἀλβανικόν.

— Ἐπη πρὸς τὸν ἐξαρχικῶς ἐν Μοσχόπολει ἐπιδημήσαντα Ἰωαννίκιον Χαλκιδόνοσ ἐν ἔτει 1750 Μαΐου 2. (ἐξεδόθησαν ἐν Μοσχόπολει μετ' ἄλλων ἐπῶν διαφόρων διδασκάλων) (').

— Περὶ τῆς ἐν Μοσχόπολει Ἀκαδημίας.

— Μετάφρασις ἀλβανικῆ τῆς Καινῆς Διαθήκης (*).

Θεοφάνης ὁ ἐξ Ἀγράφων

Ἐγεννήθη ἐν Βραχναιοῖς τῶν Ἀγράφων, καὶ ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Ἀναστάσιον τὸν Γόρδιον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἐλθὼν εἰς Ἰωάννινα ἤκουσε τὰ λοιπὰ τῶν μαθημάτων παρὰ Μπαλάνω. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐμόνασεν εἰς τὸ πλησίον τῆς κώμης Φουρνᾶς μονῆριον τῆς Ζωοδόγου Πηγῆς, ἔνθα καὶ ἐδίδαξεν ἐκλεκτούς τινας μαθητάς, ὡς Ἰωάννην τὸν ἐξ Ἀγράφων, Σέργιον τὸν Μακραιῶν καὶ Κύριλλον, τὰ γραμματικὰ, τὴν λογικὴν καὶ ἀριθμητικὴν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Ἰωάννης ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικὴν σχολὴν, καὶ μετέφρασε διάφορα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, συγγράφας καὶ μέγα Ἑλληνικὸν

(') Ζαβίρας.

(*) Han, Malbaesische Student.

Λεξίκον· ὁ Μακραιὸς ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ὁ Κύριλλος διατρέψας ἔπειτα παρὰ Μπαλάνω χρόνους δέκα, προέστη ὕστερον τῆς ἐν Κοζάνῃ σχολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων ἐσχολάρχησε καὶ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος, ἐνθα καὶ παρέμεινε πάσχων ἐκ νευροποδαλγίας⁽¹⁾.

Ὁ Θεοφάνης ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς περὶ τὸ ἔτος 1779.

Συνέταξε λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ⁽²⁾.

Θεόκλητος Καρατσᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ ἔτος 1728, καὶ ἦτο, κατὰ Ζαβίραν, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ εἰδήμων οὐ μόνον τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου, καὶ μάλιστα τῆς ἀραβικῆς, συριακῆς, περσικῆς, καὶ τουρκικῆς γλώσσης. Ἐχρημάτισε κατὰ πρῶτον γραμματεὺς τῶν ἐν Βλαχία ἡγεμόνων, ἔπειτα τοῦ κοινοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὕστερον δὲ παραιτήσας καὶ τιμᾶς καὶ δόξας ἀπῆλθεν εἰς Ἄθωνα καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν ἔζη ἐν τῇ σκῆτῃ Καυσοκαλυβίτου παρὰ τῶν εὐδοκίμω καὶ ἐναρέτῳ Παϊσίω. Ὅταν ὁ Ἀλέξιος Ὁρλώφ, κατῆλθεν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ ἔλαβεν ἀνάγκην καλοῦ διερμηνέως πρὸ πάντων τῆς ἀραβικῆς, ἐπεμψε κρυφίως στρατιώτας μεθ' ἑνὸς πλοίου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἵνα συλλαβόντες φέρωσι τὸν Θεόκλητον, τὸν ὁποῖον ὡς καταλληλότερον πάντων τῶν εἶχον συστήσει. Συλληφθεὶς ὁ Καρατσᾶς ἀπήχθη διὰ τῆς βίας εἰς Πάρον, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ Παϊσίου. Ὁ Ὁρλώφ κρατήσας αὐτοὺς ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἠναγκάσθη ἵνα τοὺς ἀπολύσῃ, διότι καθ' ὄλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐφαίνοντο καταλελυπημένοι καὶ δυσχεραίνοντες ἐπὶ τῇ βίᾳ οἱ ἐρημόφιλοι μοναχοί.

Αἰτήσει τοῦ Παϊσίου ὁ Θεόκλητος συνέγραψεν εἰς ἀπλὴν φράσιν Νο-

(1) Τοῦ Κυρίλλου φέρονται, κατὰ Ζαβίραν, διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς Σωφρόνιον, Κύριλλον, καὶ Καλλίνικον τοὺς πατριάρχας περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ κανονικῶν ζητημάτων. Διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος διορίσθη κοινὸς πνευματικὸς τῶν ἐν Ἄθωνι μοναχῶν. Τοῦτου ἐχρημάτισαν πολλοὶ καὶ καλοὶ μαθηταί, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ περίφημος Ἰωάννης Πέζρος.

(2) Ζαβίρας.

μοκάνονα εἰς χρῆσιν τῶν ἀπλουστέρων, μεταφράσας καὶ τοὺς ἀσκητικούς
 ἔρους τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ πολλά γράμματα
 καὶ προσταγὰς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου καὶ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐτελεύτησεν ἐν ἔτει 1777, μόλις ἄγων τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς
 ἡλικίας (').

Κωνσταντῖνος Τζεχάνης.

Ἐγεννήθη ἐν Μοσχοπόλει τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὸν Χατζη-Γεώρ-
 γιον Τζεχάνην, καὶ ἐδιδάχθη τὰ τε γραμματικὰ καὶ ποιητικὰ παρὰ
 Θεοδώρου τοῦ Καβαλιώτου. Ἀποδημήσας ἦλθεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν,
 χάριν ἐμπορίας, ἀλλὰ πάντοτε κεντούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς παιδείας ἐρε-
 τος ἐγκατέλιπε τὸν κερδῶν Ἑρμῆν, καὶ μετέβη εἰς τὸ ἐν Μόδορ
 γυμνάσιον, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἐφοίτησεν. Ἐγκρατῆς ὅπωςδῆποτε γενό-
 μενος τῆς γερμανικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης ἐσκόπευε ἵνα μεταβῇ εἰς
 Ἄλλην πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν· διαβαίνων ὁμοῦς ἐκ Βιέννης ἐκρα-
 τήθη ὑπὸ τοῦ πατρός του, τὸν ὁποῖον μάτην ὁ Κωνσταντῖνος σακρυφ-
 ρῶν παρεκάλει. Περὶ τὸ ἔτος 1766 φυγὼν κρυφίως ἦλθεν εἰς Ἄλλην
 πεζὸς καὶ μηδ' ὄβολὸν ἔχων καὶ ἐγένετο ἀκροατῆς πολυμαθεστάτων
 διδασκάλων. Μετὰ τριετῆ δὲ διατριβὴν ἀπήλθεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς
 Γοττίγγης καὶ μικρὸν ἐνταῦθα παραμείνας μετέβη εἰς Παρισίους, καὶ
 ἐκεῖθεν εἰς Λονδίνον, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἐν Λεῦδῃ τῆς Ὀλλανδίας
 ἀκαδημίαν, ἐνθ' ἀκούσας τὸν διδάσκοντα τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν κατε-
 παιρόμενον καὶ ἐξευτελιζόντα τοὺς τότε Ἕλληνας, δὲν ἠνέχθη τὸν εἰς
 τὸ ἔθνος ἀδίκως προσαπτόμενον μῶμον, ἀλλὰ συνθέσας δύο ἔπη ὑπὲρ
 τοὺς ἐξήκοντα στίχους περιέχοντα, τὸ μὲν εἰς ἔπαινον τῆς Ἀκαδη-
 μίας τοῦ Δουγδούου τῶν Βατάβων (Lejden) τὸ δὲ πρὸς ἔλεγχον
 τοῦ γαυριῶντος διδασκάλου ἐξέδοτο τύποις ἀμφοτέρω, ἅμα δὲ καὶ τὴν
 ὑπὸ τοῦ ἀνω καθηγητοῦ εἰς τὸ λατινικὸν γενομένην μετάφρασιν τῶν
 Ἑλλήνων συγγραφέων σφαλερὰν ὁ Τζεχάνης δημοσίᾳ κατέδειξε. Ἐκ
 Λεῦδης ἐπισκέφθη τὸ Ἀμστελῶδαμον, Βενετίαν, καὶ Ῥώμην, καὶ ἐν
 ἔτει 1771 ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην, ὅθεν τὴν 1 Ἰουλίου 1773 μετέβη
 εἰς Ἀγγλίαν, καὶ διὰ τῆς Βιέννης κατέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν,
 ἔνθα δεξιωθείς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων
 συνέθετο διάφορα ποιήματα εἰς ἔπαινον αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ Κων-
 σταντινουπόλεως μετὰ βραχυχρόνιον διατριβὴν ἀπάρας μετέβη διὰ
 Βλαχίας εἰς Ἡυλωνίαν καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Δούγδουον, ἐνθα

(') Δύοτεθ.

κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1776 διατρίβων συνέθετο καὶ ἐξέδοτο τὸ εἰς Αἰκατερίνην Β' ποίημα.

Συγγράμματα.

— Ἐγχειρίδιον ἀριθμητικῶν, ἦτοι σύντομος, εὐκολος, καὶ ἀκριβὴς τοῦ ὀρθοῦ λογαριασμοῦ ἑρμηνεῖα εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ἀρχαρίων, καὶ ἐξαιρέτως ἐκαί-
νων οἱ ὅποιοι μέλλουσιν εἰς τοῦ Καίσαρος τὸν τόπον νὰ πραγματευθῶν. Ἐν
Ἄλλῃ τῇ Μαγδεβουργικῇ 1769.

— Ἐπος ἠρωλεγειῶν πρὸς Αἰκατερίνην Β'. Lugduni Batavorum 1776.

— Ἐπη δύο ἐν Λουγδούμφ ὁμοίως ἐκδοθέντα, περὶ ὧν ἔνω ἐλίχθη.

— Ποίημα σαρκικῶν εἰς τὸν ἄλλοιμώτατον καὶ εὐγενέστατον Σκαρλάτον
τὸν Στούρζαν. Ἐν Βιέννῃ 15 Ἰουλίου 1774.

— Ἐπίγραμμα ἠρωλεγειῶν εἰς τὸν ἐν ἱερομονάχῳ ἄλλοιμώτατον καὶ τῆς
ἐν Βιέννῃ ἀδελφότητος σεβάσμιον ἐφημέριον Ἀνθίμον τὸν ἐκ τῆς Ἑλασσῶνος
ἱεράς μονῆς.

— Ἐπος ἠρωλεγειῶν εἰς τὸν Φιλιππίδην (κατεχωρήθη μετὰ δύο ἄλλων
ἐν ἀρχῇ τῆς ἐν ἔτει 1773 ἐκδοθείσης γραμματικῆς τοῦ Μόσχοπούλου).

— Ἐπος ἠρωλεγειῶν εἰς Βικέντιον Ἰωαννοβιτς τὸν Τιμεσσαρίου ἐπίσκο-
πον, 25 Φεβρουαρίου 1772.

— Ἐπος εἰς τὸν κόμητα Φραγκίσκον Κολλάριον, 15 Ἀπριλίου 1772.

— Ἐπος σαρκικῶν εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ βασιλιῶς τῶν Πρώσσων
Φρειδερίκου Β'.

— Δύο ἐπιγράμματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα Υψηλάντην. (ἐξεδόθησαν μὲν ἄλλων
ἐν Λειψίᾳ).

— Προγύμνασμα γεωμετρικῶν, ἦτοι νέα θεωρία τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύ-
κλου, 24 Ἰανουαρίου 1774.

Πρὸς τούτοις ὁ Τζεχάνης μετέφρασεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν τὴν βιογραφίαν
Γεωργίου τοῦ Καστριώτου, τὴν γραμματικὴν τοῦ Ῥενίου ἐκ τοῦ λατινικοῦ, τὴν
Κατήχησιν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸν κανόνα τοῦ ὀρθοῦ καὶ τιμίου βίου ἐκ τοῦ
γερμανικοῦ (*).

Νικόλαος Ζερτζούλης.

Ἐγεννήθη ἐν Μετσόβῳ, καὶ ἐμαθῆτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις
παρὰ Μπαλάνφ Βασιλοπούλφ· ὕστερον δ' ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν
Τρίκῃ ἐπὶ δεκαετίαν (1740—50), καὶ ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάν-
νινα ἐδιδάχθη καὶ τὴν λατινικὴν. Μετὰ ὀκτῶ δὲ μνηῶν παρῆλυσιν
ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπεσκέφθη πάσας σχεδὸν τὰς Ἀκα-
δημίας τῆς Εὐρώπης (1752—59), διδάχθεις οὐ μόνον τὴν λατινικὴν,
γαλλικὴν, καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ πάσας σχεδὸν τὰς
ἐπιστήμας. Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς ἱεράς

(*) Ζεβίρας.

συνόδου εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν πρὸς διαδοχὴν Εὐγενίου⁽¹⁾. Ἐκεῖ δ' ἐπὶ ἐν ἔτος διδάξας παρητήθη καὶ ἔλθων εἰς Μολδαβίαν προέστη τῆς ἐν Ἰασίῳ Ἀκαδημίας, καὶ εὐδοκίμως ἐδίδαξε μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1773 συμβάντος θανάτου του.

Ὁ Ζερτζούλης ἦν τῶν πολυμαθεστέρων τοῦ καιροῦ του, καὶ οὐδενὸς τῶν τότε καλλιεργούντων τὸν Ἑλληνα λόγον δεύτερος. Ἰωσήπος ὁ Μοισάδαξ καταριθμῶν τοῦτον μετ' Εὐγενίου καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη λέγει ταῦτα ἐν προλεγόμενοις τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐν ἔτει 1761 μεταφράσεως τῆς Ἠθικῆς Φιλοσοφίας. « Ἐνας Βούλγαρις Εὐγένιος εἰς τὸ » Βυζάντιον, ἓνας Νικηφόρος Θεοτόκης εἰς τὴν Κέρκυραν, ἓνας Ζορ- » τούλλιος (sic) Νικόλαος εἰς τὸν Ἄθωνα, εἶναι οἱ πρῶτοι λογάδες » ἀξιοὶ καὶ οἱ τρεῖς νὰ συγγράφουν, καὶ νὰ παραδίδουν μὲ ἀκρίβειαν » πᾶσαν ἐπιστήμην. Ὅλη ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ τοὺς σιβάζεται, διότι » αὐτοὶ σπουδάζουν νὰ ἀνακαλέσουν τὰς Μούσας εἰς τὸν πάτριον » Ἑλικῶνά των ».

Συγγράμματα.

- Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία Οὐολφίου. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).
- Πειραματικὴ φυσικὴ Πέτρου Μοσχιμδαίμ. (ὁμ.)
- Μῆρος τῶν κατὰ Νεύτωνα στοιχείων. (ὁμοίως).
- Λόγοι ἐγκωμιαστικοὶ εἰς Αἰκατερίνην Β'.
- Ἑρμηνεία περὶ ἀναστάσεως Κωνσταντινουπόλεως σύντομος εἰς τοὺς χρη- μούς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. (Ἐγρᾶφη τῷ 1767).
- Ἀκολουθία Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μετζόβου. (*)

Οἱ αὐτάδελφοὶ τοῦ Νικολάου Κυριακὸς καὶ Θεόφιλος Ζερτζούλης ἦσαν ἐπίσης λόγιοι. Τούτων φέρεται Ἐπίγραμμα εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ Δαρβάρως.

Νικόδημος Κεφαλλην.

Ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ περὶ τὸ 1713 ἔτος καὶ ἐγένετο εἰς τῶν ἰκανωτέρων μαθητῶν τοῦ Δαμφοῦ. Μεταβὰς εἰς Σμύρνην διήκουσε Δωροθέου, καὶ ὕστερον ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ διωρίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει 1777 ἔλθων διὰ τῆς Οὐγγαρίας εἰς Βιέννην ἐξέδοτο τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντας λόγους ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ Κυρίλλου, σκοπῶν ἵνα ταῦτὸ πράξῃ καὶ διὰ τοὺς ὑπολοίπους.

Ἀπεβίωσε τὴν 18 Αὐγούστου 1788.

(1) Ὁ Ζαβίρας εἶδε παρὰ τῆ οἰκογενείᾳ τοῦ Ζερτζούλη σωζόμενον τὸ περὶ τούτου ἐκδοθὲν πατριαρχικὸν σιγίλλιον. (*) Ζαβίρας.

Ὁ προσωπικῶς γνωρίσας τὸν Νικόδημον Ζαβίρας λέγει περὶ αὐτοῦ ταῦτα.

« Ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, καὶ λατινικῆς γλώσσης, εὐδοκίμῆς μᾶλλον » ἐν τῇ ῥητορικῇ εὐρύοια τοῦ λόγου. Οὗτος ὁ κλεινὸς ἀνὴρ ἐν Πέστη ἐπὶ ὧν » μοι ἔδειξε τὴν θεολογίαν τοῦ Κορνείου, τὴν ὁποίαν, ὡς μοι εἶπεν, ἤθελε » νὰ ἐκδώσῃ εἰς τύπον, τὴν σειρὰν εἰς τὸν Ἰῶβ, τὴν ὁποίαν ὑστερον ἐξέδοτε » Ἐνετίησιν ὁ ὑποτακτικὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, καὶ τὴν πολύφυλλον καὶ διεξοδι- » κὴν ἐκείνην θεολογίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Δαμῆδου, ἀλλ' ὁ θάνατός του » ἐστέρησε τὸ γένος μας τοῦ τόσο καλοῦ ».

— Δόξα ψυχωφελεῖς ἦτοι βομφαῖα δίστομος κατὰ τοῦ διαβόλου. Ἐν Βιέννῃ 1788.

— Δόξα ἐκφωνηθέντες ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυριλλου 1755—56.

Καισάριος Δαπόντες.

Κωνσταντῖνος ὁ Δαπόντες ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν τῇ νήσῳ Σκοπέλω, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, εἶτε χάριν ἐμπορίας εἶτε καὶ εὐρυτέρας μαθήσεως ἕνεκα, ἦλθεν εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος προσέλαβε τὸν Δαπόντην ὡς δεῦτερον γραμματεῖα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐλῆς, καὶ μετ' οὗ πολὺ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν πρόξενον ἐν Ἰασιῶ.

Ἄμα εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον ἑλληνικὰς ἡγεμονίας ἀνέπνευσεν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ζεῖδωρον τῆς ἐλευθερίας αἵραν, καὶ εἶδεν ἐκεῖ καταβαλλόμενα τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος δὲν ἔκασαν ὄνειρευόμενος τὴν ἀνάστασιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Εἶδα κ' ἐγὼ (ἐν ὄνειρον) χρόνους εἰς τοὺς χιλίους
 τριάκοντα δὲ καὶ δυτὸ ἐπὶ ἑπτακοσίους,
 Κυριακῇ ξημέρωμα, δώδεκα Νοεμβρίου,
 μνήμη τοῦ Ἐλεήμονος ἑστῶντος τοῦ ἁγίου,
 τὴν κατοικίαν ἔχωντας ἐτὴν κούρτην τῆς Βλαχίας,
 καὶ δεῦτερος γραμματικὸς ὢν τῆς αὐθεντίας.
 Ἐν' αὐτὸν δικέφαλον στὸν οὐρανὸν ἀπάνω
 ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος, νὰ μὴν εἰπῶ παράνω,
 ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τοῦ σεβασμίου,
 ἀπὸ τὸ μέρος Ἰοῖα τοῦ βήματος τοῦ θείου,
 μὲ στέφανον βασιλικὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του,
 μ' ἕναν σταυρὸν ὡς σύνηθες ἐπὶ τὴν κορυφὴν του.
 Ἄετός, στέφανος, σταυρός, ὅλος σχηματισμένος
 δι' ἄστρων ἄμετρα λαμπρῶν κεχαρκτηρισμένος.
 Πλησίον δὲ τοῦ αὐτοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος,
 μαζὴ μὲ τὴν μητέρα του, μὲ τὸν σταυρὸν κ' ἐκεῖνος.

Ταῦτα ἰδὼν ἀγαπητὴ μ' αὐτὴν τὴν ὄρασί μου,
θάμβος κατέλαθεν εὐδὸς τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου.
Θεωρῶ δὲ τὸν ἄετον, τὸν πρῶτον ὑψωμένον
ἀπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν, τόσον χαμηλωμένον,
ὅπου μ' ἐφαίνονταν τὸ πῶς μπορῶ νὰ τὸν πιάσω. . . (').

Ἐν ἔτει 1746 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυροκορδάτου εἰς τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθη εἰνοιῶς. Ἀκολουθήσας δὲ τὸν Χάνην ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα δύο Πελοποννήσιοι κατεμήνυσαν αὐτὸν εἰς τὸν μέγαν βεζῖρον, πλάσαντες διαφόρους συκοφαντίας. Ὁ μέγας βεζῖρος ζητήσας ἄλλοτε τὸν Δαπόντην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ ἀρνηθέντα εὔρε τὴν περίστασιν κατάλληλον ἵνα ἐκδικηθῆ. Ὅθεν συλληφθεὶς ὁ δυστυχὴς κατὰ διαταγὴν του ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ προσαχθεὶς ὕστερον ἐνώπιον τοῦ πρωθυπουργοῦ ἤκουσεν ἀπὸ στόματος αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς φυλακίσεως, ὅτι δῆθεν μετέβη εἰς Ῥωσσίαν πρὸς ἐκχριστιάνισιν τῶν ἐκεῖ Τούρκων, παρεμπόδισε τὴν πληρωμὴν τοῦ τεταγμένου φόρου, εἶχε περιουσίαν ἀναβαίνουσαν εἰς ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας γροσίων, σταυλὸν πολυτελέστερον τοῦ μεγάλου βεζῖρου, καὶ ἐν τέλει διαταχθεὶς ἵνα μετρήσῃ 15,000 γροσίων, ἀναβιβασθεὶσας ὕστερον εἰς 27,500, ἐρρίφθη πάλιν εἰς τὸ δεσμοτῆριον (27 Μαρτίου 1747) (*).

Ἐν τῇ φυλακῇ συνέγραψε τὸν γνωστὸν *Καθρέπτην τῶν Γυναικῶν*, ἐν ᾧ ἀναμιξ ἔστιχοῦργησεν ὅσα τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων συγγραμμάτων εἶχεν ἀναγνώσει, προσθεὶς καὶ τινὰς τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου του. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ πάντων ἐν αὐτῷ διαμνημονεῖ ἐργα ἐναρέτων καὶ σοφῶν γυναικῶν ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα *Καθρέπτην τῶν Γυναικῶν*

. . . . . γιὰτὶ ἐδῶ κοιτάζει
ἢ καθε μιά τοῦ λόγου της καὶ βλέπωντας σκουδάζει
νὰ στολισθῆ καὶ νὰ φθιασθῆ καὶ αὐτὴ καθὼς τυχαίνει
ἴσον καλὴ καὶ εὐμορφη, ὡσὰν αὐτὴ νὰ γίνῃ.

Λυτρωθεὶς ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Δαπόντης ἀπῆλθεν εἰς Ἄθωνα καὶ τὸ μοναχικὸν ἐνδύθεις σχῆμα μετωνομάσθη *Καيسάριος*, καὶ ἠσκήτευεν ἐν τῇ μονῇ *Ξηροποτάμου*, ἐνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε περὶ τὸ 1789 ἔτος.

Ὁ Δαπόντης ἦν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων καὶ πολυγραφικωτέρων τοῦ καιροῦ του, τριῶν περὶ τὴν θεολογίαν, μελωδός, καὶ στιχοῦργός

(') Καθρέπτης τῶν Γυναικῶν, τόμ. Β'. σελ. 400

(*) Αὐτῆς σελ. 290 κλπ.

οὐχὶ τῶν εὐκαταφρόνητων, μὴ τῆρῶν ὅμως οὐδεμίαν εἰς τὰ συγγράμματά του τάξιν, ἀλλὰ συνεχῶς ἀναμιγνύων ἀκαταλλήλως τὸ σπουδαῖον μετὰ τοῦ γελοίου, τὴν Γραφὴν μετὰ τῆς Μυθολογίας κλπ.

Συγγράμματα.

—Καθρίπτῃς Γυναικῶν. Ἐνετίησι 1766. Τόμοι δύο σελ. 428+556. (Ἡ στιχηρὰ αὕτη συγγραφή περαιωθεῖσα τῇ πρώτῃ Μαρτίου 1763 προσφωνεῖται, ὑπὸ τοῦ Δαπόντε εἰς τὴν Ἑλένην Μαυροκορδάτου, σύζυγον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου Καλλιμάχη, καὶ ἐξεδόθη ἐπιστασίᾳ Θωμᾶ Μανδακᾶση, προτέξαντος ἐπίγραμμα εἰς ἔπαινον τῆς ἀλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Δαπόντε, καὶ τινα ἐν τέλει στιχουργήματα, ἐξ ὧν ἓν εἰς ἔπαινον τοῦ πρὸς ἔκδοσιν ἀναλώσαντος Κωστή Ἀβράμη Νεοχωρίτου. Ἡ ἔκδοσις ὅμως δὲν ἐγένετο μετὰ τῆς δεούσης ἐπιμελείας, καὶ ὁ Δαπόντε εἰς ἓν τῶν ἔργων του (Λόγοι Πανηγυρικοὶ) μέμφεται τὸν Μανδακᾶσην, ὡς νοθεύσαντα καὶ ἀμαυρώσαντα τὸ ποίημά του).

—Λόγος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας περὶ ἐξόδου ψυχῆς, καὶ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, μεταφρασθεὶς εἰς ἀπλήν δι᾿ ἄλλοθεν διὰ στίχων πολιτικῶν παρὰ Κ. Δαπόντε. Ἐνετίησι 1763.

—Πατερικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου πάπα Ῥώμης, ἐν ᾧ περιέχονται βίοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὄσιων πατέρων, ὑπ' αὐτοῦ μὲν λατινικῶς συγγραφέντες, παρὰ δὲ τοῦ μακαρίου Ζαχαρίου πάπα Ῥώμης εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφρασθέντες, νῦν δὲ εἰς τὸ κοινὸν παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε τοῦ μετονομασθέντος Καισαρίου, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλων (sic), πρὸς χρῆσιν κοινὴν καὶ ὠφελίαν τῶν ἀναγινωσκόντων ἀφιερωθὲν δὲ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ λογιστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ῥημνίκου τῆς ἐν Κραγιόδα, κυρίῳ κυρίῳ Καισαρίῳ, οὐτινος δαπάνῃ νῦν πρώτων καὶ ἐτυπώθη φ ψ κ' Ἐνετίησι 1780, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. (Εἰς 8^{ον} μέγα σελ. 608). Ἐπιλοπόνθησε τὴν μετάφρᾴσιν ταύτην ἐν ἔτει 1777. Εἰς τὸ τέλος ἀναγινώσκεται. «Ἐγράφη οἰκείᾳ χειρὶ ἐν τῇ παροικίᾳ τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐν τῇ ἱερᾷ, » Βασιλικῇ τε, καὶ πατριαρχικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων » τοῦ Χριστοῦ Τεσσαράκοντα, τῇ ἐπιλεγομένῃ πρώην μὲν τοῦ Χειμάρρου, » ὕστερον τοῦ Ἐηροποτάμου, νῦν δὲ Χλωροποτάμου ». Ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ εὑρηνται τοῦ αὐτοῦ Δαπόντε—Βίος Γρηγορίου—Διάφοροι ὕμνοι ἐν τέλει ἐκδοσίου τῶν τεσσάρων βιβλίων—Βίος καὶ πολιτεία ἁγίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως—Ἐγκώμιον διὰ στίχων εἰς τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον—Ἐτερον εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον—Ἦμος εἰς τὴν Παναγίαν—Ἐγκώμιον φυλακῆς—Μεγαλυνέρια καὶ ἐγκώμιον διὰ στίχων εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον—Ὁδῆρια εἰς τοὺς ἀρχιστρατήγους Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ—Χαιρετισμοὶ διὰ στίχων εἰς τὴν Παναγίαν).

—Χρηστοθήβια, Ἐνετίησι 1770. (Προσφωνεῖται ὑπὸ τοῦ ἐκδότος τυπογράφου Δημ. Θεοδοσίου εἰς τὸν ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατριδῆν Μαρούτσην. Ἐν τῇ Χρηστοθήβει περιέχονται ἐκτὸς πολλῶν καὶ διαφόρων ἄλλων, διὰ στίχων μεταφρασεῖς τῶν γωμικῶν τοῦ Κάτωνος, Φωκυλίδου, Πυθαγόρου, πίνακος τοῦ Κί-

θητος, περι ψυχῆς Κυρῶλου Ἀλεξανδρείας, ὕμνοι καὶ διηγήσεις, ἐπιστολαί, νοθετικὸν ποίημα, μεταφράσεις τεσσάρων διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ, διηγήσεις περὶ τοῦ ἐν Σαντορίνῃ σεισμοῦ, κλπ).

— Ῥόδον τὸ ἀμάραντον. 4778.

— Λόγοι πανηγυρικοὶ διὰ στίχων. Ἐνετίησι 4779.

— Θιάτρον Βασιλικὸν, περιέχον ἱστορίας διαφόρων βασιλέων 4780.

— Γεωγραφικαὶ ἱστορίαι καὶ περὶ τῆς νῆας νήσου τῆς πλησίον τῆς Σαντορίνης ἀναδοθείσης, 4775.

— Ἐξήγησις τῆς θείας λειτουργίας. Ἐν Βιέννῃ 4795.

— Τράπεζα πνευματικῆ. Ἐν Βενετίᾳ 4779 καὶ 4780.

— Ἄσθη νοητά.

— Κῆπος χαρίτων.

— Φανέριον τῶν γυναικῶν.

— Ἐπιστολαὶ διὰ στίχων ἀπλῶν κατὰ τῆς ὑπερφηανείας καὶ ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἐνετίησι 4776.

— Βίβλος Βασιλειῶν. 2 τόμ.

— Βίαι ἁγίων ἀνδρῶν.

— Ἀνθολογία.

— Μαργαρίται τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ἦτοι λόγοι παραινετικοὶ μεταφρασθέντες εἰς τὸ ἀπλοῦν. Ἐνετίησι 4779.

— Ἐγκόλπων Δογικῶν, τοῦτέστιν ὕμνοι εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εὐχαὶ διὰ διαφόρων μέτρων καὶ μελῶν. Ἐν Βενετίᾳ 4770.

— Ἐπιστολὴ περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἐνετίησι 4772.

— Περὶ θαυμασιῶν ἀκουσμάτων (*).

— Μυθολογία.

— Περὶ τῶν ἐπισήμων Γρηγορίων, Ἰωαννῶν, καὶ Γεωργίων.

— Δογικὰ δῶρα.

— Βίος τοῦ ὁσίου Ἱεροθέου τοῦ ἐκ Καλαμάτας τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἐτελεύτησε τῷ ἔτει 4732.

— Βίος τῆς Ἀργυρίτιδος Προυσινής, ἥτις διὰ 47 ἔτη διακαρτηρήσασα ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐν τῷ καλῇ ὁμολογίᾳ τετελείωται (**).

— Μαρτύριον τοῦ μάρτυρος Χρήστου τοῦ Κηπουροῦ Ἀλβανίτου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρτυρήσαντος κατὰ τὸ 4748 ἔτος (**).

— Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάντων ἐπισήμων Ῥωμαίων, καὶ τινῶν μεγάλων συμβεβηκότων καὶ ὑποθέσεων, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ χιλιεστοῦ ἑκτακοσιοστοῦ ἔτους ἕως τοῦ ἐνεστῶτος ὀγδοηκοστοῦ τετάρτου. (Ἐν τῇ ἀνεκδότῳ ταύτῃ πραγματείᾳ τοῦ ὁ Δαπόντες ἀπαριθμεῖ τοὺς τε λογίους κληρικῶς καὶ λαϊκοὺς μετ' ἀναγραφῆς τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν φιλομαθῶν πραγματευτῶν) (**).

(*) Βρετοῦ Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολογίας σελ. 194.— Παρ. καὶ Λόγιον Ἐρμῆν.

(**) Νέον Μαρτυρολόγιον· ὁ νεομάρτυς οὗτος ἦτο ἐν τῇ αὐτῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ Δαπόντε. (***) Ζαβίρας,

(*) Πρακτικὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικῷ Συλλόγου, τόμ. Δ' σελ. 155.

—Ἱστορία τῶν συμβάντων τοῦ σουλτάν Μεχμέτη, ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κιου-περουλή γέροντος Μεχμέτ πασᾶ, μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Μεχμέτη, ἐπιτροπεύοντος τηρικαῦτα τοῦ Δαμάτ Χασάν-πασᾶ.

—Δακικαὶ ἐφημερίδες, ἤτοι συμβεβηκότα τετραστοῦς μάχης Ὀθωμανορώσων, πρὸς δὲ καὶ Αὐστριακῶν μέχρις ἔτους 1739 συλλεχθέντα ἀπὸ τε πρωτοτύπων γραμμάτων καὶ αὐτοπτῶν ἀυλικῶν τῆς ἡγεμονίας Οὐγγροβλαχίας, ἀθθεντεύοντος Ἰωάννου Κωνσταντίνου Νικολάου Βοεβόδα τοῦ Μαυροκορδάτου, παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντα τοῦ ἐκ νήσου Σκοπίλου δευτέρου γραμματικῆς τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος καὶ Κοναούλου τῶν Ἰγγλίζων (*).

Ἅ Δαπόντες ἐπιμελήθη τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ (1736) ἔκδοσιν διαφόρων ἀκολουθιῶν, καὶ ἰδίᾳ δαπάνη ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ (1746) τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀγίου Ἐργίνου.

Στρατηγός.

Α'. Ἀτῶνιος. Ἐγεννήθη ἐν Κερύρα ἀπὸ γονεῖς ἐκ Κρήτης ἐνταῦθα μεταναστάντας, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετίαν ἐγένετο ἀναγνώστης ἐν τῷ ναῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου καὶ ἠκροᾶτο μαθήματα ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστηρίῳ, καταγραφεὶς μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἐκεῖ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἰδρυθέντος συλλόγου τῶν Ἀβλαβῶν καὶ συνθέσας ὡς τοιοῦτος ἐν ἔτει 1720 δύο ὠδάρια.

Ἰσπερον μετέβη εἰς Πατάβιον πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν, καὶ διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Κουτουνιανοῦ Ἑλληνομουσειοῦ, διδάξας μετὰ κρότου, καὶ συνεπειᾶ τούτου τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως διὰ τῆς ἀνδρῶσεως ἀνδριάντος.

Ὁ Φακκιολάτης αὐτοπροσώπως γνωρίσας τὸν Στρατηγὸν λέγει περὶ αὐτοῦ « Nunc collegium regit vir litteris excultus et industrius Antonius Straticò qui suis institutionibus parat juventutem hanc ad graviora studia in Gymnasio capessenda (**).

Ὁ Ἀτῶνιος συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ἡμεῖς γνωρίζομεν.

—Ὁδᾶριον περὶ τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. (Ἐδημοσιεύθη μετὰ τοῦ κατωτέρου εἰς Ἀθήναις Εὐλαθείας).

—Ἄσμα σαφικὸν εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφίας Μελέτιον Τυπέδδον.

—Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Πατούσα.

—Μετέφρασιν διὰ στίχων ἀπλοελληνικῶν τῆς βετραχομουμαχίας τοῦ Ὀμήρου: Βενετίῃσι 1745.

—Διδασκαλίαν θεωρικο-πρακτικὴν περὶ τῶν πυρετῶν. Βενετίῃσι 1745. (Τὴν πραγματείαν ταύτην μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὁ Στρατηγὸς προτροπῇ Ἰωάννου Μόρμωρη Κυθηρίου).

(*) Τὰ δύο τελευταῖα χειρόγραφα εὑρήνται παρὰ Π. Λάμπρ.

(**) Ἀθήναις Εὐλαθείας σελ. 23—25.

— Ιστορικὴν μυσταγωγίαν, ὅπου ὀδηγεῖ εὐκολα μὲ τὴν μοναχὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης κάθε χριστιανὸν εἰς τὴν γνώρισιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐνετίρησι 1750.

— Ἐπίγραμμα εἰς Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτον τὸν ἡγεμόνα. (συνεξιδέθη τῇ Μυσταγωγίᾳ, ἣτις προσεφωνήθη εἰς τοῦτον).

— Δύο ἐπιγράμματα εἰς τὴν διδακτορικὴν στέφιν Γεωργίου τοῦ Ὑπομεναῦ.

— Σαρκικὸν ἐπίγραμμα εἰς Ἰωάννην Ἐμὸν πρῶην πρεσβευτὴν τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. (Κατεχωρήθη ἐν τῇ περὶ πυρετῶν μεταφράσει, ἣν ὁ Ἀντώνιος προσεφώνησε τῷ φιλομούσῳ τούτῳ Ἐνετῷ εὐκατερίδῃ).

Β'. Κωνσταντῖνος Στρατηγός, πιθανῶς ἀδελφὸς τοῦ Ἀντωνίου.

Ἐγένετο, κατὰ Βεντότην, καθηγητὴς τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐν Παταβίᾳ, νομοδιδάσκαλος ἄριστος, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ ἐξέδοτο τοὺς ἐναρκτηρίους λόγους τῶν παραδόσεών του (').

Βάρκοσης.

Α'. Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἠκροάσθη εἰς τὰ φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα τὸν Μπαλάνον ὕστερον δὲ κληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Σιατίστῃ προϋχόντων κατέστη διδάσκαλος τῆς ἐκεῖ σχολῆς, ἐν ἣ πλεόν τῆς ἑξαετίας ἐδίδαξεν ἐκείθεν μετέβη εἰς Κοζάνην καὶ ἐχρημάτισε κοινὸς διδάσκαλος ἐπὶ ἑν ἔτος. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ προεστώτες διεπληκτίστησαν μεταξύ των, ὁ Βάρκοσης προσελήθη παρὰ τοῦ Ἰωάννου Σακελλαρίου πρὸς διδασκαλίαν τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἕξ ἔτη τὸ τοῦ οἰκοδιδασκάλου μετῆλθεν ἐπάγγελμα. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐλθόντος εἰς Κοζάνην Ἕώσσου τινος, Κωνσταντῖνου Τζεπίν, ὁ Νικόλαος ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ μετὰ Δημητρίου Σακελλαρίου τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ὕστερον μεταβὰς εἰς Τύρναβον διέτριψεν ὀλίγον παρὰ τῷ ἐκεῖ ἀρχιερατεῖοντι θείῳ του. Μετ' οὐ πολὺ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακωβάκη, καὶ ἐσπούδασε τὴν γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον. Ἐν δ' ἔτει 1777 μετέβη εἰς Ἰάσιον, ἡγεμονεύοντος Κωνσταντῖνου τοῦ Μουρούζη, καὶ διορισθεὶς ἡγεμονικὸς γραμματεὺς ἐδίδασκεν ἅμα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Περὶ τὸ 1782 ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεβίωσεν ἐναυθα ἐκ λοιμικῆς νόσου.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν, καὶ μεταφυσικὴν τοῦ Φρειδερί-

(') Βεντότη, Συμπλήρωμα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Μελετίου.

κου Βαουμαϊστέρου, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ (1795), δαπάνῃ Γεωργίου Μανούση τοῦ Σιατιστιέως.

Πρὸς δ' ἔγραψεν ἐν ἔτει 1750 ἠρωλεγειὸν ἐπίγραμμα πρὸς Ἰωαννίκιον Χαλκηδόνας, τὸν ὕστερον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. (1).

Β'. *Καλλίνικος Μπάρκοσης*, ἀδελφὸς τοῦ προβήθηεντος Νικολάου, καὶ μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν Σιατιστῇ καὶ Κοζάνῃ ὕστερον δὲ μεταβάς εἰς Μολδαβίαν ἠσκήτηεν εἰς τὴν ἐν Ἰασιῶ μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, τὴν καλουμένην Μπαρμικὴ. Συνέγραψε διαφόρους λόγους ἠθικοῦς (2).

Ἐφραΐμ ὁ Ἀθηναῖος.

Γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις ἐξεπαιδεύθη ἐν πρώτοις ὑπὸ Παῦλον, τὸν μετέπειτα Παΐσιον, καὶ Ἀγάπιον τὸν Βουλισμάν, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Πάτρμον ἐμαθήτευσε παρὰ Γερασίμῳ τῷ Βυζαντίῳ (3). Μετέπειτα προσκληθεὶς προέστη τῆς ἐν Κύπρῳ σχολῆς, καὶ ἐπέσυρε τὴν ἀγάπην τῶν κατοίκων διὰ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς γονίμου διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἐν ἔτει 1760 ἐστάλη ὑπὸ τῶν Κυπρίων εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ Μακαρίου ἐπισκόπου Κιτιαίων, ἵν' ἀναφέρῃ τὴν ἐπελοῦσαν εἰς τὴν νῆσον συμφορὰν, διὰ τὴν ἐνσκήψασαν τρομερὰν πανῶλη, καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἔλεος τῶν τε κρατούντων καὶ τῶν ὁμοδόξων. Ἐκπληρώσας ὁ Ἐφραΐμ τὴν ἀποστολὴν του ἐπανήλθε, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐστάλη εἰς τὴν ἐν Ἀθῶνι μονὴν τῆς Δαύρας, ὅθεν παραλαβὼν μετεκόμισεν εἰς Κύπρον τὴν κἀραν τοῦ ἀγίου Μιχαὴλ Συνάδων, φημιζομένην ἐπὶ ὀλέθρῳ τῶν ἀκρίδων, αἵτινες τότε κατέφθειρον τὰς ἐν τῇ νήσῳ ἀμπέλους (4).

(1) Ζαβίρας. (2) Δύοδι.

(3) « Ἀπὸ γὰρ βρέφους τοῖς ἱεροῖς ἀσχολούμενος γράμμασι, καὶ διδασκάλων τυχὼν ἀγαθῶν, οἷος ἦν Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ Παΐσιος μετονομασθεὶς, ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸν Ἀγάπιον τὸν ὑπὲρ τινα ἄλλον ζηλωτὴν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀναφανέντα, ἀκτημοσύνην τε κακοσημμένον, καὶ τῇ ἑλληνικῶν ἀρετῶν ἀγλαίᾳ, καὶ ἀποστολικῶς ζήσαντα μέλειτα· ἐπεὶ πανταχοῦ ἀναγγύτως περιερχόμενος, τὸ ἱερὸν ἐκήρυττεν εὐαγγέλιον, στήριζων τοὺς ὀρθοδόξους διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτοῦ βίου, καὶ λόγῳ τοῦ θείου καὶ γραφικοῦ. Ἦν γὰρ ἐκεῖνος πράξις καὶ θεωρία ἄριστος, ὡς καὶ πάντες ὁμολογοῦσι. Τί δ' ἐν εἰποιμὶ περὶ τοῦ ἡμοῦ γέροντος καὶ διδασκάλου Γερασίμου τοῦ μαθητοῦ Μακαρίου ἐκείνου τοῦ καμμάκου δυνως καὶ τρισολβίου, ἐν καὶ ὁ Θεὸς ἐδέξαται ὁ καὶ θεόζων τοὺς αὐτὸν ἀντιδοξάζοντας; Τοῦτον γὰρ καὶ χεῖρ ναρκιῆ ἐγκωμιάζειν γραφικῶς, καὶ γλῶσσαν ἐπαιεῖν οὐ δύναται λογικῶς, ὡς ὄντα ἔργῳ καὶ λόγῳ μαθητὴν τοῦ τριεμάκου ἐκείνου Πατριμοῦ ἀνόδου, τοῦ διδασκάλου Μακαρίου, θαρρῶ δὲ λέγειν καὶ ὑπὲρ τοῦτον, εἰ μὴ ἀπατάμαι. Ἐφραΐμ ἐν προοίμῳ τῆς περιγραφῆς τοῦ Κύκου. »

(4) Κυπριανού, ἱστορία Κύπρου σελ. 317.

Ὁ Ἐρραϊμ ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη σχολαρχήσας καὶ τὸν ἱερόν λόγον κηρύξας ἐν Κύπρῳ ἀπεράσισε ν' ἀπέβηθ' ἐκεῖθεν. Τότε οἱ ἐν τῇ περιουσίᾳ μονῆ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ συγγράψῃ τὸ κτιτορικόν, εἰς δὲ τὰς παρακλήσεις τούτων πειθόμενος συνέγραψε κατ' Αὐγουστον τοῦ 1748 τὴν ἐν ἔτει 1751 ἐκδοθεῖσαν περιγραφὴν τῆς μονῆς ταύτης (¹).

Ἐλθὼν ὁ Ἐρραϊμ εἰς Παλαιστίνην προεχειρίσθη μητροπολίτης Ναζαρέτ, καὶ τῷ 1766, ἐκλογῇ τοῦ γηραιοῦ Παρθενίου, καὶ ὁμοθυμῶν ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἀγιοταριτῶν πατέρων ἀνεξιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον, δεύτερος μὲν τὴν ἐπωνυμίαν, ἑκατοστός δὲ εἰκοστός πρῶτος ἐν τῇ σειρά Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου. Μόλις ἐκλεχθεὶς πατριάρχης ὁ Ἐρραϊμ Β' ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μολδοβλαχίαν, ἐξαιτούμενος τὸ ἔλεος τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν εἰς ἀνακούφισιν τῶν χρεῶν, δι' ὧν ὁ θρόνος ἤτο ἐπιβεβαρυσμένος. Ἐν ἔτει 1768 ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας κινήσαντος πολέμου, ἵνα ἐπανάβῃ εἰς Βυζάντιον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Λατίνοι ἀνενέωσαν τὰς ἐπὶ τῶν ἁγίων τόπων ἀλόγους αὐτῶν ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας ὁ τότε ὁμογενὴς ἰατρὸς τοῦ σεχουλισλάμη, Νικόλαος ὁ Σκουλιδάς, ὑποκινούμενος ὑπὸ τοῦ μακαρίου Ἐρραϊμ πάντῃ ἐματαίωσε.

Ὁ Ἐρραϊμ ὁσίως καὶ εὐσεβῶς βιώσας, καὶ ἐπὶ πενταετίαν μόλις κατακοσμήσας τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἐτελεύτησε τῷ 1771, διαδεχθεὶς ὑπὸ Σωφρονίου τοῦ Πτολεμαΐδος (²).

Ἦν ὁ Ἐρραϊμ πολυμαθὴς, καὶ φιλογενέστατος, συντελέσας εἰς σύστασιν πολλῶν σχολείων, καὶ ἔκδοσιν διαφόρων ψυχωφελῶν βιβλίων. Ὁ ἀξιώσει αὐτοῦ ἐκδοῦς τὰ Ἀσκητικὰ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης, προσφωνῶν τῷ Ἐρραϊμ ἐπιφέρει.

« Πολὺς ἀτεχνῶς καὶ ὁ ζῆλος, δὴ διατελῶν ἔχεις ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν καὶ ἁγίων ἐν Ἱεροσολύμοις σεβασμάτων, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ κάματοι, οὗς ὑπὲρ αὐτῶν ἀνελίς, καὶ οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ μέχρις αἵματος κίνδυνοι, ὧν καὶ αὐτόπτην με γενέσθαι ξυμβέβηκεν ἄλλὰ τὸ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόμου σου διδασκα-

(¹) Ὁ Ζαβήρας λέγει, ὅτι « ἡ ἀρετὴ τοῦ Ἐρραϊμ εἰς τοσοῦτον εἰς τὰς καὶ ἀγάπην » τοὺς Κυπρίους ἐφείλικται, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς περιφέρειᾳ ταύτης νήσου ἐξελέξαντο ἄλλ' αὐτὸς πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ ὧν ἀπέπειε τὸ πρόβλημα, καὶ λάθρα ἐκεῖθεν φυγὰς » εἰς Ἱερουσαλὴμ ᾤχετο, καὶ τὰ ἐκεῖσε ἀσκητήρια κατέλαβε ».

(²) Παλαμᾶ Ἱεροσολυμίς, σελ. φβ—πδ.

» λιας δαψιλῆς καὶ ἀγλαόκαρπον οὐκ ἂν βρδῶς ἐξεχύσαι τε ἀνατυπώσασθαι·
 » πυκναὶ μὲν γὰρ, μᾶλλον δὲ συνεχεῖς αἱ κατ' ἴδιαν εἰσηγήσεις τε καὶ ὑπο-
 » θῆκαι, αἷς τινῶ· μὲν τὸν βίον καταπεπωτόκτα ἐπανορθοίς, τινῶν δὲ διακλουού-
 » μενον ἐπιστηρίζεις, τινῶν δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ καλοῦ ἔδραϊον ἐπὶ τὸ τελευταίον
 » προσάγει· ἄφθονον δὲ καὶ ἀένναον καὶ τὸ ἐπὶ κοινού ἐκρέον τῶν παραινετι-
 » κῶν λόγων γλυκόβρουον νόμα οὐπερ αἱ τῶν πιστευόντων καρδίαι πλουσίως
 » ἐπαρδευόμεναι, ἀειθαλεῖς τῇ εὐσεβείᾳ ἐναποθείκωνται, τοὺς τῆς ἀρετῆς
 » αὐτῶν καρποὺς ἀποδιδούσαι καὶ ἐν πᾶσι κατευοδούμεναι ».

Προτάττων ὁ Θεοτόκης ὡραίαν χαλκογραφικὴν εἰκόνα τοῦ Ἐφραιμ,
 τίθησιν ὑπ' αὐτὴν τὸ ἐξῆς δίστιχον.

Γῆς ἱερῆς Ἐφραιμ ὄρα τὸν μέγαν ἀρχιερεῖα,
 οὐ φάος ἤρπον φώτισε γαίαν ἄλην.

Συγγράμματα.

— Περιγραφή τῆς σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Κύκκου, ἦτοι διή-
 γησις περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἀποκοιμήσεως τῆς θαυματουργοῦ ἁγίας εἰκόνης τῆς
 ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς λεγομένης Κυκκοτίσσης· νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα,
 σπουδῇ μὲν καὶ προτροπῇ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ Πατέρων, καὶ Γερόντων τῆς
 Συντάξεως· εἰς εὐεργεσίαν δὲ καὶ ὠφελίαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἐνε-
 τίησι 1754. Παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ Βόρτολι· εἰς 8^{ον}, σελ. 76. Ἐν τῇ ἐκδόσει
 ταύτῃ εὐρηναί: Ἐπίγραμμα εἰς Ἐφραιμ ὡς ἀπὸ τῆς βίβλου ἐξ ἡκτῶ πολι-
 τικῶν στίχων τῶν Κυπρίων Γερασίου ἱερομονάχου, καὶ Σωφρονίου ἀρχidia-
 κόνου. Στίχοι ἱαμβικοὶ καὶ κανὼν παρακλητικὸς τοῦ Ἐφραιμ πρὸς τὴν Θεο-
 τόκον Παρθένου.

Σεραφεῖμ ὁ Πισαίδιος, μαθητὴς τοῦ Ἐφραιμ, ἐπὶ τὸ τελευταῖον μετατυ-
 πώσας τὸ Κυριοκίδον, προσέθηκε κανόνα τοῦ αὐτοῦ Ἐφραιμ μετὰ τὸν ἐν ἔτει
 1754 κυρπολισμὸν τῆς μονῆς.

— Χριστιανικὴ διδασκαλία συντομωτάτη. (Ἐτυπώθη τῷ 1775 ἐν τέλει τοῦ
 Κυριοκίδου τῆς ἐν Τραπεζοῦντι μονῆς τοῦ Σουμελαῖ ὑπὸ Μεταξοπούλου).

— Λόγος εἰς τὸ Γενέσιον τῆς Θεομήτορος. (συνεξεδόθη τῇ εὐαγγελικῇ Σάλ-
 πιγῇ Μακαρίου).

— Ἀπαρίθμησις τῶν λατινικῶν νεωτερισμῶν, παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου
 τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου Ἐφραιμ, πρὸ τῆς ἱεραρχίας του, πρὸς τὸν Χοῦρι
 Ἰωσήφ ζητήσαντα ἐνθέρμως αὐτούς. (Χειρόγραφον παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ).

— Τυπικὴ διάταξις τῆς κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον σεβασμίας καὶ βασιλικῆς
 μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Μαχαιράδος ἐπιλεγομένης. Ἐνετίησι 1786.
 (Περιέχει τὴν ἐν ἔτει 1210 ἐν 170 ἄρθροις διάταξιν Νεῖλου ἱερομονάχου, τοῦ
 κτίτορος τῆς μονῆς τοῦ Μαχαιρά. Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηναί τοῦ Ἐφραιμ
 — Ἱαμβικὸν ἐπίγραμμα, καὶ Κανὼν Παρακλητικὸς εἰς τὴν Θεοτόκον τοῦ Μα-
 χαιρά).

Ἄ Ἐφραιμ ἰδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν διαφόρων βιβλίων, ὡς τῆς ἐν 1769 ὑπὸ
 Νεοφύτου Κουσκοκαλυβίτου ἐκδοθείσης ὀρθοδόξου διδασκαλίας Μελετίου Πηγᾶ,

Λαυσαϊκού, τῶν εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Γαζῆ ὑπομνημάτων Νεοφύτου, τοῦ περὶ τῶν Ἱεροσολύμων συνταγματίου, Γερασίμου ὑπομνήματος εἰς τὸ Δ' Γαζῆ, κλπ.

Νεόφυτος Κausοκαλυβίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τῆς Πελοποννήσου ἐκ γονέων Ἑβραίων, ὁμολογησάντων τὸ χριστιανικὸν δόγμα. Κομιδῆ νέος προσελήφθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ του, ὕστερον ἀρχιερατεύσαντος ἐν Βλαχία, καὶ ἐμαθήτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὕστερον δ' ἐν Πάτμῳ παρὰ Γερασίμῳ τῷ Βυζαντίῳ. Ἐλθὼν εἶτα εἰς Ἰωάννινα ἠεροάσατο Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, καὶ μεταβὰς εἰς Ἄθυνα ὑπέδου τὸ μοναχικὸν τριδώνιον, καὶ ἐμόναζεν ἐν τῇ σκῆτῃ τοῦ Κausοκαλυβίτου, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον, διδάσκων καὶ εἰς τινὰς τῶν νέων μοναχῶν τὰ γραμματικά.

Παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἐπὶ λόφου πρὸς ἀνατολὰς κειμένου ἀνηγέρθη τῇ φιλομούσῳ ἐνεργείᾳ τοῦ προϊσταμένου τῆς μονῆς Νεοφύτου ἡ Βατοπεδινὴ σχολή, εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς ὁποίας προσεκλήθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1749 ὁ Κausοκαλυβίτης, ἀναμφιβόλως πολὺ συνεργήσας εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἰδρυσιν ('). Ὑστέρον δὲ μεταβὰς ἐδίδαξεν ἐν Χίῳ, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Βλαχίαν, ἐνθα μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἦτο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γκίκια Ἀλέξανδρος. Τῷ 1770 διέτριβεν ἐν Τρανσυλβανίᾳ, ὅπου καὶ συνέταξε τὸ Κτιτορικὸν τοῦ Σουμελά. Ὑστέρον δ' ἐπανελθὼν εἰς Βλαχίαν παρέμεινε μέχρι τελευτῆς. Μὴ δυνάμενος ἵνα πορίζηται ἐνταῦθα τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Ῥώσσίᾳ Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν ὅπως τῷ εὕρῃ θέσιν τινα. Ἐν τῇ ἐξῆς ἐπιστολῇ ἐκτραγωδεῖ ὁ ἀείμνηστος τοῦ γένους διδάσκαλος τὰς κακουχίας καὶ στερήσεις αὐτοῦ.

« Κατέλαβέ με, λέγει, ὁ χειμὼν ἐν οἰκίῳ παντὴ ἀνευθέτῳ εἰς
 » παραχειμασίαν. . . Ἀνεμοβροχίζομαι διὰ τῶν πάντῃ ἀναπεπταμένον
 » θυρίδων, καὶ τρόπον κοχλίου καθ' ἑαυτὸν συστρεφόμενος ἐνελιούμαι
 » πρὸς τὸ νυκτερινὸν ψύχος καὶ πρὸς τὸ ἐπισυμβαῖνον ἀνεμόδροχον,
 » κἀντεῦθεν μὴ ἔχων ποῦ κλίνω τὴν κεφαλὴν πάσχω τὰ αὐτὰ μάλ-
 » λον δὲ καὶ χεῖρω τῶν ἐν τῇ Πουσκάρια καθειργμένων, ὁπότε οὐδ'
 » οὔπερ ἐκεῖνοι ἀπολαύουσιν ἡμερινοῦ φωτὸς διὰ τῆς θυρίδος μετέ-
 » χω· ἀλλὰ ταῖς παρατυχοῦσαις σάνισι καὶ οἷς περιβέβλημαι ῥα-

(') Τῷ 1753, προνοίᾳ τῆς Μεγάλτης Ἐκκλησίας, ἡ Βατοπεδινὴ σχολὴ ἐπεκταθεῖσα μετωνομασθῆ Ἀθωνιὰς Ἀκαδημία. (Δωροθέου Εὐελπίδου, οἱ περὶ Ἱερωσύνῃς λόγος τοῦ Σρυσσοτόμου, Ἐν Ἀθήναις 1867, προλεγ.)—Πανδώρα, τόμ. ΙΙ', σελ. 146.

• κίους καταρράξας ἐν σκότῳ τὴν ἡμέραν οἴκοι διάγω· τὰ γὰρ τῶν
 • πάντῃ ἀτυναρμόστων θυρῶν, αἵτινες εἰς ὦραν χειμέριον οὐδὲν διαφέ-
 • ρουσι κεκλεισμέναι ἢ ἀνεωγμέναι, παρώσειν με τῶς· δοκῶ·.

Ὁ Νεόφυτος ἀπεβίωσεν ἐν Βουκουρεστίῳ περὶ τὸ ἔτος 1780.

Ὁ Καυσοκαλυβίτης, εἰ καὶ χλευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Κοραῆ, ὑπερεπαι-
 νεῖται ὁμως ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων, Ὁ Βιλλουασῶν ἐν προλεγόμενοις
 εἰς Ὅμηρον λέγει « Ille autem Neophytus recentium graecorum
 in graeca grammatica facile princeps ». Ὁ Ῥεῖζιος ἀποκαλεῖ τὸ εἰς
 Γαζῆν Ὑπόμνημα τοῦ Νεοφύτου « plenissimus et erudissimus commen-
 tarius ». Καὶ ὁ περιώνυμος Βόλφιος « de ipso libro, quo doctissimi
 grammatici pars difficillima arte subtili veterumque ingenio di-
 gna illustratur, dicendi alia fortasse occasio erit melior »· καὶ
 ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Καυσοκαλυβίτου ἀποδει-
 κνύει, ὅτι ὑπάρχουσι ἀκόμη ἄνδρες βαθεῖαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης
 γνῶσιν ἔχοντες ⁽¹⁾·.

Ὁ Νεόφυτος θεωρεῖται καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῆς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν
 μεταφράσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κεκλιμένου μονολεκτικῶς, ἐνῶ πρότερον ἐπε-
 κράτει ἡ ἐπαχθὴς μέθοδος τῆς λεγομένης ψυχᾶγωγίας, τῆς δι' ἐπισω-
 ρεύσεως δηλονότι ἀπάντων τῶν συνωνύμων ἐρμηνείας· τὸ σύστημα
 τοῦ Καυσοκαλυβίτου πληρέστερον ἐφήρμοσαν καὶ θριαμβευτικῶς διέ-
 δωκαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Λάμπρος ὁ Φωτιάδης, καὶ Γρηγόριος ὁ
 Κωσταντᾶς.

Ὁ Φωτιάδης ἐποίησε πέντε ἐπιγράμματα ἐξιμνοῦντα τὴν σοφίαν
 τοῦ Νεοφύτου, Δημήτριος δὲ ὁ Μανδακάσης τὸ ἐξῆς·

Κεῖθι Νειοφύτου δέμας κόνις ἦδ' ὀλιγίστη,

Οὐ μὴν τοῦδε πόνων ἰδμοσύνης τε κλέος.

Ὅς γὰρ Ἑλλάδι δὴν ἐκσπασθεῖσαν προβαλύμων·

Ἑλλάδα γλῶσσαν εἰς ἀμπεφύτευκε πόνοις.

Ἰδμοσύνην δ' ἔκφηνεν ἐὴν ἄλις οἷς ἐνὶ δέλτοις.

Ζῶει ἄρ' εὐκλείως κἄν θάνε σωματίῳ.

Συγγράμματα.

—Ἐκλογή τοῦ Ψαλτηρίου παντὸς καὶ εὐχῆ, συλλεγείσα παρὰ Νεοφύτου
 ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου τοῦ ἐξ Ἑβραίων. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ἀθῶνος
 1759, καὶ ἐν Βενετίᾳ 1784.

—Θεοδώρου Γραμματικῆς εἰσαγωγή τῶν εἰς τέσσαρα εἰς τὸ τέταρτον ὑπό-
 μνημα. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1768. (Μέγα 4^{ον} ἐκ σελίδων 4400. Ἀθανάσιος ὁ

(1) Κ. Ἀσωπίου, Προλεγόμενα εἰς Β' περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Συντάξεως

Πάριος συνοψίσις ἐξέδοτο τῷ 1787 τὰ γραμματικὰ ταῦτα ὑπομνήματα τοῦ Νεοφύτου εἰς ἓνα τόμον ἐκ σελίδων 487. Εὐγένιος δὲ ὁ Βουλγαρὶς ἐπέκρινε τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καυσοκαλυβίτου, γράψας Κριτικὰς ἐπιστάσεις, ἐκδοθείσας τῷ 1806).

— Προσκηυτέριον τοῦ ἁγίου ὄρους. Ἐνετίησι . . .

— Περὶ τοῦ τιμίου καὶ ζωποαίου σταυροῦ.

— Κατὰ Καλδαιστών.

— Βίος Μαλετίου Πηγᾶ. (Προετάχθη τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ ἐν ἔτει 1769 γενομένης ἐκδόσεως τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας).

— Ἐγχειρίδιον περιέχον τὸν παρακλητικὸν κανόνα. Ἐνετίησι 1776.

— Ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῶν ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ ἱεροῦ Χριστοφόρου, τῶν ἐν Μελέῳ ὄρει ἀσκησάντων, ἧ καὶ ἡ ἱερὰ ἱστορία τῆς βασιλικῆς μονῆς τοῦ Σουμελά, βίος τε καὶ πολιτεία τῶν ἔνωθεν ὁσίων πατέρων κλπ. ὑπὸ Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου. (Ἐξεδόθη ἐν Αἰψίῳ τῷ 1775 ὑπὸ Παρθενίου Μεταξοπούλου τοῦ Τραπεζουντίου).

— Ἐπιγράμματα περὶ τῶν γραφάντων περὶ τοῦ ὄρους τοῦ Μελέᾳ, εἰς τὸ ἡγιασμένον ὄρος τοῦ Σουμελά, εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον. (συνεξεδόθησαν τῷ ἀνωτέρῳ).

— Πολιτικοὶ νόμοι ἢ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν Συνόδων.

— Ἐγχειρίδιον ἀποδαικτικὸν περὶ τοῦ ὅτι χρεωστοῦσιν οἱ χριστιανὲς συγχωρετὸν νὰ μεταλαμβάνωσι τὰ θεία μυστήρια. Ἐνετίησι 1777 (Ἀμφιδέλλεται ἐν ἑνῇ ἔργον τοῦ Νεοφύτου).

— Σχόλια εἰς τὸν Θεουκυδίδην.

— Περὶ τῶν λεγομένων Φράγκ-Μαζόνων.

— Φιλόσοφος ἢ Θεϊστής.

— Σχόλια εἰς τὰ Ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Ἐξηγήσεις τοῦ περὶ φιλας λόγου τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ τοῦ περὶ τυραννίας (¹).

— Περὶ τοῦ Ἐπιταφίου Φωτός. (Χηρόγραφον παρὰ Σοφ. Οἰκονόμῳ).

— Ἐπιστολαί.

Πρὸς τούτοις ὁ Καυσοκαλυβίτης ἔγραψε μολδαβιστί—Ἀνατροπὴν τῆς θρησκείας τῶν Ἑβραίων, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1803, καὶ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετενεχθεῖσαν ὑπὸ Ἰωάννου Γεωργίου, καὶ ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Γάτζου ἐν Ἰασίῳ τυκωθείσαν τῷ 1818.

Κυπριανὸς Ἀλεξανδρείας.

Ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐμαθῆτευσεν ἐν Πάτμῳ παρὰ Μακαρίῳ, συμμαθητῆς γενόμενος Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου. Ἐλθὼν ὕστερον εἰς Ἰωάννινα διήκουσε παρ' Εὐγενίῳ τῷ Βουλγάρῳ τὴν ῥητορικὴν, θεολογίαν, καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν (²). Προσκληθέντος τοῦ Εὐγενίου

(¹) Ζαβίρας.

(²) Κατὰ λάθος ὁ Κωνσταντῖος λέγει, ὅτι ὁ Κυπριανὸς διήκουσεν ἐν τῷ Ἀθωνιάδι.

εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀναδεχθέντες τὴν σχολαρχίαν τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, συναπῆλθε καὶ ὁ Κυπριανὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρέμεινε ἐνταῦθα διδάσκων κατ' οἶκον εἰς τινὰς τῶν εὐγενῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐξορισθέντος ὑπὸ τῆς Πύλης Παΐσιου τοῦ μητροπολίτου Κύπρου, κατεπίεσθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ὁ Κυπριανὸς ἵνα δεχθῆ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς πατρίδος του· ἐλθὼν δ' εἰς Κύπρον καὶ εὐρῶν ἰσχύον τὸ ὑπὲρ τοῦ Παΐσιου κόμμα, φρονίμως ποιῶν παρητήθη ὑπὲρ αὐτοῦ (1), καὶ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετ' οὐ καλὸν προσκληθεὶς εἰς Ἀθῶνα ὑπὸ Εὐγενίου διορίσθη διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν γρημματικῶν μαθημάτων. Ἐνεκεν ὁμοῦ τῆς ἐπελθούσας διαιρέσεως μεταξὺ τῶν μαθητῶν, τῶν μὲν ὑποστηρίζοντων τὸν Βούλγαριν, τῶν δὲ συμπαιθόντων ὑπὲρ Παναγιώτου τοῦ Παλαμᾶ, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν ἔτει 1766, παραιτηθέντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, προεχειρίσθη τοιοῦτος ὁ Κυπριανὸς, ὅστις ἐπὶ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη πατριαρχεῖσας παρητήθη ἐν ἔτει 1783 ὑπὲρ Παρθενίου, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτελεύτησεν ἐνταῦθα τῷ 1787 (2).

Ἰκανὸν μαρτύριον τῆς παιδείας τοῦ ἀνδρὸς ἔστιν ἡ μετὰ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου φίλια· οὗτος προσφωνῶν τῷ Κυπριανῷ τὸν δεύτερον τόμον τῶν τοῦ Θεοδώρητου Σωζομένων λέγει. « Ἄλλ' ἔμοιγε » ἄλογον παρὰ τὰ εἰρημένα καὶ οὐδὲ ὀφειλῆς ἐκτὸς ἀπορραίνει τὴν » ἀφοσίωσιν καὶ ἡ μετὰ σοῦ ἀφοσίωσις, Πάτερ, ἀνέκαθεν, ἐξ οὐ μάλα » βραχείας τῆς συντριβῆς τε καὶ ὀμίλιας ἐγγενομένη συνήθεια, καὶ » ὁ ἐξ αὐτῆς εἰς βάθος μοι ἐντετηκῶς ἀκραιφνῆς ἔρωσ, αἶ τε περὶ τοὺς » λόγους, τὰ καλὰ ἡμῶν παιδικὰ, κοινὰ μελέται καὶ συνουσίαι καὶ » συνασκήσεις, αἷς πῆ μὲν ἀλλήλων τὸ τοῦ νοῦ πτερόν ἦμεν ποτὲ » διανιστῶντες καὶ διατεινόντες, ποῖ δὲ καὶ ἄλλους ἄμα, τὸ γε καθ' » ἑαυτοῦς, ἐπὶ ὁμοίαν πτῆσιν παραγμυνάζοντές τε καὶ διαθήγοντες ». Ἐγραψεν ὁ Κυπριανὸς, κατὰ Ζαβίραν, Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.

Μανασσοῦς Ἡλιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Μελενίκῳ τῆς Μακεδονίας, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτω-

σκολῆ, ἱεροδιάκονος ὢν τοῦ Εὐγενίου. Βλ. Οἰκονόμου, Ἀπερίθμησιν τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας. (Πανδώρα 1864, σελ. 899).

(1) Κυπριανοῦ, Ἱστορία Κύπρου, σελ. 317.

(2) Ζαβίρας.

σιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων παρ' Ἀλεξάνδρῳ Τυρναβίτῃ, μεταβάς εἰς Ἰταλίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν τοῖς πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου καὶ τῆς Βονωνίας. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν μετήρχετο εὐδοκίμως τὴν ἐπιστήμην, διδάσκων ἅμα καὶ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ὑψηλάντου ἐστάλη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν πρὸς κατάρτισιν ἐν τοῖς φυσικομαθηματικοῖς, καὶ ἀγορὰν τῶν ἀπαιτούμενων ἐργασιῶν διὰ τὴν πειραματικὴν τῶν ἐπιστημῶν τούτων διδασκαλίαν (*). Ἐπανελθὼν δ' εἰς Δακλίαν καὶ ἐπ' ὀλίγον διδάξας ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα περὶ τὰ 1785.—Χάριν περιεργείας ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς, ἐκ τοῦ αὐτογράφου αὐτοῦ σημειωματαρίου.

« α ψ δ' Μαΐου λ' ἠρξάμεθα ἐν Θεῷ τῆς Λογικῆς πραγματείας.

» εικοστῇ δευτέρᾳ, μηνὸς μεταγαιτηῶνος, ἡμέρα παρασκευῆ, ὦρα
» 16' τῆς ἡμέρας, ὁ μακαρίτης Ἀμβρόσιος αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, τεττάρων
» ἡμερῶν κλινήρης γενόμενος, οὐ πᾶν χαλεπὴν τινα ἀναγλὰς νόσον.

» α ψ ν' Ἰουνίου ις' ἐτελειώσαμεν τὴν Λογικὴν.

» » 18' ἠρξάμεθα τῆς Φυσικῆς, μετὰ τῆς Ῥητορικῆς τοῦ
» Κορυθαλλίως τῆς εἰς τὰς Ἐρμογένους 18' στάσεις.

» α ψ ν' μηνὸς Ἰουλίου κ', ἡμέρα δ', ὦρα δ' τῆς ἡμέρας, ὁ μακαρίτης
» πατὴρ κὺρ Ἰωαννίκιος τὸ κοινὸν χρέος ἐπλήρωσε, πενήτην ἡμερῶν νόσων
» ὑπομείνας.

» α ψ νς' Μαΐου κη', ἠκολούθησε θανατικὸν εἰς Βουκουρέστιον, καὶ τὴν αὐ-
» τὴν ἡμέραν ἐφύγαμεν ἀπὸ Βουκουρέστι εἰς Τζάραν, καὶ μετὰ μῆνα εἰς Γίρ-
» γεθον, καὶ εἰς Τζεβένδοβα μετ' ὀλίγον.

» α ψ νζ' Ἰαννουρίου ιγ' ἐγυρίσαμεν ἀπὸ τὰ φευγατῆ εἰς τὸ Βουκουρέστι,
» παύοντας τὸ θανατικὸν, καὶ ἀρχομένου Φεβρουαρίου ἠρξάμεθα καὶ ἡμεῖς
» πάλιν τῶν μαθημάτων.

» α ψ νζ' Ἀπριλίου θ', τελειώσαντες τὰς δύο ῥητορικὰς, τὴν τοῦ Κορυθαλ-
» λίως εἰς τὴν τοῦ Ἐρμογένους, καὶ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου
» τοῦ ἐξ ἀπορήτων, ἠρξάμεθα τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας τοῦ αὐτοῦ
» σοφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλίως, ἀναγινώσκοντες αὐτὴν μετὰ
» τοῦ λειπομένου τῆς φυσικῆς.

» α ψ νζ' Ἰουλίου ζ', ἐπῆρα τὸν Νικολάκην ἀνεψιὸν τοῦ ἀγίου Μυριῶν νὰ
» τὸν διαβάξω διὰ τριάντα γρόσια τὸν χρόνον.

» α ψ νζ' Ἰουλίου ιε', ἐπῆγαν τὰ ἐξαδέλφια μου εἰς Σιμπίν.

» Ὀκτωβρίου ἀρχομένου, ἠρξάμεθα τῆς περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ αὐτοῦ Κορυ-
» θαλλίως, μετὰ τοῦ λειπομένου τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας ἀναγινώ-
» σκοντες αὐτῶν.

(*) Ἀπολογία Ἰωσήπου Μοισιόδαχος—Ζαβίρας.

- » α ψ ν ζ' Ὀκτωβρίου ἡ, ἐπῆρα τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἁγίου Δρόστρας Ἀναστάσιον
 » νὰ τὸν διαβάζω.
 » α ψ ν θ' Δεκεμβρίου ἀρχομένου, κατέστην τρίτος διδάσκαλος τῆς ἐν Βου-
 » κουρεστίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα σχολῆς, ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ θεοσεβεστά-
 » του αὐθέντου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, τὸ πέμπτον ἡγεμονεύ-
 » οντος τῆς Πακίας.
 » α ψ ν ι' Δεκεμβρίου ιά, ἐτελειώσαμεν τὸ περὶ Οὐρανοῦ, ἔμα δὲ καὶ τὸ πρῶ-
 » τον βιβλίον τοῦ περὶ Ψυχῆς.
 » α ψ ν κ' Δεκεμβρίου ιε, ἤρξάμεθα τοῦ περὶ Γεννήσεως καὶ Φθορᾶς τοῦ
 » Κουρσούλου, καὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς περὶ Ψυχῆς πραγματείας. »
 Αἱ ἐξῆς δὲ σημειώσεις τοῦ Ἡλιάδη καταδεικνύουσι τὰ πενιχρὰ ἔσοδα καὶ
 ἐξόδα τῶν τότε διδασκόντων.
 » α ψ ξ β' Μαΐου ιά, ἤρξατο παρ' ἐμοὶ τρέφεσθαι ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχοντος κλοτζά-
 » ρη Κωνσταντίνου Ζαγοριανοῦ πρὸς γρόσια τρία τὸν μῆνα.
 » α ψ ξ β' Μαΐου ις, συνεφώνησα μετὰ τοῦ Χατζη-Γιάννη Μπολέτζουγλου
 » διὰ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Δημητράκη νὰ τρέφεται παρ' ἐμοῦ πρὸς γρόσια 50 τὸν
 » χρόνον. Ἐλαβα παρ' αὐτοῦ γρόσιον ἓν. Μαΐου κγ' ἀνεχώρησα.
 » α ψ ξ β' Ἀπριλίου κζ'. ἔμισθωσάμην τὸν Μανόλην διὰ νὰ μοὶ μαγειρεύῃ,
 » καὶ νὰ μὲ ὑπηρετῇ πρὸς γρόσια 20 τὸν χρόνον καὶ ὄχι ἄλλο.
 » α ψ ξ β' Μαρτίου γ', ἔμισθωσάμην τὴν Ἀναστασίαν γερόντισσαν διὰ μαγει-
 » ρισσάν μου διὰ γρόσι ἓν τὸν μῆνα.
 » α ψ ν δ' Νοεμβρίου κβ' ἐσυμφώνησα μὲ τὸν μπαρμπέρην γρόσια πέντε τὸν
 » χρόνον διὰ νὰ ἔρχεται νὰ μᾶς ζοραφίξῃ εἰς τὸ σπίτι μας.
 » α ψ ν ε' Δεκεμβρίου ἀρχομένου, ἐσυμφώνησα μὲ πλύστραν ἓνα ἡμισυ γρόσι
 » τὸν χρόνον.
 » α ψ ξ δ', τροφὴ τῷ Εὐσταθίῳ διὰ Μάρτιον καὶ Ἀπριλιον γρόσια δύο.
 » Ἐξόδα δύο ἀντερίων δέκα γρόσια καὶ 25 παράδες. »
 Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἡλιάδου γνωρίζομεν ἕνα μόνον λόγον ἐγκω-
 μιαστικὸν εἰς Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἐκδοθέντα ἐλληνολατινιστῇ ἐν Λειψίᾳ
 1781, καὶ τὰ ἐξῆς ἀνείκδοτα ἐπιγράμματα γεγραμμένα ἐντὸς τοῦ προμνημονευ-
 θέντος σημειωματαρίου—Εἰς τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας Νεόφυτον τὸν
 Κρήτην—Ἀλέξανδρον Τυρναβίτην (τρία),—Εἰς τὰς δέκα Κατηγορίας τοῦ
 Ἀριστοτέλους—Εἰς τὸν ἐπίσκοπον Τζερβενοῦ—Εἰς τινὰ βίβλον (δύο)—Πρὸς
 τὸν θεοκότην Χριστὸν (δύο)—Εἰς τὸν ἡγεμόνα Σκαρλάτον τὸν Γάλικον (δύο)
 —Εἰς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντίνον Μαυροκορδάτον κλπ.

Σεραφείμ ὁ Πισσεΐδιος.

Ἐγένετο μαθητὴς Ἱεροθέου τοῦ Ἰθακησίου καὶ Ἐφραίμ τοῦ Ἀθη-
 ναίου, καὶ τὸν μοναχικὸν προσλόμενος βίον ἐμόναζεν ἐν τῇ κατὰ Κύ-
 προν μονῇ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου, τῆς ὁποίας ὕστερον ἀνεδείχθη
 πρωτοσύγγελος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Ἐλλθὼν εἰς Βενετιάν ἐπεστάτησεν

εις τὴν ἔκδοσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, καὶ ἐν ἔτει 1774 προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀγκύρας.

Ὁ Σεραφεὶμ ἐγένετο πολλῆς καὶ μεγάλης ὠρελείας πρόξενος εἰς τοὺς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ χριστιανούς, διότι μεταφράσας διάφορα ἐκκλησιαστικά βιβλία τουρκιστὶ ἐξετύπωσεν αὐτὰ δι' ἑλληνικῶν χαρακτῆρων, καὶ διένειμεν αὐτοῖς πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν.

Συγγράμματα.

— Πνευματικὴ Κιθάρα, ἢ λόγος ψυχωφειλῆς. Ἐνετίησι 1783.

— Περιγραφή τῆς μονῆς τοῦ Κύκκου (τελειότερα τῆς τοῦ διδασκάλου του Ἐφραίμ) ἐν τῆλει ταύτης εὑρηται ἀπλοῦς ἑλληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ Σεραφείμ τῆς πρὸς Ἰουστινιανὸν ἐκθέσεως Ἀγαπητοῦ τοῦ ἱεροδιακόνου).

Ὁ Πισσείδιος ἐπεμιλήθη, προσθεὶς καὶ προλεγόμενα, τὴν ἔκδοσιν τῆς ὑπὸ Ἐφραίμ τυπωθείσης τυπικῆς διατάξεως τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου Μαχαράδος (Ἐνετίησι 1756), Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος Μακαρίου, καὶ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως (ἐν Λειψίᾳ 1758), Λαυσαϊκοῦ (1758), Θηραρᾶ (1783) κλπ.

Κατὰ τὸν Ζαβίραν μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν τὰ ἑξῆς:

— Σιμαθὶ μπαχτζῆ τωναυμασί. (Βίβη Ἀγίων).

— Δαβὶδ πατισιὰχ βὲ παγαμπερὶν τισπιχάτ λαριλὰν πιαπέρ. (Ψαλτήριον Δαβὶδ).

— Ρούχ ἀφιετλεγι παχάρι Ζαμπιουλιαμὲ (Ἐκλόγιον Ἀγαπίου Κρητός).

Καὶ τὸ Προσκυνητᾶριον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1780, ἐπιταγῇ Ἀβραμίου Ἱεροσολύμων.

Ἀντώνιος Μοσχόπουλος.

Ἐγεννήθη εἰς χωρίον Χαβριάτα τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1713, καὶ ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ συμπατριώτῃ του Βικεντίῳ Δαμωδῷ ἀπελθὼν δ' εἶτα εἰς Βενετίαν, ἐνθα ὁ ἀδελφός του Χρύσανθος διέμενον ἐφημερεύων εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξεπαιδεύθη τελειώτερον περὶ τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. Διορισθεὶς διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ ἑλληνομουσείου, ἐπανήλθεν ὕστερον εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἐδίδαξεν εὐδοκίμως, ἐκτὸς τῆς πατρίδος του, εἰς τὰς νήσους Ζάκυνθον καὶ Λευκάδα. Μεταξὺ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ μαθητῶν του ἀναφέρονται καὶ οἱ Ἰάκωβος ἱερομόναχος ὁ Κοργαλιένος, Σπυρίδων Δαφανένας ὁ ἀρχιδιάκονος, καὶ ὁ ἱππότης Πανταζῆς Καρύδης. Ζήσας ὁ Μοσχόπουλος ἐβδομήκοντα πέντε ἔτη ἐτελεύτησεν ἐν Κεφαλληνίᾳ περὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1788.

Συγγράμματα.

— Πραγματεία τῆς Πρακτικῆς Φιλοσοφίας.

— Λογικὴ, μεταγλωττισθεῖσα ἐκ τῆς τοῦ Βολφίου.

—Λογική, εἴτε στοχαστικὴ ἐπάνω εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς.

—Ἐπιτομὴ τῆς Μεταφυσικῆς εἰς μέρη τέσσαρα· (ὄντολογία, κοσμολογία, φυσική, καὶ θεολογία).

—Συνταγμάτων Θεολογικόν.

Ἐπὶ τούτων, πάντων ἀνεκδότων, ἔγραψεν ὁ Ἀντώνιος καὶ τὸ ἐξῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθῆν, μετὰ προλεγομένων βιογραφικῶν, ἐξ ὧν ἠρύσθημεν τὰ ἐκτεθέντα.

—Ἐπιτομὴ τῆς Δογματικῆς καὶ Ἰθικῆς θεολογίας, συντεθεισα παρὰ τοῦ ἀαδίου Κ. Ἀντωνίου Μοσχοπούλου Κεφαλλῆνος διδασκάλου τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, καὶ ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ Γερασίμου ἱερέως Σηλομοῦ, Κεφαλλῆνος. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου, ἢ Κεφαλληνία, ὁδὸς Νείας Μονῆς Ἁγίου Γερασίου, 1854. 8^ο σελ. 540.

Νικόλαος Μαυροειδῆς.

Ἐγεννήθη τῷ 1708 ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐπαίδευσθαι πρῶτον μὲν ὑπὸ τὸν Δαμωδὸν, ὕστερον δ' εἰς Πατάβιον, διαπρέψας εἰς τὴν λατινικὴν φιλολογίαν, καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, καὶ προσκληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ διωρίσθη ἱεροκλήρυξ. Μεταβὰς δ' εἴτα εἰς Ἰάσιον ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μέχρις οὗτου Παΐσιος ὁ Β' μετεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Προσκληθεὶς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας μετέβη αὐθις ὁ Μαυροειδῆς εἰς τὰς ἡγεμονίας καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐπανεστρεψεν εἰς Βυζάντιον. Εἰκοσιτέσσαρα ἔτη ἐδίδαξεν ἀποστολικῶς ὁ Κεφαλλῆν ἱεροκλήρυξ τὸν λόγον τοῦ κυρίου εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἐπανακάμψας δὲ μετὰ τὸ 1756 εἰς Κεφαλληνίαν μέχρι βαθυτάτου γήρωος ἐξηκολούθησεν ὁ σερέπικος ἱεροκλήρυξ τὸ θεάρεστον ἔργον του, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1788.

Συνέγραψεν ὁ Μαυροειδῆς καὶ ἐξέδωκεν—Ἀποστολικὸν δίκτυον, ἦτοι λόγους ψυχωφελεῖς εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν, καὶ εἰς τὴν τεσσαρακοθήμερον νηστειαν τῶν Χριστουγέννων. Ἐν Ἰασίῳ 1756, καὶ 1780 (!).

Σαμουήλ ὁ Χαντζερῆς.

Ἐγεννήθη ἐξ εὐγενῶν ἐν Βυζαντίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^ο αἰῶνος· παιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν, προεχειρίσθη μητροπολίτης Δέρκων. Ἐν ἔτει 1763 οἰκειοθελῶς παραιτηθέντος Ἰωαννικίου Γ' ἀνήλθεν εἰς τὴν ὑψίστην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν ὁ κλεινότετος Σαμουήλ (21 Μαΐου). Εἰς κακὴν

(!) Μαζαράκη, Βιογραφία: τῶν ἐπισήμων Κεφαλλῆνων.

εὐρὴν κατάστασιν τὴν ἐκκλησίαν εἰργάσθη ἀνευδότης πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων· καὶ πρῶτον ἐπλήρωσεν ἐξ ἰδίων τὴν δαπάνην τοῦ δασμοῦ τῆς νέας πατριαρχίας, μηδεμίαν παρ' οὐδενὸς καταδεξάμενος χρηματικὴν βοήθειαν· συνίστασε τὸ ὀκταμελὲς τῶν γερόντων, καὶ τὸ τετραμελὲς τῶν ἐπιτρόπων συμβούλιον, ἐποπτεῖον καὶ διευθετοῦν τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ὑπέταξε τὰς τέως αὐτοκεφάλους Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, αἵτινες πολλῶν σκανδάλων ἐγένοντο αἴτιοι· κατέστειλε τὴν ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἐν Χίῳ ἐπαρθεῖσαν ὄφρον τῶν Λατίνων, ἐτίμησε πολλαχῶς τοὺς τότε ἐπὶ παιδείᾳ πρωτεύοντας, καὶ ἐν γένει δραστηρίως ἐνήργησε πᾶν τὸ πρὸς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ὀρθοδοξίας συντελοῦν.

Ἄλλὰ τοιοῦτον πατριάρχη βαρὺν ἠσθάνθησαν ἐπὶ τοῦ τραχήλου οἱ διεφθαρμένοι τῶν κληρικῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωσι πλέον στάδιον εἰς τὴν ἀργυρολογίαν καὶ τὰς λοιπὰς καταχρήσεις αὐτῶν· ὅθεν συνωμόσαντες ἐκίνησαν πάντα λίθον κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀέμνηστος Σαμουήλ, μετὰ πενταετῆ πατριαρχίαν, καθαιρεθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωνα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1768. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ Μελέτιος Β'. πολυμαθὴς μὲν ἀνὴρ, πλὴν ἀνίκανος ἐκείνου διάδοχος· καὶ μετὰ ἐνὸς ἔτους πατριαρχίαν πολλὰ παθὼν καὶ οὗτος ἐξωρίσθη διαδεχθεὶς ὑπὸ Θεοδοσίου Β', ὅστις ἐπὶ τριετιᾷ διωθύνας τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, παρητήθη, καὶ αὐθις προσεκληθὴ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Σαμουήλ (1772). Ἐπὶ τῆς ὀλιγοχρονίου δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχίας ὁ Χαντζερῆς κατώρθωσε τὴν ἐκδοσιν σουλτανικοῦ διατάγματος κωλύοντος τὴν εἰς τὰς δίκας καὶ τοὺς γάμους τῶν ἱερέων ἐπέμβασιν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, καὶ διατάσσοντος πολλὰ καλὰ καὶ ἐθνωφελῆ.

Μετὰ ἐνὸς ἔτους καὶ μὴνὸς διοίκησιν ἀποβληθεὶς αἴθις ὁ Σαμουήλ, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν νῆσον Χάλκην διεβίωσεν ἡτυχάζων μέχρι τελευτῆς⁽¹⁾.

» Ἦν ὁ παναγιώτατος οὗτος Σαμουήλ, λέγει Σέργιος ὁ Μακραῖος, τὴν πατριὰ Βυζάντιος, φύσεως καὶ τέχνης εὐήμερος πολλὴν συνειλοχῶς ἐκ παιδῶν καὶ τὴν εὐμάθειαν· γενόμενος δὲ μητροπολίτης Δέρκων, καὶ τὸ περιὸν τῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ δραστηρίου φύσεως καὶ ἀγχινοῖας ἐν πολλοῖς προσμαρτυρήσας, καὶ εὐνοίας τυχὼν παρὰ τῶν τότε βαρυτίμων γερόντων καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἐν δυνάμει ἀρχόντων, τῶν ἰδιαιτέρων λόγων καὶ βουλευμάτων αὐτοῖς κοινῶς ἦγε, καὶ τὸν θρόνον ἐξῆς προεδιάσας, τῶν λίαν ἐντίμων ἀγίων ἀρχιερέων ἐγνωρίζετο· ὁ δὲ, τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας ἐξ ἀρχῆς παραπολαύων,

(1) Μακραίου, Πατριαρχικῆ Πεντηκονταετηρίδος.

» και πολιτικῆς φρονήσεως και πράξεως συλλέγων τὸν καρπὸν, οὐδὲ λογικῆς
 » εὐμαθείας και θεωρητικῆς φιλοσοφίας και ἱερᾶς θεολογίας ἀμελῶν, ἀλλὰ
 » και διδασκάλους ἀδαικείπτως ὀμιλῶν και ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἀτρυτῶς φιλο-
 » πονῶν, μείζον ἐπιλοπιμείτο ἐν αὐτοῖς πρόχειν ἢ ἐν ἐκαίνοις γνωρίζεσθαι·
 » διὸ και τὰ πολλὰ ὑπεκχωρῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῇ θεωρίᾳ
 » και μελέτῃ ἐνησχολεῖτο, και τοῖς βιβλίοις προσέκειτο τὴν ἐκ τῆς ἀπραγμο-
 » σύνης σπουδὴν τῆς περὶ τὰ βιωτικὰ ἀσχολίας προτέρην ποιούμενος . . . »

Συγγράμματα.

— Διαταγαὶ περὶ Γάμων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1767.

— Ἐπιστολαί. Κυρίλλω τῷ πρῶτῳ Κωνσταντινουπόλεως (1759). Τῷ μεγάλῳ ποστελνίκῳ Ἀλεξ. Ὑψηλάντῃ. Τῷ ἀγαπητῷ ἀγίῳ Προύσῃ Μιλετίῳ (δύο). Τῷ πατριάρχῃ Μιλετίῳ (δύο ἐξ Ἐθωνος 1768, ἐν αἷς περιγράφει τὴν ἐκεῖ ἐπίσκοπον μετάδασίντου). Τοῖς ἐν βασιλευούσῃ (δύο). Τῷ ποστελνίκῳ Νικολάῳ Καρατζῆ (δύο). Τῷ μεγάλῳ διερμηνευτῇ Νικολάῳ Σούτση (τίσσαρες). Τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακῃ Ἀθανασίῳ Κομνηνῷ Ὑψηλάντῃ. Τῷ ποστελνίκῳ Κωνσταντίνῳ Μουρούζη. Τῷ ποστελνίκῳ Δημητράσκῳ Σούτση. Τῷ ποστελνίκῳ Μιχαλάκῃ Σούτση. Τῷ Ἰωάννῃ Σούτση. Ἀλεξάνδρῳ Σπαθάρῃ. Τῷ ποστελνίκῳ Γεωργίῳ (1769) (*).

Ὁ Ἰακωβάκης Ρίζος (**) ἀναφέρει ὅτι πολλοὶ λόγοι και διάφραρα τοῦ Σαμουὴλ συντάγματα περιελθόντα εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, παρεδόθησαν ἐν ἔτει 1809 εἰς Ἱερεμίαν Δ' εἰς ἔκδοσιν, πλὴν δὲν ἐδημοσιεύθησαν.

Μπαλάνος Βασιλόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις και ἐγένετο εἰς τῶν λαμπροτέρων μαθητῶν Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποῖου χειρατονηθεὶς ἱερεὺς διωρίσθη σχολάρχης, και ὡς τοιοῦτος μέχρι τελευτῆς παρέμεινεν. Κατὰ Ζαβίραν Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ λέγει ταῦτα περὶ τοῦ Μπαλάνου. « Ὁ δὲ αἰσίδμος Μπαλάνος ὁ Βασιλόπουλος, ἀνὴρ ἐν πολλοῖς
 » ἄλλοις δοκιμώτατος, και ἐν τοῖς μαθηματικοῖς εἶτα ἀριστεύων, ζήλω
 » ἀνεκδότην κινούμενος ὑπὲρ τῶν μαθητευόντων αὐτῷ και ὑπὲρ παν-
 » τὸς τοῦ γένους ἀπλῶς, ἀνεζώσθη νὰ καταστρώσῃ μίαν ὁδὸν μαθη-
 » ματικὴν πλήρη· οὔτε ἀπέτυχεν ὁ μέγας ἀνὴρ τοῦ ἀναγκαίου και
 » καλοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ· αὐτὸς διεῖληφεν ἐν δυοῖν τόμοις ὄμοις
 » περὶ τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδους, περὶ τῶν προβλημάτων τοῦ
 » Ἀρχιμήδους, περὶ τῆς τριγωνομετρίας, εἴτε τῆς ἐπιπέδου εἴτε τῆς
 » σφαιρικῆς, περὶ τῶν τμήσεων τῶν κωνικῶν ἴσως ὁ μακαρίτης νὰ

(*) Ἀνέκδοτοι παρὰ Σ. Οἰκονόμῃ.

(**) Cours de Litterature Grecque, σελ. 176.

» ἐπραγματεύθη καὶ περὶ ἐτέρων ἀνηκόντων τῇ συνθετικῇ ὁδῷ, τὰ
 » ὅποια ὁμῶς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ μοὶ εἶναι ἐν ἀγνοίᾳ πανταχοῦ ὁ περι-
 » θλεπτος ἀνὴρ φέρεται μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σαφηνείας καὶ πλη-
 » ρότητος, καὶ ὁ μετερχόμενος αὐτὸν πανταχοῦθεν συνάγει τὰ ἀνεπί-
 » δεικτον τοῦ ἥθους αὐτοῦ, τεκμήριον ἀσφαλέστατον τῶν ἀκόμπως
 » φιλοσοφούντων, καὶ τὴν ἐπαινετὴν πρέθεσιν, τὴν ὅποιαν περιέβαλλον
 » ὁ ἀνὴρ ἀεὶ καὶ ἰδιαίτατα ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινοῦ φράσεις
 » ἐζητημέναι, περικοπαὶ ῥητορικαί, γρίφοι τετεχνευμένοι, στίχων
 » παρῳδαίαι, καὶ ἕτερα τὰ ὅποια νομίζονται παρ' ἄλλοις ἐγκοιμήματα
 » ἀναγκαῖα τῇ φιλοσοφίᾳ πάντα ἐνομισθήσαν τῷ ἀνδρὶ βατταρίσματα
 » ἀπόδοντα τῇ φιλοσοφίᾳ· οὔτε ἔκρινε μετὰ κόσμου ἀλλοτρίου καὶ
 » μεταποίησεν τὴν καλὴν ὕψιν τῆς φιλοσοφίας, πεπεισμένος· πῶς τὰ
 » ἐπιστημονικὰ εἶναι καθ' ἑαυτὰ ὠραῖα καὶ πῶς ὅσον ἀπλοῦστερα
 » ἐκτίθενται τοσοῦτον ὠρσιότερα φαίνονται, ὑπῆλθε καὶ τὸ ὕψος
 » αὐτοῦ ἐπίτηδες, ὁμοίως τῷ Κορυδαλλεῖ, ὅστις πολυμαθέστατος καὶ
 » τεχνικώτατος ἐν τοῖς ἐπιστολικοῖς καὶ ἐν ἄλλοις, ὁμῶς ἐν τοῖς φι-
 » λσοφικοῖς φαίνεται ἀπλοῦστατος· λύπης ἀξίον εἶναι λογιστέον πάν-
 » τως πῶς ὁ τιλικούτος ἀνὴρ ἔτυχεν ἡμοιρηκῶς τῶν διαλέκτων τῶν
 » Εὐρωπαϊκῶν, εἴτε τῆς ὑγιεστερας φιλοσοφίας τῶν νεωτέρων ὁ ἀκραι-
 » φνῆς ζῆλος ὁ ὅποιος ἦνθει πάντοτε διακαῶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 » ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινοῦ, καὶ ὄντως ἐπιστημονικὸς τρόπος,
 » τὸν ὁποῖον ἐσυνειθίζεν ἐν τῷ γράφειν ἐμελλον καὶ προκίσωσι πάν-
 » τως τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, τοῦλάχιστον μιᾶς ὁδοῦ μαθηματικῆς
 » εἴτε συνθετικῆς, σώας, ἀπερίττου, εὐτάκτου, καὶ τοιαύτης ἐν
 » βραχυλογίᾳ, ὅποια φαίνεται ἀπαιτητέα τὴν σήμερον ὑπὸ τῆς πα-
 » ρούσης καταστάσεως τοῦ γένους ἡμῶν ἢ περιττὴ ὑπόληψις, τὴν
 » ὅποιαν εἶχε πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ ἡ ἀγνοια
 » τῶν διαλέκτων τῆς Εὐρώπης ἐχρημάτισαν δύο αἰτίαι αἰτινες, ἐποίη-
 » σαν αὐτὸν καὶ διαλάβῃ περὶ μόνης τῆς συνθετικῆς ὁδοῦ ἐν δυσὶ
 » τόμοις ὀγκωδεστάτοις ».

Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Μπαλάνος ἦν ὀξὺς μαθηματικὸς, διὰ τὴν ἀγνοια
 ὅμως τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων ἐμμένων εἰς τὴν παλαιὰν μέθοδον,
 ἐμπνέων μάλιστα καὶ εἰς τοὺς φοιτῶντας τὴν κατὰ τῶν νεωτέρων
 θεωριῶν ἀποστροφὴν· ἀλλ' οὐχ ἦττον πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρό-
 ζενος διὰ τῆς ἀόκνου διδασκαλίας του.

Πιροχειρισθεὶς πρωτοπαπᾶς Ἰωαννίνων ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1765.

διαδεχθείς ἐν τῇ σχολαρχίᾳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ, τῶς δευτε-
ρεύοντος· διδασκάλου τῆς σχολῆς.

Συγγράμματα.

— Ὅδῳ μαθηματικῆς, ἤτοι σειρά βαθμῶν προϊούσα, περιεκτικῆ τῶν κατ' εἶδος κυριωτέρων τῆς μαθίσεως πραγματειῶν, οἷον τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου· σφαιρικῶν κατὰ Θεοδόσιον· γεωμετρίας θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς· τριγωνομετρίας· τοῦ περὶ κρικωτῆς σφαίρας κατὰ Πρόκλον· τοῦ περὶ χρήσεως σφαιρῶν· ἀστρολαβίου· γεωγραφίας καὶ ὀπτικῆς· πρότερον μὲν παρὰ Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἑλληνίδα μετενεχθεῖσα τε φωνῆν καὶ ἑρμηνευθεῖσα λίαν μίντοι συνεπτυγμένως καὶ ἀμυδρῶς, ὕστερον δὲ παρὰ Μπαλάνου Βασιλοπούλου ἀναπτυχθεῖσα τε καὶ καλλωπισθεῖσα τῇ τε φράσει τῆς λέξεώς καὶ τῇ σαφηνείᾳ τῶν νοημάτων, πλατυνθεῖσα τε καὶ πλουτισθεῖσα τῇ προσθήσει οὐκ ὀλίγων θεωρημάτων τε καὶ προβλημάτων (Ἐξεδόθη ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Κωνσταντίνου εἰς τόμους 4 ἐν Βενετίᾳ τῷ 1749, καὶ ἀνετυπώθη τῷ 1775).

— Ἀντιπελάργησις, ἡ Συλλογὴ τῶν σωζομένων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων, τῶν ἐκπεπονηκότων διαφόρως πρὸς τὸ Δέλτιον πρόβλημα εἰς εὗρεσιν δύο μέσων ἀναλόγων γραμμῶν ἐν συνεχεί γεωμετρικῇ ἀναλογίᾳ, καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπὸ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εὐφυῶς γεωμετρηθέντων εἰς τὴν τούτων εὗρεσιν διὰ μόνου τοῦ Κανόνος καὶ Διαθέτου γεωμετρικῶς. (Διὰ τοῦ συνταγματίου τούτου ἐπειράθη νὰ λύσῃ τὸ περίφημον Δηλιακὸν πρόβλημα, καὶ νομίσας εὐστοχῶν τὴν ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένην λύσιν ἀνεκόλωσε τὴν ἀνακάλυψιν εἰς διαφόρους Ἀκαδημαίαις τῆς Εὐρώπης (1753). Πικρῶς ὁμῶς ἐπεκρίθη διὰ τὴν νομιζομένην εὗρεσιν ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως, σχολαρχοῦντος τότε ἐν Ἄθωνι, καὶ ἐντεύθεν προήχθη συζήτησις εἰς βανασυλογίας παρεκτραπέισα. Τὸ συνταγματίον ἐδημοσιεύθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1816 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ).

— Ἑρμηνεῖα τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἰπποκράτους.

— Σχόλια εἰς Γαληνόν.

Ἀντώνιος Κατήφορος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1696. Ἐκπαιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐλθὼν εἰς Πατάσιον ἐγένετο τρόφιμος τοῦ Κουτουνιανοῦ ἑλληνομουσείου ὕστερον μεταβάς εἰς Ῥώμην ἐφοίτησεν εἰς τὸ φροντιστήριον τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου· ἐνταῦθα ὁμῶς διασπώμενος, καὶ περὶ τὰς πατρίδας αὐτοῦ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ἐνοχλούμενος ὁ Κατήφορος ἔφυγε λαθραίως καὶ διεσώθη τῶν δυνάμεων τῆς Ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας εἰς Βενετίαν.

Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐχειροτονήθη ἀναγνώστης, καὶ μετ' ὀλίγον διάκονος καὶ ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Εἶτα προσκληθεὶς ὡς διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ φροντιστηρίου

» ἐπραγματεύθη καὶ περὶ ἐτέρων ἀνηκόντων τῇ συνθετικῇ ὁδῷ, τὰ
 » ὅποια ὁμοῦς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ μοι εἶναι ἐν ἀγνοίᾳ· πανταχοῦ ὁ περι-
 » θλεπτος ἀνὴρ φέρεται μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σαφηνείας καὶ πλη-
 » ρότητος, καὶ ὁ μετερχόμενος αὐτὸν πανταχοῦθεν συνάγει τὸ ἀναπί-
 » δεικτον τοῦ ἤθους αὐτοῦ, τεκμήριον ἀσφαλέστατον τῶν ἀκόμπως
 » φιλοσοφούντων, καὶ τὴν ἐπαινετὴν πρόθεσιν, τὴν ὅποιαν περιέβαλλεν
 » ὁ ἀνὴρ αἰεὶ καὶ ἰδιαίτατα ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινοῦ· φράσεις
 » ἐζητημέναι, περικοπαὶ ῥητορικαί, γρίφοι τετεχνευμένοι, στίχων
 » παρῳδίαί, καὶ ἕτερα τὰ ὅποια νομίζονται παρ' ἄλλοις ἐγκοιμήματα
 » ἀναγκαῖα τῇ φιλοσοφίᾳ πάντα ἐνομίσθησαν τῷ ἀνδρὶ βατταρίσματα
 » ἀπῆχοντα τῇ φιλοσοφίᾳ· οὔτε ἔκρινε μετὰ κόσμου ἀλλοτρίου νὰ
 » μεταποιήσῃ τὴν καλὴν ὕψιν τῆς φιλοσοφίας, πεπεισμένος πῶς τὰ
 » ἐπιστημονικὰ εἶναι καθ' ἑαυτὰ ὠραῖα καὶ πῶς ὅσον ἀπλούστερα
 » ἐκτίθενται τοσοῦτον ὠριότερα φαίνονται, ὑπέρτασε καὶ τὸ ὕψος
 » αὐτοῦ ἐπίτηδες, ὅμοιος τῷ Κορυδαλλεῖ, ὅστις πολυμαθέστατος καὶ
 » τεχνικώτατος ἐν τοῖς ἐπιστολικοῖς καὶ ἐν ἄλλοις, ὁμοῦς ἐν τοῖς φι-
 » λοσοφικοῖς φαίνεται ἀπλούστατος· λύτης ἀξίον εἶναι λογιστέον πάν-
 » τως πῶς ὁ τιλικούτος ἀνὴρ ἔτυχεν ἡμοιρηκῶς τῶν διαλέκτων τῶν
 » Εὐρωπαϊκῶν, εἴτε τῆς ὑγιεινέρας φιλοσοφίας τῶν νεωτέρων· ὁ ἀκραι-
 » φνῆς ζῆλος ὁ ὅποιος ἦνθει πάντοτε διακαῶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 » ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ κοινοῦ, καὶ ὄντως ἐπιστημονικὸς τρόπος,
 » τὸν ὅποιον ἐσυνειθίζεν ἐν τῷ γράφειν ἐμελλόν νὰ προικίσωσι πάν-
 » τως τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, τοῦλάχιστον μιᾶς ὁδοῦ μαθηματικῆς
 » εἴτε συνθετικῆς, σώας, ἀπερίττου, εὐτάκτου, καὶ τοιαύτης ἐν
 » βραχυλογίᾳ, ὅποια φαίνεται ἀπαιτητέα τὴν σήμερον ὑπὸ τῆς πα-
 » ρούσης καταστάσεως τοῦ γένους ἡμῶν· ἡ περιττὴ ὑπόληψις, τὴν
 » ὅποιαν εἶχε πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ ἡ ἀγνοία
 » τῶν διαλέκτων τῆς Εὐρώπης ἐχρημάτισαν δύο αἰτίαι αἵτινες, ἐποίη-
 » σαν αὐτὸν νὰ διαλάβῃ περὶ μόνης τῆς συνθετικῆς ὁδοῦ ἐν δυσὶ
 » τόμοις ὀγκωδεστάτοις ».

Τὸ βέβαιον, ὅτι ὁ Μπαλάνος ἦν ὄξυς μαθηματικὸς, διὰ τὴν ἀγνοίαν
 ὁμοῦς τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων ἐμμένων εἰς τὴν παλαιὰν μέθοδον,
 ἐμπνέων μάλιστα καὶ εἰς τοὺς φοιτῶντας τὴν κατὰ τῶν νεωτέρων
 θεωριῶν ἀποστροφὴν· ἀλλ' οὐχ ἦττον πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρό-
 ζενος διὰ τῆς ἀόκνου διδασκαλίας του.

Προχειρισθεὶς πρωτοπαπᾶς Ἰωαννίνων ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1765.

διαδεχθείς ἐν τῇ σχολαρχίᾳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ, τῶς δευτε-
ρεύοντος διδασκάλου τῆς σχολῆς.

Συγγράμματα.

—Ὁδὸς μαθηματικῆς, ἥτοι σειρά βαθμηδὸν προοῦσα, περιεκτικὴ τῶν κατ' εἶδος κυριωτέρων τῆς μαθήσεως πραγματειῶν, οἷον τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου· σφαιρικῶν κατὰ Θεοδόσιον· γεωμετρίας θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς τριγωνομετρίας· τοῦ περὶ κρικωτῆς σφαίρας κατὰ Πρόκλον· τοῦ περὶ χρίσεως σφαιρῶν· ἀστρολαβίου· γεωγραφίας καὶ ὀπτικῆς· πρότερον μὲν παρὰ Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἑλληνίδα μετενεχθεῖσα τε φωνῆν καὶ ἑρμηνευθεῖσα λίαν μέντοι συνεπτυγμένως καὶ ἀμυδρῶς, ὕστερον δὲ παρὰ Μπαλάνου Βασιλοπούλου ἀναπτυχθεῖσα τε καὶ καλλωπισθεῖσα τῇ τε φράσει τῆς λέξεως καὶ τῇ σαφηνείᾳ τῶν νοημάτων, πλατυνθεῖσα τε καὶ πλουτισθεῖσα τῇ προσθέσει οὐκ ὀλίγων θεωρημάτων τε καὶ προβλημάτων (Ἐξεδόθη ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Κωνσταντίνου εἰς τόμους 4 ἐν Βενετίᾳ τῷ 1749, καὶ ἀνετυκώθη τῷ 1775).

—Ἀντικελεύρησις, ἢ Συλλογὴ τῶν σωζομένων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων, τῶν ἐκπεπονηκότων διαφόρως πρὸς τὸ Δῆλιον πρόβλημα εἰς εὑρεσιν δύο μέσων ἀναλόγων γραμμῶν ἐν συνεχεί γεωμετρικῇ ἀναλογίᾳ, καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπὸ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εὐφυῶς γεωμετρηθέντων εἰς τὴν τούτων εὑρεσιν διὰ μόνου τοῦ Κανόνος καὶ Διαβήτου γεωμετρικῶς. (Διὰ τοῦ συνταγμάτιου τούτου ἐπειράθη νὰ λύσῃ τὸ περίφημον Δηλιακὸν πρόβλημα, καὶ νομίσας εὐστοχον τὴν ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένην λύσιν ἀνεκόνισσε τὴν ἀνακάλυψιν εἰς διαφόρους Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης (1753). Πικρῶς ἄμω; ἐπεκρίθη διὰ τὴν νομιζομένην εὑρεσιν ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρειος, σχολαρχοῦντος τότε ἐν Ἀθῶνι, καὶ ἐντεῦθεν προήχθη συζήτησις εἰς βαναυσολογίας παρεκτραπεισα. Τὸ συνταγμάτιον ἐδημοσιεύθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1816 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κοσμᾶ).

—Ἑρμηνεία τῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἰπποκράτους.

—Σχόλια εἰς Γαληνόν.

Ἀντώνιος Κατήφορος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1696. Ἐκπαιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἑλθὼν εἰς Πατάβιον ἐγένετο τρόφιμος τοῦ Κουτουνιανοῦ ἑλληνομουσειοῦ· ὕστερον μεταβὰς εἰς Ρώμην ἐφοίτησεν εἰς τὸ φροντιστήριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου· ἐνταῦθα ὁμῶς διασπώμενος, καὶ περὶ τὰς πατρίδας αὐτοῦ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ἐνοχλούμενος ὁ Κατήφορος ἔφυγε λαθραίως καὶ διεσώθη τῶν ἀνύχων τῆς Ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας εἰς Βενετίαν.

Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐχειροτονήθη ἀναγνώστης, καὶ μετ' ὀλίγον διάκονος καὶ ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Εἶτα προσκλήθεις ὡς διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινοῦ φροντιστηρίου

ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ἔνθα καὶ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος προτραπείς ἐκήρυττεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα δὲ συνέγραψε, χάριν τῶν μαθητῶν του, καὶ ἑλληνικὴν γραμματικὴν, καὶ μετὰ τινος Ἰταλοῦ μετένευγεν εἰς τὸ λατινικὸν τὰ συγγράμματα τοῦ πατριάρχου Φωτίου.

Ἐρωτὶ μαθήσεως ὁ Κατήφορος ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῇ διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ ἐκ Βενετίας ἀπάραι μετέβη εἰς Γαλλίαν καὶ Ὀλλανδίαν· ἐπιθυμῶν δὲ ἵνα ἴδῃ καὶ τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸν τότε θρυλούμενον τσάρον Πέτρον τὸν μέγαν, ἐπεβιάσθη εἰς πλοῖον, πλὴν ναυγήσας περὶ τὰ Ὀλλανδικὰ τεναγῆ ἦλθεν εἰς Ἀμστελδάμω, ἔνθα οἱ παρεπιδημοῦντες Ἑβραῖοι ἐκ φιλανθρωπίας τὸν περιποιήθησαν καὶ τὰς θλίψεις αὐτοῦ καὶ ἀτυχίας ἐμετρίασαν. Διατρίβοντα ἐν Ἄγγλῳ ἐγνώρισεν αὐτὸν ὁ δούξ τῆς Δοραίνης καὶ πρίγκηψ τοῦ Ὁρὰνξ, ὅτις ἐκτιμῶν τὰς γνώσεις τοῦ ἀνδρὸς τὸν προσέλαβε παρ' αὐτῷ. Τότε δὲ λέγεται, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐξεῖλε σοφοὺς ἀνδρας εἰς Ἄγγλῳ, οἵτινες ἐλθόντες συνωμίωσαν μετὰ τοῦ Κατηφόρου καὶ προέτρεψαν ἵνα μεταβῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' οὗτος μὴ θέλων νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν δούκα ἀπεποιήθη, καὶ τότε οἱ ἀποσταλέντες περιέγραψαν τὸν βίον καὶ ἐσχέδιασαν τὴν εἰκόνα του, ἣν λαβὼν ὁ Φρεδερίκος κατέταξε μετὰ τῶν ἄλλων σοφῶν ἐν τῇ εἰκονοθήκῃ του.

Ἐπανακάμψας ὁ Κατήφορος εἰς Ζάκυνθον ἐπροβιάσθη πρωτοπαπᾶς· ἐνταῦθα δὲ μελετῶν, συγγράφων, καὶ κηρύττων ἐπ' ἐκκλησίας κατέλιπε τὸν βίον ἐν ἔτει 1763.

Ὁ ἱερεὺς Κόντος ἐξεφώνησεν αὐτῷ ὠραῖον ἐπικηδέιον λόγον (').

Ὁ Κατήφορος ἦν, κατὰ Ζαβίαν καὶ ἄλλους, πολυμαθὴς καὶ πεκαιδευμένος ἐν τε τῇ θύραθεν καὶ ἱερᾷ θεολογίᾳ, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ Κούμα ὡς καλὸς γραμματικὸς.

Συγγράμματα.

- Μετάφρασις λατινικῆ τινῶν τοῦ Χρυσοστόμου συγγραμμάτων.
- Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος. (λατινιστ).
- Μετάφρασις λατινικῆ τῶν τοῦ Φωτίου.
- Βίος Πέτρου τοῦ Μεγάλου αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. (Ἐγρᾶφῃ ἰταλῶσι καὶ ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Βενετίᾳ (1736), Μεδιολάνοις, Νεαπόλει κλπ. Ἐν

(') Παν. Χιότρου, Μνεῖα περὶ Κατηφόρου. Ἐν Ζακύνθῳ 1836.

ἔτι 1737 ἐξελληνισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κεφαλλήνος Ἀθανασίου Σκιαδᾶ ἐτυπώθη ἐν Βενετῶν).

— Ἱστορία παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μετὰ χαλκογραφῶν καὶ ἐξηγήσεων ἐκ τῶν πατέρων. Ἐνετίῃσι 1737.

— Ἑλληνικὴ γραμματικὴ, καὶ ποιητικὴ μέθοδος. Ἐνετίῃσι 1769, 1778, καὶ 1784.

— Δόγματα ἐκκλησιαστικὰ.

— Στοιχογραμμάτια.

Φιλόθεος ὁ Κύπρου.

Περὶ τοῦ λογίου τούτου ἀρχιεπισκόπου λέγει ταῦτα ὁ συμπολίτης του Κυπριανός (*). « Ἀναβάς δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τὸν Σιλβεστρον ὁ φιλεπιστημῶν διδάσκαλος κύριος Φιλόθεος ἐκ Γαλάτων κώμης, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει χρόνους ἀρκετοὺς διατελέσας, καὶ μαθητὰς ἐκ τῶν ἐπισήμων οἰκων εὐγενῶν ἐκείσε λαβὼν, μάλιστα τὸν Κριτῆν ἐκεῖνον ἔχων ἐν πάσιν ὑπερασπιστήν, ὡς διδάσκαλος κατ' ἰδίαν τῶν τέκνων αὐτοῦ χρηματίσας, ἀνὴρ ἐφωδιασμένος διὰ θεωρίας καὶ πράξεως ἀριστα, ζηλωτὴς παιδείας τῶν νέων ὢν, ἐστόλισα τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μετὰ σχολῶν ἑλληνικῆς καὶ μουσικῆς, καὶ διδασκάλων, φιλόπτωχος, ἀφιλόργυρος τὸν τρόπον, γενναῖος τὴν ψυχὴν, ἐσέμνυνε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ὄνομα ἤγειρεν, εἰς οὗ τὴν τυχούσαν μεγαλοπρέπειαν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ τῇ εἰδήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν τάξεων τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου καὶ τὸ ἱερατεῖον εὐπρέπισεν· οὗτος πρώτην φροντίδα ἐπελάβετο νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα τῶν δυσσπανητῶν δοσιμάτων καὶ τῶν ἀκροέστων ἐξουσιαστῶν ἢ ἀναστειλῇ τὴν ὁμίλην ἔθεν πορευθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνήργησε τοσοῦτον, ὥστε ἐφθασε νὰ καταπέσῃ τὸν βεζύρην νὰ κάμῃ ἔλεος εἰς τὸν βασιάν, καὶ νὰ κατεδάσῃ ἀπὸ τὰ χαρατσοχάρτια ἀρκετὴν ποσότητα· ἀλλὰ φεῦ! ὑπὸ τινῶν κακοτρόπων ἐχθρῶν Γούρκων, καὶ τάχα Χριστιανῶν τῶ ὀνόματι, ὑπὸ τινος λέγου Κιρτὰ Μεεμέταγα Ἀλαγήμπτη τῆς Πάφου, τινὸς κακοκλήρου ἱερέως Παφίου, τινὸς Μαρκέλλου καὶ Μοδίτου, καὶ Χοιροκοιτιώτου, καὶ ἄλλων φθονερῶν διαβαλθεὶς εἰς τὸν βεζύρην ἐστάλη εἰς Κύπρον σιδεροδέσμιος, καὶ εἰς φυλακὴν ἐμβληθεὶς ἀπειτεῖτο πῶς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν βασιάν ἀνευ φερμανίου τρία καὶ πέντε γρόσια· ἀλλ' εἰς τὴν ἐξέτασιν εἰδείχθη ἀθῶος τῆς διαβολῆς καὶ κατηγορίας

(*) Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου, σελ. 318.

» τῶν ῥηθέντων κακοτρόπων. Ἐξώσθη δὲ καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τις νεο-
 » νίας οἰνόφυλξ Νεόφυτος παρὰ τῶν ῥηθέντων Κυπρίων ἐκλεχθεὶς,
 » βιασθέντος τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς Πόρτας διὰ τὴν χειροτονίαν
 » του, ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος τὸ κνώδαλον· ἀλλ' ἐλθὼν εἰς Κύ-
 » προν ὁ γεννάδας, καὶ οὐ μόνον μὴ ἀποδεχθεὶς ἀλλὰ καὶ ἀποστραφεὶς
 » ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, καὶ ὡς ἐπιβάτης τοῦ θρόνου καὶ ὡς μὴ Κύ-
 » πριος, ὀρώντων τὸν γνήσιον αὐτῶν ἀρχιερέα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ φυ-
 » λακὴν ὑπὲρ αὐτῶν πάσχοντα, ἐντὸς ὀλίγου ὑπ' ἀδημονίας, μᾶλλον
 » δὲ ὑπὸ μέθης ἀπεχρέμψατο τὴν ψυχὴν· καὶ πάλιν τίθεται ἐλευθε-
 » ρωθεὶς ὁ λύχος ἐπὶ τὴν λυχίαν, ὁ ἀθλητὴς Φιλόθεος· ἀλλ' ὑπὸ
 » φόβου τῆς καταδρομῆς ὁ μακάριος ἐπιληψία κατασχεθεὶς ἐκρατήθη
 » ὄλος τὰ μέλη, καὶ τρέμων χεῖρας καὶ πόδας μόλις ἐκινεῖτο ὑπὸ
 » δύο βαστάζων ἀνθρώπων μέχρι τέλους τῆς ζωῆς.

» Ἄλλὰ καὶ εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν εὐρισκόμενος μῆτε
 » ἀπέδειλίασεν ὁ καλὸς ποιμὴν, ἀλλὰ γενναῖος διὰ τὴν τοῦ κοινοῦ
 » ὠφέλειαν προσπαθῶν ἀπῆλθεν εἰς Βηρυτὸν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπέστειλεν
 » τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν Ἰωακείμ Πάφου, τὸν Μακάριον Κιτιαίων, καὶ
 » τὸν Κυρηνίας Νικηφόρον εἰς βασιλεύουσαν διὰ πρόσκλαυσιν μετὰ καὶ
 » ἄλλων Κυπρίων καλοθελήτων, ἔνθα πολλὰ οἱ φίλοι αὐτοῦ συμπράξαν-
 » τες καὶ βοηθήσαντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς λοιποῖς, κατέπεισαν τὸν
 » βεζύρην ἐλθεῖν εἰς τοιαύτην συγκατάθεσιν καὶ συμφωνίαν, ὅτι ὁ
 » τόπος ἀπὸ τοῦ 1754 καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχη νὰ πληρόνη διὰ δύο-
 » σιμον δέκα χιλιάδας χαρτία. . . . . »

Ἐτελεύτησεν ὁ ἀείμνηστος Φιλόθεος ἐν ἔτει 1759, διαδεχθεὶς ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου αὐτοῦ Παΐσιου.

Συνέγραψεν ἐν ἔτει 1740, Σημειώσεις περὶ τῆς τῶν Κυπρίων ἐκκλησίας, καὶ ἔκθεσιν περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς, δημοσιευθείσας ὑπὸ Κυπριανοῦ ἐν Ἱστορίᾳ Κύπρου σελ. 372—390).

Μιχαὴλ Παπαγεωργίου.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας τὴν 26 Φεβρουαρίου 1727. Οὐ μόνον ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἱερεὺς ἀλλὰ καὶ μακρὰ καὶ ἀδιάκοπος σειρὰ προγόνων τὸ λευϊτικὸν ἐξήσκει ἐπάγγελμα. Ἐσπούδασε τὰ μὲν γραμματικὰ καὶ ἐγκύκλια ἐν τῇ πατρίδι παρὰ τῷ διδασκάλῳ Παΐσιῳ, τῷ ὕστερον Παραμυθίας ἐπισκόπῳ, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς Ἰωάννινα ἐξεπαιδεύθη τὰ φιλοσοφικὰ παρ' Εὐγενίῳ Βουλγάρει. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν ἐπανακάμψας ἐχρημάτισε διδάσκαλος

κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πατρίδι του, ὕστερον δ' εἰς Σέλιτσαν, ὅθεν προσκληθεὶς εἰς Μελενίκον ἐδίδαξε καὶ ἐνταῦθα ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ἐκφωνῶν καὶ καθ' ἑβδομάδα σχεδὸν ἐπ' ἄμβωνος διαφόρους ψυχωφελεῖς λόγους. Ἐκ Μελενίκου ἀναβὰς εἰς Γερμανίαν ἐδιδάχθη τὴν γερμανικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστήμιον ἠκροάσατο τὴν φιλοσοφίαν, τὰς νεωτέρας ἐπιστήμας, καὶ μέρος τῆς ἰατρικῆς. Μετὰ ταῦτα ἐχηρήματισε διδάσκαλος τῶν ἐκεῖ ἐλληνοπαίδων, καὶ μετ' οὐ πολὺ κατέστη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς ἐπὶ μισθῷ δημοσίῳ ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς ἀγίας Βαρβάρας, ἐνθα διὰ πολλοῦ χρόνου ἐδίδαξε πολλοὺς τῶν Δατίνων ἱερέων καὶ κληρικῶν. Ἐνταῦθα συνεδέθη καὶ διὰ στενῆς φίλας μετὰ τοῦ περιφήμου βιβλιοφύλακος Κολλαρίου.

Μεθ' ἱκανὸν χρόνον ὁ Μιχαὴλ ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐδίδαξεν ἐν Πίστη, Βούδα, Μισκόλιξ, καὶ Ἀγρία, ἐκείθεν δ' ἐπανελθὼν εἰς Βιέννην ἐπανάλαβε τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐλληνοπαίδων, καὶ ἐνταῦθα προσβληθεὶς ἐκ σφοδροῦ κολικωπόνου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τῇ 19 Ἰουνίου 1796.

Κατὰ Ζαβίραν ὁ Μιχαὴλ ἦν ἀνὴρ γραμματικώτατος, ῥήτωρ, ποιητῆς, καὶ φιλόσοφος.

Συγγράμματα.

- Τὸ μέγα Ἀλφαβητάριον. Ἐν Βιέννῃ 1774 Πίστη, 1789, Ἐνεύησι 1804.
- Μικρὸν Ἀλφαβητάριον. Βιέννη 47.
- Πρόχειρος καὶ εὐπύριστος διδασκαλία τῶν πρωτοκείρων Ῥωμηλιτῶν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης. Βιέννη 1772 καὶ 1793, Πίστη 1793.
- Οἰκιακὸς καὶ πρόχειρος διδάσκαλος τῶν ἀρχαρίων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Βιέννη 1783.
- Ἐπη ἠρωλεγεῖα, ἰσμβικὰ, κλπ. εἰς τὴν γραμματικὴν Μοσχοπούλου, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετιοῦ, χρονικὸν Φραντζῆ, τὴν ἰταλικὴν γραμματικὴν Θωμᾶ Μανδακῆ κλπ.
- Ἐν ἔτει 1773 ἐξέδοτο τὴν γραμματικὴν (Περὶ σχεδῶν) Μανουὴλ τοῦ Μοσχοπούλου, προτέξας καὶ βίον τοῦ συγγραφέως.
- Πρὸς ταῦτα καταγράφονται ὑπὸ τοῦ Ζαβίρα καὶ τὰ ἐξῆς ἀνέκδοτα τοῦ Παπαγεωργίου.
- Ἀπάντησις εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ σοφωτάτου Κολλαρίου περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος.
- Γραμματικὴ Γερμανικὴ πληριστάτη.
- Ἀποκρίσις πρὸς τὴν εἰσνεχθεῖσαν αὐτῷ ἐρώτησιν περὶ τοῦ ἀπελυτικίου
- Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον ἐργασαμένη φερώνυμε •.
- Ἐπιγράμματα εἰς νεοδημητοὺς ἐν Σιατίστῃ οἴκους, τὸ ὑπέρβυρον τοῦ ἐν Ἀγρία ναοῦ, τὴν Πυξίδα τοῦ Ὑψηλῆντου, κλπ.

— Περὶ τῆς τοῦ κόσμου πλάσεως δι' ἠρωελεγειῶν στίχων.

— Ἐπιστολαὶ γλαφυρώταται πρὸς διαφόρους.

— Κατὰ Καλοῦσιτων καὶ λουθηρανιστῶν περὶ ἐπικλήσεως τῶν ἁγίων, περὶ προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, τῶν λειψάνων, τοῦ σταυροῦ, καὶ ἄλλων τινῶν ἀναγκαιῶν (Ἐγγραφή ἐν Πέστη τῷ 1788).

— Ἀπόκρισις πρὸς τὸν ἐλλογιμώτατον Ἀθανάσιον Σίτριε περὶ τοῦ «Θέσπη» κατεδρόντησε ».

— Πλείστοι λόγοι ἐκφωνηθέντες ἐν Σιατίστῃ, Σελίστῃ, Μελενίκῃ, Δικπουπόλει κλπ.

Ἐκτὸς τούτων μετέφρασεν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἀπολελληνικὴν τὴν Ἀνατομίαν τοῦ Κούλου, καὶ λόγους τινὰς τοῦ Κικέρωνος.

Γαβριὴλ Καλλονᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀνδρῷ τῷ 1724 καὶ δεκατέττης ἀπορφανισθεὶς πατὴρ συναπῆλθε μεθ' ἐνὸς τῶν θείων του εἰς Σμύρνην, ὅπου διήκουσε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν μαθημάτων μεθ' ἱκανὸν χρόνον ἐπαυθῶν εἰς τὴν ἐνεγκαμένην ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῇ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ παρέλευσεν ἀρκετοῦ χρόνου ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὸν θεῖον του Ματθαῖον τὸν πατριάρχην, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος, καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐχρημάτισε γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἐξ Αἰγύπτου ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, ἐνθα ἠκροάσθη παρ' Εὐγενίῳ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχρημάτισε διδάσκαλος τινῶν εὐγενῶν, ὡς Σταυράκη, Ὑψηλάντου κλπ. Ἀπίρας ἐκ Βυζαντίου ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βιέννην, ἐνθα ἐπὶ πενταετίαν ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῶν παρεπιδημούντων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐγένετο ἐφημέριος τῆς ἐν Πέστη ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ δύο ἔτη, καὶ ἐπὶ ἄλλα δύο τῆς ἐν Διαστέγ, καὶ τελευταῖον εἰς Γκιόγκιος, ἐνθα καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε τῇ 8 Μαρτίου 1795.

« Παρ' αὐτῷ τῷ αἰδισίμῳ καὶ σοφῷ ἀνδρὶ, γράφει ὁ Ζαβίρας »
 « ἐνέτυχον τοσχῦτα ἑλληνικὰ χειρόγραφα συγγράμματα, τὰ πλείστα »
 « ἰδίᾳ χειρὶ γεγραμμένα, ὅσα παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ τῶν ἡμετέρων, ἅτινα »
 « σώζονται τανῦν παρὰ τῷ πανοσιωτάτῳ ἀρχιμανδρίτῃ καὶ ἀνεψιῷ »
 « αὐτοῦ Ἰγνατίῳ τῷ Καλλονᾶ, τῷ τανῦν εἰς Γκιόγκιος ἐφημερεύοντι ».

Ἐγραψεν ὁ Γαβριὴλ Παιδαγωγίαν ἐκδοθεῖσαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1800 ὑπὸ τῶν ἀνεψιῶν του Ἰγνατίου καὶ Γεωργίου Καλλονᾶ.

Σπυριδῶν Μήλιας.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκίρῃ, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἐχειροτο-

νήθη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐν Βενετία μητροπολιτικὸς θρόνος τοῦ Φιλαδελφείας, ἕνεκα τῆς ἀποστασίας Μελετίου τοῦ Τυπάλδου, εἶχε καταργηθῆ, τὸ πατριαρχεῖον ἀνέθηκεν εἰς τὸν Μήλιαν τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὀνομάσαν αὐτὸν *τοποτηρητὴν καὶ πρόεδρον τῶν ἐν ταῖς κλειραῖς Ἑρστιάς Ἑλλήνων*. Ἐν ἔτει 1762 ἀπρωτάθη ὑπὸ τῶν ἐν Βενετία ὀρθοδόξων ὡς μητροπολίτη: Φιλαδελφείας, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φατζίας προλαβὼν ἐχειροτονήθη παρὰ κανόνας, ἑμπαυώθη ἢ ἐκλογὴ τοῦ Μήλια, ὅστις παρέμεινεν ἐνταῦθα ὡς πατριαρχικὸς ἔξαρχος, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συγγραφέων καὶ ἐπιστατῶν, πατριαρχικῆ ἰσως κελεύσει, εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Ὁ φιλόπονος Κερκυραῖος μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας συλλέξας ἐξ ἑδῶν ἐν Βενετία (καὶ οὐχὶ ἐν Παρίσις ὡς ψευδῶς ἐν τίτλῳ φέρεται) *Συνάθροισιν τῶν Ἀγίων Συνόδων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἐν ἔτει 1761 εἰς τόμους δύο ὀγκῶδεις εἰς φύλλον δαπάνη τοῦ Ἀθηναίου Πολυμέρου Παυλῆ.

Συνέγραψε *Διδαχὰς* (1773), *Ἰδέαν ἀληθῆ τοῦ μετανοοῦντος* (1774), τὸ *Ἐπιστολάριον* (1785), καὶ ἐπιμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις (*).

Στέφανος Νικολαΐδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἦτο ἀνεψιὸς Σαραφείμ Β' τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκροασθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπὶ ἐξαμηνίαν διήκουσε τῶν ἐκεῖ διδασκόντων ὑστερον ἀδρᾶ δαπάνη τοῦ θεοῦ του ἐπέμφθη εἰς Πίζαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1760 ἔκπτωσιν τοῦ Σαραφείμ ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ δυστυχὴς Στέφανος περιελθὼν εἰς ἀμνηχανίαν, διὰ τὴν παντελῆ στήρησιν τῶν ἀναγκαιούτων, ἦλθεν εἰς Λιθόρον καὶ προσελήφθη ὑπὸ τινὸς συμπατριώτου του ἐμποροῦ ὡς γραμματεὺς. Μετ' οὐ πολὺ ἡκατὰ τύχην εὐπατρίδης τις Ἄγγλος διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ ἰδὼν τὴν πολυμαθειαν αὐτοῦ παρέλαβεν εἰς Λονδίνον, ἐνθα τὸν συνέστησεν εἰς πολλοὺς Ἄγγλους ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὑστερον ἐχηρμάτισε κοινὸς διδάσκαλος, διαπρέπων ἐπὶ πολυμαθείᾳ κοσμιότητι καὶ ἠθῶν, ἔθεν καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο καὶ εἰσέβητο παρὰ πάντων. Μὴ δυνάμενος ὁμως νὰ ὑποφέρῃ τὸ ψυχρὸν

(*) Ζαβίρας—Βρετοῦ Κατάλογος, Β', σελ. 230.

της Ἀγγλίας κλίμα ἐπανήλθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐνταῦθα καὶ τὸ ζῆϛ ἐξεμέτρησεν ἐν ἔτει 1792.

Ἐγραψεν ὁ Νικολαΐδης πολλὰ καὶ διάφορα ἐξ ὧν μνημονεύονται ταῦτα.

—Περὶ τῆς Ἰπποκράτους τέχνης

—Δύσεισ φιλοσοφικῶν ἀποριῶν.

—Ἀναίρεισι εἰς τὸ τοῦ ἀββᾶ Κομπανιώνη καθ' Ἑλλήνων σύγγραμμα (').

Ἰωάσαφ Κορνήλιος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐγένετο εἰς τῶν προσφιλεστέρων μαθητῶν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρους. Διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει διωρίσθη ἱεροκέρυξ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξεφώνησε διαφόρους πανηγυρικοὺς καὶ ἐπιταφίους λόγους, ὡς εἰς Νικηφόρον Νικομηθείας, εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἰωάννη Καλλιμάχην, εἰς Κωνσταντῖον Σιγούρον Ζακύνθιον τὸν μέγαν ἀρχιδιάκονον, εἰς Ἀντώνιον τὸν Σίφιον πρῶτον ὑσιτάριον, Γεώργιον Σταυράκογλου τὸν τυραννικῶς κρεμασθέντα ἐν ἔτει 1762, εἰς Ἰωάννην Ῥίζον Μανὲν τὸν ἰατροφιλόσοφον, εἰς τὸν ἀρχοντα Κωνσταντῖνον Σουτζῶν ἢ Δράκον, εἰς Ἀλέξανδρον Σουτσοῦν ἢ Δράκον ἀδίκως κατακριθέντα καὶ διὰ τὸ μὴ ἐξωμόσασθαι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κρεμασθέντα, εἰς τὸν μέγαν ποστέλικον Κωνσταντῖνον τὸν Σουλουσιάρην, εἰς Στέφανον Μαυροκορδάτον διερμηνέα τοῦ βασιλικοῦ στόλου, εἰς Κοτζα-Ἀνδρέαν τὸν Σαράφην, εἰς Χατζη-Μανόλην Μπικέλλαν Βερροία κλπ.

Ὁ Κορνήλιος ἦν εὐγλωττος καὶ εὐφάνταστος ἱεροκέρυξ, ἀσκόπως ὅμως μεταβαίνει ἀπὸ ιδέας εἰς ιδέαν, καὶ ἐξ εἰκόνας εἰς εἰκόνα· κατέχων ὀλίγας ἀστρονομικὰς καὶ γεωμετρικὰς γνώσεις δεικνύει παραδόξως ἀκατανόητον συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν ἀριθμῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει δι' αὐτὸν μυστηριώδη δύναμιν· παραδείγματός χάριν ἐν τῷ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον λόγῳ του ἀναφώνει ταῦτα· « ὀγδοήκοντα καὶ δύο » ἔχομεν χρόνους ἕως τῆς σήμερον, ὅπου Σωτήρα καὶ ὁμολογοῦμεν, » καὶ ἑορτάζομεν, καὶ ἐξυμνοῦμεν τὸν Τροπαιοφόρον Γεώργιον. Ἄριθμὸς μυστηριώδης ἑποῦ ἀναλυόμενος δείχνει φανερὰ, ὅτι αὐτὸς εἶναι » τῶν Τροπαίων τὸ Τρόπαιον. Βλέπω ἐγὼ τὰ μέρη του καὶ εἶναι τὸ » τετράγωνον τῶν τεσσάρων γενικῶν Ἀρετῶν, καὶ τὸ τετράγωνον » τῶν πέντε σωματικῶν Αἰσθήσεων, ἦτοι τὸ δεκάξ καὶ τὸ εἰκοσι

(') Ζαβίρας.

« πέντε' βλέπω τούτων τὸ ἄθροισμα καὶ εἶναι τὸ τεσσαράκοντα ἔν.
 » Βλέπω, ὅτι τὸ ἄθροισμα τοῦτο τῶν τετραγώνων ἂν πολυπλασιασθῆ
 » μὲ τὴν Δυάδα, τούτέστι μὲ τὴν Πρᾶξιν καὶ τὴν Θεωρίαν, γενεᾷ
 » πεπληρωμένως τὸν μυστηριώδη ἀριθμὸν, ὅπου εἶναι ὁ ὀγδοηκοστός
 » δεύτερος, ὅπου εἶναι τοῦ τερατουργοῦ Γεωργίου τῶν Τροπαίων τὸ
 » Τρόπαιον, συνθεμένον ἀπὸ ὄσα Τρόπαια σταίνουσι ἢ αἰσθηταίς, ἀπὸ
 » ὄσα Τρόπαια ὑφόνουσι ἢ Ἀρεταίς ».

Τοιοῦτοι μαθηματικοὶ παραλογισμοὶ ἀπαντῶνται καὶ ἐν τῷ λόγῳ
 πρὸς τὸν ἅγιον Νικόλαον, τὸν ὅποιον προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ *κέρτερον*
κοίλιον περιεκτικὸν ὕλων τῶν Μακαρισμῶν τοῦ Εὐαγγελίου.

Κακόζηλος οὐχ ἦττον εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰωάσαφ ἀυθαίρετος και-
 νοτομία γεωμετρικῶν ὄρων, ὡς *κυβόκυβος*, κλπ.

Οἱ λόγοι τοῦ Κορνηλίου ἐξεδόθησαν ἐν Βενετία τῷ 1788 εἰς δύο
 ὀγκώδεις τόμους, προσφωνούμενοι εἰς Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν, προστε-
 θέντος καὶ *Συντάγματος Ἐκκλησιαστικῆς ῥητορικῆς.*

Ὁ Ἰωάσαφ ἀπεβίωσεν ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ῥήγας ὁ Φεραῖος.

Ἐγεννήθη ἐν Φεραῖς (Βελιστίῳ) τῆς Θεσσαλίας περὶ τὰ μέσα τοῦ
 ΙΗ' αἰῶνος (1), καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια εἰς τὸ ἐν Ζαγοράῃ σχολεῖον,
 συμμαθητὰς ἔχων Νικόλαον τὸν Κασσαβέτην, καὶ Ἰωάννην Ῥήγα Πάν-
 τον (2). Φύσει φιλελεύθερος καὶ ἀδυνατῶν ἵνα συζήσῃ μετὰ τῶν τυ-
 ράννων τῆς πατρίδος του ὁ Ῥήγας ἐγκαταλίπων τὴν Θεσσαλίαν με-
 τέβη εἰς Δακίαν (1790). Εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ὑπὸ τὴν προστασίαν
 τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων εἶχον εὖρει ἄτυλον αἰ ἀπὸ τοῦ πατρῴου ἐδά-
 φους φυγαδευθεῖσαι Μοῦσαι, ὁ Ῥήγας ἤκουσεν ὑψηλότερα μαθήματα, καὶ
 μετ' ὀλίγον προσελήρθη γραμματεὺς τοῦ ἀρχοντος Βραγκοδάνου.

Ἡ τότε ἐκραγεῖσα Γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐξάψει τὰ πνεύματα
 πάντων, καὶ ἐντὸς χρυσῶν ὄνειρων ἐκυλίετο ἡ ἐξεγερθεῖσα φαντασία καὶ
 νέων καὶ γερόντων, ἐλπίδες δὲ καὶ καρδιωγμοὶ δὲν ἔπαυον διαγε-
 λῶσαι καὶ παρορμῶσαι τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Ἡ
 ῥλογερά τοῦ Ῥήγα καρδία, ὡς δῆλον, εἶχε τότε μεταβληθῆ εἰς κά-

(1) Κατὰ Περραιβὸν ἐγεννήθη τῷ 1754, καὶ κατὰ Νικολόπουλον 1753.

(2) Ὁ Κασσαβέτης ἐβίβαξεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ζαγοράς· ὁ δὲ Ἰωάννης Ῥήγας Πάντος ἐστὶν ὁ πατὴρ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου.

μινον αισθημάτων, και ὑπὸ τὸ πρίσμα πυρετώδους ἔθνουςιασμοῦ ἐνεκ-
κυμόνησε τὴν ἔθνεγεσίαν. Ἡ Ἑλλὰς, μεγάλη ποτὲ και κραταιά,
παρίστατο τότε εἰς τὰ ὄμματά του τεταπεινωμένη, σφύρουσα τὴν ἄλυ-
σον τοῦ δούλου, και κύπτουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν μάλιστα βαρβάρου
δεσπότη. Ὅθεν μὲ τὴν μονομερῆ ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους
ψυχῇ τε και σώματι ἤρξατο πλέον ἐργαζόμενος ὁ θερμουργὸς πα-
τριώτης.

Τῷ 1786 διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας ὁ Μαυρογένης, προσέ-
λαβε μετ' οὐ πολὺ τὸν Ῥήγαν ὡς γραμματέα, θελχθεὶς ἐκ τῆς μετ'
αὐτοῦ γενομένης ποτὲ συνδιαλέξεως. Κηρυχθέντος τοῦ μεταξὺ Ῥωσσίας
και Τουρκίας πολέμου, ἡ Πύλη ἐχορήγησεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν εἰς τὸν
Μαυρογένην, τὰ μέγιστα εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου τότε
ναυάρχου Χασάν τοῦ Γαζή. Διορίσας ὁ ἡγεμὼν στρατιωτικούς ἐπιτη-
ρητάς τῶν παραδουναβίων, ἐξέλεξε μεταξὺ τῶν ἄλλων και τὸν γραμ-
ματέα του Ῥήγαν, τοποθετηθέντα ὡς τοιοῦτον ἐν Κραϊόβα. Κατὰ
τὸν πόλεμον ἐκείνον διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς Πύλης και ὁ διάσημος
Πασβάνογλους ἐρρῦρει μετὰ 1200 λογάδων εἰς τὰ παρίστρια. Μετ'
αὐτοῦ προσοικειωθεὶς ὁ Ῥήγας συνεδέθη στενωῶς τὴν δὲ φίλιαν ἐκείνην
συνέσφιγξεν ἔτι και τὸ ἐξῆς συμβεβηκός. Ὁ Πασβάνογλους, στερού-
μενος τροφίμων διὰ τὸν στρατὸν του, τῶν ὁποίων ἡ μεταφορὰ δυσχε-
ρῆς, ἔνεκα τῆς πεσοῦσης χιόνος, καθίστατο, ἐξύβρισε πικρῶς τὸν ἐπι-
στάτην τῶν τροφῶν, θεῖον τοῦ Μαυρογένη· ὁ δὲ ἡγεμὼν μαθὼν τοῦτο
διέταξε τὴν τιμωρίαν τοῦ ὑβριστοῦ, ὅστις πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐκρύβη
Διαταχθείσης τῆς προσαγωγῆς του, οἱ στρατιωτικοὶ ἐπιτηρηταὶ ἐτέθησαν
εἰς κίνησιν και ὁ Ῥήγας λαβὼν ὁμοίαν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἔπεμψε
τέσσαρας στρατιώτας ἐκ τοῦ σώματός του, γνωρίζοντας προσωπικῶς
τὸν δραπετήν, μὲ τὴν παραγγελίαν ὅπως εὐρόντες προσαγάγωσιν αὐτὸν
ἀνευ κρότου και ταραχῆς. Ὁ Πασβάνογλους μεταμφεσμένος περιφε-
ρόμενος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν σταλέντων, και ὀδηγηθεὶς ἡσυχῶς παρε-
δόθη εἰς τὸν Ῥήγαν, ὅστις φιλοδώρησας τοὺς συλλαβόντας και παραγ-
γεῖλας αὐτοῖς ἄκραν μυστικότητα, περιεποιήθη ἀδελφικῶς τὸν αἰχμάλ-
ωτον, πρὸς δὲ τὸ ἐσπέρας συνδειπνῶν εἶπε· « δόξασον τὸν Θεόν, βέη,
» ὅτι ἔπετες εἰς χεῖράς μου· ἐγὼ δὲν σκοπεύω νὰ ἐκτελέσω τὴν δια-
» ταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἀν και αὐστηρῶς διατάσσωμαι· ταύτην τὴν
» νύκτα θὰ σὲ στεῖλω ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα σου, σὺ δὲ, ἐνόσῳ
» τὰ πράγματα εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην θορυβώδη και ἐπικίνδυνον

» κατάστασιν, πρέπει νὰ μένης κρυμμένος και ἀγνωστος εἰς τὴν πα-
 » τριδα σου· τοιουτοτρόπως δὲ πράττων θὰ σώσης και τῶν δύο μας
 » τὴν ζωὴν και ὑπόληψιν ».

Ὁ Ῥωσικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Ποτίμκιν εἰσέλασε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἰάσιον, καταλαβὼν ὕστερον ἀμαχητὶ και τὸ Βου-
 κουρέστιον ὁ δυστυχὴς Μαυρογένης ἐπλήρωσε διὰ τῆς κεφαλῆς του
 τὸν θρίαμβον τῶν Ῥωσικῶν ὀπλων. Ἀπλοὺς πλέον ιδιότης ἐπαναλθὼν
 ὁ Ῥήγας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Μοσχοβιτῶν κατεχομένην πρωτεύουσαν τῆς
 Βλαχίας δὲν ἐραντάσθη νὰ ζητήσῃ οὐδεμίαν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν, εἰ
 και ἔχων πρὸς τοῦτο ἀρκετὰ συστατικὰ ὑπολήψεως και θαυμαστῆς
 γλωσσομαθείας.

Ὁ Πασβάνογλους μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Μαυρογένου, ἦλθεν εἰς
 Βουκουρέστιον μετὰ πολλῶν δώρων ἵνα ἐκδηλώσῃ τὸ πρὸς τὸν σωτήρα
 του αἶσθημα εὐγνωμοσύνης.

Μεγίστην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὸ διορατικὸν τοῦ Ῥήγα ὁ πνευ-
 ματώδης και ζωτὸς τοῦ Βιδινίου βέης, ὅστις ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶχε
 και τὸ προτέρημα μεγάλης ἐν τῷ τόπῳ του ἐπιβροχῆς, δυνάμενος
 ἐν ᾧρᾳ νὰ στρατολογήσῃ ἀρκετοὺς λογάδας. Τὸν Ὀθωμανὸν αὐτὸν ὁ
 Ῥήγας ἐκρινεν ἀμύζον ἵνα κατηχῆσῃ και εἰ δυνατόν προσλάβῃ ἀβρῶ-
 γὸν τῶν μεγαλοργῶν του σχεδίων.

Κατὰ τὸν Πεβραϊσθὸν ὠμίλησεν αὐτῷ ὡς ἐξῆς:

« Ἐὰν ἐγὼ, βέη, ἔσωσα τὴν ζωὴν σου ἀπὸ τὸν θάνατον, τοῦτο
 ἔτο χρέος μου, διότι δοξάζω ὅτι ἕνας Θεὸς ἐπλασεν ὄλον τὸν κόσμον,
 ὥστε ὄλοι ἡμεῖθα πλάσματα και τέκνα ἐνὸς πατρὸς, και ἐπομένως
 ἀδελφοί· φέρω ὡς παράδειγμα τὸ ἐξῆς· ὅταν εἰς πατὴρ γεννήσῃ καθ'
 ὑπόθεσιν πολλοὺς υἱοὺς, και ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν γένην δερβίσης, ἄλλος
 πραγματευτῆς, ἄλλος ψωμοπώλης, και ἄλλοι μεταχειρισθῶσιν ἄλλα
 ἐπαγγέλματα, δύνανται οὗτοι ν' ἀρνηθῶσι τὸν πατέρα των, και τῆς
 ἀδελφροσύνης των ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπαγγελμάτων; δικαιοῦν-
 ται ἄρα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο νὰ ἀποστρέφεται και κατατρέχῃ
 ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἐνῷ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἀγαπᾷ ὄλους ἐπίσης; Ἐὰν σὺ
 καυχᾶσαι, ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ πίστις εἶναι καλλιτέρα ἀφ' ὄλας τὰς
 ἄλλας, και ἐγὼ πάλιν φρονῶ, ὅτι ἡ ἐδική μου ὑπεβαίνει ὄλας, κατὰ
 τοῦτο σφάλλομεν και οἱ δύο φιλονεικοῦντες, διότι ὁ Θεὸς, ὡς κοινὸς
 πατὴρ, μᾶς διατάττει νὰ ἡμεῖθα εἰλικρινεῖς, δίκαιοι, φιλόανθρωποι,
 και νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ὑπηκόους και νὰ μὴ καταδικάζομεν αὐτοὺς

ἀνόμως, ὡς τὰ ἄλλα ζῶα· καθόσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὰ θρησκευτικά, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ ἐξετάζωμεν, καὶ διακριτικῶς ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν· ἡμεῖς οὔτε εἶδομεν, οὔτε ἠκούσαμεν, οὔτε εἰς κανὲν βιβλίον εὔρομεν γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπαίδευσε τὸν δεῖνα διότι ἦτο Τούρκος, ἢ τὸν δεῖνα διότι ἦτο χριστιανός, ἢ τὸν δεῖνα, διότι ἦτον ἠλιωσολογίας κλπ. βλέπομεν ὅμως καὶ ἀκούομεν, καὶ εἰς τὰ βιβλία εὐρίσκομεν γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπαίδευσε, καὶ παιδεύει πάντοτε τοὺς τυραννούντας τὸ πλάσμα του, τοὺς ἀδελφούς των ».

Ἡ ὑπὸ τὸ πνεῦμα ἀνεῖρησκείας ὑπάτης καὶ ἀμοιβαίας ἀδελφότητος τῶν τῶς δι' ἀκατανομάστου φανατισμοῦ ἀποκεχωρισμένων καὶ ἀλληλομαχούντων ὑπηκόων μουσαρᾶς καὶ ἐπαχθοῦς δεσποτείας κατήχησις αὕτη τοῦ Ῥήγα μεγίστην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἀγρίαν πλὴν ἀγνήν τοῦ Πασβανόγλου καρδίαν. Ἐν κατανύξει καὶ συντριβῇ καρδίας ἤκουσε τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους λόγους, πρῶτον ἢ ἢ ἀπαγγελλομένους ἀπὸ στόματος ἑλληνικοῦ ἐνώπιον μουσουλμάνου, καὶ ἀπειρον πρὸς τὸν πυρετώδη Ἕλληνα ὁμολογήσας σέβας καὶ ὑπακοὴν, καθικέτευσεν αὐτὸν ἵνα τὸν διδάξῃ πλείοτερα. Ὁ ἐνθουσιώδης Ἕλλην βλέπων τὸ μέγα σχέδιόν του κατ' ἀρχὴν ἀσπαζόμενον, ἀπροκαλύπτως ἔσπειρεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ὀθωμανοῦ τὰ σπέρματα τῆς ἐπαναστάσεως. « Ἀφοῦ φίλε, ἐπανέλαβε, ἐπέστης εἰς ὅσα εἰλικρινῶς σοὶ εἶπα, ὀφείλω νὰ σοὶ δεῖξω καὶ τὸν τρόπον διὰ νὰ τὰ ἐνεργήσης, καὶ μάλιστα διότι σὲ βλέπω ἀξίον καὶ πρόθυμον εἰς τὸ καλόν· εἶναι λοιπὸν χρεῖα νὰ δράξης τὰ ὄπλα, καὶ παιδεύσης ὅσους βέβηδες καὶ ἀγάδες γνωρίζεις κακούργους, τόσον εἰς τὸ Βιδίνι, ὅσον καὶ εἰς ἄλλα μέρη, καὶ ἐναγκαλισθῆς δὲ τοὺς καλοὺς Τούρκους, καὶ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους· δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἅμα ἀκούσῃ ὁ Σουλτάνος τὰς πράξεις θὰ σοὶ γράψῃ (ἐπειδὴ ἐξέκλινε ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ Κορανίου) κατάρας καὶ ἀπειλάς· σὺ ὅμως τὸ πρῶτον κατὰ σοῦ φερμάνι του πέμψον εὐθὺς εἰς ἐμὲ, ἐγὼ δὲ θέλω σοὶ στείλει διὰ τοῦ ἰδίου ταχυδρόμου σχέδιον, καθ' ὃ ὀφείλεις ν' ἀπαντήσης δικαιολογῶν τὰς πράξεις σου. Μὴ σὲ φοβίσωσι, φίλε μου, αἱ ἀπειλαί, καὶ τὰ στρατεύματα τῶν παρανόμων τυράννων· σὺ ἔχεις βοηθὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἀκούει καθ' ἡμέραν τοὺς στεναγμούς, καὶ δάκρυα τόσων μυριάδων ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἀφίνει ποτὲ ἀτιμωρήτους τοὺς κακούργους· ὅθεν ὅταν ἕνας ἡγεμὼν ἀπορασίη νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ πλάσματα τοῦ

Θεοῦ ἀπὸ ἑνα ἄθεον τύραννον, τότε ὁ Θεὸς εἶναι μαζὶ του, καὶ δταν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, ποῖον ἄλλον φοβεῖται; ἤξευρε, φίλε μου, ὅτι πᾶς κακοῦργος εἶναι δειλὸς, ἐπειδὴ ὁ καθρέπτῃς τῶν κακοῦργημάτων του καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ παρίστανται νυχθημερὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας. Τοιαῦτα παραδείγματα καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν, καὶ τώρα ἔγιναν καὶ γίνονται πολλὰ, καὶ μάλιστα τὰ σημερινὰ τῆς Γαλλίας ».

Ὁ Πασβάνογλου τοσοῦτον εἶχεν ἠλεκτρισθῆ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Ῥήγα, ἀπαγγελλομένων εἰς τὴν Τουρκικὴν τὴν ὁποῖαν ἄριστα ἐγνώριζε, καὶ μετὰ τόνου φωνῆς ὃν ἐκτὸς τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἀπαράμιλλος στωμυλία τοῦ ῥήτορος ἐνεψύχου, ὑπεσχέθη ἀναχωρῶν ἵνα πραγματοποιήσῃ τὰς ἐντολάς του. Ἐλλῶν δὲ εἰς Βιδινίον ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ εἰς φόβον καὶ ταραχὴν ἐνέβαλλε τὸ διδάνιον, ὅπερ συνεκέντρωσε καὶ ἀπέστειλε πανταχόθεν πολυαρίθμους στρατοὺς κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου ἀντάρτου. Ὁ Ῥήγας ἄμυ εἶδε τὴν ἐν Βιδινίῳ ἐπανάστασιν συστηματοποιηθεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐκ Δακίας, καὶ ἐλθὼν εἰς Βιέννην ἐξελέξατο τὴν Αὐστριακὴν μητρόπολιν ὡς κέντρον τῶν ἐνεργειῶν του. Ἀπόστολοι μεμυημένοι εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Ῥήγα, διέτρεχον τὴν Ἑλλάδα, καὶ λοιπὰς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἐπαρχίας, κατηχοῦντες τοὺς πάντας πρὸς ἐξέγερσιν. Ὁ πρωτοῦργὸς τοῦ μεγάλου ἐκείνου κινήματος διετῆρει ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Πασβάνογλου, διαφόρων ἐπιστήμων Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν⁽¹⁾, καὶ μετὰ τῶν ἀρματωλῶν, ἐπισκόπων, καὶ ἄλλων προύχόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἰπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὄργανοῦ του συνέθετο ὁ νέος Τυρταῖος τοὺς θουρίους ἐκείνους ὕμνους, οἵτινες ἀπὸ περάτων μέχρι περάτων τῆς Τουρκίας ἐψάλλοντο ἐνθουσιωδῶς παρὰ πάντων. Δι' αὐτῶν προσεκάλει ὁ Ῥήγας τοὺς πάντας νὰ δράξωσι τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ, ἀνευ διακρίσεως θρησκευήματος καὶ γλώσσης, ἐξορκίζων καὶ τοὺς ἐν ξένη ὑπηρεσίᾳ εὐρισκομένους ἀδελφοὺς νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ προσφέρωσι τὸν βραχίονά των ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Σ' ἀνατολὴ καὶ δύσει
καὶ νότο καὶ βορειᾷ,

Γιὰ τὴν πατρίδα ὀλοι
νᾶχωμε μιὰ καρδιά.

(1) Εὔρηται τοιαύτη ἀλληλογραφία μετὰ τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν Ἀλβανῶν Ἐγού Μουγουρβάρη, ἢ Μουγουρβέρ-Πότσα, ὡς μοι εἶπεν ὁ συγγενὴς αὐτῶν Καπλάν-Μπεης. Οὐχ ἔττον δὲ τοιαύτη ἐσώζετο μέχρι τινὸς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Δαδορικού Διονυσίου καὶ τοῦ ἐκ Καρπεντίου Παλιουπόλου.

Στὴν πίστιν τοῦ καθένος
 ἐλεύθερος νὰ ζῆς,
 Στὴν ὄψαν τοῦ πολέμου
 νὰ τρέξωμεν μαζί.
 Ὅσ' ἀπ' τὴν τυραννίαν
 πῆγαν στὴν ξενιτεῖα,
 Στὸν τόπον τοῦ καθένος
 ἄς ἔλθῃ τώρα πιά.
 Ἡ Ρούμελι τοὺς κράζει
 μ' ἀγκάλας ἀνοικτάς,
 Τοὺς δίδει βίβλ' καὶ τόκους,
 ἀξίως καὶ τιμάς.
 Ὡς πότε ὀφφικίλλος
 σὲ ξένους βασιλεῖς;
 Ἔλα νὰ γίνῃς στόλος
 δικῆς σου τῆς φυλῆς.
 Κάλιο γιὰ τὴν πατρίδα
 κανένας νὰ χαθῇ,
 ἢ νὰ κρμάσῃ φούντα,
 γιὰ ξένοι στὸ σπαθί.
 Καὶ ὅσοι προσκυνήσουν
 δὲν εἶναι πλιὸ ἔχθροι,
 Ἀδέλφια μας θὰ γίνουν
 ἄς ἦναι κ' ἔθνηκοι.
 Μὰ ὅσοι θὰ τολμήσουν
 ἀντίκρου νὰ σταθοῦν,
 Ἐκείνοι, καὶ οἱ καὶ μας
 ἂν ἦναι, θὰ χαθοῦν.
 Τί στέκεις Πασθανόγλου,
 τόσον ἐκστατικός;
 Τινάξου στὸ Μπαλκάνι,
 φάλασε σὰν εἰσός.
 Τοὺς μπούφους καὶ κοράκουσ,
 καθόλου μὴ ψηφᾶς,
 Μὴ τὸν βαγιά ἐνώσου,
 ἂν θέλῃς νὰ νικᾶς.
 Σιλίστρα καὶ Βραϊλα
 Σμαίλι, καὶ Κελλί,
 Βτυόρι καὶ Κοτῆνι,
 εἰσὶνα προσκαλεῖ.
 Στρατεύματά σου σταίλε
 κ' ἐκείνοι προσκυνοῦν,
 Γιατί στὴν τυραννίαν
 νὰ ζήσουν δὲν μποροῦν.
 Βουλγάροι κ' Ἀρβανίται,
 Ἀρμένιοι καὶ Ῥωμιοὶ,
 Ἀράβιδες καὶ Ἄσπροι
 μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμη,
 Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
 νὰ ζώσωμεν σπαθί,
 Πῶς εἰμεσθ' ἀνδρειωμένοι,
 παντοῦ νὰ ξακουσθῇ.

Σουλῶται καὶ Μανῆται
 λιοντάρια ξακουστά,
 Ὡς πότε σταῖς σπηλαιῖς σας
 κοιῶστε σφαιλιστά;
 Μαυροβουνοῦ καπλάνια,
 Ὀλύμπου σταυραετοί,
 Κι' Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια,
 γενῆτε μιὰ ψυχῇ.
 Σπετσῶν, Ψαρῶν, καὶ Ὑδρας
 θαλασσινὰ πουλιὰ,
 Ὁ νόμος σᾶς προστάζει
 νὰ βάλεται φωτιὰ,
 Νὰ κάψτε τὴν ἀρμάδα
 τοῦ καπετὰν-πασᾶ.
 Νὰ μῆτε εἰς τὴν Πόλιν,
 κ' εἰς τὴν ἀγιά-Σοφιά.
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια,
 γιὰ πρώτη σας δουλιὰ,
 Δικὸν σας ἔναν δουλιὰν
 κάμετε βασιλεῖά,
 Χαράτζι τῆς Αἰγύπτου.
 στὴν Πόλ' ἄς μὴ φανῇ,
 Γιὰ νὰ φοβῆσθ' ὁ λύκος
 ὅπου σᾶς τυραννῆι.
 Καὶ σὺ ποῦ στὸ Χαλέπι.
 ἐλευθερα φρονεῖς,
 Πασᾶ, κερὸν μὴν χάνῃς
 στὸν κάμπον νὰ φανῇς,
 Μὴ τὰ στρατεύματά σου
 εἰσθὲς νὰ σηκωθῆς,
 Στῆς Πόλης τὰ φερμάνια
 ποτὲ νὰ μὴ δοθῆς.
 Λοιπὸν γιατί ἀργεῖτε,
 τί στέσκεσθε νεκροί;
 Ξυπνήσατε, μὴν ἦσθε
 ἐνάντιοι κ' ἔχθροί.
 Πῶς οἱ προπάτορές μας
 ὤρμουσαν σὰν θειρά,
 Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
 πηδοῦσαν στὴν φωτιὰ.
 Ἔτσι κ' ἡμεῖς ἀδέλφια,
 ν' ἀρπάξωμεν γιὰ μιὰ
 Τ' ἄρματα, καὶ νὰ βγοῦμεν.
 ἀπ' τὴν πικρὴ σκλαβιά.
 Νὰ σφάξωμεν τοὺς λύκους,
 ποῦ τὸν ζυγὸν βαστοῦν,
 Καὶ χριστιανοὺς καὶ τούρκους
 σκληρὰ τοὺς τυρναννοῦν.
 Στεριᾶς καὶ τοῦ παλάγου
 νὰ λάμψῃ ὁ σταυρός,
 Κ' εἰς τὴν δικαιοσύνην
 νὰ σκύψῃ ὁ ἔχθρός.

Ὁ ὄρκος τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπαράστασιν
 μυουμένων εἶχεν ὡς ἐξῆς.

Ὁ βασιλεῦ τοῦ κόσμου
 ὀρκίζομαι σὲ σὲ,
 Στὴν γνώμην τῶν τυράννων
 νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ.
 Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω,
 μήτε νὰ πλανηθῶ,
 Εἰς τὰ ταξίματά τους
 νὰ μὴ παραδοθῶ.
 Ἐνόσω ζῶ στὸν κόσμον,
 ὁ μόνος μου σκοπός

Γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω
 θὰ νᾶνε σταθερός.
 Πιστός εἰς τὴν πατρίδα,
 συντρέβω τὸν ζυγόν,
 Ἀχώριστος νὰ ᾤμαι
 ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν.
 Κι' ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον,
 ν' ἀστράψ' ὁ οὐρανός,
 Καὶ νὰ μὲ κατακάρῃ,
 νὰ γένω ὡσὰν καπνός.

Αἱ νίκαι τῶν Γάλλων εἶχον καταπλήξει τὸν κόσμον, καὶ ὁ Ῥήγας συναισθανόμενος, ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπητέιτο καὶ συνέργεια μεγάλης τινὸς δυνάμεως, ἐνητένισε πρὸς τὸν μεγαλουργόν τῆς Κορσικῆς γίνον. Διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων καὶ συνωμοτῶν ἔλαβε τεμάχιον ῥίζης ἐκ τῶν παρὰ τὰ Θεσσαλικά Τέμπη φυομένων ῥοδοδαφνῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ κατασκευάσας ὡραίαν ταμδακοθήκην, ἐπέμφε δῶρον πρὸς τὸν ἐν Ἰταλίᾳ τότε διατρίβοντα Ναπολέοντα, πληροφορῶν τοῦτον ἐν τῇ συνοδευοσῇ ἐπιστολῇ περὶ τῆς κχταγωγῆς τοῦ ξύλου. Τοιαύτη νεοφανῆς καὶ περιέργως προσφορὰ εὐηρέστησε τὸν Βοναπάρτην, ὅστις ἀπαντῶν εἰς τὸν Ῥήγαν ἐξέφρασε μυρίας ὄσας φιλοπροσύνας καὶ εὐχαριστήσεις· δραξάμενος δὲ τοιαύτης ἐπιθυμητῆς εὐκαιρίας ὁ μεγαλεπήθολος Ἕλλην ἐξιστόρησεν ἀπαντῶν τὴν ἐλεεινὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, καὶ θερμὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀπέτεινεν ἰκεσίαν πρὸς τὴν κραταιὰν Γαλλίαν, παρ' ἧς μετὰ δακρύων ἐζήτηι τὴν ἀπολύτρωσιν ἢ κλασικὴ ἐκεῖνη γῆ. Ὁ Ῥήγας μετ' οὐ πολὺ, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ναπολέοντος ἀναχωρήσας ἐκ Βιέννης ἐπορεύετο εἰς Βενετίαν, ὑποταγεῖσιν τότε εἰς τὰ τροπαιοφόρα τῶν Γάλλων ὄπλα.

Ὁ Φεραῖος εὐελπιζόμενος ἤδη ἐπὶ τῇ ἀββῶγῃ τοῦ Ναπολέοντος, εἶχε προπέμψει τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα καὶ ἔγγραφα πρὸς τὸν ἐν Τεργέστη Ἀντώνιον Κορωνιὸν Χιον, μεμυημένον εἰς τὸ μέγα τῆς παλιγγενεσίας σχέδιον. Κατὰ δυστυχίαν ὁμως ἀπουσιάζοντος τότε τοῦ Κορωνιῦ ἐκ Τεργέστης, ἔλαβε τ' ἀποστελλόμενα ὁ συνεμπορευόμενος Δημήτριος Οἰκονόμου ἐκ Κοζάνης, ὅστις ἀνοίξας τὸ κιβώτιον καὶ ἰδὼν τὰ περιεχόμενα, εἶτ' ἐκ φόβου, εἶτ' ἐξ ἄλλου μυσσαροῦ αἰσθήματος μεταβάς παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὸν διοικητὴν Τεργέστης βαρῶνον Πετόγκην. Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ἔφθασεν εἰς Τεργέστην ὁ Ῥήγας πρᾶκτολοῦθόμενος ὑπὸ τοῦ συνεταίρου Χρ. Πεῤῥαῖβου καὶ κατέ-

λυσεν εἰς τὸ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν Βασιλικὸν Ξενοδοχεῖον· περὶ τῆν πρώτην ὥραν τῆς νυκτός, ἐν ᾗ ἠτοιμάζετο νὰ μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Μπρεσὸν καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ ὁδηγίαν τοῦ Ναπολέοντος, εἰσῆλθεν αἰφνης εἰς τὸ δωμάτιον εἰς Αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς, ὅστις μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμὸν ἠρώτησε γερμανιστί· « Τίς ἐξ ὑμῶν καλεῖται Ῥήγας »; Ἐγὼ! ἀπάντησεν ἐν τῇ αὐτῇ διαλέκτῳ ὁ Φεραῖος, ὠχρίσας παραχρῆμα, διότι ἐνόησε τὸν μέγαν κίνδυνον. Ὁ ἀξιωματικὸς διατάξας τοὺς συνοδεύοντας στρατιώτας ἵνα μὴ συγχωρήσωσιν εἰς οὐδένα τὴν εἴσοδον, ἀνεχώρησεν ἀμέσως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ῥήγας δωροδοκῆσας τοὺς σκοποὺς ἐξηφάνισε τὰ μετ' αὐτοῦ φερόμενα μυστικά ἔγγραφα καὶ τὴν σφραγίδα. Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ νομάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ βξ ὑπαλλήλων, καὶ ἤρξατο νὰ ἐρωτᾷ τὸν Ῥήγαν περὶ τῆς πατρίδος, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς ἐν Αὐστρία διαμονῆς, καὶ τῆς μελετωμένης ὁδοπορίας του· ὁ Φεραῖος ἀπάντησε λακωνικῶς πρὸς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις, εἰπὼν ἐν τέλει, ὅτι πορεύεται εἰς τὴν πατρίδα του. Μετὰ τὴν ἀνάκρισιν ἠρώτησε τὸν Περῆραιβὸν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ, μὴ εἰδότες τὴν γερμανικὴν, ἀπάντησεν ὁ Ῥήγας ταῦτα. « Ὁ νέος οὗτος εἶνε Θεσσαλὸς τὴν πατρίδα, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Παταβίου ἵνα διδαχθῇ τὴν ἱατρικὴν, ἔλαβον δὲ αὐτὸν κατὰ σύμπτωσιν ἐκ Βιέννης ὡς συνοδοιπόρον μέχρι Τεργέστης, καὶ οὐδὲν πλέον ». Οἱ ἀνακριταὶ πεισθόντες διέταξαν ἀμέσως ἵνα ὁ μὲν Περῆραιβὸς μεταβῇ εἰς ἄλλο δωμάτιον τοῦ ξενοδοχείου, ὁ δὲ Ῥήγας νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὑπὸ στρατιωτικὴν φυλακὴν, μέχρι δευτέρας διαταγῆς. Εἰς τὸν Περῆραιβὸν ἐξερχόμενον εἶπεν ὁ Ῥήγας ἑλληνιστί· « ὅσα δὲν ἐπρόλαβον ἐγὼ νὰ πράξω, ἐνέργησον σὺ ὅσον τάχιστα ».

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Φεραῖος μαθὼν τὴν κατάσχεσιν τῶν ποιημάτων καὶ ἔγγράφων τευ ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου. Τρεῖς ἐγένοντο ἀνακρίσεις ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ὁ δὲ ἀειμνηστὸς πατριώτης, ἀτάραχος, καὶ θαρρᾶλέος, ἀπῆλθα εὐστόχως εἰς τὰς ἐρωτήσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῶν ἀνακριτῶν ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς:

« Εὐγενέστατε νομάρχα καὶ κύριοι ἀνακριταί· ὅσα ποιήματα κατέσχετε ὅλα εἶνε ἐδικά μου, καὶ οὐδενὸς ἄλλου· βεβαίῳ ὑμᾶς, ὅτι πρὸ ἐτῶν παρέβλεψα τὸ ἀτομικὸν μου συμφέρον, ἀφοσιωθείς εἰς μόνον τὸ ἐθνικόν· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ματαιωθῶσιν αἱ ἐλπίδες τοῦ σκοποῦ μου εἰς μέρη ἐπικίνδυνα καὶ βάρβαρα, ἀπεφάσισα νὰ καταφύγω εἰς κράτος ἰσχυρὸν, χριστιανικόν, σφόν, φιλόανθρωπον, καὶ φιλελληνικόν (οἶον τὸ

Ἀυστριακόν), ὅπου συνέγραψα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὸ ἔθνος μου, χωρὶς νὰ προξενήσω καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς μου παραμικρὰν ψυχρότητα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς κυβερνήσεως, ἐκδίδων αὐτὰ μὲ πολλὴν μυστικότητα καὶ προτοχὴν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐξωτερικῆς ὑπονοίας· ἀλλ' ἐὰν ἤδη συνέλαβέ με ἡ Κυβέρνησις διὰ προδοσίας, τοῦτο θεωρῶ ὡς τῆς ἐνεστώσης πολιτικῆς συμπεριφορᾶς ἀποτέλεσμα, δὲν δύναμαι ὅμως ἀφ' ἑτέρου νὰ πεισθῶ ὅτι ὁ φιλάνθρωπος αὐτοκράτωρ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐλευθερίαν ἐνὸς ἀρχαίου ἐνδόξου ἔθνους, ἤδη δὲ δεινοπαθούντος, καὶ ἐλπεινοῦ· δὲν ἀγνοεῖ ὅτι οἱ πολυχρόνιοι ἀγῶνες καὶ θυσίαι τοῦ ἔσωσαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ τὴν Δύσιν· δὲν ἀρνεῖται, ὅτι αἱ σοφαὶ γνώσεις τῶν προπατόρων τοῦ ἐφώτισαν ἄπασαν τὴν Εὐρώπην· διὰ ταῦτα τρέφει χρηστὰς ἐλπίδας τὸ ἔθνος μου εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ φιλάνθρωπίαν τῆς Μεγαλειότητός του, καὶ πολλῶ μᾶλλον, διότι καὶ τὸ κράτος τοῦ οὐκ ὀλίγους κινδύνους καὶ αἱματοχυσίας ὑπέστη πολλάκις ὑπὸ τοῦ βαρβάρου καὶ ἀντιχρίστου τυράννου, τοῦ ὑπὸ βαρῶν ζυγῶν καταθλίβοντος ἤδη τὸ ἔθνος μου· Εὐχόμενος καὶ ἐγὼ νὰ ἴδω τὸ ἔθνος μου ὑπὸ χριστιανικὴν βασιλείαν ὄφειλον νὰ γράψω ὅσα ὁ ὑπὲρ πατρίδος ζῆλος μὲ ὠδήγει κατὰ τοῦ ἀντιχρίστου· ἐὰν ὅμως ὁ θεῖος ἐνθουσιασμός μου παρεξηγηθῆ, καὶ ἐπομένως καταδικασθῆ, τοῦτο δὲν μὲ φοβίζει διόλου, οὔτε ὁ θάνατος μὲ τρομάζει, διότι μυριάδες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐθυσιάστησαν, οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐπραγματοποίησαν τὴν παραδειγματικὴν διαγωγὴν τῶν προγενεστέρων. ».

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀνακριταὶ ἐκινήθησαν εἰς συμπάθειαν· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νομάρχου ἐδάκρυσαν· ἡ ἀνάκρισις διεκόπη, καὶ οἱ δυστυχεῖς ὑπάλληλοι, κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν ἐκπληροῦντες καθήκον ἀπαῶδον πρὸς τὰ φρονήματά των, εὐήλπισαν τὸν Ῥήγαν μὲ τὴν πιθανὴν χάριν τοῦ αὐτοκράτορος (1).

Ἡ Πύλη δὲν ἔπαυε πάντα κινουσα λίθον κατὰ τοῦ Ῥήγα, καὶ ὁ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτῆς αὐτῆς Τυπάλδος, ἐκπληρῶν τὰς διαταγὰς αὐτῆς ἐματαίωσε τὰς παρὰ τῆ ἀλλῆ ἐνεργείας τῶν φίλων τοῦ Ῥήγα. Ὅθεν διετάχθησαν αἱ ἐν Τεργέστη ἀρχαὶ ἵνα πέμψωσιν εἰς Βιέννην τὸν Φεραῖον, μετὰ τοῦ ἐνοχοποιουμένου συνεταίρου Ἀντωνίου Κορω-

(1) Ὁ Νομάρχης Πετόγκης, Οὐγγρος τὸ γένος, τοσαύτην ἠσθάνθη πρὸς τὸν Ῥήγαν συμπάθειαν, ὥστε ἐκράτησε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ εὐρεθεῖσαν μεταξὺ τῶν κατασχεθέντων κειμένων.

μοῦ. Ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας ὁ Ῥήγας ἐπειράθη αὐτοκτονεῖν, καὶ ἐνέπηξε τρεῖς μαχαίριδόν τι εἰς τὴν κοιλίαν του· ἀλλ' ἡ σμικρότης τοῦ φονικοῦ ὄργανου, τὸ πάχος τῆς κοιλίας, καὶ ἡ ταχεία συνδρομὴ τῶν φυλάκων ἐματαίωσαν τὴν ἠρωϊκὴν πρόθεσίν του. Διὰ φροντίδος τῶν ἀρχῶν θεραπευθεὶς ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἐστάλη εἰς Βιέννην καὶ ἐβλήθη ἐν εἰρκτῇ, ὅπου προηγουμένως συλληφθέντες ἐστέναζον οἱ συντάταιροι Δημήτριος Ζηκαῖος ἰατρός Ἰωαννίτης, Ἀργέντιος Χίος, Τουρούτζιας Κοζάντης, Κανδηλάπτης, καὶ οἱ τυπογράφοι ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Πούλου. Ἄλλαι δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐγένοντο ἀνακρίσεις, καὶ οἱ φυλακισμένοι ἐδειξαν σταθερὸν καὶ ἀτρόμητον χαρακτῆρα, καταφρονήσαντες παντὸς κινδύνου χάριν τῆς πατρίδος.

Μετ' ὀλίγον ἡ Αὐστριακὴ ἐνδίδουσα εἰς τὰς ἐπανελημμένας τῆς Τουρκίας αἰτήσεις, παρέδωκεν εἰς αὐτὴν τὸν Ῥήγαν μετὰ ὀκτῶ συνταίρων, ἐξορίσασα τοὺς ἄλλους εἰς Τρανσυλβανίαν καὶ ἀλλαχεῦ. Ὁ Μηνύτωρ τῆς Γαλλίας (Αἰ VI, N° 271) ὁμιλεῖ οὕτως ἐξ ἀνταποκρίσεως τοῦ Σεμλίου. « Εἶδομεν διερχομένους ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης τοὺς Ἕλληνας. Ἦσαν ἀνὰ δύο δεδεμένοι, καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ 24 στρατιωτῶν, δύο δεκανέων, ἐνὸς ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, καὶ ἐνὸς πολιτικοῦ ὑπαλλήλου. Ψυχὴ τοῦ διοργανισθέντος Ἑλληνικοῦ κινήματος εἶνε ὁ Ῥήγας, μέχρι παραφορᾶς ἐνθουσιασμένος εἰς ἀπολευθέρωσιν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος του, ἄλλοτε κατοικοῦμένης ὑπὸ ἐλευθέρων ἀνδρῶν ὀλίγον πρὸ τῆς συλλήψεώς του, ὡσεὶ εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ προαισθήματος ἀπεμακρύνθη τῆς Βιέννης, ἀλλὰ συλληφθεὶς εἰς Τεργέστην ἀπεπειράθη αὐτοκτονεῖν δι' ἐγχειριδίου ὁ βραχίων ἐπρόδωσε τὴν θέλησίν του, καὶ τὸ κτύπημα δὲν ὑπῆρξε θανάσιμον. Εὐρίσκεται οὗτος μεταξὺ τῶν ὀκτῶ συλληφθέντων Ἑλλήνων, ἐξ ὧν οἱ μὲν πέντε θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν Πύλην, οἱ δὲ τρεῖς ἕτεροι, ὡς ὑπήκοοι τῆς Αὐστρίας, κατεδικάστησαν εἰς ἰσόδιον ἐξορίαν. Ὁ Ῥήγας δὲν ἦτο μόνος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνωμοσίας ἰσχυρῶς ἐβοηθεῖτο ὑπὸ τοῦ Μαυρογένη ἀνεψιοῦ τοῦ περιφημοῦ βοεβόδα. Ἄλλ' ὁ Μαυρογένης ἀναχωρήσας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς Γαλλίαν, ἡσυχάζει νῦν εἰς Παρισίους, ἐνῶ ὁ ἀτυχὴς Ῥήγας βαδίζει εἰς τὰς βασάνους ».

Ὁ Παρθάνογλου μαθὼν τὰ λυπηρὰ συμβάντα κατέλαβεν ὄλας τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ στενωποὺς μετ' ἐνόπλου δυνάμεως, ἵνα σώσῃ τὸν Ῥήγαν τοῦ κινδύνου (1). Οἱ Αὐστριακοὶ παρέδωκαν αὐτὸν μετὰ

(1) Ὁ Ἀλήτσας τῶν Ἰωαννίνων ἔμαθε μὲθ' ὅλην τὴν παράδοσιν τοῦ Ῥήγα εἰς τὸν

τῶν ἐξ συνοπαδῶν εἰς τὸν πασάν τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις μὴδὼν τὰς προτομασίας τοῦ Πασθάνογλου, κατὰ διαταγὴν τῆς Πύλης ἀπεφάσισε νὰ τοὺς θανατώσῃ ἐκεῖ, μὴ θέλων νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἀποστολὴν διὰ χωρῶν, ἐν αἷς μεγίστη ἦτο τοῦ ἀντάρτου τοῦ Βιδινίου ἡ δύναμις καὶ ἐπιβρόη.

Ὅθεν προσποιηθεὶς, ὅτι ἐμελλε νὰ πέμψῃ τοὺς καταδίκους εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τοῦ Δουναβέως, διέταξεν ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτοὺς τῆς εἰρκτῆς ἀνὰ ἕνα καὶ πνίγωσιν εἰς τὸν ποταμόν. Τελευταῖος, καὶ ἔβδομος τὸν ἀριθμὸν ἔμεινε ὁ Ῥήγας, ὅστις ἐκβλήθεις τοῦ δεσμοτηρίου ἐνόησε τὸν σκοπὸν τῶν βαρβάρων. Τοῦρκός τις ἠθέλησε νὰ σύρῃ αὐτὸν βαρβαρικῶς, πλὴν διὰ μιᾶς ῥωμαλέας πυγμαῖς τοῦ ἥρωος ἔπεσε χαμαὶ ἡμιθανής. Μαθὼν τοῦτο ὁ πασάς διέταξε νὰ τὸν φονεύσωσιν ἐντὸς τῆς εἰρκτῆς διὰ πυροβόλου ὄπλου, ῥίπτοντες τὸν νεκρὸν εἰς τοῦ Ἰστρου τὰ ρεύματα. Δύο Τοῦρκοι εἰσῆλθον, ἀλλὰ πρὶν διευθύνωσι κατ' αὐτοῦ τὰ πιστόλας των, ὁ ἔθνομάρτυς, ἀτάραχος ἀνέκραξεν ἐν Τουρκικῇ διαλέκτῳ. « Οὕτως ἀποθνήσκουν τὰ παλληκάρια ἀρκετὸν σπῆρον ἔσπειρα· θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ βλαστήσῃ, καὶ τὸ γένος μου θὰ συνάξῃ τὸν γλυκὴν καρπὸν ».

Οἱ δῆμοι ἐπυροβόλησαν, καὶ ὁ Ῥήγας ἔπεσε νεκρός (1798) (').

Ὁδυνηρὰν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὁ θάνατος τοῦ Φεραίου. Ὁ Κοραῖς δημοσιεύσας τὴν Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν ἐξετόξευσε πικρὰς ἀράς κατὰ τῆς παραδόσης τὸν ἔθνομάρτυρα εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, προτρέπων τοὺς ἐν αὐτῇ ἐμπορευομένους Ἕλληνας ἵνα ἐγκαταλείψωσι τὸ ἐπάρατον αὐτῆς ἔδαφος· ὁ δὲ φιλελεύθερος Ἰωαννίτης Σπυρίδων Σπάχος ἐκδούς ἐν Ἀρστελοδάμῳ τὴν Ἑλληνικὴν Νομαρχίαν ἢ λόγους περὶ ἐλευθερίας, ἀφίερωσε τὸ πόνημα εἰς τὸν τύμβον τοῦ Ῥήγα, περὶ οὗ μακρὸν ποιεῖται λόγον ἐν τοῖς προλεγομένοις καὶ τῷ κεμένῳ (²).

σαεράπην τοῦ Βελιγραδίου, δι' ἐπίτηδες ταχυδρόμου παρεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τῷ ἐξαποστείλῃ τὸν Ῥήγαν, ἔδωκεν δὲ τινα σκοπὸν ἕτεροι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ Φάλαρις τῆς Ἡπείρου, πάσχων τότε, ἐν ἐξήτῃσε τὸν Φεραῖον, ἀλλὰ τὸν συνεταῖρον καὶ συγκατάδικον αὐτοῦ Δημήτριον Ζηκαῖον, ἱατρὸν οὐχὶ τῶν εὐκαταφρονήτων

(¹) Σρ. Περβραίου, Βιογραφία Ῥήγα Φεραίου. Ἐν Ἀθήναις 1860. Παράβ. τοῦ αὐτοῦ Πολεμικὰ Ἀπομνημονεύματα—Nicolopulo, vie de Rhigas.

(²) Ὁ Ῥήγας συλλαβὸν τὴν ἰδίαν τῆς παλιγενεσίας, εἶχε χαράξει καὶ Σφραγίδα Ἑθνικὴν, δι' ἧς ἐσφραγίζοντο τὰ πρὸς τοὺς μεμνημένους ἔγγραφα. Εἶχε δὲ εὐτῇ περιφέρειαν ἴσην ταλλήρῳ· ἐν τῷ θρηπῷ ὑπῆρχον πλῆγίως τρεῖς ῥόπαλα καὶ

Συγγράμματα.

— Ἀπάνθισμα Φυσικῆς διὰ τοὺς ἀγγίλους καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας, ἐκ τῆς Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς διαλέκτου ἑρανισθὲν παρὰ τοῦ Ῥήγα Βελιστενλή Θετταλοῦ. Βιέννη 1790.

— Σχολεῖον τῶν Ντελικάτων ἱραστῶν, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. Βιέννη 1790.

— Νίου Ἀνχάριστος Τόμος Δ'. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Τὰ μὲν πρῶτα κεφάλαια (32—34) μετεφράσθησαν ὑπὸ Γ. Βιντότη, τὰ δὲ ὑπόλοιπα (35—39) ὑπὸ τοῦ Ῥήγα ἐπιτηρήσαντος καὶ τὴν ὅλην ἔκδοσιν.

— Ὁ Ἡθικὸς Τρίπους. Τὰ Ὀλύμπια ὄραμα τοῦ ἀδδᾶ Μεταστασίου, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Συνεξεδόθησαν ἡ Βοσκοπούλα τῶν Ἄλπειων ποίημα τοῦ Μαρμοντέλ, μεταφρασθὲν διὰ στίχων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ῥήγα, καὶ ὁ Πρῶτος Ναυτίης, ποίημα τοῦ Γερμανοῦ Γισόνερου, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ συνεταίρου αὐτοῦ Ἀντωνίου Κορωνιοῦ).

— Ὑμνοι. (Ἐξεδόθησαν τῷ 1797 κρύφα ἐν Βιέννῃ τῷ δὲ 1844 μετὰ προσθήκης ὠδῶν τινῶν καὶ ἄλλων ἐν Ἰασίῳ. Εἰς δ' ἐξ αὐτῶν θούριος ἐτυπώθη ἐν Κερκύρᾳ περὶ τὸ 1809.

— Χάρτα τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βιέννῃ.

— Στρατιωτικὸν Ἐγκόλιπον. — Προσωρινοὶ πολιτικοὶ κανονισμοί. (Ἐτυπώθησαν λάθρα ἐν Βιέννῃ).

Γεώργιος Ζαβίρας.

Ἐγεννήθη τῇ 28 Μαΐου 1744 ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ πατρός μὲν Ἰωάννου, μητρός δὲ Ἀγνῆς. Τετραέτης ἤρξατο νὰ διδάσκηται τὰ στοιχειώδη μαθήματα παρὰ τῷ πατρὶ καὶ μετὰ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ Μιχαὴλ Παπαγεωργίῳ, ὕστερον δὲ τὰ ἐγκύκλια παρὰ Μιχαὴλ Σιατιστεῖ, καὶ Νικολάῳ Βάρκοσῃ. Μετὰ ταῦτα (1760) καταλιπὼν τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ ἠσπάσθη τὸν ἐμπορικὸν βίον. Ἐν ἔτει 1770 εἰς Κολωνίαν διατρίβων ἠκροάσθη τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῆς φιλομαθείας οἰστρηλατούμενος συνεκρότησε ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, δι' ἣν κατηνάλωσεν ὑπὲρ τὰ πεντακισχίλια φλωρινία (1). Καίτοι δὲ ἀπησχολημένος ὦν εἰς τὰ τοῦ ἐμπορίου ὁ Ζαβίρας ἐδαπάνησεν τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον πρὸς συγγραφάς, ἀναδειχθεὶς εἰς τῶν φιλοπρωτέρων καὶ χρησιμωτέρων λογίων τοῦ ἔθνους. Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων τὸ ἐπιγραφόμενον « Νέα Ἑλλάς » κατέχει περιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, καὶ οὕτως εἰπεῖν θεωρεῖται ὡς τὸ ἀξιολογώτερον

ἐπ' ἐκάστου τούτων τρεῖς σταυροὶ εἰς τὴν περιφέρειαν ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν « Ἰπὲρ Πίστews, Πατρίδος, Νόμων, καὶ Ἐλευθερίας ».

(1) Ἐκ τῆς ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι ἀυτοβιογραφίας.

ρημιῶν αὐτῆς, διότι καὶ πρῶτόν ἐστι κατὰ τὸ εἶδος, καὶ πολυτίμου ἀπεθσαύρισεν ἐν αὐτῷ ὁ πολυμαθέστατος καὶ φιλοπρονότατος ἀνὴρ βιογραφικῆς εἰδήσεως περὶ προγενεστέρων καὶ συγχρόνων λογίων, μετὰ τακτικῆς ἀπαριθμήσεως τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐκδόσεων.

Ἀπεβίωσεν ὁ Γεώργιος Ζαβίρας ἐν Πέστη τῇ 28 Αὐγούστου 1804.

Συγγράμματα.

— Ἱατρικαὶ παραινέσεις, μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Οὐγγρικοῦ. Ἐν Πέστη 1787.

— Ὀνοματολογία Βοτανικὴ τετραγλωσσος. Ἐν Πέστη 1787.

— Δημητρίου Καντιμῆρου, ἀξιωμαθνήμονεα ἐν Βλαχίᾳ συμβεηχότα, μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ἐν Βιέννῃ 1793.

— Ἱερὰ ἱστορία, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα. Ἐν Πέστη 1787, ἀνετυπώθη δις ἐν Βιέννῃ, καὶ ἐν Βουδῇ.

Ἀνέκδοτα.

— Νέα Ἑλλάς, ἥτοι ἱστορία τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, τῶν μετὰ τὴν θλιθερὰν τοῦ Γένους ἡμῶν κατάστασιν ἀκμασάντων καὶ τὴν προβιεηκυῖαν καὶ ψυχολόγουσαν Ἑλλάδα τοῖς αὐτῶν πόνοις τε καὶ ἰδρώσιν, ὡς οἶόν τε ἦν ἀντιπελαργησάντων καὶ ἀναζωπυρρῶντων, ἐν ἧ κατάλεγονται καὶ πάντα σχεδὸν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ ποῦ καὶ πότε καὶ ποσάκις ἐξεδόθησαν, τὰ δὲ ἀνέκδοτα ἐν τισὶ βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἑλλάδος ἐναπόκεινται, συναρτισθεῖσα ἐκ διαφόρων Ἑλλήνων, Ἀσίνων, Γάλλων, Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Οὐγγρων συγγραφῶν, ἅμα δὲ ἐξ ἰδίας ἀναγνώσεως πολλῶν συγγραμμάτων, ἐκδοθέντων τε καὶ τύποις ἔτι ἀνεκδότων, ἐν τάξει χρονολογικῇ τεθεῖσα, παρὰ Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα, τοῦ ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας (').

— Σύνταγμα περὶ τῆς ἐνώσεως καὶ κράσεως τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου τῆς θαλας εὐχαριστικῆς, κατὰ Ἰωσήφ Βανδάλε καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ λεγόντων, ὅτι ἡ κράσις αὕτη ἦν πάντῃ ἄγνωστος τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐξ οὗ συμπεραίνουσι ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία παραφθείρει τὴν βλῆν τοῦ μυστηρίου.

— Ἐπιτομὴ ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ θανάτου Κλεοπάτρας, τῆς βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου.

— Περιήγησις ἐκ Βιέννης εἰς Μοραβίαν, Βοημίαν, Σαξωνίαν, καὶ Βορουσταν ἐν ἔτει 1800.

— Ἐγχειρίδιον χρονολογικὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ πολιτικὸν, περιέχον τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν, τὴν σειρὰν τῶν Πατριαρχῶν τῶν πέντε Ἀποστολικῶν θρόνων, καὶ σειρὰν τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τὴν σειρὰν πασῶν τῶν οἰκουμηνικῶν καὶ τοπικῶν συ-

(') Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως τὸ πρωτόγραφον παρεδόθη εἰς Ἀνθιμον τὸν Γαζῆν πρὸς ἐκδοσιν. Ἐκ τούτου δὲ μετέβη εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Κ. Ἀσωπιοῦ καὶ Θεοκλ. Φαρμακίδου, ὃς ἀποθανὼν τὸ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην, ἐνθα ζεύρεται. Ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτου χειρογράφου παρελάδομεν ἀρχετὰς βιογραφικῆς εἰδήσεως περὶ ἀφόρων λογίων, ὡς ἐν ἐκάστῳ βίῳ ὑποσημειούμεν.

νόδων, ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, τῶν αἰρεσιάρχων, τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἔθνων εἰς τὸν χριστιανισμόν, καὶ τὴν σειρὰν τῶν βασιλείων τῶν ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην ἔθνων.

— Ἱστορία τοῦ θησαυροῦ, ὅστις εὐρέθῃ τῶρα νεωστὶ εἰς τὸ ἐν Συρίᾳ μοναστήριον τὸ λεγόμενον Μαρία Τζέλ, διὰ στίχων.

— Ἰωάννου Καλθίνου βίος ἑρηνισθεὶς ἐκ διαφορῶν Λατίνων, Γάλλων, καὶ Γερμανῶν συγγραφέων.

— Διατριβὴ περὶ τοῦ ἱεροῦ Στέμματος τῆς Οὐγγαρίας.

— Σύμμικτα ἱερά, ἐν οἷς περὶ σωτηρίας τῶν αἰρετικῶν, περὶ τοῦ τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ πατρὸς, περὶ τῶν Κολύδων, περὶ τῶν θαυματουργῶν εἰκόνων, περὶ ἀναχειροτονίας, περὶ ἀναβαπτισμού νηπίων, περὶ τῆς τοῦ Κλωπᾶ Μαρίας, καὶ περὶ τοῦ αὐτεξουσίου.

— Πατριαρχικὴ ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως, περιέχουσα κατὰ σειρὰν τὸν βίον ἐκάστου Πατριάρχου ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου μέχρι τῆς ἡπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Ἐτέρα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1600.

— Βιβλιοθήκη πολεμικῆ, διαλαμβάνουσα περὶ πάντων τῶν διδασκάλων τοῦ γένους ἡμῶν, τῶν κατὰ Λατίνων γραφάντων περὶ πάντων τῶν ἀμφισβητούμενων δογμάτων τε καὶ ἰθίμων, περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, περὶ τῶν ἐκδοθέντων καὶ ἀνεκδοτῶν ἀντιγράφων, ἧτις ὅμως ἔμεινεν ἀτελής μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Περὶ τῆς νηστείας τῆς τετράδος καὶ σαββάτου, ἀφιρωθεῖσα πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ παναιδισιμώτατον Ἀλέξανδρον Βαρκότζη (οὐγγροελληνιστῆ).

Μεταφράσεις ἀνέκδοτοι.

— Μέθοδος Ἀστρογνομίας, διδάσκουσα τὴν ἀνευ σφαιρας ἢ πίνακος οὐρανόου γνῶσιν τῶν διασημοτέρων ἀστέρων τῶν ἐν τῷ τῆς Οὐγγαρίας ὄρizonti φαινομένων (ἐκ τῆς λατινικῆς).

— Διάλειξις σύντομος καὶ εἰλικρινῆς περὶ τοῦ γένους τῶν Σέρβων, τῶν κακῶς λεγομένων Ρασκιανῶν. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

— Βιβλιοθήκη πολεμικῆ, διαλαμβάνουσα περὶ πάντων τῶν διδασκάλων τοῦ γένους ἡμῶν, οἵτινες κατὰ τῆς τῶν Λατίνων δόξης συνέγραψαν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

— Στοιχεῖα Γεωγραφίας, ἥτοι μέθοδος σύντομος πρὸς κατάληψιν τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς Γεωγραφίας (ἐκ τοῦ λατινικοῦ).

— Κορνηλίου Νέπωτος, περὶ τῶν ἐπιστήμων στρατηγῶν Ἑλλήνων (ὁμοίως).

— Ἀρχαῖα ἀπομνημονεύματα, ἥτοι τρία κατὰ Λατίνων συγγράμματα, τοῦτέστι Μιχαὴλ τοῦ Κηρουαρίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Κλήμεντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν, καὶ Νικήτα Σθηθᾶτου κατὰ τῶν λατινικῶν ἀζύμων. (ὁμοίως).

— Ἱστορία τοῦ III' αἰῶνος, περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἔθνων εἰς τὸν χριστιανισμόν ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ τε καὶ Ἀμερικῇ (ὁμοίως).

— Ἰωάννου Κομενίου γραπτὸς λόγος. (ὁμοίως ἐκ τῆς λατινικῆς μετὰ καὶ Οὐγγρικῆς παραφράσεως).

—Συνοπτικά ἀξιωμαθόμενα συμβεβηκότα τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου τῶν ἐτῶν 1769 καὶ 1770. (ἐκ τῆς γαλλικῆς).

—Ἱστορία Σεφάνου τοῦ Μικροῦ, τοῦ τρίτου ψευδοπέτρου αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. (ὁμοίως ἐκ τοῦ γαλλικοῦ).

—Θεολογία ἀστρονομικῆ, ἥτοι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν προσόντων τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐρέυνης καὶ περιγραφῆς τῶν οὐρανῶν. (ὁμοίως).

—Ἱστορία χρονολογικῆ τῶν Παπῶν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου μέχρι Πίου τοῦ 1. (ἐκ τῆς γερμανικῆς).

—Ἐλευθερίου τινος καὶ ἀπροσωπολήπτου Οὐγγυροῦ διάγνωσις τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ: Εἰς τίνα ὑπόληψιν πρέπει νὰ ἦναι οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, μεταξὺ τῶν ἐκεῖ κατοικοουσῶν λοιπῶν γενεῶν, καὶ τίνα συνάφειαν ἔχουσι μετὰ τῶν Σέρβων (ὁμοίως ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετὰ πλείστων ὑποσημειώσεων).

—Διατριβὴ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἐτέρων τινῶν γλωσσῶν, συγγραφείσα οὐγγριστὶ παρὰ Ἰωσήφ Καψάλη

—Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Οὐγγαρίας (ἐκ τῆς οὐγγρικῆς).

—Διάλογοι οὐγγρικοὶ, καὶ ἀπλοελληνικοί.

Ἐἶχεν ὁ Γεώργιος ἀδελφόν, ἐπίσης λόγιον, τὸν Κωνσταντῖνον Ἰωάννου Ζαβίραν, ὃς τῷ 1787 ἐν Πέστη διατρίβων ἐδαπάνησε καὶ ἐπέμπελθή τὴν ἔκδοσιν δύο συγγραμμάτων τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἰωάννης Ῥίζος (').

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῇ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Εὐρώπην, ἐνθα ἀνηγορεύθη ἰατροφιλόσοφος. Ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} αἰῶνος. Περὶ τούτου λέγει ὁ ἐν 1792^ῳ ἐκδοὺς τὴν Βοσπορομαχίαν τοῦ Μομάρς Κήρυκος ὁ Χαιρέτης. « ἄνθρωπος εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐπιστήμην οὐδενὸς δεύτερος, εἰς τὴν εἰλικρίνειαν δὲ τοῦ ἥθους, εἰς τὴν καθαρότητα πάντων ὑπέροχος. Ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ἔκλαυσαν στερηθέντες οἱ ὁμογενεῖς, καὶ τοσοῦτον ἐλυπήθησαν θανόντα, ὅσον ζῶντα ἐθαύμασαν καὶ ἐτίμησαν καὶ αὐτοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἄνθρωπος τοῦ ὁποῖου ἐνδοξον ἐνθῶν μῆσιν ἄφησε γραμμὴν ὁ σοφὸς Πισιάτης εἰς τὸ πολυμαθὲς καὶ πάνσοφον λεξικόν, τὸ ἐκδοθὲν εἰς Βενετίαν κηρύττωντάς τον ὡς εὐρέτην τῆς Ποσειδονίου μηχανῆς, μὲ τιμὴν μεγάλην τοῦ γένους μας. Καὶ ἄνθρωπος εἰς ἓνα λόγον, εἰς τοῦ ὁποῖου τὸν θάνατον ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλοβρεττανικῆς βασιλείας, ὁ ἐξοχώτατος Πόρτερ ἐφθασε νὰ εἰπῇ μεγάλη τῇ φωνῇ οὕτως: « ἰστερήθημεν ἓνα ὑποκείμενον, τοῦ ὁποῖου χρόνοι πολλοὶ πρέπει

(') Ἐκωνομάζετο Μενιές.

« τὰ παρά σου ὥστε τὰ ἕξωθῆ τῶν Ῥωμαίων τὸ γένος τὰ λάβη
 « δεύτερον! ».

Ὁ ἐν λόγῳ Ῥίζος συνεδέετο φιλικῶς πρὸς τὸν Μομάρς, πρῶτον
 διερμηνέα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐστριακῆς πρεσβείας, εἰδημονέ-
 στατον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ στιχοσυρῶν οὐχὶ τῶν εὐκατα-
 φρονήτων. Οὗτος καταληρθεὶς ὑπὸ μεγάλης μελαγχολίας, διὰ τὸν θά-
 νατον τῆς νεαρᾶς συζύγου του, συνεβουλεύθη τὸν Ῥίζον, ὅστις τῷ συνέ-
 στησεν ὡς μόνον ἀλεξιττήριον φάρμακον τὴν ποίησιν. Συνεπεία τῆς συμ-
 βουλῆς ταύτης ἔγραψεν ὁ Μομάρς τὴν Βοσπορομαχίαν, ποίημα πλήρες
 μελαγχολίας, ὅπερ ἐδημοσίευσεν προτάξας ἐπιστολὴν διὰ στίχων
 πρὸς τὸν φίλον του ἱατρόν.

Ὁ Ζακύνθιος Κορνήλιος ἐξερῶνησεν ἐπιτάφιον εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ῥί-
 ζον, ὅστις κατ' αὐτὸν συνέγραψε καὶ Ἐπιτομὴν Χρονολογίας (1).

Χαρβούρης.

Α'. Μαρῖνος ὁ κόμης. Ἐγενήθη ἐξ εὐγενῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
 11^{ου} αἰῶνος ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Δημή-
 τριος ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου εἰς τὸ πανεπι-
 στήμιον τῆς Βονωνίας πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐνταῦθα, παρὰ τὴν θέλησιν
 τῶν γονέων του, ἀπαιτούντων τὴν ἐμάθησιν τῆς προσοδοφόρου νομι-
 κῆς ἐπιστήμης, κατέγινεν ἐξ ἰδιαζούσης κλίσεως εἰς τὰ φυσικομαθη-
 ματικά, ἐπιδοθεὶς πρὸ πάντων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐφηρμοσμένης μαθη-
 ματικῆς. Μετὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἀπαπεράτωσιν τῶν μαθημάτων ἐπανά-
 στρεψεν ὁ Μαρῖνος εἰς Κεφαλληνίαν. Ἐντεῦθεν μετ' οὐ πολὺ ἐκ δυσκα-
 ρεσκείας πρὸς τὴν ἐν τῇ πατρίδι του δεσπόζουσαν Ἐνετικὴν ἐξουσίαν,
 ἔκουσίως ἐξωρίσθη καὶ ὑπὸ τὸ πλαστῶνυμον Λάσκαρις μετέβη εἰς
 Ῥωσσίαν. Ἐνταῦθα εὐρῶν τοὺς συμπατριώτας του Μελισσηνοὺς μέγα
 ἐσχόντας παρὰ τῇ αὐτῇ τῆς Δικατερίνης Β' (2), ἔτυχεν ἐμεινοῦς
 δεξιώσεως, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν γενναίφρονα αὐτοκράτειραν,
 ἐπαξίως ἐτιμῆθη ὀνομασθεὶς ἀντισυνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ.

(1) Λόγια Ἰωάσαφ Κορνήλιου, Τόμ. Β', σελ. 181—8.

(2) Πέτρος Μελισσηνὸς Κεφαλλῆν στρατηγὸς τοῦ μηχανικοῦ, καὶ Ἰωάν-
 νης αὐτάδελφος αὐτοῦ πρόεδρος τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ συνόδου. Ὁ Μαζαράκης οὕτως ἐκτί-
 φησι τὰ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Δικατερίνης τοῦ Χαρβούρη' ἐξ ἐπι-
 στολῶν ἡμῶς αὐτογράφων τοῦ Πέτρου Μελισσηνοῦ, ἃς εἶδον ἐν Κεφαλληνίᾳ καταδεί-
 κνυσαι, ὅτι ὁ Χαρβούρης οὐ μόνον δὲν συνεστήθη εἰς Δικατερίνην ὑπὸ τοῦ Μελισσηνοῦ
 ἀλλ' οὕτε μετέπειτα προσωπικῶς ἐγνωρίσθη μετ' αὐτοῦ.

Κατ' εκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ μεγαλουργὸς τῆς Ἄρκτου Σεμίραμις εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν ἀνεγέρσεως μεγάλου ἀνδριάντος Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Τὸ ἔργον ἀνετέθη εἰς τὸν περιφημον Γάλλον ἀνδριαντοποιὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐσχέδιασε τὸν αὐτοκράτορα ἐριππον καὶ καταπατοῦντα ὄφιν ζητοῦντα νὰ κωλύσῃ τὴν πρόδόν του. Ἡ ἐπίνοια τοῦ Φαλκονέτου ἐπευφημήσθη παρ' ὅλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ σῶμα τῶν μηχανικῶν διετάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Μπέτζκ νὰ προτείνῃ τὰ σχέδια τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς, εἰς τὴν ἐμελε νὰ χυθῆ ὁ ἀνδριάς, κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς ἐδηγίας τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν παρουσιασθέντων ἐνεκρίθη τὸ σχέδιον τοῦ Ἑλληνος μηχανικοῦ, εἰ καὶ ὁ φθόνος τῶν ἀποτυχόντων συναδέλφων ἔψεγεν αὐτὸ ὡς παράτολμον καὶ μὴ διαρκές. Ὁ Φαλκονέτος εἶχε τὰ πάντα τελειώσει διὰ νὰ φυλαχθῆ ὁμως ἡ φυσικὴ ἀρμονία μεταξὺ τοῦ ἀνδριάντος, τοῦ βάρου, καὶ πρὸ πάντων τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἀνηγείρετο τὸ μνημεῖον, ἔλεγεν ὅτι πάντα τ' ἀπαρτίζοντα ἐν συνόλῳ αὐτὸ ὤρειλον νὰ καταδεικνύωσι τὴν ἀξίαν τοῦ ἥρωος· ὅθεν καὶ δὲν παραδέχτο νὰ θέσῃ τὸν ἀνδριάντα ἐπὶ συνήθους βάρου, ἀλλ' ἐζήτηε νὰ κατασκευασθῆ ὡς τοιοῦτον δυσανάβατος καὶ βραχῶδης λόφος. Πολλὰι περὶ τούτου ἐγένοντο προτάσεις πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἀλλ' οὐδεμίαν νῦχαρίσκει τὸν Φαλκονέτον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε νὰ κατασκευάσῃ τὸ βᾶθρον μὲ διαφόρους ὀγκῶδεις λίθους συναρμοζομένους διὰ σιδήρου καὶ ὀρειχάλκου.

Ἄλλ' ὁ Χαρθούρης ἀντέτεινεν εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ περιφανοῦς ἀνδριαντοποιοῦ ἀποδεικνύων, ὅτι ἐνεκα τοῦ ὕγρου τοῦ κλίματος τὰ συνδέοντα μέταλλα ἤθελον ὀξειδωθῆ, καὶ τὸ βᾶθρον ἀποσυντεθῆ· ἐπειδὴ ὁμως ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος πᾶσα ἄλλη θεραπεία ἐνεκρίθη, μ' ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Μαρίνου, ἡ πρότασις τοῦ Φαλκονέτου. Ὁ Ἑλλην μηχανικὸς δυσφορῶν ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ μελετωμένου, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ἐντὸς μιᾶς λίμνης εὕρισκετο ὀγκῶδης μονόλιθος ὑπερβαίνων κατὰ τὸ μέγεθος τὸ σχεδιασθὲν βᾶθρον, καὶ ἀναγνωρίσας τοῦτον ὡς καταλληλότατον προέτεινε τὴν μετακόμισίν του· ἀλλ' ἡ πρότασις του δὲν ἔτυχεν αἰσίας ἀκροάσεως, καὶ διὰ τὸ ὀγκῶδες τοῦ γρανίτου κεχωσμένου δεκαπέντε πόδας ἐντὸς τελευτωδῶδους ἐδάφους καὶ διὰ τὸ ἀπίστευτον τῆς μεταφορᾶς. Ὁ Φαλκονέτος ὁμως θαρρῶν εἰς τὸν Μαρίνον παρώτρυνε τὴν Αἰκατερίνην νὰ ποιήσῃ τὴν ἀπόπειραν. Ὅθεν ἀνετέθη εἰς τὸν Ἑλληνα μηχανικὸν ἡ μετακόμισις τοῦ τεραστίου

ἐκείνου ὄγκου. Ὁ Χαρβούρης κτισκευάσας ἰδίας μηχανάς, κατῶ
 θωσε μετὰ πολλὰς δυσχερείας, ἃς ὑπερνίκησεν ἀπίστευτος ἐπιμονή,
 νὰ ἐκχώσῃ καὶ μεταφέρῃ τὸν γρανίτην εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Πετρο-
 πόλεως, τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1769, πρὸς μεγίστην ἐκπληξιν καὶ
 τῆς παρασταθείσης εἰς τὸ θέαμα αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, καὶ θάμβος
 ἀδιήγητον τῶν συνεπιστημόνων. Ἐβδομήκοντα χιλιάδες ρουβλίων
 ἐδαπανήθησαν εἰς μεταφορὰν τοῦ τεραστίου ἐκείνου βράχου, ζυγίζοντος
 τρία ἑκατομμύρια λιτρῶν.

Ὁ Μαρῖνος ἐφημίσθη διὰ τὸ τεράστιον τοῦτο κατόρθωμα καθ' ὅλην
 τὴν Εὐρώπην, ἐπισύρας τὰ ἐγκώμια τῶν τότε σοφῶν. Ὁ διάσημος
 Ἰταλὸς Φραγκίσκος Μιλίτζιας διηγούμενος τὴν τολμηρὰν μηχανικὴν
 ἐπιχειρήσιν τοῦ Ἑλλήνος προσεπιλέγει. « Αἱ ὑπερνηκθεῖσαι δυσκολίαι
 » τιμῶσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Μόνη ἡ φύσις γενεᾶ ἓνα μηχανικόν,
 » καθὼς γενεᾶ ἓνα αὐτοκράτορα, ἓνα στρατηγόν, ἓνα φιλόσοφον ».

Ὁ Χαρβούρης, ἔνεκα τῆς φιλασθένου κράσεώς του, μὴ δυνάμενος νὰ
 παραμείνῃ εἰς κλίμα κάθυγον, ἐζήτησεν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς
 τὴν πατρίδα του πρὸς γεωργικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Τῷ 1777 ἀπο-
 λαύσας τῶν μεγαλοδωριῶν τῆς Αἰκατερίνης ἀνεχώρησεν ἐκ Πετροπό-
 λεως διὰ Παρισίους, ἐνθα ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ τὰ κατὰ τὴν μετα-
 φορὰν τοῦ περιφήμου μονολίθου ἐνταῦθα δὲ νυμφευθεὶς νέαν Γαλ-
 λίδα ἀπέκτησεν ἓνα υἱόν. Ἐκ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως ἐλθὼν εἰς
 Κεφαλληνίαν ἐπεχειρίσθη τὴν ἐκχέρσωσιν τῆς τεσματώδους πεδιάδος
 τοῦ Λιβαδίου, καλλιερῶν μετ' ἐπιτυχίας τ' ἀποικιακὰ φυτὰ, οἷον τὸ
 ἰνδικόν, σακχαροκάλαμον, βάμβακα κλπ.

Ἐπέπρωτο ὁμως ὁ μέγας καὶ εὐεργετικώτατος οὗτος ἀνὴρ νὰ πείσῃ
 θῦμα Ἑλλήνων. Λάκωνες ἐργαζόμενοι εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐκχερωθεί-
 σας γαίας εἰσῆλθον, ἐπ' ἐλπίδι ἀρπαγῆς, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ-
 νον μὲν ἐλευσιῶς ἔσφαξαν (1782), τὴν δὲ σύζυγόν του καταπληγώ-
 σαντες ἀφῆκαν νομίσαντες αὐτὴν νεκράν.

Ἐκ τῶν συγγρμμάτων τοῦ Μαρῖνου μᾶς εἶναι γνωστὸν τὸ ἑξῆς.—*Monu-
 ment elevé à la gloire du Pierre le grand, ou relations des travaux
 et des moyens mécaniques, par le comte Marin Carburri, ci-devant lieu-
 tenant de Police et censeur ayant la direction du corps noble des ca-
 dets de terre de St Petersburg. Paris 1777 (1).*

Β'. Ἰωάννης κόμης Χαρβούρης, ἀδελφὸς τοῦ Μαρῖνου, καὶ συστῶς

(1) Ἀνθίμου Μαρζαράκη, Βιογραφίαι Κεφαλλήνων,

δαστῆς εἰς τὸ ἐν Βονωνίᾳ πανεπιστήμιον. Περαιώσας τὰς ἰατρικὰς σπουδὰς του ἐπανάστρεψεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀλλ' ἔνεκα τῆς τότε πολιτικῆς ἀνωμαλίας, ἐπανῆλθεν ἐν ἔτει 1740 εἰς Ἰταλίαν, συμπαραλαβὼν καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Μάρκον. Ἐκεῖ ἐπεδόθη εἰς τελειοτέραν τῆς ἰατρικῆς ἐκμάθησιν, ἀφιερωθείς ἰδίως εἰς τὴν παθολογίαν, καὶ φημισθεὶς ὡς εἰς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πρακτικωτέρων Ἀσκληπιαδῶν.

Τῷ 1750 ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας Κάρολος Ἐμμανουὴλ Οὐλήσας ἠ' ἀναμορφώσῃ τὴν καθέδραν τῆς ἰατρικῆς, καὶ συστήματοποίησθαι τελειότερον τὴν ἐν Ταυρίνῳ διδασκαλίαν αὐτῆς, θιώρισεν κατ' ἐκλογὴν καθηγητὴν τὸν Ἰωάννην, θεσπίσας μισθὸν τριῶν χιλιάδων λιρῶν Ἰταλικῶν, καὶ ἑτέρων χιλίων ἰσόβιον σύνταξιν. Εὐδοκίμως καὶ μετὰ φήμης διδάξας ὁ Χαρθούρης προεβιβάσθη εἰς διαφόρους ἄλλας θέσεις, καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς νύξῃνην ἢ μισθοδοσίαν αὐτοῦ. Τῷ 1762, μετὰ δωδεκαετῆ γόνιμον καθηγεσίαν, καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰς περιγησίαις ἔρωτος, ἔλαβε τὴν ἀδειαν τοῦ βασιλέως καὶ περιῆλθε τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Ὁλλανδίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Φινλανδίαν. Τότε δὲ ἀνεκνήρυχθη μέλος τῶν ἐν Λονδίνῳ καὶ Ἐδιμβούργῳ βασιλικῶν ἐταιριῶν. Μετὰ δὲ τριακονθήμερον ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς Ταυρίνον, καὶ ἐδώρησατο εἰς πλουτισμὸν τοῦ νεοσυστάτου Μουσείου, διαφόρους ζωολογικὰς συλλογὰς συγκροτηθείσας κατὰ τὴν περιουσίαν του.

Μετὰ εἰκοσαετῆ καθηγεσίαν ἀπεφάνισεν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ὁ βασιλεὺς Κάρολος, διὰ διατάγματος ἐθέσπισεν ἵνα τῷ χορηγηθῇ λαμπρὰ ἰσόβιος σύνταξις· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως νυμφευθεῖσα τὸν κόμητα Ἀρτουά, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΣΤ' ἐζήτησεν ἐπιμόνως τὸν Χαρθούρην ὡς ἰατρὸν αὐτῆς· δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ὁ διάσημος Κεφαλλὴν παρτηλοῦθησε τὴν ἡγεμονιδίαν εἰς Παρισίους, καὶ μετ' οὗ πολὺ ὁ Λουδοβίκος παρέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰατρὸν πάσης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Διαμείνας ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ 1795, ἐπανάστρεψεν, ἔνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἡ Βενετικὴ Δημοκρατία ἔσπευσε νὰ τῷ προσφέρῃ ἔδραν τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, ἔνθα ἐδίδαξε μέχρι τῆς τελευτῆς του (1801).

Συνέγραψεν ὁ Ἰωάννης Φυσικομαθηματικὴν Ἀνάλυσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μαρίνου μετενεχθέντος εἰς Πετροῦπολιν γρανίτου, συνεκδοθεῖσαν τῇ

Περιγραφῆ, και μετέφρασε τὰ περί τῆς Ιατρικῆς συγγράμματα τοῦ Φριδερίκου Ὁφφμάνου (¹).

Γ'. Μάρκος κόμης Χαρθούρης, αὐτάδελφος τῶν προφρήθέντων. Ἐγεννήθη περί τὸ 1731 ἐν Κεφαλληνίᾳ και ἐναέτης ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου εἰς Βενετιάν εἰσήχθη εἰς τὸ λαμπρότερον φροντιστήριον τῆς ποτὲ περιφανοῦς ἐκείνης μητροπόλεως. Μετὰ τὴν ἀποπεράτῳσιν τῆς ἐγκυκλίου μαθήσεως μετέβη εἰς Βονωνίαν, ἐνθα σπουδάσας τὴν Ιατρικὴν ἔλαβε τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα. Ἐχων δ' ἰδίαν κλίσιν πρὸς τὰς φυσικὰς και χημικὰς ἐπιστήμας ἔμεινεν ἐπ' ὄλιγον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου γνώσεων του.

Ἡ Ἐνετικὴ δημοκρατία ἐκτιμῶσα τὰς περί τοῦ Μάρκου ἐνθέρμους συστάσεις τῶν καθηγητῶν του ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ 1780 ἵνα περιέλθῃ τὰ μεταλλεῖα τῆς Οὐγγαρίας, Γερμανίας, και Σουηδίας. Κατὰ τὴν περιοδειάν ταύτην προσοικειωθείς ἐπηρημησίθη ὑπὸ τῶν διασημοτέρων ἐπιστημόνων τῆς Εὐρώπης, Διναίου, Κρόνστεδ, Μαργράφ, και Πόττ. Μετὰ ὀκταετῆ περιήγησιν τῶν σημαντικωτέρων μεταλλείων και χημείων τῆς Εὐρώπης, ἡ Δημοκρατία, δαπανήσασα πρὸς τοῦτο τεσσαράκοντα χιλιάδας δουκάτων, διώρισε τὸν Μάρκον καθηγητὴν τῆς ἐπίτηδες τότε πρῶτον ἐν Παταβίῳ συστηθείσης ἑδρας τῆς χημείας.

Ἀδιαλείπτως καταγινόμενος ἐφεῦρε πρῶτος ὁ Κεφαλλὴν οὗτος χημικὸς τὴν χύσιν τοῦ σφυρηλάτου σιδήρου ἀνευ ἀνθράκων, ὡς τῶς συνειθίζετο, και ἐφήρμοσε τὴν ἀνακάλυψιν εἰς διαφόρους τῆς βιομηχανίας ἀνάγκας, και ἰδίως εἰς τὴν χύσιν τῶν τηλεβόλων, ἐπινοήσας ἅμα τὸν ἀφλεκτορ χάρτην (carta incombustibile), τόσον χρήσιμον εἰς τὰς πυροβολικὰς χρήσεις.

Ἡ Δημοκρατία εὐγνωμονοῦσα διὰ τὰς κοινωφελεῖς αὐτοῦ ἀνακαλύψεις ἐχάραξεν ἴδιον παράστημον φέρον ἐπιγεγραμμένην τὴν πρὸς τὸν περιφανῆ Ἑλληνα εὐγνωμοσύνην, και δι' αὐτοῦ τὸν ἐβράβευσε.

Πρὸς τούτοις ὁ Χαρθούρης ἐφεῦρε και νέαν μέθοδον πρὸς κρυστάλλωσιν τοῦ θεϊκοῦ ὀξέος.

Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Μάρκος, ἀπεβίωσεν ἐν Παταβίῳ τὴν 9 Δεκεμβρίου 1808, παρὰ πάντων θρηνοῦμενος και κλειζόμενος.

Ἐγραψε διαφόρους διατριβὰς ἀναγνωσθείσας και καταχωρηθείσας εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ Παταβικοῦ Πανεπιστημίου (²).

(¹) Δύτθ.

(²) Δύτθ.

Παρθένιος Μεταξόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐκαλεῖτο Παῦλος ἐν τοῖς κοσμικοῖς. Ἐξεπαιδεύθη ὑπὸ τοὺς διδασκάλους Παπα-Κυριαζήν, καὶ Δαβὶδ ἱερέα, περὶ ὧν διέσωσεν ἡμῖν τὰς ἐξῆς εἰδήσεις.

« Εἰς Καφάν τῆς Ταυρικῆς, ὁ τοῦ διδασκάλου μου Παπα-Κυριαζή »
 « διδάσκαλος ὁ ἐν ἱερομονάχοις Νικηφόρος περὶ τὸ 1730 ἀπὸ Χριστοῦ »
 « ἔτος συκοφαντούμενος ἔκ τινος Ἀρμενίου μεγάλου πραγματευτοῦ »
 « τοῦ Χάνη τοῦ Κρμιού, εἶτα ἀπὸ τῶν Τούρκων παρακινηθεὶς ἀρνη- »
 « θῆναι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ μὴ ὑπακούσας, μετὰ διαφόρους »
 « δεινὰς βασάνους ἔλαβε τὸν τῆς μαρτυρίας στέφανον, κρεμασθεὶς ἐν »
 « ξύλῳ, Μαρτίου 16', καὶ θάπτεται ἔξω τῆς πόλεως ἐν τοῖς κομη- »
 « τηρίοις, εἰς τόπον λεγόμενον Τζανδόν· ὁμοίως καὶ ὁ φίλος μου Κυ- »
 « στάθιος, ὧν ἐν τῷ 18' ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐν τῷ δικαστηρίῳ »
 « τῶν Τουρκῶν τρανῶς καὶ θαρσαλέως Θεὸν ἀληθῆ καὶ ποιητὴν τοῦ »
 « παντός, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογήσας τίπτεται »
 « σφοδρῶς, καὶ ἐν ζοφερᾷ φυλακῇ βληθεὶς, τελευταῖον διὰ τὸ ἀμε- »
 « τάτρεπτον τῆς γνώμης αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται ἐνώπιόν »
 « μου εἰς τόπον λεγόμενον Ὀτοῦν-Παζάρι τοῦ Καφφᾶ ἐν ἔτει 1759, »
 « Μαΐου 10, ἡμέρα 6', ὥρα 10, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ »
 « τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἐξωγραφῆθη παρ' »
 « ἐμοῦ ὁ τάφος αὐτοῦ χάριν εὐλαβείας τε καὶ φιλίας. Ὡσαύτως καὶ »
 « ὁ δευτέρος διδάσκαλός μου Δαβὶδ ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος τοῦ Καφφᾶ »
 « ἐν ἔτει 1770, διὰ τὸ περιπόθητον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ »
 « Ἰησοῦ μου, Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν παρὰ τῶν Τουρκῶν ἀπετμήθη, »
 « ἀξιώθεις τοῦ στεφάνου τῆς μαρτυρίας (1) ».

Τὴν μοναχικὴν εἶτα πολιτείαν ὁ Παῦλος ἀσπαζάμενος καὶ Παρθένιος μετονομασθεὶς, ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι διασήμου Μονῆς τοῦ Σουμελά, καὶ συνέγραψεν Ἱστορικὸν τῆς πόλεως Τραπεζοῦντος καὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς ἀπὸ 718 μέχρι τῆς ἀλώσεως, — Μεγαλυνάρια εἰς τοὺς ἀγίους Βαρνάβαν καὶ Σωφρόνιον, — Ἐπιγράμματα εἰς τὴν Θεοτόκον, συνεκδοθέντα πάντα τῷ ἐπιμελεῖα αὐτοῦ ἐν Λειψία (1775) ἐκδοθέντι Κτιτορικῷ τῆς Μονῆς Σουμελά Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου, καὶ διαφόροις σημειώμασι πλουτισθέντι.

(1) Κτιτορικὸν σελ. 64—5.

Υψηλάντης.

Α'. Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ καὶ καλῶς ἐπαιδείθη τὴν ἑλληνικὴν, γαλλικὴν, ἰταλικὴν, τουρκικὴν, ἀραβικὴν, καὶ περσικὴν γλῶσσαν. Μειλίχιος τοὺς τρόπους, εὐδὺς τὴν καρδίαν, θαυμαζόμενος δὲ διὰ τὴν περινοίαν, τὴν εὐρυμάθειαν, καὶ τὴν πολιτικὴν ἱκανότητα, ἐξελέχθη, καίτοι νεώτατος, τῇ 9 Ἀγούστου 1774 μέγας Διερμηνεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Εἰς τὸ περίπυστον τοῦτο ἀξίωμα τριάκοντα πέντε μόνον ἡμέρας διαμείνας, προσέφερε τῇ Ἑλλάδι τὴν σπουδαίον ζέαν πασῶν τῶν ἀπειλομένων τῇ πατρίδι ὑπηρεσιῶν· διότι ἡ Πύλη ἅμα μαθοῦσα τὴν ἐν Ἑλλάδι διενεργηθεῖσαν, Ῥωσικῇ ὑποκινήσει, ἐπανάστασιν τρομερὰ διενεοῖτο βουλεύματα, καὶ ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Χαμίτης διέταξε τὴν γενικὴν κατὰ τὸ κράτος σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ὑψηλάντης, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην τοῦ ἑλληνισμοῦ ὥραν, λαβὼν ἀρρώγων καὶ τὸν τότε μέγαν Βεζύρην εὐεργετηθέντα ποτὲ ὑπὸ Ἑλληνοῦ καὶ ζωηρὰν διατηροῦντα τὴν εὐγνωμοσύνην, κατώρθωσε τὴν ἀνάκλησιν τῆς θηριώδους ἐκείνης διαταγῆς, καὶ οὕτως ἔσωσεν ἀπειροὺς κεφαλὰς ἀπὸ τὴν σπάθην τῶν δημίων.

Διορισθεὶς ὁ Ὑψηλάντης μετ' ὀλίγον ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προὐκάλεσε τὴν ἐκδοσιν αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος, δι' οὗ ἐπικυρουμένων τῶν ἀρχαίων τῆς ἡγεμονίας ταύτης προνομίων ἐξησφαλίζετο ἡ εὐημερία τοῦ Δακικοῦ κράτους, ὑπὲρ οὗ οὐκ ὀλίγον ἐμόχθησεν ὁ Ἀλέξανδρος, λαβὼν μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτζίου.

Ἀφικόμενος εἰς Βουκουρέστιον ἐβρύθμισε τὸ φορολογικὸν σύστημα, διωργάσας τὸν στρατὸν, συνέστησε ταμείον ἐλέους, καὶ ἐνὶ λόγῳ ἀνέψωσε τὴν Βλαχίαν εἰς δυνατὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ εὐημερίας. Συνέστησε στρατὸν μόνιμον ἐξ ἐξήκοντα λόχων, ὧν οἱ μὲν 50 ἐπληματίζοντο ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλήνων, οἱ δ' ἕτεροι δύο ἐκ Βουλγάρων καὶ Σέρβων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τινες τῶν Ἑλλήνων ἀξιοματικῶν συμφώνους ἔχοντες καὶ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Δημήτριον ἠθέλησαν ν' ἀναπετάσωσι τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ ἐλπίδι Ῥωσικῆς συνδρομῆς, ἅμα τοῦτο ἐγνωστοποιήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠναγκάσθησαν νὰ δραπετεῖωσιν εἰς Τρανσυλβανίαν, ὁ δὲ ἡγεμὼν προβλέπων τὰς συνεπειὰς ἐπεμψεν εἰς τὴν Πύλην τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας παραίτησίν του, πρὸς:

παθών ἅμα νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τῶν υἱῶν του τὴν ἀπόδρασιν. Ἄλλὰ πᾶσα δικαιολόγησις ματαία ἤθελεν ἀποβῆ, εἰμὴ παρεμβαίνων ὁ τότε μέγας βεζίρης Ἰζέτ-Ἀχμέτ-Πασὰς συνηγόρει ἐνθέρμως ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Ὅτ' ἐν 1785 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας . Ἰωσήφ Β', καὶ ἡ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Β', συμφώνησαν κρυφίως τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης μαθὼν τ' ἀποφασισθέντα, συνέταξε σχέδιον περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ὑποβλήθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας ἀσμένως παρεδέχθη. Ἐν τῷ μεταξύ ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος· τότε δὲ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς μεταξὺ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ ἀλληλογραφίας, ἠναγκάσθη ὁ πρῶτος νὰ προσέλθῃ αἰχμάλωτος εἰς τὸν πρίγκηπα τοῦ Κοβούργου, παρ' οὗ πεμφθεὶς εἰς Αὐστρίαν διέμεινεν εἰς Βροῦμ τῆς Μοραβίας μέχρι τέλους τοῦ πολέμου.

Διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σελίμη τὸ δεύτερον ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας (1796), ἠναγκάσθη μετὰ διετὴ ἡγεμονίαν νὰ πιβαιτηθῆ, διότι τὸ στέμμα, ἀναμιγνυομένης κυριαρχικῶς τῆς Ῥωσσίας εἰς τὰ ἐγχώρια, δὲν εἶχε τὴν προτέραν αὐτοῦ λαμπηδόνα. Ἐξῆ δὲ ὡς ιδιώτης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπολαύων τῆς ὑπολήψεως πάντων, ἰδίᾳ δὲ τῶν ξένων πρέσβειων, οἵτινες συνεβουλεύοντο αὐτὸν ἐφ' ὅλων τῶν σπουδαίων ζητημάτων. Ὅταν ὁμως, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ῥωστικοῦ πολέμου, ὁ σουλτάνος ἐθεώρησεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον διαδεξάμενον τὸν πατέρα ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Βλαχίας, ἀντάρτην, ἡ ζωὴ τοῦ σεβασμιοῦ γέροντος περιῆλθεν εἰς ἔσχατον κίνδυνον· ὅθεν συλληφθεὶς μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας ἐρρίφθη εἰς τὴν εἰρκτὴν, καὶ ὑπέστη πᾶν εἶδος βασάνων μετὰ χριστιανικῆς ὄντως καρτερίας, μόνον δὲ ὅταν ὁ δῆμιος ἠθέλησεν νὰ τῷ ἐπιβάλλῃ καὶ τὴν ποινὴν τῆς μαστιγώσεως, ἠρήσατο νὰ ὑποβληθῆ εἰς αὐτὴν, ἀνακράξας « Αἰδέσθητι ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὁ σουλτάνος ἐτίμησε διὰ » τουγίων »! Καὶ οὕτως αὐτὸς μὲν ἐκατατομήθη, ἡ δὲ περιουσία του συνισταμένη εἰς πέντε ἑκατομμύρια γροσιῶν ἐδημεύθη πρὸς ὄφελος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἦν ἐκ τῶν μᾶλλον εὐμαθῶν καὶ πολυμαθῶν τοῦ καιροῦ του· ἡγεμονεύσας τῆς Βλαχίας ἐξέδωκε κώδικα, ὃν ὑπέλεξε κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν νόμων, ὑπεστήριξε

καὶ ἀνέπτυξε τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ
 τοῦ Βουκουρέστιον κατέστη ὄντως ἔδρα τῶν Μουσῶν (').

Β'. *Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης*, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω. Ἐγεννήθη ἐν
 Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1760, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Γερμανίᾳ ἐπέ-
 κτητο παιδείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν· ἐξ ἀπαλῶν δ' ἐνύχων μυθεὶς τῆς
 διπλωματικῆς ἐπιτηδεύσεως καὶ τῶν ὑπὲρ πατρίδος πατροπαράδο-
 τῶν σχεδίων, κατελήθη ὑπὸ τοῦ θερμοαργῶ ἐκείνου πατριωτισμοῦ
 καὶ τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας, ἅτινα ἦσαν πάντοτε διακριτικὰ γνωρί-
 σματα τῆς ὑψηλάντικῆς οἰκογενείας. Ἰδὼν τὴν ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτι-
 κὴν προτομασίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τοσοῦτον ἐνθουσιάσθη, ὥστα
 καίτοι νέος, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸς καὶ
 πραγματοποιήσῃ τὸν προαιώνιον πόθον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλ' ἡ
 ἀποτυχία τοῦ παρακαίρου ἐκείνου κινήματος αὐτὸν μὲν ἠνάγκασε νὰ
 δραπετεύσῃ εἰς Γερμανίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου, τὸν δὲ
 πατέρα ἐπέθεσεν εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων.

Ἐν Γερμανίᾳ διατρίβων ὁ Κωνσταντῖνος συνεδίθη διὰ στενῶν σχέ-
 σεων πρὸς τὰς ἐπισιμωτέρους πολιτικούς ἀνδράς. Ἐπανελθὼν δ' εἰς
 Κωνσταντινουπόλιν ἀνέλαθεν αὐτὸς, μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ πατρὸς
 του ὡς ἡγεμόνος, τὴν μεγάλην διεργασίαν (1796—99). Ὁπαδὸς
 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, ἠναγκάσθη νὰ ζήτησῃ μετ' οὐ πολὺ τὸ ὑπὲρ
 τῶν Ἑλλήνων στήριγμα ἐν τῇ ἐκωντίᾳ μερίδι, ἅμα εἶδεν ὅτι αἱ τῶν
 Γάλλων ἐνέργειαι καὶ πράξεις δὴν συνεδιβάζοντο πρὸς τὰς ἀνάγκας
 καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Χρῶμενος ὅθεν τῇ παρὰ
 τῇ Πύλῃ μεγάλῃ αὐτοῦ ἐπιπόρῃ ἔπεισεν αὐτὴν νὰ συνάψῃ μετὰ τῆς
 Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας τριπλῆν συμμαχίαν, ἥτις ἐλαττοῦσα τὴν ἐν
 Ἀνατολῇ δύναμιν τῶν Γάλλων κατέτάραξε τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν.
 « Ἡ, ἔγραφε τὸ Διεθνηντέριον, ἡ τερατώδης αὐτὰ συμμαχία οὐ γενή-
 » σεται, ἢ τὸ πᾶν ἐν Εὐρώπῃ ἀνατραπήσεται ». Ἀλλ' ἡ Τουρκία
 καθείλεσσα τὸν πρέσβην τῆς Γαλλίας Ῥουσίνου, αὐδεμίαν ἔδωκε προ-
 σοχὴν εἰς τὰς ἀπειλὰς ταύτας.

Τότε ὁ Ὑψηλάντης εἰργάσθη τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς
 ἀνεξαρτήτου Ἰανίου Πολιτείας.

Ἡ Πύλη ἐκτιμῶσα τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἔψωσε
 τὸν Κωνσταντῖνον κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1799 ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς

(') Στοιμαπέδου, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων Διεργηθέντων, σελ. 137—144.

Μολδαβίας. Κατὰ τὴν ὑπερδιετὴ ἡγεμονίαν του ἀνέπτυξε τὸν τόπον ὅσον ὀλίγιστοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονουσάντων, ἐπανήγαγε τὴν τάξιν καὶ εὐημερίαν, καὶ ἡ διοίκησις αὐτοῦ ὑπῆρξε συνεχῆς ἀγαθοεργία εἰς τοὺς Μολδαβοὺς.

Τῆ 22 Σεπτεμβρίου 1802 ὁ Κωνσταντῖνος διωρίσθη ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, κατ' ἐπίμονον αἰτησιν τῶν κατοίκων. Πατρικῶς δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡγεμονεύσας, ἠναγκάσθη τὴν 16 Αὐγούστου 1806 νὰ φύγῃ εἰς Τρανσυλβανίαν, διότι ἡ Πύλη ἐνδίδουσα εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ παντοδυναμοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, στρατηγοῦ Σεβαστιάνη, ἐπιμόνωσ ἀπαιτοῦντας τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἔστειλεν εἰς Βουκουρέστιον τὰ περὶ ἀνακλήσεως φερμάνηαν συνεπάγον ἀναντιρρήτως καὶ τὸν ἀποκαταλισμὸν του.

Λαθῶν μέρος εἰς τὴν ἐστρατείαν τῶν Ῥώσσω, συνώδευσε τὸν στρατηγὸν Μιχελσῶνα εἰς Μολδαβίαν καὶ ὀψιαιτερον εἰς Βουκουρέστιον ἄλλὰ γνομένης τῆς εἰρήνης ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Ῥωσσοικῶ στρατοῦ, καὶ διέμεινεν εἰς Κίεβον. Ἄμα δ' ὡς ἐξερῶαχη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμος, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Πέτρούπολιν. Δεξιωθεις εὐμενῶς καὶ συμβουλευθεις διέμεινεν ὑπὲρ τὸ ἔτος ἐν τῇ Ῥωσσοικῇ πρωτευούσῃ, καὶ τῷ 1816 ἐπέστρεψεν εἰς Κίεβον ἄλλ' ἄμ' ἀφικόμενος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἐπέβλῃσε τὴν αὐτὴν νύκτα προσβληθεις ὑπὸ κεραυνοδόλου ἀπαπληξίας.

Μίγας διερμηνεύς ὧν ὁ Κωνσταντῖνος ἠσχολήθη περὶ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, καὶ συνέταξε τὸν περὶ τοῦ στρατοῦ ὄργανισμὸν (νιζάμ-τσεδίτ). Μετέφρασεν εἰς τὴν Τουρκικὴν τὰ συγγράμματα τοῦ Βωμπάν, διεγείραντα ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν θαυμασμὸν τῶν Τούρκων, καὶ προσκτεσάμενα αὐτῷ τὴν σουλτανικὴν εὐνοίαν.

Συνέγραψε δὲ καὶ ἄλλα πονήματα ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε τηρούμενά που (*).

Προκόπιος Πελοποννήσιος.

Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν ἐμόναζεν ἐν τῷ μεγάλῳ Σπηλαίῳ ἰδίδαξεν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, Ἀκρίσιση, Λακεδαιμονίᾳ, καὶ ὕστερον (1774) προσκλήθεις ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου μετέβη ὡς ἱερακῆρυξ εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην, προσκλήθεις τοῦ μητροπολίτου Προκοπίου. Τῷ 1780 προσκλήθεις ὑπὸ Ἀδραμίου πατριάρ-

(*) Αὐτόθι, σελ. 151—55.

χου μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὡς ἱεροκήρυξ καὶ σχολάρχης τῆς Ἱεροσολυμιάδος σχολῆς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδοτο ἐν Λευίᾳ τὸ πόνημά του « Αὐλὸς Ποιμενικὸς, » ὅπερ προσεφώνησεν εἰς Προκόπιον Σμύρνης καὶ Ἀβραάμον Ἱεροσολύμων. Ἐν τέλει συνεξεδόθησαν διάφορα αὐτοῦ διδάχαι ἐκφωνηθεῖσαι τῷ 1774 ἐν Λευκασίᾳ τῆς Κύπρου.

Κελεύσει τοῦ Ἀβραμίου ἔγραψεν ὁ Προκόπιος, ἐγκώμια εἰς τὴν μετástασιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐκδοθέντα ἐπ' ἐσχάτων ἐν Ἱερολύμοις (*).

Ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Μιχαὴλ Δούκας.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ καὶ ἐπαιδεύθη τὰ γραμματικὰ παρὰ τῷ συμπατριώτῃ του Μιχαὴλ Παπα-Γεωργίου. Θέλων δὲ νὰ παρατείνῃ τὴν ἀκρόασιν πρὸς ἐκμάθησιν καὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἀπετράπη ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅστις εἶχε προορίσει τὸν Μιχαὴλ διὰ τὸ ἐμπόριον. Μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἀποσπασθεὶς τοῦ σχολείου ἐπέδθη εἰς στάδιον πρὸς τὸ ὅποιον οὐδεμίαν ἠσθάνετο κλίσιν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου σταλεὶς εἰς Βιέννην δι' ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις ἀπεφρώθη, παρὰ τὴν πατρικὴν θέλησιν, εἰς τὰ γράμματα· ὅθεν ἐνζήλωσ καταγινεν εἰς ἐκμάθησιν τῆς γερμανικῆς, καὶ γαλλικῆς διαλέκτου, ἀκροασθεὶς καὶ τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Μετὰ τοῦτο ἐπαρθεὶς ἤρξατο ἐπαγγελλόμενος τὸν φιλόσοφον, καὶ κηρύττων ἐν τῇ θεολογίᾳ ὅ,τι μωρὸν καὶ αἰρετικόν. Ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις, πρὸς κατάπαυσιν τῶν σκανδάλων, συλλαβοῦσα τὸν Μιχαὴλ ἔθηκεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀποφυλακίσασα ἔστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του· πλὴν καὶ ἐν Σιατίστῃ τὰ αὐτὰ μωρὰ κηρύττων δόγματα, καὶ ἀνοήτως φιλοσοφῶν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του πρὸς σωφρονισμὸν εἰς τὴν μονὴν τῶν Μετεώρων, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τινὰ τῶν μονῶν τοῦ Ἀθῶνος. Ἐνταῦθα δὲ ἀθλίως ἐξέμετρησεν ὁ δυστυχὴς τὸ ζῆν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐν Βιέννῃ διατρίβων μετέφρασε—Κύρου ἠθικὴν περιήγησιν, εἰς τόμους δύο—Ἱστορίαν Βελισαρίου—καὶ τὸ Μυθολογικὸν τοῦ Ἰνδοῦ φιλοσόφου Πιλπιδίου. Αἱ τρεῖς μεταφράσεις αὗται ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1783 (*).

Θωμᾶς Μανδουκάκης.

Ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἐν νεαρᾷ δὲ ἡλικίᾳ ἐλθὼν

(*) Ἀκολουθία εἰς τὴν Μετástασιν τῆς Θεοτόκου. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1862.

(*) Ζαβίρας.

εἰς Ῥωσσίαν ἐγένετο τρόφιμος τοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἀγίας Τριάδος γυμνασίου, καὶ ὕστερον μεταβάς εἰς Γερμανίαν ἠκροάσατο τὰ ἰατρικὰ μαθήματα. Τῷ 1758 ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, ἔλαβε τὴν ἀδειαν τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐπιστήμην ἐν Σαξωνίᾳ. Περὶ τούτου Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις λέγει « παι-
 » δείας τε τῆς ἄλλης καὶ φιλοσόφων μαθημάτων εὐ ἤκων, πρὸ πάν-
 » των δὲ τῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἱερᾶς τέχνης ἀμφιλαφῶς ἐχόμενος,
 » ἦν κἀνταῦθα (ἐν Λειψίᾳ) μετιέναι τε καὶ ἀσκεῖν ἀδεία δῆπου καὶ
 » συναίνεσει τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐπιτέτραπται (¹) ». Ὑστερον κατελ-
 θὼν εἰς Ἑλλάδα ἰσχυολάρχησεν ἐν Καστορίᾳ (1767—70) (²).

Συγγράμματα.

—Ὁμοια τῶν ἑλλειπόντων ἴδιματα. (Διατριβὴ ἑναίσμιος γεγραμμένη ἑλλη-
 νολατινιστὶ καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ 1758).

—Περὶ τῶν ὁρατῶν διὰ τῶν ὁρατῶν ἐννοουμένων πραγμάτων, καὶ περὶ
 τῶν αὐλῶν εἰς αἴσθησιν πιπτόντων καὶ γινωσκομένων. Ἐν Λειψίᾳ 1760.

—Ποιημάτων—περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης—δίησις μετ' αἰνέ-
 σεως—περὶ μαθήσεως—νουθεσία—ἔπαινος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον Κωστὴν
 Ἀδράμην.

Ἐν ἔτει 1766 ὁ Μανδακῆσος ἐπεμελήθη τὴν ἐν Λειψίᾳ ἔκδοσιν τοῦ Κα-
 τόπτρου τῶν Γυναικῶν τοῦ Δαπόντε, προσθεὶς ἐν ἀρχῇ ἐπίγραμμα εἰς ἔπαι-
 νον τῆς βίβλου καὶ τοῦ συγγραφέως, καὶ ἐν τέλει τοῦ πρώτου τόμου τὰ ἀνω-
 τέρω ποιημάτων (σελ. 437—48) ἰδίαις δὲ αὐτοῦ ἀναλώμασιν ἐτύπωσε τὴν
 Φυσικὴν Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη (1766), τὸν τρίτον τόμον τῶν ὑπὸ Εὐγε-
 νίου ἐκδοθέντων συγγραμμάτων τοῦ Βρυεννίου, προτάξας λατινιστὶ προσω-
 νητικὴν εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς Ῥωσσίας καὶ προλεγόμενα, πρὸς τοῦτοις
 καὶ τὰ ὑπὸ Νικολάου Βελλαράῳ συλλεχθέντα ἐγκωμιαστικὰ εἰς Ἀλέξανδρον
 Ὑψηλάντην (ἐν Λειψίᾳ 1777).

Ὁ Μανδακῆσος ἀπέβίωσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Πολυχρόνιος ὁ Θραῦξ.

Ἐγεννήθη εἰς κώμην τινὰ τῆς Θράκης ἐν ἔτει 1752, καὶ ὁ πα-
 τὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Δημήτριος, ἡ δὲ μήτηρ Ῥοδινή. Ἐναέτης ἐστάλη
 ὑπὸ τῶν γονέων πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγγενεῖς ἵνα διδα-
 χθῆ τὰ πρώτα γράμματα, καὶ ἐνταῦθα ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἠκροάσθη καὶ
 Παρθενίου ἀνδρὸς λίαν αἰδεσίμου. Μεγάλην δ' ἔχων πρὸς τὰ γράμματα
 ἔφεσιν, πλὴν στερούμενος τῶν ἀναγκαίων πρὸς παιδείου ἐξόδων,
 προτροπῇ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγγενῶν του δεκαεξέτης ἦλθεν

(¹) Ζαβίρας.

(²) Παρανίκα Σχεδίασμα, σελ. 54.

εἰς Ἰάσιον, καὶ ἐκεῖ ἠκροάσθη τὴν θεολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν παρὰ Γεωργίῳ Κρητικῷ ἀνδρὶ εὐμαθεῖ. Ἐν ἔτει 1773 ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐμπορευομένων εἰς Λειψίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν μὲν γερμανικὴν διάλεκτον ὑπὸ Βαίγγελου, τὴν λατινικὴν ὑπὸ Σχμιδίου, τὴν ἰταλικὴν ὑπὸ Φραπόρτα, καὶ τὴν γαλλικὴν ὑπὸ Παγιάν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπολιτογραφήθη, καὶ ἤρξατο νὰ φοιτᾷ τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας, ἀκροασθεὶς ἐν μὲν φιλοσοφίᾳ Πλατνέρου, ἐν δὲ τῇ πειραματικῇ φυσικῇ Λουδουίγγου, ἐν τοῖς μαθηματικοῖς Βορζίου, Ζβαντζιγέρου, καὶ Ῥεδελίου, ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ Δασκίου, ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ Φουγγίου, ἐν τῇ ἰατρικῇ Ἐρνέστου, ἐν τῇ χημίᾳ, φυσιολογίᾳ καὶ φαρμακευτικῇ Λεουχάρδου, καὶ ἐν ἄλλοις μαθήμασι διαφόρων καθηγητῶν, οὓς λεπτομερῶς ἀπαριθμεῖ ἐν τινι τῶν συγγραμμάτων του. Περαιώσας ἐν Λειψίᾳ τὰς σπουδὰς του ἦλθεν εἰς Βιέννην, καὶ ἐνταῦθα κατεγίνετο μελετῶν καὶ μεταγλωττίζων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα.

Συγγράμματα.

— Ἰερὸν ἀπάνθισμα περιέχον τέσσαρας καὶ ἑκατὸν ἱστορίας τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης. Ἐν Λειψίᾳ 1775. (Τὸ πρῶτόν του ἐγράφη γερμανιστὴ ὑπὸ Ἰωάννου Χυδνέρου).

— Ποιήματα, ἐξ ὧν ἓν ὑπὲρ Γαληνοῦ ἢ κατὰ Βεσαλλίου.

— Περὶ τοῦ πόρου ἢ δυνάμει τοῦ αἵρος βοηθεῖ εἰς τὴν κίνησιν τοῦ αἵματος. Ἐν Λειψίᾳ 1778.

— Περὶ δυνάμει τῆς κινναβάρειος.

— Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπιδημικῆς νόσου. Ἐν Λειψίᾳ 1778 (1).

Κωνσταντῖνος Καραϊωάννης.

Ἐγεννήθη ἐν Τρίκῃ τῆς Θεσσαλίας (2), καὶ ἀκροασθεὶς τὰ ἐγκύκλια παρὰ Νικολάῳ Ζερζούλῃ καὶ Εὐγενίῳ Βουλγάρεϊ, ἐρωτι τελειοτέρας μαθήσειος μετέβη εἰς Νεάπολιν, ὅπου διέκους τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ ἤρξατο μετερχόμενος τὴν ἰατρικὴν ἐν πρῶτοις εἰς Νεάπολιν, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιτυχῶς ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμά του. Ὁ μέγας διερμηνεὺς Γρηγόριος Ἀλεξάνδρου Γκίκας προσέλαβεν αὐτὸν ὡς ἰατρόν, καὶ ἐν ἔτει 1765 διορισθεὶς ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας συμπαρέλαβε τὸν Καραϊωάν-

(1) Ζαβίρα.

(2) Ὁ Κ. Βρετὸς συγγέινου τοῦτου πρὸς τοὺς ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατρίδας Καραϊωάννας, κατὰ λάθος λέγει αὐτὸν Ἰωαννίτην.

νην, ἃν καὶ διώρισεν ἀρχίατρον τῆς αὐλῆς. Ὁ Κωνσταντῖνος οὐ μόνον ἐπιτυχῶς ἐξήσκησε τὴν ἀνθρωποσωτήριον αὐτοῦ τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Μολδοβλαχίᾳ σχολεῖα κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα ἀναδιωργάωσεν. Ἐξωσθέντος ὑπὸ τῶν Ῥώσσιων τοῦ Γκίκα (1769), ὁ Καραϊωάννης ἦλθεν εἰς Ῥωσίαν, καὶ μετ' ὀλιγοχρόνιον διαμονὴν ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα διωρίσθη ἰατρὸς τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἐναρτέως δὲ καὶ θεαρέστως ζήσας ἔφθασεν εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν γῆρας, ὅτε σταλεῖς ὑπὸ τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ἵνα θεραπεύσῃ τὸν τῆς Δαρδανελῶν, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Ἰωάννινα ἠσθένησε καθ' ὁδόν, καὶ κομισθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του Τρίκλην ἐξεμέτρησε μετ' ὀλίγον τὸ ζῆν.

Συνέγραψεν ὁ Καραϊωάννης, κατὰ Ζαβίραν, *Σύνοψιν τῆς Λογικῆς, καὶ γραμματικῆς*.

Τὴν γραμματικὴν συντάξεν ὁ Καραϊωάννης, κελεύει τοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου Γκίκα, ὡς λέγει, ὁ ἐκδὸς αὐτὴν Πολυζώης Κοντός. « Ὁ δὲ ἀείμνηστο: ἡγεμὼν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔλθων καὶ πάντα λίαν κοινωφελῶς διαθέμενος, τὰ δὲ ἐκείσε σχολεῖα εὐρῶν ἐν ἀμελείᾳ διδόντα, τῷ ἰδίῳ ἰατρῷ, ὁσέπερ Ἑλληνι καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα θεωρίᾳ καὶ πράξει εἰδήμονι, τὴν περὶ τῶν σχολείων καὶ διδασκάλων φροντίδα παρέδωκεν ὁ δὲ ὅλη ψυχῇ τὴν ἐπιστάσιαν δεξάμενος, τὰ ἐν Ἰασίῳ περιφανῆ σχολεῖα συνεστήσατο δαιδαλίως, φιλοσόφοις τε καὶ γραμματικοῖς διδασκάλοις ταῦτα κοσμῶν. Ἄλλ' ὁ φιλέλλην καὶ φιλόσοφος ἡγεμὼν τὴν ἐν τοῖς γραμματικοῖς μαθήμασι ἐπιγενομένην τοῦ πρώτου χρόνου τοῖς νέοις ἐπίδοσιν ὀλιγίστην ἰδὼν, καὶ πολλοὺς τούτων ἐν ἀμεθόδῳ τῶν γραμματικῶν γυμνασίᾳ πονοῦντας, καὶ αἰτίας μαθῶν, γραμματικὸν τι σύστημα καὶ μέθοδον ἀρίστην τὸν ἰατρὸν συγγράψαι προετρέψατο, μίαν ἐκ πασῶν γραμματικῶν ὄση δύναμις σύντομον καὶ εὐμέθοδον, ὥστε ταύτῃ μόνῃ χρωμένους τοὺς μαθητὰς ἐγκρατεῖς ἀποθῆναι τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου. Καὶ γὰρ δεῖνόν ἡγήσατο ὁ ἡγεμὼν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπῃ γένη, οὐ μόνον τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλοτρίας, μῆ ὀληθρὴ ἐκάστης διαλέκτου γραμματικῇ ἐν βραχεί ἐκμανθάνειν. τοὺς δὲ Ἑλληνας διὰ τοιούτων γραμματικῶν τὴν πατρίαν αὐτῶν διδάσκον μηδὲν ὀλιγὸν δυναμένους μανθάνειν! Ὁ δὲ ἰατρὸς τῷ τοῦ ἡγεμόνος ὑπαίκοι κελύσματι, τὸ τῶν σχολείων ἐπεχειρήσατο χρόνιον νόημα θεραπεύσαι καὶ διὰ τὰς γραμματικὰς ἀπάσας ὅπ' ὄψιν εἰθεῖς ἐκ πασῶν τὸ πρὸς διδασκαλίαν ἀναγκαῖον καὶ ἀπείριστον συνελέξατο εὐμεθόδως, καὶ μίαν γραμματικὴν ἀρίστην, σύντομον καὶ τελειωτάτην ἐξέτατο ».

Τὴν γραμματικὴν ὁ Καραϊωάννης ἐπεμψεν ὑστερον εἰς τὸν ἐν Βενετίᾳ διατρίβοντα φίλον του Πολυζώην Κοντόν πρὸς τύπωσιν, πλην ἐν ᾧ τὸ πόνημά του ἤρξατο τυπούμενον ὁ συγγραφεὺς ἐτελευταίον ἐν Τρίκλῃ μὴ δυνηθεὶς τότε ὁ Κοντός νὰ ἐπαρκεῖται εἰς τὰ τυπωτικὰ, διέκοψε τὴν ἔκδοσιν, ἥτις ἐν ἔτει 1796 ἐπεραιώθη ἐν Βουδα εἰς τόμους δύο, μετὰ πολλῶν προσθηκῶν τοῦ ἐκδόντος.

Ἐν τῇ γραμματικῇ εὐρῆται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.
 Ἄτραπὸν οἷσι διελθόμενοι ἀμογητὶ μέμηλε
 Γραμματικῆς μεθόδου, κ' ὄργια ἧς ἴδμεναι,
 Ἐν σφιτέροις ὄχ' ἀρίστων Κωνσταντίνος ἀγαστὸς
 Ἱατροφιλόσοφος κυδαλίμοις με βίβλον
 Ἦν συνέθηκε πόνοις, ᾧ Τρίκῃ πατρὶς ὑπάρχει,
 Δεῖ θαμινῶς τριβίμεν χερσὶ περιφραδέως.

Καρατζᾶς.

Α'. Γεώργιος, υἱὸς Στεφάνου, τοῦ ἐν ἱατροῖς ἀρίστου· ἦν λίαν εὐπαιδευτός, ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀραβικῆς καὶ τουρκικῆς διαλέκτου, καὶ ἱατρὸς οὐκ ἀδόκιμος, ἐκμαθὼν τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ πατρὸς του. Καὶ τοι νέος ὁ Γεώργιος Καρατζᾶς τὴν ἡλικίαν ὑπερέβαλλε πάντας κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ εὐσέβειαν, διὰ τὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὴν ἀρετὴν ἔχρημάτισε λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εἶτα μέγας διερμηνεύς τῆς Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ὅμως αἱ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ νέου τούτου χρῆσται ἐλπίδες ἐν τάχει ἐψεύσθησαν, διότι λοιμῶ συσχεθεὶς ἀπεβίωσε μόλις μετὰ ἐνὸς ἔτους διερμηνεῖαν (1764—5). Μετέφρασε κατὰ Μοισιούδακα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν σύγγραμμά τι, καὶ προσήνεγκεν αὐτὸ τῷ σουλτάνῳ, ὅστις εὐμενῶς ἀποδεξάμενός τὴν προσφορὰν πλείστων τιμῶν τὸν Γεώργιον κατηξίωσε (*).

Β'. Νικόλαος, υἱὸς Κωνσταντίνου Καρατζᾶ ἀνὴρ θεοσεβὴς, περίουτος, καὶ εἰς τῶν εὐπαιδευτῶν, γιγνώσκων ἐκτὸς τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς, τὴν γαλλικὴν, ἰταλικὴν, ἀραβικὴν, τουρκικὴν καὶ περσικὴν. Τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1777 διεδέχθη εἰς τὸ τῆς μεγάλης διερμηνείας ἀξίωμα τὸν Κωνσταντῖνον Μουρούζην, ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν τῆς Μολδαυίας θρόνον ἀνελθόντα. Ὁ Νικόλαος ἐξελθὼν μετὰ τοῦ βεζίρου εἰς τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐπὶ ἑξ ὄλου μῆνας, μεθ' οὗς, γενομένης εἰρήνης, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ πενταετῆ διερμηνεῖαν (1777—82) ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἡ ἡγεμονία τούτου ἐπὶ ἑξ μόνον μῆνας διήρκεσε, διότι ὁ μετ' αὐτὸν διορισθεὶς διερμηνεύς Μιχαὴλ Σουτζος ἐπέτυχεν, ἀδρᾶ χρηματικῆ δόσει ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ἀποθαινόνα μετ' οὐ πολὺ ἐκ πλευρίτιδος ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἑξ ἐτῶν.

Συνέγραψεν ὁ Νικόλαος Καρατζᾶς.

— Γραμματικῆς γαλλικῆς ἀκριβῆ διδασκαλίαν. Ἐν Βιέννῃ 1806.

(*) Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 130.

—Περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Πόρτας (ἀνέκδοτον) (1).

Και μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικόν, κατὰ Ῥίζον Νερουλόν (2).

—Δοκίμιον περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐθνῶν.

—Αἰῶνα Λουδοβίκου ΙΔ'.

—Ἱστορίαν τῆς συνωμοσίας τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῆς Βενετίας.

Γ'. *Ἰωάννης Καρατζᾶς*. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τοῦ προλεχθέντος Νικολάου, καὶ καλῶς ἐκπαιδευθεὶς μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Σούτζου διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα (19 Ὀκτωβρίου 1808) μετ' ὀλίγον ὁμως χρόνον ἐξωσθεὶς ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ κατωτέρου συγγενοῦς καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ.

Δ'. *Ἰωάννης Νικολάου Καρατζᾶς*. Γεννηθεὶς καὶ οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει προσελήφθη ἐν ἔτει 1802 ὡς διερμηνεὺς τοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ναυάρχου Χουσεῖν-πασᾶ, μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῷ σουλτάνῳ Σελίμ· προσκληθεὶς ὁμως ὁ ναύαρχος μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ σουλτάνου ἵνα ἐπανέλθῃ ὅσον τάχιστα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄφησε τὸν διερμηνέα του ὅπως μετὰ μᾶς μοίρας περιέλθῃ τὰς νήσους.

Ἀλλὰ κατηγορηθεὶς, ὅτι προσηνέχθη ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς κατοίκους, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαύθη τῆς διερμηνείας τοῦ στόλου.

Ἐν ἔτει 1808 εὐνοούμενος καὶ ἐκτιμώμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν διορίσθη μέγας διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος συγγενοῦς καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπ' ὀλίγον διετήρησε τὸ ἀξίωμα, διότι μετὰ δύο μῆνας προσβλήθεις ὑπὸ πλευρίτιδος ἀπεβίωσε τὸ τριακοστὸν ἔνατον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγων.

Φιλομαθὴς ὢν καὶ φιλόμουσος ὁ Ἰωάννης ἰδαπάνησε τὰ ἔτη τῆς ἀργίας του εἰς μεταφράσεις συγγραμμάτων τουρκικῶν, γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Σταματιάδου μνημονεύεται μετὰφρασις αὐτοῦ περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ῥωμαίων τοῦ Μοντεσκιού, καὶ δύο δράματα (Δημοφῶν καὶ Κλιταίμηστρ) ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ εἰς ὁμοιοκαταλήκτους ἑλληνικοὺς στίχους μετρημηνευμένα (3).

Δημήτριος Καρακάσης.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ ἔτος 1734 ἐκ Νικολάου τοῦ Καρακάση· ἀκροασθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι παρὰ τῷ ἱερο:

(1) Δύτ. σελ. 143—4.

(2) Cours de Litterature Grecque moderne, σελ. 33.

(3) Σταματιάδου, Βιογραφίαι Μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 158.

Οἱ τελευταῖοι ὁμώνυμοι Καρατσάδες δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὸν ἐκ Δευκασίας τῆς Κύπρου Ἰωάννην Καρατσᾶν τὸν ἐκδόνητα τὸν Πίνακα τῷ Κίθης, καὶ τὴν Δογικὴν τοῦ Σουγδουρῆ, ἐν Βιέννῃ 1792.

Ἐν τῇ γραμματικῇ εὕρηται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.
 Ἄτραπὸν οἷσι διαλθήμεναι ἀμογητὶ μέμηλε
 Γραμματικῆς μεθόδου, κ' ὄργια ἧς ἰδόμεναι,
 Ἐν σφετέροις ὄχ' ἀρίστων Κωνσταντίνος ἀγαστός.
 Ἰατροφιλόσοφος κυδαλίμοις με βίβλον
 Ἦν συνέθηκε πόνοις, ᾧ Τρίκκη πατρὶς ὑπάρχει,
 Δεῖ θαμινῶς τριβέμεν χερεὶ περιφραδίως.

Καρατζᾶς.

Α'. Γεώργιος, υἱὸς Στεφάνου, τοῦ ἐν ἱατροῖς ἀρίστου· ἦν λίαν εὐπαιδευτός, ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀραβικῆς καὶ τουρκικῆς διαλέκτου, καὶ ἱατρός οὐκ ἀδόκιμος, ἐκμαθὼν τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ πατρὸς του. Καὶ τοι νέος ὁ Γεώργιος Καρατζᾶς τὴν ἡλικίαν ὑπερέβαλλε πάντας κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ εὐτέθειαν, διὰ τὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὴν ἀρετὴν ἐχρημάτισε λογοθέτης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εἶτα μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ὁμως αἱ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ νέου τούτου χρῆσται ἐλπίδες ἐν τάχει ἐψεύσθησαν, διότι λοιμῶν συσχεθεὶς ἀπέβιασε μόλις μετὰ ἐνὸς ἔτους διερμηνεῖαν (1764—5). Μετέφρασε κατὰ Μοισιόδακα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν σύγγραμμά τι, καὶ προσήνεγκεν αὐτὸ τῷ σουλτάνῳ, ὅστις εὐμενῶς ἀποδεξάμενός τὴν προσφορὰν πλείστων τιμῶν τὸν Γεώργιον κατηξίωσε (!).

Β'. Νικόλαος, υἱὸς Κωνσταντίνου Καρατζᾶ ἀνὴρ θεοσεβῆς, περὶ νους, καὶ εἰς τῶν εὐπαιδευτῶν, γινώσκων ἐκτὸς τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς, τὴν γαλλικὴν, ἰταλικὴν, ἀραβικὴν, τουρκικὴν καὶ περσικὴν. Τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1777 διεδέχθη εἰς τὸ τῆς μεγάλης διερμηνείας ἀξίωμα τὸν Κωνσταντίνον Μουρούζην, ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν τῆς Μολδαυίας θρόνον ἀνελθόντα. Ὁ Νικόλαος ἐξελθὼν μετὰ τοῦ βεζίρου εἰς τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον ἠχμαλωτίσθη καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐπὶ ἑξ ὄλους μῆνας, μεθ' οὗς, γενομένης εἰρήνης, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ πενταετῆ διερμηνεῖαν (1777—82) ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἡ ἡγεμονία τούτου ἐπὶ ἑξ μόνον μῆνας διήρκεσε, διότι ὁ μετ' αὐτὸν διορισθεὶς διερμηνεὺς Μιχαὴλ Σούτζος ἐπέτυχεν, ἀδρᾶ χρηματικῆ δόσει ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ἀποθιγόντα μετ' οὐ πολὺ ἐκ πλευρίτιδος ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἑξ ἐτῶν.

Συνέγραψεν ὁ Νικόλαος Καρατζᾶς.

—Γραμματικῆς γαλλικῆς ἀκριβῆ διδασκαλίαν. Ἐν Βιέννῃ 1806.

(!) Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Μεγάλων Διεργητῶν, σελ. 130.

—Περὶ τῶν ἰθίμων τῆς Πόρτας (ἀνέκδοτον) (1).

Καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικόν, κατὰ Ῥίζον Νερουλόν (2).

—Δοκίμιον περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἰθῶν.

—Αἰῶνα Λουδοβίκου ΙΔ'.

—Ἱστορίαν τῆς συνωμοσίας τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῆς Βενετίας.

Γ'. *Ἰωάννης Καρατζᾶς*. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τοῦ προλεχθέντος Νικολάου, καὶ καλῶς ἐκπαιδευθεὶς μετὰ τὴν καρατόμησιν τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Σούτζου διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα (19 Ὀκτωβρίου 1808) μετ' ὀλίγον ὁμως χρόνον ἐξωσθεὶς ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ κατωτέρου συγγενοῦς καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ.

Δ'. *Ἰωάννης Νικολάου Καρατζᾶς*. Γεννηθεὶς καὶ οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει προσελήφθη ἐν ἔτει 1802 ὡς διερμηνεὺς τοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ναύαρχου Χουσεῖν-πασᾶ, μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῷ σουλτάνῳ Σελίμ' προσκληθεὶς ὁμως ὁ ναύαρχος μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ σουλτάνου ἵνα ἐπανέλθῃ ὅσον τάχιστα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄφησε τὸν διερμηνέα του ὅπως μετὰ μιᾶς μοίρας περιέλθῃ τὰς νήσους.

Ἀλλὰ κατηγορηθεὶς, ὅτι προσηνέχθη ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς κατοίκους, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαύθη τῆς διερμηνείας τοῦ στόλου.

Ἐν ἔτει 1808 εὐνοούμενος καὶ ἐκτιμώμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν διορίσθη μέγας διερμηνεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος συγγενοῦς καὶ ὁμωνύμου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπ' ὀλίγον διετήρησε τὸ ἀξίωμα, διότι μετὰ δύο μῆνας προσβληθεὶς ὑπὸ πλευρίτιδος ἀπεβίωσε τὸ τριακοστὸν ἔνατον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγων.

Φιλομαθὴς ὦν καὶ φιλόμουσος ὁ Ἰωάννης ἰδοπάνησε τὰ ἔτη τῆς ἀργίας του εἰς μεταφράσεις συγγραμμάτων τουρκικῶν, γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Σταματιάδου μνημονεύεται μετὰφρασις αὐτοῦ περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ῥωμαίων τοῦ Μοντεσκιού, καὶ δύο δράματα (Δημοφῶν καὶ Κλιταιμνήστρα) ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ εἰς ὁμοιοκαταλήκτους ἑλληνικοὺς στίχους μεθρμηνευμένα (3).

Δημήτριος Καρακάσης.

Ἐγεννήθη ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ ἔτος 1734 ἐκ Νικολάου τοῦ Καρακάση· ἀχρoασθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι παρὰ τῷ ἱερο-

(1) Δύτ. σελ. 143—4.

(2) Cours de Litterature Grecque moderne, σελ. 33.

(3) Σταματιάδου, Βιογραφίαι Μεγάλων Διερμηνέων, σελ. 158.

Οἱ τελευταῖοι ὁμώνυμοι Καρατσάδες δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται πρὸς τὸν ἐκ Δευκασίας τῆς Κύπρου Ἰωάννην Καρατσᾶν τὸν ἐκδόντα τὸν Πίνακα τοῦ Κίβητος, καὶ τὴν Δογικὴν τοῦ Σουγθορη, ἐν Βιέννῃ 1792.

διδασκάλῳ Παπα-Μιχαήλ Σιατιστῆ τὰ γραμματικά, φιλοσοφικά, καὶ θεολογικά μαθήματα, προσελήρθη ὡς γραμματεὺς καὶ διδάσκαλος Γρηγορίου μητροπολίτου Γρεβθενῶν. Τῆ 19 Μαρτίου 1752 ἀπεδήμῃσεν εἰς Οὐγγαρίαν πρὸς ἐκμάθησιν γλώσσαιν. Ἐλθὼν δ' εἰς τὰ ἐν Ποσονίῳ λουθηρανικά γυμνάσια ἐγένετο ἐγκρατὴς μετρίως πως τῆς λατινικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης· ὕστερον μεταβάς εἰς Ἄλην τῆς Σαξωνίας ἠκροάσθη μετὰ τῆς ἰατρικῆς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς (1760) ἦλθεν εἰς Βιέννην καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠσχέθη εἰς τὰ ἐκεῖ νοσοκομεία. Ἐνταῦθα ἐντυχὼν πλουσίῳ τινι ἐμπόρῳ Λαρισσαίῳ, ὀνομαζομένῳ Νικολάῳ Κακάδῳ, συναπῆλθεν εἰς Λάρισσαν, ἐνθα οὐ μόνον παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὰς πέριξ κωμοπόλεις κατοικούντων Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν ἔπυχε πολλῆς φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως· μετὰ παρέλευσιν δ' ἱκανοῦ χρόνου προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν συμπολιτῶν ἦλθεν εἰς Σάτιστον, καὶ μετήρχετο τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Αἱ πέριξ κωμοπόλεις, καὶ ἰδίως οἱ ἐν Κοζάνῃ, συχνότατα προσεκάλουον αὐτὸν πρὸς θεραπείαν. Συζευχθεὶς ἐν Κοζάνῃ διέτριβεν ἔκτοτε ἐνταῦθα· μετὰ δὲ ἱκανὸν χρόνον ἀπῆλθεν εἰς Κραϊόβαν⁽¹⁾, ὅθεν ἐλθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἐγκατέστη μέχρι τέλους τοῦ βίου του, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἰατρὸς τῆς πόλεως καὶ τοῦ νεωστὶ ἐγεροθέντος νοσοκομείου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Ὁ Καρκαλάσης ἦν εἰδημονέστατος τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ γερμανικῆς, καὶ ἰατρὸς ἐμπειρότατος.

Συγγράμματα.

—Περὶ φλεβοτομίας. 1760.

—Δημητρίῳ Καρκαλάσῃ ἰατροφιλοσόφῳ καὶ ἰατροῦ τῆς πόλεως Βουκουρεστίου καὶ τοῦ ἐν ταύτῃ νοσοκομείου τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, πηημάτια ἰατρικά, ἀπερ' ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὴν λατινίδα φωνὴν μετήνευχε. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ς ψ η ε. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βεντότη. 8, σελ. 246.

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ προσφωνομένη εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξ. Μουρούζη περιέχονται· Πρόλογος ἐκ στίχων 90. Διάφορα στ. 169. Κατὰ τῆς καλυφμακίας στ. 1146. Ἀντίπραξις τῆς Φύσεως στ. 104. Περὶ φλεβοτομίας 287. Περὶ πυρετοῦ μητριαίου 324. Ποιημάτια ἐπιμικτα. Ὑμνοι ἱκετήριοι. Ἐπιγράμματα εἰς Φιλάρετον ἐπίσκοπον Ῥιμνίκου. Περὶ θ.ίας προνοίας. Εἰδύλλιον εἰς Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Προσφώνημα εἰς Νικόλαον Καρκαλάν τὸν ἡγεμόνα. Ἰκετήριον εἰς ἅγιον Παντελεήμονα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ Σούτσου.

(1) Ζαβίρας.

Ειδύλλιον εἰς Ἀλιέ. Μουρούζην. Ειδύλλιον γαμήλιον εἰς τὸν Ἰωάννην Ἀποστολίδη Αἰτωλὸν, τὸν καθηγητὴν. Ειδύλλιον ἐν εἰδει ἐπιστολῆς εἰς τὸν σύγγαμбрὸν τοῦ Ρούσιον. ἔγκωμιστικὰ ἐπιγράμματα εἰς Ζωήν. Εἰς βίβλον (Ζανέτου) ἀνατρέπουσαν τὰ Ὁκίλλου. Εἰς οἰκοδομὰς καὶ πηγὰς Ἰθρυθείσας ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυρογίνου, βεσιτάρου Σκαρλάτου Γραιτζάνου, Δημητρίου Γλίκα, Νικολάου Βραγχοσάνου, μεγάλου βορνίκου Ἰωάννου Μουρούζη, Καλλινίκου πρωτοσυγκέλου, Ἰγνατίου Μολδοβλαχίας κλπ. ἐπιγράμματα ὑκτώ ἔ εἰς δολίους. ἔ εἰς τινα ξένον ἀλήτην. Ἐπιτάφια ἐπιγράμματα εἰς Καϊσάριον Ῥιμνίκου ἐπίσκοπον, εἰς Νεόφυτον Καυσοκαλυβίτην, εἰς Γρηγόριον Ῥάζον τὸν κλουτζιάρην, Κωνσταντῖνον Μιχαήλ, Σταμάτην Χίτον αὐτάδελφον τοῦ Βερρόλια ἀρχιεπισκόπου. Εἰς τὸν ἐκ Κοζάνης Ῥούσην, εἰς Ἐμμανουήλ ἱατρὸν, καὶ ἄλλα ἀδίσποτα.

Ἐν προλεγομένοις λέγει ταῦτα ὁ Καρακάσης περὶ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων.

Δημητρίου πέλοντα θυμηδῆ πόνον
 ἔπη τάδ' ἴσθι Καρακάσης τούπικλην·
 ὅς οἱ ἀκέστῳ καίπερ ἤσχολημένος,
 σχολὴν ὄτ' ἤγε χειρὸς ἐκ παιωνίας
 ψυχὴν ἔτερπεν ἔμμελει στιχουργίᾳ,
 τραυῶν δι' αὐτῆς τὰς δ' ὄσας περ ἐν γένει
 ἱατρικὰς ἔσχηκεν ἔννοιας νόσφ.

Ὡν τὰς μὲν ἠυπόρησεν ἀκροώμενος
 ἤσκημένων δὴ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν πάλαι,
 Ἄλλα τὸ πρὶν μὲν, Οὐνδοβῶνα δ' ὕστερον
 τοιῶνδ' ἐν αἰς ὄμιλος ἦν ἀκεστόρων . . .

Γεώργιος Βενδότης.

Ἐγενήθη ἐν Ζακύνθῳ καὶ μεταβάς εἰς Ἰταλίαν ἐφοίτησεν εἰς τὰς ἐπισημοτέρας ἀκαδημίας. Ἐλθὼν εἰς Βενετιαν ἐχρημάτισε διορθωτὴς ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ Γλυκῆ καὶ μεταφράσας ἐξέδωκε διάφορα συγγράμματα (1777—80). Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Βιέννην καὶ ὀλίγον διατρίψας διέβη εἰς Πέστην, ἐνθα ἐφ' ἱκανὸν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τῶν παροικούντων Ἑλλήνων ὕστερον ὅμως παραιτήσας τὸ διδασκαλικὸν ἔπάγγελμα ἐπανέστρεψεν εἰς Βιέννην πρὸς εὔρεσιν ἐπιτηδεύματος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Πάνος Λαμπανιτζιώτης ἐπιθυμῶν ἵνα ἐκδώσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου ἀνέθετο εἰς τὸν Βενετότην τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ὑπὸ Ἰωάννου Παλαιολόγου γενομένης μεταφράσεως· « οὗτος δὲ, ὡς λέγει ὁ ἄνω ἐκδότης, οὐ μόνον ἐκοπίασε ἀντιγράφοντας τὸ βιβλίον (ὡσάν ὁποῦ τοῦ μακαρίου του μεταφραστοῦ τὸ γράψιμον δὲν ἠδύναντο οἱ τυποθέται νὰ ἀναρνώσῃ), ἀλλ' ἀκόμη ἠγωνίσθη καὶ εἰς κομψοτέραν νὰ τὸ μετα-

» ἑάλλη φράσιν, καὶ μὲ διαφόρους ὑποσημειώσεις νὰ τὸ καταγλαίσῃ,
 » καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰπεῖν μὲ ὅσα ἀπῆται μίᾳ τοιαύτῃ βίβλος, νὰ τὸ κα-
 » θωραίσῃ, καὶ τέλος πάντων νὰ τὸ διορθώσῃ ἐπιμελῶς τὸ κατὰ
 » δύναμιν καὶ εἰς τὴν κατὰ τύπον ἔκδοσιν ». Ὑστερον προσελήφθη ὡς
 διορθωτὴς τῶν ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ Ἰωσήφ Βαουμειστέρου ἐκδι-
 δομένων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπιμελήθη τὴν
 ἐν ἔτει 1787 τυπωθεῖσαν κατὰ Ἰακέλλου πραγματείαν τοῦ Τζανέ-
 του· τῷ δὲ 1790 λαβῶν αὐτοκρατορικὴν ἀδειαν συνέστηκεν ἐν
 Βιέννῃ τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἑλληνοσ διευθυνόμενον ἑλληνικὸν τυπογρα-
 φεῖον⁽¹⁾, ἐκ τῶν πιστηρίων τοῦ ὁποῖου ἀπελύθησαν πάμπολλα
 κοινωφελῆ συγγράμματα, ὡς ἡ Χειραγωγία τοῦ Δαρδάρως (1790),
 Ἡμερολόγιον τοῦ 1792, Ἐπιστολαὶ Συνεσιῶν, Λόγγου Ποιμενικά,
 Συμβάντα τοῦ Ῥομπινσῶν, Ἐρωτος Ἀποτελέσματα (1792), Ψαλ-
 τήριον τοῦ Δαβὶδ (1793), περὶ Πληθῆος κόσμων τοῦ Φοντενέλ, Δη-
 μοφόντης, Ἀχιλλεὺς δράματα Ματαστασίου (1794), Καρακάση ποιή-
 ματα, Συμπλήρωμα ἱστορίας Μελετίου (1795) κλπ.

Ὁ Βενδότης ἀαρέμεινε ἐν Βιέννῃ συγγράφων, μεταφράζων καὶ
 ἐκδίδων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα μέχρι τοῦ περὶ τὰ τέλη
 τοῦ ΙΗ' αἰῶνος συμβάντος θανάτου του, ὅτε ἡ χήρα αὐτοῦ ἀνέλαβε
 τὴν διεύθυνσιν τῆς τυπογραφίας ἐπὶ πολὺ ὕστερον συντηρηθείσης, καὶ
 τῷ 1810 εἰς τὸν Γερμανὸν Ἰωάννην Τσβέκιον πωληθείσης.

Συγγράμματα.

— Γρμματικὴ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου. Ἐν Βιέννῃ 1787, καὶ 1793.

— Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1789, 1794, 1794, 1795, ^(*) 1796. Ἐν Βιέννῃ.

— Λεξικὸν τρίγλωσσον τῆς Γαλλικῆς, ἰταλικῆς, καὶ ῥωμαϊκῆς διαλέκτου.
 Ἐν Βιέννῃ 1790, ἔν Βενετία 1816. (Ἐν ἔτει 1804 ἀνώνυμος τις ἀφαιρέσας τὸ
 ἰταλικὸν ὀνοματολόγιον ἐξέδωτο αὐτὸ τρίγλωσσον εἰς τόμους 2).

— Περιγραφή τοῦ παντός, ἤτοι ἱστορία φυσικὴ μὲ εἰκονογραφίαι. Ἐν Βιέν-
 νῃ 1792.

— Προσθήκη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν πρὸς ἐξακο-
 λούθησιν τῶν ἄλλων τριῶν τόμων. Ἐν Βιέννῃ 1793.

(¹) Κατὰ λάθος ὁ Ζαβίρας λέγει, ὅτι ὁ Βενδότης ἠγόρασε τὴν ἑλληνικὴν τυπο-
 γραφίαν τοῦ Βαουμειστέρου, διότι αὕτη ὑπῆρχε καὶ μετὰ ταῦτα ἀμικλωμένη πρὸς
 τὴν τοῦ Βενδότου, καὶ τὴν ἐν ἔτει 1794 ἰδρυθεῖσαν τῶν ἐκ Σιατίστης Μαρκεδῶν Πουλιῶν.

(²) Τῷ 1795 ἤρξαντο ἐκδίδοντες τοιαῦτα ἡμερολόγια καὶ οἱ Πούλια. Σημειωτέον,
 ὅτι κατὰ λάθος ὁ Κ. Βρετὸς (Κατάλογος Νεοελλ. Φιλολ. Β' σελ. 323) λέγει ἔτι πρῶ-
 τον ἔργον ὑπὸ Μαρκεδῶν τυπωθὲν ἦν τὸ καλενθάριον τοῦ 1795, ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς (Δ'
 ἀριθ. 340) ἐμνημόνευσε τῆς ἐν ἔτει 1794 ἐκ τοῦ τυπογραφείου αὐτῶν ἐκδοθείσης
 Ἀποδείξεως τοῦ κύρους τῶν Γραφῶν.

—Περὶ τῶν ἡγεμονουσάντων ἐν Βλαχίᾳ κατὰ καιροὺς ἕως τοῦ νῦν ἱστορία συνοπτικῆ, ἐν ἣ προστέθη καὶ περὶ τῆς παλαιᾶς Δακίας. (ἀνέκδοτος.)⁽¹⁾.

Μεταφράσεις.

—Αὐνανισμοῦ ἐπιτομὴ ὑπὸ Τισσότ. Ἐν Βενετίᾳ 1777.

—Νουθεσίαι εἰς τὸν λαὸν εἰς διαφύλαξιν τῆς σωματικῆς ὑγείας τοῦ Τισσότ. Ἐνετίῃσι 1780, καὶ ἐν Βιέννῃ 1782.

—Κατήχησις Πλάτωνος. Ἐν Βιέννῃ 1782.

—Ἱστορία τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν Βιέννῃ 1792—93 εἰς τόμους 4.⁽²⁾

—Ἄνθος ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἤτοι συνάθροισις κανόνων δι' ὧν δύναται τις νὰ ζῆσθαι τιμίως καὶ εὐτυχῶς. Ἐν Βιέννῃ 1794.

—Νέου Ἀναχάρσιδος τόμος Δ'. Ἐν Βιέννῃ 1797. (Μεταφράσθη ὑπὸ Βενδότῃ καὶ Ῥήγα Φιβέρλου).

—Περὶ εὐκοσμίας. (Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἀνέκδοτος, ὡς μαρτυρεῖ ἐ Ζαβίρας).

Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ.

Ἐγεννήθη ἐν Θράκῃ καὶ ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς κοσμικοῖς Ἰωάννης. Τὸν μοναχικὸν δὲ προετόνισεν βίον καὶ Ἰώσηπος μετονομασθεὶς διήκουσε κατὰ πρῶτον Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς Πατάβιον ἐδιδάχθη μετὰ τῆς λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ἰταλικῆς γλώσσης τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Ἐλθὼν εἰς Μολδαβίαν διωρίσθη ἐν ἔτει 1769 σχολάρχης τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς³ πάσχων ὁμως ἐκ στηθικοῦ νοσήματος ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῇ τῆς θέσεως.

Ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος.

Ὁ Μοισιόδαξ ὢν εἰδήμων ἐκτὸς πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς προστίμησεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ τὴν ἀπλοελληνικὴν, ἀδίκως δὲ ὑπὸ τῶν ἀντιδοξούντων κατακριθεὶς ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀπολογία, ἐν ἣ διέσωσε πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Συγγράμματα.

—Ἠθικὴ φιλοσοφία μεταφρασεύσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἰδιώματος. Ἐνετίῃσι 1764.

—Πραγματεία περὶ παιδῶν ἀγωγῆς. Ἐνετίῃσι 1779.

—Παραλλαγὴ τοῦ πρὸς Νικοκλέα λόγου περὶ Βασιλείας τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ κεφάλαια πολιτικὰ μεταφρασεύσα γαλλιστί. Ἐν Βενετίᾳ 1779.

—Ἀπολογία. Ἐν Βιέννῃ 1780.

—Θεωρία τῆς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1784.

(1) Μνημονεύεται ὑπὸ Ζαβίρα.

(2) Ὁ Ζαβίρας κατηγγράφει μετὰ τῶν μεταφράσεων τοῦ Βενδότῃ καὶ τὸ Μυθολογικὸν τοῦ Πιλκείδος, ὅπερ ὡς ὁ ἴδιος ἀλλαγῶν εἶπεν ἐτι μετεγλωττίσθη τῷ 1783 ὑπὸ Μιχαήλ τοῦ Δούκα.

Κατὰ Ζαβίρην συνέγραψε καὶ Λογικὴν, καὶ μετέφρασε τὴν Μαθηματικὴν τοῦ Καλλοῦ, καὶ τὴν Τριγωνομετρίαν τοῦ Τακουετίου.

Δημήτριος Δάρβαρις.

Ἐγεννήθη ἐν Κλεισούρᾳ τῆς Μακεδονίας ἐκ Νικολάου Δαρβάρως, ἐμπορίας ἕνεκα μεταβάντος ὕστερον εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἐνταῦθα διαρκῶς ἐγκαταστάτος· ἐξεπαιδεύθη ἐν Πέστη τὴν σλαβωνικὴν, καὶ λατινικὴν, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς Ζέμονα ἐσπούδασε καὶ τὰ ἑλληνικά, τῶν ὁποίων τὴν ἐκμάθησιν συνεπλήρωσεν εἰς Βουκουρέστιον ἐλθὼν. Μετὰ ταῦτα ἀναβὰς εἰς Ἄλλην τῆς Σαζωνίας ἠκροάσθη ἐπὶ τετραετίαν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ εἰς Ζέμονα ἐπαναστρέψας ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὰ ἑλληνικά. Ἐν τέλει ἐλθὼν εἰς Βιέννην διέμεινεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος συμβάντος θανάτου του, συγγράφων ἢ μεταφράζων διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα, ἐξ ὧν τὰ πλείεστα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του.

Συγγράμματα.

- Γραμματικὴ Γερμανικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1783.
- Καισαροβασιλικὴ Διαταγὴ περὶ καμβίων. Ἐν Βιέννῃ 1787.
- Χειραγωγία εἰς τὴν καλοκάγαθον. Ἐν Βιέννῃ 1790.
- Ἀσφαλὴς ὁδηγία εἰς τὴν γνώσιν τοῦ ἀνθρώπου. Βιέννη 1795.
- Ἄλθης ὁδὸς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Βιέννη 1796.
- Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1798.
- Χρυσοῦν ἐγκόλπιον. Ἐν Βιέννῃ 1799.
- Πρόχειρος ἀριθμητικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1803.
- Ἐκλογάριον γραικικόν. Ἐν Βιέννῃ 1804.
- Γραμματικὴ ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1806.
- Ἐπιστολάριον. Ἐν Βιέννῃ 1808.
- Διάλογοι: Γραικο-Γερμανικοί. Ἐν Βιέννῃ 1809.
- Οἰκιακὴ διδασκαλία τῆς φύσεως. Ἐν Βιέννῃ 1810.
- Σοφίας ἀπάνθισμα. Ἐν Βιέννῃ 1811.
- Ἐπιτομὴ Φυσικῆς. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Ὁδηγὸς τοῦ βίου. Βιέννη 1812.
- Θεοφράστου χαρακτῆρες μετὰ συντόμων κριτικῶν ἐπιστασιῶν. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Σύντομος γενικὴ ἱστορία. Ἐν Βιέννῃ 1817.
- Πρωτοπειρία ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1818, καὶ 1828.
- Τέσσαρα ποιημάτια. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Χρηστομάθεια ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1820.
- Ἐγκυκλοπαιδεία ἀπλοελληνικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1829.
- Ἱερὰ Κατήχησις μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ῥωτικοῦ. (Ἀνετυπώθη ὑπὸ Γ. Τενεδίου, ἀπάνη Ἀνδρείου Κορομηλᾶ).

Οι ἀδελφοὶ τοῦ Δημητρίου, ἦσαν ἐπίσης λόγοι ἐκδόντες πολλὰ συγγράμματα τοῦ ἀδελφοῦ των, καὶ ἰδίως ὁ Πέτρος ὁ ἐπιλεγόμενος Πεντάδος μεταφράσας ἐν ἔτει 1821 ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὴν Δίφνην τοῦ Γενέρου.

Ἀναστάσιος Μουσπινιώτης (1).

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1718, καὶ ἐδιδάχθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Μπαλάνου τὰ γραμματικά, ποιητικά, καὶ τὴν λογικὴν. Ὅταν δὲ ὁ εὐπατρίδης Μαρούτσος συνέστησεν ἐν Ἰωαννίνοις ἰδίαν σχολὴν, καὶ τὴν σχολαρχίαν αὐτῆς ἀνέθετο εἰς Εὐγένιον, ὁ Μουσπινιώτης μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐγκαταλιπὼν τὴν τοῦ Μπαλάνου μετέβη εἰς τὴν τοῦ Βουλγάρεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τελευταῖος μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Μαρουτσῶν ἐτησίως χορηγούμενα πεντακόσια γρόσια ἤλθεν εἰς Κοζάνην μὲ μισθὸν ἐτήσιον 800 γροσίων, ὁ Ἀναστάσιος μείνας ἐδίδαξεν ἐν τῇ ἐγκαταλειφθεῖσῃ σχολῇ ἐπὶ πενταετίαν, μέχρις ὅτου ὁ Εὐγένιος ἐπανήλθε προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρούττη μὲ πλείονα μισθόν. Τότε ὁ Μουσπινιώτης ποθῶν νὰ διδαχθῇ τὰς ἐπιστήμας ἀπῆλθεν εἰς Εὐρώπην, καὶ ἠκροάσθη τοὺς ἐν Παταβίῳ καὶ ἄλλας ἀκαδημίας διδάσκοντας. Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προσελήθη ὡς προϊστάμενος τῆς ἐν Μιτυλήνῃ σχολῆς. Πληροφορηθεὶς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει, περιλάλητος τότε διὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν δόξαν, Γεώργιος ὁ Σταυράκογλος περὶ τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ τὸν προσεκάλεσεν παρ' αὐτῷ ὡς σύμβουλον καὶ διερμηνέα. Ὁ Μουσπινιώτης διέτριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ Σταυρακόγλου (2), ὅτε φοβηθεὶς ἔφυγε κρυφίως εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς τὰς σλαυικὰς ἐπαρχίας τῆς Αὐστρίας, ποριζόμενος διὰ τῆς διδασκαλίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν συντελοῦντα. Ἐντεῦθεν ἤλθεν εἰς Πάργαν σκοπεύων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα του. Κινδυνεύων ὁμοῦς νὰ φωραθῇ ὡς οἰκείος τοῦ Σταυρακόγλου μετέλλαξε καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα, καὶ οὕτω περιήρχετο τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τοὺς βουλομένους ἐπὶ τέλους ἔλθων εἰς Θράκην ἔμεινεν ἐν Αἰνῷ ἐπὶ ἔτη τρία, ἀγνοούμενος παρὰ πάντων τίς καὶ πόθεν. Ὑποπετυόμενος δὲ μὴ φωραθῇ καὶ ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης δειλίας εἰς ὑποχονδρίαν ὑποπεσὼν

(1) Ἐπωνομάζετο Διογένης διὰ τὸ λιτὸν καὶ ἀπείρτον πῶν ἐνδυμάτων.

(2) Ἡ ἐν ἔτει 1765 συμβᾶσα ἀπαχθόνισις τοῦ Σταυρακόγλου περιγράφεται λεπτομερῶς εἰς ποιημάτων τι πολλὰκις τυπωθῆν ἐν Βενετίᾳ. Ἰωάννης δ' ὁ Κορνήλιος ἔφευγῆσε κατάλληλον λόγον εἰς τὸν ἀπαχθονισθέντα. (Δόγμα Πανηγυρικοῦ, τόμ. σελ. 193).

ἀνεχώρησεν εἰς Μολδαβίαν, καὶ ἐκείθεν εἰς Οὐγγαρίαν, περιερχόμενος τὰς ἐκεῖ πόλεις, καὶ ποτὲ μὲν κυρύττων εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ποτὲ δὲ παραδίδων εἰς τοὺς νέους τὴν ἰταλικὴν πρὸ πάντων γλώσσαν. Ἐν Πέστη δὲ διέτριψεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον.

Γηρατός ἤδη καὶ πενόμενος ὁ δυστυχὴς ἦλθεν εἰς Γυιόγγεσι, καὶ κατέλυσεν εἰς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ναοῦμ, ἔνθα καὶ ἀθλίως ἀπεβίωσε τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1804.

Τὸ πολυπαθὲς αὐτοῦ σῶμα ἐτέθη ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν ὀρθοδόξων, εἰς τὸν αὐτὸν τάφον Γαβριὴλ τοῦ Καλλονᾶ, ἀξιώθην τῆς φιλοξένου ταύτης κηδείας παρὰ τοῦ ἐν Γυιόγγεσι ἐφημερεύοντος Ἰγνατίου τοῦ Καλλονᾶ (!).

Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ μεταφράσεων, λέγει ὁ Ζαβίρας, ἕτινα τὸ βλοσυρὸν ὄμμα τῆς τύχης κατηνάλωσε, σώζονται ἕξι τριᾶκοντα λόγοι εἰς διαφόρους ὑποθέσεις τῆς Γραφῆς, (πολλοὶ ἄμως διεφθάρησαν καὶ κατὰ μέρος εἰσὶν ἄλλειπείς), εἰς λόγος λατινιστὶ βῆθαι: ἐν τῇ εἰς Πέστην ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐν μέρος τῆς μεταφράσεως τῆς φησικῆς τοῦ Δουχᾶμελ.

Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις.

Ἐγενήθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1716 ἐκ Πέτρου Βουλγάρου Ζακυνθίου καὶ Ζανέτας, προσωρινῶς τότε ἐνταῦθα ἐκ Ζακύνθου μεταβάντων διὰ τὸν φόβον τῶν κατὰ τῆς Ἑπτανήσου ἐπερχομένων Τούρκων (*). Βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Ἐλευθέριος, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἀπὸ τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Ἀντώνιον Κατήφορον, καὶ ὕστερον, ἀπὸ τὸν ἐν Κερκύρᾳ διδάσκαλον Ἰερμίαν Καβαδιαν. Σταλεὶς δ' ὕστερον εἰς Πατάβιον κατηγιάθη τελειότερον, καὶ ἐπαναστρέψας ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος Εὐγένιος μετονομασθεὶς (1737—8). Ἐν Βενετίᾳ προσοί-

(*) Ζαβίρας.

(!) Διάφοροι διαφόρως ἐκθέσαντες τὰ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Εὐγενίου, Κερκυραῖον παρεδέχθησαν αὐτόν. Τῷ 1854 ὁ Ζακύνθιος ἱερεὺς Νικόλαος Κατραμῆς δημοσιεύσας ἱστορικὰς διασαφήσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος τούτου, κατέδειξε δ' ἐπιστήμιον ἔγγραφον, ὅτι ἡ οἰκογένεια τῶν Βουλγάρων, ἐξ ἧς κατάγεται ὁ Εὐγένιος, πρὸ ἀμνημονούτων χρόνων ἐγκαταστάσα ἐν Ζακύνθῳ, διαρκῶς ἐν τῇ νήσῳ κατώκει. Τὸ περιεργότερον, ὅτι καὶ ζῶντος τοῦ Εὐγενίου εἶχον ἀναφυῆ διενέξεις περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ ὁ πανεφάτατος, ὡσεὶ ἀρεσκόμενος ἐπὶ τῇ θρυλλουμένῃ ἐκ τοῦ περιφανοῦς ἐν Κερκύρᾳ ἐμωνίου οἴκου καταγωγῇ, οὐδεμίαν ἔδωκε διασάφησιν. Δουᾶς ὁ Κερκυραῖος, σύγχρονος τῷ Εὐγενίῳ, γράφει ὅτι μεταξὺ τῶν περὶ τῆς γεννήσεως τούτου ἐριςουῶν χωρῶν ἦτο ἡ Πελοπόννησος, ἡ Κρήτη, καὶ ἡ Ζάκυνθος. Ἡ Κρήτη καὶ ἡ Πελοπόννησος ἔχουσι μεγαλειτέρα τῆς Κερκύρας ἐπὶ τοῦ Εὐγενίου δικαιώματα, διότι αἱ πρόγονοι αὐτοῦ ἀπὸ τῶν χωρῶν τούτων εἶχον λάβει τὰς συζύγους.

κειωθείς τοῖς φιλογενέσιν Ἠπειρώταις Μαρούτζαις, διωρίσθη τῷ 1742 σχολάρχης τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ὑπ' αὐτῶν συστημένης Σχολῆς. Ἐλθὼν ἐνταῦθα ὁ Βούλγαρις ἤρξατο παραδίδων τὰ νέα φιλοσοφήματα τοῦ Λοκίου, Δεϊβνιτίου καὶ Βολφίου, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς τοῦ νεωτερισμοῦ ἀνεδείκνυον ἀξιοτιμότερα ἢ εὐγλωττία καὶ πολυμαθία τοῦ ἀνδρός. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐσχολάρχει τοῦ πρώτου ἐν Ἰωαννίνοις σχολείου ὁ Μπαλάνος, ἀνὴρ πολυμαθῆς, πλὴν ἐκ προκαταλείψως ἀποκρούων πάντα ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ νεωτερισμόν· οἱ ὅπαδοί τούτου ἐξωπλίσθησαν κατὰ τῶν μαθημάτων τοῦ Εὐγενίου, ὅστις πρὸς ἀποφυγὴν τῶν σκανδάλων ἀποχωρήσας ἐξ Ἰωαννίνων ἦλθε προσκληθεὶς μετ' ἐπιμελῆτερον μισθὸν εἰς Κοζάνην (*), καὶ ἐσχολάρχησεν ἐκεῖ (1750).

Ἀφῆκεν ἡμῶς εἰς Ἰωάννινα πρόμαχον τῶν νεωτέρων τῆς φιλοσοφίας μαθημάτων τὸν Φίλιον καὶ συσπουδαστὴν τοῦ Τρύφωνα, ἄνδρα εἰδήμονα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν ἐγκρατῆ, Ἰωαννίτην ἢ κατ' ἄλλους Μετζοβίτην τὴν πατρίδα· οὗτος ἐδίδασκεν ἰδιαιτέρως εἰς Ἰωάννινα τὰ ἑλληνικά καὶ τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἕως οὗ ἀπέθανε τὸ 1786 ἔτος, ἀφίεις ἀξίον διάδοχον τῆς πικιδείας τοῦ Δημήτριον τὸν Βαρδάκαν, ὅστις ὑπῆρξε μετὰ κλέους διδάσκαλος τοῦ Μετζόβου.

Ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ Κοζάνης ἐφημίσθη πάραυτα ὁ Εὐγένιος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς σοφώτατος φιλόλογος· ἐπειδὴ δ' ἐπιλοτιμεῖτο νὰ ὀμιλῇ καὶ ἀπ' ἄμβωνος μετ' ἐπιμελῆτητα ἀνήκουστον, ὁ τότε πατριάρχης Κύριλλος συστήσας τὴν ἐν τῷ Ἄθωνι σχολὴν τοῦ γένους προσεκάλεσεν ἐν αὐτῇ σχολάρχην τὸν Εὐγένιον. Ὅθεν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1753) ἐσυμφωνήθη μετ' ἀνήκουστον τότε διδασκαλικὸν μισθὸν χιλίων γροσίων, καὶ ἐστάλη εἰς Ἄθωνα. Διδάσκαλοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διωρίσθησαν Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης, καὶ Παναγιώτης ὁ Παλαμᾶς. Πανταχόθεν συνέρρον ἐκεῖ μαθηταὶ ἐν ἀκροασθῶσι τοῦ Εὐγενίου καὶ τῶν συνδιδασκόντων. Ὁ Βούλγαρις ἔγραψεν εἰς τὴν πύλην τῆς σχολῆς, κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος, ἐπιγραφὴν ἀνάλογον τῆς χρείας τῶν μαθητῶν·

Γεωμετρήσων εἰσάτω, οὐ κωλύω·

Τῷ μὴ θέλοντι συζυγήσω τὰς θύρας.

(*) Μετ' ἀγανάκτησιν κωμικὴν γράφει ὁ Εὐγένιος τὴν μετέθεσιν τοῦ ταύτην· «οὐκ ἀνεύρομεν ἄλλ' ὑπεχωρήσαμεν, ὡς ἀπ' ἔκπου ἐπ' ὄνου ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τὴν μικρὰν μεταθέντες Κοζάνην».

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγεννήθη ἡ μεταξὺ τοῦ Εὐγένιου καὶ τοῦ Μπαλάνου γεωμετρικὴ ἔρις· διότι ὁ τελευταῖος ἔμπειρος πολὺ τῆς στοιχειώδους γεωμετρίας· ὦν, ἀλλ' ἀγνοῶν τὰ τῆς ὑψηλοτέρας μαθηματικῆς, ἐνόμισεν ὅτι ἔλυσε τὸ περίφημον πρόβλημα *Δύο εὐθειῶν δοθειῶν δύο μέσας ἀναλόγους εὐρεῖν κατὰ συνεχῆ γεωμετρικὴν ἀναλογίαν*. Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἔστειλεν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης, χωρὶς νὰ κοινολογήσῃ τι εἰς τὸν ἀντίκλήρον τοῦ Εὐγένιου. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Μπαλάνου Ζερζούλης καὶ Γεώργιος τὴν ἐξέδωκαν διὰ τύπου εἰς Βενετίαν (1754), καὶ ὁ Βούλγαρις λαβὼν εἰς τὸν Ἄθωνα τὸ βιβλίον ἀπὸ τὸν προειρημένον Τρύφωνα (1755) δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν πέμψαντα ἀνῆρσε τὴν λύσιν μὲ νεανικὴ φιλοτιμίαν σφοδρότερον τοῦ δέοντος (¹).

Ὁ Εὐγένιος μετὰ πενταετῆ ἐν Ἀθῶνι εὐκαρπον διδασκαλίαν ἠναγκάσθη, ἔνεκα δυσαρέστων διενέξεων, ἵνα παραιτηθῆ (²), καὶ μεταβάς εἰς Θεσσαλονικὴν ἠσύχαζε. Τῷ 1761 προσκληθεὶς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ. Σαμουὴλ Α', ἀνὴρ σοφὸς πλὴν μὴ ἀπηλλαγμένος τῶν κατὰ τῶν νεωτέρων φιλοσοφημάτων προλήψεων, ὡσεὶ ἐμπαΐζων τὸν διασημότερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ διδάσκαλον αὐτῶν, ὠνόμασε τὸν Εὐγένιον Ῥεφενδάριον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὀργισθεὶς οὗτος ἐπὶ τοιαύτῃ προσβολῇ παρήτηθη τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν (³). Ἐν Λειψία διατρίβων προσωκλειώθη τῷ τότε ἐκείθεν διερχο-

(¹) Κούμα, ἱστορία τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων, τόμ. ΙΒ'. 560—64. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Μπαλάνου Κοσμάς εἰς Ἀντιπελαγονίην ἐν Βιέννῃ 1806.

(²) Οἰκτρὰν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Εὐγένιου παρίστη τὴν κατάστασιν τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς Ἰώσηπος ὁ Μοισιάδαξ. « Μία βολὴ ὄμματος θλιθερῶ, λέγει, ἐπ' » ἐκείνῃ τῇ πολυκροτουμένη σχολῇ τοῦ Ἄθωνος, ἡ συμφορὰ, ἡ ἐρημία τῆς ὁποιᾶς, » ὥστε νὰ ὀμιλήσω τοιοῦτοτρόπως, εἶτι καὶ νῦν ἀχνίζει ἐνώπιον ἡμῶν. Ποῦ ὁ κλεινὸς » Εὐγένιος; ποῦ ἡ πολυπληθὴς χορεία τῶν μαθητῶν, ἧτις ἐν χαρῇ τῆς Ἑλλάδος » πάσης συνεκρότει ἕνα Ἑλικῶνα νέον Μουσῶν καὶ μουσοτρόφων; ἐφυγαδεύθη ἐκεῖ- » νος, ἐφυγαδεύθη αὐτὴ βροντὴ νεμέσεως ἐπέπεσε καὶ ἐσκόρπισε διδάσκοντας καὶ » διδασκομένους, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐκείνη, ὑπὲρ τῆς ὁποιᾶς ὁ τσακῦτος θροῦς ἐν τῇ » βασιλευσίᾳ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, καθήνητησεν (οἶμοι!) ἡ κατοικία, ἡ φωλεὰ » τῶν κοράκιων! » Ἀπολογία.

(³) Καὶ οὕτω μὲν ὁ Κούμας. Σέργιος δὲ ὁ Μακραῖος ἐν Πατριαρχικῇ Πεντηκονταετηρίδι λέγει, ὅτι ἐν ἔτει 1763 ἀποδημήσας ὁ Εὐγένιος εἰς Κωνσταντινούπολιν διήλθε τὴν Ἀσπίαν, καὶ φιλοφρόνως δεκθεὶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων μετέβη ὑστερον εἰς Αἰψίαν. Ἐπιτρέψα δὲ διατρίβοντα ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ὠνόμασεν αὐτὸν, τιμῆς χάριν

μένω Ῥώσσω στρατάρχῃ Θεδώρῳ Ὀρλώρ, ὅστις εἰς Πετρούπολιν ἐλθὼν συνέστησεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίσσαν Αἰκατερίναν τὸν σοφὸν Ζακύνθιον Ιεροδιάκονον. Ἐν Σαξωνίᾳ δὲ διαμένων ὁ Εὐγένιος ἔλαβεν ἐντολὴν τῆς Σεμιράμιδος τῆς Ἄρκτου, ἵνα ἐξελληνίσῃ τὸ περὶ Νομοθεσίας σύγγραμμα καὶ μετὰ τοῦτο εἰς Ῥωσίαν προσκληθεὶς ἐδεξιώθη εὐμενέστατα. Τὴν 30 Αὐγούστου 1775 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς παρὰ τοῦ μητροπολίτου Μόσχας Πλάτωνος, καὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1776 προχειρίθη ἀρχιεπίσκοπος Σλαβονίου καὶ Χερσῶνος. Τῷ 1787 ἐζήτησεν ὁ Εὐγένιος, ἕνεκα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, τὴν παραίτησίν του ἢ δ' Αἰκατερίνη δεχθεῖσα ταύτην, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν, καὶ κατέλεξε μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας. Συναισθανόμενος τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἰσχυμῆραι ἐξασθενούσας ἀπεσύρθη ἐν 1802 εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη, καὶ ἐνταῦθα ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον τὴν 10 Ἰουνίου 1806, ἐν ἡλικίᾳ ἐννεήκοντα ἐτῶν.

Ὁ Εὐγένιος ἦν ἐκ τῶν πολυμαθεστέρων καὶ πολυγραφωτέρων τοῦ αἰῶνός του. Ἐγίνωσκε τὴν Ἑλληνικὴν, Λατινικὴν, Γερμανικὴν, Ἰταλικὴν, Γαλλικὴν, Ἑβραϊκὴν, Χαλδαϊκὴν, Τουρκικὴν, Ἀραβικὴν, καὶ Ῥωτικὴν διάλεκτον. Πανδαήμων καὶ χαλκέντερος συγγραφεὺς, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας λαμπρὸς, τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς μετάδοσιν τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει. Πολλοὶ ἐπαξίως ἐπλεξαν τὸν στέφανον τῆς σοφίας αὐτοῦ, ὡς Νικόλαος ὁ Μαυρομμάτης, Κ. Κούμας, Γεώργιος ὁ Αἰνιάν, Παῦλος Καλλιγᾶς, Βρετὸς, καὶ ἄλλοι, ἡμεῖς δὲ ἀπλῶς τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ ἀνθολογήσαντες, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκταθῶμεν κρίνοντες καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τὸν ἄνδρα.

Συγγράμματα.

— Ὁρθόδοξος ἑμολογία σχεδιασθεῖσα παρὰ τοῦ σοφολογιώτατου ἱεροδιακόνου κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου. (ἐξεδόθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1767 ὑπὸ Ἰωάννου Πρίγκου τοῦ ἐκ Ζαγαράς τῆς Θεσσαλομαγνησίας μετ' ἄλλων.)

— Ἡ Λογικὴ, ἐκ παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων συνεργησθεῖσα ὑπὸ Εὐγενίου διακόνου τοῦ Βουλγάρου· τῆς προτέτακται ἀφήγησις προσιδιώδης περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς κατὰ τὴν Φιλοσοφίαν ἐνατάσεως, καὶ προδιατριβαὶ τίσεως εἰσαγωγικαὶ εἰς ἕκασαν ἐν γένει τὴν φιλοσοφίαν προτελεστικά. Ἐκδοθεῖσα σπουδῆ τε καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἄλλοιμωτάτου καὶ ἐξοχωτάτου ἐν ἱατροφιλοσόφῳ κυρίου Θωμᾷ Μανδακᾶσου τοῦ ἐκ Καστορίας. Ἐν Ληψίᾳ α ψ ξ ς'. 8. σελ. 586. (προσφωνεῖται τῷ Γρηγορίῳ Γκίκα ἡγεμόνι Μολδοβλγίας).

ῤεφεנדάριον καὶ παλατῖνον τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

- Βιβλίον κατά Λατίνων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1796.
  - Διατριβὴ περὶ εὐθανασίας. Ἐν Πετρούπολει 1804.
  - Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς. Ἐν Βενετίᾳ 1805.
  - Τὰ Ἀρέσκοντα τοῖς Φιλοσόφοις Ἐν Βιέννῃ 1805.
  - Ἐκατονταετηρίς τῶν ἀπὸ Χριστοῦ. Ἐν Λειψία 1805.
  - Κριτικαὶ ἐπιστάσεις εἰς τὰς ὑπομνηματικὰς παρεκβολὰς Νεοφύτου Κουσκουλίτου. Ἐν Βιέννῃ 1806.
  - Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας Γεωργίου τοῦ Καστριώτου. Ἐν Μόσχῃ 1812.
  - Σχολαστικὴ Θεολογία. (ἀνέκδοτος).
  - Βιογραφία Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου. Ἐν Χάλῃ 1774.
  - Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Σερβίᾳ κατοικοῦντας χριστιανοὺς, ἐπαριθμοῦσα τὰς τῶν Λατίνων καινοτομίας μίαν πρὸς μίαν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1756. (ἐξεδόθη τὸ δεύτερον ὑπὸ Σεραφεῖμ Πισσιδέου μετὰ τοῦ Ἄνθου Εὐσεβείας τοῦ Ἀργέντη).
  - Βιογραφία Ἰωσήφ Βρουενίου. Ἐν Λειψία 1768.
  - Στοχασμοὶ εἰς τοὺς παρόντας κρίσιμους καιροὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἐν Λειψία. (Μεταφράσθη γαλλιστί, καὶ ἀνετυκώθη ἐν Κερκύρᾳ).
  - Ἰκετηρία ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν Γραικῶν πρὸς πᾶσαν τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην. Ἐν Βιέννῃ.
  - Ὁδαὶ εἰς τὴν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν νίκην Αἰκατερίνης τῆς Β'. Ἐν Πετρούπολει.
  - Περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα ἀγίων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς Πέτρον Λεκτέρκιον. (Τὸ πῶνυμα τοῦτο προσεφωνήθη εἰς Σεραφεῖμ Β' τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἵπολου προτάσσεται ἐπιστολὴ πρὸς Εὐγένιον).
  - Πρὸς τὸν Κοζάνης οἰκονόμον Σωτήριον περὶ τοῦ: εἰς ἐστὶν ἡ τοῦ Μαγῶν βασιλεία.
  - Πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ παρ' Ἰζικιήλ λεγομένου « Ὁ εἶδος Βαζίκ ».
  - Ἀπολογία πρὸς τὸν πρῶν Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ σχολείου τοῦ Ἄθωνος ἀποχωρήσεώς του.
  - Ἀπόκρισις εἰς τὴν ἐρώτησιν Νικολάου τοῦ Σκούρτου περὶ καταστάσεως τῶν ψυχῶν.
  - Πρὸς τὴν Αἰκατερίναν Β' ὡς ἀπὸ προσώπου τῶν ἐν Νίζνῃ κατοικούντων Ἑλλήνων.
  - Σύμβολα ἢ ἐμβλήματα τινὰ πρὸς ὠραῖσμόν τῆς ἐν Νίζνῃ θριαμβευτικῆς πόλης.
  - Περὶ παλιόροιων πρὸς Θεόφιλον Καμπανίας. (ἐξεδόθη ὑπὸ Γ. Αἰνιᾶνος).
  - Ἐπιστολαὶ πάμπολλαι, ἐξ ὧν τινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν Βοσπορομαχίᾳ, Φόνικι Κερκύρας, ὑπὸ Αἰνιᾶνος, Τανταλίθου, Οἰκονόμου. ἄλπ.
- Μεταφράσεις.
- Μαθηματικὰ Σεγνέρου. Ἐν Λειψία 1767.
  - Περὶ τῶν ἐν Πολωνίᾳ ἐκκλησιαστικῶν ὀχινοῶν, 1768.
  - Εἰστήγησις Αἰκατερίνης Β' 1774.

- Ὡδὴ τῷ Ποταμίνῳ. Ἐν Μόσχᾳ 1775.
  - Γεωργικά Βεργιλίου. Ἐν Πετρούπολει 1786.
  - Αἰνεῖς Βεργιλίου Ἐν Πετρούπολει 1794—2.
  - Ἀδάμ Ζωρνικαβίου περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἐν Πετρούπολει 1797.
  - Τελετουργία ἱερᾶ. Ἐν Πετρούπολει 1799.
  - Αἱ καθ' Ὀμηρον ἀρχαιότητες, καὶ αἱ Καρκυραϊκαὶ ἀρχαιολογίαι. Ἐν Μόσχᾳ 1804.
  - Διεγερτικὰ Βολταίρου δύο.
  - Λόγος περὶ τοῦ τέλους καὶ σκοποῦ τῶν συνετωτάτων διατάξεων τῆς αὐτοκρατορίσεως Αἰκατερίνης.
  - Λόγος περὶ τῶν προτροπῶν τῶν ἐν πρώτοις ἀναπειθουσῶν τὸν ἄνθρωπον ἀναλαβεῖν τὸ τοῦ δικάζειν ὑπόργημα.
  - Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐφορτάσιμον καὶ ἐπώνυμον ἡμέραν τῆς Αἰκατερίνης Β'. (1).
  - Ποιήματα Βασιλείου τοῦ Πετρόβ.
  - Λογικὴ καὶ Μεταφυσικὴ Δουχάμειλ.
  - Λογικὴ Πουρχοτίου.
  - Φυσικὴ Φρειδερίκου Βουκερίρου.
  - Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία Βολφίου.
  - Φορτουνάτου τοῦ ἐκ Βριζίας περὶ συστήματος τοῦ παντός.
  - Ἐπιστολαὶ Δεκλερκίου πρὸς τοὺς τέσσαρας πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς Δημήτριον ἀρχιεπίσκοπον Νοβογροδίας καὶ πρὸς Εὐγένιον σχολαρχοῦντα ἐν Ἀθῶνι (εἰς τὸ χειρόγραφον τῶν μεταφράσεων τούτων ἐπισυνέπτεται καὶ ἡ πρὸς Δεκλέρκιον ἀπάντησις τοῦ Εὐγενίου) (2).
  - Σπαρτίον Ἰντριτον. Ἐν Λειψία 1804.
  - Στοιχεῖα Γεωμετρίας Τακουετίου. Ἐν Βιέννῃ 1805.
  - Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν Γραβεζάνδου. Ἐν Μόσχᾳ 1805.
  - Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς Γενουηνοῦ. Ἐν Βιέννῃ 1806.
- Ἐκτὸς τούτων ὁ Εὐγένιος ἐξίδωκε—Ἰωσήφ Βρυννίου τὰ εὐρεθέντα. Ἐν Λειψία 1768—Θεοδωρήτου Κύρου τὰ σωζόμενα. Ἐν Χάλλῃ 1768—Βρυννίου τὰ παραλειπόμενα.

Εἰς τὸν Βούλγαριν ἀποδίδονται καὶ τὰ ἐξῆς—Ἱερὸν τῆς δόξης—Μετὰφρασις λόγου τοῦ παπᾶ Χαριστισκίου—Ὀδοιταίρου ἐπιστολὴ πρὸς Αἰκατερίναν, μεταφρασμένη διὰ στίχων λαμβρικῶν—Ἰωάννου Πλουγὸφ βουλευτοῦ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Ὀλοστίν περὶ τοῦ παρόντος πολέμου (μετὰφρασις διὰ στίχων).

Βησσαρίων ὁ ἐκ Ῥαψάνης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 1738 ἐν Ῥαψάνῃ τῆς Μακεδονίας καὶ ἦν,

(1) Οἱ τρεῖς λόγοι οὗτοι ἐκφωνηθέντες ῥωσιστὶ ὑπὸ Σημουὴλ ἐπισκόπου Ῥοστοβίου μετεφφράσθησαν λατινιστὶ, ἐκ δὲ ταύτης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Βουλγάρους.

(2) Ζαβίρας, βίος Βουλγάρους.

κατὰ Ζαβίραν, αὐτάδελφος τοῦ περιφήμου μελωδοῦ Ἀναστασίου τοῦ πολλὰ ἄσματα εἰς ἴδιον μέλος ποιήσαντος. Ἐν τοῖς λαϊκοῖς ὠνομάζετο Βασίλειος καὶ ἐμαθήτευσε κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Μαρούτζη παρ' Εὐγενίῳ Βουλγάρει, ὕστερον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀθωνιάδι ἀκαδημίᾳ, ὅθεν μετὰ τοῦ διδασκάλου του Εὐγενίου συναπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐνταῦθα διήκουσε τὰ λοιπὰ τῶν μαθημάτων καὶ μετ' ὀλίγον ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῶν ἀδελφῶν καὶ υἱῶν τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἀλεξάνδρου. Ἐκ Βυζαντίου ἐπαυελθὼν εἰς Ἀθῶνα ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ μετωνομάσθη Βησσαρίων. Ἠγωνίσθη μεγάλως κατὰ τῆς τότε φανείσης αἰρέσεως τῶν κολλυβιστῶν, κατὰ τῶν ὁποίων καὶ συνέγραψε τὸ φερόμενον συγγραμμάτιον *Περὶ Μνημοσύνων*, ὅπερ σώζεται ἐν χειρογράφῳ εἰς τὴν σκήτην τῆς ἁγίας Ἀννης, καὶ ἐν τῇ νέᾳ λεγομένῃ σκήτῃ τοῦ ἁγίου Παύλου, ἔνθα ἐμόναζε.

Ἐπειδὴ δ' ἐν ἔτει 1776 ἐτάραττον τὴν ἐκκλησίαν ἐν τε Ἀθῶν καὶ Θεσσαλονίκῃ οἱ κολλυβιάδες, ὁ Βησσαρίων ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ προσώπου τῶν τὰ ὀρθὰ φρονούντων, καὶ παραστὰς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον ἐξέθηκε τὰ δόγματα τῶν ταραξιῶν, ὅθεν σύνοδος συγκροτηθεῖσα ἐπὶ Σωφρονίου, συνεδριάζοντος καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀβραμίου, καὶ εἴκοσιν ἀρχιερέων καὶ πολλῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν, ἐξέδοτο τὸν κατὰ τῶν κολλυβιστῶν ὅρον, ὑποβάλλουσα ἀναθέματι τοὺς φρονούντας τὰ ἐναντία. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις σταλεῖσα εἰς Ἀθῶνα διὰ τοῦ Βησσαριωνος ἀνεγνώσθη εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ τὰς σκήτας διὰ τοῦ τότε ἐν Ἀθῶνι ἡσυχάζοντος Κυρίλλου πρώτου οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου, καὶ ὕστερον εἰς Θεσσαλονίκην, Χίον, καὶ ἄλλας ἐπαρχίας, ἐν αἷς εἶχεν ἀναφανῆ ἢ περὶ κολλυβίων συζητήσεις.

Περὶ τὸ ἔτος 1790 ὁ Βησσαρίων ἔγραψε πρὸς τὸν ἀλλόγιμον ἐπίσκοπον Πλαταμῶνος Διονύσιον ἐπιστολὴν Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀρχιερατεῦειν, ἐν ἣ διὰ πολλῶν μαρτυριῶν τῆς γραφῆς καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων διακρίνονται οἱ ἀληθεῖς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν νόθων.

Ὁ Βησσαρίων ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τῆς ἀκριβεστέρως μοναστικῆς πολιτείας καὶ μόνας τὰς κυριακὰς καὶ μεγάλας ἑορτὰς ἀπῆρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συνανειστρέφετο πρὸς τοὺς θέλοντας ἵνα λαλήσωσι μετ' αὐτοῦ, τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἐμόναζεν ἐν ἡσυχίᾳ.

Συνέγραψεν ἐκτὸς τοῦ περὶ Μνημοσύνων, καὶ περὶ Ὀπτασιῶν. (1).

Ἀπεβίωσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

(1) Ζαβίρας.

Παναγιώτης Παλαμᾶς (').

Ἐγεννήθη ἐν Μεσολογγίῳ περὶ τὸ 1722 καὶ ἐπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, διακούσας ὕστερον τῶν ἐν Ἰωαννίνοις διδασκάλων, καὶ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως μεταβάς δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τελειότεραν παιδευσιν, διωρίσθη μετ' ὀλίγον καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπέλευσιν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως παραιτηθεὶς καὶ ὁ Παλαμᾶς, ἦλθε περὶ τὸ 1760 εἰς Μεσολόγγιον, καὶ οἱ φιλόμουσοι κάτοικοι τῆς εὐάνδρου ταύτης πόλεως διώρισαν σχολάρχην τῆς κοινουσυντηρήτου σχολῆς αὐτῶν τὸν Παναγιώτην, ὅστις ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ 1800 παρέμεινε διδάσκων. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπελθούσης τῆς ῥωσικῆς συνδαυλίσει διενεργηθείσης ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ ἑπαναστάσεως, ὑπέστη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ Μεσολόγγιον τ' ἀποτελέσματα τῆς βαρβάρου τῶν Ἀλβανῶν ἐπιδρομῆς· ὁ Παλαμᾶς τότε μετ' ἄλλων τῆς Αἰτωλίας προκρίτων φεύγων τὴν μουσουλμανικὴν θηριωδίαν προσέφυγεν εἰς Ζάκυνθον καὶ οὕτως ἡ ἐν Μεσολογγίῳ σχολὴ ἐχαλαρώθη ἀπὸ τοῦ 1770 — 73, ὅτ' ἐπαναστρέψαντος τούτου ἤρχισεν ἀναθάλουσα.

Ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν σχολαρχήσας ὁ Παλαμᾶς, ἀπεχώρησεν ἕνεκα γήρατος ἐν ἔτει 1800, διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Γρηγορίου, καὶ τῷ 1802 ἀπεβίωσεν ὑπερογδοηκονταετῆς.

Ἐν Ἰνδικῇ μαθῶν τὸν θάνατον τοῦ Παλαμᾶ ὁ μαθητῆς του Δημήτριος ὁ Γαλανὸς γράφει πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον. « ὦ! πάλιν
 » ἡ γλυκίων τῆς πρώτης δευτέρα σου ἐπιστολὴ καὶ τοῦτο τὸ πικρὸν
 » εἶχε καὶ δακέθυμον, τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀρίστου τῶν ἐμῶν διδα-
 » σκάλων Παναγιώτου τοῦ Παλαμᾶ. ὦ Παλαμᾶ! οὐδ' ὄλωσ στή-
 » σαι τὸν πόνον οἷός τ' εἶμι, καίτοι παραινῶν πατρικῶς ἀποτρέπεις
 » με τοῦτο. Ἀλλὰ μή μοι ἐγὼ μόνος στένω; καὶ αὐτὴ ἡ γραμμα-
 » τικὴ Μοῦσα στένει, καὶ δάκρυα χέει, ἀπολέσασα ἐν ἔτεσί σου
 » εἴκοσι τρεῖς κορυφαίους ὄπαδούς καὶ συναρμωστάς, τὸν ἐν Δακίᾳ
 » Μεόφυτον, ὃς ἀπόδειξεν αὐτὴν Νέαν Ἑλλάδα, τὸν ἐν Πάτμῳ Δα-
 » νιῆλ, τὸ καύχημα τῶν Κυκλάδων Νήσων, καὶ τὸν ἐν Αἰτωλίᾳ Πα-

(') Ἐκαλεῖτο Παλαμᾶς τὸ πρότερον, εἶτα δὲ πρὸς θαυμάστωσιν τῆς ἐκ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δῆθεν Παλαμᾶ καταγωγῆς μεταποίησεν οὕτως ὁ Παναγιώτης τὸ οἰογενετικὸν ὄνομα. Ἡ οἰογένετις τούτου οὐχὶ ἐκ Θεσσαλίας, ἀλλ' ἐκ Ἀωρίδος καταλιθῶσα περὶ τὰς φρεγάς τῆς ΠΗ' ἑκατονταετηρίδος κατέφκησεν εἰς Μεσολόγγιον.

» λαμᾶν, τὸ θυμὸν τῆς Ἑλλάδος πάσης. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἔστων
» σπονδαὶ καὶ χοαὶ καὶ λοιβὴ τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις ἀνδράσι ».

Ὁ Παλαμᾶς κατέλιπε διάφορα συγγράμματα, ἄγνωστον εἰς τίνας περιελθόντα χεῖρας, ἢ τὸ πιθανώτερον καταστραφέντα κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Πέντε δ' ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοφίας γινώσκουμεν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ὑπὸ Π. Ἀραβαντινοῦ δημοσιευθεῖσα (*) ἀποτείνεται εἰς Εὐγένειον τὸν Βούλγαριν, αἱ δ' ἕτεραι τέσσαρες εὐρηναὶ ἀνείκδοτοι παρὰ Σ. Οἰκοδόμῳ καὶ ἐπιτελλονται πρὸς Ἀναστάσιον τὸν Πάριον, Ἰωάννην Τρικούπην, πατριάρχην Προκόπιον, καὶ τὸν διδάσκαλον Κωνσταντῖνον Καραπάνον. Ὁ Παναγιώτης ἐπιμελήθη τὴν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1758 ἔκδοσιν τῆς Γραμματικῆς Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι τῶν μαθητῶν τοῦ Παλαμᾶ ἐπὶ παιδείᾳ διέπρεψαν, καὶ ἐπιτυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη ἐδίδαξαν.

Τούτων προεζάρχει Δημήτριος ὁ Γαλανός, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ ἀπαριθμοῦνται καὶ οἱ ἑξῆς:

1) Γεράσιμος Γουλιμῆς Μεσολογγίτης χρηματίσας περὶ τὸ 1765 ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

2) Φραγκούλης Γουλιμῆς ὁ τοῦ Γερασίμου αὐτάδελφος, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐποχῇ διδάξας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

3) Ἀνδρέας Κωνσταντῖνου Καλογεράς, ὅστις τελειόφοιτος μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Μεσολόγγιον, περὶ τὸ 1764. Διακεκριμένος ἰατροφιλόσοφος καὶ διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν κάτοχος.

4) Παῦλος Σιδέρης, σύγχρονος τοῦ ῥηθέντος Καλογερά καὶ συνάδελφος, ὅστις μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διεβίωσεν ἐκεῖ εὐδοκίμως ἐξασκῶν τὴν ἰατρικὴν τέχνην.

5) Ἀναστάσιος Γουλιμῆς, πρῶτος ἐξάδελφος τῶν δύο ἀνωτέρων, κάτοχος οὐ τῆς τυχοῦσης ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ προϊστάμενος τῶν κοινῶν μετὰ τοῦ ῥηθέντος Καλογερά.

6) Δημήτριος Ῥαζῆς, ἰατροφιλόσοφος καὶ γλωσσομαθῆς, ὅστις ἀποδημήσας ἐκ Μεσολογγίου διεβίωσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετεργάζμενος τὴν τέχνην του, καὶ χρηματίσας ἰατρὸς τοῦ ἀρχικαναύρχου.

7) Κωνσταντῖνος Ῥαζικότζικας, ἰατροφιλόσοφος καὶ οὗτος, ἐξασκήσας φιλαθρῶπως τὴν τέχνην του εἰς Μεσολόγγιον καὶ Αἰτωλικῶν ἀπὸ τοῦ 1790 — 1815.

8) Ἀναστάσιος Παπάζογλου, ἰατρὸς ἐξασκήσας εὐδοκίμως τὴν

(*) Πανῶρα, φυλ. 399.

Ἐπιστήμην ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπανακάμφας εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Μεσολόγγιον, μετήρχeto ἐκεῖσε τὴν τέχνην του μέχρι τοῦ 1821.

9) Παπα-Πέτρος ἐκ Φθιώτιδος, ὅστις τελειόφοιτος τῆς Παλαμιαίας σχολῆς ἐρχομάτισεν ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Ἀγρίνιον μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

10) Χρῶσανθος μοναχὸς Πελοποννήσιος, διδάξας ἐν τῇ νήσῳ τῶν Κυθήρων.

11) Ἀναγνώστης Ἰθακήσιος, ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάξας τὰ γραμματικὰ ἐν τῇ πόλει τῆς Ἰθάκης.

12) Παΐσιος μοναχὸς, σύγχρονος συμμαθητῆς ἅμα δὲ καὶ διδάσκαλος τοῦ συμπατριώτου του Ἀναγνώστου.

13) Κωνσταντῖνος Καλογεράς, υἱὸς τοῦ προμνησθέντος Ἀνδρέου, καὶ ἐφάμιλλος τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἀρετῇ τοῦ πατρὸς, διέπρεψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξύ τῶν τότε ἰατροφιλοσόφων ὁμογενῶν, χρηματίσας καὶ ἰατρὸς τοῦ σουλτάνου Σελίμ· ἀπεβίωσε δ' ἐκεῖσε τῷ 1821.

14) Χαράλαμπος Καρμπούνης διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βυζαντίῳ μέχρι τοῦ 1815· γόνος καὶ οὗτος τοῦ Μεσολογγίου.

15) Φραγκούλης Καρμπούνης ἐξάδελφος τοῦ Χαράλαμπους διδάσκαλος καὶ οὗτος ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ 1818.

16) Νικόλαος Καρμπούνης, αὐτάδελφος τοῦ Φραγκούλη καὶ ἐφάμιλλος ὁμοτέχνης ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ 1820.

17) Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, ἀριστος φιλόλογος καὶ γλωσσομαθῆς, διδάξας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας τὸ πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Βουκουρέστιον· οὗτος μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν τὸν Βρούτον καὶ Κάσσιον, καὶ συνειργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κιβωτοῦ.

18) Βασίλειος Ψωμάκης, νεώτερος τοῦ Κωνσταντίνου αὐτάδελφος διδασκαλεύσας μέχρι τοῦ 1820 εἰς Βυζάντιον.

19) Εὐστάθιος Παλαμᾶς, ἀνεψιὸς τοῦ Παναγιώτου· διδάξας ἐν τῇ βασιλευσῇ μέχρι τοῦ 1821, ἦλθεν εἴτα εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔζησε μέχρι τοῦ 1828 διδάσκων εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον.

20) Δημήτριος Οἰκονομόπουλος, ὁ ἐπιλεγόμενος Βενδραμῆς, ὅστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 10^{ῆς} ἑκατονταετηρίδος διδάσκων εἰς Κωνσταντινούπολιν προσεκλήθη εἰς τὴν σχολαρχίαν τῆς Ἄρτης, ἣν καὶ διετήρησεν ἐπαξίως· μέχρι τοῦ 1820· ἐπὶ δὲ τῇ καταστροφῇ τῆς πατρίδος

του, Μεσολογγίου, ἀπολέσας τὰ πάντα καὶ τὸν μονογενῆ καὶ ἄριστον υἱὸν του προσέφυγε μετὰ τῆς συμβίας καὶ τῆς κόρης του εἰς τὴν νῆσον τῶν Παξῶν, ὅπου ιδιωτικῶν ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν μέχρι τοῦ 1828, καὶ τότε ἐπανακάμφας εἰς Μεσολογγίον ἔζησε θεαρέστως μέχρι τοῦ 1840.

21) Κωνσταντῖνος Καραπάνος, ἀπὸ Ζάβιτσας, κώμης τῆς Ἀκαρνανίας, ὅστις περὶ τὰ τέλη τοῦ III' αἰῶνος χρηματίσας διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπανακάμφας εἰς τὴν πατρίδα του κατέστη διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Κατούνας· μετὰ ταῦτ' ἀποκατέστη εἰς Ἀγγρίνιον (1824), καὶ κατὰ τὸ 1826 πανοικί μετοικήσας εἰς Ἡπειρον, ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν εἰς Πρέβεζαν καὶ Ἄρταν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν τῷ 1840.

22) Φῶτος Καραπάνος, αὐτάδελφος νεώτερος τοῦ προλεχθέντος, ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Βόνιτζαν μέχρι τοῦ 1824· διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διοικητῆς Νάξου, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσε τῷ 1825.

23) Γαλάνης Σκλαμπάνης Ἀκαρναν, διαδεχθεὶς τὴν διδασκαλικὴν θέσιν τοῦ ῥηθέντος Κωνσταντῖνου Καραπάνου εἰς Κατούναν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ.

24) Σταματέλλος Σκλαμπάνης ὁ τοῦ Γαλάνη αὐτάδελφος, ἀποβιώσας εἰς Ἀγίαν Μαύραν κατὰ τὸ 1825, δημοσίᾳ διδάσκων ἐπὶ πολυετίαν αὐτόσε.

25) Νικόλαος Μαυρομμάτης ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας, ὁ διάσημος ἑλληνιστῆς καὶ ἰατροφιλόσοφος, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

26) Ἀθανάσιος Μιάνος ἐκ Πρεβίτζης διαρκῶς ἐν τῇ πατρίδι διδάξας μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1834).

27) Βενέδικτος Μαυρογιάννης ἱερομόναχος Πάργιος, πολυετῶς σχολάρχης εἰς Πάτρας μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

28) Βενιαμὴν μοναχὸς, Πελοποννήσιος διδάξας ἐν Σπάρτῃ μέχρι τοῦ 1824.

29) Ἀλέξιος Τσιμπουράκης, διδάξας εἰς Πάτρας καὶ εἶτα εἰς Καλάβρυτα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τοῦ 1824· ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνοσυνελεύσεως, καὶ ἐχρημάτισε μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ συντάγματος, ἀπέθανε δὲ τὰ κοινὰ τελῶν μεσοῦντος τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος (1).

30) Βενέδικτος ἱερομόναχος ὁ ἐκ Λάμαρης, διδάξας εὐδοκίμως ἐν

(1) Ἀλήθειαι, ἀριθ. 202, σελ. 4.

Κωνσταντινουπόλει, Κραδαπαρά, Πρεβέζη, Ἄρτη, μέχρι τοῦ 1842, ὅτε μεταβάς εἰς Ἰωάννινα διήγεν ἰδιωτεύων καὶ κηρύττων ἀπ' ἄμβωνος συνεχῶς, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν κατὰ τὸ 1850.

31) Ἰωάννης Παλαμαῆς, υἱὸς τοῦ Παναγιώτου πρωτότοκος, ὅστις τελειόφοιτος γενόμενος προτεκλήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1η' αἰῶνος εἰς τὴν σχολαρχίαν τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ δὲ τὸ 1808 μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐσχολάρχησεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1812, καὶ πάλιν κατελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐπανάλαβε τὴν πρωτίστην θέσιν διαμείνας μέχρι τοῦ 1821. Μεταβάς δ' εἰς Ὀδησοῦν κατέστη δημόσιος διδάσκαλος καὶ κατὰ τὸ 1828 ἀναχωρήσας γέρον ἤδη, ἔζησεν ἰδιωτεύων ἐν τῇ πατρίδι του μέχρι τοῦ 1840. Τούτου υἱὸς ἐστὶν ὁ νῦν ἐν Μεσολογγίῳ καθηγητὴς Δημήτριος.

32) Γρηγόριος Παλαμαῆς, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Παναγιώτου, ὅστις κατὰ τὸ 1800 διαδεχθεὶς τὴν σχολαρχίαν τῆς Παλαμιαίας σχολῆς διετήρησεν αὐτὴν ἐθνωφελῶς καὶ εὐκλεῶς μέχρι τοῦ 1821, ἀποβιώσας ἐν ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ τῷ 1824.

Πρὸς τούτοις καταλέγομεν καὶ τοὺς ἐξῆς παραλειπομένους ἐν τῇ ἀριθμῆσει τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ.

33) Τσετζόνις ἐκ Κατούνης τῆς Ἀκαρνανίας, εὐκλεῶς διδάξας εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἄλλα μέρη, συγγραφεὺς πολυτόμου ἱστορίας.

34) Κωνσταντῖνος Χαροκόπος ἐξ Ἀγγελοκάστρου διδάξας ἐν Βραχωρίῳ καὶ Βονιτζῆ, καὶ τῷ 1807 ἐν Τυρνάβῳ ἀποβιώσας.

35) Κύριλλος ἱερομόναχος ἐκ Δουνίστης τοῦ Βάλτου.

36) Σπυρίδων Κίρκος ἐκ Ναυπάκτου, διδάξας ἐν Αἰτωλῖᾳ, καὶ τῷ 1820 ἐν Πάτραις ἀποβιώσας.

37) Χρῦσανθος ὁ Ἀκαρναν, ἱερομόναχος ἀσκητεύσας ἐν Ἀθῶνι.

38) Ἀνανίας ὁ Ἀκαρναν, συμμονάσας τῷ Χρυσάνθῳ.

39) Πέτρος Βαρίδης Αἰτωλὸς, διδάξας ἐν Δωριδί, καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων φονευθεὶς ἐν Ἀμφίση τῷ 1809.

40) Σίμος ὁ Ἠπειρώτης, εὐδοκίμως διδάξας ἐν Γαλαξειδίῳ καὶ Ἀμφίση μέχρι τοῦ 1821.

41) Ἰωάννης Κάρμας ἐκ Δωρίδος, διδάξας καὶ οὗτος ἐν Γαλαξειδίῳ.

42) Νικόλαος ἐκ Ζακύνθου διδασκαλεύσας ἐν Πρεβέζῃ, Λευκάδι, καὶ Ἰθάκῃ.

43) Δημήτριος ἐκ Γραμμένου τῆς Ἠπείρου διδάξας ἐν Βάλτῳ καὶ Ἠπείρῳ.

- 44) Κωνσταντίνος Φράγκος ἐκ Δελφῶν διδασκαλεύσας ἐν Λεβαθείᾳ.
 45) Ἄνθιμος ἐκ Σαλόνων διδάζας ἐν Πελοποννήσῳ.
 46) Νικόλαος Καβρίκας ἐκ Γαλαξειδίου διδάζας ἐν Τεργέστῳ καὶ εἶτα ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ Σμύρῃ, ἐνθ' ἀπεβίωσε τῷ 1813.
 47) Εὐθύμιος Ῥουμελιώτης διδάζας ἐν Βοστίτῃ, καὶ ὕστερον ἐν Πάτραις.

48—51). Κωνσταντίνος καὶ Δῆμος οἱ Ζαθερδῖνοι, Ἰωάννης ὁ Κραβαρίτης, καὶ Νικόλαος ὁ Αἰτωλός.

Γρηγορίου δὲ τοῦ Παλαμᾶ ἀπαριθμοῦνται οἱ ἐξῆς μαθηταί:

1) Ἀναστάσιος Μπεκιαρῆς Μετολογγίτης, διδασκαλεύσας ἐν τῇ κωμοπόλει τῶν Καλαβρυτῶν ἀπὸ τοῦ 1808—12, ὅτε καὶ ἀπεβίωσε.

2) Εὐστάθιος Ἀνδρέου Καλογεράς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1824 διέτριψεν εἰς Ἰωάννινα ὡς διδάσκαλος τοῦ Σαλῆκ Πασᾶ, τελευταίου υἱοῦ τοῦ Ἀλήπασα.

3) Δημήτριος Καψάλης, σύγχρονος τοῦ Εὐσταθίου, διδάσκαλος καὶ οὗτος χρηματίας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰσμαήλ μόνου υἱοῦ τοῦ Βελῆ Πασᾶ.

4) Τριαντάφυλλος Σποντῆς, γλωσσομαθῆς καὶ ἄριστος ἑλληνιστῆς, χρηματίας διδάσκαλος ἐν Ἑλλάδι.

5) Παντολέον Βλάχης ἱερεὺς, διδάσκαλος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ 1813—21.

6) Χρήστος Μπεκαούζης ἱερεὺς, σύγχρονος τοῦ Παντολέοντος, καὶ διδάσκαλος ἐν Βυζαντίῳ.

7) Ἰωάννης Δημητρίου διδασκαλεύσας ἀπὸ τοῦ 1810—25 εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ Αἰτωλικόν.

8) Κωνσταντίνος Κοκκινόμυτης συμπατριώτης τοῦ Δημητρίου, καὶ σύγχρονος διδάσκαλος ἐν τῷ Αἰτωλικῷ.

9) Κωνσταντῖνος Νίκα Μανίκας, χρηματίας ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς Πάτρας μέχρι τοῦ 1817.

10) Ζαφείριος Βλάχης, πολλάκις πρωθυπουργήσας, ἀνεψιὸς τοῦ προβηθέντος Παντολέοντος, δαπάνη τοῦ ὁποῦ ἐξῆκασκευθῆ ἐν Εὐρώπῃ.

11) Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς,

Ἄγάπιος Λοβέρδος.

Ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1718 ἀπὸ τὸν νομοδιδάσκαλον Νικόλαον Λοβέρδον εἰς Κοντογενάδαν, χωρίον τῆς Κεφαλληνίας. Διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν θεολογίαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὸν Δαμφοδὸν ἀπὸ τῆς

θεν εἰς Πατάβιον ἐκείθεν δ' ἐπαναστρέψας, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ οἰκογενεῖα του ἱερατικῶν ἔθιμον, ἐχειροτονήθη ἱερομόναχος καὶ μετῆρχετο τὸν ἱεροκέρυκα. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων τῷ 1763 ἱεροκέρυξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τῷ δὲ 1765 διωρίσθη βιβλιοκριτὴς τῶν ἐκ τῆς τοπογραφίας τοῦ Θεοδοσίου ἐκδιδομένων, καὶ τελευταῖον τὴν 15 Μαΐου 1766 διευθυντὴς τοῦ Φλαγγιμανοῦ φροντιστηρίου. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἐγένετο καὶ ὁ ἐν τῇ σχολαρχίᾳ διδάχθεις αὐτὸν Σπυρίδων Βλαντῆς. Τὴν 12 Ἰανουαρίου 1795 ἀπεβίωσεν ἐκ πολυχρονίου ἀσθενείας, ἐπελθούσης ἕνεκα πτώσεως (*).

Συγγράμματα.

—Διδασκαλία περὶ τοῦ ἱεροῦ θρόνου τῆς Ῥώμης κατὰ τὴν γνώμην τῶν Φραντζέζων μεταφρασεῖσα πρῶτον μὲν ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἰταλικὴν νῦν δὲ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ Α. Α. τύποις δι' ἐκδόσεως, καὶ ἐπιμελῶς διορθωθείσα. Ἐν Πετροπόλει τῆς Ρουσίας, ἔτει τῷ σωτηρίῳ α ψ ξ ε'. (ἐτυπώθη πραγματικῶς ἐν Βενετίᾳ, εἰ καὶ φέρει ψευδωνύμως ἐν Πετροπόλει, καὶ μετετυπώθη τῷ 1766) (*).

—Ἐπιτάφιος λόγος εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γρηγορίου Φατσεῖα, ὑπὸ Ἀγαπίου Λοβέρδου. Ἐνετίησι 1768.

—Ἱστορία τῶν δύο ἐτῶν 1787 καὶ 1788, περιέχουσα τὰς πράξεις τῶν παρόντων πολέμων μέσον τῶν Ἀουстро-Ῥώσων, καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων εἰδήσεων, ὅπου ἐκδίδονται εἰς τύπον εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν διάλεκτον, καὶ μεταφρασεῖσα εἰς τὸ κοινότερον τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων ἰδίωμα. Παρὰ Α. Α. καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ διορθωθείσα. α ψ η δ' Ἐνετίησι, 1791. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. σελ. ΙΓ'—331 (*).

—Διδαχαί. (ἀνέκδοτοι).

Ὁ Λοβέρδος ἐπιμελήθη τὰς ἐν Βενετία ἐκδόσεις τῆς Βυζαντινῆς (1768), Μηνιαίου τοῦ Ἰουλίου (1774), κ.λ. Ἐν δ' ἔτει 1786 ἐπιμελήθη τὴν δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ τετραγλώσσου Λεξικοῦ τοῦ Ἰωαννίτου Κωνσταντίνου προσθεῖς, κατὰ Ζαβίραν, ἑνεία χιλιάδας λέξεων, καὶ ἑτέρας ἰσαριθμούς καὶ πλείστα παραδείγματα.

Τσουλάτης.

Α'. Ἀγγελοῦ Τσουλάτης, ἐγεννήθη τῷ 1732 εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ μετὰ τὴν ἐν πατρίδι στοιχειώδη παιδείουσι μεταβάς εἰς Πατάβιον κατέβηεν εἰς τὰ μαθηματικά, τὴν φιλοσοφίαν, καὶ

(* Μαζαράκη, Βιογραφίαι Κεφαλλήνων.

(*) Βρετοῦ Κατ. μέρος Α'.

(*) Παρὰ Βρετῶ εὔρηται ἀτελής ὁ ἄνω τίτλος.

τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, καὶ ἰταλικὴν φιλολογίαν ὕστερον δ' ἐπίδο-
θεις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς. Ἐλαβεν ἐν ἡλικίᾳ δεκαοκτῶ ἐτῶν
τὸν στέφανον τοῦ ἰατροφιλοσόφου, καὶ ἀπὸ Παταβίου μετέβη εἴτα εἰς
Βονωνίαν πρὸ πρακτικὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐπιστήμης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ περικλεῆς ἰατροδιδάσκαλος καὶ φιλέλ-
λην Κόκκης ἀνέγνωσε πολυμαθῆ λόγον περὶ Πυθαγορικῆς διαίτης,
δι' οὗ κατεδείκνυε τὸν Πυθαγόραν ὄχι μόνον μέγαν φιλόσοφον, ἀλλὰ
καὶ ἀριστον φιλόλογον. Ὁ Ἰωσήφ Πουγιάτης πρωτοϊατρός τῆς Φελ-
τρίας ἠθέλησε ν' ἀνασκευάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Κόκκη γραφέντα, παραστή-
σας ἐν τῇ διατριβῇ του τὸν Πυθαγόραν ὡς ἀμαθῆ! Ὁ Τσουλάτης τρέφων
δίκαιον σέβας πρὸς τὸν Κόκκην καὶ τὸν Ἑλληνα φιλόσοφον, εἰκοσαέ-
της τότε, ἐδημοσίευσεν ἐν Φλωρεντίᾳ (1752) ἀνασκευτῶν τῶν ὑπὸ
Πουγιάτη λεχθέντων.

Ἡ δξύνοια καὶ ἡ εὐρυμάθεια τοῦ νεαροῦ Κεφαλλῆνος κατέστησαν
αὐτὸν πολὺ ἀγαπητὸν εἰς τὴν λαμπρὰν Ἑνετικὴν οἰκογένειαν τῶν
Δονάτων· καὶ δὴ ὁ πατρῷος Φραγκίσκος Δονάτος διορισθεὶς πρέσβυς
τῆς Δημοκρατίας παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτῇ (1754), παρέλαβε μετ'
αὐτοῦ καὶ τὸν Τσουλάτην ὡς ἰατρὸν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἄγγελος ἀφωσιώθη εἰς τὰ ἐν Σταυροδρο-
μίῳ χριστιανικῇ νοσοκομείᾳ, καὶ συνήθροισε πλουσίαν ὕλην πρακτι-
κῶν ἐρευνῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1758.

Φημιζόμενος ὁ Τσουλάτης ὡς ἐξοχος ἰατρός καὶ συγγραφεὺς ἀπε-
βίωσε κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1798.

Συγγράμματα.

— Ἐπιστολὴ τοῦ ἰατροδιδασκάλου Ἀγγέλου Τσουλάτη Κεφαλλῆνος πρὸς
ἀνώνομόν τινα φίλον του ἰατρὸν κατὰ τῶν σκέψεων περὶ τῆς πυθαγορικῆς
διαίτης τοῦ Ἰωσήφ Ἀντωνίου Πουγιάτη, πρωτοϊατροῦ τῆς Φελτρίας. Ἐν
Φλωρεντίᾳ 1752. (ἰταλιστ).

— *Compendio di Medecina pratica.* Venezia 1758, 1764. μετεφράσθη
καὶ εἰς τὴν ἀπλοῦ ἑλληνικὴν.

— Παρατήρησις γενομένη ἐν Βενετίᾳ περὶ νέας χρήσεως τοῦ μαγνήτου, ἢ
περὶ δραστηρίου ἐνεργείας αὐτοῦ ἐξωτερικῶς ἐφαρμοζομένου εἰς τοὺς σπα-
σμούς 1758. (ἰταλιστ).

— *Costituzione de feбри scarlatine.* Venetia 1763. (μετεφράσθη καὶ λα-
τινιστὶ ὑπὸ Βορσιέρη).

— Περιγραφὴ τερατώδους δόδοντος 1764. (ἰταλ.).

— Εἰδήσεις περὶ κεντρωμάτων τῆς εὐλογίας γενομένων ἐν Κεφαλληνίᾳ:
Venezia 1768. (ἰταλ.).

—Περὶ προόδου καὶ ὠφελειῶν τῆς γεωργίας. Βενετία 1792. (ἰταλ.).

Λατινιστὶ δ' ἔγραψεν ὁ Τσουλάτης ταῦτα. Angelini Zulatti Cephaleni philosophiae et medicinae doctoris, de Tetano observatio. Venetiis 1763. (μετεφράσθη ἰταλιστὶ ὑπὸ 'Ορτέσκη', καὶ Περιγραφὴν παραδόξου λιθιάσεως τῶν νεφρῶν.

Παρεκτὸς τούτων ἔγραψε καὶ διαφόρους ἄλλας ἱατρικὰς πραγματείας καὶ ὠδὰς, ἀνεκδότους (1).

Β'. *Ἰωάννης Φραγκίσκος Τσουλάτης*, υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου, ἐγεννήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1762· κομιδῇ νέος παιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐστάλη ἔπειτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἐνθα τελειοποιηθεὶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἱατρικὴν, καὶ τῷ 1782, εἰκοσάτης ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ ἱατροδιδασκάλου. Διαμείνας ἐπ' ὀλίγον εἰς Πατάβιον πρὸς πρακτικὴν ἐξάσκησιν καὶ δημοσιεύσας πραγματείας περὶ ἀλεξιπυρέτου δυνάμεως τοῦ ὑποκαστάνου, ἐπανεστρέψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Μέλος ἀνακηρυχθεὶς τῆς ἐν Παταβίῳ Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἀκαδημίας τῆς Ἱατρικῆς, καὶ τῆς ἐν Ζάρα Ἀγρονομικῆς, ὁ νεανίας Τσουλάτης συνεδίετο μὲ τὴν φιλίαν πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Τισσότου, μεθ' οὗ διετέρει φιλικὴν ἀλληλογραφίαν. Διερχόμενος ἐκ Λιθόρου παρεκινήθη ὑπὸ πολλῶν ἐκεῖσε παρεπιδημούντων ὁμογενῶν ἵνα μείνας μετέλθῃ τὴν ἱατρικὴν, καὶ πρὸς τοῦτο διατρίψας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπ' ὀλίγα ἔτη ἐπανεστρέψεν εἰς Κεφαλληνίαν. Ἡ Ἑνετικὴ Γερουσία διὰ θεσπίσματος ὠνόμασεν αὐτὸν πρωτοϊατρὸν τῆς νήσου, καὶ ἐπειδὴ τότε ἐκρίθη ἀναγκαία ἀγρονομικὴ μεταρρύθμισις ὁ Τσουλάτης συνέταξε κανονισμὸν παραδεχθέντα μετ' εὐφημισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ συλλόγου.

Θεραπειῶν τῷ 1792 ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Κεφαλληνίας νέον πάσχοντα ἐκ πανώλους καὶ παρατηρήσας, ὅτι διὰ τῆς δραστηρίου θεραπείας τ' ἀποστήματα μετεβλήθησαν εἰς ἀβλαβῆ σκίβρον, συνέταξεν ἰταλιστὶ δοκίμιον περὶ φαινομένων τινῶν τῆς πανώλους, περὶ φύσεως τοῦ μιάσματος, καὶ περὶ τῶν δραστηριωτέρων αἰτιῶν τῶν πυρετῶν, ὅπερ δημοσιεύσας ἐν Βενετίᾳ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Κεφαλληνίας Δομένικον Μουάτζον· τὸ δ' ἔργον τοῦτο ἐπηνέθη τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν τότε σοφῶν.

Λαβῶν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου φίλου

(1) Ἀνθίμου Μωζαράκη, Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων Κεφαλλήνων.

του ἱατροῦ Ἰωάννου Μάρζαρη διατριβὴν περὶ Τετάνου, ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τῷ 1785 πονημάτιον ἐν εἰδεί ἐπιστολῆς καὶ ἐπιγραφόμενον « Σκέψεις ἐπὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ Τετάνου », ἐν ᾧ ἀποδοκιμάζων τὴν συνήθη μέθοδον τῆς θεραπείας τοῦ ρευματικοῦ τετάνου διὰ τῶν ναρκωτικῶν ἢ διεγερτικῶν φαρμάκων, ὑπεδείκνυεν ὡς καταλληλότερα τ' ἀντιφλογιστικά ἢ ἀσθενικά μέσα.

Εἶτα ἐδημοσίευσεν ἐν Βενετία (1787) « Περί Δυνάμεως τῆς Μουσικῆς εἰς τὰς παθήσεις, τὰ ἦθλ, καὶ τὰς ἀσθενείας, καὶ περὶ τῆς ἱατρικῆς χρήσεως τοῦ χροῦ »· καὶ τῷ 1794 διατριβὴν « περὶ τῆς εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐπιφερομένης ζημίας ὑπὸ τοῦ διαμελισμοῦ, καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν γαιοκτημόνων » καταχωρηθεῖσαν εἰς τὸν πέμπτον τόμον τῆς ἐν Βενετία ἐκδιδομένης νέας ἐφημερίδος τοῦ Περλίνι (!).

Περιελθούσης τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν ὁ Τσουλάτης προσκληθεὶς εἰς Κέρκυραν διωρίσθη ἱατρός τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, προδιδασθεὶς ὕστερον ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων Ῥώσων εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοῖατροῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καὶ ἐφόρου τῶν νοσοκομείων.

Τῷ 1800 ἐξελέχθη βουλευτῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἔλαβε μέγα μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπιψηφισθέντος Ἰονίου Συντάγματος, γράψας καὶ προεισαγωγικὴν ἐκθεσιν ἐπικυρωθεῖσαν καὶ συνεκδοθεῖσαν.

Τῷ 1801 ἐξέδωκεν ἐς Κερκύρα διατριβὴν περὶ ὕδρωπος (Do omenti Hidropo), διό καὶ ἐτιμήθη παρὰ τῆς ἐν Πετροπόλει ἱατρικῆς σχολῆς μὲ δῖπλωμα μέλους, παρὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τὸν τίτλον Συμβούλου. Τῇ 1 Φεβρουαρίου 1805 ἐδημοσίευσεν ἰταλιστὶ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Κερκύρας περὶ τῆς καταγρήσεως τῶν πνευματῶδων ποτῶν (Lettera medica intorno all' uso et abuso de liquori spirituosi e degl'aromi)· καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσβλήθει ὑπ' ὀξείας φλεγμονῆς ἀπεβίωσε.

Ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἔγραψεν ὁ Τσουλάτης καὶ τὰ ἐξῆς ἑλληνιστὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Εἰδύλλιον περιγραφικῶν τοῦ ὄρου τῆς Κεφαλληνίας, Ἄσματα, Μετάφρασιν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν τοῦ Κατούλου, Ὑμνος, κλπ (!).

Πρὸς δὲ μετέφρασεν ἰταλιστὶ καὶ Περί ἀμῆς καὶ παρακμῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους τοῦ Γάλλου Μοντεσκιῦ.

(!) Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγραψαν ὕστερον καὶ οἱ λόγιοι Κεφαλλῆνες ἱατροὶ Στέφανος Χαϊδᾶς, καὶ ὁ κόμης Ἀναστάσιος Καρούσος ἰδίας πραγματείας καταχωρηθεῖσας εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα. (!) Μαζαράκη, αὐτόθι.

Νικηφόρος Θεοτόκης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τῷ 1736 ἀπὸ τὸν εὐπατρίδην Στέφανον Θεοτόκην, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμοικοῖς· διδαχθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ Ἱερεμίαν τὸν Καβαδιαν, μετέβη νεώτατος εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειότεραν μάθησιν, καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βολωνίας καὶ τοῦ Παταβίου τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, πρὸ πάντων δὲ τὰ μαθηματικά. Ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του τῷ 1756, ἐχειροτονήθη τῷ 1762 ἱερομόναχος καὶ μετωνομάσθη Νικηφόρος. Διορισθεὶς διδάσκαλος τοῦ ἐν Κερκύρα ἑλληνικοῦ σχολείου ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, κηρύττων ἅμα ἐξ ἁμβωνος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ νεαρὸς ἱερομόναχος ἤρξατο φημιζόμενος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, εἶτα δὲ μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔτυχεν εὐμενοῦς δεξιότηως ὑπὸ τοῦ τότε κοσμοῦντος τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Σαμουήλ, καὶ διορίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὀλιγοχρόνιος ὑπῆρξεν ἢ ἐν τῇ βασιλευσῇ διαμονῇ τοῦ Θεοτόκη, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Μολδαβίαν διορίσθη σχολάρχης τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ὑστερον μετέβη εἰς Λευσίαν (1765) πρὸς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων του ταυόντων εἰς αὐξήσιν τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, καὶ πρὸ πάντων τὴν κραταίωσιν τῆς ὀρθοδοξίας. Τῷ 1772 ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἐνετία Ἑλλήνων παμψηφεί μητροπολίτης Φιλαδέλφειας, πλὴν δὲν ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα ἐκείνο, διὰ λόγους εὐκόλως ἐννοουμένους. Τῷ 1779 παραιτηθέντος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σλαβινοῦ καὶ Χερσῶνος ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς Συνόδου ὁ Νικηφόρος, ὅστις μετετέθη ὕστερον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀστραχανίου καὶ Σταυροπόλεως.

Ἡ ἀθόρυβος σπουδὴ καὶ μελέτη ὑπῆρξεν πάντοτε αὐτῷ προσφιλέστεραι τῶν πολυκρότων τιμῶν καὶ ἀξιωμάτων· καθάπερ ὡς ἀπλοῦς λόγιος δὲν ἔπαυε μοχθῶν ὁ Θεοτόκης ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἔθνους, οὕτως ὡς ἀρχιερεὺς δὲν ἀπηύδησεν ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετὰ παρέλευσεν χρόνου τινος παραιτήσας τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον μετέβη εἰς Μόσχαν, ὅπου διήγαγε μονάζων καὶ συγγράφων μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1800 ἐπελθόντος θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Θεοτόκης ἐγένετο εἰς τῶν πολυμαθεστέρων καὶ φιλοπόνων συγγραφέων τοῦ 18 αἰῶνος, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, ζηλωτῆς τῆς παιδείας ἐνθερμος, ἐπίσημον καταλαβὼν θέσιν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολο-

του ἰατροῦ Ἰωάννου Μάρζαρη διατριβὴν περὶ Τετάνου, ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τῷ 1785 πονημάτιον ἐν εἰδὲ ἐπιστολῆς καὶ ἐπιγραφόμενον « Σκέψις ἐπὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ Τετάνου », ἐν ᾧ ἀποδοκιμάζων τὴν συνήθη μέθοδον τῆς θεραπείας τοῦ βρυματικοῦ τετάνου διὰ τῶν ναρκωτικῶν ἢ διεγερτικῶν φαρμάκων, ὑπεδείκνυεν ὡς καταλληλότερα τ' ἀντιφλογιστικά ἢ ἀσθενικά μέσα.

Εἶτα ἐδημοσίευσεν ἐν Βενετία (1787) « Περί Δυνάμεως τῆς Μουσικῆς εἰς τὰς παθήσεις, τὰ ἥθη, καὶ τὰς ἀσθενείας, καὶ περὶ τῆς ἰατρικῆς χρήσεως τοῦ χρυσοῦ »· καὶ τῷ 1794 διατριβὴν « περὶ τῆς εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐπιφερομένης ζημίας ὑπὸ τοῦ διαμελισμοῦ, καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν γαιοκτημόνων » καταχωρηθεῖσαν εἰς τὸν πέμπτον τόμον τῆς ἐν Βενετία ἐκδιδόμενης νέας ἐφημερίδος τοῦ Περίνι (*).

Περιλθούσης τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν ὁ Τσουλάτης προσκληθεὶς εἰς Κέρκυραν διορίσθη ἰατρός τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, προβιβασθεὶς ὕστερον ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων Ῥώσων εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοῖατροῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, καὶ ἐφόρου τῶν νοσοκομείων.

Τῷ 1800 ἐξελέχθη βουλευτὴς Κεφαλληνίας, καὶ ἔλαβε μέγα μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπιψηφισθέντος Ἰονίου Συντάγματος, γράψας καὶ προεισαγωγικὴν ἐκθεσιν ἐπικυρωθεῖσαν καὶ συνεκδοθεῖσαν.

Τῷ 1801 ἐξέδωκεν ἐς Κερκύρα διατριβὴν περὶ ὕδρωπος (Do omenti Hidropo), διό καὶ ἐτιμῆθη παρὰ τῆς ἐν Πετρούπολει ἰατρικῆς σχολῆς μὲ δίπλωμα μέλους, παρὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τὸν τίτλον Συμβούλου. Τῇ 1 Φεβρουαρίου 1805 ἐδημοσίευσεν ἰταλιστὶ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Κερκύρας περὶ τῆς καταχρήσεως τῶν πνευματωδῶν ποτῶν (Lettera medica intorno all'uso et abuso de liquori spirituosi e degliaromi)· καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσβλήθεις ὑπ' ὀξείας φλεγμονῆς ἀπεβίωσε.

Ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἔγραψεν ὁ Τσουλάτης καὶ τὰ ἐξῆς ἑλληνιστὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, Εἰδύλλιον περιγραφικῶν τοῦ ὄρου τῆς Κεφαλληνίας, Ἔσματα, Μετάφρασιν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν τοῦ Κατούλου, Ὑμνοὺς, κλπ (**).

Πρὸς δὲ μετέφρασεν ἰταλιστὶ καὶ Περί ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τοῦ Ῥωμαικοῦ κράτους τοῦ Γάλλου Μοντεσκιῶ.

(*) Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγραψαν ὕστερον καὶ οἱ λόγιοι Κεφαλλῆνες ἰατροὶ Στέφανος Χοιδᾶς, καὶ ὁ κόμης Ἀναστάσιος Καρούσος ἰδίας πραγματείας καταχωρηθεῖσας εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα. (**) Μαζαράκη, αὐτόθι.

Νικηφόρος Θεοτόκης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1736 ἀπὸ τὸν εὐπατρίδην Στέφανον Θεοτόκην, καὶ ἐκαλεῖτο Νικόλαος ἐν τοῖς κοσμικοῖς διδασχθεῖς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ὑπὸ Ἱερειῶν τὸν Καβαδιῶν, μετέβη νεώτατος εἰς Ἰταλίαν πρὸς τελειοτέραν μάθησιν, καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Βολωνίας καὶ τοῦ Παταβίου τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, πρὸ πάντων δὲ τὰ μαθηματικά. Ἐπαναστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του τῷ 1756, ἐχειροτονήθη τῷ 1762 ἱερομόναχος καὶ μετωνομάσθη Νικηφόρος. Διορισθεὶς διδάσκαλος τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἑλληνικοῦ σχολείου ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, κηρύττων ἅμα ἐξ ἁμβωνος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ νεαρὸς ἱερομόναχος ἤρξατο φημιζόμενος ἀνά πάσαν τὴν Ἑλλάδα, εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔτυχεν εὐμενοῦς δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ τότε κοσμοῦντος τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Σαμουήλ, καὶ διορίσθη ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὀλιγοχρόνιος ὑπῆρξεν ἢ ἐν τῇ βασιλευσῇ διαμονῇ τοῦ Θεοτόκη, ὅστις ἀπελθὼν εἰς Μολδαβίαν διορίσθη σχολάρχης τῆς ἐν Ἰασίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ὑστερον μετέβη εἰς Λειψίαν (1765) πρὸς ἔκδοσιν διαφόρων συγγραμμάτων του τεινόντων εἰς αὐξήσιν τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, καὶ πρὸ πάντων τὴν κραταίωσιν τῆς ὀρθοδοξίας. Τῷ 1772 ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἐνετία Ἑλλήνων παμψηφεί μητροπολίτης Φιλαδελφείας, πλὴν δὲν ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο, διὰ λόγους εὐκόλως ἐννοουμένους. Τῷ 1779 παραιτηθέντος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σλαβίνου καὶ Χερσῶνος ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς Συνόδου ὁ Νικηφόρος, ὅστις μετετέθη ὕστερον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀστραχανίου καὶ Σταυροπόλεως.

Ἡ ἀθόρυβος σπουδὴ καὶ μελέτη ὑπῆρξαν πάντοτε αὐτῷ προσφιλέστεραι τῶν πολυχρότων τιμῶν καὶ ἀξιομάτων· καθάπερ ὡς ἀπλοῦς λόγιος δὲν ἔπαυε μοχθῶν ὁ Θεοτόκης ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἔθνους, οὕτως ὡς ἀρχιερεὺς δὲν ἀπηύδησεν ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετὰ παρέλευσεν χρόνου τινος παραιτήσας τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον μετέβη εἰς Μόσχαν, ὅπου διήγαγε μονάζων καὶ συγγράφων μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1800 ἐπελθόντος θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Θεοτόκης ἐγένετο εἰς τῶν πολυμαθεστέρων καὶ φιλοπόνων συγγραφέων τοῦ 18 αἰῶνος, πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας, ζηλωτῆς τῆς παιδείας ἑθνεργος, ἐπίσημον καταλαβὼν θέσιν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολο-

γία, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ συνεδέθη μετὰ τοῦ Εὐγενίου, μεθ' οὗ δεσμεύσθη ἰσρὰς φίλιας ζῶντα τὸν συνήνου (').

Συγγράμματα.

— Λόγοι εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Τεσσαρακοστὴν μετὰ καὶ τινων Πα-
νηγυρικῶν ἐπιφωνηματικῶν κτλ. Ἐν Λειψίᾳ 1766, ἔκτ. ἐν Ἱεροσολύμοις 1859.

— Στοιχεῖα Μαθηματικά. Ἐν Μόσχᾳ 1798—99. Τόμοι 3.

— Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου τινος περὶ τῆς τῶν Κατολικῶν δυναστείας, καὶ περὶ
τοῦ τίνας οἱ Σχίσται καὶ οἱ Σχισματικοὶ καὶ οἱ Ἐσχισμένοι, καὶ περὶ τῆς
βαρβαρικῆς λεγομένης Οὐνίας καὶ τῶν Οὐνίτων. Ἐν Χάλλῃ 1775 (Ἀνετυ-
πώθη τῷ 1854 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Π. Φωκᾶ, καὶ τῷ 1853 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ
Βρετοῦ).

— Κυριακοδόμιον, ἔστι Ἑρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ὁμιλία εἰς τὸ κατὰ
Κυριακὴν ἐν ταῖς ἀγίαις τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαις ἀναγιγνωσκόμενον Εὐαγγ-
ελίων. Ἐν Μόσχᾳ 1796. Τόμοι 2. Ἀνετυπώθη τῷ 1803 ἐν Βουκουρεστίῳ,
καὶ τῷ 1855 ἐν Ἀθήναις.

— Κυριακοδόμιον, ἔστι Ἑρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ἡθικὴ ὁμιλία εἰς τὰς
πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐν Μόσχᾳ 1708. 2 τόμοι.

— Στοιχεῖα Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1804.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ—τὸ περὶ θρησκείας τῶν Ἑβραίων πόνημα
Σαμουὴλ τοῦ Ἰουδαίου, ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ 1769* καὶ ἐξέδωκε μετὰ προλε-
γομένων καὶ κριτικῶν ἐπιστησίων τ' Ἀσκητικὰ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου (ἐν Λειψίᾳ
1770), καὶ τὴν σειρὰν τῶν ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν Πεντάτευχον (1772) εἰς
δύο τόμους εἰς φύλλον.

Εἰς τὸν Θεοτόκην ἀποδίδεται ἢ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μετάφρασιν τῆς
Ἑρμηνείας Θεοφύλακτου Βουλγαρίας εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκδοθεῖσα ἐν
Λειψίᾳ 1770, καὶ ἢ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετάφρασιν τῆς Ἀποδείξεως τοῦ κύ-
ρους τῶν τῆς νέας καὶ παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, ἢ κατὰ Βολταίρου, ἐκδο-
θεῖσα ἐν Βιέννῃ 1794.

Τοῦ Νικηφόρου σώζονται δεκαοκτὼ ἐπιστολαὶ Ἰταλιστῶν καὶ ἑλληνιστῶν εἰς τὸ
ἔργον φυλακείον τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου (1772—74).

ὑπὸ Ζαβίρα ἀπαριθμοῦνται καὶ τὰ ἔξῃς τοῦ Θεοτόκου πονήματα.

— Ἀριθμητικὴ.

— Περὶ τῆς ἤλεκτρικῆς δυνάμεως.

— Περὶ μετεώρου φυσικῆς.

— Μεταφυσικὴ.

— Γεωγραφία.

— Ἀνάπτυξις τοῦ « πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλιθίζεται, καὶ πᾶσα θυσία ἀλιθίζεται »
πρὸς Ἐλευθέριον Μεγαλίου τὸν Λαρισσαῖον. Ἐγράφη ἐν Βιέννῃ 1774.

— Ἐπιστολὴ πρὸς Νεόφυτον τὸν Πελοποννήσιον.

— Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς ἐν Ῥωσίᾳ Ῥασκολνίκους τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν
αὐτοῦ εὐρισκομένους.

(') Πανδώρα, Τόμ. Δ', σελ. 373.

—Ἐξήγησις τοῦ κατὰ Ῥασκολνίκων λόγου ἐν τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν.

—*Orientalis ecclesiae responsio ad admodum reverendum Dom. Athan. Demetrieveitz. 1776 Jun. 15.*

—*Ad occidentalem ecclesiam defitientis, contra se datam declarationem. 1778.*

—Λόγος ἐκφωνηθεὶς ῥωσιστὶ τῇ κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Πουλτάβῃ.

—Λόγος πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς Μεγαλειότητα ἐκφωνηθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου 1779, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰς ἀρχιεπίσκοπον χειροτονίας αὐτοῦ. (Μεταφρασθεὶς ῥωσιστὶ ὑπὸ Λουκά Σιτςκαρέβ τοῦ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ συνόδου μεταφραστοῦ, καὶ γαλλιστὶ, τριγλωσσος ἐξεδόθη ἐν Πατρουπόλει).

—Περὶ τοῦ ἐν ἐκκλήσιᾳ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν νέον κόσμον.

—Περὶ τῆς τῶν ἀγίων πρεσβείας (*).

Ἄνθιμος Ἱεροσολύμων.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τὸ 1717, καὶ ἀπορφανισθεὶς μητρὸς μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τριέτης ἔτι εἰς Ἱεροσόλυμα. Διδαχθεὶς τὰ γράμματα ἐν τινι μονῇ, ἐφοίτησεν ἔπειτα εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις γυμνάσιον τὸ σχολαρχούμενον ὑπὸ Ἰακώβου Πατμίου, καὶ διὰ τῆς εὐφύας καὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον ἤλασε προκοπῆς καὶ παιδείας, πολὺ κατόπιν ἀφείς τοὺς σπουδαστὰς καὶ συνηλικιώτας του. Ἐγένετο δ' ἐγκρατὴς, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἀραβικῆς, καὶ τῆς Περσικῆς, καὶ πλοῦτον ἄλλων γνώσεων ἐθησαυρίσατο. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ διδασκάλου Ἰακώβου, διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἄνθιμος, προχειρισθεὶς συγχρόνως ἱερεὺς καὶ ἀρχιμανδρίτης, καὶ πρῶτος ἱεροκλήρυξ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Μετὰ δὲ τινα ἔτη (1774) ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σκυθοπόλεως ἢ Βαιθιάν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ταύτης περιωπῆς ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προέτρεπε τοὺς πάντας εἰς παιδείαν καὶ θεοσέβειαν.

Τοιοῦτος ὢν προὔβιβάσθη τῷ 1788 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἱεροσολύμων. Ἐνταῦθα ἀρίδην ἐγένετο ὁ διακαὴς ἔρως τοῦ αἰδίου ὑπὲρ τῆς προσαγωγῆς τῶν χρηστῶν ἡθῶν, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς παιδείας. Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ τότε μαινομένου δυτικίου προσηλυτισμοῦ ὑπῆρξαν μέγιστοι. Τότε δὲ συνέγραψε πρῶτον μὲν ἑλληνιστὶ, ἔπειτα δὲ ἀραβιστὶ σύνταγμα Θεολογίας, καὶ Ἑρμηνείαν τοῦ Ψαλτηρίου, τὰ ὅποια ἐκδοὺς εἰς τὴν δευτέραν γλώσσαν τῷ 1791 καὶ 1792 ἐν Βιέννῃ διεσκόρπισεν εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων μεταξὺ τῶν Ἀράβων χριστιανῶν (*).

(*) Πανδώρα τόμος Θ'.

(*) Ὁ σοφὸς Κλέοπας, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἀρυσθεὶς τὴν ἐν Πανδώρα δημοσιευθεῖσαν

γία, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ συνδέθη μετὰ τοῦ Εὐγενίου, μεθ' οὗ δεσμεῖς ἱεραῖς φιλίας ζῶντα τὸν συνήνου (').

Συγγράμματα.

— Λόγοι εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Τεσσαρακοστὴν μετὰ καὶ τῶν Πα-
νηγυρικῶν ἐπιφωνηματικῶν κτλ. Ἐν Λειψίᾳ 1766, ἔκτ' ἐν Ἱεροσολύμοις 1839.

— Στοιχεῖα Μαθηματικά. Ἐν Μόσχᾳ 1798—99. Τόμοι 3.

— Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου τινος περὶ τῆς τῶν Κατολικῶν δυναστείας, καὶ περὶ
τοῦ τίνας οἱ Σχίσται καὶ οἱ Σχισματικοὶ καὶ οἱ Ἐσχισμένοι, καὶ περὶ τῆς
βαρβαρικῶς λεγομένης Οὐνίας καὶ τῶν Οὐνίτων. Ἐν Χάλλῃ 1775 (Ἀνετυ-
πώθη τῷ 1854 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Π. Φωκά, καὶ τῷ 1853 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ
Βρετοῦ).

— Κυριακοδόμιον, ἔστι Ἑρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ὁμιλία εἰς τὸ κατὰ
Κυριακὴν ἐν ταῖς ἀγίαις τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαις ἀναγιγνωσκόμενον Εὐαγγ-
γελίον. Ἐν Μόσχᾳ 1796. Τόμοι 2. Ἀνετυπώθη τῷ 1803 ἐν Βουκουρεστίῳ,
καὶ τῷ 1855 ἐν Ἀθήναις.

— Κυριακοδόμιον, ἔστι Ἑρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὰς
πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐν Μόσχᾳ 1708. 2 τόμοι.

— Στοιχεῖα Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1804.

Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ—τὸ περὶ θρησκείας τῶν Ἑβραίων πόνημα
Σαμουὴλ τοῦ Ἰουδαίου, ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ 1769· καὶ ἐξέδωκε μετὰ προλε-
γομένων καὶ κριτικῶν ἐπιστάσεων τ' Ἀσκητικὰ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου (ἐν Λειψίᾳ
1770), καὶ τὴν σειρὰν τῶν ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν Πεντάτευχον (1772) εἰς
δύο τόμους εἰς φύλλον.

Εἰς τὸν Θεοτόκην ἀποδίδεται ἢ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μετάφρασιν τῆς
Ἑρμηνείας Θεοφιλῆκου Βουλγαρίας εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκδοθεῖσα ἐν
Λειψίᾳ 1770, καὶ ἢ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετάφρασιν τῆς Ἀποδείξεως τοῦ κύ-
ρους τῶν τῆς νέας καὶ παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων, ἢ κατὰ Βολταίρου, ἐκδο-
θεῖσα ἐν Βιέννῃ 1794.

Τοῦ Νικηφόρου σώζονται δεκαοκτὼ ἐπιστολαὶ ἰταλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ εἰς τὸ
ἔρχιφυλακεῖον τῆς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου (1772—74).

Ἰπὸ Ζαβίρα ἀπαριθμοῦνται καὶ τὰ ἔξῃς τοῦ Θεοτόκου ποτήματα.

— Ἀριθμητικὴ.

— Περὶ τῆς ἤλεκτρικῆς δυνάμεως.

— Περὶ μετεώρου φυσικῆς.

— Μεταφυσικὴ.

— Γεωγραφία.

— Ἀνάπτυξις τοῦ « πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλιθίζεται, καὶ πᾶσα θυσία ἀλιθίζεται »
πρὸς Ἐλευθέριον Μεγαλοῦ τὸν Λαρισσαῖον. Ἐγρᾶφη ἐν Βιέννῃ 1774.

— Ἐπιστολὴ πρὸς Νεόφυτον τὸν Πελοποννήσιον.

— Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς ἐν Ῥωσίᾳ Ῥασκολνίκους τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν
αὐτοῦ εὐρισκομένους.

(') Πανδώρα, Τόμ. Δ', σελ. 373.

—Έξήγησις τοῦ κατὰ Ρασκολνίκων λόγου ἐν τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν.

—*Orientalis ecclesiae responsio ad admodum reverendum Dom. Athan. Demetrieveitz. 1776 Jun. 15.*

—*Ad occidentalem ecclesiam defitientis, contra se datam declarationem. 1778.*

—Λόγος ἐκφωνηθεὶς ῥωσιστὶ τῇ κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Πουλτάβη.

—Λόγος πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς Μεγαλειότητα ἐκφωνηθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου 1779, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰς ἀρχιεπίσκοπον χειροτονίας αὐτοῦ. (Μεταφρασθεὶς ῥωσιστὶ ὑπὸ Λουκά Σιτζκαρέβ τοῦ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ συνόδου μεταφραστοῦ, καὶ γαλλιστὶ, τρίγλωστος ἐξεδόθη ἐν Πατρουπόλει).

—Περὶ τοῦ ἂν ἐκηρύχθη τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν νέον κόσμον.

—Περὶ τῆς τῶν ἀγίων πρεσβείας (¹).

Ἄνθιμος Ἱεροσολύμων.

Ἐγενήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τὸ 1717, καὶ ἀπορφανισθεὶς μητρὸς μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τριέτης ἔτι εἰς Ἱεροσόλυμα. Διδαχθεὶς τὰ γράμματα ἐν τινι μονῇ, ἐφοίτησεν ἔπειτα εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις γυμνάσιον τὸ σχολαρχούμενον ὑπὸ Ἰακώβου Πατμίου, καὶ διὰ τῆς εὐφροσύνης καὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον ἤλασε προκοπῆς καὶ παιδείας, πολὺ κατόπιν ἀφείλε τούς σπουδαστάς καὶ συνηλικιώτας του. Ἐγένετο δ' ἐγκρατῆς, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἀραβικῆς, καὶ τῆς Περσικῆς, καὶ πλοῦτον ἄλλων γνώσεων ἐθησαυρίσατο. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ διδασκάλου Ἰακώβου, διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἄνθιμος, προχειρισθεὶς συγχρόνως ἱερεὺς καὶ ἀρχιμανδρίτης, καὶ πρῶτος ἱεροκήρυξ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Μετὰ δὲ τινα ἔτη (1774) ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σκυθοπόλεως ἢ Βαιθσάν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ταύτης περιωπῆς ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προέτρεπε τούς πάντας εἰς παιδείαν καὶ θεοσέβειαν.

Τοιοῦτος ὢν προὔβιβάσθη τῷ 1788 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἱεροσολύμων. Ἐνταῦθα ἀρίδην ἐγένετο ὁ διακαὴς ἔρως τοῦ αἰδίου ὑπὲρ τῆς προσαγωγῆς τῶν χρηστῶν ἡθῶν, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς παιδείας. Οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ τότε μαινομένου δυτικίου προσηλυτισμοῦ ὑπῆρξαν μέγιστοι. Τότε δὲ συνέγραψε πρῶτον μὲν ἑλληνιστὶ, ἔπειτα δὲ ἀραβιστὶ σύνταγμα Θεολογίας, καὶ Ἑρμηνείαν τοῦ Ψαλτηρίου, τὰ ὅποια ἐκδούς εἰς τὴν δευτέραν γλώσσαν τῷ 1791 καὶ 1792 ἐν Βιέννῃ διεσκόρπισεν εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων μεταξὺ τῶν Ἀράβων χριστιανῶν (²).

(¹) Πανδώρα τόμος Θ'.

(²) Ὁ σοφὸς Κλεόπας, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἀρυσθεὶς τὴν ἐν Πανδώρα δημοσιευθεῖσαν

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ παιδεία τοῦ σοφοῦ τούτου ποιμενάρχου, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ διεθρυλλήθη καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Εὐρώπης, καὶ δύο σοφοὶ Ἄγγλοι σταλέντες ἐπίτηδες συνεβουλευθήσαν τὸν Ἀνθίμου ὅπως καὶ ὅποιον μεθόδον νὰ μεταφράσῃ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἰς τὴν Περσικὴν γλῶσσαν· λαβόντες δὲ τὰς ὁδηγίας τούτου ἐπανεστρέψαν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἤψαντο τοῦ ἔργου, ὡς ἐδιδάχθησαν.

Ἐξοσιν ἔτη ἐκάθησεν ὁ αἰδίδιμος Ἀνθίμος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀδελφοθέου κοπιῶν, δαπανῶν, κηρύττων, συγγραφέων καὶ πρὸς παντοίας παλαιῶν δυσχερείας, τὸ δὲ 1808 μετετέθη πρὸς κύριον ζήσας ὑπὲρ τῆ 90 ἔτη.

Σέργιος ὁ Μακραῖος προσφωνῶν τῷ Ἀνθίμῳ τὸ κατὰ τοῦ Κοπερνίκου συστήματος συνταγματίον του λέγει αὐτὸν κλέος τῶν εὐσεβῶν, δόξαν τῆς ἐκκλησίας, βραβευτὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς διδασκαλίας, ἀλείπτῃν τῶν ἀγωνιζομένων, παραμυθίαν τῶν τεθλιμμένων, προμήθειαν τῶν ἐν ἀνάγκαις, ἀντίληψιν τῶν δεομένων ἐπικουρίας πρὸς πᾶσαν πνευματικὴν κάλην.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀνθίμου, ὡς προελέχθη, ἐτυπώθησαν ἐν Δαβίδᾳ ἀραβιστὶ τὸ Σύνταγμα τῆς Θεολογίας καὶ ἡ Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· τῷ δὲ 1855 ἐξεδόθη ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Διονυσίου Κλεόφα ἀλλησιτὶ ἡ Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, μετὰ τῆς βιογραφίας τοῦ συγγραφέως, καὶ προεισαγωγῆς εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἐκδότου.

Ἰπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνθίμου ἐδημοσιεύθη τῷ 1798 ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλλάδιον « Διδασκαλία πατρικὴ » ἐπιγραφόμενον, προτιθέμενον ἵνα παρεμποδίσῃ τοὺς Ἑλληνας πρὸς ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὅποιαν ὁ ἀείμνηστος Ῥήγας εἶχε προπαρασκευάσει καὶ διὰ τοῦ αἵματός του καθιέρωσε. Κατὰ τοῦ συνταγματίου τούτου, γραφέντος, ὡς εἰκάζεται ὑπὸ τινος φιλοτούρκου ὁμογενοῦς, καὶ οὐχὶ τοῦ ἀείμνηστου Ἀνθίμου, ἔγραψαν ἀπαντῶν ὁ Κοραῖς τὴν Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν, τυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Μακάριος Νοταρᾶς.

Ἐγεννήθη ἀπὸ Γεωργίου Νοταρᾶ ἐν Κορίνθῳ τῷ 1751, καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ἐκείνου οἴκου, ὃν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πολλοὶ γόνοι κατηγλάϊσαν, καὶ μετὰ τὴν ὑποδοῦλωσιν διὰ Γερασίμου τοῦ ἀγίου, Δοσιθέου καὶ Χρυσάνθου τῶν πατριαρχῶν ἐν συνοχῇ εὐκλείας διετήρησαν. Ἀναδεχθεὶς ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ τοῦ

βιογράφου τοῦ Ἀνθίμου, ἀφ' ἧς καὶ ἡμεῖς ἀντιγράφομεν, σφάλλουσι λέγοντες ὅτι τὰ ἐν ἔτει 1791 τυπωθέντα ἀραβιστὶ συγγράμματα τοῦ Ἀνθίμου ἦσαν τὰ πρῶτα εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην δημοσιευθέντα, διότι πολὺ πρὸ αὐτοῦ ἐξέδωκε τοιαύτας μεταφράσεις ἐν Χαλεπίῳ Ἀθανάσιος ὁ Ἀντιοχεύς.

τότε μητροπολίτου Κορίνθου Παρθενίου ὀνομάσθη Μιχαήλ, καὶ ἐδιδάχθη τὰ ἱερά γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ διδασκάλου Εὐστρατίου· καὶ εἶτα, διὰ τὴν ἑλλειψιν διδασκάλου τῆς ἐν Κορίνθῳ ἀνάκθεον ὑπαρχούσης σχολῆς, ἐκουσία βουλῇ καὶ ἀγαθῇ προαιρέσει ἐδίδαξεν, ὡς λέγεται, ἐπὶ ἕξ ἔτη ἀμισθὶ τὰ τέκνα τῆς αὐτοῦ πατρίδος. Τελευτήσαντος τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου (1764); ὁ Μιχαήλ ὁμοθυμαδὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐπροτάθη διάδοχος αὐτοῦ· ὄθεν τὸ μοναχικὸν ὑποδύς τριβώνιον καὶ Μακάριος μετονομασθεὶς, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν ἱεράν σύνοδον εἰσμένως ἐχειροτονήθη πρόεδρος Κορίνθου, πατριαρχεύοντος Σαμουὴλ τοῦ πάνυ.

Τῷ 1769 διεγερθεὶς, ῥωσικῇ ὑποκινήσει, τῆς ἐν Ἑλλάδι οἰκτρᾶς ἐκείνης ἐπαναστάσεως, ὁ Γεώργιος Νοταρᾶς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μακάριος κατηγορηθέντες ὡς ὑποκινήσαντες ταύτην κατέφυγον πρὸς σωτηρίαν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου τρία ἔτη διέμειναν. Ἐξ Ἑπτανήσου ὁ Μακάριος, καθηρημένος ἤδη τοῦ μητροπολιτικοῦ ἀξιώματος, μετέβη εἰς Ἵδραν καὶ διέτριψεν ἡσυχάζων ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου μέχρι τῆς γενομένης μεταξύ Ῥώσων καὶ Τούρκων εἰρήνης. Τότε ἐλθὼν εἰς Χίον διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀθῶνα, καὶ Πάτρμον, ὅπου ἐπὶ δεκαετίαν διέτριψεν. Ἐπανελθὼν ὕστερον εἰς Ἵδραν καὶ Κόρινθον ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς Χίον, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Σμύρνην. Κατὰ τὰς συνεχεῖς ταύτας περιδρομὰς ὁ Μακάριος δὲν ἔπαυε συμβουλευὼν, καὶ κηρύττων, καὶ προτρέπων εἰς ἀγάπην καὶ σέβας τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ τοὺς ἐν Σμύρῃν εἰς ἐκδοσὶν κοινωφελῶν συγγραμμάτων. Ἐν τέλει δ' ἐλθὼν εἰς Χίον διήνησε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πολυταράχου βίου του μονάζων ἐν τῷ ἀγίῳ Πέτρῳ.

Ἐξεδήμεσεν εἰς Κύριον ὁ ἀείμνηστος τῇ 16 Ἀπριλίου 1803 (').

Ὁ Μακάριος ἦν δυνατὸς ἀνὴρ ἀγνῶν ἠθῶν, σεμνοπρεπῆς, πεπαιδευμένος, πολλῶν καὶ καλῶν γενόμενος πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος, δὲ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἀξιομίμητον ὑπόδειγμα χριστιανικοῦ βίου κατέστη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἰδίως ἐν Χίῳ, ἥτις ἐπὶ πολὺ ἠντύχησε νὰ τὸν βλέπῃ ζῶντα, ἀποθανόντα δ' ἐφιλοξένησε τὸν ἄπατριν καὶ

(') Ἦν ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ Πανοῦτζου Νοταρᾶ, ὑπερεκατοντάετους ἐν Ἀθήναις ποθῶσαντος τῇ 18 Ἰανουαρίου 1849.

πολύτλαν ἱεράρχην. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς καταλέξασα ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἀγίων αὐτὸν, τοῦ ὁποῦοι τὴν μὲν ἀσματοικτὴν Ἀκολουθίαν Νικηφόρος ὁ Χίος, τὸν δὲ βίον καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν Ἀθανάσιος ὁ Πάριος συνέγραψαν (').

Ἐγραψεν ὁ Μακάριος—Περὶ τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων.

—Δειμωνάριον, ἢ συλλογὴν βίων ἀγίων. (Τοῦτο συμπληρώσας ἐξέδωκε Νικηφόρος ὁ Χίος).

Προτροπὴ τοῦ φιλογοῦς τούτου ἀνδρὸς ἰδημοσεύθησαν ἡ Φιλοκαλία, ὁ Εὐεργετινὸς, καὶ ἡ Κατήχησις τοῦ Πλάτωνος.

Δάμπρος Φωτιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὸ 1750, καὶ ἐδιδάχθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια, καταρτισθεὶς ὕστερον ὑπὸ Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου. Πεπροικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ ὀξύνοϊαν, μνήμην, καὶ φιλοπονίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην, εἰς δὲ τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἰδίως ὀφείλεται ἡ εὐρυσέβεια τοῦ ἀνδρὸς. Τῷ 1792 προσκληθεὶς εἰς Βουκουρέστιον ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν τῆς ἐκεῖσε αὐθεντικῆς Σχολῆς, καὶ ἐπὶ δεκατρία ἔτη μετὰ μεγάλης φήμης διδάξας, ἀφηράσθη ὑπὸ τοῦ θανάτου πρὸς μεγίστην ζημίαν τῶν γραμμάτων, μόλις τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας (1805).

Διάφοροι ἐπλεξαν ἀντάξιον τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου διδασκάλου τὸν στέφανον. Εἰς τῶν μαθητῶν του ἐν ἄκρᾳ μετριοφροσύνη λέγει τάδε περὶ τοῦ κλεινοῦ Δάμπρου. « Ἦτον ἄνθρωπος μὲ πολλὴν εὐφυΐαν, εἰς » ἄκρον φιλόπονος, φιλομαθῆς καὶ φιλότιμος. Εἶχεν ἰδέας ἱκανὰς μαθη- » ματικῆς, καὶ Φυσικῆς, καὶ τῆς τότε φιλοσοφίας· ἐξεῖχεν ὁμως εἰς » τὴν μάθησιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ παράξενον εἶναι ὅτι ἐστάθη σχε- » δὸν αὐτοδίδακτος· χωρὶς ὑπερβολὴν ἀπὸ ὅλους τοῦς προγενεστέρους » του, καὶ συγχρόνους ἐκαταλάμβανε καὶ παρέδιδε καλλίτερον τὰ » Ἑλληνικά· δὲν ἐπεριωρίετο δὲ εἰς μόνον τὸ γυμνὸν καὶ ξηρὸν » λεκτικὸν μέρος, ἀλλ' ἤκουε καὶ τὸ πραγματικόν. Εἰς αὐτὸ ἐλάμ- » θανε βοήθειαν τὴν ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν τῶν παλαιῶν, προσέτι » τὰς ξένας ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ξένας γλώσσας καὶ » μάλιστα τὴν λατινικὴν εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς ὁ ἴδιος ὠμολογοῦσε, » ἐχρεώττει τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς παιδείας. . . ὡς τόσον ἂν εἰς

(') Ἐδημοσεύθησαν ἐν Σίφ τῷ 1863.

» ἐκείνους τοὺς καιροὺς ὑπῆρχε φιλολόγος, αὐτὸς ἦτο βέβαια· κανὲν
 » σύγγραμμα τῶν παλαιῶν δὲν τὸν ἐλάνθανε » (1).

Ἐτερος δὲ τὰ εἴησι: « ἀράμενος κλέος ἐπὶ σοφία, οἶον οὐδεὶς τῶν
 » πρὸ αὐτοῦ, ἢ τῶν κατ' αὐτόν, καὶ μάλιστα τῇ ποιήσει τὰ πρῶτα
 » φέρων, ὥστε καὶ τῶν Ποιητῶν τοῖς πάλαι ἀντεξέταξῃσθαι, εἰμὴ τολ-
 » μηρὸν· ξυνέθετο ποιήματα παντοῖα, Ἄνακρεόντεια, λέγω, Ἡμιμί-
 » βεια, Ἡρωελεγεία, Ἡρωϊκά, Σαπφικά, Πινδαρικά, Τροχαϊκά, Ἐπί-
 » μιχτα, Ἰαμβεία, Πτερύγια, Βωμοὺς, Πελέκεις, Ἰά, Σύριγγας, καὶ
 » ὡς ἔπος εἰπεῖν πάντα ποιήσεως εἶδη, τῆς ποιητικῆς ἰδέας καὶ στομ-
 » θότητος οὐ κατόπιν ἀπολειπόμενος. Μεθρημήνευσε δὲ τῶν Δέκα
 » ῥητόρων τὰ σωζόμενα, τὸν Ξενοφῶντα ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος, Ἡροδό-
 » του τὰς Μούσας, Θουκυδίδου ξυγγραφὰς πέντε, Γρηγορίου λόγους,
 » καὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου, Πλουτάρχου τὰ πλείω, καὶ τοῦ βω-
 » μολόγου Λουκιανοῦ, καὶ τὰς τοῦ Συνεσίου ἐπιστολάς, καὶ ἄλλα
 » πολλὰ, ἅπερ ἐπὶ τοῦ κερρόντος καταλέγειν, μῆτιγε περιττόν. Πρόσ-
 » θες δὲ καὶ κριτικὰς αὐτοῦ περὶ ταῦτα θεωρίας. Παρέφρασε δὲ
 » Πίνδαρον καὶ τῶν πεζῶν πολλοὺς. Ἠρίσαντο δ' ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐκ
 » πηγῆς πολυχεύμενος τῆς αὐτοῦ σοφίας πολλοὶ μονοῦ καὶ τὸν τῶν
 » ἑκατὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλοντες οὐδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν ὕστε-
 » ροι, ὧν τὰ συγγράμματα μάρτυρες· οὗτος τοῖς προληπτικοῖς καὶ
 » περὶ τὸν πολὺν τάραχον τῶν Κανόνων τῆς Γραμματικῆς ἐπτομημέ-
 » νοις πρῶτος ἀνταναχθεὶς καὶ ὡς ἄλλος Σόλων τοὺς περὶ Γραμμα-
 » τικὴν καὶ ποιητικὴν ἀντεισαγαγῶν νόμους τὴν τέως κεχερωμένην
 » καὶ ὑλομανήσασαν ὑπὸ τῆς πολυκανόνου κατάρτας Ἑλλάδα φωνὴν
 » ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανήγαγεν ἀροτριώσας τὸ λυπρόγαιον, καὶ γόνιμα
 » καταβαλὼν τὰ σπέρματα » (2).

Ὁ Φωτιάδης, δταν ἐπροτάθη ὑπὸ Καταρτῆς ἡ περὶ ὀμιλουμένης
 γλώσσης συζήτησις ἐδείχθη θιασώτης τοῦ ἀρχαίζοντος ὕφους. Μετὰ
 δὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν περὶ γλώσσης στοχασμῶν τοῦ Κοραῆ ἐκλίπε
 πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Χίου γνωματευθέντα, εἰπὼν ὡς λέγεται, περὶ
 τοῦ Κοραῆ « αὐτὸς μόνος ἐγνώρισεν εἰς ποίαν γλώσσαν πρέπει νὰ
 » γράφωμεν καὶ νὰ λαλῶμεν » (3). Διδάσκων ὁ κλεινὸς Λάμπρος
 ἀνεδείχθη πατὴρ τῶν μαθητευομένων, ἐξ Ἰσου ἀγαπῶν ὄλους, ἐπι-

(1) Λόγιος Ἑρμῆς, 1819, σελ. 486.

(2) Λόγιος Ἑρμῆς, 1811.

(3) Λόγιος Ἑρμῆς, 1819, σελ. 486.

δακμάζων τοὺς ἐπιμελεστέρους καὶ διεγείρων τὴν φιλοτιμίαν τῶν φιλοπόνων. Ὀλιγαρκῶς ζῶν ἐχορήγει εἰς τοὺς ἑνδεεῖς τὰ πρὸς διατροφήν, ἰδίαις δαπάναις εἰς Εὐρώπην ἀποστείλας πολλοὺς. Τοιοῦτος γενόμενος ὑπὸ πάντων ἐσέβετο καὶ ἠγαπάτο ζῶν, θανῶν δὲ προεπίμφοθαι εἰς τὸν τάφον μὲ τὰ δάκρυα ἀπαρηγορήτων μαθητῶν καὶ φίλων.

Ὁδὸν τῶν ἄνω μνημονευομένων συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐκτὸς ἑνὸς ἐπιγράμματος εἰς τὰς ἐπιστολάς Συνεσιου τοῦ Κυρηναίου (1792), τισσάρων ἐπιτυμβίων καὶ ἑνὸς περιουγίου, κατὰ τὸ Σιμμίου τοῦ Ῥοδίου, εἰς Νεόφυτον Κουσοκαλυβίτην, καὶ μιᾶς ἐπιστολῆς πρὸς Κοσμᾶν τὸν Μπαλάνον (1), καὶ ἑνὸς ἐπιγράμματος εἰς Ὑψηλάντην.

Κατὰ συμβουλήν, ὀδηγίαν καὶ διόρθωσιν τούτου ἐγράφησαν αἱ γραμματικαὶ καὶ τοῦ Κομμητᾶ, καὶ τοῦ Νεοφύτου Δούκα.

Ἰωάννης Πέζαρος.

Ἐγεννήθη ἐν Τυρνάβῳ καὶ ἐδιδάχθη τὴν ἑλληνικὴν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀγρᾶφων Ἰωάννου, μετὰ ταῦτα δ' ἐν Ἰωαννίνοις ὑπὸ Κοσμᾶ Βαλάνου, καὶ ἐπὶ τέλους μεταβάς εἰς Ἄθωνα ἤκουσε τὰ μαθήματα τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ὑπὸ τινος τῶν ἐκεῖ μεινάντων μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου, Κυπριανοῦ ὀνομαζομένου. Ἐκ τοῦ Ἄθωνος προσκλήθεισ διδάσκαλος τοῦ σχολείου τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Τσαριτζάνης ἐδίδαξεν ἐκεῖ πέντε ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ἔτει 1775 μετέβη εἰς τὸ τοῦ Βλαχολειβαδίου νεόκτιστον σχολεῖον, ὅπου ἕνεκα τῆς φήμης αὐτοῦ συνηθροίσθησαν πάμπολλοι μαθηταί· ἐπὶ τέλους δὲ προσκλήθεισ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου Λάμπρου Πάσχου, ἐν ἔτει 1782, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τύρναβον καὶ ἀναδεχθείσ τὴν σχολαρχίαν, ἐπλάτυνε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σχολείου, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδέχετο τοὺς ξένους μαθητάς, οἵτινες εἶχον ἐκτὸς τῆς κατοικίας, τροφήν, πλυστικά καὶ τὴν λοιπὴν περιθαλψίν δι' ἐτησίας πληρωμῆς ἐξήκοντα μόνον γροσίων.

Ὁ Κούμας χρηματίσας μαθητῆς τοῦ Πεζάρου λαλεῖ ὡς ἐξῆς περὶ τοῦ ἀειμνήστου τούτου διδασκάλου.

• Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, ὅστις ἂν ἐσπούδαζεν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ἤθελε σκιάσει πολὺ τὸ κλέος τοῦ Εὐγενίου, μὲ τὸν εὐρυχωρότατον νοῦν του ἤγωνε ζῆλον διακαέστατον πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας, καὶ βίον ἀληθῶς Σωκρατικόν. Καὶ πρότερον εἰς τὰ

(1) Piccolos, Supplement de l'Anthologie Grecque, σελ. 235. Τὰ τελευταῖα ἐξεδοθησαν ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου ἐν Β' Περιόδῳ τῆς Ἑλληνικῆς Συντάξεως.

δύο ἄλλα σχολεῖα, καὶ τελευταῖον εἰς τὴν πατρίδα του ἐκράτει κοινό-
 βιον διὰ ξένους καὶ πτωχοὺς μαθητάς. Μὲ λιτότητα καὶ οἰκονομίαν,
 χωρὶς ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, συνέζων πάντοτε δέκα ἕως δεκαπέντε
 ξένοι μαθηταί. Οἱ ἐγγύωρι ὑπέστρεφον μετὰ τὸ μάθημα εἰς τοὺς
 οἴκους των. Αὐτὸς δὲ ὁ διδάσκαλος μὲ ἀπαραδειγματίστον ἐνέργειαν
 ἐδίδασκεν ἀπὸ πρωΐας ἕως νυκτὸς ὅλας τὰς κλάσεις τῶν μαθητῶν του,
 πολλάκις συναριθμομένης εἰς ἑπτὰ. Ἐτεχνολόγει, ἐδιόρθων ἐξηγή-
 σεις, ἔκουε τοὺς ἀποστηθίζοντας, ὠδήγει τοὺς πρωτοπαίρους εἰς τὸ
 γράφειν, καὶ ἐδίδασκε τὸν λογαριασμὸν εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἠδύναντο
 ν' ἀκούσουν ὑψηλότερα μαθήματα. Ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλος του
 ἦτο πάντοτε ζωντανός· τὸ πρωὶ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταί του
 ὑπέστρεφον ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν καὶ λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ
 ἤρχιζαν τὴν σπουδὴν, καὶ ὅταν ἐτελείοναν τὸ βραδύ, ἀμέσως ὑπή-
 γαιναν εἰς τὸν ἐσπερινόν. Ἐκέρυττε τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς
 δεκαεὶ ἐκκλησίας τῆς πόλεως ἐκείνης τόσον συχνάκις, ὥστε κατ' ἔτος
 ἐσυναριθμοῦντο ἑκατὸν περίπου αἱ ὀμιλίαι του. Ἄνθρωποι συζητῶντες
 μὲ αὐτὸν καὶ χαίροντες ν' ἀκούωσι πάντοτε τοὺς γλυκυτάτους λό-
 γους, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσουν ὅτι τὸν αὐτὸν λόγον ἐξεφώ-
 νησε ποτὲ δις. Ὁ ταχύτατος νοῦς του ἐφεύρισκεν ἐκ τοῦ προχείρου
 ἐπιχειρήματα, ἢ ὑπερφυῆς μνήμη του ἐβάσταζεν ὅλα τὰ γραμμικὰ
 ῥητά, καὶ ὅλας τὰς παλαιὰς ἱστορίας, καὶ ἢ εἰς τὰς ἄλλας συνανα-
 στροφὰς ἀμελημένη καὶ ὑπότραυλος γλῶσσά του ἐγένετο τόσον λαμ-
 πρόφωνος καὶ γλαφυρά, ὥστε συνήρπαζε τοὺς ἀκροατὰς εἰς θάμβος,
 μάλιστα ἐπειδὴ καθεὶς ἐπαρατήρει ὅτι οἱ λόγοι του δὲν ἦσαν παλαιοί,
 ἀλλὰ πρόσφατοι καὶ τώρα γεννώμενοι ἀπὸ τὸν μέγαν νοῦν του ἀνα-
 λόγως μὲ τὰς περιστάσεις. Πολλοὶ πεπαιδευμένοι διαβαίνοντες ἀπὸ
 τὴν πόλιν ἐκείνην, πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἰατροὶ μαθόντες τὴν γλῶσσαν
 μας, ἔκουσαν καὶ ἐθαύμασαν τὴν σειρῆνα τῶν λόγων τοῦ Πεζάρου.

• Ἐδιαίρει τοὺς μαθητάς εἰς πολλὰς κλάσεις προβαίνουσας ἐκ τῶν
 μικροτέρων εἰς τὰ μεγαλειότερα μαθήματα. Ἡ κλάσις τὴν ὅποιαν
 ἐγύμναζεν εἰς τὴν τεχνολογίαν τῶν ὀκτῶ μερῶν τοῦ λόγου ἦτο ἢ
 κατωτάτη· δευτέρα, ἢτις ἤρχιζε νὰ ἀναλύῃ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου·
 τρίτη, ἢτις ἐσύντασσε θέματα· τετάρτη, ἢτις ἐγυμνάζετο εἰς τοὺς ἐπι-
 στολικούς χαρακτῆρας κατὰ τὸν Κορδαλλέα· ἢ πέμπτη ἐκαταγίνετο
 εἰς τοὺς ποιητάς· ἢ ἕκτη ἐγεωμέτρει καὶ ἐφιλοσόφει, ἢτις πολλάκις
 ἐδιαιρεῖτο εἰς δύο. Γραμματικὴν δὲν ἠθέλησε ποτὲ ἄλλην παρὰ τὴν

τοῦ Δασκάρως. Ἑλληνικὰ μαθήματα παρέδιδε τὰς γνώμας τοῦ Χρυσολωφᾶ, τοὺς βίβλους τοῦ Δισώπου, τὸν Λουκιανόν, ὅσα περιεῖχεν ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ Πατούσα, πολλοὺς λόγους τοῦ Διμοσθένους, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἡρωδιανοῦ, τὰς ἐπιστολάς τοῦ Συνεσίου, τὸν Ὀμηρον, καὶ τοὺς σκηνικοὺς ποιητάς. Θέματα ὑπηγόρευεν αὐτοσχεδίως δις τῆς ἐβδομάδος πρῶτον κατὰ τὰ εἶδη τῶν ῥημάτων, καὶ ἔπειτα καθ' ἑκάστην τῶν εἰδῶν, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἢ διόρθωσις τῶν θεμάτων. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἤρχιζε συγχρόνως τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λογικῆς τοῦ Σουγδουρᾶ, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς Γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου, μετέβαινεν εἰς τὴν λογικὴν τοῦ Εὐγενίου, καὶ εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, εἰς τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Γενουθηνοῦ, καὶ εἰς τὸ κατὰ Γέονερον μαθηματικὸν τοῦ Εὐγενίου, εἰς τὴν Φυσικὴν τοῦ Θεοτοκίου, καὶ τέλος ἐπέθετο τὸ θεολογικὸν τοῦ Εὐγενίου. Παρέδιδεν ἀδιακόπως ὅλον τὸν ἑναυτὸν. Εἰς τὰ ὑψηλότερα μαθήματα ὡμολόγει εὐκρινῶς ὅσα δὲν ἤξευρε, καὶ ἐσύσταινεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ νὰ ζητήσουν, εἰ δυνατόν, τὴν τελειοποίησιν των δι' ἄλλων διδασκάλων· οὕτως ἔλεγεν, ὅτι ἡ Φυσικὴ εἶναι ἀτελής, ἐπειδὴ ἔλειπον τὰ πειράματα, καθὼς καὶ ἡ γνῶσις τῆς τελειοτέρας Ἀλγέβρας, ἢ τῶν κωνικῶν τομῶν καὶ ἡ τοῦ λογισμοῦ τῆς ὡς ἀπείρου θεωρουμένης ποσότητος.

» Ἄλλ' ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἀρετὴ του, τὸ πενιχρὸν τῆς ζωῆς του ἠνωμένον, με ἐσωτερικὸν μεγαλεῖον, τὸ ὅποιον ἐνέπνεε σέβας εἰς πάντα ὅστις ἔβλεπε τὸν βασιλεύοντα Πέζαρον, ἐκλείσαν τὴν Θεσσαλίαν, καὶ εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν γένος τὸ ὄνομά του . . .

» Πολλὰ Ἑλληνικὰ πόλεις ἐζήτησαν τὸν Πέζαρον διδάσκαλον μὲ μισθοὺς μεγάλους. Ἄλλ' αὐτὸς ἠθέλησε μὲ διακοσίων πενήτηντα γροσίων μισθὸν ἐτήσιον νὰ μείνῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Διὰ νὰ στερεωθῇ μάλιστα περισσότερον εἰς αὐτὴν, ἐνυμφεύθη μιαν συμπολίτισσάν του νεάνιδα τὸ 1790 ἔτος, καὶ ἐνταυτῷ ἀνεδέχθη τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ ἐπροχειρίσθη οἰκονόμος, μὲ τὸ ὅποιον ὄνομα ἐγνωρίζετο ἐφεξῆς· καὶ τότε ἦτο θαῦμα νὰ βλέπῃ τις τὴν ἀκάματον δραστηριότητα τοῦ ἀνδρός· κανὲν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἔργα τοῦ σχολείου δὲν ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ προσέλαβεν ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἐνορίας του· ἱερούργει, ἐβάπτιζεν, ἠγάλαζεν, ἔκαμνεν ὅσα κάμνει καθεὶς ἱερεὺς χωρὶς νὰ χρειασθῇ ποτὲ βοήθον του· τὸν εἰς τὸ κρῦπτεῖν ζῆλόν του ἐδιπλασίασε. Τοῦ ἐπροστίθετο δὲ καὶ βᾶρος ἄλλο ἢ μεγάλη ἐπιστολογραφία. Παρεκτός

ὅτι αὐτὸς ἔγραφε συχνάκις εἰς πολλοὺς μαθητὰς καὶ φίλους του, τοῦ ἐπεφορτίζετο καὶ ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐλῆς καὶ ἐκ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως ἢ φροντίς νὰ γράψῃ ἐπιστολάς ἐκ μέρους των πρὸς πολλὰ ἔνδοξα πρόσωπα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ὁ μέγας νοῦς του ἀνέδειχεν εὐκολὰ τὰ εἰς τοὺς ἄλλους δύσκολα· χωρὶς νὰ σβύσῃ ἢ νὰ μεταβάλλῃ τι ἔγραφε τὰς ἐπιστολάς, ἐνῶ πολλάκις ἐτεχνολόγει τοὺς μαθητὰς του, καὶ ὁ μὲν κλάμος ἔτρεχεν, ἡ δὲ γλῶσσά του ἐδιόρθωνε τὰ πταίσματα τῶν μαθητῶν. Καὶ ποίας ἐπιστολάς; τοιαύτας αἱ ὅποιαι ἐὰν ἐσυνάζοντο καὶ ἐτυπώνοντο ἤθελε τὰς ἀναγινώσκειν καθεὶς ὡς ἀριστουργήματα. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Μουρούζαι ἐσίωαζαν τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ῥουμελιώτου Ἰωάννου, καὶ μὲ ὄλην τὴν περιαιτολογίαν των ἔλεγον, ὅτι δὲν δυναταὶ τις νὰ γράψῃ καλλιτέρας.

• Τὸ ἐπαινετώτερον τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὅτι δεισιδαιμονία δὲν ἐμόλυνε τὴν θεοσεβεισάτην του καρδίαν. Ἐσέβετο τὰ θεῖα μὲ λόγον καὶ ἔργον, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλ' ἐσέβετο καὶ τοὺς προπάτορας Ἑλλήνας μὲ ἐνθουσιασμόν. Ὅταν ἐξήγει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὁποίαν ἀπήγγελλε πολλάκις ἐκ στήθους, ἐφαιδρύνετο τόσον τὸ πρόσωπόν του, εὗρισκε πάντα στίχον, πᾶσαν λέξιν ὅτι περιεἶχέ τι ὑψηλὸν καὶ ἠθικόν, ὥστε ἐφαίνετο καταγοητευμένος ἀπὸ τὰς χάριτας τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ἐποίητε δὲ καὶ αὐτὸς διάφορα ποιήματα μὲ χάριν καὶ ὀξύτητα, τὰ ὅποια ἴσως σώζονται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ Σέργιος Μακρᾶσις ἀναίρεσε τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου εἶπε μὲ γέλια « ὦ! ἀκόμη εἰμέθα νῆπιοι καὶ ψοφοδεεῖς! »

Μαθηταὶ τοῦ Πεζάρου, ἀποβιώσαντος ἐν Τυρνάβῳ τῷ 1806, ἐγένοντο Στέφανος ὁ Δούγκας, Κωνσταντῖνος Κούμας, καὶ ἄλλοι τῶν τότε ἐπιφανῶν.

Ὁ μέχρις ἐσχάτων ἐπιζήσας υἱὸς του Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη τῷ 1797 ἐν Τυρνάβῳ· ἐκ δὲ τῆς πατρίδος ἐλθὼν τῷ 1817 εἰς τὸ ἐν Σμύρῃ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον διήνυσεν εὐδοκίμως τὸ στάδιον τῶν μαθημάτων. Εἶτα μεταβὰς πρὸς διδασκαλίαν εἰς Ταγγαρίκον τῆς Ῥωσσίας, κατέβη ἕστερον εἰς Σύρον, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1833—57 ἔξ μὲν ἔτη ἐν Τρικάλαις, τὰ δὲ λοιπὰ δεκαοκτὼ ἐν Μηλιαῖς. Ἀναξιοπαθῶν δὲ ἀπεβίωσε πρὸ ὀλίγου ἐνταῦθα ὁ σεβάσμιος πρεσβύτερος.

Κοσμάς Μπαλάνος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1731 ἀπὸ τὸν σχολάρχην καὶ πρωτοπαπᾶν Μεκλάνον τὸν Βασιλόπουλον, παρ' ᾧ καὶ ἐδιδάχθη

τὰ ἐγκύκλια. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐχρημάτισε διευθυντὴ τῆς καὶ μέγας οἰκονόμος τῆς ἐν Ἰωαννίνοις πρώτης σχολῆς διὰ βίου, διορισθεὶς ὕστερον καὶ μέγας οἰκονόμος τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1808.

Ὁ Μπαλάνος ἦν ἐκ τῶν καλλιτέρων τότε διδασκάλων, καὶ τῶν εὐριμαθεστέρων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἐδίδαξε δὲ μετὰ μεγάλῃς φήμης, καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐγένοντο πολλοὶ ὕστερον εἰς διαφόρους διαπρέφαντες θέσεις, καὶ ἰδίως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Τυριαβίτης, Δάμπρος Πάσχος, Ἰωάννης ἐξ Ἀγράφων, Ἰωάννης Πέζαρος, καὶ Γεώργιος Κρεμμύδας. Ὁ τελευταῖος ἐν Νίκῃ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του ἐποίησε τὸ ἐξῆς εἰς τοῦτον ἐπιτύμβιον.

Κλεινὸν ἔδος, πάτερ, αἶ! ἔμελλε πανίστατον εὖχος
Σὸν ἄρα ἐκλείψαι, Κοσμᾶ ἀποχομένου.
Κλεινὸς κλεινοῦ πατρὸς, δεῖ ἴσκει γόνος, σὸν τ' ἔρμα
Ἐὖν τοῖς, σοὶ τε ὁμῶς, τὰ κήδεα λυγρὰ, πατρὸς τε
Ἵψόθεν ἄλλὰ σὺ σὼν μάκαρ αἰὲν κήδεο παίδων,
Τριάδι πρεσβύων, σῶζέ τ' ἐνεγκαμένην.

Συγγράμματα.

— Κοσμᾶ ἱερέως Μπαλάνου Βασιλοπούλου, τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ ἐπιστημονικωτάτου μεγάλου οἰκονόμου καὶ διδασκάλου Ἰωαννίνων, ἔκθεσις συνοπτικὴ Ἀριθμητικῆς, Ἀλγέβρης, καὶ Χρονολογίας. Πρὸς χάριν τῶν γνησίων αὐτοῦ φοιτητῶν καὶ λοιπῶν φιλομαθῶν, προσφωνηθεῖσα δὲ τῇ φιλομούσῳ, φιλογενεῖ, καὶ φιλοπάτριδι εὐγενεστάτῃ ἀδελφότητι τῶν Κυρίων Ζωσιμάδιων, ὧν καὶ ἀναλώμασι νῦν πρώτων τύποις ἐκδίδεται. Ἐν Βιέννῃ 1798. Παρὰ Μαρκ. Πούλιου, (8^{ον}, σελ. 374). Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ προτίθεται ἡ εἰκὼν τοῦ συγγραφέως, φέρουσα κάτω τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Δέρκιο δν Μπαλάνος σοφὸς υἱία
Γείνατο Κοσμᾶν, ἀρχιπρεσβύτερος
Τὸν μέγαν οἰκονόμον
α ψ ι γ'.

Τῷ 1798 ἐποίησεν ὁ Κοσμᾶς ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἄννης συζύγου τοῦ μαθητοῦ καὶ συμπολίτου του Κρεμμύδα.

Ἐίχε δὲ καὶ παρασκευάσει πρὸς ἔκδοσιν τὴν μετὰ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως μαθηματικὴν διέξινιν τοῦ πατρὸς του, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1816 ὑπὸ τινος ἐνδιαφερομένου εἰς τὴν μνήμην τῶν σοφῶν τούτων διδασκάλων τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐν ἐπιμέτρῳ ἐπισυνάπτομεν ὧδε συντόμους εἰδήσεις περὶ ἄλλων κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα συγγραφέντων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀρῶμενοι αὖ-

τὰς ἐκ τοῦ Ζαβίρα, Βρετοῦ, Παρανίκα, καὶ τινων βιβλιογραφικῶν ἡμῶν σημειώσεων.

Κωνσταντῖνος Ἄβιας Πάτριος, συνέγραψεν *Ἐβδομαδευχάριον* ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1704.

Γεώργιος Μαϊώτας, ἱεροκέρυξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ λατινικοῖς τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου Βασαράβα ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, συνέγραψε *λόγον εἰς τὸ σωτήριο πάθος τοῦ θεανθρώπου λόγου*, ἐκδοθέντα ἐν ἔτει 1706.

Ἀργυρὸς Βερναρδῆς Ἀθηναῖος κόμης καὶ ἱππὺς τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ἔγραψε *Κριτορικὸν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου τυπωθὲν ἐν ἔτει 1705*, καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην βίους τῶν δόλων καὶ θεοφόρων πατέρων Συμεῶν καὶ Θεοδώρου, καὶ τῆς Ὀσίας Εὐφροσύνης, ἐκδοθέντας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1706.

Γεώργιος Παπα-Σίμος, ἐγενήθη ἐν Μοσχοπόλει τῇ 8 Μαΐου. 1683. Ἐρανιστεῖς ἐκ διαφόρων ὕμνογράφων συνέθετο ἐν Μοσχοπόλει τῷ 1706 *Καὶ οἶκους πρὸς τὴν ἰοητὴν σκάλαν, τὸν τίμιον καὶ ζωποδὸν σταυρὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, ἐκδοθέντας μετὰ τοῦ Ὑμνολογίου Γρηγορίου Ἀγιοπαυλίτου ἐν Βενετίᾳ 1770.

Ἰωάννης Μάμολας ἐξ Αἰτωλίας, ἐδιδάχθη ἐν Ἰωάννινοις, καὶ παρέφρασε περὶ τὸ 1710 *Φιλῆ περὶ ζῶων ἰδιότητος* (ἀνέκδοτον).

Γιακουμῆς Μαλάκης Κρής, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *Παλγρια Φαντασίας* ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ 1711, καὶ 1789.

Ἰάκωβος Κύπριος, ἐχηρμάτισε πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Λαρίσσης, καὶ ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἀνὴρ σοφὸς καὶ πεπαιδευμένος ἐν τε τῇ ἱερᾷ θεολογίᾳ καὶ τῇ γραμματικῇ τέχνῃ· τοῦτον γραμματικώτατον ἀποκαλεῖ ὁ Γόρδιος ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν του. Συνέγραψε *λόγους ἐγκωμιαστικούς εἰς τὸν Πρόδρομον*.

Μάνθος Ἰωάννου, ἐστιχοῦργησε τὴν ἐν ἔτει 1715 ὑπὸ τῶν Τούρκων συμφορὰν καὶ ἄλλωσιν τοῦ Μοριάως, ἐκδοθεῖσαν πολλάκις ἐν Βενετίᾳ.

Νεόφυτος Μαυρομμάτης, Αἰτωλὸς· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι καὶ ὕστερον ἐν Βυζαντίῳ, προσέλετο τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος Σαντορινῆς προσεδιάσθη μετέπειτα (1706) μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης εἰς διαδοχὴν Γρηγορίου, τοῦ ἐξ Αἰτωλίας ὁμοίως ὁρμημένου. Συνέγραψε *Χρονικὴν σύντομον ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ ἔτους*

1733 (1)· ἔκ τινος δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1707) κελεύσει αὐτοῦ μεταφράσαντος ἔκ τοῦ λατινικοῦ τὸν εἰς τὰ τοῦ Ἰπποκράτους πίνακα, φαίνεται, ὅτι καὶ περὶ τὰ ἰατρικὰ ἡσχολεῖτο ὁ ἀνὴρ.

Πρὸς τὸν Νεόφυτον ἀπευθύνονται τέσσαρες ἐπιστολαὶ Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1706—24).

Ἀζαρίας Τζιγάλας, ἐκ Θήρας· ἐδίδαξε τὰ γραμματικὰ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συνέθετο ἐν ἔτει 1717 *μορὸστιχα παραινετικά πρὸς τοὺς ἐκλαμπρατάτους κμειζαδέδας τοῦ Μιχαὴλ Βοεβόδα* (2).

Πέτρος Κασμιάτης, Κερκυραῖος, ἰατροφιλόσοφος· ἐν ἔτει 1717 ἐπεμλήθη τὴν δαπάνη αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ *ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος*, καὶ συλλέξας ἔκ διαφόρων συνέθετο *Στοχασμοὺς ὠφελιμοτάτους*, τυπωθέντας· Ἐνετίῃσι 1718.

Νικόλαος Γαβριηλόπουλος, Ζακύνθιος, συνέθετο *Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Γερασίμου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1718.

Γεώργιος Παπαδόπουλος, ἱερεὺς ἐκ Σούδας τῆς Κρήτης, αἰχμαλωτισθεὶς καὶ ἀπαχθεὶς μετ' ἄλλων Κρητῶν καὶ Πελοποννησίων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐβρίσθη εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου μεταδοθέντος κατ' Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον τοῦ ἔτους 1718 λοιμοῦ, αὐτὸς ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Τούτου ἕνεκα συνέθετο *καθόρα παρακλητικῶν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον*, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1772.

Βίκτωρ Δαράκης, ἐπελεγόμενος Κλαπατσαρᾶς, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐχηρμάτισε καλὸς ἱεροκέρυξ. Συνέθετο *Ἀκολουθία τῆς ἐκ Κερκύρας διαβάσεως τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Νικολάου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1719, ἀνατυπωθεῖσαν δ' ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1854. Πρὸς τούτους καὶ Ὑμνον εἰς τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα (3).

Στέφανος ὁ Ἀκαρναν. Διέχουσεν Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον προεχειρίσθη ἐν ἔτει 1715 μητροπολίτης Σαρδῶν,

(1) Ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τούτου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. Σακκαλιανῶς ἑ. Εὐαγγελικῶν Κήρυκα ὁ κατάλογος τῶν μετὰ τὴν ἑλωσιν πατριαρχῶν.

(2) Παρανίκα Σχεῖμα, σελ. 27.

(3) Ὁ Κλαπατσαρᾶς εἶχε καὶ τρεῖς ἀδελφοὺς, ἐπίσης λογίους, ὡς λέγει ἐν πρόλόγῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ποιηθείσης Ἀκολουθίας. « Καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀδελφοὺς, δηλαδὴ τὸν » λογώτατον ἱεροκέρυκα Νικόλαον τὸν τῆς ἱερωσύνης στύλον, τὸν πρῶτον ἡθικῇ καὶ » πνευματικῇ θεωρίᾳ θαλάμποντα, τοὺς ἄλλους δύο ῥητορικωτάτους ἀδελφοὺς ἡμῶν » Γεώργιον καὶ Ἐμμανουήλ ».

εις διαδοχὴν τοῦ Ἀνθίμου. Διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ συμμαθητοῦ του Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (1715—22), ποιήσαντος αὐτῷ καὶ τὸ ἐξῆς ἠρωλεγεῖον.

Στίψε θεὸς στεφάνους Στίφανον τόνδ' ἀρχιερεῖα
τῆδ' ἐν ἀπερσεύει· βίσι περιτίφεται.

Πλείοσι δ' αὐ μακάρων στίψει τερπνῶ ἐνὶ χώρῳ
τῷ γε ἐπουρανίῳ, ἀφθίτος ἔσθαι βίος.

Συνέγραψε *Διδαχὴς καὶ ἐπιστολάς*, ἀνεκδότους, καὶ προτροπῆ αὐτοῦ ἐφιλοπονήθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀναστασίου ὁ *Φωσφόρος*.

Ἰωάννης Ἀγραφιώτης, ἐδίδαξεν ἐν τῇ Ἑπιπέρφ, Θεσσαλία, καὶ Βουκουρεστίῳ καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν τοῦ Ἀϊνεκκίου, καὶ τὸ διεξοδικώτατον λεξικὸν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου.

Μάρκος Κύπριος, ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σχολῆς, καὶ ἠρμήνευσε τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Ἰπποκράτους⁽¹⁾.

Καμπίτης Παπα-Φιλίππου ἐκ Ναούσης τῆς Μακεδονίας, πατὴρ Ἀναστασίου τοῦ διδασκάλου. Συνέγραψεν *Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Θεοφάνους*, ἐπιγράμμα εἰς τὴν Μαθηματικὴν ὁδὸν τοῦ Μπαλάνου, καὶ ἄλλα τινα.

Νικόλαος Ἱεροπαις ἐξ Ἀγράφων, συνέγραψε *Περὶ ἀμύ.λυωπίας*.

Καϊσάριος Ἱερομόναχος, συνέγραψε *Πασχάλιον αἰώνιον*.

Ἰωάννης Βούλγαρις, Κερκυραῖος, ἐχρημάτισεν ἀρχιδιάκονος τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας καὶ ὕστερον πρωτοπαπᾶς Κερκύρας. Ἀποτελῶν μέλος τῆς ἐν Βενετία Ἀκαδημίας τῶν Ἀβλαβῶν (Illesi) συνέταξεν ἐν ἔτει 1720 *Ἄσμα λυρικὸν εἰς Μελέτιον Τυπάλδον* καὶ ἰταλιστὶ *sonneto in lode della Græcia*⁽²⁾.

Φραγκίσκος Κολομπῆς, ἱεροδιάκονος ἐκ Κεφαλληνίας. Μέλος καὶ οὗτος τῆς τῶν Ἀβλαβῶν ἀκαδημίας ἔγραψεν *Εἰς τὴν μετὰστασιν τῆς Παράγρου ὠδάριον*, καὶ *Sopra la gloriosa assunzione della beatissima Vergine sonneto*⁽³⁾.

Φραγκίσκος Γεράρδος Κρής· διατρίβων ἐν Βενετία τῷ 1720 καὶ καταλεγόμενος μετὰ τῶν Ἀβλαβῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἔγραψε λατινιστὶ ἐπιγράμμα εἰς Μελέτιον Τυπάλδον, καὶ ἑλληνιστὶ *ἀσμάτιον εἰς τὴν Ἑλλάδα*⁽⁴⁾.

(1) Σοφ. Οἰκονόμου, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου. Ἐν Ἀθήναις 1843.

(2) Κατεχωρήθησαν μετὰ τῶν ἄλλων εἰς Ἄνθη Εὐλαθείας, τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ 1720, σελ. 17—20.

(3) Δύτέθ, σελ. 21—22. (4) Ὁμοίως σελ. 29—30.

Ἄνδρέας Μυιάρης, Ἀθηναῖος, συνέγραψε καὶ ὁ Ἀβλαβῆς οὗτος ἀκαδημαϊκὸς εἰς τὴν ἑνδοξοῦ μεταστάσει τῆς Ὑπερμαχίας Θεοτόκου πατήριον ποιητικὸν κατὰ μίμησιν τοῦ σοφοῦ Ἀνακρέοντος, εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεομήτορος ἐπίγραμμα, καὶ τρίτον δίστιχον (1).

Ἄντωνος Λάνδος Κρής, Ἀβλαβῆς, συντάξαι — *Sopra la gloriosa assunzione della beatissima Vergine sonneto*, καὶ εἰς τὴν πατήριον τῆς Θεομητορικῆς μεταστάσεως ἐπίγραμμα (2).

Ἐκτωρ Σιγούρας Ζακύνθιος, Ἀβλαβῆς, συνέγραψε λατινιστὶ — *ad B. V. in coelum assumptam epigramma*, καὶ ἑλληνιστὶ ἄσμα σακερὸν εἰς τὴν μετάστασιν τῆς Παρθενομήτορος (3).

Ἐμμανουὴλ Κουερίνης, Ζακύνθιος, Ἀβλαβῆς, ἐποίησεν ἰταλιστὶ ἀσμάτιον εἰς Τυπάλδον, καὶ ἑλληνιστὶ εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Παρρωμῶμον ἐπίγραμμα (4).

Ἰωάννης Λαυρεντίου, Κρής, μέλος τῆς τῶν Ἀβλαβῶν ἀκαδημίας, συνέθετο ἑλληνιστὶ ἀσμάτιον, καὶ λατινιστὶ — *in laudem Deiparae in coelum assumptae epigramma* (5).

Λαυρέντιος Βενέριος, Κρής, Ἀβλαβῆς ἀκαδημαϊκός, ἐποίησεν ἀσμάτιον ἑνδεκασύλλαβον εἰς ἓνα ἄμουσον ὁποῦ ἐλόγιαζε τὰ ψάλλη εὐμορφα (6).

Νικόλαος Βουβούλιος, Κρής, σπουδάζας ἐν Παταβίῳ τὰ ἱατρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ συρπατριώτου τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ὕστερον ἐδίδαξε δημοσίως ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τῆς Βενετίας (1687 — 90). Ἐγραψε διάφορα ἐπιγράμματα εἰς τὰ συγγράμματα Βλάχου, Παπαδοπούλου, καὶ ἐξέδοτο τὸν ὑπὸ πίπτα Ζαχαρίου ἐξελληνισθέντα βίον τοῦ μεγάλου Βενεδίκτου, προτάξας ἑλληνιστὶ ἐπίγραμμα καὶ προλεγόμενα. (*Vita Latino-Graeca S. P. Benedicti, Venetiae 1723*). Ὁ Βουβούλιος ἐχορήγησεν εἰς τὸν Ἰάκωβον Γράνδην τὸ ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας Ὁρσίνη Τζάφα χρυσόβουλλον Συμειῶν τοῦ Σέρβου δημοσιευθὲν μετὰ ἰταλικῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ Λευκάδος καὶ Πρεβέζης πονημάτων τοῦ Γάνδη.

Νικόλαος Τριαντάφυλλος, Κερκυραῖος, συνέγραψεν ἀκολουθίαν περὶ

(1) Ἀυτόθι, σελ. 31—33.

(2) Ὁμοίως, σελ. 34—35.

(3) Ἀυτόθι, σελ. 26—27.

(4) Ὁμοίως σελ. 35—37.

(5) Ἀυτόθι σελ. 38—40.

(6) Ὁμοίως σελ. 41.

τοῦ ἐν ἔτει 1530 γενομένου θαύματος διὰ τῆς Θεοτόκου Κασσιοπίας, καὶ ὁμοίας τῶν μικρῶν Πίστειας, Ἐλπίδος, Ἀγάπης, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν Σοφίας, ὡς καὶ μεγαλυνάρια εἰς διαφόρους ἑορτάς. Ἐτυπώθησαν πάντα ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἑμυρολογίδιον ἐν Βενετία 1726*.

Κωνσταντῖνος Γορδάτος, ὁ ἐπικυμαζόμενος *Αἶλας*, ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ συνέγραψε συνταγμάτιον περὶ τῆς τῶν *Σφαιρῶν* χρήσεως, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1710, προοίμιον εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ τοῦ Χρυσάνθου (1728), καὶ *Σύνοψιν τῆς ἱεράς θεολογίας*. Κατὰ Βλαστὸν εἶχε συναθροίσει ὄλας τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἄλδου Μανουτίου.

Μπαλάνος Ῥίζος, ἐποίησεν ἐπιγράμματα εἰς τὴν Γεωγραφίαν Μελετίου.

Χριστόφορος Ἐμποροκομήτης, ἱερομόναχος ἐξ Ἰωαννίνων, συνέγραψεν *ἑξημερίδιον περὶ ἐμπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς ἀπάντησιν τῶν ὑπὸ τοῦ παπόφρονος Παπαδοπούλου γραφέντων*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ 1728.

Παρθένιος Κατζιούλης, Ἰωαννίτης ἱεροδιάσκαλος, συνέλεξε καὶ ἐξέδοτο τῷ 1725 *Ἀπανθίσματα ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ φιλοσόφων*, πρὸς δὲ καὶ *Παρομιαστήριον*. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1780.

Γεώργιος Μάρκου Ζωγράφος, Πελοποννήσιος, ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1727 καὶ 1729 ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθεῖσαν *Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀρχιεπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἀργους*, προτάξας προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν πατρίδα του Πελοπόννησον.

Θεόκλητος ὁ ἐκ τῆς ἐν Ἀθωνί μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἀνὴρ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, ἀκμάζων περὶ τὸ 1780 ἔτος· συνέγραψεν ἐν σχήματι διαλόγου *Κόσμον καὶ Ψυχὴν*.

Ζωσιμᾶς Περισιτιάνος, Κεφαλλήν, ἐσπούδασεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ κατὰ Μαζαράκην, ἐχημάτισε βιβλιοθηκῆριος ἐν Παταβίῳ καὶ καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου τῆς ἁγίας Ἰουστίνης. Συνέγραψε, κατὰ Ζαβίραν, βιβλίον κατὰ τῶν λατινικῶν ἀζύμων.

Ἀναστάσιος, ἐχημάτισε, κατὰ Ζαβίραν, διδάσκαλος ἐν Καστορίᾳ, ἔνθα καὶ ἐνυμρεύθη, τὴν ἀδελφὴν Χρυσάνθου τοῦ ἐκεῖ μητροπολίτου, ὕστερον δ' ἐν Βουκουρεστίῳ. Συνέγραψε κατὰ *Λατίων*.

Ἀντώνιος Κομοῦτος Ζακύνθος, ἀνὴρ οὐχὶ εὐκαταφρονήτου παιδείας, συνέγραψε—*Il maestro disingannato, ossia risposta all'apologia del p. Ilto Reverendo padre Antonio Pozzo di borgo, o minore Con-*

mentuale, maestro di Sacra Teologia ec. et in cui sostiene conformarsi meglio all'instruzione di Gesù Cristo il rito dei Latini consegnando la santissima Eucharistia in pane azzimo. (ἐξεδόθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1736).

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος Κομοῦτος ἔγραψε λατινιστὶ ὀκτάστιχον ἐγκώμιον Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου (¹).

Ἀθανάσιος Δορόσταμος, ἀρχιμανδρίτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας συνέγραψε τῷ 1737 περὶ τῆς καταστάσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Πασχάλης Καρσοφύλλης, συνέγραψε λατινιστὶ διατριβὴν περὶ τῶν παρὰ τὴν Μηγάδιαν Ἡρακλείων λουτρῶν (Dissert. Epist. de Thermis Herculanis in Dacia. Viennæ 1737) (²).

Νικόλαος Στεφανόπουλος, καταγόμενος ἐκ τῶν εἰς Κορσικὴν μεταναστευσάντων Μανιατῶν, συνέγραψεν ἐν ἔτει 1738 λεπτομερῆ ἐκθεσιν περὶ τῆς εἰς Κορσικὴν Ἑλληνικῆς ἀποικίσεως τῶν συμπατριωτῶν του, ἐκδοθεῖσαν ἐν παραρτήματι Πανδώρας (1865) μετὰ προλεγόμενων Γρηγορ. Παπαδοποῦλου.

Γεράσιμος Βυζάντιος, γενόμενος μαθητὴς Μακαρίου τοῦ Πατριῶ, ἐδίδαξεν ἐν Κρήτῃ, καὶ πρὸ πάντων ἐν Πάτμῳ, ὅπου καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἐν ἔτει 1740 παθὼν ἐκ λιθιάσεως. Συνέγραψε πολλὰ, ἐξ ὧν ἐξεδόθη τὸ εἰς τὸ Τέταρτον τῆς Γραμματικῆς Θεοδώρου τοῦ Γαλιῆ ὑπόμνημα, ἐν Βενετίᾳ 1757, καὶ 1804.

Βασίλειος Κουταλινός. Ἐγένετο καὶ οὗτος μαθητὴς Μακαρίου καὶ ὕστερον τοῦ προρρηθέντος Γερασίμου, καὶ ἐδίδαξεν εὐδοκίμως ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Πάτμῳ ἀποθανὼν δὲ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1740 συντάφη μετὰ τοῦ διδασκάλου του Γερασίμου. Τούτου σώζονται ἐν Πάτμῳ ἐπιστολαί, καὶ διάφορα θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ συνταγμάτια.

Κωνσταντῖνος Νικολάου Καντακουζηνός, ἐν ἔτει 1740 μετέφρασεν ἐκ τοῦ σλαβωνικοῦ Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου μαρτυρίου, ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1745.

Ἐμμανουὴλ Ῥωμανίτης Κρής, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Ἑνευματικῶν διδάσκαλον, καὶ Μετανοοῦντα διδασκόμενον, ἐκδοθέντας Ἐνετίῃσι 1742, καὶ 1772.

(¹) Κατράμη, ἱστορικαὶ διασαφήσεις ἐπὶ τῆς πατρίδος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου σελ. 93.

(²) Ἀθανασίου Αὐτίσκα, τὰ παρὰ τὴν Μηγάδιαν Ἡράκλεια λουτρά, ἐν Γαλαζῷφ 1867, σελ. 6.

Μακάριος Μαριδάκης, ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ἀρχιεπίσκοπος προχειρισθεὶς Χριστιανουπόλεως ἔγραψε λόγους περὶ Προορισμοῦ, περὶ Ἐκκλησίας, τῶν ἱερῶν κανόνων κλπ. ἐκδοθέντας ἐν Ἀμστελδάμῳ τῇ 11 Αὐγούστου 1743 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Biblos odhgos tēs 'Aληθείας'* καὶ λόγους πατηγυρικοὺς καὶ ἔγκωμιαστικοὺς εἰς ἐπισήμους ἰορτάς, τυπωθέντας ἐν Βενετίᾳ 1783.

Ἀλέξανδρος Καγγελάριος, Ἀθηναῖος, ἰατροφιλόσοφος. Διατρίβων ἐν Βενετίᾳ ἐγρημάτισε διορθωτὴς τῶν ἐκεῖ τυπογραφείων, καὶ ἰδίως Ἀντωνίου τοῦ Βόρτολι, ἐπιστατήσας ὡς τοιοῦτος εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ λογικοῦ ὑπομνήματος Κορυθαλλέως (1729), Βίου Πέτρου τοῦ Μεγάλου (1737), Ψαλτηρίου (1744), Γραμματικῆς Μαυροκορδάτου (1745), Μηναίου Φεβρουαρίου (1755), Παρακλητικῆς (1758). Μετέφρασεν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τὴν *Παλαιὰν Ἱστορίαν* τοῦ Ῥολλίνου (1750), ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *Περὶ τῶν μυθολογουμένων θεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων* (1757), καὶ μετέφραγεν εἰς τὸ Ἰταλικὸν τὴν *Ἱστορίαν τοῦ Μωάμεθ*.

Σωφρόνιος Πάγκαλος, ἐπίσκοπος Κυθήρων, ἐν ἔτει 1744 συνέθετο Ἀκολουθίαν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Θεοτόκου τῆς Μυρτιδιοτίσεως γενόμενον θαῦμα, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ (1747), ἐν Κωνσταντινουπόλει (1811), ἐν Σμύρῃ (1847), καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ (1849).

Ἰερόθεος ὁ Ἰβηρῆς. Ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ τῷ 1686, καὶ ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ παιδαγωγικῶν μαθημάτων ἐγκρατῆς. Τὸν μονήρην ποθῶν βίον ἤλθεν εἰς τὴν ἐν Ἀθῶνι μονὴν τῶν Ἰβηρῶν καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1745. Συνέγραψε κατὰ τῆς αἰρέσεως τοῦ Μολλίνου, (1) καὶ μετέφρασεν ἰκανοὺς λόγους Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, τυπωθέντας μετ' ἄλλων αὐτοῦ μεταφράσεων ἐν Βενετίᾳ 1720.

Θωμᾶς Βελάστης, Χίος. Ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ῥώμῃ κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ συνέγραψε—*De litterarum Græcorum pronuntione* (Romæ 1751, Pragæ 1770)—*Περὶ Θυμοῦ*, διὰ στίχων, (ἐν Ῥώμῃ 1747). Μετέφρασεν Ἀνάπανσιν τῆς Καρδίας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἀλφόνσου Ῥοδρίγου ἐκδοθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ 1746 (2).

(1) Νικοδήμης, Ἀκολουθία ἀσματικὴ τῶν ἐν Ἀθῶνι διαλαμπάντων θεοφόρων πατέρων.

(2) Ἐξεδόθη καὶ διὰ λατινικῶν στοιχείων, πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθολικῶν—*Anapausis tis cardias is to ajon thelima tu theu, parà tu patrōs Thoma Stanislau Velasti tis tu Iisu Sindrofias, Didascalia malista sinathrismeni ec tu pateros Alfonsu Rodriquez tis autis Sindrofias. Is ofelian toz Chiotou. Romæ 1746.*

Κωνσταντῖνος Μοσχοπολίτης, ἱερομόναχος ἐκ τῆς πλησίον τῆς Μοσχοπόλεως μονῆς τοῦ Ἁγίου Ναοῦμ, ἀνὴρ, κατὰ Ζαβίραν, εὐλαβὴς, καὶ σεβάσμιος, καὶ λίαν ἐναρέτου πολιτείας. Ἐχρημάτισε διευθυντῆς τῆς ἐν Μοσχοπόλει Ἑλληνικῆς τυπογραφίας, καὶ ὕστερον προσκληθεὶς ἦλθεν εἰς Μίσκολψ τῆς Οὐγγαρίας ὡς ἐφημέριος τῶν ἐκεῖ παροικούντων ὀρθοδόξων. Συνέγραψε *Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος*, ἐκδοθὲν ἐν Μοσχοπόλει 1746, καὶ *Συνταγμάτιον περιέχον ἐν αὐτῷ ἐρωταποκρίσεις λίαν ἐπωφελεῖς κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς, πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπλῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἐν Οὐγγαρία εὐρισκομένων πραγματευτῶν. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ἁγίου Ναοῦμ ἐν τῷ Λιβαρισκῷ Δεαβόλεως κειμένῳ ἐν Βοσκοπόλει.*

Διονύσιος Κόνταρης, ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι, καὶ ἐχρημάτισεν ἐν πρώτοις ἱεροκέρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ ἀρχιεπίσκοπος Λευκάδος. Συνέθετο *λόγον ἐγκωμιστικόν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος*, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1747.

Ἰωάννης Λαζαρόπουλος, Λευκάδιος, ἐκδοὺς τὸν ἄνω λόγον τοῦ Κόνταρη προσεφώνησεν εἰς τὸν κόμητα Ἀνδρέαν Κάσση.

Ἄγγελος Σουμάκης, Ζακύνθιος. Ἐξεπαιδεύθη ἐν Παταβίῳ, καὶ ἔγραψε *Μεγαλυνάριον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου*, τυπωθὲν ἐν τέλει τῆς ἐν ἔτει 1748 ἐκδοθείσης ἐν Βενετίᾳ ἀκολουθίας περὶ τοῦ αὐτοῦ θαύματος.

Σταῦρος Μουλαίμης ἐξ Ἰωαννίνων, ἰατροφιλόσοφος ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ. Συνέγραψεν *ἀντιδοτάριον κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ἰοδόλων ὄρων*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ.

Συμεὼν Ἀγιοταφίτης, ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ 1749 *Προσκυνητάριον τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.*

Δημήτριος Βόδας, ἐξ Ἰωαννίνων, ἱεροκέρυξ, ἔγραψεν *ἐπιτομὴν θεολογίας, καὶ λόγους ῥητορικοῦς.*

Ἰωάνης Κορτός. Ἐγεννήθη ἐν Λειβαδίῳ τῆς Θεσσαλίας, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἠσκήτευσεν ἐν τῇ μονῇ Σπαρμιοῦ, ὅθεν ἐπωνομάζετο καὶ *Σπαρμιώτης*. Ἐχρημάτισε μαθητῆς Ἰωάννου τοῦ Πεζάρου, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Βελθενδῶ, Λειβαδίῳ, Ῥαψάνῃ καὶ Θεσσαλονικῇ. Ἐν ἔτει 1750 συνέγραψε κατὰ *συγκριματιανῶν*, ἤτοι κατὰ τῶν ἐγκαταγηρασκότων δεισιδαιμόνων εἰς τὰ παρ' αὐτοῖς λεγόμενα συγκείμενα τῆς γραμματικῆς, καὶ μεθρμηένυσεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὰ ὑπὸ

Σκυρίδωνος Ἰασάνη μεταφρασθέντα *Στοιχεῖα Ἀριθμητικῆς καὶ Ἀλγέβρας* τοῦ Καίλλου, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1797.

Νεκτάριος Τέρπου, Μοσχοπολίτης, ἱερομόναχος. Συνέγραψε βιβλίον καλούμενον *Πίστις*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1753, καὶ συνέλεξεν ἐκ διαφόρων πατέρων καὶ ἰδίως τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου *ζητήματα θεολογικὰ κατ' ἐρωταποκρίσειν* τυκωθέντα Ἐνετίῃσι 1779.

Νικόλαος Στίγνης, ἐξ Ἰωαννίνων, εἰδήμων, κατὰ Ζαβίραν, τῆς ἐλληνικῆς, πεπαιδευμένος εἰς τε τὴν θύραθεν φιλοσοφίαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς θεολογίαν, καὶ γραμματικὸς οὐδενὸς τῶν τότε δεύτερος. Ἐχημάτισε καθηγητὴς ἐν Μοσχοπόλει περὶ τὸ 1724, ἐν δ' ἔτει 1750 ἀπεβίωσε. Ἐγραψεν ἐπιγράμματα εἰς ἀντιδοτάριον Σταύρου τοῦ Μουλαΐμου.

Γερμανὸς Κρητικὸς, ἱερομόναχος ἐκ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἦν, κατὰ Ζαβίραν, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς, γαλλικῆς, ἰταλικῆς, ἀραβικῆς, τουρκικῆς, καὶ ἀλβανικῆς, καὶ μουσικὸς ἔξοχος. Μετέφρασεν ἐκ τῆς τουρκικῆς εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὴν γραμματικὴν τοῦ μεγάλου βέλμου Ἰβραΐμ, καὶ συνέγραψε Ἀλβανικὴν γραμματικὴν, καὶ περὶ Κρητικῆς μουσικῆς. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1760.

Ἰγνάτιος Κεμίζος ἐκ Μονεμβασίας, μονάζων ἐν Ἄθωνι ἔγραψεν ἐπίγραμμα εἰς τοὺς Ἐλέγχους Διαμαρτῆ τοῦ Ῥουσσίου (1748), καὶ ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1748 γενομένην ἐν Βενετίᾳ, δαπάνῃ Χριστοφόρου τοῦ Αἰτωλοῦ, δευτέραν ἐκδοσὶν τοῦ Προσκυνηταρίου τοῦ Ἄθωνος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, προσθεὶς ἐπίγραμμα καὶ διεξοδικωτέραν περιγραφὴν τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων. Ἡ τοῦ Κεμίζου ἐκδοσις ἀνετυκώθη ἀπαραλλάκτως ἐν Βενετίᾳ (1857) ὑπὸ Σκυρίδωνος Βελούδου.

Βικέντιος Κορνάρος Κρῆς στιχοουργός. Ἐποίησε τὸν πασίγνωστον Ἐρωτόκριτον, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1756, 1772 καὶ ἀπειράκις μέχρι τοῦδε.

Τρύφων ἐκ Μετζόβου, ἱερομόναχος. Ἐδιδάχθη κατὰ πρῶτον ἐν Ἰωαννίνοις παρὰ Μπαλάνου, ὕστερον δ' ἐν Πάτμῳ, καὶ ἐπὶ τέλους μεταβάς εἰς Πατάβιον ἐξεπαιδεύθη τὰ φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικὰ. Ἐπανεληθὼν ἐδίδαξεν ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Μετζόβῳ, μεταφράσας τὴν *Λογικὴν* τοῦ Γερουνησιου, καὶ συγγράψας *Περὶ Ψυχῆς τῶν ζώων*.

Χριστοφόρος Αἰτωλός, συνέγραψε, διὰ προτροπῆς τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου, κατὰ Λατίων περὶ ἀναβαπτισμοῦ.

Γεώργιος Κωνσταντίνου ἐκ Ζαγορίου ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἰωαννίνοις

καὶ ὕστερον ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν ἔτει 1749 διαμένων ἐν Βενετίᾳ ἐπιμελήθη καὶ διώρῳτε τὴν *Μαθηματικὴν Ὀδὸν* τοῦ Μπαλάνου, συνέγραψε *Λεξικὸν Τετραγώνισσον*, πολλάκις ἐκδοθὲν, καὶ μετέφρασε *Μαγκόσμιον Ἱστορίαν* (1759). Ὁ Κωνσταντίνου ἦν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα ἐν τοῖς γράμμασι φερόντων τότε Ἑλλήνων, τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθὲν λεξικὸν ἐγένετο πολλῆς καὶ μεγάλης ὠφελείας πρόξενον.

Ἀνανίας ἐκ Δημιτσάνης. Ἐξέπαιδεύθη ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον προχειρίσθη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1750 μητροπολίτης Λακεδαιμονίας, γράψας κατὰ Μάρτιον τοῦ 1755 *κατάλογον τῶν μητροπολιτῶν Λακεδαιμονίας μετὰ τινῶν ιστορικῶν εἰδήσεων περὶ Σπάρτης* (¹).

Ἰωάννης Ἀνδρέξ Τυπάλδος, Κεφαλλῆν' ἐξέπαιδεύθη ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἔγραψε — *la guida alla vera chiesa di Gesù Cristo, proposta principalmente di segnati di Fozio* (²).

Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης, συνέγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικηῆτα, τοῦ ἐν ἔτει 1754 ἀθλήσαντος.

Νικηφόρος ἱεροδιάκονος, συνέγραψε βίον καὶ ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικολάου τοῦ νέου, τοῦ ἐν ἔτει 1754 ἀθλήσαντος.

Ἰάκωβος Ἀναστασίου, ἱεροδιδάσκαλος ὁ Πάτριος. Ἐπιμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1755 Ἐνετίησιν ἐκδοθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου.

Νικόλαος Κύρκος, συνέθετο ἀκολουθίαν τοῦ ρεομάρτυρος Νικολάου, τυπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1757 καὶ 1771.

Καλλίνικος ὁ Δ'. Ἐγεννήθη ἐν Ζαγορά τῆς Θεσσαλίας, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασθεὶς βίον ἐχειροτονητὴν μητροπολίτης Προϊλάβου, καὶ ἐν ἔτει 1757, ἐξωσθέντος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κυρίλλου τοῦ Ε', προσεδιάσθη ὁ Καλλίνικος οἰκουμενικὸς πατριάρχης, Δ' προσωνυμούμενος. Ἀλλὰ μετὰ ἑξ̄ μηνῶν καὶ ὀκτώ ἡμερῶν θορυβῶδη πατριαρχίαν ἐξέπεσε καὶ οὗτος τοῦ θρόνου, διαδεχθεὶς ὑπὸ Σεραφεῖμ Β'. Μετὰ τοῦτο ὁ Καλλίνικος ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα του διήνυσεν ἐνταῦθα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Συνέγραψε *Κατάλογον τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχῶν, λογογραφικὴν ἀντιλήφεισιν κατὰ τῆς βίβλου Εὐσταθίου καὶ Χριστοφόρου Καλοῦ, ποιήματα κλπ.*

(¹) Buchon Recherches historiques sur la principauté Française de Morée, tom. I, σελ. LXXVII—XXX.

(²) Rodotà Storia del rito Greco III.

Τιμόθεος Κυριακόπουλος, Χίος ιερομόναχος ἐφιλοπόνησε προήγη-
γὴν τῆς Χριστιανικῆς κατηχήσεως, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ 1759.

Κοσμᾶς Ἐπιδαύριος, ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Ἄθωνι μεγίστης Λαύ-
ρας, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ θερμὸς τῆς ἐθνικῆς δόξης ζηλωτῆς συνέ-
στρεψε διὰ τοῦ ἐκ Θάσου Δούκα Σωτῆρη Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐν
Ἄθωνι, ἐκ τῶν πιεστηρίων τοῦ ὁποίου ἀπελύθη ἐν ἔτει 1759 ἡ ὑπὸ
Καυσοκαλυβίτου φιλοπονηθεῖσα Ἐκλογή τοῦ Ψαλτηρίου, ἐν ἣ προτάσ-
σεται ἑλληνιστὶ προσηφώνησις τοῦ Κοσμᾶ εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον.

Περάντζιος Βιατραπεζόπουλος, Σιατιστεύς· ἐχρημάτισεν ἐπὶ πολὺ
προστικτῶς ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι, καὶ μετέφρασεν ἐκ τῆς τουρκικῆς τὸ
Κοράνιον.

Ἰάκωβος Βαλιούλιας, ἐξ Ἰωαννίνων, ἱερεὺς, συνέγραψε διὰ στίχων
βίβιον Γρηγορίου μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Διονύσιος Τραπεζούντιος, ἀρχιεπίσκοπος Καλδίας. Ἀκμάζων περὶ τὸ
ἔτος 1760 συνέγραψεν Ἱστορίαν τοῦ Σουμελά, τυπωθεῖσαν ἐν
Βουκουρεστίῳ ἐν ἔτει 1769, καὶ τινα *ιδιόμελα εἰς τοὺς ἀγίους*
Βαρνάβαν καὶ Σωφρόνιον, συνεκδοθέντα τῇ ὑπὸ Καυσοκαλυβίτου
συνταχθείσῃ ἀκολουθίᾳ.

Μεθόδιος Ὀλυμπιώτης, ιερομόναχος ἐξ Ἀγυαῖς. Ἐχρημάτισεν ἐφη-
μέριος τῶν ἐν Βρατισλαβίᾳ ὀρθοδόξων, καὶ μετήνεγκεν εἰς τὴν ἀπλο-
ελληνικὴν Κατήχησιν Κυλλίου Ἱεροσολύμων, ἐκδοθεῖσαν ἐν Λει-
ψίᾳ τῷ 1766 μετὰ τινων ὑποσημειώσεων καὶ μικρᾶς ἐρμηνείας τοῦ
συμβόλου τῆς πίστεως.

Ἀλέξανδρος Χύνας, ἀπεβίωσεν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1760, καὶ
συνέθετο νομικὸν τι σύγγραμμα.

Χριστοφόρος Ἀρτινός, μοναχός. Ἐγενήθη ἐν Ἄρτῃ τῷ 1730, καὶ
ἔκρουσεν Βύγενιον ἐν Ἄθωνι καὶ Κωνσταντινουπόλει, ὕστερον δ' ἐχρη-
μάτισε διδάσκαλος τῶν ἀνεψιῶν τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ, πεμφθεὶς
κατόπιν διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἀκαδημίᾳ. Ὑστερον ἐνδύθεις τὸ
μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῇ Νέᾳ Σκῆτῃ, μετέβη εἰς τὴν τοῦ Προδρόμου,
ἄνω τῆς μονῆς τῶν Ἰσῆρων, ὅπου συνέγραψε διάφορα μελωδικὰ ἄσματα,
καὶ *συνόψιν πάντων τῶν ἱερῶν κανόνων*.

Σταμάτιος Παπᾶς ἐκ Κουρνοφωλεᾶς ἐδίδαξεν ἐν Ἀνδριανουπόλει
(1738), καὶ ἀπέθανε τῷ 1763, συγγράψας *Γυμνάσιον ἀπερίεργον*.

Θεοφάνης Ναουσαῖος ιερομόναχος, ἔγραψε *μεγαλυνάρια εἰς τὸ ἱερὸν*
λελίγιον τοῦ ἀγίου Θεοφάνους, τυπωθέντα ἐν τέλει τῆς ἐν Βενετίᾳ

τῷ 1764 ἐκδοθεῖσας ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου τοῦ Πολυκάρπου Παπαδημητρίου ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου.

Ἄνανίας Ἀντιπάριος διδάσμιος γραμματικὸς διδάξας ἐν Κωνσταντινουπόλει (1752) καὶ συγγραφέας *Σπλάγγνον Γραμματικῆς*, ἐκδοθέν ἐν Βενετίᾳ 1764.

Παρθένιος Πελοποννήσιος, ἱεροδιάκονος καὶ ἱεροδιδάσκαλος, συνέθετο *Προσκυρητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου*, ἐκδοθέν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1763, μετέφρασε διαφόρους λόγους τοῦ Χρυσοστόμου, οὓς *Μαργαρίτας ἐπονομάσας* ἐξέδοτο Ἐνετίῃσι 1764, καὶ συνέλεξε *Σύντομ' ἐν ἡ ἐξήγησιν πάντων τῶν ἱερῶν κανόνων* ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐκδοθεῖσαν.

Παχώμιος Τυρναβίτης, μοναχός, ἐπεμελήθη τὴν ἐν ἔτει 1764 πρώτην ἔκδοσιν τῶν *Μαργαριτῶν*.

Ἰερεμίας Καβαδίας, Κερκυραῖος, συνέγραψεν *Ἄρθη ἀειβαλὴ* ἐκδοθέντα ἐν Δειψίᾳ τῷ 1766, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὰς διδασχάς τοῦ μαθητοῦ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη.

Λάζαρος Σκρίδας, ἐγεννήθη ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἐχημάτισε γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου τοῦ Μαυροκορδάτου, διδάξας καὶ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Βουκουρέστιου. Ἀπεβίωσε δ' ἐν ἔτει 1767 ποιήσας ἐπιγράμματα, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ βλαχικοῦ *ἱστορίαν σύντομον, οὐ παράλληλον, τῶν ἡγεμόνων τῆς Οὐγγροβλαχίας καὶ Μολδαβίας*.

Ἰωάννης Στάνος, ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐρασιθεὶς ἐκ διαφόρων συνέγραψε τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1767 εἰς τόμους ἕξ.

Γρηγόριος ὁ Δυρράχιου. Συνέγραψεν ἀκολουθίαν Κυρίλλου, Κλήμεντος, Μεθοδίου καὶ Ναοῦμ, ἐκδοθεῖσαν ἐν Μοσχοπόλει, *περὶ ἡμερῶν, μηνῶν καὶ χρόνων, παρακλητικῶν κανόνων τοῦ ἀγίου Ναοῦμ καὶ λόγους διαφόρους, καὶ μετέφρασε τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην εἰς τὸ ἄλβανικόν, ἣν ἐτύπωσε διὰ στοιχείων, τὰ ὅποια αὐτὸς ἐφεῦρε.*

Ἰερεμίας ὁ Κρής. Ἐγεννήθη ἐν Κυθωνίᾳ, καὶ περιήλθε χάριν σπουδῆς τὴν Γερμανίαν καὶ Οὐγγαρίαν. Ἦν ἀρχιμανδρίτης τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ προτροπῆ Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου μετέφρασε τὴν *Κλίμακα* ἐκδοθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1774, καὶ συνέγραψε περιγραφὴν συντόμως ἐκθέτουσαν τὰ ἐπισημότερα τοῦ ἀγίου *Ὅρους μεγαλειᾶ*, πρὸς δὲ καὶ ἀκολουθίαν τῆς *μεγαλομάρτυρος Αἰκατερίνης*, τυπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1768.

Ἄνθιμος Ἱερομόναχος, ἐξέπλησσε *Παρακλητικὴν τῆς ἁγίας ἑβδομάδος*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1768, πρὸς δὲ καὶ εὐχὰς πασῶν τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, τυπωθεῖσας Ἐνετίῃσι 1792.

Στέφανος Καρσιωάνιου, Ἰωαννίτης ἀκμάζων περὶ τὸ 1768 μετέφρασε τὴν *Ἱστορίαν τῆς Ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς*.

Χρύσανθος ὁ Κύπριος, πρωτοψάλτης τῆς νήσου. Συνέθετο *ἀκολουθίαν Μιχαὴλ Συνάδων*, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1769, καὶ ἐκδοῦς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν *ἀκολουθίαν τοῦ ἀναθίστου ἤμμου*, προσέθετο κατόρα *παρακλητικὴν εἰς τὸν τίμιον Στραυρὸν*, δύο *ἀκολουθίας τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου*, καὶ δύο *κατόρας τῆς Θεοτόκου*.

Ἰωάννης Φραγκόπουλος, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐχρημάτισε διερμηνεὺς καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωσικῆς πρεσβείας. Μετέφρασε τὰς *Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀυδίου*.

Ἰερόθεος Πελοποννήσιος, ἱερομόναχος. Ἐδίδαξεν ἐν Σκοπέλῳ καὶ ἔγραψεν *ἐξήγησιν εἰς τὴν ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους*, λόγους *ἐγκωμιαστικούς* κλπ.

Σπυρίδων Πακαδόπουλος, ἱεροδιάκονος. Μετέφρασε τὴν *Ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέμου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία τῷ 1770.

Γρηγόριος Ἀγιοπαυλίτης, ἀρχιμανδρίτης. Συλλέξας ἐκ διαφόρων συνέθετο καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βενετία τῷ 1770 *Ἱμνολόγιον* περιέχον τὴν *Παρακλητικὴν ἀκολουθίαν εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν Σταυρὸν*, τοὺς *ΚΔ' Οἴκους* πρὸς τὴν νοητὴν σκάλαν, καὶ ἄλλας τινὰς εὐχὰς.

Παρθένιος ὁ Παλαιῶν Πατρῶν. Μεταβὰς εἰς Πετροῦπολιν συνέγραψε πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ἐπίγραμμα ἠρωελεγειῶν τῷ ὑψηλοτάτῳ Ποιμενίῳ τῷ πάνυ, καὶ προσφώνημα τῇ *Αἰκατερίνῃ Β'*, ἐκφωνηθὲν τῇ 2 Ἀπριλλίου 1770, ἐκδοθέντα μετὰ Ῥωσικῆς μεταφράσεως τοῦ Σιτζκαβίξ ἐν τῷ Ζ' τόμῳ τῆς Ῥωσικῆς βιβλιοθήκης.

Κύριλλος Πετραῖος, Πελοποννήσιος ἱερομόναχος, ἐχρημάτισε προηγούμενος τῆς ἱεράς Λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὕστερον δὲ μετέβη εἰς Βλαχίαν. Συνέγραψεν *ἑρμηνείαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν*—περὶ τῶν ἐν διαφόροις τόποις εὕρισκομένων πραγμάτων, οἷον ὕψασμάτων, καρπῶν, μετάλλων, καὶ ἑτέρων ἐν σχήματι μελοδικῶν κανόνων—*ἱστορίαν τῆς ἱεράς Λαύρας*—καὶ *ἱστορίαν διὰ στίχων πολιτικῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ*.

Δαδίκης, διατρίβων ἐν Βενετία τῷ 1770 συνέγραψε περὶ τῶν πέντε διαφορῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἢ κατὰ Λατίωγ.

Νικόλαος Παπαδόπουλος ἐκ Ζαγορίου, συνέγραψεν ἐμπορικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν.

Ἀντώνιος Παλλαδοκλής, Μιτυληναῖος, ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Δαλματία, καὶ συνέθετο ὠδὰς ἰαμβικῶ καὶ ἠρωικῶ τῶ μῆτρῳ εἰς Ἀλέξιον Ὁρλώφ, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν στολὴν, καὶ εἰς Γρηγόριον Ὁρλώφ, τυπωθεῖσας ἐν Πετρούπλει τῷ 1771.

Ἰωάννης Ἀδάμης, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ τὴν *Φαρμακολογίαν* τοῦ Σαμουὴλ Μαδάη.

Σταῦρος Φρονιμόπουλος, ἐκ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου, συνέταξε στιχηρὸν προσφώνημα εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Σινᾶ Κύριλλον, ἐκδοθὲν μετὰ τῆς ἐν ἔτει 1773 Ἑνετίας τυπωθεῖσης περιγραφῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Ἰωάννης Δονᾶς Κερκυραῖος, ἰατροφιλόσοφος, συνέγραψεν ἀνατροπὴν τῶν περὶ Ἑλλήνων ληρημάτων τοῦ ἀββᾶ Κομπανιών, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τὸ πλαστὸν ὄνομα Φραγκίσκου Καπακέλλου—*Lettera di un Marchese Francesco Albergati Capacelli, in apologia del Sign. Ab. Compagnoni quella che verte sulla conformità da lui ultimamente scoperta infra Ebrei e Greci*. Lipsia 1773. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Δονᾶ ἐξελληνισθὲν ἐτυπώθη ἐν Βενετία 1802.

Σταμάτιος Μπεκελλίδης, ἐκ Βεργόρας τῆς Μακεδονίας, συνέθετο ἐπίγραμμα εἰς Θεόφιλον Καμπανίας τὸν ἐν ἔτει 1773 ἐν Βεργόρᾳ ἐπιδημήσαντα, ἐκδοθὲν ἐν Ταμείῳ Ὁρθοδοξίας.

Ἰωάννης Θεολόγητος ἐκ Καστορίας, ἔγραψε ποίημα ρουθετικὸν τυπωθὲν ἐν τέλει τοῦ Ἐπιστολαρίου (Βενετία 1773, καὶ Λειψία 1782), καὶ *Τιμολόγιον* ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1766 πρὸς τούτοις δύο ρουθετικά ποιήματα πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους, συνεκδοθέντα.

Θεόδωρος Χατζῆ-Φιλιππίδης ἐξ Ἐλμπασανίου τῆς Ἠπείρου, συνέθετο μεγαλυνάρια εἰς τὸν ἅγιον Βλαδίμηρον, ἐκδοθέντα μετὰ τῆς ἀκολουθίας.

Κύριλλος Σινᾶ ἀρχιεπίσκοπος, συνέθετο ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετία 1776, καὶ λόγους ἐγκωμιαστικοὺς εἰς τὸν ἅγιον ἐκφωρηθέντα ἐν Νεαπόλει τῷ 1774, καὶ συνεκδοθέντας τῇ ἀκολουθίᾳ.

Ἰωακείμ Πάριος, ιερομόναχος, ἔγραψε μαρτύριον καὶ ἀκολουθίαν Ἀρτωλίου τοῦ νέου τοῦ ἐν ἔτει 1774 ἀβλήσαντος.

Μεταξόπουλος, γεννηθεὶς ἐν Τραπεζούντῃ καὶ Παῦλος ἐν τοῖς κοσμοκοίσι καλούμενος μετωνομάσθη Παρθένιος διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος. Ἐμαθῆτευσεν ἐν Κεφῶ τῆς Ταυρικῆς παρὰ τῷ διδασκάλῳ Παπα-Κυριαζῇ καὶ τῷ ἱερεὶ Δαβίδ, καὶ ὕστερον γενόμενος ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐν Τραπεζούντῃ μονῆς τοῦ Σουμελά συνέγραψεν— *Ἱστορικὸν τῆς πόλεως Τραπεζούντος καὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς ἀπὸ 718 μέχρι τῆς ἀλώσεως— Μεγαλυνάρια εἰς τοὺς ὁσίους Βαρνάβαρ καὶ Σωφρόνιον, καὶ ἐπίγραμμα εἰς τὴν Θεοτόκον, συνεκδοθέντα τῇ ἐπιμαλείᾳ αὐτοῦ γενομένη ἐκδόσει τοῦ ὑπὸ Καυσοκαλυβίτου συνταχθέντος κτιτορικοῦ τῆς μονῆς Σουμελά* (Ἐν Λευσίᾳ 1775).

Ἰωάννης ὁ Ῥόδου συνέγραψε τὸν βίον τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου τοῦ ἐν Πάτρῳ κοινοβιάρχου, τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775.

Λεονάρδος Καπετανάκης, Ἀθηναῖος, συνέγραψεν ἰταλιστὶ τραγωδίαν τινὰ, καὶ ἰδαπάνησεν εἰς ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας τῆς ὁσίας Φελότης, τυπωθείσης ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775.

Εὐγένιος Σουμελιώτης, ιερομόναχος, ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς τὴν Θεοτόκον, φέρον ἐν ἀκροστιχίδι τὸ ὄνομά του, καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ Μεταξοπούλου ἐν τῷ κτιτορικῷ τῆς μονῆς Σουμελά.

Παναγιώτης Γεωργίου, Ῥόδιος, μετέφρασε διὰ στίχων τὰς ἐπτὰ τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐμμανουὴλ Τροχάνης, ἐκ Λακωνίας, ἐδίδαξεν ἐν ἔτει 1775 εἰς Σίφνον, καὶ ἐποίησεν ἐπίγραμμα ἐκ στίχων 786 εἰς τὸν πατριάρχην Σωφρόνιον.

Νικόλαος Βελλαρᾶς, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐγρημάτισεν γραμματεὺς τῶν ἡγεμόνων τῆς Οὐγγροβλαχίας Νικολάου καὶ Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτων, καὶ ἔγραψεν πόρτε ἐπιγράμματα πρὸς τὴν Θεοτόκον, συνεκδοθέντα τῷ κτιτορικῷ τῆς μονῆς Σουμελά, ὠδάρια τετράστιχα πρὸς τὸν *μπεροπόλετην* τῆς Οὐγγροβλαχίας Γρηγόριον, ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1777, — *λαμβικὸν ἐπίγραμμα εἰς Ἀλέξανδρον Γκίκαν, Θεοτόκια καὶ κατόνας εἰς τὸν ἅγιον Ἀλέξανδρον*, συνεκδοθέντα τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ (Ἐνετίῃσι 1771). Ἐν ἔτει 1774 διατριβὼν ἐν Τρανσυλβανίᾳ συνέθετο *παρακλητικὸν κατόνιον εἰς τὸν τίμιον καὶ Ζωοποιὸν Σταυρὸν ψαλλόμενον ἐν πάσῃ θλίψει καὶ περιστάσει*, ἐκδοθέντα Ἐνετίῃσι 1776, καὶ τῷ 1786 περιγραφὴν συνοπτικὴν τῆς μονῆς Σουμελά.

Ἀπόστολος Λάζαρος, ἐγεννήθη ἐν Λευκάδι καὶ ἐξεπαιδεύθη τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἰταλίᾳ· συνέταξε δὲ λόγους παρηγορητικοὺς εἰς αἶνον τῆς Θεοτόκου, ἐκδοθέντας ἐν Βενετίᾳ 1776.

Διονύσιος Καλλιπολίτης, ἱερομόναχος, γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1730 ἐμαθῆτευσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ὕστερον δ' ἔλθων εἰς Ἄθωνα ἐμόνασεν ἐν τῇ σκῆτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης. Παρατηρήσας δὲ ὅτι τὰ τετυπωμένα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ἐξ ἀβελφίας τῶν ἀντιγραφῶν καὶ διορθωτῶν, ἔβριθον σφαλμάτων, ἠρέυνησε φιλοπόνως ἐν ἔτει 1779 πάντας τοὺς ἀρχαίους κώδικας, καὶ διορθώσας τὰ πλημμελήματα ἐπεμψεν εἰς τὸν τότε πατριαρχεῖον Σωφρόνιον πρὸς ἐκδοσιν.

Μητροφάνης Ναύπλιος, ἱερομόναχος, συνέγραψεν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Γερασίμου τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1778 καὶ 1779. Ἐν ταύτῃ εὐρεται καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ ποιήσαντος ἐπίγραμμα.

Τλήμων, ταπεινός, εὐτελής, βακενδύτης
 Μητροφάνης Ναύπλιος ἔξω' εὐτόνωσ
 Πόνον τε μόχθον τῆςδε συγγραφῆς ὄλον.
 Μήμνησθέ μου, βέλτιστοι, ἀξιῶ πόνου,
 Ὅπως λάβομι ἀμπλακιῶν τὴν λύσιν
 Ἐν ὧρα φοικτῆς τῆς δίκης τοῦ δεσπότης,
 Προστασίας Γερασίμου τοῦ ἐν Μαλαῖ,
 Ἄνακτι Χριστῷ δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος.

Διονύσιος Ἀδριχνουπόλεως μητροπολίτης, συνέγραψε διαφόρους δεσυχὰς, ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1775 καὶ 1778.

Γεώργιος Σκούφης, ἐκ Κυθωνίας τῆς Κρήτης, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἰησοῦτου Μάννη, *Τέσσαρα ἀξιώματα τῆς Χριστιανότητος φιλοσοφίας* ἐν Ῥώμῃ 1777.

Θωμᾶς Ῥόδιος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τραγωδίας τινος Πέτρου τοῦ Μεταστασίου ἐκδοθείσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1779.

Γεώργιος Νικολάου. Σούτσος, ἐχηρμάτισε μαθητῆς. Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, καὶ ἐξελλήνισεν ἐξ τραγωδίας τοῦ Μεταστασίου τυπωθείσας Ἐνετίῃσι 1779 εἰς τόμους δύο.

Γεώργιος Μπαλδάνης, γεννηθεὶς ἐν Ἠπειρῷ ἐγένετο κρημνιστὴς τοῦ ἐν Πετροπόλει Γραικο-σλαβωνικοῦ μουσείου, καὶ ἐχηρμάτισεν ὕστερον διδάσκαλος τῶν ἡγεμονοπαίδων Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου. Σημείωτο ὡδὴν τῇ τρισεβάστῳ *Αἰκατερίνῃ Β'*, καὶ δύο ἐτέρας εἰς τὴν γέννησιν Κωνσταντίνου τοῦ Παυλίδου, τυπωθείσας μετὰ Ῥωσικῆς μετaphράσεως ἐν Πετροπόλει 1779.

Χρήστος Σουγδουρής ἐξ Ἰωαννίνων, διατρίβων ἐν Ῥωσσίᾳ τῷ 1781; μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ βιβλίου *περὶ ποταλγίας*, τυπωθὲν ἐν Νίζνῃ.

Θεόφιλος Καμπανίας ἐπίσκοπος, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐγένετο μαθητὴς Εὐγενίου καὶ Μπαλάνου. Ἐγραψε *Ταμείον ὀρθοδοξίας*, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780, καὶ *Νομοκάνονα*.

Ῥαφαὴλ Καυσοκαλυβίτης, ἐγεννήθη τῷ 1723 ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἄρτῃ παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Χρυσάνθῳ τῷ Ζηταίῳ, ὕστερον δὲ παρ' ἄλλοις. Ἐπὶ τέλους ἐλθὼν εἰς Ἀθῆνα ἐμόνασεν ἐν τῇ σκῆτῃ τοῦ Καυσοκαλυβίτου, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον, καὶ συνέθετο διάφορα ἐπιγράμματα ἠρωελεγεῖα, ἱαμβικά, καὶ καρκινικά, πρὸς τούτοις δὲ *Ἐἴκοσι τέσσαρας Οἴκους κατ' Ἀλφάβητον*, καὶ *μῆαν εἰλήνῃ πρὸς τὴν παρθενομάρτυρα ἁγίαν Βαρβάραν*, ἐκδοθέντας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780, ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει τοῦ προηγουμένου Κυρίλλου Λουριώτου.

Κωνσταντῖνος Χρυσίδης, Ἠπειρώτης, συνέγραψε *περίληψιν τῆς Γραμματικῆς*.

Πανταζῆς Τουρναβίτης, ἐχηρμάτισε διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου, καὶ ἐν ἔτει 1780 συνέγραψε *λεξικὸν ἀπλοῦν καὶ ἑλληνικόν*.

Πατριάρχης Δημέρου, ἐξ Ἰωαννίνων, διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, συνέταξε *κατάλογον τῶν πατριαρχῶν ἀπὸ Ἰερεμίου Γ', μέχρι Γαβριὴλ Γ' (1772—80)*

Κυπριανὸς ὁ Κύπριος, ἐγεννήθη εἰς Κορίνθον ἐκ πατρὸς Χριστοδούλου, μητρὸς δὲ Χρηστίνης. Μεταβάς δ' εἰς Βενετίαν, χάριν συστηματικωτέρως παιδεύσεως, ἐπιμελήθη διαφόρους ἐκδόσεις, καὶ συνέγραψεν *Ἱστορίαν τῆς Κύπρου*, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι 1788, περιλαμβάνουσαν πολλὰς καὶ καλὰς εἰδήσεις περὶ τῆς νήσου, κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἰδίως καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Καيسάριος Ῥήμνικου ἐπίσκοπος, ἐχηρμάτισε μαθητὴς Ἀλεξάνδρου τοῦ Τουρναβίτου, καὶ ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γαλλικῆς, καὶ ῥωσσικῆς διαλέκτου. Μετήνεγκεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ βλαχικὸν τὰ *Μηναια*, καὶ ἔγραψεν ἑλληνιστὶ *Ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Τούρκων πολέμου* μεταφρασθεῖσαν εἰς τὸ ἀπλοῦν ὑπὸ Ἀμβροσίου Παμπέρεως.

Λουκάκης. Μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας

Γρηγορίου Γκίκα (1777), ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Βουκοβίναν ἵνα παρ-
δώσῃ αὐτὴν ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων εἰς Μαρίαν τὴν Θηρεσίαν· δια-
τρίβων δ' ἐν Κροναδά τῆς Τρανσυλβανίας συνέθετο *Λεξικὸν ἐξέγγλωσ-*
σον, τοῦτέστι περσικόν, τουρκικόν, ἀραβικόν, ἑλληνικόν, ἰταλικόν, καὶ
γαλλικόν.

Λάμπρος Δήμαρος, ἐξ Ἰωαννίνων, ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν
Βουκουρεστίας Ἀκαδημίας, καὶ ἔγραψε διάφορα *ρητορικὰ ἐγκώμια*.

Γεράσιμος Λύτσιας ἐγεννήθη ἐν Σιγδίτῃ τῶν Σαλόνων, καὶ ἐφ'
εἰκονὸν χρόνον ἐδίδαξεν εἰς διάφορα τῆς ἐπαρχίας μέρη. Συνέγραψε
γραμματικὴν, καὶ συνέλεξεν ἐκ διαφόρων πατέρων τῆς ἐκκλησίας
ἱερὰ ἀπανθίσματα.

Γεώργιος ἐξ Ἀργυροκάστρου, ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ τῷ 1780 *γραμμα-*
τικὴν ἑλληνολατινικὴν.

Γεώργιος Ἰωαννίτης, ἐχρημάτισε μαθητὴς Εὐγενίου τοῦ Βουλγά-
ρεως, καὶ μετοικήσας εἰς Ἀμπελάκια ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ Διο-
νυσίου Πλαταμῶνος ἰδρυθὲν σχολεῖον· συνέγραψε *γραμματικὴν περὶ*
ἀνωμάλων ῥημάτων.

Γεώργιος Σκαρλάτος, ἐγεννήθη ἐν Ῥεσίνα τῆς Μακεδονικῆς Βεῤ-
βόιας, καὶ ἐγένετο μαθητὴς Ἀναστασίου τοῦ Ναουσαίου· μετέφρασεν δ'
ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *Περὶ τροφῶν, περὶ ζώων ψυχῆς, περὶ σελήνης οἰκου-*
μένης, καὶ ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν λογικὴν τοῦ Γενονησίου.

Ματθαῖος ἱερομόναχος, ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν Παρισίοις
ῥωσικῆς πρεσβείας, καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ τὴν *Κατήχησιν*
Πλάτωνος μητροπολίτου Μόσχας, ἐκδοθεῖσαν ἐν Πετροπόλει 1776
καὶ ἐν Βενετίᾳ 1782.

Ἀθανάσιος Στήριας, Μοσχοπολίτης, ἐποίησεν ἐπιγράμματα εἰς ἔπαι-
νον Μελετίου συνεκδοθέντα τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ (1783).

Σπυρίδων Σπίνολας, Κερκυραῖος, συνέγραψε *Διδασκαλίαν χριστια-*
νικὴν διεξοδικωτάτην, Νομικὴν συνταγμάτων, καὶ ἀπάντησιν εἰς
Βολταίρον.

Γεώργιος Βελημάς συνέθετο *Ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ*
ἐρημίτου ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1782 καὶ 1787.

Δημήτριος Στεφανόπουλος, ἐκ τῶν ἐν Κορσικῇ μετοικησάντων Μα-
νιατῶν ὑπηρέτησεν ὡς ἑταίρος τοῦ γαλλικοῦ ἰππικοῦ καὶ συνέ-
γραψε—*Précis historique de la maison Imperiale des Compnènes*
etc. Amsterdam 1784.

Δωρόθεος Βουλισμάς, ἐξ Ἰθάκης ἱερομόναχος, ἠκροάσθη τοῦ ἐν Σμύρῃ συμπατριώτου τοῦ Ἱεροθέου Δενδρινοῦ, καὶ ὕστερον ἐλθὼν ἐν Ποσειδωνίᾳ τῆς Οὐγγαρίας ἐξεπαιδεύθη καὶ τὴν λατινικὴν. Διερχόμενος ἐκ Βιέννης ἐξεφώνησεν ἐπ' ἐκκλησίας διαφόρους λόγους, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Δελφίαν, ἐνθα ἐξέδοτο τὰ τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδου.

Δημήτριος Καταρτζής, ἐν Βλαχίᾳ διατρίβων ἐγράψε γραμματικὴν, περὶ τοῦ γνῶθι σαυτὸν, καὶ περὶ δικαστικοῦ καὶ ρητορικοῦ. Ἦν θιασώτης τῆς ἀπλοσληνικῆς γλώττης, καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐδοκίμασθῆσαν ὑπὸ Νεοφύτου Δούκα ἐν Τερψιχόρῃ.

Ἰωάννης Λίνδιος ἱερομόναχος καὶ ἀποστολικὸς κήρυξ, ἐξήγησε τὸ Ἔσμα ἀσμάτων ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ 1785, συνέγραψεν ἐρωταποκρίσεις πνευματικὰς μετὰ καί τινων ἐπιστολῶν παραινετικῶν (1785), καὶ μετέφρασε τὴν ὑπὸ Χρυσοστόμου ἐρμηνείαν εἰς τὴν Κοσμογονίαν Μωϋσέως (1786).

Ὑστερον ἀρχιεπίσκοπος Μύρων προχειρισθεὶς ἠρμήνευσε τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης (1796).

Χρῦσανθος ὁ ἐκ Προύσης, συνέθετο προσκυνητάριον τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ 1787.

Μακάριος Σκορδύλιος Κρήτης ὁ ἱεροδιδάσκαλος, συνέθετο λόγους ἐγκωμιαστικοὺς καὶ παρηγορικοὺς εἰς διαφόρους ἑορτὰς τυπωθέντας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1787.

Δημήτριος Ἀγκύραμος, Βυζάντιος, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἰατρικὴν συνέστησε, κατὰ Τοδερίνην, ἐν Κωνσταντινουπόλει βοτανικὸν κήπον καὶ συνέγραψεν ὀγκωδέστατον βοτανικὸν λεξικόν, ἑλληνιστί, λατινιστί, γαλλιστί, ἀραβιστί, περσιστί καὶ τουρκιστί.

Δημήτριος Ῥαζής ἐκ Μεσολογγίου, ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ, ὕστερον δὲ μεταβὰς εἰς Εὐρώπην ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν, ἣν ἐπιτυχῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει μετήρχθε. Μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινοῦ τὴν Γεωμετρίαν τοῦ Καμετίου, τυπωθεῖσαν Ἐνετίῃσι τῷ 1787.

Ἀντίθας Δάσκολης, Κερκυραῖος, ἀνὴρ πολυμαθέστατος συνέγραψε λατινιστί Ἐπιστημονικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (Encyclopædia seu universæ Sapientia Theses, augustis sub auspiciis amplissimi Senatoris Marci Ruzzini Divi Marci Procuratoris præstantissimi, veritates ad trutinam publice propugnandæ ab Annibale Dascoli nob. Corcyrese, ac Majestatis Cæsareæ equite meritissimo in Sere-

nissima Dominante; Philippo Caminiti Messanensi sanctæ Ven-
randæ de Vanellis abbate instituyente. Lugduni).

Γεράσιμος ὁ Χαλεπίου. Ἐγεννήθη ἐν Πατυγίῳ τῆς Βιθυνίας περὶ τὸ
ἔτος 1712, καὶ μαθητεύσας ἐν Πάτρῳ παρὰ Μακκαρίῳ ἐδίδαξεν ἐν
Κωνσταντινουπόλει. Ἐπειδὴ δὲ τότε οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀρθόδοξοι παρη-
νοχλοῦντο ὑπὸ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας ἡ Μεγάλη ἐκκλησία ἐκλέ-
ξασα τοῦτον μητροπολίτην Βερροίας (Χαλεπίου) ἀπέστειλε πρὸς κατὰ-
παυσιν τῶν σκανδάλων. Ὁ δὲ Γεράσιμος εὐθαρσῶς κατὰ τῶν λυμενῶνων
ἐκείνων ἀγωνισθεὶς παρητήθη καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθῶνα ἐμόνασε μέχρι
τοῦ ἐν ἔτει 1785 συμβάντος θανάτου του. Συνέγραψε *Διδαχὰς* καὶ
Ἐπιστολάς, καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὰς εἰς *Ματθαίου*
ἱμνίας τοῦ Χρυσοστόμου.

Γεράσιμος Καλογνώμων Κρής, ἐπίσκοπος Χερρόνησου, συνέγραψε τῶ
1788 *Θεωρίαν θεολογικὴν* ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ 1788, καὶ *διάλογον*
μεταξὺ σώφρονος καὶ φιληρόνου διὰ στίχων.

Ἀνδρέας ὁ Πάργιος, συνέθετο ἐν ἔτει 1788 *Ἀκολουθίαν* τοῦ
ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἐρημίτου, τοῦ ἐκ χωρίου Μοροδένδρου τῆς
Ἀχαρνατίας, τυπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1807.

Πανταζῆς Λαρισσαῖος, ἔγραψεν ἐν ἔτει 1789 *ἐξηγήσειν εἰς τὴν*
Ἀποκάλυψιν, καὶ τοὺς γρησμοὺς *Στεφάνου Ἀλεξανδρείας*, *Τα-*
ρασίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ *Λέοντος τοῦ Σοφοῦ*.

Κωνταντῖνος ὁ Θετταλὸς, συνέθετο ἐπίγραμμα εἰς τὴν Φυσικὴν
Ῥῆγα τοῦ Φεραίου.

Γαβιὴλ Μολώνης, Πελοποννήσιος, διέπρεψεν ὡς γραμματικὸς, φιλό-
σοφος καὶ ῥήτωρ, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1789, συντάξας *Διδαχὰς*.

Κωνσταντῖος Τρίκκης ἐπίσκοπος ἄνθρωπος, ὡς λέγει ὁ Ζαβίρας, ἔμπει-
ρος τῆς θείας γραφῆς, ἦδυσ εἰς τὰς ἐπιστολάς, πολιτικός· μετέφρασε
τὴν εἰς τοὺς τέσσαρας *Εὐαγγελιστὰς ἐρμηνείαν Θεοφυλάκτου*
Βενιησίου, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ 1788.

Ἀμβρόσιος Πάμπερις, Μοσχοπολίτης ἱερομόναχος· περιηγήθη τὴν
Μολδοβλαχίαν καὶ Οὐγγαρίαν, καὶ ἐχηρμάτισεν ἐφημέριος τῆς ἐν Λει-
ψία ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων. Συνέθετο *ποίημα καρικιτικὸν* ἐκδοθεὶς
μετὰ σχολίων ἐν Βιέννῃ 1802, καὶ *διδαχὰς*, μετέφρασεν εἰς τὸ
ἀπλοελληνικὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τούρκων πολέ-
μου Καίσαρος τοῦ Ἰημνίκου, καὶ ἐξέδοτο ἐν Ἀλλῇ τῷ 1768 τὸ
περὶ Ἐπιστολικῶν τύπων τῶν Κορυθαλλέως.

Ἀνδρέας Γουνᾶς Ἀθηναῖος, συνέγραψε *συνταγματίον διαφόρων εὐχῶν κατασκευτικῶν*, ἐκδοθὲν ἐν τέλει τῆς ἱερᾶς Συνόψεως.

Πέτρος Βούλγαρις, Κερκυραῖος ἱερεὺς, ἠρμήνευσε κατὰ Δονᾶν, ἐν ἔτει 1790 ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ἑπτανήσῳ.

Χαρίσιος Μεγδόνοϛ, ἐκ Κοζάνης· ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἐχρημάτισεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν ἐν Πέστη· ἐπανελθὼν δ' εἰς Κοζάνην ἐνεδίδθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ συνέγραψε *περὶ ἐπαγορθώσεως τῶν κατὰ τὰς ἱερὰς τέλειδὰς συμβαινόντων, περὶ τοῦ σχολείου τῆς Κοζάνης, ἑλληρικῶν Πάνθεον (ἐν Πέστη 1812), Ἀύθρον τοῦ Διογένοϛ (ἐν Βιέννῃ 1818), καὶ περὶ Ποιητικῆς (ἐν Βιέννῃ 1819)*.

Δημήτριος Χοιδᾶς, Κερκυραῖος. Ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, καὶ μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτῆς, τῆς Σουηδίας καὶ Πρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ συνέγραψε *περὶ ἀνατομίας*.

Κωνσταντῖνος Μιχαήλ, ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ· καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια παρὰ Μιχαήλ Παπα-Γεωργίῳ τῷ Σιατιστεῖ, ὕστερον δὲ μεταβάς εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Συνέγραψε *δαιτητικὴν καὶ ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς μεταφράσας καὶ τὴν Ὑγεινήν τοῦ Τισσότου*. Ἀμφότερα ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1785, καὶ 1794. Πρὸς τούτοις ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς Θωμᾶν τὸν Σιατιστέα.

Γεώργιος Σύνανδρος, Ζακύνθιος, συνέθετο *ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Διουσιίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγύπτου*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1790.

Διονύσιος Ζαγοραῖος, ἱερομόναχος ἀσκητῶν ἐν τῇ ἀπέναντι τοῦ Ἄθωνος ἑρημονήσῳ Πιπέρι, μετένεγκεν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὰ *εὐρισκόμενα Συμῶν τοῦ γένου Θεολόγου* ἐκδοθέντα ἐν Βενετίᾳ 1790.

Μακάριος Καβαδίας ἐγεννήθη ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Βουκουρεστίῳ, συγγράψας διάφορα, ἐξ ὧν ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1802 *λόγος πασαιρετικὸς ἢ κατὰ Οὐολταίρου*.

Ματθαῖος ἐκ Γανοχώρων, ἱερομόναχος, ἐδίδαξεν ἐν Σηλυβρία (1780—90), καὶ ὕστερον ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς πρωτεύων διδάσκαλος τῆς Ἀκαδημίας. Συνέγραψεν *Ἐγχειρίδιον περὶ συντάξεως τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν* ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ 1775, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει 1816, καὶ *ἐπιγράμματα εἰς Ὅρμον σωτήριον Βασιλεῖου τοῦ Ποστελνίκου*.

Ἀντώνιος Ἐμμανουήλ ἐκ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου, ἐχρημάτισε

σεβάρης τῆς ἡγεμονίας Οὐγγροβλαχίας, καὶ διατρίβων ἐν Στεφανουῦ πόλει τῆς Τρανσυλβανίας μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ τὸ σύγγραμμα τοῦ Γαέτη (il giovine instruito,) ὅπερ μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον *Τρόπαιον τῆς Ὀρθοδοξίας*, ἐν Βιέννῃ 1791.

Γεώργιος Ρίζος, μέγας ποστέλνικος τῆς ἡγεμονίας Βλαχίας, ἔγραψεν ἐπίγραμμα εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀντωνίου Ἐμμανουήλ.

Νικόδημος Συνάδων ἐπίσκοπος, ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἄνω Ἐμμανουήλ δημοσιευθεῖσαν ἐν Τροπαίῳ.

Κωνσταντῖνος Μπέλιος, Μακεδῶν μετέφρασε τὰ *συμβάντα τοῦ νέου Ρουβίνων*, ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους ἐν Βιέννῃ 1792 καὶ 1819.

Ἰωάννης Ἐμμανουήλ ἐγεννήθη ἐν Καστορίᾳ καὶ ἐξπαιδευθεὶς τὰ μὲν ἑλληνικὰ παρὰ τῷ θεῷ του Γεωργίῳ Λεοντίῳ, τὴν δὲ φιλοσοφίαν μετὰ τῆς γερμανικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης ἐν Πέστη. Ἐν Βιέννῃ διατρίβων ἐν ἔτει 1792 μετέφρασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ *ἐγκόλιον τῶν παιδῶν*, καὶ *στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς* τυπωθέντα τῷ 1797.

Γεράσιμος Καρούσος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τὴν *ἱστορίαν τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου (Κριμίου)*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βιέννῃ τῷ 1782 εἰς τόμους δύο.

Διονύσιος ὁ Πλαταμῶνος, ἐγεννήθη ἐν τῇ Ζέρμα κώμῃ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ διήκουςεν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου ἐν τῇ Ἀθωνιάδι, ὕστερον δὲ προχειρισθεὶς Πλαταμῶνος ἐπίσκοπος ἐπὶ τριάκοντα ἔτη διατήρησεν τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1793 γράψας *δημηγορίας*, καὶ ἐπιστολάς *γλαφυροτάτας*.

Εὐστάθιος Ἀθανασίου, ἐσπούδασεν ἐν Ἄλλῃ καὶ ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς συνέγραψε *Historia radices scillae*. Ἐν τέλει τῆς αἰνεσίμου ταύτης διατρίβῃς του τυπωθείσης τῷ 1794 εἴρηται ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν λατινιστὶ Γουλιέλμου Γεθάουρ, καὶ τρεῖς ἑλληνιστὶ Κούρτ Σπρέγγελ, Γερασίου Γρηγορίνη καὶ Δημητρίου Ζαφειριάδου.

Ἀμφιλόχιος Παρασκευᾶς, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνους καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Μπαλάνου. Ἐδίδαξεν ἐν Ναούσῃ (1770), ἐν Κοζάνῃ (1779), καὶ ἐν Τυρνάβῳ, ὕστερον δ' ἐλθὼν εἰς Οὐγγαρίαν ἐχρημάτισεν ἐπὶ τρία ἔτη ἐφημέριος τῶν ἐν Κετςκεμέτ ὀρθοδόξων. Ἐντεῦθεν μεταβάς εἰς Ποσόιον ἐσπούδασεν ἐφ' ἰκανὸν χρόνον τὴν λατινικὴν καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑλλάδα ἐδίδαξεν αὖθις ἐν Κοζάνῃ, καὶ συνέγραψε *λογικὴν καὶ κάτοπτρον φιλοσοφίας*.

Γεώργιος Μανουήλ Βυζάντιος, μετέφρασε τὸν *θάνατον τοῦ Ἀβελ*

τοῦ γερμανοῦ Γεσνέρου (1795), καὶ τὸ *περὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ῥωμαίων* τοῦ γάλλου Μοντεσκιῶ (1785).

Ἀντώνιος Κορωνίδης Χίος, μετέφρασεν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν τὸ *περὶ παιδῶν ἀγωγῆς* τοῦ Πλουτάρχου, Ἐβρίκου τοῦ Κάμπη τὸν *παιδαγωγόν*, καὶ τὴν *Γαλιτεΐαν* τοῦ Φλωριανοῦ, ἐκδοθέντα καὶ τὰ τρία ἐν Βιέννῃ τῷ 1796, καὶ συνέγραψε *Ψυχολογίαν πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν*.

Στέφανος Δημητριάδης ἐκ Σκιάθου, διατρέσων ἐν Βιέννῃ ἐξέδοτο *ἀπανθίσματα ἐκ διαφόρων βιβλίων* (1797).

Πολύζος ἰεροδιάκονος, ἐποίησεν ἐπίγραμμα εἰς τὰ τοῦ Δημητριάδου ἀπανθίσματα.

Νικήτας Νηφάκης, ἐγεννήθη ἐν Μηλέξ τῆς Λακωνίας, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 λυμαινομένων τὴν Πελοπόννησον τουρκαλβανῶν ὑπέστη πολλὰς κακώσεις, ἐπὶ τέλους δ' ἐλευθερωθεὶς ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ μαθητεύσας ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐκεῖ ἀκαδημίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ὑπέστη τὰ χεῖρονα ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του. Ἐγράψε διὰ στίχων ἐν ἔτει 1798 *Λακωνικὴν χωρογραφίαν*, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Μασουρέρου ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων, καὶ τῷ 1853 μετὰ πολλῶν σημειώσεων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ ἀνωνύμου.

Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης, ἀνὴρ, κατὰ Ζαβίραν, πεπαιδευμένος ἐν παντὶ εἶδει ἐπιστήμης, συνέγραψε *Πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν* ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1798 εἰς βιβλίον IB'.

Ἰερόθεος Αἰτωλὸς, ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Ἀγράφαις μονῆς τοῦ Δουσίκου ἐν ἔτει 1798 ἐπεξεργάσθη τὴν ὑπὸ Παχωμίου Ῥουσάνου ποιηθεῖσαν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, προσθεὶς δύο ἱαμβικὰ ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἄγιον, καὶ τρίτον ὡς ἀπὸ τοῦ ἁγίου, πρὸς δὲ καὶ παρακλητικὸν κανόνα εἰς Βησσαρίωνα. Ἡ οὕτως ἐπεξεργασμένη ἀκολουθία ἐξετυπώθη τῷ 1800 ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῷ 1856 ἐν Ἀθήναις.

Βασίλειος Ποστέλνικος συνέγραψεν ἐν ἔτει 1798 *Ὀρμον σωτήριον*, ἐκδοθέντα τῷ 1805 ἐν Βιέννῃ καὶ ἀλληγορικὴν ἱστορίαν περὶ ἀνθρώπου διὰ στίχων ὁμοιοκαταληκτῶν, καὶ στιχηρὰν ἐρμηγειακὴν τῆς ἀλληγορίας.

Κελεστίνος Ῥόδιος, συνέγραψεν ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως κατὰ τινῶν φιλοσοφικῶν ληρημάτων,

Νικόδημος Μαζαράκης Θεσσαλός, ἀκμάζων τῷ 1799 συνέγραψε *γραμματικὴν*.

Ἰωάννης Μαρμαροπούρης Ἀθηναῖος, μετέφρασε βίον καὶ κατορθώματα τοῦ κόμητος Σωφάδωφ, τυπωθέντα ἐν Τεργέστη 1799.

Δημήτριος Βενιέρης, ἔγραψεν *ιταλικὴν γραμματικὴν*, ἐκδοθεῖσαν ἐν Τεργέστη 1799.

Ἀγάπιος Λίτινος Ζακύνθιος. Περί τούτου λέγει ὁ γράψας τὴν ἐν Τεργέστη τῷ 1812 τυπωθεῖσαν Ἱστοριοκριτικὴν Ἀπολογίαν « Ἀγάπιος ἱερομόναχος Λίτινος Ζακύνθιος, μαθητὴς Κατηρόρου, ἐπιστημονικώτατος, καὶ εἰδήμων διαφόρων διαλέκτων, ἐργημάτῳ καθηγητῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Παταβίου τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἑβραϊκῆς διαλέκτου, εἶτα ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Βενετικῆς γερουσίας μετὰ τὸ ἀξίωμα δημοσίου ἐξεταστοῦ τῶν ἑλληνιστῶν ἐκδιδόμενων βιβλίων, ὑπουργημα οὐδέποτε δοθὲν εἰς Ἕλληνα. Συνέγραψε διέφορα, μίαν Χριστιανικὴν Θεολογίαν, ἐν ἐγχειρίδιον μεταφυσικῶν διαλεκτικῶν, καὶ ἄλλα πολλά ».

Ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ περὶ τὸ 1805.

Συγγράμματα τοῦ Λιτινοῦ γνωρίζω τὴν Ἀσφαλὴ Ὀδηγίαν τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς, τυπωθεῖσαν ἐν Παταβίῳ 1774, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ μετάφρασιν τοῦ μεταφυσικοῦ διαλεκτικοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Λοκκίου, τυπωθεῖσαν ἀνωνόμως Ἐνετίῃσι 1796.

Παναγιώτης Νικολαΐδης, ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐγκύκλια παρὰ τῷ θεῷ του Λάμπρω Φωτιάδῃ, δαπάνη τοῦ ὁποίου καὶ σταλεῖς εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Βιέννῃ καὶ Ἄλλῃ. Τὴν 2 Ἀπριλίου 1799 στεφθεὶς διδάκτωρ ἐδημοσίευσεν ὡς ἐναλισμον διατριβὴν *Antylli veteris chirurgi τὰ λείψανα*. Ἄλλ' ἡ σπουδαία αὕτη περὶ Ἀντύλλου διατριβῆς ἔργον ἐστὶ τοῦ περιφανοῦς Κουρτίου Σπεγγελ, ὡς αὐτὸς οὗτος ὕστερον ἐδημοσίευσεν (Ἱστορία τῆς Βοτανικῆς, ἐν Ἄλλῃ 1832 Τόμ. Β'. σελ. 127). Ἐν τῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Νικολαΐδου δημοσιευθείσῃ διατριβῇ, προσφωνομένη εἰς Λάμπρον τὸν Φωτιάδην, καταχωροῦνται τέσσαρες ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν, τρεῖς μὲν τῶν ἐν Ἄλλῃ συμφοιτητῶν του Θεοδοσίου Ἰλιάδου, Σταύρου Μόσχου, Ἀθανασίου Ἰωαννίδου, καὶ ἡ τετάρτη ἐκ Βιέννης Μανουὴλ τοῦ Τενεδίου.

Βατάτζης, ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ. Περί τούτου λέγει Δανιὴλ ὁ Φιλιππίδης « Ἦδεν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν λατινικὴν, ἀραβικὴν, καὶ

« περσικὴν, καὶ ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Διέτριψε πολὺν χρόνον ἐν τῇ Περσίᾳ καὶ ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς εἰς τὴν Ῥωσσίαν παρὰ τοῦ σιᾶχ Ναδὶρ ». Συνέγραψεν ἑλληνιστὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ σιᾶχ τῆς Περσίας *Ναδὶρ*, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Φιλιππίδου ἐν παραρτήματι τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Ῥουμουρίας (σελ. 1—22).

Λουΐζης Σωτήρης, ἐκ Λευκάδος, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ὑπερέτησε μὲ βαθμὸν συνταγματάρχου εἰς τὰ βωστικὰ στρατεύματα. Συνέγραψε *θρίαμβον Αἰκατερίνης Β' μετὰ τινῶν μελετῶν* καὶ — *il sostegno delle arti, e dell'agricoltura favorita da Alessandro I Paulowicz imperatore, e autocrate di tutte le Russie ec. Trieste 1807.*

Νικόλαος Ἀγραφιῶτης, συνέγραψεν *Ἑλλήνων ἰατρῶν παλαιῶν τε καὶ μεταγενεστέρων ἰατρικῆς ἐπιτομήν.*

Θεοδώρητος Ἀθανασίου ἐξ Ἰωαννίνων, ἀρχιμανδρίτης, συνέγραψεν *ἑρμηνείαν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν* ἐκδοθεῖσαν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1800.

Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης Κούτσικος, διατρίβων ἐν Οὐγγαρίᾳ μετέφρασε τὸν βίον τοῦ Βοραπάρτου (ἐν Βούδη 1800), καὶ τὸν βίον *Πασβάνογλου* (ἐν Πέστη 1800).

Ζήσης Κάβρας, ἡ κατὰ Ζαβίραν *Κάβουρας*, ἐξ Ἀμπελακίων, ἠκρόσθη ἐν τῇ πατρίδι παρὰ Γεωργίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων τὰ γραμματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, καὶ ἔλθων εἰς Βουκουρέστιον ἐδίδαξεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἔρωτι δ' εὐρυτέρας μαθήσεως· ἔλθων εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασεν ἐν Ἰένῃ τὴν ἰατρικὴν. Ἐνταῦθα δὲ διατρίβων τῷ 1800 συνέγραψε *Στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἀλγέβρας.*

Δημήτριος Κατῆ Πολυζῶης, ἐκ Βρανανῶν τῶν Ἀγράφων, δοκιμώτατος περὶ τὰ γραμματικὰ καὶ τὰ ποιητικὰ. Διδάσκων ἐν Πέστη τῷ 1800 ἐξέδοτο *Γραμματικὴν.*

Ἄνθιμος ἐκ Λειβαδίου τῆς Θεσσαλίας ἱερομόναχος, ἐγένετο μαθητὴς τοῦ ἐν Σιατίστῃ διδάξαντος Καλλινίκου τοῦ Μπάρκοση καὶ ἐν Βιέννῃ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη Μονάζων ἐν Ἑλασσῶνι προσεκλήθη ἐφημέριος τῶν ἐν Κετςκεμέτ τῆς Οὐγγαρίας ὀρθοδόξων, καὶ ὕστερον τῶν ἐν Βιέννῃ. Ἐπανακάμψας δ' εἰς τὴν μονὴν του καὶ ἠγούμενος ἐκλεχθεὶς συνέστησεν ἰδίᾳ δαπάνῃ σχολὴν καὶ λαμπρὰν βιβλιοθήκην, καὶ συνέγραψε λόγους ἐγκωμιστικoὺς, καὶ *ΚΔ' μακαρισμοὺς εἰς τὴν Θεοτόκον.*

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ ΑΙΩΝ.
1800—1821.

Γρηγόριος ὁ Ε΄.

Ἐγεννήθη τῷ 1745 ἐν Δημιτσάνῃ παρὰ Ἰωάννου Ἀγγελοπούλου καὶ Ἀσημίνας Παναγιωτοπούλου καὶ βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Γεώργιος. Παιδευθεὶς δ' ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια παρὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ διδασκάλους Μελετίῳ ἱερομονάχῳ καὶ Ἀθανασίῳ Ῥουσοπούλῳ, εἰκοσαέτης ἤδη (1765) ἀπεδήμησε μετὰ τοῦ δευτέρου τῶν διδασκάλων του εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἐμαθήτευσε δύο σχεδὸν ἔτη παρὰ Δημητρίῳ Βόδα.

Ἵστερον αὐτὸς μὲν ἀπέπλευσεν εἰς Σμύρνην, ὁ δὲ Ῥουσόπουλος κατέμεινεν εἰς Ἀθήνας διδάσκων ἐν τῇ ἐκείσε σχολῇ μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του (1780).

Ἀφικόμενος εἰς Σμύρνην ὁ Γεώργιος συνήκασε μετὰ τοῦ ἐκεῖ διαμένουτος θείου του Μελετίου ἱερομονάχου, ὑπηρετῶν αὐτῷ καὶ ἅμα διακόβων καρποφόρως τὰ μαθήματα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐντεῦθεν εἰς τὴν μὲν τῶν Στροφάδων ἐλθὼν, καὶ τὴν μοναχικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν μετωνομάσθη Γρηγόριος ἐπ' ὀλίγον δὲ διατρίψας ἐν τῇ μονῇ τῆς νήσου ταύτης μετῆρεν εἰς Πάτριον, καὶ διήκουσε τῶν ἐκεῖ διδασκάλων, γυμναζόμενος περὶ τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν μετ' ἐπιμελείας ἐνδελειχοῦς.

Ὁ τότε μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος ὁ Πελοποννήσιος γιγνώσκων τὸν Γρηγόριον ἐκ τῆς προτέρας ἐν Σμύρνῃ διατριβῆς προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖ, διανύσαντα ἤδη τὸ ράδιον τῶν ἐν τῇ Πατριακῇ σχολῇ σπουδασμάτων, καὶ ἐλθόντα προεχειρίσατο ἀρχιδιάκονον αὐτοῦ.

Ἐπανακάμψας μετ' οὐ πολὺ εἰς Δημιτσάνην, καὶ πολλῶν καὶ κалῶν τῇ πατρίδι γενόμενος πρόξενος, μετὰ ὀλιγοχρόνιον ἐν Πελοποννήσῳ διατριβὴν ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην, καὶ τῷ 1784 τοῦ μητροπολίτου Προκοπίου προσκληθέντος εἰς τὴν ὑπάτον τῆς ὀρθοδοξίας περιουπλὴν, προεχειρίσθη διάδοχος αὐτοῦ μητροπολίτης Σμύρνης ὁ Γρηγόριος.

Ἐπὶ δεκατρία ἔτη ἰθύνας τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον ὁ αἰμνηστος οὗτος ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν περὶ αὐτοῦ ἀγαθὴν τῆς ἐκκλησίας γνώμην. Συνεχῶς ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος προτρέπων τὸ ποίμνιόν του εἰς ἀρετὴν καὶ ἀγάπην, ἐκαλλώπισε τὰς ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀμαυρωθείσας ἐκκλησίας, καὶ ἐνήργησε πᾶν τὸ συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τὴν τοῦ ἔθνισμοῦ ἀναζωπύρησιν.

Τῷ 1797 παραιτηθέντος ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Γερασίου Γ', ψήφῳ κοινῇ καὶ ἀποφάσει συνοδικῇ ἐκλήθη εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην ὁ Γρηγόριος, Πέμπτος τῇ καταριθμῆσει καταλεγόμενος.

Ἄμ' ἀνελθὼν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον πολλὰ καὶ ἐθνωφελῆ ἔργα ἐποίησεν ὁ μακάριος. Ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸ σεσαθρωμένον πατριαρχεῖον, ὑποχρεώσας τοὺς πάντας εἰς βοήθειαν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν διεγείρας, συνέστησεν Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐν τοῖς πατριαρχείοις, καὶ ἐξέδωκε τόμους ὑπὲρ τῆς ἀπαραβάτου διατηρήσεως καὶ φυλακῆς τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκρίβειας, ἐδίδασκεν ὀρθοτομῶν ἐπ' ἐκκλησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐκάνονισε τὰ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια καταγράφας ἐν τάξει εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ μετὰ ζήλου μεγάλου ἐφρόντιζε πρὸς ἀνέγερσιν καὶ ἀνακαίνισιν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν, ἐξασκῶν δὲ τὴν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν εἰργάσθη ἀνεκδοτῶς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἀποτρέψας πολλάκις τοὺς κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ πολλάκις ἐπικρεμασθέντας κινδύνους.

Ἐκτὸς τούτου ἀπέπεμψε καὶ τοὺς ἐν τῇ βασιλευσίᾳ ἀσκόπως παραμένοντας ἀρχιερεῖς· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον μέτρον βαρὺ ἐφάνη καὶ δυσφύρητον εἰς τούτους, οἵτινες συνωμώσαντες ἐκίνησαν πᾶντα λίθον κατ' αὐτοῦ, ὅστις τῷ 1799 συκοφαντηθεὶς εἰς τὴν Πύλῃν, ὡς βίαιος καὶ ἀνίκανος πρὸς διατήρησιν τῆς τῶν λαῶν ὑποταγῆς, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἄθωγα, προσκληθέντος τὸ δεύτερον ἀντ' αὐτοῦ Νεοφύτου Ζ'.

Ἐλθὼν εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος ἐξελέξατο πρὸς κατοικίαν τὸ μοναστήριον τῶν Ἰβήρων, παροικῶν ἐνίοτε καὶ εἰς Λαύραν, καὶ ἀπέλευσε πανταχοῦ τῆς φιλῆς ἐλευθερίας ἀσκητικῶν ἀγώνων. Ἐκήρυττε δὲ συνεχῶς καὶ τὸν θεῖον λόγον ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἐνίοτε προστυγανούσας διαφορὰς ἐν τισὶ μοναστηρίοις καθυσύχαζε, τύπος γινόμενος καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Συνέγραφε δὲ καὶ ἐμελέτα τοὺς

πατέρας, και συνεφιλοσόφει μετὰ τῶν ἐν Ἐθων λογίων συμμοναζτῶν, και συνηγωνίζετο τοὺς ἀγῶνας τοὺς πνευματικοὺς, συνεπροσεύχετο συνεκκλησιαζόμενος, και συναγρυπνῶν και συναναμιγνύων τὰ γλυκερὰ τῆς κατανύξεως δάκρυα.

Ἄλλὰ μετὰ ἐξαετῇ ἐν Ἐθων ἐξορίαν, παραιτηθέντος τοῦ διαδεχθέντος τὸν Νεόφυτον Καλλινίκου Ε', ἀνεκλήθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1806 εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Γρηγόριος.

Ἄμα δὲ κατασταθεὶς ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους συνιστῶν τὴν μάθησιν και παρορμῶν τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανοὺς εἰς Ἰδρυσὶν σχολείων, και τὴν καθόλου ὑποστήριξιν τῆς παιδείας· συνεχῶς δ' ἐπισκέπτετο τὰ ἐν τῇ βασιλευούσῃ παιδευτήρια εὐλογῶν και ἐνισχύων τοὺς διδασκάλους και μαθητὰς, και ἐν γένει ἐπραξεν ὁ φιλογενῆς οὗτος ἀνὴρ πᾶν τὸ συντελοῦν εἰς κραταίωσιν τῆς θρησκείας, και τοῦ ἑλλητισμοῦ.

Ὅταν Μουσταφᾶς ὁ Βαϊρακτάρης ἐπελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξεδράμισε τὸν ἄρτι ὑπὸ τῶν γενιτσάρων ἀναβιδασθέντα Μουσταφᾶν, ἐνθρονίσας τὸν σουλτάνον Μαχμούττην, Καλλινίκος Ε', ὁ πρὸ μικροῦ βιαίως παραιτηθεὶς τῆς πατριαρχίας, εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου μεγάλου βεζῆρου ἐπέβη τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καθαιρεθέντος τοῦ Γρηγορίου, ἀδεία τῆς ἐξουσίας μεταδάντος εἰς τὴν νῆσον Πρίγκηπον. (1808).

Ἐν τούτοις ὁ Καλλινίκος δεκάμηνον τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰθύνας ἐξέπεσε τῆς πατριαρχίας, και ἀντ' αὐτοῦ προεβιάσθη ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης Ἰερεμίας Δ'. Τότε δὲ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὁ Γρηγόριος διατάχθη ἵνα και πάλιν μεταβῇ εἰς Ἐθωνα.

Μετὰ τὴν παραίτησιν Ἰερεμίου, και τοῦ διαδεχθέντος Κυρίλλου Σ', ἐξελέχθη και προσεκλήθη ἐκ τοῦ Ἐθωνος ὁ Γρηγόριος, (19 Ἰανουαρίου 1819). Και ἐπὶ τῆς τρίτης δὲ ταύτης και τελευταίας πατριαρχίας εἰργάσθη ἀνεנדότως ὑπὲρ τοῦ ἑλλητισμοῦ ὁ ἀείμνηστος. Και πρῶτον μὲν ἐξέδοτο και δευτέραν ἐγκύκλιον περὶ σχολείων, προτρέπων τοὺς πάντας πρὸς τὴν ἄλλην παιδείαν, και μάλιστα πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς. Και αὐτὴν δὲ τὴν φιλοσοφίαν φιλοσόφως σπουδάξειν συνεβούλευε, τὰ κάλλιστα και χρήσιμα εἰς τὸν βίον ἐξ ἐκάστης ἐπιστήμης ἐκλέγοντας, και τὴν πατροπαράδοτον εὐσίβειαν ἀπὸ πάσης ξένης και ψυχοβλαβοῦς διδασκαλίας ἀλώθητον διατηροῦντας. Ἐπὶ τέλους δὲ συνέστησεν ἐν Βυζαντίῳ τὸ *Κιβώτιον τοῦ Ἐλλένου*, πρὸς περιθαλψιν τῶν ἀπόρων και ἀδυνάτων χριστιανῶν (1).

(1) Ἐκ τῆς βιογραφίας Γρηγορίου Ε'. ὑπὸ * * * Ἐν Ἐθωνεῖς 1834.

Ἐκτραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς ἣν καὶ ὁ αἰδίδμος οὗτος ἐθνομάρτυς εἰργάσθη μεγάλως, ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον (10 Ἀπριλίου 1824), καθαγιάσας διὰ τοῦ αἱματός του τὴν ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν, καὶ ἐπισφραγίσας τοὺς διωγμούς καὶ καταδιώξεις, ἃς τὸ τουρκοκρατούμενον ἔθνος ἐπὶ τετρακόσια ἔτη, πολιτικῶς μὲν ὑπόδουλον, ἐσωτερικῶς δὲ ζῶν, ἐν καρτερίᾳ ἑλληνικῇ καὶ χριστιανικῇ ὑπομονῇ εἶχεν ὑποστῆ.

Τὸ σῶμα τοῦ μακαρίου Γρηγορίου πολλὰς ὑποστὰν κακώσεις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐρίβθη εἰς τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας τὰ κύματα φιλανθρωπότερα τῶν ἀνθρωπομόρφων δικτῶν παρέδωκαν αὐτὸ εἰς χεῖρας φιλίας, ὅπερ εἰς Ῥωσίαν ἀναχθὲν πομπικῶς ἐτάφη.

Ὁ γεραρὸς Κ. Οἰκονόμος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἐθνομάρτυρος, ποιήσας καὶ τέσσαρα ἐπιτύμβια, ἐξ ὧν τὸ δευτέρον ἔχει οὕτως.

Τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦτο μὲν
τὸ μνῆμα σηκός· τιμία δ' ὀστέων κόνις
καλὸς δ' ὁ πότιμος· εὐκλεῆς δ' ὁ πᾶς βίος.
Ὁ δ' ὄτος ἔπαινος· ἄφθιτον δ' ἄθλων στίφος.
Στήλη δὲ, πατρὶς πτώσεως ὀρθουμένη,
Πίπτοντος αὐτοῦ πρὸς θεοδμήτηρ νεφ.
Τοιαῦτα δ' ἐντάφι' εὐσεβῶν κοινοῦ πατρὸς,
Οὐκ ὄφρα σιγῆς, οὐκ ἀμαυρώσει χρόνου,
Πάντη δ' ἀγήρωσ ἡ ῥετὴ θηλήσεται.
Δέλτοις τε, κἂν ἄστετσι, κἂν πόλου πτυχαῖς,
Ψυχαῖσι θ' ἀγαῖς μνήσις ἐγεγράφεται.
Καὶ νῦξ ὑμνήσει, χρυσίας τ' ἡρῆς στόμα,
Νότου τε πνοαί, βορρέου τ' εὐρὸ σθένος,
Ἄνεσσον μέλψουσι μυρίον κλέος
Τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου μάκαρος.

Συγγράμματα.

— Οἱ περὶ ἱερωσύνης λόγοι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μεταφρασθέντες εἰς κοινὴν γλῶσσαν παρὰ Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου τοῦ πανερωτάτου Σμύρνης κυρίου Προκοπίου. Ἐνετίη 1783.

— Ἐξήγησις τῶν εἰς τὴν ἐξαήμερον ἑνδεκα ὀμιλιῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1807.

— Ἡθικὰ Βασιλείου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1807.

(Αἱ δύο αὗται μεταφράσεις τοῦ Γρηγορίου ἀνετυκώθησαν ἐν Ἀθήναις εἰς ἐνὶ τόμον τῷ 1863 ὑπὸ Μ. Σακκοβόρου) (1).

(1) Ὁ Μελλῆριος ἐν Χρονολογίᾳ (σελ. 355) ἀναφέρει, ὅτι ὁ αἰδίδμος ἔγραψεν ἑλληνιστὶ σχόλια εἰς τὰ Ἡθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, πιθανῶς ὅμως συγγίει τὴν παράφρασιν τῶν Ἡθικῶν τοῦ Βασιλείου, πρὸς τὸ ὁμώνυμον συγγραμμα τοῦ Σταγειρίτου.

— Διδαχαί (ἀνέκδοτοι).

Προτροπῇ και δαπάνῃ αὐτοῦ ἐξεδόθησαν διάφορα κοινωφελῆ συγγράμματα. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἀειδίου Γεώργιος Ἀγγελόπουλος, Ἰαρχὸς τοῦ ἱππικοῦ, φιλοπόνως συνήθροισε και εἰς δύο τόμους ἐξέδοτο τὰ ἐπὶ τῶν πατριαρχιῶν τοῦ ἀειμνήστου θείου του ἐκδοθέντα πατριαρχικὰ ἔγγραφα, προσθεῖς και πάντα τ' ἀφορῶντα τὸν βίον και τὴν πολιτείαν τοῦ μακαρίου ἰθνομάρτυρος.

Νικόδημος ὁ Ἀγιορίτης.

Ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ περὶ τὸ 1748, και ἐμαθῆτευσεν ἐν Σμύρῃ παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Ἱεροθέῳ· ποθῶν δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἦλθεν ἐν ἔτει 1775 εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, και κουρευθεὶς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μετωνομάσθη ἀπὸ Νικολάου Νικόδημος, ψηφισθεὶς ἐναγνώστης και γραμματεὺς τῆς μονῆς. Τῷ 1776 Μακάριος ὁ Νετάρης τῷ παρέδωκε τὴν φιλοκαλίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν, και ὁ Νικόδημος συνέθετο τὸ προοίμιον και συνοπτικοὺς βίους τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων συγγραφέων. Κελεύσει τοῦ αὐτοῦ, διορθῶσας τὸν Εὐεργετινὸν και προσεπιπλατύνας τὸ περὶ συνεχοῦς Μεταλήψεως πονημάτων, και ὄλην ἀντιγράφας και ἐπιθεωρήσας τὴν Μελετίου τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἀλφαβηταλαβῆτον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν προῆρθηθεῖσαν μονὴν, και ὑποταγεὶς γέροντί τινι Ἀρσενίῳ Πελοποννησίῳ ἐν τῇ Σκίτῃ τοῦ Παντοκράτορος, ἐδόθη ὄλος εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν και τῶν ἁγίων Πατέρων· παραγενόμενος δὲ μετὰ τοῦ γέροντός του εἰς Σκυροπούλαν συνεγράψατο τὸ πρὸς τὸν ἐξάδελφόν του Ἱεροθέον ἐπισκοπὸν Εὐρίπου Συμβουλευτικόν. Τῷ 1783 ἐπιστρέψας πάλιν εἰς Ἄθυνα ἠγόρασε τὴν τοῦ γέροντος Θεωνᾶ λεγομένην Καλύβην κατὰ τὴν ῥηθείσαν σκίτην τοῦ Παντοκράτορος. Τότε δ' ἔλαβε τὸ μέγα και ἀγγελικὸν σχῆμα παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου γέροντος Δαμασκηνοῦ Σταυρουδά, και ὄλην ἐξαστίαν ἡσυχάζων και μελετῶν ἐγένετο δόκιμος τῆς θείας Γραφῆς, και τοῖς πᾶσι περιδόητος και καμπόθητος. Ἐπαυελθόντος δὲ και δευτέρου τοῦ ῥηθέντος Μακαρίου διορθώσατο διὰ προτροπῆς ἐκείνου τὰ τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου συγγράμματα· εἶτα συνέθετο τὸ Ἐξομολογητᾶριον, και τὸν Ἀόρατον Πόλεμον, και σὺν τούτοις τὸ νέον Μαρτυρολόγιον, τὰ τε Πνευματικὰ Γυμνάσματα, και τὸ νέον Ἐκλόγιον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ συναθροίσας, διὰ προτροπῆς τοῦ τε σοφολογιωτάτου διδασκάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, και τοῦ Ἡλιουπόλεως Λεοντίου, τὰ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγγράμματα μετὰ κόπου πολλοῦ και ἐν τρισὶν ὄλοις τεύχεσιν ἀπαρτίσας και πλείστοις σημειώμασιν, ὡς ἔθος αὐτῷ, προσεπαυξήσας και

κατακαλλύνας απέστειλεν εἰς Βιέννην διὰ τὰ τυπωθῶσιν, ὅπου καὶ παρήτεσαν διὰ τινὰς περιστάσεις.

Ἐδόθη δὲ ὄλο; μετὰ τοῦ ἐκ Δημιτσάνης ἱεροδιδασκάλου Ἀγαπίου εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἱερῶν Κανόνων ἢ τοῦ Πηδαλίου, ὅπερ παραφθαρὲν ὑπὸ Θεοδώρητου ἐλύπησε μεγάλως τοὺς συγγραφεῖς. Ὑστερον ὁ φιλόπονος Νικόδημος ἐκαλλώπισε τοὺς ὕμνους καὶ ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τῆς Λαμπρᾶς. Εἶτα τὸ Νέον Θεοτοκάριον ἐκδοῦς, καὶ συγγραψάμενος τὴν Χρηστοθήθειαν, καὶ συλλεξάμενος τὸ Εὐχολόγιον, ἤρξατο τῷ 1794 πρώτον μὲν ἐρμηνεύων τὰς ἐπτὰ Καθολικὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἐπιστολάς, ἔπειτα δὲ τὸ Ψαλτήριον Εὐθυμίου Ζυγαδινοῦ, καὶ τὰς ἑννέα ᾠδὰς εἰς βίβλον ἰδιαιτέραν, ἣν Κῆπον Χαρίτων ἐπωνόμασε. Διὰ προτροπῆς τῶν Ἀγιοριτῶν πατέρων συνέθετο τὰ ὑπομνήματα τῶν τοῦ ἁγίου Ὄρου; ἁγίων ἀνδρῶν, ὧν ἡ μνήμη τελεῖται τῇ πρώτῃ Κυριακῇ, μετὰ τὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, μελουργήσας εἰς αὐτοὺς καὶ γλαφυροτάτην ἀσματικὴν ἀκολουθίαν. Τῷ 1805, καίτοι βεβαρυμένος ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ μακρῶν πόνων τῶν διαφόρων συγγραμμάτων καὶ ἀσκητικῶν κακουχιῶν, μετέφρασεν ἑρανοσθεὶς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν. Τῷ ἔρωτι δὲ τῆς ἡσυχίας φλεγόμενος ἠγόρασεν αὐτὴς ἑτέραν ἀνωθεν τοῦ Κυριακοῦ τῆς Σκήτης καλύβην, ὅπου καταστρώσας ὁμολογίαν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως, ἡ ἀπόλογίαν πρὸς τοὺς αὐτοῦ κατηγοροῦς, μεθηρμήνευσε τοὺς δεσποτικούς καὶ Θεομητορικούς Κανόνας, καὶ τοὺς τῆς Ὀκτωῆχου ἀναβαθμοὺς, ὀνομάσας τοὺς μὲν Ἐορτοδρόμιον, τοὺς δὲ Νέαν Κλίμακα.

Ἀποκαμῶν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀτρύτων πόνων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπέμεινε ὁ αἰμίμηστος καὶ ὡσεὶ προκισθανόμενος τὸ τέλος, κατέλιπε τὴν μοναστικὴν αὐτοῦ καλύβην καὶ μετέβη πρὸς τοὺς συνασκητεῖοντας Στέφανον καὶ Νεόφυτον Σκουρταίους, τοὺς ἁγιογράφους, πρὸς οὓς ἐνετείλατο νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ συγγραμμάτων. Μετ' ὀλίγον δὲ νόσῳ κατασχεθεὶς ἐξεδήμεσε πρὸς Κύριον τὴν 14 Ἰουλίου 1809, ζήσας ἔτη ἐξήκοντα.

Ἦν ὁ μακάριος Νικόδημος τὸν τρόπον ἀπλοῦς καὶ ἀνεξίκακος, τὸ ἦθος γλυκὺς καὶ χαρῖεις, ἀκτῆμων καὶ λίαν ἀπερίσπαστος. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἤλασε μνήμης, ὥστε καὶ ὄλα κεφάλαια ἀπεστήθιζε τῆς Γραφῆς, ῥητῶν ἐδάφια τε καὶ σελίδας, καὶ πλείστας μαρτυρίας τε καὶ γνώμας πατέρων, ὧν καὶ τοὺς τόπους τῶν λόγων καὶ τόμων ἀνεπισφαλῶς ἐκ μνήμης ἐγίνωσκε.

Ὅθεν προπόντως ὁ Νικόδημος κατατάσσεται μεταξύ τῶν λογιωτέρων τοῦ καιροῦ του, πάντων ὑπέρτερος κατὰ τὴν φιλοπονίαν ὁ χαλενότερος ἀναδειχθεὶς, τὰ δὲ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν εἰς κραταίωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ὠφελείας ἀνυπολογίστου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους πρόξενα γενόμενα.

Συγγράμματα.

- Φιλοκαλία. Ἐν Βενετίᾳ 1782 εἰς φύλλον.
- Εὐεργετικός. Ἐνετίησι 1783· εἰς φύλλον.
- Συμβουλευτικόν· 1801 ἐν Βιέννῃ.
- Συμειῶν τοῦ νέου Θεολόγου· 1790.
- Περὶ συνεχοῦς Μεταλήψεως. Βενετία 1783.
- Ἐξομολογητήριον. Βενετία 1794, ἐκδοθὲν ἐπτάκις μέχρι τοῦ 1854.
- Ἀόρατος πόλεμος. Βενετία 1796.
- Νέον Μαρτυρολόγιον. 1799 Βενετία.
- Πνευματικὰ Γυμνάσματα. 1800, Ἐνετίησι.
- Νέον Ἐκλόγιον, 1803 Βενετία.
- Πηδάλιον, Λειψία 1800 εἰς φύλλον· ἀνετυπώθη τῷ 1844 ὑπὸ Γκαρπολά, καὶ ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 ὑπὸ Σ. Ραφτάνη.
- Ἐγκώμια Ἐπιταφίου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1800.
- Νέον Θεοτοκάριον. Βενετία 1794· (ἀνετυπώθη τῷ 1849 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Γ. Μουσαίου).
- Χρηστοθήβεια. Βενετία 1803.
- Εὐχολόγιον, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1799.
- Καθολικαὶ Ἐπιστολαὶ Παύλου. Βενετία 1819, τόμ. 3.
- Ψαλτήριον· ἐν Κωνσταντινουπόλει 1819, τόμοι 2.
- Κῆπος Χαρίτων. Βενετία 1819, τόμ. 3.
- Βαρσανούφιος. Βενετία 1816.
- Νέος Συναξαριστής. Βενετία 1819, τόμοι 3.
- Ὁμολογία πίστεως. Βενετία 1819.
- Ἐορτοδρόμιον. Βενετία 1836.

Ἀνέκδοτα.

- Ἀλφαριθμητικὸς ἀριθμῶν.
  - Γρηγορίου Παλαμᾶ τὰ σωζόμενα.
  - Ἰπομνήματα ἀγίων ἀνδρῶν Ἀγιορείτων.
  - Νέα Κλίμαξ (*).
- Πρὸς τούτους ἔγραψεν Ἀκολουθίαν Κωνσταντινίου τοῦ Ὑδραίου κατ' ἐπιτομὴν τῆς τοῦ Ἡσαΐα, καὶ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου ἐκδοθείσας ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Χίου ἐν Λειμωναρίῳ.

Ἀγάπιος Λεονάρδος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1741 ἐν Δημιτσάνῃ καὶ ἐκαλεῖτο Ἀσημάκης

(*) Προλεγόμενα Συναξαριστοῦ καὶ Ἐξομολογηταρίου τοῦ 1852.

ἐν τοῖς κοσμικοῖς· παιδευθεὶς δὲ τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του καὶ ἐν Τριπόλει παρὰ Παρθενίω, τελειωτέρας παιδείας ὀρεγόμενος ἀπεδήμησε τῷ 1759 δεκαοκταέτης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα μεταβῆ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος· ἀλλὰ κωλυθεὶς μετέβη εἰς Σμύρνην, ὅπου εὔρε παρὰ τῷ λογίω συναπατριώτῃ του Γερασίμω ἱερομονάχῳ Γούνα ὑποδοχὴν καὶ προστασίαν (1). Μετὰ μικρὸν συμβιώσεως χρόνον κατιδὼν ὁ Γεράσιμος τοῦ νέου Ἀσημάκη τὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐφρίαν πρὸς τὰ γράμματα, ἐνόμισεν ὅτι εὔρε καταλληλότετον καὶ προσφιλέστατον ἄνδρα πρὸς κατόρθωσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ μελετωμένου σκοποῦ περὶ συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ πατρίδι. Ἀλλὰ πρὶν προβῆ εἰς τοῦτο ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν νέον πασαν τὴν τότε παιδείαν, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς ἴδια αἰσθήματα· ὅθεν κατῴρθησε νὰ καταταχθῆ ὁ Ἀσημάκης ὑπότροφος τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς, ὅπου παρέμεινεν ἐκπαιδευόμενος μέχρι τοῦ 1764, ἀείποτε τῶν πρώτων δειχθεὶς διὰ τὴν εὐφρίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὥριμον κρίσιν. Ἴνα δὲ ἀπαλαχθῆ διὰ παντός καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου φροντίδων ἀνεδέχθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα Ἀγάπιος μετονομασθεὶς.

Παρασκευάσας οὕτως ὁ φιλόπατρις Γεράσιμος τὸν βοηθόν του καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν Σμύρνῃ διδασκάλου Ἱεροθέου συμβουλῶν ἐνισχύσας εἰς τὸν μέγαν τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀγῶνα, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Ἀγαπίου ἐκ Σμύρνης, καὶ ἦλθον ἀμρότεροι εἰς τὴν πατρίδα των Δημισάναν. Ἐπιλαβόμενοι δὲ ἀνευ ἀναβολῆς τοῦ ἔργου ἐνοικίασαν πρὸς ὦραν οἰκίαν τινα, καὶ συνήγαγον εὐθύς ἐν ἀρχῇ ἐκ τῶν ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῶν περὶ ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα μαθητὰς καὶ ἤρξαντο νὰ διδάσκωσιν ἀμισθί. Διὰ τῆς ἀνευδότης φιλοπατρίας τῶν ἀνδρῶν τούτων ἰδρύθη ἡ ἐν Δημισάνῃ περιώνυμος σχολή, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτον συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τινὰ μέρη τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Ἑπτανήσου. Ἐκτός δὲ τῶν ἀτρύτων πόνων, οὓς κατέβαλλον οἱ ἰδρυταί, κατῴρθησαν καὶ τὴν ἐκδοσιν πατριαρχικοῦ συγγιλλίου δι' οὗ ἐξησφαλίσθη κατὰ πάντα τὸ ἀρτισύστατον σχολεῖον ὑποβληθὲν ὑπὸ τὴν ἀμυσον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας προστασίαν.

Ἐξαργείσις τῆς ἐν 1769 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τῆς πλιμ-

(1) Τὴν βιογραφίαν ταύτην τοῦ Ἀγαπίου ἀντέγραψα ἐκ τοῦ περὶ Σχολῆς Δημισσάνης ἐξιολόγου πονήματος τοῦ Κ. Εὐθ. Καστόρχη.

μύρας τῶν ὤμων Ἀλβανῶν κατὰ τὴν ἀτυχῆ τοῦ Πέλοπος χώραν λιμμαιομένης, ἐκλείσθη καὶ ἡ ἐν Δημιτσάνῃ σχολή, καὶ ὁ μὲν Ἀγάπιος ἐζήτησεν σωτηρίαν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Γεράσιμος εἰς Σμύρνην, ἀναμένοντες τὴν παρέλευσιν τῆς καταιγίδος ἵνα ἐπαναστρέφοντες ἀναλάβωσι τὸ θεάρεστον ἔργον αὐτῶν. Συστηθεὶς περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ἐν Χίῳ δημοσίας σχολῆς, προσεκλήθη ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς σχολάρχης ὁ Γεράσιμος, ὅστις ἐλθὼν ἐτελεύτησε μετὰ τινὰς μῆνας ἀσθενήσας. Ὁ δὲ Ἀγάπιος Λεονάρδος ἐκ Ζακύνθου μεταβάς εἰς Πάργαν διετέλει διδάσκων ἐκεῖ μέχρι τοῦ 1780, ὅτε καταστραφέντων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ λιγίζόντων Ἀλβανῶν ἐπανῆλθεν εἰς Δημιτσάναν καὶ ἀνέλαβεν αὖθις τὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ σχολῇ. Ἐν τούτοις ἀποθανόντος τοῦ Ἱεροθέου ἐν Σμύρῃ οἱ ἔφοροι τῆς ἐνταῦθα σχολῆς θεωρήσαντες ὡς διάδοχον ἀξίον μόνον τὸν Ἀγάπιον προσεκάλουν αὐτὸν ν' ἀναδεχθῆ τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς ἐκείνης, λέγοντες, ὅτι τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Δημιτσάνῃ εἶνε ἤδη κατηρτισμένος καὶ ἱκανὸς ν' ἀναδεχθῆ ὁ συμπατριώτης του Ἀντώνιος Ἀντωνόπουλος, ὅστις μετὰ τοῦ Γρηγορίου μεταβάς εἰς Χίον, διέτριβε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν Σμύρῃ. Ὁ Ἀγάπιος εἰσακούσας τῆς προσκλήσεως μετέβη τῷ 1781 εἰς Σμύρνην, ὅπου συνδιαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Ἀντωνοπούλου καὶ ἐνθαρρύνσας αὐτὸν ν' ἀνδεχθῆ τὴν ἐν τῇ πατρίδι σχολαρχίαν ἐκούρευσε καὶ μοναχὸν ἀνέδειξεν, Ἀγάπιον καὶ αὐτὸν μετονομάσας. Ὁ πρεσβύτερος Ἀγάπιος, ἀφοῦ διέτριψεν ἔτος ὅλον ὡς διδάσκαλος καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρῃ σχολῆς, παρητήθη τῆς σχολαρχίας, καὶ πρῶτον μὲν ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Σινᾶ, καὶ ἐντεύθεν ἀνήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἀνηγορεύθη ἱεροκήρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ Προκοπίου (1786). Ἀναχωρήσας δ' ἐκείθεν καὶ περιελθὼν τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, καὶ τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συνάγων πανταχοῦ χρήματα καὶ βιβλία ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ πατρίδι του σχολῆς. Ἐκ τῶν συλλεχθέντων δὲ χρηματικῶν κεφαλαίων κατέθεσεν ἐπὶ τόκῳ τὰ μὲν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ταμεῖον, τὰ δὲ εἰς ἄλλα δημόσια ταμεῖα καὶ ἑτέρους συμπολίτας του εἰς τὰς κυριωτάτας πόλεις ἀναδείξας ἐπιμελητὰς, ἐπανῆλθεν εἰς Δημιτσάναν, κομίζων τὰ τε συνειλεγμένα βιβλία καὶ μέρος χρημάτων, δι' ὧν ἐπισκεύασε καὶ ἐκαλλώπισε τὸ σχολεῖον.

Εἶτα ὁ σεβάσιμος πρεσβύτερος περιήρχετο τὴν Πελοπόννησον κηρύτ-

των τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ προτρέπων τοὺς πάντας εἰς ἴδρυσιν σχολείων.

Τῇ 14 δὲ Φεβρουαρίου 1815 ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ μακάριος Ἀγάπιος, τελευτήσας ἐν Ἄργει, ὅπου προτροπῇ τούτου εἶχεν ἐγερωθῆ δημοσίον σχολεῖον.

Τὸ φιλογενὲς καὶ φερέπονον τοῦ ἀνδρός, ὡς καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ Ἀγαπίου καταλλήλως ἐπήνεσεν ὁ γλαφυρὸς κλάμος διακεκριμένον συμπολίτου του.

Συγγράμματα.

— Συλλογὴ πάντων τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων τῶν τε ἀγίων ἀποστόλων, καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἅμα δὲ καὶ τοπικῶν· σὺν τούτοις καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων πατέρων τῶν κατ' ἰδίαν ὁροθετησάντων, καὶ ὑπὸ συνόδων οἰκουμενικῶν ἢ τοπικῶν θεωρηθέντων. Συλλεχθέντες: ἐκ διαφόρων βιβλίων, καὶ τυπωθέντες νῦν διὰ προτροπῆς καὶ ἀναλωμάτων τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἀγίου Ναζαρέτ, κυρίου κυρίου Νεοφύτου Παλοποννησίου· ἀπ' α'. 1787 σελ. 486. (Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εὐρηγται τοῦ συλλέξαντος Ἀγαπίου ἐπιγράμματα ἱαμβικὰ εἰς τοὺς Κανόνας, καὶ εἰς Νεόφυτον τὸν Ναζαρέτ).

— Ἀσματικοὶ ὕμνοι ἐν Τεργέστη . . .

— Εὐχαὶ διάφοροι· (ἀνέκδοτοι).

Συνειργάσθη μετὰ τοῦ προλεχθέντος Νικοδήμου εἰς σύνταξιν τοῦ Πηγαλίου.

Σέργιος Μακροαῖος.

Ἐγενήθη ἐν Φουρνᾷ τῶν Ἀγράρων καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ συμπατριώτου του Θεοφάνους, μεταβάς δ' ὕστερον εἰς Ἄθωνα διήκουσε παρ' Εὐγενίῳ τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας. Ἰδρυθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1771 Φιλοσοφικῆς σχολῆς, πρόεστη ταύτης ὁ Σέργιος μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1790 διαλύσεώς της, ὅτε διωρίσθη σχολάρχης τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς, καὶ ἐπὶ τριετίαν προστάς καὶ διδάξας (1790—93) παρητήθη καὶ ἡσύχαζε μελετῶν.

Ἐν ἔτει 1794 Παναγιώτης ὁ Κοδρικᾶς μεταφράσας ἐξέδωκε τὸ περὶ Πληθῆος κόσμων σύγγραμμα τοῦ Φοντενέλλου· τοῦτο δὲ ἀναγνούς ὁ Μακροαῖος καὶ ἀνοήτως ἐξαφθεις ἠθέλησεν ἵνα γράψῃ τοῦ Κοπερνιανοῦ συστήματος ἀναίρεσιν, ἐν ἧ κομπορῆμονῶν λέγει μετὰ στόμφου.
 « Οὐ τόλμη τοῦμόν τοῦτί, οὐδὲ προπετείας ἐγχείρημα· ἐπέβλεψα γάρ
 » ἐπὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀνὴρ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν,
 » εὐδ' ὄπλα γενναίων· ἀλλὰ καὶ χεῖρ ἀσθενῆς, καὶ ποῦς ὀλισθηρὸς
 » καὶ σχῆμα ἐξηλαγμένον, καὶ φωνὴ οὐκ εὐσημος, καὶ γνώμη ἀγενής,
 » καὶ τόλμη ἀλόγιστος, καὶ ὄλωσ ὑπότυφος μωρία, καὶ κενὸν θράσος,
 » καὶ βακχεῖα ἀντικρυς κυβελικῆ, καὶ κρότοι ἐκπεπληγμένων· καὶ

» δολερὰ μὲν καὶ ἐπίβουλα τὰ αὐτῶν μηχανήματα, ὡς παντοῖαν
 » πάντοθεν περιβεβλημένα καὶ ὑποκρύπτοντα τὴν ἀπώλειαν, εὐλυτα
 » δ' ἔμπης καὶ ὑπόκουφα. Τῆς γοῦν τοιαύτης σφῶν ἀσελγείας καὶ ἀσυν-
 » ταξίας καταγνοῦς, ἐπεξελεῖν κατ' αὐτῶν ἐδικαίωσα καὶ δὴ ἐκ τῆς
 » Ἑλλαδικῆς πανοπλίας, τοῦ ἐν ἡμῖν ἐμφύτου λόγου, δραξάμενος τῶν
 » ὄπλων τὰ προχειρότερα, κατέδραμον ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀγελθὼν φεύ-
 » γοντας καὶ συνκωθουμένους καταστρεψάμενος, καὶ ἐπὶ τὸ κρησφύγε-
 » τον, τὸ δῆθεν μέγα καὶ ὄχυρόν αὐτῶν σύστημα, τὸν πύργον φησὶ
 » τῆς Χαλῆνης συνελασθέντας, ἀθρόους κατέβαλον, ἐκ βάρων αὐτῶν.
 » ἀνατρέψας, καὶ ἀναλώσας πυρὶ, ὡς μὴδὲ τοῦ λοιποῦ τολμᾶν τινα
 » κατὰ τῆς ἀληθείας μαχόμενον, προσφεύγειν ὑπ' αὐτὸν καὶ κρύπτε-
 » σθαι . . . . Οἶμαι δὲ ταῦτα ἀναγνοῦς ἕκαστος, τὸν μὲν κακόφρονα
 » πῆγασον πλατυτέρῳ στόματι καταπτύσει, τῶν πολλῶν κόσμων
 » ἀγάσεται δὲ μᾶλλον τοῦ ἐνὸς τὴν ἀρμονίαν καὶ καλλονὴν, καὶ ἐκ
 » ταύτης ἐπὶ τὸν ἀρχιτέκτονα λόγον ὑψώσει τὸν νοῦν, τῆς ἐκείθεν
 » ἀπαυγαζοῦσης σοφίας ἱμειρόμενος ».

Ἄπεβίωσεν ὁ Μακρῆσιος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μάρτιον τοῦ
 1816 (1).

Συγγράμματα.

— Τρόπιον ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Κοπερ-
 νίκου ἐν τρισὶ διαλόγοις· Βιέννη 1797.

— Ὁρθόδοξος Ἑμνωδός, ἤτοι ἱερὰ Φιλοσοφία ἐν μέτροις Πινδαρικοῖς. Βιέν-
 νη 1802.

— Σταχυολογία γραμματικὴ κατὰ πάροdon διατριβῆς· Ἐνετίησι 1840.

— Ἐπιτομὴ φυσικῆς ἀκροάσεως. Ἐν Βενετίᾳ 1846.

— Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν πέντε μέρεσιν, ἀρχόμενα ἀπὸ
 τοῦ 1750 καὶ λήγοντα μέχρι τοῦ 1800. (Ἀνέκδοτα παρὰ Σ. Οἰκονόμῳ).

— Πολιτικὴ σχέδις δι' ἧς ἂν τις κρίνοι οἷα τὰ κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν νῦν πο-
 λιτεύμα. φηξὶ κατὰ μῆνα Δεκέμβριον· (ἀνέκδ.)

— Ἐγκώμια, καὶ ἐπιγράμματα διάφορα.

Ὁ Μακρῆσιος ἐπεμελήθη τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1806 ἐκδοθεῖσαν
 Διδασκαλίαν Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου.

Ἄθανάσιος ὁ Πάριος (2).

Ἄθανάσιος ἱεροδιδάσκαλος ὁ Πάριος ἐγεννήθη εἰς Κόστον, χωρίον μ-

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Βρετός λέγει, ὅτι ὁ Μακρῆσιος ἀπηγχονίσθη ἐν Ἰωαννίνοις
 ὑπὸ τοῦ Ἀληπάσα φαραεῖς ὡς ἀπαταῖν ἀλχημιστῆς, συγχύσας αὐτὸν πρὸς τὴν
 ἐκ Θεσσαλονίκης ἀγύρτην Σέρριον Διοκλητιανῶν.

(2) Τὴν ἀξιόλογον ταύτην βιογραφίαν τοῦ Παρίου κατ' ἐπίμονον ἡμῶν αἴτησιν ἐσχε-
 ρίζασεν ἐκ τοῦ προχείρου ἢ Κύριος Δ. Ζ. Μάμκουας, διατελέσας εἰς τῶν προσφιλεστέρων

κρὸν τῆς νήσου Πάρου. Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα. Ἐπιθυμήσας ἀνωτέρας παιδείσεως κατέλιπε γονεῖς καὶ πατρίδα καὶ ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην παρὰ τῷ τότε ἐκεῖ σχολαρχοῦντι Ἱεροθέῳ. Ἐξαιτίαν διαμείνας ἐν Σμύρνη ἐπιδίδων εἰς πάντα τὰ εἰς τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο διδασκόμενα μαθήματα, μετέβη ἔπειτα εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος, ὅπου ἐδιδάχθη παρὰ μὲν τοῦ, τότε κατ' ἐξοχὴν γραμματικοῦ, κυροῦ Νεοφύτου, τὸ Δ' περὶ συντάξεως Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ' παρὰ δὲ τοῦ αἰοιδίμου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως φιλοσοφικὰ μαθήματα, καὶ ἐφημίζετο ὡς ὢν εἰς τῶν ἐγκριτωτέρων αὐτοῦ μαθητῶν. Οἱ Θεσσαλονικεῖς, ἔχοντες ἀνάγκην διδασκάλου διὰ τὸ σχολεῖόν των, ἐπέστειλαν πρὸς τὸν Εὐγένιον ζητοῦντες ὄνομασί τὸν Ἀθανάσιον. Καὶ ἀπῆλθε μὲν ὁ Ἀθανάσιος εἰς Θεσσαλονίκην ἐπὶ πόσους ὅμως χρόνους διετέλεσεν ἐκεῖ διδασκῶν καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἦτοι τὸ τοῦ κήρυκος τοῦ θεοῦ λόγος, ἔργον ἐκπληρῶν, ἀγνοοῦμεν. Ἐνσκηψάσας ἐκεῖ τῆς πανώλους, ἀνεχώρησε καὶ κατέβη εἰς Κέρκυραν ἔνθα ἠκροάσατο παρὰ τῷ αἰοιδίμῳ Νικηφόρῳ τῷ Θεοτόκῃ τῆς φιλοσοφίας, φυσικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς. Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, γνωρίζων τὸν Ἀθανάσιον ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀθωνίτιδι σχολῇ μαθητείας του, καὶ τιμῶν αὐτὸν διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἀγχινοίαν καὶ τὴν φιλοπονίαν του, ἔγραψεν αὐτῷ καὶ τὸν προέτρεψεν ἵνα δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων μεταβῆ εἰς τὰς Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης πρὸς τελειότεραν ἐκπαίδευσιν ἄλλ' ὁ Ἀθανάσιος ἀπεποιήθη τὴν φιλικὴν ταύτην τοῦ Μοισιόδακος πρότασιν. Ἐκ Κερκύρας μετέβη εἰς Μεσολόγγιον ὅπου ἦν ὁ συμμαθητὴς καὶ φίλτατος αὐτῷ Παναγιώτης ὁ Παλαμᾶς, καὶ ἐκεῖ ἐξετέλει τὸ τοῦ Ἱεροκλήρυκος ἔργον, διάκονος ἔτι ὢν.

Τῆς Ἀθωνίτιδος σχολῆς στερουμένης διδασκάλου μετὰ τὸν αἰοιδίμον Εὐγένιον, ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία διὰ γραμμάτων Συνοδικῶν προσεκάλεσε τὸν Ἀθανάσιον ἵνα ἀπέλθῃ εἰς ἅγιον Ὅρος ὡς διδάσκαλος καὶ σχολάρχης τῆς σχολῆς ἐκεῖνης. Καὶ ἀπῆλθε μὲν, ὑπακούσας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας φωνήν ἄγνωστον δὲ ἐπὶ πόσον χρόνον διέμεινε ἐκεῖ γνωστὸν μόνον ὑπάρχει, ὅτι ἕνεκα τοῦ δυσνηίου καὶ δυσαγώγου τῶν μαθητῶν παρητήθη, καὶ ἀπῆλθεν αὐτὸς εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ δὲ δωδεκαετίαν διατρέψας διέκυβη τὸ σχολεῖον παραδίδων μαθήματα, ἔτε καὶ τὴν Γραμματικὴν τοῦ κυροῦ Νεοφύτου συνέμαθητῶν τοῦ Παρίου, ἐπιφυλαττόμενος δὲ ἵνα ἐν καιρῷ ἐκτενέστερον λαλήσῃ περὶ τῶν ειμνήστου τοῦτου διδασκάλου.

ταμε, καὶ τὸν Ἀντίπατρον ἐφιλοπόνησε, καὶ πληρεστῆτὴν ἀσματοκὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐν ἀγίοις Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐσύνθεσε μεταφράσας εἰς τὸ ἀπλοῦν ἰδίωμα καὶ τὸν ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Φιλοθέου συγγραφέντα βίον αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Κλήμεντος τοῦ Βουλγαρίας τὸν βίον μετέφρασε καὶ τύποις ἐξέδωκεν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένων ἔλαβε γράμματα Πατριαρχικά καὶ Συνοδικά, δι' ὧν ἐπροσκαλείτο ὡς διδάσκαλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀφίετο ἐλεύθερος νὰ προσδιορίσῃ ὅσον θέλει μισθόν. Τῷ ἐδίδετο δὲ συγχρόνως καὶ ἡ ὑπόσχεσις νὰ προαχθῆ εἰς θέσιν Ἀρχιερέως ⁽¹⁾ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ ἐκλογὴν ἐν χρείᾳ ἐπισκοπῆς· ἀλλ' ἀπέκπε τῆσι πρότασιν ἀπαντήσας. « Τὰς μὲν ἀρχιερατίας τιμῶ καὶ προσκυνῶ, » ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος. Ἄν ἐκαταλάμβανα ὅτι ἔκκωμα περισσῶ- » τερον καρπὸν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν πόλιν, ἤθελα ἔλθει αὐτάκλητος. » Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς στογάζομαι, αὐτοῦ εἶναι κάποια ἐμπόδια, διὰ » τοῦτο ἀφετέ με, παρακαλῶ, ἐδῶ εἰς τὰ πέριξ νὰ ὠφελῶ ὅσον δύ- » ναμαι τοὺς ἀδελφούς μου καὶ τὸ Γένος μου ». Καὶ οὕτως ἀφέθη.

Ἀγαπητὸς παρὰ πᾶσιν, οὐ μόνον τοῖς ἄρχουσι καὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς σοφοῖς Ἀρχιερεῦσι τῆς μεγάλης ἐκείνης Ἐπαρχίας, τῷ τε Προέδρῳ τῆς Θεσσαλονικέων ἐκκλησίας κύρ Δαμιανῷ, καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ Καμπανίας κύρ Θεοφίλῳ, καὶ τῷ Ἀρδιαμερίῳ κύρ Διονυσίῳ καὶ τῷ Πλαταμῶνος κύρ Διονυσίῳ, καὶ σεβάσμιος καὶ τιμῆσις παρ' αὐτοῖς ὡς οὐ μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θρησκευτικῶν διδασκῶν μεγίστης ὠφελείας γενόμενος πρόξενος εἰς πάντας, ἐπεπόθησεν εἰς τέλος νὰ ἠσυχάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν Πατρίδα, τοῦτα μὲν ἵνα μακρυνθῆ τῶν θορύβων καὶ τῆς ἐν τοῖς πόλεσι ταραχῆς, τοῦτα δὲ ἵνα γένηται χρήσιμος καὶ εἰς συμπατριώτας του διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμάτων καὶ διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ Θεσσαλονίκης· τοῦ δὲ πλοίου προσαβράξαντος εἰς Χίον καὶ διαμείναντος ἐπὶ ἡμέρας ἐκεῖ, ἔλαβεν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Ἀθανάσιος γράμματα ἐκ Σμύρνης παρὰ φίλων του προτροπόντων αὐτὸν νὰ μείνῃ εἰς Χίον μέχρις οὗ καταπάσῃ ὁ τότε μεταξὺ Ὁθωμανῶν καὶ Ῥώσων ἐκραγεῖς πόλεμος. Ἐν Χίῳ κατόκησεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Κάθισμα τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Τριάδος, ἐφη-

(1) Ἰπῆρχεν ἤδη προηγουμένως εἰς τὸν τῆς Ἱερουσῶνης βαθμὸν ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Μακαρίου, ἀρχιεπισκόπου Κορυθίου, τοῦ Νοταρᾶ, ὑπ' αὐτοῦ τούτου προτραπεῖς ἔχειροτονηθεῖς.

συχάζων μόνος ἐν μελέταις καὶ προσευχαῖς καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου ἀπέκδεχόμενος. Ἐνταῦθα συνώψισε καὶ τὴν ῥητορικὴν πραγματείαν τοῦ Ἑρμογένους. Ἐτυχε τότε νὰ στερηθῆται τὸ σχολεῖον τῆς Χίου διδασκάλου ἰκανοῦ, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ Χῖοι νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς· ἀλλὰ μὴ ἐνδιδόντος εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν, μετεχειρίσθησαν παρ' αὐτῷ μεσίτας τὸν τε ἀγιώτατον Μακάριον ἐκ Κορίνθου, τὸ γένος Νοταρᾶν, καὶ τὸν δσιώτατον Νήφωνα τὸν Κοινοβιάρχην, οἳτινες κατώρθωσαν νὰ τὸν πείσωσιν, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ παραδώτῃ μόνον τὴν Ῥητορικὴν καὶ, γενομένης εἰρήνης, ν' ἀπέλθῃ εἰς Πάρον τὴν ἑαυτοῦ Πατρίδα. Περαιτωθείσης τῆς παραδόσεως τῆς Ῥητορικῆς καὶ τοῦ πολέμου ἐτι διαρκούντος, παρέδωκε καὶ τὸ Θεολογικὸν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τὴν Λογικὴν τοῦ αἰοδίου Εὐγενίου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τῆς εἰρήνης γενομένης, ἠτοίμασθη ν' ἀναχωρήσῃ κατὰ τὴν συμφωνίαν· ἀλλ' οἱ προὔχοντες τῶν Χίων, ὁ τότε Μητροπολίτης Χίου κύρ Γαβριὴλ καὶ πρὸ πάντων ὁ μνησθεὶς ἀγιώτατος Μακάριος ὁ Κορίνθου, μετέπεισαν αὐτὸν νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ τὴν ὄλην φροντίδα καὶ ἐπιστασίαν τοῦ σχολείου ν' ἀναλάβῃ. Προτάσει δ' αὐτοῦ ἡ κοινότης τῶν Χίων ἠγόρασε, περὶ τὸ 1792 ἔτος, διὰ προαιρετικῆς τῶν ἐπιόρων συνδρομῆς οἰκίαν εὐρυχωροτάτην, περιέχουσαν κῆπον καὶ αὐλὴν μεγάλην ἣν καὶ μετεσκευάσαν κατὰ γνώμην αὐτοῦ, καὶ συνέστησαν τὴν ὀνομασίην μετὰ ταῦτα γενομένην δημοσίαν Σχολήν⁽¹⁾.

(1) Ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς μεγάλης θύρας τῆς σχολῆς τῆς εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἀγούσης, ἦσαν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ γυψίνης πλακῶς διὰ μέλανος κεραλαίου γράμμασι τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀθανασίου συνταχθέντα τὸ μὲν ἐν μέτρῳ ἠρωλελεγίῳ ὡς ἐκ μέρους τῆς σχολῆς, τὸ δὲ διὰ στίχων δεκαπεντασυλλάβων·

«Ὅς πρὶν ἔην βροτέων ναίβων δόμος οὐκ ἄγαν κλυτός

Ἐστία νῦν Μουσῶν εἰμι ἀρικρεπέης.

Τῶν ἐμῶν Χίων, σφετέρων προγόνων περίπτωτα

Ἐὺ ζηλωσάντων ἔργα ἡδ' ὡς τε πλέον».

Καλῶς ὁ χρόνος εἴρηται τοῖς πάλαι καινοτόμος·

Καὶ ἀνευρίσκει γὰρ αἰεὶ τι τῶν καλῶν ἐν βίῳ

Τεχνῶν τε καὶ ἐπιστημῶν πλείστον ὀνησιφόρων.

Ἴδου γὰρ Χῖος ἡ λαμπρὰ ἡ κορωνὶς τῶν νήσων,

Ἢ τῷ παντὶ ἐξέκουστος καὶ περίδοξος πόλις,

Ἄλλοις ἐμπρέπουσα καλοῖς τοῖς τε σπανιωτάτοις.

Ἐστίαν ἦνοιξε τὰ νῦν Μουσῶν εὐπρεπεστάτην.

• • • • •

Διετέλεσεν ἐν Χίῳ σχολαρχῶν μέχρι τοῦ 1812 καὶ διδάσκειν τὰ σχολαστικὰ λεγόμενα μαθήματα, ἤτοι τὴν Λογικὴν, τὴν Ῥητορικὴν τὴν Μεταφυσικὴν καὶ τὴν Θεολογίαν ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς καθ' ἑκάστην παραδόσεως δὲν ἀπελείπετο καὶ τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς εὐσεβοῦς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας, τῆς ἀνηκούσης δηλονότι καὶ ἀρμοζούσης εἰς τὸ παραδιδόμενον μάθημα, διότι κύριον εἶχε σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἐντριβεῖς εἰς γράμματα ἐν γένει, καὶ νὰ στηρίξῃ αὐτοὺς συγχρόνως εἰς τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Τοσοῦτον δὲ ἦτο φιλόπονος, ὥστε μ' ὄλα τὰ βάρη τῆς σχολαρχίας

.....
 Ἐξ ὧν Πανδώρα Ἡσιόβειος αὐτῆ τοῖς φιλομάσοις,
 Ἀτρυτοῖς κόποις τοῦ σοφοῦ Γαβριὴλ Ποιμενάρχου
 Καὶ τελευταῖον ταῖς πικναῖς φροντίσι καὶ καμάρτοις
 Τῆς τετρακτύος τῶν κλεινῶν καὶ τιμίων ἐφόρων.
 Ὡν εἰς ἐν πρώτοις τίθεται Ζανῆς Δρομοκατίτης,
 Ῥάλλης τε ὁ Γεώργιος ὁ τοῦ ποτῆ Παντίου,
 Καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ σὺν αὐτοῖς Μανουὴλ ὁ Σκυλίτζης,
 Μαυροκορδάτος τε Δουκᾶς ὁ βέλτιστος Παυλίδης.
 Οὗτοι φροντίζειν ἔλαχον τῆς συστάσεως τοῦργου.
 Καὶ πρᾶττουσι γὰρ τοῦτο δὴ θερμῶς ἐπιστατοῦντες.
 Οἷς ἀποδῆ Κύριος τοὺς μισθοὺς ἐπαξίως.
 Ἔχεις, ὦ Ξένη, εἶδησιν τοῦ πράγματος συντόμως.
 Εἰ δὲ μαθήσεως ἔρῃς καὶ σαυτὸν βελτιοῦν βούλη,
 Εἴσθι, τύχῃ ἀγαθῇ, καὶ λαβὼν αὐτὸν μεταδόσῃ.»

Καὶ ἡ περιώνυμος δημοσίᾳ Σχολὴ καὶ ἡ πλουσιωτάτη αὐτῆς Βιβλιοθήκη ἐπυρπολήθησαν καὶ κατεστράφησαν ἐκ βερβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς συγχερᾶς καταστροφῆς τῆς Χίου κατὰ τὸ 1822. Ὁ τοίχος ἐν ᾧ ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος θύρα τῆς εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν εἰσόδου δὲν εἶχεν ἔτι καταρρεύσει ὅτε μετὰ τριάνοντα καὶ πέντε ἔτων ἀποδημίαν ἀπῆλθον ἐκεῖσε κατὰ τὸ 1837. Πρῶτον μετὰ τὴν εἰς τὰς κατεστραμμένας ποτρικὰς μου κτήσεις ἐπίσκεψιν ἔκαμα τότε εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον ὅπου χιλιάδες νέων, Χίων τε καὶ ἄλλων συνδραμόντων τὸ πρότερον ἀπὸ πολλὰς τῶν τουρκονομουμένων πόλεων, εἶχον ἐκπαιδευθῆ καὶ ὅπου κατ' ἑφοίτησα ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1818 καὶ ἔκλαυσα πικρότατα, μνησθεῖς ἡμερῶν ἀρχαίων. Ἀνατείνας δὲ τὸμμα ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου ἔνθα πάσαι ἦσαν τὰ ἐπιγράμματα μόλις ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνω ἀμυδρά τινα ἴχνη τοῦ πρώτου στίχου τοῦ ἠρωλελαγίου, καὶ ἕτερα προσέτι ἐκ τῶν στίχων α, β καὶ γ, ιδ τοῦ δευτέρου ἐπιγράμματος, ἅτινα μόνον τὸ γύψινον θριγλίον εἶχε διασώσει μέχρι τότε ἀπὸ τῆς ἐπιρρείας τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ἐκ τῶν ὄμβρων βλάβης. Ἡ ὄλωσ τυχαία ἀνακάλυψις αὐτῆ καὶ μ' ἐχάρυσε καὶ μ' ἐνεθάβρυσε. Συνεκέντηρωσα τότε ἀμέσως τὰς δυνάμεις τῆς νύμφης μου καὶ, πλὴν τριῶν στίχων ἐκ τῶν τοῦ δευτέρου ἐπιγράμματος, διαφυγόντων παντελῶς τὴν ἐμὴν μνήμην, ἀπεμνημόνευσα καὶ μεταδίδω ὅ,τι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐν τῇ σχολῇ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μαθητέας μου εἶχα ἀπρωτίθεις, γυμνάσεως ἢ μᾶλλον παιθίης χάριν.

καὶ τῆς παραδόσεως τῶν μαθημάτων μετέφρασεν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὴν *Μεταφυσικὴν*, καὶ Θεολογικὴν βιβλίον ἐπιγράψας αὐτὴν *Ἐπιτομὴ τῶν θεῶν δογμάτων* ἐφιλοπόνησε καὶ τὴν *Χριστιανικὴν ἀπολογία* κατὰ τῶν ἀθέων καὶ τὴν *Ἀντιφώρησιν* κατὰ τῶν γηϊνοφρόνων φιλοσόφων συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε ⁽¹⁾, καὶ ἕτερον προσέτι συνέταξε πόνημα, τὸν *Ραψάνην*, κατὰ τῶν παρεξηγούντων τὰ θεῖα ῥητά.

Τῆς φήμης τοῦ Ἀθανασίου ἐν μικρῷ διαστήματι χρόνου διαδοθείσης πανταχοῦ, συνέδραμον εἰς Χίον μαθηταὶ καὶ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ Συρίας, καὶ ἐκ Παλαιστίνης, καὶ ἐκ Πελοποννήσου, καὶ ἐκ Κρήτης, καὶ ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐκ Σμύρνης, καὶ Θεσσαλονίκης, καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διαφόρων τῆς Ἠπείρου μερῶν ἦσαν δέ τινες καὶ ἐκ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας. Τούτων οἱ μὲν ἐπεδόθησαν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἐμπορικὸν βίον καὶ εἰς ἄλλα ἐπιτηδεύματα, πολλοὶ δὲ ἐχηρημάτισαν διδάσκαλοι εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν πατρίδας.

Διεύθυνε τὴν ἐν Χίῳ Σχολὴν ὁ Ἀθανάσιος μέχρι τοῦ 1812 ἔτους, καὶ δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ ὁ πρῶτος μορφωτὴς αὐτῆς ὡφέλησε δὲ πολὺ, ὅσον αἱ περιστάσεις ἐκεῖναι συνεχώρουν. Φθάσαντα εἰς βαθὺ γῆρας, οἱ εὐγνώμονες Χίοι ἀπήλλαξαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν κόπων τῆς Διευθύνσεως καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τῷ ἐχορήγουν πλήρη τοῦ Σχολάρχου καὶ Διδασκάλου μισθὸν μέχρι τῆς μακαρίας τελευτῆς αὐτοῦ.

Ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τῆς σχολαρχίας ἐννενηκοντούτης σχεδὸν, μετέβη καὶ ἡσύχασεν εἰς ἀναχωρητικὸν τόπον καλούμενον *Ρευστὰ*, ἔνθα ἦν τὸ μονῆριον τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου (ἐν ᾧ διέμενε πρὸ χρόνων ἐφησυχάζων ὁ ὁμόψυχος αὐτῷ μαθητὴς καὶ φίλος Νικηφόρος, ὁ ἐν *Ρευστοῖς* προσωνομούμενος) ἔχων ἐν συναδίᾳ καὶ τὸν Ἱεροδιάκονον Ἰωσήφ τὸν ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων, ὃς εἶχε χηρηματίσει μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Σχολῇ ὡς ὑποδιδάσκαλος. Εἰς τοῦτον τῆς ἡσυχίας του τὸν τόπον συνέγραψε τὸ *Ἀλεξίκανον Πνευματικὸν* κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων καὶ καταφρονητικῶς ἀντιφερομένων εἰς τὰς θείας Γραφάς. Μετὰ τοῦτο ἤρξατο τῆς συγγραφῆς ἑτέρου βιβλίου *περὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἁγίας Πίστεως καὶ περὶ τοῦ τίς ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ φιλοσοφία* ⁽²⁾. μόλις δ' εἰς μέσον τοῦ προοιμίου ὄντι, ἐπῆλ-

(1) Τὴν Χριστιανικὴν ἀπολογία, ἐξαντληθείσης μετ' οὐ πολὺ τῆς πρώτης ἡμέρας, ἐξέδωκε τὸ δεύτερον ἰδίᾳ θακάνῃ ὁ ἀγιώτατος Μακάριος ὁ Κορινθίου.

(2) Ἐκ παραδόσεως ἔχω, παρὰ τοῦ μακαρίτου Νικηφόρου τοῦ ἐν *Ρευστοῖς* πρᾶλαβῶν ὅτι προκείμενον τοῦ εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο προοιμίου εἶηκεν ὁ ἀείδιμος

θεν αὐτῷ βεῦμα ἀποπληξίας, καὶ διέκοψε τὴν ἐργασίαν. Μετὰ δύο ἑβδομάδας μικρὸν ἀναλαβὼν, ἐξήκολούθησε τὴν συγγραφὴν καὶ τῷ ἐπῆλθε δεῦτερον, ἰσχυρότερον τοῦ πρώτου βεῦμα· τοῦτο δὲ μόνον ἐρθασε νὰ εἴπῃ « ἐτοιμάσατε τὰ χρειώδη » ἢ γλῶσσα ἔμεινε δεδεμένη· ἐκ δὲ τοῦ νεύματος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐκ μικρᾶς κινήσεως τῆς χειρὸς, ἐνόησαν οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅτι *χρειώδη* εἶπε τὴν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Λαβὼν δὲ τὸ ἐφόδιον τοῦτο τοῦ οὐρανίου δρόμου, σύννοος καὶ ἐν γνώσει φρενῶν, ἔμεινεν ἔτι ζῶν καὶ νοῶν ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, καὶ ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ ἀτάραχος τῇ 24 Ἰουνίου 1813 ἔτους· ἐτάφη ἐν τῷ προπυλαίῳ τοῦ ναοῦ τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου (*).

Βιογραφίᾳς ἕως ὧδε τὸν αἰοίδιμον Ἀθανάσιον ὡς ἓνα τῶν μετὰ τὰ μέσα τῆς III' μέχρι τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπαρξάντων αἰωνίας μνήμης ἀξίων διδασκάλων τοῦ Γένους, ὡς ἐπὶ μακρὸν σχολαρχήσαντα ἐν Χίῳ, τῇ πεφιλημένῃ μοι Πατρίδι, παρασιωπῶ τὴν ἐκθεσιν τῶν κατ' αὐτὸν ὡς Κληρικὸν τῆς ἀγίας ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὡς ἐξαιρετὸν θαυμαστὴν καὶ ἐπαινέτην τῶν ἐν ἀγίοις τοῦ τε Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, ὡς ἄκρον ζῆλωτὴν τῶν πατρῶων τῆς εὐσεβεῖς δογματῶν, ὡς βαρὺν παπομάστιγα, καὶ ὡς ἐναρέτως καὶ ἀξίως τῆς ἑαυτοῦ κλήσεως βιωτέοντα. Ἡ περὶ τούτων λεπτομερεστέρα ἐκθεσις δημοσιευθήσεται ἰδίᾳ, ἂν μὴ προλάβῃ με τὸ χρεῶν.

Ἐγγὺς ὢν εἰς τὸ τέρας τοῦ παρόντος λόγου, δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσω, ὅτι ὁ πολῦτλας οὗτος τῆς ὀρθοδοξίας ἀγωνιστὴς δὲν ἔμεινεν ἀπείραστος καὶ πικρίας καὶ λύπης ἀγευστος. Συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τινῶν ἀγιορειτῶν μοναχῶν ὅτι δὲν δέχεται ἀλλ' ἀθετεῖ τὰ ἐν τῇ ἐκκλη-

* Ἀθανάσιος τὴν ῥῆσιν τοῦ προφήτου Μιχαίου (Κεφ. Ζ'. 2) « Οἱμοί, ψυχὴ, ὅτι ἀπό- » λωλεν εὐσεβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει » κτλ.

(*) Ἀπὸ μνήμης ἔχω τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου.

Ἡ πολύκροτος Ἀθανασίου φήμη

Ἡ περικληθὴς καὶ πανένδοξος μνήμη

Πάντων τοῖς ὡσὶν ἐνηχεῖ θαυμασίως,

Καὶ εἰς ἔπαινον πάντας κινεῖ ἀξίως.

Ἰπῆρξε καὶ γὰρ μαθήσεως παντοίας

Ταμείον σεπτῶν τῆς θύραθεν ἕθειας,

Θείων ἐννοιῶν πανσεβάσμιος θήκη

Καὶ τῶν ἱερῶν θεολόγων προσθήκη.

Ἄλλ' εἴπερ αὐτοῦ ἐνταῦθα γῆ καλύπτει

Τὴν διέφρονα κάραν τε καὶ τὰ χεῖλη

Μὴ σὺ, Θεατὰ, ἀνίω τοῦτου χέριν,

Φθέγγεται καὶ γὰρ ἐκ τῶν βιβλίων πάλιν.

Ἄλλ' ὡ γλυκύ μοι δομά τε ἕ πρᾶγμα

Ἀθανάσιε, τῶν σὲ ποθοῦντων χάριμα

Νῦν ἀπολαδῶν Χριστὸν τὸν ἔρωτά σε,

Εὐχου καὶ ἡμᾶς γενέσθαι μιμητάς σε.

Ταῦτά σοι ὁ σὸς προσφέρει Νικηφόρος

Ἰππερ τῆς ἀγάπης σου οὐκ ἔσται κόρος.

Ἐνταῦθα κεῖται κόνις Ἀθανασίου

Τοῦ Θεόφρονος ἐκείνου τοῦ Παρίου,

σιζα γινόμενα ἰσρά μνημόσυνα ἐν ταῖς ἀναστασίμοις ἡμέραις τῶν Κυριακῶν, κατεκρίθη καθαιρέσεως ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀναπολόγητος, ἐν ἔτει 1784. Ἄλλ' ἐπὶ τῇ ἀπολογίᾳ ἦν, ἅμα τῇ ἐκδόσει τῆς ἀδίκου καθαιρέσεώς του, ἀπύθυνε πρὸς τὸν τότε οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κύρ Γαβριήλ καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἰεράν Σύνοδον, ἔτυχεν ἐπιφανοῦς ἀθωώσεως, δημοσιευθείσης ἐν σελ. 187—190 τοῦ Ἐνετίησιν ἐν ἔτει 1785 ἐκδοθέντος βιβλίου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὁ Ἄντίπαπας.

Λείπεται μοι νῦν νὰ εἶπω ὀλίγα καὶ περὶ τῆς μομφῆς ἣν τινες δωρεάν, καὶ ἀνωμόως, προσῆψαν εἰς τὸν αἰοδιμον Ἀθανάσιον ἐτι ζῶντα, ὡς δῆθεν πολέμιον πρὸς τὰς περὶ τῆς ἡθικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος πατρικᾶς παραινέσεις τοῦ ἀθανάτου Κοραῆ, ὡς εἰς μόνα τὰ καλὰ (καθὼς τότε ἐλέγετο) γραμματικὰ προσκαίμενον καὶ τοῦ τότε καθεστῶτος πολιτεύματος τῶν γραμμάτων κρατερῶς ἀντεχόμενον. Καὶ κατὰ τοῦ αἰοδιμου διδασκάλου Νεοφύτου τοῦ Δούκα εἶχον ἐκτοξευθῆ τότε συγχρόνως πικραὶ κατακρίσεις ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κοραῆν, ὡς μὴ ἀποδεχομένου τοὺς περὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης αὐτοσχεδίους στοχασμοὺς ἐκείνου. Ἄλλ' ὅσον ἦτο ἄδικος ἡ κατὰ τοῦ Δούκα μομφὴ ὀνομαστὶ γενομένη (διότι ἐκ τῆς μετὰ λόγου συζητήσεως προβαίνει πάντοτε διαλάμπουσα ἡ ἀλήθεια) τοσοῦτον ἀδικωτάτη ὑπῆρχεν ἡ κατὰ τοῦ Ἀθανασίου ἀγώνυμος. Ὁ Ἀθανάσιος, οὐ μόνον ἐτίμα ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς εὐφημίας καὶ ἐπαίνου ἤγε τὸνομα τοῦ Κοραῆ. Ἀρκοῦσαν τῶν λόγων μου ἀπόδειξιν ἠγοῦμαι τὸ ἐπόμενον ἐξ ἀνεκδότου συγγράμματός του (1), ἀπόσπασμα, ἔχον οὕτως αὐτολεξεί.

« Τὸν σοφώτατον ἐν ἰατροῖς κύριον Διαμαντὴν τὸν Κοραῆν, τὸν μὴ
 » τρόθεν μὲν Σμυρναῖον, πατρόθεν δὲ τὸ γένος ἐκ τῆς Χίου ἔλκοντα,
 » ἀκοῆ μὲν ὠτός τὸ πρότερον ἤκουον, λίαν μοι περιηλιμένε, κύρ Διαμαντέ,
 » νῦν δὲ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐώρακεν αὐτόν. Ποῦ δὲ τοῦτον ἐώρακα;
 » δῆλον ὅτι ἐν τοῖς δυοῖν τούτοις αὐτοῦ βιβλίοις ὅπου μοὶ ἔστειλας, ἐκ
 » τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐπιγράφεται *Πρόδρομος Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*,
 » τὸ δὲ ἕτερον *Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης Τόμος Α'*. Διὰ τὰ ὅποια καὶ
 » πολλὰ σοὶ εὐχαριστῶ, ἀδελφε, διὰ τί, ἐδῶ εἰς τὴν ἑρμηλίαν ταύτην,
 » ἕως τῆς σήμερον ἀκόμη δὲν εἶχομεν ἰδῆ κανένα ἀπὸ ὅσα ἠκούομεν,
 » ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος, φιλαδελφία κινούμενος, ἐφιλοπόνησε καὶ εἰς φῶς

(1) Τοῦ Ἀπολογητικῆς Ἐγχειριδίου. (βλ. κατωτέρω ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ἀνεκδότων συγγραμμάτων, ἀριθ. 1).

« ἐξέδωκε πρὸς τὴν τοῦ Γένους ἡμῶν βελτίωσιν. Εἶδον λοιπὸν, καθ'
 « κατὰ ἀλήθειαν ἐθαύμασα τὴν πολυμαθειαν τοῦ ἀνδρός. Φιλολόγος
 « δριστεός· καὶ ἀληθείας δικαζούσης, μόνος οὗτος εἶνε ἀξίος νὰ ὀνο-
 « μάξεται ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ ἄλλος Πλούταρχος Χαιρωνεύς, ἢ
 « Διονύσιος ὁ Λογγίνος ὃν βιβλιοθήκην ἐμβιον ἐκάλουν οἱ παλαιοί ».·
 Προβαίων δ' ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι ὁ Ἀθανάσιος τὸν ἀποκαλεῖ
 μέγαν· « ὁ μέγας Κοραῆς (λέγων), τὸ ἔμφυχον ταμεῖον τῆς φιλο-
 « σοφίας κτ.λ.

Τέλος λόγου ἦν ὁ αἰδίδιμος Ἀθανάσιος πάντῃ ἀκτῆμων, καὶ ὅ,τι
 ἐπιρροσούετο τὸ διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς· ἐθεώρει ἀμαρτίαν τὸ νὰ
 ἔλθῃ ὁ νέος χρόνος καὶ νὰ εὕρῃ τὸν ὄβολόν τοῦ παρελθόντος ἐνιαυτοῦ.
 Πᾶσα δὲ ἡ περιουσία ἦν κατέλιπε τελευτήσας, συνίστατο εἰς μίαν καὶ
 μόνην εὐτελεῖ ἐνδυμασίαν, εἰς τὸν λύχον καὶ εἰς τὸ μελανοδοχεῖον του.

Πονήματα αὐτοῦ εἰσι τὰ ἐξῆς· ὧν τὰ μὲν ἐξεδόθησαν, τὰ δὲ κείνται
 εἰστί ἀνάκτοτα. Καὶ ἐκδοδομένα μὲν εἰσι.

α) Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κλήμεντος, ἀρχιεπισκό-
 που Βουλγαρίας. Συνταθείς ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Θεοφυλάκτου τοῦ
 Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου, μεταφρασθεὶς δὲ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν διάλεκτον
 παρ' Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐτυπώθη μετὰ τῆς ἀσματικῆς ἀκολουθίας τοῦ
 αὐτοῦ ἀγίου Κλήμεντος Ἐνετίησι 1784 εἰς 8^{ον}. Ἀνετυπώθη δὲ καὶ ἐν τῇ
 τοῦ Οὐρανοῦ κρῖσει ἐν Λειψία 1805 εἰς 8^{ον}.

β) Ὁ Παλαμαῆς ἐκείνος· ἦτοι βίος ἐξιοθαύμαστος τοῦ ἐν ἀγίοις Πα-
 τρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ-
 πίκλην Παλαμαῆ. Τοῦ βίου δὲ προτίταται καὶ ἡ ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου
 μετὰ τριῶν παρακλήσεων, δύο μὲν τοῦ θείου Γρηγορίου, τῆς τρίτης δὲ τοῦ
 ἐν ἀμρτυσι μυροβλύτου Δημητρίου· ἐν Βιέννῃ 1785 εἰς 4^{ον}.

γ) Ὁ Ἀντίπαπας· ἦτοι ἀγῶνες ὑπερθαύμαστοι καὶ ἥρωικὰ καλαίσματα
 καὶ τῶντι ὑπερφυῆ κατορθώματα τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρ-
 χιεπισκόπου τῆς Ἐφέσου, τοῦπίκλην Εὐγενικοῦ, τοῦ κατ' ἐξαιρέτων, καὶ σχε-
 δὸν μόνου, προμάχου καὶ φύλακος τῆς ἀμωμῆτου καὶ ἀγιωτάτης Ἀποστολι-
 κῆς καὶ κατροπαραδότου ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῶν Γραικῶν. 1785 εἰς 8^{ον}.

δ) Ἡ Γραμματικὴ τοῦ κυροῦ Νεοφύτου ἐκείνου. Συνοψισθεῖσα,
 εἰτ' οὖν ἀπαλλαγισά τε καὶ καθαρθεῖσα πάντων τῶν ἐν αὐτῇ περιττῶν τε
 καὶ ἄλλοτριῶν τῆς γραμματικῆς ἐπαγγελίας τε καὶ εἰδησεως, ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερο-
 μονάχῳ ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου τοῦ ἐν τῷ τῆς Θεσσαλονίκης
 Φροντιστηρίῳ διδασκαλικῶς προϊσταμένου ἕ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα κτλ,
 Ἐνετίησι 1787 εἰς 4^{ον}.

ε) Ἀόγος ἐν ἀπλῇ τῇ φράσει, ἐκφωνηθεὶς εἰς Θεσσαλονικίην κατὰ
 τὴν δευτέραν Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μνήμη
 τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Πατ

λαμᾶ.—Λόγος βροντώδης κατὰ Παπιστῶν.—Συνεξεδόθη μετὰ τῶν Παναγυρικῶν Λόγων τοῦ Μακαρίου τοῦ Χρυσοκεφάλου σελ. 457—469, ἐν Κοσμοπόλει (Βιέννη τῆς Αὐστρίας 1793) εἰς 4^{ον}.

ς) Χριστιανικὴ ἀπολογία. Συντεθεῖσα μὲν ἀπὸ τινος φιλαδέλφου χριστιανοῦ πρὸς ὠφείλειαν τῶν εὐσεβῶν, ἀξιώσει τοῦ παναγιωτάτου καὶ θεοτάτου πατριάρχου κυρίου Γρηγορίου. Ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ καὶ πολλαχοῦ ὡς οἰόν τε ἐπιδιορθωθείσα παρὰ τινος εὐσεβοῦς φιλοσόφου. Ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφίῳ, ἔται α ψ ι η, εἰς 8^{ον} μικρὸν (1):

ζ) Ρητορικὴ Πραγματεία, ἥτοι τῆς Ἑρμογόνους τοῦ Ταρσεῖως, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Τεχνικοῦ καλουμένου, ρητορικῆς τέχνης ἐξήγησις. Συνοψθεῖσα μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ διαφόρων ἐξηγητῶν, καὶ ὡς ἐνὶ ἀκριβέστατα φιλοπονηθεῖσα τε καὶ ἐπιεργασθεῖσα, καὶ ἀναπληρωθεῖσα τὰ ἐλλείποντα ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχῳ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου κτλ. Ἐνετίησι 1799, εἰς 4^{ον}. (ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ εἴρηται τοῦ αὐτοῦ Παρίου τέσσαρα ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἐκδόντα κύρ Μιχαήλ, εἰς τὴν βιβλίον, τὸν Ἑρμογένην, καὶ εἰς τὴν λαμπρὰν καὶ μάλα ἀξίειπαιον Χίον, ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ ἐπιδικαιτικοῦ γένους, ἀναλυτικαὶ θεωρίαι καὶ ἐξήγησις τριῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, μίᾳς Μελέτης τοῦ Διδανίου, καὶ τοῦ περὶ θανάτου λόγου τοῦ Ἰταλοῦ Σενιέρη.)

η) Ἀντιφώνησις πρὸς τὸν παράλογον ζῆλον τῶν ἀπὸ Εὐρώπης ἐρχομένων φιλοσόφων, δεικνύουσα ὅτι μάταιος καὶ ἀνόητος εἶναι ὁ ταλασιμὸς ὅπου κάμνουν τοῦ Γένους μας καὶ διδάσκουσι ποία εἶναι ἡ ὄντως καὶ ἀληθινὴ φιλοσοφία. Τούτοις προσετέθη καὶ παραίνεσις ὠφελιμωτάτη πρὸς τοὺς ἀδελφούς πέμποντας τοὺς υἱούς των εἰς τὴν Εὐρώπην χάριν πραγματείας. Ἀμφότερα σχεδιασθέντα καὶ συντεθέντα παρὰ Ναθαναὴλ Νεοκαισαρείως (2). Ἐν Τριεσίῳ 1802 εἰς 8^{ον}.

θ) Στοίχεια Μεταφυσικῆς. Συντεθέντα μὲν ἀρχῆθεν ὑπὸ τοῦ Ἀνωτινίου Ἰαννουησίου . . . μετηνεγμένα δὲ παρὰ τινος ἑτέρου εἰς τὸ Ἰταλικὸν ἰδίωμα, ἐξ οὗ δὴ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταφράσθησαν καὶ νῦν τύποις ἐκδίδονται χάριν τῶν τῆς φιλοσοφίας ἐραστῶν. Τούτοις εἰσῆχθησαν ἐν πολλοῖς τύποις καὶ ὑποσημειώσεις διάφοροι καὶ μετὰ τὸ τέλος τὸ πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἐκ τῆς μελέτης, κάλλιστον καὶ ὠφελιμωτάτον συνόψισμα. Ἐνετίησι 1802, εἰς 8^{ον} μέγα.

ι) Οὐρανοῦ κρίσις· ἥτοι θαῦμα φρικτὸν καὶ ἐξάισιον τοῦ θαυματουργικωτάτου θεοῦ Σπυρίδωνος, δι' οὗ τὰς βουλὰς τῶν πρᾶνόνμων παπιστῶν ἐματαιώσε μὴ συγχωρήσας αὐτοῖς νὰ ἐγείρωσιν Ἀλτάριον, ἥτοι Θυσιαστή-

(1) Ἐν τῷ Α' μέρει τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας τοῦ κυρίου Α. Π. Βρετοῦ, σελ. 130, ἀριθ. 353, ἐσφαλμένως ἀποδόται τὸ σύγγραμμα τούτο εἰς τὸν ἄρχοντα Ἰατρὸν Βασίλειον, ἐνα τῶν ἐφόρων τοῦ Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου.

(2) Ἐπὶ τὸ εἰκονικὸν ὄνομα τοῦ Ναθαναὴλ ἐξέδωκεν ὁ Ἀθανάσιος τούτο τὸ πόνηρμά του. Ἐκ παραδόσεως δ' ἔχω λαβῶν, ὅτι ὅτε τὸ συνέταττεν ἔλεγε «Τούτῳ μου τὸ σύγγραμμα μέλλει νὰ ἐρεθίσῃ πολλοὺς κατ' ἐπ' αὐτῷ μου· ὁμοῦ θεῶν δεῖ δουλεύειν ἢ οὐκ ἀνθρώποις».

Τούτῳ δὲ καὶ πραγματικῶς συνέβη αὐτῷ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ βιβλίου.

ριον μέσα εἰς τὸν ἐν Κερκύρῃ ἄγιόν του ναὸν, συντεθὲν μετὰ τινος ἱερέως καὶ ἐπιθυκτοῦ ἀκολουθίας εἰς αὐτὸ παρὰ ζηλωτοῦ τινος ἀδελφοῦ. Σὺν τούτῳ ἔδ και ὁ θεοφργγῆς βλος τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βουλγαροκέρκυκος και ὁμολογητοῦ ἐκδόεται, ἐτέρᾳ κρίσει οὐρανοῦ και οὗτος ὢν κατὰ τῶν καινοτόμων παπιστῶν (βλ. ἀνωτέρω στοιχ. α). Ἐν Λειψία 1803 εἰς 8^{ον}.

ια) Ἐπιτομὴ, εἴτε Συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογματῶν, μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατ' ἐπιτομὴν φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἱερομονάχους ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου και ὅτι μάλιστα ἐπισταμένως και ἐπιμελῶς θεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου και σεβασμιωτάτου ἀγίου πρῆην Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ ὑφ' οὗ και φωτὸς ἀξία κριθεῖσα, κτλ. Ἐν Λειψία 1806, εἰς 8^{ον}.

ιβ) Ἡ θεία και ἱερά ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Ἐλευθερίου. Ἐρανθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱεροσοφολογητάτου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐν Λειψία 1785, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1811, και ἐν Κεφαλληνία 1863.

ιγ) Προαναφώνησις πρὸς ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους περὶ τῆς βίβλου τοῦ Νέου Λειμωνάρου.

ιδ) Ἐπιγράμματα ἠρωλεγεῖα εἰς Ἀρσένιον τὸν Προδρόμῆτην, εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἐν Βερόβῳ Προδρόμου, και εἰς τὸν ἄγιον Κλήμεντα. (Ἐτυπώθησαν ἐν τέλει τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Κλήμεντος).

— Ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ νεφανοῦς.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου ἐνδόξου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ἐφεσίου, ἀθλήσαντος ἐν τῇ νέᾳ Ἐφέσῳ ἐν ἔτει 1504.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Κρητὸς ἀθλήσαντος ἐν τῇ νέᾳ Ἐφέσῳ ἐν ἔτει 1811.

— Συναξάρια ὄλων τῶν Κυριακῶν και τῶν ἐπισήμεων ἡμερῶν τοῦ Τριωθίου και τοῦ Πεντηκοσταρίου, συντεθέντα μὲν ἑλληνιστὶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλλιστεῦ τοῦ Ξανθοπούλου, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἀπλήν ἡμῶν διάλεκτον ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχους ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ἀξιῶσει και προτροπῇ τοῦ πανιερωτάτου και σεβασμιωτάτου ἀγίου Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ.

— Ἀσματικὴ ἀκολουθία εἰς τιμὴν τῆς ἀγίας ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, ἐπὶ τῇ παραδόξῳ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως Χίου, ἣν ἤρξασατο ἐν ἔτει 1442 Ὀκτωβρίου 14.

— Μαρτύριον και ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου, ἀθλήσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1802 Ἰανουαρίου 29.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τοῦ τιμίου Προδρόμου κατὰ τῶν ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει 1740.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων ἐν ἔτει 1748.

Ἄπαντα δὲ ταῦτα συνεξεδόθησαν μετ' ἄλλων συγγραφῶν διαφόρων ἐν τῷ Νέῳ Λειμωνάρῳ. Ἐν Βενετίᾳ 1819.

Πόνυματα δὲ αὐτοῦ ἀνέκδοτά εἰσι τὰ ἑξῆς·

1—'Εγχειρίδιον ἀπολογητικὸν διὰ βραχείων πρὸς τὰ δεινὰ κατηγορίας τὰς κατὰ τοῦ συγγραφῆως τῆς Ἀντιφωνήσεως γενομένας (*).

2—Νέος Ῥαψάκης, ἦτοι βλεγχος καὶ στηλιτεύσεις, ἐν εἴδει ἀπολογίας γινομένη πρὸς τὰς παρά τινος τῶν Λιμπερτίνων ἀντιθέου βλασφημίας κατὰ τῆς εὐσεβῶς τε καὶ λαν λυσιτελῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας πρὸς πάντας Χριστιανοὺς προεκδοθείσης (†) Πατρικῆς παραινήσεως (γρ. Διδασκαλίας).

3—Φραγγέλιον, δι' οὗ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰσχύνης πῶρῶ τῆς τῶν πιστῶν ὀμηγύρευς ἀποβάλλονται οἱ πάντῃ ἀναιδῶς καὶ ἀσεβῶς τὰς θείας στρεβλοῦντες Γραφάς.

4—Ἀλεξίκακον Πνευματικόν, ἦτοι Ἐγχειρίδιον διδάσκον ἐν ἀκλή φράσει δι' ὅσοι θέλουσι νὰ ἦναι καὶ νὰ μένωσι Χριστιανοί, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μισῶσι καὶ νὰ ἀποφεύγωσι τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ καταφρονητικῶς ἀντιφερομένους εἰς τὰς θείας Γραφάς, αἱ ὅποια εἶναι τὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

5—Ὅτι οἱ ἀπὸ Λατίνων εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχόμενοι ἀνατιθῆναι, ἀπαραιτήτως καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ βαπτίζονται.

6—Ὅτι ἡ ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ εὐχὴ τῆς μετουσιώσεως ἐφαρταὶ ἐν τοῖς κάτω χρόνοις, παρεπιθείσης ἕξωθεν ξένης τινος καὶ ἀλλοτρίας προσθήκης («Κύριε ὁ τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα» κτλ.) ὑπὸ τομητρᾶς ἢ ἀμαθοῦς χειρῶς.

7—Σχολικὴ ἐπίστασις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, ἧς ἡ ἀρχὴ «Ἄνθρ ἄλλόγυμος καὶ ὀρθός» κτλ.

8—Ὅποια πρέπει νὰ ἦναι τὰ ἐξ εὐλαβείας εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Θεοῦ γινόμενα ἀναθήματα, σκευή, ἄμφια κτλ.

9—Κατὰ τῶν ἀμαθῶς καὶ ἀνοήτως λεγόντων καὶ δισχυριζομένων ὅτι δεῖν πρέπει νὰ φυλάττωσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰ ὀσπήτιά των Μεγάλον ἀγιασμόν.

10—Ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ Κοντακίῳ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λέξεως κυριότης.

11—Ὁμοία τῆς ἐν τῷ πρώτῳ τροπαρίῳ τῆς Ε'. ὠδῆς τοῦ εἰς ἤχον Α' Τριαδικοῦ κανόνος λέξεως διάκοσμος.

12—Περὶ τῆς γονυκλισίας τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Πεντηκοστῇ τελουμένης· ἦγουν διατὶ τότε γονυζόμεν, καὶ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρέπει νὰ γονυτίζωμεν.

13—Ἀπολογία ὡς ἐν συντόμῳ πρὸς τὰς συκοφαντίας τοῦ νέου φιλοσόφου πρὸς τε τὸν κάτοικον τῆς γῆς διὰ τί δεῖν φρονεῖ κατοικημένους τοὺς κλωνήτας ὅπου κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ ζωηρὰ ἰδέα τῆς ἀπειρότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τί δεῖν ἔδωκε δύναμιν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς.

(*) Περὶ τῆς Ἀντιφωνήσεως βλ. ἀνωτέρω στοιχ. η.

(†) Περὶ τῆς Πατρικῆς Παραινήσεως, ἡ Διδασκαλία, βλ. μέρος Β' τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ κυρίου Α. Π. Βρετοῦ ἀριθ 291 σελ. 108.

ριον μέσα εις τὸν ἐν Κερκύρῃ ἅγιόν του ναόν, συντεθὲν μετὰ τινος ἱεράς καὶ ἐπισημίας ἀκολουθίας εἰς αὐτὸ παρὰ ζηλωτοῦ τινος ἀδελφοῦ. Σὺν τούτῳ ἔτι καὶ ὁ θεοφραγγῆς βίος τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βουλγαροκτόνου καὶ ὁμολογητοῦ ἐκδίδεται, ἑτέρα κρίσις οὐρανοῦ καὶ οὗτος ὢν κατὰ τῶν καινοτόμων παπιστῶν (βλ. ἀνωτέρω στοιχ. α). Ἐν Λειψίᾳ 1803 εἰς 8^{ον}.

ια) Ἐπιτομή, εἴτε Συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογματικῶν, μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατ' ἐπιτομὴν φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ οὗ μάλιστα ἐπισταμένως καὶ ἐπιμελῶς θεωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἀγίου κρήνη Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ ὅφ' οὗ καὶ φωτὸς ἀξία κριθεῖσα, κτλ. Ἐν Λειψίᾳ 1806, εἰς 8^{ον}.

ιβ) Ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Ἐλευθερίου. Ἐβρασιθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱεροσολογιατάτου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου. Ἐν Λειψίᾳ 1785, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1844, καὶ ἐν Κεφαληνίᾳ 1863.

ιγ) Προαναφώνησις πρὸς ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους περὶ τῆς βίβλου τοῦ Νέου Λειμωναρίου.

ιδ) Ἐπιγράμματα ἠρωελεγεῖα εἰς Ἀρσένιον τὸν Προδρόμην, εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἐν Βεβρόῃ Προδρόμου, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Κλήμεντα. (Ἐτυπώθησαν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἀγίου Κλήμεντος).

— Ἀκολουθία τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ νεοφανοῦς.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου ἐνδόξου νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ἐφεσίου, ἀθλήσαντος ἐν τῇ νύκτι Ἐπίσκ. ἐν ἔτει 4504.

— Μαρτύριον τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Κρητὸς ἀθλήσαντος ἐν τῇ νύκτι Ἐπίσκ. ἐν ἔτει 1814.

— Συναξάρια ὅλων τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐπισημῶν ἡμερῶν τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου, συντεθέντα μὲν ἑλληνιστὶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλλιπστοῦ τοῦ Ξανθοπούλου, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἀπλὴν ἡμῶν διάλεκτον ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ἀξιῶσι καὶ προτροπῇ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἀγίου Κορίνθου κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ.

— Ἀσματικὴ ἀκολουθία εἰς τιμὴν τῆς ἀγίας ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, ἐπὶ τῇ παραδόξῳ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως Χίου, ἣν ἤργασατο ἐν ἔτει 1442 Ὀκτωβρίου 14.

— Μαρτύριον καὶ ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου, ἀθλήσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει 1802 Ἰανουαρίου 29.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τοῦ τιμίου Προδρόμου κατὰ τῶν ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει 1740.

— Διήγησις τοῦ ἐν Χίῳ γεγονότος θαύματος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων ἐν ἔτει 1748.

Ἄπαντα δὲ ταῦτα συνεξεδόθησαν μετ' ἄλλων συγγραφῶν διαφόρων ἐν τῷ Νέῳ Λειμωναρίῳ. Ἐν Βενετίᾳ 1819.

Πόνυματα δὲ αὐτοῦ ἀνέκδοτά εἰσι τὰ ἑξῆς·

1—Ἐγχειρίδιον ἀπολογητικὸν διὰ βραχέων πρὸς τὰ δεινὰ κατηγορίας τὰς κατὰ τοῦ συγγραφῆως τῆς Ἀντιφωνήσεως γενομένας (*).

2—Νέος Ῥαψάκης, ἦτοι Ἐλεγχος καὶ στηλίτευσις, ἐν εἰδῇ ἀπολογίας γινομένη πρὸς τὰς παράνομους τῶν Λιμπερτίνων ἀντιθέτους βλασφημίας κατὰ τῆς εὐσεβῶς τε καὶ ἴαν λυσitelῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας πρὸς πάντας Χριστιανοὺς προεκδοθείσης (†) Πατρικῆς παραινέσεως (γρ. Διδασκαλίας).

3—Φραγγέλιον, δι' οὗ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰσχύνης πῶρῶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως ἀποσβάλλονται οἱ πάντῃ ἀναιδῶς καὶ ἀσεβῶς τὰς θείας στρεβλοῦντες Γραφάς.

4—Ἀλεξίκακον Πνευματικόν, ἦτοι Ἐγχειρίδιον διδάσκον ἐν ἀπλῇ φράσει ὅτι ὅσοι θέλουσι νὰ ᾔνοι καὶ νὰ μείωσι Χριστιανοί, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μισῶσι καὶ νὰ ἀποφεύγωσι τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ καταφρονητικῶς ἀντιφρομίνους εἰς τὰς θείας Γραφάς, αἱ ὅποιαι εἶναι τὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

5—Ὅτι οἱ ἀπὸ Λατίνων εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσερχόμενοι ἀναπύρῃτως, ἀσπραιτῆτως καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ βαπτίζονται.

6—Ὅτι ἡ ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ εὐχὴ τῆς μετουσιώσεως ἐφθαρταί ἐν τοῖς κάτω χρόνοις, παρεντεθείσης ἕξωθεν ξένης τινοῦ καὶ ἄλλοτριᾶς προσθήκης («Κύριε ὁ τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα» κτλ.) ὑπὸ τομητρᾶς ἢ ἀμαθοῦς χειρῶς.

7—Σχολικὴ ἐπίστασις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιῶτου, ἧς ἡ ἀρχὴ «Ἄνθρωπος ἄλλόγυμος καὶ ὀρθός» κτλ.

8—Ὅποια πρέπει νὰ ᾔνοι τὰ ἐξ εὐλαβείας εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Θεοῦ γινόμενα ἀνοθήματα, σκευή, ἄμφια κτλ.

9—Κατὰ τῶν ἀμαθῶς καὶ ἀνοήτως λεγόντων καὶ διῶχυριζομένων ὅτι δὲν πρέπει νὰ φυλάττωσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰ ὀσπητιᾶτων Μεγάλων ἀγιασμόν.

10—Ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ Κοντακίῳ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου λέξεως κυριότης.

11—Ὁμοία τῆς ἐν τῷ πρώτῳ τροπαρίῳ τῆς Ε'. ὁδῆς τοῦ εἰς ἦχον Α' Τριαδικοῦ κανόνος λέξεως διὰ κόσμος.

12—Περὶ τῆς γονυκλισίας τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ τελομένης ἦγουν διατὶ τότε γονυζόμενοι, καὶ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρέπει νὰ γονυτίζωμεν.

13—Ἀπολογία ὡς ἐν συντόμῳ πρὸς τὰς συκοφαντίας τοῦ νέου φιλοσόφου πρὸς τε τὸν κάτοικον τῆς γῆς διὰ τί δὲν φρονεῖ κατοικημένους τοὺς πλανήτας ὅπου κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ ζωηρὰ ἰδέα τῆς ἀπειρότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τί δὲν ἔδωκε δύναμιν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς.

(*) Περὶ τῆς Ἀντιφωνήσεως βλ. ἀνωτέρω στοιχ. η.

(†) Περὶ τῆς Πατρικῆς Παραινέσεως, ἡ Διδασκαλία, βλ. μέρος Β' τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ κυρίου Δ. Π. Βρετοῦ ἀριθ 291 σελ. 168.

44—“Οτι οί νέοι Μάρτυρες εἰσι ἀγιοί, καί πρέπει νά τιμῶνται ὡς τοῖ αὐτοί καί ἀνευ κανονικῆς διαγνώσεως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

45—“Ἐυθεῖς εἰς ὄν ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς καί ὀρθοδόξου πίστεως, γνομένη ὑπό τῶν ἀδίκως διαβληθέντων ὡς καινοτόμων, πρὸς θεοφιλῆ κληροφωρίαν τῶν σκανδαλιζομένων ἀδελφῶν.

46—Περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἔθος, συνήθεια καί παράδοσις. Τί διαφέρει ἔθος παρὰδοσεως. “Οτι καὶ ἔγγραφός ἐστι παράδοσις. Πῶς νοοῦμεν καὶ λέγομεν τὴν παράδοσιν. “Οτι τὸ ἔγγραφον ἔθος, ἦτοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἴσα τοῖς γεγραμμένοις ὀφειλομένως φυλάττειν. “Οτι τὰς παραδόσεις τῶν παρὰδοσεων οἱ κανόνες ἐπιναοροῦσιν. “Οτι διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ ἔθιμα. “Οτι καὶ μεταγενέστερά εἰσι ἔθιμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἃ δὴ καὶ αὐτὰ φυλακτεῖα.

47—Ἐπιστολὴ ἀντιβῆρτικὴ γνομένη πρὸς τὴν παρὰ τινῶν περὶ τοῦ Κυριακοῦ σώματος κακοδοξίαν.

48—Θεματογραφία, χάριν γυμνάσεως τῶν μαθητῶν, ἐγκώμιον οὐσα καθαυτὸ τῆς φιλοσοφίας.

49—Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου Ἀρχιεπισκόπου Κορινθίου τοῦ Νοταρᾶ καὶ Κανὼν ὑμνητήριος εἰς αὐτὸν τὸν ἄγιον, ὑπόθεσις ἔχων τινὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ θαυμάτων (1).

Ἀλέξανδρος Ἰωάννου Μαυροκορδάτος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπέκτητο ἰδιόζουσαν εὐφυΐαν καὶ ἐξύτητα νοός, καὶ παιδεΐαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, διότι ἦν εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, Γαλλικῆς, Ἀραβικῆς, καὶ Τουρκικῆς, δεινός τε τῶ λέγειν καὶ περὶ τὴν διπλωματίαν ἐμπειρότατος, θιασώτης δὲ τῆς ποιήσεως. Διατελέσας ἐπὶ δύο ἔτη μέγας διερμηνεύς (1783—85) ἐγένετο μετὰ ταῦτα ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, ἦν ὁμοως δύο μόνον ἔτη διήκησε, διότι ἐπισυμβάντος τότε τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας πολέμου, ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ εἰς Νοραβίαν, ἐξ οὗ καὶ φεραρῆς, ἦτοι φυγὰς ἐπινομάσθη· διαμείνας δ' ἐκεῖ ἱκανὸν χρόνον ἀπεσύρθη εἰς Ῥωσσίαν, ἐνθα καὶ ἀπεβίωσε περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1817.

Ὁ Ἀλέξανδρος συνέγραψεν, ὡς λέγεται, τὸ ἀνωνύμως ἐκδοθὲν ποίημα «Βόσπορος ἐν Βορυσθίνει» ἐν Μόσχᾳ 1810, καὶ ἔλαβε μέρος καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐξέδωκε τὸ τρίγλωσσον λεξικὸν τοῦ Βενδότη (2).

(1) Ἐταξα τοῦτο τὸ σύγγραμμα ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, διότι, εἰ καὶ συνεξέδθη μετὰ τῆς ἀσματικῆς ἀκολουθίας τῆς ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου Νικηφόρου τοῦ ἐν Ῥουσετοῖς ἐκπονηθείσης καὶ νῦν πρῶτον ἐν Χίφ ἐν ἔτει 1863 εἰς θοὺν ἐκδοθείσης, οὐδεμίαν ὁμοως ἔχει ἀξίαν πρωτοτύπου, ἅτε τινῶν μὲν τροπαρίων παραλειφθέντων, ἄλλων δὲ οὐκ εὐλόγως παραμορφωθέντων, ἔτι δὲ καὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου οὐκ εὐτόπως οὐδ' εὐκαίρως μετασκευασθείσης ἐπὶ τὸ ἐλληνικὸν ὕπερον (!), ὡσαυτεῖ ἦν ἀκατάληπτον εἰς τὸ χρηστεπώνυμον πλήρωμα τὸ ὕψος τῆς γλώσσης εἰς ἣν καὶ συνέγραψεν ἀκαμάτως καὶ ἰσθῆκε καρποφόρως ὁ ἀθανάτου μνήμης διδάσκαλος Ἀθανάσιος.

(2) Ε. Σταματιάδου Βιογρ. Διερμηνείων σελ. 145.

Μαρίνος Πινατόρος.

Ἐγεννήθη τῷ 1771 εἰς Ἀργυστόλιον τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τὸν νομοδιδάσκαλον Βασίλειον Πινατόρον. Διδαχθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὴν ἰταλικὴν, λατινικὴν καὶ τὰ στοιχειώδη μαθήματα μετέβη εἰς Βενε-
τιαν καὶ Πατάβιον πρὸς τελειοποίησιν.

Μαθητεύων ἐν Ἰταλίᾳ ἐξέδωκε δοκίμια τῆς ἰκανότητος καὶ πρῶτος φιλο-
λογικὸς καρπὸς τοῦ νεαροῦ Κεφαλλῆνος ἦσαν ἔμνοι ἀνακρεόντιαι ἰταλιστὶ
(Scherzi giovanili) ἀναφερόμενα μετ' ἐπαινῶν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα
τῆς Βενετίας τοῦ 1792. Ἄτερον ποιημάτων αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον *Madrigali
ed epigrammi* κατεχωρήθη εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐκδοδομένην συλλογὴν τῶν
ἐκλεκτῶν συγγραμμάτων. Θυμαστῆς δὲ ὢν τοῦ Γολδόνη ἐξέδοτο ἰταλιστὶ
ἐγκώμιον αὐτοῦ, λίαν ἐπαινεθῆν.

Ἀνακρηχθεὶς μέλος τῶν ἀκαδημιῶν τῆς Φεβράρας, Ῥώμης, καὶ Κερ-
κύρας ἐπανέστρεψεν εἰς Ἐπτάνησον καὶ ἐτιμήθη δι' ἐπιζήλων θέσεων
ὑπὸ τῶν κατὰ καιρὸς κυβερνήσεων. Ἀπέβίωσε τὴν 7 Δεκεμβρ. 1818.

Ἐκτὸς τῶν μνησθέντων συνέγραψεν ἰταλιστὶ καὶ τὰ ἐξῆς σωζόμενα ἀνεκδοτα.
— Ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων μέχρι τῆς πτώσεως
τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας σύγγραμμα ὄντως πολύτιμον, καταδεικνύον τὴν
πολυμάθειαν καὶ φιλοπονίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ κατὰ πολὺ ὑπερέχον τῶν περὶ
τῆς αὐτῆς νήσου μονογραφιῶν τοῦ Δοβέρδου καὶ Χοιδᾶ.

— Παρατηρήσεις κριτικᾶς καὶ σύγκρισιν τῶν ποιημάτων τοῦ Τάσσου καὶ
Ἀρίστου.

— Προτάσεις οἰκονομικᾶς περὶ ὠφελίμων ἀντικειμένων εἰς τὴν ἐγχώριον
κυβέρνησιν.

— Ῥωμαντικὸν ἐπιστολῆριον ἐπιγεγραμμένον *L'inna morato ed il galante*.

— Ποιήματα λυρικᾶ, εἰς στίχους ἀνομοιοκαταληκτοῦς.

— Λόγους ἠθικοῦς.

— Εἰκόνας κριτικᾶς.

Πρὸς τούτοις δὲ μετέφρασεν ὁ Πινατόρος ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἰταλιστὶ τὸν εἰς
Μέγαν Βασίλειον λόγον Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ (').

Δελλαδέτζιμας.

Α'. Ἄγγελος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀργυστόλιον τῆς Κεφαλληνίας τὴν 12
Φεβρουαρίου 1752. Παις ἤχθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τοῦ κόμητος Κωνσταν-
τίνου Δελλαδέτζιμα, εἰς τὸ ἐν Παταβίῳ γυμνάσιον τοῦ Σαμάστη πρὸς
ἐγκύκλιον παιδείαν.

Ἐμαθὼν τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, ἰταλικὴν, γαλλικὴν, καὶ ἀγγλι-
κὴν γλῶσσαν κατετάχθη εἰς τὸ Παταβινὸν πανεπιστήμιον, ὅπου ἐδι-

(') Βιογραφίαι τῶν ἐπισήμων Κεφαλλήνων.

δάχθη κατὰ πρῶτον τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ φυσικομαθηματικά, εἶτα δ' ἐπέδωθη εἰς τὴν ἰατρικὴν. Ἐικοσιτριέτης ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ ἰατροδιδασκάλου. Ἐκ Παταβίου μετέβη εἰς Βονωνίαν καὶ ἄλλας πόλεις πρὸς τελειοποίησιν καὶ πρακτικὴν ἐξάσκησιν. Ἐν Φλωρεντία ἀνέλαθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς ἁγίας Μαρίας δώδεκα κλῖνας ἀσθενῶν· εἶτα δ' ἐπίσκεφθεὶς τὴν Νεάπολιν καὶ Ῥώμην, ἀποκατέστη ἐν Βενετίᾳ μετερχόμενος τὸν ἰατρὸν καὶ διάφορα ἐκδίδων συγγράμματα. Τῷ 1786 τριακοσιεπτάτης τὴν ἡλικίαν, διορίσθη καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς (Materia medica) εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παταβίου, ἀνατεθείσης αὐτῷ τῷ 1813 καὶ τῆς ἔδρας τῆς Φυσικῆς ἱστορίας. Τῷ 1817 ἐτιμήθη μὲ τὸν τίτλον κοσμητοροῦ τοῦ Πανεπιστημίου (rectore mansifico).

Δύο μνημεῖα ἀνηγέρθησαν τῷ περιβλέπτῳ Κεφαλλῆνι ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Παταβίου, τὸ μὲν, ἐν 1793, διὰ συνεισφορᾶς τῶν πολιτῶν καὶ καθηγητῶν, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Παταβίῳ σπουδαζόντων συμπατριωτῶν του.

Ὁ Δελλαδέτζιμας, εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων ἰατρῶν τοῦ καιροῦ του ἀναδειχθεὶς, ἔγραψε πολλὰ λατινιστὶ καὶ ἰταλιστὶ, ἐξ ὧν μνημονεύονται ταῦτα.

— Λύσις τοῦ μαθηματικοῦ ζητήματος περὶ τὸν τριῶν σωμάτων. Ἐν Τικίνῳ 1780.

— Σκέψεις περὶ διαφόρων δηλητηρίων καὶ ἄλλων οὐσιῶν. Ἐν Βενετίᾳ 1784.

— Ἐξ ακολούθησις τῶν περὶ δηλητηρίων σκέψεων. (Ἐτυπώθη σὺν τῷ προμνημονευθέντι πρῶτῳ μέρει ἐν τοῖς Ἐπιστημονικοῖς Πρακτικοῖς τῆς Φεβρουάριου).

— Περὶ Κωνικῶν τομῶν.

— Περὶ τῶν φαινομένων τῆς κινήσεως πολλῶν σωμάτων 1785.

— Λόγος κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐν Παταβίῳ διδασκαλίας Βενετίᾳ 1788.

— Πρόοφς τῶν κατὰ τὸ 1786 παραδοθησομένων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ μαθημάτων. Ἐν Παταβίῳ.

— Λόγοι ἐκφωνηθέντες λατινιστὶ. Παταβίῳ 1788.

— Πραγματεία περὶ ἰατρικῆς ἕλης τοῦ Γουλιέλμου Κούλεν, καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου, ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ ἰταλικὸν καὶ κλειστοῖς σημειώμασι πλουτισθεῖσα. Τόμοι 2. 1793.

— Περὶ δυνάμεως φαρμάκων ὀρθῶς ἐξεταζομένων. Βενετίᾳ 1813.

— Λόγος περὶ Φυσικῆς ἱστορίας. Ἐν Παταβίῳ 1814.

— Παρατηρήσεις περὶ ἀμαντῶν. Παταβίῳ 1815.

— Πραγματεία περὶ γεωλογίας. Βενετίᾳ 1816.

— Λόγοι ἐκφωνηθέντες εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν μεγάλων ἀκαδημαϊκῶν. Παταβίῳ 1817.

— Περὶ ἀερῶδων ἐπισωρύσεων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

— Διατάξεις γενικῆς παθολογίας. Ἐν Βενετίᾳ 1819, τόμος 5.

Β'. Νικόλαος Δελλαδέζιμας ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐκπαιδευθεὶς τὴν ἱατρικὴν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης ἐπανῆλθεν εἰς Κεφαλληνίαν τῷ 1794, καὶ κατέγινεν εἰς σύνταξιν ἑλληνικῆς φαρμακοποιίας, μὴ ἐκδοθείσης. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ λογίου τούτου Ἑλληνας ἐδημοσιεύθη τὸ περὶ ἱαματικῶν φυτῶν Κεφαλληνίας (Prospecto delle piante che si trovano nell' isola di Cefalonia e che si possono adoprare a titoli di rimedii od alimenti) (1).

Χριστόδουλος Κεφαλάς.

Ἐγεννήθη εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας περὶ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος· παιδευθεὶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν ἀββᾶν Κορνάλβαν, διδάσκοντα τὴν ἰταλικὴν, λατινικὴν, καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ληξουρίῳ, εἶτα δὲ ὑπὸ Δαμῳδῶν, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπασάμενος βίον, μετωνομάσθη Χρῦσανθος, καὶ διέπρεψεν ὡς ἱεροκλήριξ ἐν Κερκύρα. Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μητροπολίτου Κερκύρας Θεοδωρήτου Τσιγάλα, ἡ γαλλικὴ ἐξουσία εἰσακούσασα τῆς κοινῆς θελήσεως καὶ τιμῶσα τὴν ἀξίαν τοῦ Κεφαλά, παρέδωκεν αὐτῷ τὴν τελείαν ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν καταστήσασα διὰ βίου τοποτηρητὴν τῆς Κερκυραϊκῆς μητροπόλεως. Ὁ Κεφαλάς δεχθεὶς τὸ ἀξίωμα ἀπεποιήθη τὴν προηγουμένως προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἀρχιεπισκοπὴν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Ὅσως δὲ καὶ θεαρέτως βιώσας ἐξεδήμησεν ἐν Κερκύρα πρὸς Κύριον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος « ἀφῆσας, ὡς λέγει » σύγχρονος βιογράφου, θλίψιν καὶ πόνον εἰς ὄλους τοὺς καλοὺς, καὶ » εἰς ὀλόκληρον τὸν λαόν, ὅστις παμπληθὴς καὶ μὲ ἀληθῆ δάκρυα » τρυφερότητος καὶ σεβασμοῦ παρασταίνων τὴν θλίψιν τοῦ τὸν συνώ-
 » δευσεν ἕως εἰς τὸν τάφον ».

Ἐγραψεν ὁ Κεφαλάς ἰταλιστὶ καὶ ἐξίδωκεν, Ἐπιτάφιον εἰς τὸν διδάσκαλόν του Κορνάλβαν τυπωθέντα ἐν Βενετίᾳ τῷ 1819.

Αἱ δὲ διδαχαὶ του μένουσιν ἀνέκδοτοι.

Δημήτριος Στεφανόπουλος.

Ἐγεννήθη τῷ 1749 ἐν Κορσικῇ ἐξ οἰκογενείας προσφυγούσης αὐτῶς ἐκ Μάνης, καὶ σεμνομένης ἐπὶ τῇ ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῇ. Ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, εἰσῆλθε τῇ συστάσει τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας εἰς τὸ κολλέγιον τῆς προπαγάνδας· μὴ ἔχων ὅμως μηδεμίαν πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον κλίσιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν

(1) Μαζαρέκη, αὐτῆς.

ὕπηρεσίαν τῆς Γαλλίας (1775). Μετὰ τετραετῆ ὑπηρεσίαν ἀνομήσθη Γλαρχος τοῦ ἱππικοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον τῷ ἀνέτεθῆ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀποστολὴ εἰς Ἀνατολήν. Οἱ τίτλοι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὀρμωμένῃ ἀπὸ Δαβίδ Κομνηνοῦ, τελευταίου αὐτακράτορος τῆς Τραπεζούντας, ἀνεγνωρίσθησαν διὰ διπλώματος Λουδοβίκου ΙΣΤ', συνεπεῖα ἐπισταμένης ἐξερευνήσεως τοῦ διασῆμου γενεαλόγου Χαρίνου. Ὁ Δημήτριος ἦτο ἀνὴρ καλλιεργημένου πνεύματος, γιγνώσκων ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας καὶ καθομιλουμένης ἑλληνικῆς, πολλὰς ἄλλας διαλέκτους.

Ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συλληφθεὶς ὡς βασιλόφρονα κείρθη ὕστερον λυτρωθεὶς παρηκολούθησε τοὺς Βουρβόνους, παρ' ὧν ἐνεπιστεύθη διαφόρους ἀποστολάς. Μετέπειτα κατέφυγεν εἰς Βαυαρίαν, ἔνθα διέμεινε μέχρι τοῦ 1802· εἰ καὶ προσωπικῶς γνωρίζων τὸν συμπατριώτην του Ναπολέοντα οὐδ' ὅλως ἐπλησίασεν αὐτόν· ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως ἐτιμήθη ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΒ' μὲ τὸν μεγαλόσταυρον, διορισθεὶς καὶ ὑπασπιστῆς του.

Ἀπεβίωσεν ἐν Παρίσι τοὺς 8 Σεπτεμβρίου 1821 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἐξήκοντα δύο.

Ὁ Στεφανόπουλος ἔγραψε τὰ ἑξῆς.

—Lettre de Demétrius Comnène à M. Kock sur la fin tragique de David Comnène. Paris 1807.

—Notice sur la maison des Comnènes et sur les circonstances qui l'ont transplantée en France. Paris 1815.

—Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι προσημικοῦ πολιτισμοῦ (ἀνεκδοτὸν) (1).

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν λόγῳ Στεφανοπούλων κατάγεται καὶ ἡ διάσημος δούκησσα τοῦ Ἀβραντῆς, σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Ζουνότου.

Νικόλαος Μαυρομμάτης.

Ἐγεννήθη ἐν Κατουνῇ τῆς Ἀκαρνανίας τῷ 1774· ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἰσήμιος προῦχων τῆς Ἀκαρνανίας Πανο-Κατούνας ἐπιλεγόμενος, λαβίων μέρος εἰς τὴν ἐν 1770 ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἐθανατώθη ἐν Βραχωρίῳ· ὁ Νικόλαος κοιλιόφρανος ἐπιμείνας, ἐπροστατεύθη ὑπὸ τῶν θεῶν του, καὶ μετὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν Μεσολογίῳ ἐκμάθησιν τῶν ἐγκυκλίων ἐστάλη εἰς Πατάβιον καὶ Βονωνίαν πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβων συνέταξεν φθὴν Πινδαρικὴν εἰς τὸν Ναπολέοντα, καὶ ἄλλα τινα, ἅπερ ἑλληνιστὶ ἐξέδωκεν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ μάλιστα φημιζόμενος ὡς ἰατρὸς καὶ πολυ-

(1) Feller, Biographie Universelle, tom. III.

μαθῆς, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ ὡς ἴδιος ἰατρός· μὴ δυνάμενος ὅμως ὁ φιλελεύθερος Μαυρομμάτης ἵνα ἐπὶ πολὺ διατρίψῃ ἐν τῇ τυραννικῇ τῶν Ἰωαννίνων αὐτῇ, ἔφυγεν ἐντεῦθεν κρύφα τῷ 1807 μετὰ τοῦ φίλου του Ἰγνατίου μητροπολίτου Ἄρτης εἰς Λευκάδα. Ἦ ἐν ταῖς Ἰονίους νήσοις Γαλλικὴ κυβέρνησις τὸν ἐτίμησε μὲ καθέδραν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Κερκυραϊκῷ ἀρχιγυμνασίῳ ἀπὸ τῆς ὁποίας εὐκλεῶς ἐδίδαξε ταῦτα μέχρι τοῦ θανάτου του. Συγχρόνως δὲ ἀνετέθη τῷ Μαυρομμάτῃ ἡ λογοκρισία τῶν ἐκ τῆς Κερκυραϊκῆς τυπογραφίας ἐκδιδομένων βιβλίων.

Πάσχων ἐκ λιθιάσεως μετέβη τῷ 1817 πρὸς θεραπείαν εἰς Ἴταλιαν, καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεβίωσεν ἐν Λιβόρνῳ, μέγα ἀφελὲς κενὸν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ (!).

Ὁ Χ. Φιλιππᾶς λέγει τὰδε περὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ἰατροῦ καὶ διανοῦ ἑλληνιστοῦ· « Μὲ λαμπρὸν νοῦν ἀπὸ τὴν φύσιν προικισμένος καὶ πολλὴν χάριν τοῦ λόγου, καὶ μνήμην εὐτυχῆ, ἔκαμε προόδους πρῶτον εἰς τοὺς κλασικοὺς λόγους ἡμετέρους, τε καὶ ὀθνεῖους, ἔπειτα δὲ εἰς τὰς ἰατρικὰς καὶ φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἑλληνιστὴς καὶ φιλόλογος ἀνεδείχθη τῶν συγχρόνων ὁμογενῶν αὐτοῦ οὐδενὸς ἴσως δεύτερος, ἰατρός δὲ ἐκ τῶν πάντων εὐδοκίμων, καθὼς καὶ μαθηματικὸς ἀξιόλογος. Ὁ ἀξίος οὗτος ἀνὴρ, ἂν καὶ διάφορα ἔγραψε περὶ τὰ καὶ ἔμμετρα εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν γλῶσσαν, μετριόφρων ὢν ὀλίγα ἐξέδωκε διὰ τῶν τύπων, καὶ ὅσον ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν εἰδύλλιον τι, ἔτι εἰς τὴν Ἰταλίαν διατρίβων, καὶ ᾤδην εἰς Ναπολέοντα τὸν πρῶτον· ἀλλὰ φέρονται αὐτοῦ ὅμως ἐν χειρογράφοις πολλὰ καὶ διάφορα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους· ἐκ τούτων ἀνεγνώσαμεν ποτε *Προαγώνιον Διατριβὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν λόγων* γραμμένην εἰς τὴν λογίαν νεωτέραν γλῶσσαν, ἔθθα περὶ τῶν γενῶν πραγματεύεται τοῦ λόγου, ἤτοι τῆς ἱστορίας, τῆς εὐγλωττίας, τῆς ποιήσεως, καὶ τοῦ διαλόγου, περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῶν σκοποῦ, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κακῶν τοῦ ὕφους· προσέτι δὲ ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν πρὸς Γρηγόριον Μπαλανίδην ὑπὲρ τοῦ Κοπερνικανοῦ συστήματος ».

Ἐκτὸς τούτων ἔγραψεν ὁ Μαυρομμάτης,

— Πηγμὸν τῆς Φροσύνης, ποίημα δημοσιευθὲν ἐν Κερκύρῃ, καὶ τοῦ ὁποίου

(!) Ἐρανιστῆς, Κερκύρῃ 1858 σελ. 389—90.

ἀπόκασμά ἐστιν, ὡς λέγεται, τὸ νῦν ὡς δημοτικὸν ἄσμα φερόμενον περὶ τοῦ αἰμακτροῦ ἐκείνου ἐπισοδίου τῶν Ἀλλησπασικῶν χρόνων.

—Εὐγενίου Βουλγάρου: ἐγκώμιον. εἰς ἀθηρὰν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, δημοσιευθὲν ἐν Ἑρανιστῇ (σελ. 390—403).

—Ἐπιστολὴν τῷ προέδρῳ τῆς ἐν Ζακύνθῳ Ἀκαδημίας περὶ τοῦ ἐν 1813 ὑπὸ Ἀγγλων συλληφθέντος προέδρου τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἴονικῆς Ἀκαδημίας Γάλλου συνταγματάρχου Βωβράνδου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ σελ. 487—8.

—Ἀδὸν πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἰονίου περὶ ἀνάγκης τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ.

—Ὡδὴν ἐτίραν εἰς τὸν Ναπολέοντα, ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκαδημίᾳ.

Μετέφρασεν εἰς γλαφυρὸν νεοελληνικὸν ὄφρα τὸ περὶ πολιτισμοῦ τῶν Φαίακων ἰταλιστὶ συνταχθὲν δοκίμιον ὑπὸ Μελίκη. Ἡ μετάφρασις ἐτυπώθη τῷ 1819 ἐν Κερκύρᾳ, καὶ ἐν τῷ Ἑρανιστῇ, κατὰ λάθος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μελίκη.

Τὴν στήρῃσιν τοῦ Μαυρομάττου περιπαθῶς διὰ πονήματος ἐθρήνησεν ὁ Δελθινιώτης. Ἡ δὲ πρὸς τὸν Μαυρομάτην ἰταλικὴ αὐτῆ ἐλεγεία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μουστοξείδου, ἐν προομιῇ καταλλήλως ἐγκωμιάσαντος τὸν ὑμνούμενον. Καὶ ὁ σοφὸς δὲ τῶν Σουτσειῶν συγγραφεὺς μετ' ἐγκωμίων ἐμνημόνευσε τοῦ Ἀκρηνῆος λογιῶ.

Ἰωάννης Βιλαράς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1774 παρὰ Στεφάνου ἰατροῦ Βιλαρᾶ καὶ Τάρας Πελοποννησίας, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, διδασθεὶς καὶ παρὰ τοῦ πεπαιδευμένου πατρός του τὴν λατινικὴν, ἰταλικὴν, καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ τὰ στοιχειώδη μαθήματα.

Δεκαοκταέτης (1789) ἐστάλη εἰς Πατάβιον, καὶ ἐν τῇ περικλειῇ τῆς πόλεως ταύτης Ἀκαδημία ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν διδάκτωρ δὲ ἀναγορευθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του, προσελήφθη ὡς ἰατρός τοῦ Βελή-πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλᾶ. Τὸν Βελὴν ἠκολούθησεν ὁ Βιλαράς εἰς τὸν κατὰ τοῦ Βερατίου πόλεμον, εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μορέα, εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ῥουτσουκίου, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Λάρισσαν, ὅταν οὗτος διωρίσθη σατράπης τῶν Τρικκάλων. Ἐπὶ τέλους προτιμῶν τὸν ἥρεμον βίον ἦλθε καὶ ἀποκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα, ἐπαγγελλόμενος τὸν ἰατρὸν τῆς πόλεως καὶ τοῦ γυναικωνίτου τοῦ Βελῆ, ἀπολαμβάνων ὄσπιν ἰκανὴν εὐδαιμονίαν, καὶ ὄσπιν ἀφιέρωσιν εἰς τὴν σπουδὴν ἠδύνατο τότε νὰ συγχωρήσῃ ἢ σιδηρᾶ τοῦ τυραννοῦντος Ἀλῆ χεῖρ.

Πολιορκουμένου τοῦ Ἀλῆ ὑπὸ τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων, ὁ Βιλαράς τοῦ ὀποίου ἡ οἰκία καὶ ἡ λοιπὴ περιουσία κατεκλή καὶ κατεστράφη, ἀπῆλθεν ἐξ Ἰωαννίνων κατ' Αὐγουστον τοῦ 1820, καὶ ἐστάθη

πένης και σχεδόν γυμνός εις Τσεπέλοδον του Ζαγαρίου. Ἡ θλιθερά αὕτη περίστασις και ἄλλα ψυχικά και ἠθικά πάθη ἰσχυρῶς ἐπενεργήσαντα ἐπὶ τῆς εὐαισθήτου καρδίας αὐτοῦ ἐπροξένησαν μαρασμώδη νόσον, ἣτις κατὰ τὴν 28 Δεκεμβρίου 1823 ἔσυρεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον.

Ὁ Βιλαράς, ἐνῶ ἦτο ἐμπειρότατος εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἐλοσμεῖτο και μὲ βαθειαν γνώσιν τῶν ἐπιστημῶν, εὐπροσῆγορος εἰς τὰς συναστροφάς, ἀγγλίους, και εὐφάνταστος.

Ὁ διάσκημος Ἄγγλος Ἐρβίκιος Ὁλλανδ, μέτριος ἐγκωμιστὴς τοῦ καλοῦ, σχετισθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις μετὰ τοῦ Βιλαρά, γράφει τὰ ἑξῆς. «Εἰς τὰς διαφόρους μετ' αὐτοῦ συνομιλίαις εὔρον τον Βιλαράν ἄνδρα πολυμαθῆ, και εἰδήμονα τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Καίρει τὴν φήμην, και πιστεύω ἀξίως, ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος βοτανικός τῆς Ἑλλάδος. Πολὺ ἐμελέτησε τὴν μεταφυσικὴν και ἠθικὴν, και εἰς τὰς ὁμιλίαις του καταδείκνυτο σατυρικός σκεπτικισμὸς, διαφαινόμενος εἰς ὅλας γενικῶς τὰς γνώμας του. Τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ προτέρημα δὲν ἦτο κατώτερον τῶν φιλολογικῶν και ἐπιστημονικῶν γνώσεών του. Δοκιμάζων τὴν ποιητικὴν του εὐχέρειαν τῷ ἔδωκα ἀποσπάσματα ἀγγλικῶν τικῶν ποιημάτων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν μετέφραρεν εἰς ἑλληνικοὺς στίχους ».

«Πρὸς τοῖς ἄλλοις προτερήμασι τῆς πολυμαθείας και εὐαισθησίας, εἶχεν ἐν τῷ χαρακτῆρι του και τὸ στωϊκὸν ἐκεῖνο ἦθος, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ἀνεβίβαζεν αὐτὸν εἰς ὕψος και ἔπαρσιν, οἷα ἤρμοζον μᾶλλον εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους τῆς ἐλευθερίας, και οὐχί, εἰς τὴν νέαν ταύτην ἀθλιότητα (').

Ὡς ποιητῆς ὁ Βιλαράς κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ νεοελληνικῇ στιχοουργίᾳ. Οἱ στίχοι αὐτοῦ ρέουσιν ἡσύχως, κοσμοῦνται ὑπὸ εἰκότων θαυμαστῶν, και διαλάμπει ἐν αὐτοῖς φαντασία οὐχί τυχαία. Ἀμίμητος δὲ εἶνε ὁ Βιλαράς εἰς τὸ σατυρικὸν εἶδος.

Κατὰ τὸ 1814 ἐξέδωκεν ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῆς Κερκύρας βιβλιαρίον φέρον ἐπιγραφὴν *ἡ ῥομενη γλῶσσα* και περιέχον ὀλίγους στίχους και τμάρια μεταφράσεων ἀπὸ τῶν κλασικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐτυπώθη ἀνευ τόνων, και μὲ τόσα μόνον γράμματα, ὅσα ἐθεώρει ἐναγκαῖα εἰς ἐκφώνησιν τῆς γλώσσης· διὰ τούτου δὲ ἠθέλησεν ὑπαστηρίξων τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, νὰ εἰσαγάγῃ νέον τρόπον ὀρθογραφίας, ἀπα-

(') Holland, Travels in Greece.

δάλλων ὄλων διόλου τὸν τονισμόν. Καίτοι δὲ ὕστερον μετεμελήθη διὰ τὰς καινοτομίας ταύτας, πλὴν μέχρι τέλους ἔμεινε θιασώτης τῆς καθομιλουμένης.

Ὁ Βιλαρὰς πρῶτος ἠθέλησε νὰ εἰταγάγῃ ἐν τῇ φαρμακογραφίᾳ τὴν χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς. Εἰς τὸ ἐν Ἰωαννίνοις φαρμακείῳ του εἶχε τὰς ἐπιγραφὰς ἑλληνικῆς, εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἔγραψε καὶ τὰς ἰατρικὰς συνταγὰς του, ὡς μ' ἐπληροφόρησεν ὁ σιχαστός μοι φίλος Κ. Ἰω. Γκινάκας.

Ὡς δοκίμια τῆς στιχουργικῆς καλλιτεπείας τοῦ Βιλαρὰ ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς ἀποσπάσματα.

Ὁ Φαντασίᾳ ζωντανῇ. ποῦ σὲ μυαλὰ φωλιάζεις
 Κι' ὀποῦ μὲ χέρι δυνατὸ κρατᾷς καὶ τὰ ὑποτάζεις,
 Ὅπου σοφῶν καὶ παλαιῶν ἐσὺ τὸν νοῦν ὀρῖζεις,
 Τοὺς στοχασμούς τους κυβερνᾷς, τὰ ἔργα τους δωρῖζεις.
 Ὅπου τὸ πᾶν ἐξιστορᾷς σ' ἐνοῦ μυαλοῦ τὸν τόπο,
 Εἶτε κοιμᾶται, ἢ ἀγρυπνᾷ, χωρὶς κανένα κόπο.
 Ὅπου τεχνῶν κι' ἐπιστημῶν, καὶ συστημάτων βρῦσι,
 Ζωγράφος εἶσαι λογιαστὸς, στή λογιστὴ τῇ φύσει.
 Ἐσένα κράζω βοηθὸν στῆς συγγραφῆς τὴν ὕλη,
 Λάμψε σ' ἐμένα φωτεινῇ, κι' ὀδήγα τὸ κοντύλι κλπ.

Ἡ γλυκυτάτη Ἄνοιξι
 μὲ ἄνθια στολισμένη,
 ῥοδοστεφανωμένη
 τῇ γῆ γλυκοτηραίει.
 Κι' ἡ γῆ τὴν χλόη ἐντύνεται,
 τὰ δάση της ἰσκιόουν,
 τὰ κρύα χιόνια λυόουν,
 ὁ οὐρανὸς γελάει κλπ.

Πουλᾶκι ξίνο,
 ξηνητεμένο,
 κυνηγημένο,
 ποῦ νὰ σταθῶ;

Ποῦ νὰ καθήσω
 νὰ ξενοχτήσω
 νὰ μὴ χαθῶ; κτλ.

Συγγράμματα.

—Ἡ Ρομετικὴ γλῶσσα. Στὴν τηπογραφία του Κορρῶν. 1814. (Ἀνετυπώθη ὑπὸ Σεργίου Ραφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1859).

—Ποιήματα και πιζέ, εκδοθέντα παρὰ Ἀθανασίου Πολίτου, ἐν Κερκόρη 1827. (Ἀνετυπώθησαν ὑπὸ Ῥαφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1854, καὶ ὑπὸ Μ. Βρετοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ τοῦ 1865 καὶ 1868, καὶ κατ' ἴδιον ἐν Παρισίαις 1865 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ).

Γρηγόριος ὁ Σίφνιος.

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ πρῶτα τῶν μαθημάτων ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του, διακοῦσας ὕστερον ἐν Μαγνησίᾳ Θεοδοσίου τοῦ Κοκκινάκη, καὶ κατὰ πάσαν δὲ πιθανότητα καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκάλων, ἕνθα ἀπὸ τοῦ 1801 μέχρι τοῦ 1811 διέτριβε.

Ἐπειδὴ τότε οἱ ἐν Δάκκᾳ τῆς Ἰνδικῆς ἀπωκισμένοι Ἕλληνες ἐξήτησαν παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱερέα, ὁ Γρηγόριος κριθεὶς δοκιμώτερος πάντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ ἐστάλη εἰς τὰς μεμακρυσμένας ἐκεῖνας χώρας, καὶ τῇ 6 Ἀπριλίου 1812 ἐλθὼν εἰς Καλκούταν ἀνέπλευσεν εἰς Δάκκαν. Ὁ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξακριβώσας Κ. Ἡλ. Τανταλίδης λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἐν Ἰνδικῇ διαμονῆς καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀπελεύσεως τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρός. « Πενταετίαν διατρίψας ἐν Ἰν-
 » δίᾳ, εὐκτήριόν τε οἶκον ἐν Δάκκᾳ δειμάμενος, συνήλιζεν εἰς αὐτὸν
 » πᾶν τὸ ὁμογενὲς καὶ ὀρθόδοξον, ἱεουργὸς τε ὢν ὁ αὐτὸς καὶ ἱεροκή-
 » ρυξ καὶ κατχητῆς καὶ διδάσκαλος, καὶ πνευματικὸς πατήρ, ἐπιστά-
 » μενος αὐτοῖς εὐκαιρῶς, ἀκαιρῶς, ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐν οἴκοις, ἐν πόλεσι,
 » διδάσκων, παρακαλῶν, νοθετῶν, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν, πάντα ποιῶν καὶ
 » λέγων ἐφ' ἑ τοὺς πάντας κερδαίη Χριστῷ, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς εὐσε-
 » βείας στηρίξῃ, καὶ τὸ πάτριον ἐπιφώσῃ φρόνημα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν
 » γλῶσσαν ἀσινῆ τε καὶ ἀκμαίαν διατηρήσῃ. Ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ
 » τὴν ἐν Ἰνδίᾳ ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀραρότως τὸ ἐφ' ἑαυτὸν παγιώ-
 » σας καὶ τὸ γένος τιμήσας, καὶ τὸν ἱερὸν ἡμῶν κλῆρον αἰδέσιμον
 » καταστήσας τοῖς ἔθνεσιν, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν, ἀγαπητὸς μὲν τοῖς πᾶσι
 » γενόμενος, περισπούδαστος δὲ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις, καὶ μάλιστα
 » τῷ σοφῷ Γαλανῷ, τίμιος δὲ τοῖς κρατοῦσι, σεβάσιμος δὲ καὶ αὐτῷ
 » τῶν Ἀγγλων ἐπισκόπῳ, παρ' οὗ καὶ βακτηρίαν, φιλίας ὑπόμνημα
 » εἴληψε, καὶ συστατικὰς πρὸς τινὰς τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τε Αἰγύ-
 » πτῳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ».

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 20 Ὀκτωμβρίου 1818, παρῆσθη τῷ πατριάρχῃ Κυρίλλῳ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἰνδικῇ ἐλ-
 λανικῇ ἀποικίᾳ ἐκθήμενος, προέτεινε ἵνα ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐκτε-

μῶσα τὸ σπουδαῖον τῶν περιστάσεων προχειρίσῃ αὐτὸν ἐπίσκοπον τῶν ἐν Ἰνδία Ἑλλήνων. Τὴν ιδέα τὸν μεγαλοπράγμονος Γρηγορίου προθύμως ἠσπάσθη ὁ Κύριλλος, δὲν ἠδυνήθη δὲμω· καὶ νῆ ἐκπληρώσῃ ἐξωσθεῖς μετ' οὐ πολὺ τοῦ θρόνου. Μετὰ τοῦτο ὁ Γρηγόριος ἀποσυρθεῖς ἰδιώτευσ παρὰ τοῖς ἐν Τατασίλοις συγγενεῦσιν αὐτοῦ, καὶ ἐπισκερθεῖς ὕστερον τὴν πατρίδα του ἐπανήλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ συστήσας σχολεῖον εἰς Βογιατζί-κιοὶ ἀνέδειξε πολλοὺς καὶ καλοὺς μαθητάς. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐτελεύτησεν ὑπὸ λοιμοῦ τῇ 12 Νοεμβρίου 1825.

Ὁ Κ. Τανταλίδης ἀρμύζοντα πλέξας τῆς τε ἀρετῆς καὶ σοφίας τοῦ ἀνδρὸς στέφανον, ἐποίησεν αὐτῷ καὶ δύο ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν τὰ πρῶτον ἔχει ὡς ἐξῆς.

Ἰνδῶν μὲν Γαλανὸς μετενεῖκατο Ἑλλάδι γνῶσιν
Ἰνδοῖς δ' Ἑλλήνων Γρηγόριος σοφίην.
Ἑλλάς, κύδιμός ἐσσι διδοῦσά τε δαχτυμῆνη τε,
Ἄλλοι πλουτοῦντων, σοὶ δ' ἄφινος τὸ κλέος.

Συγγράμματα.

—Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἰνδία Ἑλληνας, Δημήτριον τὸν Γαλανὸν, Θωμᾶν τὸν Καλκούτας ἐπίσκοπον, Γεώργιον καὶ Ἀναστάσιον Ἀλεξίου, Λουκᾶν Θεοδώρου, Παναγιωτάκην Ἀλεξίου, πρόξενον Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰσαὰκ Μουργιέρ, Βιναμῖν ἱερατεύοντα ἐν Ἰνδία, Κωνσταντῖνον Πανταζίδην, πατριάρχην Κύριλλον.

—Λόγοι ὑπὲρ τῆς ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνης—ὅτε κατεωδῶθη ἐν τῇ Ἰνδία—ἐν ἡμέρᾳ καθ' ἣν πρῶτον ἱερούργησε—περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως—περὶ τῶν Θεοφανείων—τῶν Χριστουγέννων—εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ—Εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Σωτῆρος—Εἰς τὴν τριήμερον τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν—εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευὴν (!).

Πολυζῶης Κοντός.

Ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐν τοῖς σχολείοις τῆς πατρίδος του. Χειροτονηθεὶς δ' ἱερεὺς μετέβη εἰς Βενετίαν, ἐνθα ἐσπούδασε τὴν τε γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν διάλεκτον, καὶ ὕστερον ἔλθων εἰς Βιέννην ἐγχημάτισε διδάσκαλος τῶν υἱῶν τοῦ πρίγκηπος Κζαρτορίσκη. Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Πέστη ὀρθοδόξων ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐκεῖ ναοῦ διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον ὡς τοιοῦτος, ὕστερον δὲ προσληφθέντος ἐτέρου ἐφημερίου παρέμεινεν ὡς διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ σχολείου (1795), καὶ μετ' ὀλίγον προσκλη-

(!) Ἐδημοσιεύθησαν πάντα ὑπὸ Ἡλ. Τανταλίδου ἐν Ἰνδικῇ Ἀλληλογραφίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1852.

Θεις ὡς διδάσκαλος ὑπὸ τῶν ἐν Τοκατῇ τῆς Οὐγγαρίας Ἑλλήνων ἀνεχώρησεν ἐκ Πέστης καὶ ἐλθὼν ἐκεῖ διέτριψεν δλόκληρον ἔτος. Μετὰ τὰς εἰς Βιέννην ἀνεχώρησε διὰ Παρισίους ἔνθα ἀπήγγειλε λαμπρὰν ᾠδὴν εἰς τὸν Βονοπάρτην, καὶ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ Λονδῖνον ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην (*).

Διατρίψας ἐν τῇ Αὐστριακῇ μητροπόλει μέχρι τοῦ ἔτους 1805 ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν καὶ ἐδίδαξεν εἰς διάφορα μέρη, οἷον Βουκουρέστιον, Πλοέστιον, καὶ ἀλλαχῶ μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ Κοντὸς ἦν ἐκ τῶν καλῶν ἑλληνιστῶν τοῦ καιροῦ του, εὐράνταστος ποιητὴς, κριτικὸς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος, βαναύσως κατακριθεὶς ὑπὸ τοῦ Δοτζέλα καὶ κατ' ἀξίαν ἐπαινεθεὶς ὑπὸ Βάστ καὶ Chardon de la Rochette (**).

Συγγράμματα.

— Ὕμνος ἡρωϊκὸς προσφωνηθεὶς τῷ ὑψηλοτάτῳ πρίγκηπι καὶ ἀρχιδουκ Αὐστρίας Ἰωσήφ τοποτηρητῇ τῆς Οὐγγαρίας. Ἐν Πέστη 1795.

— Πίνθιμον εἰς τὴν ἄωρον θανὴν τοῦ ὑψηλοτάτου πρίγκηπος καὶ ἀρχιδουκὸς Ἀλεξάνδρου Λεοπόλδου Παλατίνου πάσης Οὐγγαρίας. Ἐν Πέστη 1795.

— Ἐποποιία εἰς τὰς ἀριστείας τοῦ ἥρωος Βονοπάρτε, καὶ προσφωνητικὸν τοῖς σοφωτάτοις ἀνδράσι καὶ ἀρίστοις μέλεσι τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας.

— Νεκρικοὶ διάλογοι Ἰ' συντεθέντες καὶ στιχουργηθέντες παρὰ τοῦ Αἰακοῦ εἰς τὸν Ἄδην, προτροπῇ τοῦ Πλούτωνος ἔνθα καὶ ἐτυπώθησαν, ἐπιμελίει καὶ διορθώσει τοῦ Ῥαδαμάνθου, πρὸς ὑμᾶς δὲ μετεκομισθησαν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ Μέρους Α'. Ἐν Ἀδρῇ ἐπὶ ἔτους 5793 (sic). (εἶναι στιχῆρὰ διήγησις τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὸ Β' μέρος, ὅπερ ἤθελε πραγματεῦσθαι περὶ Λουδοβίκου ΙΓ' δὲν ἐξεδόθη).

— Ποικίλη διδασκαλία, ἥτις ἀλφαριθμητικὸν εὐμαθὲς. Ἐν Βιέννῃ 1803 ἢ 1818.

— Ὕμνος εἰς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην. Ἐν Βιέννῃ 1805.

— Ἡρωϊκὴ ἐποποιία ἢ εὐχὴ δι' ἐξαμέτρων ἐπῶν πρὸς τὴν Ἀθηναῶν ὑπὲρ Ἑλλήνων. (ἰδημοσιεῦθη ἐν Λογιῶ Ἑρμῇ 1820, σελ. 780—84).

— Ἠθικὴ φαντασία φιλετήμου τινὸς (ἰδημοσιεῦθη αὐτὸς σελ. 458—60).

Ὁ Κοντὸς κριτικῶς ἐπιθεωρήσας τὰ καίμενα ἐξέδωκε

— Σεινοφώντος Ἐφεσίου τὰ κατὰ Ἀνθίαν καὶ Ἀβραάμην. Ἐν Βιέννῃ 1793.

— Ἀρισταίνετου ἐπιστολάς. Ἐν Βιέννῃ 1803.

Πρὸς τοῦτοις ἐξέδωκεν ἐν Βούδζ (1897—8) τὴν γραμματικὴν Κωνσταντῖνου τοῦ Καρζιῶννου εἰς δύο τόμους μετὰ διαφόρων αὐτοῦ προσθηκῶν, καὶ ἐξελλήμισε, κατὰ τὸν Λόγιον Ἑρμῆν (1818, σελ. 524) τὴν Οἰκτικὴν ἱατρικὴν τοῦ Ἀγγλοῦ Buchan εἰς τόμους 5.

(*) Ζαβίρας.

(**) Melanges, tom. II, σελ. 78.

Συνειργέσθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον τοῦ Ζαβίρα, γράψας πολλὰς Βιογραφίας συγχρόνων λογίων.

Παναγιώτης Κοδρικᾶς.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ ἀποπερατώσας ἐν τῇ πατρίδι τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν, καὶ εὔρεσιν βιοποριστικοῦ ἐπιτηδεύματος. Ἐνταῦθα δ' ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ τότε μεγάλου διαρηνῆως Μιχαὴλ Σούτσου, ὅστις διορισθεὶς ἐν ἔτει 1783 ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας προσέλαβε τὸν Κοδρικᾶν μὲ τὸν τίτλον *καγκελλάρου*. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1802 καθαίρεσιν τοῦ Μιχαὴλ ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας, ἐν ᾗ δις ἐκάθησεν, ὁ Παναγιώτης μεταβὰς εἰς Παρισίους διορίσθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως διερμηνεὺς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἐν ἔτει 1816, προτροπῇ τοῦ Κοραῆ ἀναλαβόντες οἱ Θ. Φαρμακίδης καὶ Κ. Κεκκινάκης τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Λογίου Ἐρμού προσεκάλεσαν τοὺς ἀπανταχοῦ λογίους ἵνα συνεισφέρωσι τὸν πνευματικὸν ὄβελόν των. Ὁ Κοδρικᾶς, θιασώτης ἐνθερμὸς τῆς ἐν τοῖς πατριαρχικαῖς σιγίλλοις καὶ τοῖς ἡγεμονικαῖς Χρυσοδούλοις γραφομένης ἑλληνικῆς διαλέκτου εἶχε πολεμήσει τὴν περὶ διορθώσεως τῆς γλώσσης γνώμην τοῦ Κοραῆ λαβὼν δὲ τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Λογίου Ἐρμού ἀπήντησε διὰ μακρῶν προτρέπων αὐτοὺς ἵν' ἀπέχῃσι γράφοντες τὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κοραῆ, καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις τὸν προτρεπτικὸν λόγον αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέτρεψαν οἱ ἐκδοταὶ τοῦ Λογίου Ἐρμού, κεκρηγμένοι ὅπαδοί τῆς κατὰ Κοραῆν γραφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ Κοδρικᾶς ἀνταπαντῶν ἐδημοσίευσεν ἀγωνίμως *Ἀπολογία τῶν ἐν Πίζῃ Ἑλλήνων*, ἀλλ' οἱ ἐν Πίζῃ Ἕλληνες σπουδασταί, Κοραῖσται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔγραψαν διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Κοδρικᾶ καταχρήσεως τοῦ ὀνόματός των, ἐν ἧ διεκλήρυττον, ὅτι « ὄχι μόνον δὲν ἐφραντάσθησάν ποτε » τὰς ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλιαρίῳ φλυαρίας ἐναντίον τοῦ Κοραῆ, ἀλλ' ὅτι » μάλιστα γνωρίζουσι τὸν σοφὸν τοῦτον ἄνδρα ὑπερασπιστὴν τῆς » ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους μας, ἥρωα Ἑλληνα τοῦ αἰῶνός μας, καὶ » τὸ ὄνομά του μεγάλως τιμῶσι καὶ σέβονται, καὶ μεταξύ τῶν εὐεργετῶν συναριθμοῦσι (1) ».

(1) Ἡ ἀποδοκιμασία ὑπεργράφη ὑπὸ τῶν ἐξῆς ἐν Πίζῃ τότε σπουδάζόντων Ἑλλήνων, Ἰωάννου Δελλαγραμμάτικα Ἀνδρίου, Στεφάνου Καραθεοδωρῆ Ἀδριανουπόλιτου,

Ὁ Κοδρικᾶς ἀνατυπώσας ἐν Παρισίοις τὴν Ἀπολογία ἐν μετὰ τινων προσθαφαιρέσεων, ἐδημοσίευσεν διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου (1818, σελ. 72) ἀπάντησιν πρὸς τοὺς ἐν Πίζῃ σπουδαστάς. Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις πολυσέλιδον πόνημα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « *Μελέτη τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου* », ἐν ᾧ διὰ μακρῶν ἐξέθηκε τὰς κρίσεις αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ πραγματεία αὕτη ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ, καὶ οὕτως ἐπῆλθον αἱ μεταξὺ Κοραϊστῶν καὶ Κοδρικιστῶν γνωσταὶ διενέξεις, αἵτινες μόνον ὑπὸ τῆς ἐπελθούσης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διελύθησαν.

Ὁ Κοδρικᾶς ἐξηκολούθησε διατρίβων ἐν Παρισίοις μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1827 συμβάντος θανάτου του.

Συγγράμματα.

- Ὅμιλοι περὶ πληθῶς κόσμων τοῦ Φοντενίλ, μεταφρασθεῖσαι εἰς τὴν καθ' ἑμᾶς ἀπλὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1794.
- Πρὸς τοὺς ἔλλογιμοτάτους νέους ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. Παρίσι 1816.
- Ἀπολογία τῶν ἐν Πίζῃ Ἑλλήνων. Εἰς Πίζαν 1817.
- Πρὸς τοὺς οἰκείους. Ἐν Παρισίῳ 1817.
- Καὶ αὐτὸς πρὸς τοὺς οἰκείους. Ἐν Παρισίῳ 1818.
- Μελέτη τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς διαλέκτου. Τόμος Α'. Ἐν Παρισίοις 1818. (Ὁ Β' τόμος δὲν ἐξεδόθη).
- Διάφοροι διατριβαὶ ἐν Ἑλληνικῷ Τηλεγράφῳ καὶ Καλλιόπῃ.

Κήρυκος Χαιρέτης.

Ἐγενήθη τῷ 1756 ἐν τῇ κωμοπόλει ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν Ἀστρινῶν Χαιρέτην, ἄνδρα ἐπίσημον καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς καταγωγῆς (*), καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν βαρύτητα.

Γεωργίου Ἰδομενέως Κρητὸς, Ἀγαμέμνωνος Ἀγερῖνου Πελοποννησίου, Διονυσίου Καμπάνη Ἀνδρίου, Σωτηρίου Φιλιππίδου Ἀθηναίου, Σπυρίδωνος Καθρίκα Γαλαξιδιώτου, Παναγιώτου Πάρπουλου Πελοποννησίου, Μιχαὴλ Τροχάνη Ἀάκωνος, Κωνσταντίνου Δενδρηνοῦ Ζαγοραίου, Νικολάου Φωτεινοῦ Κωνσταντινουπόλεως, Γερασίμου Βαλαμακῆ Κεφαλλῆνος, Θεοδώρου Τσηληγιάννη Ἰθακῆσιου, Νικολάου Καλλέργη Σμυρναίου, Ζαχαρίου Παπαδοπούλου Κωνσταντινουπόλεως, Κωνσταντίνου Γ. Σχινᾶ Κωνσταντινουπόλεως, Παύλου Παπαγεωργίου Ζακυνθίου, Κωνσταντίνου Πολίτου Ἀκαρῶνος, Παύλου Σιδέρη Μεσολογγίτου, Δημητρίου Οἰκονόμου Ἰδραίου, Κωνσταντίνου Μακρῆ Ἰωαννίτου, καὶ Ἰακώβου Θεοφιλά (ἄθλιος Ἑρμῆς 1818, σελ. 23—4).

(*) Ἐκτὸς τῶν ἄλλων μνημονεύεται ἐν ἑγγράφοις Φραγκίσκου Μοροζίνη ὁδῆ τῆς Βενετίας, καὶ Ἰωσήφ Τσιβράνου Φραγκίσκος ὁ Χαιρέτης μυστικοσύμβουλος τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας (confidente intimo in Candia della Republica Veneta), καὶ τὰ μέγιστα συντελέσας ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τοὺς ἀίματηρούς ἐκείτους κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους.

Ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ ἀποφραμισθεὶς πατρός ὁ Κήρυκος ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρὸς θείου αὐτοῦ Δημητρίου Χαϊρέτη τοῦ ἱατροφιλοσόφου, εἰς τὴν Ἀθωνιάδα σχολὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ ὀκταετίαν κατακόρως πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καρπώσάμενος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐπὶ τρία ἔτη εὐδοκίμως μετῆλθε τὴν κατ' οἶκον ἑλληνικὴν διδασκαλίαν.

Φλεγόμενος ὁ Κήρυκος ὑπὸ ἔρωτος ἐπιστημονικῆς μαθήσεως ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὰ τότε φημιζόμενα τῆς Ἰταλίας πανεπιστήμια ἔθην ἔχων τὰ ἐκ τῆς οἰκοδιδασκαλίας πορισθέντα καὶ τὴν πρόθυμον συνδρομὴν τοῦ μνημονευθέντος θείου του ἦλθεν εἰς Βενετίαν, ὅπου διέμεινε περὶ τὰ δύο ἔτη καταγινόμενος εἰς ἐκμάθησιν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης, ἐπιμελούμενος ἅμα τὰ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Θεοδοσίου ἀπολυόμενα ἑλληνικὰ βιβλία, καὶ συγγραμμάτων ἢ μεταφράζων διάφορα συγγράμματα. Ἐν ἔτει 1793 ἐγκαταλιπὼν τὴν Βενετίαν ἦλθεν εἰς Πατάβιον καὶ ἐνεγράφη μεταξὺ τῶν φοιτητῶν τῆς ἱατρικῆς ἐν τῷ τότε κλειζόμενῳ τῆς πόλεως ταύτης πανεπιστημίῳ, κατ' ἀρχὴν σύμπτωσιν συμφοιτητὰς ἔχων Ἰωάννην τὸν Καποδίστριαν καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Βαρδαλάχον ('). Ἐπὶ τετραετίαν ἐνζήλωσ διακού-

(') Οἱ τρεῖς οὗτοι «Ἕλληνες σπουδασταὶ κοινοβιούντες καὶ μηδέποτε ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ἀποχωριζόμενοι ἦσαν πασίγνωστοι ἐν Παταβίῳ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον «I tre Greci». Συνέβη δὲ αὐτοῖς τὸ ἐξῆς αξιοσημείωτον, ὅπερ δὲν ἠθέλομεν πιστεῦσαι ἐὰν μὴ αὐτοὶ ὁ Χαϊρέτης ἐσημίω τὸ συμβῆναι, καὶ ἕτεροι ἀκούσαντες ἀπὸ στόματος τοῦ Καποδίστρια ἐδεβαίουν. Κατὰ τὰς ἐπιστάσεις τῶν μαθημάτων ἀκακοπὰς οἱ τρεῖς κοινοβιῶται μετέβησαν εἰς Βενετίαν καὶ κατέλυσαν παρὰ τῷ ἐκεῖ ὁμογενεῖ ἑμπόρῳ Ἄλιξιῳ Νικολαΐδῃ τῷ Θεσσαλῷ, μεθ' οὗ περιήλθον τὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιοθέατα, ἐν οἷς καὶ τὸ φρενοκομεῖον San Servolo. Ἐνῶ δὲ πρὸς τὴν θύραν τοῦ καταστήματος ἐκθύνοντο ἐξερχόμενοι, ἤκουσαν φωνὴν ἐξ ἐνὸς τῶν κελλίων κρᾶζουσαν: Οἱ νοὶ giovine Greci καὶ στραφέντες εἶδον ἕνα τῶν δυστυχῶν φρενοβλαδῶν ἐπαναλαμβάνοντα γαγονίᾳ τῇ φωνῇ «Οἱ νοὶ giovine Greci!» Ἐπειδὴ δὲ μόνος μεταξὺ τῶν τεσσάρων ὁ Νικολαΐδης ἐφόρει ἀνατολικὸν ἱματισμὸν οἱ τρεῖς τὸν παρεκίνουν νὰ πλησιάζῃ. Ἄλλ' ὁ παράφρων ἐπέκρινεν τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ καγγελλικοῦ παραθύρου τοῦ κελλίου του καὶ δεικνύων τὸν Χαϊρέτην ἐκανελάθε κρᾶζουσα. «a voi dico giovine Greco». Πλησιέσσαντος δὲ αὐτοῦ ὁ παράφρων τῷ εἶπε μεγαλοφώνως «Ricordatevi, o giovine Greco, che un giorno voi servirete un Signore del Mondo. (Σοὶ προλέγω ὡς νέε Ἕλλην, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ὑπηρετήσῃς ἕνα μέγαν αὐθιγνὴν τοῦ κόσμου!)» Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἀνέκραξε «voi ricordatevi che un giorno governarete la più illustre nazione del mondo! (Σοὶ προλέγω, ὅτι μ' αὐτὴν ἡμέραν θὰ κυβερνήσῃς τὸ ἐνδοξότερον ἔθνος τοῦ κόσμου!) Καὶ ἐπὶ τέλος πρὸς τὸν Βαρδαλάχον στραφεὶς ὁ παράφρων εἶπε: «E voi percorrete più passi, Istruendo la gioventù, ed in fine una vasta tomba vi coprirà. (Καὶ σὺ θὰ διατρέξῃς πολὺ

ἅς τὰ ἱατρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα ἐν ἔτει 1797 ἑστεφανώθη ἱατροφιλόσοφος. Ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἐπίδοσις τοῦ Κηρύκου, καὶ ἡ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διαγωγή αὐτοῦ ὑπῆρξαν τοιαῦται, ὥστε ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἀναγορεύουσα αὐτὸν διδάκτορα δὲν ἔλειψε καὶ ἐπιδαψιλεύσῃ εἰς τὸν ἱατροφιλόσοφον Κρήτα ἑξαιρετικὰ ἐγκώμια.

Τὸ δίπλωμα αὐτοῦ, γεγραμμένον λατινιστὶ ἐν μεμβράνῃ, μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ φίλου του καθηγητοῦ Μαλακάρνε ἑλληνιστὶ, ἰταλιστὶ, τουρκιστὶ καὶ ἀραβιστὶ. Χάριν δὲ περιεργείας, παρατιθέμεθα τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

Ἐν τῷ ὄνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τῇ δυνάμει τε καὶ ἐξουσίᾳ τῆς τοῦ Παταύτου Δημαρχίας ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Πολιτείας συνισταμένης, πᾶσιν ἀπαξιαπλῶς, καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐντευχομένων τῷ ἀνά χεῖρας προνομίῳ, Ἰούλιος Λούπος Παταυηνός, ὁ τῆς τοῦ Ἐθνικοῦ σχολῆς Κηδεμών τε καὶ Ἡρύτανης, Χαίρειν.

Κηρύκον τὸν Χαϊρίτην, Πατρός μὲν Ἀστρηνοῦ, ἀπὸ δὲ Κρήτης ὁρμώμενον ἀχθέντα τε καὶ παιδευθέντα ἐν τῷ κατὰ τὸ Παταύτιον περικλεῖ Λυκείῳ καὶ τὴν ἐνέργειαν παρασχόντα τῆς τῶν τρόπων καλοκἀγαθίας παρὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ διατριβῆς, καὶ ὧν περ καταβόλετο πόνων ὑπὲρ καὶ μεθ' ἡμέραν περὶ τὰς ἐλευθέρας τῶν τεχνῶν ἑαυτὸν συνασκῶν, καὶ περὶ τὰς τῆς Φιλοσοφίας καὶ Ἰατρικῆς μελέτας τρίθωνα παρασκευάζων, τῇ τῆς πόλεως ἐξουσίᾳ, κατὰ τὸ ἐπιχωριάζσαν ἡμῖν ἤδη καὶ καθιστηκῶς ἔθος, καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας, παρ' ἧς καὶ ταύτην ἐκληρωσάμεθα τὴν διακονίαν, διακηρύττομεν ἅπασι καὶ διαμαρτυροῦμεθα. Οὐμὴν ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ προαγωγῶν ἡμῖν προσενηνεγμένου τε καὶ συνισταμένου, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν δοῦναι τῆς ἑαυτοῦ ἀγωγῆς, καὶ τῆς τῶν λόγων πολυμαθείας, πρόνοιαν οὐκ ἀγενῆ συνεισησάμεθα, ὡς αὐτὸν εἶναι μετ' ἐπιμελείας ἀπάσης τε καὶ ἀποτομίας ἐφ' ἡμῶν ἐξητασμένον τε καὶ βεβασανισμένον, κληρωθεισῶν πρὸ μᾶς τῶν προτάσεων ἡμέρας, πρὸς ἃς ἂν δεήσειεν ἀποκρίνασθαι, περὶ τὴν Φυσικὴν καὶ τὴν θεραπευτικὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτῷ τούτῳ ὡς ἔθος ἐγκεχειρισμένον. Ὁ δὲ οὐχ ὅπως πρὸς τὰ ἐρωτώμενα προχείρως ἀπήνητησεν, ἀριστον ἑαυτὸν παραστησάμενος, ἐπὶ τε παιδείᾳ καὶ νοδὸς δεξιότητι, καὶ λόγων δυνάμει, καὶ ὄσα σοφοὶ ἀνδράσιν ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ἱατρικῇ θυμῆρ τε εἶσι καὶ εὐκαιρίαι ἀλλὰ καὶ μακρῶ τὰς ἐλπίδας ὑπερηκόνησε, τὰ χωρία, ἐν οἷς αἱ μαρτοριαὶ τῶν λόγων, ἐκτιθέμενος, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἐπάγων, καὶ τὴν λύσιν ἐπακριβοῦς τῶν ἀμφισθητήσεων τε καὶ ἀνθιστάσεων ἀποδίδους, καὶ μὴν καὶ τὰ συμπύματα διεξηγούμενος καὶ τὰς καταλλήλους τῶν καθῶν θεραπείας ἐπιφέρων, καὶ ὅλως οὕτω τοῖς τῆς φύσεώς τε καὶ τέχνης χαρίσμασιν

λοῖς τέπους διδάσκων τὴν νεολαίαν, καὶ ἐπὶ τέλος εὐρὸς τάφος θά σὲ δεχθῆ!) Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν οἱ προφητικαὶ λόγοι τοῦ παράφρονος ἐκαλήθησαν καὶ διὰ τοῦς αἰεῖς.

εαυτὸν ἔνδοξον ἐγκροσμημένον παρεχόμενος, ὡς μηδὲνδὲ αὐτῷ τὸ παράκρᾳ
 ἐνδείσθαι τοῦ πλείονος. Ἡμεῖς τοίνυν ἀρχαίοις δόγμασι παρακολουθήσαντες ἕ
 τῇ κοινῇ βουλῇ τε καὶ δόξῃ τῶν Σοφῶν καὶ Διδασκάλων τῆς περικλείτου ὁμη-
 γύρεως, οἱ τὸν προχειριζόμενον ἰδασάνισαν, καὶ περὶ πᾶσαν ἀπλῶς ἐπιστημῆς
 ἰδίαν, καὶ λόγων εὐφράδειαν, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ διερμηνεύειν, καὶ τὸν
 τρόπον τοῦ θεραπεύειν ἄριστον διέγνωσαν καὶ ψτφρηφορία πλήρει, μηδεὶς ὄλιγος
 διαφωνήσας, ἢ τὴν ἐναντίαν ψηφισάμενος, ἢ γοῦν ἐνδοίσας, τὸν προχειριζόμενον
 ἱκανότατον ἔκριναν τὸ τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας βεστάζειν ἐπάγγελμα, καὶ δὴ
 καὶ ἐπὶ τοῦ Βήματος καθίσαντες, ἐφορευόντος τῆς Ἰερᾶς Ἀκαδημίας τῶν ἑλευ-
 θέρων τεχνῶν, καὶ μὴν καὶ συνδικάζοντος Λεοπόλδου Μάρκου Ἀντωνίου Καλ-
 δάνη τοῦ ἐν Βονωνίας, δημοσίου καὶ τῶν Πρωτευόντων Διδασκάλου τῆς θεω-
 ρητικῆς τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνης καὶ τῆς Ἀνατομίας, τὸν αὐτὸν τοῦτον
 Κήρυκον τὸν Χαίριτην ἐπὶ παιδείᾳ μέγα κλέος ἀρήμενον ὡς ἀληθῶς δια-
 βεβαιοῦμεν, Διδάσκαλόν τε αὐτὸν ἐν Φιλοσοφίᾳ καὶ Ἰατρικῇ ἐν τῷ ὀνόματι
 τοῦ Κυρίου ἀναγορευόμεν, καὶ τοιοῦτον γνωρίζεσθαι παρὰ πᾶσιν ἀξιῶμεν,
 ἐπιτρέποντες αὐτῷ τῆς διδασκαλικῆς ἐπαναβαίνειν Καθέδρας, καὶ τοῦς ἑαυτοῦ
 προαγωγούς ἀπαιτεῖσθαι τὰ τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας παράσημα, ἵν' ἐν τῷ μέλ-
 λοντι χρόνῳ ἑλευθέρως τε καὶ ἀπεριορίστως, δημοσίως τε καὶ ἰδίᾳ, ἐνταυθοὶ τε
 καὶ ὅπου ποτ' ἐν τῆς καθ' ἡμᾶς οὐκουμένης τύχῃ, τὰς ἀναγνώσεις ἀκωλύτως
 ποιῆσθαι δύνηται, ἀντιλέγειν, βουλεύεσθαι, διαλέγεσθαι, περὶ τῶν ζητημάτων
 ἀποφαίνεσθαι, ἐνεργεῖν, καὶ διδάσκειν τὴν Φιλοσοφίαν καὶ Ἰατρικὴν, τῶν
 Φροντιστηρίων προϊστασθαι, τὰ ἐπιτηδεύματα διατάττειν, χρῆσθαι καὶ ἀπο-
 λαμβάνειν παντὸς προνομίου, ἀτελίας, τιμῆς τε καὶ ὑπερασπίσεως, καθάπερ
 οἱ τῆς Ῥώμης διδάσκαλοι, καὶ οἱ τῆς ἐν Παρισίοις, Παταύα τε καὶ Βονωνίᾳ
 εὐκλειοῦς Ἀκαδημίας δι' ἠντιναοῦν ἐκκλησιαστικὴν ἢ κατὰ καιροὺς δεδομένην
 ἐπιτροπὴν ἐπολαύουσι, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἀπολύτως ἐπιτετραμμένα προνόμια
 τῇ ἐς αἰεὶ διεβεβημένη τοῦ Παταυίου Ἀκαδημίας. Τοῦτων δὲ τὸν εἰρημένον
 τρόπον γενομένων τε καὶ διεψηφισμένων, Ἀνδρέας ὁ Κομπαρίτης Ἐνετὸς
 Δημόσιος Διδάσκαλος ἐν τοῖς τὰ πρῶτα φέρουσι τῆς πρακτικῆς θεραπείας, καὶ
 Προαγωγὸς τοῦ νῦν ψηφίζομένου ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ Ἰατρικῇ, δι' ἐκτουτοῦ τε, ἕ
 ἐπ' ὀνόματι τῶν λοιπῶν Διδασκάλων, τουτέστι διὰ Πέτρου Ἰουλιανοῦ τοῦ ἐκ
 Φοροουλίου καὶ τῆς Φυσικῆς Διδασκάλου: διὰ Στεφάνου Γαλληνοῦ Ἐνετοῦ
 Διδασκάλου τῆς Θεωρητικῆς Ἰατρικῆς: διὰ Ἰωσήφ Βερτόση ἐξ Οὐδίνας, Διδα-
 σκάλου τῆς πρακτικῆς Ἰατρικῆς: δι' Ἰωάννου Δομηνίκου Πακκανάρου ἐκ
 Βικεντίας τοῦ τῆς Φυσικῆς Διδασκάλου: διὰ Σίμωνος Στρατηγοῦ, Ἐνετοῦ Δι-
 δασκάλου τῶν μαθηματικῶν, καὶ τῆς κατὰ τὴν Ναυτικὴν θεωρίας, καὶ πειρα-
 ματικῆς φυσικῆς: δι' Ὀμοβόνου Πισώνη ἐκ Κρέμης, καὶ Διδασκάλου τῶν κατὰ
 τῶν Ἰατρικῆν εἰσηγήσεων: διὰ Πέτρου Ζωγράφου τοῦ Κρητὸς, Δι-
 δασκάλου τῆς Μαιευτικῆς, καὶ τῶν γυναικείων καὶ βρεφικῶν παθῶν: διὰ Ἰωάν-
 νου Βαπτιστοῦ Μαρινέλλη ἐκ Ῥοβίγου, Διδασκάλου τῶν στοιχείων τῆς ἐπι-
 κείδου τε καὶ στερεᾶς Γεωμετρίας, καὶ τῶν κωνικῶν τομῶν: Τὸν προχειριζό-
 μενον μεγαλοπρεπῶς κατακόσμησε τοῖς ἐξ ἔθους παρασήμοις τε καὶ διδασκα-
 λικοῖς ὠραίσμασι, καὶ δι' ὀμίλιας Θευμασίας, καὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς διεξιούσης

πλεονεκτήματα, ἐπτυγμένα μὲν ἐν πρώτοις τὰ τῆς φιλοσοφίας τε καὶ ἰατρικῆς Τεύχη, εἶτα μὲν τοι γε καὶ ἀνεπτυγμένα, καὶ χρυσοῦν δὲ δακτύλιον ἐγχειρισάμενος, καὶ τὸν Διδασκαλικὸν Πῖλον ἀντὶ στεφάνου ἐκ δάφνης περιθήμενος, καὶ τὸν τῆς εἰρήνης ἀσπασμὸν σὺν τῇ Διδασκαλικῇ εὐλογίᾳ δούς. Καὶ οὕτω Κήρυκος ὁ Χαιρέτης τῇ θεῖᾳ δυνάμει τε καὶ ἐναργείᾳ ἐπὶ τὸν ὑψηλότετον ἀφίκετο τῆς Διδασκαλικῆς ἀξίας βαθμὸν ἐν φιλοσοφίᾳ τε ἔξ ἱατρικῆς ἐπιστήμῃ οὐ χάριν καὶ τὰ δηλωτικὰ ταῦτα γράμματα τοῦ δημοσίου προνομίου ἰδίαις ἡμῶν χερσὶν ὑπογεγραμμένα, καὶ τοῖς σφραγιστηρίαις ὠχυρομένα τῆς Παταυίνης Διοικήσεως, καὶ τῆς εὐαγοῦς Ἀκαδημίας τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ μὴν καὶ τῇ ἰδιοχειρῶ ἐπιβεβαιωμένα τοῦ τῆς Ἀκαδημίας γραμματεῖος ὑπογραφῆ, τῷ βῆθνετι διδόντα, συμμαρτυροῦντων Φραγγίσκου Φερβρίου, γενικοῦ τῆς Ἀκαδημίας θεράποντος, καὶ Ἰωσήφ Παγῆν, καὶ οὐκ ὀλίγων τῶν ἐξ ἐτέρων ἔθνῶν. Τετέλεσται τε καὶ δίδεται ἐν τῷ εἰθισμένῳ τῶν ἐξετάσεων τόπῳ τῆς Παταυίνης Ἀκαδημίας, τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς Γαλλικῆς Πολιτείας καὶ πρώτῳ τῆς τῶν Ἰταλῶν ἐλευθερίας, ὃ ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αψήζ. Ἰνδικτιῶνος ΙΕ΄.

Τῷ Παντοδυνάμῳ καὶ Ὑψίστῳ Θεῷ Χάρις.

Ἰούλιος Λούπος Κηδεμὼν καὶ Πρότανης.

Λεωπόλδος Μάρκος Ἀντώνιος Καλδάνης Δημόσιος Διδάσκαλος ἐν τοῖς τὰ πρῶτα φέρουσιν.

Ἀνδρίας Κομπάρτης Δημ. Διδάσ. ἐν τοῖς τὰ πρῶτα φέρουσι ἔξ προαγωγῆς.

Ἐγὼ Μίρκος Ἀντώνιος Γαλδάνης Διδάσκαλος ἐν ἑκατέροις τῶν Νόμων, Κανονικῶ τε καὶ Πολιτικῶ, Ἀντωνίου Γραφεῖος υἱός, καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας τῶν Ἐλευθέρων Τεχνῶν Γραμματεὺς, τὸν τοῦ Ἀστρηνοῦ Κήρυκος Χαιρέτην τὸν ἐκ Κρήτης διαμαρτύρομαι, ψηφηφορία πλήρει ἐν Φιλοσοφίᾳ καὶ Ἰατρικῇ ἐπιβεβαιωθέντα. Εἰς πίστιν δὲ τούτου καὶ βεβαίωσιν τὸ παρὸν προνόμιον ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραψα.

Ἰωσήφ Γύρου Διδάσκαλος ἐν ἑκατέροις τοῖς Νόμοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων τῆς Ἱερᾶς Ἀκαδημίας (¹).

Ἐν ἔτει 1799 ὁ Χαιρέτης ἀποχαιρετήσας τὴν Ἰταλίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φιλὴν αὐτοῦ πατρίδα, τὴν ὁποίαν ἕνεκα τῆς τότε ἐκεῖ συμβάσεως ἀναστατώσεως τῶν γενιτσάρων πρὸς σφαγὴν τῶν χριστιανῶν ἐγκυκλιῶν ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εὐκλεῶς ἐπὶ δεκαετίαν μετελθὼν τὴν ἰατρικὴν, προσελήφθη ἐν ἔτει 1811 ὡς ἰατρός τοῦ σουλτάνου Μαχμούτη, ἐκπληρωθείσης οὕτω τῆς προφητείας τοῦ παράφρονος.

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ θεωρηθεὶς ὑποπτος, ἀπεδύθη τοῦ ἀξιώματός τε καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον (1824)· ἀλλ'

(¹) Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀνωτέρω διπλώματος ὑπάρχει χειρόγραφον ὠραίαις Λατινικοῖς γράμμασι γεγραμμένον ἐπὶ μεμβράνης, μετὰ μεταφράσεως Ἑλληνικῆς, Ἰταλικῆς, Ἀραβικῆς καὶ Τουρκικῆς εἰς ἐν τεύχος εἰς 4ον.

ἕνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων ἡλικῶν παθήσεων ἀπόπληκτος γενόμενος ἡλευθερώθη τῇ μεσιτείᾳ φίλων τοῦ Ὀθωμανῶν, καὶ μετ' ὀλιγοχρόνιον ὀδυνηρὰν καὶ ἀθλίαν βιωτὴν ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἔτει 1830, γενόμενος ἐτῶν 74.

Ἐκ τῶν πέντε υἱῶν τοῦ Κηρύκου Χαιρέτη ἐπιζῶσιν οἱ Θεόφραστος καὶ Ἀριστείδης, ἄνδρες οὐ τῆς τυχούσης παιδείας, καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἀμφότεροι δὲ οὗτοι ἔλαγον ἀρχηγοῦντες τῆς ἐν ἔτει 1844 Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Παρὰ τούτοις, ἐκτὸς τοῦ διπλώματος, σώζεται καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ πατρὸς των γεγραμμένη ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀνδρέου Γραδενίγου, καὶ φέρουσα τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα

Φίλτρον καὶ μνήμησιν σῶμα γραφῆν ποιεῖται
 Κηρύκῳ Κρητὶ Χαιρέτῃ Γραδενίγῳ
 Ἐξ ἀποβόρτων τῆς φυλῆς κατηγμένος
 Τῆς τῶν Ἑνετῶν, Ἀνδρέας κλῆσιν ἔχων.

Συγγράμματα.

— Προσφώνημα πρὸς τὸ ἐκλαμπρότατον γένος τῶν τε Μαρουσαίων καὶ Καραϊωαννίδων, διὰ στίχων λαμβικῶν. Ἑνετίῃσι 1793.

— Ἱστορία περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουίγη ΙΣΤ'. τοῦ ρουθενίτου παρὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ, μεταφρασθεῖσα ἴσιν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν γραικικὴν ἀπλὴν γλῶσσαν παρὰ Κηρύκου Χαιρέτου. Ἑνετίῃσι 1793.

— Ἐγχειρίδιον τῆς τῶν ζῶων οἰκονομίας, τούτεστιν ἡ περὶ ἀνθρώπους καὶ περὶ τὰ ἄλογα ζῶα αἰτῶν τοῦ ζῆν, ποιηθὲν παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἱατροφιλοσόφου Κηρύκου Χαιρέτου. Ἑνετίῃσι 1798.

Τῷ 1792 ἐκδόσι ἐν Βενετίᾳ τὴν Βοσπορολογίαν τοῦ Μομάρι προέταξε διὰ στίχων προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς Γεώργιον τὸν Κριτζοτάκην. Ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτῇ προσετέθησαν καὶ τοῦ ἐκδότου Χαιρέτου δύο στιχοῦργήματα— Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀλληγορίας καὶ Οὐλοταίρου περὶ Μίμνωκος. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεμείλιθι τὴν Ἑνετίῃσιν ἐκδοθεῖσαν Γραμματικὴν Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, καὶ τὸ ἐπόμενον (1793) τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1781 ἔτος ἐν Χίῳ καὶ εἰς τρυφερὰν ἡλικίαν ἤρχισε νὰ παιδεύηται παρὰ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Θεοδοσίῳ, ἀνδρὶ ἐλλογίμῳ, διδαχθεὶς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ μαθηματικά. Ἀκολουθήσας τῷ Θεοδοσίῳ ὁ Κωνσταντῖνος μετέβη ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Βουκουρέστιον, ὅθεν ἀπεστάλη εἰς Βιέννην πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν. Ὁ Κοκκινάκης ἐπ' ὀλίγον ἀκρασθεὶς τοὺς ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει διδάσκοντας σε-

φους ἠναγκάσθη ὕστερον, δι' ἔλλειψιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν συντελούντων, νὰ δεχθῆ θέσιν ἐν ἐμπορικῷ γραφείῳ.

Ἐν πρώτοις ἠσχολήθη εἰς διαφόρους ἐκ τοῦ γερμανικοῦ καὶ γαλλικοῦ μεταφράσεις ἦτοι τριῶν ἠλικῶν δραμάτων τοῦ Κοτζεβοῦ (1801), τῆς ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου τοῦ Ἰωσήφ Νοβάκκου (1807), ἐπιτομῆς τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ γάλλου Δομαιρῶν (1812), καὶ τοῦ Ταρτούφου τοῦ Μολιέρου (1815).

Ἐν ἔτει 1816 ὁ Κοκκινάκης, προτραπεῖς ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου του Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ, ἀνέλαβε μετὰ Θεοκλήτου τοῦ Φαρμακίδου τὴν ἐκδοσιν τῆς δικαιοσύνης φιλολογικῆς ἐφημερίδος ὁ Ἀδύμιος Ἐρμῆς, ἐξακολουθήσας φιλοτιμίως καὶ μετὰ τὴν ἐκ Βιέννης ἀναχώρησιν τοῦ συνεργάτου του τὴν δημοσιεύσιν τῆς ἀξιολόγου ἐκαίνης ἐφημερίδος μέχρι τῆς 1 Μαΐου 1821, ὅτε ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ἐκδοσιν, ὑποχρεωθείς ἅμα καὶ νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τὸ κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀφοριστικὸν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Χαρακτηρισθεὶς ὡς συνένοχος τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος ἐβρίθθη εἰς τὰς φυλακὰς μετ' ἄλλων ἐν Αὐστρίᾳ διατριβόντων Ἑλλήνων, καὶ μόλις ἐν ἔτει 1825 ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ καταβῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐλθὼν κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον εἰς Αἴγινα ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἵνα καταγίνη εἰς μετάφρασιν διαφόρων διδασκτικῶν βιβλίων. Μετεγλώττισεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸ περὶ γραμματικῆς ἰχθυογραφίας σύγγραμμα τοῦ Φραγκήρου πρὸς χρῆσιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς καθολικῆς ἱστορίας τοῦ Ῥοτιγέρου· ἀλλ' ἐνῶ τὸ πρῶτον ἐτυποῦτο, καὶ ἡ μεταγλώττισις τοῦ δευτέρου προώδευεν, ὁ θάνατος ἀφῆρπασε τὸν Κοκκινάκην ἐκ τῆς ζωῆς (16 Φεβρουαρίου 1831).

« Ἡ κοινὴ λύπη, λέγει ἡ τότε Ἐπίσημος ἐφημερίς, ἡ ὁποία κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐφαίνετο ζωγραφισμένη εἰς ὄλων σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Αἰγίνης τὰ πρόσωπα, εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὁποίας παρὰ πᾶσιν ἀπελάμβανεν ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως. Τὸ θνητὸν αὐτοῦ σῶμα ἐσυνώδευσαν εἰς τὸν τάφον ἅπας ὁ ἱερός τῆς πόλεως κληρὸς, αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, οἱ διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, καὶ πάντες οἱ προὔχοντες πολῖται, θρηνοῦντες ὁμοφώνως ὄλοι τὴν ὁποίαν ἡ πατρίς ἔπαθε στέρησιν τοιοῦτου τιμίου ἀνδρὸς καὶ χρηστοῦ πολίτου. Τὸν τάφον αὐτοῦ μέλλει νὰ στολισῇ μνημεῖον ἀνάλογον ἐγει-

» ρόμενον παρά φίλου και συμπολίτου εἰς τιμὴν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀπο-
» θανόντος (¹) ».

Συγγράμματα.

Οἱ Κόρτσι, δράμα εἰς τέσσαρας πράξεις συντεθὲν ὑπὸ τοῦ περιφήμου κω-
μφοδοποιοῦ Αὐγούστου τοῦ Κοτζεβοῦ, καὶ μεταφρασθὲν εἰς χρῆσιν τῶν φιλο-
λόγων. Ἐν Βιέννῃ 1804.

— Μισανθρωπία καὶ Μετάνοια, δράμα Αὐγ. τοῦ Κοτζεβοῦ, ἐκ τοῦ γερμανι-
κοῦ μεταφρασθὲν. Ἐν Βιέννῃ 1804.

— Πτωχία καὶ Ἀνδρία, κωμῳδία Αὐγ. τοῦ Κοτζεβοῦ, μεταφρασεῖσα ὑπὸ
Κ. Κοκκινάκου ἐν Βιέννῃ 1804.

— Ὁ Τερτούφος, κωμῳδία εἰς 5 πράξεις, συντεθείσα γαλλιστὶ ὑπὸ Μολιέρου,
μεταφρασεῖσα δὲ εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν παρὰ Κ. Κοκκινά-
κου. Ἐν Βιέννῃ 1806, 1807, 1815, 1816, 1824.

— Ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου ἐπιτομή, συγγραφείσα μὲν γερμανιστὶ ὑπὸ Ἰω-
σήφ Νοβάκκου, διὰ δὲ φιλοτίμου δαπάνης τῶν ὁμογενῶν ἐκδοθεῖσα καὶ μετα-
φρασεῖσα ὑπὸ Κ. Κοκκινάκη. Ἐν Βιέννῃ 1809.

— Δομαιῶν, ἐπιτομὴ ἱστορίας γενικῆς, μεταφρασεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς
τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ ἐκπευξηθεῖσα εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων. Ἐν Βιέν-
νῃ 1812, τόμοι 3.

— Οἱ Στερλίτζοι, δράμα εἰς τρεῖς πράξεις, συντεθὲν ὑπὸ I. Βάβου, καὶ
μεταφρασθὲν ὑπὸ Κ. Κοκκινάκου. Ἐν Βιέννῃ 1818. (Τὸ δράμα τοῦτο μετέ-
φρασεν ὁ Κοκκινάκης χάριν τοῦ ἐν Ὁδησῶν συστηθέντος τότε ἔθνικοῦ θεάτρου).

— Φραγκῆρου διδασκαλία τῆς διαγραφικῆς ἢ γραμμικῆς ἰχνογραφίας. Ἐν
Διζίνῃ 1834.

— Ροσιγέρου, Καθολικὴ ἱστορία.

Πέμπολλαι διατριβαὶ εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν (1819—1824).

Ἄδαμάντιος Κοραΐς.

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὴν 27 Ἀπριλίου 1748 ἐκ τοῦ Ἰωάννου Κο-
ραΐ Χίου, νηπιόθεν ἐγκαταλιπόντος τὴν πάτριον νῆσον καὶ χάριν ἐμ-
πορίας ἐκεῖ ἐγκατεστημένου, καὶ Θωμαΐδος θυγατρὸς Διαμαντῆ τοῦ
Ῥυσίου. Ἐξ ὀκτῶ ἀδελφῶν ἐπιζήσας ὁ Ἄδαμάντιος ἔλαβε τὸ ὄνομα
τοῦ πάππου του Διαμαντῆ, ὅπερ ὕστερον ἐξελλήνισεν. Ὁ πατὴρ του
κατέταξεν αὐτὸν μεταξύ τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς καὶ
παιδευθέντα τὰ ἐγκύκλια, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν λατινικὴν καὶ
ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ἀπέστειλεν εἰς Ἀμστελῶδαμον τῆς Ὀλλανδίας
λόγῳ ἐμπορίου (1772). Ἐπὶ 23 ἔτη διατρίψας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του εἰς Σμύρνην, καὶ μετὰ πολλὰς δυσκο-

(¹) Γενικὴ Ἐφημερίς, 1834, ἀριθ. 17—18.

λιας και αντίλογιας έλαβε την άδειαν ίνα επανέλθη εις την Εύρώπην όπως σπουδάση την ιατρικήν. Την 9 'Οκτωβρίου 1782 ήλθεν εις Μομπελλιέ της Γαλλίας και επί εξ έτη σπουδάσας ενζήλωσ άνηγορεύθη διδάκτωρ της ιατρικής. Μέχρι του 1783 συνετήρουν αυτόν οι γονεΐς του, μετά δέ τον θάνατον του πατρός του ό εν τῷ ναύσκῳ του έν Σμύρνην όλλανδικου προξενείου ιερατεύων Βερνάρδος Κέουν τῷ έχορήγει εκ τῶν περισσευμάτων αυτού μικράν τινα βοήθειαν. 'Ο 'Αδαμάντιος ειδήμων της γαλλικής, γερμανικής και αγγλικής γλώσσης, μετέφραζεν από τῶν δύο τελευταίων εις την πρώτην ιατρικά τινα πονήματα, άτινα πωλών εις έκδότας έπορίζετο τ' αναγκαιούντα.

Μετά την διδακτορικην αναγόρευσιν αποδημήσας εκ Μομπελλιέ έτρεξεν εις εύρεσιν εύρύτερου κέντρου διανοητικού, και έφθασεν εις Παρισίους την 24 Μαΐου 1788. Αύτόπτης και αύτήκοος γενόμενος της επελθούσης Γαλλικής επανάστασεως, εξιστορεί άφελώς τά συμβεβηκότα διά τῶν επιστολῶν του προς τον Πρωτοψάλτην Σμύρνης, εύλογῶν τά μεγαλουργήματα και καταρώμενος τάς παραφοράς τῆς έλευθερίας.

Διαθερμανθείς εκ τῶν πρό τῶν όφθαλμῶν του συμβαινόντων κατά την τρικυμιώδη εκείνην εποχήν, μαγευθείς υπό της μαρμαρυγῆς της άπατηλῆς εκείνης έλευθερίας, άπεφάσισε πλέον ν' αποκατασταθῆ έν Γαλλία. 'Η ιδέα της άπελευθερώσεως της πατρίδος επλήρου τό πνεύμα του, μη δύναμενος όμως νά συντελέσῃ ύλικῶς ύπερ του διακαοῦς όνειρου του άπεφάσισε νά έργασθῆ προς πνευματικην επανάστασιν τῶν κεχαλαρωμένων πνευμάτων και αναζωπυρήσῃ τό πολλάκις μέν ξεγερθέν και οικτρώς προδοθέν αίσθημα της έλευθερίας, ήρεμοῦν δέ τότε υπό την τέφραν τῶν παρελθουσῶν καταστροφῶν και αναμένον πνοήν ισχυράν προς ανάφλεξιν. "Ίνα φθάσῃ εις τον εύγενῆ τουτον σκοπόν εις τρία απέβλεψεν ό θερμός πατριώτης' νά καταδείξῃ δηλονότι εις τοὺς Έλληνας την πολιτικην αὐτῶν κατάστασιν γνωστοποιῶν ταύτην και εις τ' άγνοοῦντα της Εύρώπης έθνη' νά μη παύσῃ παριστῶν εις τοὺς άπογόνους την δόξαν τῶν πατέρων των, και επί τέλους νά καταρτίσῃ γλώσσαν έλληνηκην, αποβάλλουσαν πᾶν τό ξενικόν και από της αρχαίας παραλαμβάνουσαν τάς έλλειπούσας λέξεις.

"Αμα ό 'Ρήγας και οι μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενοι διά την έθνεγερσίαν παρεδόθησαν ατίμως υπό κυβερνήσεως άπανθρώπου εις χειρας τῶν Τούρκων, ή 'Υψηλή Πύλη προς κατεύνασιν τῶν ξεγερθέντων πνευμάτων εξέδωκεν επ' όνόματι του έναρέτου και πολυμαθοῦς πατριάρ-

γου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου φυλλάδιον προτρέπον τοὺς Ἕλληνας ἵνα
 ἐμμένωσιν ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ σουλτάνου. Ὁ Κοραῆς ἅμα λαβῶν
 γνῶσιν τῆς πατρικῆς *Διδασκαλίας*, ἔγραψε τὴν *Ἀδελφικὴν διδα-*
σκαλίαν, τυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις τῷ 1798, ἐν ἣ ἀναγκῶν τὰ ἐπὶ
 ὀνόματι τοῦ Ἀνθίμου συμβουλευόμενα, διδάσκει τοὺς Ἕλληνας τί ἐστὶ
 ἐλευθερία. Στιγματίζων δὲ τὴν διαγωγὴν τῆς Αὐστριακῆς κυβερνή-
 σεως διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Φεραίου, ἀνακράζει ἐν προλεγομένοις·
 « Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ βασιανίζόμε-
 νος ἀπὸ ὀδυνηρὰν καὶ θανάσιμον νόσον, ἡ ὁποία κἀν ἔπρεπε νὰ τὸν
 » διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλάγ-
 » χως εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐν
 » Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἐζήτουν ἠτύχως τὰ ἀμύδια μέσα τοῦ νὰ
 » φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς
 » ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὥραν ἔμπροσθεν τοῦ
 » τυράννου οἱ γενναῖοι οὔτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην
 » τὴν ὥραν καταθαίνει εἰς τὰς ἱεράς κεφαλὰς των ἡ μάχαιρα τοῦ
 » δημίου, ἐκχέεται τὰ γενναῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας των,
 » καὶ ἵπταται ἡ μακαρία ψυχὴ των διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ
 » μὲ ὄλων τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντων τὰς ἀοιδίμους ψυχὰς.

« Ἀλλὰ τοῦ ἀθώου αἵματος ἡ ἐκχυσις αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ κατα-
 » πλῆξῃ τοὺς Γραικοὺς θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν.
 » Ἡ Ἑλλάς ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς παρακαλεῖ τοὺς
 » ἐν Τεργεστίῳ πραγματευομένους Γραικοὺς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν
 » τὴν πόλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ με-
 » τοκισθῶσιν εἰς τὰς νεωστὶ ἐλευθερωθείσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς
 » κανένα φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

« Δέξαι λοιπὸν εὐμενῶς, ὦ φίλη μου πατρις, δέξασθε, φίλοι μου.
 » ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοί, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἠρώων,
 » τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν. Μήτε πῦρ, μήτε σίδηρος
 » ψυχράνη ποτὲ εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας τὴν διάπτωρον τῆς ἐλευθε-
 » ρίας ἀγάπην, τὸ ἀσπονδον κατὰ τῆς τυραννίας μίσος. Ἐχετε πάν-
 » τοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάνδεινα κακὰ, ὅσα καθ' ἑκάστην.
 » ὑπαφέρετε ἀπὸ τὸ ἄγριον ἔθνος τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμείσθε ὅσα
 » ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Περσῶν

ὦ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε,
 Ἑλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ

Παῖδας, γυναῖκας, νεῶν τε πατρῶν ἔδη.

Θήκας τε προγόνων· ὧν ὑπὲρ ἀπάντων ὁ ἀγών.

Ὅταν δὲ οἱ Γάλλοι ἐξεστράτευσαν εἰς Αἴγυπτον ὁ Κοραῆς ἐξέδoto τῷ 1803 ἐν Παρισίοις φυλλάδιον πλήρες ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπαναστατικῆς φλογὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Σάλπισμα Πολεμιστήριον*. Ἐν προμετωπίῳ ὠραία χαλκογραφία ἐξεικονίζει τὴν Ἑλλάδα, « ἡ ὁποία με
 » μαῦρα καὶ ἐξεσχισμένα φορέματα, εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος
 » πληγωμένα ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τυράννους, με λυτοὺς τῆς κεφαλῆς
 » τοὺς πλοκαμοὺς, ἀνυπόδητος καὶ σχεδὸν γυμνή, ὀδυρομένη καὶ
 » κλαίουσα τὴν ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἔρριψεν ἡ θη-
 » ριώτης τῶν Τούρκων, τρέχει πρὸς ἡμᾶς τὰ τέκνα τῆς, μᾶς δεῖχνει
 » τὰ κατεσχισμένα τῆς φορέματα, μίαν πρὸς μίαν ἀνακαλύπτει τὰς
 » πληγὰς τῆς, μᾶς βᾶφει με τὰ αἵματά τῆς, μᾶς βρέχει με τὰ δά-
 » κρυά τῆς, ἐναγκαλίζεται καὶ ἀσπάζεταιται ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς κατ'
 » ἰδίαν, καὶ ζητεῖ ἀπὸ ὅλους κοινῶς ἐκδίκησιν ».

Ὁ Κοραῆς ἀφοῦ πρῶτον διὰ στόματος τῆς Ἑλλάδος ἐξορκίζει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν κατὰ Τούρκων πόλεμον τελευταῖ τὸ σάλπισμά του ὡς ἐξῆς.

« Πολεμήσατε λοιπόν, ὦ μεγαλόψυχα καὶ γενναῖα τέκνα τῶν πα-
 » λαιῶν Ἑλλήνων, ὅλοι ὁμοῦ ἐνωμένοι τοὺς βαρβάρους τῆς Ἑλλάδος
 » τυράννους.

» Πολεμήσατε, φίλοι καὶ ἀδελφοί, τοὺς ἀπανθρώπους καὶ σκληροὺς
 » Τούρκους· ὄχι ὅμως ὡς Τούρκοι, ὄχι ὡς φονεῖς, ἀλλ' ὡς γενναῖοι τῆς
 » ἐλευθερίας στρατιῶται, ὡς ὑπερασπισταὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας
 » καὶ τῆς πατρίδος. Χύσατε χωρὶς ἔλεον τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν, ὅσους
 » εὕρετε ἐξωπλισμένους κατὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐτοιμοὺς νὰ σᾶς
 » στερήσωσι τὴν ζωὴν. Ἄς ἀποθάνῃ ὅστις τυραννικῶς σφίγγει τῶν
 » Γραικῶν τὰς ἀλύσεις, καὶ τοὺς ἐμποδίζει νὰ ῥήξωσι τὰ δεσμά των.
 » Ἄλλὰ σπλαγχνίσθητε τὸν ἥσυχον Τούρκον, ὅστις ζητεῖ τὴν σωτη-
 » ρίαν του μετὰ τὴν φυγὴν, ἢ εὐαρεστεῖται νὰ μένῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα,
 » ὑποτασσόμενος εἰς νόμους δικαίους, καὶ γευόμενος καὶ αὐτὸς ταὺς
 » καρποὺς τῆς ἐλευθερίας καθὼς καὶ αὐτοὶ τῆς Αἰγύπτου οἱ Τούρκοι.
 » Ἄς ᾔναι ἡ ἐκδίκησις ἡμῶν φοβερά, ἀλλ' ἂς γένη μετὰ δικαιοσύνην.
 » Ἄς δεῖξωμεν εἰς τὸ ἀγρίον τῶν Μουσουλμάνων γένος, ὅτι μόνη τῆς
 » ἐλευθερίας ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὄχι ἡ δίψα τοῦ φόνου καὶ τῆς ἀρπαγῆς
 » μᾶς ἐξώπλισε τὰς χεῖρας. Ἄς μάθωσιν οἱ ἀπάνθρωποι Τούρκοι

- ἀπὸ τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν, ὅτι διὰ νὰ καύσωμεν τὰς καθη-
- μερινὰς ἀδικίας, τὴν καθημερινὴν ἔχουσιν τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος,
- ἀναγκαζόμεθα πρὸς καιρὸν νὰ χύσωμεν ὀλίγον τουρκικὸν αἷμα ».

Τὴν 6 Ἰανουαρίου 1803 ἀνέγνωσεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἀνθρωποτηρητῶν (Conservateurs de l'homme) γαλλιστὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ καταδείκνυεν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς μεγάλως προοδεύσαντες ἀπετέλουν τὸ ζωτικὸν στοιχεῖον ἀκμαζούσης ἐθνικότητος· ἐκ τοῦ ἐπιλόγου μεταφράζοντες παρατιθέμεθα τὴν ἐξῆς περικοπήν.

- « Ἐλαβον, ὦ πατρίς μου, ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον μὲ τὴν μονο-
- μερῆ πρόθεσιν τοῦ ν' ἀναγγεῖλω πρῶτος τὴν ἀρξαιμένην ἀναγέννησιν
- σου εἰς ὄλην τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως εἰς τὸ φιλόξενον καὶ φιλάν-
- θρωπον τοῦτο ἔθνος, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου εὗρον νέαν πα-
- τριδα, ἀφ' ὅτου εἶχον τὸ δυστύχημα ν' ἀποχωρισθῶ σοῦ. Σοὶ πλη-
- ρόνω ἄφελήν, φροντίζων ταύτοχρόνως καὶ περὶ τῆς μελλούσης σου
- δόξης. Ἐάν ποτε μεγάλου ἔθνος θελήσῃ νὰ τείνῃ πρὸς σέ χεῖρα
- ἀρρώγων καὶ βοηθήσῃ τὰς προσπάθειάς σου, ἃς μάθῃ τὸ ἔθνος αὐτὸ ὅτι
- θέλει ἀποκτήσει ὄλους τοὺς τίτλους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης σου ἔχον
- μάλιστα πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι δὲν θὰ διαλύσῃ πρῶτον τὰ σκότῃ τῆς
- σημερινῆς Ἑλλάδος. Σὺ αὐτῇ, ὦ πατρίς μου, ἀνευ ξένης βοηθείας
- ἤνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ φῶτα, πανταχόσε ζητοῦσα αὐτὰ
- καὶ εἰσάγουσα· διὰ δὲ τῆς διαγωγῆς σου ταύτης καταδεικνύεις εἰς
- τὸν κόσμον, ὅτι ἂν δυστυχεῖς περιστάσεις γυμνώσωσι τὸ γονιμώ-
- τερον ἔδαφος, δὲν ἀφαιροῦσιν ὅμως καὶ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ γονιμώ-
- τητα· ὀλίγη βροχὴ καὶ ὀλίγη σπορὰ ἀρκοῦσιν ὅπως ἐκ νέου βλαστή-
- σωσιν οἱ ὑποκρυπτόμενοι θησαυροὶ ».

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ πάντων εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἐκδόσεις τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων διαφαίνεται ἡ πολυμάθεια, κριτικὴ περὶνοια, καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγνὸς ἔρωσ τοῦ ἀνδρός, θέλομεν ἤδη καταριθμήσει αὐτάς.

Κατὰ πρῶτον ἐξέδωκε τοὺς Χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως ἐν Παρισίοις 1799. Τὴν ἐκδοσὶν καταπλουτίσας μετὰ κριτικῶν σημειώσεων προσεφώνησεν εἰς τοὺς τότε ἐλευθέρους κατοίκους τῶν ἑπτὰ νήσων τοῦ Ἰονίου. Δεύτερον ἐξέδοτο ἑλληνογαλλιστὶ τὸ περὶ Ἀέρων καὶ Ἰδάτων τοῦ Ἰπποκράτους (1800) μετὰ

προλεγόμενων και άλλων διαφωτίσεων. Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον ἐτιμήθη, ὥστε ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὴν ἐβράβευσε διὰ πέντε χιλιάδων φράγκων. Ὁ δόκτωρ Hoegmuller μετέφρασε γερμανιστὶ τὴν μετάφρασιν καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ Κοραῆ, καὶ ἐτύπωσε ἐν Βιέννῃ 1804 εἰς χωριστὸν τόμον ὁ δὲ καθηγητὴς Φραγκίσκος Βαναφον ἐδημοσίευσεν ἐν Μαδρίτῃ (1808) ἰσπανικὴν μετάφρασιν τῶν προλεγόμενων καὶ τοῦ κειμένου. Τῷ 1816 ὁ Κοραῆς ἀνετύπωσε τὸ σύγγραμμα ἀνευ τῶν σημειώσεων, τὰς ὁποίας προετίθετο ν' ἀνασκευάσῃ ἐξ ὀλοκλήρου. Τὰ προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς τὴν ἰατρικὴν σπουδάζοντα· νέους Ἕλληνας (!).

Ὁ Κοραῆς ἔν' ἄρῃ τὰς περὶ Ἑλλάδος προλήψεις τῶν Εὐρωπαίων, ἐδημοσίευσεν τῷ 1803 γαλλιστὶ ὑπόμνημα περὶ τοῦ παρ' Ἑλλήσι πολιτισμοῦ. Ὁ πολυμαθὴς Ἕλλην διηθρულεῖτο ἤδη ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ὁ Ναπολεὼν ἐπιθυμήσας νέαν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Στράβωνος ἀνέθηκεν εἰς τὸν ὑπουργὸν Chaptal τὴν εὔρεσιν τῶν καταλλήλων μεταφραστῶν ὁ ὑπουργὸς ἐπρότεινε τὸν La Porte du Theil καὶ τὸν Κοραῆν, καὶ διὰ τὰς γεωγραφικὰς σημειώσεις τὸν Γοσσελίνον. Δι' ἕκαστον τῶν συνεργατῶν ὠρίσθη ἐτήσιος μισθὸς 3,000 φράγκων. Τῷ 1805 οἱ μεταφρασταὶ παρουσίασαν τὸν πρῶτον τόμον εἰς τὸν Ναπολέοντα, καὶ πρὶν ἢ τελειώσωσι τὸν δεύτερον ὠρίσθη αὐτοῖς ἰσόβιος σύνταξις ἐκ 2,000 φρ. Ἐν τῇ σπουδαίᾳ ταύτῃ μεταφράσει τοῦ Στράβωνος, τὰ βιβλία γ', δ', ζ', ἡ, ια', ιγ', ιδ', καὶ ιε', ὡς καὶ αἱ σημειώσεις εἰσὶν ἔργον τοῦ Κοραῆ. Τῷ 1802 ἐπεμελήθη πολυτελεῆ ἔκδοσιν τῶν Ποιμενικῶν τοῦ Λόγγου παρὰ Φιρμίνω Διδότῳ. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν συνειργάσθη εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Θουκυδίδου τοῦ Levesque (1795), τοῦ Ἡροδότου τοῦ Larcher, καὶ τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Schweighaeuser (1801—1807) ἔγραψε διάφορα ἄρθρα εἰς τὸ Ὄξωνιον Μουσεῖον (Museum Oxoniense), καὶ τὴν Γραφικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν (Magazin encyclopedique).

Τῷ 1804 ἐξέδωκε τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου, ἔκδοσιν ὄντως κλασικὴν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπαινεθεῖσαν.

(!) Ὁ Κοραῆς προτιθέμενος νὰ ἐκδώσῃ τὰ Ἄπαντα τοῦ Ἱπποκράτους εἶχε σχεδὸν πρᾶναι τὸ ἔργον, ὅπῃ ἕτεροι παρεμπροσθεῖσαι ἀσχολία· ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀναβᾶν ἐκ' ἀόριστον. Τῷ 1831 ὁ ἐν Καιν:ξέβερῃ καθηγητὴς καὶ διάσημος Ἕλλημ-σταὴς Diez ἐπανειλημμένως ἐζήτησε τὰς σημειώσεις τοῦ Κοραῆ, ἵνα ποιήσῃ χρῆσιν ἐν τῇ παρασκευαζομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους, πλὴν ἀπέτυχε.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Ζωσιμάδαι προέτειναν αὐτῷ τὴν δαπάνη αὐτῶν ἔκδοσιν τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν ἀειμνήστων τούτων Ἡπειρωτῶν ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ φήμη τοῦ φιλοπόνου καὶ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ. Τῷ 1805 ἐξέδοτο, ὡς πρόδρομον τῆς ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, τὴν Ποικίλην Ἱστορίαν τοῦ Αἰλιανοῦ, καὶ Ἡρακλείδου καὶ Δαμασκηνοῦ τὰ σωζόμενα, προσθεῖς καὶ στοχασμοὺς περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης· τῷ 1807 τὸν Ἰσοκράτην εἰς δύο τόμους, ὕστερον δὲ τοὺς Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου (1812—14), τὰς τέσσαρας πρώτας Ῥαψῳδίας τῆς Ἰλιάδος (1811—20), Ἱεροκλέους Ἀστειῖα (1812), καὶ τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Στράβωνος⁽¹⁾.

Τῷ 1820 μεταφράσας ἐξέδωκε μετὰ προλεγομένων καὶ σημειώσεων τὴν Συμβουλήν τῶν τριῶν ἐπισκόπων, τῷ δὲ 1821 τὰ Πολιτικά τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ κύκλος τῶν ἐγγράφων σχέσεών του πύρνετο, καθόσον προέβαι-
 νεν ἡ ἡλικία του. Τὰς ἀργὰς φιλολογικῆς ἐργασίας ὥρας ἐδαπάνη ἀλ-
 ληλογραφῶν μετὰ πολλῶν τῆς Εὐρώπης φιλολόγων ἄλλ' ἔγραφε καὶ
 πρὸς ὁμογενεῖς, πρὸς πόλεις, κυβερνήσεις, καὶ ὀλοκλήρους τάξεις πο-
 λιτῶν, λυπούμενος διότι αἱ ἀσχολίαι του ἀνακυκλούμεται καθ' ἡμέ-
 ραν ὡς κύματα θαλάσσης καὶ φοβερίζουσαι γὰ τὸν πρὶξοσι, δὲν τῷ
 ἐσυγχώρουν ν' ἀποκριθῆ εἰς ὅλους. Τὸ πάρεργον τοῦτο τῶν ἐνασχολή-
 σεών του διεσώθη τὸ πλεῖστον καὶ αἱ ἐπιστολαὶ του, πολλαὶ καὶ ποι-
 κίλαι, ἀποκαλύπτουσαι ἀτμολήτως καὶ εὐτραπέλως τὰς φιλολογικὰς
 καὶ πολιτικὰς τοῦ ἀνδρὸς γνώμας, ἢ διοχετεύουσαι εἰς φιλικὰς καρ-
 δίας ὅλην ἀνυπόκριτον καὶ καθαρὰν τὴν καρδίαν του, εἶνε πολύτιμον
 κειμήλιον πρὸς κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐντὸς
 τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀναλάμπει ὁ πατριωτισμὸς του, πολλάκις ζη-
 λοτύπου ἔρωτος μορφῆν προσλαμβάνων. Πολλαχοῦ ὁμολογεῖ ὅτι ὁ φό-
 βος του, μήπως πολιτισθῶσιν οἱ Τοῦρκοι πρὶν ἢ ἀναθάλῃ ὁ ἐξευγενι-
 σμὸς τῆς Ἑλλάδος, δὲν τὸν ἄφινε νὰ κοιμηθῆ ἡσυχον· ὅτι ὁ ἀνταγω-
 νισμὸς τῶν δύο τούτων φυλῶν καὶ ἡ ὑπόνοια τῆς ὑπερτερήσεως τῶν
 Ὀθωμανῶν ἀνηλεῶς τὸν ἐβασάνιζεν.

Ἡ ἐκρηξίς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διήγειρεν εἰς τὴν καρδίαν
 του θορυβώδη αἰσθήματα. Τὸ ἐπιχείρημα ἦτο τόσο μέγα καὶ ἀνίσον,
 ὥστε ὁ Κοραΐς, δραστηρίως προετοιμάσας καὶ ὠθήσας τὸ ἔθνος εἰς

(1) Τὰ προλεγόμενα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Στράβωνος μετεφράσθησαν τῷ 1827 ἐν Μιλάνῳ (ἰταλιστὶ ὑπὸ Μουστοφύδου μετὰ σημειώσεων.

τούτο, ἐξεπλάγη, καὶ τὴν συνείδησιν διαταράσσειτο, μήπως συνήργησε διὰ τῶν συγγραφῶν καὶ τῶν διδασκῶν του εἰς τὴν ἐξαδραπόδισιν τοῦ ἔθνους.

Μὴ δυνάμενος ἵνα κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰς σωματικὰς του ἀσθενείας καὶ νομῶν, ὅτι μακρόθεν ἐγίνετο χρησιμώτερος, ὑπὲρ αὐτῆς ἀνευδύτως ἠγωνίζετο παλαιῶν κατὰ τοῦ θανάτου ἀπειλοῦντος τὸ σῶμά του, ἔχων τεταμμένας ὄλας του τὰς δυνάμεις, γράφων, προτρέπων, ἐλέγχων καὶ ἐπιφωνῶν μὲ φωνὴν ἀκουσμένην μεταξὺ τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων καὶ τῶν οἰμωγῶν ὁλλύντων καὶ ὄλλυμένων θαρσεῖτε!

Τῷ 1822 ἐξέδοτο τὰ Ἱθικά τοῦ Ἀριστοτέλους, τῷ δὲ 1825 τὸν δέκατον πέμπτον τόμον τῆς ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης περιέχοντα τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν λόγον Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ Thurot.

Ἐκτὸς τούτων ὁ ἀκάματος Κοραῆς ἐξέδοτο *Πάρεργα ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης* εἰς τόμους ἑννέα, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος περιέχει τὰ Πολυαίου Στρατηγήματα (1809), ὁ δεύτερος τοὺς Μύθους τοῦ Αἰσώπου (1810), ὁ τρίτος Γαλιηοῦ καὶ Ξενοκράτους περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς (1814), ὁ δ' Μάρκου Ἀρτωνίου τὰ εἰς ἑαυτὸν (1816), ὁ ε' Ὀνησάνδρου Στρατηγικὸν (1822), ὁ ἕκτος Π.λουτάρχου Πολιτικά (1824), ὁ Ζ' Ἐπικτήτου Ἐγχειρίδιον καὶ Κέβητος πίνακα (1826), καὶ οἱ ὑπολειπόμενοι Η' καὶ Θ' Ἀρίστανου διατριβὰς Ἐπικτήτου (1827).

Τῷ 1828 ἤρξατο τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἀτάκτων, ἐν οἷς ἀπεθησαύρισε πολύτιμον ὕλην ὁ πρῶτος τόμος περιέχει δύο τέως ἀνεκδοτὰ ποιήματα τοῦ Πτωχοπροδρόμου, ὁ Β' Λεξικόλογίαν (1829), ὁ τρίτος Χιακὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ δοκίμια ἀπλοελληνικῆς μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης (1830), ὁ Δ' Λεξιλόγιον (1832), καὶ ὁ πέμπτος δημοσιευθεὶς μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ Φουρναράκη (1835), εἰς δύο μέρη περιέχει ὁμοίως Λεξικογραφικὴν ὕλην, καὶ πλήρεις πίνακας τῶν προσεκδοθέντων τόμων.

Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Κοραῆ εἶνε ὁ Ἱερατικός Συνέκδημος τυπωθεὶς τῷ 1831 ἐν Παρισίοις καὶ περιέχων τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου μεθ' ἀπλοελληνικῆς μεταφράσεως κλπ.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐθνωφελῶν καὶ ἀδιαλείπτων ἐργασιῶν του ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἀφῆρπασεν ἐκ τοῦ βίου τὸν χαλκέντερον ἐκείνον γέ-

ροντα, τοῦ ὁποίου τὴν στέγησιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐθήνησε καὶ ὁ σοφὸς τῆς Εὐρώπης κόσμος.

Ἀποθανὼν ἐν Παρισίοις τῇ 10 Ἀπριλίου 1833 ἐκηδεύθη ποιητικῶς, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνεγερθέντος ἐν τῷ πολυανδρίῳ τοῦ Mont Parnasse μνημείου του ἐχαράχθη ὀλιγόστιχος ἐπιγραφή (').

Συγγράμματα.

—La médecine clinique. Montpellier 1787 (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Selle).

—Introduction à l'étude de la nature et de la médecine. Montp. an III (1793) (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ αὐτοῦ Selle).

—Cathechisme orthodoxe Russe. Montp. (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τῆς κατηχίσεως Πλάτωνος μητρ. Μόσχας).

—Vade-mecum du medecin. Montpellier (ἐκ τοῦ ἀγγλικῆ).

—Esquisse d'une histoire de la médecine et de la chirurgie. Paris 1767 (μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικῆ τοῦ Black).

Pyretologiae synopsis. Montpellier 1786. (Ἡ Ιατρικὴ αὕτη αἰνέσιμος διατριβὴ του ἐκ σελίδων 76 καίμένου, λατινιστὶ γεγραμμένη προσφωνεῖται εἰς τὸν φίλον του Βερνάρδον Keun).

—Ἀδελφικὴ διδασκαλία. Ἐν Ῥώμῃ (Παρισίως) 1798.

—Les caractères de Theophraste, d'après un manuscrit du Vatican contenant des additions qui n'ont pas encore paru en France, traduction nouvelle, avec le texte Grec, des notes critiques et un discours préliminaire sur la vie et les écrits de Theophraste, par Coray, docteur en médecine, de la faculté de Montpellier. Paris 1799.

—Traité d'Hippocrate, des airs, des eaux et des lieux, traduction nouvelle avec le texte grec collationé sur deux manuscrits, notes critiques, historiques et medicales, un discours préliminaire, un tableau comparatif des vents anciens et modernes, une carte géographique, et des index nécessaires, par Coray. Paris 1800.

—Ἰπποκράτους τὸ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, δεύτερον ἐκδοθὲν μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως, ᾧ προσετέθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἰπποκράτους καὶ ὁ Νόμος, μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως καὶ τὸ τοῦ Γαληνοῦ δοκίμιον ἰατρικόν, καὶ φιλόσοφος. Ἐν Παρισίοις 1800 καὶ 1816.

—Βεκκαρίου περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν. Ἐν Παρισίοις 1802 καὶ 1823.

—Σέλισμα πολεμιστῆριον. Ἐν Παρισίοις 1803.

—Ἠλιοδώρου Αἰθιοπικὰ βιβλία δέκα. Ἐν Παρισίοις 1804, 2 τόμοι.

—Lettre du docteur Coray sur le testament secret des Atheniens, dont parle Dinarque dans la harangue contre Demosthènes. (ἰδημοσιεύθη ἐν Magazin Encyclopédique, καὶ ἀνετυπώθη ἐν Mélanges de Char-don de la Rochette tom. II).

(') Π. Ἀγγελοπούλου βίος Κοραΐ.—Sinner Biographie Universelle tom. LXI,

- Διάλογος δύο Γραικῶν κατοίκων τῆς Βενετίας 1805. καὶ ἐν Ὑδρᾷ 1825.
  - Πρόδρομος Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης. Ἐν Παρισίοις 1805.
  - Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη. Ἐν Παρισίοις 1807—1835, τομ. 15.
  - Πάρεργα Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης 1809—1827 τόμ. 9.
  - Ἰλιάδος Ῥαψωδία Δ'. 1811—20.
  - Διατριβὴ αὐτοσχέδιος περὶ τοῦ περιεσθίου δόγματος τῶν σκεπτικῶν φιλοσόφων Νόμῳ καλῶν, Νόμῳ κακῶν. Ἐν Λειψίᾳ 1819.
  - Ἄτακτα. Ἐν Παρισίοις 1818—1825, τόμοι 5.
  - Συνέκδημος ἱερατικός 1831.
  - Σύνοψις ἱερᾶς Κατηχήσεως. (ἐξιδόθη πολλάκις).
  - Αὐτοβιογραφία. Ἐν Παρισίοις 1833 (').
- Ἐκτὸς τούτων ὁ Κοραῆς συνέγραψε πολλὰς φιλολογικὰς καὶ πολιτικὰς διατριβὰς δημοσιευθείσας εἰς γαλλικὰ καὶ ἑλληνικὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ ἰδίᾳ ἀνώνυμῳ εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, προτροπῇ αὐτοῦ ἰδρυθέντα ἐν Βιέννῃ. Τῶν δὲ ἀπειραριθμῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ἐδημοσιεύθη ἀπάνθισμα ὑπὸ τοῦ Ῥώτα, τέσσαρας δὲ αὐτογράφους κώδικας κατέχει νῦν ὁ Κ. Νικολαΐδης Λεβαδείου.
- Ἀποθανὼν ὁ Κοραῆς ἰδωρήσατο τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ χειρόγραφα του εἰς τὸ τῆς Χίου γυμνάσιον, ἐν δὲ τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ μνημονεύονται καὶ τὰ ἑξῆς ἀνέκδοτα.
- Adnotationes in Athenæum.
  - Notes sur Eschyle.
  - Ἰλιάδος Ῥαψωδία Ε' ἕως τὸν 250 στίχον.
  - Σημειώσεις εἰς τὸν Ἀθήναιον καὶ Ἡρόδοτον.
  - Ὑλὴ λεξικοῦ Γαλλογραικικοῦ.
  - Γραμματικαὶ σημειώσεις.
  - Ἴσον τῶν σταλθεισῶν σημειώσεων εἰς Βάρκερ.
  - Ἐξηγήσεις εἰς τὸν Ἀπολλώνιον περὶ συντάξεως.
  - Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκράτους.
  - Ἀρεταίου μετάφρασις γαλλικῆ. (ἀτελής).
  - Σημειώσεις εἰς τὸ προσωρινὸν τῆς Ἑλλάδος πολίτευμα.
  - Observations miscellanea.
  - in Athenæum.
  - Λεξικολογία.
  - Μετάφρασις Ἡροδότου εἰς τὸ γραικικὸν σελ. 1—1250 ἕως τὴν παράγραφον 56 τοῦ 'ς' βιβλίου.
  - Ἀφορισμῶν Ἱπποκράτους, μετάφρασις γαλλικῆ. (ἀτελής).
  - Plus l'art de la médecine.
  - Κείμενον καὶ σημειώσεις εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ τὸ περὶ ἀρχαίας ἱατρικῆς τοῦ Ἱπποκράτους.
  - Σημειώσεις κατὰ Γαληνοῦ ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων.

(') Τὰ εἰς διαφόρους συγγραφεῖς προλεγόμενα τοῦ Κοραῆ ἐτυπώθησαν ἰδίᾳ ἐν Βιέννῃ 1819, τὰ δὲ εἰς Ὅμηρον, ἣ περὶ Παπατρέχα, ἐν Ἀθήναις 1812 καὶ 1839.

— Ἐπι τινας σημειώσεις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰπποκράτους.

— Γραμματικὴ τῆς γραικικῆς γλώσσης (ἀτελείωτος).

— Στίχοι Ἰωάννου Τζέτζου.

— Περὶ μέτρων.

— Σχόλια εἰς τὸ Ἀπολλωνίου περὶ συντάξεως.

— Λεξικολογία ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὸ γραικικόν.

— Λεξικὸν διαφόρων συγγραφεῶν εἰς τὸν Ἰπποκράτην.

— Adnotationes in variis auctores Graecos.

— Ἄλλη λεξικολογία ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὸ γραικικόν.

Τὰ περιθώρια πολλῶν βιβλίων τοῦ γίμουσι ἰδιογράφων σημειώσεων, καὶ ἰδίως τὰ τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων.

Δημήτριος Γαλανός.

Ἐγεννήθη τῷ 1760 ἐν Ἀθήναις καὶ ἦν δευτερότοκος υἱὸς Παντολέοντος Γαλανοῦ. Ἐξεπαιδεύθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ σχολείῳ τῆς πατρίδος του, οὗ προϊστάτο τότε Ἰωάννης ὁ Μπενιζέλος. Ἐρωτι τελειοτέρας παιδείσεως μετέβη εἰς Πάτμον καὶ ἠκροάσθη Δανιὴλ τοῦ Πατρίου, καὶ μετὰ ἐξαιτίαν προκλήθεις εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ του Γρηγορίου μητροπολίτου Καισαρείας, ἤκουσε καὶ ἐνταῦθα Παναγιώτου τοῦ Παλαμά⁽¹⁾.

Ἐπειδὴ δὲ μετὰ ταῦτα ὁ ἐν Καλκούτῃ τῆς Ἰνδικῆς Κωνσταντῖνος Πανταζῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐξήτησε νέον τινα ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς, ὡς τοιοῦτος συστηθεὶς ὁ Γαλανὸς ἀνεχώρησεν ἐκ Βυζαντίου περὶ τὰ τέλη τοῦ 1786 ἔτους καὶ ἐλθὼν εἰς Καλκούταν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως παρὰ τοῦ Πανταζῆ, ὅστις ἰδὼν τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν συγγενῶν του. Ὁ Δημήτριος διατρίψας, ὡς λέγει ὁ Κ. Τυπέλδος, ἱκανὰ ἔτη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πανταζῆ, διδάσκων τοὺς νέους μὲν ἐξ περιπόου ἔτη τὴν ἑλληνικὴν, αὐτὸς δὲ διδασκόμενος παρ' ἄλλων τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Σανσκριτικὴν, τὴν Περσικὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἀσιατικὰς γλώσσας, ἔτι δὲ ἱκανὴν χρημάτων ποσότητα ἀποκτήσας, καὶ μεγίστην ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πολυμαθείᾳ ὑπόληψιν παρ' Ἀγγλοῖς καὶ Ἰνδοῖς ἔχων, ἀπεράσισε νὰ ἀφιέρωσῃ ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ὅθεν καταθέσας τὴν χρηματικὴν του περιουσίαν εἰς τινὰς τῶν εὐπο-

(1) Κατὰ λάθος ὁ Κ. Τυπέλδος λέγει, ὅτι ὁ Γαλανὸς ἐφοίτησε πρῶτον ἐν Μεσο-λογίῳ παρὰ Δανιὴλ. Αὐτὸς ὁ Δημήτριος γράφων πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον λέγει· «Μετὰ τὸν Δανιὴλ διδάσκαλός μου ἐχρημάτισεν ὁ οὐχ ἦττων τοῦ Δανιὴλ Παναγιώτης Παλαμάς ὁ ἐκ Μεσολογίου τῆς Αἰτωλίας.» Ἰνδικὴ Ἀλληλογραφία σελ. 74

ἀπιοτέρων ἐμπορικῶν οἰκῶν, ἵνα λαμβάνη κατ' ἔτος τοὺς τόκους τῶν χρημάτων αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἱεράπολιν τῶν Ἰνδῶν Κασσῆν (Μπενάρης). Ἐνταῦθα ἐγκαταλιπὼν πᾶσαν ἄλλην βιωτικὴν φροντίδα, ἐκεδύθη τὴν σεμνὴν τῶν Βραχμάνων στολὴν, καὶ τὰ τούτων ἔθιμα λαβῶν, καὶ τοὺς θειοτέρους καὶ σοφωτέρους τῶν σοφῶν τούτων συναστρεφόμενος, ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, οὐ μόνον πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν φιλολογίαν ἔμαθεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψηλοτέραν θεοσοφίαν παρὰ τῶν δοκιμωτέρων ἐμύθη· καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας αὐτῶν τοσοῦτον ἠυδοκίμησεν, ὥστε ἔθεωρεῖτο παρὰ τε τῶν ἀποίκων Ἀγγλῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊῶν, καὶ παρὰ τῶν σεμνοτέρων Βραχμάνων καὶ λοιπῶν Ἰνδῶν, ὡς ἀνὴρ θεῖος καὶ σοφώτατος (¹).

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῶν τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ὁ αἰόδιμος Δημήτριος Γαλανός ὁ Ἀθηναῖος ἀνέλαβε τὸ κολοσσιαῖον ἔργον ἦγουν τὴν ἐκ τῆς βραχμανικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μετάφρασιν τῶν σοφωτέρων Ἰνδικῶν συγγραμμάτων. Ἀποβιώσας δὲ ἐν Βενάρης τῇ 6 Μαΐου τοῦ 1833 ἐδωρήσατο εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον τὴν βιβλιοθήκην, τὰ συγγράμματά του, καὶ τὸ ἤμισυ σχεδὸν τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ὁ σοφὸς βραχμάν Μονσῆς Σιτελσὴν ἐπέγραψεν Ἰνδοστανιστὶ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Γαλανοῦ τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.

Βαβαὶ ἑκατοντάκις! ὄτ' ὁ Δημήτριος Γαλανός,
Ἄπῃλθεν ἐκ τοῦ Κόσμου τούτου εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς,
Μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ὄδυρμου τὸ οἶμοι! εἶπον ἔξω φρενῶν.
Ἄπῃλθε φεῦ! ὁ Πλάτων τοῦ αἰῶνος.

Ἐκ τῶν ὑπὸ Γαλανοῦ ἐκ τοῦ βραχμανικοῦ μεταφρασθέντων ἐξεδόθησαν μετὰ πολλῶν σημειώσεων καὶ ἀξιολόγων προλεγομένων ὑπὸ τοῦ Κ. Γεωργίου Κοζάκη Τυπάλδου καὶ ἐπιστάσις Γ. Ἀποστολίδου Κοσμητοῦ εἰς τόμους ἑπτὰ (ἐν Ἀθήναις 1845—1853) τὰ ἐξῆς.

—Βατριχαρῆ βασιλείς ἠθολογίαι, γνωμολογίαι καὶ ἀλληγορίαι—Τοῦ αὐτοῦ ὑποθήκαι ἢ περὶ ματαιότητος τῶν τοῦ κόσμου—Πολιτικά, οἰκονομικά, καὶ ἠθικά ἐκ διαφόρων ποιητῶν—Σύνοψις γνωμικῶν καὶ ἠθικῶν τοῦ ἠθολόγου

(¹) Μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι ὁ Γαλανός ἐξώμοσε τὴν πάτριον θρησκείαν. Ὁ ἐν ἔτει 1823 ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν Ν. Κεφαλᾶς λέγει ταῦτα· «Ὁ Γαλανός ἐμύθη εἰς ὅλα τὰ ἠθικά μυστήρια ἵνα φωτισθῇ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἠθικῆς καὶ οὐχὶ ὅπως ἀσπασθῇ τὴν θρησκείαν τῶν Βραχμάνων· εἶνε χριστιανὸς πράγματι καὶ ὄχι κατ' ὄνομα, οἱ δὲ Βραχμᾶνες ἐκ' οὐδεμᾶ ἑπιπτώσει δέχονται ἐξώμοτας». *Descrizione della città di Benares*, σελ. 16.

καὶ φιλοσόφου Σανακία (¹) — Ζαγανόθα Πινδιταρτζα, ἄλληγορικά, παραδειγματικά, καὶ ὁμοιωματικά. Ἐν Ἀθήναις 1815.

— Βαλαβαράτα ἢ συντομὴ τῆς Βαγαδαράτας. Ἐν Ἀθήναις 1845.

— Γιτά, ἢ θεοπέσιον μέλος. Ἐν Ἀθήναις 1848.

— Ῥαγγού-Βάνσα ἢ γενεαλογία τοῦ Ῥαγγού. Ἐν Ἀθήναις 1850.

— Ἰπχασαμουσάτα, τοῖτέστιν ἀρχαιολογίας συλλογὴ. Ἀθήνησι 1851.

— Χιτοπαδάσσα ἢ Πάντσα Τάντρα (Πεντέτευχος), συγγραφείσα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Βιονουσαρμᾶνος (²), καὶ Ψιττακοῦ μυθολογίαι νυκτεριναί. Ἐν Ἀθήναις 1854.

— Δουργά. Ἐν Ἀθήναις 1853

Ἐκτός τούτων μετέφρασε καὶ τὴν Βαγαδάταν, καὶ συνέγραψε βραχμνιστικὰ πραγματεῖαν τινὰ ἀνεπίγραφον, — Βραχμνικὸν λεξικόν — Βραχμνικὸν ὀνομαστικόν — Περσικόν, βραχμνικόν, ἑλληνικόν λεξικόν — καὶ βραχμνικόν, ἀγγλικόν, καὶ ἑλληνικόν λεξικόν.

Τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου διάφοροι ἐπιστολαὶ πρὸς Γρηγόριον τὸν Σίφνιον καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Η. Τανταλίδου ἐν Ἰνδικῇ Ἀλληλογραφίᾳ καὶ ὑπὸ Γ. Τυπάλδου ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Ἰνδικῶν Μεταφράσεων, καὶ ἐπίγραμμα εἰς Ναθαναὴλ τὸν Σίφνιον ἀποθανόντα ἐν Δάκκῃ τῆς Ἰνδικῆς.

Δημήτριος Πετριτσόπουλος.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1764 ἐν Λευκάδι. Ὁ πάππος αὐτοῦ Δημήτριος μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, ἐγκαταλιπὼν τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα του, Καλάβρυτα (1716), κατέφυγε μετὰ τοῦ πατρὸς του παπα-Πέτρου ἱερέως καὶ τῆς ἄλλης οἰκογενείας τὸ πρῶτον εἰς Κέρκυραν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀπόστολος Ψωμᾶς ἐκ πλουσίας καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Λευκάδος ὁρμώμενος, μεταβὰς εἰς Κέρκυραν διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, συνεσχετίσθη κατὰ τύχην τῇ ἀρτισυστάτῳ ταύτῃ οἰκογενείᾳ καὶ ἡ γνωριμία αὕτη ἐπήνεγκε τὸν συμβιβασμὸν τοῦ γάμου τῆς Χρυσούλας θυγατρὸς τοῦ Ψωμᾶ, καὶ τοῦ ἐν λόγῳ Δημητρίου, μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ ἱερέως παπα-Πέτρου. Τότε δὲ πανοικειᾷ ἡ τοῦ Πετριτσοπούλου οἰκογένεια μεταβᾶσα (1719) διὰ τοὺς γάμους εἰς Λευκάδα, ἀποκατεστάθη αὐτόσε διὰ παντός. Ὁ

(¹) Τὸ Ἰνδικὸν πρωτότυπον μετὰ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως παρέδωκε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1823 ὁ Γαλανὸς εἰς Νικόλαον τὸν Κεφαλᾶν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ῥώμην τὸ μὲν πρωτότυπον ἀφίερωσεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ, τὴν δὲ μετάφρασιν μεταβάλων εἰς ἀπλουστέραν φράσιν ἐτύπωσεν αὐτόσε τῷ 1823 ὡς ἴδεν ἀπὸ τοῦ βραχμνικοῦ.

(²) Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Γαλανοῦ μετάφρασις τῆς Χιτοπαδάσσας εἶνε ἀτελής, προσετέθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν καὶ ἡ ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Σηθ περὶ τὰ τέλη τοῦ 18 αἰῶνος ἐξελληνιστικῆς τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ἡ γνωστὴ ὑπὸ τῶν τίτλων «Στεφανίτης ἢ Ἰχνηλάτης».

Δημήτριος ἐκτίσατο υἷον, ὀνόματι Πέτρον-Παῦλον, ὃν ἠλικιωθέντα ἐπέμψεν εἰς Ἰταλίαν (1742) ἐπὶ λόγῳ ἐκπαιδείας ἀγωγῆς. Ἐκεῖ λαβὼν ὁ Πέτρος τὸν στέφανον τοῦ νομοδιδάκτορος, μετέρχετο τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ ζήλου καὶ τιμιότητος, διὸ καὶ ἐτιμήθη πολλάκις διὰ δημοσίων θέσεων. Νυμφευθεὶς οὗτος (1747) τὴν Καλομοίραν, θυγατέρα τοῦ εὐγενοῦς Φραγκίσκου Βολίνου, ἐκ Πελοποννήσου, ἐκτίσατο πρὸς τοῖς ἄλλοις τέκνοις, καὶ τὸν ἐν λόγῳ Δημήτριον.

Παιδευθεὶς ἐν τοῖς σχολείοις τῆς γενεθλίου νήσου μετέβη τῇ 1 Ἰουλίου 1762 εἰς Πατάβιον, ὅπου ἀκροασάμενος κατὰ πρότερον τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, ἀφωσιώθη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἰατρικὴν, τῆς ὁποίας καὶ ἐστέφη διδάκτωρ ἐν ἔτει 1786. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἰδιωτοῦν μετέρχετο ἐν Λευκάδι τὴν ἐπιστήμην μετ' ἀπαραιοματιστοῦ ἀφιλοκερδείας. Τὴν δὲ 30 Μαρτίου 1802 ἀνηγόρευσεν αὐτὸν ἡ Λευκάς ἕνα τῶν ἀρχηγῶν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεώς της, ἐπὶ τῆς ἰδιοθεσίας Ἑπτανήσου πολιτείας. Περιελθούσης τῆς Ἑπτανήσου εἰς χεῖρας τῶν Ῥώσων καὶ Ὀθωμανῶν, ὁ Πετριτσόπουλος ἐξελέχθη πρόεδρος τῆς Ἑπτανήσου Βουλῆς (1803), τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος (1804) Πρύτανης ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τῷ 1806 εἰς Λευκάδα ἐπιστρέψας διωρίσθη Ἐφορος τῆς ἐκεῖ Παιδείας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας κατοχῆς τῶν Γάλλων διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς Λευκάδος (1807—09), καὶ εἰτα παραιτηθεὶς ἐπέδωκεν αἴτις εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, καλλιεργῶν καὶ τὰς Μούσας. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Λευκάδι τὴν 3 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1833.

Ὁ Πετριτσόπουλος ἦν φιλόσοφος συγγραφεὺς, πλὴν δυστυχῶς ἐν τοῖς ἐκδοθείσι πονήμασιν αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν ἀκρισιῶν ὑπάρχουσι τερατώδεις παραμυθώσεις, μινεῖαι συγγραμμάτων ἀνεπάρκτων⁽¹⁾, ἐπιγραφαὶ ἐπινοηθεῖσαι, νομίσματα κλαστά, καὶ ἄλλα μὴ τιμῶντά τὴν μνήμην τοῦ λογίου τούτου, ὅστις ζῶν διεσφῆθη ὡς ἀπαταιῶν, καὶ κλαστογράφος ὑπὸ τῶν διασήμεν Γερμανῶν Βουαχίου⁽²⁾, καὶ Φραντζίου⁽³⁾ οὐδὲν δημοσιεύσας εἰς ὑπεράσπισίν του.

(1) Ὡς Μαργουνίου περὶ τῆς εἰς Ἑπτανήσον εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ κλπ. Ἐν Leucadia sotto i Romani.

(2) Bœck, Corpus Inscriptionum 43.

(3) Franzius, Elem. Epigr. Græc. 39.

Συγγράμματα.

- Saggio Storico sulle prime età dell'isola di Leucadia. Firenze 1814.
- Seguito delle Medaglia Leucadic. Padova 1815.
- Illustrazione d'una Medaglia di Leucade unica sin ora. Pavia 1821.
- Illustrazione d'una Medaglia d'Itaca, Corcira 1823.
- Saggio Storico sull'età di Leucadia sotto il dominio de' Romani. Venezia 1824.
- Cenni intorno la versione d'un iscrizione segnata sopra un'elmo antico di bronzo. Corcira, 1829.

Και εἰκοσι ἔν ἕτερα ἀνέκδοτα, ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Κυρ. Ι. Σταματίλου ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἀνδρὸς (Πανδώρα ἀριθ. 309—10) ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς ταῦτα ἐρανίζομεθα.

Κωνσταντῖνος Κούμας.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1777 ἐν Λαρίσσει τῆς Θεσσαλίας καὶ διήκουσεν Ἰωάννου Πεζάρου διακριθεὶς δ' ἐπὶ σπανίᾳ φιλομαθείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ ἐπέδωκεν ὑπὲρ πάντας τοὺς συμμαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνεδείχθη τὸ 1798 διδάσκαλος πρῶτον μὲν τοῦ ἐν Λαρίσσει σχολείου, ἔπειτα δὲ τοῦ ἐν Τσαριτσάνῃ· ἐδίδασκεν ἑλληνικὰ τε καὶ μαθηματικὰ, ἐρμηνεύων τοὺς συγγραφεῖς, παρὰ τὴν παραδεδεγμένην μέθοδον τῆς συνωνυμίας, κατ' ἔννοιαν καὶ διὰ μιᾶς λέξεως. Τὸ 1800 μετέφρασε μετὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Σπυρίδωνος Ἀσάνη, τὰς Κωνικὰς Τομὰς τοῦ Καίλλου, ἃς καὶ ἐξέδoto τύποις ἐν Βιέννῃ (1803).

Ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς Τσαριτσάνης μετέβη ὁ Κούμας εἰς τὸ τῶν Ἀμπελακίων (1803), καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βιέννην τὸ 1804, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκδοσιν πλήρους σειρᾶς μαθηματικῆς. Φοιτήσας δ' ἐν τῷ ἐκεῖ Πανεπιστημίῳ, διήκουσε τῆς τε καθαρᾶς καὶ ἐφηρμοσμένης μαθηματικῆς, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδημοσίευσεν (1807) μετὰ ἐκπαύσεως τὸ περὶ μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς σύγγραμμα τοῦ Φονταίνου, καὶ τὴν χημείαν τοῦ Ἀδήτου (1808).

Μετὰ ταῦτα κατατρυχόμενος ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν, ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, μετέβη (1809) ὡς διδάσκαλος εἰς Σμύρνην, κατὰ προτροπὴν καὶ τοῦ αἰοδίου Κοραῆ, ὅπου συστήσας μετὰ τοῦ μακαρίου Οἰκονόμου τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον, ἐδίδαξε μαθηματικὰ, φιλοσοφίαν, πειραματικὴν φυσικὴν, περὶ ἧς ἔγραψε πραγματείας τυπωθεῖσας ἐν Βιέννῃ τὸ 1812, Γεωγραφίαν καὶ Ἠθικὴν, μετ' ἀκαμάτου ζήλου καὶ μεγίστης δραστηριότητος, προβάς καὶ εἰς φυσικὰ καὶ χημικὰ πειράματα, ἄγνωστα τῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου, δόντος ἀξιολόγου καρποῦς,

μετέβη προσκληθείς (1813) εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖον, ὅπου ἐδίδαξεν ἑλληνικά, μαθηματικά καὶ φιλοσοφίαν.

Τὸ 1818 καὶ 1819 ἐξέδοτο ἐν τέσσαρσι τόμοις Σύνταγμα Φιλοσοφίας, περιέχον ἐμπειρικὴν Ψυχολογίαν, Κριτικὰ Φιλοσοφίας, Λογικὴν, Γενικὴν Γραμματικὴν, Μεταφυσικὴν, Αἰσθηματικὴν, Ἠθικὴν, περὶ Δικαίου, ἹΠοικὴν Θεολογίαν, καὶ Παιδαγωγικὴν. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη ἐδιδμοσίευσεν καὶ μετάφρασιν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ζευεμάνου, Σύνοψιν Χρονολογίας, Σύνοψιν Παλαιᾶς Γεωγραφίας, καὶ Σύνοψιν Ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπέρους, περιέχουσαν Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, Γεωγραφίαν νεωτέραν, Ἀστρονομίαν, Λογικὴν, καὶ Ἠθικὴν.

Τὸ 1819 ἔτος, εἰ καὶ πάσχων, περιηγήθη τὴν Γερμανίαν, καὶ συνέδεσε σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐν αὐτῇ σοφῶν καὶ φιλελλήνων. Καὶ τὸ μὲν ἐν Λειψία Πανεπιστήμιον ἀνέδειξεν αὐτὸν διὰ διπλώματος Διδάκτορα τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν ὠραίων Τεχνῶν, αἱ δὲ ἐν Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ Βασιλικαὶ Ἀκαδημαίαι, ὠνόμασαν μέλος αὐτῶν.

Ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην τὸ 1820 ἔτος ἵνα διευθετηθῇ τὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, διαταραχθέντα ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ἐμεινεν οἰκουρῶν καὶ μεταφράζων τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Γερμανικὸν Λεξικὸν τοῦ Ρειμέρου, ὃ καὶ τύποις ἐξέδοτο τὸ 1826 ἐν Βιέννῃ.

Ἠναγκάσθη δὲ ἵνα ἀναχωρήσῃ καὶ αὐθις ἐκ Σμύρνης, ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους, ὅτε καὶ ἐδημεύθη ἡ περικοπὴ αὐτοῦ μετὰ τῆς βιβλιοθήκης του.

Ἐλθὼν εἰς Τεργέστην ἐνησχολήθη εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἱστοριῶν τῶν Ἀνθρωπίνων πράξεων, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1831 ἔτους, ἣν καὶ ἐξέδοτο ἐν δώδεκα τόμοις τὸ 1832 ἐν Βιέννῃ. Μετὰ δ' ἐν ἔτος ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν διὰ Σχολεῖα, τρεῖς μετατυπωθεῖσαν. Μετέφρασε πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν τοῦ Βάλβη Γεωγραφίαν, ἣν ἐξέδοτο μετὰ θάνατον ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ εἰς πέντε τόμους.

Ἀπεβίωσε δ' ἐν Τεργέστη τὴν 1 Μαΐου 1836, ἄγων μόλις τὸ 56 ἔτος τῆς ἡλικίας, προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς χολέρας.

Ὁ Κοῦμας ἀνεδείχθη εἰς τῶν φιλοπονωτέρων καὶ κοινωφελεστέρων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, κατατρέψας τὸν βίον εἰς εὐεργεσίαν τῆς πατρίδος διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς συγγραφῆς, οὔτε κόπων, οὔτε δαπανῶν, οὐδὲ τῆς ὑγείας αὐτοῦ φειδόμενος (').

(') Ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας, δημοσιευθεῖσης ἐν δωδεκάτῳ τόμῳ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀνθρωπίνων Πράξεων, (Παγῶρα. φυλ. 124).

Συγγράμματα.

- Κοινὰι τομαὶ Καλλου. Ἐν Βιέννῃ 1803.
- Σειρὰ στοιχειώδης τῶν Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν πραγματειῶν. Ἐν Βιέννῃ 1807. Τόμοι 8.
- Χημείας Ἐπιτομή, τοῦ Ἀδήτου. Ἐν Βιέννῃ 1808. τόμ. 2.
- Σύνοψις Φυσικῆς, εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπείρων μαθητῶν τοῦ ἐν Σμύρῃ φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Βυιλάνδου Ἀγάθων, μεταφρασθεὶς ἐπὶ τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1814. τόμ. 3.
- Σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Τενερμένου. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Ἱστορικὴ Χρονολογία. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Σύνοψις τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Σύνοψις ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπείρους, περιέχουσα ἀριθμητικὴν, γεωμετρικάν, νέαν γεωγραφικάν, ἀστρονομικάν, λογικὴν καὶ ἠθικὴν. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Δεξικὸν διὰ τοὺς μελετῶντας τὰ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων συγγράμματα, κατὰ τὰ ἑλληνικογερμανικὸν τοῦ Ραιμέρου συνταχθὲν, μετὰ προσθήκης συντόμου πραγματείας περὶ προσφύσεως. Βιέννῃ 1826. τόμ. 2.
- Βυιλάνδου τῶν Ἀβδηριτῶν ἡ ἱστορία, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Βιέννῃ 1827. τόμοι 2.
- Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐν Βιέννῃ 1838. Τόμ. 12.
- Ἑλληνικὴ Γερμανικὴ, διὰ τὰ σχολεῖα. Ἐν Βιέννῃ. (μετατυπώθη πολλάκις).
- Γεωγραφία Βάλδης. Ἐν Βιέννῃ 1838—40, τόμ. 3.

Κύριλλος Ἀδριανουπολίτης.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, καὶ ἐχρημάτισε μέγας ἀρχιεπίσκοπος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εἶτα δὲ μητροπολίτης Ἰκονίου, καὶ ὕστερον Ἀδριανουπόλεως. Τῷ 1813 παραιτηθὲντος Ἱερεμίου Δ' προαβιβάσθη ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Κόρμιλλας, ἕκτος τῆν προσωνομίαν. Τὴν 13 Δεκεμβρίου 1818 διαδεχθεὶς ὑπὸ Γρηγορίου Β', ἀπῆλθεν ὁ Κύριλλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἔνθα θεαρέτως ἐβίωτο μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ὑπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸν δι' ἀγχόνης μαρτυρικὸν θάνατον (Ἰουν. 1821).

Ὁ Κύριλλος ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας ἐφορὰ-της, εἰδήμων τῆς τουρκικῆς, καὶ τὸν βίον κοσμιώτατος (*).

Τῷ 1802 ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερογραφικὴν ἀρμενίαν ἐκ διαφόρων ἐμμέτρων ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Πτωχοπροδρόμου, Γεωργίου τοῦ Πισίδου, καὶ Νικηφόρου Ξανθοπούλου, προσθεὶς καὶ ἄλλα περίεργα οἷον κατάλογον τῶν πατριαρχῶν κλπ.

(*) Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. σελ. 276.

Συγγράμματα.

— Πίναξ χωρογραφικός τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰκονίου. Βιέννη 1812 εἰς δύο μεγάλα φύλλα.

— Ἱστορική περιγραφή τοῦ ἐν Βιέννῃ προεκδοθέντος χωρογραφικοῦ πίνακος τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰκονίου, νῦν πωῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ, ἐν ἔτει 1815. 8 σελ. 73. Ἐν τέλει συνήπται Περιγραφή τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ τῆς Θράκης μερῶν (σελ. 67—73).

Τὸ ἄνω σύγγραμμα τοῦ Κυρίλλου εἶνε λίαν περιέργον διὰ τὰς τοπογραφικὰς εἰδήσεις, καὶ τὰς δημοσιευομένας ἐπιγραφάς.

Ὁ Κύριλλος συλλέξας ἕπιγραφὰς τινὰς ἀρχαίας εἰδῶκεν ἐν Δογίῳ Ἑρμῆ.

Στυλιανὸς Βλασόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ 1748 ἔτος, καὶ ἔλαβεν, ὡς εἰς μίαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων οικογενειῶν τῆς νήσου, τὴν καλλιτέραν παιδείαν, ὅσον ἐσυγχώρουν οἱ τότε καιροὶ καὶ ἔξεις.

Ἀφοῦ ἔκαμε τὰς πρώτας εἰς τὴν πατρίδα του σπουδὰς μετέβη πρὸς τελείωσιν αὐτῶν εἰς Πατάβιον, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ δῖπλωμα τοῦ νομοδιδασκάλου. Ἐκείθεν δ' ἐπανελθὼν καὶ νυμφευθεὶς, μόλις τὸ εἰκοστὸν πέμπτον φθάσας ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκαλέσθη εἰς δημόσια ἵπουρηγίματα. Ἄλλ' οὔτε πολιτικῶν ἐπιστασιῶν καθήκοντα, οὔτε οἰκειακαὶ φροντίδες ἠδυνήθησαν ἢ ἀποσπάσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τὰς φίλας Μούσας, κατεγίνετο δ' ἐξ ἐναντίας ὅλαις δυνάμεσιν αἰετοτε εἰς τε σπουδαίας καὶ εἰς τερπνάς μελέτας, ἀνθότου καὶ ἀπέβη ἐντριβέστατος πρὸ πάντων εἰς τὰς νομικὰς καὶ θεολογικὰς ἐπιστήμας, ὠραῖσμός μὲν χρηματίσας τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Δικανικοῦ Συλλόγου ὄχι τῶν τυχόντων ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τρίτων δὲ καὶ περὶ τὴν θεολογίαν ὡς εἴτις καὶ ἄλλος. Ὑπῆρξε δὲ καὶ τῶν πρώτων εἰς καὶ διασημοτέρων Συνόδων τῆς κατὰ τὴν δευτέραν τῶν Γάλλων ἐπικράτησιν συσταθείσης ἐν Κερκύρᾳ Ἴονικῆς Ἀκαδημίας, καὶ οὐδ' ἔπαυσε πώποτε ἐν διαστήματι ἡμισείας ἐκτονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα τοῦ νὰ ἀφοσιῶται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἰδίας πατρίδος, χρηματίσας ἐκ διαδοχῆς Γερουσιαστῆς, Συντακτικὸς Νομοθέτης, Πρύτανις ἐν Λευκάδι, Δήμαρχος καὶ δικαστῆς τῶν ἀνωτέρων Δικαστηρίων ἐν Κερκύρᾳ καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοῦ χρόνους Σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως ἐν Κανονικῷ δικαίωματι. Ἐτελεύτησε δὲ τὸ ζῆν ὑπέργηνως κατὰ τὸ 1822 (*).

Εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα ὁ Στυλιανὸς Βλασόπουλος ἀνα-

(*) Φιλητῆ προλεγόμενα εἰς ὑποόψειςιν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Συγγράμματα.

- Κωνκαί τομαί Καλλου. Ἐν Βιέννῃ 1803.
- Σειρά στοιχειώδης τῶν Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν πραγματειῶν. Ἐν Βιέννῃ 1807. Τόμοι 8.
- Χημείας Ἐπιτομή, τοῦ Ἀδήτου. Ἐν Βιέννῃ 1808. τόμ. 2.
- Σύνοψις Φυσικῆς, εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπέρων μαθητῶν τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Βεϊλάνδου Ἀγάθων, μεταφρασθεὶς ἐπὶ τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἐν Βιέννῃ 1814. τόμ. 3.
- Σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Τενεμένου. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Ἱστορικὴ Χρονολογία. Ἐν Βιέννῃ 1818.
- Σύνοψις τῆς παλαιᾶς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Σύνοψις ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπέρους, περιέχουσα ἀριθμητικὴν, γεωμετρικὴν, νέαν γεωγραφίαν, ἀστρονομίαν, λογικὴν καὶ ἠθικὴν. Ἐν Βιέννῃ 1819.
- Δεξικὸν διὰ τοὺς μελετῶντας τὰ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων συγγράμματα, κατὰ τὰ ἑλληνογεωμανικὸν τοῦ Ραμέρου συναχθὲν, μετὰ προσθήκης συντόμου πραγματείας περὶ προσφύλας. Βιέννη 1826. τόμ. 2.
- Βεϊλάνδου τῶν Ἀδελφικῶν ἢ ἱστορία, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Βιέννη 1827. τόμοι 2.
- Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐν Βιέννῃ 1838. Τόμ. 42.
- Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ, διὰ τὰ σχολεῖα. Ἐν Βιέννῃ. (μετετυπώθη πολλάκις).
- Γεωγραφία Βάλθη. Ἐν Βιέννῃ 1838—40, τόμ. 3.

Κύριλλος Ἀδριανουπολίτης.

Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ ἐχρημάτισε μέγας ἀρχidiaκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εἶτα δὲ μητροπολίτης Ἰκωνίου, καὶ ὕστερον Ἀδριανουπόλεως. Τῷ 1813 παραιτηθὲντος Ἱερωνία Δ' προαβιδέσθη ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ Κθ' ρίλλας, ἕκτες τὴν προσωνομίαν. Τὴν 13 Δεκεμβρίου 1818 διαδεχθεὶς ὑπὸ Γρηγορίου Β', ἀπῆλθεν ὁ Κύριλλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐνθα θεασάμενος ἐβίου μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀτε ὑπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸν δι' ἀγχόνης μαρτυρικὸν θάνατον (Ἰουν. 1821).

Ὁ Κύριλλος ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παιδείας ἐγκρατῆς, εἰδήμων τῆς τουρκικῆς, καὶ τὸν βίον κοσμιώτατος (1).

Τῷ 1802 ἐξέδωκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερογραφικὴν ἀρμονίαν ἐκ διαφόρων ἐμμέτρων ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Πρωτοπρόδρομου, Γεωργίου τοῦ Πισίδου, καὶ Νικηφόρου Ξανθοπούλου, προσθεὶς καὶ ἄλλα περιεργα οἷον κατάλογον τῶν πατριαρχῶν κλπ.

(1) Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. σελ. 276.

Συγγράμματα.

— Πίναξ χωρογραφικὸς τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰκονίου. Βιέννη 1812 εἰς δύο μεγάλα φύλλα.

— Ἱστορικὴ περιγραφή τοῦ ἐν Βιέννῃ προεκδοθέντος χωρογραφικοῦ πίνακος τῆς μεγάλης ἀρχισατραπίας Ἰκονίου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ, ἐν ἔτει 1845. 8 σελ. 73. Ἐν τέλει συνήπται Περιγραφή τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν περὶ τῆς Θρᾶκης μερῶν (σελ. 67—73). Τὸ ἄνω σύγγραμμα τοῦ Κυρίλλου εἶνε λίαν περιέργον διὰ τὰς τοπογραφικὰς εἰδήσεις, καὶ τὰς δημοσιουομένας ἐπιγραφάς.

Ὁ Κύριλλος συλλέξας ἢ ἐπιγραφάς τινὰς ἀρχαίας ἐξίδωκεν ἐν Δογίῳ Ἑριτῆ.

Στυλιανὸς Βλασόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ 1748 ἔτος, καὶ ἔλαβεν, ὡς εἰς μίαν τῶν πρώτων ἀνήκων οικογενειῶν τῆς νήσου, τὴν καλλιτέραν παιδείαν, ὅσον ἐσυγχώρουσι οἱ τότε καιροὶ καὶ ἔξεις.

Ἀφοῦ ἔκαμε τὰς πρώτας εἰς τὴν πατρίδα του σπουδὰς μετέβη πρὸς τελειώσιν αὐτῶν εἰς Πατάβιον, ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ νομοδιδασκάλου. Ἐκείθεν δ' ἐπανελθὼν καὶ νυμφευθεὶς, μόλις τὸ εἰκοστὸν πέμπτον φθάσας ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκαλέσθη εἰς δημόσια ἵπουργήματα. Ἄλλ' οὔτε πολιτικῶν ἐπιστασιῶν καθήκοντα, οὔτε οἰκειακαὶ φροντίδες ἠδυνήθησαν ν' ἀποσπάσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τὰς φήλας Μούσας, κατεγίνετο δ' ἐξ ἐναντίας ὄλαις δυνάμεσιν ἀείποτε εἰς τε σπουδαίας καὶ εἰς τερπνὰς μελέτας, ἀνθότου καὶ ἀπέβη ἐντριβέστατος πρὸ πάντων εἰς τὰς νομικὰς καὶ θεολογικὰς ἐπιστήμας, ὠραῖσμός μὲν χρηματίσας τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Δικανικοῦ Συλλόγου ὄχι τῶν τυχόντων ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τρίτων δὲ καὶ περὶ τὴν θεολογίαν ὡς εἴτις καὶ ἄλλος. Ἰπῆρξε δὲ καὶ τῶν πρώτων εἰς καὶ διασημοτέρων Συνόδων τῆς κατὰ τὴν δευτέραν τῶν Γάλλων ἐπικράτησιν συσταθείσης ἐν Κερκύρᾳ Ἴονικῆς Ἀκαδημίας, καὶ οὐδ' ἔπαυσε πώποτε ἐν διαστήματι ἡμισείας ἐκτονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα τοῦ νὰ ἀφοσιῶται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἰδίας πατρίδος, χρηματίσας ἐκ διαδοχῆς Γερουσιαστής, Συντακτικὸς Νομοθέτης, Πρύτανης ἐν Λευκάδι, Δήμαρχος καὶ δικαστὴς τῶν ἀνωτέρων Δικαστηρίων ἐν Κερκύρᾳ καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοῦ χρόνους Σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως ἐν Κανονικῷ δικαίωματι. Ἐτελεύτησε δὲ τὸ ζῆν ὑπέργηρος κατὰ τὸ 1822 (*).

Εἰς τὰ διάφορα αὐτοῦ συγγράμματα ὁ Στυλιανὸς Βλασόπουλος ἄνα:

(*) Φιλητῆ προλεγόμενα εἰς ὑπεόσπασιν Ἀνατολικῆς Ἑκκλησίας.

μᾶζεται Biasio Colonna ἰταλιστὶ τρόπον τινα μεταγλωττιζόμενος.
Ἐξ αὐτῶν γινώσκομεν ταῦτα.

— La Difesa della Chiesa Greca ultimamente assalita da Comenido Reaiitei, scritta da Biasio Colonna Sincretico. Corfù MDCCC. 8, σελ. 483. (Τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐγράφη κατὰ τοῦ ἐν Κερκύρα διατρίβοντος Ἀησοῦτου Δομενίκου Τεϊξίρα (κατ' ἀναγραμματισμὸν ἐν τῷ τίτλῳ φερομένου), καὶ μεταφράσθην τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Χ. Φιλητᾶ ἑλληνιστὶ ἐπιλουτίσθη μετὰ ὠραίων προλεγομένων, ἐν οἷς ἀπαριθμοῦνται οἱ κατὰ τῶν καινοτομιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας γράψαντες ἐκ τῶν ἡμετέρων).

Elogio funebre del conte Eufemio Loverdo, recitato le 11 ottobre 1800 da Biasio Colonna Sincretico. In Corfù MDCCC.

— Prospetto dell' Universo. Anno MDCCCII, Corfù.

— Εὐλόγια.

Ἰωάννης Τσελεπής.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, καὶ σπουδάσας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του ἔπειτα μετέβη εἰς Πάτμον. Ἐπιστρέψας εἰς Χίον διωρίσθη ὑποδιδάσκαλος εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ σχολὴν τῶν ἀγίων Ἀναργύρων. Μετ' ὀλίγον ἀπῆλθεν εἰς Πίζαν, ἔνθα ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐμαθήτευσε τρεφόμενος παρὰ τῆς ἐν Λιβόρνῳ Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1824 ἐχρημάτισεν ἐν Χίῳ διδάσκαλος τῶν φυσικομαθηματικῶν, διαδεχθεὶς τὸν ἀπελθόντα συμπατριώτην του Δωρόθεον Πρωΐον. Ἐδίδασκε τὴν ἀστρονομίαν τοῦ Καίλλου, μεταφράσας αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Μετέφρασε προσέτι τὰ μαθηματικὰ τοῦ ἐν Πίζῃ διδασκάλου του Depaolo καὶ τὰ τοῦ Γάλλου Francœur (Cours complet des mathematiques pures), ἅλλ' ἐκ τῶν μεταφράσεων τούτων τοῦ Τσελεπῆ οὐδεμία ἐξεδόθη, οὐδὲ κἀν διεσώθη. Εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου ἐφρανήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὁ σεβασμιος οὗτος διδάσκαλος⁽¹⁾.

Γεράσιμος Γρηγορίνης.

Ἐγεννήθη τὸ 1766 ἔτας εἰς Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ μαθητεύσας τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν συμπατριώτην του Ἀντώνιον Μοσχόπουλον, μετέβη ὕστερον εἰς Σμύρνην καὶ Πάτμον πρὸς τελειότεραν παιδείυσιν. Κατὰ σύστασιν τῶν διδασκάλων τῆς Πατριάρχδος σχολῆς μετέβη εἰς Βαουκουρέστιαν ὡς διδάσκαλος τῆς οἰκογενείας τοῦ ἡγεμονεύοντος Μουρούζη, διορισθεὶς ἐνταύτῳ καὶ καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ ἐκεῖσε Σχολῇ. Ἐνεκεν ὁμοῦ τοῦ ἐπελθόντος πολέμου καὶ

(1) Βλ. τὸν Σικκᾶ, τόμος Β'.

τοῦ ἀτυχοῦς τέλους τοῦ ἡγεμόνος Δημητρίου Μουρούζη, ὁ Γρηγορίνης ἔφυγεν εἰς Βιέννην, καὶ ἐκεῖ ἀφιερῶθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς.

Ὁ συμπατριώτης αὐτοῦ κόμης Σπυρίδων Λούζης, αὐλικὸς τότε τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, γνωρίσας τὸν Γρηγορίνην καὶ ἐκτιμήσας τὴν ὑπὸ τῆς ἐνδείας ταλαίπωρουμένην ἰκανότητα αὐτοῦ, δι' ἰδίων ἐξόδων εἰσήγαγεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Ὁ Γρηγορίνης μετὰ ζήλου καταγινόμενος ἐξῆλθεν οὐ μόνον ἔμπειρος τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ εἰδήμων διαφόρων γλωσσῶν, καὶ κάτοχος πολλῶν καὶ ποικίλων γνώσεων. Ἡ φήμη δὲ μεθ' ἧς ἐστεφανοῦντο αἱ ἰατρικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Κεφαλλῆνος, καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν καὶ εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Πρωσσίας προσφωνηθὲν σύγγραμμά του ἐπὶ τοσοῦτον συνέστησαν αὐτόν, ὥστε ἐτιμήθη τῷ τίτλῳ τοῦ βαρόνου.

Διατρίψας χρόνους τινὰς εἰς Βερολίον μετέβη εἰς Δρέσδη, ἐνθα μετῆρχετα τὸν ἰατρὸν καὶ κατεγίνετο εἰς συγγραφὰς· ἐκεῖ δ' ἐνυμφεῖθα τὴν μονογενῆ θυγατέρα εὐκαταστάτου ὁμογενοῦς, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν θάνατον τεχθέντος θυγατρίου παρηκολούθησε καὶ ἡ δυστυχῆς μήτηρ. Ὁ ἀτυχῆς Γρηγορίνης ἀπαρηγόρητος διὰ τὸ ἀλλεπάλληλον τῆς συμφορᾶς δισσκέδαζε τὴν μελαγχολίαν του διὰ περιηγήσεων καὶ μελέτης. Ὁ πρίγκηψ τοῦ Λιγγενστάϊν κινούμενος ἀπὸ τὴν φημιζομένην ἄξιαν τοῦ διαστήμου Κεφαλλῆνος προσέλαβεν αὐτόν ὡς ἰατρὸν καὶ συνοδοιπόρον εἰς τὰς συνεχεῖς περιουσίας του.

Ὁ Γρηγορίνης μετ' οὐ παλὺ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐν Βενετία ἐπὶ τέλους ὀριστικῶς ἐγκατέστη. Ἐπιτυχῶν αὐτόν ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, πρὸς ὃν προηγουμένως τῷ ἦτο γνωστὸς, ὑπῆγεν αὐτοπροσώπως εἰς ἐπίσκεψίν του, δεικνύων αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκτίμησιν. Ἐκ Βενετίας ὁ Γρηγορίνης μετέβη εἰς Πίζαν πρὸς θεραπείαν χρονίου νοσήματος τῆς κύστεως· ἐνταῦθα δὲ δεινότερον προσβληθεὶς ἀπεβίωσε τὴν 29 Νοεμβρίου 1824 ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν.

Ὁ βαρὼν Γρηγορίνης ἦτο ἐκ τῶν διασημοτέρων τοῦ καιροῦ τοῦ ἱατρῶν, οὐδενὸς κατὰ τὴν εὐρυμάθειαν ὑστερῶν.

Συγγράμματα.

- Reflexions sur la vegetation. Halle 1791.
- De hydrometre, et hydabus in utero visis, aut ab eo exclusis. Halle 1795.
- Observations sur la dissertation du D. N. an moestrus sint baptigenta. Berlin 1798.

Μετέφρασε γερμανιστὶ τὴν εἰς Τοσκάνην διτομον ἱστορικο-φυσικογραφικὴν

περιήγησαν τοῦ ἐν Πίζη καθηγητοῦ Σάντα, προσθεῖς πολλές σημειώσεις καὶ ἰταλιστὶ ἐκ τοῦ ἀγγλικῆς τὴν περιήγησιν τοῦ Vorick, Viaggio sentimentale per la Francia e l'Italia.

Ἐγραψε πρὸς τοῦτοις ὁ Γρηγορίνης καὶ ἑλληνιστὶ.

— Σχόλια εἰς Ὀλυμπιονίκας τοῦ Πινδάρου.

— Δύοσις φυσικῆς καὶ φιλοσοφίας μαθημάτων ἐν εἶδει ἐπιστολῶν πρὸς τινὰ κόμησσαν Γερμανίδα· καὶ

— Ὀλίγα κεφάλαια ἑλληνικῆς ἱστορίας. Πάντα δὲ ταῦτα μένουσιν ἀνεκδοτῶν (*).

Οὔγος Φόσκολος.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὴν 22 Ἰουνίου 1777 ἀπὸ καλοῦς γονεῖς, τὸν ἰατρὸν Ἀνδρέαν Φόσκολον ἄνδρα πεπαιδευμένον, καὶ τὴν Διαμάντων ἐκ τοῦ γένους Σπαθῆ. Κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ὑπῆρξεν ὀρμητικὸς, φίλερις, ἀμελής· δις δ' ἐκ τοῦ σχολείου δι' ἀταξίας ἀποβλήθει, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλος νὰ ἐκπαιδευθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ δις μετέβη εἰς Ἰταλίαν. Φθὰς εἰς Βενετίαν τῷ 1794 ἐνόησεν ὅτι ἡδίκηε τὴν ἀγαθὴν φύσιν του, καὶ μεταμεληθεὶς ἀφιερῶθη ὅλως εἰς τὰ γράμματα.

Ἐσπούδασεν ἠθικὴν, πολιτικὴν, μεταφυσικὴν, θεολογίαν· ἐμελέτησε πολὺ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς, ἰδίως δὲ τὸν Ὅμηρον, καὶ τὸν Πλούταρχον, τὸν Δάντην, τὸν Ὀσσιανόν, καὶ τὸν Ἀλφρέρν' ὡς προοίμιον δὲ ἰδίας ποιήσεως ἀνεγίνωσκεν εἰς φίλους μεταφράσεις ᾠδῶν τῆς Σαπφούς, καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου, καὶ ἄλλων Λατίνων ποιητῶν.

Τὸ πρῶτον δημοσιεῦθεν ποίημά του ἦτο ὁ Σταυρὸς συντεθὲν διὰ νέαν ἀφιερωθεῖσαν εἰς τὴν λατρίαν τοῦ Ἰψίστου. Τῷ 1792 ἔγραψε τραγωδίαν, τὸν Θυέστην (Tieste), ἣτις παρεστάθη κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ θέατρον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου.

Κυριευθείσης τῆς Βενετίας ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὁ Φόσκολος ἔγραψεν Ἰγμὸν εἰς τὸν Σωτῆρα Ναπολέοντα· ἔνεκα ὁμοῦ τῶν τότε ἐν Ἐνετίᾳ καταδιώξεων, ὁ ποιητὴς προσέφυγεν εἰς Μεδιόλανα, ὅπου ἐσχέτισθη μετὰ τοῦ Παρίκυ καὶ τοῦ Μόντη· ὁ τελευταῖος, περιφημὸς διὰ τὸ ἀρχαῖκόν κάλλος τῆς Μούσης του, καὶ τὴν ἐπαγωγὸν ζωηρότητα τῆς φαντασίας του, κατηγορήθη εἰς τὸ νομοθετικόν σῶμα τῆς Γαλλίας, ὃ περ τοῦ ἀφῆρεσε καὶ ἀξίωμα καὶ μισθοδοσίαν. Ὁ Φόσκολος ὑπερησπίσθη τὸν φίλον του διὰ νευρώδους διατριβῆς. Καταδιωκόμενος διὰ τοῦτο

(* Μαζαράκη, Βιογραφία Ἐπισήμων Κεφαλληνῶν. Ἐτυπώθη Ἑλληνικῆ ἐπιστολῇ τοῦ Γρηγορίνη πρὸς Εὐστάθιον Ἀθανασίου ἐν τέλει τῆς ἐν τῷ 1794 ἐκδοθείσης αἰνεῖσιν διατριβῆς τούτου.

ἐκρύπτετο ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν γνωρίμων, κινδυνεύων νὰ φυλακισθῇ. Ἀπελθὼν ἐκ Μεδιολάνων ἐφθασεν εἰς Βονωνίαν καθὼς ἔχων καὶ ἐν ἀκρῇ πενίᾳ ἐντεῦθα ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ εἰς τινα τυπογράφον τὰς ἐπιστολὰς δύο ἐραστῶν (*Lettere di due amanti*) πρῶτον σκελετὸν τοῦ κλασικοῦ καταστάντος μυθιστορηματός του ὁ *Ἰακώβος Ὁρτις*. Ἐκ Βονωνίας μετέβη εἰς Φλωρεντίαν καὶ προσηκείωθη μετὰ τοῦ Ἀλφῆρη καὶ Νικολίνῃ. Ἐνταῦθα ἔγραψε διάφορα ἀσμάτια, ἐν οἷς φαίνεται ἐπαίσθητῶς ἡ βελτίωσις τοῦ ὕφους καὶ τὸ κάλλος τῶν ποιητικῶν εἰκόνων.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς ζωθεὶς τὸ ξίφος κατατάχθη εἰς τὴν Ἰταλικὴν λεγεῶνα, εἰς ἣν καὶ ἄλλοι ποιηταὶ κατεγράφησαν. Ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ μάχας, καὶ ὑπέστη καρτερικῶς τὰ δεινὰ τῆς ἐν Γενούρῃ πολιορκίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Μασσένα.

Μετὰ τὴν ἐνδοξὸν ἀποχώρησιν τῆς φρουρᾶς καὶ Γενούης ὁ Φόσκολλης ἠκολούθησε τὴν σημαίαν τοῦ τάγματός του εἰς Γαλλίαν καὶ ὑπηρέτησε μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· τέλος δ' ἐπανῆλθεν εἰς Μεδιόλανα μὲ βαθμὸν λοχαγοῦ. Ὁ ποιητὴς βλέπων τὸ πρὶν ὑπὸ τὸ πρῆσμα νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰ ἰταλικά πράγματα καὶ οὐνεπολιτῶν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου τόπου, ἠνύνησεν ἤδη τὴν ἀπάτην του. Ἐκδώσας δεύτερον τὸν εἰς Ναπολέοντα ὕμνον του προέταξεν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐτόλμα ν' ἀποτείνῃ τῷ κατακτητῇ συμβουλὰς. Ἀργότερον δ' ἐξέδοτο *Ὀμιλίαν* πρὸς τὸ *Ἰταλικὸν Κομητάριον*, θεωρουμένην ὡς ἀριστούργημα τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ θαυμασιεῖσαν διὰ τὴν καλλιπέειαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ὕφους. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου διέγραψεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἐλέγχων, καὶ ὁ στρατιωτὴς ποιητὴς ἀφιερώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν. Τότε ἐξέδωκε τὸ περίφημον μυθιστόρημά του *Αἱ τελευταῖαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὁρτις* (*Ultime lettere di Jacopo Ortis*), καὶ ἔγραψε τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο ποίημα ἐν εἴδει ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πενδεμότην *Οἱ Τάφοι* (*Sepolcri*). Οἱ στίχοι τῆς κλασικῆς ταύτης ποιήσεώς εἰσι, κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ βιογράφου του Τεκίου, *κομβολόγιον μαργαριτῶν*.

Μετ' ὀλίγον διωρισθὲν καθηγητὴς τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη κατελύθη, καὶ ὁ Φόσκολος μετέβη εἰς Κόμον, ἐνθα ἔγραψε τὰς *Χάριτας* (*Alle grazie*) ποίημα ἐράμιλλον τῶν Τάφων.

Τῷ 1815 ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐλθὼν εἰς Ἑλβετίαν διέτριψεν ἐν ἔτος ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου ἀποκατέστη ὀριστικῶς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίβων μετέφρασεν ἰταλιστὶ δύο βραβυδίας τῆς Ἰλιάδος, καὶ ἔγραψεν ἀγγλιστὶ ἱστορίαν τοῦ Αἰολικοῦ δίγαμμα, καὶ πραγματείαν περὶ τοῦ κειμένου τῆς Ἰλιάδος. Εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀγγλίας συγγράμματα ἔγραψε διάφορα ἄρθρα περὶ τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ τοιαύτης ἀπέλαυσαν φήμης τὰ ἔργα του, ὥστε δι' ἐκάστην τυπογραφικὴν σελίδα ἐπληρόντο δύο λρας στερλίνας. Συνέγραψεν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ τοῦ Δεκαμήρου, τοῦ Βοκακίου, καὶ περὶ τῆς Θείας Κωμωδίας τοῦ Δάντου, καὶ διάφορα ἄλλα ἀποθανάτισαντα αὐτόν.

Τῷ 1816 ἐξέδωκεν ἐν Ζυρίχῃ τῆς Ἑλβετίας λατινιστὶ *Didymi Clerici Hypercalypseos*, σάτυραν πολιτικοδρησκευτικὴν.

Πρεσβεία Παργίων ἐλθοῦσα ἵνα διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν ἀτίμων πωλητῶν τῆς δυστυχοῦς αὐτῶν πατρίδος, προσέφυγεν εἰς τὴν εὐφύιαν τοῦ Φοσκόλου πρὸς ἐπίσχυσιν τῶν δικαιωμάτων των. Ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς ἔγραψε τότε ἀγγλιστὶ *On the Cession of Parga*, ὅπερ ὁμῶς τυπούμενον ἀπέσυρε καὶ ἐξηφάνισεν.

Ἀπέθανεν ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς πλήρης δόξης καὶ ἀξίος κατὰ πάντα ταύτης τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1827.

Συλλογὴ τῶν ἔργων τοῦ Φοσκόλου ἐδημοσιεύθη ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1822 ὑπὸ Σιλβέστρου (*Prose e versi di Ugo Foscolo*), καὶ ἐν Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ (*Bibliotheca Nazionale*) (').

Πρὸς τούτους ἔγραψεν ὁ εὐφάνταστος Ζακύνθιος ἑλληνιστὶ Ἄσμα τῆς Πάργας, καὶ ἄλλα διαλανθάνοντα ἡμᾶς.

Στέφανος Κανέλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 9 Μαρτίου 1792 ἐκ πατρὸς Χίου καὶ μητρὸς Κωνσταντινουπολίτιδος. Ἦκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα ἀπὸ τὸν Δωρόθεον Πρώιον, διδάσκαλον τότε τῆς ἐν Ξηροκρήνη σχολῆς. Εἰκοσαέτης μόλις μετέβη εἰς Γερμανίαν (1812), καὶ μετὰ ὀκταετῆ φοίτησιν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης, ἐπέστρεψε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1819 εἰς Βυζάντιον σκοπεύων ἵνα μετέλθῃ τὸν ἰατρὸν. Τῷ 1820 ἀπέλθεν εἰς Βλαχίαν ἵνα συνδιδάξῃ ἐν τῷ ἐκεῖ Σχολείῳ μετὰ τοῦ Βαρδαλάχου, Γενναδίου, καὶ ἄλλων. Ἐπελθούσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διέτριψεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, εἶτα δὲ μετέβη εἰς Εὐρώπην, καὶ

(') Πανόραμα τόμος Γ'.—Παράβ. *Storia della letteratura italiana del G. Masfei* vol. II—*Ultime lettere di Jacopo Ortis* Londra 1819.

ἔκειθεν ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα. Συνοδεύσας τὸν ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως διορισθέντα ἀρμοστήν τῆς Κρήτης Ἐμμανουὴλ Τομπάζην ἀπέθανεν ἐκεῖ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1823.

Ὁ Κανέλος ἦτο λίαν φιλόπατρις, καὶ θιασώτης τῆς καθομιλουμένης. Ἐγραψε διαφόρους διατριβὰς εἰς Λύγιον Ἑρμῆν (1819), καὶ διάφορα ποιήματα ἐν Ἰόρρα, ὡς τὸ

Ὡ λιγυρὸν
καὶ κοπιερὸν
σπαθί μου κλπ.

—Βιβλιογράκι κατ' ἐρωταπόκρισιν περὶ διαφόρων ἀνεγκαίων πραγμάτων. ἐν περιέργῳ μεταφρασμένον ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων. (πολλάκις ἐν Ἰόρρα τυπωθὲν) (*).

Γρηγόριος Ζαλύκης.

Ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὸ 1785 ἀπὸ Γεώργιον Ζαλύκην, καὶ ἑκαλεῖτο, κατὰ τὴν παρά Τούρκους καὶ Χριστιανοὺς εἰθισμένην κατάληψιν Ζαλύκογλου=υἱὸς τοῦ Ζαλύκη. Σπουδάζας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ἐλκυσθεὶς ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς φήμης τοῦ διδασκάλου Λάμπρου Φωτιάδου. Ἀκροατὴς γενόμενος τοῦ μεγάλου ἐκείνου διδασκάλου, ἐτελειοποιήθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Ἐντὸς ὀλίγου δ' ἐνταυτῷ εἰς τὰ μαθηματικά, καὶ ἔμαθε πρὸς τούτοις τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, τὴν βλαγικὴν, καὶ τὴν τουρκικὴν. Διδάσκαλός του εἰς τὰ γαλλικὰ ὑπῆρξεν ὁ μεγαλοφυὴς καὶ φιλομαθέστατος Μιχαὴλ ὁ Τενέδιος, ὅστις θαυμάζων τὸ εὐεπὴσολον καὶ ἀγγίχον τοῦ Ζαλύκη ἐξεφώνησέ ποτε, παρόντων πολλῶν πεπαιδευμένων, « θαυμάσιος κατὰ τὸν νοῦν, θαυματουργὸς κατὰ τὰς μελέτας του εἶνε τῷ φόντι ὁ Γρηγόριος. » Ὅταν τις τὸν διδάσκη ἐν μόνον, αὐτὸς μανθάνει πέντε ».

Κατὰ τὸ ἔτος 1802 ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχη εἰς Παρισίους διὰ τινὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις. Γνωρισθεὶς δ' ἐκεῖ ὑπὸ πολλῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν διὰ τὰ σπάνιά του προτερήματα, ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ διασήμεου φιλέλληνοσ κόμητοσ Choiseul-Gouffier, ἐν οὐκ ὀλίγον ὠφέλησεν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου τόμου τοῦ περιήμου συγγράμματόσ του « Voyage Pittoresque de la Grèce ».

Πολλοὶ σοφοὶ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν ὑπῆρξαν ἰδιαίτεροὶ φίλοι τοῦ Ζαλύκη, καὶ ἐπαινέται τῆς ἀξιοτήτόσ του.

(*) Πανδῶρα τόμος Γ'.

Τῷ 1809 ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις τὸ γαλλικὸν καὶ ἀπλοσληνικὸν Λεξικὸν τοῦ μετ' ἀξιολόγων προλεγομένου· οἱ πολυμαθεῖς ἑλληνισταὶ Βουασονὰδ, Δουρῶ Δελλαμὰλλ, καὶ Μαβλὸς ἀνέκριναν καὶ ἐπήνεσαν τὸ Λεξικὸν τοῦ Ζαλύκη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ εἰς τὸν Μηνύτορα.

Πρὸς τοῦτοις ὁ Γρηγόριος ἀντέγραψε πρὸς τύπωσιν πολλὰ ἀνέδοτα ἑλληνικὰ χειρόγραφα, καὶ παρέβαλεν οὐκ ὀλίγα μετὰ τῶν ἀρίστων ἐκδόσεων. Ἐνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων δὲν ἠδυνήθη νὰ τὰ ἐκδώσῃ, ἀλλ' ὠφελήθητες τῶν ἀντιγράφων διάφοροι ἑλληνισταὶ ἐμνημόνευσαν μετ' ἐγκωμίων τοῦ ὀνόματος τοῦ Ζαλύκη, ὡς ὁ Γαισφόρδιος, Σχουχαισέριος, Φούσιος, Βάν Καπέλλης κλπ.

Εἰς τὸν Ζαλύκη ὀφείλεται ἡ σύστασις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἐν Παρισίοις πρῶτον σχηματισθείσης, καὶ ὕστερον ἐν Μόσχᾳ συστηματοποιηθείσης. Τῷ 1809 διέτριβεν ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ Ζαλύκη Δημήτριος τις Κομνηνὸς τιτλοφορούμενος, λόγῳ καταγωγῆς, ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἀπόγονος καὶ διάδοχος τῶν τελευταίων Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων. Ὁ Ναπολέων τὸν περιποιεῖτο μεγάλας, ἐπιδαφιλεύων γενναίαν σύνταξιν, ὑπὸ τῶν δῶν δὲ τούτων συνέστη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἡ Φιλικὴ ἑταιρεία. Μέλη αὐτῆς ἐγένοντο ὁ Choiseul Gouffier, πρῶτον πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Στέφανος Κατζη-Μόσχος καὶ ἄλλοι. Ὁ Γουφιέρὸς ἐξελέχθη πρόεδρος, ὁ Μόσχος γενικὸς γραμματεὺς καὶ ταμίας, καὶ ὁ Ζαλύκης ἀντιπρόσωπος τοῦ προέδρου. Ὁ τελευταῖος μυσταγωγικῶς ἐπώνυμάσθη Ξενοδόχος, τὸ δὲ Κατάστημα Ἑλληνόγλωσσον Ξενοδοχεῖον. Οἱ ἐγγραφόμενοι κατέβαλλον ποσὸν τι πρὸς διατήρησιν τοῦ οἰκήματος, καὶ τὴν προμήθειαν τοῦ ὑλικοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἑταιρεία εἰς τὸ φαινόμενον μὲν ἐκέρυττε τὸν φωτισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, κύριον δὲ σκοπὸν προῦριστο τὴν προσηλυτισμὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κατηχούμενοι ὠρκίζοντο ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι θέλουσι φυλάξει εὐλαβῶς τὸν μυστηριώδη σκοπὸν τῆς ἑταιρίας, καὶ ἐνεργῆσαι ὅλαις δυνάμει διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν αὐτῆς πρόοδον. Εἶχε δύο κώδικας ἐγγραφῶν, ὀνομάζουσα τὸν μὲν ἐσωτερικόν, τὸν δ' ἐξωτερικόν. Ἐν τῷ πρῶτῳ κατεχωροῦντο οἱ ἐν Παρισίοις προσήλυτοι, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ οἱ αὐτόθεν διερχόμενοι. Εἰς πάντα προσήλυτον ἐδίδοτο, μετὰ τὴν ὁρκωμοσίαν, χρυσοῦν δακτύλιον συμβολικόν, ὅπερ ὀνομάζεται χρυσό-

βουλλον. Ἐφερε δὲ τοῦτο ἐγκεχαραγμένας δύο χεῖρας δεδεμένας καὶ τέσσαρα κύκλω κεφαλαῖωδη γράμματα Φ. Ε. Α. Α. (Φιλίας Ἑλληνικῆς Δεσμὸς Ἄλυτος).

Ὁ Ζαλῦκxς ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς Ἐταιρίας ταύτης, ἥς μέλος ἀπετέλουν πολλοὶ ἐπίσημοι φιλέλληνες, καὶ πολλοὺς διὰ τῶν ἀποστόλων ἐμύπησεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Τσακάλωφ, μέλος αὐτῆς, μεταβαίνων τῷ 1815 εἰς Μόσχαν, κατήχησέ τινας ἐν Βουκουρεστίῳ, ὅπου ἀπεισάλη κατόπιν ὁ συμπατριώτης του Σεραφεῖμ Βρετῶν.

Ὁ ἐν λόγῳ Τσακάλωφ φθὰς εἰς Μόσχαν παρέλαβε συνεργάτην καὶ τὸν Νικόλαον Σκουφάν, καὶ οἱ θερμοῦργοι οὗτοι ἄνδρες ἀνευδότης εἰργάσθησαν πρὸς κραταίωσιν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, τῆς ἐποίας ἡ ἔδρα μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος μετήχθη ὀριστικῶς ἐκ Παρισίων εἰς Μόσχαν (').

Κατὰ τὸ 1816 ὁ Ζαλῦκxς ὠνομάσθη πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις Ὀθωμανικῆς πρεσβείας, διαμείνας μέχρι τοῦ 1820, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἅμα δ' ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν ταῖς παριστριαῖς ἡγεμονεῖαις, κατέφυγε στερηθεὶς πάντων εἰς Τρανσυλβανίαν. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Βεσσαραβίαν, ἔνθα διέτριψε χρόνον πολὺν, παρηγορούμενος διὰ τῆς μελέτης. Ἐκεῖ συνέγραψε (1822) τὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Διάλογον.

Ἀπελθὼν ὕστερον εἰς Πετροῦπολιν, καὶ συστηθεὶς διὰ πολλῶν ἰσχυρῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἠξιώθη μεγάλης χρηματικῆς βοηθείας καὶ δεξιώσεως ἀξίας τῶν προτερημάτων του. Ἐπιστρέφων εἰς Παρισίους προσεδιήθη ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ, καὶ ἀπεβίωσε τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1827.

Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐχαράχθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή.

Φιλί! ποῦρωτάτω τῆς φιλάτης πατρίδος
Ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν τάφον κατέβη,
Ὅτ' ἐκ τοῦ τάφου ἡ Ἑλλὰς θαυμασίω:
Ἀνίστατ' ἤδη μετὰ παμπόλλους θρήνους.
Τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἡ σύζυγος ἡ ἀθλία,
Δακρυβροῦσα ἤγειρεν ἐξ ἰδίων.
Τόδε τὸ σεμνὸν φιλανδρίας μνημεῖον.

Συγγράμματα.

— Δεξιὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ἐν Παρισίοις 1809. (ἀνετυπώθη τῷ 1845 ἐν Βενετίᾳ ἐπιστάσις Σπυρίδωνος Βλαντιῆ).

(') Φιλήμονος, δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τομ. Δ', προλεγόμενα

— Περὶ τῆς κοινωνικῆς συνθήκης, σύγγραμμα Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γρηγορίου Ζαλούκου, καὶ ἐκδοθὲν μετὰ προ-
λεγομένων ὑπὸ Κωνσταντίνου Νικολοπούλου, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῆς φιλελλη-
νίδος χήρας τοῦ μεταφραστοῦ. Ἐν Παρίσις 1828. 42, σελ. 334.

— Διάλογος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐκδοθὲς μετὰ προλόγου καὶ
ἐπιλόγου ὑπὸ Ἀγαθόφρονος Λακεδαιμονίου. Ἐν Παρίσις 1828.

Ἀνάδοτα.

— Ἀπομνημονεύματα ἱστορικὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν 1809 συστηθείσης ἐν Παρι-
σίαις Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας.

— Εὐμέθοδος γραμματικῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (γαλλιστ.).

— Ἐπιστολαί, καὶ ἄλλα τινα ποιήματα (*).

Σπυρίδων Βλαντής.

Ἐγενήθη ἐν Βενετία τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1765 ἐκ Φραγκίσκου
καὶ Ἑλένης Στάθη, ὀρμωμένων ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Κυθῆρων. Παις
ἔτι, ἐπέδειξε φύσιν εὐδίδακτον καὶ εἰς πᾶσαν ἀγαθὴν μάθησιν ἐπιτη-
δεῖαν. Σπουδάσας δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ φροντιστησίῳ
ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κεφαλλῆνος Ἀγαπίου Λοβέρδου, ἠεροδόση
τῶν μαθημάτων τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἰησουϊτῶν,
ἔνθα καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀστυκοῦ δικαίου, διακούσας
τοῦ δεινοῦ καθηγητοῦ Οὐβάλδου Βρεγολίνου. Μετὰ τὴν ἀποπεράτω-
σιν τῶν μαθημάτων του, δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ μεταβῇ εἰς Πατάβιον ἢ
ἔνδεια τῆς οἰκογενείας του, ἥτις ἠνάγκασέ πως αὐτὸν νὰ λάβῃ θέσιν
παρὰ τινι ἐμπόρῳ Ἑλλήνι ἐν Βενετία διατρίβοντι. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη
ἀσχολία δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὸν τῆς θεραπείας τῶν γραμμάτων, κυρίως
δὲ τῆς μελέτης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἡ ὑπόληψις, ἣν μετ' οὐ
πολὺ ἐκτήσατο, ἐχορήγησεν αὐτῷ οὐκ ὀλίγους μαθητὰς, οὓς καὶ ἐν
τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων οἰκίαις ἐδίδασκε, τοῦτο ἐπαγ-
γελάμενος ἄχρι τῆς τελευτῆς τοῦ βίου.

Τελευτήσαντος τοῦ ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ Ἑλληνομουσίῳ σχολαρ-
χοῦντος Ἀγαπίου Λοβέρδου, (1766), οἱ ἀναμορφωταί τῆς ἐν Παταβίῳ
παιδείας, ἐξελέξαντο ἀντ' ἐκείνου προσωρινῶς τὸν Βλαντὴν, ὅστις τὴν
16 Σεπτεμβρίου 1796 ἐπεκυρώθη τακτικὸς σχολάρχης. Ὁ Βλαντὴς
τότε ὅλον ἑαυτὸν ἀφωσίωσεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας· καὶ
οὐ μόνον παρὰ τοῖς ὁμογενέσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ξένους

(*) Νικολόπουλος ἐν Δοκιμῳ Εἰσαγωγικῷ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης μεταφράσεως
ἐοῦ Ζαλόκη τῆς Κοινωνικῆς Συνθήκης Ἰουσσώ.

διέδιδε τὴν σπουδὴν τῆς πατρίου φωνῆς, παρορμῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως.

Τὰ συγγράμματα, ὧν εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὴν ἐκδοσιν, περιποιη-
σαντο αὐτῷ δικαίαν φήμην· διὸ καὶ τῷ 1800 προσεκλήθη παρὰ τοῦ
γραμματέως τῆς ἐν Κερκύρα Ἰονίου Ἀκαδημίας Καρόλου Δουπίνου νὰ
καταταχθῆ ἐν αὐτῇ μέλος ἀντεπιστέλλον· τῆς αὐτῆς δὲ τιμῆς ἠξιώθη καὶ
παρὰ τῆς Δανογραικικῆς Φιλολογικῆς ἑταιρίας. Τῷ 1811 ὁ ἐν Δαλ-
ματία ὀρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος Κάρλεβικ πρότεινεν εἰς τὸν Βλαντὴν
τὴν ἐν Σεβενίκῳ σχολαρχίαν, καὶ ἐν ἔτει 1822 ἤρθη οὗτος συνεργάτης
τῆς Πολυγλώττου Ἀθηνᾶς.

Ἡ ὅλη πορεία τοῦ φιλοπόνου Βλαντῆ οὐδὲν παρίστησιν ἰδιᾶζον
καὶ ἔκτακτον. Ἐπιβεβαρυσμένος ὑπὸ πολυαριθμοῦ οἰκογενείας, οὐδενὸς
ἄλλου ἢ αὐτῆς ἐκῆδετο· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἠναγκάζετο νὰ διδάσκη οὐ
μόνον ἐν τῷ σχολείῳ, τοῦθ' ὕπερ παρεῖχεν αὐτῷ ἰκανὴν ὠφέλειαν,
ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ νὰ ἐργάζεται ἀδιαλείπτως, ἔλκων βίον μω-
νήρη, ταπεινὸν, καὶ γαλήνιον.

Ἡ ἀδιαλείπτως νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας εἰς τὴν μελέτην ἐνασχόλη-
σις αὐτοῦ, ἥς ἕνεκα ἐφαίνετο συνεχῶς διάπυρος τὴν ὄψιν, χυμὸς τις
ἐρηπτικὸς πρὸ πολλοῦ ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ περιεργόμενος, αἰμορ-
ροϊκὴ διάθεσις, ἀλγηδόνες ὁσημέραι ἐντονώτερον ἀνανεούμεναι καὶ ἐξ
οικιακῶν προερχόμεναι δυσχερειῶν, ἐπετάχυναν τὸ τέρμα τοῦ βίου
αὐτοῦ· καταληφθεὶς ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς ἐκλαμψίας ἀπέβιωσε τὴν 6 Ἰου-
νίου 1830, ἐξήκοντα καὶ πέντε γενόμενος ἐτῶν. Ὁ θάνατός του ἐνε-
ποίησε γενικὴν λύπην, καὶ ἡ στέρησις του ἐθρηνήθη παρὰ τε τῶν
ἡμετέρων, καὶ ἀλλογενῶν.

Ὁ φιλόπονος καὶ πολυμαθὴς Βλαντῆς ἔγραψε, μετέφρασε καὶ ἐξέ-
δωκε τὰ ἑξῆς.

Πρωτότυπα.

- Πρῶτος ἀόμος τοῦ Τριγλώττου λεξικοῦ. Ἐνετίησι 1816.
- Ἑλληνικὸν ἐπίτωμον λεξικόν. Ἐν Βενετίᾳ 1821.
- Δίγχοι ἐν τῷ Φλαγγιανῷ ἑλληνομουσείῳ ἐκφωνηθέντες (ἀνέκδοτοι).

Μεταφράσεις.

- Μεταμορφώσεις Ὀδυσίου. Ἐνετίησι. 1798, τόμ. 2.
- Βίοι Κορνηλίου Νέπωτος. Ἐνετίησι 1801. (Ἀνετυπώθησαν μετὰ σμυριῶ-
σεων τῷ 1810).
- Ἀποθήκη τῶν παιδῶν. Ἐνετίησι 1793 τόμ. 4. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ;

- 22 εκλεκτά διηγήματα Βοκκαίου.
- Τὸ καφεντεῖον, κωμῳδία Γολδόνη.
- Βραχεία εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Ἑνεσίᾳ συμβάντων 1797—99 } ἐκ τοῦ Ἴταλ.
- Τέχνη τοῦ ὑγεινῶς καὶ μακροχρονίως ζῆν.
- Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Πρὸς τούτοις μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ ἰταλικὸν Ἡρακλεῖδην Ποντικόν, Κτησίαν τὸν Κνίδιον, Νικόλαον Δυμασκητὸν, Κόνωνα, Μίμμωνα, Χίωνα, Αἰλιανόν, Πτολεμαῖον, Ἡφιστίωνα, Ἀγαθαρχίδην, Φλίγοντα Τραλλιανόν, Φώτιον, Δέξιππον, Ἠσύχιον, Ὀλυμπόδωρον, Κάνδιον, Θεοφάνην τὸν Βυζάντιον, Εὐνάπιον, Διονύσιον Ἀλικαρνασσία, καὶ Ἀρριανόν ἢ δι' ἀναφρασῆς τοῦ ἰδημοσιεύθῃ ἐν ἔτει 1826 καὶ 1834 ἐν Α', Β', καὶ Δ' τόμῳ τῶν Ἐλασσῶνων ἱστορικῶν.

Ἐξέδωκε δὲ μετὰ διαφωτίσεων, προσθηκῶν, καὶ διορθώσεων, τὸ γαλλοελληνικὸν λεξικὸν τοῦ Ζαλύκη, τὸ ἰταλοελληνικὸν τοῦ Βενδότου, τὸ τῶν ἑλληνικῶν συνωνυμῶν τοῦ Βλάχου, τὸ τοῦ Βαρίνου, τὸ τοῦ Γαζῆ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιειργάσθη τὴν ἀλληγογαλικὴν γραμματικὴν, τὴν Ἀρχαιολογίαν τοῦ Παλιουρίτου, τὸ Ἐπιστολᾶριον, τὴν ἱερὰν Γραφήν, τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Διδύμου, τὸν Θουκυδίδην μετὰ τῶν παλαιῶν σχολίων, καὶ τὰ περὶ Χαϊβρίαν καὶ Καλιβρόνη ἔρωτικά διηγήματα Χαρίτωνος τοῦ Ἀφροδισίως.

Ἐπιμελήθη δὲ καὶ διώρθωσε πάμπολλα ἄλλα Ἴταλικά καὶ Ἑλληνικά κτηνήματα (').

Σπυρίδων Ἀσάνης.

Ἐγεννήθη εἰς Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας περὶ τὸ 1756 ἐκ τοῦ ἰατροχειρουργοῦ Γρηγορίου Ἀσάνη, καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ περιφανοῦς ὁμωνύμου Βυζαντινοῦ οἴκου προσφυγόντος μετὰ τὴν ἄλωσιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Πενήθει ὁ Σπυρίδων ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου πατρὸς του εἰς τὸ τότε κλειζόμενον τοῦ Παταβίου πανεπιστήμιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς, καὶ σπουδάσας τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, ἀφιέρωθη εἶτα εἰς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὰς ὁποίας καὶ ὕστερον ἐν παρέργῳ ἐκαλλιέργει. Περαιώσας ἐν Παταβίῳ τὴν σειράν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κεφαλληνίαν, ἀπῆλθεν ὕστερον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἀντιφλογιστικὴν θεραπείαν, ἐπονομασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ἰατροδιδασκάλων Μάκ-Φόκ καὶ Μίμπλιγγεν «ἀναμορ» φωτῆς τῆς ἰατρικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀφοῦ δ' ἐπυφνημιζόμενος καὶ τιμώμενος μετῆλθε τὴν ἰατρικὴν μέχρι τοῦ 1795, μετέβη

(') Βίος Βλαντῆ μεταφρασθεὶς ἐκ τῶν τοῦ Διμίτρου Τυπάλδου. (Κρυσθαλλίς, ἡμερολόγιον ἐν Βενεσίᾳ τοῦ 1866).

εἰς Θεσσαλονίκην. Παρατηρήσας τότε, ὅτι, δι' ἔλλειψιν ἐιδικῶν μαθηματικῶν συγγραμμάτων, παρημελεῖτο ἐν Ἑλλάδι ὁ κλάδος οὗτος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὴν ἀλγεβραν τοῦ Δεκαίλλου, καὶ μετ' ἰδίων προσθικῶν πλουτίσας αὐτὴν διεκοίνωσεν εἰς τοὺς τότε διδασκάλους, καὶ ἰδίως τὸν ἐν Θεσσαλονίῃ ἀρχιδιδάσκαλον Ἰωάνν. Καμαριώτην ἢ Κοντὸν ἱερομόναχον ἐκ τῆς Σπαρμιώτιδος Μονῆς, πρὸς ἃν καὶ τὴν ἐδίδαξε.

Κατὰ τὸ 1799 προσκληθεὶς ὡς ἱατρὸς τῆς τότε ἀκμαζούσης Θεσσαλικῆς κωμοπόλεως τῶν Ἀμπελακίων, καὶ διατρῶν πάντοτε θερμῶν τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ παιδείας ἔρωτα, ἐδίδαξεν ἐκεῖ τοὺς διδασκάλους Κωνσταντῖνον Κούμαν, Γρηγόριον Κωνσταντᾶν, Παπα-Ἀργύρη, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς Πλαταμῶνος, Τρικάλων, καὶ Δημητριάδος, ἐκτὸς τῆς ἀλγεβρας τοῦ Καίλλου, τὴν Τριγωνομετρίαν τοῦ Τσάλδου καὶ τὰς Κωνικὰς τομὰς τοῦ Γράντη.

Ἐν ἔτει 1804 προσκληθεὶς ὁ Ἀσάνης ὡς ἀρχίατρος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας ἐπέστρεψε μετ' οὐ πολὺ εἰς Κ[ο]πριν, καὶ θελγόμενος ἀπὸ τὴν φυσικὴν τῆς τερπνοτάτης ἐκείνης θέσεως καλλονὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν αὐξανομένην φήμην τοῦ ὀνόματός του ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ αὐτὸς μέχρι τέλους ζωῆς. Τότε δ' ἐπεχειρίσθη τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετάφρασιν τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καὶ διαφορικοῦ ὑπολογισμοῦ, μεγάλου καὶ πολυμαθοῦς συγγράμματος τοῦ Εὐλέρου, ὅπερ αἱ πολυειδεῖς ἀσχολίαι, τὸ γῆρας, καὶ ἰδίως ὁ ἐν ἔτει 1836 ἐπελθὼν θάνατος δὲν τὸν ἄρῃσαν νὰ τελειώσῃ.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀσάνη ἐξεδόθησαν τῷ 1797 ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰωανᾶ Σπαρμιώτου ἢ μετάφρασις τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Ἀλγεβρας τοῦ Καίλλου, αἱ Κωνικαὶ τομαὶ τοῦ Γράντη ὑπὸ Κωνσταντᾶ, καὶ αἱ τοῦ Καίλλου ὑπὸ Κόμμα τῷ 1803. Ἀνέκδοτα δὲ μένουσι Γεωμετρία καὶ Τριγωνομετρία Τσάλδου, καὶ ἀρχαιολογικὴ διατριβὴ περὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ Ἀσάνης θαυώτης ὢν τῆς ἀπλοελληνικῆς γλώσσης ἔγραψεν εἰς ταύτην, ἔξ ἧς οἱ ἐκδόσεις Σπαρμιώτης ἢ Κωνσταντᾶς μετήνεγκον εἰς τὴν ἀρχαίαν ⁽⁴⁾.

Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1775 ἐν Καίρῳ ἐκ γονέων Χίων, οἵτινες ἐφρόν-

(4) Μαζαράκης. — Συγγενὴς τούτου ἐστὶν ὁ ἐπίσης λόγιος Γεώργιος Ἀσάνης ἐπίκαι-
 δευθεὶς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ τὴν
 περὶ ἰσῶν τεσσάρων ἱστων τοῦ ἁγίου Μάρκου διατριβὴν τοῦ Ἀνδ. Μουστοξύδου ἐκδο-
 θήσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1816.

τισαν περί τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας αὐτοῦ. Ὀρφανισθεὶς ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ τόσον καλῶς ὑπενόησεν τὴν μικρὰν περιουσίαν του, ὥστε αὐτὴ ἐξήρκτη πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν Ἄλεξανδρείᾳ καὶ Σύμῃ ὑπὸ τὸν ἐκ Κερκύρας διδάσκαλον Γρηγόριον, ὅστις τὸν ὑπερηγάπα. Προτροπῇ καὶ συνδρομῇ τούτου καὶ ἐμπόρων τινῶν τῆς Σύμης ὁ Βαρδαλάχος περαιώσας τὰ ἐγκύκλια μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου, καὶ αὐτόθι ἐφιλιώθη μὲ τὸν μέλλοντα κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστριαν, καὶ Κήρυκον τὸν Χαϊρέτην, σπουδάζοντας ἐπίσης τὴν ἰατρικὴν. Λαβὼν δὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἱατροδιδάκτορος μετέβη εἰς Βουκουρέστιον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστῶσης ἐκατονταετηρίδος, ὅπου διωρίσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σχολαρχοῦντος Ἀμπρου Φωτιάδου, ὁ Βαρδαλάχος διεδέχθη αὐτόν. Ἐν ἔτει 1815 προσεκλήθη ὡς σχολάρχης Χίου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ὀδησόν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπανήλθεν εἰς Βουκουρέστιον.

Ἐκτραγείσας ἐν ταῖς περιστάσεσι ἡγεμονίαις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Βαρδαλάχος κατέφυγεν εἰς Τρανσυλβανίαν, καὶ μετὰ τινα καιρὸν προσκληθεὶς ἦλθεν ὡς σχολάρχης ἐν Ὀδησῶ. Πρὸ πολλοῦ φλεγόμενος ὑπὸ ἔρωτος ἵνα ἴδῃ τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, ἀνεχώρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830 ἐξ Ὀδησοῦ, καὶ ἐλθὼν εἰς Σύρον ἐπέβη πλοίου ἵνα μεταβῇ εἰς Αἴγιναν, ὅπου ἤδρευεν ἡ κυβέρνησις, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν κωαυγῆσαντος τοῦ πλοίου ἐπνίγη ὁ ἀτυχὴς διδάσκαλος μὴ γνωρίζων νὰ κολυμβῇ. Ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας μαθὼν τὴν ἀπροσδόκητον εἰδήσιν διέταξε ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ φιλου συμμαθητοῦ του αἱ ἀνήκουσαι τιμαὶ (').

Ὁ Βαρδαλάχος ἦν ἐκ τῶν καλῶν διδασκάλων πολλῆς ὠφελείας γινόμενος πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῆς γονίμου διδασκαλίας αὐτοῦ.

Συγγράμματα.

— Φυσικὴ παραματικὴ. Ἐν Βιέννῃ 1812.

— Ῥητορικὴ τέχνη. Ἐν Βιέννῃ 1815.

— Γραμματικὴ τῆς ὀμιλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν Ὀδησῶ 1829.

— Μαθήματα διὰ τοὺς παῖδας. Ἐν Ὀδησῶ 1830.

— Μαθήματα ἐκ τῶν Αἰσωπείων μύθων. Ἐν Ὀδησῶ 1830.

— Λουκιανοῦ διάλογοι μετὰ σημειώσεων. Ἐν Ὀδησῶ 1832.

Κατέλιπε καὶ ἄλλα χειρόγραφα συγγράμματα, ἐξ ὧν ἐκείδη ὑστερον ἡ μετάφρασις τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος εἰς τόμους δύο.

(') Γενικὴ Ἐφημερίς, 1834, ἀριθ. 17—18.

Ἄνθιμος Γαζής.

Ἐγεννήθη τὴν 3 Μαρτίου 1764 ἐν Μηλιαῖς τῆς Θέτταλομαγνησίας, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι τὰ ἐγκύκλια ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ ἐν ἔτει 1795 προσεκλήθη ὡς ἐφημέριος τῶν ἐν Βιέννῃ διαμενόντων Ἑλλήνων. Ἐν τῇ Αὐστριακῇ μητροπόλει ὁ Γαζῆς κατηρτίσθη τελειότερον καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν μετέφρασεν ἐν ἔτει 1799 τὴν *Γραμματικὴν τῶν γιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν*, καὶ συνέλαβε τὴν ἀξίεπαινον ἰδέαν ἰδρύσεως Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ παρὰ τὸ Πήλιον ὄρος κειμένη πατρίδι του.

Ἐν ἔτει 1811 διὰ προτροπῆς καὶ γενναίας συνδρομῆς τῆς ἐν Ἰασίῳ τότε ἰδρυθείσης Ἐταιρίας τοῦ Ἑλληνοῦ Λυκείου (1), ὁ Γαζῆς ἐξέλιτο ἐν Βιέννῃ τὸν πασίγνωστον Λόγιον Ἐρμῆν, σύγγραμμα περισπούδαστον δι' οὗ μετεδίδοντο εἰς τοὺς Ἕλληνας αἱ γινόμεναι ἐν Εὐρώπῃ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἰδίως τῆς φιλολογίας.

Τῷ 1816 ἀναχωρῶν ἐκ Βιέννης ἦλθεν εἰς Ὀδησσὸν ἐπ' ἐλπίδι συλλογῆς συνδρομῶν πρὸς ἴδρυσιν τῆς ἐπιστημονικῆς Ἀκαδημίας, ἐνταῦθα δὲ κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκουφᾶ καὶ Τσκαλάφῳ ὡς μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μετὰ ζήλου ἐνθέρμους εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς ἐθνεγεσίας. Ἐν ἔτει 1818 ἐλθὼν εἰς Φωκίδα, πρὸς ἐπίσκεψιν δῆθεν τῶν Δελφῶν, κατήχησε τοὺς ἀρματωλοὺς τῆς Στερεᾶς, καὶ ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως συνετέλεσεν ὁ ἀέμνηστος ἔργῳ καὶ λόγῳ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀναδειχθεὶς ὡς μέλος ὄλων σχεδὸν τῶν πρώτων συνελεύσεων.

Ἀπεβίωσεν ἐν Σύρῳ ἐν ἔτει 1837.

(1) Μέλη τῆς ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου ἀρχιεπισκόπου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Μολδαβίας συστηθείσης φιλολογικῆς ταύτης Ἐταιρίας ἦσαν οἱ ἑξῆς: Ἰγνάτιος πρόεδρος, ὁ στρατηγὸς Ἐγγελαρτ ὑποπρόεδρος, Κωνσταντῖνος ὁ Μπουκαίου, Ἰλαρίων Δελιάνος ἀρχιμανθρῆτης, Ἀγάπιος ἀρχιμανθρῆτης, Γρηγόριος, Μπραγκοβάνος, Πετράκης Ῥητορίδης, Γεώργιος Σλατινιάνος, Νίστωρ Κραιβόβιτσκι, Κωνσταντῖνος Πανταζόγλου, Κωνσταντῖνος Ῥαστῆς, Γεώργιος Σλουτζιάρης Ἀρτινός, Μιχαὴλ Μαυροῦ, Μανολάκης Καμινάρης, Γεώργιος Σχινᾶς, Κωνσταντῖνος Δάρβαρις, Σίλβερστρος Φιλίτης, Κωνσταντῖνος Καρακάσης, Δημήτριος Μάρκος, Ῥοθουκάνος Φιλίτης, Κωνσταντῖνος Βαρδαλέχος, Ἀθανάσιος Ἰωάννου Βογορίδης, Κυριακὸς Ἰωάννου, Δημήτριος Μόστρας, Δημήτριος Γ. Σχινᾶς, Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶς γραμματεὺς, Νικόλαος Σέββας, Μιχαὴλ Χρησταρῆς. Ἀντεπατέλλοντα μέλη ἐν Παρίσιος Α. Κοραῆς, ἐν Βιέννῃ Γαζῆς, Ἄλ. Βασιλείου, Δημήτριος Δάρβαρις, Στέφανος Κομητηᾶς, Μανουὴλ Καπατανέκης, Ἄγγελος Ἐγγελ, Κοπιτάρ, καὶ ἐν Βενετίᾳ Σπυρίδων Βλαντής. (Λόγιος Ἐρμῆς Δ' σελ. 63—4).

Συγγράμματα.

Γραμματική τῶν φιλοσοφικῶν ἰσοτημῶν τοῦ Ἄγγλου Βενιαμίν Μαρτί-
νου. Ἐν Βιέννῃ 1799 τόμ. 2.

— Πίναξ γεωγραφικὸς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ παλαιὰ καὶ νέα ὀνόματα. Ἐν
Βιέννῃ 1800.

— Πίναξ γεωγραφικὸς τῆς Εὐρώπης Ἑλληνικὸς. Ἐν Βιέννῃ 1801.

— Συναγμάτιον χρονολογικόν. (Ἐτυπώθη ἐν τέλει τοῦ Β' τόμου τῆς
ἑπιστολαίφ αὐτοῦ ἐν ἔτει 1803 ἐκδοθεὶς μεταφράσεως τῆς Ἀστρονομίας τοῦ
Λαλάνδου).

— Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη. Ἐν Βενετίᾳ 1807. τόμ. 5.

— Ἑρμῆς ὁ Λόγιος ἢ Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι. Ἐν Βιέννῃ.

— Λεξικὸν Ἑλληνικόν. Ἐν Βενετίᾳ 1809—16, τόμ. 3. (Μετετυπώθη ὑπὸ
Κωνστ. Γκαρπολά).

Ἐπιμειψὶ καὶ γενναίᾳ τοῦ Γαζῆ δαπάνῃ ἐξεδόθησαν ἐν Βιέννῃ καὶ Βενε-
τίᾳ ἢ ὑπὸ Δαυὶλ Φιλιππίδου μεταφράσεις τῆς λογικῆς τοῦ Κουδιλιάν (1801),
καὶ τῆς ἀστρονομίας τοῦ Λαλάνδου (1803), ἢ ὑπὸ Θ. Ἰλιάδου μεταφρασεὶς
Σημικῆ Φιλοσοφίας τοῦ Φουκροᾶ (1802), ἢ Γεωγραφία Νικηφ. τοῦ Θεοτόκῃ
(1804), καὶ ἢ ὑπὸ Κωνστ. Τζιγαρᾶ ἐξελληνισθεὶς Ἱστορία Καρόλου τοῦ 1Β'.

Δημήτριος Γουζέλης.

Ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1774, καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ μὲν ἑλλη-
νικὰ, λατινικὰ, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐγκύκλια παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Μαρ-
τελάφ, τὴν δὲ ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν παρ' ἄλλοις διδα-
σκάλοις.

Παιδίῳθεν δείξας κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν, ἐστιχοῦργει πολλάκις πρὸς
χλεύην τῶν συμμαθητῶν του γελοιά τινα ποιήματα.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων κατάργησιν τῆς ἐν
Ἑπτανήσῳ μισαρᾶς Ἐνετοκρατίας ὁ Γουζέλης ἐγκολπωθεὶς τὰς δη-
μοκρατικὰς ἀρχὰς συνηγμαλωτίσθη μετὰ τῆς γαλλικῆς φρουρᾶς ὑπὸ
τῶν ἐν ἔτει 1800 ἐξωσάντων τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Ζακύνθου Ῥωσ-
σοτοῦρκων, καὶ σταλεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐρίφθη εἰς τὰς φη-
λακάς τοῦ Ναυστάθμου (Μπάνιο), ὅθεν ἀπελευθερωθεὶς διὰ τῆς ὕστερον
μεταξὺ Τουρκίας καὶ Γαλλίας συνομολογηθείσης συνθήκης ἐπανῆλθεν εἰς
τὴν πατρίδα του. Ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ ἀριστοκρατικὴ φατρία, ταπεινωθεὶσα
ὑπὸ τοῦ ἐξαναστάντος ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας λαοῦ, καὶ πολλὰ
παθοῦσα εἰς ἀντίποινον πολυετοῦς καὶ βαρυστενάκτου δουλείας, εὔρων
ὕστερον πρόσφορον τὴν ὥραν χαμερποῦς καὶ βαναύσου ἀντεκδικήσεως.
Καθαρὸς δημοκράτης ὁ Γουζέλης δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ μὲ ὄμμα
ἀπαθὲς τὰ παθήματα τοῦ λαοῦ, ἐκ τῶν σπλάγχχνων τοῦ ὁποίου εἶχε

ἐξέλθει· ὄθεν ἀναχωρήσας μετέβη εἰς Τεργέστην, καὶ ἐκείθεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ Γαλλίαν, καὶ κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος σχηματισθεῖσαν Ἰταλικὴν λεγεῶνα. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Βοναπάρτου μετέβη εἰς Βενετίαν, καὶ ἐκείθεν εἰς Τεργέστην, ἔνθα ἐχρημάτισε καὶ διδάσκαλος.

Ἀκολουθῶς μυθεῖς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἅμα ἐξεβράβη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἔδραμεν εἰς Ζάκυνθον καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν αὐτόσε Φιλικῶν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἐξήκοντα Ζακυνθίους, καὶ μετ' αὐτῶν λάθρα ἐπιβίβασθεὶς ἐξῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, καὶ παρευρέθη εἰς διαφόρους μάχας, ἰδίως δ' εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μεθώνης, καὶ εἶτα τοῦ Νεοκάστρου. Διὰ διαφορῶν θέσεων τιμηθεὶς ὑπὸ τῶν διαφορῶν κυβερνήσεων κατετάχθη τελευταῖον εἰς τὴν προικοδοτημένην φάλαγγα λαβῶν εἰς ἀποζημίωσιν τῶν ἀγῶνων τοῦ διάφορα ἐν Ἑλιδι κτήματα, καὶ ἀπεβίωσε κατὰ Μάϊον τοῦ 1843.

Ὁ Γουζέλης ἦν καλὸς στιχουργός, πλὴν ἀστενὸς βωμολόχος βαίων ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ συμπατριώτου τοῦ Κουτούζη.

Συγγράμματα.

—Ὁ Χάσης κωμῳδία εἰς πράξεις Δ'. (ἐτυπώθη πολλάκις, καλλιτέρα δὲ τῶν ἐκδόσεων εἶναι ἡ ὑπὸ Σαργίου Ραφτάνη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1864 γενομένη, περιέχουσα καὶ σύντομον βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ, ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς τ' ἀνωτέρω παρελάβομεν).

—Τὸ τζάκωμα τ' Ἀτ' Ῥόκ.

—Ἡ ἐλευθερωμένη Ἱερουσαλήμ, ποίημα τοῦ Τάσσου, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ἐποποιίας εἰς τὴν ἀπλὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον κατὰ στιχουργίαν. Ἐν Βενετίῃ 1807.

—Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος, ποίημα μυθολογικόν, ἐρωτικόν, καὶ ἠθικόν. Ἐν Τεργέστῃ 1817.

—Παιδαγωγικὰ μαθήματα πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν.

—Σάλασσμα πολεμιστήριον διὰ στίχων, ἐν Ναυπλίῳ 1827.

—Τὰ κατὰ τοὺς Ἑλληνες διαιρούμενα εἰς δύο μέρη ἐλεγκτικὸν καὶ παραινετικόν. Ἐν Αἰγίῳ 1833.

—Συλλογὴ γνωμικῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1832.

—Ἡ μεγαλοφιλία Φιντίου καὶ Δάμωνος, ἡ Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1835.

Γρηγόριος Κωνστανταῖς (1).

Ἐγεννήθη ἐν Μηλιαῖς τῆς Θετταλομαγνησίας κατὰ τὸ 1753 ἔτος ἐκ γονέων ἀξιοτίμων· δεῖξας δ' ἐκ παιδὸς εὐφυΐαν ἐξαιρετον καὶ κλίσιν

(1) Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Φιλ. Ἰωάννου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845.

εἰς τὰ μαθήματα προσήχθη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς τὸν ἑλληνικὸν διδάσκαλον τῆς πατρίδος τῶν Ἄνθιμον, διὰ τὴν διδασχθῆ παρ' αὐτῶν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ προτελεσθῆ πρὸς τὴν ἱεροσύνην. Ἐνταῦθα στοιχειωθείς ὅπως οὖν ὁ Κωνσταντᾶς κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, νέος ἔτι ἐνεδύθη τὸ κληρικὸν σχῆμα, χειροτονηθεὶς ἱεροδιάκονος. Ἐπειτα δὲ μετέβη πρὸς τελειότεραν του παιδείου εἰς τὸ ὑπὸ τὴν σχολαρχίαν Νικολάου τοῦ Κασσαβέτου ἀκμάζον τότε σχολεῖον τῆς Ζαγοράς, ὅπου πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ πατριάρχαι Προκόπιος καὶ Καλλίνικος, καὶ ὁ πρῶτος τῆς Δημητριάδος Μητροπολίτης Γρηγόριος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Λαπάται Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος αἱ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διαπρέψαντες, καὶ Ῥήγας ὁ Φεραῖος ἤντησαν τὰ πρῶτα τῆς παιδείας τῶν νέων. Ἐκείθεν δὲ διὰ πόθον εὐρυτέρας μαθήσεως εἰς Βλαχίαν ἀποδημήσας ἐμαθήτευσεν παρὰ τῶν εὐκλεῶς σχολαρχοῦντι τότε ἐν Βουκουρεστίᾳ Νεοφύτῃ τῷ Καυσοκαλυβίτῃ, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν, τὴν ῥητορικὴν καὶ πᾶσαν τὴν ἐγκύκλιον καλουμένην παιδείαν ἐξεπαιδεύθη, καὶ τῶν ὁμιλητῶν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς ἔξοχος καὶ προσφιλέστατος ἀνεδείχθη· διὸ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ἐκείνου τῆς ἐν Βουκουρεστίᾳ σχολαρχικῆς καθέδρας διάδοχος ἐξελέχθη ὁ Κωνσταντᾶς καὶ πολλῆς τιμῆς ἠξιώθη παρὰ τοῦ τότε τῆς Βλαχίας ἡγεμονεύσαντος. Διψῶν ἐπιστήμην ὑψηλοτέραν ἀπεράσισε μετ' ὀλίγον τὴν ἀπέβη εἰς τὴν σοφὴν Γερμανίαν, καὶ ἀναχωρήσας κατὰ τὸ 1790 ἔτος εἰς Βιέννην, διέμεινεν ἐν αὐτῇ δύο περίπου ἔτη, διδάσκων τοὺς υἱοὺς ἁμογενῶν τινῶν ἐμπόρων, καὶ διδασκόμενος τὰς τὴν εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ τὰς γενικὰς ἐπιστήμας. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν τότε ἀκμάζουσαν Ἀκαδημίαν τῆς Ἄλλης, διὰ τὴν ἀκροασθῆ τὴν ὑψηλοτέραν φιλοσοφίαν καὶ τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας· ἀλλ' ἔχων ὕγειαν ἀκροσφαλῆ, καὶ πάσχων αἰμοπτυσίαν, παρεκινήθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τὴν καταλίπει μετὰ βραχείαν διαμονὴν τὸ βόρειον τῆς Ἄλλης κλίμα καὶ τὴν ζητήσῃ θεραπείαν τοῦ πάθους του ὑπὲρ οὐρανὸν εὐδιαν καὶ θερμότερον· οὕτως ὁ Κωνσταντᾶς ἠναγκάσθη τὴν καταβῆ εἰς Πατάσιον, ὅπου εὐρῶν παραμυθίαν τινὰ τοῦ νοσήματός του διέτριψε χρόνον ἰκανόν, ἀκρῶνόμενος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὰς γενικὰς ἐπιστήμας. Ἐπειδὴ δὲ τῆς διηνεκοῦς μελέτης οἱ πόνοι ἐπέτειναν πάλιν τὸ πάθος του, ἀπεφάσισε, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν μαθημάτων του, τὴν ἐπανελθῆ εἰς τοὺς κόλπους τῆς φίλης πατρίδος του· ἢ ἀνεσις τῶν μόχθων, ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς πατρίδος, τῆς ζώσης γηραιᾶς αὐτοῦ

μητρὸς ἢ πεφροντισμένη περιθαψίς, ἐνήργησαν θυμασιάν τινὰ μεταβολὴν εἰς τὴν καχκτικὴν τοῦ σώματός του κατάστασιν, καὶ ὁ Κωνσταντᾶς ἀπαλλαγείς κατ' ὀλίγον τοῦ πάθους του, ἀπέκτιψε τὴν σιδηρὰν ἐκείνην ὑγείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ μείνῃ ἀχώριστος σύντροφός του καὶ ὄλον τοῦ μακροῦ βίου του τὸ διάστημα. Ἄμα ἀναρρώθεις προσεκληθῆθαι δημόσιος διδάσκαλος εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Ἀμπελακίων. Μεταβὰς ἐκεῖσε, καὶ χρόνον ἰκανὸν σχολαρχήσας, εἴλωσε διὰ τῆς φήμης του πολλαχόθεν πολλοὺς νέους φιλομαθεῖς, καὶ διὰ τῆς σοφῆς καὶ ἀκριβεστάτης του διδασκαλίας πολλοὺς τῶν προσφοιτησάντων ἐφόσιον. Ἐδίδαξε δὲ οὐχὶ μόνον τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν κατὰ βῆθος ἐγίνωσκε καὶ μετὰ πολλῆς κομψότητος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰταλικὴν, καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὴν παράδοσιν τῆς ὁποίας ἐξέλεξεν ὁδηγὸν τὸν Σαάβιον. Καταλιπὼν ἀκολούθως τὰ Ἀμπελάκια ἀπεδήμησε κατὰ τὸ 1803 ἔτος εἰς Βιέννην, ζητῶν νέαν τοῦ πνεύματός του τροφήν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν, καὶ σκοπῶν νὰ ἐκδώσῃ τὴν ὁποίαν εἶχε μεταφράσει φιλοσοφίαν τοῦ Σοαβίου ἔτυχον τότε διατριβόντες ἐν Βιέννῃ καὶ ἄλλοι ἐκ Θεσσαλίας λόγιοι, Ἄνθιμος ὁ Γαζής, Δανιὴλ ὁ Φιλιππίδης, Στέφανος ὁ Δούγκας, Δημήτριος ὁ Ἀλεξανδρίδης καὶ Ζήσης Κάβρας ὁ ἰατρός, πάντες ζηλωταὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὁμογενῶν. Αἱ μετὰ τούτων περὶ τῆς παιδείας καθημεριναὶ συνδιαλέξεις τοῦ Κωνσταντᾶ παρήγαγον τὴν κοινὴν αὐτῶν βουλήν καὶ ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐπιχειρηθῶσι τὴν σύστασιν Ἀκαδημίας ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ διδάσκωνται ὑπ' αὐτῶν ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φιλολογία, καὶ αἱ μαθηματικαὶ καὶ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Ἡ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τολμηρὰ αὕτη βουλή ἐφάνη εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν εὐκατόρθωτος, ἀφοῦ τινὲς μάλιστα τῶν ὁμογενῶν μεγαλειμπόρων, εἰς τοὺς ὁποίους τὴν ἐκοινοποίησαν, ὑπεσχέθησαν τὴν γενναίαν των συνδρομήν, καὶ προεθυμήθησαν νὰ καταβάλωσιν ἀμέσως τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα εἰς ἀγορὰν βιβλίων, ἐργαλείων τῆς φυσικῆς καὶ χημείας, συλλογῶν φυσιογραφικῶν καὶ ἄλλων εἰς διδασκαλίαν ἀναγκαίων. Ὅθεν ταῦτα μὲν ἀγορασθέντα ἐστάλησαν εἰς Ζαγοράν ὃ δὲ Δούγκας ἐνεκρίθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βλαχίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ λάβῃ διὰ συνεργίας τῶν ἐκεῖ φίλων του τὴν εἰς σύστασιν τοῦ ὑψηλοτέρου τούτου καὶ καινοφανοῦς σχολείου ἀπαιτουμένην ἔδραν τοῦ Σουλτάνου. Κατόπιν τούτου μετέβη καὶ ὁ Κωνσταντᾶς

ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς Βυζάντιον. Ἄλλ' ἀμφότεροι εὗρον ἐκ τῆς φιλοπόπτου διαθέσεως τῶν κρατούντων τηλικαῦτα προσκόματα, ὅποια οὔτε ὁ διακαὴς ζήλος των, οὔτε ἡ ἰσχυρὰ μεριμναία τῶν φίλων των ἠδύνατο νὰ ὑπερικήσῃ. Ματαιωθέντος οὕτω τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ὁ Κωνσταντᾶς ἐπισκέφθη τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ἡ ἱερά Σύνοδος καὶ οἱ πρόκριτοι τοῦ ἔθνους, παρὰ τῶν ὁποίων οὗτος ἕνεκα τῆς βασιμῆς παιδείας καὶ ἀγχινοίας του ἠγαπήθη καὶ ἐτιμήθη προσεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἀναδεχθῆ τὴν σχολαρχίαν τοῦ κατὰ τὴν Ξηρὰν λεγομένην Πηγῆν (Κουρουτζεσμὲ) σχολείου τοῦ γένους, καὶ μισθὸν ἄδρῶν προσφέροντες εἰς αὐτὸν καὶ ὑποσχέσεις μεγαλητέρων ἀμοιβῶν προστιθέντες. Ἄλλ' ὁ Κωνσταντᾶς, φιλοχρηματίας καὶ φιλοδοξίας ἀλλότριος ὢν, ἀνένευσεν πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, καὶ ἀπεράσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Πήλιον· τοῦτο μὲν κρίνων συντελεστικωτέραν εἰς τὴν ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν τὴν σύστασιν σχολείων εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο δ' ἐμψυχούμενος ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ τότε ἐφημερεύοντος ἀρχιμανδρίτου Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ, ὅστις μετὰ τὴν ματαιώσιν τοῦ περὶ Ἀκαδημίας σχεδίου, ἐπήλιπιζεν αὐτὸν, ὅτι ἤθελε δυνήθῃ νὰ συναγάγῃ ἐξ ἐράνων τῶν φιλογενῶν τὴν ἀπαιτουμένην χρηματικὴν δαπάνην εἰς σύστασιν καὶ συντήρησιν λυκείου τινος ἐπὶ τοῦ Πηλίου. Ἄνωθεν τῆς κώμης τῶν Μηλιῶν κεῖται τερπνόν τι μονιδριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμώμενον. Τὸ ταπεινὸν κελλεῖον τοῦ μονιδρίου ἐξέλεξεν εἰς κατοικίαν του ὁ ὀλιγαρχέστατος Κωνσταντᾶς· ὑπὸ δὲ τὴν σκιάν τῆς ταναῆς καὶ πυκνοφύλλου δρυὸς ἐπὶ στιβάδος καθήμενος ἐδίδασκεν ἀπὸ πρωΐας ἕως ἑσπέρας τοὺς πανταχόθεν προσερχομένους νέους, οὐδένα παρ' οὐδενὸς λαμβάνων μισθὸν τῆς πολυτίμου διδασκαλίας του. Μόλις μετὰ τινα ἔτη ἐδυνήθη ὁ Γαζῆς νὰ πέμψῃ εἰς τὸν Κωνσταντᾶν ὀλίγον ἀργύριον ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ ἀλλαχοῦ γενομένων ἐράνων, παραγγέλλων αὐτῷ νὰ ἀρχίσῃ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Λυκείου καὶ ὑπισχυόμενος νὰ στείλῃ ἀκολούθως εἰς αὐτὸν τὰ εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου ἀρκούντα. Ὁ Κωνσταντᾶς προθύμως ἐπεχειρίσθη τὴν οἰκοδομὴν, ἀναδεχθεὶς πρὸς τῇ πολυπόνῳ διδασκαλίᾳ τῶν νέων καὶ τὴν καματηρὰν ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ἐπιστάσιαν. Περαιώσας δὲ διὰ τοῦ ἀκαμάτου ζήλου του τὸ ἔργον προσεδόκα τὴν ἔλευσιν τοῦ Γαζῆ, διὰ νὰ κανονισθῇ Λύκειον καὶ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν πλήρη. Κατέβη τέλος πάντων κατὰ τὸ 1816 ἔτος ὁ προπολλοῦ προσδοκώμενος Γαζῆς· ἀλλὰ κατέβη παρ' ἐλπίδα μὲ χεῖρας κενάς, δαπανήσας εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν

βιβλίων και ὀργάνων, τὰ ὅποια εἶχε προπέμψει, πάντα τὰ ἐκ τῶν ἐράκων περιλειπούμενα χροήματα· οὕτω τὸ Λύκειον ἔμεινε χωρὶς τινος βοηθείας, και οὐχὶ μόνον ἐματταιοῦτο ἡ ἐλπὶς τῆς προσκλήσεως και ἄλλων διδασκάλων εἰς συμπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ και οἱ δύο παρόντες διδασκαλοὶ, ὅ,τε Κωνσταντᾶς και ὁ Γαζῆς, ἔμενον παντὸς πόρου ἐστερημένοι. Δὲν ἠθύμωσε πρὸς τοῦτο ὁ Κωνσταντᾶς, οὔτε ἠθέλησε νὰ ἐπιβαρῖνῃ μὲ διδασκαλικὴν μισθοδοσίαν τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς ἔνεκα τῶν περιστάσεων καταχρέου τότε πατρίδος του· ἐξήνεγκεν ἐκ τοῦ ἐλαττοῦ κιβωτίου του τὰ ὀλίγα λειψάνα τῶν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, διὰ πολυμόχθου διδασκαλίας προσκτηθέντων χρημάτων, και προσέθηκεν αὐτὰ εἰς τὸ κεφάλαιον τὸ ὅποιον ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατέβαλεν ὁ Γαζῆς. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ἠγοράσθη ἐλαίων τις μοναστηριακὸς ἐκ τῆς προσόδου τοῦ ὁποῖου ἐμελλον οἱ διδασκαλοὶ νὰ ζῶσιν ὀλιγαρκῶς· οὕτως ὁ Κωνσταντᾶς ἐξηκολούθησε διδάσκων ἀμισθὶ ἐν τῷ ἐκθέντι σχολεῖω τὰ ὑψηλότερα μαθήματα, φωτίζων τοὺς πανταχόθεν προσροιτῶντας νέους και εὐεργετῶν διὰ τῆς σοφῆς και ἀκαμάτου διδασκαλίας του και τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, και ὀλόκληρον τὸ ἔθνος μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ σάλπιγξ τῆς ἐθνεγεργίας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἠχητῇ ἐκκαλοῦσα ἀπὸ τῶν τάφων τὴν ἐξ αἰῶνων ἐν αὐτοῖς τεθαμμένην ἐλευθερίαν. Ὁ Κωνσταντᾶς συμμερισθεὶς αὐτὴν ἔλαθεν εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον και ἔγραφε πανταχοῦ προτρέπων εἰς ὁμόνοιαν και ἀγάπην. Παρὰ κληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Θεσσαλομαγνησίᾳ προύχόντων ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ψαρά διὰ νὰ ἀγοράσῃ πολεμικὰς ἀποσκευὰς, και νὰ πείσῃ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου πρὸς ἀποστολὴν πλοίων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δράμαλης εἰσβαλὼν εἰς τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν παρέδωκε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ και τὸν σίδηρον. Εἰς Ψαρά ἔμαθεν ὁ σεβάσμιος διδασκαλὸς και ἐθρήνησε τῆς Θεσσαλομαγνησίας τὴν δυστυχίαν. Μεταβὰς εἰς Ἐπτάνησον, διεπεραιώθη ὕστερον εἰς τὴν Λακωνίαν, και ἐκείθεν ἀνέβη εἰς τὰ Τρίκορφα τῆς Τριπόλεως. Ἐβδομηκοντούτης σχεδὸν τὴν ἡλικίαν και διὰ τὸ γῆρας χρειὰν ἔχων ἀνέσεως, δὲν ἀπεδειλίασε πρὸς τοὺς κινδύνους τοῦ στρατοπέδου, δὲν ἀπώκνησε τὰς κακουχίας και παντοσιδεῖς στερησεις τοῦ πλάνητος βίου· ἀλλὰ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἀσβέστου ἔρωτος τῆς Πατρίδος, ἀπεφάσισε νὰ δράμῃ πανταχοῦ ὅπου ἡ παρουσία του ἠδύνατο νὰ φέρῃ ὠφέλειάν τινα. Ἐν Ἀργολίδι εὐρῶν πολλοῖς γῶν ἐκ τῆς Στερεᾶς και τῶν νήσων προκρίτων και λογίων, και ἀπὸ

κοινοῦ ἀποφασισθείσης ἵνα μεταβῶσι πάντες εἰς τὴν Στερεάν καὶ μορφώσωσι κυβέρνησιν, ἔγραψεν ὁ Κωνσταντᾶς πρὸς τοὺς συμπατριώ-
 τας του προτρέπων ἵνα ἐκλέξωσι τρεῖς πληρεξούσιους καὶ πέμψωσιν
 αὐτοὺς εἰς Ἀμρυσσαν, ὅπου μετέβαινε καὶ ὁ ἴδιος· ἐκλεγθεὶς δὲ ὑπὸ
 τῶν Θετταλομαγνητίων πληρεξούσιος αὐτὸς πρῶτος, καὶ ἔχων συμπλη-
 ρεξούσιους του τὸν Γαζῆν καὶ τὸν Κυριαζῆν Ἀναγνώστου, συνέπραξε
 δραστηρίως εἰς τὴν ἐν Ἀμρυσσῇ μερικῆν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀνατολι-
 κῆς Ἑλλάδος συνέλευσιν, καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ σύστασιν τοῦ Ἀρείου
 Πάγου. Μεταβὰς δὲ κατοπιν μετὰ τῶν συμπληρεξουσίων του εἰς τὴν
 ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτῃ πανελλήνιον συνέλευσιν ὑπῆρξεν εἰς τῶν πεν-
 τήκοντα ἐννέα ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες κατέβαλον ἐν αὐτῇ τὸν θεμέ-
 λιον λίθον τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος. Οὐχὶ δὲ μόνον εἰς
 τὴν πρώτῃν πανελλήνιον συνέλευσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς, πλὴν
 τῶν ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου, ἐξ ὧν οἱ κληρικοὶ ἀπεκλείσθησαν, ὑπῆρξεν
 ὁ Κωνσταντᾶς σταθερὸς τῆς Μαγνησίας πληρεξούσιος, ἔχων πάντοτε
 συμπληρεξούσιους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους αὐτὸς συνίστα εἰς τοὺς συνε-
 παρχιώτας του. Τοσοῦτον οὔτοι ἐσέβοντο τὸν Κωνσταντᾶν, ὥστε τὸν
 λόγον αὐτοῦ ἐδέχοντο πάντοτε ὡς χρησμὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐβῆμι-
 ζοντο.

Ἡ τότε συσταθεῖσα Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, καίτοι ἐν μέσῳ
 τῶν κινδύνων καὶ τοῦ βόμβου τῶν πυροβόλων κυβερνώσα τὸ ἔθνος, δὲν
 ἐλησμόνησεν, ὅτι οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες εἶχον τόσον μᾶλλον χρεῖαν
 παιδείας, ὅσον κινδυνωδεστέρα χωρὶς τοῦ ἡθικοῦ τούτου χαλινοῦ καθι-
 σταται ἡ ἐλευθερία. Ἐχουσα δὲ χρεῖαν ἀνδρὸς ἱκανοῦ νὰ ἐφορᾷ καὶ
 διευθῆναι τὰ σχολεῖα καθ' ὅλην τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀπέβλεψεν
 εἰς τὰ φῶτα, τὴν μακρὰν πείραν καὶ τὸν ζήλον τοῦ Κωνσταντᾶ, καὶ
 τοῦτον διώρισε γενικὸν ἐφορον τῆς παιδείας. Ὁ Κωνσταντᾶς διέμεινεν
 ὡς τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ 1822 ἔτους μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ ἀειμνήστου
 Κυβερνήτου. Πολλὰ δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος μοχθήσας καθ' ὅλον τὸ διά-
 σταγμα τοῦ ἀγῶνος, καὶ πολλαχῶς συνεργήσας εἰς τὴν εὐτυχῆ τούτου
 ἐκδασιν, προσεκλήθη κατὰ τὸ 1828 ἔτος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νὰ
 ἀναδεχθῆ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ἀνεγερθέντος Ὀρφανοτροφείου.
 Ἐδέχθη δὲ προθύμως τὴν πρόσκλησιν, εἰς μόνην ἀποβλέπων τὴν ἐξ
 αὐτοῦ ἐν παντὶ δυνατὴν ὠφέλειαν τῆς πατρίδος, καὶ ὠκονόμησε τὸ
 φιλανθρωπικὸν τοῦτο καθίδρυμα ἐπαινετῶς, οὐχὶ ζῶντος μόνου τοῦ
 Κυβερνήτου, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατόν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναρχίᾳ καὶ γενικῇ

ἐκείνη τῶν πραγμάτων παραλυσιᾶ. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἀπεράσισε νὰ κατὰκλιπῃ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τσαυτὰ ἐποίησε, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δούλην Μαγνησίαν, νὰ καθίσῃ πάλιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς συνήθους δρυὸς του καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς νέους τῆς πατρίδος του, ἀποζῶν γλίσχρως ἐκ τῆς προσόδου τοῦ ἐλαιωνός του.

Τὴν ἕκτην Αὐγούστου 1844 χωρὶς νότου καὶ ὀδύνης ἐσβέσθη ὡς λύχνος ἡ ὑπὲρ τὰ ἐννενηκοντα ἔτη ὡς λύχνος αὐγάσασα ζωὴ τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου.

Ὁ Κωνσταντᾶς εἶχεν ἦθος ἀληθοῦς φιλοσόφου καὶ τρόπον ἀρχαῖόν. Ἦτο ἀπλοῦς, ἀκέραιος, εὐλικρινής, χρηστὸς, φίλος τῆς ἀρετῆς καὶ τιμιότητος, ἐχθρὸς τῆς πονηρίας καὶ πανουργίας, εὐεργετικὸς, πρόθυμος νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι εἶδύνατο εἰς βοήθειαν τοῦ ὅπωςδῆποτε δυστυχούντος. Μισῶν πᾶσαν ἐπίδειξιν καὶ πᾶν ἐπιτηδεύτον, οὐχὶ μόνον κατὰ τὸν ἱματισμὸν ἦτο σεμνὸς καὶ ἀκαλλώπιστος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον ἀπεριέργος, ἀπονεύων ἐπὶ τὸ ἀγροικότερον καὶ ἀπαίδευτον. Συνήθως βραχυλογώτατος ὦν καὶ πρὸς τοὺς ἀσυνήθεις σιωπηλὸς, εἰς τὰς μετὰ τῶν φίλων καὶ συνήθων συναναστροφὰς ἐγένετο διηγηματικὸς καὶ ἀστείότατος, πηγὴ ἀκένωτος ἀνεκδότων χαρμεστάτων, τῶν ὁποίων τὴν χάριν ἐπηύξανε ὁ ἀρετῆς τρόπος τῆς διηγήσεως.

Πεπρωκισμένος μὲ ὀξυδέρκειαν δὲν εἶχε χρεῖαν ὀμιλίας μακρᾶς διὰ νὰ γνωρίτῃ τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' ἐν βραχεί διαβλέπων εἰς τοὺς μυχοὺς αὐτῶν ὤκειοτο μὲν μὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀπεσόβει δὲ τοὺς πονηροὺς διὰ τῆς σκυθρωπότητός του καὶ τῆς δικτικωτάτης του γλώσσης. Ἐνεκα τῆς σπανίας ἀγγινοίας του ἦτο ἐτοιμολόγος καὶ ἀποφθεγματικώτατος, τὰ δὲ ἀποφθέγματα αὐτοῦ, τῶν ὁποίων πολλὰ σώζονται εἰς τὴν μνήμην τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἔχουσιν ὄλην ἐκείνην τὴν εὐστοχίαν καὶ χάριν, ἥτις εἰς τὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων θαυμάζεται παρὰ πάντων.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντᾶς! (').

Συγγράμματα.

— Γεωγραφία νεωτερικὴ, ἐρανισθεῖσα ἀπὸ δι' ἀφόρους συγγραφεῖς παρὰ Δανιὴλ Ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου Ἱερομονάχου τῶν Δημητριάων. Ἐν Βιέννῃ 1791. Τόμος Α' (ὁ Β' δὲν ἐξεδόθη).

(') Ἐπιτάφιον λόγον ἐξεφώνησεν εἰς Κωνσταντῶν Ἀλέξανδρος ὁ Πέζαρος.

—Στοιχεία τῆς Λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς, νεωτέρα τιν μεθόδον συνταχθέντα εἰς τὴν Ἱταλικὴν διάλεκτον ὑπὸ Φραγκίσκου Σοαίου, καὶ μεταφρασθέντα εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον παρὰ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Κωνσταντῆ, τοῦ Μηλιώτου, εἰς χρῆσιν τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Ἐνετίησι 1804. Τόμοι 4. (Μετατυπώθησαν αὐτόθι τῷ 1818).

—Στοιχεία τῆς γενικῆς ἱστορίας παλαιᾶς τε καὶ νεωτέρας· συντεθέντα μὲν εἰς τὴν Γαλλικὴν διάλεκτον παρὰ τοῦ Ἀββᾶ Μιλλιότ, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπὸ Γρηγορίου Ἱερ. Κωνσταντῆ τοῦ Μηλιώτου, καὶ Ζήσου Κέβρα, ἱατροῦ ἐξ Ἀμπελακίων. Ἐνετίησι, 1806, τόμ. 2.

—Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (ἀνεύδοτος).

Παρεκτός τούτων ὁ Κωνσταντῆς ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τῷ 1792 τὰς ἐπιστολὰς Συνεσίου μετὰ τῶν σχολίων τοῦ διδασκάλου του Νεοφύτου Κουσοκαλυβίτου, καὶ τὰ Φιλοθέου Πάριεργα (Ἐνετίησι 1800).

Νεόφυτος Δούκας (1).

Γεννηθεὶς περὶ τὸ 1760 ἔτος ἐν τῇ κώμῃ Ἐνω Σουδενά τοῦ κατὰ τὴν Ἠπειρον Ζαγορίου, ὑπὸ πατρὸς Ἀναστασίου, μητρὸς δ' Ἀγγελικῆς δεκαέτης· καθιερώθη εἰς τὴν πλησίον τῆς πατρίδος του μονὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας, καὶ δωδεκάετης ὑποδύς τὸ μοναχικὸν τριδώνιον ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἤδη τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας διττῶν.

Περὶ τὸ 1780 ἔρωτι παιδείας ἀλοῦς ἀπῆλθεν εἰς Ἰωάννινα, καὶ μετὰ ἐξαμνησιαίαν φοίτησιν εἰς τὰ ἐκεῖ σχολεῖα ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μονὴν, καὶ δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ κατ' ἐπιμονον πρόσκλησιν τῶν συμμαναστῶν του. Ὁ πρὸς τὰ γράμματα ἄσβεστος αὐτοῦ πόθος ὁσημέραι ἐκρατύνετο, καὶ ἐν τέλει ὁ Νεόφυτος ὑπερνικήσας τὰ περιβαλλόμενα κωλύματα μετέβη εἰς Μέτσοβον, καὶ ἐπὶ τετραετίαν ἠκοσάσθη τὰ ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς πόλεως ταύτης διδασκόμενα ἐγκύκλια, ποριζόμενος τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα διὰ τῆς ἐφημερίας, καὶ τῆς κατ' οἶκον διδασκαλίας ὀλίγων παιδίων.

Μετὰ ταῦτα μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον ἐμαθῆτευσε παρὰ τῶν κλεινῶν Λάμπρω Φωτιάδῃ, διδάσκων καὶ κατ' οἶκον τοῖς βουλομένοις. Ἐπὶ δεκαεπτὰ ἔτη ἐν Ἀακίᾳ διαμείνας, ἔγραψε τότε γραμματικὴν, ἣν Τερψιθέαν ἀπεκάλεσε, συνάμα δ' ἤρξατο καὶ τῆς παραφράσεως τοῦ Θουκυδίδου. Ἀνευδότως δ' εἰργάσθη πρὸς σύστασιν ἑλληνικοῦ σχολεῖου

(1) Γ. Ῥάλλη, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πανεπιστημίῳ τὴν 20 Μαΐου 1846.—Βίος Νεοφύτου Δούκα ὑπὸ Σπυρ. Ἀθανασιάδου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἀθ. Μαυρομμάτη, 1838.

ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἀλλὰ προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Βιέννῃ παρεπιδημούντων ὁμογενῶν ὡς ἐφημέριος τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀπῆρεν ἐν ἔτει 1803 ἀναβάλλων εἰς ἄλλοτε τὴν ἀξιέπαινον πρόθεσίν του.

Ἐν τῇ Αὐστριακῇ πρωτευούσῃ διατρίβων ὁ φιλόπονος Δούκας ἐξέδοτο τὸ Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Βενδότη, Γραμματικὴν Τερψιθεάν, Θουκυδίδου παράφρασιν, Χειμάρρον τῶν χρόνων, Εὐτρόπιον, Γραμματικὴν Τερψιθέαν, Ἀρρίανου τὰ σωζόμενα μετὰ τῆς ἰδίας παραφράσεως, Δίωνα Χρυσόστομον, Νιάξιμον Τύριον, Ἀπολλόδωρον μετ' ἄλλων, Ἀττικoὺς Ῥήτορας, Ἡρωδιανόν, Παιδαγωγίαν, Ἀποτήκην τῶν παιδῶν, Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικόν, ἐγγχειρίδιον « Φοίνιξ ».

Δώδεκα ἔτη διέτριψεν ἐν Βιέννῃ ὁ Νεόφυτος διδάσκων μὲν τὰς ἡμέρας καὶ ὠρελῶν τοὺς παῖδας, γράφων δὲ τὰς νύκτας καὶ ἐργαζόμενος ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἀπανταχοῦ διδασκομένων ὁμογενῶν.

Ἀποθανόντος Λάμπρου τοῦ Φωτιάδου, οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ προσεκάλεσαν ὡς ἐπάξιον ἐκείνου διάδοχον τὸν Δούκαν, ὅστις προθύμως δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν, καὶ οὕτως ἠγέρθη πάλιν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἡ σχολῆς ἐκείνης, ἥτις ἐμελλε νὰ διασπείρη τὸν ἐνθουσιασμόν, πολυτιμότερον ἴσως καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης· οὐδ' ὀλόκληρος παρήλθεν ἔξαμηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ παριστρίου τούτου ἑλληνομουσείου ἀνεβιβάσθη ἀπὸ ἐξήκοντα εἰς τετρακοσίους· ἐπὶ διετίαν εὐκλεῶς διδάξας ὁ ἤδη ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τιμηθεὶς τῷ ἀξιώματι τοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεόφυτος, παρητήθη ταύτης ἄκων διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ὁ περὶ γλώσσης πόλεμος ἦτον ἤδη εἰς τὴν ἀκμὴν του, καὶ οἱ λόγιοι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἰς δύο διαιρεθέντες στρατόπεδα, ἀφοῦ ἐξήντησαν τὴν διὰ λόγων καὶ ἐπιχειρημάτων συζήτησιν, κατέφυγον καὶ εἰς τὴν διὰ χειρῶν λύσιν. Ὁ Δούκας κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν ἔπαυε προτρέπων καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ τὸν μιμηθῶσιν· οἱ θιασῶται τῆς καθομιλουμένης ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπάλαισαν διὰ τῆς γραφίδος πρὸς ἰσοδύναμον ἀνταγωνιστὴν κατέφυγον καὶ εἰς τὸ ἀπάνθρωπον μέσον τῆς δολοφονίας τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἀντιπάλου· ὅθεν παραφυλάξας τις αὐτὸν περὶ τὸ λυκαυγὲς πορευόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῷ κατήνεγκεν ἐπὶ τοῦ κρανίου δύο ἀλλεπάλληλα κτυπήματα· ὧσε νεκρὸς ἀπὸ τῶν πληγῶν ἐκτάδην πεσὼν, ἔμεινεν ἐπὶ ἡμισίαν ὥραν ἀναισθητός· ἀνευρεθεὶς δ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, κατεαγῶς τὸ κρανίον, καὶ αἵματι καὶ γῆ πεφυρμένος, ἐθεραπεύθη μετὰ τριετῆ νοσήλευσιν.

Ἐκπαγίσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπῆλθεν εἰς Τρηνσυδανίαν κατὰ τὴν Στεφανούπολιν, καὶ διδάσκων, δὲν ἔπαυε νυκθημέρῳ κοπιῶν καὶ ἐργαζόμενος ὁ φιλόπονος Δούκας. Ἐκεῖ παρέγραψε καὶ ἐσγολάσει τὸν Ὅμηρον, Εὐριπίδην, καὶ Σοφοκλέα, καὶ συνέγραψε Δογικὴν, Ἠθικὴν, Φυσικὴν, Μεταφυσικὴν καὶ Ῥητορικὴν, γράφων ἐπιστολάς τε πρὸς διαφόρους, καὶ ἄλλους περὶ παντοίων ὑποθέσεων λόγους.

Ἐλθὼν εἰς Αἰγίνα καὶ οἰκήσας παρὰ τῷ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Καποδιστρίου ἰδρυθέντι ὄρφανοτροφεῖῳ εἰς περιθαλψίν καὶ ἔκπαιδυσιν τῶν ὄρφανῶν ἑλληνοπαίδων, ὁ φιλόπονος καὶ ἀγαθοεργὸς Δούκας δὲν ἀνείχετο ἀργεῖν· διὸ ἐπιτραπεῖς πρὸς ὀλίγον τὴν ἐφορείαν τοῦ ῥηθέντος παιδευτηρίου παρέλαβεν ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολῆς ἑκατὸν μαθητάς, καὶ διδασκάλους αὐτοὺς ἐξ ἰδίων καταστησάμενος, ἐδίδαξε καὶ αὐτοὺς τούτους ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐφθρμοσμένην, καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας καὶ διδασκάλους κατήρτισε.

Ἐν Αἰγίνῃ διδάσκων ὁ Δούκας ἐξέδοτο τὸν Ὅμηρον, Εὐριπίδην, Σοφοκλέα, Τετρακτὺν, Εὐνωρίδα, Σοφιστὴν, Πανηγυρικὸν τὰ δ' ἐκτυπωθέντα εἰκοσιπεντακισχίλια ἀντίτυπα διένειμε δωρεὰν πάντα εἰς τοὺς ἀπόρους νέους, καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ἐλευθέρως καὶ δούλης Ἑλλάδος ('). Παραφράσας δὲ καὶ σχολιάσας καὶ διορθώσας ἐξέδοτο ὕστερον τὸν Αἰσχύλον, Θεόκριτον, καὶ τυπώσας ταύτοχρόνως τὰς περὶ παντοίων ὑποθέσεων ἐπιστολάς του διένειμεν ὡς πρότερον δωρεὰν τὰ ἐκτυπωθέντα ἐξακισχίλια ἀντίτυπα.

Ἀφοῦ μετῆνέχθη τὸ ὄρφανοτροφεῖον εἰς Ναύπλιον ὁ Νεόφυτος διέμεινε διδάσκων ἀμισθί εἰς τε τὸ κοινὸν τῆς Αἰγίνης σχολεῖον καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, ὅπου οὐ μόνον ἐμαθητεύοντο, ἀλλὰ καὶ ἐτρέφοντο πλείστοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἀνεγνώρισε καὶ ἐκῆρξεν ἐπισήμως ἡ Αἰγίνα διὰ ψήρισματος τῆς δημοτικῆς αὐτῆς ἀρχῆς.

Ὁ ὑπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης προσεκάλεσεν εἰς Ἀθήνας τὸν τοσαῦτα ἔτη ἐν παραβύστω ἰδιωτεύοντα Δούκαν, ὡς μέλος τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομοσχεδίων διορισθείσης ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτρο-

(') Καὶ προηγουμένως ἔστειλεν εἰς τὸν ἀοιδίμον Κυβερνήτην ἐκ Βουκουρεστίου δέκα χιλιάδας ἀντιτύπων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἵνα διανεμηθῶσι δωρεὰν εἰς τοὺς φιλομαθεῖς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

πῆς, ἀκολούθως δὲ δώριτε διευθυντὴν τῆς κατὰ προτροπὴν τούτου καὶ τοῦ Γ. Γενναδίου Ἰδρυθείσης ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Ῥιζάρη φερωνύμου Ἱερατικῆς Σχολῆς.

Νοσῆσας κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1845, ἐτελεύτησε τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός. ἄγων τὸ ἐγδοηκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ δια-
τηρήσας ἕως τῶν ἐσχάτων τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν πραότητα τοῦ δικαίου.

Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ αἰοδύμου διδασκάλου καὶ ἐθνωγελοῦς Νεοφύτου ὑπῆρξεν ἡμέρα δημοσίου πένθους εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Οἱ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ παρευρεθέντες ἠκολούθησαν αὐτομάτως τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἐκφερόμενον εἰς τὸν τάφον· οἱ δὲ κρουνοὶ τῶν θαυρῶν τῶν τῆν σεβασμίαν σορὸν αὐτοῦ περιστοιχειούτων μαθητῶν ὑπῆρξαν ὁ σωπη-
λὸς μὲν, ἀλλ' εὐγλωττότατος πάντων τῶν ἐπιταφίων λόγων. Ἡ Βουλὴ συνοδεύσασα διὰ μεγάλης πρεσβείας τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ, ἐψή-
φισε τὴν ἐπιούσαν ἢ ἀνγραφήν τὸ ὄνομά του μεταξὺ τῶν τὰς στή-
λας τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς καταστήματος κοσμούντων εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Νεόφυτος ὑπῆρξε φιλότιμος, φιλόανθρωπος, εὐσεβὴς καὶ φιλόπα-
τρικς εἰς ἄκρον. Μόνος δὲ ἀπάντων εὐεργετῶν τοὺς ὁμογενεῖς, ἐνόμιζε
μᾶλλον ὅτι ἀποδίδει τὸ χρεωστούμενον, ἢ ὅτι ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις
εἰς τοὺς λαμβάνοντας. » Σύνοιδα, ἔγραφε πρὸς νέον τινα Κωνσταντι-
» νον ζήτησαντα αὐτῷ τὰς ἐκδόσεις του, σύνοιδα καὶ πᾶσι μὲν τοῖς
» Ἑλλησιν ὀφειλέτης ὢν ἐπαρκέσαι τοῦθ' ὕπερ ἂν οἴος τε ὦ, ὢν δ' οἱ
» πατέρες καὶ πραγμαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος προηγωνίσαντο, τού-
» τοις καὶ πλέον τι προσοφείλω ».

Ὀλίγους τῶν λογίων δύναται τις νὰ παραβάλλῃ μὲ τὸν Νεόφυτον,
ὡς πρὸς τὸ ἄσικνον καὶ φιλόπονον αὐτοῦ εἰς τὸ γράφειν. Τὰ συγγράμ-
ματα τὰ ὅποια αὐτὸς ἐσχολίασε, παρέφρασεν ἢ συνέγραψεν ἀποτε-
λοῦσι πλήρη βιβλιοθήκην, ὑπερβαίνοντα τοὺς ἐβδομήκοντα τόμους.

Ἐδαπάνησεν εἰς ἐκδόσιν αὐτῶν δραχμὰς ἑκατὸν πεντήκοντα ἑξ
χιλιάδας, καὶ τ' ἀντίτυπα πάντα δωρεὰν διένειμεν εἰς τὴν ἐλευθέραν
καὶ δούλην Ἑλλάδα.

Συγγράμματα.

—Γραμματικὴ Τερψιθέα. Ἐν Βιέννῃ, 1804, 1808, 1809, 1820.

—Γραμματικὴ Τερψιχόρη. Ἐν Βιέννῃ.

—Χείμαρρος Χρόνων. Ἐν Βιέννῃ.

—Παιδαγωγικὰ μαθήματα. Ἐν Βιέννῃ 1813.

—«Φοῖνιξ», ἢ ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῶν διαλόγων. Ἐν Βιέννῃ 1815.

- Ἀποθήκη τῶν παιδῶν, ἐν Βιέννῃ 1844.
- Λογική, Ἠθική, Φυσική, Μεταφυσική, Ῥητορική. Ἐν Αἰγίνῃ 1834.
- Ξυωρίς.
- Σοφιστής. } Ἐν Αἰγίνῃ.
- Πανηγυρικός. }
- Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους περὶ παντοίων ὑποθέσεων, τὸν ἀριθμὸν δύο χιλιάδες, ἐξ ὧν μὲγα μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν ἑξ τόμοις (Βιέννη, Αἰγίνῃ, Ἀθήναις), καὶ ἐν τοῖς διαφόροις αὐτοῦ συγγράμμασι, τινὲς δ' ἔμειναν ἀνέκδοτοι.
- Διάλογοι (ἀνέκδοτοι).
- Περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπειᾶς καὶ τάξεως, παιδείας τε τῶν ἱερῶν, καὶ ἀποσκορακίσεως τῶν τυχόν κακῶς ὑπ' ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ παρεισφρησάντων ὑπὸ τῆς τῶν ἐκείνους προϋσταμένων τῆς Ἐκκλησίας κενοδοξίας, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τυραννίας (ἀνέκδοτος).

Ἕλληνες συγγραφεῖς παραφρασθέντες, ἐξηγηθέντες καὶ διορθωθέντες.

- Θεουκιδίδης. Ἐν Βιέννῃ 1805—1806. τόμ. 10.
- Ἀβρίανός. » » 1809.
- Εὐτρόπιος. » » 1807. τόμ. 2.
- Ὀμηρος. }
- Εὐριπίδης. } Ἐν Αἰγίνῃ. 1834—35.
- Σοφοκλῆς. }
- Αἰσχύλος, ἐν Αἰγίνῃ 1839.
- Θεόκριτος. » » »

Σχολιασθέντες συγγραφεῖς.

- Δίων Χρυσόστομος. Βιέννη. 1810, τόμ. 3.
- Μάξιμος Τύριος. » »
- Ἀπολλόδωρος κλπ. » 1811.
- Οἱ δέκα ῥήτορες μετὰ Λεξικοῦ. Ἐν Βιέννῃ 1812—13 τόμ. 10.
- Ἡρωδιανός, Ἐν Βιέννῃ 1813.
- Αἰσχίνης ὁ Σωκρατικός. Βιέννη 1814.
- Ἀριστοφάνης. Ἐν Ἀθήναις 1845. τόμ. 3.
- Πίνδαρος. Ἐν Ἀθήναις 1842.

Ἰάκωβος Ῥίζος Νερούλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1778, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Γεώργιος ἦν ἀνὴρ λόγιος, κατατεταγμένος μεταξὺ τῶν τότε ἀρχόντων τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἔχων τὸν τοῦ Καμαράση βαθμὸν, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν δευτερευόντων. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦν Ῥίζη τὸ γένος, καὶ αὐτῆς τὴν ἐπωνυμίαν παρεδέχθη ὁ νέος Ἰακώβος. ἂν καὶ τῷ παρέμεινε προσέτι τὸ εἰς τὸν πατέρα του χλευαστικῶς δοθὲν ἐπίθετον Νερούλος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τοῦ κλάδου τῶν κυρίως Ῥίζων.

Εἰς βραβυκὴν ἡλικίαν ἔμεινεν ὄρφανός πατρός καὶ μητρός, ἀλλ' ἡ ἀγωγή καὶ ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ διευθύνθησαν οὐχ ἥττον μετὰ πάσης ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῇ τε καὶ ἐξωτερικῇ πολυμαθείᾳ διαπρέποντος θεοῦ του Σαμουὴλ τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου, ὅστις ἀνέδειξεν αὐτὸν ἑλληνιστὴν ἀριστον, διδαχθεὶτα καὶ τὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου, τὰ γαλλικὰ δὲ καὶ μαθηματικὰ ὑπὸ σοφοῦ τινος Γάλλου, τοῦ Ἀββᾶ Λαφονταίνου. Εἰκοσαέτης μόλις ὁ Ἰάκωβος παρηκολούθησε τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην εἰς Μολδαβίαν, ὅπου ἤρχισεν ἐνασχολούμενος εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, καὶ ὡς ἀλειφόμενος διὰ τὸ μέγα προπαρσκευαζόμενον τῆς πατρίδος του στάδιον, συγχρόνως ὅμως τὰς ἀργὰς ὥρας του εἰς τὰς φίλας Μούσας ἀφιερῶν, καὶ ἐκτὸς ἄλλων σπουδάζων τὴν ἀσιατικὴν φιλολογίαν, ἦς ὀλίγοι Ἕλληνες ἐγένοντο ἐγκρατέστεροι.

Τὸν Ἰψηλάντην παυθέντα τῆς ἡγεμονίας, διεδέχθη ἐν 1801 Ἀλέξανδρος ὁ Σούτσος, ὅστις διώρισε τὸν Ἰάκωβον Ῥίζον ἐπιτετραμμένον του παρὰ τῆ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθεν ὁ Ῥωσικὸς πόλεμος, καὶ ἀποσυρθέντων τῶν ἡγεμόνων τῶν παριστρῶν ἐπαρχιῶν, ἔμεινεν ὁ Ῥίζος ἐπὶ ἑξ ἔτη μακρὰν τῶν πραγμάτων, εἰς τὴν σπουδὴν ἐντρυφῶν καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, μέχρις οὗ ὁ ἡγεμὼν Ι. Καρατζᾶς τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὰς ἀνωτέρας ἀξίας, καὶ εἰς τὴν πάσῶν ἀνωτάτην τοῦ *Μεγάλου Πουστεινίκου*, ἢ πρωθυπουργοῦ. Μετὰ ἐξαιτίαν δὲ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἡγεμόνος ὁ πρωθυπουργός αὐτοῦ ἐπανήλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διωρίσθη μετὰφραστῆς παρὰ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ, καὶ τῷ 1816 ἠκολούθησε πάλιν εἰς Μολδαβίαν τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Σούτσον, καὶ παρέμεινε παρ' αὐτῷ ὡς πρωθυπουργός μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ παρὰ τὸν Ἰστρον ἔκβασιν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος ὁ Ῥίζος, ἀφοῦ προσέφερε καὶ τὸν πρωτότοκον υἱὸν του Ἀλέξανδρον συναγωνιστὴν τῶν προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐγκατέλιπε τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς ἐδοξάζετο εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, οὗτος οὐκ ὀλίγην τῇ περιήπτε τιμὴν παρὰ τοῖς ξένοις παρ' οἷς διέτριβεν. Ἐν Γενέβῃ ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ ἐπισήμως τὴν ἱστορίαν τῆς νοελληνικῆς φιλολογίας, καὶ μετ' ἐκπλήξεως εἶδεν ἡ Ἑλβετία ἀλλόγλωσσον, παρουσιαζόμενον ἐνώπιον κοινῷ ἐκ τῶν μῶλλον πεπαιδευμένων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐκτιθέντα ἰδέας λαμπρὰς μετ' ἀμιμήτου εὐφραδείας, καὶ εἰς γλῶσσαν ὡραίαν, καταθέλουσαν

τὸ ἀκροατήριον ὡς ἐπίσης ἐθαυμάσθη ὅτε μετὰ ταῦτα συνέγραψε γαλλιστί μετὰ πάσης ἱστορικῆς ἐμβριθείας καὶ καλλιπείας, ἀξίας τῶν δοκιμωτέρων ὀπαδῶν τῆς γαλλικῆς γλώσσης, τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1825. Τὰ δύο συγγράμματα ταῦτα κατέστησαν εἰς τὴν Εὐρώπην γνωστὴν τὴν Ἑλλάδα, καὶ γνωστὸν ἕνα τῶν πρωτίστων αὐτῆς συγγραμμάτων.

Ἐν Γενέβῃ ἐγνώρισεν τὸν Ῥίξον ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας, καὶ τοσοῦτον ἐξετίμησε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν εὐρύϊαν αὐτοῦ, ὥστε ὅταν ἀνέλαβε τοὺς οἴκους τῆς Ἑλλάδος ἀπήτησε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ ὅπως τὸν βοηθήσῃ εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον του. Ἐνταῦθα νέον καὶ εὐρύτερον ἠνεώχθη στάδιον εἰς τὴν πατριωτικὴν τοῦ Ῥίξου δραστηριότητα. Τῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ Κυβερνήτου δικαίως ἀπολαμβάνων ἐνεπιστεύθη τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐξηκολούθησε μετ' ἐξόχου ἰκανότητος διέπων αὐτὸ ὡς δ' εὐγενῶς ὑπηρετήσεν ἐν ὅσῳ ἐνόμιζε τὴν ὑπηρεσίαν του χρήσιμον τῇ πατρίδι, οὕτως εὐγενῶς κατέθεσε τὴν ἀξίαν του, καὶ ἀπεσύρθη τῶν δημοσίων, ὅτε εἰρήθη διαφωνῶν πρὸς τὸ ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου παραδεχθὲν σύστημα ἀπελθῶν δ' εἰς Αἴγιναν ἔμεινεν ἀπραγμόνως ἰδιωτεύων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς φίλας του μούσας, αἵτινες ἦσαν ἐν πάσαις τοῖς περιστάσεσι τοῦ βίου του ἡ σταθερὰ αὐτοῦ προσφυγή.

Ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου ἐγκαταστασάσα διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο τὸν Ῥίξον ἕνα τῶν ὑπουργῶν τῆς, καὶ ἡ Βασιλεία ἀναγνωρίσασα τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τῷ ἀνέθηκε σχεδὸν πάντοτε τὰς ἀνωτάτας τοῦ Κράτους ὑπηρεσίας, ἐν τε τῇ διοικήσει τῶν Νομῶν, ἐν τοῖς ὑπουργείοις τῶν ἐξωτερικῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας ἐν δὲ πᾶσι τοῦτοις τοῖς ἀξιώμασιν ὁ Ῥίξος ἦν μεταξὺ τῶν διαπρεπόντων διὰ τῆς βαθείας αὐτοῦ φρονήσεως, διὰ τῆς ἀκαμάτου αὐτοῦ δραστηριότητος, καὶ διὰ τῆς ἀδεκάστου ἀρετῆς, ἀμεροληψίας, καὶ ἀκεραϊότητος. Εἰς τὸν Ῥίξον ὑπουργὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, οφείλεται ὁ πρῶτος καταρτισμὸς τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἡ καθίδρυσις τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἡ σύστασις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, ἧς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνδόξως καὶ τελεσφόρως προέστη, ὡς μνημεῖα τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ προεδρίας πολλοὺς λόγους καταλιπὼν, οἵτινές εἰσιν ὑποδείγματα ἑλληνικῆς καλλιπείας, καὶ μεστοὶ γενναίων καὶ καινῶν ἰδεῶν.

Κατὰ τὸ 1848 ἐπέμφθη πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ἵψηλῇ

Πύλη, και ένταύθα πλήρης ήμερῶν απέθανε κατά Δεκέμβριον τοῦ 1850, ὡς ἐπεπόθει, εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς του, πολίτης ἐλεύθερος, ἴσος τοῖς ποτὲ δεσπόταις αὐτοῦ, και σεβόμενος και ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτῶν, ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του και ὑπὸ τῶν ἐπιστήμων ξένων, μεθ' ὧν διπλωματικαὶ τὸν συνέδεον σχέσεις. Ὅτι δὲ μάλιστα χαρακτηρίζει τὸ φρόνημα και τὸν χαρακτῆρα τοῦ εὐγενοῦς τούτου Ἕλληνας, εἶνε, ὅτι δι' ὅλης του τῆς ζωῆς τὰς ὑψηλοτάτας διέπων τῆς πατρίδος του θέσει, απέθανεν εἰς ἔσχατον γῆρας, και ἐτάφη ἀπὸ δημοσίων χρημάτων (').

Συγγράμματα.

—Κορακιστικά, ἡ διόρθωσις τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσας, κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις διηρημένη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1813, και ἐν Βιέννῃ.

—Ἀσπασία, τραγωδία. Ἐν Βιέννῃ 1813, και ἐν Λειψίᾳ 1823.

—Πολυξένη, τραγωδία εἰς πέντε πράξεις. Ἐν Βιέννῃ 1814.

—Κούρκας ἀρπαγή· ποίημα ἡρωϊκοκωμικὸν εἰς τρία ἄσματα. Ἐν Βιέννῃ 1816 και ἐν Ἀθήναις (ἀτελής).

—Ὁδὴ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. (Ἐτυπώθη εἰς Ἑλληνικὰ Χρονικὰ τοῦ Μεσολλογίου, τοῦ ἔτους 1822).

—Cours de litterature Grecque Moderne. Genève 1822.

—Histoire de la Revolution Grecque. Paris 1826.

—Ἄλλαι τινες ὠδαί, και ἐπιγράμματα.

—Ἐλθεῖσις τῆς ἐν Δακίᾳ ἐπαναστάσεως. (Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἱστορικῷ Δοκίμῳ Φιλίμονος).

Συνειργάσθη εἰς τὴν ὑπὸ Δ. Φωτεινοῦ γραφεῖσαν τρίτομον ἱστορίαν τῆς Δακίας.

Διονύσιος Πύρρος.

Ἐγεννήθη ἐν Καστανιά τῶν Θεσσαλικῶν Τρικκάλων τῷ 1774, πενταέτης δὲ ἀπορφανισθεὶς πατὴρ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ πατρίδι τὰ πρῶτα γράμματα, και ὕστερον ἐλθὼν εἰς τὸ ἐν Μετεώροις μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως ἐκουρεύθη μοναχὸς και ἐχειροτονήθη μετὰ ταῦτα ἱεροδιάκονος παρὰ τοῦ τότε ἐκεῖ μονάζοντος Ἀμβροσίου τοῦ πρώην Τρίκκης. Ὑστερον ἐλθὼν εἰς Τρίκκαλα ἐδιδάχθη τὰ γραμματικά ἀπὸ τὸν τότε διδάσκοντα Στάμκον τὸν ἐκ Κοζάνης, και μετ' ὀλίγον μεταθὰς εἰς Τύρναβον δῆκωσε και Ἰωάννου τοῦ Πεζάρου. Οὕτω καταρτισθεὶς περιήλθεν ὄλην σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν και διὰ τῆς Μακεδονίας ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, και ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα προσελήφθη ὑπὸ τινων ὡς οἰκοδιδάσκαλος. Μετὰ τινὰ καιρὸν ἐγένετο διάκονος και γραμματεὺς Ἱερεμίου τοῦ πρώην

(') Πανόρα τὰμ, Ε', σελ. 317—24.

Χαλκηδόνος, ὕστερον δὲ χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ ἀγαθέλφου του Ἰωακείμ τοῦ Ἱερομονάχου δι' Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπίσκεφθεὶς τοὺς θεοβαδίστους τόπους, ἔρωτι εὐρύτερας μαθήσεως μετέβη εἰς τὴν τότε φημιζομένην σχολὴν τῶν Κυδωνίων, ὅπου ἐδιδάχθη τὰς φιλοσοφικὰς καὶ μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ περάσας εἰς Χίον διήκουσε καὶ ἐνταῦθα τινὰ τῶν μαθημάτων.

Ἐπειδὴ τότε οἱ Σμυρναῖοι ἐζήτησαν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς Χίου ἓνα ἱερομόναχον διδάσκαλον ἐστάλη ὁ Διονύσιος, καὶ ὀλίγον διδάξας ἀπεφάσισεν ἵνα μεταβῇ χάριν μαθήσεως εἰς Εὐρώπην. Ὅθεν ἀναχωρήσας ἐκ Σμύρνης ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ διὰ τῆς Ἠπείρου μετέβη εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπάρas ἦλθεν εἰς Ναύπολιν, ὅθεν μετ' ὀλιγοχρόνιον διαμονὴν ὑπῆγεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐντεύθεν εἰς Τοσκάνην, ἔνθα οἱ ἐν Λιβόρνῳ ὀρθόδοξοι τὸν παρεκάλεσαν ἵνα μὲν ἐφημερεύων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν μετὰ ὀκτῶ μηνῶν ἐφημερίαν τῇ συναϊένσει τῶν ἐν Λιβόρνῳ ἦλθεν εἰς Πίζαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπίσκεφθεὶς τὴν Φλωρεντίαν, Βονωνίαν, καὶ Μεδιόλανα, κατεγράφη ἐπὶ τέλους φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παβίας (1807).

Στεφθεὶς ἰατροφιλόσοφος τὴν 4 Ἀπριλίου 1813, ἀπέηλθεν ἐκ Παβίας καὶ ἐπίσκεφθεὶς τὰς ἀκαδημίας τῶν Μεδιολάνων, καὶ Παταθίου ἠχροάσθη καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς διδάσκοντας σοφοὺς, καὶ ἐλθὼν εἰς Βενετίαν, μετέβη διὰ Τεργέστης εἰς Βιέννην. Διατριψας δ' ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει ἦλθε πάλιν εἰς Μεδιόλανα.

Μετὰ πολυχρόνιον ἐν Εὐρώπῃ διατριβὴν κατέηλθε δι' Ἀγκῶνος εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν διέβη εἰς Πάτρας καὶ ἐπὶ τέλους εἰς Ἀθήνας ἔνθα κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀρχιερέως Γρηγορίου καὶ τοῦ ἡγουμένου Πετράκη ἦνοιξε σχολεῖον τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐνζήλωσ κατέγεινεν ἵνα μεταδῶσῃ τοῖς ἀχροαταῖς τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ θρησκείας ἔρωτα. Ἀσθενῶν τότε ὁ πασῶς τῆς Εὐβοίας Ὄσμὰν προσεκάλεσε τὸν Πύρρον πρὸς ἐπίσκεψιν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ θεραπείαν ἐκράτησεν αὐτὸν ἐπὶ ὀκτῶ μηνάς. Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τῆς ἀπουσίας ταύτης διελύθη ἡ ἐν Ἀθήναις ἰδρυθεῖσα ἐπιστημονικὴ σχολή, ὁ Διονύσιος περιῆλθεν ὄλην τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ εἴκοσι μηνάς, καὶ ὕστερον ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν συνεστάθη εἰς τὸν ἀρχίατρον τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ Πεχξέτ ἐφένδην, ὅστις ἐκτιμῆσας τὸν ἄνδρα ἐφωδίασε μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης

πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς ἀδείας, καὶ συνέστησεν εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ἐγκρίτων.

Ἐνῶ δ' εὐδοκίμως μετέχρηστο τὴν ἰατρικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' ἀντειλατο αὐτῷ ἵνα ἐκφωνῇ λόγους ἐπ' ἀμβωνος εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ διώρισεν αὐτὸν ἀρχιμανδρίτην (Φεβρ. 1820).

Ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Πύρρος φυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἦλθεν εἰς Ἀθῶνα, καὶ ἐστάλη εἰς Σκόπελον καὶ Ἰδραν πρὸς ζήτησιν βοηθειῶν ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένων μονῶν τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους. Ὑστερον ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον πολλῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος, διότι καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους ἐθεράπευε, καὶ λόγους ἐπ' ἀμβωνος ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐξέφωνε.

Ὅταν ὁ Ἰβραὴμ πασαῶς εἰσβαλὼν εἰς Πελοπόννησον παρέδιδε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον ὁ Διονύσιος διατρίβων ἐν Σπάρτῃ εἶχε συστήσει ἰδίᾳ δαπάνῃ χαρτοποιεῖον, ὅπερ ἐγκαταλιπὼν κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν κατέφυγεν εἰς Κύθηρα, καὶ ἐντεῦθεν ἐπέρασεν εἰς Ναύπλιον.

Ἐν ἔτει 1827 συνέστησε νέον χαρτοποιεῖον πλησίον τοῦ Ἄργους, πλὴν ἔνεκεν ἐλλείψεως τῶν πρὸς τελειοποίησιν ἀναγκαιούτων ἔπαυσε, μὲν χίλια φύλλα παραγαγόν (*).

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀθωνος ἐλθὼν καὶ ὁ Πύρρος εἰς Ἀθήνας ἀποκατέστη ἐνταῦθα διαρκῶς μέχρι τοῦ θανάτου του, πολλῆς καὶ μεγάλης γενόμενος ὠφελείας εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἰατρικῶν καὶ θεολογικῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων.

Ἀπεβίωσε τὴν 12 Φεβρουαρίου 1853 ἐν χριστιανικῇ γαλήνῃ καὶ ἐκηδεύθη λαμπρῶς, ἐκφωνήσαντος κατάλληλον ἐπιτάφιον λόγον καὶ τοῦ νῦν ἀρχιερέως Κορινθίας Ἀμφιλοχίου.

Συγγράμματα.

- Ἐκκλησιαστικὸν Παραλληλοκύκλιον. Ἐν Λιβόρνῳ 1806.
- Χειραγωγία τῶν Παίδων, ἦτοι πραγματεία περὶ χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν Βενετίᾳ 1840, ἐν Βιέννῃ 1843, καὶ ἐν Ναυπλίῳ 1834.
- Ἄτλας, ἦτοι νέα Γεωγραφικὴ Χάρτα. Ἐν Μεδιολάνοις 1814.
- Γεωγραφία μεθοδικὴ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, Ἐνετίησι 1848, καὶ ἐν Ναυπλίῳ 1838. (Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει προτάσσονται δύο ἐπιγράμματα εἰς

(*) Δ. Πύρρου, Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀθανάσιον Παπα-Πολυμέρου.

Πύρρον ὑπὸ Νεκταρίου Μιτυληναίου ἀρχidiaκόνου τοῦ πρώην Ἀθηνῶν, καὶ Ἰωάννου Ταχλίκαρα Ῥαιδεστηνοῦ).

—Φαρμακοποιία γενικὴ ἐκ τῶν πλείον νεωτέρων σοφῶν χυμικῶν καὶ φαρμακοποιῶν συγγραφιῶν τῆς Εὐρώπης, μάλιστα ἐκ τοῦ σοφοῦ χυμικοῦ Βρουκατέλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1818. (Ἐδρηνται ἐπιγράμματα εἰς Πύρρον δύο, μὲν ἱαμβικὰ ἀνωμόμου τινος, καὶ ἐν ἱρωςελγειῶν Νικολάου τοῦ Λογάδου).

—Ἡ πρὸς Θεὸν ὁμολογία τῆς Πίστειος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπάνθισμα τοῦ Ψαλτρῆου πρὸς καθημερινὴν χρῆσιν καὶ προσευχὴν ἐκείνου Χριστιανοῦ. Ἐν Βενετίᾳ 1827 (Ἐτυπώθη ἐν Ναυπλίῳ καὶ οὐχὶ ἐν Βενετίᾳ ὡς σημειοῦται).

—Γραμματικὴ Διονυσίος. Ἐν Ναυπλίῳ 1827.

—Ἀριθμητικὴ ἐν Ναυπλίῳ 1828.

—Χυμικὴ τῶν τεχνῶν. Ἐν Ναυπλίῳ 1828.

—Ἐγκόλιον τῶν ἱατρῶν, ἦτοι πρακτικὴ ἱατρικὴ. Ἐν Ναυπλίῳ 1834, τόμ. 2. (Μετετυπώθη ἐν Ἀθήναις τῷ 1848 ἐπιρρηξιμὸν εἰς τόμους τρεῖς, καὶ ἐν ἔτει 1856 ἀπαραλλάκτως ἀνετυπώθη μὴδ' αὐτοῦ τοῦ ἔτους (1848) μεταβληθέντος).

—Τριῶν εἰδῶν ὑδρόγειοι Σφαῖραι. Ἐν Ἀθήναις 1835.

—Πρακτικὴ ἀστρονομία περιέχουσα τὴν μυθολογικὴν ἱστορίαν καὶ καταγραφὴν τῶν δώδεκα πλανητῶν καὶ κομητῶν καὶ τῶν ἑκατὸν δέκα ἀστερισμῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τῶν 3418 ἀστέρων αὐτῶν. Ἐν Ἀθήναις 1836.

—Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα τῶν Θεσσαλῶν κύριον Ἀθανάσιον Παπα-Πολυμέρου. Ἀθήνηθεν 1837.

—Βοτανικὴ πρακτικὴ προσηρμοσμένη εἰς τὴν ἱατρικὴν καὶ οἰκονομίαν. Ἐν Ἀθήναις 1838, τόμοι 2. (Μετὰ 200 εἰκόνων φυτῶν καλῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου κεχρωματισμένων).

—Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦτοι τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον εὐαγγέλιον περιέχον τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰς διδασχὰς αὐτοῦ καὶ παραβολὰς, τὰ θαύματα κλπ. Ἐν Ἀθήναις 1843.

—Ἄτλας νεώτερος περιέχων γενικῶς τε καὶ μερικῶς ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου εἰς εἴκοσι τέσσαρας γεωγραφικοὺς πίνακας, συναρμοσθεῖς ἀπὸ τὸν νεώτερον ἄτλαντα τοῦ γάλλου σοφοῦ Δουφῆρτ καὶ ἀπὸ ἄλλους ἄτλαντας, καὶ ἐξηγημένος εἰς τὸ νεοελληνικὸν πρὸς ὄφελος τῆς νεολαίας τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἐν ᾧ προστέθη ἡ στατιστικὴ αὐτοῦ, ἦτοι ἡ γεωγραφικὴ καταγραφὴ μὲ τὰ νέα καὶ ἀρχαῖα ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ χωρίων, συναρμισμένα ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν λεξικῶν καὶ λοιπῶν γεωγραφικῶν τοῦ Στράβωνος, Παιουσανίου, Βάλβη, καὶ Μελετίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1845, (Συνοδεύεται καὶ ἐκ σελίδων 69 ἐξηγηματικοῦ κειμένου).

—Βίος, πράξεις καὶ κατορθώματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐν Ἀθήναις 1846.

—Ἱερὰ ἱστορία, καὶ βίοι τῶν τριῶν βασιλέων Σαοῦλ, Δαβὶδ, καὶ Σολομῶντος, συγκροτηθεῖσα κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς ὅλης ἱερᾶς ἱστορίας τῶν ἰσραηλιτικῶν. Ἐν Ἀθήναις 1847.

—Βίοι τῶν δώδεκα στρατηγῶν καὶ διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

ἐν οἷς προστέθη καὶ ὁ βίος Μεγάλου Πύρρου τοῦ Αἰακοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1848.

—Περιήγησις ἱστορικῆ, καὶ βιογραφία Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θεταλοῦ, ἐν οἷς προστέθη καὶ ἡ περιγραφή τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς εὐρεθείσης ἀγίας εἰκόνης τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1848.

—Περιγραφή τῆς ἐν Τήνῳ εὐρεθείσης ἀγίας καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθίνου Μαρίας καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆς, ἐν οἷς προστέθη καὶ ἡ περιγραφή τῆς ὄλης νήσου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1849. (Ἀνετυπώθη πολλάκις).

—Φαρμακοποιία γενικὴ πλουσιωτάτη καὶ ἐντελεστέτη τοῦ σοφοῦ Ἀντωνίου Καμπάνα διδασκάλου τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Φιβέρρας, δεκαπεντάκις τυπωθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου Α. Μιχελιώτου, ἤδη δὲ ἐξηγηθεῖσα εἰς τὸ νεοελληνικόν, καὶ πλουτισθεῖσα μὲ πολλὰ βότανα καὶ ὀρυκτὰ, καὶ μὲ τὰ ὀνόματα ἀλληγοῦσι, ἰταλιστι, καὶ τουρκιστι, καὶ διαιρηθεῖσα εἰς τρία, εἰς βότανα, καὶ ὀρυκτὰ, καὶ εἰς συνταγὰς. Ἐν Ἀθήναις 1850.

—Παρθένικη ἱερὰ ἐκκλησιαστικὴ, περιέχουσα ἅπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διηρημένη εἰς τόμους τρεῖς, ὧν ὁ μὲν Α' περιέχει ἅπασαν τὴν ἱερὰν Παρακλητικὴν, ὁ Β' τὰ Μηναια, καὶ ὁ Γ' τὸ Τριψίδιον καὶ Πεντηκοστήριον. Ἐν Ἀθήναις 1852. (Ἀνετυπώθη ἐν ἔτει 1862 εἰς τόμους πέντε ὑπὸ τοῦ ἐξ ἀνεψιᾶς γαμβροῦ του Κ. Γ. Καρυοφύλλης).

Ἀνεκδότα.

—Ὀρυκτολογία τοῦ Βερνέρου.

—Διατριβὴ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

—Περιγραφή τῆς νήσου Κέω.

—Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος καὶ πόλεμοι αὐτῆς ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι. Τόμος πρῶτος διηρημένος εἰς τέσσαρα βιβλία, ἐν οἷς περιέχονται ἡ γενικὴ καταγραφή τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι πόλεμοι αὐτῆς, τὰ Ἀττικὰ καὶ Ἐλευσινιακὰ, τὰ Μεγαρικὰ, τὰ Βοιωτικὰ καὶ Εὐβοϊκὰ, τὰ Λεβαδειακὰ, Δοκρικὰ, καὶ Φωικὰ, τὰ Ναυπακτικὰ καὶ Αἰτωλικὰ.—Τόμος δεύτερος ἐν ᾧ περιέχονται τὰ Κορινθιακὰ καὶ Σικυωνικὰ, τὰ Ἡλιακὰ, τὰ Τριφυλλιακὰ, τὰ Ἀρκαδικὰ ἅπαντα, τὰ Μεσσηνιακὰ ἅπαντα, τὰ Λακωνικὰ, τὰ Ἀργολικὰ, αἱ νῆσοι Κῦθηρα, Πέλοσ, Ὑδρα, Πόρος, Αἴγινα, Σαλαμῖν, καὶ Κίως. (Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ συγχροτουμένῳ ἐκ δύο ὀγκωδεστέων τόμων ἀπίθησάουσι ἐν ὀφιλόποσι ὀ συγγραφεῖς πολλὰς καὶ σπουδαίας εἰδήσεις περὶ τῆς ἱστορίας τῶν τε ἀναφερομένων λαῶν καὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν λεπτομερῶς περιγραφομένων πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἐπισκέφη προσθεῖς καὶ πλῆθος ἐπιγραφῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεκδότων).

Ἀθανάσιος Χριστόπουλος.

Ἐγεννήθη κατὰ Μαΐον τοῦ 1772 ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας ἐπὶ γονεῖς πτωχοῦς μὲν ἀλλὰ τιμίους· ὁ πατὴρ του Ἰωάννης Χριστόπουλος ἦτον ἱερεὺς, φεύγων δὲ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐνεργοῦμέ-

νας βιαιοπραγίας κατέφυγεν εἰς Βουκουρέστιον φέρων μεθ' ἑαυτοῦ κατὰ τοὺς δύο υἱούς του Ἀθανάσιον καὶ Κυριάκον.

Ὁ πρεσβύτερος τούτων Ἀθανάσιος, προικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ σπανίαν εὐφυΐαν καὶ ὀξύνουιν δὲν ἠδύνατο νὰ μένη ταπεινὸς καὶ ἀσήμαντος, ἀλλὰ κεντούμενος ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα ὀκταέτης ἤδη ἐπεδόθη μὲ ζῆλον διακαῆ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δικούσας τοῦ τότε ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχοῦντος Νεοφύτου Κουσοκαλυβίτου.

Ἀφοῦ δὲ μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν του καὶ ἀδιάκαπον ἐπιμέλειαν ἐγένετο ἐντὸς μικροῦ ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς, ἀμέσως ἐξωκονόμησεν ὡς ἠδύνατο χρηματικά τινα μέτα καὶ μετέβη εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Βούδας· μαθὼν δὲ καλῶς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἠθέλησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν σειρὰν τῶν ἱατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐκ Βούδας μεταβὰς εἰς Πατάσιον, ἠκροάσατο αὐθις ἐν τῷ περικλεεῖ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης τὴν σειρὰν τῆς ἱατρικῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἠκροάσθη καὶ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, πρὸς ἣν ἐκ φύσεως ἰδίαν ἐδείκνυε κλίσιν.

Οὕτω δὲ καταρτισθεὶς ὁ Χριστόπουλος ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ προσωκειώθη τῷ τότε θρυλλομένῳ διδασκάλῳ Δάμπρω Φωτιάδῃ, ὅστις τόσον ἐθαύμασε τὴν εὐρυμάθειαν καὶ γλωσσομάθειαν αὐτοῦ, ὥστε συνέστησεν αὐτὸν ὡς οἰκοδιδάσκαλον τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, μετ' οὐ πολὺ ἐκτιμήσαντος δεόντως τὰ σπάνια πλεονεκτήματα τοῦ Χριστοπούλου, διότι ἐκτὸς τῶν γνώσεων, ἦτο προικισμένος μὲ εὐθυμίαν, χάριν εἰς τοὺς λόγους, καὶ κομψότητα ἀμίμητον εἰς τὰς ἐκφράσεις· ὅθεν τιμήσας αὐτὸν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ καμινάρη διώρισε καὶ δικαστὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα δικαστήρια τοῦ Ἰασίου.

Κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τοῦ φιλομούσου τούτου ἡγεμόνος ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε τότε τὸ δράμα « Ἀχιλλεὺς » παρασταθὲν πολ-
λέκις καὶ θαυμασθὲν ὑφ' ὄλων.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη, ἦλθε μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χριστόπουλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐλεύθερος τῶν πρότερον περισπωσῶν αὐτὸν ἀσχολιῶν, ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Μουσῶν. Εἰς τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἀνεσιν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὀφείλονται τ' ἀθάνατα λυρικά του ποιήματα, τὰ ὅποια διὰ τὴν ποικίλην χάριν καὶ τερπνότητα, διὰ τὸν ἀμεμπτον καὶ ἀρμονικὸν τῶν ἰδεῶν των σύνδεσμον θαυμασθέντα, ἐκλείσαν τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐπεκλήθη νέος Ἀνακρέων·

Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὴν τοῦ Μουρούζη εὐρισκόμενος, συνέταξεν ὁ Χριστόπουλος καὶ πόνημα κλασικώτατον περὶ ποιητικῆς, ἐν ᾧ κατὰ Πλάτος ὠμίλει περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιήσεως, περὶ τοῦ ὕψους καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς. Τότε δὲ συνέθετο καὶ τὴν Στιχουργικὴν τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης. Τοῦ δευτέρου ποιήματος περίληψις μόναν διεσώθη ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου, καταχωρηθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῶν λυρικῶν καὶ ἐν τῇ ἀνατυπώσει τῶν Παρισίων (1833)· τὸ δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοπούλου πόνημα περὶ ποιητικῆς ἀπωλέσθη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ λογοτριβῶν μετὰ τοῦ σπουδαίου φίλου του Στεφάνου Δούγκα, διδασκάλου τῆς φυσικῆς, περὶ κενοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς αἰρέσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἔγραψε κατ' αἴτησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη σπουδαιοτάτην ὑπὲρ τοῦ κενοῦ διατριβὴν, ἐπιμνησθεῖσαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δούγκα, δι' ἧς ἀπεδείκνυεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τὸ κενόν, κατὰ τὸν Δημόκριτον λέγοντα *ἔτεῃ δὲ ἄτοια καὶ κενόν*. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὕστερον, παιζῶν μάλλον ἢ σπουδάζων, ἔγραψε καὶ τὸ ἀστεῖον καὶ πλῆρες χάριτος ποιήματιον, οὗ ἡ ἀρχή.

Φίλε Στέφανε, νὰ ζήσης
Ποῦ διδέχθεις ὅτ' ἡ φύσις
Δὲν τὸ θέλει τὸ κενόν. κλπ.

Θιασώτης τοῦ ἀπλοελληνικοῦ ὕψους ὁ Χριστόπουλος συνέλαβε τὸ σχέδιον ν' ἀνεγείρῃ πλήρες οἰκοδόμημα τῆς καθομιλουμένης γλώσσης. Ὅθεν συνέταξεν τὴν αἰολοδωρικὴν γραμματικὴν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας συνέθετο καὶ τὸ δράμα «Ἀχιλλεύς» διὰ τῆς γραμματικῆς ταύτης πλείστας ἐγούσης τὰς ἐλλείψεις, ὁ Χριστόπουλος ἠθέλησε νὰ παρακινήσῃ τοὺς λογίους εἰς τὴν μὴ ἀπόρριψιν ἀνεξετάστως γλώσσης λαλουμένης, πλουτούσης εἰκόνων, δυνάμειος, χάριτος, καὶ ἐκφράσεως, ἰσχυριζόμενος, ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς, καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς καλλιέργειαν ταύτης. Ἀκολούθως ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν λεξικοῦ, παραδεχθεὶς τὴν μέθοδον καὶ τάξιν τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Ὅθεν ἀκολουθῶν τὴν μεθοδικὴν τάξιν τοῦ βιβλίου λεξικογράφου ὁ Χριστόπουλος ἔφθασε μέχρι τοῦ στοιχείου Η, πλὴν ἔνεκα τῶν ἐπελθουσῶν ταραχῶν διέκοψε τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε πραγματεῖαν περὶ προφορᾶς τῶν ἀρχαίων, ἐν ἣ ἀνασκευάζων τὸ σύστημα τοῦ Ἑράσμου κατεδείκνυεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόφερον ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοί των.

Ἰσχυρότερον ἀναθεωρήσας τὴν αἰολοδορικὴν γραμματικὴν τοῦ ἐπεξ-
ειργάσθη φιλολογικώτερον αὐτὴν, καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἐπραγματεύθη
περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης του,
περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θρησκείας του.

Εἰς τὴν νεότητά του ἐδοκίμασε νὰ μεταφράσῃ τὸν Ὅμηρον εἰς
τὴν ἀπλοελληνικὴν διὰ στίχων ὁμοιοκαταληκτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν
ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν ἐν τῇ ὁμοιοκαταληξίᾳ νὰ τηρηθῇ κατ' ἀκρίβειαν
ἡ ἔννοια τοῦ ποιητοῦ, παρήτησε τὴν πρόθεσιν ταύτην, καὶ πολὺ ὕστερον
ἐφαντάσθη νὰ δοκιμάσῃ τὴν εἰς ἀνομοιοκαταληκτοὺς δεκαπεντασυλ-
λάβους στίχους μετάφρασιν· οὕτω δὲ μετέφρασε τὴν πρώτην βιβλίον
τῆς Ἰλιάδος, οὐχὶ ὡς ἔργον τέλειον, ἀλλὰ τρόπον τινα ὡς ἀπόπειραν
καὶ δοκίμιον διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

Τῷ 1812 προσηκλήθει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατσᾶ, ἀπε-
χωρήσθη ἄκων τῆς Μουρουζικῆς οἰκογενείας, πρὸς ἣν στενὸς σύνδεσμος
καὶ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης τέως τὸν προτῆλου. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν ὁ
Χριστόπουλος διωρίσθη δικαστής. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους, κατὰ
ζήτησιν μάλιστα τῶν ἐν Βλαχίᾳ προξενείων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνά-
μεων, ὁ ἡγεμὼν Καρατσᾶς συνέστησε δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν
μεταξὺ τῶν αὐτοχθόνων καὶ τῶν ὑπηκόων τῶν ξένων δυνάμεων ἀνα-
φουομένων διαφορῶν. Πρόεδρον τοῦ νεοσυστάτου ἐκείνου δικαστηρίου,
ἐπικληθέντος *Λογοθεσία τῶν ξένων ὑποθέσεων*, διώρισε τὸν Χριστό-
πουλον, καὶ διὰ τὴν ικανότητά του, καὶ κατὰ ῥητὴν ζήτησιν τῶν
προξένων, ἀφοῦ πρῶτον ἀπὸ Καμινάρην ἐπροβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ
ἀξίωμα τοῦ Λογοθέτου. Τῶν ἀποφάσεων τοῦ δικαστηρίου τούτου μό-
νον πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐγένετο ἐκκλησις.

Κατὰ προτροπὴν τοῦ Χριστοπούλου συντάχθη ἡ ἐπὶ Καρατσᾶ ἐκ-
δοθεῖσα νομοθεσία τῆς Μολδαβίας.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀθανάσιος συνέγραψε τὰ *πολιτικὰ σο-
φίσματα* (').

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν
ἐλευθεράν πατρίδα, πλὴν ὀλίγον διαμείνας ἀπῆλθε καὶ ἐτελεύτησεν
ἐν ἔτει 1847.

Συγγράμματα.

— Γραμματικὴ τῆς Αἰολοδορικῆς ἥτοι τῆς ὁμιλουμένης τορινῆς τῶν Ἑλ-
λήνων γλώσσης. Ἐν Βιέννῃ 1805. σελ. 464.

(') Βίος Χριστοπούλου ἐν Προλόγῳ Ἀρχαιολογίας.

—'Αχιλλεύς, δράμα ήρωϊκόν εις τήν εϊολοδωρικὴν διάλεκτον' (συνεξεδόθη τῆ γραμματικῇ. σελ. 84).

—Δυρικὰ. Ἐν Βιέννῃ 1833, ἐν Παρισίοις 1844, καὶ 1864.

—Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία τοῦ ἀρχόντος μεγάλου λογοθέτου Κυρίου Ἀθανασίου Χριστοπούλου, δαπάνη τοῦ φιλοκάλου καὶ φιλομούσου κυρίου Τριανταφύλλου Μάρτα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐφημερίδος τοῦ Ἀποῦ 1853. 8, σελ. ριζή—222 (Ἑλληνικὰ ἀρχαιολογίματα. Γράμματα Ἑλλήνων. Γλῶσσα Ἑλλήνων, θρησκεία καὶ μυστήρια τῶν Ἑλλήνων (ἀτελής). Μετάφρασις τοῦ Α. τῆς Ἰλιάδος. Μετάφρασις ὠδῶν τῆς Σαπφούς. Ἡροδότου ἀποσπάσματα. Στοιχεῖωσις τῆς σκεπτικῆς φιλοσοφίας).

—Πολιτικὰ Παράλληλα, ἐν Παρισίοις 1833.

—Δεξικὸν ἀπλοελληνικόν.

—Διατριβὴ περὶ κενοῦ

—Περὶ ποιητικῆς.

—Στιχουργικὴ τῆς ὀμιλουμένης.

—Πολιτικὰ σοφίσματα.

—Περὶ γνησίων καὶ νόθων συγγραμμάτων Ἰπποκράτους.

—Ἐπιγράμματα.

Ὁ Χριστόπουλος ἦν καὶ καλὸς μουσικὸς, καὶ ἐτόνισεν ὡ μόνον διάφορα ἔσματά του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους.

Στέφανος Οἰκονόμος.

Ἐγεννήθη τὴν 27 Ἰανουαρίου 1786 ἐν Τσαριτζάνῃ τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἐπαιδεύθη τὰ ἐγκύκλια ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του, χειραγωγούμενος καὶ κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Κυριακοῦ τοῦ πρεσβυτέρου, τρίθενος τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἰσο παιδείας, καὶ οἰκονόμου τῆς ἐν Τσαριτζάνῃ ἐκκλησίας.

Ὅργων πρὸς τελειότεραν παιδείωσιν ὁ Στέφανος ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἱατρικῆς, ἀσχολούμενος κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνάσεως καὶ εἰς φιλολογικὰς μελέτας. Ὅθεν συνεπόνθη ἐν Ἀνθίμῳ Γαζῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ, καὶ μετὰ Κούμα εἰς τὴν ἀπάνθισιν τῆς ἐπτατόμου σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν, καὶ μετέφρασε τὴν Χημείαν τοῦ Ἀδήτου. Ἐτι δ' ἐν Βιέννῃ ἐξέδωκεν ἀνωμόως (1807 καὶ 1808) δαπάνη τῶν Ζωσιμάδων τοὺς ἀρχαίους Γεωγράφους. Περὶ δὲ τὰ μετὰ τοῦ 1808 ἀπελθὼν εἰς Ἰένναν ἀνηγορεύθη τὴν 12 Δεκεμβρίου διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς, καὶ πάλιν εἰς Βιέννην κατελθὼν πολλὴν κατεβάλλετο σπουδὴν περὶ τε τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὰς ἐγχειρίσεις τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1808 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ τινα ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβὴν μετέβη εἰς Σμύρνην, ἐνθα ὁ

ἀδελφός του Κωνσταντῖνος προσκληθεὶς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Φιλολογικῷ Γυμνασίῳ· παρακληθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἤρχισε καὶ ὁ Στέφανος διδάσκειν τὴν Λατινικὴν, τὴν Χημείαν, καὶ τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, μετερχόμενος ἅμα καὶ ἐν τῇ πόλει εὐδοκίμως τὸν ἱατρὸν.

Ἐν ἔτει 1814 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐδιδίμου ἱερομάρτυρος Διονυσίου μητροπολίτου Ἐφέσου προσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μετὰ μικρὰν διατριβὴν ἐπαναστρέψας εἰς Σμύρνην διέτριψεν ἐνταῦθα μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε μόλις σωθεὶς ἀπὸ τοῦ θανάτου ἦλθε μετὰ τῶν οἰκείων εἰς Κύθηρα καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Τεργέστην. Τῷ 1825 ἀναβὰς εἰς Βιέννην ἐπεδόθη συντόμως εἰς μελέτην ὄλων τῶν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐκδοθέντων ἱατρικῶν συγγραμμάτων ὅπως γράψῃ ἐκτενῆ καὶ πλήρη νοσολογίαν.

Ἐτελεύτησεν ἐν Βιέννῃ τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1831 θύμα γενόμενος τῆς τότε μαινομένης χολέρας.

Συγγράμματα.

- Στοιχεῖα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας. (ἀνέκδοτον).
- Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τῆς γερμανιστὶ γεγραμμένης τοῦ Βουτμέου. Ἐν Βιέννῃ 1812.
- Ποιήρου ἀρχαιολογία ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ (ἀπωλέσθη).
- Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Φρασικλίου (*).

Κωνσταντῖνος Νικολόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ ἐκ γονέων καταγομένων ἐξ Ἀνδριτζαίνης τῆς Ὀλυμπίας, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Σμύρνης ἔρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς Παρίσιους, ἐνθα ἐπορίζετο τὰ πρὸς λιτὸν βίον συντελοῦντα διὰ τῶν κατ' οἶκον παραδόσεων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Γνωρισθεὶς μετὰ διαφόρων σοφῶν Γάλλων καὶ πρεπόντως ἐκτιμηθεὶς τῆς παιδείας καὶ φιλοπονίας αὐτοῦ διωρίσθη ὑποβιβλιοθηκῆριος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Βιβλιόφιλος ἢ μᾶλλον βιβλιομανὴς ἀναδειχθεὶς τοσοῦτον ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς προσκλήσεως παλαιῶν ἐκδόσεων, ὥστε πρὸς ἀγορὰν αὐτῶν διέθετε πάντα σχεδὸν τὸν μισθὸν του καὶ τὰ ἐκ τῆς κατ' οἶκον διδασκαλίας ἀπολαμβάνόμενα, καὶ οὕτω κατήρτισε βιβλιοθήκην ἀμιλλωμένην πρὸς τὰς τῶν διασημοτέρων βιβλιοφίλων τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Νικολόπουλος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐλληνιστῶν καὶ φιλο-

(*) Σ. Οἰκονόμου βιογραφικὸν σχεδιάσμα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἡμερολόγιῳ Μ. Βρετοῦ 1867 καὶ 1868.

πικωτέρων συγγραφέων τοῦ καιροῦ του· συνειργάσθη εἰς τὴν Παγκόσμιον Βιογραφίαν τοῦ Michaud, τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ φιλέλληκος Maxine Raybaud, τὸν Λόγιον Ἑρμῆν, τὴν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Σπυρ. Κονδοῦ ἐκδιδομένην Μέλισσαν, κλπ.

Ἐξίδωκε μετὰ μακρῶν προλεγομένων τὰ συγγράμματα τοῦ φίλου του Γρηγορίου Ζαλύκη (Κοινωνικὴν συνθήκην τοῦ Ῥουσσῶ, καὶ Διάλογον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως).

Μετέφρασεν εἰς ἀνομοιοκαταληκτοὺς στίχους τῆς καθομιλουμένης Εἰδύλλιδ τινὰ τοῦ Θεοκρίτου, ἐξ ὧν ἐν ἐδημοσιεύθῃ ἐν τῷ Λογιῷ Ἑρμῆ, καὶ τὴν Κριτικὴν Ἱστορίαν τῆς πτωχείας, ἐκδοθεῖσαν μετ' ἐπισημειώσεων ἐν τῇ Μέλισσῃ (Β' σελ. 166—216).

Συνέγραψεν ἑλληνογαλλιστὶ Ὁδὴν εἰς τὸ Ἔαρ, τυπωθεῖσαν ἐν ἔτει 1817 ἐν Παρισίοις καὶ προσφωνηθεῖσαν τῷ φίλῳ του Ἰωάννῃ Καποδιστρίῳ, πρὸς τούτους Πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλληνας ἐν Παρισίοις 1822, Ἄσμα Ἑλληνοσωτήριον, κλπ. (1).

Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις τῷ 1842 κληροδοτήσας τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος του Ἀνδριτζαίνης.

Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν τριτότοκος ἐκ τεσσάρων υἱῶν τοῦ Μανουὴλ Ἀργυροπούλου.

Εἰδήμων τῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν, καὶ καλῶς τὴν τε ἄλλην παιδείουσιν συγκεκροτημένος ὁ Ἰάκωβος διωρίσθη ἐν ἔτει 1812 μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ· ἀλλ' εἰς τὸ ἔξοχον τοῦτο ἀξίωμα ἐπὶ τρία μόνον ἔτη διετηρήθη ὁ Ἀργυρόπουλος, διότι φθονθεὶς ὑφ' ἐτέρων ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου.

Ἐκραγείσθης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐξώρισθη τὴν 21 Ἀπριλίου πρῶτον μὲν εἰς Ἰσορούμ, καὶ εἴτα εἰς Ἀγκυραν μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1825· ἐκ δὲ Ἀγκύρας ἐστάλη εἰς Προῦσαν, ἔνθα διετέλεσεν ἐξόριστος μέχρι τοῦ 1829. Ἐπανελθόντι εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῷ ἐγένετο παρὰ τῆς Πύλης ἡ πρότασις νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Στεφάνου Βογορίδου εἰς Πετρούπολιν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ Ἀργυρόπουλος προσποιήθη ὅτι δέχεται τὴν πρότασιν, ἀλλ' ἐνῷ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς ἀπόπλουν, προτιμῶν τὸν λιτὸν καὶ πένητα μετὰ τῶν ὁμοεθνῶν

(1) Ἐν τούτοις καὶ ἐν τισιν ἄλλοις φυλλαδίοις πλατωδῶς ὑπογράφεται Ἀγαθῶν ἢ Δακεδαίμωνιος.

βίον ἢ τὰ πλούτη καὶ τὰς τιμὰς ἐν μέσῳ τῶν ἀλλοφύλων, δραπέτεισας κατέφυγεν εἰς Αἴγιναν, κακίθην ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἀπέβιωσε τῷ 1850.

Ὁ Ἀργυρόπουλος μετέφρασε τουρκιστὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Καπρίρα ἱστορίαν τῆς Ῥωσίας, καὶ ἡ μετάφρασις ἐξεδόθη τῷ 1792 ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τίτλον Τερρίκη Ῥουσή, διὰ δὲ τὴν γλαφυρότητα καὶ μέχρι σήμερον θεωρεῖται ἐν τῶν μᾶλλον περισπουδάστων βιβλίων τῶν Τούρκων.

Ἐκτὸς τούτου ἔγραψεν Ἀπομνημονεύματα, καὶ μετέφρασεν ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ τινὰ ἐκ τῶν τοῦ Montesquieu. Τῶν τελευταίων δὲ ἀνεκδότων τὰ μὲν εὔχονται παρὰ τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ, τὰ δ' ἐγένοντο κυρὸς παρανάλωμα (!).

Γεώργιος Γεννάδιος.

Ἐγεννήθη τῷ 1786 ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης, ὅπου ὁ πατήρ του ἱερεὺς Ἀναστάσιος ἐφημέρευεν. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς παραλαβοῦσα τὰ τέκνα, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Γεώργιος τρίτης τῆν ἡλικίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα τῆς Δολιανᾶ, χωρίον τοῦ Ζαγορίου. Διδασθεὶς ὁ Γεώργιος αὐτόθι τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα μετέβη ὕστερον εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων.

Κατὰ τὸ 1792 ἐστάλη πρὸς τὸν ἐν Δακίᾳ θεῖόν του, ἠγούμενον ἐνὸς τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ μοναστηρίων, καὶ τυχῶν διδασκάλου Λάμπρου τοῦ πάνυ τοσοῦτον ἐκθύμως καὶ ἐπιμόνως ἐδόθη εἰς τὴν σπουδὴν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἤρχισε νὰ παραδίδῃ τὰ ἑλληνικὰ εἰς τοὺς δεομένους. Τῷ 1809 ἀπῆλθεν εἰς Λεϊψίαν ὡς παιδαγωγὸς υἱῶν πλουσίας οἰκογενείας. Ἐνταῦθα ἤρξατο νὰ σπουδάζῃ τὴν ἱατρικὴν, πλὴν μετὰ ἐπὶ ἔτους φοίτησιν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον ἤρξατο διδάσκειν, καὶ ἔκτοτε πλέον ὀριστικῶς ἀπεδύσατο εἰς τὸ εὐγενὲς στάδιον τῆς ἐκπαίδευσως καὶ διαπλάσεως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ὃ διήνησεν ἐπὶ πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη, δολιχοδρόμος ἀκάματος. Τῷ 1815 Νεόφυτος ὁ Δούκας ἀναδεχθεὶς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχίαν παρέλαβε τὸν Γεννάδιον ὡς συνδιδάσκαλον.

Ἐν ἔτει 1817 προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἑλληνικῆς κοινότητος ὡς διδάσκαλος τῆς αὐτόθι σχολῆς, ἀπῆλθεν ἐκεῖ μετὰ συνδιδασκάλου καὶ φίλου του Ἰωάννου Μακροῦ. Μετὰ τριετῆ γόνιμον διδασκαλίαν μετεκλήθη ἐξ Ὀδησσοῦ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτσου εἰς Βουκουρέστιον (1820), καὶ εὐδοκίμως εἰδίδαξε μετὰ τοῦ Βαρδαλάχου, Κλονάρη, καὶ ἄλλων.

(!) Σταματιάδου, Βιογραφίαι τῶν Μεγάλων διερμηνέων, σελ. 104.

Ὅπουδήποτε καὶ ἔν ἡ τύχη τὸν περιέφερον ἡ καρδία του ἐστρέφετο πάντοτε πρὸς τὴν γῆν, ἐν ἡ εἶδε τὸ πρῶτον τὸν ἥλιον, καὶ μετὰ τοῦ Νεοφύτου Δούκα ἐκίνει πάντα λίθον πρὸς Ἱθρυσιν Γυμνασίου ἐν Ἰπείρω. Ἄλλ' ἄλλα μέριμναι ἀπέτρεψαν τοὺς φιλοπάτριδας ἐκείνους Ἰπαιφώτας τοῦ σκοποῦ των. Τὸ φίλτατον ὄναρ τοῦ ὄλου βίου, τὴν θελκτικὴν ὀπτασίαν ἦν τῷ παρίστα τὸ πρῶμα τῆς ὑπὸ κυρετώδους πατριωτισμοῦ ἐξημεμένης φαντασίας του, τὴν εἶδεν ἀφῆνης ὁ Γεννάδιος μορφὴν λαμπρότασαν καὶ σωματοποιουμένην, καὶ τὸ τέμα, ὃ μετ' ἑλαχίστης ἐλπίδος ἐπέδιωσε δι' ὀδῶν σκολιῶν καὶ μεμακρυσμένων, τὸν εἶδεν ἐγγύτατα κείμενον, καὶ ἔμεινε τότε εἰς τὸν τόπον, ὅστις ἦν τότε κέντρον μυστηριώδους δραστηριότητος, καὶ εἰς αὐτὴν ἀπέβρασε πάσας του τὰς δυνάμεις.

Ἐν Δακίᾳ ὁ Γεννάδιος διὰ κυρετώδους διδασκαλίας, ἦν διεφλόγιζε πατριωτισμὸς ἀγνότατος, ἀνεπτέρωσε τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα, καὶ ἀοκνὸς λειτουργὸς τοῦ ἀποβῆτου σκοποῦ παρεσκευάζε τὸ ἀναγκαιότατον τῶν ἐφοδίων πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, παρεσκευάζε τὰς καρδίας.

« Τὸν ἐνθυμοῦμαι, γράφει μαθητῆς του, ὅταν ἐν τῷ δημοσίῳ σχολείῳ τοῦ Βουκουρεστίου, ἐν πλῆθοντι ἀκροατηρίῳ ἐν ᾧ παρεκάθητο καὶ οἱ τοῦ ἡγεμόνος υἱοί, διδάσκων τὸν Ἰσοκράτην πανηγυρίζοντα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν τὴν λαμπρότητα καὶ εὐκλειαν, ἠσθάνθη ἑαυτὸν ὄλον ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων εἰκόνων ἐκβακχυόμενον, καὶ διατάξας νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα, ἤρξατο ἐν λέξεσι διαπύρους ἐκθέτων οἷα ἦν ἡ Ἑλλάς, διδάσκαλος καὶ κορωνίς τῶν ἐθνῶν, ὅταν ἔλαμπεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ πῶς κατέστη τῶν λαῶν χλευσὴ καὶ ἐξουθένημα, ἀφ' ὅτου ἐπέκυψεν εἰς δουλείας ζυγόν· καὶ τοσοῦτον συνεινῆθη περιγράφων τὴν ἐνδοξὸν ἐλπίδα, ἣτις ἦν τότε ἐγκλημα, ὥστε τὴν φωνὴν του διέκοψαν δάκρυα, τῶν δὲ νέων ἀκροατῶν του κορυφώθη ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεβράγη εἰς κεραυνώδεις χειροκροτήσεις. »

Ὅταν ἦλθεν ἡ πεπρωμένη ἡμέρα καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἀναστάσεως, τῶν ἐν Δακίᾳ σχολείων ἡ νεολαία εἰς τὰ ὄπλα ὀρμήσασα ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Γεννάδιον, ὅστις ἀφοῦ τῇ ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας, ὤρκειεν ἤδη νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης θέλων νὰ προφυλάξῃ ζῶην τοσοῦτον ὠφέλιμον, ἐπέμψε τὸν Γεννάδιον εἰς Τρανσυλβανίαν πρὸς στρατολογίαν καὶ πρὸς συλλογὴν ἐφοδίων καὶ συνδρομῶν. Περὶ ταύτην δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ὄντος ἔτι αὐτοῦ, ἐπῆλθε τοῦ ἐν Δακίᾳ τραγικοῦ δράματος

ἡ καταστροφή τότε μετ' ἄλλων πολλῶν προσέφυγεν εἰς Ῥωσσίαν ὃ Γεννάδιος, καὶ μικρὸν ἐκεῖ παρμείνας μετέβη εἰς Γερμανίαν ἐπὶ σκοπῷ τῷ νὰ σπουδάσῃ Θεολογίαν.

Ἄλλ' ἡ κραυγὴ τῆς ἐν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ ἀπολλυμένης πατρίδος, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων καὶ ἡ φήμη τῶν νικῶν ἀπέσπων τῆς ἡσυχου μελέτης του ὄθεν ἐκ Γερμανίας κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἡ συναποθάνῃ μετ' αὐτῶν ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀνακαλέσῃ τὰς Μούσας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐστίαν των, καὶ νὰ ἰδρύσῃ σχολεῖον μετὰ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Λυκείου, ἀλλ' ἀκούων τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἀντηχοῦσαν πῆρξ ἀπὸ κρότον ὄπλων τυραννοφόνων, δὲν ἀνέσχετο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ταῖς εἰρηνικαῖς Μούσαις ὑπηρετῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἄρεως γενόμενος ὄπαθός παρηκολούθησε τὸν Φαβίερον εἰς τὸ αὐτοχρῆς ἐπιχείρημα τῆς Καρύστου.

Κατὰ τὸ 1826 εὐρισκόμενος εἰς Ναύπλιον εἶδεν ἐκεῖ σισσωρευμένους καὶ πειναλούς καὶ δυστυχεῖς τοὺς ἀπὸ τῆς δαφνοστεροῦς φλογὸς τοῦ Μεσολογγίου περισωθέντας, οἵτινες ἐζήτουν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των, ξηρὸν ἄρτον διὰ νὰ τραφῶσι, καὶ πυρίτιν διὰ νὰ πολεμήσωσιν. Ἄλλ' ἡ κυβέρνησις ἦν ἐν ἀπορίᾳ ἐσχάτῃ, καὶ δειὴ τῶν πραγμάτων ἡ θέσις. Γενικὴ καταστροφή καὶ διάλυσις ἐπέκειτο, ἀν δὲν ἐξεπέμπετο στρατὸς ἀναχαίτισσιν τοὺς πολεμίους, καὶ ἐμψυχώσωσιν τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας. Κατηρῆς καὶ περίτρομος συνέβρευσεν ὁ λαὸς τῆς Ναυπλίας εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως, καὶ συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ οἱ πειναλέοι στρατιῶται, ἀπειλητικοὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, καὶ οὐδεὶς ἤξευρε τί νὰ προτείνῃ. Τότε ὁ Γεννάδιος προκίψας τοῦ ὄχλου, ἀνεπήδησεν εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας ἰψουμένης πλατάνου, καὶ ἐκεῖθεν φλογερὸν τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ πλῆθος πλανῶν, μετὰ φωνῆς στεντορίου, καὶ μετ' εὐγλωττίας παντοδυναμίου, ἀνέκραξεν. « Ἡ πατρίς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντονος· πρέπει οἱ ἄνδρες οἱ αὐτοὶ, οἵτινες ἔφαγον πυρίτιν καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας, καὶ ἤδη ἀργοὶ καὶ λιμώττοντες μᾶς περιστοιχίζουσι νὰ σπεύσωσιν ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι, καὶ πόροι ἔλλειπουσιν. Ἄλλ' ἀν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἀν ἡμεῖθα ἀξιοὶ νὰ ζῶμεν ἄνδρες ἐλεύθεροι, πόρους εὐρισκομεν. Ἄς δώσῃ ἕκαστος ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἴδου ἡ πενηρὰ εἰσφορὰ μου. Ἄς μὲ μιμηθῇ ὅστις θέλει! »

Και ἐπιπροτούντος τοῦ πλήθους, ἐκένωσε κατὰ γῆς τὸ ἰσχνὸν δι-
 δασκαλικὸν του βελάντιον. Ὁ κρότος τῶν πρώτων τούτων εἰς τὸν
 βωμὸν τῆς πατρίδος καταπεσόντων ὀλίγων χρυσῶν, τοῦ μόνου προϊόν-
 τος τῶν ἐπιπόνων οἰκονομιῶν του, τοῦ μόνου ἐφοδίου τοῦ ἐναγωνίου του
 βίου, βεβαίως ὡς μελωδία εὐπρόσδεκτος ἀντήχησεν εἰς τὸν οὐρανόν,
 και κατελογίσθη βεβαίως ἡ προσφορά αὐτὴ παρὰ τῆς χήρας τὸν ὅσο-
 λόν, ἐν τοῖς αἰδίοις δέλτοις, ἐν αἷς ἐγγράφεται πᾶσα εὐγενὴς πράξις
 εἰς μυριοπλάσιον ἀνταπόδοσιν. « Ἄλλ' ἔχι! ἐπανάλαβε μετ' ὀλίγον »
 ἢ συνεισφορά αὕτη εἶναι οὐτιδανή! Ὁβολὸν ἄλλον δὲν ἔχω καὶ
 « δώσω, ἀλλ' ἔχω ἑμαυτὸν, και ἰδοὺ τὸν πωλῶ! Τίς θέλει διδά-
 « σκαλον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διὰ τὰ παιδία του; Ἄς καταβάλλῃ τὸ
 « τίμημα! » Αἱ γυναῖαι αὗται λέξεις ἐξήψην ἀκάθεκτον ἐθνουσιασμὸν,
 και πάντες μετὰ δακρῶν ἐσπεῖδον προσφέροντες οἱ μὲν χρήματα, οἱ
 δὲ, οὐδ' αὐτῶν ἐξαιρουμένων τῶν ὑπὸ πενίας και πείνης κατατρυχο-
 μένων στρατιωτῶν, ὅτι ἕκαστος ἢ ὄπλον ἢ κόσμημα εἶχε τίμιον
 ὥστε ἐν μικρῷ χρόνῳ συνελέγη ποσότης ἐπαρκῆς πρὸς θεραπείαν τῶν
 πρώτων και μᾶλλον ἐπαιγουσῶν ἀναγκῶν. Ἀπερασίσθη δὲ νὰ συν-
 ἔλθωσι και τῇ ἐπαύριον εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσερχόμεναι και
 αἱ κυραὶ νὰ προσφέρωσι τὸ κατὰ προαίρεσιν και αὐταί.

Ἀπὸ βαθύος ὄρθρου ὁ Γεννάδιος περιέμενεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
 ἁγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ λειτουργία ἀπέλυσε, και αἱ κυραὶ, ἴσως πτη-
 θεῖσαι τὴν σὺρροήν τῶν ξένων στρατιωτῶν, δὲν ἐφάνησαν, ἢ ὀλίγαι
 μόνον ὑπῆκουσαν εἰς τὴν κλήσιν. Τότε τὸ αἱμά του αἰσθανθεὶς ὑπὸ γεν-
 ναίας ἀγανακτήσεως ἀναβράζον, και ἀποδλίψας πρὸς τοὺς ἐκεῖ παριστα-
 μένους μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων, « Δυστυχῆ παιδία, ἀνέκραξε
 με φωνὴν κλονίσασαν τοὺς θόλους τῆς ἐκκλησίας, δυστυχῆ παιδία,
 σὰς ἐγκατέλειψαν αἱ μητέρες σας! Ἠξέουρουν ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς σφάζει
 και ἀνδραποδιζει, ὅτι αὐριον θὰ ἔλθῃ νὰ σύρῃ και σὰς εἰς αἰχμαλω-
 σίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι, φειδωλευόμεναι ὀλίγου χρυσοῦ. Ἄλλος προ-
 στάτης δὲν σὰς μένει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ
 ἐπάνω ». Και τὰ παιδία, μὴ τολμήσαντα νὰ παρακούσωσι τὴν ἐπι-
 τακτικὴν ἐκείνην φωνὴν, ἐγονάτισαν ὄλα. Ἀποκαλύψας δ' ἐκεῖνος
 τὴν κεφαλὴν του, και τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψώσας πρὸς οὐρανόν. « Ὑψι-
 στε Θεέ, ἀνεφώνησε. Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀθῶων και τῶν μὴ ἐχόν-
 των καταφυγὴν, μὴ ἐγκαταλείψῃς και Σὺ τὰ παιδία ταῦτα, τὰ προσπί-
 κτοντά Σοι. Σώσον αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμᾶ. Οἱ ἄνθρωποι τὰ

παρήτησαν, ἐπίβλεψον ἐπ' αὐτά, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣς πάντες ἐξανέστησαν, ἦν παρορώσιν, ἦν προδίδουσιν αὐτά της τὰ τέκνα. Δός, παρὰ τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐπιλάβῃς ἐπ' αὐτῆς πάσης ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ τελειωθῇ ἡ Σὴ δύναμις, τὰ δὲ παιδία ταῦτα, πολῖται ἐλεύθεροι, νὰ τὴν ὑπηρετήσωσι ποτὲ ἐν πίστει καὶ εὐκρινείᾳ, πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν σου αἰωνίαν! Ἦν, ἂν ὁ πάνσοφος Σὺ γινώσκῃς ὅτι πέπρωται, εἰς ἀγνήν τραφέντα αἰσθήματα, εἰς ἰδιοτέλειαν αὐξηθέντα καὶ φιλαρχίαν, νὰ γίνωσι ποτὲ δεινῶν τῇ πατρίδι παραίτια, παράδος τα μᾶλλον εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα, καὶ παράδος καὶ ἐμὲ εἰς αὐτὸ, πρὶν ἰδῶ ἐκ νέου τῆς Ἑλλάδος τὴν δουλικὴν ἡμέραν καὶ ταπεινώσιν! »

Καὶ τοιαῦτα εὐξάμενος, ἐρίφθη ἕξω τῆς ἐκκλησίας, ἀφείς τὸν λαὸν καταπεπληγμένον καὶ διακρυβρόουντα, καὶ αἱ συνεισφοραὶ ἐπανελήφθησαν βραγδαυτέραι ἢ τὴν χθὲς, καὶ αἱ κυραὶ ἐπεμπον μετὰ πάσης προθυμίας οὐ μόνον χρημάτων ποσότητος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν τοῦς νυμφικῶς δακτυλίου, καὶ αὐτοῖς τοῖς κόσμοις τῶν κεφαλῶν των.

Τοιαύτη ἡ τοῦ εὐγενοῦς τούτου πατριώτου ἐπιβρόχη εἰς τὸ ἐξάπτειν καὶ ἀναπτύσσειν τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς ἔργα ἀροσιώσεως, ὥστε δι' αὐτῆς οὐ μόνον τὴν τότε ἔδραν τῆς κυβερνήσεως ἔσωσε, καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτὴν ἀμνηχανοῦσαν τότε ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ πατὴρ τῆς ὅλης πατρίδος ἀνεδείχθη ὁ Γεννάδιος, διότι διὰ τῶν αὐτῶν πόρων ἐξωπλίσθη καὶ ἐξεπέμθη ὑπὸ τὸν ἔνδοξον Καραϊσκάκην στρατὸς ἐπανορθώσας τὸν σχεδὸν ἤδη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα, καὶ ἐπαναγαγὼν τὴν νίκην ὑπὸ τὰς τεταπεινωμένας τῶν Ἑλλήνων σημαίας. Ὅπως ἦ πλήρης ἡ ἐκστρατεία ἀνεγνωρίσθη καὶ ἡ ἀνάγκη μορφώσεως ἱππικοῦ τάγματος, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀρρομῆ νέου δημοτικοῦ θριάμβου τοῦ Γενναδίου.

ὑπὸ κηρύκων συγκληθεὶς συνῆλθεν αὐθις ὁ λαὸς ὑπὸ τὴν πλάτανον τοῦ Ναυπλίου, ἀνυπόμονος ν' ἀκούσῃ τὸν ἀγαπητὸν του ῥήτορα γενναῖόν τι καὶ ἀφέλιμον συμβουλευόντα, οὗτος δὲ, ἀφοῦ ἐξέθηκε τῶν κοινῶν πραγμάτων τὸν κίνδυνον καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὴν ἀνάγκην μορφώσεως ἱππικοῦ, — « Ἀλλὰ ποῦ, εἶπε, θέλομεν εὑρεῖ τοὺς ἵππους; Ἐδῶ βλέπω πολλοὺς καὶ προὔχοντας καὶ ὀπλαρχηγούς, τρέφοντας ἀνά δύο καὶ τρεῖς ἵππους, καὶ κομπάζοντας ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς ὁδοῖς ὅστις ἔχει ἵππον διὰ τρυφῆν καὶ ἐπίδειξιν, καὶ δὲν τὸν προσφέρει εἰς τῆς πατρίδος του τὴν ἀνάγκην, εἶναι ἀνάξιος νὰ λέγηται αὐτῆς

προὔχων, ἢ νὰ φέρῃ τὸ ζῆφος τοῦ ἀρχηγοῦ. Διὰ τῶν ἵππων τούτων δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν ἱππικόν· τοὺς λαμβάνομεν » ; — « Τοὺς λαμβάνομεν ! » ἀνέκραξε μὲ φωνῇ ὁ λαός. — « Καὶ ἂν δὲν μᾶς τοὺς δώσωσι, τοὺς λαμβάνομεν διὰ βίας » ; — « Τοὺς λαμβάνομεν διὰ βίας », ἀπεκρίθησαν χιλιάδες στομάτων. « Ἄγετε λοιπὸν », διέταξεν ὁ κινῶν τὸν λαὸν ἐκείνον, ὡς ἡ λαίλαψ κινεῖ τὰ κύματα. Ἄλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ δεινὴ ἐντολὴ, τριακόσιοι πεντήκοντα ἵπποι εἶχον κομισθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ συνεισφορᾶς ἑκουσίου. Τότε καλέσας ἐκ τοῦ πλήθους ὀνομαστὶ τὸν Κατῆ-Μιχάλην — « Σὺ, τῷ εἶπεν ὁ Γεννάδιος, εἶσαι ἀξίος νὰ διευθύνῃς τὸ ἱππικόν· λάβε τοὺς ἵππους τούτους, ὀργάνισον αὐτοὺς, καὶ ἀναχώρησον ὅσον τάχος ».

Οὕτως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῶν ἐσχάτων κινδύνων, αἵτινες ἀναδεικνύουσι τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὁ Γεννάδιος, Δημοσθένης τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἀναδειχθεὶς, διὰ τῆς ἀτρομῆτου παύρησις, ἦν τῷ ἐνέπνεεν ἡ συνείσθησις τοῦ καθήκοντος, καὶ διὰ τῆς λάβρου τοῦ εὐγλωττίας, ἥτις ἐξεχεῖτο ἐκ καθαρᾶς πηγῆς, τῆς ἐνθουσιώδους καὶ ἐναρέτου καρδίας του, κατέστη δύναμις, ἥτις στρατηγὸς ἐνεκαθίστα, τὸν λαὸν δι' ἐνὸς λόγου ἤγε καὶ ἔφερε, τῷ στρατῷ ἐπεβάλλετο, ἀντετάσσετο κατὰ μέτωπον τοῖς ὀπλαρχηγοῖς καὶ τοῖς προὔχουσι, καὶ ὑψούτο ὑπὲρ αὐτὴν τὴν τότε ἀνίσχυρον καὶ κλονιζομένην κυβέρνησιν.

Μόλις περατώσας τὸ ἔργον τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁ μέγας πατριώτης, ἀπεσπᾶσθη τῶν δαψιλευομένων αὐτῷ ἐνδείξεων δημοσίου εὐγνωμοσύνης, καὶ ὑπεκφυγὼν τὸ κύμα τὸ βιαίως φέρον αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω, ὁ ἐνάρετος διδάσκαλος ἀπῆλθεν εἰς Σύρον, Τήνον, καὶ Αἴγιαν, ὅπου ἐξηκολούθησε μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῶν πραγμάτων, ἀφισρούμενος εἰς τῆς νεολαίας τὴν μόρφωσιν. Ἐνταῦθα εὗρεν αὐτὸν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Κυβερνήτης, καὶ, μετὰ τινὰς ἐμπιστοσύνης ἀποστολάς, τῷ ἀνέθηκε τὸν ὀργανισμὸν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου, τοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνωτάτου τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος.

Ὁ Γεννάδιος ἐξηκολούθησε διευθύνων καὶ προάγων τὸ Κεντρικὸν σχολεῖον, καὶ ἀφοῦ, μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος μετατεθὲν αὐτὸ εἰς Ἀθήνας μετωνομάσθη Γυμνάσιον καὶ ἦν τῆς μαθητιώσης νεολαίας οὐ μόνον διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ σύμβουλος καὶ πατήρ, καὶ ἐκτὸς τῶν δώρων τῆς παιδείας μετέδιδεν

αὐτῇ καὶ τῶν ἀνεκτιμήτων νοουθεσιῶν του, τοῖς δὲ πνευστέροις πολ-
λάκις καὶ ὑλικωτέραν βοηθημάτων ἐκ τοῦ ἰδίου στερημάτων.

Καταρτισθέντος τοῦ πανεπιστημείου, κατετάγη ἐν αὐτῷ, ὡς ἦν
ἐπόμενον, εἰς τῶν πρώτων, καὶ διωρίσθη καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς
φιλολογίας. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀνέλαμψαν αὐθις πᾶ-
σαι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ, ἥ τε μετριοφροσύνη, καὶ ἡ βαθεῖα φρόνησις, καὶ
ὁ ἀγνός του πατριωτισμός. « Ἄν, εἶπεν, εἰσπηδήσωμεν ὄλοι εἰς τὰ
πανεπιστήμιον, τίς θέλει μείνει εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα, ὧν ὁ καταρ-
τισμός εἶνε οὐχ ἥττον σπουδαῖος; Οὐαὶ τῇ οἰκοδομῇ ἥτις στερεῶς
μὲν στεγάζεται, σαθρῶς δὲ θεμελιούται » † Καὶ ἀπεκλείσθη ἐθελοντεῖ
τοῦ ἐντιμωτέρου βαθμοῦ, πολὺ ἀνωτέραν τιμὴν διὰ τῆς αὐταπαρνή-
σεως κομισάμενος ταύτης· ἐξ ἐναντίας δὲ μετὰ πάσης προθυμίας ἐδέ-
ξατο τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ διδάξῃ ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ σχολῇ, ἧς αὐτὸς
σχεδὸν προῦκάλεσε καὶ τὴν οὐστασιν, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ διευθυντοῦ δι-
κόσμη καὶ διετήρει διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν νέων παντοδου-
νάμου ἐπιρροῆς του τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ συμπατριώτου του καθίδρυμα.

Ἐν εἰτει 1852 οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενεῖς προσεκάλεσαν
τὸν Γεννάδιον, μισθὸν χιλιοδραχμῶν ὑποσχόμενοι, καὶ πρόθυμοι ν' αὐ-
ξήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὸ ἡμισυ μηναιῶς, ἂν ἐπέτεινε τὴν ἀξίωσιν· πλὴν
ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος ἀπεκρίθη ὅτι « πτωχὸς μὲν εἶνε, καὶ μετ' ἡ-
μισείας ἑκατονταετηρίδος ἀγῶνας οὐδ' ἄρτον ἔχει νὰ ἐγκαταλείψῃ
εἰς τὰ τέκνα του, ἀλλ' ὅτι ὁ κόθος ὄλου τοῦ βίου του ἦν νὰ κατα-
θέσῃ τὰ ὄστα του εἰς γῆν ἐλευθέραν (1) ».

Τοιαῦτος γενόμενος ὁ περτωδῆς ἐκεῖνος πατριώτης καὶ ἀείμνηστος
διδάσκαλος ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1854 ἔτους,
προσὸλθηθῆς ὑπὸ τότε τὰς Ἀθήνας μαστισιάσης χολέρας.

Συγγραμματα.

—Στοιχειώδης πραγματεία περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Φραγκίσκου
Σομβίου, μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν παρὰ τοῦ Γ. Γενναδίου.
Ἐν Μόσχῃ 1849, καὶ ἐν Ἀθήναις 1853.

—Πρώτη τροφή τοῦ ὑγιῶς ἀνθρωπίνου νοῦς, συγγραφεῖσα Γερμανεστὶ παρὰ
Καρόλου Τραψτότου Θείμη, καὶ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Γενναδίου. Ἐν Μόσχῃ
1849. (ἀνετυπώθη πολλάκις ἐν Ἀθήναις).

—Ἄθρα εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν ἐν Ὀδησσῷ, καὶ Βουκουρεστῶν ἑλληνικῶν
σχολείων.

(1) Λόγος εἰς Γεννάδιον καὶ Βενθύλον ὑπὸ Ἄλ. Ῥαγκαθῆ, Πανδώρα τόμ. ΣΤ'·
μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Γενναδίου.

—Γραμματικὴ Ἑλληνική (ἐτυπώθη πλειστάκις καὶ στερεοτύπως μέχρι τοῦ δε ἀνατυποῦναι ἐν τοῖς καταστάμασιν Ἀνδρίου Κορομηλά).

—Σύνοψις Ἱερᾶς ἱστορίας (ἐξεδόθη πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ τυπογραφείῳ).

—Ἑλληνικὴ γραμματολογία (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ). Ἐν Ἀθήναις 1849.

—Σύνοψις Γενικῆς Ἱστορίας, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα. Ἐν Ἀθήναις 1850.

—Κατήχησις Δαρβάρως. Ἐν Ἀθήναις 1854 στερεοτύπως, καὶ πολλάκις προηγουμένως ἐν τῷ τυπογραφείῳ Ἀνδρίου Κορομηλά.

—Ἑλληνικὰ τὰ ἑξαρετώτερα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπὸ Φ. Κιανήρου. Ἐν Ἀθήναις 1850.

Ἀναστάσιος Χριστόπουλος (¹).

Ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν Ἀνδριτζαίνῃ τῆς Ὀλυμπίας ἀπὸ τὸν εὐπατρίδην Χρίστον Ἀναστασίου Χριστόπουλον, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὰ πρῶτα γράμματα μετέβη πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Ἄργου, διευθυνόμενον τότε ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου. Ἐρωτι εὐρυτέρας μαθήσεως ἤλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀκροασθεὶς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Ξηροκρήνης μετέβη εἰς Πίζαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου κατ' ἰδίαν εὐδοκίμως ἐδίδαξε μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ φιλόπατρις Ἀναστάσιος καταταχθεὶς εἰς τὸν ἱερὸν λόχον ἤμαλλωτίστη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ μάχην, καὶ ὕστερον λυτρωθεὶς ἤλθεν εἰς Ἰάσιον, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν μέχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε καταβὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδεξιώθη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διορισθεὶς πρόεδρος τοῦ πρωτοκλήτου δικαστηρίου Ἀνδρου καὶ Κέας, ὕστερον δὲ Αἰγίνης, Σαλαμίνας καὶ Σπετσῶν.

Ἐλθόντος τοῦ βασιλέως Ὀθωνος καὶ τακτοποιηθέντων τῶν δικαστηρίων ὁ Χριστόπουλος διορίσθη πρωτοδίκης, ὕστερον δὲ πρόεδρος Πρωτοδικῶν, καὶ ἐπὶ τέλους Ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τὴν 22 Μαρτίου 1854.

Συνέγραψε γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διαφόρους γραμματικὰς σημειώσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους.

(¹) Ὁ Ἀναστάσιος ἦτο μεγαλύτερος ἀδελφὸς πέντε ἐτέρων ζώντων πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, Τζανέτου στρατηγοῦ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, Παναγιώτου δικηγόρου καὶ βουλευτοῦ Ὀλυμπίας ἀποθανόντος ἐν Καλάμαις κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1862, Ζαρίφη ὀπλαρχηγοῦ ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀποθανόντος ἐν Ἀνδριτζαίνῃ τὸ 1844 ἕνα μῆνα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀναστασίου, Γεωργίου δημαρχίου νῦν ἐν τῷ δήμῳ αὐτοῦ, καὶ Χαραλάμπου βουλευτοῦ καὶ πολλάκις ὑπουργοῦσαντος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος καὶ νῦν.

Μάρκος Δραγούμης.

Ἐγεννήθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1770 ἐν Βολεζικῷ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀπέθανε τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ 1854 ἐν Ἀθήναις. Δωδεκαετής ἀπορφανισθεὶς πατὴρ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα σπουδάσῃ, ἐπιμελής δὲ ὢν εἰς ἄκρον ἅμα δὲ καὶ εὐφυῆς ἠκροάσθη πάντων τῶν τότε διδασκομένων μαθημάτων, οἷον τῆς ἑλληνικῆς, ῥητορικῆς, μαθηματικῶν, φιλοσοφίας κλπ. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις συνήθειαν, καὶ ἦν ἡ διδασκαλία θεωρεῖτο οὐχὶ πῶρος ζωῆς, ἀλλὰ καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἐδίδαξε καὶ ὁ Μάρκος ἐν τῷ σχολεῖῳ ἰδίως τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος ὅπου κατοικοῦν οἱ ἐπιστημότεροι τῶν ὁμογενῶν, ἀσχολούμενος δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν θεολογίαν ἐξεπόνησεν οὐκ ἕλιγα, ἐξ ὧν τρία μόνον συγγράμματα αὐτοῦ περιεσώθησαν, τῶν ἄλλων δὴ μεθυσθέντων μετὰ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῆς ἀλλης αὐτοῦ περιουσίας ἐν ἔτει 1821.

Ἐν ἔτει 1822 ἐλθὼν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἀντεπροσώπευσεν ἐπαξίως εἰς τὰς τότε συνελεύσεις τοὺς συμπατριώτας τοῦ Μακεδόνος, διαμισθεὶς ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων εἰς διαφόρους δικαστικὰς θέσεις. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου μέχρι τοῦ θανάτου τῶ ἀπεποιήθη ἡ ἀπόθῃ τῶν δημοσίων.

Συγγράμματα.

- Ἐπιτομὴ τῆς Δογματικῆς Θεολογίας.
- Συναγωγὴ λέξεων καὶ φράσεων ἐκ τῶν δοκιμωτέρων συγγραφέων.
- Ἑρμηνεῖα διαφόρων λέξεων καὶ μέγιστα συνωνύμων (').

Νεόφυτος Βάμβας.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ 1770, καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ πατρὶδι τὰ ἐγκύκλια, καὶ τὴν ἀγγελικὴν ἀσπασάμενος πολιτείαν μετέβη πρὸς τελειοτέραν κατάρτισιν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Πάτμου, ὅθεν μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν νῆσον ἠκροάσατο Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, καὶ Δωροθέου Πρωτοῦ. Τῷ 1803 προσκληθέντος εἰς Βυζάντιον τοῦ Δωροθέου εἰς σχολαρχίαν τῆς ἐν Ξηροκρήνη σχολῆς, παρῆκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Βάμβας, ὅστις διδάσκων κατ' οἶκον τοὺς δεομένους, καὶ συνεργαζόμενος εἰς τὴν Κιβωτὸν, ἐξοικονόμησεν ἕλιγα χρήματα, καὶ ἀπεφόρασε ἵνα μεταβῇ εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐντελεῖ κατάρτισιν. Ἐλθὼν εἰς Παρισίους (1807) καὶ προσοικειωθείς τῷ δικαστῷ συμπολίτῃ αὐ-

(') Σώζεται παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κ. Νικολ. Δραγούμη.

τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, κατὰ συμβουλήν τούτου ἐξελέξατο τὰ μαθήματα περὶ ἃ ἐμελλε ν' ἀσχοληθῆ ὕθεν ἐδιδάχθη τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἀκροαζόμενος ἰδίως τὸν διάσημον χημικὸν Θεοφάνη, καὶ τελειοποιῶν ὅσας εἶχεν ἐξ Ἑλλάδος μαθηματικὰς γνώσεις παρῆν τακτικῶς καὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῶν διδασκάλων τῆς φιλοσοφίας.

Ἐγερθέντος τότε τοῦ περὶ γλώσσης ζητήματος ὁ Βάμβας ἀσπασθεὶς τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ συμπολίτου του πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς συζητῶν τοῖς ἀντιδοξοῦσιν ἐγραψεν. Ἐνταῦθα δ' ἐξέδωκε καὶ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ (1813) εὐμενῶς ὑπὸ πάντων προσδεχθεῖσαν διὰ τὸ εὐληπτον τοῦ ὕφους, καὶ τὸ περιληπτικὸν καὶ εὐμέθοδον τῆς συντάξεως.

Ἰδρυθεῖσης τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, οἱ κάτοικοι ἀποταθέντες πρὸς τὸν Κοραῆν ἐζήτησαν κατάλληλον διευθυντὴν αὐτῆς. Κατὰ δὲ θερμὴν τοῦ Κοραῆ σύστασιν ἐλθὼν εἰς Χίον ὁ Βάμβας (1815) ἀνευδότης εἰργάσθη πρὸς τακτοποίησιν τῆς Σχολῆς, ἧς ἐπὶ ἐξαιτίαν προέστη.

Κατὰ πρῶτον διέψρεσεν αὐτὴν εἰς πέντε τάξεις, ὑποδιαίρσας τὰς πολυαριθμοτέρας εἰς τμήματα καὶ τὴν μὲν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἀνέθηκεν εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Βαρδαλάχον, συνεργὸς παραλαβόντα τὸν Ἀπόστολον Ψωμάν, καὶ ἑτέρους πολλοὺς καὶ καλοὺς διδασκάλους· τὴν δὲ διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν ἀφῆκε καὶ εἰς τὸν πρότερον διδάσκοντα Ἰωάννην Τσελεπῆν, ξένας δὲ γλώσσας, ὡς ἀναγκαίας, ἐνέκρινεν εἰς τὸν κανονισμόν τὴν γαλλικὴν καὶ τουρκικὴν, καὶ τῆς μὲν πρώτης διδάσκαλον διώρισε τὸν Γάλλον Ἰούλιον Δαβίδ, τῆς δὲ δευτέρας ἕτερον συστήσας δὲ καὶ ἔδραν τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης ἀνέθηκε τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς εἰς τὸν Ἰταλὸν Ἀντώνιον Σκάσην. Φιλοσοφίαν δὲ καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας ἀνεδέξατο καὶ μετὰ κλέους ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ σχολαρχῶν Βάμβας, πάσας τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἀληθείας διὰ πραγμάτων ἐπιβεβαιῶν, ὡς ἔχων πρόχειρα πάντα τὰ πρὸς τοῦτο ἐργαλεῖα.

Ὁ Βάμβας μεμυημένος τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερασίας, παρέλαβε τοὺς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Χίου φοιτῶντας Ἰδραίους, καὶ μετ' αὐτῶν μεταβάς εἰς τὴν νῆσον διὰ πυρετώδους εὐγλωττίας διήγειρε τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν νησιωτῶν, ἐξορμῶν εἰς ἐπανάστασιν. Καταπλεύσαντος εἰς Ἴδραν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, ὁ Βάμβας παρηκολούθησεν αὐτῷ ὡς γραμμικτεὺς εἰς Πελοπόννησον, πολλῶν καὶ καλῶν γενομένων πρόξενος τῇ πατρίδι, αὐτοσχεδίως ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀγορευῶν, προσκαλῶν ἐπὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ προτρέπων

τοὺς πάντας εἰς αὐταπάρνησιν καὶ ὁμόνοιαν. Ἐἶτα δυσαρροσθηθεὶς ἕνα καὶ τῶν τότε ἐμφυλίων διενέξεων, ἀπῆλθεν εἰς Ἐπτάνησον, καὶ ἐδίδαξεν ἐν Κεφαλληνίᾳ τὰ ἑλληνικά μέχρι τοῦ 1828. Ὑστερον προσκληθεὶς εἰς Κέρκυραν διωρίθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἰονίᾳ Ἀκαδημίᾳ· συστηθέντος δὲ τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου ἡ Ἀγγλικὴ προστασία διώρισεν αὐτὸν Ἐφρον, καὶ ἐκτιμῶσα τὴν παιδείαν του ἐτίμησε διὰ τοῦ ἀργυροῦ παρασήμου τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

Κατὰ τὸ 1834 ἐγκαταλιπὼν τὴν Ἐπτάνησον ἦλθεν εἰς Σύρον, καὶ διορισθεὶς διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖσε ἑλληνικοῦ σχολείου, ὠργάνισεν αὐτὸ κατὰ τὰς βάσεις τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐδίδαξε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, πολλοὺς καὶ ἀξιόους ἀναδείξας μαθητάς.

Ἐν ἔτει 1837 διορισθεὶς καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου μέχρι θανάτου ἐτήρησε τὴν ἰδραν (!).

Ἀπέβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Ἰανουαρίου 1855.

Συγγράμματα.

— Πηρορικὴ ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων τεχνογράφων παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἐρασιθεῖσα καὶ συνταχθεῖσα. Ἐν Παρισίοις 1813. (Μετατυπώθη ἐπηυξημένη ἐν Ἀθήναις 1844, 1856).

— Στοιχεῖα τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς. Ἐνετίησι 1818. (Ἀνετυπώθη μετερβυθμισμένη ἐν Ἀθήναις 1845).

— Τεχνολογικόν, Ἐν Χίῳ 1820. (ἀνετυπώθη ἐν Βενετίᾳ 1825, καὶ ἐν Ἀθήναις 1846).

— Δόγοι ἀπαγγελθέντες εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς, ἐν Χίῳ 1820.

— Ἐσωτερικαὶ ἐνάργειαι τῆς ἐμπνεύσεως τῶν θεῶν Γραφῶν. Ἐν Σύρῳ 1834.

— Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὸ ὅποιον προηγείται σύντομος θεωρίαι τῶν νοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς μορφώσεως τῶν ἰδεῶν, καὶ τῆς Γενικῆς Γραμματικῆς, εἰς δὲ τὸ τέλος ἐπροστίθησαν εἰσαγωγικαὶ τινες ἰδέαι περὶ ποιητικῆς. Ἐν Κερκύρα 1828, καὶ ἐν Ἀθήναις 1848.

— Στοιχεῖα Φιλοσοφίας. Ἐν Ἀθήναις 1838, καὶ 1856.

— Σημειώσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους. Ἐν Ἀθήναις 1849.

— Ἐγχειρίδιον τῆς τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ῥητορικῆς. Ἐν Ἀθήναις 1854.

— Ἐγχειρίδιον Ἠθικῆς, μετὰ ἐπιμέτρου περὶ ἀναλυτικῆς καὶ συνθετικῆς μεθόδου. Ἐν Ἀθήναις 1853.

— Δόγοι, καὶ διατριβαὶ (ἰδίως κατὰ Κ. Οἰκονόμου), σποραδικῶς δημοσιευθεῖσαι ἐν φυλλαδίοις καὶ ἔφημερίσι.

Πρὸς τούτοις εἰργάσθη ὁ Βάμβας εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Βελικῆς Ἐταιρίας ἐν Ἀθήναις γενομένην μετάφρασιν καὶ τύπωσιν τῶν ἱερῶν Γραφῶν.

(!) Δόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Ἐρμουπόλει ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου Γεωργίου Σουφῆ, ἐκδοθεὶς μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Βάμβας ἐν Πανδώρα τόμ. ΣΤ'. — SP. Veludi, Ricordo di Neofitos Vamvas.

Κωνσταντῖνος Οικονόμος.

Ἐγεννήθη τῇ 27 Αὐγούστου 1780 ἐν Τσαριτσάνῃ τῆς Θεσσαλίας, ἐκ πατρὸς Κυριακοῦ πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, καὶ μητρὸς Ἀνθῆς. Ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ λογίου πατρὸς αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν δὲ γαλλικὴν παρὰ Ζήσῃ Κάβρα ἱατροῦ ἐξ Ἀμπελακίων. Δωδεκαετῆς προεχειρίσθη Ἀναγνώστης, καὶ ἐξεφώνησεν ἐπ' ἀμβωνος λόγον ἰδιοπόνητον. Τὸ εἰκοστὸν δὲ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας διατρέχων ἐχειροτονηθὴ διάκονος καὶ πρεσβύτερος. Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προεχειρίσθη Οἰκονόμος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἐλασσῶνος, καὶ ἱεροκήρυξ, ἄγων τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκτοτε περιήγε πόλεις καὶ κώμας Θεσσαλικὰς, εὐαγγελιζόμενος καὶ κηρύττων τὸν θεῖον λόγον, καὶ παρὰ πάντων εὐφημούμενος καὶ φιλούμενος ἐπ' εὐγλωττία καὶ γνώσει. Εἰσὶτι ἀναγινώσκονται ἐπιγράμματα, ἔργα τοῦ σοφοῦ τούτου διδασκάλου, εἰς ἐκκλησίας, βρύσεις, γεφύρας, μνήματα, δι' ὧν διέβαινε.

Κατὰ τὸ 1806 Εὐθύμιος ὁ Βλαχάβας, ἀρματωλὸς τῶν Χασίων, ἔκρουσε τὸν κώδωνα τῆς ἐθνεγερσίας, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς λογάδων πόλεμιστῶν ἀπληθεύερωσε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν. Κατασταλείσης τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐπαναστάσεως, διὰ προδοσίας τοῦ Δεληγιάννη καὶ Βλαχοδοδώρου, στίφη ἀγρίων Ἀλβανῶν διαχυθέντων παρέδιδον τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, ἀνεξετάστως σφάζοντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες ἐνόχους καὶ μὴ. Καταμηνυθεὶς τότε καὶ ὁ Οἰκονόμος ὡς συναγωνιστὴς τοῦ Βλαχάβα, ἀπήχθη εἰς Ἰωάννινα καὶ φυλακισθεὶς μόλις διέφυγε τὸν θάνατον ἀδρῶς πληρώσας τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγρίον τῆς Ἠπείρου σατράπην. Ὁ τότε πατριαρχεῶν Γρηγόριος Ε' θεωρῶν τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ διαμονὴν αὐτοῦ ἐπικίνδυνον, διὰ τὰς τότε ἀνωμαλοὺς περιστάσεις, μετεκάλεσατο αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σερβῶν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (1 Αὐγούστου 1808) (*).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Σμυρναῖοι ἐνισχυόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἀπεράσισαν τὴν σύστασιν καὶ δευτέρου ἐν τῇ πατρίδι σχολείου, καὶ ὡς διδασκάλους προσεκάλεσαν τὸν Οἰκονόμον καὶ Κούμαν, οἵτινες δεξάμενοι τὴν πρόσκλησιν ἦλθον περὶ τὰ τέλη τοῦ 1808 καὶ

(*) Ἐδημοσιεύθη πανομοιότυπος ἡ πρὸς τὸν Οἰκονόμον διαταγὴ αὕτη τοῦ πατριαρχικοῦ Γρηγορίου, ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς ὑπὸ Ἀγγελόπουλου ἐκδομένης συλλογῆς ὧν κατὰ τὸν αἰώνηστον ἐκείνον ἐθνομάρτυρα.

συνέστησαν τὴν δευτέραν ταύτην σχολὴν, ἀρξαμένην τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1809. Ἀλλὰ μετὰ ἕνα ἔνιαυτὸν καταργηθεῖσα ὑπὸ τῶν προστατευόντων τὴν παλαιὰν καὶ Εὐαγγελικὴν λεγομένην σχολὴν, μετ' ὀλίγον διὰ συνδρομῆς φιλομαθῶν καὶ φιλοκάλων ἀνδρῶν ἤρξατο αὖθις μὲ τὸ ὄνομα Φιλολογικὸν Γυμνάσιον (1 Σεπτεμβρίου 1810).

Ἐν τῷ γυμνασίῳ τούτῳ ἐδίδασκεν ὁ μὲν Οἰκονόμος τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τὴν δὲ φιλοσοφίαν μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν ὁ Κούμας. Μετὰ τούτων ἠνώθη μετ' ὀλίγον ἑλθὼν ὁ αὐτάδελφος τοῦ Κωνσταντίνου Στέφανος Οἰκονόμος, διδάσκων τὴν Φυσικὴν ἱστορίαν καὶ χημείαν, καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

Ὁ τρόπος τῆς παραδόσεως τοῦ Οἰκονόμου οὐδόλως ἦν ἐπιδεικτικὸς, ἀλλὰ σαφὴς καὶ συγκερασμένος μὲ ἀφέλειαν καὶ εὐκρίνειαν, μ' ἐνέργειαν συνάμα καὶ ζωηρότητα, πρὸς δὲ ἀναλυτικὸς, πλήρης παρατηρήσεων καὶ παραδειγμάτων διαφόρων. Ἦσαν δὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραδιδόμενα μαθήματα ἀκριβῶς ἐξηρημοσμένα εἰς πᾶσαν κλάσιν, κατὰ τὴν δεκτικότητα καὶ ἡλικίαν τῶν σπουδαζόντων, ὅλα ἀνάλογα. Καὶ ἐπεθύμει μὲν οἱ μαθηταὶ νὰ γίνωσι σοφοί, ἐπιστήμονες, τεχνικοὶ, εὐγενεῖς περὶ τοὺς τρόπους, ἀκριβοῦρήμονες περὶ τὴν φράσιν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἠγωνίζετο καὶ ἤυχετο νὰ τοὺς ἴδῃ ἠθικοὺς καὶ ἐναρέτους. Εἶχε δὲ συντελούσας πρὸς εὐκρινῆ μετάδοσιν τῆς πολυμαθοῦς καὶ κριτικωτάτης διδασκαλίας τοῦ πᾶσαν σχεδὸν ἐπιστήμην καὶ τέχνην ὁ πολυειδήμων Οἰκονόμος, ἀπὸ μὲν τῆς λογικῆς προμηθεύομενος τὴν μέθοδον, ἀπὸ τῆς μεταφυσικῆς τοὺς ἀρχικοὺς νόμους, ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὰς ὑψηλὰς καὶ μεγάλας ἐννοίας, ἀπὸ τῆς γεωμετρίας τὴν τάξιν καὶ ἀλληλουχίαν, ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς τὴν ἀμίμητον ἐκείνην χάριν, δι' ἧς συνεχίνει ἐξαισίως καὶ διήγειρεν ὄχι μόνον τὸν νοῦν πρὸς θαυμασμὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν εἰς κατάνυξιν, καὶ ἀπὸ τῆς θεολογίας τέλος τὰς σωτηριώδεις ἐκείνας ἐμπνεύσεις, ὑφ' ὧν κάτοχος καὶ ἐνθους ἐμυσταγῶγει καὶ ἀνεπτέρονεν εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ θείας θεωρίας τοὺς συνόντας.

Ἐξήκει δὲ πάντοτε τοὺς μαθητὰς ὁ ἀκάματος καὶ μέγας ἐκεῖνος διδάσκαλος εἰς τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τὴν ἀπαγγελίαν, διὰ ν' ἀποκτῶσι καλὴν προφορὰν, νὰ συνειθίζωσι τὴν ἀκοὴν εἰς τὸν λεκτικὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν καὶ νὰ ἐκτυπώνωσι ζωηρότερον εἰς τὸν νοῦν τὰ σπουδαζόμενα. Καθῆκον τῶν μαθητῶν ἐθεώρει ὡσαύτως τὴν ἀποστήθισιν

τῶν ὠραιότερων περικοπῶν τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγραφίως, ἢ ποιητοῦ, πρὸς ἀσκησιν τῆς μνήμης, καὶ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ νοῦς μὲ ἰδιωτισμοῦς καὶ φράσεις, μὲ καλλιτεχνίας καὶ ὀρθῆς συντάξεως τρόπους, μὲ διαφόρους ἰδέας καὶ ῥήσεις· ἔδιδε πρὸς τούτοις εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀφορμὴν ἢ ἀπανθίζωσιν, ὡς μέλισσαι, ἐκ τοῦ λευμῶνος τῶν Μουσῶν τὰ κάλλιστα, ἀπαιτῶν ἀπὸ αὐτοῦς γυμνάσματα ῥητορικὰ καὶ ποιητικὰ εἰς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἦσαν δὲ τὰ ῥητορικὰ γυμνάσματα εἰς μὲν τὸ ἐπιδεικτικὸν εἶδος, ἐγκώμια ἐνδόξων ἀνδρῶν, πόλεων, ἐθνῶν, ἀρετῶν, ἐπιστήμης τινός, ἢ τέχνης. Εἰς δὲ τὸ συμβουλευτικὸν, παραινέσεις περὶ σωφροσύνης, δικαιοσύνης, φιλομαθείας, φιλογενείας, ἐν γένει λόγοι προτροπικοὶ ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκαγαθίαν. Εἰς δὲ τὸ δικανικὸν εἶδος, ἐνίοτε γυμνάσματα κατὰ μίμησιν τοῦ ἸΒ' Νεκρικοῦ διαλόγου τοῦ Λουκιανοῦ. Παρὰ ταῦτα περιεῖχον τὰ γυμνάσματα διηγήματα ἱστορικὰ, ἐπιστολῶν καὶ μύθων σχεδιάσματα, εἰς δὲ τὴν ποίησιν, ἐπιγράμματα ἐπιδεικτικὰ, προτροπικὰ, ἐπιτίμια, ἀναθηματικὰ, εἶδη Πινδαρικὰ, εἰδύλλια.

Ἔνεκα τῶν διδασκόντων τὸ ἐν Σμύρῃ Γυμνάσιον τοιαύτην ἀπέκτησε φήμην, ὥστ' ἐνταῦθα πολλοὶ πολλαχόθεν τῆς Ἑλλάδος συνέβησαν οἱ μαθητεύοντες. Προχωροῦντος δὲ τοῦ χρόνου τὸ φιλολογικὸν γυμνάσιον ἐκ μερικοῦ κατέστη δημόσιον (1812), μ' ὄλας τὰς θεωρησάσας κραυγὰς καὶ ἀντενεργείας τῶν ἀντιζηλῶν.

Ἐπὶ τέλους ὅμως τὰ ἐν Σμύρῃ ἀλληλομαχοῦντα σχολεῖα εἰς δύο διαμεθέντα στρατόπεδα πόλεμον περὶ ἐξοντώσεως ἀνέλαβον. Εἰς μάλιστα ὁ τότε (1818) πατριάρχης Κύριλλος καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ ἱερά Σύνοδος, καὶ ἄλλοι τῶν προκριτῶν τοῦ γένους προσεπάθησαν νὰ κατευκώσωσι τὸν θόρυβον, πατρικῶς συμβουλευόντες τοὺς αἰτίους τῶν σκανδαλῶν λογιωτάτους τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς. Ἄλλ' οὗτοι ὀλοτελῶς πλέον ἀφηκνῶσαντες οὐδένα ἤκουον. Ἀπουσιάζοντος τότε εἰς Βιέννην τοῦ Κοῦμα, ὁ Οἰκονόμος ἀκλόνητος καὶ στεῆρὸς τὸ φρόνημα μετ' εὐαγγελικῆς ὄντως μακροψυχίας ὑπέμενε τὰς προσβολὰς τῶν ἀντιπάλων. Ἐπὶ τέλους ὅμως μὴ ὑποφῆρων νὰ βλέπῃ τὴν Σμύρνην διασχιζομένην ὑπὸ τῆς θεοστυγοῦς ἔριδος, μετέβη εἰς Μιτυλήνην. Τότε δὲ (1819) Γρηγόριος ὁ πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος προσεκάλεσαν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἵνα κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐπραγείσθη τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τρομεροῦ ἐγερθέντος ὑπὸ τῶν βαρβάρων διωγμοῦ, ὁ Οἰκονόμος κατέφυγε μετ' ἄλλων εἰς

Ὀδησσόν. Ἐκεῖ κομισθέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ λειψάνου τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς καλιγγνεσίας, ὁ διαπρύσιος τῆς ὀρθοδοξίας κήρυξ ἐξέφωνησε τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ἐπικηδεῖον. Ἐν Ὀδησσῷ δ' ἐξέφωνησε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνους λόγους, τοὺς ἐν Βερολίῳ ἐκδοθέντας. Προσκληθεὶς ὕστερον εἰς Πετρούπολιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἄριστα ἐκμαθὼν τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν συνέγραψε τὸ περισπούδαστον περὶ συγγενείας τῆς Σλαβωνορῥωστικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν σύγγραμμα, καὶ μετὰ δύο ἔτη (1830) τὸ περὶ προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πολυμαθὲς αὐτοῦ πόνημα.

Ὁ σύλλογος τῆς ἐν Πετρούπολει ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας τὴν πολυμαθεῖαν καὶ τοὺς κοινωφελεῖς πόνους τοῦ ἀνδρὸς τιμῶν, ἐνέκρινεν αὐτὸν συνέδρον, ἡ δὲ Αὐτοκρατορικὴ Ἀκαδημία συνεταιρον. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος τὸν ἐβράβευσε μὲ παράσημα καὶ σύνταξιν ἰσόβιον. Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Πρωσίας Φριδερικὸς Γουλιέλμος Γ' τὸν ἤξιωσεν ἐπίσης τοῦ παρασήμου τοῦ ἐρυθροῦ Ἄετου, καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου τὸν ὠνόμασε μέλος αὐτῆς ἀντεπιστέλλον.

Ἀπελθὼν ἐκ Ῥωσσίας κατήλθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἰταλίαν, ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον (1834), καὶ ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἀθήνας, τιμηθεὶς προσκλήσεως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ἐνταῦθα μεμαχρυσμένος τῆς τύρβης τῶν πολιτικῶν διετέλεσε μέχρι τελευτῆς μελετῶν, συγγραμμάτων, συμβουλευῶν ἐγγράφων καὶ προφορικῶς τὰ καλὰ καὶ ἀφέλιμα τῇ πατρίδι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἀμβωνος⁽¹⁾, καὶ ἐκφωνῶν τοὺς ἐπικηδεῖους τῶν κατὰ καιροὺς ἀπερχομένων τοῦ βίου τούτου τελευταίων προμάχων τοῦ μεγάλου τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος.

Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Μαρτίου 1857, καὶ ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἐγένετο πομπωδεστάτη, διὰ βασιλικῆς διατάγματος ἀπονευθέντος αὐτῇ τοῦ παρασήμου τῶν μεγάλων Ταξιαρχῶν, συνεπάγοντος τιμὰς Ἀντιστρατήγου⁽²⁾.

(1) Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1832 ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐπὶ Κωνσταντίῳ, διὰ σιγίλλου, ἀνεκήρυξε τὸν Οἰκονόμον γενικῶν ἱεροκήρυκα πασῶν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, χαιρόντα τὸ προνόμιον τοῦ φέρειν ἐπὶ κεφαλῆς σταυρὸν ἀδαμάντινον, «ὡς γνώρισμα ἰδιαίτης πρὸς αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς περιποιήσεως, ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ἀκαμάτους ἀγῶνας αὐτοῦ.»

(2) Ἐπίσημον αὐτοσχέδιον περὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονομῶν, ὑπὸ Κ. Σιδίση. Ἐν Τεργέστη τύποις τοῦ Αὐστριακοῦ Διδ. Ἀωνς. — Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 9ῃ Μαρτίου φωνῶν κατὰ τὴν τελευτῆν

Καὶ οὕτως « ἐξέπνευσεν ὁ Σαμουὴλ τοῦ κηρύγματος, ἐξέλιπεν ὁ τοῦ
 • ἱεροῦ νομοφύλαξ, ἀπῆλθεν ὁ θησαυροφύλαξ καὶ ταξίαρχος τοῦ ἑλλη-
 • νισμοῦ. Ὁ "Ἑλλην ὁ πολὺς, ὁ πύρινος ἱερεὺς καὶ κήρυξ τῆς ἐκκλη-
 • σίας, ὁ κλεινὸς τῶν Ἑλλήνων διδάσκαλος, Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκο-
 • νόμος οὐκέτι ἐν ἡμῖν ζῆ! »

Συγγράμματα.

- Φινελῶνος Τηλέμαχος. Μετάφρασις εἰς ἠρωϊκοὺς στίχους. (ἀπωλείσθη).
  - Τίχνης ῥητορικῆς Βιβλία γ'. συνταχθέντα ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, εἰς χρῆσιν τοῦ ἐν Σμύρνῃ Γυμνασίου. Ἐν Βιέννῃ 1813.
  - Γραμματικῶν 2 Ἐγκυκλίων παιδευμάτων βιβλία δ'. Τόμος Α'. ἐν Βιέννῃ 1817.
  - Ἱερὰ Κατήχησις. Βιέννῃ 1814. (πολλάκις μετατωπώθη).
  - Δόγοι ἐκφωνηθέντες εἰς τὰς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. (τῶν τελευταίων τινὲς ἐξεδόθησαν ἐν Λογίῳ Ἑρμῇ).
  - Αὐτοσχέδιος περὶ Σμύρνης διατριβή. Ἐν Μελίτῃ (προετυπώθη ἐν Λογίῳ Ἑρμῇ).
  - Ἐξηνταβαλῶνης, κωμῶδιαι. (Ἐν Βιέννῃ, ἀνετυπώθη ἐν Σμύρνῃ, καὶ ἐν Ἀθήναις).
  - Δόγοι ἐκκλησιαστικοί.
  - Ὀδηγὸς ἱεροκηρύκων.
  - Ἑρμηνεία τῆς Νέας Διαθήκης μετὰ σχολίων.
  - Ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, τραγωδία.
- } Πάντα ταῦτα μετ' ἄλλων
 } κλημάτων αὐτοῦ ἀπωλείσθη-
 } σαν ἐν Κωνσταντινῶν χειρῶν
 } κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ 1821.
- Ποίημα Ἐλεγείον εἰς τὸν δοξίμῳ ἀποκράτορα τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλέξανδρον πρῶτον, ἄλληνοβῆρωσις. Ἐν Πετρούπολει 1825.
  - Δοκίμιον περὶ τῆς πλησιεστάτης συγγενείας τῆς Σλαβωνο-Ῥωσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἐν Πετρούπολει 1828. τόμ. 3.
  - Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν Πετρούπολει 1833.
  - Δόγοι Ἐκκλησιαστικοί. Ἐν Βερολίῳ 1833.
  - Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς ἐκκλησίας βαθμῶν. Ἐν Μαυρίῳ 1835.
  - Ἱστορικὸς κατάλογος τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐπιεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐν Ναυ-

τῆς κηδείας Κ. Οἰκονόμου ὑπὸ Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1857.— Δόγος Ἐπιπέριος εἰς Κ. Οἰκονόμον ὑπὸ Ἀνδ. Ῥηγοπούλου. — G Navrocordatos, Notice sur Oeconomos.— Περὶ τοῦ δοξίμου διδασκάλου Κ. Οἰκονόμου σύντομος πραγματεία ὑπὸ Ζ. (Εὐθελεσίλη). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1857— Αἰὼν ἀρ. 1805.— Βιογραφία Οἰκονόμου ὑπὸ Κωνσταντίνου Τισχενδόρφ ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφημερίδῃ τῆς Αὐγούστης (Ἀπρίλ. 1857, ἀρ. 10), μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Μαρίας Μυροκορδάτου, καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν Αἰῶνι ἀρ. 1519.— Μουλλάχίου, ἐπιστολὴ πρὸς Σοφ. Οἰκονόμον (Γεν. Ἑφημ. Αὐγούστης).— Βίος καὶ πράξεις Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ὑπὸ Γαβριὴλ Δεστούνῃ. Ἐν Πετρούπολει 1860, (Ῥωσιστί).

κλήρ 1837. (Τούτο εἰ καὶ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ζ. Μαθῆ, εἶνε σύγγραμμα τοῦ Οἰκονόμου).

—Ἐπιτέφιος λόγος εἰς τοὺς ἀειμνήστους Ζωσιμάδας. Ἐν Ἀθήναις 1812.

—Εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Σελλασίας Ἱεροθίου. Ἐν Ἀθήναις 1813.

—Ἐπιτέφιος εἰς Θεόδωρον Κολοκοτρώνην. Ἐν Ἀθήναις.

—Σιωπῆτης Προσκυνητής. Ἐν Ἀθήναις 1850.

—Προσκυνητάριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐν Ἀθήναις.

—Περὶ τῶν Ὁ Ἑρμηνευτῶν τῆς καλειᾶς θείας Γραφῆς. Ἐν Ἀθήναις 1849. τόμος 4.

—Ἐπιγράμματα, ἐπιστολαὶ κλπ. (Ἐξεδόθησαν σποράδην).

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα συνέγραψεν ὁ φιλόπονος Οἰκονόμος, ἐκιδόμενα νῦν ἐν συνόλῳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Σοφοκλίου. (Τὰ σωζόμενα Κ. Οἰκονόμου, τόμοι Α'—Γ'. ἐν Ἀθήναις 1864—67).

Ἀνδρέας Μουστοξύδης.

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῇ 6 Ἰανουαρίου 1785. Μόλις δεκαπενταετῆς μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐστέφθη νομοδιδάκτωρ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου τῷ 1805. Ἡ περὶ τὴν φιλολογίαν, ἰδίως δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν, σπανία αὐτοῦ ἐπίδοσις ἐφείλκυσε οὐ μόνον τὴν προσοχὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἰταλῶν λογίων καὶ ποιητῶν, ὥστε τῷ 1804 καὶ 1805 ἀνωμασθή μέλος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας καὶ τῆς Φλωρεντινῆς Ἀκαδημίας. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν ἔρχισε νὰ παραδίδῃ ἐμισθῶς ἐν τῷ Λυκείῳ μαθήματα φιλολογίας, καὶ συγχρόνως ἐδημοσίευσεν ἱστορικὰς τινὰς εἰδήσεις περὶ τῆς πατρίδος του (*Notizie per servire alla storia Corcirese dai tempi eroici sino al secolo XII*). Τὸ πρῶτον τοῦτο δοκίμιον τῆς πατρίου ἱστορίας τοσοῦτον ἤρσεν, ὥστε ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσίν του ἡ Γερουσία τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας ἀνηγόρευσε τὸν νέον συγγραφεὴ ἱστοριογράφου τῶν νήσων μὲ μισθὸν τριάκοντα διστήλων, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος Α', πρὸς ὃν ὁ Μουστοξύδης προσεφώνησε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πόνημα, ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ παρσχήμου τοῦ ἀγίου Βλαδимиήρου. Ἀποδημήσας ἐκ δευτέρου εἰς Ἰταλίαν ἐπεσεκέρθη τοῖς Παρισίοις, καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς Μεδιόλανα, ἐνθα κατὰ τὸ 1811 καὶ 1814 ἐξέδωκε δύο τόμους τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ μελετῶν ὑπὸ τὸν τίτλον *Illustrazioni Corciresi* ἀνεκάλυψε δὲ καὶ ἐδημοσίευσεν ἀνεκδοτὸν ἀπόσπασμα τοῦ περὶ Ἀρτιδόσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους (1812). Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐποχὴν διωρίσθη μέλος ἀνεπιτελλῶν τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ τῶν βασιλικῶν Ἀκαδημιῶν τοῦ Βερο-

λινου, τοῦ Μονάρχου, τοῦ Ταυρίνου, καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τῆς Βίλνας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἄδεια παρὰ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως νὰ συμβουλευθῆ τὴν μεταξὺ τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν ἀλληλογραφίαν, ἐξ ἧς πολλὰς ἤρυσθη πολυτιμοτάτας σημειώσεις. Ἐπεσεκέφθη δὲ τὸ 1814 ἐν Ζυρίχῃ καὶ τὸ 1815 ἐν Παρισίοις τὸν ἀείμνηστον Καποδίστριαν. Περιηγήθη ἀκολούθως τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐν Σαξωνίᾳ φιλοφρόνως τῷ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια νὰ ἐξετάσῃ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμητος Σουλεμβούργου, τοῦ κατὰ τὸ 1716 ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑνετικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐγγυωρίων ἀνδρείως ὑπερασπίσαντος τὴν Κέρκυραν κατὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὴν Τούρκων. Μετὰ τὴν περιοδεῖαν ταύτην ἐξέδωκε τὴν περὶ τῶν τεσσάρων ἵππων τῆς τοῦ ἀγίου Μάρκου ἐν Ἑνετίᾳ μητροπόλεως σοφὴν διατριβὴν, καὶ τῷ 1816 ἤρξατο ἐκδίδων ἐν Βενετίᾳ μετὰ Δημητρίου Σχινᾶ τοῦ Βυζαντίου συλλογὴν ἀνεκδότων μὲ φιλολογικὰς σημειώσεις, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἐξέδωκε βίους τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ Αἰσχύλου.

Τῷ 1820 ἐδημοσίευσεν ἀνωνύμως γαλλιστὶ τὰ κατὰ τὴν ἀπάνθρωπον πώλησιν τῆς Πάργας. Προδοθεὶς εἰς τὸν τότε Ἄγγλον ἀρμοστὴν Θωμᾶν Μάιτλανδ, ἐπαύθη τῆς θέσεως, συνεπαγούσης καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς διδομένης μισθοδοσίᾳ· ἀλλ' ἡ ζημία αὕτη μετ' οὐ πολὺ ἀνεπληρώθη, διότι κατὰ πρότασιν τοῦ ἐν Ταυρίνῳ πρέσβεως τῆς Ρωσσίας Μοτζένιγου, ὁ τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς αὐτοκρατορίας ταύτης Καποδίστριας διώρισε τὸν Μουστοξόυδην ἀκόλουθον τῆς ἀνωτέρω πρεσβείας, καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐν ἀνέσει τὰς προσφιλεῖς του μεσαιωνικὰς ἐρεῦνας ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἰταλίας. Τὸτ' ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν κλασικὴν εἰς τὸ ἰταλικὸν μεταφράσιν τοῦ Ἡροδότου, πλουτίσας αὐτὴν διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων. Συγχρόνως δ' ἐβόηθη τὸν φιλέλληνα Γάλλον Φωριέλ καὶ τὸν Ἰταλὸν Θωμασαῖον εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας συλλογὰς καὶ μεταφράσεις τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

Ἐραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Μουστοξόυδης ἐξύμνησεν αὐτὴν δι' ὠρλίων ἰταλικῶν στίχων, ἀναδεχθεὶς καὶ τὸ ἐπίπονον ἔργον νὰ πληροφοροῖ τὴν Εὐρώπην περὶ τῶν θαλασσίων ἀνδραγαθιμάτων τῶν ἡμετέρων, ἐκδίδων γαλλιστὶ περιοδικὸν σύγγραμμα ἀπὸ τοῦ 1821—22. Μὴ παραβλέπων ἐνταύτῳ τὰ φιλολογικὰ, τὰ ἔχοντα μάλιστα στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεώς μας, κατεχώρισεν

ὀλίγον βραδύτερον ἐν τῇ *Ἀρθυλογία* τῆς Φλωρεντίας τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐν αἷς κυρίως ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἀκαταμαχῆτων λόγων, ὅτι « ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ζῆ »
 « διὰ τῶν μᾶλλον ἢ ἦττον περιφανῶν αὐτῆς συγγραφέων, καὶ ὅτι »
 « διαρχόμενοι τὸ μέγα διάστημα εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περίπου αἰώνων, »
 « ἐκ τῶν ἡμερῶν μας μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς ἀρχαιότητος, ὅτε »
 « εἶπεν ὁ Ὅμηρος, οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εὐρίσκομεν τοσοῦτον »
 « ἀρχοειδῶς ἐπεκτεινομένην ὡς ἡ ἐλληνική. » Ἐγραψε διὰ τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν τοῦ Σονζονίου (*Collana degli antichi Storici Greci volgarizzati*) *παράρτημά τι εἰς τὴν ἱστορίαν Ἡρακλείδου τοῦ Πορτικοῦ*, καὶ βραδύτερον διὰ ἠρωϊκοκομμικὸν ποίημα τὸν βίον τοῦ Αἰσώπου.

Τῷ 1829 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἐνθα ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, ἅμα δὲ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος ἡ *Αἰγιναία*, καὶ τῆς ἐφημερίδος ὡς *Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος*.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστριαῦ ὁ Μουστοξίδης ἐπανῆλθε, μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἰδίας πατρίδος.

Ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν ἐξελέχθη τῷ 1833 ἀντιπρόσωπος, καὶ ἀμέσως γερούσιαστὴς τοῦ τετάρτου κοινοβουλίου. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρμοστοῦ Νούγεντ διάλυσιν αὐτοῦ, ὁ Μουστοξίδης διαρίσθη Ἄρχων τῆς παιδείας· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παραιτηθεὶς τῆς θέσεως ταύτης, ἀνεδείχθη πλέον ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὑποστηρίζων καὶ διευθύνων μετ' σπάνιον θάρρος καὶ σύνεσιν, ἐπὶ τῆς δεσποτείας μάλιστα τοῦ Δούγλα, τὴν πάλιν μικροῦ καὶ ἀδυνάτου λαοῦ πρὸς ἀγέρωχον ἀντιπρόσωπον μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐπεφόρτισαν τὸν Μουστοξίδην ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν καὶ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν ἀναφορὰν κατὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀρμοστοῦ. Ἐλθὼν περὶ τὰ τέλη Μαΐου εἰς Λονδίνον εἶδεν ἀμέσως τὸν μαρκήσιον Νορμανδύ, πρὸς ὃν ἐπαρουσίασε καὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐν ᾧ κατεδείκνυε τίνι τρόπῳ διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1817 παρεβιάσθη ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, καὶ περαίνων ἐζήτει τὴν μεταρρυθμίσιν τοῦ συντάγματος τούτου, καὶ τὴν εἰς τὰς νήσους ἀποστολὴν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὰς καταχρήσεις τῆς ἀγγλοϊονικῆς κυβερνήσεως. Πρὶν ἐπανέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν ὁ Μουστοξίδης· ὁ Δούγλας ἀνέβηκεν ἐκ νέου τὴν βουλήν

τῆς Ἑπτανήσου, καὶ μετὰ μικρὸν διέλυσεν αὐτήν. Καὶ ἡ αὐθαίρετος αὕτη πράξις δὲν ἀπεδειλίασε τὸν Μουστοξύδην, ὅστις συνέταξε καὶ ἐπέμψεν εἰς Λονδίνον, ὅπου ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ τύπου, φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον « Osservazioni sulla dissoluzione del VI parlamento, da uno dei suoi membri ».

Μετ' οὐ πολὺ δ' ἐξέδωκεν ἐν Μελίτη « Confutazione di A. Muxstoxide al Dispaccio κλπ », ὅπερ δικαίως ἐπεκλήθη ἡ πολιτικὴ κατήχησις τῶν Ἑπτανησίων.

Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε νὰ ἐνασχολῆται ἰδιωτεύων εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, ἐκδοὺς σὺν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸ ἔτος 1843 τὸν πολύτιμον Ἑλληνομνήμονα, ἐν τῷ ὀπίω κατεχώριζε πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1846, ἐπὶ τῆς ἀρμοστίας τοῦ Σείτωνος, διωρίσθη ἐκ δευτέρου ἱστοριογράφος τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐκτοτε δὲ κατεγίνετο εἰς συλλογὴν καὶ τακτοποίησιν τῶν τιμαλφῶν καὶ δισπαρμένων κειμηλίων τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας.

Ἡ ἔνεκα τῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ ἔτους 1849 πρώτη ἐλευθέρᾳ τῶν βουλευτῶν ἐκλογῇ ἐψήφισε τὸν Μουστοξύδην ἀντιπρόσωπον, ἡ δὲ ἀξιομνημόνευτος Βουλὴ ἐκείνη ὁμοφώνως ἐκήρυξεν αὐτὸν πρόεδρόν τῆς. Τὴν θέσιν ταύτην ὁ Μουστοξύδης ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ ὀψιμακτερον δὲ ἀντετάχθη ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς ὑποψήφιος εἰς τὴν θέσιν ἐπαρχιακοῦ συμβούλου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Μουστοξύδης διωρίσθη ἐκ νέου Ἀρχων τῆς παιδείας.

Ἀπεβίωσε δὲ ὁ διακεκριμένος οὗτος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους λόγιος ἐν ἔτει 1860, καὶ ἐτάφη πομπωδῶς ἐν Κερκύρα (*).

Συγγράμματα.

—Notizie per servire alla Storia di Corfù, dai tempi eroici fino al secolo XII.

—Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga.

—Précis des operations de la flotte grecque durant la révolution de 1821 à 1822.

—Vita di Anacreonte.

—Vita d' Eschilo.

—Intorno ai Feaci. dissert. I.

(*) Ἀπεσπάσαμεν ταῦτα ἐκ τῆς ἀξιολόγου νεκρολογίας τοῦ πολυμαθοῦς Ν. Β. Μάγουνη, ὡν δημῶντος Κερκύρας (Πανδώρα, 1Α' φυλ. 252).

- Della republica corcirese dissertat. II.
- Precetti sulla elezione della sposa epistola.
- Sui quattro cavalli della Basilica di San Marco.
- Epistola che procedono al discorso d'Isocrate della Permutazione.
- Lettera et osservazioni sull' Iliade volgarizzata dal cavalier Monti.
- Articoli inseriti in varii giornali litterati.
- A Demetrio Schinas Byzantino lettera.
- Articolo sulla Cassandra di Licofrone.
- Alcuni cenni sopra Polieno.
- Sul giuoco de' bussoli.
- Prefazione alle sentenze di Cicerone.
- Prefazione alle nuove Muse, visione di Niccolò Delviniotti.
- Articolo sulla osservazioni del cav. Lamperti sopra alcune lezioni dell' Iliade.
- Articolo su un' antica paraphrasi dell' Iliade.
- Su un edizione delle vite di Plutarco, volgarizzate dal Pompei.
- Sui principi di giurisprudenza criminale del cavalier Nani.
- Lettere due sulla proposta di alcune correzioni alla Crusca del caval. Monti.
- Articolo sul Dizionario Greco di Antimo Gaza.
- Sull' edizione francese di due opusculi di Senofonte.
- Sulle famiglie illustri del conte Pompeo Litta.
- Versi. Anacreontica. Ode genetliaca. Sciolti.

(Τ' ἀνωτέρω ἰταλιστὶ γεγραμμένα ποιημάτων, ἰδίᾳ προεκδοθέντα, ἀνεδημοσιεύθησαν ἐν ἔτει 1824 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Prose varie. Milano, per Nicolò Beltoni MDCCCXXI 8° σελ. VI—303).

—Illustrazioni Corcirese. Milano 1844 καὶ 1844, 2 τόμ.

—Ἰσοκράτους λόγος περὶ τῆς Ἀντιδόσεως, ἤδη πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαίαν γραφὴν διασκευασθεὶς καὶ ὀγδοήκοντα περίπου σελίδας ἐπαυξηθηθεὶς. Ἐν Μεδιολάνοις 1842.

—Συλλογὴ ἀποσπασμάτων Ἀνεκδότων Ἑλληνικῶν μετὰ σημειώσεων, σπουδῆ Ἀνδρέου Μουστοξίδου καὶ Δημητρίου Σχινᾶ Βυζαντίου. Ἐν Βενετίᾳ 1846—1847. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀλοῦσπολέως. (Ἐξεδόθησαν ὀκτώ τεύχη μετὰ κριτικῶν καὶ ἄλλων σημειώσεων, ἐν οἷς περιέχονται ἑπτὰ συγγραφέων ἀνεκδοτα, ἰδίαν ἕκαστον φέροντα σελιδαριθμῆσιν).

—Herodoto. (Ἐδημοσιεύθη ἢ μετάφρασις μόνον τῶν ὀκτὼ βιβλίων, τοῦ δ' ἑνάτου καὶ τελευταίου ὑστερον περαιωθεῖσα δὲν ἐξεδόθη ἔτι).

—Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, σύγγραμμα περιοδικῶν συντασσόμενον μὲν ὑπὸ (Α. Μουστοξίδου), ἐκιδόμενον δὲ ὑπὸ Χ. Νικολαίδου Φιλαδέλφειας. Ἀθήνησιν 1843—1853.

(Τοῦ περισπούδαστου τούτου περιοδικοῦ ἐξεδόθησαν ἔξ διενεμήθησαν τεύχη δέκα ἀπὸ Ἰανουαρίου 1843 μέχρις Ὀκτωβρίου 1847 (σελ. 1—632). Ἐκτὸς τούτων ἔτω,

πώθησαν, πλὴν δὲν διενεμήθησαν, τὸ ἐνδέκατον τεύχος ἐν ἔτει 1853 (σελ. 633—696), καὶ ἐν ἔτει 1853 δύο τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ δωδεκάτου (σελ. 697—728). Περιέχουσι δὲ τὰ τελευταῖα τὴν συνέχειαν τῶν ἀνεκδότων τοῦ Παχωμίου Ῥουζάνου, διακοπεῖσταν ἐν σελ. 632 τοῦ διανεμηθέντος 10 τεύχους).

—Περὶ τῶν ἐν Κερκύρῃ Ἀκαδημιῶν. Ἐν Κερκύρῃ.

—Βίος Νικάνδρου Νουκίου (ἐν Πανδώρα).

—Φιλαλήτης, ἡμερὶς Κερκύρας. 1854—53.

Καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνέκδοτα, ὧν τὴν δημοσίευσιν ἤρξατο ὁ υἱὸς του Μιχαήλ.

Κωνστάντιος ὁ Α΄.

Ἐγενήθη τῷ 1770 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ πατρὸς μὲν Κρητὸς, μητρὸς δὲ Βυζαντίας, ὀνομασθεὶς διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος Κωνσταντῖνος, κατὰ τὴν ἐν Παλατᾷ συνοικίαν τῆς Ξυλοπόρτας, ἧς ἐν τῇ σχολῇ καὶ τὰ Κοινὰ λεγόμενα γράμματα ἐξέμαθεν. Ἀνατραφεὶς ὑπὸ τὴν κηδεμονικὴν προστασίαν τοῦ πρὸς πατρὸς θείου αὐτοῦ Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου τοῦ Ὁρους Σινᾶ, ἀνδρὸς ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐπιστήμου διὰ τε τὴν παιδείαν καὶ τὴν τοῦ ἤθους μελιχρότητα καὶ σεμνοπρέπειαν, ἐγκαιρῶς ἐπεδόθη εἰς τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων σπουδὴν. Τάχιστα δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ διάκονος, Κωνστάντιος μετονομασθεὶς. Ἐν ἔτει 1788 ἀπελθὼν μετὰ τοῦ θείου του εἰς Ἴάσιον κατηρτίσθη ἐνταῦθα τελειότερον ἐκμαθὼν καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1789 εἰσβολὴν τῶν Ῥώσων ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ῥομαντζῶφ εἰς τὴν τοῦ Κιαΐβου Ἀκαδημίαν, ὅπου ἐπὶ τετραετίαν διήκουσεν ὄλην τὴν σειρὰν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων, γενόμενος ἐγκρατὴς τῆς τε λατινικῆς καὶ σλαβωνικῆς διαλέκτου.

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέβη ἐν ἔτει 1795 εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα γνωρισθεὶς πρὸς τοὺς ἐν Καίρῳ Συναίτας πατέρας, καὶ μέλος τῆς Συναϊτικῆς ἀδελφότητος ἐγγραφεὶς, ἀκολούθως ἀπῆλθε καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ. Ἐκεῖ χειροτονηθεὶς ἱερομόναχος τῷ 1797 ὑπὸ τοῦ διαδεξαμένου τὸν ἐν ἔτει 1790 εἰς Ἴάσιον ἀποβιώσαντα θείου αὐτοῦ Κυρίλλου Δωροθέου, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἀρχιμανδρίτης προχειρισθεὶς ἀπεστάλη τὸ δεύτερον εἰς Κιαίβον, ὡς ἡγούμενος τοῦ ἐκεῖ μοναστηρίου τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης, ὑποκειμένου εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σινᾶ.

Ἀποθανόντος τοῦ Δωροθέου, κοινῇ ἐκλογῇ καὶ ψήφῳ τῶν Συναϊτῶν πατέρων μετεκλήθη ἐκ Ῥωσσίας ὁ Κωνστάντιος ἵνα διαδεχθῇ τὴν τετελευτηκῶτα ἀρχιεπισκοπὴν. Προτραπεὶς καὶ δι' ἐπιστολῆς τοῦ

φίλου του Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν καὶ ἀναχωρήσας ἐκ Κιαβίου ἀπῆλθε διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπουθεν ὤφειλε, κατ' ἔθος ἀρχαῖον, λαμβάνειν τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὁ ἄλλως αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ὄρους Σινᾶ.

Ὅθεν λαβὼν τὴν κανονικὴν χειροτονίαν τῷ 1805 πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ὁ ἔκτοτε διάσπμος ἀρχιεπίσκοπος Σιναιῶν Κωνσταντῖος κατήλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον, ἐνθα διέτριψεν ὄλην ἐξαετίαν ἐντὸς τοῦ ἐκείσε Σιναιτικῆς Μετοχίου, ἐντροφῶν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τε θείων πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν θύραθεν ἀρχαίων σοφῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἱστορικῶν, πρὸς οὓς ἰδίαν κλίσιν εἶχεν αἰείποτε.

Ἐν ἔτει 1811 ἐπανελθὼν ἐκ Κύπρου εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν μὲν χειμῶνα διέμεινεν ἐν τῷ κατὰ τὸν Παλατᾶν Σιναιτικῷ μετοχίῳ τοῦ Προδρόμου, τὰς δὲ ἡμέρας τοῦ θέρους καὶ φθινοπώρου ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἀντιγόνου διέτριβεν ἀσχολούμενος περὶ τὰς φίλας Μούσας καὶ συγγράφων τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχαιότητας, παρέχων δὲ καὶ τὴν πρόθυμον αὐτοῦ χρηματικὴν τε καὶ διανοητικὴν συνδρομὴν εἰς παλλὰς κοινωφελεῖς καὶ φιλολογικὰς ἐπιχειρήσεις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Τὸ μετόχιον αὐτοῦ, λέγει ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς, ὑπῆρχεν ἄλλο Μουσεῖον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ Ἀκαδημία τῶν λογίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις ἀενάως συρρέοντας καὶ πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς, καὶ πολιτικούς ἀρχοντας παντὸς γένους καὶ κόμματος, τοὺς μὲν ἔν' ἀπολαύσῃ τῆς γλυκείας αὐτοῦ ἡμιλίας, τοὺς δὲ ἵνα ἀκούσῃσι ὠρελίμους συμβουλὰς, καὶ ἄλλους νὰ λάβῃσι σοφὰς καὶ ἀποχρώσας λύσεις πολλῶν καὶ ποικίλων ἀποριῶν.

Ἐκτραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως φοβῆθεις ἐκρύβη εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου, μετὰ δὲ τὴν εἰρήνευσιν τῶν διαμαχομένων, ἐξωσθέντος ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου, ἀποθυμαδὸν ἐξελέχθη τοιοῦτος ὁ Κωνσταντῖος Δ' (6 Ἰουλίου 1830).

Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ αἰμίμηστος Κωνσταντῖος ἀναγορευθεὶς ἐβγάθη μετὰ ζήλου διαπύρου ὑπὲρ παντὸς συντελοῦντος εἰς τε τῆς ὀρθοδοξίας τὴν λαμπρότητα, καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους τὴν ἀνάδειξιν. Συνέστησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ ἰδίαις δαπάναις ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὴν ἐν Φαναρίῳ ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν, συστήσας καὶ τὸ μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῆς ἀκμάζον ἐπὶ

Κάλη φιλολογικόν τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων φροντιστήριον. Σκοπιμώτερον δ' ἐπεμελήθη τῆς παναρχαίας Πατριαρχικῆς σχολῆς τοῦ Φαναρίου, τὸν μὲν ιερομόναχον σχολάρχην αὐτῆς Σαμουὴλ τὸν Κύπριον προβιάσας εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Προικονήσου, ἀναθέμενος δὲ τὴν σχολαρχίαν εἰς τὸν κλεινὸν Νικόλαον τὸν Λογάδην.

Διαβληθεὶς ὑπὸ τινων διεφθαρμένων εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν ὁ αἰμίμηστος Κωνστάντιος Α' καθρέθη τῇ 14 Αὐγούστου 1834 καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου ἀνεῦρεν ἐκεῖ τὰς πεφλημένας αὐτῷ Μούσας καὶ τὴν ποθεινὴν ἡσυχίαν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπέβίωσε τῇ 5 Ἰανουαρίου 1859.

Ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς ἐν ὀλίγοις πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός. «Ψυχὴ ἄκακος καὶ ἄδολος, νοῦς ὀξύς καὶ διορατικὸς, » μνήμη εὐρεία καὶ στεγανή, πάντοτε παρούσα καὶ ὑπὸ γῆρας » ἀκαταδάμαστος, ἥθους χαρακτήρ ἐλευθέριος, εἰλικρινῆς καὶ μελι- » χιος, φρόνημα εὐσεβὲς πατριωτικὸν καὶ ἀρχαϊκόν, ζῆλος τοῦ καλοῦ » ἀπερίτρεπτος καὶ ἀκαπήλευτος, βοπή πρὸς τὸ εὐεργετεῖν προηγμένη » μέχρι πάθους. Ἰδοῦ ὅποιος παρὰ πάντων ὁμολογεῖται ὁ Πατριάρχης » Κωνστάντιος (¹) ».

Συγγράμματα.

— Ἀρχαία Ἀλεξάνδρεια, ἥτοι ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ περιγραφή τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν Μόσχᾳ 1804 (ἐλληνορωσιστὶ μετὰ πολλῶν εἰκονογραφιῶν).

— Κωνσταντινίαις παλαιαῖς τε καὶ νεωτέροις. Ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἐν Κωνσταντινολᾷ 1844. (ἐν ἔτει 1846 ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆ αὐτῆς μετάφρασις).

— Αἰγυπτιακά, ἥτοι περιγραφή ἀπάσης τῆς Αἰγύπτου ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1838.

— Ὑπόμνημα περὶ τῆς τῶν Ἀρμενεῶν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀσυμφωνίας (²). Περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πατριαρχευσάντων μέχρι τῆς σήμερον. — Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἔλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῆ καὶ παιδείας διαπρεφάντων (³). — Ἀπάντησις εἰς τὸ ἐπ' ὀνόματι ψευδωνύμου Γερμανοῦ ἐκδοθὲν πονημάτιον τὸ κατηγοροῦν τοὺς ἐν Ῥωσίᾳ θεολόγους ὡς δεχομένους διττὰ βαπτίσματα — Περὶ Ἀγγέλων, ὅτι οὐ πάντῃ ἀσώματοι. — Συνοπτικὴ διατριβὴ περὶ τοῦ πότε, πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἤρξαντο ἀποστελλεῖν οἱ Πάπαι τὸν Μισιοναρίου εἰς τὴν Ἀνατολήν πρὸς διάδοσιν τῆς

(¹) Βλέπε κατ' ἔκτασιν Θ. Ἀριστοκλέους, Βιογραφίαν Κωνσταντοῦ Α'. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866.

(²) Ἐτυπώθη τῷ 1850, καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν ἐξεδόθη ἄρμενικοῖς γράμμασι τῷ 1857 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(³) Προεξεδόθη ὑπὸ Σοφ. Οἰκονόμου ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν.

Πατρικῆς λύμης. — Σύντομος ἀπάντησις πρὸς τὰς ἐξ ἀμάξης ἀνευθυριάστους καὶ ἐκτόπους κατὰ τὴν Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ἡμῶν λοιδωρίας τοῦ λεγομένου ἀρχιεπισκόπου Πέτρας Ἰουλιανοῦ Μαρία Ἰλλερῶ (!). — Ἀπάντησις τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀπίως πεμφθεῖσαν πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἰγκύκλιον ἐπιστολὴν τοῦ Μ. Πάπα Ρώμης Πίου τοῦ ἐνάτου. (Ταῦτα πάντα ἐξεδόθησαν εἰς ἓν τεύχος ἐν Κωνσταντινῶν τῷ 1866 ὑπὸ τοῦ Κ. Θ. Ἀριστοκλέους ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κωνσταντίου τοῦ Α' Συγγραφαὶ αἱ Ἐλέφουσες»).

— Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. (Ἐξεδόθη ἐν Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως).

Ἄνεκδοτα.

— Ἱερὰ κατήχησις κατ' ἐρωταπόκρισιν.

— Περὶ τῶν ποντινῆκων τῆς Ρώμης.

— Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου.

— Ἐπιστολαί, κλπ. (!).

Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Ἐγεννήθη ἐν Λαρίσῃ τῆς Θεσσαλίας τὴν 25 Ἰανουαρίου 1784, καὶ νεκρὸς τὴν ἡλικίαν κατετάχθη εἰς τὸν ἱερόν κληρὸν. Τὴν 25 Δεκεμβρίου 1802 ἐχειροτονήθη διάκονος, καὶ μεταξὺ ὕστερον εἰς Βουκουρέστιον ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος τὴν 30 Αὐγούστου 1811. Οἱ ἐν Βιέννῃ παρεπιδημοῦντες ὀρθόδοξοι προσεκάλεσαν αὐτὸν ὡς ἐφημέριον, καὶ ὡς τοιοῦτος διέτριψεν ἐν τῇ αὐστριακῇ μητροπόλει ὀκτὼ περίπου ἔτη. Τῷ 1816 ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Κοκκινάκου τὴν διακοπεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ Λογίου Ἐρμού, καὶ τῷ 1819 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διασήμου φιλέλληκος Γύλφορδ ὡς διδάσκαλος τῆς θεολογίας εἰς τὴν ἰδρυθσομένην Ἴονιον Ἀκαδημίαν ἀπεσάταλη, δαπάνη αὐτοῦ, εἰς Γοττίγγην πρὸς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεών του.

Ἄμα ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας ὁ Φαρμακίδης ἀφήσας τὴν Γοττίγγην κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα (9 Ἰουνίου 1821), καὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Τὴν 5 Ἰουλίου 1823 διαρίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Τριπόλει βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ἐφορος τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείας. Ἐνεκὰ δὲ τῆς τότε ἐπελθούσης διαιρέσεως τῶν κυβερνήσεων τὴν Ἑλλάδα δύο σωματίων ὁ Φαρμακίδης μετέβη εἰς Σαλαμίνα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὑδραν. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Γύλφορδ ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἤδη κατασταθεῖσαν Ἴονιον Ἀκαδημίαν ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τῆς βουλῆς καὶ μετέβη εἰς Κέρκυραν (23 Νοεμβρίου 1823).

(1) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Γ. Χαροφύλακος τῷ 1844.

(2) Ἐτυκώθη τῷ 1848 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(3) Ἐκδοθήσονται ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀριστοκλέους μετ' ἄλλων ὡς συνέχεια τοῦ προκείμενου ἀτελοῦς τεύχους τῶν Ἑλασσόνων Διατριβῶν.

Τὴν 17 Ἰανουαρίου 1824 τὸ ἐν Κρανιδίῳ ἑδρεῖον Νομοτελεστικὸν σῶμα προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἐπανερχόμενος ἀναδεχθῆ τὴν ἐπιστάσιν τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ ἐκδοσιν ἐφημερίδος. Μὴ δυνάμενος νὰ ὑπακούσῃ παρευθὺς εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς κυβερνήσεως ἀπήντησε τὰ δέοντα, ἐξαιτούμενος συγγνώμην διὰ τὴν ἀκούσιον καὶ ἐξ ἀνάγκης ταύτην ἀπέθειεν. Ἡ ἑλληνικὴ ὁμως κυβέρνησις ἔχουσα ἀνάγκην δημοσιογραφικοῦ ὄργανου ἀνενέωσε τὴν ἀπαίτησιν καὶ διὰ τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ τὸν Μάϊον τοῦ 1825 ὁ Φαρμακίδης δώσας τὴν ἐκ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας παραίτησιν τοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας. Ἐπανελθὼν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ διατάγματος τῆς προσωρινῆς διοικήσεως (29 Σεπτεμβρίου) διορίσθη ἐφημεριδογράφος τῆς διοικήσεως, ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τὴν τυπογραφίαν συγκαίρην ἀπὸ τρία πισωτήρια μ' ἄλλα τ' ἀναγκαῖα τῶν. Ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς Α. Μαυροκορδάτος ἀναγγέλλων αὐτῷ τ' ἀποφασισθέντα προσέθετε, « Δὲν ἤμποροῦτε βέβαια νὰ κάμῃ καλητέραν ἐκλογὴν ἢ διοικῆσις διὰ τοιοῦτον ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦνται φῶτα, ἐκτεταμέναι γνώσεις τῶν πραγμάτων, καὶ ὑποκείμενον ἀπολαμβάνον ἐντελῶς τὴν ὑπόληψίν της. »

Μετὰ ζήλου ἐργασθεὶς ὁ Φαρμακίδης εἰς διεύθυνσιν τῆς ἐθνικῆς τυπογραφίας καὶ τὴν σύνταξιν τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος, παρητήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστριαῦ ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ὁ Θεόκλητος, εἰ καὶ ἀποτελῶν μέλος τῆς ἐκλεξάσης αὐτὸν ἐθνικῆς συνέλευσεως τῆς Τροιζήνος, ἀντιπολιτευόμενος αὐτὸν ἔμεινεν ἰδιωτεύων, καὶ συνειργάσθη μετὰ τῆς κατὰ τοῦ Κυβερνήτου μερίδος, ἣτις ἐθριμύδευσεν ἐν τῇ δολοφονίᾳ.

Τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1832 διορίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἔφορος τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Κεντρικοῦ καὶ τοῦ Προκαταρκτικοῦ σχολείου μὲ μισθὸν διακοσίων φοινίκων κατὰ μῆνα. Ἐλθόντος τοῦ βασιλέως Ὀθωνοῦ διορίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἣτις ἐπεφορτίσθη τὴν σύνταξιν σχολικοῦ ἀφορῶντος τὸν ἐκκλησιαστικὸν διοργανισμὸν (15 Μαρτίου 1833), καὶ ἐργάσθη ἐνζήλωσιν εἰς διακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Τὴν 25 Ἰουλίου 1833 διορίσθη γραμματεὺς τῆς διαρκοῦς ἐργασίας Συνόδου τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν 17 Ἰανουαρίου 1837 ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς ἐν τῷ νεοσυστάτῳ πανεπιστημίῳ, ἐπὶ ἐπιμισθίῳ δραχμῶν ἑκατὸν κατὰ μῆνα.

Τὴν 20 Νοεμβρίου 1839 ἀπολυθεὶς τῆς θέσεως τοῦ παρὰ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ γραμματέως διωρίσθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῇ πανεπιστημίῳ (*). Τὴν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀπομάχρυνσίν του θεωρήσας ὁ Φαρμακίδης ὡς ὑπενεργηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀπολογία, ἐν ἣ ἄβρος ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ. Ἀναλαβὼν ὕστερον τὴν παρὰ τῇ Συνόδῳ θέσιν τοῦ γραμματέως διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ κατὰ Μαΐον τοῦ 1862 ἐπέλθόντος θανάτου του.

Ὁ Φαρμακίδης ἦν ἐκ τῶν καλῶν ἑλληνοστῶν καὶ θεολόγων τοῦ καιροῦ του, δὲν εἰργάσθη ὅμως ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας, μεθ' ἧς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του ἐπρομάχησεν. Ὁ κατὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἀντίτομός του εἶναι σάτυρα ἐλευεὶν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἀσέμνωσ μνητηρίζεται ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος, ἥτις χάριν τοῦ ἑλλητισμοῦ προθύμως ἀναγνώρισασα τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐδικαιοῦτο μάλιστα νὰ προσδοκᾷ δειγμάτων τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης.

Συγγράμματα.

—Στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Βιέννῃ 1815.—(Ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ ἐγκυκλοπαιδεία συνετέθη ὑπὸ Φριδερίκου Ἰακωβοῦ, καὶ διαβρῦθημισθεῖσα ὑπὸ Θ. Φαρμακίδου ἐχρησίμευσεν ὡς τὰ μόνον ἑλληνικὸν κείμενον διὰ τὰ σχολεῖα, ἀντὶ τῆς τῶς εἰσηγμένης τοῦ Πατούσα μετατυπώθη δ' ἐν Κερκύρῃ καὶ ἐξεδίδετο Ἀθήναις, μέχρις οὗτο ἔπαυσεν ἡ χρῆσις αὐτῆς διὰ τῆς ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ ἐκδοθείσης Χρηστομαθείας τῶν Α. Παγλαδῆ καὶ Σ. Βοζαντίου).

—Γενικὴ Ἐφημερίς. Ἐν Ναυκλίῳ 1825—27.

—Περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου. Ἐν Ἀθήναις 1838.

—Ὁ ψευδώνυμος Γερμανός. Ἐν Ἀθήναις 1838.

—Ἀπολογία. Ἐν Ἀθήναις 1840 (ἐξεδόθη δις ἀμετάβλητος ἐκ τῆς τυπογραφίας Ν. Ἀγγελίδου).

—Περὶ ὄρκου. Ἐν Ἀθήναις 1840.

—Ἡ Καινὴ Διαθήκη μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων. Ἐν Ἀθήναις 1844 τόμ. 7.

—Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἢ περὶ Ἀληθείας, ἐν Ἀθήναις 1852. (Οὗτός ἐστιν ὁ διαβόητος Ἀντίτομος ἢ ἐπὶ κίρισις τοῦ ἐπὶ πατριάρχου Ἀνθίμου ἐκδοθέντος συνοδικοῦ τόμου πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας).

—Πάμπολλαι διατριβαὶ ἐν τῷ Λογίῳ Ἐρμηῖ (1846—1849) καὶ ἐν τῇ Ἀθηνᾷ, πολιτικῇ τῶν Ἀθηνῶν ἐφημερίδι.

(*) Θ. Φαρμακίδου ἀπολογία.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.

Α.

¹Αββακοῦμ ἱερομόναχος 254. ¹Αβιας Κωνσταντίνος 593. ¹Αβούρης Ἰωάννης 285. ¹Αβράμιος Βαρθολομαῖος 414. ¹Αβράμιος Ἰωάννης 443. ¹Αγαθόγγελος ἱερομόναχος 330. ¹Αγαθόφρων Λακεδαιμ. (Νικολόπουλος). ¹Αγαλλιανός Θεόδωρος 107. ¹Αγαπητός Ἐκτωρ 237. ¹Αγάπιος ἀρχιμανδρίτης 693. ¹Αγάπιος Κρής (Δάνδος). ¹Αγάπιος (Λεωνάρδος). ¹Άγγελος 74. ¹Άγγελος Χριστόφορος 294. ¹Άγιοπαυλίτης Γρηγόριος 607. ¹Άγκύραμος Δημήτριος 613. ¹Αδάμης Ἰωάννης 608. ¹Αδραμυτηνός Ἐμμανουήλ 440. ¹Αζάλης Ἰωσαφάτ 405. ¹Αθανάσιος Ἀντιοχείας 457. ¹Αθανάσιος Ἰβηρίτης 604. ¹Αθανάσιος Κύπριος 232. ¹Αθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως 442. ¹Αθανάσιος Λοκρῶν 51. ¹Αθανάσιος Ναυπάκτου 454. ¹Αθανάσιος Πάριος 630. ¹Αθανάσιος Παροναξίας 236. ¹Αθανάσιος ὁ ἐκ Πικριδῶν (Σκληρός). ¹Αθανάσιος ὁ ρήτωρ 402. ¹Αθανάσιος Σηλυβρίας 235. ¹Αθανάσιος Τραπεζούντιος 403. ¹Αθανασίου Εὐστάθιος 646. ¹Αχίδας Φραγκίσκος 404. ¹Ακρης Βερνάρδος 237. ¹Ακτιακός Νικόλαος 105. ¹Αλβάνης Ἀλέξανδρος 453. ¹Αλβάνης Ἀνίβας 453. ¹Αλβάνης Ἰωάννης 472. ¹Αλβάνης Ἰωάννης Φρ. 454. ¹Αλβάνης Φραγκίσκος 453. ¹Αλβέρτης Παῦλος 421. ¹Άλεμάνος Νικόλαος 295.	¹Άλέξανδρος Τυρναβίτης 480. ¹Άλεξάνδρου Γεώργιος 94. ¹Άλλάπιος Λέων 268. ¹Άλταβίλας Σπυρίδων 408. ¹Άμμουράσης Γεώργιος 62. ¹Άμμιράλλος Δημήτριος 415. ¹Άμφιλόχιος 401. ¹Άναγνώστης Ἰθακήσιος 575. ¹Άνανίας Ἀκαρνάν 577. ¹Άνανίας Ἀντιπάριος 606. ¹Άνανίας ἐκ Δημητσάνης 604. ¹Άνανίας Κυζίκου 468. ¹Άναστασιου ὁ ἐν Καστοριά 599. ¹Άναστάσιος ὁ Μακεδῶν 450. ¹Άναστασιου Ἰάκωβος 604. ¹Άνδρέας Πάργιος 614. ¹Άνδρίου? Ἡλίας 234. ¹Άνδρούτσος Ἀλοῦσιος 466. ¹Άνθιμος ἐξ Ἰβηρίας 443. ¹Άνθιμος ἱερομόναχος 254. ¹Άνθιμος ἱερομόναχος 606. ¹Άνθιμος Ἱεροσολύμων 585. ¹Άνθιμος ἐκ Δειθαδίου 649. ¹Άνθιμος ἐκ Σαλόνων 578. ¹Άνθιμος Σεβρών 330. ¹Άνθρακίτης Μεθόδιος 435. ¹Άντωνίου Ἐμμανουήλ 645. ¹Άντώνιος ἱερεὺς 95. ¹Άντώνιος ρήτωρ 485, 229. ¹Άνώνυμος Κρής 409. ¹Άπολλώνιος 445. ¹Άποστόλης Μιχαήλ 74, 73. ¹Άποστόλης (Ἀρσένιος Μονεμβασίας). ¹Άποσταλίδης Ἰωάννης 564. ¹Άργέντης Εὐστράτιος 469. ¹Άργυρόπουλος Βαρθολομαῖος 47. ¹Άργυρόπουλος Δημήτριος 47. ¹Άργυρόπουλος Ἰάκωβος 749. ¹Άργυρόπουλος Ἰωάννης 45. ¹Άρκούδης Ἀλέξανδρος 452. ¹Άρκούδιος Ἀντώνιος 234. ¹Άρκούδιος Πέτρος 260. ¹Άρσένιος Ἄνδρου 236. ¹Άρσένιος Ἐλασσώνος 206.

Ἀρσένιος Ἱερομόναχος 254.
 * Ἀρσένιος Ἱερομόναχος 402.
 Ἀρσένιος καθηγούμενος 247.
 Ἀρσένιος Μονεμβασίας 426.
 Ἀρσένιος Πατρῶν 235.
 Ἀρσένιος Τορνόβου 144.
 Ἀσάνης Γεώργιος 691.
 Ἀσάνης Σπυρίδων 690.
 Αὐγερινός Ἀγαμέμνων 655.
 Αὐλωνίτης Γεώργιος 342.
 Αὐλωνίτης Σπυρίδων 444.
 Αὐσεβίλιος Κωνσταντῖνος 234.
 Ἀχίλης Ἀντώνιος 421.
 Ἀχίλης Κωνσταντῖνος 420.
 Ἀψαρᾶ Θεοφάνης 469.
 Ἀψαρᾶ Νικητέριος 469.

B.

Βαβατινός Νικόλαος 443.
 Βαβιστριός 233.
 Βαλέσιος Ἀνδρέας 420.
 Βάλδης Παντολῶν 578.
 Βάλδης Ζαφειρίου 578.
 Βαλεριανός 234.
 Βάλριος Βασίλειος 230.
 Βαλιούλιας Ἰάκωβος 605.
 Βαλαμακῆς Γεράσιμος 655.
 Βάλαμος Γεώργιος 227.
 Βάλαμος Μάρκος 237.
 * Βάλαμος Μάρκος 417.
 Βάλαμος Νικόλαος 449.
 Βάμβας Νεόφυτος 728.
 Βανδιλάκιος Γεώργιος 424.
 Βαρβαρίγος Ἱερμίας 304.
 Βάρβοχας Ἀντώνιος 448.
 Βαρόλαχος Κωνσταντῖνος 691.
 Βαρδῆς Πέτρος 577.
 Βάρκοσης Νικόλαος 506.
 Βάρκοσης Καλλίνικος 507.
 Βαρλίας Μαρῖνος 407.
 Βαρβίτης Κοσμάς 420.
 Βαρούχας Γεώργιος 420.
 Βάρτας Ἀνθίμος 438.
 Βασίλειος Κουταλινός 600.
 Βασίλειος Ποστέλνικος 647.
 Βασιλῆς Ἰάκωβος 479.
 Βασίλειος Φραγκίσκος 237.
 Βατάτζης 648.
 Βελάστης Θεομᾶς 604.
 Βελημᾶς Γεώργιος 642.
 Βελλαμαρίνος Βερτούκιος 424.
 Βελλαρᾶς Νικόλαος 609.

Βεμβάρδος Νικόλαος 449.
 Βενδότης Γεώργιος 564.
 Βενιδίκτος ἐκ Λάμαρης 576.
 Βενίριος Λαυρέντιος 598.
 Βενιαμὴν Πελοποννήσιος 576.
 Βενιέρης Δημήτριος 648.
 Βενιζέλος Ἄγγελος 351.
 Βενιζέλου Φιλοθέη 493.
 Βεργίκιος Ἄγγελος 433.
 Βεργίκιος Νικόλαος 455.
 Βεργίκιος Ἰωάννης 455.
 Βεργίκιος Γεώργιος 455.
 Βερναρδῆς Ἀργυρὸς 593.
 Βερνάσας Ῥαφαήλ 405.
 Βησσαρίων ἀββᾶς 35.
 Βησσαρίων Νικαίας 44, 42, 25
 Βησσαρίων ἐκ Ῥαφάνης 574.
 Βιέρος Ἀλέξανδρος 420.
 Βίκτωρ Κερκυραῖος 447.
 Βιλαρᾶς Ἰωάννης 648.
 Βλαντῆς Σπυρίδων 688.
 Βλάσιος Γαβριήλ 302.
 Βλασόπουλος Στυλιανός 679.
 Βλαστός Ἀντώνιος 237.
 Βλαστός Γεώργιος 233.
 * Βλαστός Γεώργιος 448.
 Βλαστός Δημήτριος 447.
 Βλαστός Ἐμμανουήλ 294.
 Βλαστός Μανουήλ 232.
 Βλαστός Μελέτιος 232.
 Βλαστός Μιχαήλ 294.
 Βλαστός Νικόλαος 412.
 * Βλαστός Νικόλαος 447.
 Βλάχος Γεράσιμος 336.
 Βλάχος Γρηγόριος 338.
 Βογορίδης Ἀθανάσιος 693.
 Βόδας Δημήτριος 602.
 Βὸλ Γεώργιος 420.
 Βοναφιδῶς Ἰωάννης 230.
 Βότζας Βαρβολομαῖος 236.
 Βουβούλιος Νικόλαος 598.
 Βούλγαρις Ἀντώνιος 449.
 Βούλγαρις Βίκτωρ 448.
 Βούλγαρις Γεώργιος 342.
 Βούλγαρις Εὐγένιος 566.
 Βούλγαρις Ἰωάννης 343.
 * Βούλγαρις Ἰωάννης 597.
 Βούλγαρις Νικόλαος 344.
 * Βούλγαρις Νικόλαος 424.
 Βούλγαρις Πέτρος 645.
 Βούλγαρις Σπυρίδων 342.
 Βούλγαρις Σταματέλος 448.

Βούλγαρις Στέφανος 449.
 Βούλγαρις Χριστόφορος 343.
 Βουλισμᾶς Δωρόθεος 643.
 Βουστρώνιος Γεώργιος 267.
 Βουστρώνιος Ἰωάννης 295.
 Βουτζαρᾶς Πέτρος 449.
 Βρανᾶς Κορτέσιος 405.
 Βρετὸς Ματθαῖος 446.
 Βροντόπουλος Ἰωάννης 229.

Γ.

Γαβαλᾶς Γεώργιος 448.
 Γαβαλᾶς Νικόλαος 420.
 Γαβριήλ 74.
 Γαβριήλ ἱεροδιάκονος 235.
 Γαβριήλ ἐκ Καρπενησίου 438.
 Γαβριήλ Ναυπάκτου 284.
 Γαβριήλ Σμύρνης 235.
 Γαβριηλόπουλος Νικόλαος 596.
 Γαετάνος Νικόλαος 234.
 Γαζῆς Ἀνδρόνικος 40.
 Γαζῆς Ἀνθίμος 693.
 Γαζῆς Δημήτριος 40.
 Γαζῆς Θεόδωρος 33, 37.
 Γαλανὸς Δημήτριος 672.
 Γαλατιανὸς Ματθαῖος 403.
 Γαλατινὸς 73.
 Γαρούτσος Γεώργιος 449.
 Γεμιστὸς Γ. (Πλῆθων).
 Γεμιστὸς Ἰωάννης 228.
 Γεννάδιος Γεώργιος 720.
 Γεννάδιος (Σχολάριος).
 Γεράρδος Φραγκίσκος 597.
 Γεράσιμος Βυζάντιος 600.
 Γεράσιμος Ἡρακλείας 465.
 Γεράσιμος ἱερομόναχος 424.
 *Γεράσιμος ἱερομόναχος 294.
 Γεράσιμος οἰκονόμος 247.
 Γεράσιμος Χαλεπίου 644.
 Γεργάνος Ζαχαρίας 308.
 Γερμανὸς Αἰτωλὸς 409.
 Γερμανὸς Λοκρὸς 347.
 Γερμανὸς Κρητικὸς 603.
 Γεωργερίνης Ἰωσήφ 344.
 Γεωργιλᾶς Ἐμμανουήλ 404.
 Γεώργιος Αἰτωλὸς 234.
 Γεώργιος ἐξ Ἀργυροκάστρου 642.
 Γεώργιος ἐξ Ἰωαννίνων 642.
 Γεώργιος Μανουήλ 646.
 Γεώργιος οἰκονόμος Ῥόδου 254.
 Γεώργιος Κορίνθιος 439.
 Γεώργιος λογοθέτης Ἀθηνῶν 235.

Γεώργιος Ῥόδιος 234.
 Γεώργιος Τραπεζούντιος 459.
 Γεωργίου Ἀλέξανδρος 95.
 Γεωργίου Παναγιώτης 609.
 Γιαννούλης (Εὐγένιος Αἰτωλός).
 Γιγνάτιος Ἰωάννης 448.
 Γλυζώνιος Ἐμμανουήλ 204.
 Γονέμης Ἰωάννης 376.
 Γονέμης Μάρκος 376.
 Γονέμη: Σκηπίων 376.
 Γοργορίνης Νικόδημος 404.
 Γορδάτος Κωνσταντῖνος 599.
 Γόρδιος Ἀναστάσιος 437.
 Γουδέλης Δημήτριος 694.
 Γουλιμῆς Ἀναστάσιος 574.
 Γουλιμῆς Γεράσιμος 574.
 Γουλιμῆς Φραγγούλης 574.
 Γουνᾶς Ἀνδρέας 645.
 Γρανδενίγος Ἀλούσιος 335.
 Γραδενίγος Ἀντώνιος 335.
 Γρηγορᾶς Μητροφάνης 445.
 Γρηγορίνης Γεράσιμος 680.
 Γρηγόριος Ε΄ 620.
 Γρηγόριος Δυρράχλιου 606.
 Γρηγόριος ἱερομόναχος 445.
 Γρηγόριος Μιτυλήνης 236.
 Γρηγόριος Ναυπάκτου 595.
 Γρηγόριος Περιθεωρίου 235.
 Γρηγόριος Σίφιος 654.
 Γρηγόριος Χίος 440.
 Γρηγορόπουλος Δημήτριος 408.
 Γρηγορόπουλος Ἰωάννης 408.
 Γρηγορόπουλος Μητροφάνης 247.
 Γρίτης Ἰωάννης 448.

Δ.

Δαβιάνος Ξαβέριος 350.
 Δάβιλας Πέτρος 236.
 Δαδίκης 607.
 Δαιμονογιάννης 294.
 Δαλασσηνὸς Ἰωάννης 234.
 Δαμασκηνὸς Βυζύης 284.
 Δαμασκηνὸς Ναυπάκτου (Στουδίτης).
 Δαμιανὸς Βασίλειος 449.
 Δαμιλᾶς Ἀντώνιος 406.
 Δαμισιανὸς Ἰωάννης 305.
 Δαμωδὸς Ἀντώνιος 419.
 Δαμωδὸς Βυζάντιος 468.
 Δάνδολος Βαρβολομαῖος 420.
 Δανιήλ Ἐφῆσου 403.
 Δανιήλ Σερβῶν 284.
 Δανιήλ Προκοπίου 284.

Δαπόντιος Καισάριος 504.
 Δάρβαρις Δημήτριος 566.
 Δάρβαρις Πέτρος 565.
 Δαράκης Βίτωρ 596.
 Δαράκης Γεώργιος 596.
 Δαράκης Ἐμμανουὴλ 596.
 Δαράκης Νικόλαος 596.
 Δαρσίος 74.
 Δαρμάριος Ἀνδρέας 274.
 Δάσκολης Ἀνίδας 643.
 Δεδάρης Ματθαῖος 458.
 Δεδάρης Πέτρος 459.
 Δεκάδουος Ἰουστίνος 404.
 Δελιάνος Παρίων 693.
 Δελλαγραμμάτικας Ἰωάννης 654.
 Δελλαδέτιζιμας Ἄγγελος 643.
 Δελλαδέτιζιμας Νικόλαος 645.
 Δεμοντεσάντος Σταμάτιος 286.
 Δενδρηγὸς Κωνσταντίνος 655.
 Δενόρις Ἰδών 497.
 Δενόρις Πέτρος 498.
 Δεπάκολος 442.
 Δερβησιάνος Ἀνανίας 487.
 Δευτερεῖος Γεώργιος 230.
 Δεφράνας Μάρκος 409.
 Δήμαρος Λάμπρος 642.
 Δημέρου Παγκράτιος 644.
 Δημητριάδης Στέφανος 647.
 Δημήτριος ἐκ Γραμμένου 577.
 Δημήτριος Θεσσαλονικεὺς 227.
 Δημήτριος Δαρίσσης 235.
 Δημήτριος νοτάριος 443.
 Δημητρίου Ἀνδρέας 234.
 Δημητρίου Θεόδωρος 75.
 Δημητρίου Ἰωάννης 578.
 Δῆμος Ζαβερόνδης 578.
 Διακρούσης Ἀνθιμος 440.
 Διασωρίνος Ἰάκωβος 240.
 Διονύσιος ἐξ Ἀγράφων 400.
 Διονύσιος Ἀδριανουπόλεως 640.
 Διονύσιος ἀναχωρητὴς 454.
 Διονύσιος Βζύης 235.
 Διονύσιος Ἡρακλείας 247.
 Διονύσιος ἱερομόναχος 35.
 * Διονύσιος ἱερομόναχος 233.
 Διονύσιος Καλλιπολίτης 640.
 Διονύσιος Λακεδαιμονίας 303.
 Διονύσιος Δαρίσσης 303.
 Διονύσιος Ναυπλίας 446.
 Διονύσιος Πλαταιῶνος 646.
 Διονύσιος πρωτοσύγγελλος 247.
 Διονύσιος Τορνόβου 303.

Διονύσιος Τραπεζούντιος 605.
 Διπλοδατάτζης Θωμᾶς 432.
 Δομεισιανὸς 293.
 Δονᾶς Ἰωάννης 608.
 Δονδίνος Βαπτιστῆς 448.
 Δοξαράς Νικόλαος 421.
 * Δοξαράς Νικόλαος 426.
 Δοξαράς Παναγιώτης 425.
 Δοξαράς Παρθένιος 280, 294.
 Δοξαράς Παχώμιος 447.
 Δοριανὸς Ἰωάννα 247.
 Δοσίθεος Δωριεὺς 25.
 Δοσίθεος Ἱεροσολύμων 379.
 Δοσίθεος Ξανθίας 452.
 Δούγκας Στέφανος 745.
 Δούλικης Γεώργιος 449.
 Δούκας 402.
 Δούκας Δημήτριος 227.
 Δούκας Μιχαὴλ 554.
 Δούκας Νεόφυτος 702.
 Δουκάτωρ Γεώργιος 294.
 Δραγονδίνος Φραγκίσκος 424.
 Δραγούμης Μάρκος 728.
 Δριμητικὸς Νικόλαος 406.
 Δρυμοκάτης (Χρυσολωρᾶς Μιχ).
 Δωρόθεος Λακεδαιμονίας 444.
 Δωρόθεος Λίσθιος 460.
 Δωρόθεος Μονεμβασίας 223.

E.

Ἐξεκίηλ Κορίνθου 285.
 Ἐλεαβούλκος Θωμᾶς 444.
 Ἐλλάδιος Ἀλιξάνδρος 447.
 Ἐλευθέριος Ρόδιος 478.
 Ἐμμανουὴλ ἱετρός 564.
 Ἐμμανουὴλ Κύπριος 442.
 Ἐμμανουὴλ ῥήτωρ 104.
 Ἐμποροκλήτης Χριστόφορος 599.
 Ἐπαρχος Ἀντώνιος 460.
 Ἐπαρχος Γεώργιος 460.
 Ἐπαρχος Θεόδωρος 237.
 Ἐπισκοπόπουλος Βενέδικτος 234.
 Ἐπιφάνιος Ἀνδρέας 445.
 Ἐπιφάνιος Καισάριος 284.
 Ἐρμώνυμος Γεώργιος 67, 6.
 Ἐρρίκιος Γεώργιος 448.
 Ἐρρίκιος Ἰωάννης 448.
 Εὐγενεὺς Ἀνδρέας 407.
 Εὐγένιος Αἰτωλὸς 327.
 Εὐγένιος Σουμειλιώτης 609.
 Εὐδαιμονογιάννης Ἀνδρέας 499.
 Εὐδαιμονογιάννης Θεόδωρος 236.
 Εὐθύμιος Ἀντιοχείας 287.

Ἐθδόμος ἐκ Καρπενήσιου 437.
Ἐφραίμ Ἀθηναῖος 507.

Z.

Ζαβίρας Γεώργιος 540.
Ζαβίρας Κωνσταντῖνος 543.
Ζαχαρόβιος Ἱερεμίας 294.
Ζαγοραῖος Διονύσιος 645.
Ζάκρας Λίβιος 447.
Ζαλύκης Γρηγόριος 685.
Ζαμπέλιος Νεκτάριος 354.
Ζαμφουρνάρος Θεοφύλακτος 408.
Ζαννετῖνος Διονύσιος 473.
Ζένος Πέτρος 420.
Ζερβός Κωνσταντῖνος 234.
Ζερβός Σεραφεῖμ 286.
Ζερτζούλης Θεόφιλος 500.
Ζερτζούλης Κυριακός 500.
Ζερτζούλη: Νικόλαος 499.
Ζηκαῖος Δημήτριος 539.
Ζῆνος Ἀλέξανδρος 412.
Ζῆνος Ἀπόστολος 472.
Ζηταῖος Χρυσάνθος 464.
Ζόγιας Ἰάκωβος 420.
Ζόγιας Νικόλαος 448, 420.
Ζούκας Γεώργιος 448.
Ζυγομαλάς Θεοδόσιος 483.
Ζυγομαλάς Ἰωάννης 476.
Ζωγράφος Γεώργιος 599.
Ζωγράφος Πέτρος 658.

H.

Ἡλιάδης Μανασῆς 513, 484.
Ἡλίας μοναχός 414.
Ἡρακλειανός Ἰωάννης 235.
Ἡσαίας Μεγασηλαιώτης 228.
Ἡσαίας μοναχός 45.

Θ.

Θεοδώρητος Ἀθανασίου 649.
Θεόδωρος δομέστικος Λήμνου 236.
Θεόδωρος Τραπεζούντιος 444.
Θεόκλητος Ἰηρῆτης 599.
Θεόκλητος μοναχός 234.
Θεολόγητος Ἰωάννης 608.
Θεοσκόπος 224.
Θεοτόκης Νικηφόρος 583.
Θεοφάνης 330
Θεοφάνης ἐξ Ἀγράφων 496.
Θεοφάνης Θεσσαλονίκης 229.
Θεοφάνης Ἱεροσολύμων 402.
Θεοφάνης Μηδείας 405.

Θεοφάνης Ναουσαῖος 605.
Θεοφάνης Παιδαετοῦ 284.
Θεοφίλας Ἰάκωβος 655.
Θεόφιλος Καμπανίας 644.
Θωανάς 244.
Θωμάς Ρόδιος 640.

I.

Ἰάκωβος Ἀργεῖος (Μάνος).
Ἰάκωβος Θεσσαλονίκης 330.
Ἰάκωβος Κύπριος 598—
Ἰάκωβος Λιτωᾶς καὶ Ἀγράφων 330.
Ἰάκωβος Μήλιος 474.
Ἰάκωβος δομομάρτυς 244.
Ἰγνάτιος 445.
Ἰγνάτιος Ἀντίσσης 452
Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας 693.
Ἰδομενεὺς Γεώργιος 655.
Ἰέραξ 202.
Ἰέραξ Ἀλέξανδρος 202.
Ἱερεμίας Ἀδριανουπόλεως 235.
Ἱερεμίας Β' 486
Ἱερεμίας Κρής 606.
Ἱερόθεος Αἰτωλὸς 647.
Ἱερόθεος Δυσιταῖος (Κομν. Ἰωάννης).
Ἱερόθεος Εὐρύπου 624.
Ἱερόθεος Ἰηρῆτης 604.
Ἱερόθεος Κεφαλλῆν 407.
Ἱερόθεος Μονεμβασίας 207, 222.
Ἱερόθεος Πελοποννήσιος 607.
Ἱερόθεος Νικόλαος 597.
Ἱερώνυμος (Ἐρμώνυμος Γεώργιος).
Ἱλαρίων μοναχός 404.
Ἰουστινιάνης Ἀλέξανδρος 230.
Ἰουστινιανός 448.
Ἰουστινιανός Παναγιώτης 408, 409.
Ἰουστινιανός Σιλβεστρὸς 449.
Ἰππόλυτος Χίου 247.
Ἰσις (Ράλλης Μιχαήλ).
Ἰσιδώρος ἱερομόναχος 33.
Ἰσιδώρος Ρωσσίας 36.
Ἰωακείμ Ἰεβρου 236—
Ἰωακείμ Πάριος 609.
Ἰωάννης Ἀγραφιώτης 597.
Ἰωάννης Ἐμμανουήλ 646.
Ἰωάννης Θεσσαλονικεὺς 24.
Ἰωάννης Λέσβιος 460.
Ἰωάννης Λίνδιος 643.
Ἰωάννης οἰκονόμος Μιτυλήνης 235.
Ἰωάν. βρεφενδάριος Παραμυθίας 267.
Ἰωάννης Ρόδου 609.
Ἰωάννης Χίος 442.

Ἰωαννίκιος Ἀλεξανδρείας 416.
 Ἰωαννίκιος Γάνου καὶ Χώρης 284.
 Ἰωαννίκιος Δημητριάδος 330.
 Ἰωαννίκιος Κασανδρείας 414.
 Ἰωάννου Κυριακὸς 693.
 Ἰωάσαφ Ἀμασειᾶς 235.
 Ἰωάσαφ Ἐλασσώνος 284.
 Ἰωάσαφ Θεσσαλονίκης 236.
 Ἰωάσαφ Ἰγανίου 235.
 Ἰωάσαφ Κυζίκου 444.
 Ἰωάσαφ Λήμνου 236.
 Ἰωάσαφ Νευροκόπου 235.
 Ἰὼδ μοναχὸς 444.
 Ἰώσηπος Μοισιάδας 563.
 Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης 408.

Κ.

Καβαδίας Ἰερεμίας 606.
 Καβαδίας Μακάριος 645.
 Καβαλιώτης Θεόδωρος 593.
 Καβάνης (Πάλλης Δημητρίου).
 Καβάσιλας Νικόδημος 316.
 Καβάσιλας Συμῶν 200.
 Κάβρας Ζήσης 649.
 Καβρίκας 474.
 Καβρίκας Νικόλαος 578.
 Καβρίκας Σπυριδῶν 655.
 Καγγελάριος Ἀλέξανδρος 601.
 Κάισαρ Σάμιος 233.
 Καισάριος ἱερομόναχος 597.
 Καισάριος Ῥημνίκου 564.
 *Καισάριος Ῥημνίκου 614.
 Κακαβίλας Γεράσιμος 384.
 Κακαβίλας Ἰερεμίας 383.
 Κακαβίλας Μιχαὴλ 420.
 Καλαφάτης Ἀνδρέας 237.
 Καλαφάτης Γεώργιος 420.
 Καλαφάτης Ἐμμανουὴλ 448.
 Καλεπιανὸς Ἄγγελος 228.
 Καλλέργης Ἀνδρέας 73.
 Καλλέργης Ἀντώνιος 475.
 Καλλέργης Γεώργιος 448, 420.
 Καλλέργης Ζαχαρίας 420.
 Καλλέργης Καλλιόπιος 409.
 Καλλέργης Λέων 446.
 Καλλέργης Ματθαῖος 449.
 Καλλέργης Νικόλαος 655.
 Καλλέργης Πέτρος 74.
 Καλλιάνης Νικόλαος 378.
 Καλλίνικος Ἀκαρῶν 352.
 Καλλίνικος Δ' 604.
 Καλλιπολίτης Μάξιμος 309.

Κάλλιστος Ἀθηνῶν 452.
 Κάλλιστος Ἀνδρόνικος 74, 33.
 Κάλλιστος Λέρου 236.
 Κάλλιστος Ῥόδου 235.
 Καλλονᾶς Γαβριὴλ 526.
 Καλλονᾶς Ἰερόθεος 447.
 Καλλονᾶς Μελέτιος 443.
 Καλλονᾶς Σωφρόνιος 447.
 Καλλοῦδης Ἀρσένιος 354.
 Καλογεράκης 445.
 Καλογεράς Ἄγγελος 476.
 Καλογεράς Ἀνδρέας 574.
 Καλογεράς Εὐστάθιος 578.
 Καλογεράς Κωνσταντῖνος 575.
 Καλογεράς Στρατιλῶς 424.
 Καλογνώμων Γεράσιμος 644.
 Καλοσύνας Ἀντώνιος 230.
 Καλοταρᾶς 73.
 Καλύσας Γεώργιος 475.
 Καμαριώτης Ματθαῖος 60.
 Καμπάνης Διονύσιος 655.
 Καμπάνης Χριστόφορος 230, 445.
 Καναβούτσης Ἰωάννης 440.
 Κανέλος Στέφανος 684.
 Κανόπιος Ναθαναὴλ 403.
 Καντακουζηνὸς Δημητρίου 442.
 Καντακουζηνὸς Κωνσταντῖνος 600.
 Καπίλλος 442.
 Καπετανάκης Λεονάρδος 609.
 Καπετανάκης Μανουὴλ 693.
 Καπίσκας Γεώργιος 236.
 Καποδίστριας Ἄγγελος 343.
 Καποδίστριας Ἰερόνυμος 424.
 Καποδίστριας Λαυρέντιος 449.
 Καραβέλας Νικόλαος 447.
 Καραθιοδώρης Στέφανος 655.
 Καραϊωάννης Κωνσταντῖνος 556.
 Καραϊωάννου Στέφανος 607.
 Καρακάσης Δημητρίου 559.
 Καρακάσης Κωνσταντῖνος 693.
 Καρανδινὸς Σπύρος 424.
 Καραπάνος Κωνσταντῖνος 576.
 Καραπάνος Φῶτος 576.
 Καρατσᾶς Γεώργιος 558.
 Καρατσᾶς Θεόκλητος 497.
 Καρατσᾶς Ἰωάννης 559.
 *Καρατσᾶς Ἰωάννης 559.
 Καρατσᾶς Νικόλαος 558.
 Καρατσᾶς Στέφανος 558.
 Καρμαλῖτης Ἀντώνιος 423.
 Κάρμας Ἰωάννης 577.
 Κάρμας Φιλίππος 317.

Καρμπούνης Νικόλαος 575.
 Καρμπούνης Φραγκούλης 575.
 Καρμπούνης Χαράλαμπος 575.
 Καρναβάκης Πέτρος 234.
 Καρούσος Ἀντώνιος 424.
 Καρούσος Γεράσιμος 646.
 Καρβέριος Γεώργιος 442.
 Καρτάνος Ἰωαννίκιος 447.
 Καρτάνος Νικόλαος 409.
 Καρούκης Θεοφάνης 247.
 Καροφύλλης Ἰωάννης 237.
 *Καροφύλλης Ἰωάννης 374.
 Καροφύλλης Πασχάλης 600.
 Καρούφλλος Ἰωάννης 264.
 Καρυστηνός Θεόδωρος 404.
 Κασιμάτης Ἡρακλῆς 237.
 Κασιμάτης Ἰωάννης 229.
 *Κασιμάτης Ἰωάννης 449.
 Κασιμάτης Παῦλος 448.
 Κασιμάτης Πέτρος 593.
 Κασσιανός Ἀγαπητός 409.
 Καστέλης Δομένικος 233.
 Καστρισιος Δανιὴλ 373.
 Κατάνης Ἀντώνιος 446.
 Κατάνης Θωμᾶς 400.
 Κατάνης Πέτρος 237.
 Καταρτοῦς Δημήτριος 643.
 Κατηλιανός Διονύσιος 293.
 Καττήφορος Ἀντώνιος 524.
 Κατσαίτης Ἰωάννης 424.
 Κατζιούλης Παρθένιος 599.
 Κασσοκαλυβίτης Νεόφυτος 540.
 Καψάλης Δημήτριος 578.
 Κελεστινός Ρόδιος 647.
 Κίμιζος Ἰγνάτιος 603.
 Κεραμεὺς Νικόλαος 322.
 Κεφαλᾶς Χριστόφορος 645.
 Κιγάλας Ἰακώβων 300.
 Κιγάλας Ἰωάννης 300.
 Κιγάλας Ματθαῖος 298.
 Κλάδιος Ἰωάννης 236.
 Κλάδος Νικόλαος 446, 447.
 Κλαπατσαρᾶς (Δαράκης).
 Κλήμης Σωζοπέλειος 284.
 Κλόδιος Ἰωάννης 236.
 Κλόδιος Φλωριανός 237.
 Κοδρικᾶς Παναγιώτης 654.
 Κοκκινάκης Κωνσταντῖνος 660.
 Κοκκινόμυτης Κωνσταντῖνος 578.
 Κόκκινος Ἀλέξανδρος 447.
 Κόκκινος Γεώργιος 424.
 Κόκκος Φραγκίσκος 295.

Κολέττης Πέτρος 403.
 Κολέττης Δημήτριος 460.
 Κολέττης Διόβριος 459.
 Κολομπῆς Φραγκίσκος 597.
 Κολυτζήδης Ματθαῖος 403.
 Κομνηνός Ἀναστάσιος 373.
 Κομνηνός Ἰωάννης 397.
 Κομούτος Ἀντώνιος 599.
 Κομούτος Δημήτριος 600.
 Κομούτος Ματθαῖος 424.
 Κονταράτος Γεώργιος 448.
 Κονταρῆς Γεώργιος 444.
 Κόνταρης Διονύσιος 602.
 Κονταρῆνος Κρήτης 295.
 Κονταρίνης Μιχαὴλ 446.
 Κοντοβλάκας Ἀνδρόνικος 409.
 Κοντολέος Χριστόφορος 232.
 Κοντονης Ἰωάννης 484.
 Κοντὸς Ἰωάννης 602.
 Κοντὸς Πολυζώης 652.
 Κρατῆς Ἀδαμάντιος 662.
 Κρατῆς Ἀντώνιος 446.
 Κορέσιος Γεώργιος 247.
 Κορέσιος Ἰωάννης 204.
 Κορέσιος Μιχαὴλ 204.
 *Κορέσιος Μιχαὴλ 407.
 Κορέσιος Νικόλαος 204.
 Κορέσιος Παῦλος 448.
 Κορνάρος Βικέντιος 603.
 Κορνήλιος Γεώργιος 420.
 Κορνήλιος Ἰωάσαφ 528.
 Κορυδαλλεύς Θεόφιλος 250.
 Κορωνάιος Τζάνης 227.
 Κορωνός Ἀντώνιος 647.
 Κοσμάς Αἰτωλός 487.
 Κοσμάς Ἐπιδαύριος 605.
 Κοσμάς Κύπριος 413.
 Κοσμάς Ματθαῖος 424.
 Κοσμάς Νικόλαος 217.
 Κουαρτάνος Ἀνδρέας 448.
 Κουαρτάνος Λουκᾶς 446, 447.
 Κουαρτάνος Νικόλαος 448.
 Κουβουκλέσιος Δανιὴλ 444.
 Κουβουκλέσιος Ἰωάννης 45, 74, 411.
 Κουερίνης Ἐμμανουὴλ 598.
 Κουίρλιος Γεώργιος 449.
 Κουίρλιος Νικόλαος 237.
 Κούμας Κωνσταντῖνος 676.
 Κουνάδης Ἀνδρέας 229.
 Κούρσουλας Νικόλαος 254, 285.
 Κουρτέσιος (Σχολάριος Γεννάδιος).
 Κουταλινός Βασίλειος 468.

Κουτούβαλης Σωφρόνος 483, 485.
 Κούτσικο; Κωνσταντίνος 649.
 Κουτούβιος Ἰωάννης 304.
 Κραβαρίτης Ἰωάννης 578.
 Κράλης Μ:χαὶλ 254.
 Κρασαῖς Κωνσταντίνος 449.
 Κρεμμύδας Γεώργιος 594.
 Κρίτας Νικόλαος 474.
 Κριτόπουλος Κουνάλης 444.
 Κριτόπουλος Μητροφάνης 297.
 Κριτόπουλος Μ:χαὶλ 444.
 Κυμηνίτης Σεβαστὸς 377.
 Κυπριανὸς 442.
 Κυπριανὸς Ἀλεξανδραῖος 542.
 Κυπριανὸς Κύπριος 644.
 Κυπριανὸς Σμύρνης 468.
 Κυριακόπουλος Τιμόθεος 604.
 Κυριακὸς Ἰωάννου 603.
 Κυριακὸς πρεσβύτερος 4².
 Κύρκος Νικόλαος 604.
 Κύρκος Σπυρίδων 577.
 Κυρίνος 74.
 Κυρίνος Νικόλαος 440.
 Κύριλλος Ἀδριανουπολίτης 678.
 Κύριλλος ἐκ Δουβιτης 577.
 Κύριλλος Θαυμακοῦ 235.
 Κύριλλος Νικαίας 235.
 Κύριλλος Πελοποννήσιος 486.
 Κύριλλος Πατραῖο; 607.
 Κύριλλος Σινᾶ 608.
 Κύριλλος Χίος 444.
 *Κύριλλος Χίος 290.
 **Κύριλλος Χίος 409.
 Κωδινὸς Γεώργιος 403.
 Κωνσταντῆς Γρηγόριος 695.
 Κωνσταντίνος Ζαβερδινὸς 178.
 Κωνσταντίνος Θεσσαλὸς 644.
 Κωνσταντίνος Μ:χαὶλ 645.
 Κωνσταντίνος Μισχοπολίτης 604.
 Κωνσταντίνος νοτάριος 235.
 Κωνστ. πρωτοπαποστολάριος 235.
 Κωνσταντίνος Γεώργιος 603.
 Κωνσταντίνος Α' 744.
 Κωνσταντίνος Ἀγιορίτης 347.
 Κωνσταντίνος ἐκ Λαυδορικήου 438.
 Κωνσταντίνος Μπουζαίου 693.
 Κωνσταντίνος Τρίκκης 644.

Α.

Αεζαρόπουλος Ἰωάννης 602.
 Αἰζέρος Ἀπέστολος 640.
 Αιμπήδιος Ἰωάννης 594.

Αἰνός Ἀγάπιος 343.
 Αἰνός Ἀντώνιος 598.
 Αἰνίας Βενιδικτός 343.
 Αἰνικός Κρής 442.
 Αἰσκαρις Ἄγγελος 420.
 Αἰσκαρις Ἰάνος 443.
 Αἰσκαρις Ἰωάννης 420.
 Αἰσκαρις Κωνσταντίνος 48.
 Αἰσκαρις Νικόλαος 233.
 Αἰσκαρις Φιλαθροπρινὸς 35.
 Αἰσκαρις Φραγκίσκος 420.
 Αἰσκαρις Χρυσάνθος 303.
 Αευρέντιος Ἀθηῶν 452.
 Αευρέντιος Διδυμοτολίου 284.
 Αευρέντιος Σηλυβρίας 284.
 Αεζενάδος Γεώργιος 449.
 Αειχούδι (Ἰωαννίνιος Σωφρόνος) 358
 Αεντάρης Δημήτριος 442.
 Αεονάρδος Ἀγαπίος 626
 Αεονάρδος Χίος 400.
 Αεοντιδέης Σεβαστὸς 484.
 Αεόντιος Εὐστράτιος 482.
 Αεόντιος Ἡλιουπόλειος 624.
 Αἰήταρχος Ἐρμούδωρος 443.
 Αιγαρίδης Παῖσιος 344.
 Αικίνιος Ἀνδρέας 449, 443.
 Αἰλας (Γορδάτος Κ.)
 Αἰλιμος Μ:χαὶλ 237
 Αἰμας Ἰωάννης 237.
 Αἰτινος Ἀγάπιος 618.
 Αἰτινος Ἐμμανουὴλ 448.
 Αοβέρδος Ἀγάπιος 578.
 Αοβέρδος Ἀλούπιος 449.
 Αογαρᾶς Θεοφάνης 232.
 Ἀλογοθέτης Ἰωᾶσαφ 373.
 Ἀλογοθέτης Νικόλαος 474.
 Ἀλλίνος Ἀλούπιος 202.
 Αομβάρδος Ἰωάννης 236.
 Αομβάρδος Ἰερώνυμο; 237.
 Αουζινιάνος Στέφανος 496.
 Αουκάκης 644.
 Αουκάκης Νικόλαος 435.
 Αούκαρις Κύριλλος 238.
 Αουκάς Ἐκτωρ 424.
 Αούμπινος Ἰωσήφ 233.
 Αούπινος Σταματ. 343, 444, 449, 424.
 Ἀύστιας Γεράσιμος 612.

Μ.

Μαγγανάρης Μ:χαὶλ 447.
 Μακέρδος Ἀντώνιος 379.
 Μακέρδος Ἰωάννης 448.

Μαδερὸς Μάρκος 447.
 Μαζαράκης Νικόδημος 648.
 Μαϊνέριος Ἰωσήφ 233.
 Μαϊώτας Γεώργιος 595.
 Μζκάριος Ἀντιοχείας 288.
 Μζκάριος Θεσσαλονίκης 452.
 Μακάριος Καρπάθου 235.
 Μζκάριος Νεοκαισαρείας 284.
 Μζκάριος Πάτριος 439.
 Μακάριος ἡγούμενος Πάτριου 236.
 Μζκάρου: Τορνόβου 284.
 Μάκοιλας Ἰωάννης 444.
 Μζκραιὸς Σίργιος 629.
 Μζκρηὸς Βησσαρίων 384.
 Μζκρηὸς Ἰωάννης 448.
 Μζκρηὸς Κωνσταντίνος 655.
 Μζκρηὸς Μζκάριος 385.
 Μζκρηὸς Μελίτιος 385.
 Μαλάκης Γιακουμῆς 595.
 Μζλαξὸς Γρηγόριος 486.
 Μζλαξὸς Μζνουῆλ 485.
 Μζλαξὸς Νικόλαος 484.
 Μάμας Γρηγόριος 58.
 Μάμοιλας 595.
 Μανδακῆς Θωμᾶς 554.
 Μανδρίκαρὸς Γεώργιος 449.
 Μανδρίκαρὸς Ἰωάννης 424.
 Μάνεστης Ἀντώνιος 342.
 Μίνθος Ἰωάννου 595.
 Μζνίκας Κωνσταντίνος 578.
 Μανολάκης Ἰωάννης 468.
 Μανολάκης καμινάρης 693.
 Μάνος Ἀθανάσιος 576.
 Μάνος Ἰάκωβος 430.
 Μάνος Ἰωάννης 420.
 Μζνουῆλ ἄρχων 452.
 Μζνουῆλ Κορίνθος 423.
 Μζνουῆλ νοτάριος Μιτυλήνης 235.
 Μζνουῆλ Πελοποννήσιος 224.
 Μζνουῆσος 84, 83.
 Μάξιμος Ἀγιορίτης 424.
 Μάξιμος ἀρχιδιάκ. Ἀλεξανδρείας 294
 Μάξιμος Γεώργιος 237.
 Μάξιμος Πελοποννήσιος 96.
 *Μάξιμος Πελοποννήσιος 254.
 Μαρᾶς Μάρκος 447.
 Μαργούνιος Μάξιμος 242.
 Μζρηὸς Μελίτιος 446.
 Μαριδάκης Μζκάριος 600.
 Μαρίνος Εὐστάθιος 406.
 Μαρίνος Δαυρίντιος 294.
 Ἀρίστης Ἀρσένιος 247.

Μαρκοῦς Ἰωαννίκιος 409.
 Μαρκοῦς Τρώιλος 449, 343.
 Μάρκος Ἀντώνιος 447.
 Μάρκος Δημήτριος 693.
 Μάρκος ἱατρὸς 425.
 Μάρκος Κρήτης 412.
 Μάρκος Κύπριος 597.
 Μαρμαροτούρης Ἰωάννης 648.
 Μαρμάτουλος Νικόλαος 406.
 Μζρμοῦς Ἀνδρέας 356.
 Μζρμοῦς Ἀντώνιος 357.
 Μζρμοῦς Βυκέντιος 357.
 Μαρούλης Χαράλαμπος 347.
 Μάρουλος Μιχαῆλ 77.
 Μζρτελῶς Νικόλαος 406.
 Μάστρακας Στυλιανὸς 442.
 Μιτζελένος Ἀνδρέας 356.
 Μιτθαῖος Αἰνὸς 235.
 Μιτθαῖος Βυζάντιος 403.
 Μιτθαῖος ἐκ Γανοχώρων 645.
 Μιτθῆσιος ἱερομόναχος 35.
 *Μιτθαῖος ἱερομόναχος 642.
 Μιτθαῖος Μυραίων 403.
 Μιτραπεζόπουλος Νεράντιος 605.
 Μζυρίκιος Γεώργιος 237.
 Μζυρίκιος Ἰωάννης 449.
 Μζυρογιάννης Βενέδικτος 576.
 Μζυροειδῆς Νικόλαος 547.
 Μζυροκορδάτος Ἀλέξανδρος 385, 424.
 *Μζυροκορ. Ἀλέξανδρος Ἰω. 642.
 Μζυροκορδάτος Κωνσταντίνος 478.
 Μζυροκορδάτος Νικόλαος 422.
 Μζυροκορδάτος Πανταλῆς 349.
 Μζυροβλυκος Φραγκίσκος 436.
 Μζυροματῆς Ἰωάννης 446.
 Μζυροματῆς Μιχαῆλ 438.
 Μζυροματῆς Νέφυτος 595.
 Μζυροματῆς Νικόλαος 576, 646.
 Μζυρος Μιχαῆλ 693.
 Μιγδάνος Χάρισιος 644.
 Μίδικος Ἰάκωβος 343.
 Μεδιολανεὸς (Δζμιλᾶς Ἀντ.)
 Μεζέριος Ἐμμανουῆλ 420.
 Μεζέριος Νικόλαος 420.
 Μεζέριος Πέτρος 448.
 Μεθόδιος Αἰνὸς 468.
 Μεθόδιος Αἰτωλὸς 236.
 Μεθόδιος ἱερομόναχος 236.
 Μεθόδιος Μελενίκου 444.
 Μελέτιος ἐξ Ἰωαννίνων 390.
 Μελισσηνὸς Γρ. (Μάμας).
 *Μελισσηνὸς Γρηγόριος 337, 338.

Μελισσηνὸς Ἰωάννης 446.
 Μελισσηνὸς Μάρκος 285.
 Μελισσηνὸς Νικηφόρος 406, 504.
 Μελισσηνὸς Πέτρος 544.
 Μελλίνος Μιχαήλ 405.
 Μέμο: Κωνσταντῖνος 447.
 Μεταξᾶς Ἰωάννης 449, 424.
 Μεταξᾶς Νικόδημος 233.
 *Μεταξᾶς Νικόδημος 274.
 Μεταξόπουλος Ἰγνάτιος 437.
 Μεταξόπουλος Παρθένιος 549, 609.
 Μήλιας Σπυρίδων 526.
 Μηνιάτης Ἠλίας 394.
 Μήτηρος Ἰωάννης 442.
 Μητροφάνης Βεβρόλιας 235.
 Μητροφάνης Ἱερομόναχος 232.
 Μητροφάνης μητροπολίτης 445.
 Μητροφάνης Μονεμβασιάς 303.
 Μιζαλος Βενέδικτος 420.
 Μινδόνιος Ἰγνάτιος 445.
 Μινδόνιος Ἰωάννης 201.
 Μινδόνιος Λιονάρδος 204.
 Μιχαήλ Κρής 234.
 Μιχαήλου Ἐλευθέριος 584.
 Μόλος Μιχαήλ 448.
 Μόλυδος Ἰωάννης 442.
 Μολώνης Γαβριήλ 644.
 Μοριζήνος Μάρκος 294.
 Μορίτος Γεώργιος 233.
 Μορίτος Φίλιππος 233.
 Μοριζήνος Ἰωάννης 498.
 Μόρμωρης Ἰωάννης 448.
 Μόρμωρης Κορηλίας 234.
 Μόρμωρης Νικόλαος 234.
 Μόστρας Δημήτριος 693.
 Μοσχέτης Γεώργιος 404.
 Μοσχέτης Ἰμμανουήλ 237.
 Μοσχολέος Θεολόγητος 404.
 Μοσχόπουλος Ἀντώνιος 546.
 Μοσχόπουλος Μανουήλ 53.
 Μόσχος Γεώργιος 432.
 Μόσχος Δημητρίου 430.
 Μόσχος Ἰωάννης 24, 95.
 Μόσχος Στέφανος 447.
 Μοτζενίγος Νικόλαος 421.
 Μουζέκης Ἰωάννης 409.
 Μουζάλας Θωμᾶς 420.
 Μουζουρας Ἰσίδωρος 285.
 Μουλαίμης Σταῦρος 602.
 Μούρμωρης Ἰωάννης 344.
 Μουσταίμης Διονύσιος 330.
 Μουσαῦρος Ἰωάννης 442.

Μουσοῦρος Μάρκος 80.
 Μουσοῦρος Προκόπιος 237.
 Μουσπικιώτης Ἀναστάσιος 565.
 Μουστοξύτης Ἀνδρέας 738.
 Μούστης Ματθαῖος 407.
 Μπαλάνος Βασιλόπουλος 549.
 Μπαλάνος Κοσμάς 593.
 Μπαλδάνης Γεώργιος 640.
 Μπακαούζης Χρῆστος 578.
 Μπακιάρης Ἀναστάσιος 578.
 Μπακελλίδης Σταματίος 608.
 Μπίλιος Κωνσταντῖνος 646.
 Μπὸν Νικόλαος 420.
 Μπότζας Μάρκος 424.
 Μπούας Σπυρίδων 424.
 Μπούκας Καίσαρ 424.
 Μπουμπούλης Ἀντώνιος 442.
 Μυιάτης Ἀνδρέας 568.
 Μυρμεκουσιανὸς Γρηγόριος 407.
 Ν.
 Ναθαναήλ Ἰωάννης 234.
 Ναθαναήλ Νικαίας 446.
 Ναθαναήλος Ἱερομόναχος 247.
 Ναύπλιος Μητροφάνης 640.
 Νείλος Χιός 232.
 Νεκτάριος Ἱεροσολύμων 349, 320.
 Νεκτάριος Μιτυληναῖος 742.
 Νεκτάριος Χαλκηδόνος 284.
 Νεόφυτος Ἀθηνῶν 247.
 Νεόφυτος Δράμας 235.
 Νεόφυτος Ἡρακλείας 284.
 Νεόφυτος διάκονος 404.
 Νεόφυτος Κρής 545.
 Νεόφυτος Λαοδικαίου 330.
 Νεόφυτος Λυκίων 235.
 Νεόφυτος Μαίνης 303.
 Νεόφυτος Μηθύμνης 235.
 Νεόφυτος Φιλιππουπόλεως 465.
 Νερούλης Ἀλέξανδρος 483.
 Νερούλης Ἰάκωβος Ἰβικός 706.
 Νευρίδας Μιχαήλ 404.
 Νησιώτης Μιχαήλ 229.
 Νησιώτης Νικόλαος 228.
 Νηράκης Νικήτας 647.
 Νήφων Πελοποννήσιος 97.
 Νίκανδρος Κω 235.
 Νηκηφόρος ἀρχιδιάκονος 247.
 Νικηφόρος ἔξαρχος 239.
 Νικηφόρος ἱεροδιάκονος 604.
 Νικηφόρος ἱεροδιδάσκαλος 549.
 Νικηφόρος ἱερομόναχος 442.
 Νικηφόρος καθηγούμε. Πάτριου 254.

Νικηφόρος Ρόδιος 247.
 Νικόδημος Ἀγορίτης 624.
 Νικόδημος Κεφαλλῆν 500.
 Νικόδημος Συνάδων 646.
 Νικόδημος ἐκ Φάσιδος 409.
 Νικολαΐδης Παναγιώτης 648.
 Νικολαΐδης Στέφανος 527.
 Νικόλαος 74.
 Νικόλαος Ἀγραφιώτης 649.
 Νικόλαος Αἰτωλὸς 578.
 Νικόλαος Ζακύνθος 577.
 Νικόλαος Πελοποννήσιος 446.
 Νικόλαος Ρόδιος 247.
 Νικολόπουλος Κωνσταντῖνος 748.
 Νικοῦσιος Παναγιώτης 334.
 Νομικὸς Ἰωάννης 424.
 Νομικὸς Νικόλαος 424.
 Νοταρᾶ Ἄννη 25.
 Νοταρᾶς Ἰσαάκιος 23.
 Νοταρᾶς Λουκᾶς 22.
 Νοταρᾶς Μιχαῖριος 586.
 Νοταρᾶς Χρῆσθανθος 434.
 Νοτ. (Ἐλεαβούλκος, Δοσιθ. Ἱεροσολ.).

Ξ.

Ξανθόπουλος Μάρκος 424.
 Ξανθὸς Μανουὴλ 445.
 Ξενάκιος Θεοφάνης 403.
 Ξένος Γεώργιος 247.

Ο.

Οικονομόπουλος Δημήτριος 575.
 Οικονόμος Δημήτριος 655.
 Οικονόμος Κωνσταντῖνος 734.
 Οικονόμος Στέφανος 747.
 Ὀλιβέριος Φραγκίσκος 97.
 Ὀλυμπιώτης Μεθόδιος 605.

Π.

Πάγκαλος Σωφρόνιος 447, 604.
 Παΐσιος 330.
 Παΐσιος Ἀγορίτης 497.
 Παΐσιος Δράμας 454.
 Παΐσιος Ἰθακήσιος 575.
 Παΐσιος Μικρὸς 444.
 Παΐσιος Παραμυθίας 482.
 Παλαιόκαπας Γεώργιος 203.
 Παλαιόκαπας Ἰωάννης 236.
 Παλαιόκαπας Κωνσταντῖνος 230.
 Παλαιολόγος Γρηγόριος 75.
 Παλαιολόγος Δισύπατος 76.
 Παλαιολόγος Θεόδωρος 2.
 Πελαιολόγος Ἰάκωβος 493.

Παλαιολόγος Ἰωάννης 392.
 Παλαμᾶς Γρηγόριος 577, 578.
 Παλαμᾶς Εὐστάθιος 575.
 Παλαμᾶς Ἰωάννης 577.
 Παλαμᾶς Παναγιώτης 573.
 Παλάσιος 416.
 Παλλαδοκλῆς Ἀντώνιος 608.
 Πάμπερις Ἀμβρόσιος 644.
 Πάμπερις Δημήτριος (Προκοπ. Δ.)
 Πάμφιλος Ἰωάννης 307.
 Παναγιώτης Σινωπεὺς 456.
 Πανᾶς Ἀναστάσιος 424.
 Πανᾶς Ἱερομόναχος 286.
 Πανδῖνος Ἀντώνιος 418.
 Πανταζῆς Λαρισσαῖος 644.
 Πανταζῆς Τουρναβίτης 644.
 Πανταζόγλου Κωνσταντῖνος 693.
 Παπα-Βασιλόπουλος Ἀναστ. 444.
 Παπα-Γεωργίου Μιχαὴλ 524.
 Παπαγεωργόπουλος Παῦλος 655.
 Παπαδόπουλος Γεώργιος 596.
 Παπαδόπουλος Ζαχαρίας 655.
 Παπαδόπουλος Νικόλαος 447.
 *Παπαδόπουλος Νικόλαος 474.
 **Παπαδόπουλος Νικόλαος 608.
 Παπαδόπουλος Σπυριδων 607.
 Παπαδόπουλος Σωφρόνιος 247.
 Παπαζόγλου Ἀναστάσιος 574.
 Παπαζώλης Γεώργιος 479.
 Παπᾶλας Γεώργιος 445.
 Παπᾶλας Παντολέον 445.
 Παπα-Κυριαζῆς 549.
 Παπα-Πέτρος 575.
 Παπα-Σίμος Γεώργιος 595.
 Παπᾶς Ἰωάννης 443.
 Παπᾶς Σταμάτιος 605.
 Παρρασκευᾶς Ἀμφιλόχιος 646.
 Παρρασκευᾶς Δαμιανὸς 464.
 Παρραστάτης Μιχαὴλ 228.
 Παρθένιος Ἀδριανουπόλεως 284.
 Παρθένιος Βάρνης 284.
 Παρθένιος Κυζίκου 284.
 Παρθένιος Πετρῶν 607.
 Παρθένιος Πελοποννήσιος 606.
 Παρθένιος Σμύρνης 468.
 Παρρογλου Παναγιώτης 655.
 Πασχαλῆς Νικηφόρος 408.
 Πάσχος Λάμπρος 594.
 Πατελλάρος Γεώργιος 448, 420.
 Πατελλάρος Εὐστάθιος 237.
 *Πατελλάρος Εὐστάθιος 446.
 Πατελλάρος Πέτρος 446.

Πατίλας Πέτρος 237.
 Πατούσας Γεώργιος 462.
 Πατούσας Ίωάννης 464.
 Πατρικίος 74.
 Παχατούρης 232.
 Παχώμιος 74.
 Παχώμιος Γάνου 235.
 Παχώμιος Σοφίας 235.
 Παχώμιος Τουρναβίτης 606.
 Πίζαρος Ίωάννης 590.
 Πεπαγωμένος Δημήτριος 35.
 Πεπάνος Δημήτριος 323.
 Περδικάρης Αναστάσιος 443.
 Περδικάρης Μιχαήλ 444.
 Περδικάρης Πανταλῆς 445.
 Περισιτιάνος Ζουσιμάς 599.
 Περισιτιάνος Ίωάννης 286.
 Πετρατίνος Δημήτριος 343, 449.
 Πετρίσσης Ἀθανάσιος 286.
 Πετριτόπουλος Δημήτριος 674.
 Πετροκόκκινος Νικόλαος 477.
 Πέτρος Νικόλαος 229.
 Πηγάς Μιλέτιος 208.
 Πιγρῆς Πέτρος 247.
 Πιέρης Γεώργιος 405.
 Πιέρης Ὀδρόσιος 343.
 Πιέρος Μαρῖνος 343.
 Πινατόρος Μαρῖνος 643.
 Πλάσας Μανασῆς 233.
 Πλήθων Γεώργιος 1, 24, 32.
 Ποδακάταρος Δουδοβίτιος 27.
 Πολίνας Ἐμμανουήλ 424.
 Πολίτης Κωνσταντῖνος 655.
 Πόλος Ίωάννης 409.
 Πολυειδῆς Θεόκλητος 470.
 Πολύζος Ιεροδιάκονος 647.
 Πολυκαλᾶς Αἰρήλιος 424.
 Πολυκαλᾶς Νικόλαος 449.
 Πολυκαλᾶς Ράλλης 424.
 Πολυχρόνος Θραξ 555.
 Πόρτιος Σίμων 239.
 Πόρτιος Αἰμιλιος 224.
 Πόρτιος Φραγκίσκος 469.
 Πόρτιος Ίωάννης 420.
 Πορφύριος Ιερομόναχος 235.
 Πορφυρῆς Ίωάννης 420.
 Πουναλῆς Μαρῖνος 346.
 Πριεμερίνος Νικόλαος 420.
 Πριγγιλιῆς Νικηφόρος 348.
 Προκακίαντης Ἀντώνιος 447.
 Προκόπιος Μεζών 235.
 Προκόπιος Πελοποννήσιος 553.

Προκόπιος Σμύρνης 620.
 Προκοπίου Δημήτριος 443.
 Προσαλίντης Θεόδωρος 468.
 *Προσαλίντης Θεόδωρος 443.
 Προσαλίντης Ἰππόλιτος 343, 422.
 Προσαλίντης Φραγκίσκος 445.
 Πρόχωρος Ιεροδιάκονος 247.
 Πρωτόπαπας 474.
 Πυλαρινὸς Ἰάκωβος 428.
 Πυρόπουλος Ἀντώνιος 404.
 Ρόβρος Διονύσιος 709.

P.

Ραγκαβῆς Ἀνδρόνικος 439.
 Ραζῆς Δημήτριος 574, 643.
 Ῥαζικόντικας Κωνσταντῖνος 574.
 Ράζος Γρηγόριος 564.
 Ράλλης Γεώργιος 76.
 Ράλλης Δημήτριος 77.
 Ράλλης Διονύσιος 304.
 Ράλλης Κωνσταντῖνος 77.
 *Ράλλης Κωνσταντῖνος 232.
 Ράλλης Μανίλιος 76, 77.
 Ράλλης Μιχαήλ 76.
 Ράλλης Νικόλαος 77, 78.
 Ραούλ Γεώργιος 405.
 Ραρθούρος Θεόφιλος 449.
 Ραρτούρος Ἀλίξιος 229.
 Ραρτούρος Ἀλούσιος 343.
 Ρασοξέστης Γερμανὸς 442.
 Ραστῆς Κωνσταντῖνος 693.
 Ραφαήλ Ἀκαρνάν 644.
 Ρένδης Θεόδωρος 233.
 Ρέντιος Ἀνδρέας 342.
 Ρεσινὸς Κωνσταντῖνος 444.
 Ρήγας Φεραίος 529.
 Ρητορίδης Πετραῖκος 693.
 Ρίζος Γεώργιος 646.
 Ρίζος Ίωάννης 543.
 Ρίζος Μπαλάνος 599.
 Ρίκης Δημήτριος 408.
 Ρίκης Ἰάκωβος 342.
 Ρίκης Στυλιανὸς 468.
 Ροδινὸς Νεόφυτος 266.
 Ροδινὸς Σολομών 204.
 Ρόδιος Ίωάννης 420.
 Ροδίτης Γαβριήλ 294.
 Ροδοκανάκης Κωνσταντῖνος 440.
 Ροδόσταμος Στάμος 343.
 Ρόκας Φραγκίσκος 233.
 Ρόσης Ἀνδρέας 447.
 Ρόσης Κονακῆς 305.

Ῥόσης Νικόλαος 448.
 Ῥόσης Φραγκίσκος 420.
 Ῥουμελιώτης Εδόμος 578.
 Ῥούσιος Κοζάντης 564.
 Ῥουσόπουλος Ἀθανάσιος 620.
 Ῥύσιος Διαμαντῆς 467.
 Ῥωμανίτης Ἐμμανουὴλ 600.
 Ῥωμανὸς Νικηφόρος 406.
 Ῥώσιος Ἰωάννης 444.
 Ῥωσσαίτος Μιχαὴλ 446.

Σ.

Σάββας Νικόλαος 693.
 Σαβογιάνος Ἰκωβος 237.
 Σαγγινάτιος Λουκάς 447.
 Σαγγινάτιος Νικόλαος 236.
 *Σαγγινάτιος Νικόλαος 448, 420.
 Σαγγινάτιο Παῦλος 448.
 Σαλομών Ἰκωβος 237.
 Σαμουὴλ Βυζάντιος (Χαντζερῆς).
 Σαχλίτης Στέφανος 410.
 Σγουρόπουλος Δημήτριος 40.
 Σγούτα ἀδελφοὶ 445.
 Σεβῆρος Γαβριήλ 248.
 Σεκουνδίνος Νικόλαος 53.
 Σεραφεὶμ Ἡπειρώτης 493.
 Σεραφεὶμ Μιτυληναῖος 454.
 Σεραφεὶμ Πιτσιδέιος 545.
 Σεραφεὶμ Φαρασίων 303.
 Σέρβος Δημήτριος 412.
 Σέρβος Κωνσταντῖνος 247.
 Σέρβας Γεώργιος 233.
 Σιγισμύνης 447.
 Σιγούρος Ἰωάννης 449.
 Σιγούρος Διονύσιος 294.
 Σιδέρης Παῦλος 574.
 *Σιδέρης Παῦλος 655.
 Σιδερός Γεώργιος 449.
 Σιλβάνος Καίσαρ 448.
 Σιλβαστρος Ἀλεξάνδρειας 444, 235.
 Σιληγάδος Ἰωάννης 294.
 Σίμος Ἡπειρώτης 577.
 Σιμωνίδης Σίμων 234.
 Σισίνιος Νικομηδείας 235.
 Σλουτζιάρης Γεώργιος 693.
 Σκαρλάτος Γεώργιος 642.
 Σκαρλάτου Λοκάνδρα 346.
 Σκιαδᾶς Ἀθανάσιος 462.
 Σκιαδᾶς Γεώργιος 463.
 Σκιαδᾶς Μιχαὴλ 463.
 Σκυρόπουλος Ἀνδρέας 420.
 Σκλάβος Ἀλιεάνδρος 420.

Σκλαμπάνης Γαλάνης 576.
 Σκλαμπάνης Σταματέλος 576.
 Σκληρὸς Ἀθανάσιος 324.
 Σκορδύλης Ζαχαρίας 72.
 Σκορδύλιος Ἀντώνιος 449.
 Σκορδύλιος Γεώργιος 230.
 Σκορδύλιος Ζαχαρίας 169, 484.
 Σκορδύλιος Μακάριος 643.
 Σκορδύλιος Νικόλαος 237.
 Σκορδύλιος Παῦλος 444.
 Σκούρτης Νικόλαος 570.
 Σκούρης Γεώργιος 640.
 Σκούφος Θεόδωρος 374.
 Σκούφος Φραγκίσκος 374.
 Σκρίβας Δάξερτος 606.
 Σκυλίτσης Ἐμμανουὴλ 444.
 Σόντιος Πέτρος 229.
 Σοκρματάρτος Τιμόθεος 283.
 Σοφιανὸς Ἐμμανουὴλ 478.
 Σοφιανὸς Θεόδωρος 49.
 Σοφιανὸς Ἰωάννης 442.
 Σοφιανὸς Μελισσηνὸς 234.
 Σοφιανὸς Μιχαὴλ 24.
 *Σοφιανὸς Μιχαὴλ 477.
 Σοφιανὸς Νικόλαος 444.
 *Σοφιανὸς Νικόλαος 228.
 **Σοφιανὸς Νικόλαος 447.
 Σοφιανὸς Παῦλος 35.
 Σοφολῖος Ἀντώνιος 448, 424.
 Σοφολῖος Γεώργιος 449.
 Σουγδουρῆς Γεώργιος 393.
 Σουγδουρῆς Χρήστος 644.
 Σουμάκης Ἄγγελος 421.
 *Σουμάκης Ἄγγελος 602.
 Σουμάκης Γεώργιος 421.
 Σουμάκης Μιχαὴλ 409.
 Σουμάκιος Γεώργιος 449.
 Σούτσος Γεώργιος 610.
 Σπαθάριος Νικόλαος 399.
 Σπανδογιάνος Θεόδωρος 408.
 Σπανὸς Ἀλιεῖος 465.
 Σπαντωνῆς Λουκάς 406.
 Σπαρταλιώτης Γεράσιμος 400.
 Σπηλαιώτης Γεώργιος 234.
 Σπίρας Ἀδριανὸς 236, 447.
 Σπίνολης Σπυρίδων 642.
 Σπίρας Ἀνδρέας 233.
 Σποντῆς Τριαντάφυλλος 578.
 Σταῆς Ἰωάννης 420.
 Σταῆς Παῦλος 423.
 Σταματῆς Κωνσταντῖνος 564.
 Στάνος Ἰωάννης 606.

Σταυράκογλους Γεώργιος 565.
 Σταυρινός 410.
 Σταυρινός Ἀνδρέας 233.
 Σταυρινός Πήτρος 404.
 Στεφανόπουλος Βερνάρδος 324.
 Στεφανόπουλος Δημήτριος 612.
 Στεφανόπουλος Νικόλαος 600.
 Στήριας Ἀθανάσιος 612.
 Στέγης Νικόλαος 606.
 Στρατηγός Ἀντώνιος 505.
 Στρατηγός Κωνσταντῖνος 506.
 Συγκλητικός Ἀλέξανδρος 237.
 Συγκλητικός Ἀντώνιος 418.
 Συμεών Ἀγοταπίτης 602.
 Συμεών Ἐπιφανείας 287.
 Συμεών Φαναρίου 330.
 Συνέσιος Ἐλληνοκδός 410.
 Σύνανδρος Γεώργιος 615.
 Συρίγος Μελέτιος 255.
 Συρόπουλος Βαρθολομαῖος 337.
 Σχολάριος Γεώργιος 42.
 Σχιναῖς Γεώργιος 693.
 Σχιναῖς Δημήτριος 693.
 Σχιναῖς Κωνσταντῖνος 655.
 Σωζόμενος Ἰάσων 492.
 Σωζόμενος Ἰωάννης 491.
 *Σωζόμενος Ἰωάννης 492.
 Σωζόμενος Κλαύδιος 493.
 Σωτήρης Δουζής 619.
 Σωτήριος οἰκονόμος Κοζάνης 570.
 Σωφρόνιος Δαυλίας 235.
 Σωφρόνιος Ἐπίσου 235.
 Σωφρόνιος Ἰεροσελύμων 217.
 Σωφρόνιος Φιλαδελφείας 235.

Τ.

Τακλίκαρς Ἰωάννης 712.
 Τάνδης Φίλιππος 237.
 Ταρχανώτης Ἰωάννης 446.
 Τβίν Δομένικος 233.
 Τελούντας Φράγκος 232.
 Τέμενος Κωνσταντῖνος 230.
 Τέρπου Νεκτάριος 603.
 Τζαγγαρόπουλος Ἀθανάσιος 444.
 Τζανέτος Ἰωάννης 464.
 Τζατζόνης 577.
 Τζεχάνης Κωνσταντῖνος 498.
 Τζιγάλας Ἀδαρίας 596.
 Τιμόθεος 404.
 Τιμόνης Ἐμμανουὴλ 446, 429.
 Τομαῖος Νικόλαος 92.
 Τορκέλιος Ἀνδρέας 420.

Τορζιάνος Νικόλαος 234.
 Τοσκάνος Ἰερεμίας 417.
 Τραπεζούντιος Ἀνδρέας 42.
 Τραπεζούντιος Γεώργιος 41, 33.
 *Τραπεζούντιος Γεώργιος 406.
 Ἰριαντάφυλλος Νικόλαος 598.
 Τρίδας 488.
 Τριβώλης Βενέδικτος 424.
 Τριβώλης Γεώργιος 343.
 Τριβώλης Ἰάκωβος 438.
 Τριβώλης Καντῖνος 439.
 Τρικοῦπης Σπυρίδων 578.
 Τρίμης Φραγκίσκος 308.
 Τρόνος Ἄγγελος 449.
 Τροχάνης Ἐμμανουὴλ 609.
 Τροχάνης Μιχαὴλ 655.
 Τρώιλος Νικόλαος 418, 420.
 Τρύφων Μιτσοβίτης 603.
 Τζιλεπῆς Ἰωάννης 680.
 Τηληγιάννης Θεόδωρος 655.
 Τσιγαρᾶς Ζώτος 223.
 Τσιγαρᾶς Στέφανος 337.
 Τσιμπουράκης Ἀλέξιος 576.
 Τσουλάτης Ἄγγελος 579.
 Τσουλάτης Φραγκίσκος 581.
 Τυπάλδος Ἰωάννης 604.
 Τυπάλδος Μελέτιος 454.

Υ.

Ὑπομναῖς Γεώργιος 458.
 Ὑψηλάντης Ἀθανάσιος 617.
 Ὑψηλάντης Ἀλέξανδρος 550.
 Ὑψηλάντης Κωνσταντῖνος 552.

Φ.

Φαληροῦς Δημήτριος 405.
 Φαρμακίδης Θεόδωρος 744.
 Φασουλός Δανιὴλ 294.
 Φατῆρας Γεώργιος 483.
 Φεραῖος Νικόδημος 437.
 Φεραῖος (Ρήγας).
 Φιλαρᾶς Λεωνάρδος 289.
 Φιλαργος Κρής 28.
 Φιλιππίδης Σωτήριος 655.
 Φίλιππος καλλιγράφος 452.
 Φίλιππος Κύπριος 407.
 Φιλίτης Ραδουκάνος 693.
 Φιλίτης Σιλβεστρος 693.
 Φιλόθεος Κύπρου 523.
 Φινότης Ἀντώνιος 449.
 Φλαγγίνης Βενέδικτος 237.
 Φλαγγίνης Θωμᾶς 326.

Φλορέντζας Νικόλαος 447.
 Φόρτιος Ἄγγελος 440.
 Φόρτιος Ἀλέξανδρος 440.
 Φόρτιος Λεονάρδος 140.
 Φόσκολος Οὔγος 682.
 Φουρλάνος Δανιὴλ 490.
 Φραγκόπουλος Ἰωάννης 607.
 Φράγκος Δημήτρις 440.
 Φράγκος Κωνσταντῖνος 578.
 Φράγκος Μάρκος 448.
 Φραντζῆς Γεώργιος 54.
 Φρονιμόπουλος Σταύρος 608.
 Φταμινός Συμεὼν 446.
 Φωκᾶς Ἰωάννης 249.
 Φωκᾶς λαμπαδάριος 235.
 Φωτεινός Δημήτριος 404.
 Φωτεινός Νικόλαος 655.
 Φωτιάδης Δάμπρος 588.

Χ.

Χαιρέτης Δημήτριος 656.
 Χαιρέτης Κήρυκος 655.
 Χαλικιόπουλος Ἀντώνιος 420.
 Χαλικιόπουλος Ματθαῖος 247.
 Χαλικιόπουλος Νικόλαος 343.
 Χαλκοκονδύλης Βασίλειος 64.
 Χαλκοκονδύλης Δημήτριος 63.
 Χαλκοκονδύλης Θεόφιλος 64.
 Χαλκοκονδύλης Λαόνικος 54.
 Χαλκοκονδύλης Σίλευκος 64.
 Χαντζερῆς Σαμουὴλ 517.
 Χαρβούρης Ἰωάννης 546.
 Χαρβούρης Μαρῖνος 548.
 Χαρβούρης Μάρκος 548.
 Χαριτώνυμος Χριστώνυμ. (Ἐρμώνυμ).
 Χαροκόπος Κωνσταντῖνος 577.

Χαρωνιάδης Ἀλέξανδρος 296.
 Χατζη-Κυριακοῦ Βασίλειος 409.
 Χατζη-Πολυζῶνης Δημήτριος 610.
 Χατζη-Φιλίππιδης Θεόδωρος 608.
 Χιλᾶς Ἰωάσαφ 477.
 Χιλᾶς Νικηφόρος 35.
 Χοιδᾶς Δημήτριος 644.
 Χορτάκης Γεώργιος 339.
 *Χορτάκης Γεώργιος 420.
 Χορτάκης Μιλῆτιος 338.
 Χρησταρῆς Μιχαὴλ 693.
 Χριστόδουλος Ἀκαρνάν 494.
 Χριστόπουλος Ἀθανάσιος 743.
 Χριστόπουλος Ἀναστάσιος 727.
 Χριστόφορος Αἰτωλός 603.
 Χριστόφορος ἐξ Ἄρτης 605.
 Χριστόφορος Γάζης 447.
 Χρύσανθος Αἰτωλός 494.
 Χρύσανθος Ἀκαρνάν 577.
 Χρύσανθος Ἰεροσολ. (Νοταρᾶς):
 Χρύσανθος Κύπριος 607.
 Χρύσανθος Πελοποννησίος 575.
 Χρύσανθος ἐκ Προέσης 643.
 Χρυσαιφίδας Ἰωάννης 421.
 Χρυσίδης Κωνσταντῖνος 644.
 Χρυσολωρᾶς Μιχαὴλ 444.
 Χρυσόσκολος 408.
 Χύνας Ἀλέξανδρος 605.
 Χύγας Ναθαναὴλ 231.
 Χωνιάτης Ἰωάννης 445.
 Χωραφᾶς Κυριακός 449.

Ψ.

Ψωμάκης Βασίλειος 575.
 Ψωμάκης Κωνσταντῖνος 575.
 Ψωμᾶς Ἀπόστολος 729.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἀνδρ. Μάμουκα συνταχθεῖσα βιογραφία Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ἐτυπώθη (σελ. 630—42) ἐν ἀπουσίᾳ ἡμῶν, καὶ παρεισέφρησαν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ διορθωτοῦ σφάλματά τινα, διορθοῦμεν ταῦτα.

Ἐν σελίδι 632, στίχῳ 19,	ἀντὶ	Δαμιανῶ,	γράφε	Δαμασσηνῶ
» » » 23	»	γινόμενος	»	γινόμενος
» » » 25	»	ἐν τοῖς πόλεσι	»	ἐν ταῖς πόλεσι
» » » 26	»	εἰς συμπατριώτας	»	εἰς τοὺς συμπατριώτας
» » » 34	»	προηγουμένως	»	προηγουμένως
» 633 » 6	»	Μακάριον ἐκ Κ.	»	Μακάριον τὸν ἐκ Κ.
» 634 » 7	»	εἰς γράμματα,	»	εἰς τὰ γράμματα
» » » 28	»	1837	»	1837
» » » »	»	πρώτον	»	πρώτην
» 635 » 2—3	Στίχον αὐτῶ:	Μεταρυσικήν, καὶ	Θεολογικήν βίβλον ἐπι-	
		γράφας αὐτὴν ἐπιτομήν τῶν	θεῶν δογμάτων	
		ἐπιλοπόνθησε		
» » » 6	ἀντὶ	Ῥαφάνην	γράφε	Ῥαφάνην
» » » 10	»	ἕ Θεσσαλονίκης,	»	καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης
» » » 19	»	τοῦ Σχολάρχου,	»	τὸν τοῦ Σχολάρχου
» 636 » 4	»	ἔμεινε	»	ἔμεινε
» » » 10	»	ἐτάφη ἐν	»	ἐτάφη δ' ἐν
» » » 13	»	ὡς ἐπὶ	»	καὶ ὡς ἐπὶ
» 638 » 3	»	εἶνε	»	εἶναι
» 639 » 4	»	ἀπὸ	»	ὑπὸ
» 639 » 21	»	διδάσκουσι	»	διδάσκουσα
» 640	Κατάταξον Ἐπιγράμματα ὡς ἰγ',	ἕ	προαναφώνησιν ἐδ'.	
» »	Μετὰ στίχον 41 πρόσθετος—	Μαρτύριον τοῦ ἀγίου νεομάρ-		
		τυρος Μάρκου τοῦ ἐν Σίφῳ ἀθλήσαντος ἐν ἔτει		
		1801 Ἰουνίου 8.		
» 641 » 5	ἀντὶ	γινομένη	γράφε	γενομένη
» 642 » 33	»	εἰ ἕ συνεισεδόθη μετὰ	»	ἡ μετὰ
» 642 » 34	»	μακαριωτάτου	»	μακαρίτου
» 35 »	»	ἐκπονηθείσης ἕ νῦν	»	ἐκπονηθείσης γενομέ-
				νη ἔκδοσις νῦν
» 35—6 »	»	εἰς θον, ἐκδοθείσης οὐδεμίαν ὅμως ἔχει . . .		
		γράφε εἰς θον ἔκδοσις, οὐδεμίαν ἔχει . . .		

Ἐκτὸς τούτων ἐν σελίδι 10, στίχ. 19 ἀντὶ ἀπέδωκεν ὅμως, γράφε ἀπέδωκε

» 76 » 29 »/ Μοναχοῦ, » Μονάχου

» 675 » 25 » φιλόσοφος » φιλόπονος

Ἡ βιογραφία Μεταξοπούλου ἐπέθη ἄς ἐν σελ. 549 καὶ 609

Τὸ εἰς Στέφανον Κανέλλον ἀποδιδόμενον ἔστι: α ὦ λιγυρὸν καὶ κοκτερόν σφαθ' ἄμφω συντέθειν πραγματικῶς ὑπὸ Κοκκινιάκη.

Φωτοτυπημένη ανάπτυκσις εις περιωρισμένον άριθ. άντιτύπων

1 2 0 0 8

U.C. BERKELEY LIBRARIES

C040076172